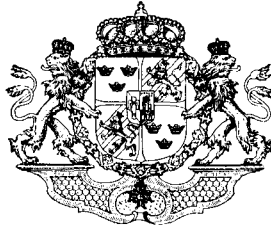

STATISTISKA MEDDELANDEN
Ser. F. Band VII.

SOCIALA MEDDELANDEN

UTGIVNA AV

K. SOCIALSTYRELSEN

ÅRG. 1915

HÄFTEN 1—6

STOCKHOLM
P. A. NORSTEDT & SÖNER

INLEDNING

TILL

Sociala meddelanden / utgifna af K. Kommerskollegii afdelning för arbetsstatistik. – Stockholm, 1912-1967.

Ingår 1912-1953 i: Statistiska meddelanden. Ser. F, Sociala meddelanden. – Fr. o. m. 1913 utgiven av Socialstyrelsen.

Kumulerade sakregister för 1903-1922, 1923-1932, 1933-1942 och 1943-1947.

1915-1944 även med innehållsförteckning på franska, 1945-1957 med sammanfattningar på franska och engelska, 1958 med sammanfattningar på engelska och 1959-1962 vissa nummer med sammanfattningar på engelska.

1959-1962: "Tidskriften Sociala meddelanden utges med åtta artikelnummer (Allmänna häftet) och tolv separata häften med statistiskt informationsmaterial (Statistisk information)".

Föregångare:

Meddelanden från K. Kommerskollegii afdelning för arbetsstatistik. – Stockholm : 1903-1911.

Efterföljare:

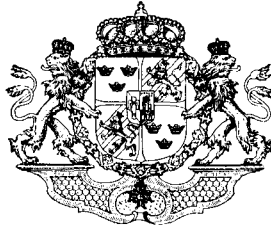
Socialnytt : sociala meddelanden / Socialstyrelsen. – Stockholm : Socialstyrelsen, 1968-1990.

Sociala meddelanden. 1915: 1-6.

Digitaliserad av Statistiska centralbyrån (SCB) 2009.

urn:nbn:scb:se-socmed-19151

STATISTISKA MEDDELANDEN
Ser. F. Band VII.

SOCIALA MEDDELANDEN

UTGIVNA AV

K. SOCIALSTYRELSEN

ÅRG. 1915

HÄFTEN 1—6

STOCKHOLM
P. A. NORSTEDT & SÖNER

STOCKHOLM 1915

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER

150227

INNEHÅLL.

Häft. 1.

Sid.		Sid.
	Undersökning angående arbetslösheten bland tobaksarbetare under tiden den 9 september —30 november 1914	1.
	Fullständigheten av anmälningarna om olycksfall i arbete	5.
	Utlandet och krisen. (Forts.)	
	6. Finland	7.
	Föreningsväsendet bland arbetsgivare och arbetstagare i Tyskland år 1911.	
	III. Arbetarnas föreningsväsen	10.
	Engelska jordreformförslag	20.
	Riksförsäkringsanstaltens verksamhet under år 1913.	
	I. Den industriella olycksfallförsäkringen . .	27.
	II. Försäkring för fiskare	30.
	III. Ersättning vid kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring	31.
	Beslut angående arbetarskyddslagstiftningens tillämpning	33.
	Kortare meddelanden:	
	Sjukkasverksamheten i Danmark år 1913 . .	35.
	Arbetsmarknaden i Tyskland under november och till mitten av december 1914	37.
	Arbetsförmedlingen i Italien	38.
	Unionell arbetsförmedlingsanstalt i Nordamerikas Förenta Stater	39.
	Statens nya vårdanstalt för alkoholister . .	39.
	Utländska säsongarbetare i Danmark år 1914 .	39.
	Hantverks- och industriräkningen i Danmark den 26 maj 1914	39.
	Den offentliga arbetsförmedlingen i Sverige 1902—1912	41.
	Sveriges offentliga arbetsförmedling.	
	December månad år 1914	45.
	Översikt av livsmedelspriser i Sverige under fjärde kvartalet 1914	58.
	Livsmedelspriser i Sverige.	
	Sammandrag för 1904—dec. 1914	68.
	Livsmedelspriser å olika orter i riket.	
	Fjärde kvartalet 1914	70.
	Fiskpriser i Stockholm.	
	Dec. 1913—dec. 1914	79.
	Kreaturspriser i Sverige.	
	Sammandrag för 1904—dec. 1914	80.
	Kreaturspriser i Sverige.	
	Fjärde kvartalet 1914	82.
	Meddelanden från K. Pensionsstyrelsen . . .	84.

Häft. 2.

Sid.		Sid.
	Vissa statliga och kommunala åtgärder under kristiden. (Forts.)	
	1. Statens arbetslöshetskommission	87.
	2. Statens livsmedelskommission	95.
	3. Statens krigsförsäkringskommission . .	98.
	Arbetsmarknaden under fjärde kvartalet 1914 enligt uppgifter från industrilidare m. fl. .	100.
	Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna. Den 1 oktober, 1 november och 1 december 1914	109.
	Förslag till ändrade bestämmelser angående försäljning av brännvin samt av vin och öl .	117.
	Förslag till ändring av butikstängninglagen .	121.
	Fattigvårdskonvention mellan Sverige, Danmark och Norge	125.
	Livsmedelskostnader i Stockholm 1904—1914 .	132.
	Förslag till invaliditets- och ålderdomsförsäkring i Danmark	134.
	Åtgärd från Socialstyrelsens sida till påskyndande av registreringen enligt lagen den 4 juli 1910	138.
	Arbetsinställelser (strejker och lockouter) i Sverige år 1914. Tredje och fjärde kvartalet	
	Yrkesinspektionens verksamhet under oktober —december år 1914	148.
	Rapporter från yrkesinspektörerna angående svårare olycksfall i arbete	150.
	Registrering enligt den nya sjukkasselagen. Fjärde kvartalet 1914	153.
	Kortare meddelanden:	
	Pensionsstyrelsens förslag till ändring av pensionsförsäkringslagens övergångsbestämmelser	155.
	Utredningar angående eventuella åtgärder för beredande av bättre vård i vissa fall åt barnsängskvinnor jämte nyfödda barn .	156.
	Riksförsäkringsanstaltens verksamhet under januari månad 1915	156.
	Arbetsmarknaden i England under december 1914	156.
	Arbetsmarknaden i Tyskland under december 1914 och till mitten av januari 1915 . . .	157.
	Krigets inflytande på arbetsmarknaden i England	158.
	Arbetslöshetsförsäkringen i Danmark räkenskapsåret 1913—1914	159.
	Utvandringen från Sverige år 1914	159.
	Stockholms stads bostadsinspektion under år 1913	161.
	Lönestatistik för buteljglasindustrin år 1913	
	Sveriges offentliga arbetsförmedling.	
	Januari månad år 1915	165.
	Översikt av livsmedelspriser under januari 1915	178.
	Livsmedelspriser i Sverige.	
	Sammandrag för 1904—jan. 1915	182.
	Livsmedelspriser å olika orter i riket.	
	Januari 1915	184.
	Kreaturspriser i Sverige.	
	Sammandrag för 1904—jan. 1915	188.
	Kreaturspriser i Sverige.	
	Nov. 1914—jan. 1915	190.
	Fiskpriser i Stockholm.	
	Jan. 1914—jan. 1915	192.

Häft. 3.

	Sid.		Sid.
Vissa statliga och kommunala åtgärder under kristiden. (Forts.)		Riksförsäkringsanstaltens verksamhet under januari och februari 1915.	296.
1. Statens arbetslöshetskommission	193.	Arbetsmarknaden i England under januari 1915	296.
Kungl. Maj:ts nådiga förordning angående siktning av rågmjöln	201.	Arbetsmarknaden i Tyskland under januari och till mitten av februari 1915	297.
Utländet och krisen. (Forts.)		Den offentliga arbetsförmedlingen i Danmark	298.
1. Danmark	202.	Den offentliga arbetsförmedlingen i England år 1914	298.
2. Tyskland	205.	Kooperativa förbundets omsättning år 1914	299.
3. Holland	217.	Bostadsfrågan i Göteborg	299.
7. Schweiz	217.	Fattigvården i Stockholm under år 1913	300.
Preliminär översikt över hyggnads- och bostadsförhållandena & de orter, som berörts av 1912—1914 års allmänna bostadsräkningar	219.	Lönestatistik för stenindustrin år 1913	301.
I. Stadssamhällena (med karta)	221.	Lönestatistik för eskilstunaindustrin år 1913	303.
Sveriges offentliga arbetsförmedling under år 1914	261.	Löneförhållandena inom mejerityrket i Danmark	304.
I. Arbetsförmedlingsfrågans nuvarande läge	261.	Minuthandelspriser & livsmedel i England under januari 1915	305.
II. Arbetsförmedlingsverksamheten under år 1914	267.	Grosshandelspriser i Förenta Staterna 1890—1913	305.
Yrkesinspektionens verksamhet år 1913	274.	Sveriges offentliga arbetsförmedling, februari månad år 1915	307.
Statsbidrag till föreläsningsföreningarna för år 1915	281.	Översikt av livsmedelspriser under februari 1915	320.
Allmän sparbankastatistik för år 1913	288.	Livsmedelspriser i Sverige.	
Rapporter från yrkesinspektörerna angående svårare olycksfall i arbete. (Forts.)	291.	Sammandrag för 1904—febr. 1915	324.
Kortare meddelanden:		Livsmedelspriser & olika orter i riket, februari 1915	326.
Kollektivavtal träffade genom Norska arbetsgivareföreningen under år 1914	294.	Kreaturpriser i Sverige.	
Arbetsinställelser i Kanada år 1914	294.	Sammandrag för 1904—febr. 1915	330.
Formulär för understödsföreningarnas statistiska uppgifter	295.	Kreaturpriser i Sverige.	
Pensionering av statens järnvägars och telegrafverkets extra personal	295.	Dec. 1914—febr. 1915	332.
		Fiskpriser i Stockholm	334.
		Meddelanden från K. Pensionstyrelsen	335.

Häft. 4.

	Sid.		Sid.
Vissa statliga och kommunala åtgärder under kristiden. (Forts.)		Avdelningskontor av Norrbottens läns arbetsförmedling i Boden	418.
1. Statens arbetslöshetskommission	341.	Offentlig arbetsförmedling för Gotlands län	418.
Sjömansyrket i Sverige	347.	Den offentliga arbetsförmedlingens organisation i Danmark	419.
Lantarbetarnas arbets- och löneförhållanden inom olika bygder och & typiska lantegendomar	371.	Kooperativa förbundets omsättning under första kvartalet 1915	419.
I. Lantarbetarnas arbetsvillkor i belysning av olika bygders jordbruksförhållanden	371.	Ändrade bestämmelser angående försäljning av brännvin samt vin och öl	419.
II. Arbetarförhållandena på typiska lantegendomar	375.	Andel i vinst åt industriarbetare	419.
Skyddsåtgärder vid stuveriarbete	381.	Löner och arbetstider vid järn- och stålverk i Förenta Staterna åren 1910—1912	420.
Den individuella kontrollen vid brännvinsutminuterings	387.	Löner och arbetstider inom bomulls-, ylle-, silkes-, sko- och trikövaruindustrierna i Förenta Staterna 1910—1913	420.
Olycksfall genom elektrisk ström under år 1913	394.	Förslag till ny lag om förfogande över vissa varor vid krig eller krigsfara	421.
Norskt förslag till lag om hemindustriellt arbete	396.	Inhämtande av producentpriser på lantbruksprodukter	421.
Danskt förslag till lag om olycksfallsförsäkring	401.	Potatisland åt mindre bemiddlade	421.
Minuthandelspriser & livsmedel i Sverige, Norge och Danmark	404.	Maximipriser i Finland	421.
Rapporter från yrkesinspektörerna angående svårare olycksfall i arbete. (Forts.)	408.	Minuthandelspriser & livsmedel i England under februari 1915	424.
Registrering enligt den nya sjukkasslagen. Första kvartalet 1915	412.	Sveriges offentliga arbetsförmedling, mars månad år 1915	425.
Kortare meddelanden:		Översikt av livsmedelspriser i Sverige under första kvartalet 1915	428.
Arbetsinställelser i Frankrike under år 1913	414.	Livsmedelspriser i Sverige.	
Riksförsäkringsanstaltens verksamhet under första kvartalet 1915	414.	Sammandrag för 1904—mars 1915	446.
Arbetsmarknaden i England under februari 1915	414.	Livsmedelspriser & olika orter i riket, första kvartalet 1915	448.
Arbetsmarknaden i Tyskland under februari och till mitten av mars 1915	415.	Kreaturspriser i Sverige.	
Bidrag från stat och kommun till arbetslöshetskassor i Norge	416.	Sammandrag för 1904—mars 1915	458.
Utvandringen från Sverige under första kvartalet 1915	416.	Kreaturspriser i Sverige.	
Rekrytansättning genom den offentliga arbetsförmedlingen	417.	Första kvartalet 1915	460.
		Fiskpriser i Stockholm, mars 1914—mars 1915	462.

Häft. 5.

	Sid.		Sid.
Vissa statliga och kommunala åtgärder under kristiden. (Forts.)		Förslag angående planmässig nykterhetsundervisning såväl inom som utom skolan	548.
1. Statens arbetslöshetskommision	463.	Yrkesinspektionens verksamhet under januari—mars 1915	550.
Understödsverksamheten för arbetslösa	464.	Rapporter från yrkesinspektörerna angående svårare olycksfall i arbete. (Forts.)	552.
Den skånska betodlingens arbetarfråga	466.	Kortare meddelanden:	
Arbetslösheten bland stenarbetarna	468.	Kollektivavtalen i Tyskland vid 1913 års slut	556.
2. Statens livsmedelskommision	481.	De kollektiva avtalen i Österrike år 1912	559.
Spannmålsinköp	481.	Arbetsinställelser i Österrike under år 1913	561.
Mjöl- och spannmålspris	482.	Avslagen ansökan om registrering av understödsförening	563.
Brödpris	487.	De danska sjukhassorna under år 1914	563.
Maximipris	487.	Riksförsäkringsanstaltens verksamhet under januari—april 1915	564.
Exportförbud m. m.	491.	Arbetsmarknaden i England under mars 1915	564.
Järnvägstransportfrågor	493.	Arbetsmarknaden i Tyskland under mars och till mitten av april 1915	564.
Diverse ärenden	494.	Arbetslösheten i Danmark under år 1914	566.
Arbetsmarknaden under första kvartalet 1915 enligt uppgifter från industridkare m. fl.	500.	Konsumtionsföreningarna i Danmark	567.
Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna. Den 1 januari, 1 februari och 1 mars 1915	510.	Stockholms allmänna bostadsförbunds verksamhet	567.
Utländet och krisen. (Forts.)		Bostadstillgången i Stockholm vid början av år 1915	568.
4. Österrike	518.	Bostadspriser i Stockholm vid början av år 1915	569.
Statsunderstöd åt tobaksarbetare	522.	Prisnivån under år 1914 enligt Sauerbecks prisindex	569.
Kungörelse angående understöd av statsmedel åt arbetslösa tobaksarbetare	524.	Minuthandelspriser å livsmedel i England under mars 1915	570.
Kungörelse angående understöd av statsmedel för bespäning åt arbetslösa tobaksarbetare	526.	Sveriges offentliga arbetsförmedling. April månad år 1915	571.
Kungörelse angående understöd av statsmedel åt allmännyttigt företag för beredande av arbete åt arbetslösa kvinnliga tobaksarbetare	527.	Översikt av livsmedelspriser under april månad år 1915	584.
Kungörelse angående ersättning av statsmedel för understöd åt arbetslösa tobaksarbetare jämlikt nådiga kungörelsen den 28 september 1914 angående understöd åt medellösa arbetslösa m. m.	528.	Livsmedelspriser i Sverige.	
Socialstyrelsens P. M. rörande understöd av statsmedel åt arbetslösa tobaksarbetare	529.	Sammandrag för 1904—april 1915	588.
Socialstyrelsens P. M. rörande bespäning åt arbetslösa tobaksarbetare	531.	Livsmedelspriser å olika orter i riket. April 1915	590.
Socialstyrelsens P. M. rörande beredande av arbete åt arbetslösa tobaksarbetskör	532.	Kreaturspriser i Sverige.	
Byggnadsverksamheten i rikets stadssamhällden år 1913	534.	Sammandrag för 1904—april 1915	594.
Förslag till ny fattigvårdsstiftning	538.	Kreaturspriser i Sverige.	
Orsakerna till behovet av fattigvård	543.	Febr. 1915—april 1915	59 .
		Fiskpriser i Stockholm.	
		April 1914—april 1915	598.
		Meddelanden från K. Pensionsstyrelsen	599.

Häft. 6.

	Sid.		Sid.
Vissa statliga och kommunala åtgärder under kristiden. (Forts.)		Lag om övergångsbestämmelser i anledning av lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring	654.
1. Statens arbetslöshetskommision	605.	Lag om ändrad lydelse av 7, 16, 20, 23 och 37 §§ i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring	655.
Arbetslösheten bland stenarbetarna	608.	Kungl. Maj:ts nådiga kungörelse ang. redovisning och inbetalning av pensionsavgifter enligt lagen om allmän pensionsförsäkring den 30 juni 1913	658.
Understödsverksamheten för arbetslösa	606.	Rapporter från yrkesinspektörerna angående svårare olycksfall i arbete. (Forts.)	661.
Den lokala understödsverksamhetens organisation och verksamhet	607.	Kortare meddelanden:	
Utländet och krisen. (Forts.)		Arbetsinställelser i Tyskland under år 1914	665.
3. Tyskland	610.	Frågan om obligatorisk skiljedom vid intressekonflikter i Norge	668.
Livsmedelsprisernas fluktuationer i en del europeiska länder efter krigsutbrottet	613.	Riksförsäkringsanstaltens verksamhet under januari—maj 1915	668.
Motioner i sociala frågor vid 1915 års riksdag	620.	Den nya danska sjukhasslagen	669.
1. Arbeterskydd	620.	Sjukförsäkringsverksamheten i Tyska riket under år 1913	670.
2. Åtgärder mot arbetslöshet	621.	Invaliditets- och efterlevandeförsäkringen i Tyskland under år 1914	672.
3. Jord- och egnaheimsfrågan	622.	Arbetsmarknaden i England under april 1915	673.
4. Nykterhetsfrågan	624.	Arbetsmarknaden i Tyskland under april och till mitten av maj 1915	673.
5. Pensionsförsäkringen	627.		
6. Skatte- och understödsfrågor	628.		
Olycksfall vid lastning och lossning av fartyg 1914	629.		
Arbetsinställelser i Sverige år 1914	644.		
Kollektivavtalens rättverknings	651.		
Kungl. Maj:ts nådiga kungörelse ang. understöd av statsmedel till befrämjande och organiserande av den offentliga arbetsförmedlingen i riket	652.		

	Sid.		Sid.
Tomträtt åt bostadsföreningar	674.	Livamedelspriser i Sverige.	
Bostadsfrågan i Göteborg	675.	Sammandrag för 1904—maj 1915	694.
Bostadsfrågan i Borås	675.	Livsmedelspriser å olika orter i riket.	
Bostadsfrågan i Oskarshamn	675.	Maj 1915	696.
Bostadsfrågan i Uppsala	676.	Kreaturspriser i Sverige.	
Dyrtridslägg åt kommunalarbetare	676.	Sammandrag för 1904—maj 1915	700.
Lärtingsfrågan inom verkstadsindustrien	676.	Kreaturspriser i Sverige.	
Sveriges offentliga arbetsförmedling.		Mars 1915—maj 1915	702.
Maj månad år 1915	677.	Fiskpriser i Stockholm.	
Översikt av livsmedelspriser under maj månad		Maj 1914—maj 1915	704.
år 1915	690.	Meddelanden från K. Pensionsstyrelsen	705.

Undersökning angående arbetslösheten bland tobaksarbetare under tiden den 9 september—30 november 1914.

I anledning av en från Tobaksarbetareförbundet till chefen för Finansdepartementet ingiven, till tobaksskattekommitterade för yttrande remitterad framställning hemställde kommitterade i skrivelse av den 12 sistlidna oktober att genom Kungl. Socialstyrelsens försorg, i den mån ske kunde, erhålla uppgift om, i vilken utsträckning efter statsmakternas beslut om införande av statsmonopol å tobakstillverkningen i riket avskedanden av arbetare inom tobaksindustrien ägt rum samt i vilken omfattning och hos vilka arbetsgivare sålunda avskedade arbetare till äventyrs erhållit ny anställning.

På grund av denna kommitterades hemställan beslöt Socialstyrelsen att från samtliga firmor inom tobaksindustrien införskaffa upplysningar i ovan berörda avseenden, och utsändes i sådant syfte vid tvenne olika tillfällen frågeformulär med begäran om uppgift å de arbetare, som blivit avskedade, resp. nyanställda. Den första enquêten avsåg tiden den 9 september—31 oktober, och den andra gällde förhållandena under november månad.

Frågeformulär utsändes till 95 firmor, vilka enligt vunna upplysningar bedriva tobaksfabrikation inom riket. Svar på den första enquêten inkommo från 87 firmor med 116 fabriker samt å den andra från 85 firmor, representerande 112 fabriker. Då uppgifter saknas endast från ett fåtal smärre fabriker, torde undersökningen få anses i huvudsak uttömmande.

Med ledning av de inkomna uppgifterna har utarbetats efterföljande tab. 1, utvisande för varje särskild ort, där förändringar i avseende på arbetspersonalens sammansättning under tiden den 9 september—30 november inträffat, antalet arbetsställen samt antalet sysselsatta, avskedade, återtagna och nyanställda arbetare, varjämte angives den genom berörda avskedanden förorsakade arbetslöshetens omfattning. De orter, där inga förändringar ägt rum, hava sammanförts till en grupp.

Enligt vad nämnda tabell utvisar, *minskades* antalet sysselsatta arbetare under här ifrågavarande tidsperiod från 4 592 till 3 830 eller med 16.6 %. Denna minskning är helt och hållet att tillskriva den inskränkning av personalen, som företogs av A.-B. Förenade Svenska Tobaksfabriker, varemot övriga firmor, tagna för sig, nyanställde ett större antal arbetare än som av dem avskedades. Medan sålunda tobakstrusten minskade sin personal med 932 arbetare, ökades antalet vid övriga firmor anställda arbetare med 170.

Av tabellen framgår vidare, att före den 1 december tillhoppa 1 159 arbetare blevo *entledigade*, varav 283 män och 876 kvinnor. 131 av dessa arbetare återfingo emellertid förutvarande anställning och 116 erhöilo ny anställning vid tobaksfabriker eller andra företag. Hela antalet hos olika tobaksfirmor *nyanställda* arbetare utgjorde 266, av vilka en stor del antingen ej

Tab. 1. Arbetslöshetens omfattning inom tobaksindustrin å olika orter.

Ort.	Antal arbets- ställen.	Antal den 9 september— 30 november			Antal syssel- satta arbetare		Ökning (+) eller minsk- ning (—).	Antal arbets- lösa ar- betare den 30 no- vember.
		av- skedade arbe- tare.	åter- tagna arbe- tare.	nyan- ställda arbe- tare.	den 9 sep- tember.	den 30 no- vember.		
Alingsås	1	7	—	—	32	25	— 7	4
Annelöv	1	—	—	5	17	22	+ 5	—
Arvika	2	13	3	—	117	107	— 10	9
Billeberga	1	1	—	9	17	25	+ 8	—
Bäckaskog	1	1	—	2	21	22	+ 1	—
Charlottenberg	3	4	—	—	140	136	— 4	4
Falun ¹	1	12	12	1	17	18	+ 1	—
Fjälkinge	1	—	—	3	6	9	+ 3	—
Gävle ¹	5	—	—	29	346	375	+ 29	—
Göteborg ¹	14	127	—	46	512	431	— 81	110
Halmstad ²	1	—	—	2	8	10	+ 2	—
Hälsingborg ¹	2	25	—	10	87	72	— 15	16
Härnösand ¹	1	6	—	24	485	503	+ 18	5
Karlskrona ¹	3	5	5	—	47	47	± 0	—
Landskrona	2	67	12	2	109	56	— 53	41
Maricholm	1	—	—	5	8	13	+ 5	—
Malmö ¹	19	189	9	72	571	463	— 108	113
Norrköping ¹	6	13	—	5	56	48	— 8	8
Oskarshamn ¹	2	1	—	—	16	15	— 1	1
Rydgård	1	—	—	1	3	4	+ 1	—
Stockholm ¹	20	682	90	34	1 735	1 177	— 558	598
Strömsnäs bruk	1	1	—	5	4	8	+ 4	—
Uppsala	1	5	—	2	33	30	— 3	3
Åhus	1	—	—	2	16	18	+ 2	—
Ängelholm	1	—	—	7	—	7	+ 7	—
Övriga orter	24	—	—	—	189	189	± 0	—
Summa	116	1 159	131	266	4 592	3 830	— 762	912
Män	—	283	41	105	1 314	1 177	— 137	163
Kvinnor	—	876	90	161	3 278	2 653	— 625	749
Därav:								
Förenade Tobaksfabriker . .	27	1 063	130	1	2 310	1 378	— 932	853
Övriga firmor	89	96	1	265	2 282	2 452	+ 170	59

¹ Understödsverksamhet för arbetslösa enligt k. kungörelsen den 28 september 1914 var inom kommunen vid årsskiftet påbörjad.

förut arbetat inom tobaksindustrien eller ock tillhört densamma före den tid denna undersökning avser.

Den 30 november kvarstodo såsom *arbetslösa* 912 arbetare, varav 163 män och 749 kvinnor. Den största omfattningen hade arbetslösheten i Stockholm med 598 därav berörda arbetare samt vidare i Malmö med 113 och Göteborg med 110 arbetslösa tobaksarbetare. Å övriga orter utgjorde de arbetslösas antal sammanlagt 91 stycken.

De avskedade arbetarna tillhörde nästan uteslutande cigarrfabrikationen. Endast ett 60-tal av de entledigade arbetarna uppgivas hava varit sysselsatta med tillverkning av cigaretter, snus, tuggtobak etc. Och därvid är att märka, att exempelvis emot 19 cigarettarbeterskor, som blevo entledigade, svarade 54 nyanställda.

De upplysningar, som lämnats i aveende på tiden för avskedandet av här ifrågavarande arbetare, äro sammanförda i nedanstående tablå.

Dag för avskedandet.	Antal avskedade			Därav arbetslösa			Arbetslösa i % av avskedade.
	män.	kvinnor.	tillsam- mans.	män.	kvinnor.	tillsam- mans.	
9—22 sept.	79	79	158	12	25	37	23
23 sept.—6 okt. . . .	27	40	67	8	20	28	42
7—20 okt.	24	27	51	15	24	39	76
21 okt.—3 nov. . . .	33	279	312	24	257	281	90
4—17 nov.	7	39	46	5	36	41	89
18—30 ,	113	412	525	99	387	486	93
<i>Summa</i>	283	876	1 159	163	749	912	79

Såsom naturligt är, visar sig arbetslösheten vara betydligt större bland de arbetare, som blevo entledigade sent på hösten, än bland de tidigare avskedade. Det procentuella antalet arbetslösa, som för de två första veckorna utgjorde 23 %, ökades sålunda efter hand till omkring 90 % vid slutet av oktober samt november månad.

För de arbetare, som ännu den 30 november uppgivits vara utan anställning, har antalet förlorade arbetsdagar till och med nämnda dag beräknats utgöra c:a 14 000.

I avseende på åldern fördela sig de avskedade, resp. arbetslösa, arbetarna såsom efterföljande tablå utvisar.

Ålder.	Antal avskedade			Därav arbetslösa			Arbetslösa i % av avskedade.
	män.	kvinnor.	tillsam- mans.	män.	kvinnor.	tillsam- mans.	
Under 21 år	35	160	195	23	143	166	85
21—30 ,	53	268	321	33	245	278	87
31—40 ,	64	177	241	31	144	175	73
41—50 ,	41	116	157	15	89	104	66
51—60 ,	46	93	139	28	77	105	76
61—70 ,	21	22	43	16	18	34	79
Över 70 ,	3	3	6	3	2	5	83
Obekant	20	37	57	14	31	45	79
<i>Summa</i>	283	876	1 159	163	749	912	79

Av de olika åldersklasserna företer den mellan 41 och 50 år det jämförelsevis minsta antalet arbetslösa, eller 66 % av de avskedade, medan såväl de yngre som de äldre åldersklasserna visa stegring av procentsiffrorna.

Tablån utvisar även, att arbetslösheten bland de avskedade kvinnorna inom nästan samtliga grupper både absolut och relativt taget är av betydligt större omfattning än bland de avskedade manliga arbetarna.

Förutom ovanberörda avskedanden vidtogos jämväl inskränkningar i driften genom *förkortning av arbetstiden*. De uppgifter, som lämnats angående arbetstidens längd vid olika fabriker och som sammanställts här nedan i tab. 2, avse förhållandena omkring den 1 november, vid vilken tid antalet sysselsatta arbetare utgjorde inalles 4 327.

Såsom anförda tabell giver vid handen, bestå väsentliga skiljaktigheter mellan tobakstrustens fabriker och övriga företag inom förevarande industri med hänsyn till arbetstidens längd. Över hälften (56 %) av trustens arbetare hade en daglig arbetstid på 4 timmar, och mera än 6 timmars arbetstid hade endast 16 % av dessa arbetare. Övriga tobaksarbetare arbetade i allmänhet 9—10 timmar per dag. En arbetstid av 8 timmar och därunder hade endast en femtedel av hithörande arbetare. På lördagar var arbetstiden inom till trusten ej anslutna fabriker i genomsnitt nära två timmar kortare än under veckans övriga arbetsdagar. Däremot förekom det endast i ett fåtal fall vid Förenade Tobaksfabriker, att någon ytterligare inskränkning gjordes på lördagen av den i allmänhet förkortade arbetstiden. För c:a 200 arbetare förekom intet arbete på lördagarna.

Tab. 2. Den dagliga arbetstidens längd.

Antal arbets- timmar.	De fem första veckodagarna.						L ö r d a g a r .					
	Förenade Tobaksfabr.		Övriga fabr.		Tillsammans.		Förenade Tobaksfabr.		Övriga fabr.		Tillsammans.	
	Ant. arb.	%	Ant. arb.	%	Ant. arb.	%	Ant. arb.	%	Ant. arb.	%	Ant. arb.	%
0	—	—	—	—	—	—	107	5	97	4	204	5
4	1 075	56	2	—	1 077	25	1 032	54	3	—	1 035	24
5	192	10	87	4	279	6	192	10	148	6	340	8
6	352	18	40	2	392	9	309	16	319	13	628	14
7	—	—	27	1	27	1	231	12	850	35	1 081	25
8	20	1	337	14	357	8	22	1	318	13	340	8
9	93	5	1 285	53	1 378	32	17	1	541	23	558	13
10	189	10	529	22	718	17	11	1	130	6	141	3
11	—	—	21	1	21	—	—	—	—	—	—	—
12	—	—	78	3	78	2	—	—	—	—	—	—
Summa	1 921	100	2 406	100	4 327	100	1 921	100	2 406	100	4 327	100

I tabell 1 å sid. 2 (se not 1) har angivits, å vilka orter understödsverksamhet för arbetslösa enligt k. kungörelsen den 28 september 1914 hunnit igångsättas vid årsskiftet. Som synes, hade dylik verksamhet påbörjats å flertalet av de orter, där arbetslöshet inom tobaksindustrien enligt uppgift var rådande.

Fullständigheten av anmälningarna om olycksfall i arbete.¹

I berättelsen om »Olycksfall i arbete år 1908» meddelades (å sid 92*—103*) en redogörelse för en särskild undersökning rörande i vederbörlig ordning icke anmälda olycksfall i arbete år 1908 inom den mekaniska verkstads- och stenindustrierna. Ifrågavarande undersökning har sedermera utsträckts till att omfatta de flesta övriga av olycksfallsstatistiken berörda industrigrenar och avser att dels kontrollera den fullständighet, med vilken arbetsgivarna fullgöra dem åliggande anmälningsskyldighet rörande olycksfall i arbete, dels ock i förekommande fall komplettera olycksfallsstatistikens primärmaterial. För de viktigaste resultaten av den nu slutförda undersökningen lämnas här nedan en kortfattad redogörelse.

Undersökningen grundar sig på primärmaterial från Riksförsäkringsanstalten, Dalarnes Försäkringsförening, Sveriges Verkstäder samt de enskilda försäkringsbolagen.

För undersökningens noggranna utförande har det varit erforderligt att uppdelat och behandla materialet i tvenne skilda huvudgrupper med hänsyn till den gräns olycksfallsersättningslagen på visst sätt drager mellan svårare olycksfall, s. k. lagolycksfall, och lindrigare olycksfall, s. k. karensolycksfall, vilka senare äro undantagna från bestämmelserna i nämnda lag.

Till den förra av dessa grupper räknas samtliga lagförsäkrade årsarbetare (även om de samtidigt äro karensförsäkrade) och bland dem inträffade lagolycksfall, som berättiga till ersättning såväl enligt bestämmelserna i lagen som enligt försäkringsvillkoren. Till den senare gruppen höra samtliga karensförsäkrade årsarbetare (även om de samtidigt äro lagförsäkrade) och bland dem inträffade karensolycksfall, som på grund av karensförsäkringen berättiga till ersättning.

Vad först beträffar anmälan av lagolycksfall bland lagförsäkrade arbetare, har det befunnits, att ofullständigheten härutinnan huvudsakligen beror därpå, att ett stort antal arbetsgivare, nämligen 209 eller 28.1 % av samtliga här ifrågavarande, hos vilka endast några få (i regel ett å två) olycksfall inträffat under året, helt och hållet underlåtit att fullgöra sin anmälningsskyldighet. I jämförelse härmed är den omständigheten av mera underordnad betydelse, att 49 arbetsgivare, eller 6.7 %, anmält blott

¹ Utgör en preliminär redogörelse för en undersökning, som skall i sin helhet åtfölja nästutkommande berättelse om »Olycksfall i arbete».

en del av de hos dem inträffade 183 olycksfallen. På den förra gruppen kommo 247 ej anmälda olycksfall, eller 20 % av samtliga lagolycksfall och nära 80 % av de icke anmälda, och på den senare endast 63 ej anmälda olycksfall, eller 5·1 % av samtliga lagolycksfall. Å andra sidan hava alla inträffade olycksfall anmälts av 484 arbetsgivare, 65·2 %, med inalles 802 olycksfall.

I fråga om karensoolycksfallen bland de karensförsäkrade arbetarna synes förhållandet i stort sett vara detsamma som beträffande lagolycksfallen bland de lagförsäkrade. Det har nämligen konstaterats, att 1138 eller 53·1 % av samtliga hithörande arbetsgivare ej anmält något olycksfall och att härigenom 3 351, eller 27 % av samtliga inträffade karensoolycksfall och 61·3 % av de icke anmälda, undandragits den officiella statistiken. Även här spelar den grupp arbetsgivare, som anmält en del av de inträffade olycksfallen, den mindre rollen. De utgöra nämligen endast 346 eller 16·2 % av vederbörande arbetsgivare. Slutligen hava alla inträffade olycksfall anmälts av 30·7 % eller 657 arbetsgivare med 3 112 olycksfall, utgörande 25·1 % av samtliga.

Jämför man de siffror, som belysa noggrannheten av anmälningsskyldighetens fullgörande beträffande lag- resp. karensoolycksfall med varandra, så finner man, att det relativa antalet arbetsgivare, som anmält alla olycksfall, är mer än dubbelt så stort i fråga om lagolycksfallen som beträffande karensoolycksfallen, eller 65·2 % mot 30·7 %. Ett motsatt förhållande äger rum med avseende på de arbetsgivare, som icke anmält något enda olycksfall. Dessas relativa antal är nämligen 28·1 %, i vad angår lagolycksfallen, men 53·1 % beträffande karensoolycksfallen. Även i fråga om relativa antalet arbetsgivare, som anmält endast en del av de inträffade olycksfallen hava karensoolycksfallen att uppvisa en betydligt högre siffra än lagolycksfallen, eller 16·2 % mot 6·7 %, vilket förhållande emellertid uppenbarligen sammanhänger därmed, att antalet karensoolycksfall per arbetsgivare är så betydligt högre än antalet lagolycksfall, eller 5·8 % mot 1·7 %.

Enligt vad undersökningens slutsiffror giva vid handen, hava 74·8 % av de inträffade lagolycksfallen men endast 55·9 % av karensoolycksfallen vederbörligen anmälts.

Vidare framgår, att anmälningsplikten fullgöres något fullständigare ju svårare olycksfallen varit. Sålunda hava, beträffande lagolycksfall bland lagförsäkrade arbetare, av olycksfall, som medfört döden, anmälts 96·7 %, av olycksfall, som medfört minst 10 % invaliditet, 76·0 %, omfattande 81·0 % av samtliga invalidlivräntors sammanlagda kapitalvärde, samt av olycksfall, som oavsett andra följder medfört minst 61 sjukdagar, 74·2 %, motsvarande 78·2 % av antalet sjukdagar. Även i fråga om karensoolycksfallen bland de karensförsäkrade kan man iakttaga, att de svårare olycksfallen, det vill i detta fall säga de, som medfört invaliditet av mindre än 10 %, anmälts något fullständigare (61·9 %, omfattande 65·5 % av samtliga invalidlivräntors sammanlagda kapitalvärde) än de olycksfall, som, oavsett möjligen inträffande invaliditet, föranlett minst fem dagars arbetsförmåga (55·9 % med 58·7 % av antalet sjukdagar).

För att avhjälpa bristerna i det olycksfallsstatistiska materialet utsändes år 1911 en cirkulärskrivelse (avtryckt i redogörelsen för olycksfall i arbete år 1908, sid. 101*) till samtliga av k. kungörelsen den 17 november 1905 berörda arbetsgivare, i vilken skrivelse meddelades närmare upplysningar om de i nämnda kungörelse förekommande stadganden om anmälningsskyldigheten rörande olycksfall i arbete och dess fullgörande. Därjämte fästes samtliga yrkesinspektörers, bergmästares och polismyndigheters uppmärksamhet på den rådande försumligheten i ifrågavarande avseende. Resultatet av dessa åtgärder har blivit en fortgående avsevärd stegring i antalet inkomna olycksfallsanmälningar. Från år 1908 till år 1913 utgjorde ökningen 32·7 %, i det att 16 371 anmälningar inkommo år 1908 och 21 729 år 1913.

Med stöd av de här meddelade resultaten av den undersökning, som utförts rörande icke anmälda olycksfall i arbete år 1908, kan man emellertid approximativt beräkna, att antalet oanmälda olycksfall för år 1913 det oaktat uppgick till inemot 30 % av de anmälda. Då sålunda en väsentlig ofullständighet fortfarande vidlöder det olycksfallsstatistiska materialet och en ny kungörelse angående anmälning av olycksfall i arbete trädde i kraft den 1 jan. 1913, har Socialstyrelsen utarbetat en ny P. M. angående arbetsgivares anmälningsskyldighet. Denna P. M. har blivit utsänd till samtliga av kungörelsen berörda arbetsgivare, varigenom man har anledning antaga, att ytterligare förbättringar i det olycksfallsstatistiska materialet skola ernås.

Utländt och krisen. (Forts.)

6. Finland.

Åtgärder för arbetslöshetens bekämpande m. m. Senaten har i ett cirkulär till landets guvernörer meddelat direktiv för bispringandet av den nödlidande befolkningen under rådande kristider. Där i framhålls inledningsvis, att sådant understöd är en kommunernas skyldighet. Guvernörerna böra särskilt fästa kommunernas uppmärksamhet å frågan om bispringande av arbetslösa och uppmana dem i tid vidtaga åtgärder för anskaffande av arbete. Härvid böra magistraterna och kommunalstyrelserna både direkt och genom för ändamålet bildade kommittéer och till deltagande i arbetet inkallade sociala organisationer och enskilda personer, som önska medverka, lämna hjälp genom att dels anordna arbetsbyråer, som skola föra förteckning över de arbetslösa och arbetslönerna på orten samt införskaffa uppgifter angående möjligheterna att erhålla arbetsförtjänst, dels åter bistå såväl kommunerna och de sociala organisationerna som även alla enskilda arbetsgivare i kommunen, för att arbete i största möjliga omfattning må kunna anskaffas. Cirkuläret fäster särskild uppmärksamhet på sådana arbeten, som fordra jämförelsevis liten förbrukning av material men vid vilka stor arbeidskraft kan sysselsättas, såsom vedhuggning, byggande och reparerande av landsvägar och gator, dikesgrävning, skogsrensning med flera arbeten för lantushållningen. Guvernörerna uppmanas att själva på allt sätt lämna sitt stöd åt kommuner, sociala organisationer och enskilda personer vid deras strävanden att begränsa krisens verkningar, och utlovar senaten sitt och de centrala ämbetsverkens bistånd, då det exempelvis gäller att anskaffa råmaterial och bränsle. Vidare meddelas, att senaten beslutat upp-

mana överstyrelsen för väg- och vattenbyggnaderna, överstyrelsen för allmänna byggnaderna, lantbruks- och forststyrelserna att på anhallan av vederbörande guvernör tillse vidare beordra sina underlydande tjänstemän att åt kommunerna avgiftsfritt utarbeta projekt och organisera ändamålsenliga arbeten för arbetslösa samt även giva råd angående sådana arbetens utförande, verkställa de nödiga mättningsarbetena, utarbeta ritningar o. s. v. Överhuvud skola senaten och de densamma underlydande institutioner giva så verksam hjälp som möjligt även åt enskilda industriföretag i alla de fall, då därigenom statsverket ej åsamkas någon direkt utgift. Å andra sidan erhålla guvernörerna i uppdrag att bringa till kommunernas kännedom, att med hänsyn till den ovanligt stora minskningen av statsfondens inkomster denna ej kan giva kommunerna penninghjälp i någon nämnvärd grad. Lån till kommunerna böra i främsta rummet beviljas av det kapital och ur de fonder, som på de olika orterna sammanbragts till befolkningens bispringande.

Rörande frågan om utvidgning av statens byggnadsarbeten uppmanas guvernörerna meddela kommunerna, att statsverket hoppas, att redan påbörjade arbeten ej behöva reduceras. Men deras utvidgning och exempelvis byggande av nya järnvägar kan ej ifrågakomma på grund av brist på tillgångar.

Vad organisationen av hjälpverksamheten för arbetslösa angår, uttalar senaten, att ledningen av densamma inom varje kommun bör förläggas till kommunalstyrelsen, som bör förena de lokala kommittéernas, de sociala organisationernas och inom kommunen arbetande enskilda personernas verksamhet. I alla angelägenheter, som sträcka sig utom de kommunala myndigheternas kompetensområde, böra kommunalstyrelserna vända sig till länsstyrelsen, där understödsverksamheten för länsområdet koncentreras, och bör guvernören anlita medverkan av alla inom länet anställda stats- och kommunala tjänstemän samt även av de enskilda personer, som äro villiga att lämna sitt biträde, för slutligt avgörande av alla i länet uppstående frågor angående bispringande av arbetslösa. Om länsstyrelsen ej kan uppnå tillfredsställande resultat utan åtgärder av senaten erfordras, skola guvernörerna vända sig till senatens handels- och industriexpedition, dit de även böra insända av de kommunala myndigheterna insamlade statistiska m. fl. uppgifter angående arbetslösheten i varje kommun, såsom om de arbetslösas antal, yrke och hemort, samt upplysningar om möjlighet att erhålla arbete inom kommunen, om arbetenas beskaffenhet och antalet arbetare, som vid dem kunna erhålla förtjänst.

Med anledning av detta cirkulär hava ett flertal kommuner skridit till vidtagande av sådana åtgärder, som i detsamma framhållas som önskvärda. I *städerna* tillsätta stadsfullmäktige kommittéer för att aktgiva på läget å arbetsmarknaden samt vid behov framlägga förslag till åtgärder för arbetslöshetens bekämpande. I mån av tillgångar beviljas penningmedel härför. Så beslöto exempelvis stadsfullmäktige i *Åbo* den 28 augusti 1914 att anslå 246 900 mark till vissa större nödhjälpsarbeten, och på ett sammanträde den 1 oktober fattades beslut om att dessutom under innevarande vinter låta utföra hamnbyggnader, vilka skola betraktas som nödhjälpsarbeten. De arbetare, som erhålla sysselsättning vid dessa företag, skola vara bosatta och mantalsskrivna i staden, och arbetstiden skall förkortas med omkring 20 %. Den arbetare, som utom sig själv har två eller flera personer att försörja, uppbär en lön, som är 5 % lägre än den lön, som under vanliga förhållanden betalas för motsvarande arbete; har arbetaren utom sig själv blott en person att försörja, minskas lönen med 15 %, och är han ensamstående, med 25 %.

Även i *landskommunerna* utvecklas en livlig verksamhet för att förekomma arbetslösheten. I de flesta har nödhjälpskommitté blivit tillsatt, som ofta också fungerar som arbetsförmedlingsanstalt å orten.

Kommunerna hava igångsatt nödhjälpsarbeten, vartill medel erhållas ur på många ställen förefintligen kommunala fonder samt genom lån i första hand från länens nödhjälpsfonder, av vilka den största på omkring 2 miljoner mark finnes i *Kuopio* län.

De arbeten, som företrädesvis ifrågakomma för landskommunerna, äro landsvägsbyggnader, torrläggning av kärr och mossar, uppförandet av kommunala byggnader o. d.

I en kommun i Nylands län har man fastställt de löner, som skola betalas vid de av kommunen anordnade nödhjälpsarbetena. Dagspenningen är för ogift man 1 mark och 25 penni, för man med hustru och ett till tre barn 1 mark och 75 penni och för man med hustru och flera än tre barn 2 mark.

Enskilda jordbrukare uppmanas att för egen del igångsätta arbeten, vid vilka arbetslösa kunna erhålla sysselsättning, och på sina ställen erhålla de härför lån av kommunerna. I en större socken i Tavastehus län har man tänkt sig lån om högst 2 000 mark mot en ränta under första året av 3 % och därefter av 6 %. Lånet skulle återbetalas efter 3 à 4 år. Under år 1915 inspekteras arbetena, och om de då ej befinnas utförda i överensstämmelse med lånevillkoren, återkräves lånesumman omedelbart.

I flera städer hava stadsfullmäktige beslutat, att personer, som råkat i trängmål med anledning av krisen, skola erhålla *anstånd med de kommunala utskyldernas erläggande*.

På initiativ av *Finlands fackförbund* sammanträdde den 6 september 1914 representanter för landets samtliga fackförbund för att överlägga och besluta om vidtagande av åtgärder för lindrande av den av arbetslösheten förorsakade nöden. Mötet beslöt att tillsätta en av nio personer bestående, hela landet omfattande *centralarbetslöshetskommitté*. På uppmaning av denna hava av arbetarorganisationerna ute i landet bildats *lokala arbetslöshetskommittéer*, som insamla uppgifter angående arbetslöshetens utbredning samt om lönesänkningar och förkortningar av arbetstiden, vilka uppgifter insändas till centralarbetslöshetskommittén. Denna har ock erhållit generalguvernörens tillåtelse att anordna en hela landet omfattande penninginsamling för erhållande av medel till arbetslöshetsunderstöd.

Åtgärder i livsmedelsfrågan. *Utförselförbud* har utfärdats för hästar och för ett flertal varor, såsom för livsmedel, däribland även sådana födoämnen som frukt och bär, vidare för hudar och skinn, järnmalm, automobiler, gummi, knallhattar och stubintråd samt råämnen för sprängämnestillverkningen. Trä får utföras till med Ryssland allierade stater samt till neutrala stater efter särskilt tillstånd av senaten.

Den 5 augusti utfärdade generalguvernören en kungörelse, vari förbjudes, »att vid försäljning av livsförnödenheter och andra nödvändighetsartiklar ävensom av foder för hästar och boskap, fordra överhövan höga priser, som icke motsvara de verkliga förhållandena, och sålunda på mindre samvetsgrant sätt förskaffa sig materiell fördel; samt att ingå överenskommelse av något slag eller använda andra medel för att på konstlat sätt höja priserna på ovannämnda varor och artiklar.»

Genom en generalguvernörens kungörelse den 15 augusti 1914 stadgades, under den tid krigstillstånd i landet är rådande, förbud mot försäljning av livsförnödenheter och andra nödvändighetsartiklar såväl som foderämnen för hästar och boskap till priser, överstigande av guvernörerna fastställda maximipriser. Med stöd av dessa föreskrifter hava guvernörerna fastställt *maximipriser* för ett antal livsförnödenheter och andra artiklar.

Vad tillgången på livsförnödenheter beträffar, hava de nordligare delarna av landet särskilt stora vanskligheter att erhålla sådana på grund av utförselförbuden i Norge. Lantbrukssällskapen i dessa trakter anhöllo genom förmedling av guvernören i september månad 1914 om fraktnedsättning å statsjärnvägarna för transport av såd till de nordligaste delarna av landet.

Föreningsväsendet bland arbetsgivare och arbetstagare i Tyskland år 1911.¹

III. Arbetarnas föreningsväsen.

Den arbetarrörelse, som uppstod i Tyskland närmast efter skråväsendets upplösning, var som bekant ej en facklig utan företrädesvis en politisk rörelse i anslutning till det liberala partiet, vars politik den ville befrämja samtidigt som den verkade för arbetarnas kulturella höjande genom bildningssträvanden av olika slag.

Under samma tidsskede uppkommo också en del arbetarföreningar, som kunna sammanfattas under beteckningen konfessionella, med anslutning till religiösa strävanden inom den katolska eller protestantiska kyrkan. Samtliga dessa föreningar hade såväl kyrkliga som kulturella uppgifter, men däremot icke alls eller endast i undantagsfall politiska eller fackliga och voro på grund därav ej heller organiserade efter fackliga linjer utan bestodo av medlemmar från olika yrken. Vanligen voro de sammanförda i större förbund efter territoriella gränser av olika slag.

De förstnämnda av dessa föreningar, de liberalpolitiska, upplöstes så småningom, under det att de konfessionella däremot fortlevde och under tidens lopp upptogo på sitt program såväl fackliga som sociala frågor och även till sig anslöto fackföreningar i egentlig mening. Nu för tiden tillhör inemot en fjärdedel av medlemsantalet även andra sammanslutningar av rent facklig art, vanligen de »kristliga fackföreningarna».

I och med socialdemokratiens framträdande i början av 1860-talet inleddes den period, från vilken den egentliga fackföreningsrörelsens begynnelse kan räknas. Ferdinand Lasalle avsåg dock med den av honom bildade »Allgemeiner Deutscher Arbeiterverein» icke fackliga syften, utan allenast arbetarnas fostran till att med allmän rösträtt som politiskt vapen försäkra sig om statens understöd för arbetarnas kooperativa övertagande av den industriella produktionen. Vid slutet av 1860-talet började den dock inrikta sig på att upprätta ett centraliserat fackföreningsväsende, Allgemeiner Deutscher Arbeiterschaftsverband, vilket emellertid dock inom kort gick tillbaka och måste upplösas, sedan det nått ett medlemstal av 14000, vars återstod år 1875 sammanmälte med de marxistiska fackföreningarna. Ungefär samtidigt framträdde tvenne andra organisationssträvanden, vilka under påverkan av de engelska trade unions från början lades efter fackliga linjer, oaktat även dessa strävanden voro förbundna med mera vittgående syftemål än de rent fackliga.

Sålunda voro de av Schultze-Delitsch och Max Hirsch grundade fackföreningarna, numera Deutsche Gewerkschaften, påverkade av dåtidens libe-

¹ Se Soc. Medd. 1913, sid. 742 ff., 1 000 ff.

rala idéer och avsågo, åtminstone till en början, att utan understöd av staten befordra arbetarnas egen kooperativa produktion. För övrigt voro de principiellt emot strejkeus användande såsom påtryckningsmedel vid mellanhavanden med arbetsgivarna, en omständighet, som dock ej hindrat dem att under senare år begagna sig därav om också i betydligt mindre utsträckning än de s. k. fria fackföreningarna. Rörelsen synes emellertid numera hava avstannat. Antalet medlemmar utgör c:a 110 000.

De av August Bebel och Marx' lärjunge W. Liebknecht bildade fackföreningarna anslötos till den socialdemokratiska »Internationalen». Sambandet mellan dessa fackföreningar, »Freie Gewerkschaften», och den nyss nämnda arbetarrörelsen har under årens lopp varit av skiftande karaktär, vilket dock ej hindrat, att dessa föreningar, fränsett smärre fluktuationer, hittills oavslutligt tillvuxit för att vid 1911 års slut räkna 51 förbund, centraliserade i »Generalkommission der Gewerkschaften Deutschlands», med sammanlagt c:a 2 400 000 medlemmar.

Den socialistiska idékrets, varur dessa fackföreningar framgått, i förening med deras, enligt en del arbetares uppfattning, allt för aggressiva lönerörelser, hava framkallat andra, på annan teoretisk och politisk grund vilande fackföreningar av flera slag. Hit höra de »kristliga» fackföreningarna, vilkas medlemmar, såsom antytts i det föregående, i stor utsträckning även tillhöra de »konfessionella» arbetarföreningarna, de »oavhängiga», de »fredliga» samt de lokalt organiserade föreningarna. Sammanlagda antalet medlemmar inom dessa sammanslutningar, inklusive dem av de konfessionella föreningarnas medlemmar, som icke tillhöra andra förbund, torde uppgå till c:a 1 700 000. Fördelningen på de olika slagen av förbund framgår av tabellen å sid. 16, som utvisar, att de »kristliga» föreningarna vid slutet av år 1911 räknade 350 574 medlemmar, de »oavhängiga» föreningarna 763 935, de »fredliga» 162 262 och de lokalt organiserade fackföreningarna c:a 7 000.

Av de anförda slagen av förbund äro samtliga, med undantag av de »konfessionella», helt eller delvis lagda efter fackliga linjer. Ehuru det saknas uppgift om medlemmarnas *fördelning på olika yrken* beträffande de lokalt organiserade föreningarna, synes det dock, som om följande yrken vore inom dem särskilt starkt representerade, nämligen timmermän, snickare, tapetserare, stensättare, lerkärlsarbetare, metallarbetare och rörläggare. Huru medlemmarna äro fördelade på olika orter är icke bekant.

De övriga fem slagen av fackligt organiserade föreningar äro i mycket olika grad representerade inom olika yrken och näringsgrenar, såsom framgår av efterföljande tabell.

Enligt denna äro de fria fackföreningarna allenarådande inom flera yrken, om man bortser från den möjligheten, att en del arbetare, som tillhöra desamma, tillika kunna vara medlemmar av de ej fackligt organiserade föreningarna. Av tabellen framgår vidare, att de oavhängiga föreningarnas huvudstyrka, c:a fem sjundedelar av hela medlemsantalet, utgöres av järnvägspersonal, vilket yrke dock med ett avsevärt antal även finnes representerat bland de kristliga föreningarna, liksom det också med 9 200 ingår bland

Fackföreningsmedlemmarnas yrkesfördelning.

Y r k e n.	Antal medlemmar vid slutet av år 1911 inom de											Summa.
	fria		tyska		kristliga		oavhängiga		fredliga			
	f a c k f ö r e n i n g a r n a .											
	Absolut.	%.	Absolut.	%.	Absolut.	%.	Absolut.	%.	Absolut.	%.		
Taktäckare, asfaltläggare, stenarbetare, stensättare och stukatörer	58 466	100 00	—	—	—	—	—	—	—	—	58 466	
Sko-, läder- och sadelmakeriarbetare	74 702	87 49	5 030	5 89	5 653	6 62	—	—	—	—	85 385	
Porslins-, stenkärls- och keramikarbetare	28 918	77 08	1 490	3 97	6 841	18 23	270	0 72	—	—	37 519	
Hattfabriksarbetare, buntmakare	14 208	100 00	—	—	—	—	—	—	—	—	14 208	
Handels-, lager- och transportarbetare	220 093	100 00	—	—	—	—	—	—	—	—	220 093	
Glasmästeri- och glasbruksarbetare	22 753	100 00	—	—	—	—	—	—	—	—	22 753	
Bokbinderiarbetare, barberare och tapetserare	43 708	100 00	—	—	—	—	—	—	—	—	43 708	
Bageri- och konditoriarbetare	26 468	67 29	257	0 65	—	—	—	—	12 608	32 06	39 333	
Byggnadsarbetare	295 688	87 47	960	0 28	41 413	12 25	—	—	—	—	338 061	
Gruvarbetare	120 136	53 88	3 945	1 77	84 321	37 81	—	—	14 588	6 54	222 990	
Bildhuggare	3 797	91 67	336	8 13	—	—	—	—	—	—	4 133	
Tunnbindare	8 389	99 38	52	0 62	—	—	—	—	—	—	8 441	
Bryggeri- och kvarnarbetare	47 654	88 74	2 299	4 28	—	—	3 750	6 98	—	—	53 703	
Boktryckare, litografer, xylografer och målare	145 653	92 44	1 678	1 06	9 040	5 74	892	0 86	312	0 20	157 570	
Fabriks- och grovarbetare	189 443	89 98	18 218	8 63	2 875	1 37	—	—	—	—	210 536	
Slaktare	5 454	49 45	—	—	—	—	—	—	5 575	50 55	11 029	
Trädgårdsarbetare	6 231	63 23	—	—	824	8 36	2 800	28 41	—	—	9 855	
Vårdshusbetjäning, hotellstewartar och kockar	13 918	25 06	—	—	2 254	4 06	39 377	70 88	—	—	55 549	
Träarbetare och timmermän	245 581	91 83	5 394	2 02	16 448	6 15	—	—	—	—	267 423	
Smeder	21 644	100 00	—	—	—	—	—	—	—	—	21 644	
Maskinister och eldare	24 019	84 82	—	—	—	—	4 300	15 18	—	—	28 319	
Maskin- och metallarbetare	515 145	84 21	43 710	7 15	43 302	7 08	8 287	1 35	1 300	0 21	611 744	
Skräddare	48 485	84 53	4 520	7 86	4 488	7 81	—	—	—	—	57 493	
Textilarbetare	131 426	73 86	6 138	3 44	40 652	22 75	—	—	440	0 25	178 656	
Tobaksarbetare	38 754	79 41	2 061	4 22	7 989	16 37	—	—	—	—	48 804	
Sjöfarande kockar, stewartar och däcksunderofficerare	—	—	—	—	—	—	923	28 64	2 300	71 56	3 223	
Telegraf- och postarbetare	—	—	—	—	3 476	15 48	18 974	84 52	—	—	22 450	
Järnvägspersonal	—	—	9 200	1 40	55 791	8 53	589 496	90 07	—	—	654 493	
Teater- och musikerförbund	1 909	11 28	—	—	—	—	15 010	88 72	—	—	16 919	
Kommunal- och statsarbetare	47 376	65 00	1 283	1 76	16 267	22 32	7 957	10 92	—	—	72 886	
Övriga yrken samt ej fackligt organiserade föreningar	—	—	1 177	0 87	8 934	4 31	71 899	34 71	125 139	60 41	207 149	
Summa	2 400 018	63 42	107 743	2 85	850 574	9 26	768 935	20 18	162 262	4 29	3 784 562	

de »tyska», under det att representanter av nämnda yrke alldeles saknas bland de fria fackföreningarna. En järnvägspersonalen närstående grupp, som likaledes är till övervägande del organiserad i de oavhängiga förbunden, utgöres av telegraf- och postarbetare, av vilka c:a 85 % av de organiserade tillhöra nämnda förbund samt återstoden de »kristliga» föreningarna.

Härvid bör märkas, att nyssnämnda kategorier äro statsarbetare och som sådana i Tyskland i regel ej åtnjuta full föreningsrätt. Kommunalarbetarna tillhöra däremot i allmänhet de fria fackförbunden.

Ytterligare trenne yrkesgrupper stå vid sidan av de egentliga industriarbetarna, nämligen dels sjöfarande kockar, stewartar och däcksunderoffice-rare, dels vårdshusbetjäning, hotellstewartar och kockar samt dels teaterpersonal och musici. Av dessa grupper tillhör den första med över 70 % de »fredliga» samt återstoden de »oavhängiga» förbunden. Den andra gruppen åter tillhör med nära 71 % de »oavhängiga» och med c:a 25 % de »fria», under det de övriga anslutit sig till de »kristliga» förbunden. Av den organiserade teater- och musikpersonalen slutligen tillhöra 89 % de »oavhängiga» och återstoden de »fria» förbunden.

Om sålunda de »fria» fackförbunden icke räkna några eller blott ett fåtal medlemmar bland nyssnämnda yrkesutövare, äro de däremot fullständigt dominerande bland så gott som alla återstående organiserade fack, nästan samtliga industrier i trängre bemärkelse. Inom sex av de i tabellen angivna yrkesgrupperna, vilka i själva verket omfatta nitton särskilda fackförbund, tillhöra alla organiserade arbetare de »fria» förbunden, med undantag dock för dem, som möjligen tillhöra flera organisationer och vilkas antal undandrager sig all beräkning. Bland övriga yrken kan splittringen på olika slag av förbund sägas vara störst bland slaktare, gruvarbetare, trädgårdsarbetare, bageri- och konditoriarbetare samt textilarbetare, vilka yrkens organiserade medlemmar med 49·5 till 73·6 % tillhöra de »fria» fackförbunden, under det att återstoden är på olika sätt fördelad på övriga slag av arbetarsammanslutningar. Anmärkningsvärt är därvid, att ett så stort antal slaktare samt bageri- och konditoriarbetare tillhöra de »fredliga» förbunden, och likaledes att så många trädgårdsarbetare anslutit sig till de »oavhängiga» samt gruvarbetare och textilarbetare till de »kristliga» förbunden; de »tyska» åter uppnå aldrig högre procentsiffra än 8·6 av hela antalet organiserade, nämligen bland fabriks- och grovarbetare.

Beträffande medlemsantalets *fördelning på det tyska rikets olika stater* föreligga de fullständigaste uppgifterna härom från de fria förbunden, nämligen beträffande 95 % av deras medlemmar, under det att från de »kristliga», de »tyska», de »oavhängiga» samt de »fredliga» förbunden sådana uppgifter endast förefinnas angående resp. 34·3, 52·3, 3·5 samt 71·3 % av resp. antal medlemmar.

En undersökning av uppgifterna för samtliga förbunds 3 784 532 i detta hänseende redovisade medlemmar giver vid handen, att det ojämförligt största antalet eller 50·7 % äro bosatta i konungariket Preussen; därefter komma konungarikena Sachsen och Bayern med resp. 14·6 och 10·5 %, under det alla

övriga stater räkna mindre än 5·4 % av förbundsmedlemmarna inom sina gränser.

Inom konungariket Preussen äro de »fria» förbunden talrikast representerade i Berlin, där över 300 000 medlemmar äro bosatta, samt därefter i Rhenländerna, provinsen Sachsen, Schlesien, Hannover etc.

De »kristliga» föreningarna hava sin största styrka i (de katolska provinserna) Rhenländerna och Westfalen, där de räkna resp. 37 900 och 22 450 medlemmar eller mångdubbelt fler än i någon av de övriga tyska staterna utom Preussen.

De »tyska» förbunden hava erhållit sina relativt flesta medlemmar i Schlesien, Rhenländerna, Brandenburg och Berlin, under det att de »fredliga» hava 37 600 eller en tredjedel av alla sina medlemmar bosatta i Berlin samt en sjättedel i Rhenländerna.

De »oavhängiga» förbunden slutligen äga, såvitt känt är, sin största styrka i Berlin med c:a 2 300 medlemmar.

Av större intresse än den nu behandlade fördelningen är måhända de organiserade arbetarnas inom olika stater procentuella fördelning på olika slag av förbund. Då procenttalen härvidlag hänföra sig till samma absoluta siffror för förbundens medlemsantal inom olika stater, som ovan blivit angivna, komma de emellertid att lida av samma ofullkomligheter, som påpekats beträffande nyssnämnda siffror.

Otvivelaktigt synes det emellertid vara, att de fria fackförbunden dominera över övriga förbund inom alla stater, i det att deras medlemmar ingestades understiga 80 % av hela antalet organiserade arbetare inom resp. stater, men väl i 23 av 26 stater och fria städer överstiga 90 %. De trenne stater, inom vilka de fria förbundens medlemsantal sålunda ligger så relativt lågt som mellan 80—90 % av samtliga organiserade arbetare, äro Preussen, Bayern och Elsass-Lothringen, för vilka stater procentsiffrorna uppgå till resp. 83·4, 87 och 80.

Beträffande utvecklingen inom de olika slagen av förbundsorganisationer under senare år, särskilt med hänsyn till *förändringen i medlemsantalet*, föreligger fråga från år 1905 närmare uppgifter endast för de »fria», de »tyska» och de »kristliga» samt ungefärliga siffror beträffande de »fredliga» förbunden. Av dessa siffror framgår, att antalet medlemmar under åren 1905—1911 ökats över hela linjen med undantag för de »tyska» förbunden, vilkas medlemsantal år 1911 är 8 % mindre än år 1905. För de »fria» förbunden har ökningen uppgått till 72·6 %, för de »kristliga» till 81·3 % samt för de »fredliga» till c:a 175 %, allt i jämförelse med förhållandena år 1905.

Liksom inom de enskilt och offentligt anställdas föreningsväsen faller även inom arbetarnas sammanslutningar den största ökningen i medlemsantalet under ovan angivna tidsperiod på de kvinnliga medlemmarna, åtminstone inom de »fria» och de »kristliga» förbunden, för vilka hithörande siffror äro publicerade. Inom de förra ökades de manliga medlemmarnas antal med 67·8 % men de kvinnligas med 157·1 %, under det att inom de senare förbunden motsvarande siffror voro 78·2 % och 126·4 %. Denna hastigare tillväxt

på kvinnosidan har medfört, att inom nämnda förbund de kvinnliga medlemmarnas antal stigit från 5·5 % resp. 6·4 % av hela medlemsantalet år 1905 till resp. 8·2 % och 8 % år 1911.

Variationen år från år av antalet medlemmar under tiden 1905—1911 har varit ganska likartad för de »fria» och »kristliga» föreningarna, men mera oregelbunden för de »tyska» och de »fredliga»; såväl de »fria» som de »kristliga» förbunden hade sin största ökning, i procent av närmast föregående års medlemsantal, år 1906 med resp. 23·7 och 31·4, vilken ökning dock följande år sjönk till resp. 10·4 och 11 % för att påföljande år förbytas i minskning, nämligen med resp. 2 och 3·1 %. Därefter inträdde de tre följande åren åter en successiv ökning, som år 1911 uppgick till resp. 15·1 och 15·5 % av närmast föregående års medlemsantal. För de »tyska» fackföreningarna däremot började tillbakagången av medlemmarnas antal redan 1907 med 8·1 % samt fortsatte följande år med 3 %, då den upphörde, och efterträddes under de följande tvenne åren av en om ock ringa ökning, som dock år 1911 åter efterföljdes av en minskning med 12·1 %, slutande med en förlust för hela perioden av 8 %. De »fredliga» föreningarna åter hava företett en ständig ökning av medlemsantalet, under åren 1908—1911 varierande mellan 18 och 51 %.

Beträffande de återstående slagen av fackföreningar, nämligen de »oavhängiga», de »konfessionella» och de lokalt organiserade, föreligga inga uppgifter rörande antalet medlemmar för längre tid tillbaka än 1910. Dessa uppgifter utvisa dock, att anslutningen till nämnda förbund under år 1911 ökats med resp. 7·4, 6·3 och 7·5 %.

Vad angår de olika sammanslutningarnas verksamhet samt därav betingade utgifter, så hava redan tidigare i denna artikelserie (Soc. Medd. 1913, sid. 1008) en del uppgifter därom lämnats och en jämförelse gjorts beträffande motsvarande förhållanden inom de i enskild och offentlig tjänst anställdas föreningsväsen. Därvid liksom i det följande hava blott de »fria», de »tyska» samt de »kristliga» fackföreningarna kunnat tagas i betraktande, emedan endast dessa lämnat tillnärmelsevis fullständiga uppgifter i berörda hänseende. Beträffande övriga förbund föreligga blott enstaka uppgifter härom, varför endast totalbeloppen av deras utgifter och inkomster jämte kapitalbehållning skola anföras.

Efterföljande tabell (sid. 16) innehåller i fråga om samtliga slag av föreningar uppgifter om *inkomster och utgifter* jämte antalet anslutna förbund och medlemmar, allt vid 1911 års slut.

Såsom tabellen utvisar, hava de »fria» fackförbunden det högsta såväl inkomst- som utgiftsbelopp per medlem, resp. 30·04 och 25·01 mark, men däremot icke den största behållningen, i vilket hänseende de »tyska» fackföreningarna komma långt framom med 45·46 mark per medlem. Sist i avseende på förmögenhetens storlek komma de konfessionella förbunden med knappt 2 mark per medlem. Även inkomsterna och utgifterna äro för sistnämnda föreningar lägst med resp. 2·81 och 2·55 mark per medlem. I allmänhet motsvarar förbundens kapitalbehållning ungefär ett års inkomster, och är det endast för de »tyska» föreningarna en större avvikelse i detta avseende förmärkes.

Hela den tyska arbetarrörelsens samlade kapital utgör c:a 80 millioner mark, vartill dock rätteligen böra komma en hel del fristående försäkringskassors tillgångar, vilka sannolikt uppgå till rätt betydande belopp. Om man ej fäster avseende vid de förut framhållna dubbelräkningarna i medlemsantalet, som i vissa fall skett, skulle detta kapital motsvara 17·63 mark per medlem. De årliga inkomsterna och utgifterna uppgå till ungefär samma belopp eller resp. c:a 86 och 72 millioner mark, motsvarande 19·17 och 16·02 mark per medlem.

Utgifternas fördelning på de olika grenarna av förbundens verksamhet framgår av efterföljande tabell (sid. 18—19) för de »fria», »tyska» och »kristliga» fackföreningarna, de enda, som därom lämnat uppgifter. Emellertid är det endast de »fria» förbunden, vilka samtliga meddelat dessa uppgifter för alla anslutna föreningar. För övriga här nämnda organisationer är utgifternas fördelning känd endast beträffande en del av de tillhörande förbunden eller

F ö r e n i n g a r .	Antal förbund.	Antal underavdelningar.	Antal medlemmar vid slutet av året.	Summa inkomster under året. Mark.	Summa utgifter under året. Mark.	Total förmögenhet vid slutet av året. Mark.
De fria fackföreningarna	51	11 669	2 400 018	72 086 957	60 025 080	62 105 821
Per medlem	—	—	—	30·04	25·01	25·88
De tyska fackföreningarna	23	2 115	107 743	2 623 215	2 304 289	4 273 354
Per medlem	—	—	—	27·90	24·51	45·46
De kristliga fackföreningarna	23	4 377	350 574	6 243 642	5 299 781	7 082 942
Per medlem	—	—	—	17·86	15·16	20·26
De oavhängiga föreningarna	34	—	763 935	2 514 433	2 066 895	3 386 605
Per medlem	—	—	—	3·83	2·74	4·48
De fredliga föreningarna	534	—	1 162 262	1 472 675	1 182 568	1 185 513
Per medlem	—	—	—	9·40	7·55	7·88
De konfessionella föreningarna	¹ 5 229	—	² 718 375	1 275 020	1 158 542	1 294 951
Per medlem	—	—	—	2·81	2·55	1·99
De lokalt organiserade fackföreningarna ³	143	—	7 033	149 648	105 339	165 221
Per medlem	—	—	—	21·28	14·98	23·49
<i>Samtliga</i>	6 087	18 161	⁴ 4 500 940	86 865 590	72 142 494	79 494 407
<i>Per medlem</i>	—	—	—	⁵ 19·17	⁵ 16·02	⁵ 17·63

¹ Av dessa hava 5 575 i en förening ej uppgivit inkomster och utgifter samt en annan förening med 538 medlemmar ej uppgivit förmögenhet.

² Beträffande 13 av dessa förbund saknas uppgifter om utgifter, inkomster och förmögenhet.

³ Dessa föreningar äro icke centraliserade. Flera föreningar med tillsammans c:a 2 000 medlemmar hava ej lämnat uppgifter.

⁴ Inklusive dubbelräkningar av c:a 300 000 medlemmar.

⁵ Utan att hänsyn tagits till dubbelräkningarna av medlemmar.

föreningarna. För de »tyska» gäller detta om 16 föreningar av 23 med 94 016 medlemmar eller 87·3 % av samtliga samt för de »kristliga» om 22 förbund av 23 med 349 587 medlemmar eller 99·7 % av samtliga.

I tabellen angives i första rummet antalet förbund inom de olika slagen av föreningar samt vidare antalet medlemmar inom de förbund, där viss verksamhet bedrivs, i procent av samtliga förbunds medlemmar (medlemsprocent). Dessutom anförs de på olika slag av förbund belöpande utgifter för resp. verksamhetsgrenar samt utgifternas fördelning per medlem i de föreningar, där ifrågavarande utgifter under året förekommit ävensom detta belopp i procent av samtliga utgifter dels inom sistnämnda föreningar, dels inom samtliga föreningar, som bedrivit ifrågavarande verksamhet.

En blick på tabellen visar, att i huvudsak samma uppgifter och verksamhetsgrenar förefinnas inom arbetarförbunden som inom de i enskild och offentlig tjänst anställdas föreningar (jfr Soc. Medd. 1913, sid. 1005); dock finnas, såsom förut framhållits, vissa avvikelser. Dessa beröra framför allt understödsverksamheten och betingas av de strejker och lockouter, som förekomma bland arbetarna, och vilka jämte arbetslöshet av andra orsaker här givit anledning till proportionsvis högre bidrag än inom de anställdas föreningar, vartill kommer det understöd för resor och flyttningar vid ombyte av arbetsplatser, som framkallas av enahanda orsaker, och vilka äro utan motsvarighet inom sistnämnda sammanslutningar. Däremot hava en del av dessa infört understöd åt avlidna medlemmars änkor och barn, något som synes alldeles saknas inom arbetarföreningarna.

Jämför man de olika slagen av förbund med avseende på de utgifter, de skilda verksamhetsgrenarna medfört under år 1911, framträda några karakteristiska olikheter. De »fria» fackförbunden utmärka sig för högre strejk-, lockout- samt arbetslöshets- och reseunderstöd än de övriga förbunden, såväl räknat per medlem inom de föreningar, där dessa utgifter under året förekommit, som i procent av alla de »fria» föreningarnas samtliga utgifter. De tvenne andra slagen av fackföreningar hava endast haft hälften resp. två tredjedelar så höga utgifter för dessa ändamål, men i stället ägnat sig åt övriga verksamhetsgrenar, såsom rättsskydd, sjukhjälp, bildningssträvanden m. m., varuti de i allmänhet i fråga om kostnaderna överträffa de »fria» föreningarna. Utgifterna för förbundsorgan och agitation hava för de »tyska» och de »kristliga» förbunden varit resp. c:a 50 och 100 % högre än för de »fria», varemot förvaltningskostnaderna per medlem äro c:a 20 % högre för de sistnämnda förbunden än för de tvenne andra; i procent av samtliga utgifter äro de däremot högst för de »kristliga» föreningarna.

Utgiftsposter och yrkesgrupper.	Antal förbund.	Medlemsprocent.	U t g i f t e r.		
			Mark.	Mark per medlem.	Procent av samtliga utgifter.
<i>Förbundsorgan och agitation:</i>					
De fria fackföreningarna	51	100·0	5 703 969	2·38	9·5
De tyska fackföreningarna	16	100·0	333 445	3·55	14·5
De kristliga fackföreningarna	22	100·0	1 149 306	3·29	21·7
Samtliga	89	100·0	7 186 720	2·58	10·6
<i>Rättskydd:</i>					
De fria fackföreningarna	50	100·0	421 485	0·18	0·7
De tyska fackföreningarna	14	99·6	14 251	0·15	0·6
De kristliga fackföreningarna	18	95·8	104 633	0·31	2·0
Samtliga	82	99·5	540 369	0·19	0·8
<i>Platsförmedling:</i>					
De fria fackföreningarna	24	30·2	99 998	10·14	0·2
De tyska fackföreningarna	—	—	—	—	—
De kristliga fackföreningarna	—	—	—	—	—
Samtliga	24	25·5	99 998	0·14	0·2
<i>Strejk- och lockoutunderstöd:</i>					
De fria fackföreningarna	51	100·0	18 198 847	7·68	30·8
De tyska fackföreningarna	14	96·2	332 584	3·67	14·4
De kristliga fackföreningarna	17	82·9	1 199 598	4·14	22·6
Samtliga	82	97·8	19 731 029	7·10	29·2
<i>Arbetslöshetsunderstöd:</i>					
De fria fackföreningarna	42	83·0	6 340 544	3·18	10·6
De tyska fackföreningarna	14	98·6	200 638	2·16	8·7
De kristliga fackföreningarna	16	70·8	* 185 271	0·75	3·5
Samtliga	72	82·0	6 726 453	2·89	9·9
<i>Reseunderstöd:</i>					
De fria fackföreningarna	39	* 87·0	1 028 431	0·49	1·7
De tyska fackföreningarna	11	76·1	20 009	0·28	0·9
De kristliga fackföreningarna	—	—	—	—	—
Samtliga	50	84·6	1 048 440	0·44	1·6
<i>Flyttningsunderstöd:</i>					
De fria fackföreningarna	34	71·8	366 865	0·21	0·6
De tyska fackföreningarna	11	95·4	20 111	0·22	0·9
De kristliga fackföreningarna	—	—	—	—	—
Samtliga	45	63·8	386 976	0·21	0·6

* Approximativ siffra.

* Inkl. reseunderstöd.

* Approximativ siffra.

* Okänt.

Utgiftsposter och yrkesgrupper.	Antal förbund.	Medlems- procent.	U t g i f t e r.		
			Mark.	Mark per medlem.	Procent av samt- liga ut- gifter.
<i>Understöd vid sjukdom:</i>					
De fria fackföreningarna	¹ 47	¹ 96.8	10 266 730	² 4.42	17.1
De tyska fackföreningarna	¹ 14	¹ 99.7	739 483	² 7.89	32.1
De kristliga fackföreningarna	20	92.7	704 319	2.17	13.3
Samtliga	81	96.8	11 710 532	4.27	17.3
<i>Understöd vid invaliditet:</i>					
De fria fackföreningarna	³ —	³ —	538 436	³ —	0.9
De tyska fackföreningarna	³ —	³ —	20 061	—	0.9
De kristliga fackföreningarna	—	—	—	—	—
Samtliga	—	—	558 497	—	0.8
<i>Understöd vid dödsfall:</i>					
De fria fackföreningarna	³ —	³ —	1 045 956	³ —	1.7
De tyska fackföreningarna	³ —	³ —	116 348	—	5.0
De kristliga fackföreningarna	21	99.8	211 439	0.61	4.0
Samtliga	—	—	1 373 743	—	2.0
<i>Annat understöd:</i>					
De fria fackföreningarna	39	² 87.5	470 048	² 0.20	0.8
De tyska fackföreningarna	12	96.6	30 417	0.83	1.3
De kristliga fackföreningarna	15	43.2	37 685	0.25	0.7
Samtliga	66	82.4	538 150	0.23	0.8
<i>Bildningsändamål:</i>					
De fria fackföreningarna	43	² 95.6	338 256	² 0.15	0.6
De tyska fackföreningarna	11	95.1	21 971	0.25	1.0
De kristliga fackföreningarna	21	99.8	62 589	0.18	1.2
Samtliga	75	96.0	422 816	0.15	0.6
<i>Förvaltningskostnader:</i>					
De fria fackföreningarna	51	100.0	12 627 050	5.74	21.0
De tyska fackföreningarna	16	100.0	454 971	4.84	19.7
De kristliga fackföreningarna	22	100.0	1 442 481	4.13	27.2
Samtliga	89	100.0	14 524 502	5.11	21.5
<i>Övriga ändamål:</i>					
De fria fackföreningarna	49	100.0	2 578 465	1.07	4.3
De tyska fackföreningarna	—	—	—	—	—
De kristliga fackföreningarna	22	100.0	202 460	0.58	3.8
Samtliga	71	100.0	2 780 925	0.98	4.1
<i>Summa utgifter:</i>					
De fria fackföreningarna	51	100.0	60 025 080	25.01	100.0
De tyska fackföreningarna	16	87.8	2 304 289	24.51	100.0
De kristliga fackföreningarna	22	99.7	5 299 781	15.16	100.0
Summa summarum	89	99.5	67 629 150	23.78	100.0

¹ Inkl de förbund jämte medlemmar, som dessutom eller endast lämna invaliditets- och dödsfallsunderstöd.

² Approximativ siffror.

³ Okänt.

Engelska jordreformförslag.

Under de senare åren har i England jordfrågan i allt högre grad trätt i förgrunden bland de inrikespolitiska frågorna. Många förslag hava framställts till lösning av detta invecklade problem, och en systematisk redogörelse för dem torde vara av intresse även i vårt land, där vissa jordpolitiska frågor för närvarande stå på dagordningen. En dylik översikt meddelas i det följande, i huvudsak på grundval av en uppsats i Internationella lantbruksinstitutets i Rom ekonomisk-sociala bulletin.¹

Om man tager i betraktande, vilken svårartad kris det engelska jordbruket genomgått under de sista fyrtio åren, är det förvånansvärt, vilka obetydliga ändringar de engelska jordlagarna undergått under denna tidsperiod, som för det irländska jordbruket medfört en fullständig omvälvning i lagstiftningshänseende. Först nu, när krisen är över och det engelska jordbruket börjat återhämta sig, har frågan om genomgripande jordreformer bragts på dagordningen.

Detta nyvaknade och allmänna intresse för jordfrågan har många orsaker. I viss mån är det en reflex av det ökade intresset för sociala frågor i allmänhet. Till en början betraktades och bedömdes dessa frågor endast efter förhållandena i städer och industricentra, men nu har turen kommit till landsbygdens invånare och lantarbetarnas förhållanden blivit föremål för allmänhetens uppmärksamhet. Till och med från stadsarbetarnas egen synpunkt anses det numera av nöden att söka förbättra arbetsvillkoren för jordbruksarbetarna, då dessa på grund av sina låga löner och invandringen till städerna tendera att nedtrycka arbetslönerna inom industrien. Ävenledes har man kommit till ökad insikt om lantbrukets betydelse för hela stats-hushållningen, liksom större vikt fästs vid det förhållandet, att en kraftig jordbruksbefolkning utgör en oumbärlig reserv för ett land såväl ur militär som ur allmänt social synpunkt.

1. Den liberala jordundersökningen.

Den liberala regeringen, som tidigare genomfört ålderdomspensioneringen samt sjuk- och invaliditetsförsäkringen, har för närvarande sin uppmärksamhet riktad på utarbetandet av förslag till reformering av de rådande agrarförhållandena. För att giva nödig bakgrund och stöd för sina propositioner utsåg regeringen bland sina partivänner en kommission med uppdrag att göra en ingående undersökning av jordfrågan i hela dess räckvidd. Observeras bör, att denna kommitté varken var en parlamentarisk eller en ministeriell kommission, utan organiserats på ett icke-officiellt sätt för att kunna ut-

¹ Institut International d'Agriculture: Bulletin mensuel des institutions économiques et sociales 1914, n:r 6, sid. 123 ff.

arbets förslag till en jordpolitik, som skulle kunna upptagas på det liberala partiprogrammet. Detta förhållande har utan tvivel haft stort inflytande på kommitténs beslut och torde jämväl bidragit att giva en viss färg åt undersökningens hela resultat, ehuru kommitterade visserligen synas hava eftersträvat att verkställa sin enquête fullt opartiskt.

Vid en granskning av denna undersökning, som publicerats åren 1913—1914 i två volymer, faller det i ögonen, vilket betydande rum man givit de sociala synpunkterna. Sålunda ägnas först uppmärksamhet åt *lantarbetarnas löner*. Enligt en officiell undersökning av år 1907¹ uppgick genomsnittliga veckolönen (i kontant och in natura) till över 18 sh. i 16 grevskap, till mellan 17 och 18 sh. i 8 grevskap samt till under 17 sh. i 15 grevskap, allt för vuxna fullgoda manliga arbetare med fast anställning. Med användande av siffrorna från 1901 års folkräkning beräknar kommittén, att för mera än 60 % av de fasta jordbruksarbetarna i åldern 60—65 år lönen understiger 18 sh. per vecka. Under tiden 1907—1912 har visserligen, enligt Board of Trades undersökningar, penninglönen för lantarbetare stigit med 2·8 %, men denna ringa löneökning har mer än uppvägs genom den samtidiga prisstegringen å livs-förnödenheter. I avsaknad av detaljprisstatistik för landsbygden kan denna prishöjning visserligen icke exakt fastställas, men med ledning av minut-handelsprisen i vissa städer beräknar kommittén, att den varumängd, som lantarbetaren år 1907 kunde köpa för 10 sh., år 1913 skulle kostat honom 10 sh. 11 d. Härav drar kommittén den slutsatsen, att om hänsyn toges till levnadskostnadernas stegring, har den verkliga lönen (reallönen) för omkring 60 % av jordbruksarbetarna i själva verket minskats sedan år 1907.

Kommittén har vidare låtit företaga en enquête angående arbetstidens längd inom jordbruket. Härav framgår, att nettoarbetsdagen under sommaren i regel är 10 timmar och däröver, varjämte under skördetiden regelmässigt påfordras övertidsarbete. Blott ytterst sällan är lördagen halv fridag, vilket för landsbygdens arbetare är så mycket kännbarare, som denna anordning allmänt förefinnes i städerna.

Kommittén diskuterar utförligt frågan, huruvida lantarbetarnas löner äro tillräckliga för att tillåta dem och deras familjer att leva drägligt och hålla sig vid god hälsa. Ehuru kommittén avstår ifrån att fastställa det penningbelopp, som kräves för att på ett fysiologiskt tillfredsställande sätt underhålla en medelstor familj, förklarar den som sin åsikt, att lantarbetarlönerna i allmänhet understiga kostnaden för skäligt existensminimum.

Med hänsyn härtill framhåller kommittén, att det är en tvingande nödvändighet att höja lönenivån. Visserligen torde lantarbetarnas ställning i viss mån kunna förbättras genom ökad anläggning av småbruk, genom jordbrukets stegrade räntabilitet, som på grund av arbetskraftens fortgående minskning i växande utsträckning kommer lantarbetarna till godo, samt genom upprättande av fackföreningar för tillvaratagande av landsbygdsarbetarnas intressen. Men kommittén håller före, att arbetslönerna knappast

¹ Jfr Medd. 1911 s. 1020 ff.

kunna förväntas bliva mera avsevärt ökade genom dylika medel, utan härför kräves, att staten fastställer arbetsprisen inom jordbruket till högre belopp än de nu utgående. Såsom organ för denna statens lönepolitik böra upprättas lönenämnder med uppgift att fastställa minimilöner för lantarbetare så höga, att de möjliggöra en tillfredsställande existens för arbetaren och hans familj.

I motiveringen för detta förslag anför kommissionen visserligen, att de höjda arbetslönerna kunna förväntas medföra ökad arbetsintensitet, men tillstyrker därjämte vissa åtgärder för att sätta arbetsgivarna-arrendatorerna i stånd att betala dessa högre löner; skulle lönebudgeten det oaktat bliva för tryckande, bör arrendatorn erhålla nedsättning av arrendet. I detta sammanhang anföras följande approximativa siffror rörande förhållandet mellan arrendesummor och lantarbetarlöner i England och Wales:

Jordbruksfastigheternas nettoarrendebelopp	24 500 000 p. st.
Totalavlönning för 405 588 lantarbetare mellan 20 och 65 år	19 000 000 p. st.

Erforderligt belopp för höjning av dessa arbetares veckolöner

till 18 sh.	541 000 p. st.
» 20 sh.	2 041 000 p. st.
» 20 sh. 6 d.	4 663 000 p. st.

Jämte arbetarnas försvagande genom otillräcklig näring medföra de låga lönerna en annan kräftskada för folkhälsan, nämligen de *dåliga arbetarbostäderna på landet*. Lantarbetarens lön är nämligen, säger kommittén, icke tillräcklig för att tillåta honom att betala en hyra, som utgör normal ränta på husets byggnadsvärde, och bostäderna måste därför uthyras till sådana pris, att det icke lönar sig uppföra nya.

De åtgärder, som under de senaste sextio åren från det allmännas sida vidtagits för att anskaffa sundare bostäder, hava blott haft en obetydlig effekt, och kommissionen anser, att 120 000 nya »cottages» behövas. Med stöd av 1909 års lag hava hälsovårdsnämnderna t. o. m. år 1912 utdömt mera än 5 000 lantarbetarbostäder, men har detta blott bidragit till att göra bostadsnöden ännu svårare. Då ett tillräckligt antal nya bostäder av förut anförda skäl icke kunna förväntas tillkomma genom enskilt initiativ, föreslår kommissionen att giva grevskapsråden befogenhet såväl att ålägga kommunalmyndigheterna att bygga bostäder som att själva föranstalta därom, om dessa senare ej skulle fullgöra sin skyldighet.

Den bristande tillgången på och dåliga beskaffenheten av lantarbetarnas stugor är dock blott en sida av landsbygdens bostadsfråga. Spörsmålet invecklas ytterligare genom formen för bostadsupplåtelsen. Lantarbetaren bor i regel i en stuga, som han hyr av arbetsgivaren, och detta »tied cottage system» bidrager att minska arbetarens oberoende därigenom, att han vet, att han på samma gång som sitt arbete även förlorar sin stuga. Av samma skäl drar sig arbetaren för att begära utförandet även av nödiga reparationer. Lantarbetarstugorna på en gård uthyras nästan regelmässigt för lägre pris än gängse hyresbelopp, men härigenom får arbetaren faktiskt en del av sin

avlöning in natura, vilken han förlorar, om han hyr annan bostad. Likväl, säger kommissionen, föredraga många arbetare att betala högre hyra mot att de helt få förfoga över sina bostäder. Arbetsgivaren begagnar sig också av sin ställning som hyresvärd för att tillförsäkra sig, att arbetarens hustru och barn icke arbeta hos andra jordbrukare. Systemet medför även, att äldre stigna arbetare, som ej längre kunna arbeta, få lämna sina kojor, varigenom de riskera att bli husvilla i sin egen fäderneby. Även de arbetare, som bo i bostäder direkt förhyrda av jordägaren, hava knappast mer än formellt frihet att välja bostad på grund av den stora bristen på sådana.

För att giva arbetaren möjlighet att höja sig i socialt avseende, söker kommittén vidare på allt sätt underlätta lantarbetarnas *förseende med jord*. Betänkandet innehåller många bevis för, att arbetarna önska förvärva stugor med trädgård, jordlotter (allotments) och små arrendegårdar, och framlägger förslag, huru denna strävan skall bättre och snabbare kunna tillgodoses än genom nu rådande småbrukslagstiftning. Kommissionen framhåller, att man vid byggande av bostäder på landsbygden för lånemedel ej måtte uppföra mera än högst fyra stugor per acre. Sockenråden böra bemyndigas att, eventuellt medelst expropriation, förvärva jordområden och grevskapsråden beklädas med samma myndighet. Därest lokalmyndigheterna icke tillfredsställande fullgöra dessa funktioner, böra centralmyndigheterna äga innehålla de till vissa kommunala ändamål utgående statssubventionerna, och synes jordbruksdepartementet i detta fall böra tillerkännas utsträckt myndighet.

Kommissionen granskar vidare *jordens hävd* och finner, att de stora arrendegårdarna i regel äro illa brukade. Detta talar givetvis till förmån för de stora gårdarnas styckning till småbruk, vilka i allmänhet brukas bättre.

Såsom skäl till det större jordbrukets förfall anges bl. a., att arrendatorerna ej förbättra sina egendomar på grund av arrendets osäkerhet, att kvalificerad arbetskraft saknas, då de bästa arbetarna inflyttat till städerna, att stora områden äro utarrenderade till jaktmarker och att villebrådet förorsakar allvarliga skador på kringliggande odlingar, att många jordbrukare sakna kännedom om vetenskapliga driftmetoder, att kapitalet tryter, att stora områden, vilka med fördel kunde förvandlas till odlad jord, äro utlagda till betesmarker, att f. n. alla grundförbättringar träffas av skatt m. m.

En fråga av stor jordbruksekonomisk och social betydelse är vidare *arrendekontraktens säkerställande*. På grund av sin beroende ställning har arrendatorn i många fall svårt att få rätt gent emot egendomsägaren, och särskilt har han icke lätt att utfå ersättning för verkställda grundförbättringar. Kommissionen nämner tre metoder att säkerställa arrendena, nämligen inköp av arrendegårdarna från arrendatorernas sida med understöd av staten, statsinköp av arrendegårdarna och deras förvaltning genom offentlig myndighet samt arrendekontraktens fullständiga säkerställande under kontroll av en opartisk domstol. Av dessa förslag förkastas, huvudsakligen av ekonomiska skäl, de båda förstnämnda, medan det sistnämnda varmt förordas. Den ifrågasatta jorrdomstolen, vilken redan i viss mån har en motsvarighet på Irland, skulle ej blott kunna fastställa arrendepreis och ersätt-

ningar för grundförbättringar, utan även äga rätt att i sista instans fixera lantarbetarnas minimilöner, varvid borde tillses, att jordägarna verkligen komma att bära sin del av kostnaderna för löneökningen till arbetarna.

Till slut anmärker kommittén, att rådande *kommunala skattesystem* i hög grad försvårar alla jordreformer. Den föreslår därför, att statssubventionerna åt de lokala förvaltningsmyndigheterna betydligt höjas, och att en del av kommunal-skatten beräknas efter det rena jordvärdet i stället för efter värdet av fastigheten med tillhörande jordförbättringar och byggnader.

2. Kritik av jordundersökningskommitténs betänkande.

Den liberala kommissionens jordundersökning har naturligtvis blivit föremål för mycken kritik. Den kanske märkligaste granskningen av densamma föreligger i en broschyr, utgiven av den s. k. agrarkonferensen, vilken utgör en sammanslutning av ett större antal jordbrukskorporationer i England.

Broschyren erkänner som ett faktum, att jordbruksarbetarnas penninglöner äro mycket låga inom vissa områden, och att varje tänkande människa måste giva sitt stöd åt åtgärder, som verkligen kunna åstadkomma en höjning av lönenivån. Den lönestatistik, som kommittén meddelar, är emellertid missvisande särskilt därför, att intet försök göres att förklara anledningen till lönedifferentieringen. Inom områden med mycken odlad jord är avlöningen hög per arealenhet men låg per arbetare, varemot i distrikt med övervägande betesmarker det motsatta förhållandet råder. Varje ökning av åkerarealen skall omedelbart höja efterfrågan på arbetskraft, och alldenstund tillgången är otillräcklig, måste en betydande höjning av arbetslönerna bli följd. Kommittébetänkandet har vidare icke berört frågan, i vad mån handarbete kan ersättas med maskinarbete. Broschyren kritiserar vidare kommitténs utredning av löner och levnadskostnader och framhåller särskilt, att prisrörelsen inom stadssamhällena härvid icke kan läggas till grund.

Man är allmänt överens om, att antalet arbetarbostäder på landsbygden behöver ökas, men kommitténs siffra för nödiga nybyggnader, 120 000, är starkt överdriven. Om en sjättedel av dessa nya bostäder antages åtgå för att ersätta obrukbara gamla, skulle återstoden förslå för 500 000 personer, en ökning av den jordbrukande befolkningen, vilken en aldrig så genomgående jordreform näppeligen kan medföra.

Fixerandet av viss minimilön skulle leda till, att lantbrukarna i största möjliga utsträckning skulle ersätta de fasta arbetarna med säsongarbetare samt hänsynslöst avskeda alla mindre goda arbetare. Fara är även, att de på konstlat sätt höjda arbetslönerna skulle hämma jordbrukets utveckling mot intensiv drift och t. o. m. medföra återgång till det gamla treskiftesbruket. Visserligen kan Englands jord giva större avkastning än nu, men anledningarna till den otillfredsställande driften böra i huvudsak sökas i utländsk konkurrens, svåra jordbrukskriser och tryckande skatter. Jordbrukets växlande räntabilitet beror mera på brukarnas personliga egenskaper än på arrendeavtalens art, och det nuvarande patriarkaliska förhållandet

mellan jordägare och arrendator innebär för den senare ett ekonomiskt stöd, som vore otänkbart under den föreslagna grunddomstolens regim.

3. Unionistisk jordpolitik.

Det unionistiska partiet har icke formulerat något så klart program i jordfrågan som det liberala. Belysande för den unionistiska ståndpunkten är en i sept. 1913 publicerad skrift »En unionistisk jordpolitik», författad av »en unionistisk grupp» och avseende att uppställa vissa riktlinjer för det engelska jordbrukets utveckling.

Jordfrågan betraktas här särskilt ur synpunkten av bevarandet av nationens fysiska styrka. En konsekvens härav är, att lantarbetarnas villkor böra förbättras. Nödvändigt är nämligen att utfinna medel för att bringa upp lönerna till en nivå, som ger arbetaren själv och hans familj en dräglig existens, och rekommenderas inrättande av lokala nämnder för kontroll av lönerna (Agricultural Wages Boards). Att fastställa minimilöner för hela riket är visserligen olämpligt, men böra de lokala lönenämnderna bestämma sådana för särskilda områden. Detta program står i samklang med den gamla torypolitiken att icke inskränka det fria avtalet, förrän denna politik visar skadliga följder för staten. Och beträffande lantarbetarlönerna, säger broschyren, har *laissez faire*-politiken medfört sådana skador för släktet, att staten måste träda emellan ur synpunkten av sin egen självbevarelse.

Broschyren ägnar även uppmärksamhet åt, huru lantlivet skall kunna göras bekvämare och mera innehållsrikt. Varje stuga på landet bör åtminstone hava en trädgårdstappa, och småbruksbildningen bör i görligaste mån påskyndas och underlättas.

Att bostadsfrågan är brännande på landsbygden, erkännes villigt, och det hålles före, att för dess snara lösning staten bör, medelst understöd åt de lokala myndigheterna, föranstalta om byggande av ett stort antal arbetarlägenheter.

4. Andra program i jordfrågan.

Det socialdemokratiska *arbetarpartiet* har också igångsatt en undersökning i jordfrågan genom en år 1912 tillsatt kommitté, som studerat förhållandena i England, Irland och Danmark samt i juni 1913 publicerat en preliminär rapport.

Huvudpunkten i detta betänkande är jordens omvandling till offentlig egendom. »Vi äro fast övertygade om», heter det, »att endast det allmännas äganderätt och kontroll kunna tillförsäkra samhället den bästa möjliga användning av jorden och de sociala värden, som äro förenade med den». I detta syfte påyrkas, att de centrala och lokala myndigheterna böra beklädas med den mest utsträckt befogenhet att förvärva jord till dess taxeringsvärde, varvid inköpspriset betalas antingen i jordobligationer eller genom amortering under ett visst antal år. Kommittén ställer sig därjämte tillmötesgående mot de liberala förslagen om minimilön för jordbruksarbetare, om grunddomstolar m. m.

Ännu en undersökning i jordfrågan har föranstaltats genom det bekanta, på socialistisk grund stående sällskapet *Fabian society*, vilken föreligger i skriften »Jordproblemet» av Mr. Henry D. Harben.

Sällskapet håller före, att för jordbruksarbetarna bör fastställas en minimilön av 23 sh. i veckan. Ehuru det anser, att en arbetare, som betalas bättre, också gör bättre arbete, torde arbetsprodukten icke komma att ökas i samma takt som arbetslönen. Därför bör arbetsgivaren-arrendatorn tillerkännas rätt att uppsäga sitt arrendekontrakt inom sex månader efter minimilönens trädande i kraft. Om arrendet är så högt, att arrendatorn ej kan betala sina arbetare högre löner, bör hela ökningen i arbetskostnad påvila egendomsägaren och arrendepriset i motsvarande mån nedsättas. Lämpligare än att dylika ekonomiska frågor hänskjutas till särskilda domstolar, är, att de avgöras genom vänskaplig överenskommelse mellan jordägare och förpaktare. Konkurrensen om arrendena torde vara tillräckligt stark för att förebygga, att arrendeprisen sjunka med större belopp än det, som anger merkostnaden för arbetskraft.

För att lösa landsbygdens bostadsfråga föreslår sällskapet, att en officiell utredning skall anordnas angående bostädernas tillstånd, varefter lokalmyndigheterna skulle få två år på sig att avhjälpa bristfälligheterna. Ställde de sig ej denna föreskrift till efterrättelse, skulle inga statssubventioner utgå till de myndigheter, som ej sört för nödiga arbetarbostäder. Vid detta bostadsbyggande bör staten understödja de kommunala myndigheterna genom billiga lån m. m.

Fabian society föreslår vidare utnämmande av jordbrukskommissarier, vilka skulle äga att inköpa jord, eventuellt efter expropriering. Som ett nytt steg på vägen till jordens nationalisering rekommenderar sällskapet, att staten, i stället för att upptaga arvsskatten i kontanter, skulle låta denna inestå i form av ej amorteringsbara hypotek. I den mån statens medägarerätt på detta sätt erhöill ökad betydelse, skulle jordbruksfastigheterna bli mindre begärliga för privata penningmän och nedbringas till sitt verkliga ekonomiska värde. Då kunde staten för jämförelsevis billigt pris utköpa jordägarna och träda i deras ställe.

Oaktat de skiljaktigheter, som sålunda förefinnas mellan de olika parti-programmen i jordfrågan, råder nästan fullständig samstämmighet på flera punkter. Alla vilja sålunda förbättra jordbruksarbetarnas ställning, och den liberala regeringens planer att fastställa minimilöner för dem hava många anhängare även bland unionisterna. Däremot torde en stark opposition komma att resas mot förslaget om grunddomstolar m. m. Tydligt är emellertid, att alla partier på ett mer eller mindre radikalt sätt tagit itu med jordfrågan, varför man, hur händelserna än gestalta sig, inom en nära framtid torde hava att vänta stora förändringar inom den engelska jordlagstiftningen.

Riksförsäkringsanstaltens verksamhet under år 1913.

I Riksförsäkringsanstaltens ämbetsberättelse av den 29 september 1914, avseende 1913 års verksamhet, meddelas dels uppgifter rörande den verksamhet, som anstalten i enlighet med lagen den 5 juli 1901 under året utövat, dels ock uppgifter om den särskilda för fiskare anordnade olycksfallsförsäkringen samt om Riksförsäkringsanstaltens befattningsmed för frågor om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring.

Vid berättelsen äro fogade dels en översikt över Riksförsäkringsanstaltens år 1913 meddelade beslut i fråga om bestämmande av invaliditetsgrad, dels definitiva statistiska uppgifter rörande försäkringar, som börjat under år 1911, samt om de under försäkringstiden inträffade olycksfall, som berättigat till ersättning.

I. Den industriella olycksfallsförsäkringen.

Under år 1913 har Riksförsäkringsanstalten *avslutat* eller *förnyat* kollektiva *försäkringar* till ett antal av 7 169 med ett sammanlagt provisionellt beräknat antal arbetare av 127 384. Dessutom hava 338 arbetare begagnat sig av den enskild arbetare medgivna rätten att erhålla försäkring i Riksförsäkringsanstalten. Vid 1913 års utgång utgjorde antalet gällande kollektiva försäkringar 5 906 med ett provisionellt beräknat antal arbetare av 114 822. Antalet enskilt försäkrade arbetare uppgick vid samma tidpunkt till 298.

Den kraftiga utveckling, som — i synnerhet sedan år 1910 — kännetecknat anstaltens verksamhet, har alltså även under år 1913 fortsatt. Ökningen i det provisionellt beräknade arbetarantalet från föregående år utgör 19 037 eller 17.57 % av föregående års antal. År 1903 utgjorde det provisionellt beräknade antalet försäkrade arbetare 32 091.

För genom olycksfall i arbete skadade arbetare, vilka icke varit i Riksförsäkringsanstalten försäkrade, hava *livräntor inköpts* i 82 fall. Beträffande skadans beskaffenhet jämte invaliditetsgraden hänvisas till den i berättelsen intagna tabellen. Sammanlagda antalet av i Riksförsäkringsanstalten för skadade arbetare inköpta livräntor, som fortfarande utgingo vid 1913 års slut, uppgick till 1 551.

För änkor och barn efter genom olycksfall i arbete avlidna arbetare, som icke varit försäkrade i Riksförsäkringsanstalten, hava under år 1913 i 18 fall inköpts livräntor, omfattande 17 änkor och 41 barn. Vid årets slut utgingo dylika livräntor till 242 änkor och 350 barn.

Sammanlagda antalet av invalider och efterlevande, som på grund av livränteinköp voro berättigade att uppbära livränta från Riksförsäkringsanstalten, uppgick vid 1913 års slut till 2 143.

Under år 1913 *anmälades* hos Riksförsäkringsanstalten 9 101 olycksfall, som drabbat i anstalten försäkrade arbetare. Detta antal innebär en ökning från föregående år av 1 380 olycksfall eller 17·87 % av det år 1912 anmälda antalet olycksfall. År 1903 anmälades endast 135 olycksfall.

Av de anmälda olycksfallen har 1 inträffat under år 1911, 275 under år 1912 och 8 825 under år 1913. Ersättningsanspråken avslögos beträffande det under år 1911 inträffade olycksfallet samt beträffande 6 av olycksfallen från år 1912 och 107 från år 1913. Dessutom hava i 13 fall från 1912 och i 503 fall från 1913 ersättningsanspråken återkallats eller ej fullföljts. Ersättning har beviljats i 253 fall från 1912 och i 7 387 fall från 1913 och vid årets slut kvarstodo såsom oavgjorda 3 ersättningsanspråk med anledning av olycksfall under år 1912 och 828 under år 1913.

Av de före utgången av år 1912 anmälda olycksfall, vilka med hänsyn till ersättningsfrågan ännu vid nämnda års slut voro oavgjorda, hava 611 under år 1913 föranlett beslut om ersättning. Riksförsäkringsanstalten har således under år 1913 i 8 251 fall beviljat ersättning för skada till följd av olycksfall, som träffat i anstalten försäkrade arbetare. Härvid har i 171 fall ersättning utgått till följd av skada genom olycksfall *utom* arbetet.

Beträffande ovannämnda 8 251 fall har ersättning i 7 857 fall (95·22 %) lämnats med endast sjukhjälp, i 319 fall (3·87 %) i anledning av invaliditet och 75 fall (0·91 %) på grund av dödsfall.

I 7 816 av de 7 857 fall, då ersättning under redogörelseåret beviljats med endast *sjukhjälp*, hade ersättningen upphört vid årets slut, men i 41 fall utgick den fortfarande. Av de 319 olycksfall, som medfört invaliditetsersättning, hava 283 jämväl under året föranlett sjukhjälp, vilket även varit förhållandet med 14 av de 75 dödsfallen.

Sammanlagda antalet fall, i vilka Riksförsäkringsanstalten under år 1913 tillerkänt skadade arbetare sjukhjälp för olycksfall, som före årets ingång icke föranlett ersättning, uppgick således till 8 154. Därvid har i 116 fall ersättning utgått först från och med sextioförsta dagen efter olycksfallet, men i de övriga 8 038 fallen jämväl under karenstiden.

Såsom av Riksförsäkringsanstaltens berättelse för år 1912 framgår, utgick vid detta års slut sjukhjälp fortfarande i 27 fall. I 3 av dessa fall fortfor sjukhjälp jämväl vid 1913 års utgång.

Under år 1913 har i 388 fall *invalidlivränta* tillerkänts skadade arbetare på grund av olycksfall, som medfört för framtiden bestående men och som före årets ingång icke föranlett invaliditetsersättning. Av dessa har i 238 fall invalidlivräntan kunnat fastställas definitivt, men i 150 fall endast på viss tid. Dessa livräntor härröra från olycksfall, av vilka 2 inträffat under år 1910, 17 under år 1911, 126 under år 1912 och 243 under år 1913.

Med stöd av bestämmelserna i 21 § av lagen den 5 juli 1901 har Riksförsäkringsanstalten i 13 fall till livräntetagaren en gång för alla utbetalat ett belopp, ungefärligen motsvarande livräntans kapitalvärde.

Sammanlagda antalet av de vid 1913 års slut gällande invalidlivräntor.

som av Riksförsäkringsanstalten tillerkänts hos densamma försäkrade arbetare, uppgick till 1 772.

Under år 1913 har Riksförsäkringsanstalten beviljat ersättning för 76 *dödsfall*, vilka i 39 fall föranlett endast begravningshjälp, men i 37 fall därjämte livränta. Dessa livräntor omfattade 110 personer, nämligen 33 änkor och 77 barn. Antalet livräntetagare på grund av dödsfall genom olycksfall i arbete bland i Riksförsäkringsanstalten försäkrade arbetare uppgick vid 1913 års slut till 560.

Sammanlagda antalet av invalider och efterlevande, som på grund av försäkringar i Riksförsäkringsanstalten voro berättigade till livräntor, uppgick vid 1913 års utgång till 2 332.

Hela antalet livräntetagare på grund av såväl försäkringar som livränteköp var vid samma tidpunkt 4 475.

Riksförsäkringsanstalten har under år 1913 i sammanlagt 449 fall avgivit *utlåtande* rörande skador, som drabbat i anstalten icke försäkrade arbetare. Därvid har i 434 fall utlåtande begärts på grund av överenskommelse mellan arbetsgivare (inkl. statsmyndighet) och arbetare samt i 15 fall av domstol.

En upprättad förteckning över Riksförsäkringsanstaltens beslut i fråga om bestämmandet av invaliditetsgrad upptar sammanlagt 969 invaliditetsgradsättningar. I detta antal ingå dylika beslut dels för i Riksförsäkringsanstalten försäkrade personer, dels i de fall, i vilka anstaltens utlåtande begärts, dels ock Riksförsäkringsanstaltens beslut beträffande ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, för så vitt dessa beslut avsett olycksfallsskador. De år 1913 verkställda invaliditetsgradsättningarna avse i

24 fall skada å huvudet med undantag av ögonskada,	47 fall fot- eller tåskada,
225 » ögonskada,	28 » skada å bålens skelett- eller mjukdelar samt skada å bröst- eller bukhålans organ,
70 » skada å skulderregion eller arm,	6 » bräckskada,
406 » hand- eller fingerskada,	40 » skada å flera kroppsdelar.
123 » skada å höftregion eller ben,	

Utlåtande, huruvida det arbete, vari den skadade vid olycksfallet var stadd, varit sådant, som avses i lagen den 5 juli 1901, har av Riksförsäkringsanstalten under år 1913 avgivits i 3 fall.

Antalet *ortsombud* utgjorde vid 1913 års slut 393, fördelade på 380 orter.

Rörande *försäkringsräkenskaper*na år 1913 meddelas i berättelsen följande tablå:

<i>Inkomster.</i>		<i>Utgifter.</i>	
	Kr.		Kr.
Premier (reglerade) för försäkringar	777 961·45	Utbetald sjukhjälp	244 181·61
Kapitalvärden av inköpta livräntor	167 177·95	Utbetald begravningshjälp	4 320·00
Räntor och kursvinster med avdrag av kursförluster	256 363·31	Utbetalda kapitalbelopp	7 540·23
		Utbetalda livräntebelopp	318 339·28
		Tillökning i de vid årets slut utan- ordnade men ej utbetalda ersätt- ningsbelopp och regleringspremier	2 160·40
		Avsättning till fonder	624 961·19
<i>Summa kronor</i>	1 201 502·71	<i>Summa kronor</i>	1 201 502·71

Förvaltningskostnaderna hava under året uppgått till 171 860·22 kr., varuti dock ingå anstaltens kostnader för såväl den industriella olycksfallsförsäkringen som för dess ombänderhavande av olycksfallsförsäkringen för fiskare. I beloppet ingå kostnader för samtliga ortsombud med 46 082·89 kr.

Postsparbankens kostnader för den industriella olycksfallsförsäkringen samt för dess befattning med fiskareförsäkringen hava uppgått till 16 859·48 kr.

Anstaltens tillgångar och skulder framgå av följande balansräkning för den 31 december 1913.

<i>Tillgångar.</i>		<i>Skulder.</i>	
	Kr.		Kr.
Behållning å bankräkningar m. m. .	37 888·81	Förskott av postsparbanken	4 141·59
Fordran av postverket	32 838·17	Vid årets slut utanordnade men ej utbetalda ersättningsbelopp och regleringspremier	6 299·43
Räntebärande obligationer	4 071 411·18	Oreglerat mellanhavande med fiskare- försäkringen	376·05
Utlämnade kommunlån	1 175 217·37	Balanserade premier för försäkringar, börjande år 1914	12 567·60
Landstingsförskrifningar	79 952·86	Premiereserv	219 000·00
Utlämnade inteckningslån	435 000·00	Ersättningsreserv	405 000·00
Upplupna, ej förfallna räntor . . .	85 975·54	Livräntereserv	4 954 862·85
		Säkerhetsfond	316 036·91
<i>Summa kronor</i>	5 918 288·93	<i>Summa kronor</i>	5 918 288·93

II. Försäkring för fiskare.

Inom denna gren av Riksförsäkringsanstaltens verksamhet, vilken som bekant tog sin början med 1909 års ingång, har under år 1913 meddelats 428 nya försäkringar samt förnyats 1 074 äldre. Antalet gällande försäkringar vid årets slut utgjorde alltså 1 502.

Av nyssnämnda försäkringar berättigade 50 endast till s. k. lagersättning med den utsträckning däruti,¹ som särskilt tillkommer fiskare enligt Kungl.

¹ Ersättning utgår vid dödsfall genom olyckshändelse i arbete, då den avlidne icke efterlämnar änka eller barn, med visst belopp för en gång till efterlevande föräldrar och syskon, som varit av den avlidne ekonomiskt beroende.

kungörelsen den 2 oktober 1908, 779 till ersättning därutöver från och med 15:e dagen efter olycksfallet, 378 från och med 4:e och 295 från och med 1:a dagen av läkarbehandlingen. Dessutom har försäkring i 675 fall meddelats mot olycksfall *utom arbetet* samt i 18 fall mot olycksfall inom *annat arbete* än fisket.

Av under år 1913 anmälda 66 *olycksfall* har 1 inträffat under år 1909, 7 år 1912 och 58 år 1913. Av dessa hava 51 under året föranlett beslut om ersättning, i 3 fall hava ersättningsanspråken avslagits och i återstående 12 fall var ersättningsfrågan vid årets slut ännu ej prövad.

Av de 24 under åren 1909, 1910, 1911 och 1912 anmälda olycksfallen, beträffande vilka ersättningsfrågan vid 1912 års slut ännu ej prövats, hava 13 under år 1913 föranlett beslut om ersättning, varemot anspråken i 5 fall avslagits. Dessutom hava 3 under år 1912 prövade fall ånyo upptagits till behandling, varvid ytterligare ersättning beviljats.

På grund av de olycksfall, för vilka ovan redogjorts, har Riksförsäkringsanstalten beviljat i 59 fall endast sjukhjälp, i 3 fall sjukhjälp och invalidlivränta, i 2 fall endast invalidlivränta och i 3 fall dödsfallsersättning.

Antalet vid 1913 års slut utgående invalidlivräntor till fiskare utgjorde 17.

Såsom ersättning i anledning av dödsfall har under år 1913 beviljats, förutom begravningshjälp, livräntor till 3 änkor och 6 barn. Vid 1913 års slut utgingo 35 livräntor, beviljade i anledning av dödsfall. Av dessa utgingo 10 till änkor och 25 till barn.

Fiskarförsäkringens räkenskaper omfatta dels försäkringen mot olycksfall under utövning av fiskeyrket enligt §§ 1—3 i Kungl. kungörelsen den 2 oktober 1908, dels försäkring med rätt till ersättning under karenstiden samt vid olycksfall *utom arbetet* enligt §§ 4 och 5 i samma kungörelse.

Samtliga medel till fondernas täckande förvaltas av postsparbanken.

Av räkenskaperna framgår, att försäkringsrörelsen enligt §§ 1—3 i nyssnämnda kungörelse med där fastställda årspremie av 5.50 kr., krävt ett statsbidrag av 6 350.03 kr. Riksförsäkringsanstaltens och Postsparbankens förvaltningskostnader bestridas även av statsmedel.

Fiskarförsäkringens samtliga tillgångar utgjorde vid 1913 års slut, frånsett statens bidrag, 38 099.26 kr., huvudsakligen placerade i räntebärande obligationer.

Antalet ombud, fördelade å samtliga län, utgjorde vid 1913 års slut 174.

III. Ersättning vid kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring.

Med åberopande av Kungl. förordningarna den 18 juni 1909 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, samt angående tillämpning av denna förordning hava under år 1913 ersättningsanspråk framställts i 196 fall. Vid 1912 års slut voro 39 ärenden av ifrågavarande art under utredning. Riksförsäkringsanstalten har alltså under året haft till behandling 235 ärenden om ersättning i anledning av kroppsskada ådragen under militärtjänstgöring. Den gjorda framställningen har i 7 fall blivit

återkallad eller ej fullföljd, i 71 fall avslagits och i 133 fall föranlett beslut om ersättning. Återstående 24 fall voro vid årets slut under utredning.

Av nämnda 133 ersättningar hava 25 utgått med sjukhjälp på grund av övergående nedsättning i arbetsförmågan, vilken i 10 fall härrörde av olycksfall och i 15 fall av sjukdom; 88 ersättningar hava utgått på grund av invaliditet, vilken i 31 fall förorsakats av olycksfall och i 57 fall av sjukdom; 20 ersättningar hava utgått till följd av dödsfall, varav 5 förorsakats av olycksfall samt 15 av sjukdom. De lämnade invaliditetsersättningarna hava i 3 fall och dödsfallersättningarna i 2 fall varit förbundna med sjukhjälpersättning. Dessutom har Riksförsäkringsanstalten i 12 fall, i vilka invalidlivränta redan tillerkänts, beslutat, att sjukhjälp skulle under viss tid utgå i stället för livränta. Alltså har *sjukhjälp* i anledning av kroppsskada eller sjukdom, ådragen under militärtjänstgöring, under året tillerkänts i sammanlagt 42 fall, beträffande vilka i 34 fall sjukhjälp vid årets slut upphört att utgå och i 8 fall vid nämnda tid fortfarande utgick.

Invalidlivräntor hava under året beviljats i 92 fall, varav 23 definitiva och 69 s. k. tillfälliga livräntor.

De sjukdomar, vilka föranlett beviljande av invalidlivräntor, hava varit i 26 fall kronisk lungsjukdom, i 12 fall barnförlamning, i 5 fall hjärtsjukdomar, i 5 fall reumatiska sjukdomar, i 3 fall nervsjukdomar, i 3 fall sjukdomar i bukhålans organ, i 2 fall öronsjukdomar, i 1 fall sinnessjukdom och i 4 fall diverse sjukdomar.

Vid 1912 års slut uppgick antalet utgående livräntor till 156. Under år 1913 hava 7 livräntetagare avlidit, och till 1 har utbetalats kapitalbelopp, motsvarande livräntan. Sammanlagda antalet livräntetagare utgjorde alltså vid 1913 års utgång 240.

Dödsfallersättningarna hava i 5 fall föranletts av olycksfall och i 21 fall av sjukdom. Vad olycksfallen angår, har dödsorsaken varit i 2 fall drunkning, i 1 fall explosion vid saluter, i 1 fall kortslutning vid uppsättning av fälttelefonledning och i 1 fall skottskada. De sjukdomar, som medfört döden, hava varit i 3 fall lunginflammation eller annan akut lungsjukdom, i 16 fall lungtuberkulos och i 2 fall akut hjärtåkomma.

Ersättningen har i 22 fall utgått med endast begravningshjälp och i 4 fall därjämte med livräntor till den avlidnes anhöriga, därav i 3 fall till föräldrar och i ett fall till änka och ett barn. Antalet vid 1913 års slut utgående dödsfallslivräntor utgjorde 15.

De under året utbetalade ersättningarna motsvara följande kostnad:

	Kr.
Sjukhjälpersättningar	14 542-00
Invaliditetsersättningar:	
utbetalda livräntebelopp	32 399-00
Dödsfallersättningar:	
utbetald begravningshjälp samt livräntebelopp till änkor och minderåriga barn samt till föräldrar och minderåriga syskon . . .	3 484-00
<i>Summa kronor</i>	50 425-00

Kapitalvärdet av utgående livräntor utgjorde den 31 december 1913 i avrundade tal:

för 240 invalidlivräntor	Kr. 845 000-00
» 15 dödsfallslivräntor	» 31 000-00
	<i>Summa kronor 876 000-00</i>

Till bestridande av Riksförsäkringsanstaltens kostnader under år 1913 med anledning av dess befattning med ifrågavarande militärsättningsfrågor har Kungl. Maj:t anvisat 4 000 kr. Förvaltningskostnaderna hava under året uppgått till 3 855.94 kr.

Beslut angående arbetarskyddslagstiftningens tillämpning.

Undantag från bestämmelserna om minderårigas nattarbete.

(Forts. fr. 1914, sid. 1042.)

8. *Gräningsverken Aktiebolag* inkom till Kungl. Maj:t med underdånig ansökan att vid Forsse trämassefabrik få till arbete med upphängning av trämasseark i torkhuset använda minderåriga av mankön, som fyllt 16 år, på sådant sätt, att det skift, varmed arbetet började på söndag, och det, varmed arbetet slutade på lördag, skulle utsträckas från 8 till 12 timmar.

Socialstyrelsen erinrade i anledning av nådig remiss, att det i ansökningen avsedda arbetet otvivelaktigt vore sådant, som av tekniska skäl måste oavbrutet fortgå natt och dag. För de minderåriga och deras familjer skulle ett bifall till framställningen medföra den fördelen, att de minderåriga vunne en förlängd, sammanhängande fritid i samband med söndagen emot någon utsträckning av det närmast föregående eller efterföljande skiftet. Någon inverkan härav på de minderårigas hälsotillstånd kunde ej befaras, då den utöver åtta timmar utsträckt arbetstiden för varje arbetslag icke skulle återkomma oftare än två gånger under loppet av tre veckor. Ett bifall till ansökningen innebure emellertid ingen befrielse från stadgandet i 13 § mom. a) om högst 10 timmars arbetstid för minderåriga, som fyllt 14 år, vadan minderåriga, som deltog i arbete under ett tolvtimmars skift måste beredas raster om sammanlagt minst två timmar.

Sedan Socialstyrelsen på ovan angivna skäl tillstyrkt bifall till ansökningen, meddelade Kungl. Maj:t i resolution den 13 november 1914 den sökta eftergiften, dock att bolaget hade att tillse, att arbetstiden för den minderårige för dygn ej överstege tio timmar.

9. *Stållbergs Gruveaktiebolag* ansökte hos Kungl. Maj:t om sådan eftergift från det lagstadgade förbudet mot minderårigas användande till nattarbete, att minderåriga, som fyllt sexton år, måtte få användas till arbete ovan jord även nattetid på det sätt, att den, som en vecka arbetat från kl. 8 e. m. till kl. 4 f. m., den därpå följande veckan skulle börja arbetet redan kl. 4 f. m., med iakttagande likväl att den minderåriges arbete skulle vara högst åtta timmar per dygn och på lämplig tid avbrytas av en måltidsrast.

Socialstyrelsen, vars utlåtande infortrades, förklarade sig hysa någon tvekan, om gruvbrytning vore att hänföra till sådant arbete, som av tekniska skäl måste oavbrutet fortgå såväl natt som dag, varjämte det kunde ifrågasättas, om det arbete, varmed de minderåriga sysselsattes, malmskrädning, nödvändigtvis måste fortgå samtidigt med brytningen. Med hänsyn till vad vederbörande bergmästare anförde, att i föreliggande fall ändamålsenlig drift förutsatte kontinuerligt arbete, samt då ett avslag å ansökningen skulle medföra, att de minderåriga skulle få sina skiftombyten på andra tider än de vuxna, vilket för arbetarfamiljerna måste vara synnerligen olägligt, tillstyrkte Styrelsen likväl bifall till ansökningen, varefter Kungl. Maj:t i resolution den 13 november 1914 meddelade den sökta eftergiften.

10. *Svenska Sockerfabriksaktiebolaget* sökte i skrivelse den 30 oktober 1914 hos Kungl. Maj:t tillstånd för minderårige Alfred Persson, vilken fyllt sexton år, att under tiden till och med den 30 november 1914 tjänstgöra högst 8 timmar varje natt som laborant vid råsockerfabriken i Karpalund. På tillstyrkan av Socialstyrelsen biföll Kungl. Maj:t framställningen genom resolution den 19 november 1914.

11. *Aktiebolaget Landtskrona Svinlakteri* inkom till Kungl. Maj:t med framställning om tillstånd att under en tid av sex månader från den 5 november 1914 vid sökan- dens konservfabrik i Lund få använda kvinnor till arbete nattetid med bearbetning av köttkonserver. Ansökningen motiverades därmed, att det gällde varor, vilka för att undgå förskämning måste underkastas skyndsam beredning.

Socialstyrelsen, som förklarade, att enligt dess uppfattning 4 § i lagen den 20 november 1909 om förbud mot kvinnors användande till arbete nattetid i vissa industriella företag syntes vara tillämplig på ifrågavarande företag, ansåg sig av hänsyn till rådande arbetsbrist ej böra avstyrka bifall till ansökningen. Då emellertid ansökningen avsåge ett mera stadigvarande, egentligt nattarbete, ansåg styrelsen det lämpligt att begränsa kvinnornas nattarbete på sätt 13 § mom. d) i lagen om arbetarskydd föreskriver ifråga om manliga minderåriga.

Genom resolution den 19 november 1914 meddelade Kungl. Maj:t bolaget sådant undantag från bestämmelserna i 1 § av ovannämnda lag den 20 november 1909, att kvinnor i åldern över 18 år finge tillsvidare under tiden till och med den 5 maj 1915 användas vid bolagets konservfabrik i Lund till arbete med bearbetning av köttkonserver även under tiden mellan kl. 10 på aftonen och kl. 5 på morgonen under villkor, att arbetstiden för varje kvinna bleve begränsad till högst åtta timmar av dygnet och arbetet icke för någon kvinna oftare än under var tredje vecka infölle å tid mellan kl. 11 c. m. och 5 f. m.

Kortare meddelanden.

— Socialförsäkring. —

Sjukkaserverksamheten i Danmark år 1913. Enligt den danske sjukkasseinspektörens senaste offentliggjorda berättelse voro vid 1912 års slut 1 523 registrerade sjukkassor i verksamhet. Vid slutet av år 1913 utgjorde sjukkassornas antal 1 528 med ett medlemsantal av 795 825, obekräknat medlemmars hemmavarande barn under 15 år. Under loppet av år 1913 har medlemsantalet ökat med 45 983, under det att ökningen 1912 utgjorde 38 981 och 1911 43 937.

Av de för år 1913 redovisade kassorna voro 1 454 territoriellt begränsade kassor, 58 voro yrkeskassor och 16 fabrikkassor. I lokalt hänseende fördelade de sig sålunda: 76 tillhörde Köpenhamn med Frederiksberg, 160 landsortsstäderna, 571 öarnas landskommuner, 714 Jyllands landskommuner, under det att 7 kassor hade sin verksamhet å Färöarna. Genom denna fördelning äga alla Danmarks städer registrerade sjukkassor, under det att 29 landskommuner samt några av småöarna ännu sakna sådana.

I Köpenhamn var medlemsantalet vid 1913 års slut, bortsett från medlemmars hemmavarande barn under 15 år, 179 233, i landsortsstäderna 149 804, i öarnas landskommuner 207 162 och i Jyllands landskommuner 259 626.

Uträknas antalet medlemmar i procent av befolkningen öfver 15 år, visar det sig, att i Köpenhamn äro 43 % av befolkningen medlemmar, i landsortsstäderna 39 %, i öarnas landskommuner 41 % och i Jyllands landskommuner 44 %. Medeltalet för hela landet blir 42.1 %, vadan alltså något över två femtedelar av landets vuxna befolkning numera begagna sig av de fördelar, som sjukkassorna erbjuda.

De kvinnliga sjukkasemedlemmarnas antal överträffar fortfarande betydligt de manligas. Differensen till de kvinnliga medlemmarnas förmån utgjorde den 31 december 1913 för hela Danmarks vidkommande något över 34 000. I huvudstadens kassor funnos omkring 22 000 flera kvinnor än män, i landsortsstädernas omkring 10 000, under det att i landskommunernas kassor kvinnorna endast voro i ringa majoritet.

Antalet medlemmar i varje registrerad sjukkassa utgjorde vid 1913 års slut i medeltal 521. Medeltalet varierar emellertid betydligt i olika delar av landet. Sålunda utgjorde det för huvudstadens kassor 2 358, för landsortsstädernas 925, för kassorna i öarnas landskommuner 360 och för kassorna i Jyllands landskommuner 364. År 1912 var medeltalet för samtliga kassors vidkommande 492, år 1911 469, år 1910 442, år 1909 420, år 1908 401 och år 1907 301.

År 1906 funnos 610 kassor med ett medlemsantal, understigande 200, år 1907 576, år 1908 527, år 1909 482, år 1910 441, år 1911 397, år 1912 370 och år 1913 341. Omvänt hade år 1906 49 kassor öfver 1 000 medlemmar, år 1907 59, år 1908 61, år 1909 64, år 1910 71, år 1911 77, år 1912 87 och år 1913 97. Härav framgår, att antalet små kassor är statt i ständigt sjunkande, under det att antalet stora kassor ökas.

De registrerade sjukkassornas förmögenhet utgjorde vid 1913 års slut, med inberäkning av det för årets verksamhet tillgodohavda statsbidraget, omkring 8 900 000 kr., utvisande en ökning sedan föregående år av drygt 600 000 kr.

Uträknas den samlade förmögenheten per medlem, visar det sig, att denna utgjorde kr. 11.18 mot kr. 11.06 år 1912. Trots medlemsantalets starka ökning har förmögenheten per medlem sedan 1896 bibehållit ungefär samma storlek, omkring 11 kr.

Efterföljande tablå visar, huru de danska sjukkassornas inkomster och utgifter under år 1913 fördela sig på olika poster:

Inkomster.	Kr.	%.	Utgifter.	Kr.	%.
1. Medlemsbidrag	6 134 958	65·2	1. Sjukhjälp	2 555 521	28·5
2. Inträdesavgifter, böter m. m.	95 955	1·0	2. Bandage m. m.	68 255	0·7
3. Kapitalräntor	248 288	2·6	3. Moderskaphjälp	78 595	0·9
4. Bemedlade medlemmars bidrag	19 153	0·2	4. Sjukhusbehandling	928 496	10·3
5. Gåvor, överskott vid fester m. m.	51 536	0·6	5. Till tuberkulosanstalter	142 774	1·6
6. Kommuners bidrag	190 896	2·0	6. Till sinnessjukanstalter	19 693	0·2
7. Ersättning från tuberkulosåterförsäkringen	74 955	0·8	7. Läkarkhjälp	3 478 562	38·8
8. Statsbidrag för 1912	2 592 637	27·6	8. Skjuts över 1½ mil	3 233	0·0
			9. Medicin	971 999	10·8
			10. Tuberkulosåterförsäkring	70 861	0·8
			11. Förvaltningskostnader	661 094	7·4
	9 407 878	100·0		8 979 083	100·0

Läkararvodena spela en vida större roll för lantkassornas utgiftsbudget än för stadskassornas. Under det att för de förra läkararvodena stiga till mellan hälften och två tredjedelar av hela utgiftsbudgeten, stanna de för de senare mellan en fjärdedel och en tredjedel. Omvänt utgör den kontanta sjukhjälp en vida större procentdel av stadskassornas utgifter än av lantkassornas. Detta senare förhållande beror dels därpå, att stadskassornas medlemmar, betinga sig betydligt högre sjukhjälp än lantkassornas, och dels därpå, att antalet sjukdagar per medlem är större bland de förra än bland de senare.

I jämförelse med sjukassornas övriga utgifter hava läkararvodena, relativt sett, stigit i betydligt högre grad än dessa, såsom ett helt betraktade. År 1896 utgjorde läkararvodena sålunda 33·2 % av kassornas samtliga utgifter, år 1906 36·9 % och år 1913 38·8 %. Från 1896 till 1913 hava läkararvodena stigit med omkring 572 %, alltså med nästan det sexdubbla, under det att övriga utgifter såsom ett helt betraktade ökats med 444 % eller det 4 å 5-dubbla.

Utgifter för läkararvode per medlem utgjorde 1913 i medeltal kr. 4·50. Jämfört med 1912 innebär detta en ökning av 8 öre.

Moderskaphjälp en uppgick under året till 78 595 kr. De kassor, som meddelade moderskaphjälp, uppgingo vid slutet av år 1913 till 312.

Utgiften per medlem för medicin utgjorde 1913 i medeltal kr. 2·64 mot kr. 2·62 år 1912 och kr. 2·72 år 1911. Vid beräkningen av denna utgift har hänsyn tagits allenast till de kassor, som meddela full medicin, vilket är fallet med inalles 247 kassor.

Motsvarande utgift för sjukhusvård uppgick år 1913 till kr. 1·41 mot kr. 1·33 år 1912 och kr. 1·30 år 1911.

Sjukdagarnas fördelning på varje manlig och kvinnlig sjukkasmedlem i olika grupper av kassor har under år 1913 varit följande:

	Antal sjukdagar per medlem.	
	Manlig.	Kvinnlig.
Huvudstadskassor	8·1	6·5
Övriga stadskassor	6·6	5·1
Öarnas lantkassor	3·4	3·8
Jyllands lantkassor	2·6	3·1

Liksom under föregående år har antalet sjukdagar per individ varit större för män än för kvinnor i stadskassorna, under det att förhållandet varit det motsatta i lantkassorna.

Antalet sjukdagar såväl per manlig som per kvinnlig medlem har sjunkit betydligt sedan de första åren efter sjukkaslagens antagande, vilket naturligen delvis beror på den mindre sjukligheten under de senare åren men också därpå att kontrollen nu är bättre än förut.

— Arbetsmarknad och arbetslöshet. —

Arbetsmarknaden i Tyskland under november och till mitten av december 1914.

Det relativt gynnsamma tillstånd å arbetsmarknaden, som inträdde under september och som ytterligare förbättrades under oktober, fortfor även under november. Särskilt de industrier, som medelceller omedelbart arbetade för krigsändamål, hade under sistnämnda månad för det mesta ännu rikligare sysselsättning än förut. Men även andra yrken, t. o. m. sådana, som arbeta för framställande av lyxvaror, utvecklade en livligare verksamhet.

Inom vissa yrkesgrenar förblev läget oförändrat i jämförelse med oktober månad; inom andra visade sig en med årstiden sammanhängande tillbakagång.

Enligt arbetsförmedlingsförbundens redogörelser gestaltade sig läget å arbetsmarknaden gynnsamt i Brandenburg med Berlin, i Schlesien, Pommern, Posen, Hannover och angränsande områden samt i Hamburg. I Rhenprovinsen rådde en kännbar brist på fackarbetare; ej blott krigsförnödenhetsindustrierna voro osedvanligt starkt sysselsatta, utan underrättelser ingingo även om stegrat inländskt behov av industriprodukter. Enahanda var läget i Hessen och Hessen-Nassau. I Bayern och Württemberg förbättrades arbetsmarknaden i allmänhet avsevärt, och även i Baden bedömdes ställningen som relativt tillfredsställande.

Av 1 315 831 medlemmar av fria, Hirsch-Dunckerska och kristliga fackföreningar voro den 28 november 108 569 (8.3 %) arbetslösa. Motsvarande siffra för oktober var 10.9 %.

Efterföljande tablå, grundad på uppgifter i »Arbeitsmarkt-Anzeiger», utvisar antalet vid arbetsförmedlingsanstalterna anmälda obeställbara arbetsansökningar och lediga platser onsdagar och lördagar under tiden 18 november—12 december.

D a g.	Arbetsansökningar.		Lediga platser.	
	Antal arbetsförmedlingsanstalter.	Antal arbets-sökande.	Antal arbetsförmedlingsanstalter.	Antal lediga platser.
18 november	251	52 983	150	14 486
21 » 	298	90 292	178	15 465
25 » 	257	69 266	156	14 382
28 » 	275	79 895	173	17 896
2 december	259	62 546	156	14 824
5 » 	269	81 076	172	19 430
9 » 	242	54 131	143	16 635
12 » 	270	78 609	182	17 787

Jämför man sammanställningens siffror för samma veckodagar med varandra, finner man, att antalet överskjutande arbetsansökningar sjönk och att de lediga platserna ökades. Under november månad kommo på varje arbetsförmedling i genomsnitt 276 arbetsansökningar, som ej kunde effektueras, mot 264 under den tid av december, som redogörelsen omfattar. Vad antalet lediga platser beträffar, är siffran för den 5 december den högsta, som hittills förekommit i »Arbeitsmarkt-Anzeiger».

De överskjutande arbetsansökningarna och de lediga platserna fördelade sig å jordbruk, industri och grovarbete på följande sätt:

D a g.	Antal arbetsansökningar.			Antal lediga platser.		
	Jordbruk.	Industri.	Grov- arbete.	Jordbruk.	Industri.	Grov- arbete.
18 november	437	31 753	20 793	800	9 807	3 879
21 »	412	57 764	32 116	887	11 192	3 386
25 »	495	44 162	24 609	792	10 559	3 031
28 »	449	52 279	27 167	943	11 596	5 357
2 december	290	41 741	20 515	788	10 722	3 314
5 »	479	51 066	29 531	965	12 023	6 442
9 »	369	37 368	16 394	796	12 229	3 610
12 »	401	52 005	26 203	999	12 736	4 052

De överskjutande arbetsansökningarna och de lediga platserna inom jordbruket hava sedan mitten av november till antalet ej undergått några större förändringar; den föregående tiden uppvisar dock högre siffror, ett förhållande, som förklaras av årstiden. Antalet obeställbara industriarbetare minskades i stort sett under tiden efter mitten av november. Anmälningarna om lediga platser ökades däremot; siffran för den 12 december är den högsta, som »Arbeitsmarkt-Anzeiger» hittills publicerat. Även antalet överskjutande arbetssökande grovarbetare minskades under den tid tablån omfattar, under det att de lediga platserna för sådana arbetare samtidigt ökades.

(Reichsarbeitsblatt.)

— Arbetsförmedling. —

Arbetsförmedlingen i Italien. I Italien har nyligen avslutats en officiell undersökning rörande arbetsförmedlingen inom landet. Undersökningen har ådagalagt, att arbetsförmedling av byråer och enskilda nästan uteslutande utövas i spekulationssyfte. År 1912 förmedlade ungefär 200 platsanskaffningsbyråer i 9 av Italiens större städer 35 636 anställningar. De flesta av dessa byråer bedriva jämte platsförmedling utlåningsrörelse samt förmedla köp och försäljning av fastigheter. Den ersättning, som fordras för en förmedlad anställning, är högst olika i olika städer. I Rom erhåller exempelvis förmedlingsbyrån av den, som genom dess hjälp erhållit plats, hälften av den första månadsförtjänsten; arbetsgivaren har att betala lika mycket och dessutom en fix summa. I Milano betalas av arbetstagaren en femtedel till en tredjedel av första månadsförtjänsten och av arbetsgivaren lika mycket.

Vad de anstalter angår, som bedriva arbetsförmedling utan ersättning, så blottar undersökningen synnerligen otillfredsställande förhållanden både i fråga om dem, som grundats av offentliga korporationer, och beträffande sådana, som upprättats av arbetsgivarnas och arbetarnas organisationer. Endast ett fåtal av dessa anstalter äro av någon betydelse.

En statlig reglering av arbetsförmedlingen är sålunda synnerligen behöfvig. Också har nu förslag därtill utarbetats. Huvudpunkterna i detsamma äro följande. En sträng kontroll skall utövas öfver de privata förmedlingsanstalterna och deras antal såvitt möjligt begränsas. De skola underordnas fabriksinspektionen. Arbetsförmedlingsanstalter, som upprättas av offentliga korporationer eller välgörenhetsinrättningar, skola uppmuntras och stödjas. Å sådana anstalter skall ej blott arbetsförmedling bedrivas, utan där skola även arbetslösa erhålla understöd och underhåll. Vidare skall man söka få till stånd arbetsförmedling mellan olika städer och industricentra. Förmedlingsanstalternas styrelser skola vara paritetiska. För varje stad eller provins skall i enlighet med det engelska systemet finnas blott en ledande kommitté.

(Der Arbeitsnachweis in Deutschland.)

Unionell arbetsförmedlingsanstalt i Nordamerikas Förenta Stater. I Chikago skall i förbindelse med invandringsstationen upprättas en unionell arbetsförmedlingsanstalt, som skall hava till huvuduppgift att anvisa invandrare arbete. Den skall vidare fylla det stora behov av arbetskraft, som tidvis uppkommer å vissa trakter av landet, samt skaffa lönande sysselsättning åt säsongarbetare å tider, då säsongarbete ej finnes att tillgå. Slutligen skall den under lågkonjunkturerna på arbetsmarknaden söka förmedla arbete åt storstädernas fabriksarbetare vid de stora farmarna i landets sydvästra, västra och nordvästra delar.

En nyligen företagen undersökning har ådagalagt, att nykomna och oerfarna invandrare ännu systematiskt utplundras av personer, som påstå sig vilja taga sig an dem. Genom sådana arbetsförmedlingsanstalter som den, vilken nu skall upprättas i Chikago, skola invandrarnas intressen bättre skyddas. Man har kommit till den övertygelsen, att upprättandet av sådana anstalter snarare bör vara unionens än särstaternas angelägenhet.

(Der Arbeitsnachweis in Deutschland.)

— Nykterhetsrörelsen. —

Statens nya vårdanstalt för alkoholister. Kungl. Maj:t har bestämt att Venngarns kungsgård skall den 14 mars 1915 upplåtas till anordnande av en statens vårdanstalt för alkoholister samt att den erforderliga nybyggnaden skall förläggas å den av de sakkunnige föreslagna platsen. En kommission skall omhändervärd anordnandet av anstalten. Till ordförande i kommissionen har förordnats landshövding M. R. Sahlin samt till ledamöter f. d. revisionssekreteraren J. Linders, överläkaren med. dr. O. V. Kinberg, frih. J. L. W. Stjernstedt å Tislinge och arkitekten D. Lundegårdh.

— Arbets- och löneförhållanden. —

Utländska säsongarbetare i Danmark år 1914. Antalet utländska arbetare, som voro sysselsatta i Danmark sommaren 1914 efter att hava inkommit i landet under våren, utgjorde 12 452 förutom 129 barn, som ej arbetade. Av dessa 12 452 personer voro 2 191 vuxna män, 10 224 vuxna kvinnor och 37 arbetande barn. Sammanlagt 11 851 (95 %) voro sysselsatta med jordbruksarbete, de övriga huvudsakligen vid tegelbruk, en mindre del med torvupptägningsarbete o. d.

År 1907 funnos i Danmark över 6 600 arbetande utlänningar och år 1913 omkring 12 700. De hava alltså under innevarande år varit ett par hundratal färre än under följande år.

Av de utländska arbetarna år 1914 befunno sig 10 785 på Öarna och 1 667 i Jylland. Bland Öarna utvisar särskilt Låland-Falster höga tal; där funnos omkring 4 900 eller inemot $\frac{1}{3}$ av hela antalet. Man finner de främmande arbetarna huvudsakligen i de trakter, där sockerbeter odlas.

Vad beträffar dessa arbetares hemort, voro 9 332 från österrikiska Polen (Galizien), 2 988 från ryska Polen, 44 från tyska Polen, 103 från andra trakter av Tyskland och 164 från Sverige.

Antalet lantegendomar, där utländska arbetare sysselsattes, var 2 803. Från år 1911 har av dylika egendomar antalet bondgårdar ökats med 63 %, medelstora gårdar med 40 % och herrgårdar med 12 %.

Av arbetarna inkommo de flesta eller 10 115 i landet under mars månad.

Antalet främmande, i förestående redogörelse ej inräknade arbetare, som efter att hava inkommit i landet som säsongarbetare där övervintrat, utgjorde vintern 1913—1914 1 568, därav 712 män, 730 kvinnor och 126 barn.

(Statistiske Efterretninger.)

Hantverks- och industriräkningen i Danmark den 26 maj 1914. I enlighet med lagen av den 17 december 1913 företogs i Danmark den 26 maj 1914 en allmän hantverks- och industriräkning. Denna är i sitt slag den tredje, i det att åren 1897 och 1906 liknande undersökningar verkställdes.

Räkningen har företagits på grundval av genom kommunernas försorg uppgjorda förteckningar över hantverkare och industriidkare.

Den dag, för vilken räkningen företogs, funnos inom landet 82 400 industriella och hantverksmässiga företag. Härvid hava medräknats både de företag, vilka drivas som självständiga näringsfång, och de, som bedrivs såsom bisysselsättning. Varje företag, som kunnat avskäras som industriell enhet, är upptagen som sådan, även om den drives i samband med andra företag. — Den inom industri och hantverk sysselsatta personalen uppgick till sammanlagt 346 000 personer. Härav voro 229 000 egentliga industriarbetare, under det att resten utgjordes av innehavare av företagen, inspektörer, kontorspersonal o. d. samt kuskar, bud m. fl. Av företagen använde 15 400 mekanisk kraft, bortsett från vind- och vattenkraft.

Under de nio åren från 1897 till 1906 ökades antalet företag med 8 000 och personalen med 43 000 personer samt de egentliga arbetarna med 28 000. Antalet med mekanisk kraft drivna företag steg med 2 900. Under de åtta åren från 1906 till 1914 sjönk antalet företag med 3 000; personalen steg med 31 000, arbetarantalet med 22 500 och antalet med mekanisk kraft drivna företag med 8 700.

Av företagen befunno sig 13 900 i huvudstaden, 20 600 i landsortsstäderna och 47 900 i landsbygdsdistrikten, sysselsättande en personal av sammanlagt resp. 119 000, 109 000 och 118 000 personer. På 1 000 invånare kommo i huvudstaden 24 företag, i landsortsstäderna 36 och på landsbygden 28. Motsvarande siffror för 1906 voro resp. 24, 40 och 34. På 1 000 invånare i hela landet kommo 121 inom industrien sysselsatta personer, därav 80 egentliga arbetare. Både inom landet i dess helhet och i dess tre ovannämnda huvuddelar har denna relation undergått blott oväsentliga förändringar sedan 1906. Industri och hantverk hava alltså numeriskt sett varken gått framåt eller tillbaka i förhållande till hela befolkningen.

Av företagen hade 42 190 ingen anställd arbetare. Motsvarande siffra för 1897 var ungefär lika stor men för 1906 omkring 5 000 högre. Antalet företag med mer än 100 arbetare har växt från 165 år 1897 till 259 år 1914.

Inom ett flertal industrigrenar hava såväl företagen som personalen ökats i antal sedan 1906. Inom andra fack, såsom slakterier, bryggerinäringen, tobaksindustrien, trikåttillverkningen, glas-, lervaru- och porslinstillverkningen samt pappersfabrikationen och bokbinderiyrket, har företagens antal sjunkit men personalen ökats. Bland branscher, inom vilka såväl företagens antal som personalen minskats, må nämnas textil-, kvarn-, sko- och stenhuggeriindustrierna, tegelbruken och en del gamla hantverksfack, särskilt inom trä- och metallförädlingen. Inom alla dessa yrkesgrenar är det särskilt de små företagen, som försvinna.

(Statistiske Efterretninger.)

Den offentliga arbetsförmedlingen i Sverige 1902—1912.¹

Behovet av en ordnad arbetsförmedling hade sedan länge gjort sig gällande i Sverige, ehuru först under det senaste årtiondet några mera effektiva anordningar härför vidtogos från det allmännas sida. Förslag om åtgärder av staten i fråga om offentlig arbetsförmedling väcktes ett par gånger vid början av 1900-talet inom riksdagen, dock utan resultat. Samtidigt härmed togs emellertid från kommunalt håll initiativ i denna fråga med det resultatet, att år 1902 två offentliga arbetsförmedlingsanstalter öppnades, i Hälsingborg och i Göteborg. Dessa städers exempel följdes snart av flera andra, bland dem Stockholm och Malmö.

De goda resultaten av de kommunala anstalternas verksamhet föranledde snart nog staten att övertaga ledningen av den offentliga arbetsförmedlingen och att ekonomiskt understödja densamma. Beslut härom fattades år 1906 av riksdagen, som alltsedan dess varje år beviljat allt större anslag för detta ändamål. Anslagen till de olika anstalterna beviljas under vissa villkor och äro avsedda att bekosta alla anstaltens utgifter för postporto, abonnemang å rikstelefon, telegram och telefonsamtal samt tryckning av formulär och blanketter. Understöd lämnas också för anordningar för landsbygdens behov samt för samarbetet mellan anstalterna.

De första anstalterna voro fristående *kommunala* anstalter. För att tillgodose även landsbygdens och smärre orters behov av arbetsförmedling övertogo efter hand *länens* myndigheter omsorgen att organisera anstalter inom sina områden. Härigenom uppkom ett nytt system, *länsförmedlingssystemet*, som består däri, att inom ett län inrättas ett huvudkontor, till vilket ett större eller mindre antal filialkontor anslutes. Ekonomiskt understöd lämnas av olika länsmyndigheter, av de kommuner, där kontor upprättas, och av staten.

För att ytterligare främja samarbetet mellan anstalterna har man under senare år sammanslutit flera län med varandra till ett distrikt med det centrala länets huvudkontor såsom huvudort, *distriktskontor*. Distrikten äro 6 till antalet.

Den högsta ledningen av den offentliga arbetsförmedlingen utövade staten till en början genom Kommerskollegium och främst dess avdelning för arbetsstatistik. Inom detta ämbetsverk tillsattes år 1910 en särskild arbetsförmed-

¹ Utgör en sammanfattning av den utav Socialstyrelsen i serien »Sveriges officiella statistik: Socialstatistik» utgivna publikationen »Den offentliga arbetsförmedlingen i Sverige 1902—1912».

lingsinspektör. Genom upprättandet av Socialstyrelsen kommo emellertid de uppgifter, som förut tillkommit Kommerskollegium och närmast arbetsförmedlingsinspektören, att överflyttas på Styrelsen och i första hand å chefen för den byrå, som handlägger företrädesvis arbetarfrågor och allmänna sociala frågor.

Anstalternas organisation och arbetssätt. Alla arbetsförmedlingsanstalters organisation är i huvudsak enhetlig och anordnad efter samma principer. Även arbetssättet är i det hela lika ordnat vid dem alla.

De i dessa hänseenden behövliga bestämmelserna hava till stor del fastställts å konferenser mellan anstalternas föreståndare och andra för arbetsförmedlingsfrågan intresserade personer. Konferenserna hava hållits under ledning av Kommerskollegii förutvarande avdelning för arbetsstatistik, numera Socialstyrelsen.

I spetsen för varje anstalt står en styrelse, och den direkta ledningen utövas av en föreståndare. Stadgar och instruktioner för anstalterna fastställas av vederbörande myndigheter.

Samarbetet mellan anstalterna sker till stor del genom s. k. *vakanslistor*, vilka innehålla uppgift å lediga platser och anmälda arbetssökande. Listorna äro av tre slag: lokala vakanslistor, distriktsvakanslistor och riksvakanslistan. Deras olika uppgift framgår av deras benämning.

Den dagliga samverkan mellan kontoren sker genom post, telegraf och, framför allt, telefon.

Ekonomiska förhållanden. Anslag till anstalterna lämnas dels av staten, dels av olika lokala myndigheter och institutioner. Anstalternas sammanlagda inkomster uppgingo år 1902 till 10 200 kronor och år 1912 till 293 400 kronor. Statens bidrag utgjorde sistnämnda år 49 400 kronor eller 16.8 %. Utgifterna belöpte sig år 1902 till 10 600 kronor och år 1912 till 280 400 kronor.

Arbetsförmedlingsanstalternas personal. Utom föreståndare finnas vid de flesta huvudkontor anställda assistenter eller skrivbiträden. Avdelningskontoren skötas vanligen av föreståndaren ensam. År 1912 funnos tillsammans 140 personer fast anställda vid anstalterna. Av dem voro 108 män och 32 kvinnor; 76 tjänstgjorde vid huvudkontor och 64 vid avdelningskontor.

Statistiska data för åren 1902—1912. Under hela perioden 1902—1912 uppgick antalet ansökningar om arbete till 907 794, lediga platser till 693 826 och tillsatta platser till 447 113, varav 254 649 män (57 %) och 192 464 kvinnor (43 %). Verksamhetens utveckling visas av följande siffror.

	Å r 1902.			Å r 1912.		
	Män.	Kvin- nor.	Tillsam- mans.	Män.	Kvinnor.	Tillsam- mans.
Ansökningar om arbete	2 602	579	3 181	112 643	77 520	190 163
Lediga platser	600	224	824	75 261	77 284	152 545
Tillsatta platser	526	161	687	59 043	45 989	105 032

Av de arbetssökande har under tiden 1902—1912 ungefär hälften (49·3 %) fått anställning, medan 64·4 % av de anmälda lediga platserna blivit besatta.

En stor del av de under nämnda tid tillsatta manliga platserna tillhörde jordbruket och skogshushållningen (30·2 %). Även inom industri och hantverk samt handel och samfärdsel tillsattes många platser (resp. 25·3 och 16·6 %). Vad kvinnorna beträffar, tillhörde de allra flesta tillsatta platserna husligt arbete (77·9 %).

Resultatet av verksamheten vid anstalterna, d. v. s. tillsättandet av lediga platser, växlar betydligt under årets olika månader. Under februari och mars ökas antalet tillsatta platser och når i april sin ena höjdpunkt. Medeltalet sjunker därefter under maj och juni men börjar åter stiga under juli samt når i oktober sin andra höjdpunkt, som samtidigt är årets. Månaderna november och december åter visa betydligt lägre siffror. Denna upp- och nedgående rörelse återkommer, såsom de gjorda undersökningarna visa, regelbundet varje år. Samma tendens gör sig naturligtvis gällande även i fråga om tillgången på arbetskraft, ehuru där på alldeles motsatt sätt. Belysande härför äro de siffror, som angiva antalet arbetsansökningar på 100 lediga platser under åren 1902—1912. Talen växla mellan 182 i januari och 93 i september.

Särskilda uppgifter för år 1912. För några anstalter hava uppgifter för åren 1902—1912 funnits att tillgå även i fråga om vissa mera speciella förhållanden. Dessa hava emellertid bearbetats endast för det sista året i nämnda period eller år 1912 och må här i korthet antydvas.

Beträffande antalet arbetssökande personer i förhållande till antalet ansökningar om arbete har man funnit, att sagda år 183 arbetsansökningar kommit på 100 arbetssökande personer. Vid de kommunala anstalterna, varav de flesta äro belägna i landets större städer, var detta relationstal 209, vid länsanstalterna åter blott 141.

I fråga om levnadsåldern visar det sig, att de flesta arbetssökande befunnit sig i sin kraftigaste ålder, d. v. s. i åldern 15—30 år.

Vidare hava arbetsförmedlingsanstalterna besökts av betydligt flera ogifta än gifta arbetssökande. I synnerhet bland kvinnorna var antalet ogifta jämförelsevis mycket stort.

Av de arbetssökande voro något mer än hälften (51·6 %) födda utom det län eller den stad, där resp. anstalter äro belägna.

Beträffande slutligen de arbetssökandes skolbildning har det visat sig, att endast ett ringa fåtal åtnjutit annan undervisning än i folkskola. De högre kvalificerade yrkena anlita alltså ännu arbetsförmedlingsanstalterna endast i jämförelsevis mycket ringa omfattning.

Särskilda slag av arbetsförmedling. Några kapitel hava ägnats åt speciella slag av arbetsförmedling. Så omnämnas åtgärder för förmedling av platser åt skolbarn och lärlingar samt åt sjömän. Vidare redogöres för de anordningar, som vidtagits för att med tillhjälp av den offentliga arbetsför-

medlingen anskaffa manskap åt armén och marinen samt att skaffa lämplig anställning åt sådana soldater och värnpliktige, som efter övningstidens slut skola återtaga sin borgerliga verksamhet.

Några ord ägnas också de försök, som gjorts, att upprätta en offentlig förmedling av bostäder.

Alla nu omnämnda speciella anordningar och försök hava hittills ej nått någon hög grad av utveckling — förklarligt nog med hänsyn till den jämförelsevis korta tid, varunder offentlig arbetsförmedlingsverksamhet bedrivits i Sverige.

Rescunderstöd åt arbetssökande. Till sist bör här omnämnas, att staten sedan några år tillbaka lämnar ett årligt anslag, avsett att täcka en del av de förluster, som arbetsförmedlingsanstalterna kunna lida genom att förskottera resekostnaderna för medellösa arbetare. Denna åtgärd är naturligtvis av stor betydelse för uppnåendet av den offentliga arbetsförmedlingens egentliga syftemål: att för varje anmäld ledig plats anskaffa den lämpligaste arbetskraften.

Sveriges offentliga arbetsförmedling.

December månad år 1914.

Under hänvisning till de efterföljande tabeller, som närmare redogöra för den offentliga arbetsförmedlingen i olika delar av landet,¹ lämnas här en sammanfattande framställning av dess viktigaste resultat under december månad.

Översikt av verksamheten under *december månad år 1914.*

	Manliga avdeln.			Kvinnliga avdeln.			Tillsammans.		
	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.
<i>December:</i>									
Stockholm	4 962	1 053	940	1 935	1 838	1 201	6 897	2 891	2 141
Stockholms län	685	161	128	44	54	27	729	215	155
Uppsala län	144	105	71	84	90	82	228	195	153
Södermanlands län	367	221	198	108	87	64	475	308	262
Östergötlands län	554	288	214	295	239	151	849	527	365
Norrköping	617	139	133	252	232	146	869	371	279
Jönköpings län	165	118	75	106	87	59	271	205	134
Kronobergs län	34	10	4	30	23	20	64	33	24
Norra Kalmar län	70	37	29	33	35	14	103	72	43
Södra Kalmar län	128	45	41	52	43	22	180	88	63
Blekinge län	364	239	195	176	146	100	540	385	295
Kristianstads län	252	185	147	65	91	47	317	276	194
Malmöhus län. { Malmö	1 663	394	350	930	615	488	2 593	1 009	888
{ Lund	265	69	65	80	58	58	345	127	123
{ Landskrona	128	32	31	64	31	19	192	63	50
{ Hälsingborg	490	129	114	209	172	116	699	301	230
{ Ystad	124	38	35	36	21	15	160	59	50
{ Trälleborg	43	48	32	20	24	14	63	72	46
{ Eslöv	95	74	65	28	33	25	123	107	90
{ Skurup	39	24	24	14	15	10	53	39	34
Hallands län	144	93	75	46	52	32	190	145	107
Göteb. o. Bohus län	219	117	115	94	62	44	313	179	159
Göteborg	1 414	1 045	960	880	1 113	777	2 294	2 158	1 737
Älvsborgs län	206	137	95	8	9	3	214	146	98
Skaraborgs län	78	71	29	65	76	34	143	147	63
Värmlands län	100	91	88	44	50	36	144	141	124
Örebro län	274	149	122	165	165	87	439	314	209
Västmanlands län	315	132	96	133	122	82	448	254	178
Kopparbergs län	191	103	95	85	85	52	276	188	147
Gävle stad och län	359	147	135	63	61	35	422	208	170
Västernorrlands län	397	175	169	48	46	26	445	221	195
Jämtlands län	76	38	35	88	88	55	164	126	90
Västerbottens län	57	29	25	74	76	40	131	105	65
Norrbottnens län	140	97	70	114	119	75	254	216	145
Tillsammans dec. 1914	15 159	5 833	5 000	6 468	6 058	4 056	21 627	11 891	9 056
" " 1913	6 732	4 717	3 907	4 815	5 145	3 373	11 547	9 862	7 280
" nov. 1914	18 232	7 644	6 406	9 156	6 656	4 599	27 388	14 300	11 005

¹ De särskilda anstalterna uppräknas i tablån här ovan; med avseende å anstalternas olika kontor hänvisas till förteckningen å omslagets 3:e sida.

Tillsatta platser

i jämförelse med föregående månad samt motsvarande tid föregående år.

Anstalter.	Hela antalet.			Ökning (+) eller minskning (-).				Januari—december.			
	Dec. 1913.	Nov. 1914.	Dec. 1914.	Dec. 1913—dec. 1914.		Nov. 1914—dec. 1914.		Hela antalet.		Ökning (+) eller minskn. (-) 1913/1914.	
				Antal.	%.	Antal.	%.	1913.	1914.	Antal.	%.
Stockholm	1 970	1 907	2 141	+ 171	+ 9	+ 234	+ 12	25 059	26 432	+ 1 373	+ 5
Stockholms län	—	313	155	—	—	— 158	— 50	—	2 131	—	—
Uppsala län	175	306	153	— 22	— 13	— 153	— 50	4 199	4 727	+ 528	+ 13
Södermanlands län	144	336	232	+ 118	+ 82	— 74	— 22	2 799	3 481	+ 682	+ 24
Östergötlands län	248	610	365	+ 117	+ 47	— 245	— 40	7 744	8 131	+ 387	+ 5
Norrköping	293	536	279	— 14	— 1	— 257	— 48	5 139	5 150	+ 11	—
Jönköpings län	48	197	134	+ 86	+ 149	— 63	— 32	1 902	2 212	+ 310	+ 16
Kronobergs län	14	35	24	+ 10	+ 71	— 11	— 31	489	570	+ 81	+ 17
Norra Kalmar län	26	82	43	+ 17	+ 65	— 39	— 48	619	790	+ 171	+ 28
Södra Kalmar län	61	112	63	+ 2	—	— 49	— 44	1 160	1 269	+ 109	+ 9
Blekinge län	128	326	295	+ 167	+ 131	— 31	— 10	2 640	3 735	+ 1 095	+ 41
Kristianstads län	116	380	194	+ 78	+ 67	— 186	— 49	3 910	4 631	+ 721	+ 18
Malmöhus län. (Malmö	808	960	838	+ 30	+ 4	— 122	— 13	10 389	12 817	+ 2 428	+ 23
Lund	117	196	123	+ 6	+ 1	— 73	— 37	2 008	2 359	+ 351	+ 17
Landskrona	36	99	50	+ 14	+ 39	— 49	— 49	1 142	1 150	+ 8	+ 1
Hälsingborg	186	302	230	+ 44	+ 24	— 72	— 24	3 801	4 134	+ 333	+ 9
Ystad	44	81	50	+ 6	+ 14	— 31	— 38	893	992	+ 99	+ 11
Trälleborg	32	97	46	+ 14	+ 44	— 51	— 53	1 102	1 400	+ 298	+ 27
Eslov	81	160	90	+ 9	+ 11	— 70	— 44	1 726	1 754	+ 33	+ 2
Skurup	30	68	34	+ 4	+ 13	— 34	— 5	724	794	+ 70	+ 10
Hallands län	76	139	107	+ 31	+ 41	— 32	— 23	2 124	2 197	+ 73	+ 34
Göteb. o. Bohus län	115	119	159	+ 44	+ 38	+ 40	+ 34	1 620	1 846	+ 226	+ 14
Göteborg	1 528	1 762	1 737	+ 209	+ 14	— 25	— 1	17 645	22 512	+ 4 867	+ 28
Älvsborgs län	—	45	98	—	—	+ 53	+ 118	—	143	—	—
Skaraborgs län	55	84	63	+ 8	+ 15	— 21	— 25	942	1 221	+ 279	+ 30
Värmlands län	59	167	124	+ 65	+ 110	— 43	— 26	1 184	1 829	+ 645	+ 54
Örebro län	192	351	209	+ 17	+ 9	— 142	— 40	3 245	3 859	+ 614	+ 19
Västmanlands län	121	348	178	+ 57	+ 47	— 170	— 49	3 918	4 390	+ 472	+ 12
Kopparbergs län	107	184	147	+ 40	+ 37	— 37	— 20	2 585	2 725	+ 140	+ 5
Gävle stad och län	110	172	170	+ 60	+ 55	— 2	— 2	2 010	2 095	+ 85	+ 4
Västernorrlands län	155	161	195	+ 40	+ 26	+ 34	+ 21	1 730	1 974	+ 244	+ 14
Jämtlands län	90	119	90	± 0	± 0	— 29	— 24	1 334	1 723	+ 389	+ 29
Västerbottens län	33	109	65	+ 32	+ 97	— 44	— 40	941	1 337	+ 396	+ 42
Norrhottens län	82	142	145	+ 63	+ 77	+ 3	+ 2	1 208	1 647	+ 439	+ 36
Tillsammans	7 280	11 005	9 056	+ 1 776	+ 24	— 1 949	— 18	117 981	138 162	+ 20 281	+ 17
Därav jordbruk, skogshushållning m. m.	893	2 666	887	— 6	— 1	— 1 779	— 67	28 204	31 971	+ 3 767	+ 13
» övriga näringsgrenar	6 387	8 339	8 169	+ 1 782	+ 28	— 170	— 2	89 727	106 191	+ 16 464	+ 18

Vid samtliga under månaden verksamma anstalter gjordes tillhopa 21 627 ansökningar om arbete, varav 15 159 av män och 6 468 av kvinnor. Samtidigt funnos disponibla 11 891 lediga platser, nämligen 5 833 för män och 6 058 för kvinnor. Hela antalet tillsatta platser uppgick till 9 056, av vilka 5 000 besattes med män och 4 056 med kvinnor.

Räknat på 100 lediga platser kommo för hela riket under månaden 182 ansökningar om arbete, gentemot 192 ansökningar under näst föregående månad och 117 under december 1913. Antalet tillsatta platser per 100 lediga utgjorde under månaden 76, gentemot 77 under näst föregående månad och 74 under december 1913.

Bland de *särskilda anstalterna* uppvisa givetvis de i storstäderna belägna samt de större länsförmedlingarna den största omsättningen av arbetskraft; en relativt större frekvens framträder även vid de anstalter, som fungerat under någon längre tid och därunder hunnit förvärva mera omfattande förbindelser och förtroende.

Närmare upplysningar i övrigt rörande verksamheten vid de olika anstalterna kunna inhämtas ur här meddelade tabeller.

Förestående tabell lämnar en närmare belysning av *verksamhetens utveckling* vid de olika anstalterna, i vad angår de tillsatta platsernas antal. På de flesta håll finner man framåtgång i jämförelse med motsvarande tidpunkt under föregående år, men däremot en stark tillbakagång i jämförelse med nästlidna månad. För samtliga anstalter och yrkesgrenar uppgick ökningen vid jämförelse med december 1913 till 1776 eller 24 % (därav för jordbruket m. m. dock en minskning av 6 eller 1 %, men för övriga näringsgrenar en ökning av 1782 eller 28 %); i förhållande till resultaten under näst föregående månad utgjorde minskningen 1949 eller 18 % (därav för jordbruket m. m. 1779 eller 67 % och för övriga näringsgrenar 170 eller 2 %).

I det följande meddelas vissa tabellariska uppgifter rörande den offentliga arbetsförmedlingens betydelse för *särskilda näringsgrenar* samt för verksamhetens utveckling och arbetstillgången därinom. Den pågående krisen har förorsakat en viss utjämning mellan jordbrukets och industriens arbetsmarknader, i det att båda nu visa överflöd på arbetskraft. Att dock en väsentlig skillnad består mellan arbetsmarknaden inom jordbruket och inom de industriella yrkena kommer klart till synes i nedanstående tablå, som jämväl lämnar tillfälle till jämförelser med motsvarande tid föregående år samt med nästlidna månad.

På 100 lediga platser kommo:

	<i>Ansökningar om arbete.</i>			<i>Tillsatta platser.</i>		
	Dec. 1913.	Nov. 1914.	Dec. 1914.	Dec. 1913.	Nov. 1914.	Dec. 1914.
<i>Jordbruket m. m.</i>						
Män	101	122	145	62	77	68
Kvinnor	55	87	79	26	50	33
Tillsammans	92	116	130	55	72	60
<i>Övriga näringsgrenar.</i>						
Män	158	314	287	91	88	90
Kvinnor	96	143	108	68	71	69
Tillsammans	122	217	189	77	79	78
<i>Samtliga yrkesgrenar.</i>						
Män	143	239	260	83	84	86
Kvinnor	94	138	107	66	69	67
Tillsammans	117	192	182	74	77	76

För en närmare kännedom om arbetsförmedlingens betydelse för de särskilda näringsgrenarna hänvisas till efterföljande tabell. I översikten å sid. 49 återgivas de för bedömandet av arbetsmarknadens läge betydelsefullaste siffrorna rörande proportionen mellan arbetsansökningar och lediga platser (både män och kvinnor).

Sveriges offentliga arbetsförmedling december 1914.

Sammandrag för samtliga anstalter.

Yrkesgrupper.	Manliga avdelningen.			Kvinnliga avdelningen.			Tillsammans.			På 100 ¹ lediga plat- ser kommo:	
	Ansök- ningar om arbete.	Le- diga plat- ser.	Till- satta plat- ser.	Ansök- ningar om arbete.	Le- diga plat- ser.	Till- satta plat- ser.	Ansök- ningar om arbete.	Le- diga plat- ser.	Till- satta plat- ser.	ansök- ningar om arbete.	till- satta plat- ser.
I. Jordbruk och skogs- hushållning m. m.	1 638	1 130	770	266	337	117	1 904	1 467	887	130	60
II. Gravdrift och malm- förädling	47	8	6	—	—	—	47	8	6	—	—
III. Industri och hantverk m. m.:											
A Jord-, sten- och glasindu- stri	287	106	83	1	1	1	288	107	84	269	79
B Metall- o. maskinindustri	1 292	318	232	14	24	15	1 306	342	247	382	72
C Trävarnindustri	480	111	98	13	1	—	493	112	98	440	88
D Byggnadsverksamhet . .	4 203	690	617	—	—	—	4 203	690	617	609	89
E Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	145	20	17	97	7	3	242	27	20	896	74
F Textilindustri	79	2	1	80	44	31	159	46	32	346	70
G Beklädnadsindustri . . .	106	16	13	235	145	91	341	161	104	212	65
H Närings- och njutnings- ämnesindustri	414	64	50	629	125	78	1 048	189	123	552	65
I Kemisk-teknisk och be- lysningsindustri	49	38	38	22	36	20	71	74	58	96	78
J Trämasse- och pappers- industri	44	9	5	24	25	18	68	34	23	—	—
K Grafisk industri	126	13	13	8	2	—	134	15	13	—	—
L Industri och hantverk, ej särskilt specif. . . .	267	75	58	46	14	14	313	89	72	352	81
IV. Handel och samfärdsel:											
A Kontors-, bank- och för- säkringspersonal	153	31	23	56	12	6	209	43	29	486	67
B Butiks- och magasinper- sonal	468	225	202	207	147	92	675	372	294	182	79
C Hotell-, kafé- och restau- rangrörelse	129	37	29	517	447	269	646	484	298	183	62
D Landtransport	877	621	508	78	111	61	955	732	569	130	78
E Vattentransport	394	174	162	2	—	—	396	174	162	228	93
F Handel och samfärdsel, ej särskilt specif.	28	32	23	1	15	7	29	47	30	—	—
V. Husligt arbete	7	5	1	4 024	4 517	3 208	4 031	4 522	3 209	89	71
VI. Allmän och litterär verksamhet	34	153	151	30	37	21	64	190	172	34	91
VII. Arbete, ej hänförligt till annan grupp . .	3 892	1 955	1 900	118	11	9	4 010	1 966	1 909	204	97
Summa för dec. 1914	15 159	5 833	5 000	6 468	6 058	4 056	21 627	11 891	9 056	182	76
, , , 1913	6 732	4 717	3 907	4 815	5 145	3 373	11 547	9 862	7 280	117	74

¹ Proportionstal hava här ej beräknats i de fall, då de absoluta talen äro små. Dessa hava dock medräknats i summan för »samtliga yrkesgränar», varav förklaras vissa skilljaktigheter mellan de under denna rubrik uppförda talen samt de detaljsummor, som finnas angivna.

På 100 lediga platser kommo:

Ansökningar om arbete.

	Dec. 1913.	Nov. 1914.	Dec. 1914.
Jordbruk och skogshushållning m. m.	92	116	130
Metall- och maskinindustri	264	436	382
Trävaruindustri	137	308	440
Byggnadsverksamhet	236	522	609
Textilindustri	267	383	346
Beklädnadsindustri	238	258	212
Närings- och njutningsämnesindustri	245	334	552
Kontors- o. d. personal	263	523	486
Butiks- o. d. personal	124	299	182
Hotell-, kafé- och restaurangrörelse	107	176	133
Landtransport	112	165	130
Husligt arbete	87	124	89
Grovarbete	162	257	204

Samtliga ovanstående näringsgrupper utvisa, såsom av anförda relationstal framgår, en synnerligen riklig tillgång på arbetskraft. Påfallande stort var de arbetssökandes antal inom trävaruindustri, byggnadsverksamhet, närings- och njutningsämnesindustri samt inom gruppen kontors- o. d. personal. Förbättring har dock inträtt inom samtliga näringsgrupper, med undantag för grupperna jordbruk, trävaruindustri, byggnadsverksamhet samt närings- och njutningsämnesindustri, inom vilka däremot antalet arbetsansökningar ökats väsentligt.

Granskar man med ledning av rapporterna, huru de tillsatta platserna fördela sig på vissa *specialiteter av arbetare*, framgå i huvudsak följande resultat. För kvinnorna återfinnas de största förmedlingsresultaten naturligen inom gruppen husligt arbete i privat tjänst, nämligen 67 platser för hushållerskor, 161 för hus- och barnjungfrur, 109 för kokerskor och köksor, 636 för ensamjungfrur samt 2 071 inom tvätt- och rengöringsarbete o. s. v.; inom hotell-, kafé- och restaurangrörelse anställdes 57 servitriser, 16 städerskor, 19 kokerskor, 149 diskerskor o. s. v. Inom handels-, kontors- och lagerarbeten placerades 94, i jordbruks- o. d. arbete 117. Bland viktigare manliga specialiteter må anföras bleck- och plåt-lagare 13, smeder och hovslagare 74, filare och bänk-arbetare 33, maskinarbetare 31, sågverks- och brädgårdsarbetare 55, möbel- och finsnickare 18, jord-, beton- o. d. arbetare 264, murare 16, murarbetsmän och tegelbärare 38, byggnadssnickare och timmermän 112, måleriarbetare 20, handels- och lagerarbetare 116, springpojkar 317, kuskar och akeriarbetare 76, stuveriarbetare 131, grovarbetare 1 894 o. s. v. Inom jordbruk och skogshushållning m. m. anställdes: befälspersonal 3, tjänare på stat 20, tjänare i husbondes kost 339 tillfälliga, arbetare 121, trädgårdspersonal 31, skogspersonal 253 samt diverse andra arbetare 3.

Utanför de orter, där anstalterna äro belägna, tillsattes under månaden 637 platser, varav 482 manliga och 155 kvinnliga; motsvarande tal föregående år voro resp. 603, 470 och 133 samt under nästlidna månad resp. 1 518, 1 189

och 329. Dessa siffror giva dock endast ett svagt uttryck för de offentliga anstalternas verkliga betydelse för omgivande trakt, enär vid samtliga länsanstalter alla platser, som tillsatts inom resp. län, redovisas såsom förefintliga inom orten.

Antalet platser, som under *december* månad tillsatts utom resp. orter.

		December 1914.		Tillsam- mans.	Dec. 1913. Nov. 1914.	
		Manliga.	Kvinnliga.			
Stockholm	30	21	51	87	71	
Stockholms län	58	1	59	—	108	
Uppsala län	8	2	10	16	23	
Södermanlands län	3	—	3	2	17	
Östergötlands län	5	6	11	7	50	
Norrköping	70	16	86	56	172	
Jönköpings län	4	3	7	2	15	
Kronobergs län	1	3	4	—	3	
Norra Kalmar län	4	1	5	5	2	
Södra Kalmar län	3	—	3	3	3	
Blekinge län	6	2	8	7	28	
Kristianstads län	20	10	30	23	51	
Malmöhus län. { Malmö	32	27	59	64	194	
Lund	16	3	19	16	85	
Landskrona	10	1	11	17	45	
Hälsingborg	32	7	39	37	105	
Ystad	13	2	15	27	43	
Trälleborg	6	4	10	13	52	
Eslöv	27	8	35	52	120	
Skurup	19	8	27	26	60	
Hallands län	2	—	2	1	3	
Göteb. o. Bohus län	4	2	6	1	8	
Göteborg	92	16	108	99	169	
Älvsborgs län	2	—	2	—	—	
Skaraborgs län	1	—	1	13	3	
Värmlands län	1	—	1	—	—	
Örebro län	4	1	5	6	51	
Västmanlands län	4	6	10	11	16	
Kopparbergs län	1	—	1	8	11	
Gävle stad och län	4	—	4	2	3	
Västernorrlands län	—	3	3	—	2	
Jämtlands län	—	—	—	1	1	
Västerbottens län	—	2	2	1	4	
Norrbottens län	—	—	—	—	—	
Tillsammans dec. 1914	482	155	637	603	1 518	
" " 1913	470	133	603	—	—	
" nov. 1914	1 189	329	1 518	—	—	

Arbetsmarknadens läge

enligt arbetsförmedlingsanstalternas rapporter.

Ehuru någon förbättring synes hava inträtt sedan föregående månad måste arbetsmarknaden dock fortfarande betecknas såsom mindre god — dålig. En jämförelse med samma tid föregående år giver vid handen en avsevärd försämring. Den förbättring i tillgången på arbete, som på grund av den ökade livaktigheten inom affärslivet vid tiden före jul förekommit för diverse-

arbetare och arbetspersonal inom de merkantila yrkena samt en ringa ökning i arbetstillgången vid de mekaniska verkstäderna, uppväger i någon mån den försämring, som alltså på grund av årstiden gör sig gällande inom byggnadsfacket och detsamma närliggande områden. Den blida väderlek, som rått under månaden, har dock möjliggjort en relativt livlig byggnadsverksamhet i södra Sverige, särskilt inom Kristianstads län, under det att densamma å vissa orter i norra Sverige lagt hinder i vägen för skogsavverkningsarbeten, särskilt inom Gävleborgs län. Däremot har i mellersta Sverige å en del orter efterfrågan å dugliga skogsarbetare varit större än tillgången. Från Jönköpings län rapporteras likaledes stor efterfrågan på torvmossearbetare.

På grund av det rådande osäkerhetstillståndet inom sjöfarten har en försämring inträtt för en del hamnstäder, såsom Norrköping, Hålsingborg, Gävle m. fl., vilket i sin tur inverkat menligt på sågverksindustrien. Dessutom rapporteras från anstalterna i Malmö och Landskrona arbetsbrist inom tobaksindustrien; från sistnämnda stad även inom gummivaruindustrien samt från Blekinge och Göteborgs och Bohus län inom stenhuggeribranschen.

Tack vare en tämligen riklig nederbörd under månaden och den därigenom ökade vattentillgången har, speciellt inom Kopparbergs län, möjliggjorts en livligare industriverksamhet med åtföljande rikligare arbetstillgång. God tillgång på arbete rapporteras likaledes från Örebro för yrkesskickliga skomakeriarbetare samt från Göteborg för nitare och grovplåtslagare. Överflöd på arbetskraft angives dock från flertalet anstalter råda inom samtliga yrkesgrupper med ovan angivna undantag.

För hindrande av den rådande arbetsbristen hava under månaden å en del orter, såsom i Eskilstuna, Jönköping, Lund, Eslöv, Halmstad och Umeå, anordnats så kallade nödhjälpsarbeten i form av makadamslagning o. dyl.

Inom jordbruket har arbetsmarknaden för männen även under denna månad varit mindre god. Antalet arbetssökande har varit ovanligt stort. Brist på gifta ladugårdsskötare har dock förekommit å en del orter.

Å den kvinnliga avdelningen har arbetsmarknaden för tjänarinnor till husligt arbete varit tämligen god. Från några anstalter rapporteras till och med brist på kunniga tjänarinnor och som vanligt på mjölkjungfrur och tjänarinnor till landet. Från Norrköping och Göteborg rapporteras likaledes brist på spinnerskor och väverskor. Däremot har arbetstillgången för tobaksarbeterskor samt inom övriga områden, såsom för restaurangpersonal, kontors- och butikspersonal m. fl., varit dålig.

Yrkesgrupper.	Stockholm.			Stockholms län.			Uppsala län.		
	Ansökningar om arbete.	Lediga platser	Till-satta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Till-satta platser	Ansökningar om arbete	Lediga platser	Till-satta platser
I. Jordbruk och skogshushållning m. m.	50	5	5	164	140	96	51	58	31
Därav kvinnor	12	—	—	6	29	10	3	5	2
II. Gruvdrift och malmförädling	2	—	—	—	—	—	—	—	—
III. Industri o. hantverk m. m.:									
<i>A</i> Jord-, sten- och glasindustri	33	4	4	28	—	—	6	—	—
Därav kvinnor	—	1	1	—	—	—	—	—	—
<i>B</i> Metall- och maskinindustri	648	109	88	31	12	7	12	15	8
Därav kvinnor	12	23	15	—	—	—	—	—	—
<i>C</i> Trävaruindustri	91	21	17	7	—	—	2	—	—
Därav kvinnor	2	—	—	—	—	—	—	—	—
<i>D</i> Byggnadsverksamhet	1 813	161	149	156	26	25	17	3	3
<i>E</i> Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	53	9	7	1	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	3	3	2	—	—	—	—	—	—
<i>F</i> Textilindustri	12	1	—	1	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	7	1	—	—	—	—	—	—	—
<i>G</i> Beklädnadsindustri	152	79	46	3	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	100	76	44	—	—	—	—	—	—
<i>H</i> Närings- och nyttningsämnesindustri	505	46	26	10	2	—	2	—	—
Därav kvinnor	363	39	23	1	1	—	—	—	—
<i>I</i> Kemisk-teknisk och belysningsindustri	10	1	1	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	2	—	—	—	—	—	—	—	—
<i>J</i> Trämasse- och pappersindustri	31	15	11	1	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	13	12	9	—	—	—	—	—	—
<i>K</i> Gränsk industri	76	4	3	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	5	1	—	—	—	—	—	—	—
<i>L</i> Industri och hantverk, ej särskilt specif.	64	18	13	8	1	—	4	—	—
Därav kvinnor	16	—	—	—	—	—	—	—	—
IV. Handel och samfärdsel:									
<i>A</i> Kontors-, bank- och försäkringspersonal	120	16	8	1	—	—	—	1	1
Därav kvinnor	34	10	4	—	—	—	—	—	—
<i>B</i> Butiks- o. magasinpersonal	369	148	117	7	6	6	1	2	1
Därav kvinnor	79	65	42	1	—	—	1	—	—
<i>C</i> Hotell-, kafé- och restaurangrörelse	210	138	77	4	—	—	1	1	1
Därav kvinnor	166	130	71	2	—	—	1	1	1
<i>D</i> Landtransport	413	236	181	26	—	—	7	7	6
Därav kvinnor	16	19	10	—	—	—	1	1	1
<i>E</i> Vattentransport	52	26	23	5	—	—	2	—	—
<i>F</i> Handel och samfärdsel, ej särskilt specif.	20	30	18	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	1	15	7	—	—	—	—	—	—
V. Husligt arbete	1 093	1 428	970	34	24	17	76	82	77
Därav kvinnor	1 092	1 427	970	34	24	17	76	82	77
VI. Allmän och litterär verksamhet	29	62	51	—	—	—	1	1	1
Därav kvinnor	10	14	3	—	—	—	1	1	1
VII. Arbete, ej hänförligt till annan grupp	1 051	334	326	242	4	4	46	25	24
Därav kvinnor	2	2	—	—	—	—	1	—	—
Summa för december månad år 1914	6 897	2 891	2 141	729	215	155	228	195	153
Därav kvinnor	1 935	1 338	1 201	44	54	27	84	90	82
„ „ „ månad år 1913	3 040	2 487	1 970	—	—	—	261	236	175
Därav kvinnor	1 330	1 360	952	—	—	—	101	95	73

Söderman- lands län.			Östergötlands län.						Jönköpings län.			Kronobergs län.			Kalmar län.			
Ansök- ningar om arbete	Le- diga plat- ser	Till- satta plat- ser.	Norrköping.			Övriga anstalter.			Ansök- ningar om arbete.	Le- diga plat- ser.	Till- satta plat- ser.	Ansök- ningar om arbete.	Le- diga plat- ser.	Till- satta plat- ser.	Ansök- ningar om arbete.	Le- diga plat- ser.	Till- satta plat- ser.	
			Ansök- ningar om arbete.	Le- diga plat- ser.	Till- satta plat- ser.	Ansök- ningar om arbete.	Le- diga plat- ser.	Till- satta plat- ser.										
66 16	51 8	33 6	87 6	68 8	57 2	214 34	167 21	100 10	65 4	35 7	16 3	7	3	2	{ 69 7	64 18	45 7	I.
—	—	—	1	—	—	17	2	2	—	1	1	—	—	—	—	—	—	II.
2	—	—	10	—	—	16	8	8	1	31	15	2	—	—	6	—	—	III. A
40	9	8	51	4	4	18	10	4	19	5	3	2	2	1	6	2	—	B
7	3	3	19	2	2	{ 10 1	3 —	—	8	1	1	—	—	—	17	5	4	C
86	8	8	145	4	4	68	18	17	20	1	—	7	1	1	34	1	1	D
1	—	—	1	—	—	{ — —	2 2	—	1	1	—	—	—	—	1	—	—	E
—	—	—	{ 60 24	9 9	5 5	5 4	— —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	F
{ 1 1	—	—	9 5	7 7	5 5	15 12	3 2	1 —	3 2	2 1	2 1	—	—	—	{ 2 2	— —	—	G
6	1	1	{ 33 6	7 7	2 2	17 6	18 10	12 4	5 2	4 3	3 2	1	—	—	{ 4 2	4 2	4 2	H
—	—	—	{ 2 1	1 1	—	—	—	—	{ 2 —	12 12	1 1	—	—	—	19	19	19	I
—	—	—	{ 5 2	— —	—	2	—	—	{ 2 2	— —	—	—	2	—	—	—	—	J
2	—	—	7	—	—	1	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	K
{ 28 5	20 2	20 2	8	1	1	6	1	1	7	1	—	—	2	—	4	—	—	L
—	—	—	{ 7 1	— —	—	6 2	2 —	2 —	3 1	— —	—	—	—	—	—	1	1	IV. A
2 2	—	—	20 4	13 4	12 3	10 6	3 1	1 1	2 1	— —	—	—	1 1	1 1	4 4	1 —	—	B
8 6	7 7	4 4	29 24	24 24	15 15	13 9	17 17	8 8	3 3	6 4	4 2	4 2	1 1	—	11 11	2 2	1 1	C
17 1	7 2	6 2	41 1	25 8	22 6	36 14	13 2	12 2	7 7	4 2	2 2	1 1	—	—	7 7	—	—	D
8	6	4	39	1	1	15	7	7	2	1	1	1	—	—	13	—	—	E
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	F
75 75	66 66	48 48	59 59	153 153	98 98	205 205	180 180	122 122	90 90	59 59	49 49	28 28	20 20	18 18	58 58	56 56	26 26	V.
2 2	2 2	2 2	5 4	10 2	9 1	4 2	11 4	9 4	2 1	1 1	1 1	—	1 1	1 1	2 1	4 —	4 —	VI.
124	128	125	{ 231 115	42 9	42 9	171	62	59	28	39	34	11	—	—	26	1	1	VII.
475 108	308 87	262 64	869 252	371 232	279 146	849 295	527 239	365 151	271 106	205 87	184 59	64 30	33 23	24 20	283 85	160 78	106 86	
237 49	210 55	144 23	620 224	384 217	293 149	539 257	386 210	248 122	122 61	84 55	48 34	28 20	21 16	14 11	199 71	144 88	87 43	

Yrkesgrupper.	Blekinge län.			Kristianstads län.			Malmö.		
	Ansök- ningar om arbete.	Le- diga plat- ser.	Till- satta plat- ser.	Ansök- ningar om arbete.	Le- diga plat- ser.	Till- satta plat- ser.	Ansök- ningar om arbete.	Le- diga plat- ser.	Till- satta plat- s. r.
I. Jordbruk och skogshushåll- ning m. m.	88	55	33	125	142	92	82	50	27
Därav kvinnor	20	21	10	23	35	16	10	13	6
II. Gruvdrift och malmförädling	—	—	—	—	—	—	—	—	—
III. Industri o. hantverk m. m.:									
<i>A</i> Jord-, sten- och glasindustri	60	41	41	4	—	—	16	—	—
Därav kvinnor									
<i>B</i> Metall- och maskinindustri	24	6	5	29	25	22	102	25	16
Därav kvinnor							1	—	—
<i>C</i> Trävaruindustri	2	—	—	1	1	1	37	3	2
Därav kvinnor							10	1	—
<i>D</i> Byggnadsverksamhet	61	27	27	13	2	2	739	28	26
<i>E</i> Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	2	—	—	—	—	—	154	4	4
Därav kvinnor							87	—	—
<i>F</i> Textilindustri	2	10	5	1	—	—	11	—	—
Därav kvinnor	1	10	5				9	—	—
<i>G</i> Beklädnadsindustri	6	3	3	2	—	—	74	33	27
Därav kvinnor	4	2	2	2	—	—	57	31	25
<i>H</i> Närings- och njutningsäm- nesindustri	5	12	11	6	5	2	147	23	20
Därav kvinnor	1	1	1	1	—	—	98	16	15
<i>I</i> Kemisk-teknisk och belys- ningsindustri	3	—	—	—	—	—	7	4	3
Därav kvinnor							3	4	3
<i>J</i> Trämasse- o. pappersindustri	—	1	—	—	—	—	4	9	8
Därav kvinnor							1	9	8
<i>K</i> Grafisk industri	—	—	—	—	—	—	24	2	1
Därav kvinnor							3	1	—
<i>L</i> Industri och hantverk, ej särskilt specif.	9	2	2	1	—	—	96	18	17
Därav kvinnor	—	2	2				21	9	9
IV. Handel och samfärdsl:									
<i>A</i> Kontors-, bank- och försäk- ringspersonal	—	—	—	—	—	—	36	4	3
Därav kvinnor							15	—	—
<i>B</i> Butika- och magasinperso- nal	13	16	12	1	—	—	86	44	37
Därav kvinnor	10	2	1	1	—	—	50	28	22
<i>C</i> Hotell-, kafé- och restaurang- rörelse	20	13	8	1	4	1	73	30	21
Därav kvinnor	18	13	8	1	4	1	49	29	20
<i>D</i> Landtransport	27	19	15	1	1	—	103	106	69
Därav kvinnor	3	5	4	—	1	—	27	48	23
<i>E</i> Vattentransport	6	5	2	2	—	—	27	1	1
Därav kvinnor									
<i>F</i> Handel och samfärdsl, ej särskilt specif.	—	—	—	—	—	—	4	—	—
V. Husligt arbete	119	90	67	37	51	30	487	424	356
Därav kvinnor	119	90	67	37	51	30	486	424	356
VI. Allmän och litterär verk- samhet	—	1	1	—	—	—	4	2	1
Därav kvinnor							3	2	1
VII. Arbete, ej hänförligt till an- nan grupp	93	84	63	93	45	44	280	199	199
Summa för december månad år 1914	540	385	295	317	276	191	2 593	1 009	888
Därav kvinnor	176	146	100	65	91	47	930	615	488
„ „ „ månad år 1913	222	182	128	196	208	116	1 251	1 001	808
Därav kvinnor	95	98	64	66	82	32	669	601	462

hus län.									Göteborgs och Bohus län.									Älvsborgs län.		
Hälsingborg.			Övriga anstalter.			Hallands län.			Göteborg.			Övriga anstalter.								
Ansök-ningar om arbete.	Le- d- ga plat- ser	Till- satta plat- ser	Ansök-ningar om arbete.	Le- d- ga plat- ser	Till- satta plat- ser	Ansök-ningar om arbete.	Le- d- ga plat- ser	Till- satta plat- ser.	Ansök-ningar om arbete.	Le- d- ga plat- ser	Till- satta plat- ser	Ansök-ningar om arbete.	Le- d- ga plat- ser.	Till- satta plat- ser.	Ansök-ningar om arbete.	Le- d- ga plat- ser.	Till- satta plat- ser.	Ansök-ningar om arbete.	Le- d- ga plat- ser.	Till- satta plat- ser.
106 18	29 3	24 1	197 18	114 32	81 13	44 6	38 13	15 4	48 8	47 25	14 3	65 21	44 6	37 1	20	8	5	L		
5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	II.		
12	—	—	3	—	—	6	—	—	18 1	10 —	10 —	22	—	—	10	1	—	III.		
93	12	7	45	28	12	8	5	3	123 1	39 1	34 —	10	—	—	13	9	6	A		
7	1	—	10	2	3	2	2	2	50	53	51	3	—	—	2	—	—	B		
118	26	26	136	17	17	41	37	37	296	100	98	48	12	12	126	104	70	C		
9 6	4 2	3 1	8	2	2	—	—	—	6 1	3 —	2 —	—	—	—	—	—	—	D		
11 9	—	—	9 7	13 13	13 13	1	—	—	26 19	12 11	8 8	3	1	1	16	—	—	E		
15 13	4 4	2 2	5 2	2 1	1 1	2	1	1	23 18	14 9	6 8	3 2	—	—	2 1	—	—	F		
42 11	12 12	7 7	76 31	5 —	4 —	1	—	—	141 88	25 12	17 7	1 —	1 1	1 1	—	—	—	G		
8 1	15 —	15 —	—	—	—	—	—	—	3 1	7 4	6 3	16 14	15 15	13 13	—	—	—	H		
4 2	1 —	1 —	1	—	—	—	—	—	16 4	6 4	3 1	—	—	—	—	—	—	I		
—	—	—	2	1	1	1	1	1	16	6	6	2	—	—	2	—	—	J		
16	5	4	12 —	3 1	3 1	1	1	—	6 1	6 —	3 —	—	—	—	1	1	—	K		
4	—	—	3 1	3 —	1 —	—	—	—	17	14	11	4 1	1 1	1 1	1	—	—	L		
13 9	7 3	6 2	11 6	9 6	7 3	3 1	2 1	1 —	106 26	110 33	85 161	1	—	—	2	—	—	IV.		
34 29	20 18	14 12	6 5	15 12	14 11	4 2	4 4	2 2	82 61	60 52	30 26	5 4	5 2	4 1	1	—	—	A		
44 9	16 1	11 1	38 3	22 1	19 —	9 1	13 —	13 —	75 1	196 17	160 11	5 —	3 —	3 —	3	—	—	B		
41 1	2 —	2 —	14	6	6	8	—	—	46	66	64	2	—	—	1	5	5	C		
—	—	—	—	—	—	—	3	2	1	14	10	4	—	—	—	—	—	D		
105 105	129 129	90 90	174 169	115 115	99 99	36 36	33 33	25 25	649 649	948 944	700 699	52 52	36 36	26 26	7 7	8 8	2 2	E		
1 1	2 —	2 —	2	—	—	—	2 1	2 1	7 1	79 1	78 —	—	3 1	3 1	—	1 1	1 1	F		
71	16	16	184	110	110	23	3	3	539	343	341	67	58	58	7	9	9	V.		
699 209	301 172	230 116	936 242	467 182	393 141	190 46	145 52	107 32	2 294 880	2 158 1 113	1 737 777	313 94	179 62	159 44	214 8	146 9	98 3	VI.		
519 157	262 164	186 102	660 186	435 178	340 108	140 48	126 60	76 36	1 600 698	1 971 1 042	1 528 663	217 112	176 75	115 53	—	—	—	VII.		

Yrkesgrupper.	Skaraborgs län.			Värmlands län.			Örebro län.			Västmanlands län.		
	Ansök- ningar om arbete.	Le- diga plat- ser.	Till- satta plat- ser.	Ansök- ningar om arbete.	Le- diga plat- ser.	Till- satta plat- ser.	Ansök- ningar om arbete.	Le- diga plat- ser.	Till- satta plat- ser.	Ansök- ningar om arbete.	Le- diga plat- ser.	Till- satta plat- ser.
I. Jordbruk och skogshushåll- ning m. m.	47	57	13	7	13	9	83	98	52	126	99	54
Därav kvinnor	4	14	3	1	6	3	20	28	7	19	16	5
II. Gruvdrift och malmförädling	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—
III. Industri o. hantverk m. m.:												
A Jord-, sten- och glasindustri	4	8	3	3	—	—	19	3	2	—	—	—
B Metall- och maskinindustri	4	2	1	4	1	1	12	7	6	19	2	2
C Trävaruindustri	2	1	1	8	4	3	4	—	—	1	—	—
D Byggnadsverksamhet	2	1	—	4	2	1	59	4	4	76	5	5
E Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	—	—	—	—	1	1	1	—	—	1	1	1
F Textilindustri	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
G Beklädnadsindustri	—	—	—	2	1	1	12	4	4	2	3	3
Därav kvinnor	—	—	—	1	—	—	6	4	4	2	2	2
H Närings- och njutningsäm- nosindustri	8	4	1	1	2	1	11	8	4	3	2	2
Därav kvinnor	5	4	—	—	2	1	4	7	3	2	2	2
I Kemisk-teknisk och belys- ningsindustri	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
J Trämasse- o pappersindustri	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
K Gränsk industri	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
L Industri och hantverk, ej särskilt specif.	—	—	—	1	—	—	11	1	1	7	1	1
Därav kvinnor	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—
IV. Handel och samfärdsel:												
A Kontors-, bank- och försäk- ringspersonal	2	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	1
Därav kvinnor	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
B Butiks- o. magasinpersonal	2	1	1	2	2	2	4	1	1	1	1	1
Därav kvinnor	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1
C Hotell-, kafé- och restaurang- rörelse	3	1	1	2	3	2	14	9	7	10	15	9
Därav kvinnor	1	—	—	2	3	2	12	8	6	9	13	8
D Landtransport	—	1	—	2	1	1	12	11	8	19	10	8
Därav kvinnor	—	—	—	—	—	—	1	3	—	—	2	1
E Vattentransport	—	—	—	5	3	3	—	—	—	2	—	—
Därav kvinnor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
F Handel och samfärdsel, ej särskilt specif.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
V. Husligt arbete	54	58	31	38	37	29	118	115	67	101	85	62
Därav kvinnor	54	58	31	38	37	29	118	115	67	101	85	62
VI. Allmän och litterär verk- samhet	—	—	—	2	2	1	2	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	—	—	—	2	2	1	1	—	—	—	—	—
VII. Arbete, ej hänförligt till an- nan grupp	15	13	11	62	69	69	75	53	53	79	29	29
Summa för december månad år 1914	143	147	63	144	141	124	439	314	209	448	254	178
Därav kvinnor	65	76	34	44	50	36	165	165	87	133	122	82
„ „ „ månad år 1913	94	122	55	81	113	59	347	266	192	242	257	121
Därav kvinnor	44	63	23	29	58	28	156	159	99	77	98	57

Kopparbergs län.			Gävle stad och län.			Västernorrlands län.			Jämtlands län.			Västerbottens län.			Norrbottens län.			
Ansökningar om arbete.	Le-diga plat-ser.	Till-satta plat-ser.	Ansökningar om arbete.	Le-diga plat-ser.	Till-satta plat-ser.	Ansökningar om arbete.	Le-diga plat-ser.	Till-satta plat-ser.	Ansökningar om arbete.	Le-diga plat-ser.	Till-satta plat-ser.	Ansökningar om arbete.	Le-diga plat-ser.	Till-satta plat-ser.	Ansökningar om arbete.	Le-diga plat-ser.	Till-satta plat-ser.	
14 5	17 8	10 3	24 4	12 4	7 1	6 1	3 3	—	39 5	38 10	26 1	8 —	9 4	2 —	2	3	1	I.
15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	5	3	II.
1	1	1	4	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	III.
11	4	2	13	1	—	11	—	—	—	—	—	6	3	3	12	5	4	A
3	—	—	115	1	1	73	4	4	2	—	—	2	1	1	8	4	2	B
17	13	12	39	9	6	33	47	43	7	4	4	2	1	1	40	28	18	C
—	—	—	1	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	E
—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	F
1	1	1	4	2	—	—	—	—	—	—	—	1	2	1	—	—	—	G
1	1	1	3	2	—	2	—	—	—	—	—	1	2	1	—	—	—	H
3	4	3	11	2	1	3	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	I
2	3	2	3	1	—	2	1	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	J
—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	K
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	L
1	1	1	8	4	4	9	—	—	—	—	—	1	—	—	4	2	1	IV.
—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	A
—	—	—	2	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	B
2	1	1	3	1	1	2	—	—	5	1	—	3	2	1	—	—	—	C
12	8	6	5	6	3	9	8	7	20	28	23	17	13	10	45	46	26	D
10	7	6	3	5	2	7	8	7	19	24	19	16	13	10	45	46	26	E
14	15	14	14	12	8	13	2	2	5	2	2	6	2	1	10	8	6	F
—	—	—	53	26	26	38	12	12	1	—	—	—	—	—	18	7	5	G
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	H
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	I
66	64	38	49	48	32	37	34	18	60	51	34	55	55	29	69	73	49	V.
66	64	38	49	48	32	37	34	18	60	51	34	55	55	29	69	73	49	VI.
1	4	4	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	1	—	—	—	—	VII.
1	2	2	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	1	—	—	—	—	VIII.
115	55	54	75	84	81	204	110	108	22	—	—	30	16	16	46	35	30	IX.
276	188	147	422	208	170	445	221	195	164	126	90	131	105	65	254	216	145	X.
85	85	52	63	61	35	48	46	26	88	88	55	74	76	40	114	119	75	XI.
186	140	107	158	136	110	223	184	155	153	138	90	62	62	33	150	131	82	XII.
79	76	49	39	39	27	58	59	37	78	67	50	37	52	27	74	85	49	XIII.

Livsmedelspriser under fjärde kvartalet 1914.

I efterföljande tabeller (sid. 67—83) meddelas en översikt för fjärde kvartalet 1914 av livsmedelspriser å de orter (till antalet 44), varifrån dylika uppgifter regelbundet insändas till Socialstyrelsen, samt av kreaturspriser i Stockholm, Malmö och Göteborg. För livsmedelspriserna under oktober samt kreaturspriserna under oktober och november har förut i Meddelandena (årg. 1914, sid. 1204 ff.)¹ preliminär redogörelse lämnats.

Betraktar man först sammandragstabellen för *livsmedelspriserna* (sid. 68—69), visar det sig, att medelpriserna för alla orterna tillsammans äro liksom under föregående kvartal som en följd av krisen undergått mycket betydande förändringar. De viktigare av de varuslag, som varit utsatta för fluktuationer, återfinnas i vidstående tabell, med angivande av den procentiska stegringen eller sänkningen av priserna under månaderna augusti—december i förhållande till julipriset. Oförändrade under de tre månaderna hava förblivit medelpriserna på mjölk, vetemjöl, de flesta brödsorterna, socker, svagdricka samt fotogen. Smärre variationer utan mera utpräglad tendens i någondera riktningen visade, bland annat, de olika fiskslagen, kaffe och ved. Beträffande några andra varuslag åter fortgick en redan under tredje kvartalet påbörjad prissänkning ett stycke in på här ifrågavarande tidsperiod för att frammot kvartalets slut efterträdas av prishöjning. Bland dessa varor bör särskilt framhåvas kött, men även i fråga om koks och engelska hushållskol visade sig samma utveckling (antracitkolen åter, som även sjönko i pris från oktober till november, gingo däremot ytterligare ned något under december; vid årsskiftet synes emellertid även för dessa slags kol en prisstegring hava begynt).

Prisfall (1 öre per kg.) visade under kvartalet endast salt, varå under krisens första dagar priset stigit mycket kraftigt, men som nu synes börja återgå till ett normalare prisläge.

Övriga noterade varuslag företedde högre priser vid kvartalets slut än vid dess början. Särskilt torde böra nämnas prisstegringen å smör, ost, margarin, ägg, potatis, ärter och bönor, råg- och rågsiktmjöl, gryn samt färskt och salt fläsk. En närmare redogörelse för prisnivåns utveckling för de olika varuslagen alltsedan krisens början lämnas i ett sammanhang längre fram.

För att underlätta jämförelsen mellan de olika kvartalen hava de redovisade varuslagens beräknade medelpriser under första kvartalet år 1913, då

¹ Några därstädes förefintliga smärre oriktigheter hava i föreliggande redogörelse rättats.

Medelpris å 44 orter.

V a r u s l a g.	Höjning (+) eller sänkning (—) från juli till				
	augusti.	septem- ber.	oktober.	novem- ber.	decem- ber.
	%	%	%	%	%
Smör: bords- (mejeri-)	0	+ 0.9	+ 8.6	+ 10.3	+ 15.0
mat- (lands)	+ 1.9	+ 3.3	+ 10.5	+ 13.8	+ 16.7
Margarin, växt-	+ 5.1	+ 8.0	+ 13.0	+ 13.8	+ 14.5
Agg, färska	— 1.5	+ 8.8	+ 51.8	+ 80.3	+ 97.1
Ärter, gula	+ 10.0	+ 16.7	+ 43.3	+ 56.7	+ 63.3
Bruna bönor	+ 8.7	+ 10.9	+ 15.2	+ 23.9	+ 28.3
Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort	+ 16.1	+ 12.9	+ 19.4	+ 19.4	+ 19.4
råg-, svenskt, bästa sort	+ 19.0	+ 19.0	+ 28.6	+ 33.3	+ 33.3
rågsikt-, svenskt, bästa sort	+ 14.8	+ 14.8	+ 22.2	+ 25.9	+ 25.9
Gryn: havre- (ångpreparerade)	+ 25.0	+ 30.6	+ 41.7	+ 41.7	+ 44.4
ris-, bästa sort svenska (»R. T.»)	+ 7.7	+ 7.7	+ 7.7	+ 10.3	+ 10.3
Rågbröd:					
hårt (apis-), grovt (ej delikatess-)	+ 14.6	+ 12.2	+ 14.6	+ 14.6	+ 14.6
mjukt: limpa, söt	+ 13.2	+ 10.5	+ 15.8	+ 15.8	+ 15.8
limpa, sur (»grovbröd», »ankarstock»)	+ 6.5	+ 3.2	+ 3.2	+ 3.2	+ 3.2
Vetebröd:					
skorpor, runda, ordinära	+ 8.0	+ 8.0	+ 8.0	+ 9.3	+ 9.3
mjukt, billigaaste sort {	+ 11.4	+ 9.1	+ 11.4	+ 13.6	+ 11.4
	+ 6.8	+ 6.8	+ 8.5	+ 8.5	+ 8.5
Nötkött, färskt: stek	— 1.7	— 4.2	— 7.6	— 9.3	— 7.6
soppkött	— 2.1	— 5.2	— 9.3	— 10.3	— 8.2
Kalkkött, stek: gödkalv	— 2.3	— 3.1	— 4.6	— 3.8	— 0.8
spädkalv	— 1.4	— 2.9	— 2.9	— 2.9	+ 1.4
Färskött: färskt, stek	— 3.7	— 8.1	— 14.0	— 14.0	— 11.0
salt, svenskt	— 0.8	— 3.3	— 5.8	— 5.8	— 5.0
Fläsk: färskt (sidfläsk)	— 0.8	— 1.6	— 1.6	— 0.8	+ 2.3
salt, svenskt	+ 0.7	— 0.7	0	+ 1.5	+ 3.7
Sill, salt: fetsill	+ 4.7	+ 4.7	+ 4.7	+ 4.7	+ 7.0
Kaffe (obränt), prima Santos	+ 1.9	+ 1.3	+ 1.9	+ 1.9	+ 2.5
Socker, bit-	+ 3.1	+ 3.1	+ 3.1	+ 3.1	+ 3.1
Fotogen, Water White	0	+ 5.0	+ 10.0	+ 10.0	+ 10.0
Ved: björk-, osågad, hemkörd	+ 3.8	+ 3.5	+ 3.1	+ 2.7	+ 3.1
barr-, » »	+ 4.8	+ 3.8	+ 3.8	+ 2.9	+ 3.3
Bränttorv	+ 12.7	+ 17.1	+ 17.6	+ 17.6	+ 18.5
Kol: antracit- (»valnöt»)	+ 19.1	+ 13.5	+ 8.9	+ 7.7	+ 7.4
engelska hushålls-(fyrkol)	+ 26.6	+ 15.3	+ 11.4	+ 9.6	+ 12.2
Koks: gasverks- (okrossad)	+ 12.4	+ 11.0	+ 12.4	+ 11.7	+ 13.1
engelsk kamin- (okrossad)	+ 25.4	+ 16.4	+ 9.0	+ 9.0	+ 9.6

varulistan i sitt nuvarande skick först började användas, vart för sig satts = 100 och medelpriserna för de följande kvartalen reducerats i förhållande därtill. De olika varorna hava därefter sammanförts till sex grupper, varpå de på nyss angivet sätt erhållna indextalen inom varje grupp hopsummerats och summorna dividerats med antalet i gruppen ingående varuslag. För varje grupp blir sålunda indextalet för 1913 års första kvartal = 100. Resultatet av uträkningen framgår av nedanstående tabell. Av de redovisade varuslagen hava uteslutits konserverade ägg, färsk potatis, renkött, rundskuren kabeljo och brännrot, vilka förekomma i marknaden antingen endast under en del av året eller å ett mindre antal orter, samt salt, som först under tredje kvartalet 1914 införts i varulistan.

V a r u g r u p p e r .	1:a kvar- talet- 1913.	2:a kvar- talet- 1913.	3:e kvar- talet- 1913.	4:e kvar- talet- 1913	1:a kvar- talet- 1914.	2:a kvar- talet- 1914.	3:e kvar- talet- 1914.	4:e kvar- talet- 1914.
Mejeriprodukter, ägg och margarin (10 varuslag)	100	98	101	105	103	99	102	111
Bröd, mjöl och gryn (11 varuslag)	100	100	100	99	99	99	108	117
Kött (8 varuslag)	100	102	104	103	102	101	99	96
Fisk (9 varuslag)	100	97	102	105	105	100	105	105
Övriga födoämnen (6 varuslag)	100	98	97	96	95	94	100	109
Bränsle och lyse (7 varuslag)	100	101	101	100	100	98	105	106

Såsom synes av denna tabell, företer sist tillämdalupna kvartal i förhållande till det närmast föregående starkt ökade priser å den första, andra och femte varugruppen, stillastående priser å fisk, minskade å kött samt något stegrade å bränsle och lyse. Vad den första gruppen, mejeriprodukter, ägg och margarin, angår, så är visserligen stegringen *delvis* att hänföra till säsongföreteelser, men dels har prishöjningen å säsongvarorna (smör och ägg) varit enastående stor, dels hava även andra hithörande varor (ost och margarin) uppvisat stigande pris. Genomsnittspriset å mjölk för de bägge kvartalen är däremot oförändrat. Bröd, mjöl och gryn visa även under 4:e kvartalet ett betydligt höjt indextal, beroende på stegring i förhållande till genomsnittspriset för 3:e kvartalet av alla i gruppen ingående varuslag. Köttpriserna stodo trots den ovan omnämnda, under november påbörjade uppgången i genomsnitt c:a 3 % lägre under årets sista kvartal än under det föregående, under det att fiskpriserna trots smärre fluktuationer bibehöll sitt förra indextal. Övriga födoämnen hava däremot stigit med icke mindre än c:a 9 %, beroende framför allt på den oerhörda uppgången av priserna på arter och bönor, varemot potatispriset sjunkit. Bränsle och lyse slutligen visa en ringa uppgång.

En jämförelse mellan sista kvartalet 1914 och 1913 giver en tämligen god föreställning om världskrigets inverkan på levnadskostnaderna i vårt land.

I förhållande till 4:e kvartalet 1913 utgjorde genomsnittspriserna under samma kvartal 1914 i procent räknat för

mejeriprodukter, ägg och margarin	106 %
bröd, mjöl och gryn	118 »
kött	93 »
fisk	100 »
övriga födoämnen	114 »
bränsle och lyse	106 »

Hade beräkningen utförts med hänsyn till de vid resp. kvartals slut rådande priserna, hade siffrorna för den första, tredje och femte varugruppen blivit högre, men de andra sannolikt oförändrade.

* * *

Övergår man här efter till en mera detaljerad granskning av prisväxlingarna å de särskilda varuslagen under fjärde kvartalet och med hänsyn jämväl till de föregående krismånaderna, så befinnas de för samtliga orter uträknade medelpriserna i åtskilliga fall dölja varandra motsatta prISRÖRELSEr i olika delar av landet.

Vad först *mjölken* beträffar, så har priset å densamma (åtminstone å oskummad mjölk) under kvartalets lopp höjts med 1 å 2 öre per liter å ett stort antal orter i södra och mellersta Sverige, men sjunkit å ett par orter i Norrland. Prishöjningarna, som motiverats med lantbrukarnas stegrade kostnader för fodermedel och andra iörnödenheter, hava icke kunnat genomföras utan proteströrelser från konsumenthåll. Å några orter hava dessa medfört ett inställande tills vidare eller återtagande av beslutade förhöjningar, å ganska många platser i landet hava de åter lett till att konsumenterna genom kooperativa föreningar för mjölkdistribution sökt lösa mjölkfrågan på ett billigare sätt än genom det gamla mellanhandssystemet.

Priset på *smör* brukar väl i allmänhet stå något högre under hösten än under sommaren, men den under innevarande höst försiggångna stegringen torde vara alldeles utan motstycke liksom även de vid kvartalets slut rådande priserna. I genomsnitt för hela månaden stod i december priset på bordssmör 15.0 % högre än i juli och på matsmör 16.7 % högre. En granskning av de för varje vecka under kvartalet beräknade medelpriserna för samtliga orter giver vid handen, att stegringen var tämligen stark under oktober, men helt och hållet upphörde under början av november för att därefter jämnt pågå ända till årets slut.¹ — *Margarin*priset har stigit ungefärligen i proportion med smörpriset.

Äggen hava under kvartalet stigit synnerligen starkt i pris, å ena sidan under intryck av den från föregående kvartal ökade exporten samt minskningen av fjäderfästammen av fruktan för foderbrist, å andra sidan på grund av det förhållandet, att äggexport från Ryssland ända till slutet av decem-

¹ Genomsnittssiffran för sista veckan av december var för bordssmör 2.74 kr. per kg. och för matsmör 2.49 kr. per kg. För första veckan av januari 1915 torde motsvarande siffror bliva 2.76 kr. och 2.48 kr. resp. Således nästan stillastående.

ber visat sig praktiskt taget omöjlig, under det att eljest vår äggmarknad som bekant från detta land mottager ett stort tillskott. Ännu vid mitten av september stod priset på färska ägg på ungefär samma nivå som under juli, vilket får betraktas som osedvanligt lågt, när hänsyn toges till årstiden. Den stegring, som därefter följde, var emellertid synnerligen kraftig och fortgick under hela fjärde kvartalet, under det att andra år kulmen vanligen nås redan vid mitten av december. Belysande för prisförändringarna under 1914 i jämförelse med de närmast föregående årens är följande sammanställning, som visar äggprisets procentiska ökning (resp. sänkning) från juli till var och en av de följande månaderna i genomsnitt för åren 1910—1913 samt för år 1914. Anmärkas bör, att äggen under sistlidna juli, väl som en följd av den starka värmen, stodo tämligen högt i pris.

	Prisförändring å färska ägg från juli till				
	aug. %	sept. %	okt. %	nov. %	dec. %
1910—1913	+ 6.3	+ 14.4	+ 34.9	+ 56.5	+ 64.4
1914	— 1.5	+ 8.8	+ 51.8	+ 80.3	+ 97.1

Sista veckan av december betingade fäska ägg i medeltal 2.77 kr. per tjog eller mer än det dubbla mot juli priset. Sedan numera ett ej oväsentligt tillskott erhållits från Ryssland och då den inhemska produktionen alltid vid denna årstid brukar börja att förbättras, torde man kunna hoppas, att den närmaste tiden skall medföra någon reduktion av äggpriserna.

De konserverade äggen betingade i genomsnitt för december 1.94 kr. per tjog (mot 1.52 kr. per tjog under december 1913), ett pris, som vida överstiger dem, som förekommit, allt sedan konserverade ägg år 1910 infördes på varuförteckningen. Icke desto mindre har det höga priset på färska ägg verkat därhän, att konserverade ägg numera saluföras å betydligt flera orter än förr.

Potatisen har under kvartalet hållit sig i ett genomsnittspris av 31 å 32 öre för 5 liter. Det gäller i stort sett om orterna i hela landet, att potatisen nu är något dyrare än eljest i allmänhet plägar vara fallet, men prisskillnaden kan icke på något sätt kallas betydande. Enligt uppgifter från skilda orter har också potatisskörden blivit vida rikligare, än man vid krisens utbrott på grund av sommarens torka ansåg sig kunna vänta.

Vad beträffar *ärter* och *bönor*, var stegringen under kvartalet mycket kraftig och alldeles särskilt stark i fråga om ärter, som för december uppvisade ett med ej mindre än 63.3 % höjt medelpris gentemot juli. Å bägge varorna råder brist; bruna bönor, som vanligen importeras från Holland, saknades fullständigt å ett tiotal orter.

Priserna på *mjöl*, *gryn* och *bröd* hava icke under fjärde kvartalet varit underkastade några mera betydande förändringar, utan det höjda prisläge, som uppkommit intill början av oktober, har sedan i stort sett bestått. Dock torde böra anmärkas, att medelpri-set för november och december å sammalet rågmjöl och rågsiktmjöl var 1 öre högre per kg. än under oktober. Orsaken till att icke större höjningar förekommit, är den överenskommelse, som under

oktober träffades mellan Statens livsmedelskommission och de större kvarnarna rörande priser, som ej finge överskridas, dels vid kvarnarnas inköp av spannmål och dels vid deras försäljning av mjöl vid kvarnen. Vid kvartalets slut beslöt Kungl. Maj:t suspendera de å spannmål och mjöl gällande tullarna för tiden till och med maj månad 1915 för att därigenom motverka ytterligare uppgång. Brödpriset är givetvis beroende av mjölpriset, men stegringen av det förstnämnda har varit vida mindre regelbunden och har starkt påverkats av de lokala förhållandena. Minst synes stegringen hava varit å de skånska orterna med deras i stor utsträckning av kooperativa bagerier reglerade brödtillverkning. Den för Skåne särskilt utmärkande brödsorten, surlimpa, har också sedan krisens början företett den ojämförligt minsta uppgången.

Kött- och fläskpriserna hava under hela den tid, krisen pågått, varit förhållandevis låga. Ända till omkring mitten av november kunna de också sägas hava befunnit sig i stort sett i nedåtgående. Starkast gjorde sig detta prisfall gällande för fårkött, något mindre starkt för nöt- och kalvkött och endast helt obetydligt för fläsk. Från ovan angivna tidpunkt — något olika för de olika varuslagen och naturligtvis även för olika orter och landsdelar — inträdde emellertid en motsatt prisrörelse. Även stegringen liksom nedgången förut gjorde sig i det hela kraftigast gällande för fårkött samt vidare för kalvkött. Långsammare har den verkat beträffande nötkött och fläsk.

För att erhålla möjlighet till jämförelse mellan prisnivån för närvarande och vid tidpunkter före krisen har gjorts en särskild undersökning, vars resultat här nedan meddelas.

Å omstående tabell hava orterna sammanförts landsdelsvis och ett genomsnittspris uträknats för de inom samma landsdel belägna orterna, avseende slutet av fjärde kvartalet under de tre senaste åren. De erhållna priserna avse, vad salt fläsk beträffar, för alla tre åren en tidpunkt vid mitten av december månad; rörande övriga varuslag åter utgöra de för åren 1912 och 1913 ett medeltal av de under december månads fyra veckor rådande priserna, men under 1914 genomsnittspriset under månadens sista vecka.

Betraktar man först genomsnittspriserna för samtliga orter, befinnes det, att i jämförelse med 1913 de vid sistlidna årsskifte gällande priserna voro 9 å 10 öre lägre per kg. för nötkött, 3 öre lägre för spädkalv, 5 öre lägre för fårstek samt lika för gödkalvstek och fårskt sidfläsk. Salt fläsk betingade 1914 2 öre per kg. lägre pris än 1913. Vid jämförelse mellan 1912 och 1914 visar det sig, att priserna under det förstnämnda året stodo högre å nötkött och fårkött, men något lägre å kalvkött och fläsk. Differenserna voro dock i intet fall betydande.

Granskar man därefter medelpriserna för orterna inom de skilda landsdelarna, konstaterar man att prisförhållandena nu avvika ganska betydligt från de för ett och två år sedan rådande. I Stockholm, där under alla åren och beträffande alla de redovisade varuslagen de högsta priserna meddelats, var prisnivån i slutet av förra året avgjort högre än de bägge tidigare åren. Orterna i norra Sverige däremot uppvisa under 1914 ovanligt låga priser.

Kött- och

Medelpris för december månad 1912 och 1913 samt för sista veckan av decem-

V a r u s l a g.	Stockholm.			Östra Sverige.			Småland och Öarna.		
	1912.	1913.	1914.	1912.	1913.	1914.	1912.	1913.	1914.
	öre per kg.			öre per kg.			öre per kg.		
Nötkött, färskt: stek	127	132	136	122	119	118	116	117	109
soppkött	110	111	106	98	98	94	93	94	89
Kalvkött, stek: gödkalv	143	142	160	124	128	134	111	118	113
spädkalv	97	103	114	71	71	69	67	69	62
Färkött, färskt: stek	139	144	149	134	132	133	108	111	108
Fläsk: färskt (sidfläsk)	155	156	164	137	140	141	123	130	126
salt (svenskt)	161	161	161	139	143	142	128	131	127

Anm. *Östra Sverige* omfattar här *Södertälje, Uppsala, *Nyköping, Eskilstuna, Linköping. *Södra Sverige*: Karlskrona, Kristianstad, Malmö, Lund, *Landskrona, Hälsingborg och Ystad; *Västra Norra Sverige*: Falun, Domnarvets, *Ludvika, Gävle, Söderhamn, Sundsvall (staden och sågverksdistrikt). Tecknade orterna tillkommo som rapportorter först år 1913.

särskilt å nötkött, som i medeltal stod 17 å 18 öre per kg. lägre än ett år tidigare. Även inom detta område visa sig emellertid ganska stora olikheter: de sydligare orterna förete inga mera överraskande prissförhållanden, utan det är huvudsakligen i övre Norrland, som prissänkningen varit stark. Beträffande orterna inom övriga landsdelar har nötköttet överallt fallit i pris, minst i östra Sverige; kalvköttet visar smärre fluktuationer i bägge riktningarna; färköttet har blivit billigare i södra och västra Sverige, men är i övrigt oförändrat; färskt fläsk åter har stigit i södra och västra Sverige (resp. 6 och 3 öre per kg.), men sjunkit i Småland (4 öre per kg.) och salt fläsk slutligen visar någon stegring i södra Sverige, men nedgång för övrigt. Vid slutet av december torde dock priserna å sistnämnda vara i allmänhet hava stigit utöver den vid mitten av månaden rapporterade nivån.

Som en sammanfattning av jämförelsen mellan 1913 och 1914 års decemberpriser torde kunna sägas, att det senare året visade högre köttpriser i Stockholm, oförändrade i östra Sverige, något lägre i Småland samt på Öarna, i södra och västra Sverige samt avsevärt lägre i norra Sverige, särskilt i övre Norrland.

Fläskpriserna visade i allmänhet smärre förskjutningar än köttpriserna; någon stegring har förekommit i Stockholm och i södra Sverige, ett mindre prisfall i Småland och på Öarna samt i norra Sverige.

En sammanställning, utsträckt till de särskilda orterna, synes icke giva några nämnvärda resultat utöver ovanstående. Det torde emellertid böra antecknas, att, i motsats till förhållandena i Stockholm, några osedvanligt höga priser icke noterats vare sig i Malmö eller Göteborg.¹

¹ Preliminära resultat av prisrapporteringen för första veckan av januari föreligga nu. Det synes framgå, att veckan medfört ytterligare någon fördyring, vilken i genomsnitt för alla orterna torde uppgå till c:a 3 öre per kg. för nöt- och gödkalvkött, 1 å 2 öre för spädkalvkött, omkring 6 öre för färkött samt 4 å 5 öre för färskt fläsk. De olika orterna visa emellertid inbördes mycket

fläskpriser.

ber 1914 (för salt fläsk medelpris vid mitten av december månad även 1914).

Södra Sverige.			Västra Sverige.			Norra Sverige.			Hela riket.		
1912.	1913.	1914.	1912.	1913.	1914.	1912.	1913.	1914.	1912.	1913.	1914.
öre per kg.			öre per kg.			öre per kg.			öre per kg.		
119	121	114	122	123	112	111	122	105	117	121	111
105	107	101	101	99	93	92	99	81	97	100	91
129	134	133	125	126	127	135	141	138	127	131	131
78	81	77	66	68	66	68	75	71	70	74	71
131	137	130	128	129	119	120	126	119	125	128	123
125	127	133	128	132	135	128	133	127	129	133	133
138	142	145	134	143	138	137	143	141	136	142	140

Norrköping, Motala och Västerås; *Småland och åarna*: Jönköping, Växjö, Kalmar, Västervik och Visby; *Sverige*: Halmstad, Göteborg, *Lysekil, Vänersborg, Borås, Tidaholm, Karlstad, Örebro och Kopparberg: (tet), Nyland, Östersund, Umeå, Luleå, Boden, Malmberget och Gällivare samt Kiruna. — De med * be-

Kol och *koks* hava under fjärde kvartalet i det hela sjunkit från de under krisens första period starkt uppdrivna priserna. Vid kvartalets slut började emellertid de rådande ovanligt höga sjöfrakterna att inverka i riktning mot en ny prisstegring, som dock ännu icke erhållit någon mera betydande omfattning.

* * *

Vad beträffar *kreatorspriserna*, innehåller sammandragstabellen sid. 80—81 uppgifter å medelpriset för olika slag av kreatur för Stockholm, Malmö och Göteborg tillsammantagna, under det att i tabellen sid. 82—83 sammanställts månadsmedelpriser under fjärde kvartalet och för december jämväl veckomedelpriser för var och en av dessa tre städer.

Såsom förut omnämnts (Medd. årg. 1914, sid. 1078) befunno sig under augusti priserna på nötkreatur och kalvar i sjunkande, och denna sänkning fortsattes under september i Stockholm och Göteborg, medan den stora efterfrågan på slaktdjur för export över Malmö föranledde en kraftig stegring av priserna å denna ort. — Oktober månad medförde för Stockholm nästan oförändrade priser utom för kalvar, vilka föllo betydligt (med 6 å 8 öre per kg.). I Malmö fortsatte prisstegringen under månadens första vecka, men därefter var prisnivån intill slutet av oktober i det hela stillastående. Medelpriserna för månaden stodo i allmänhet 1 å 3 öre per kg. över motsvarande priser för september. I Göteborg slutligen efterträdde det förra priset av en tämligen markerad höjning (2—5 öre per kg.) för vuxna kreatur, under det att

skiftande prisväxlingar, även om orterna inom en och samma landsdel jämföras. Anmärkningsvärd är den mycket betydande prisstegringen i Stockholm, vilken träffat alla köttssorter (utom spädkalkvött) samt färskt fläsk och uppgår till 15 å 20 öre per kg.

ingen förändring inträdde med avseende på kalvar. — Under november hava priserna i Stockholm fortsatt att stiga till och med tredje veckan (utom för tjurar) och stodo vid månadens utgång för flertalet kreaturslag omkring 5 öre per kg. högre än vid dess begynnelse. I Malmö åter uppnåddes en kulminationspunkt redan under månadens andra vecka, varefter den alltför starka tillförseln medförde någon tillbakagång. Medelpriserna för månaden avvika för det mesta endast obetydligt från de för oktober noterade. I Göteborg uppnåddes för vuxna kreatur något, men ej väsentligt höjda priser, varemot å kalvar en högst anmärkningsvärd stegring (med 15 å 20 öre per kg.) inträffade från månadens första till dess andra vecka. — December månad har utmärkts av stegrade priser å alla tre orterna. För Stockholm äro genomsnittspriserna för december c:a 5 öre per kg. högre än för november beträffande fullväxta nötkreatur och 15 å 20 öre högre för kalvar. Priserna vid månadens slut lågo ytterligare ett par öre över genomsnittspriset, sålunda utvisande fortgående stegring. I Malmö och Göteborg var uppgången mindre och uppgick endast för några få kreaturslag till 5 öre per kg. För oxar var i Malmö genomsnittspriset under december t. o. m. något högre än för november.

Priserna på får sjönko tämligen avsevärt å alla tre orterna t. o. m. oktober, varefter åter en stegring inträffat, som varit starkast i Stockholm, mindre kraftig i de bägge andra städerna.

Priserna på svin stodo under juli och augusti efter ett betydande prisfall under förra halvåret 1914 jämförelsevis lågt. Under september betingade de i Stockholm och Göteborg endast obetydligt högre priser än under augusti, varemot i Malmö stegringen var mycket kraftig. Under oktober ägde den förändringen rum, att noteringarna för den lägsta kvaliteten något höjdes, under det att för de högre ställningen blev nästan orubbad. Rapporterna för november åter utvisa en med 10 å 15 öre per kg. höjd prisnivå i såväl Stockholm som Göteborg från månadens första till dess sista vecka, medan i Malmö trots vissa smärre fluktuationer ungefär samma priser rådde under november som under oktober. Förra hälften av december medförde en ytterligare kraftig stegring därhän, att priserna å alla tre orterna gingo upp med inemot 10 öre per kg.

En sammanställning av priserna å kreatur under här ifrågavarande kvartal med dem, som rådde ett år tidigare, giver vid handen, att medan prisnivån i början av fjärde kvartalet 1914 stod avgjort lägre än vid samma tidpunkt 1913, var förhållandet vid kvartalets slut det motsatta.

* * *

Första veckan av januari visade ytterligare uppgång av kreaturspriserna över nästan hela linjen. Särskilt stark var denna för svin (upp till 10 öre per kg. levande vikt från sista veckan av december), men även för nötkreatur, kalvar och får uppgick den för åtskilliga kvaliteter till c:a 5 öre per kg.

Förhållandet mellan kreaturspriserna närmast efter de tre senaste årsskiftena framgår av följande tabell, av vilken synes, att prisnivån för när-

Kreaturspriser

(per kg. levande vikt)

i Stockholm, Malmö och Göteborg.

Medelpris för januari månad 1913 och 1914 samt för första veckan av januari 1915.

Kreatursslag.	Stockholm.			Malmö.			Göteborg.			Medelpris för de tre orterna.		
	1913.	1914.	1915.	1913.	1914.	1915.	1913.	1914.	1915.	1913.	1914.	1915.
	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.
Kor:												
Extra prima	56	57	—	63	62	—	—	—	—	60	60	—
Kl. 1. Yngre, fullt feta, köttiga .	53	53	60	57	59	64	51	54	56	54	55	60
2. Äldre, fullt feta, köttiga .	47	47	56	50	52	58	43	50	52	47	50	55
3. Mindre feta	37	37	41	38	38	42	—	—	—	38	38	42
Kvigor (och stutar):												
Extra prima	58	62	—	69	69	—	—	—	—	64	66	—
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	55	59	64	64	63	73	56	60	61	58	61	66
2. Mindre feta	43	47	53	56	51	57	44	50	52	48	49	54
Tjurar:												
Extra prima	61	64	67	71	65	—	63	—	—	65	65	67
Kl. 1. Fullt köttiga (minst 700 kg.)	59	62	63	65	61	75	60	64	64	61	62	67
2. Fullt köttiga (500—700 kg.)	57	59	61	62	56	67	56	59	60	58	58	63
3. Mindre köttiga	46	48	48	53	46	54	—	—	—	50	47	51
Oxar:												
Extra prima	58	61	—	61	63	72	—	—	—	60	62	72
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	55	57	64	56	56	68	52	54	58	54	56	63
2. Mindre feta	42	45	54	47	50	63	43	47	48	44	47	55
Kalvar:												
Sötmjölskalvar (90—100 kg.) . .	75	76	90	76	76	73	71	71	75	74	74	74
" (70—90 ")				67	68	63	68	70	70	68	69	67
Skummjölskalvar	56	59	73	60	57	53	55	55	59	57	57	62
Får:												
Yngre, feta	62	58	68	51	50	55	58	58	56	57	55	60
Äldre, "	57	53	63	—	43	38	48	48	48	53	48	50
Svin:												
Slakterisvin (85—100 kg.)	86	85	97	80	77	95	80	76	88	82	79	93
Rena, större svin (100—150 kg.) .	82	75	94	80	75	93	81	76	92	81	75	93
Suggor	65	61	77	72	61	77	71	68	80	69	63	78

varande är ej oväsentligt högre än vid de två föregående tidpunkterna, detta oaktat priserna även då måste anses som höga i jämförelse med vad som tidigare varit vanligt.

Medelpris per år (1904—1914) och per månad

Obs! Siffrorna för åren 1904—1909 angiva medelpris för 28 orter, för

Varuslag.		Kvantitet.	1904.	1905.	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.	1911.
			öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.
1	Mjlk: oskummad	lit.	18	18	14	14	14	14	14	14
2	handskummad		7	7	7	7	7	7	7	7
3	separerad		—	—	—	—	—	—	5	5
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	206	212	221	219	226	220	222	228
5	mat- (lands-)		185	191	201	199	204	198	200	205
6	Ost: helfet, okryddad		—	—	—	—	—	—	150	151
7	halvfet, ,		108	107	109	116	119	116	114	111
8	skummjölke-, ,		—	—	—	—	—	—	49	48
9	Margarin: högsta kvalitet		149	157	159	157	164	159	169	152
10	lägsta		100	104	108	108	119	116	125	116
11	växtmargarin		—	—	—	—	—	—	—	126
12	Ägg: svenska, färska	tjog	129	133	142	150	148	151	149	149
13	konserverade									
14	Potatis: gammal	5 lit.								
15	färsk		—	29	25	29	32	28	27	29
16	Ärter, gula	kg.	27	27	26	27	30	28	29	29
17	Bruna bönor		40	39	39	40	42	41	46	47
18	Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort		27	27	27	28	31	33	32	30
19	råg-, , ,		19	19	19	20	23	22	20	20
20	rågsikt-, , ,		23	24	24	26	29	28	26	25
21	Gryn: havre- (ångpreparerade)		¹⁾ 81	¹⁾ 81	¹⁾ 81	¹⁾ 82	¹⁾ 83	¹⁾ 83	84	82
22	ris-, bästa sort svenska (»R. T.»)		—	²⁾ 57	²⁾ 58	²⁾ 59	²⁾ 59	²⁾ 60	89	89
23	Rågbröd: hårt (spis-), grovt		36	35	35	37	41	40	40	39
24	mjukt, limpa, söt		35	34	35	35	39	39	39	37
25	, , sur		25	25	26	26	28	28	28	27
26	Vetebröd: skorpor, runda, ordinära		63	64	65	67	78	74	76	74
27	, bakat med vatten		—	42	44	46	51	53	45	44
28	mjukt, billigaste sort, mjölk									
29	Nötkött, färskt: stek		91	89	98	106	109	104	98	96
30	soppkött		76	74	81	89	91	85	78	78
31	Kalkkött, stek: göddkalv		102	104	116	118	122	120	117	116
32	spädkalv		53	53	58	64	66	63	60	58
33	Fårkött: färskt, stek		103	105	118	125	125	121	118	115
34	salt, svenskt		—	—	—	—	—	—	103	102
35	Ronkött, färskt, stek		—	—	—	—	—	—	—	—
36	Flask: färskt (sidfläsk)		105	110	127	123	114	121	129	120
37	salt, svenskt		115	117	132	131	121	127	138	129
38	, amerikanskt		113	113	124	125	121	128	149	139
39	Fisk, färsk: abborre		—	—	—	—	—	—	—	—
40	gädda		—	—	—	—	—	—	—	—
41	sill		81	83	84	84	28	28	81	81
42	strömming		42	40	40	43	87	87	86	86
43	torsk		—	—	—	—	—	—	—	—
44	rödspotta (»spätta»)		70	71	75	80	81	79	80	79
45	salt: sill, fetsill (»K. K. K.»)		³⁾ 36	³⁾ 38	³⁾ 40	³⁾ 41	³⁾ 38	³⁾ 37	39	39
46	strömming		24	25	26	25	25	23	23	25
47	kabeljo av långa med fenor o. stjärt		51	54	56	59	60	61	54	51
48	, rundskuren									
49	Kaffe (öbränt), prima Santos		⁴⁾ 110	⁴⁾ 115	⁴⁾ 117	⁴⁾ 116	⁴⁾ 116	⁴⁾ 115	125	155
50	Socker, bit-		61	69	62	62	66	67	71	69
51	Salt (matsalt)		—	—	—	—	—	—	—	—
52	Svavelsyra	lit.	—	—	—	—	—	—	6	6
53	Fotogen, Water White		⁵⁾ 18	⁵⁾ 16	⁵⁾ 16	⁵⁾ 16	⁵⁾ 18	⁵⁾ 18	17	15
54	Ved: björk- osågad, hemkörd (pr »storfamn»:	famn	2180	2170	2220	2300	2080	2520	2240	2240
55	barr- 2½ × 1½ × 0·89 m. = 3·56 kubm.)		1660	1650	1710	1850	2140	2020	1810	1810
56	Bränttorv	100 kg.	—	⁶⁾ 70	⁶⁾ 70	⁶⁾ 73	⁶⁾ 80	⁶⁾ 74	187	185
57	Kol: antracit- (»valnö»)	hl.	—	822	818	855	888	876	873	873
58	eng. hushålls- (fyrkol)		—	—	—	—	—	—	—	—
59	Koks: gasverks- (okrossad)		—	112	106	126	139	134	130	132
60	eng. kamin-		—	—	—	—	—	—	159	156

¹⁾ Uppgifterna avse ej ångpreparerade gryn. — ²⁾ Uppgifterna avse »risgryn, bästa sort». — ³⁾ Upp-
⁴⁾ Uppgifterna avse hl.: vikten av 1 hl torv är 40 å 50 kg — ⁵⁾ Uppgifterna avse för april 1914 tre, för
avse för maj 1914 tre, för sept. 1914 två och för okt. 1914 tre orter. — ⁶⁾ Å ort, där sill av märket »K. K.

(dec. 1913—dec. 1914) för samtliga orter.

åren 1910—1912 för 39 orter och för åren 1913—1914 för 44 orter.

1912	1913.	1914.	Dec. 1913	Jan. 1914.	Febr. 1914.	Mars 1914.	April 1914.	Maj 1914.	Juni 1914.	Juli 1914	Aug. 1914.	Sept. 1914.	Okt. 1914	Nov. 1914.	Dec. 1914.	
öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	
14	14	15	14	14	14	14	14	14	14	15	15	15	15	15	15	1
8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	2
6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	3
237	236	239	241	239	234	233	229	225	226	233	238	235	253	257	268	4
214	213	218	220	215	210	210	210	207	205	210	214	217	232	239	245	5
156	164	162	165	164	163	162	162	162	161	161	161	160	160	162	164	6
115	121	119	123	121	120	120	119	119	119	119	119	117	119	119	121	7
51	58	60	61	60	60	60	60	59	59	59	61	59	58	59	63	8
157	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9
122	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
132	135	144	138	138	138	138	138	138	138	138	145	149	156	157	158	11
161	159	171	217	210	175	138	125	123	131	137	135	149	208	247	270	12
189	187	151	152	152	145	133 ⁷⁾	126 ⁷⁾	125 ⁷⁾	133 ⁷⁾	145 ⁷⁾	156 ⁷⁾	157	171	179	194	13
82	28	30	26	27	27	27	28	27	29	32	35	36	31	31	32	14
49	46	80	—	—	—	—	—	—	—	103	56	—	—	—	—	15
80	31	35	31	30	31	31	30	30	30	30	33	35	43	47	49	16
53	48	49	46	46	46	46	46	45	46	46	50	51	53	57	59	17
81	31	33	31	31	31	31	31	31	31	31	36	35	37	37	37	18
22	22	23	21	21	21	21	21	21	21	21	25	25	27	28	28	19
27	27	29	26	26	26	26	26	26	26	27	31	31	33	34	34	20
86	86	42	86	36	36	36	36	36	36	36	45	47	51	51	52	21
40	41	41	41	40	40	39	39	39	39	39	42	42	42	43	43	22
41	41	43	41	41	41	41	41	41	41	41	47	46	47	47	47	23
38	38	40	38	38	38	39	38	38	38	38	43	42	44	44	44	24
29	30	31	30	31	30	31	30	30	31	31	33	32	32	32	32	25
76	76	78	75	75	75	75	75	75	75	75	81	81	81	82	82	26
45	43	46	44	44	44	44	43	44	44	44	49	48	49	50	49	27
61	60	61	60	60	60	60	60	60	60	59	63	63	64	64	64	28
111	122	116	121	121	120	120	120	120	120	118	116	113	109	107	109	29
91	100	95	100	100	99	99	99	99	99	97	95	92	88	87	89	30
123	181	180	131	132	131	132	131	132	132	131	128	127	125	126	130	31
65	72	70	74	73	73	73	72	71	71	69	68	67	67	67	70	32
124	133	130	128	131	133	135	136	138	138	136	131	125	117	117	121	33
105	114	118	117	117	118	118	118	120	120	121	120	117	114	114	115	34
—	119	121	126	124	123	127	125 ^{*)}	122 ^{*)}	—	—	—	104 ^{*)}	113 ^{*)}	111	120	35
123	133	129	133	132	131	130	129	129	128	128	127	126	126	127	131	36
120	140	—	142	139	138	137	136	136	135	135	136	134	135	137	140	37
136	—	137	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	38
—	75	76	79	78	80	80	73	71	72	75	76	75	76	74	76	39
—	108	110	112	115	116	117	100	100	108	113	113	111	109	105	109	40
82	84	85	36	35	32	32	32	33	33	38	42	39	37	37	35	41
86	88	39	42	41	40	38	35	36	36	37	38	38	41	43	43	42
—	55	57	57	58	59	58	57	54	55	55	58	58	57	56	58	43
77	79	81	82	82	81	80	78	80	81	80	82	81	80	80	82	44
41	45	45 ^{*)}	45	45	46	45	44 ^{*)}	43 ^{*)}	42 ^{*)}	43 ^{*)}	45 ^{*)}	45 ^{*)}	45 ^{*)}	45 ^{*)}	46 ^{*)}	45
25	30	31	32	33	32	33	32	31	31	31	32	31	30	30	30	46
52	56	58	57	57	56	56	56	56	56	57	60	60	60	59	60	47
—	76	77	76	76	75	76	76	76	76	76	78	78	78	77	78	48
176	170	159	161	161	160	159	158	157	157	157	160	159	160	160	161	49
72	67	65	67	64	64	64	64	64	64	64	66	66	66	66	66	50
—	—	10	—	—	—	—	—	—	—	—	10	10	10	9	9	51
6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	52
17	20	21	21	20	20	20	20	20	20	20	20	21	22	22	22	53
2300	2500	2630	2610	2600	2600	2690	2580	2580	2590	2600	2700	2690	2690	2680	2680	54
1880	2040	2110	2090	2070	2060	2080	2060	2080	2090	2090	2190	2170	2170	2160	2160	55
187	196	220	197	203	209	209	204	205	206	205	231	240	241	241	243	56
897	401	411	396	394	395	395	394	393	392	392	467	445	427	422	421	57
—	234	242	228	228	228	227	227	226	226	229	290	264	255	251	257	58
155	165	157	158	156	154	158	157	155	148	145	163	161	168	162	164	59
177	189	190	186	183	184	182	182	181	178	177	222	206	193	193	194	60

gifterna avse »salt sill». — *) Uppgifterna avse »brasilianskt» kaffe. — *) Uppgifterna avse »prima fotogen». — maj 1914 fyra samt för juni, juli och augusti 1914 tre orter, å vilka höga äggpris gällde. — *) Uppgifterna K. ej förekommer avser prisuppgiften den å ifrågavarande ort allmännast förekommande sillsorten.

		1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.
Varuslag.		Kvan- titet.	Stockholm.			Södertälje.			Uppsala.			Nyköping.			
			Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	
															Medelpris (öre).
1	Mjöl: oskummad	lit.	17	19	19	17	17	17	17	17	17	14	15	15	1
2	handskummad	„	7	9	9	—	—	—	8	8	8	7	7	7	2
3	separerad	„	7	9	9	7	7	7	7	7	7	6	6	6	3
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	275	269	293	275	266	283	262	255	279	253	250	273	4
5	mat- (lands-)	„	257	252	268	254	246	258	241	232	246	245	236	254	5
6	Ost: helfet, okryddad	„	166	164	169	162	160	163	171	182	176	160	173	168	6
7	halvfet, „	„	121	129	131	140	133	140	129	131	133	120	123	120	7
8	skummjölks-, „	„	91	95	98	—	100	95	63	70	76	58	57	58	8
9	Margarin, växt-	„	156	159	160	158	160	160	160	159	160	159	160	160	9
10	Ägg: svenska, färska	tjog.	244	294	334	233	286	293	217	234	286	201	247	288	10
11	„ konserverade	„	168	179	252	165	183	175	148	175	185	—	—	—	11
12	Potatis: gammal	5 lit.	36	35	34	33	31	35	38	38	38	29	32	35	12
13	färsk	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
14	Ärter, gula	kg.	44	46	50	42	50	47	39	43	47	42	48	50	14
15	Bruna bönor	„	70	75	68	—	50	—	55	60	60	—	—	—	15
16	Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort	„	39	38	38	37	38	38	36	37	39	37	37	37	16
17	råg-, „ „	„	28	28	28	28	29	29	25	26	26	29	29	29	17
18	rågsikt-, „ „	„	35	36	36	33	34	34	32	35	35	33	34	33	18
19	Gryn: havre- (ångpreparerade)	„	55	57	55	53	52	54	52	55	55	55	55	55	19
20	ris-, bästa sort svenska (»R. T.»)	„	45	47	47	45	45	47	46	45	45	44	45	45	20
21	Rågbröd: hårt (spis-), grovt	„	47	50	49	42	41	41	40	42	42	42	44	43	21
22	mjukt, limp-, söt	„	50	51	51	55	55	48	51	53	53	33	34	34	22
23	„ sur	„	39	39	40	—	—	—	38	38	39	32	33	33	23
24	Vetebröd: skorpor, runda, ordinära	„	93	92	96	103	107	98	92	93	98	90	92	94	24
25	mjukt, bil- (bakat med vatten	„	52	51	53	52	57	57	55	53	54	48	48	49	25
26	ligaste sort, „ „ mjölk	„	72	74	74	80	77	70	61	63	63	59	59	59	26
27	Nötkött, färskt: stek	„	132	128	136	120	120	119	119	117	112	113	121	121	27
28	„ soppkött	„	98	101	105	90	90	90	97	88	90	93	93	90	28
29	Kalvkött, stek: gödkalv	„	141	140	157	130	130	130	125	141	138	128	129	128	29
30	„ spädkalv	„	82	81	107	70	70	71	60	60	65	61	67	64	30
31	Färskött: färskt, stek	„	134	129	149	150	150	150	130	124	124	128	128	125	31
32	„ salt, svenskt	„	117	114	116	115	120	123	126	114	120	130	130	130	32
33	Renkött, färskt, stek	„	—	140	140	—	—	—	—	—	—	—	—	—	33
34	Fläsk: färskt (sidfläsk)	„	155	155	164	150	150	150	131	133	137	124	135	139	34
35	„ salt, svenskt „	„	150	155	161	143	150	150	136	135	137	130	135	130	35
36	* Fisk, färsk: abborre	„	83	85	95	90	90	86	70	70	70	58	47	51	36
37	„ gädda	„	127	113	129	110	109	110	105	105	110	106	90	94	37
38	„ sill	„	47	45	43	50	45	43	37	38	30	44	40	35	38
39	„ strömming	„	39	49	45	34	34	31	38	38	33	57	36	37	39
40	„ torsk	„	71	73	74	80	80	80	65	65	65	71	62	63	40
41	„ rödspotta (»spätta»)	„	77	83	96	90	90	90	75	78	80	77	80	85	41
42	„ salt: sill, fettsill (»KKK») ¹⁾	„	48	49	49	45	45	43	46	47	47	41	40	41	42
43	„ strömming	„	47	45	50	—	—	—	30	33	33	30	—	—	43
44	Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	„	60	60	61	59	60	60	61	62	61	63	61	60	44
45	„ „ rundskuren	„	77	71	80	—	70	—	82	80	80	70	70	70	45
46	Kaffe (obränt), prima Santos	„	165	171	173	155	163	165	164	162	163	160	155	155	46
47	Socker, bit-	„	66	66	66	65	65	65	66	66	66	65	65	65	47
48	Salt (matsalt)	„	12	12	12	12	10	10	12	12	12	11	11	11	48
49	Svagdricka	lit.	8	8	8	7	7	7	6	6	6	7	7	7	49
50	Fotogen, Water White	„	21	21	21	22	22	22	22	22	22	21	21	21	50
51	Ved: björk- } osågad, hemkörd (per famn. ²⁾ 3600 ³⁾ 3630 ³⁾ 3600 3180 3170 3200 2700 2700 2700 ²⁾ 2930 ²⁾ 2930 ²⁾ 2950 51	famn.													
52	„ barr- } storfamn: 2 1/2 x 1 1/2 x ³⁾ 0-89 m. = 3-56 kbm.)	„	2750	2770	2770	2180	2170	2300	2050	2050	2050	2000	1980	2000	52
53	Brännstov	100 kg.	287	330	330	—	—	—	—	—	—	—	—	—	53
54	Kol: antracit- (»valnöt»)	hl.	469	467	475	468	490	500	468	468	468	450	450	450	54
55	„ eng. hushålls- (fyrrkol) } hem-	„	265	265	289	288	—	288	275	275	275	250	250	250	55
56	Koks: gasverks- (okrossad) körd	„	160	155	155	177	195	195	150	150	150	175	180	200	56
57	„ eng. kamin- „	„	210	190	215	160	213	—	170	170	170	—	—	—	57

* Prisuppgifter hava meddelats även å följande fisksorter, som kostat per kg.: för Uppsala sik under okt. nov. 125 å 150 och dec. 125 å 135 öre, viting under okt. 45, nov. 50 å 60 och dec. 50 öre, kolja under okt. 60 prisuppgiften den å ifrågavarande ort allmänast förekommande silsorten. — ²⁾ Utkastved har i Stockholm kostat: famn. — ³⁾ För gren- och ribbved har i Nyköping under kvartalet betalats 12-50 kr. per famn.

15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.	32.	33.	34.	35.
Eskilstuna.			Linköping.			Norrköping.			Motala.			Jönköping.			Vaxjö.			Kalmar.		
Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.
Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).		
16	16	16	13	15	15	16	16	16	12	13	13	14	14	14	13	13	15	14	14	14
8	8	8	8	9	9	9	9	9	6	6	6	7	8	8	9	9	10	7	7	7
7	7	7	5	6	6	8	8	8	5	5	5	5	6	6	6	6	4	4	4	4
251	250	266	258	260	275	269	270	295	250	259	271	235	248	248	230	240	245	244	250	270
249	241	255	246	245	251	258	255	272	224	242	247	215	226	227	212	223	226	214	228	239
170	167	177	157	161	164	166	164	166	140	153	153	141	141	146	148	153	145	180	179	179
132	135	140	121	123	125	130	130	130	90	110	110	116	116	116	115	115	115	—	—	—
67	70	80	—	—	—	—	—	—	—	—	—	78	78	78	—	—	—	—	—	—
160	160	160	160	159	159	164	166	166	150	149	149	157	160	159	150	150	150	159	159	159
203	245	290	194	236	255	234	254	281	192	226	257	185	212	215	185	196	202	193	216	240
—	—	245	—	—	—	—	180	—	—	150	150	—	—	—	—	—	150	—	—	—
38	38	40	36	35	35	34	34	35	28	29	29	25	25	25	27	23	24	25	25	25
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
38	43	40	36	41	45	44	44	45	37	46	47	44	50	56	46	50	50	50	53	58
—	—	—	55	58	65	61	—	—	48	50	—	49	56	60	—	60	60	58	58	62
37	36	36	34	36	36	37	37	37	34	35	37	36	37	37	37	37	37	37	38	38
26	28	29	29	31	31	29	29	29	27	29	30	28	29	29	27	27	27	25	26	26
31	34	34	32	32	33	34	34	34	29	31	32	33	35	35	35	36	35	33	35	35
50	50	50	50	51	50	54	54	54	51	48	48	50	50	50	48	50	50	52	52	52
43	45	45	43	43	44	45	44	44	41	39	39	40	40	40	43	40	40	44	43	43
42	41	41	42	43	43	49	47	47	42	44	46	47	46	45	46	48	46	51	52	53
43	44	45	45	45	46	62	57	57	34	34	34	46	46	47	37	37	37	37	38	38
—	—	—	40	40	40	37	37	37	33	32	33	30	33	33	30	30	30	27	27	28
74	75	75	73	73	73	78	83	83	70	70	71	98	90	97	83	83	83	81	81	81
55	58	58	52	52	52	47	42	42	46	45	46	41	41	40	46	46	46	49	51	50
65	68	68	63	63	63	62	58	58	63	68	66	59	58	59	55	55	55	69	71	71
114	115	115	97	108	116	97	96	112	111	112	116	112	115	115	98	97	98	108	102	107
94	95	95	86	91	103	85	84	94	81	85	95	95	97	98	81	83	82	89	88	87
130	135	135	122	128	140	123	125	146	104	98	114	112	114	115	119	117	120	112	110	111
70	75	75	59	64	75	64	64	66	54	57	62	59	53	59	62	63	61	68	68	67
140	140	150	109	110	123	119	122	128	112	113	115	110	111	115	105	105	99	104	102	105
120	120	120	108	105	114	100	100	103	100	100	100	112	114	114	97	95	98	—	110	110
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
143	151	155	122	121	129	128	126	137	118	122	124	120	123	122	110	120	121	132	132	135
143	150	160	130	130	140	140	140	146	126	130	130	120	120	120	117	120	120	132	132	133
74	75	70	73	73	71	59	56	64	80	71	77	80	78	78	90	77	78	78	75	75
120	108	113	111	105	107	99	98	103	117	102	109	110	109	110	97	92	96	111	100	108
50	48	40	41	42	31	39	39	81	45	47	40	26	23	29	—	—	—	—	43	—
60	48	48	46	48	38	43	42	36	49	50	48	47	35	33	41	40	39	40	51	44
—	—	70	64	67	67	60	60	63	70	70	69	59	49	55	55	60	62	48	50	51
80	80	80	74	76	86	80	80	95	80	80	80	81	80	80	75	75	75	85	91	91
40	40	40	40	39	38	44	40	40	38	38	44	40	40	40	50	48	45	56	56	57
—	—	—	25	25	—	25	25	25	—	—	25	—	—	—	30	30	—	—	—	—
65	60	60	60	59	61	63	63	63	54	54	55	58	58	59	—	—	—	61	67	70
80	80	80	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	83	78	80	—	—	—
165	165	170	150	148	151	154	154	165	143	143	144	153	155	156	150	150	153	159	159	159
64	64	64	64	64	64	66	66	66	64	64	64	66	66	66	67	67	67	67	67	67
12	12	12	14	12	12	11	10	10	10	10	10	12	12	12	10	10	10	12	12	8
7	7	7	7	7	7	6	6	6	6	6	6	5	5	5	6	6	6	6	6	6
22	22	22	21	21	21	20	20	20	21	21	21	20	20	20	22	22	22	22	22	22
2960	2900	2900	2610	2610	2610	3000	3000	3000	2660	2660	2660	2800	2800	2800	2070	2060	2070	2100	2100	2100
2060	2140	2140	2210	2210	2210	2600	2600	2600	2000	2000	2000	2000	2000	2000	1630	1620	1630	1560	1540	1520
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	180	180	180	—	—	—
450	450	450	415	415	415	400	400	400	405	405	405	400	400	425	450	450	425	400	400	400
255	255	255	280	280	280	230	230	230	255	250	255	250	250	250	—	—	—	—	—	—
145	145	145	190	200	200	140	140	140	200	200	200	160	160	160	—	—	—	155	155	155
235	235	235	—	—	—	140	140	140	190	195	195	175	175	190	220	220	200	160	160	160

100, nov. 90 öre, kolja under okt. 60, nov. 65 och dec. 60 å 65 öre; för Norrköping hälleflundra under okt. 140 nov. 50 och dec. 70 öre samt långa under okt. 60 öre. — ¹⁾ Å ort, där sill av märket »KKK» ej förekommer, avser björkved under okt. 30:00 kr., nov. 31:00 kr. och dec. 30:00 kr. per famn; barrved under hela kvartalet 21:00 kr. per

48.	49.	50.	51.	52.	53.	54.	55.	56.	57.	58.	59.	60.	61.	62.	63.	64.	65.	66.	67.	68.
Malmö.			Lund.			Landskrona.			Hälsingborg.			Ystad.			Halmstad.			Göteborg.		
Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.
Medelpris (öre)			Medelpris (öre)			Medelpris (öre)			Medelpris (öre)			Medelpris (öre)			Medelpris (öre)			Medelpris (öre)		
1	15	15	15	13	13	13	13	14	13	14	14	13	13	13	14	14	14	15	17	17
2	7	7	7	—	—	5	6	6	6	6	6	7	7	7	8	8	8	8	8	8
3	6	6	6	5	5	4	4	4	4	5	5	5	5	5	6	6	6	7	8	8
4	261	260	283	257	257	281	255	260	283	258	263	285	258	255	273	263	264	289	268	265
5	240	245	251	241	242	268	220	220	251	223	227	235	—	—	—	227	236	248	229	250
6	185	179	185	173	172	170	163	169	165	169	170	174	170	170	170	153	156	169	152	157
7	150	151	151	116	116	116	126	123	130	123	125	128	138	138	138	120	120	128	—	—
8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	157	156	155	151	150	150	159	159	160	156	158	156	155	155	154	160	165	165	160	160
10	215	275	293	204	261	287	203	253	278	192	257	265	184	200	276	196	242	270	208	256
11	160	180	200	—	180	—	180	—	210	149	156	178	160	170	170	160	163	176	160	155
12	30	30	35	30	30	27	31	32	32	29	30	30	30	30	30	29	30	30	30	30
13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	50	52	52	42	46	49	55	55	55	51	52	57	48	48	53	50	55	60	45	50
15	54	64	90	48	60	—	57	65	—	54	59	81	—	—	—	55	60	—	—	—
16	37	38	39	38	38	38	38	39	38	35	37	37	36	36	38	37	38	38	35	35
17	31	31	32	28	27	27	27	30	30	28	28	28	28	29	29	26	28	28	27	28
18	35	35	36	33	34	34	36	35	35	35	35	34	34	34	34	34	36	36	33	34
19	54	55	55	50	50	55	55	55	55	54	55	55	55	55	55	55	55	55	50	50
20	45	46	46	40	40	43	44	46	44	43	44	45	45	45	45	40	40	40	37	38
21	56	53	54	52	54	55	60	62	62	57	60	61	67	63	63	55	55	55	42	42
22	26	26	26	31	33	33	36	36	35	35	36	36	32	32	32	33	33	33	40	42
23	20	20	20	22	23	23	24	25	25	24	26	26	25	25	25	26	26	26	26	26
24	81	81	81	—	—	—	77	78	78	81	81	81	80	80	80	79	80	80	73	73
25	57	57	57	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	42	42
26	57	57	57	59	60	60	63	59	59	50	50	50	76	76	76	68	65	71	47	47
27	130	180	130	123	123	130	106	110	110	112	114	117	90	90	90	96	100	112	115	115
28	120	120	120	103	103	109	96	100	101	91	95	98	80	80	80	83	89	96	93	90
29	140	140	140	134	134	138	135	136	141	128	134	143	113	113	113	123	124	125	131	130
30	85	85	85	77	79	84	79	79	80	71	70	75	55	55	57	73	74	77	65	65
31	139	133	130	132	130	134	147	143	140	121	128	139	113	113	113	99	103	114	121	110
32	100	—	—	—	—	—	150	125	125	140	140	148	—	—	—	117	113	110	—	—
33	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	150	—	—	—	—	—	—	—	140
34	130	180	140	124	129	133	125	125	126	125	127	184	112	115	121	118	120	125	180	131
35	158	161	163	135	137	140	129	140	140	136	140	148	150	158	158	137	139	136	130	130
36	74	75	81	85	91	90	75	75	75	82	82	82	113	—	—	90	90	87	106	103
37	125	125	125	128	125	125	123	125	126	119	115	114	138	138	137	122	114	121	130	119
38	35	40	38	—	—	—	40	39	41	33	43	43	—	—	38	34	42	36	—	35
39	—	—	—	—	—	—	—	—	—	41	42	41	30	—	38	—	50	49	45	56
40	55	53	53	60	54	51	40	39	48	48	45	49	45	45	45	56	51	54	60	66
41	68	70	76	83	83	87	80	90	87	92	90	91	105	98	102	69	78	76	93	90
42	65	60	65	60	55	52	39	47	47	49	57	59	51	51	51	43	41	42	30	30
43	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
44	55	58	58	—	50	—	—	—	—	63	62	62	60	60	60	67	68	68	48	51
45	75	75	75	—	75	—	75	75	75	83	82	82	83	83	83	83	80	80	—	—
46	167	168	166	166	163	162	158	158	156	166	166	172	178	178	177	158	159	160	155	155
47	67	67	67	66	66	66	66	65	65	66	66	66	66	66	66	66	66	66	65	65
48	7	6	6	7	5	6	9	10	11	10	10	10	10	10	10	8	8	8	7	6
49	5	5	5	5	5	5	5	5	5	6	6	6	5	5	5	6	6	6	8	8
50	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20
51	3560	3560	3560	3190	3110	3130	3330	3330	3330	2810	2810	2810	2990	2990	2990	2660	2650	2650	3930	3930
52	3260	3260	3260	3130	3050	3050	3190	3190	3190	2530	2530	2530	2140	2140	2140	2380	2340	2360	3450	3430
53	250	250	250	275	238	250	—	250	250	210	210	210	195	195	195	220	220	220	333	317
54	424	425	340	425	384	378	442	380	383	450	425	425	377	377	376	450	400	400	450	425
55	230	192	206	225	219	221	208	200	210	234	224	240	202	202	201	225	225	240	250	215
56	130	130	130	130	130	130	120	120	120	140	140	140	130	130	130	—	—	—	185	185
57	165	155	158	185	176	178	178	175	171	160	160	160	145	145	145	180	180	180	175	160

förekommande sillsorten. — *) För flo- och grenved har betalats under hela kvartalet 13:90 kr. och för alved under och under nov. 29:80 kr. samt för ribbved under okt. 16:70 kr. och under nov. 17:40 kr. per famn.

	1.	2.	69.	70.	71.	72.	73.	74.	75.	76.	77.	78.	79.	80.
Varuslag.	Kvantitet.	Lysekil.			Vänernsberg.			Borås.			Tidaholm.			
		Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	
		Medelpris (öre).			Medelpris (öre)			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			
1	Mjolk: oskummad	lit.	15	16	16	14	14	14	14	15	15	13	13	13
2	handskummad	„	8	9	9	8	8	8	8	9	9	7	7	7
3	separerad	„	—	—	—	6	6	6	5	6	6	5	5	5
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	263	270	270	245	255	268	247	257	273	225	233	247
5	mat- (lands-)	„	230	245	250	223	239	244	217	244	245	208	219	234
6	Ost: helfet, okryddad	„	155	150	160	140	146	145	145	145	153	152	148	150
7	halvfet, „	„	75	75	75	80	85	90	95	94	100	86	90	90
8	skummjölks-, „	„	50	50	50	—	—	—	40	43	48	33	35	35
9	Margarin, växt-	„	165	160	160	158	158	160	160	160	160	158	160	160
10	Ägg: svenska, färska	tjog.	175	236	250	195	239	279	204	242	253	178	176	196
11	„ konserverade	„	163	165	175	—	—	200	150	155	160	—	—	—
12	Potatis: gammal	5 lit.	28	30	35	25	25	25	28	27	28	30	34	35
13	„ färsk	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	Ärter, gula	kg.	45	50	45	35	46	45	50	55	56	43	50	55
15	Bruna bönor	„	65	65	65	53	53	57	60	60	60	50	50	50
16	Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort	„	35	37	37	37	37	37	36	37	37	38	38	38
17	„ råg-, „	„	27	27	27	25	26	28	26	28	28	32	32	32
18	„ rågsikt-, „	„	31	33	33	30	32	34	33	34	34	35	35	35
19	Gryn: havre- (ångpreparerade)	„	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	45	50
20	„ ris-, bästa sort svenska (»R.T.»)	„	43	45	41	40	39	39	47	49	50	45	48	48
21	Rågbröd: hårt (spis-), grovt	„	51	55	52	50	52	53	55	55	55	53	53	53
22	„ mjukt, limpä, söt	„	44	45	43	46	46	46	48	48	48	37	37	37
23	„ „ sur	„	31	32	29	—	—	—	35	35	35	—	—	—
24	Vetebröd: skorpor, runda, ordinära	„	65	66	66	82	88	87	81	81	81	70	71	71
25	„ mjukt, bil- bakat med vatten	„	41	50	41	42	47	48	49	48	48	—	—	—
26	„ ligaste sort, „ mjölk	„	50	57	53	58	63	63	67	67	67	55	55	55
27	Nötkött, färskt: stek	„	100	100	100	87	96	112	101	111	116	120	120	121
28	„ soppkött	„	90	90	90	71	79	93	78	94	97	97	96	101
29	Kalkkött, stek: gödkalv	„	120	128	123	97	100	120	113	111	118	123	128	126
30	„ spädkalv	„	71	64	65	50	51	56	62	63	62	47	50	50
31	Färkött: färskt, stek	„	115	110	118	108	114	120	111	111	118	86	114	118
32	„ salt, svenskt	„	—	—	—	—	—	—	113	—	—	85	110	112
33	Renkött, färskt, stek	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
34	Fläsk: färskt (sidfläsk)	„	120	120	135	117	123	130	118	120	126	110	120	121
35	„ salt, svenskt	„	140	140	150	140	130	148	122	128	134	120	124	124
36	Fisk, färsk: abborre	„	—	—	—	65	—	—	79	79	83	—	—	90
37	„ gädda	„	—	—	—	79	85	96	110	111	121	120	120	120
38	„ sill	„	31	31	34	39	26	29	32	34	38	38	40	40
39	„ strömming	„	—	—	—	—	50	50	52	50	52	—	—	40
40	„ torsk	„	38	36	36	50	50	55	57	56	59	60	60	60
41	„ rödspotta (»spätta»)	„	60	60	60	74	75	82	79	79	92	85	80	90
42	„ salt: sill, fetsill (»KKK»)¹)	„	40	40	40	45	46	50	36	36	36	40	40	40
43	„ strömming	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
44	Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	„	45	50	46	52	53	50	59	56	58	60	60	60
45	„ „ rundskuren	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
46	Kaffe (obrönt), prima Santos	„	170	170	170	153	150	153	140	148	152	160	160	160
47	Socker, bit-	„	65	65	65	65	65	65	66	66	66	65	65	65
48	Salt (matsalt)	„	10	10	10	6	6	6	10	10	10	6	6	6
49	Svagdricka	lit.	7	7	7	7	7	7	7	7	7	6	6	6
50	Fotogen, Water White	„	20	20	20	20	20	20	20	20	20	24	24	24
51	Ved: björk- osägad, hemkörd (per famn.	famn.	3600	3600	3700	2700	2700	2700	2990	2910	2910	2090	2120	2120
52	„ barr- »storfamn»: 2,5 x 1,6 x 0,89 m. = 3,56 kbm.)	„	2900	2870	3000	2000	2000	2200	2370	2300	2300	1460	1490	1490
53	Brännstovv	100 kg.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
54	Kol: antracit- (»svalnö»)	hl.	375	375	375	383	400	394	391	394	394	425	450	450
55	„ eng. hushålls- (»fyrkol»)	hem- }	225	225	225	250	250	250	241	235	244	275	283	275
56	Koks: gasverks- (okrossad)	körd }	187	170	170	155	150	150	—	—	—	—	—	—
57	„ eng. kamin-	„	—	—	—	190	200	200	191	168	168	200	222	225

¹) Å ort, där sill av märket »KKK» ej förekommer, avser prisuppgiften den å ifrågavarande ort allmänast

	81.	82.	83.	84.	85.	86.	87.	88.	89	90.	91.	92.	93.	94.	95.	96.	97.	98	99.	100.	101.	
	Karlstad.			Örebro.			Kopparberg.			Västerås.			Falun.			Domnarvet.			Ludvika.			
	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	
	Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			
1	16	16	16	16	16	16	14	14	14	16	16	17	15	16	16	12	13	13	15	15	15	1
2	7	7	8	—	—	—	7	7	7	7	7	8	7	7	7	6	—	6	—	—	—	2
3	7	7	7	6	6	6	7	7	7	6	6	7	7	7	7	—	—	6	6	6	6	3
4	258	260	260	248	250	254	259	263	260	259	258	270	253	254	253	244	260	259	252	264	266	4
5	244	248	245	243	232	237	230	243	243	246	242	247	240	240	239	234	240	238	228	242	243	5
6	160	170	164	175	175	175	150	152	156	158	158	164	158	160	164	160	157	163	150	150	150	6
7	125	135	130	145	140	140	—	—	—	120	120	125	103	95	100	100	95	105	130	120	120	7
8	—	—	—	55	60	60	80	80	80	53	53	58	45	50	48	50	45	—	—	—	—	8
9	163	164	164	158	159	159	151	151	158	153	153	153	159	159	160	150	157	160	147	158	158	9
10	196	258	275	192	230	254	189	210	240	226	268	288	240	275	290	221	255	271	220	231	241	10
11	150	170	180	—	160	155	—	—	—	150	150	180	192	193	221	173	215	230	190	200	208	11
12	38	40	40	34	32	31	40	40	40	32	35	32	31	31	35	30	35	35	30	26	26	12
13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
14	55	59	60	39	42	41	48	49	47	42	42	41	39	46	49	40	45	44	38	45	45	14
15	63	65	69	60	—	75	—	—	—	60	60	60	49	50	48	45	48	—	50	51	50	15
16	38	38	38	37	38	38	36	36	36	35	35	37	36	37	37	35	36	36	34	36	36	16
17	28	29	29	27	27	28	25	25	26	25	25	27	25	26	26	24	24	24	24	25	25	17
18	34	36	36	33	34	34	32	32	33	32	32	33	33	33	33	32	32	33	30	32	32	18
19	52	52	52	50	50	50	48	49	49	51	51	50	50	50	50	49	50	55	45	48	50	19
20	43	42	44	43	45	45	41	41	40	40	40	40	44	45	46	42	43	45	36	38	39	20
21	46	47	43	43	41	41	36	36	36	37	38	38	42	42	42	37	37	37	39	39	39	21
22	55	55	55	47	52	50	45	45	45	43	41	44	46	47	48	44	46	47	50	43	43	22
23	30	30	30	—	30	—	—	—	—	—	—	—	50	50	—	—	—	—	—	—	—	23
24	75	75	75	85	86	86	77	77	77	86	85	87	96	98	98	87	98	97	72	72	72	24
25	45	48	48	53	51	52	43	47	45	47	41	40	46	48	48	43	47	47	55	55	55	25
26	64	64	64	65	66	66	62	62	63	58	57	58	66	66	68	65	67	66	70	70	70	26
27	115	95	95	94	95	105	115	110	111	111	114	116	112	115	116	118	122	119	113	107	108	27
28	95	71	80	77	69	83	85	87	86	90	89	87	86	87	85	85	85	88	88	85	85	28
29	119	120	128	116	117	124	127	127	131	120	122	127	130	128	133	130	126	128	132	132	132	29
30	55	65	65	55	55	71	60	65	65	72	71	72	71	70	70	68	68	69	—	70	70	30
31	111	105	110	115	114	124	119	124	130	132	130	138	130	129	133	123	130	134	123	127	127	31
32	120	130	130	—	—	—	130	140	130	120	120	120	111	115	116	115	120	120	115	113	113	32
33	—	—	—	—	—	120	—	—	130	—	—	—	—	—	—	126	—	—	—	—	—	33
34	113	110	135	130	130	135	125	133	130	133	134	138	120	129	136	120	129	132	125	126	126	34
35	120	130	140	130	130	130	138	138	140	134	135	142	131	138	139	130	137	135	135	135	135	35
36	78	85	88	63	61	67	80	78	80	72	73	75	90	90	92	85	90	86	80	80	80	36
37	125	125	123	94	94	109	115	104	109	112	105	107	125	125	128	120	120	121	113	100	100	37
38	50	50	45	43	42	37	—	30	32	42	36	33	40	39	39	38	35	38	33	35	35	38
39	50	50	50	54	48	43	45	45	40	45	43	38	39	40	39	36	35	39	40	40	40	39
40	60	60	60	60	63	66	55	65	67	70	63	63	60	60	60	60	60	60	70	65	65	40
41	80	80	80	78	78	80	80	78	79	76	76	—	90	90	90	85	84	88	90	90	90	41
42	44	43	43	44	43	40	44	42	44	39	39	43	47	46	43	40	42	42	48	46	50	42
43	—	—	—	—	—	—	—	—	—	38	38	35	29	30	29	30	30	28	25	25	25	43
44	66	65	67	63	60	60	59	59	59	57	57	59	50	—	60	—	—	—	55	58	63	44
45	—	—	—	78	78	78	—	—	—	70	70	—	75	79	76	82	83	82	—	—	—	45
46	159	160	160	160	158	158	160	158	156	155	155	152	156	158	158	157	160	160	158	160	160	46
47	67	67	67	66	66	66	65	65	65	61	61	61	64	64	64	63	63	63	65	65	65	47
48	12	12	12	12	12	12	10	10	10	5	5	5	10	10	10	10	10	10	10	10	10	48
49	7	7	7	6	6	6	6	6	6	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	49
50	23	23	23	22	22	22	22	22	22	20	20	20	22	22	22	22	22	22	22	22	23	50
51	2800	2800	2800	3270	3270	3270	2240	2140	2180	2900	2860	2970	2610	2530	2500	2270	2270	2420	2360	2360	2360	51
52	2400	2400	2400	2410	2410	2410	1510	1510	1510	2180	2120	2070	1930	1900	1880	1820	1820	1820	2050	2050	2050	52
53	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	53
54	375	375	375	450	450	450	450	450	450	400	400	400	400	400	400	400	400	375	425	425	425	54
	250	250	250	275	275	275	300	300	300	—	—	—	325	325	325	300	300	300	250	250	250	55
	185	185	185	165	165	165	205	205	205	160	160	160	—	—	—	—	—	—	—	—	—	56
	200	225	200	225	225	200	—	—	—	160	160	160	225	225	225	175	200	200	200	225	225	57

	1.	2	102.	103.	104	105.	106.	107.	108.	109.	110.	111.	112	113.
Varuslag.	Kvantitet.	Gävle.			Söderhamn.			Sundsvall: staden.			Sundsvall: sågverksdistriktet.			
		Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	
		Medelpris (öre)			Medelpris (öre)			Medelpris (öre)			Medelpris (öre)			
1	Mjöl: oskummad	lit.	17	17	17	15	17	17	17	18	18	15	15	15
2	handskummad	»	10	9	9	8	10	10	11	11	11	10	10	10
3	separerad	»	8	8	8	7	8	8	9	9	9	8	8	8
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	257	261	263	263	262	274	259	264	265	260	260	259
5	mat- (lands-)	»	250	249	249	241	250	253	243	252	249	236	248	246
6	Ost: helfet, okryddad	»	152	158	163	147	150	160	162	163	164	154	157	154
7	halvfet,	»	183	182	144	—	100	100	108	110	110	100	108	108
8	skummjölks-,	»	—	—	—	45	—	—	55	60	68	55	50	50
9	Marg: ri i, växt-	»	154	161	160	158	160	159	157	157	157	154	154	154
10	Ägg: svenska, färska	tjug.	216	258	277	206	257	274	245	271	299	218	263	288
11	konserverade	»	197	203	215	200	200	200	200	207	236	190	183	203
12	Potatis: gammal	5 lit.	35	35	35	35	35	35	27	27	26	25	26	25
13	färsk	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	Ärter, gula	kg.	43	44	48	45	48	49	41	44	45	45	43	45
15	Bruna böner	»	49	51	53	49	58	60	50	50	50	46	47	47
16	Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort	»	35	37	37	36	37	37	38	38	38	37	36	36
17	råg-,	»	27	27	28	26	27	27	26	30	29	26	25	27
18	rågsikt-,	»	32	33	34	31	35	35	33	34	34	33	32	32
19	Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	51	50	50	50	54	55	48	50	51	47	49	50
20	ris-, bästa sort svenska (»R. T.»)	»	42	44	43	38	38	42	46	49	48	42	42	42
21	Rågbröd: hårt (spis-), grovt	»	37	40	40	40	40	40	44	48	48	42	41	41
22	mjukt, limpa, söt	»	41	44	44	44	45	45	49	47	48	48	49	52
23	sur	»	37	36	37	35	35	35	42	38	38	40	40	40
24	Vetebröd: skorpor, runda, ordinära	»	72	72	71	65	66	67	84	84	85	82	81	78
25	mjukt, bit- bakat med vatten	»	38	38	38	41	41	41	61	59	59	—	—	—
26	ligastesortf mjölk	»	52	53	53	66	63	63	69	69	69	76	60	60
27	Nötkött, färskt: stek	»	113	100	105	108	104	99	123	107	112	118	107	115
28	soppkött	»	96	88	93	86	85	80	93	83	86	83	83	84
29	Kalkkött, stek: gödkalv	»	141	139	145	135	132	134	140	148	148	125	130	128
30	spädkalv	»	82	76	79	69	70	70	68	60	69	65	65	68
31	Färkött: färskt, stek	»	123	126	128	115	115	122	123	123	133	125	100	106
32	salt, svenskt	»	121	118	117	—	97	100	119	110	117	103	105	107
33	Renkött, färskt, stek	»	—	125	125	123	—	—	—	—	126	—	—	82
34	Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	130	129	130	130	131	131	134	134	135	137	127	127
35	salt, svenskt	»	136	136	139	140	140	139	139	138	141	147	140	139
36	* Fisk, färsk: abborre	»	75	77	77	75	75	75	78	78	77	75	75	75
37	gädda	»	117	104	116	97	90	91	105	103	110	100	100	100
38	sill	»	—	32	34	25	29	33	—	37	36	—	—	36
39	strömming	»	40	46	45	26	34	38	30	45	50	25	35	43
40	torsk	»	75	63	68	50	50	50	50	50	50	—	—	39
41	rödspotta (»spätta»)	»	93	95	95	79	75	75	75	75	75	—	—	41
42	salt: sill, fetsill (»KKK») ¹⁾	»	46	46	45	45	47	47	46	49	49	44	43	46
43	strömming	»	29	26	26	25	27	28	26	28	28	29	27	26
44	Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	»	—	55	55	50	50	50	75	75	73	70	65	65
45	» rundskuren	»	75	78	78	69	73	71	83	83	82	75	78	75
46	Kaffe (obränt), prima Santos	»	155	161	162	156	154	149	177	179	175	163	170	167
47	Socker, bit-	»	65	65	65	65	65	66	66	66	66	66	65	65
48	Salt (matsalt)	»	10	10	10	10	10	10	11	13	12	10	10	10
49	Svagrdricka	lit.	6	6	6	6	6	6	7	7	7	5	5	5
50	Fotogen, Water White	»	21	21	21	22	22	22	21	21	21	21	21	21
51	Ved: björk- osågad, hemkörd (per famn: »storfamn»: 2'5 x 1'6 x)	famn.	2750	2680	2680	2080	2080	2080	2650	2590	2520	1890	1890	1890
52	barr- »småfamn»: 2'5 x 1'6 x)	»	2200	2160	2160	1760	1700	1760	2020	1920	1880	1510	1510	1510
53	Brännstovv	100 kg.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
54	Kol: antracit- (»valnö»)	hl.	425	425	425	450	460	400	425	425	425	—	—	425
55	eng. hushålls- (»fyrkol») hem-	»	275	270	270	—	275	275	250	250	250	—	—	—
56	Koks: gasverks- (»okrossad») körd	»	160	160	160	—	—	—	170	170	170	—	—	—
57	eng. kamin-	»	165	165	165	240	190	190	175	175	175	—	—	—

* Prisuppgifter hava meddelats även å följande fisksorter, som kostat per kg.: för Umeå sik under okt. 60 å 75 och kolja 50 öre; för Malmberget sik under nov. 80 öre. — ¹⁾ Å ort, där sill av märket »KKK» ej förekommer i Söderhamn (för s. k. knubb) 11-00 kr. per famn; i Sundsvalls sågverksdistrikt (för brädd) 11-30 kr. per famn, i Umeå under okt. och nov. 9-50 kr. samt under dec. 9-10 kr. per famn. — ²⁾ Luossavaara-Kiirunavaara till 22-10 och barrved till 15-10 kr. per famn samt i Kiruna björkved till 23-90, barrved till 21-00 kr. per famn

	114.	115.	116.	117.	118.	119.	120.	121.	122.	123.	124.	125.	126.	127.	128.	129.	130.	131.	132.	133.	134.
	Nyland.			Östersund.			Umeå.			Luleå.			Boden.			Malmberget o. Gällivare.			Kiruna.		
	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.	Okt.	Nov.	Dec.
	Medelpris (öre)			Medelpris (öre)			Medelpris (öre)			Medelpris (öre)			Medelpris (öre)			Medelpris (öre)			Medelpris (öre)		
1	14	14	14	17	17	17	13	13	13	16	16	16	18	16	16	17	17	17	18	18	18
2	10	10	10	11	11	11	9	9	9	9	9	9	10	9	9	—	11	—	—	—	—
3	8	8	8	—	—	—	7	7	7	—	6	—	8	6	6	10	—	—	—	—	—
4	251	260	260	242	249	250	230	230	230	249	260	265	249	260	255	250	262	259	245	269	262
5	234	250	246	225	235	239	214	223	223	235	240	240	234	240	238	230	238	237	222	237	235
6	160	160	160	153	154	155	166	159	169	160	158	158	158	156	156	157	155	155	151	157	156
7	—	—	—	100	100	100	125	125	125	116	118	116	117	117	117	125	125	125	120	130	130
8	—	—	—	50	50	50	91	—	—	55	58	53	55	55	53	—	—	—	—	—	—
9	160	160	160	159	159	159	152	156	157	150	150	150	152	149	148	155	155	157	143	149	151
10	236	288	300	220	259	283	203	249	279	246	282	310	237	284	301	199	265	283	207	258	281
11	200	200	220	170	160	200	200	—	182	165	194	200	165	200	200	190	205	210	199	193	—
12	30	28	28	30	30	28	25	26	25	35	35	33	34	35	33	35	38	38	48	38	44
13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	35	50	48	42	46	51	42	40	41	47	48	49	38	43	48	41	42	42	41	43	44
15	45	48	50	51	51	52	49	58	58	52	56	55	50	50	52	52	51	52	50	49	51
16	35	38	38	37	37	40	37	38	39	36	36	36	36	36	36	39	39	39	36	37	37
17	25	27	27	26	26	30	26	28	28	27	27	27	26	27	27	28	29	29	27	27	28
18	32	35	35	33	34	38	32	35	36	33	33	33	32	33	33	34	35	35	33	33	34
19	40	50	50	50	50	50	47	51	50	50	50	50	50	50	50	46	51	52	49	49	53
20	40	40	45	46	43	45	42	42	42	40	41	41	40	40	40	48	42	44	41	44	40
21	45	45	45	43	45	48	40	40	40	40	41	42	40	40	40	49	50	50	46	47	47
22	57	57	57	42	42	42	51	51	51	43	44	44	43	44	44	48	50	50	57	55	56
23	—	—	—	43	43	43	—	—	—	34	36	41	34	36	40	45	—	—	—	—	—
24	100	83	84	78	78	78	82	82	82	75	75	75	74	76	75	98	100	110	77	83	80
25	48	48	48	48	42	42	42	42	42	46	47	47	45	47	47	65	63	63	80	88	85
26	88	88	88	66	66	66	66	66	64	70	71	72	71	70	71	72	74	74	—	—	—
27	103	95	94	180	115	101	93	96	94	98	94	96	100	95	93	101	97	96	103	95	94
28	86	76	75	95	83	80	76	72	74	78	72	75	74	69	73	88	82	81	87	78	76
29	—	—	—	140	140	140	112	120	127	—	150	150	150	—	—	147	139	139	113	105	120
30	63	61	62	69	63	61	76	73	81	68	69	73	67	69	68	77	71	71	72	66	66
31	106	100	116	125	120	120	95	113	114	100	97	96	99	98	96	108	103	104	104	99	98
32	120	125	120	120	120	120	—	—	—	112	113	110	110	110	110	108	102	103	120	113	110
33	—	—	123	—	110	110	—	—	121	100	95	—	—	100	95	110	100	100	105	99	100
34	130	132	132	130	120	120	114	115	115	128	122	120	127	124	120	129	129	129	128	125	122
35	150	150	150	140	140	140	130	128	128	140	146	150	144	146	146	148	145	144	144	141	144
36	80	80	—	90	90	88	49	42	47	50	50	50	58	55	50	—	55	63	63	65	64
37	100	100	109	130	130	124	88	84	91	75	75	75	75	75	75	90	83	85	86	81	80
38	30	35	25	45	45	44	—	—	—	25	25	25	25	25	25	30	28	27	39	32	28
39	37	43	—	55	55	53	—	59	—	38	40	50	38	50	—	50	45	40	50	50	50
40	60	58	50	55	55	53	—	—	—	50	50	50	50	50	50	40	40	40	59	49	52
41	75	70	60	75	75	75	—	—	—	75	75	—	75	75	50	50	50	50	71	72	68
42	40	50	50	59	57	58	43	43	43	45	50	48	47	45	47	44	44	44	44	43	43
43	25	25	25	35	35	35	31	31	33	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	33
44	—	—	—	50	50	50	—	—	—	58	58	50	58	58	55	—	—	—	75	—	75
45	90	95	95	70	70	75	75	75	75	79	79	79	78	78	78	84	78	78	85	80	80
46	150	150	150	157	159	156	164	164	164	160	158	156	159	156	156	172	161	162	161	168	168
47	65	65	65	65	65	65	65	66	66	70	70	70	70	70	70	69	69	69	66	67	67
48	6	6	5	12	12	12	6	6	6	6	6	6	6	6	6	5	5	5	10	10	10
49	5	5	5	6	7	7	7	7	7	6	6	6	6	6	6	7	7	7	8	8	8
50	22	22	22	24	24	24	25	25	25	22	22	22	22	22	22	25	25	25	24	24	24
51	2200	2200	2200	2770	2770	2770	2280	2260	2280	1930	1900	1880	1850	1820	1850	2150	2150	2270	2270	2270	2270
52	—	—	—	2020	2020	2020	1820	1780	1780	1640	1640	1580	1610	1580	1520	1690	1890	1760	2020	2020	2020
53	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
54	450	450	450	410	410	410	458	467	463	450	450	425	450	450	438	450	450	450	550	500	500
55	—	—	—	310	310	310	—	—	—	275	275	275	275	275	275	—	—	—	—	—	—
56	—	—	—	200	—	200	250	250	250	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
57	225	225	225	210	210	210	250	250	250	250	250	250	250	250	250	—	—	—	300	300	300

100, nov. 70 å 100 samt dec. 75 å 85 öre, siklöja under okt. 30 å 35 öre; för Luleå och Boden stor sik under okt. mer, avser prisuppgiften den å ifrågakvarande ort allmänna förkommande sillsorten. — *) För avfallad har betalts: fann; i Nyland (för s. k. klant) under okt. 2-70 kr. samt under nov. och dec. 4-00 kr. per kbm. (resp. 9-60 och 14-20 kr. aktiebog har under hela kvartalet tillhandahållit sin personal bränsle till följande priser: i Malmberget björkved och antracitkol till 3-30 kr. per hl.

Livsmedelspriser å olika orter i riket under fjärde kvartalet år 1914.

(Forts.)

1.		2.	135.	136.	137.	
Varuslag.		Kvantitet.	Samtliga orter.			
			Okt.	Nov.	Dec.	
			Medelpris (öre).			
1	Mjöl: oskummad	lit.	15	15	15	1
2	handskummad	›	8	8	8	2
3	separerad	›	6	6	6	3
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	253	257	268	4
5	mat- (lands-)	›	232	239	245	5
6	Ost: helfet, okryddad	›	160	162	164	6
7	halvfet, ›	›	119	119	121	7
8	skummjölks-, ›	›	58	59	63	8
9	Margarin, växt-	›	156	157	158	9
10	Ägg: svenska, färska	tjog.	208	247	270	10
11	› konserverade	›	171	179	194	11
12	Potatis: gammal	5 lit.	31	31	32	12
13	färsk	›	—	—	—	13
14	Ärter, gula	kg.	43	47	49	14
15	Bruna bönor	›	53	57	59	15
16	Mjöl: vete, svenskt, bästa sort	›	37	37	37	16
17	råg-, › › ›	›	27	28	28	17
18	rågsikt, › › ›	›	33	34	34	18
19	Gryn: havre (ångpreparerade)	›	51	51	52	19
20	ris-, bästa sort svenska (›R. T.›)	›	42	43	43	20
21	Rågbröd: hårt (spis-), grovt	›	47	47	47	21
22	mjukt, limpa, söt	›	44	44	44	22
23	› › › sur	›	32	32	32	23
24	Vetebröd: skorpor, runda, ordinära	›	81	82	82	24
25	mjukt, bil-bakat med vatten	›	49	50	49	25
26	ligaste sort/ › › mjölk	›	64	64	64	26
27	Nötkött, färskt: stek	›	109	107	109	27
28	soppkött	›	88	87	89	28
29	Kalkkött, stek: gödkalv	›	125	126	130	29
30	spädkalv	›	67	67	70	30
31	Färkött: färskt, stek	›	117	117	121	31
32	salt, svenskt	›	114	114	115	32
33	Renkött, färskt, stek	›	113	111	120	33
34	Fläsk: färskt (sidfläsk)	›	126	127	131	34
35	salt, svenskt ›	›	135	137	140	35
36	Fisk, färsk: abborre	›	76	74	76	36
37	gädda	›	109	105	109	37
38	sill	›	37	37	35	38
39	strömming	›	41	43	43	39
40	torsk	›	57	56	58	40
41	rödspotta (›spätta›)	›	80	80	82	41
42	salt: sill, fetsill (›KKK›) ¹⁾	›	45	45	46	42
43	strömming	›	30	30	30	43
44	Kabeljo av långa med fenor och stjärt	›	60	59	60	44
45	› › › rundskuren	›	78	77	78	45
46	Kaffe (obränt), prima Santos	›	160	160	161	46
47	Socker, bit-	›	66	66	66	47
48	Salt (matsalt)	›	10	9	9	48
49	Svagdricka	lit.	6	6	6	49
50	Fotogen, Water White	›	22	22	22	50
51	Ved: björk- } osågad, hemkörd (per ›storfamn›: 2½ x 1½)	famn.	2680	2670	2680	51
52	barr- } x 0.89 m. = 3.56 kbm.)	›	2170	2150	2160	52
53	Brännstovv	100 kg.	241	241	243	53
54	Kol: antracit- (›valnöt›)	hl.	427	422	421	54
55	eng. hushålls- (fyrrkol) } hemkörd	›	255	251	257	55
56	Koks: gasverks- (okrossad) }	›	163	162	164	56
57	eng. kamin- ›	›	193	193	194	57

¹⁾ Å ort, där sill av märket ›KKK› ej förekommer, avser prisuppgiften den å ifrågavarande ort allmännast förekommande sillsorten.

Kreaturs-

(per kg. le-

för Stockholm, Malmö och

Medelpris per år (1904—1914) och per månad

Kreatursslag.	¹⁾ 1904.	¹⁾ 1905.	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.	1911.	1912.	1913.
<i>Kor:</i>	öre	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.
Extra prima ²⁾	—	—	53	54	54	46	47	50	57	61
Kl. 1. Yngre, fullt feta, köttiga .	40	40	46	48	46	40	41	42	49	55
» 2. Äldre, fullt feta, köttiga .	34	37	43	45	43	36	37	36	43	50
» 3. Mindre feta ³⁾	28	29	36	38	35	27	28	25	34	41
<i>Kvigor (och stutar):</i>										
Extra prima ²⁾	—	—	58	60	59	52	55	58	68	66
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	46	46	51	54	52	45	44	46	54	60
» 2. Mindre feta	37	37	44	48	44	36	36	36	44	50
<i>Tjurar:</i>										
Extra prima ⁴⁾	—	—	55	57	56	46	49	55	62	65
Kl. 1. Fullt köttiga (minst 700 kg.)	44	45	51	54	48	42	48	46	56	62
» 2. Fullt köttiga (500—700 kg.)	39	41	46	49	44	38	40	43	52	58
» 3. Mindre köttiga ³⁾	33	36	40	38	39	32	33	33	43	50
<i>Oxar:</i>										
Extra prima ⁵⁾	—	—	—	—	58	—	47	50	58	63
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	—	—	48	53	49	43	43	44	52	57
» 2. Mindre feta ⁶⁾	—	—	42	46	43	34	36	38	44	48
<i>Kalvar:</i>										
Sötmjölskalvar (90—100 kg.) ⁷⁾ .	57	59	64	68	63	60	61	60	68	73
» (70—90 ») ⁷⁾	51	53	54	61	56	55	55	52	60	67
Skummjölskalvar	36	40	44	46	41	39	40	41	48	57
<i>Får:</i>										
Yngre, feta ⁸⁾	—	—	53	54	52	50	51	51	53	58
Äldre, » ⁹⁾	—	—	44	49	46	45	45	42	48	53
<i>Svin:</i>										
Slakterisvin (75—100 kg.)	49	62	73	66	56	69	77	64	78	82
Rena, större svin (100—170 kg.) .	47	59	76	65	55	68	78	62	71	81
Suggor	39	45	66	57	46	58	67	53	60	68

¹⁾ Samtliga uppgifter för år 1904 avse endast Malmö och för år 1905 Stockholm och Malmö. — Malmö, för okt. Stockholm och Malmö samt för nov. och dec. endast Malmö. — ²⁾ Uppgifterna för 1912—1914 för febr. 1914 Malmö och Göteborg, för mars endast Malmö, för april Malmö och Göteborg, för maj—sept. för dec. 1913—jan. 1914 och mars 1914 Stockholm och Malmö samt för aug.—dec. 1914 endast Malmö. gifterna endast Malmö och Göteborg. — ³⁾ Uppgifterna för åren 1906—1909 och för juni 1914 avse endast 1909 avse endast Göteborg samt. för mars och april 1914 Stockholm och Göteborg.

priser

vande vikt)

Göteborg 1904—dec. 1914.

(dec. 1913—dec. 1914) för alla tre orterna.

1914.	Dec. 1913	Jan. 1914.	Febr. 1914.	Mars 1914.	April 1914.	Maj 1914.	Juni 1914.	Juli 1914.	Aug. 1914.	Sept 1914.	Okt. 1914.	Nov. 1914.	Dec. 1914.
öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.
61	61	60	—	62	60	—	58	57	61	62	59	64	67
53	55	55	54	53	54	54	52	50	48	50	53	54	57
48	50	50	48	48	48	48	48	46	44	46	47	49	51
36	37	38	37	39	39	39	38	34	32	34	33	36	38
66	66	66	65	64	64	64	62	61	62	67	70	72	74
58	62	61	59	58	59	58	58	56	55	55	56	58	62
47	51	49	47	47	47	47	47	45	44	45	46	48	50
63	65	65	65	63	64	61	58	58	56	69	64	67	70
58	62	62	61	61	60	58	55	53	52	55	58	61	63
54	58	58	57	57	56	55	52	49	48	51	53	55	58
44	48	47	46	46	46	46	44	40	39	41	41	43	47
61	63	62	—	56	—	—	—	—	57	61	64	65	64
54	57	56	54	54	54	54	52	51	51	52	54	57	59
45	49	47	46	47	46	47	44	43	43	43	44	47	48
67	75	74	70	70	71	70	66	60	60	59	59	68	72
62	70	69	67	67	68	67	63	57	56	54	54	61	64
49	58	57	55	55	55	53	52	44	41	38	36	44	55
55	56	55	56	58	57	58	63	61	56	52	46	48	54
47	48	48	50	56	58	52	50	44	44	40	38	40	45
74	81	79	74	72	72	71	71	69	67	73	74	78	86
71	77	75	70	69	69	67	66	65	66	72	73	78	85
58	62	63	61	58	57	53	52	46	53	57	61	67	73

¹⁾ Uppgifterna för 1913 samt för jan. 1914 avse endast Stockholm och Malmö, för febr.—sept. 1914 endast avse endast Stockholm och Malmö. — ²⁾ Uppgifterna avse för dec. 1913—jan. 1914 Stockholm och Malmö, endast Malmö samt för okt.—dec. Stockholm och Malmö. — ³⁾ Uppgifterna för 1911 avse endast Malmö, — ⁴⁾ Uppgifterna för juni 1914 avse endast Stockholm och Göteborg. — ⁵⁾ Fr. o. m. år 1908 avse upp- Göteborg samt för juli, aug. och sept. 1914 Stockholm och Göteborg. — ⁶⁾ Uppgifterna för åren 1906—

Kreaturs-

(per kg. le-

i Stockholm, Malmö**Medelpris under oktober—**

Kreatursslag.	Stockholm.						
	Okt.	Nov.	3/12— 9/12.	10/12— 16/12.	17/12— 23/12.	24/12— 31/12.	Dec.
Kor:							
Extra prima	52	—	—	—	—	—	—
Kl. 1. Yngre, fullt feta, köttiga	48	51	53	56	56	58	56
» 2. Aldre, fullt feta, köttiga	44	47	49	52	52	54	52
» 3. Mindre feta	30	30	32	37	37	39	36
» 4. Magra, simpla	1)	1)	1)	1)	1)	1)	1)
Kvigor (och stutar):							
Extra prima	—	—	—	—	—	—	—
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	52	56	58	60	60	62	60
» 2. Mindre feta	41	45	47	49	49	51	49
» 3. Magra, simpla	2)	2)	2)	2)	2)	2)	2)
Tjurar:							
Extra prima	55	61	61	63	63	65	63
Kl. 1. Fullt köttiga (minst 700 kg.)	52	57	57	59	59	61	59
» 2. Fullt köttiga (500—700 kg.)	50	55	55	57	57	59	57
» 3. Mindre köttiga	35	38	38	44	44	46	43
» 4. Magra, simpla	3)	3)	3)	3)	3)	3)	3)
Ovar:							
Extra prima	—	—	—	—	—	—	—
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	53	57	59	61	61	63	61
» 2. Mindre feta	42	46	48	51	51	53	51
» 3. Magra, simpla	4)	4)	4)	4)	4)	4)	4)
Kalvar:							
Sötmjölkskalvar (90—100 kg.)	61	68	75	85	85	85	83
» (70—90 »	38	42	53	68	68	68	64
Skummjölkskalvar	38	42	53	68	68	68	64
Får:							
Yngre, feta	48	48	48	63	63	63	59
Aldre, »	43	43	43	58	58	58	54
Lamm	—	—	—	—	—	—	—
Svin:							
Slakterisvin (85—100 kg.)	76	83	90	92	90	91	91
Rena, större svin (100—150 kg.)	72	79	87	89	87	88	88
Suggor	59	68	74	74	74	74	74

¹⁾ Medelpris per styck: i Stockholm under okt. 63 kr., nov. 66 kr. samt dec. 75 kr. (medelpris per vecka per vecka under dec. resp. 85, 108, 108 och 115 kr.) — ²⁾ Medelpris per styck: i Stockholm under okt. 83 kr., okt. 87 kr., nov. 90 kr. samt dec. 88 kr. (medelpris per vecka under dec. resp. 85, 85, 85 och 95 kr.) — under dec. resp. 110, 115, 115 och 120 kr.); i Malmö under okt. 105 kr., nov. 106 kr. samt dec. 103 kr. 135 kr., nov. 144 kr. samt dec. 159 kr. (medelpris per vecka under dec. resp. 150, 160, 160 och 165 kr.).

Anm. Tillförseln har under kvartalet (okt.—dec.) varit i

	Nötkreatur.	Kalvar.	Får och lamm.	Svin.
Stockholm	3 943	354	232	1 648
Malmö	28 680	2 310	687	1 980
Göteborg	15 238	1 079	304	868

priser

vande vikt)

och Göteborg.

december 1914.

Malmö.							Göteborg.							
Okt.	Nov.	1/12— 7/12.	8/12— 14/12.	15/12— 21/12.	22/12— 28/12.	Dec.	Okt.	Nov.	1/12— 5/12.	7/12— 12/12.	14/12— 19/12.	21/12— 24/12.	26/12— 31/12.	Dec.
65	64	61	67	68	71	67	—	—	—	—	—	—	—	—
60	60	60	61	62	64	62	50	52	54	54	54	54	54	54
57	56	54	56	56	58	56	41	43	45	45	45	45	45	45
36 ¹⁾	41 ¹⁾	38 ¹⁾	40 ¹⁾	40 ¹⁾	42 ¹⁾	40 ¹⁾	—	—	—	—	—	—	—	—
70	72	73	73	73	76	74	—	—	—	—	—	—	—	—
61	61	63	68	68	70	67	56	57	59	59	59	59	59	59
53 ²⁾	53 ²⁾	52 ²⁾	54 ²⁾	54 ²⁾	55 ²⁾	54 ²⁾	45	46	48	48	48	48	48	48
73	73	74	75	76	79	76	—	—	—	—	—	—	—	—
67	67	67	69	70	72	70	56	58	60	61	61	61	63	61
58	57	58	62	62	64	62	52	54	56	56	56	56	58	56
47 ³⁾	47 ³⁾	47 ³⁾	49 ³⁾	50 ³⁾	52 ³⁾	50 ³⁾	—	—	—	—	—	—	—	—
64	65	62	64	66	—	64	—	—	—	—	—	—	—	—
58	60	57	59	61	—	59	50	54	56	56	56	56	56	56
48	51	48	48	52	—	49	42	43	45	45	45	45	45	45
33	38	36	37	39	—	37	—	—	—	—	—	—	—	—
63	66	68	70	70	73	70	55	69	73	73	73	73	75	73
55	58	58	60	60	63	60	53	64	68	68	68	68	70	68
34	40	43	44	44	48	45	35	50	55	55	55	55	59	56
43	43	43	43	55	55	49	48	52	53	53	53	53	53	53
35	36	38	38	38	38	38	35	41	43	43	43	43	43	43
79	78	83	84	86	88	85	67	73	75	84	82	82	84	81
78	77	81	82	84	85	83	68	77	80	87	85	85	87	85
66	68	69	71	71	74	71	58	66	69	77	75	75	77	75

under dec. resp. 70, 75, 75 och 80 kr.); i *Malmö* under okt. 100 kr., nov. 103 kr. samt dec. 104 kr. (medelpris nov. 89 kr. samt dec. 100 kr. (medelpris per vecka under dec. resp. 95, 100, 100 och 105 kr.); i *Malmö* under ²⁾ Medelpris *per styck*: i *Stockholm* under okt. 108 kr., nov. 109 kr. samt dec. 115 kr. (medelpris per vecka (medelpris per vecka under dec. resp. 100, 100, 100 och 110 kr.) — ⁴⁾ Medelpris *per styck* under okt.

Köttkonsumtionen i Stockholm har under kvartalet (okt.—dec.) varit:

Nötkreatur- kroppar.	Gödkalv- kroppar.	Spädkalv- kroppar.	Får- kroppar.	Svin- kroppar.	Spädgris- kroppar.
10 016	15 078	13 627	21 895	29 242	7 002

Meddelanden från K. Pensionsstyrelsen.

(Under ovanstående rubrik införs efter träffat avtal med K. Pensionsstyrelsen, sådana meddelanden från Pensionsstyrelsen, som kunna vara av mera allmänt intresse.)

Meddelande till pensionsnämnder, nr 17.

1. *Formulär för ansökning och för pensionsnämndsutlåtande för 1915.* Samtidigt härmed översändes till varje pensionsnämndsordförande ett antal formulär för ansökning om pension och för pensionsnämndsutlåtande. Dessa formulär skola användas från och med den 1 januari 1915. Efter denna tid få de nu gällande formulären icke användas.

Några exemplar av ifrågavarande formulär utöver de samtidigt härmed översända tillhandahållas icke av Pensionsstyrelsen, utan få pensionsnämnderna själva ombesörja anskaffandet av sådana. Formulären tillhandahållas hos bl. a. A.-B. Hasse W. Tullberg, Stockholm.

Det är ej uteslutet, att de nya formulären efter 1915 års utgång komma att med stöd av den under sagda år vunna erfarenheten undergå förändring, vilket meddelas för iakttagande vid anskaffning av blankettförråd.

Särskilda formulär för ärenden rörande ökning och minskning av pension torde framdeles komma att av Pensionsstyrelsen fastställas.

2. *Besvär angående understöd för av fattigvården utackorderade personer.* Vid flera tillfällen hava personer hos justitiekanslern anhållit att få söka ändring i sådana Pensionsstyrelsens beslut, däri Styrelsen förklarat sökande icke vara berättigad till understöd på den grund, att denne under år 1913 varit utackorderad genom fattigvårdens försorg. Justitiekanslersämbetet har emellertid icke funnit skäl bifalla dessa framställningar. Anmärkas kan, att i ett av dessa fall den sökande varit utackorderad mot en årlig avgift av endast 15 kronor.

3. *Underrättelser till mantalsskrivningsförrättarna.* I den förteckning, som enligt 14 § pensionsförsäkringslagen skall av mantalsskrivningsförrättare upprättas, åligger det denne att göra anteckning för envar, som under nästföregående år varit undantagen från avgiftsplikt.

För att kunna fullgöra sistnämnda åliggande är det nödvändigt för mantalsskrivningsförrättaren att erhålla kännedom om bl. a. de personer, vilka tillerkänts pension eller understöd och på den grund äro befriade från skyldigheten att erlagga pensionsavgift.

Pensionsstyrelsen får därför hemställa, att pensionsnämndsordförandena måtte snarast möjligt till vederbörande mantalsskrivningsförrättare lämna uppgift å distriktet tillhörande personer, som genom av Pensionsstyrelsen godkända beslut erhållit pension eller understöd.

4. *Utmätning av pensionsavgifter.* Kungl. Maj:t har i kungörelse den 11 december 1914 förordnat,

att angående utmätning för avgifter enligt lagen om allmän pensionsförsäkring skall i tillämpliga delar gälla vad som är stadgat om utmätning för krono- eller kommunalutskylder, dock att sådan särskild restlängd, som är föreskriven, där hos kronofogde begärd handräckning avser uttagande av kommunalutskylder, icke behöver avlämnas, och att beträffande rätt till ersättning för indrivning av avgifter enligt ovannämnda lag skall gälla vad framdeles kan varda stadgat;

att, då vid utmättningsförrättning eller eljest någon hos utmättningsman anmäler, att han begagnar sig av honom enligt 15 § i lagen om allmän pensionsförsäkring medgiven rätt att utan sammanhang med kronoutskylderna erlagga pensionsavgift eller del därav, det skall åligga utmättningsmannen att meddela särskilt kvitto å beloppet, angivande dels att detsamma utgör pensionsavgift och dels för vilken person avgiften erlagts; samt

att vad angående skyldighet för kronofogde att till kommunalnämnd med posten översända in-
drivna kommunalutskylder är förordnat skall gälla jämväl i fråga om sådana avgifter, som om-
förmålas i 13 § första stycket av lagen om allmän pensionsförsäkring, där de ej enligt särskilt
förordnande skola uppbäras i samband med kronouppbörden.

5. *Instruktioner och anvisningar.* De i ett särskilt häfte sammanfattade instruktioner och
anvisningar för pensionsnämnder och Pensionsstyrelsens ombud, vilka avsetts att endast gälla för
1914, skola beträffande pensionsnämnder tillsvidare tillämpas även under 1915, då Styrelsen icke
kommer att utgiva någon ny upplaga förrän efter beslut angående ändringar i pensionsförsäkrings-
lagen, beträffande vilka proposition till 1915 års riksdag förväntas.

6. *Meddelanden till pensionsnämnder n:r 8, 9, 13 och 15.* Av förekommen anledning på-
pekas, att ifrågavarande meddelanden uteslutande innehålla föreskrifter för pensionsnämndsord-
förandena beträffande behandlingen av understöd till sådan värnpliktigs familj, som inkallats till
krigstjänstgöring; och hava nämnda meddelanden därför tillställts endast pensionsnämndernas ord-
förande. Upplagans storlek medger ej, att ledamöter eller suppleanter i pensionsnämnderna erhålla
sagda meddelanden.

7. *Framställning till Kungl. Maj:t.* [Pensionsstyrelsens skrivelse till Kungl. Maj:t angående
införande i försäkringen f. o. m. 1915 av vissa nu uteslutna invalider bifogas i avskrift.

Styrelsen vill i detta sista meddelande för 1914 till herrar ordförande och ledamöter i pensions-
nämnderna framföra sitt tack för det gångna årets samarbete.

Den svenska pensionsförsäkringsverksamhetens första arbetsår har ställt stora krav icke minst
på pensionsnämnderna såväl vid tillämpningen av den nya lagen och handläggningen av därmed i
sammenhang stående, ofta mycket svårbedömliga frågor som ock beträffande upplysningsarbetet
bland allmänheten.

Nödvändigheten att åstadkomma enhetlighet i arbetet har betingat, att Styrelsens granskning
av pensionsnämndernas arbete varit mera ingående, än vad måhända senare kommer att visa sig
nödigt. Att missförstånd och anmärkningar förekommit, har helt naturligt varit oundvikligt, då
det här gällt en ny, ännu så ofullständigt utformad verksamhet.

Styrelsen har emellertid under detta arbete erhållit den uppfattningen, att pensionsnämnderna i
stort sett ådagalagt icke blott synnerligen god vilja utan även goda förutsättningar för sin grann-
läga och krävande uppgift.

Den svenska pensionsförsäkringsverksamheten står ännu endast vid början av en utveckling,
vilken innesluter nästan obegränsade möjligheter till gagn inom flera för nationens moraliska och
ekonomiska liv betydelsefulla områden.

Styrelsen tillåter sig uttala den förhoppning och förvissning att från pensionsnämnderna fort-
farande kunna påräkna det förtroendefulla samarbete, som utgör en av de viktigaste förutsätt-
ningarna för pensionsförsäkringsverksamhetens utveckling i sådan gynnsam riktning.

Vissa statliga och kommunala åtgärder under kristiden.

(Forts.)

1. Statens arbetslöshetskommission.

Alltifrån början av sin verksamhet har arbetslöshetskommissionen ägnat särskild uppmärksamhet åt spørgsmålet att i görligaste mån främja strävandena att bereda fortsatt utkomst genom eget arbete åt de många kategorier av arbetstagare, som genom den inträdda krisen hotats i sin anställning. Kommissionen har emellertid ock haft tillfälle konstatera, hurusom även många andra grupper av medborgare än de i andras tjänst anställda kommit i ett synnerligen bekymmersamt läge. I synnerlig grad gällde detta en mängd utövare av de bildande konsterna samt av olika grenar av konstindustri, enär enligt samstämmade uppgifter från olika håll snart sagt all avsättning av hithörande alster upphört.

För att bilda sig en närmare uppfattning härom inbjöd kommissionen till sitt sammanträde den 24 september 1914 ett antal för konst- och konstindustri representativa personer, av vilka tillstädeskommo H. K. H. Prins Eugen och överintendenten C. Möller, professorerna O. Björck, G. Kallstenius och Th. Lundberg samt herrar R. Bergh och C. G. Laurin. Dessa vitsordade enstämmigt, hurusom många konstidkare genom den uppkomna situationen kommit i ett nödläge, som innebar allvarliga risker för dem personligen och jämväl för landets konstnärliga produktion. Med styrka framhölls därför angelägenheten att söka finna lämpliga medel för att bringa konstnärerna verksam hjälp. För att närmare behandla en del under överläggningen framkomna uppslag tillsattes tvenne kommittéer, vilka sedermera verkställt utredningar och vidtagit vissa åtgärder i angivet syfte. Såsom huvudsakligt resultat av dessa förberedande arbeten framkom ett förslag om anordnandet av ett *konstidkarnes lotteri*.

För förslagets realiserande konstituerades en särskild kommitté, bestående av representanter för olika grenar av konst och konstindustri samt för ekonomiska och lotteritekniska synpunkter.

Den av kommitterade utarbetade lotteriplanen är av huvudsakligen följande innehåll.

För lotteriet skulle omedelbart inköpas vinster, företrädesvis konstverk och konstindustriella föremål till ett uppskattat marknadsvärde av c:a 200 000 kronor. Av detta värde skulle dock endast 50 % genast utbetalas till resp. konstnärer; i den mån lotteriet lämnade gynnsamt resultat skulle emellertid försäljarne sedermera utfå ytterligare del av värdet, dock icke dess hela belopp. På detta sätt få konstnärerna själva vidkännas en av de nuvarande tryckta förhållandena motiverad uppoffring, genom vilken lotteriets ekonomiska grund stärkes. Ytterligare garanti härför hava kommitterade för-

säkrat sig om genom utfästelser från några av landets allra främsta konstnärer att till lotteriet såsom gåva överlämna egna konstverk. Vid inköpet av ifrågavarande vinster har man tänkt sig tillämpa den principen att bereda samma personer avsättning av flera konstalster endast för det fall att dessa var för sig äga ett lägre penningvärde. På detta sätt skulle vinstinköpen kunna fördelas på c:a 200 konstnärer, bland dem c:a 50 idkare av konstindustriell verksamhet. Härigenom beredes tillfälle att omedelbart understödja ett mycket stort antal konstidkare. Till liknande ändamål ämna kommitterade anvisa den behållning, som kan komma att uppstå vid lotteriets avslutande. Allt efter de förhållanden, som då kunna föreligga, samt i mån av det blivande överskottets storlek skulle medlen användas till konstidkarnes understöd och uppmuntran.

Beträffande lotteriets ekonomiska planläggning må framhållas, att lotteriet skulle fördelas på tvenne dragningar med lika antal lotter och vinster samt samma vinstvärde. Ur många synpunkter önskvärt hade givetvis varit att kunna så snart som möjligt avhålla lotteriet. Då emellertid de nuvarande förhållandena måhända torde befinnas mindre gynnsamma för lottförsäljning, hava kommitterade tänkt sig något uppskov härmed, så att endast första dragningen skulle ske före 1915 års utgång och den andra dragningen under loppet av år 1916.

För inköp av vinster skulle anordnas *dels* en, eventuellt tvenne större konstatställningar i Stockholm i Konstakademiens för ändamålet upplåtna utställningslokaler, *dels* mera lokala utställningar i Göteborg, Malmö och Helsingborg. För att emellertid även de utom utställningsplatserna boende konstnärerna må kunna genom deltagande i utställningen erhålla utsikt till försäljning till lotteriet, har det ansetts angeläget, att icke deras deltagande försvåras genom tyngande omkostnader. Därest de skulle nödgas betala frakt fram och åter för sina utställningsföremål, kunde med fog befaras, att inför ovissheten om avsättning men den säkra utsikten till fraktkostnader åtskilliga av de mest betryckta skulle se sig tvungna att avstå från deltagande. För kommittén stod det därför såsom synnerligen viktigt att söka på allt sätt undanröja dylika svårigheter för blivande utställare. I sådant syfte begärde kommittén, med arbetslöshetskommissionens tillstyrkande, fraktfrihet för utställningsföremålen transport till och från utställningen i Stockholm samt från de lokala utställningarna. Jämväl i dessa avseenden har kommittén rönt tillmötesgående av vederbörande.

Vinstinköpen från konstnärerna kunna naturligtvis omedelbart företagas endast under förutsättning, att medel härför bliva tillgängliga redan nu och före försäljningen av lotterna. Fastän kommittén lyckats uppbära en garantisumma för detta syfte, har den inför svårigheten att under nuvarande tryckta ekonomiska förhållanden anskaffa penningmedel på rimliga villkor varit nödsakad att vända sig till Kungl. Maj:t med anhållan att för ändamålet erhålla ett räntefritt statslån å 100 000 kronor. Denna framställning, som av arbetslöshetskommissionen förordats, har nu blivit tillstyrkt av Statskontoret.

Understödsverksamheten för arbetslösa.

Enligt vad till socialstyrelsen ingångna rapporter giva vid handen, hade understödsverksamhet för arbetslösa i enlighet med k.kungörelsen den 28 september 1914 intill den 1 februari 1915 anordnats i de kommuner, som äro upptagna i efterföljande tablå, vilken tillika utvisar de hittills utbetalda och till socialstyrelsen inrapporterade understödsbeloppen till arbetslösa.

Understödsverksamhetens omfattning till utgången av januari 1915.

Län.	Kommun.	Understöds- belopp. Kr.	Län.	Kommun.	Understöds- belopp. Kr.
Stockholms stad		206 887.12	Göteborgs o. Bohus län:	Göteborg	11 487.65
Stockholms län:	Sundbyberg	506.45		Uddevalla	773.45
	Saltsjöbaden	507.65		Lysekil	498.20
	Lidingö	2 183.78		Foss	198.22
	Bromma	2 063.44		Tossene	177.10
	Solna	1 637.20		Lommelanda	1 124.45
	Huddinge	27.80		Skee	1 134.92
	Täby	18.76		Näsinge	452.80
	Östertälje	54.40		Tjärnö	94.80
Södermanlands län:	Nyköping	907.15		Örgryte	1 757.60
	Eskilstuna	335.20	Värmlands län:	Karlstad	50.40
	Flen	101.46	Örebro län:	Örebro	52.00
	Sköldinge	16.20		Askersund	64.70
Östergötlands län:	Linköping	3 580.75		Nora	90.00
	Norrköping	12 720.49		Kil	82.50
	Söderköping	493.56	Västmanlands län:	Västerås	11.90
	Skänninge	171.87		Köping	867.80
	Östra Eneby	1 909.81		Norberg	23.08
Jönköpings län:	Jönköping	16.80		St Iljan och Lundby	9.90
Kronobergs län:	Växjö	505.50	Kopparbergs län:	Falun	1 063.79
Kalmar län:	Kalmar	1 482.90		St. Tana	1 290.60
	Västervik	589.58	Gävleborgs län:	Gävle	2 037.75
	Vimmerby	105.64		Söderhamn	949.65
	Vena	818.60		Hudiksvall	48.50
	Döderhult	125.71		Hälsingtuna	5.00
	Högsby	103.70		Söderala	65.00
	Hallingeberg	886.00		Arbrå	10.00
Blekinge län:	Karlskrona	1 266.75		Forssa	19.80
	Ronneby	132.00		Hille	24.90
	Jämsbög	121.85		Idenor	18.00
	Ronneby landsförs. Bräkne-Hoby	52.40 30.00		Hamränge	24.90
Kristianstads län:	Kristianstad	5.60		Valbo	50.40
	Ängelholm	544.50		Gnarps	49.45
	Hässleholm	30.00	Västernorrlands län:	Härnösand	692.95
	Örkened	62.80		Sundsvall	2 169.75
	Stoby	309.50		Borgsjö	1 210.84
Malmöhus län:	Malmö	68 314.25		Grundsunda	64.80
	Hälsingborg	3 015.45		Alnö	562.00
	Lund	4 778.65	Västerbottens län:	Umeå	148.18
	Landskrona	1 112.10		Byske	662.95
	Ystad	774.19	Norrbottnens län:	Luleå	309.00
Hallands län:	Halmstad	538.70		Nedertorneå	70.00
	Varberg	57.70		Gällivare	2 515.10
				Jukkasjärvi	1 679.80
			Summa 87 kommuner. Summa kr. 354 585.51		

Utbetalning av arbetslöshetsunderstöd hade sålunda intill den 1 februari 1915 förekommit i 87 kommuner, därav 44 städer och köpingar och 43 landskommuner, med ett sammanlagt belopp av 354 585.51 kr.; sedan nyåret har alltså antalet kommuner ökats med 30 och det totala understödsbeloppet stigit med närmare 200 000 kr. De anförda siffrorna måste fortfarande liksom hittills betraktas såsom preliminära.

Den lokala understödsverksamhetens organisation.

I. Stockholm.

Redan kort tid efter krisens utbrott bildades under Överståthållarens ordförandeskap den s. k. *Centrala understödskommittén*, i vilken insattes representanter för ett flertal hjälporganisationer, fattigvårdsnämnden, Statens livsmedelskommission m. fl. Kommittén upprättade ett antal *hjälpbyråer* med uppgift att lämna kommunalt understöd åt mobiliserades familjer, vilken verksamhet alltjämt fortgår, ehuru i väsentligen minskad omfattning.

Sedan riksdagen anslagit medel till kommunerna i och för lämnande av arbetslöshetsunderstöd, beslöt Centrala understödskommittén låta genom en särskild kommitté utreda, om i Stockholm förefanns behov av att lämna sådant understöd, samt i så fall föreslå grunderna därför. Denna kommitté, som sedermera förstärktes med 3 ledamöter av stadsfullmäktiges beredningsutskott, avlämnade den 9 och 23 oktober 1914 utredning, varav framgick, att arbetslösheten var betydande och med all sannolikhet kunde väntas bliva väsentligt större under vintern. Det förslag till verksamhetens ordnande, som kommittén utarbetat, förordades av Centrala understödskommittén och antogs av stadsfullmäktige vid sammanträde den 4 november.

Det belopp, som stadsfullmäktige vid samma tillfälle anslag i och för arbetslöshetsunderstöd intill den 1 februari 1915, belöpte sig till kr. 300 000, varav likväl ett avsevärt belopp beräknades inflyta av statsmedel. Redan den 21 september 1914 hade stadsfullmäktige anslagit ett belopp av 496 800 kr. för igångsättande av sådana arbeten, som kunde ifrågakomma att minska arbetslösheten, och beräknades, att härigenom omkring 500 män skulle kunna sysselsättas till årets slut. Den 17 december 1914 beviljade stadsfullmäktige ytterligare 304 200 kr. till extra arbeten för arbetslösa. Till dessa extra arbeten hava dock i flertalet fall kommunens egna arbetslösa arbetare blivit anvisade.

Den beslutade organisationen innebär huvudsakligen följande.

Centrala understödskommittén fungerar som länsbäddkommitté, medan den förut nämnda utredningskommittén konstituerats som *kommunal arbetslöshetskommitté*. Under de båda kommittéerna sortera f. n. 16 hjälpbyråer, varav en hjälpbyrå uteslutande handlägger alla understödsärenden rörande tobaksarbetare, inom vilken kär arbetslösheten under innevarande vinter av kända orsaker är osedvanligt stor. Organisationsfrågor, såsom lokaler, frivilliga arbetskrafter m. m., behandlas av ett för de båda kommittéerna gemensamt utskott. Arbetslöshetsunderstödet utdelas av den kommunala kommittén genom ett verkställande utskott av 4 personer, vars ordförande är verkställande ledamot. Till kommitténs beprövande och beslutande hänskjutas alla viktigare frågor liksom alla tvistiga ansökningsfall.

Hjälpbyråerna mottaga och pröva ansökningsfall av de hjälpsökande, sedan dessa förut besökt stadens arbetsförmedling och där blivit inskrivna som understödssökande. Varje byrå ledes av en i de flesta fall oavlönad föreståndare, som till biträde har dels frivilliga krafter, dels avlönade besökare och skrivbiträden. Byråerna hållas öppna måndagar och torsdagar kl. 10—12 för mottagande av ansökningsfall samt tisdagar, onsdagar och fredagar samma tid för utbetalning av understöd. De flesta byråer disponera kyrkoråds-, uppbörds- m. fl. lokaler utan ersättning. Några få lokaler hava för nedsatt pris förhyrts av privata personer.

Beslut om understöd skall fattas av en för varje byrå utsedd *nämnd*, bestående av 5—7 personer, varibland märkas en arbetare, en arbetsgivare, en stadsfullmäktig samt representanter för fattigvård och frivillig hjälpverksamhet. Nämnden för tobaksarbetarnas hjälpbyrå består av tvenne representanter för vardera arbetsgivarnas och arbetarnas

organisationer samt tre opartiska medlemmar, varav två äro stadsfullmäktige. Nämnderna äga bevilja dagsunderstöd till högst de belopp, som föreskrivits i kungl. kungörelsen, dock att för gifta par beloppet kan ökas till kr. 1:35. Understöd för sådant ändamål, främst hyreshjälp, men även sjukkasseavgifter, livförsäkringspremier o. dyl., som avser att trygga och sammanhålla hemmet, beviljas dock ej av nämnden direkt utan hänskjutes, efter vederbörlig utredning, fråga härom till arbetslöshetskommitténs avgörande. För nämnda ändamål har kommittén till sitt förfogande ett belopp å 10 000 kr. pr månad, som ingår i ovan angivna, av stadsfullmäktige beviljade belopp (för detta ändamål lämnas givetvis intet statsbidrag). I och för avlöning, hyra m. fl. omkostnader har kommittén till sitt förfogande ett belopp av 2 000 kr. pr månad.

Reshjälp till hemorten lämnas av vederbörande byrå, varemot fråga om understöd åt i Stockholm ej hemortsberättigad person hänskjutes till arbetslöshetskommittén.

Före verksamhetens igångsättande den 9 november var anordnad en 3 dagars instruktionskurs för deltagarna; vid behov har verkställande utskottet samlat föreståndarna till konferenser samt utsänt P. M. angående särskilda åtgärder. Instruktion och arbetsordning är utarbetad för byråer, nämnder och verkställande utskott, varjämte användes särskilt utarbetade diarium, kvittenslistor, veckorapporter m. m. I och för avgörande om vederbörande sökande åtnjutit fattigvårdsunderstöd sändes en kopia av diariet till den av kommunen understödda registerbyrån för understöd och pensioner. Samarbete uppehålls för övrigt med fackföreningar, vederbörande fattigvårdsstyrelser, Föreningen för välgörenhetens ordnande, Stockholmssystemet m. fl. institutioner. Rörande kontroll av understödda, arbetslösa bageriarbetares tillfälliga förtjänster samarbeta byråerna med arbetsbyrån (fackarbetsförmedlingen) för Stockholms bageriarbetare.

Understödet till gifta familjer och kvinnor lämnas i regel i form av matanvisningar till bestämda och av kommittén kontrollerade matvaruhandlande; till ogifna män lämnas även understöd i form av måltidsrekvisitioner till A.-B. Stockholmssystemet, A.-B. folkrestauranter m. fl. Rekvisition å nattlogi lämnas till Stockholms stads asyl för husvillor, men har hittills föga förekommit. Kontant understöd i mindre omfattning; när större belopp lämnas, kräves uppvisande av kvitto å hyra o. d. Rekvisition lämnas ock till ved, mjölk o. s. v.

Genom intresse från utomstående håll hava de arbetslösa under julhelgen beretts tillfälle att gratis åhöra en konsert i en av Stockholms kyrkor. Behovet av bad har också kunnat tillgodoseas genom nedsatta biljettpris å vissa av stadens badanstalter.

Genom beslut den 1 februari 1915 ställde stadsfullmäktige ytterligare ett belopp av 120 000 kronor till arbetslöshetskommitténs förfogande, på det att understödsverksamheten för arbetslösa skulle kunna fortsätta till och med april månads utgång 1915.

Med hänsyn till de viktiga uppgifter, som den *offentliga arbetsförmedlingen* fått sig tilldelad i understödsverksamheten för de arbetslösa, visade det sig nödvändigt att tillfälligt utvidga Stockholms stads arbetsförmedling med avseende på såväl lokaler som personal. Vid de tvenne kontoren i Stockholm anställdes sålunda dels extra arbetskraft och utsträcktes tjänstgöringstiden, dels upprättades tvenne filialkontor för allt slags arbete inom olika delar av Brännkyrka vidsträckt församling, vilka skulle hållas öppna omväxlande varannan dag. I händelse av behov skulle provisoriska kontor ytterligare upprättas inom Kungsholmens och Katarina församlingar. Härmed har dock kunnat anstå, emedan de hittillsvarande kontoren å Norrmalm och Södermalm indelat tiden för sitt öppethållande under dagens lopp på så sätt, att understödssökande och understödda, som infinna sig för att få sitt inskrivningskort kontrollstämplat, expedieras församlingsvis enligt på förhand kungjord tidsindelning, varemot personer, som äro enbart arbetssökande, hava tillträde till anstaltens kontor under hela expeditionstiden. Till bestridande av kostnaderna för de ovannämnda provisoriska åtgärder, som betingats av understödsverksamhetens sammanknytaude med stadens arbetsförmedling, beviljade stadsfullmäktige den 4 november 1914 intill den 1 februari 1915 ett belopp av 6 000 kr.; vid samma tillfälle beviljade stadsfullmäktige ett belopp av 500 kr. som

kommunalt bidrag, jämlikt kungl. förordningen den 28 september 1914, till medellösa arbetssökandes resor.

Den 1 februari 1915 beviljade stadsfullmäktige ytterligare ett belopp av 3 000 kr. till arbetsförmedlingen i syfte att möjliggöra ett utsträckande av samarbetet med understödsverksamheten till den 1 instundande maj.

Understödsverksamheten i Stockholm har efter hand fått en betydande omfattning, såsom framgår av efterföljande tabell:

Understödsverksamheten i Stockholm 9/11 1914—30/1 1915.

Vecka.	Antal ansök- nin- gar.	Därav bj- fallna.	Antal understödda.							Understödsbelopp.		
			Giftn par.	Ensamstående män		Ensamstående kvinnor		Barn.	Sum- ma.	Kontant. Kr.	In natura. Kr.	Summa. Kr.
				öfver 18 år.	15—18 år.	öfver 18 år.	15—18 år.					
1	2 092	1 230	89	37	1	1	—	160	288	211·48	821·27	1 032·70
2	769	537	509	403	11	35	4	775	1 737	2 553·28	7 155·74	9 709·02
3	539	324	670	573	17	50	4	1 040	2 354	4 381·38	9 470·97	13 852·30
4	470	290	801	692	34	58	4	1 266	2 855	4 472·66	11 156·88	15 629·54
5	444	382	866	772	18	151	7	1 315	3 129	4 746·76	11 765·56	16 512·32
6	403	388	962	787	36	225	10	1 504	3 524	8 454·65	23 034·53	31 489·18
7	113	119	410	383	11	107	4	734	1 649	4 498·48	10 247·18	14 745·66
8	96	16	397	301	3	47	3	569	1 320	3 515·89	5 663·25	9 179·14
9	501	375	964	768	24	225	10	1 625	3 616	5 723·49	12 740·80	18 464·29
10	635	476	1 302	998	34	298	9	2 206	4 847	7 509·64	17 321·78	24 831·42
11	529	394	1 395	1 042	45	390	7	2 372	5 251	7 220·97	17 794·76	25 015·73
12	397	337	1 463	1 092	62	388	33	2 568	5 606	8 443·20	17 982·62	26 425·82
S.ä.	6 998	4 868								61 731·78	145 155·34	206 887·12

Vid slutet av januari månad understöddes sålunda sammanlagt icke mindre än 7 069 personer. Sedan understödsverksamhetens början har utbetalats 206 887·12 kr., varav inemot 100 000 kr. torde belöpa sig på statens andel.

II. Göteborg.

Den 3 september 1914 tillsatte stadsfullmäktige kommunal arbetslöshets- och hjälpkommitté, bestående av 11 ledamöter. Kommittén utsåg omedelbart inom sig två utskott, vardera å tre ledamöter, det ena för att utreda, i vilken utsträckning arbetslöshet vore rådande i Göteborg, det andra för uppgörande av förslag till samarbete med i Göteborg verksamma filantropiska företag. Sedan Kungl. Maj:t genom den 10 september 1914 fastställda instruktioner för kommunala hjälpkommittéer förordnat, att, där offentlig arbetsförmedling funnes, denna borde fungera som organ för arbetsförmedling och registrering av de arbetslösa, öfverflyttades det förra utskottets uppdrag å Göteborgs stads arbetsförmedling.

Under november månad tillsatte kommittén ett arbetsutskott om 7 ledamöter för att besluta om understödssökandes rätt till understöd, bestämma understödets storlek samt ombesörja detsammes utdelande. I Göteborg finnes blott en hjälpbyrå, vilken hålles öppen för allmänheten en timme varje söckendag; en av arbetsutskottets ledamöter är

därvid tillstades å byrån. Arbetsutskottet sammanträder varje måndag för att bevilja understöd. Dessa utbetalas närmast följande fredag och utdelas tills vidare åt de understödsberättigade i deras hem. Utdelandet av understödet ombesörjes huvudsakligen av arbetslösa, som härför uppbära särskilt arvode.

Till grund för understödsverksamheten ligger kungl. förordningen den 28 september 1914 samt de »Anvisningar», som utgivits av Statens arbetslöshetskommission. Den, som söker arbetslöshetsunderstöd, skall sålunda anmäla sig å Göteborgs stads arbetsförmedlings kontor. Villkor för understöds bibehållande är daglig inställelse å arbetsförmedlingen. Vidare fordras, att understödssökande å arbetsförmedlingen gör anmälan om arbete, som på annat sätt erhållits, ävensom om tillämnad avresa från orten. Vägran att antaga av arbetsförmedlingen anvisat lämpligt arbete medför i regeln understödets förlust. Anteckning om sådan vägran och om skälen därtill göres å arbetsförmedlingen och tillställs understödskommittén för att tjäna till ledning vid bestämmandet av, huruvida den understödssökande bör anses berättigad till understöd.

Beträffande de medel, som i form av anslag och gåvor ställts till hjälpverksamhetens förfogande, så anslago stadsfullmäktige under oktober 1914 25 000 kr., varjämte genom Drottningens Centralkommitté överlämnades en gåva å 4 000 kr. Under november inflöto inga ytterligare medel, men under december tillkom ett av länsbjälpkommittén i Göteborgs och Bohus län överlämnat belopp å 1 985 kr., som åstadkommits genom insamlingar i Nordamerikas Förenta Stater.

Genom den livliga trafiken i hamnen har arbetstillgången i Göteborg varit jämförelsevis god under den gångna hösten. En stor del arbetslösa inom grovarbetarfacken har där kunnat anvisas arbete. Det är därför huvudsakligen arbetslösheten inom tobaksbranschen, som föranlett den understödsverksamhet, vilken började den 23 november 1914. Vid månadens slut hade 324 ansökningar om understöd inkommit. Under december tillkommo 153 ansökningar, varför hela antalet tillsammans med de från november kvarstående utgjorde 477. Av dessa ansökningar beviljades 216 för sammanlagt 593 personer om tillhopa 4 708 kr. 25 öre. Under december månads lopp indrogos och upphörde 65 understöd för 163 personer, vilka tillsammans uppburit 980 kr. 80 öre.

Efterföljande sammanställning utvisar för varje vecka under tiden 23 november 1914—31 januari 1915 dels antalet understödstagare, dels understödens sammanlagda belopp.

T i d.	Antal understöds- tagare.	Understöds- belopp (kontant). Kr.	T i d.	Antal understöds- tagare.	Understöds- belopp (kontant). Kr.
28/11—29/11 1914 . .	38	100.95	28/12—29/12 1915 . .	351	1 278.75
30/11—6/12	190	1 038.50	4/1—10/1	336	1 288.10
7/12—13/12	236	958.20	11/1—18/1	371	1 504.20
14/12—20/12	319	1 354.15	19/1—24/1	338	1 359.50
21/12—27/12	311	1 256.45	25/1—31/1	295	1 348.85
			<i>Summa</i>		11 487.65

Understödsbeloppen per dag utgöra i regeln: 1.20 kr. för man och hustru, 80 öre för ensamstående person över 18 år, 50 öre för person, som fyllt 15, men ej 18 år samt 25 öre för varje inom eller utom äktenskapet fött barn. Göteborgs kommun har sålunda satt det kommunala bidraget lika med statsbidragets maximum. Utom de nu nämnda understöden utbetalades av gävmedel under november 267 kr. till 20 behövande personer och under december 843 kr. till 57 personer.

III. Norrköping.

Den 25 augusti 1914 tillsatte stadsfullmäktiges beredningsutskott kommunal hjälpkommitté, bestående av sex ledamöter med sex suppleanter förutom ordförande. Kommittén har inom sig utsett verkställande utskott samt livsmedelsutskott. Dess beslutande-rätt angående beviljandet av ansökningar om understöd har överlåtits på två jourhavande, vilka utses bland kommitténs ledamöter och tjänstgöra en vecka åt gången. Den av kommittén inrättade hjälpbyrån trädde i verksamhet den 14 oktober och hålles öppen fyra timmar varje dag. Från den 20 november 1914 finnes i staden även en av kommittén anordnad livsmedelsdepå, som administreras av livsmedelsutskottet och Norrköpings livsmedelskommission.

Den understödssökande har att anmäla sig å arbetsförmedlingen, medhavande de intyg, som i § 2 av kungl. kungörelsen erfordras. Understödsblanketten jämte intygen översändas till hjälpbyrån, som verkställer undersökning om sökandens förhållanden. Anteckning om undersökningens resultat sker på understödsblanketten. Då understöd beviljats, angives jämväl å denna blankett dess storlek och art per dag. Understödsdagare tillerkänt understöd tilldelas honom å hjälpbyrån i form av anvisning å kommitténs livsmedelsdepå, varjämte de understödsdagare, som så önska, erhålla poletter för hämtning i vissa mjölkaffärer av ett visst kvantum mjölk pr dag. Ogifta manliga personer erhålla i allmänhet sitt understöd i form av poletter till frälsningsarméns ångkök. I undantagsfall utdelas kontant understöd till välkända, ogifta understödsdagare, som ej lämpligen kunna tillgodogöra sig understöd in natura.

I och för kontroll av understödssökandes arbetslöshetsförhållanden skall å arbetsförmedlingen inskrivningskortet stämplas varje helgfri dag, vilken stämpling ligger till grund för hjälpbyråns bedömande av understödets utanordnande.

Bland särskilda beslut, som kommittén fattat, må anföras: att delvis arbetslös person må tilldelas understöd av kommunala medel, endast i fall han utom sig själv har mer än tre personer att försörja och att i sådant fall understödet skall utgå med hälften av stadens maximibelopp; att ifall hustrun till understödssökande har en inkomst av minst 10 kr. per vecka, skall vid understödets beräkning undantagas hustrun samt ett barn, men att, om inkomsten är mindre än 10 kr., endast hustrun skall undantagas, samt att hyreshjälp av kommunala medel må lämnas familjeförsörjare efter prövning av varje särskilt fall.

Under oktober anslago stadsfullmäktige till understödsverksamheten för den återstående delen av år 1914 ett belopp å 30 000 kr. I gåvor från en enskild person och från några föreningar inflöto till kommittén under augusti och september inalles 5 394 kr. 20 öre, vilka medel enligt givarnas önskan användes till landstormens i Norrköping beklädnad och utrustning. Under december beviljades av länshjälpkommittén i Östergötlands län av medel, som ställts till förfogande genom Drottningens Centralkommitté, en summa å 282 kr., vartill kom en gåva från enskild person å 15 kr. för utdelning till julen.

Hjälpkommittén började sitt arbete den 8 september 1914; den egentliga understödsverksamheten begynte den 23 oktober. Även under tiden före detta datum understöddes dock åtskilliga behövande dels in natura, dels medelst bidrag till hyran m. m. till ett sammanlagt belopp å 575 kr., som i avvaktan på anslag från kommunen förskotterades av de influtna gåvomedlen.

Understödsverksamhetens omfattning under tiden från och med den 23 oktober 1914 till den 31 januari 1915 klargöres av efterföljande sammanställning.

Under tiden 23 oktober—31 december 1914 avslogos 50 ansökningar om understöd; under december upphörde eller indrogos 4 understöd för tillsammans 8 personer. Det intill den 19 december till en understödsdagare utbetalade högsta understödsbeloppet pr dag uppgick till 2 kr. 95 öre. — Understöd till delvis arbetslösa hade dittills utdelats till blott 2 personer till ett sammanlagt belopp av 39 kr. 90 öre.

Läget å arbetsmarknaden i Norrköping var under oktober och november oväntat gott, men försämrades betydligt under december.

T i d.	Antal understöds- tagare.	Understödsbelopp	
		kontant. Kr.	in natura. Kr.
28/10—5/11 1914.	43	44.92	154.05
6/11—12/11 »	49	22.88	193.34
13/11—19/11 »	87	14.40	346.45
20/11—26/11 »	91	14.40	323.00
27/11—3/12 »	116	9.60	493.10
4/12—10/12 »	178	9.60	731.25
11/12—18/12 »	241	9.60	935.80
19/12—24/12 »	349	9.60	1 369.35
28/12—2/1 1915.	382	12.00	1 462.25
3/1—9/1 »	338	9.60	1 350.40
10/1—16/1 »	384	40.15	1 582.00
17/1—23/1 »	472	36.40	1 756.50
25/1—31/1 »	481	35.50	1 754.35
Summa		268.65	12 451.84

Över 700 man hava under de sista månaderna av år 1914 haft sysselsättning vid vissa offentliga arbetsföretag inom Norrköping. Så hava omkring 260 man arbetat för statens räkning vid byggandet av nytt posthus och av nya lokomotivstallar samt vid diverse bangårdsarbeten. Norrköpings kommun låter uppföra slakthus, lungsotssjukhus, simhall, bygga en bro, utvidga spårvägsnätet, utföra hamn- och vattenledningsarbeten m. m. Omkring 450 man hade här arbetstillfällen till slutet av december, då arbetsstyrkan minskades till omkring 280 man.

2. Statens livsmedelskommission.

Överenskommelse rörande pris å mjöl m. m. Genom meddelande till statens livsmedelskommission den 20 januari anmälde de till kvarnföreningen anslutna kvarnarna för kommissionen, att de på grund av högre spannmålspris måste efter den 1 februari höja dittills gällande noteringar å sina produkter.

Vid de på grund härav mellan kommissionen och representanter för kvarnföreningen förda förhandlingarna sökte dessa genom inför kommissionen framlagda kalkyler visa, att de efter den 1 februari måste för sin produktion använda sig av en blandning av 75 % amerikanskt vete till ett pris av 25.50 kr. och 25 % svenskt vete till ett pris av 28.50 kr., varvid det sålunda framställda, till grund för noteringarna liggande mjölet (bagerimjöl) komme att betinga ett pris vid kvarnen av 34.20 kr., allt pr 100 kg. För kli beräknades därvid ett pris av 19 kr. pr 100 kg.

Från kommissionens sida ifrågasattes en uppgörelse, gällande för en tid av tre månader, på basis av ett pris av 25.25 kr. pr 100 kg. för såväl

svenskt som amerikanskt vete, det senare väsentligen levererat genom kommissionen av de för statens räkning inköpta förråden. Detta pris har för det amerikanska vetets vidkommande beräknats utgöra statens självkostnadspris för den kvantitet å 40 000 ton, för vilken av kommissionen för statens och svenska kommuners räkning köp avslutits intill den 15 januari. Då en dylik överlåtelse till självkostnadspris icke står i överensstämmelse med innebörden av det jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande tidigare med kvarnarna träffade avtalet om magasinering och eventuellt övertagande av statens spannmål, har en förutsättning för den här ifrågasatta prisöverenskommelsen givetvis varit inhämtande av nådigt bifall till en ändring i sådant syfte av berörda avtal. Utgående från nu nämnda pris å såväl svenskt som amerikanskt vete och med användande av samma kalkyl, som av kvarnarna lagts till grund för det av dem framställda förslaget, ifrågasatte kommissionen vid förhandlingarna ett pris å vetemjöl av högst 33.10 kr. pr 100 kg.

Beträffande rågmjölet utgingo kvarnarna vid sina kalkyler från ett rågpris av 26 kr. och ett pris å kli av 19 kr. samt kommo därvid till ett pris för 85 % rågmjöl av 31.75 kr., allt per 100 kg. vid kvarnen. Kommissionen ifrågasatte ungefärligen samma utgångspris för råg som för vete, nämligen 25 kr., och ett däremot svarande pris å rågmjöl, gällande för tre månader, av 30.55 kr., allt per 100 kg.

Kommissionen framhöll till de pris å svensk spannmål, som av kommissionen ifrågasattes, att de visserligen ur flera synpunkter syntes kommissionen allt för höga. Men då kommissionen tillika ansåg det vara av den största vikt att omedelbart kunna träffa en överenskommelse för en längre tid framåt med kvarnarna, något som med hänsyn till storleken av deras inneliggande lager av spannmål — den 16 januari uppgavs detta till i runt tal 60 000 ton (mjöl inberäknat) — syntes väl befogat, ville kommissionen göra denna eftergift till förmån för de kvarnar, som till äventyrs köpt eller ännu kunde komma att köpa sin råvara till högre pris. Inom kommissionen hade emellertid beträffande det från kommissionens sida ifrågasatta priset på råg gjorts gällande, att detta bort beräknas till högst 23 kr., men kommissionens majoritet hade likväl, av fruktan för att ett sådant pris, med hänsyn till gällande pris å fodermedel, komme att leda till användande av råg till kreatursfodring, ansett sig böra utgå från ovannämnda högre pris.

Kvarnföreningens delegerade meddelade såsom svar å kommissionens förslag till överenskommelse, att de väl kunde godkänna denna, men endast för tiden 1—15 februari, det vill säga för den korta tiden av 14 dagar. Då härmed det väsentliga syftet med det av kommissionen framställda förslaget eller vinnande av en längre tids lugna och stabila förhållanden på mjölmarknaden icke i någon mån skulle ernås, ansåg kommissionen sig icke kunna acceptera detta kvarnarnas förslag.

Av sådan anledning och då sålunda de mellan kommissionen och kvarnföreningen förda underhandlingarna ej lett till positivt resultat, bragte kommissionen genom skrivelse i enlighet med föreskrift i Kungl. Maj:ts beslut den 23 december 1914 detta förhållande till Kungl. Maj:ts kännedom.

Samtidigt ansåg sig kommissionen böra uttala, att det i frågans dåvarande läge icke syntes kommissionen återstå annan utväg till här förevarande spörsmåls ordnande än fastställande av officiella maximipris å spannmål och mjöl i enlighet med lagen den 9 oktober 1914 om förfogande över vissa varor vid krig eller krigsfara, i vilket avseende kommissionen ock vore beredd att avgiva förslag.

Med anledning härav anmodades kommissionen också av Kungl. Maj:t att ofördröjligen inkomma med sådant förslag.

Samtidigt kallade emellertid statsministern kvarnföreningens representanter att med honom och chefen för jordbruksdepartementet sammanträda till förhandlingar i ärendet.

Dessa förhandlingar hava, sedan kvarnföreningens representanter satt sig i förbindelse med övriga kvarnägare inom föreningen, lett till det resultat, att kvarnföreningen genom en till statsministern överlämnad skrivelse gjort följande åtaganden:

Prisen å kvarnarnas produkter skola från och med den 1 februari tills vidare och i varje fall åtminstone intill den 1 april 1915 bliva: för vetemjöl (s. k. bagerimjöl) kr. 32.50, för 85 % rågmjöl kr. 30.50, för sammalet rågmjöl kr. 27.75 å 28.75, allt per 100 kg. vid kvarn. — Beträffande klipriset förbinda sig kvarnarna att vid bestämmande därav taga hänsyn till angelägenheten att uppehålla en sådan relation mellan prisen å kli och å brödspannmål, att lantmännen icke föranledas att använda brödspannmål i stället för kli till utfodring av kreatur.

Dessa pris gälla under samma förutsättning, som uppställdes under förhandlingarna mellan livsmedelskommissionen och kvarnföreningen, eller att staten av importerat vete skall tillhandahålla kvarnarna viss myckenhet till pris i kvarnhamn av kr. 25.25 per 100 kg.

På grund av vad sålunda förekommit har Kungl. Maj:t den 29 januari 1915, med förklaring att med frågan om fastställande av maximipris skulle tills vidare anstå, bemyndigat livsmedelskommissionen att till ett pris av kr. 25.25 per 100 kg. tillhandahålla kvarnarna spannmål i överensstämmelse med anförda skrivelse.

Samtidigt med detta bemyndigande har kommissionen mottagit skrivelse från chefen för jordbruksdepartementet med anmodan att inkomma med förslag till föreskrifter om maximipris på spannmål och mjöl samt vad därmed sammanhänger. Sådana sifferuppgifter, som väsentligen bero av nu rådande och växling underkastade förhållanden, erfordras emellertid ej.

3. Statens krigsförsäkringskommission.

I »Sociala Meddelanden»¹ är tidigare redogjort för kommissionens tillkomst och mål samt de kungörelser som reglera densammas verksamhet. Sedan kommissionen nu fungerat under mer än 4 månader, torde en kort översikt av dess arbete under år 1914 och en del hithörande förhållanden vara av intresse.

Kommissionens huvuduppgift, att stödja rederinäringen samt därigenom bidra till upptagandet av den vid krigsutbrottet så gott som helt avstannade fraktfarten, kan anses vara väl fylld.

Redan från kommissionens första dag hava ansökningarna om kaskoförsäkring influtit i en jämn ström och vid årets slut hade kommissionen beviljat försäkringar för ej mindre än 2 386 resor, av vilka flertalet avser rundresor eller resor tur och retur. Det sammanlagda värdet å de avslutade kaskoförsäkringarna uppgick till 302 721 806 kronor, för vilka i premier erlagts kontant 3 162 531·30 kronor och i reverser 3 310 537·75 kronor, i medeltal motsvarande för kontanta premiebeloppet 1·04 % och för totalbeloppet 2·13 %. Varuförsäkringarnas antal uppgick vid årsskiftet till 10 642 med ett totalt försäkringsvärde av 183 258 339·85 kronor, för vilka i premier erlagts 2 436 554·54 kronor, i medeltal motsvarande 1·33 %. För ungefär hälften av de kaskoförsäkrade fartygen hava rederierna tecknat förbindelse att ansvara för ersättning till befälhavare och besättning vid skada genom olycksfall till följd av krigsrisk. De övriga rederierna hava genom kommissionen försäkrat besättningarna. Antalet under året avslutade sådana försäkringar uppgår till 737 med ett sammanlagt ansvarsbelopp av 13 644 000 kronor, för vilka i premier erlagts tillhopa 156 100·65 kronor eller i medeltal 1·14 %. Av de 739 fartyg, som under året varit försäkrade, flera av dem för upprepade resor, hava 13 förolyckats eller lidit svårare haveri, och finnas dessa sammanförda i efterföljande tabell. Utöver dessa hava tvenne ångare Carma och Anna Greta ej låtit sig avhöra, sedan de lämnat resp. avgångshamnar den 2 och 16 december.

Av de i tabellen upptagna 13 fartygen hava 8 förolyckats genom minsprängning, medan 5 strandat. Av dessa senare äro emellertid endast tre totalförluster, då de övriga bärgats. Stor är förlusten av människoliv, ej mindre än 56 döda och tre skadade. Ur de i tabellen angivna beloppen å kasko- och lastförsäkring hos kommissionen kan man ej utläsa den verkliga kapitalförlust vår rederinäring och handel gjort genom dessa haverier, då

¹ Årg. 1914, h. 11, sid. 1107.

N:r	Fartygets namn.	Datum för	Anledning till	Av besättningen		Kasko-	Last-
				dödade.	skadades.	försäkring i kommissionen kronor.	kronor.
			förolyckandet.				
1	S:t Paul	2/9	minsprängd	—	1	400 000	—
2	Torggrim	19/10	strandad, vrak	—	—	128 000	146 890
3	Helios	22/10	d:o , bärgad	—	—	148 000	130 423
4	Alice	22/10	minsprängd	2	1	140 000	—
5	Örnen	27/10	d:o	6	—	36 000	—
6	Blanka	29/10	strandad, vrak	—	—	150 000	—
7	Atle	8/11	minsprängd	6	1	232 000	31 550
8	R. F. Berg	9/11	strandad, bärgad	—	—	152 000	62 091
9	Andrea	17/11	minsprängd	—	—	147 600	110 000
10	Everilda	6/12	d:o	17	—	160 000	—
11	Luna	6/12	d:o	—	—	500	—
12	Norra Sverige	7/12	d:o	25	—	500	—
13	Emma	9/12	strandad, vrak	—	—	200 000	360 700

fartygens värde är större än krigsförsäkringsbeloppen och samtliga varor ej täckts genom försäkring i kommissionen. De förlorade fartygens sammanlagda värde torde uppgå till omkring 2 millioner kronor, den förlorade lastens värde låter sig ej uppskattas.

Utöver de ersättningar kommissionen utbetalat till redarna av här angivna ångfartyg, rörande vilkas skador det fastslagits att desamma härröra av sådan krigsrisk som kommissionens försäkring avser, har densamma fått vidkännas en del ersättningskrav för uppbringning och därmed sammanhängande kostnader. Kommissionen har sålunda under året utgivit:

	Kr.
i skaderegleringar för kasko	814 675·07
i , , varor	141 176·88
i ristornerade premier	85 980·53
i återförsäkring av varor	460 591·61
i olycksfallsförsäkring av besättning	156 100·65
i omkostnader	46 952·10
<i>Summa</i>	<i>1 705 476·84</i>

Under året hava kommissionens inkomster varit följande.

	Kr.
Kaskopremier, kontant	3 162 531·30
Varupremier	2 436 554·53
Olycksfallspremier	156 100·65
Räntor	44 704·67
<i>Summa</i>	<i>5 799 891·15</i>

Behållningen vid årets slut skulle således uppgå till 4 094 414⁸¹ kronor, vartill kommer för kaskoförsäkringspremier avlämnade reverser till ett sammanlagt belopp av 3 310 537⁷⁵ kronor, eller tillhopa 7 404 952⁵⁶ kronor.

Från denna summa bör dock dragas ej reglerade, under året inträffade skador, vilka konstaterats härröra av krigsrisk, till ett värde av omkring 500 000 kronor samt outhärrade, eventuellt till krigsrisk hänförliga skador till ett högsta belopp av 1 750 000 kronor.

Arbetsmarknaden under fjärde kvartalet 1914

enligt uppgifter från industriledare m. fl.

Den efterföljande redogörelsen för arbetsmarknadens läge grundar sig, liksom de förut lämnade översikterna, till huvudsaklig del på de uppgifter, som å särskilda frågeformulär inhämtats från arbetsgivare inom olika näringsgrenar. Frågeformulären hava fortfarande till största delen infordrats av Socialstyrelsens ombud i orterna, vilka för närvarande uppgå till ett antal av 40, varav 20 äro föreståndare för arbetsförmedlingsanstalter tillhörande Sveriges offentliga arbetsförmedling.

Direkt av socialstyrelsen hava emellertid dylika uppgifter insamlats från arbetsgivare i Stockholm samt i den närmaste trakten däromkring ävensom från sådana större arbetsgivare i landsorten, vilka i regeln sysselsätta minst 200 arbetare. Antalet av socialstyrelsen direkt tillfrågade arbetsgivare uppgår numera till omkring 600. Såsom material för bedömande av arbetstillgången i riket föreligga även rapporter från socialstyrelsens ombud, vilka rapporter innehålla dels en kort allmän karaktäristik av ställningen på arbetsmarknaden inom ombudens orter, med särskild hänsyn tagen till de större näringar, som där äro representerade, dels uppgifter om arbets- och arbetartillgången inom jordbruket, skogsbruket, byggnadsverksamheten samt transportarbetet i orten, i den mån ombuden genom förfrågningar hos vederbörande arbetsgivare, deras samt arbetarnas organisationer eller på annat sätt kunnat bilda sig en säker uppfattning därom.

För nu ifrågavarande kvartal hava besvarade formulär återkommit från 2 114 arbetsgivare med 254 665 arbetare, varav 2 097 arbetsgivare med 245 003 arbetare inom industri och hantverk samt transportarbete. Samtliga arbetsgivare — med ett par undantag — vilka sysselsätta minst 200 arbetare, hava insänt besvarade formulär, varför ifrågavarande uppgifter torde få anses som i hög grad representativa för åtminstone hela den svenska storindustrin.

Efter bearbetning av de inkomna svaren har det visat sig, att arbetstillgången under ifrågavarande kvartal ansågs, i jämförelse med samma kvartal föregående år, såsom *bättre* av 259 arbetsgivare med 36 833 arbetare (15 %), såsom *oförändrad* av 1 098 arbetsgivare med 114 378 arbetare (47 %) samt såsom *sämre* av 740 arbetsgivare med 93 792 arbetare (38 %).

För bedömande av arbetstillgången under fjärde kvartalet 1914 inom industri och hantverk i jämförelse med närmast föregående kvartal kan i övrigt följande sammanställning anföras:

		Arbetare (i %)		
		anställda hos arbetsgivare, vilka		
		angivit arbetstillgången såsom		
	Antal redo- visade arbetare.	mer än medelgod.	medelgod.	mindre än medelgod.
1914.				
4:de kv.	245 003	52	25	23
3:dje »	251 145	39	29	32
2:dra »	262 988	75	19	6
1:sta »	253 324	71	21	8
1913.				
4:de kv.	257 916	74	21	5
3:dje »	273 375	76	19	5
2:dra »	266 560	77	20	3
1:sta »	250 336	71	23	6
1912.				
4:de kv.	200 918	73	21	6
3:dje »	203 578	73	22	5
2:dra »	202 407	70	25	5
1:sta »	184 711	62	26	12
1911.				
4:de kv.	186 685	58	31	11
3:dje »	186 259	57	28	15
2:dra »	178 446	58	29	13
1:sta »	163 200	51	36	13

Med ledning av tabellen å sid. 106—107, som utgör en sammanfattning av arbetsgivarnas inom industrien och hantverket uppgifter, har utarbetats följande *allmänna översikt över arbetstillgången inom vissa större näringsgrupper* under fjärde kvartalet 1914.

Inom *gruvdriften* synas endast de lappländska malmfälten vara ogynnsamt berörda av den pågående världskrisen. På grund av exportens minskning har arbetstiden här i allmänhet måst inskränkas till fem eller i visst fall allenast fyra dagar i veckan. Inom Bergslagen uppgives däremot, i likhet med föregående kvartal, vattenbristen och den därav följande svårigheten att erhålla nödig drivkraft mångenstädes hava vållat rubbningar. Utsikterna för den närmaste framtiden torde emellertid i detta hänseende hava ljusnat, sedan under årets sista veckor en rikligare nederbörd inträffat. Från några av Bergslagens största gruvfält, som hava varit oberörda av vattenbristen, rapporteras god arbetstillgång. Sammalunda är förhållandet

vid de skånska kolgruvorna, där de höga stenkolsprisen givetvis verkat stimulerande. Av 55 arbetsgivare, från vilka uppgifter föreligga, rapportera 19 mer än medelgod, 18 medelgod och likaledes 18 mindre än medelgod arbetstillgång; antalet berörda arbetare är resp. 6 392, 2 103 och 4 765 (48 %, 16 % och 36 %).

Inom *närings- och njutningsämnesindustrien* uppvisar tobaksindustrien de ogynnsammaste siffrorna; depressionen står här tydligen i samband med de säregna förhållandena, som uppkommit genom riksdagens beslut om införande av tobaksmonopol. Mycket god arbetstillgång har å andra sidan konstaterats vid flertalet choklad-, makaron- och konserverfabriker, som genom kriget blivit befriade från den utländska konkurrensen. Inom kvarnindustrien voro förhållandena mera ojämna; vid vissa kvarnar uppgives arbetstillgången hava varit riklig, medan vid andra rått brist på råvara. Även detta torde vara en följd av de inträdda rubbningarna i fråga om spannmålshandeln. Inalles hava inom närings- och njutningsämnesindustrien uppgivits råda mer än medelgod arbetstillgång hos 120 arbetsgivare med 9 902 arbetare (61 %), medelgod hos 72 arbetsgivare med 3 635 arbetare (23 %) och mindre än medelgod hos 33 arbetsgivare med 2 619 arbetare (16 %).

Inom *textilindustrien* har arbetstillgången i flerfaldiga avseenden rönt inflytande av de abnorma förhållandena på världsmarknaden. Genom att de krigförande makterna avbrutit sina inbördes handelsförbindelser har för den svenska industrien öppnats nya, konkurrensfria avsättningsområden, vilkas exploaterande dock försvårats genom såväl de i vårt land gällande exportförbuden som det engelska förbudet mot utförsel av vissa råvaror. Därtill kommer, att en del fabriker haft att kämpa med svårigheter på grund av vattenbrist. I stort sett kunna dock konjunkturerna inom industrien betecknas som gynnsamma; från vissa håll har till och med försports brist på kvinnlig arbetskraft. Ej mindre än 68 arbetsgivare med 14 278 arbetare (66 %) karakterisera arbetstillgången som mer än medelgod, medan 25 arbetsgivare med 5 239 arbetare (24 %) beteckna den som medelgod och 13 arbetsgivare med 2 142 arbetare (10 %) anse läget mindre gott.

Inom *beklädnadsindustrien* hava trikå- och skofabrikerne undantagslöst rapporterat åtminstone medelgod, i flertalet fall god eller mycket god arbetstillgång, huvudsakligen beroende på stegrad efterfrågan från utlandet. Inom skrädderiyrket och övriga grenar av beklädnadsindustrien synas konjunkturerna däremot ej hava varit så oblandat gynnsamma, trots att en stor del av det gångna kvartalet här torde kunna betecknas som högsåsong. Från flera håll uttalas farhågor för, att de avsevärda prisförhöjningarna på läder, kläde och annat arbetsmaterial skola nödvändiggöra ett fördyrande av fabrikaten, varigenom den inhemska konsumtionen kan komma att ytterligare minskas. Inalles har inom beklädnadsindustrien arbetstillgången av 115 arbetsgivare med 12 204 arbetare (69 %) betecknats som mer än medelgod, av 48 arbetsgivare med 3 956 arbetare (22 %) som medelgod samt av 17 arbetsgivare med 1 658 arbetare (9 %) som mindre än medelgod.

Läder-, hår- och gummivaruindustrien har ännu fördelaktigare siffror att uppvisa. Av de inkomna rapporterna att döma har arbetstillgången varit mer än medelgod hos 26 arbetsgivare med 2 275 arbetare (81 %), medelgod hos 4 arbetsgivare med 164 arbetare (6 %) samt mindre än medelgod hos 3 arbetsgivare med 357 arbetare (13 %). Av hithörande näringsgrenar synes det endast vara reseffektfabrikerna, som konstaterat nedgång i sina avsättningsmöjligheter. Vid garverierna har det endast varit bristen på råmaterial, som gjort, att driften i ett par fall måst något begränsas.

Trävaruindustrien synes under kvartalet hava haft att kämpa med svårigheter av olika slag. För sågverken, liksom för flera andra industrigrenar, har vattenbristen vid kraftverken gjort sig kännbar, vartill kommer, att den genom sommarens arbetskonflikter på en del håll försenade flottningen icke hunnit avslutas. De genom världskriget framkallade exportsvårigheterna hava under kvartalet ytterligare skärpts genom trävarornas uppförande som kontraband. En inskränkning av produktionen är emellertid inom denna industri regelbundet förekommande vid här ifrågavarande årstid, då en del av arbetarstammen sändes till avverkningsarbetet i skogarna. Att döma av de från ortsombuden ingångna rapporterna synes det i allmänhet vara arbetsgivarnas avsikt att under innevarande vinter bedriva dessa arbeten i ganska stor utsträckning, i syfte att dels bereda sin personal arbetstillfällen, dels ock sätta trävaruindustrien i stånd att möta den ökade efterfrågan, som efter den pågående krisens slut torde vara att vänta. Inom snickeriindustrien hava de fabriker, som för sin avsättning äro beroende av utlandet, lidit under synnerligen dåliga konjunkturer. Trots dessa rubbningar synes trävaruindustrien i stort sett ganska väl hava övervunnit de svårigheter, som de senaste månaderna medfört. Av de arbetsgivare, som deltagit i rapporteringen, hava 124 med 11 804 arbetare (43 %) ansett sig kunna be-teckna arbetstillgången som mer än medelgod, medan 115 arbetsgivare med 8 668 arbetare (32 %) karakterisera densamma som medelgod och 109 arbetsgivare med 6 675 arbetare (25 %) uppgiva sig hava haft mindre än medelgod arbetstillgång.

För *trämasse- och pappersindustrien*, som, på grund av svårigheten att arbeta på lager, under tiden närmast efter krisens utbrott led svåra rubbningar, synas avsättningsförhållandena nu åter vara tämligen tillfredsställande. En del fabriker, som haft förbindelser på västra Europa, hava inskränkt sin export på grund av den franska och belgiska marknadens stängning. Till England och Spanien fortgår exporten däremot normalt, och i Ryssland och Tyskland har den svenska produktionen vunnit ökad terräng på grund av de amerikanska förbindelsernas avskärande. Det svåraste hindret för arbetet inom denna industri har emellertid föranletts av vattenbristen, som vållat fullständig driftinställelse vid ett antal fabriker. De relativa siffrorna äro något gynnsammare än för trävaruindustrien: arbetstillgången har angivits som mer än medelgod av 60 arbetsgivare med 8 103 arbetare (47 %), medelgod av 35 arbetsgivare med 5 667 arbetare (33 %) och mindre än medelgod av 30 arbetsgivare med 3 446 arbetare (20 %).

Inom *grafiska industrien* har arbetstillgången betecknats som mer än medelgod av 45 arbetsgivare med 2 560 arbetare (41 %), medelgod av 26 arbetsgivare med 2 091 arbetare (34 %) och mindre än medelgod av 30 arbetsgivare med 1 579 arbetare (25 %). Arbetstillgången synes hava varit synnerligen ojämn vid olika arbetsplatser.

Malmförädlingsindustrien har, enligt vad exportstatistiken utvisar, lidit avsevärt avbräck genom krisen på världsmarknaden. Trots detta finner man i arbetsgivarnas rapporter mera sällan bristande avsättningsmöjligheter anförda som orsak till de driftinskränkningar, som på sina håll företagits. Däremot har vattenbristen även här gjort sig kännbar. Den uppfattningen har till och med gjorts gällande, att industrien, även om en högkonjunktur varit för handen, av brist på drivkraft knappast varit i stånd att uppdriva produktionen synnerligen mycket utöver vad nu varit fallet. Mer än medelgod arbetstillgång har inrapporterats av 37 arbetsgivare med 11 175 arbetare (56 %), medelgod av 16 arbetsgivare med 4 252 arbetare (21 %) och mindre än medelgod av 16 arbetsgivare med 4 666 arbetare (23 %).

Något mindre gynnsamma äro siffrorna för *metallindustrien*. Dock finnas här vissa branscher, vilka betecknat konjunkturerna som synnerligen goda. Bland annat gäller detta fil-, kniv- och yxfabriker. Som orsaker till den stegrade avsättningen uppgivas dels årméleveranser, dels ökad export till vissa länder, som på grund av kriget fått sina normala handelsförbindelser avbrutna. Arbetstillgången karakteriseras som mer än medelgod av 77 arbetsgivare med 10 468 arbetare (52 %), som medelgod av 40 arbetsgivare med 3 863 arbetare (19 %) och som mindre än medelgod av 35 arbetsgivare med 5 821 arbetare (29 %).

Likartade synas förhållandena hava varit inom *maskin- och skeppsbyggnadsindustrien*. Konjunkturerna hava här uppenbarligen i hög grad varit beroende av vilka tillverkningar respektive verkstäder fört i marknaden. Från en del större anläggningar uppgives sålunda, hurusom avsättningsmöjligheterna för vissa produkter så gott som helt avskurits, i andra fall åter blivit synnerligen gynnsamma. För mindre verkstäder, som väsentligen äro baserade på en eller annan specialitet, hava dessa rubbningar sannolikt stundom blivit ganska kännbara. Förutom de vanliga krisorsakerna anföras i en del fall, hurusom årets kläna skörd medfört minskad efterfrågan å lantbruks- och mejerimaskiner. Av specialverkstäderna hava i övrigt bland annat automobilfabrikerna haft synnerligen god, pianofabriker o. d. däremot mindre god arbetstillgång. Inom den elektromekaniska industrien torde man hysa vissa farhågor för framtiden i anledning av den osäkra koppartillförseln. Av arbetsgivarna inom hithörande branscher hava 88 med 15 242 arbetare (46 %) rapporterat mer än medelgod, 64 med 10 206 arbetare (30 %) medelgod samt 78 med 8 139 arbetare (24 %) mindre än medelgod arbetstillgång.

För *jord- och stenindustrien* hava krisens verkningar visat sig mer ödesdiga än för någon av de förut nämnda näringsgrupperna. Stenhuggerierna rapportera nästan undantagslöst otillräcklig arbetstillgång. Avsättningen till utlandet, som redan vid krigets utbrott blev högst väsentligt inskränkt, har ytterligare försvårats genom de abnormt höga frakterna. Denna

depression sträcker sig över hela granitindustrien, ej mindre monument- och byggnadsstenhuggerierna än gatstenshuggerierna. Däremot synas marmor- och sandstensindustrierna mindre berörda. Makadamfabrikerna rapportera i allmänhet tillfredsställande arbetstillgång. Likaså synas kalkbrotten vara relativt gott ställda; sämst har arbetstillgången tydligen varit på Gottland, där man är väsentligen beroende av exporten. Inom byggnadsämnesindustrien måste läget också betecknas som i övervägande grad mindre tillfredsställande, ehuru väl bland annat åtskilliga tegelbruk ännu vid årets slut beteckna arbetstillgången som god. Den utan jämförelse bäst situerade branschen inom här berörda näringsgrupp är glasindustrien, där arbetstillgången genomgående angives som medelgod eller därutöver, i flera fall till och med som mycket god. Endast vid ett glasbruk har arbetstillgången i viss mån befunnits mindre god; detta gäller emellertid närmast tillverkningen av lyxartiklar (kristallsliperi). Inalles har inom jord- och stenindustrien arbetstillgången karakteriserats som mer än medelgod av 74 arbetsgivare med 4 601 arbetare (22 %) och som medelgod av 55 arbetsgivare med 5 167 arbetare (24 %), medan densamma av 104 arbetsgivare med 11 491 arbetare (54 %) betecknas som mindre än medelgod.

En helt annan bild erbjuder *kemisk-tekniska industrien*. Arbetstillgången har här, av rapporterna att döma, varit mer än medelgod hos 40 arbetsgivare med 8 638 arbetare (82 %), medelgod hos 14 arbetsgivare med 1 568 arbetare (15 %) och mindre än medelgod hos allenast 6 arbetsgivare med 348 arbetare (3 %). Det är här i främsta rummet tändsticksindustrien, som bidragit till de gynnsamma siffrorna. Dessa fabriker, som vid kvartalets början i vissa fall gått med något reducerad drift, kunde vid årets slut mestadels beteckna sin arbetstillgång som mycket god. Jämväl ljus-, tvål- och parfymfabrikerna hava i allmänhet inberättat ganska goda konjunkturer, trots den i vissa fall hämmade tillförseln av råmaterial.

Byggnadsverksamheten är vid sidan av jord- och stenindustrien den näringsgren, som arbetat under mest tryckta konjunkturer. I åtskilliga städer, såsom Malmö, Lund, Ystad, Örebro och Västerås, har ställningen varit sådan, att den enskilda byggnadsverksamheten i det närmaste upphört. Även i övrigt betecknas arbetsmarknaden som mindre god i flertalet av de städer, varifrån socialstyrelsen har rapporter. Med hänsyn till årstiden tämligen tillfredsställande arbetstillgång har dock uppgivits vara för handen å en del orter, såsom Norrköping, Västervik, Karlskrona, Kristianstad, Halmstad, Karlstad, Falun, Östersund och Luleå. Offentliga arbeten, vilka i viss mån bidragit att motverka arbetslösheten, inberättas från Stockholm, Norrköping, Uppsala, Växjö, Visby, Lund, Västerås och Ludvika. Arbetstillgången angives av 17 arbetsgivare med 825 arbetare (18 %) som mer än medelgod, av 18 arbetsgivare med 1 343 arbetare (28 %) som medelgod och av 39 arbetsgivare med 2 581 arbetare (54 %) som mindre än medelgod.

Inom *transportarbetet* har arbetstillgången varit ganska ojämn. För stuv- och lastarbete betecknas konjunkturerna i Göteborg, Halmstad och Malmö som mycket goda och i Hälsingborg, Landskrona, Norrköping, Oxelösund, Gävle m. fl. orter som åtminstone medelgoda. Bogserbåtsrederierna hava i Göte-

Näringsgrenar.	Hela antalet.		Tillgång å arbete.							
			Mycket god.		God.		Medelgod.		Mindre god.	
	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.
Gruvdrift	55	13 260	1	407	18	5 985	18	2 103	15	4 462
Annan brytn.- o. upptagn.-industri	24	428	2	63	13	225	6	107	1	6
Närings- o. nyttningsämnesindustri:										
Kvarnindustri	19	1 065	1	70	9	544	7	301	2	150
Bageriyrket	38	1 484	1	39	13	676	18	620	5	104
Choklad- och karamelltillverkning	14	2 021	6	1 444	6	401	2	176	—	—
Sockerindustri	25	3 495	3	231	14	2 343	7	853	1	68
Bryggeriindustri	66	3 343	2	89	29	1 497	27	1 321	8	436
Tobaksindustri	22	3 013	—	—	9	1 229	2	56	4	160
Annan närings- o. nyttn.-äm.-ind.	41	1 735	5	206	22	1 133	9	308	4	85
Textilindustri:										
Bomullsindustri	31	9 767	2	242	19	5 698	7	3 362	3	465
Ylleindustri	47	8 426	7	1 108	28	5 373	8	1 163	3	728
Jute- och linneindustri	7	2 207	1	281	3	800	1	340	2	786
Annan textilindustri	21	1 259	2	172	6	604	9	374	4	109
Beklädnadsindustri:										
Skrädderi- och sömnadsyrket	63	6 193	3	527	19	2 309	28	1 867	10	1 078
Trikkåfabrikation	17	2 310	6	886	10	1 293	1	131	—	—
Skoindustri	47	6 309	9	1 900	30	2 937	8	1 472	—	—
Annan beklädnadsindustri	53	3 006	11	544	27	1 808	11	486	2	66
Läder-, hår- o. gummivaruindustri	33	2 796	6	597	20	1 678	4	164	1	179
Trävaruindustri:										
Sågverk och brädgårdar	205	19 722	7	1 168	66	7 751	68	6 071	51	4 079
Snickerier och annan träförädling	139	7 085	9	318	38	2 227	47	2 597	24	1 018
Korkfabrikation	4	340	—	—	4	340	—	—	—	—
Trämasse- och pappersindustri:										
Trämassefabriker	61	7 610	2	95	26	4 111	18	2 323	9	766
Pappersbruk	34	7 632	3	158	10	2 627	9	2 581	10	2 026
Bokbinderiyrket	26	1 821	6	597	12	499	5	626	3	99
Tapetfabrikation	4	153	—	—	1	16	3	137	—	—
Grafisk industri	101	6 230	11	843	34	1 717	26	2 091	25	1 457
Malmförädlingsindustri	69	20 093	4	1 803	33	9 372	16	4 252	11	4 244
Metallindustri:										
Järn- och stålvarufabr. samt gjuterier	93	12 794	16	1 009	31	4 634	23	2 271	18	4 725
Bleck- och plåtslageriyrket	19	2 630	1	15	10	1 870	5	684	1	23
Annan metallindustri	40	4 728	8	787	11	2 153	12	908	8	749
Maskin- o. skeppsbyggnadsindustri:										
Mekanisk verkstadsindustri	177	21 830	19	2 992	47	6 956	47	5 762	44	4 911
Skeppsvarv	22	4 911	4	976	6	2 454	7	1 358	3	78
Elektromekanisk industri	15	6 123	2	537	4	1 020	8	3 043	1	1 523
Annan maskinindustri	16	723	—	—	6	307	2	43	8	373
Jord- och stenindustri:										
Stenhuggeribranschen	49	8 751	3	246	3	152	8	347	14	2 215
Kakel- och lerkärlsindustri	18	2 643	—	—	3	57	5	2 015	6	426
Tegelindustri	72	1 301	2	85	15	398	16	260	15	361
Glasindustri	27	3 399	6	489	14	1 711	6	681	1	518
Annan jord- och stenindustri	43	4 737	1	53	12	1 122	14	1 757	10	1 717
Kemisk-teknisk industri:										
Ljus-, tvål- och parfymfabriker	14	705	3	89	9	550	2	66	—	—
Tändsticksindustri	17	7 421	12	6 290	4	709	1	422	—	—
Annan kemisk-teknisk industri	29	2 428	2	76	10	924	11	1 080	6	348
Byggnadsindustri:										
Husbyggnadsindustri	43	3 328	—	—	6	320	13	1 012	14	303
Målning och glasmåsterirörelse	9	201	—	—	1	25	2	52	6	124
Annan byggnadsindustri	22	1 220	4	262	6	218	3	279	8	440
Transportarbete	29	3 882	7	1 027	8	570	8	1 460	4	723
Handel och varulager	30	930	3	141	19	619	6	146	2	24
Kommunala arbeten	32	4 161	1	1 413	18	1 958	8	536	4	222
Statens arbeten	15	3 354	4	889	10	1 498	1	967	—	—
Summa 4:de kv. 1914	2 097	245 003	208	31 194	772	95 418	573	61 081	371	42 874
, 3:dje , ,	2 169	251 145	137	17 211	729	79 718	616	72 971	476	58 665
, 2:dra , ,	2 161	262 988	374	48 213	1 157	149 562	466	50 650	145	13 699
, 1:sta , ,	2 153	253 324	252	39 291	1 033	142 050	609	52 244	182	17 729
, 4:de , 1913	2 121	257 916	280	43 355	1 081	147 236	552	54 239	151	10 887
, 3:dje , ,	2 295	273 375	357	53 968	1 259	153 819	519	52 093	127	12 368
, 2:dra , ,	2 167	266 580	345	55 082	1 163	150 056	538	52 363	99	7 961
, 1:sta , ,	2 113	250 336	273	50 212	996	128 715	612	56 353	176	11 977
, 4:de , 1912	1 272	200 918	169	39 008	687	108 804	338	41 671	98	9 840

Dålig.		Arbetsstillgången i jämförelse med samma kvartal föregående år.						Tillgång på arbetskraft.					
		Bättre.		Oförändrad.		Sämre.		Brist.		Normal tillgång.		Överflöd.	
		A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.
3	303	4	397	20	6 039	31	6 824	2	235	36	8 259	17	4 766
2	27	5	107	18	318	1	3	—	—	21	388	3	40
—	—	1	24	14	857	4	184	1	109	14	712	4	244
1	45	2	24	26	1 074	10	386	1	150	26	1 037	11	297
—	—	6	1 225	6	620	2	176	1	288	11	1 529	2	204
—	—	5	1 361	19	2 066	1	68	—	—	18	2 285	7	1 210
—	—	5	390	55	2 557	6	396	1	18	53	2 581	12	794
7	1 568	2	480	9	741	11	1 792	—	—	10	1 254	12	1 759
1	3	6	340	27	1 172	8	223	—	—	33	1 442	8	293
—	—	6	2 374	18	5 580	7	1 813	10	3 819	20	6 358	1	90
1	54	20	3 966	19	3 251	8	1 209	2	744	38	5 678	7	2 004
—	—	2	699	2	382	3	1 126	1	418	5	1 577	1	212
—	—	5	452	9	538	7	269	—	—	19	1 095	2	164
3	412	5	619	37	2 429	21	3 145	2	272	53	4 870	8	1 051
—	—	10	1 411	6	768	1	131	—	—	17	2 310	—	—
—	—	13	2 000	29	2 920	5	1 389	2	580	41	5 007	4	722
2	102	6	432	36	2 160	11	414	7	264	41	2 320	5	422
2	178	10	748	16	1 540	7	508	1	11	22	1 965	10	820
13	653	12	660	131	12 900	62	6 162	1	122	163	16 021	41	3 579
21	925	9	329	55	2 507	75	4 249	1	18	97	5 313	41	1 754
—	—	1	57	3	283	—	—	—	—	4	340	—	—
6	315	2	330	39	5 791	20	1 489	2	102	46	6 342	13	1 166
2	240	4	615	14	3 399	16	3 618	1	200	24	6 196	9	1 236
—	—	2	25	15	1 052	9	744	—	—	25	1 803	1	18
—	—	—	—	3	117	1	36	—	—	4	153	—	—
5	122	6	249	45	3 071	50	2 910	1	50	72	4 330	28	1 850
5	422	7	3 368	35	6 114	27	10 611	—	—	55	13 475	14	6 618
5	155	18	1 036	41	3 428	34	8 330	2	64	73	10 231	18	2 499
2	38	5	220	10	2 288	4	122	—	—	12	2 324	7	306
1	131	6	959	18	2 408	16	1 361	2	84	29	3 421	9	1 223
20	1 209	15	2 528	73	8 108	89	11 194	12	2 886	126	14 412	39	4 532
2	45	5	2 271	12	2 517	5	123	4	1 376	14	3 306	4	229
—	—	2	224	9	3 398	4	2 501	1	38	11	4 202	3	1 883
—	—	—	—	6	295	10	428	—	—	12	617	4	106
21	5 791	2	97	4	279	43	8 375	—	—	17	4 069	32	4 682
4	145	—	—	7	1 272	11	1 371	—	—	10	2 151	8	492
24	197	—	—	42	7 055	30	546	1	8	45	951	26	342
—	—	5	645	19	2 733	3	681	—	—	27	3 399	—	—
6	88	2	96	20	1 773	21	2 868	2	47	25	3 266	16	1 424
—	—	3	116	11	589	—	—	—	—	11	582	3	123
—	—	4	676	13	6 745	—	—	—	—	17	7 421	—	—
—	—	3	170	17	1 152	9	1 106	—	—	23	1 929	6	499
10	1 693	7	791	12	580	24	1 957	—	—	20	1 097	23	2 231
—	—	1	12	3	69	5	120	—	—	6	116	3	85
1	21	2	110	10	431	10	679	2	82	15	735	5	403
2	102	6	980	13	1 425	10	1 477	2	198	16	1 949	11	1 735
—	—	4	167	21	678	5	85	4	120	19	494	7	816
1	2	7	1 822	23	2 233	2	106	1	25	24	3 693	7	448
—	—	6	1 231	8	1 636	1	487	1	125	12	2 436	2	793
178	14 986	259	36 833	1 098	114 378	740	93 792	71	11 953	1 532	177 391	494	55 659
211	22 580	174	22 171	1 007	97 996	988	130 978	121	19 370	1 593	169 890	455	61 885
19	864	422	53 154	1 506	179 784	233	30 050	235	38 492	1 807	212 076	119	12 420
77	2 010	369	48 262	1 514	174 389	270	30 673	147	25 899	1 759	205 376	247	22 049
57	2 199	386	58 162	1 499	172 968	236	26 786	102	21 112	1 828	219 502	191	17 802
33	1 127	502	58 949	1 582	188 437	211	25 989	277	45 258	1 897	214 557	121	13 560
22	1 098	479	71 782	1 534	179 596	154	15 182	211	34 181	1 817	219 415	139	12 964
56	8 079	417	66 581	1 503	167 721	193	16 084	120	21 097	1 742	202 349	251	26 890
30	1 595	332	68 615	827	122 688	113	9 615	62	14 792	1 029	162 580	181	23 606

borg haft mycket god, i Stockholm mindre god arbetstillgång. Av de arbetsgivare, från vilka uppgifter föreligga, hava 15 med 1 597 arbetare (41 %) betecknat arbetstillgången som mer än medelgod, medan densamma av 8 arbetsgivare med 1 460 arbetare (38 %) anses medelgod och av 6 arbetsgivare med 825 arbetare (21 %) mindre än medelgod.

Arbetstillgången inom *jordbruket* betecknas av Skånska lantmännens arbetsgivareförening som mindre god, med överflöd på arbetskraft; som en särskild olägenhet anföres, att en del införskrivna galiziska arbetare på grund av kriget ej kunnat hemsändas, utan måst av arbetsgivarna behållas över vintern. Eljest hava de arbetsgivare inom denna bransch — huvudsakligen mellansvenska bruksbolag — från vilka uppgifter föreligga, i allmänhet betecknat ställningen med hänsyn till årstiden som tillfredsställande.

Enär arbetsmarknadens läge givetvis måste i hög grad inverka på den offentliga arbetsförmedlingens verksamhet och läget i viss mån återspeglas i denna verksamhet, meddelas här nedan ur de månatliga redogörelserna för Sveriges offentliga arbetsförmedling till ytterligare jämförelse följande resultat angående tillgång och efterfrågan på arbetskraft.

På 100 *lediga platser* kommo följande *ansökningar om arbete*:

<i>4:de kvartalet 1914.</i>	Inom jord- bruket m. m.	Inom övriga näringsgrenar.	Inom samtliga näringsgrenar.
December	130	189	182
November	116	217	192
Oktober	94	145	128
<i>3:de kvartalet 1914.</i>			
September	96	130	121
Augusti	95	156	133
Juli	82	103	99
<i>4:de kvartalet 1913.</i>			
December	92	122	117
November	96	141	129
Oktober	77	108	98

Arbetsmarknadens allmänna läge under fjärde kvartalet 1914 har varit avgjort mindre gynnsamt än vid samma tid föregående år, men synes utvisa en förbättring i jämförelse med närmast föregående kvartal, särskilt om hänsyn toges till den allmänna nedgång inom näringslivet, som under årets sista månader är regel inom åtskilliga branscher.

Ställningen framträder med särskild tydlighet i den statistiska sammanställningen å sid. 101, enligt vilken av de av rapporteringen berörda 245 003 arbetarna 52 % voro anställda hos arbetsgivare, vilka angivit arbetstillgången såsom mer än medelgod, under det att 23 % tillhörde företag med mindre än medelgod arbetstillgång. Motsvarande siffror voro för samma kvartal 1913 74 och 5 %, 1912 73 och 6 % samt 1911 58 och 11 %. En omständighet, som vid tabellens begagnande måste tagas i beräkning, är, att de fyra år, för vilka statistik föreligger, fränsett sista halvåret, äro att anse som en tid av

ekonomisk högkonjunktur. Emellertid torde om den innevarande kristidens karaktär det allmänna omdömet kunna avgivas, att densamma, till skillnad från föregående liknande perioder, trots den allmänna åtstramningen med därav följande depression inom vissa näringsgrenar, för ett flertal industrier medfört avgjort gynnsamma konjunkturer. Arbetsstillgången torde sålunda snarast kunna karakteriseras såsom *ojämn*.

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna.

Den 1 oktober, 1 november och 1 december 1914.

I slutet av september månad utsändes, i likhet med vad förut varit fallet, frågeformulär direkt till samtliga fackföreningar inom 32 fackförbund. Svenska metallindustriarbetareförbundet, vilket redan tidigare, i samband med sin understödkassa för arbetslösa medlemmar, upprättat regelbunden månadsrapportering över arbetslösheten från sina avdelningar, överlämnar fortfarande beredvilligt dessa uppgifter till Socialstyrelsen för vidare bearbetning, varför formulär icke tillställas avdelningar, tillhörande detta förbund. De fackförbund, som icke deltaga i denna rapportering äro *dels* Svenska järnvägs-, lokomotiv-, post- samt telegraf- och telefonmannaförbunden m. fl. på grund därav, att förevarande undersökning avser att utröna arbetslösheten bland huvudsakligen industriens och hantverkets arbetare, *dels* Svenska arbetareförbundet, Svenska skrädderitillskärareförbundet, Frisörbiträdesförbundet samt Byggnadsträarbetareförbundet, vilka förbunds samtliga avdelningar av olika skäl icke besvara Styrelsens formulär.

Resultaten av rapporteringen om antalet arbetslösa inom fackföreningarna vid ovanstående tidpunkter föreligga i här meddelade tabeller, som utgöra en sammanfattning av de bearbetade frågeformulärens uppgifter. Tabellen å sid. 116 är ett sammandrag av huvudtabellerna.

Antalet medlemmar i de rapporterande fackföreningarna den 1 oktober, 1 november och 1 december 1914 utgjorde resp. 61 883, 61 023 och 59 084. Av medlemmarna voro vid samma tidpunkter *arbetslösa* resp. 4 751, 4 953 och 6 089 eller resp. 7·7, 8·1 och 10·3 % av samtliga redovisade. Arbetslöshetsfrekvensen var vid de tre närmast föregående månadsskiftena resp. 3·1, 3·0 och 8·1 %. I jämförelse med föregående år, då arbetslöshetsfrekvensen den 1 oktober, 1 november och 1 december utgjorde resp. 2·2, 2·6 och 4·4 %, har arbetslösheten inom fackföreningarna sålunda avsevärt ökats.

Antalet arbetslösa inom arbetar-

Fackförbund.	Antal redo- visade avdel- ningar. ¹	Antal redovisade medlemmar.			
		Män.		Kvin- nor.	Till- samman
		Helt beta- lande.	Halvt beta- lande.		
Sv. bageri- och konditoriindustriarbetareförbundet	14	923	38	43	1 004
» bleck- och plåtslagare	34	976	233	—	1 209
» bokbindare	4	237	54	193	484
» bryggeriarbetare	19	857	24	421	1 302
De förenade förbunden	26	1 093	44	42	1 179
Sv. gjutare förbundet	76	2 266	256	5	2 527
» grov- och fabriksarbetare	109	7 080	363	230	7 623
» gruvarbetare	8	484	—	—	484
» handskarbetare	6	126	—	40	166
» hattarbetare	4	110	2	15	127
» kakelugnsmakare	7	112	7	—	119
» kommunalarbetare	19	1 110	16	—	1 126
Intern. litografiska	9	116	8	—	124
Sv. metallindustriarbetare	47	—	—	—	20 567
Därav: Järnbruksarbetare	16	—	—	—	2 615
Mek. verkstadsarbetare	31	—	—	—	17 952
Sv. murare förbundet	28	1 598	21	—	1 619
» måleriarbetare	13	1 179	49	—	1 228
Skand. sadelmakare- och tapetserare	24	508	118	16	642
Sv. sko- och läderindustriarbetare	19	1 489	246	490	2 225
» skrädderiarbetare	26	553	44	139	736
» stenindustriarbetare	73	2 841	428	—	3 269
» sågverksindustriarbetare	52	3 131	425	6	3 562
Intern. tobaksarbetare	15	598	25	1 814	2 437
Sv. transportarbetare	6	155	11	92	258
» träarbetare	78	4 518	285	12	4 815
» varuutkörare- och handelsarbetare	22	638	32	137	807
» väg- och vattenbyggnadsarbetare	11	315	1	—	316
» textilarbetare	9	362	21	171	554
» typograf	26	560	248	33	841
» elektriska arbetare	11	338	72	—	410
» slakteri- och charkuteriarbetare	4	52	15	—	67
» stukatör	2	51	5	—	56
Summa	801	2 —	2 —	2 —	61 883

¹ Till följd av det skydd, som dessa uppgifter åtnjuta enligt 2 § 4 mom. tryckfrihetsförordningen, på grundval av ovanstående siffror kunna alltså inga slutsatser dragas beträffande fackförbundens

² På den grund att hithörande uppgifter icke kunnat erhållas från samtliga organisationer, hava

organisationerna den 1 oktober 1914.

Arbetslösa.				Därav arbetslösa till följd av		Arbetslediga på grund av						Arbetslöshetsdagar under september 1914.			
Män.		Kvinnor.	Tillsammans.		arbetsbrist.	tillfälliga orsaker.	sjukdom.	arbetskonflikt.	värnplikt.	andra orsaker.	Tillsammans.	Antal redovisade			Hela antalet arbetslöshetsdagar.
Helt betalande.	Halvt betalande.		Antal.	%.								avdelningar.	medlemmar.	arbetslösa.	
48	1	—	49	4'9	49	—	6	—	154	—	160	7	727	50	1 272
62	11	—	73	6'0	51	22	30	—	217	1	248	19	1 031	72	1 155
16	2	12	30	6'2	30	—	12	—	32	—	44	3	420	30	566
6	1	11	18	1'4	18	—	44	—	110	12	166	3	203	18	588
39	—	1	40	3'4	40	—	28	—	169	3	200	9	460	35	600
58	13	—	71	2'8	69	2	106	2	401	47	556	25	964	56	2 036
1 046	65	32	1 143	15'0	715	428	256	—	926	47	1 229	61	3 805	1 013	22 009
2	—	—	2	0'4	2	—	24	13	40	44	121	3	271	2	387
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	166	—	500
—	—	1	1	0'8	—	1	1	—	18	—	19	1	43	1	108
2	—	—	2	1'7	2	—	5	—	19	—	24	1	4	2	20
7	—	—	7	0'6	7	—	35	—	240	2	277	6	314	7	531
4	—	—	4	3'2	4	—	1	—	15	—	16	2	66	4	88
—	—	—	854	4'2	—	—	—	—	—	—	—	47	20 567	854	25 729
—	—	—	28	1'1	—	—	—	—	—	—	—	16	2 615	28	1 333
—	—	—	828	4'6	—	—	—	—	—	—	—	31	17 952	826	24 396
295	—	—	295	18'2	293	2	27	—	127	—	154	12	959	274	4 808
38	—	—	38	3'1	38	—	11	—	115	—	126	5	905	38	790
38	—	—	38	5'9	38	—	15	—	133	—	148	9	489	38	718
26	2	11	39	1'8	23	16	28	—	173	—	201	4	544	7	191
87	8	41	136	18'5	136	—	12	—	57	5	74	15	578	131	3 473
678	143	—	821	25'1	738	83	88	105	403	540	1 136	24	1 343	468	14 009
176	68	—	244	6'9	197	47	68	136	576	4	784	19	1 366	244	6 675
75	—	76	151	6'2	150	1	10	—	12	4	26	9	2 276	151	2 782
—	—	—	—	—	—	—	6	1	14	—	21	4	202	—	1 278
498	31	—	529	11'0	509	20	113	—	479	81	673	46	3 317	498	9 561
15	—	—	15	1'9	14	1	5	—	106	—	111	6	565	15	294
19	—	—	19	6'0	9	10	10	—	49	—	59	5	79	19	284
21	—	58	79	14'3	79	—	24	—	27	—	51	1	143	1	20
22	6	3	31	3'7	31	—	16	—	83	5	104	16	613	24	768
7	—	—	7	1'7	7	—	5	—	45	2	52	6	224	7	298
1	—	—	1	1'5	1	—	1	—	4	—	5	1	11	1	30
14	—	—	14	25'0	14	—	—	—	11	—	11	2	56	14	343
2	2	2	4 751	7'7	2	2	2	2	2	2	2	377	42 711	4 074	101 501

kan här icke meddelas, i vad mån dessa siffror avse hela antalet medlemmar inom ett fackförbund. verkliga medlemsantal eller rörande förändringar i detta hänseende.
slutsummor icke nedräknats.

Antalet arbetslösa inom arbetar-

Fackförbund.	Antal redovisade avdelningar. ¹	Antal redovisade medlemmar.			
		Män.		Kvinnor.	Tillsammans.
		Helt betalande.	Halvt betalande.		
Sv. bageri- och konditoriindustriarbetareförbundet	12	836	36	31	903
» bleck- och plåtslagare »	37	1 077	245	—	1 322
» bokbindare »	4	309	60	215	584
» bryggeriarbetare »	17	848	22	413	1 283
De förenade förbunden	22	959	26	40	1 025
Sv. gjutare förbundet	72	2 155	258	5	2 418
» grov- och fabriksarbetare »	100	6 262	337	203	6 802
» gruvarbetare »	8	486	—	—	486
» handskarbetare »	6	126	—	40	166
» hattarbetare »	4	109	2	15	126
» kakelugnsmakare »	5	103	7	—	110
» kommunalarbetare »	16	519	15	—	534
Intern. litografiska »	10	213	11	—	224
Sv. metallindustriarbetare »	47	—	—	—	21 518
Därav: Järnbruksarbetare	16	—	—	—	3 554
Mek. verkstadsarbetare	81	—	—	—	17 962
Sv. murare förbundet	28	1 513	22	—	1 535
» måleriarbetare »	13	1 204	41	—	1 245
Skand. sadelmakare- och tapetserare »	24	567	65	48	680
Sv. sko- och läderindustriarbetare »	19	1 362	225	444	2 031
» skrädderiarbetare »	23	955	81	204	1 240
» stenindustriarbetare »	65	2 581	353	—	2 934
» sågverksindustriarbetare »	46	2 944	339	5	3 288
Intern. tobaksarbetare »	14	570	25	1 768	2 363
Sv. transportarbetare »	4	129	6	—	135
» träarbetare »	74	4 360	268	12	4 640
» varunkörare- och handelsarbetare »	23	641	18	150	809
» väg- och vattenbyggnadsarbetare »	8	258	—	—	258
» textilarbetare »	12	601	27	246	874
» typograf »	9	206	88	18	312
» elektriska arbetare »	11	841	60	—	901
» slakteri- och charkuteriarbetare »	3	156	24	33	213
» stuckatör »	2	59	5	—	64
<i>Summa</i>	788	2 —	2 —	2 —	61 023

¹ Jfr noten å sid. 110.² På den grund att hithörande uppgifter icke kunnat erhållas från samtliga organisationer, hava

organisationerna den 1 november 1914.

Arbetslösa.					Därav arbetslösa till följd av		Arbetslediga på grund av						Arbetslöshetsdagar under oktober 1914.			
Män.		Kvinnor.	Tillsammans.		arbetsbrist.	tillfälliga orsaker.	sjukdom.	arbetskonflikt.	värnplikt.	andra orsaker.	Tillsammans.	Antal redovisade			Hela antalet arbetslöshetsdagar.	
Helt betalande.	Halvt betalande.		Antal.	%.								avdelningar.	medlemmar.	arbetslösa.		
65	3	1	69	7.6	69	—	5	—	45	—	50	7	716	69	1 689	
94	15	—	109	8.2	89	20	45	—	206	1	252	22	1 155	108	1 721	
18	1	37	56	9.6	55	1	33	—	44	—	77	3	479	56	795	
11	1	20	82	2.5	32	—	36	—	38	12	86	3	192	16	456	
19	—	—	19	1.9	19	—	26	—	44	3	78	6	308	17	487	
117	8	—	125	5.2	110	15	84	4	224	14	326	29	1 051	106	1 846	
687	33	98	818	12.0	505	313	212	3	564	37	816	56	3 861	737	14 162	
3	—	—	3	0.6	3	—	22	—	59	45	126	1	221	2	62	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	166	—	500	
—	—	2	2	1.6	2	—	2	6	10	—	18	1	43	2	188	
5	—	—	5	4.5	5	—	3	—	6	—	9	2	27	4	81	
6	—	—	6	1.1	6	—	10	—	24	—	34	2	168	5	100	
4	—	—	4	1.8	4	—	5	—	37	—	42	2	151	4	97	
—	—	—	847	3.9	—	—	—	—	—	—	—	45	21 855	844	28 887	
—	—	—	69	1.9	—	—	—	—	—	—	—	15	3 422	66	2 015	
—	—	—	778	4.3	—	—	—	—	—	—	—	30	17 988	778	21 822	
510	—	—	510	33.2	510	—	25	2	84	—	111	17	992	411	8 646	
91	4	—	95	7.6	91	4	6	—	126	—	132	6	988	90	1 658	
15	—	—	15	2.2	15	—	14	—	72	—	86	8	361	15	351	
8	3	7	18	0.9	18	—	17	—	106	4	127	2	297	3	68	
117	7	46	170	13.7	169	1	31	—	56	—	87	11	1 050	171	4 284	
572	78	—	650	22.2	642	8	62	—	207	344	618	23	1 120	463	12 592	
108	20	—	128	3.9	95	33	125	136	343	58	662	19	1 801	128	4 186	
35	1	289	275	11.6	274	1	51	—	8	4	63	6	1 561	274	2 117	
—	—	—	—	—	—	—	2	—	7	—	9	2	98	—	953	
740	15	—	755	16.3	588	167	129	—	351	3	433	51	3 443	751	18 622	
13	—	—	13	1.6	13	—	8	—	33	1	42	5	513	12	302	
15	—	—	15	5.8	15	—	6	—	28	—	34	4	143	15	234	
23	1	67	91	10.4	91	—	35	—	60	—	95	3	286	32	1 467	
13	2	1	16	5.1	16	—	6	—	16	3	25	5	212	15	251	
70	—	—	70	7.8	69	1	8	—	157	1	164	6	735	67	6 201	
1	1	—	2	0.9	2	—	—	—	6	—	6	1	191	2	18	
35	—	—	35	54.7	35	—	—	—	2	—	2	2	64	35	767	
2	2	2	4 953	8.1	2	2	2	2	2	2	2	356	43 698	4 454	103 588	

slutsummor icke nedräknats.

Antalet arbetslösa inom arbetar-

Fackförbund.	Antal redo- visade avdel- ningar. ¹	Antal redovisade medlemmar.			
		Män.		Kvin- nor.	Till- sammans.
		Helt beta- lande.	Halvt beta- lande.		
Sv. bageri- och konditoriindustriarbetareförbundet	11	793	42	21	856
» bleck- och plåtslagare »	39	1 125	260	—	1 385
» bokbindare »	5	321	63	222	606
» bryggeriarbetare »	14	665	22	379	1 066
De förenade förbunden	13	527	16	38	581
Sv. gjutare förbundet	66	1 939	234	—	2 173
» grov- och fabriksarbetare »	90	6 034	330	230	6 594
» gruvarbetare »	8	485	—	—	485
» handskarbetare »	6	122	—	40	162
» hattarbetare »	4	108	2	15	125
» kakelugnsmakare »	5	104	7	—	111
» kommunalarbetare »	15	485	15	4	504
Intern. litografiska »	10	214	14	—	228
Sv. metallindustriarbetare »	49	—	—	—	20 858
Därav: Järnbruksarbetare	20	—	—	—	3 090
Mek. verkstadsarbetare	29	—	—	—	17 768
Sv. murare förbundet	28	1 545	24	—	1 569
» måleriarbetare »	13	1 212	41	—	1 253
Skand. sadelmakare- och tapetserare »	22	584	77	32	693
Sv. sko- och läderindustriarbetare »	18	1 400	222	428	2 050
» skrädderiarbetare »	17	729	46	169	944
» stenindustriarbetare »	65	2 762	391	—	3 153
» sågverksindustriarbetare »	43	2 725	365	5	3 095
Intern. tobaksarbetare »	14	570	23	1 800	2 393
Sv. transportarbetare »	6	141	103	—	244
» träarbetare »	70	4 087	257	12	4 356
» varuutkörare- och handelsarbetare »	23	634	28	142	804
» väg- och vattenbyggnadsarbetare »	9	278	—	—	278
» textilarbetare »	12	599	25	198	822
» typograf »	8	331	128	24	483
» elektriska arbetare »	14	881	67	—	948
» slakteri- och charkuteriarbetare »	2	164	12	33	209
» stuckatör »	2	57	4	—	61
Summa	701	2 —	2 —	2 —	59 084

¹ Jfr noten å sid. 110.² På den grund att hithörande uppgifter icke kunnat erhållas från samtliga organisationer, hava

organisationerna den 1 december 1914.

Arbetslösa.					Därav arbetslösa till följd av		Arbetslediga på grund av						Arbetslöshetadagar under november 1914.			
Män.		Kvinnor.	Tillsammans.		arbetsbrist.	tillfälliga orsaker.	sjukdom.	arbetskonflikt.	värnplikt.	andra orsaker.	Tillsammans.	Antal redovisade			Hela antalet arbetslöshetsdagar.	
Helt betalande.	Halvt betalande.		Antal.	%.								avdelningar.	medlemmar.	arbetslösa.		
89	2	1	92	10.7	92	—	6	—	39	—	45	9	823	92	2 278	
172	30	—	202	14.6	202	—	47	3	137	10	197	22	1 133	202	4 006	
11	1	10	22	3.6	22	—	23	—	33	1	57	3	439	22	422	
6	—	6	12	1.1	12	—	41	—	25	6	72	3	191	11	364	
13	—	—	13	2.2	7	6	10	—	28	—	38	4	62	10	152	
78	5	—	83	3.8	83	—	67	27	135	5	234	22	676	53	1 750	
710	42	71	823	12.5	488	335	261	—	515	65	841	52	3 877	669	15 951	
35	—	—	35	7.2	32	3	18	—	50	52	120	3	302	31	745	
—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	—	4	6	162	—	93	
1	—	—	1	0.8	1	—	2	—	12	—	14	2	48	1	252	
3	—	—	3	2.7	3	—	1	—	2	—	3	2	30	3	83	
28	—	2	30	6.0	16	14	14	—	16	10	40	3	197	14	231	
9	1	—	10	4.4	10	—	7	—	18	—	25	4	182	10	222	
—	—	—	941	4.5	—	—	—	—	—	—	—	43	20 238	916	23 277	
—	—	—	81	2.6	—	—	—	—	—	—	—	15	2 503	58	1 716	
—	—	—	860	4.8	—	—	—	—	—	—	—	28	17 735	858	21 561	
685	1	—	686	43.7	664	22	23	—	74	—	97	19	1 160	550	12 711	
196	5	—	201	16.0	191	10	3	—	63	2	68	10	1 144	189	3 871	
35	—	1	36	5.2	36	—	4	—	29	—	33	11	520	34	789	
9	3	5	17	0.8	17	—	30	—	90	—	120	4	318	15	228	
60	3	32	95	10.1	95	—	12	—	33	—	45	7	771	97	2 978	
636	86	—	722	22.9	599	123	99	41	190	584	914	26	1 273	520	12 000	
142	101	—	243	7.9	217	26	136	—	294	1	431	17	1 648	229	5 068	
69	2	549	620	25.9	616	4	59	—	9	4	72	9	2 269	618	14 556	
—	49	—	49	20.1	—	49	8	—	4	—	12	2	189	49	2 168	
835	36	—	871	20.0	851	20	126	—	272	28	426	51	3 705	871	16 722	
14	—	—	14	1.7	14	—	5	—	63	—	68	4	465	8	234	
28	—	—	28	10.1	25	3	9	—	19	—	28	5	161	28	595	
34	1	61	96	11.7	42	—	31	—	89	—	120	4	438	37	1 396	
6	3	1	10	2.1	10	—	12	—	13	5	30	5	374	9	300	
108	—	—	108	11.4	108	—	18	—	126	2	146	9	772	107	3 093	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	1	192	—	14	
26	—	—	26	42.6	26	—	—	—	2	—	2	2	61	26	717	
2 —	2 —	2 —	6 089	10.3	2 —	2 —	2 —	2 —	2 —	2 —	2 —	304	43 820	5 421	127 225	

slutsummor icke nedräknats.

**Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 1 oktober, 1 november
och 1 december 1914.**

Fackförbund.	Oktober.			November.			December.		
	Antal redo- visade med- lem- mar. ¹	Därav arbetslösa.		Antal redo- visade med- lem- mar. ¹	Därav arbetslösa.		Antal redo- visade med- lem- mar. ¹	Därav arbetslösa.	
		Antal.	%.		Antal.	%.		Antal.	%.
Sv. bageri- o. konditoriindustriarb.-förbundet	1 004	49	4.9	903	69	7.6	856	92	10.7
» bleck- och plåtslagare	1 209	73	6.0	1 322	109	8.2	1 385	202	14.6
» bokbindare	484	30	6.2	584	56	9.6	606	22	3.6
» bryggeriarbetare	1 302	18	1.4	1 283	32	2.5	1 066	12	1.1
De förenade förbunden	1 179	40	3.4	1 025	19	1.9	581	18	2.2
Sv. gjutare förbundet	2 527	71	2.8	2 418	125	5.2	2 178	83	3.8
» grov- och fabriksarbetare	7 623	1 143	15.0	6 802	818	12.0	6 594	823	12.5
» gruvarbetare	484	2	0.4	486	3	0.6	485	35	7.2
» handskarbetare	166	—	—	166	—	—	162	—	—
» hattarbetare	127	1	0.8	126	2	1.6	125	1	0.8
» kakelugnsmakare	119	2	1.7	110	5	4.5	111	3	2.7
» kommunalarbetare	1 126	7	0.6	534	6	1.1	504	30	6.0
Intern. litografiska	124	4	3.2	224	4	1.8	228	10	4.4
Sv. metallindustriarbetare	20 567	854	4.2	21 518	847	3.9	20 853	941	4.5
Därav:									
Järnbruksarbetare	2 615	28	1.1	3 554	69	1.9	3 090	81	2.6
Mek. verkstadsarbetare	17 952	826	4.6	17 962	778	4.3	17 763	860	4.8
Sv. murare förbundet	1 619	295	18.2	1 535	510	33.2	1 569	686	43.7
» måleriarbetare	1 228	38	3.1	1 245	95	7.6	1 253	201	16.0
Skand. sadelmakare- och tapetserare	642	38	5.9	680	15	2.2	693	36	5.2
Sv. sko- och läderindustriarbetare	2 225	39	1.8	2 031	18	0.9	2 050	17	0.8
» skrädderiarbetare	736	136	18.5	1 240	170	13.7	944	95	10.1
» stenindustriarbetare	3 269	821	25.1	2 934	650	22.2	3 153	722	22.9
» sågverksindustriarbetare	3 562	244	6.9	3 288	128	3.9	3 095	243	7.9
Intern. tobaksarbetare	2 437	151	6.2	2 363	275	11.6	2 393	620	25.9
Sv. transportarbetare	258	—	—	135	—	—	244	49	20.1
» träarbetare	4 815	529	11.0	4 640	755	16.3	4 356	871	20.0
» varnutförare- och handelsarbetare	807	15	1.9	809	13	1.6	804	14	1.7
» väg- och vattenbyggnadsarbetare	316	19	6.0	258	15	5.8	278	28	10.1
» textilarbetare	554	79	14.3	874	91	10.4	822	96	11.7
» typograf	841	31	3.7	312	16	5.1	483	10	2.1
» elektriska arbetare	410	7	1.7	901	70	7.8	948	108	11.4
» slakteri- och charkuteriarbetare	67	1	1.5	213	2	0.9	209	—	—
» stukatör	56	14	25.0	64	35	54.7	61	26	42.6
<i>Summa</i>	61 883	4 751	7.7	61 023	4 953	8.1	59 084	6 089	10.3

¹ Jfr noten å sid. 110.

Förslag till ändrade bestämmelser angående försäljning av brännvin samt av vin och öl m. m.

Efter samråd med chefen för civildepartementet hade chefen för finansdepartementet låtit utarbeta särskilda förslag dels till förordning om ändrad lydelse av 35 § i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin, dels ock till förordning om ändrad lydelse av 31 § i förordningen samma dag angående försäljning av vin och öl. Dessa förslag hade till ändamål att bereda möjlighet att under vissa särskilt kritiska förhållanden och även där sådant ej för ordningens upprätthållande kunde anses erforderligt vidtaga åtgärder för att förhindra eller försvåra åtkomsten av spritdrycker, vin och öl. Förslaget till ändring av § 35 i brännvinsförsäljningsförordningen hade följande lydelse:

1. Polismyndighet — — — rörelsens inställande.
2. Då arbetslöshet eller nöd i större omfattning är rådande, så ock när vid krig eller omedelbar krigsfara Kungl. Maj:t det medgiver, äge Kungl. Maj:ts befallningshavande, även om sådant ej kan anses erforderligt för ordningens upprätthållande, meddela förbud mot bedrivande av detaljhandel med brännvin eller föreskriva de inskränkningar i sådan handel, som må finnas nödiga.
3. Förekomma — — — ej utöfvats.

Förslaget till ändring av 31 § i förordningen angående försäljning av vin och öl var av följande lydelse:

1. Kungl. Maj:ts befallningshavande — — nödiga.
2. Då arbetslöshet eller nöd i större omfattning är rådande, så ock när vid krig eller omedelbar krigsfara Kungl. Maj:t det medgiver, äge Kungl. Maj:ts befallningshavande, även om sådant ej kan anses erforderligt för ordningens upprätthållande, meddela förbud mot bedrivande av försäljning av vin eller öl eller föreskriva de inskränkningar i sådan försäljning, som må finnas nödiga.
3. Därest — — — vid tillfället.

När ärendet den 5 sistlidne december föredrogs i konseljen, beslöts på föredragande departementschefens hemställan, att utlåtanden över förslagen skulle inhämtas från kontrollstyrelsen och socialstyrelsen.

Vid samma tillfälle anförde chefen för civildepartementet följande:

Väl uppskattar jag tillfullo det behjärtansvärda syftet i de framställningar, vari påyrkas utfärdandet under rådande förhållanden av ett för hela riket gällande förbud mot försäljning av alkoholhaltiga drycker. Jag anser dock tillräckligt skäl ej förefinnas att under sådana omständigheter som de nuvarande omedelbart företages ett så långt gående ingrepp i näringslivet och den enskildes förhållanden, som ett dylikt allmänt förbud skulle innefatta. De rådande allvariga förhållandena giva mig emellertid anledning att till övervägande upptaga frågan, huruvida icke en utsträckning av rätten att meddela förbud mot försäljning av alkoholhaltiga drycker kan befinnas

påkallad för vissa fall, då de ekonomiska och sociala vådorna av en fri förbrukning av dessa drycker i alldeles särskild grad kunna göra sig gällande. Så synes i främsta rummet vara förhållandet i fall av krig eller vid omedelbar krigsfara. Att för sådana utomordentliga fall utomordentliga åtgärder jämväl i nu förevarande hänseende kunna tänkas erforderliga, synes mig utan vidare uppenbart. Bortsett från dessa fall lär det vara tydligt, att särskilt om de nu rådande ekonomiska förhållandena förvärras, arbetslöshet och verklig nöd i större omfattning kan uppstå i olika delar av landet. Med hänsyn till olägenheter av social och ekonomisk art, som förbrukningen av alkoholhaltiga drycker under sådana omständigheter kan medföra, måste det enligt min mening anses påkallat, att beträffande de orter, där dylik omfattande arbetslöshet eller nöd redan må hava uppkommit eller kan befaras inom snar framtid inträda, åtgärder kunna från det allmännas sida vidtagas för att förhindra eller försvåra åtkomsten av sådana drycker — och detta alldeles oavsett, huruvida ifrågavarande åtgärder kunna anses för ordningens upprätthållande nödiga.

Det synes lämpligen böra ankomma på Kungl. Maj:ts befallningshavande att uti ovan angivna fall, i den omfattning de lokala förhållandena betinga, utfärda förbud mot ifrågavarande försäljnings bedrivande eller där sådant förbud ej anses påkallat meddela erforderliga inskränkningar i avseende på försäljningsrättighets utövande. Härvid torde dock det förbehåll böra stadgas, att vid krig eller omedelbar krigsfara medgivande uti ifrågavarande avseende bör lämnas av Kungl. Maj:t, som i dylika fall lär äga möjlighet att bäst bedöma alla på frågans prövning inverkande omständigheter.

Det av socialstyrelsen avgivna utlåtandet var av följande lydelse:

Genom remiss den 5 nästlidne december har Eders Kungl. Maj:t anbefallt socialstyrelsen att avgiva utlåtande över remissen bilagda förslag till förordningar om ändrad lydelse dels av 35 § i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin och dels av 31 § i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av vin och öl. Till åtländnad härav får styrelsen i underdånighet anföra följande.

Lika med vad föredragande departementschefen i sitt uttalande till statsrådsprotokollet vid ärendets behandling inför Eders Kungl. Maj:t framhållit, finner socialstyrelsen skäl tala för en utsträckning av rätten att meddela förbud mot försäljning av alkoholhaltiga drycker, i huvudsak av den omfattning, som i lagförslagen ifrågasättes. De olägenheter av social och ekonomisk natur, som förbrukningen av alkoholhaltiga drycker under ifrågavarande omständigheter kan medföra, kunna otvivelaktigt motivera ett sådant förbud.

Vid krig eller omedelbar krigsfara synes detta främst kunna fastslås; de särskilda hänsyn, som eljest måste tagas till de ekonomiska intressen hos vederbörande företagare och hos dem anställd personal, vilka av förbudet eventuellt kännbart beröras, nödgas då liksom så mycket annat vika för nödvändighetens krav. I fråga om övriga i förslagen förutsatta fall, då förbud eller inskränkning skulle kunna meddelas, måste däremot framhållas, att berörda hänsyn för meddelande överhuvud av förbud eller inskränkning synas böra tillmätas stor, stundom avgörande betydelse. Själva utgångspunkten för lagförslagen talar härför. Är det nämligen så, att man, när arbetslöshet eller nöd i större omfattning är rådande, i ett förbud eller en inskränkning av ifrågavarande art vill se ett medel till arbetslöshetens eller nödens begränsning eller mot deras fortsatta utveckling, så torde det vara uppenbart, att ett förbud eller en inskränkning, som i sin ordning, genom den hämsko den lägger på den därav berörda näringen, därinom kan förorsaka arbetslöshet eller rent av nöd, icke utan vidare och under alla förhållanden är ett lämpligt medel att anlita. Ett noggrant avvägande av de med förbudet eller inskränkningen förbundna fördelar och nackdelar bör uppenbarligen föregå dess meddelande, och där nackdelarna överväga fördelarna bör förbud eller inskränkning icke förekomma.

Det torde icke vara ur vägen att här framhålla de betydande ekonomiska intressen, som beröras. I första hand gäller detta om utskänkingsrörelsen. Kännbarast torde denna drabbas av ett förbud, riktat mot ölförsäljningen. År 1913 utgjorde i städerna de så kallade ölkaféernas antal ej mindre än omkring 1 000 stycken och för exempelvis

huvudstaden närmare 400 stycken. Flertalet av dessa, som i allt väsentligt existera av ölförsäljningen, skulle antagligen vid ett förbud helt nödgas upphöra med sin rörelse. Deras innehavare, som det oaktat vore betalningsskyldiga för hyror och andra förbindelser, skulle i mångt fall försättas i ett ytterst svårt läge och antagligen nödgas helt eller till största delen avskeda den anställda personalen.

Förbud i större omfattning mot ölförsäljning skulle vidare omedelbart beröra bryggerinäringsen med dess till över 5 000 personer uppgående arbetarstam samt där kunna förorsaka ej blott stora förluster för näringen i form av förstörda varor utan ock svårigheter för dess personal och arbetare, i form av nedsatt avlöning eller rentav arbetslöshet. Ovissheten om utsträckning av ett förestående förbud eller ett redan meddelat förbuds ytterligare utvidgande skulle också tvinga näringen att med största försiktighet fortsätta tillverkningen av den ömtåliga varan och måhända snart nog förauleda inskränkningar i antalet arbetsanställda.

De förluster i skilda avseenden, ett förbud kan innebära, kunna sålunda till stor del neutralisera dess avsedda fördelaktiga verkningar. Om det allmänna här träder emellan med ersättning i större eller mindre omfattning — något som väl under vissa förhållanden icke kan undvikas — kunna väl härigenom de största olägenheterna avhjälpas, men frånses kan då ej heller, att vad sålunda utbetalas, eljest direkt kunnat användas till lindrande av arbetslöshetens eller nödens följder.

Med det nu anförda har styrelsen velat betona den enligt dess mening oundgängliga förutsättningen för ett förbuds eller en inskränkings meddelande, nämligen i ett noggrant övervägande av därmed förbundna konsekvenser. Måhända borde detta ock erhålla ett direkt uttryck i själva lagtexten, med hänsyn till det sagda närmast i bestämmelsen i vin- och ölförsäljningsförordningen, men, om det erhöles en mera allmän avfattning, helst likalydande i båda författningarna.

I varje fall synes det styrelsen att närhelst förbud eller inskränkning av ifrågavarande art skall meddelas, detta bör ske genom Eders Kungl. Maj:t, som i vida högre grad än de särskilda befallningshavandena har medel till förfogande att bedöma dess konsekvenser, icke minst med hänsyn till de särskilda kostnader i form av ersättningar åt därav lidande, som statsverket kan åsamkas. Genom att sålunda beslutanderätten i frågan hänsläggas till den högsta administrativa myndigheten, lärers ock i högre mån än med det remitterade förslaget vinnas likformighet vid fastställande av förbud eller inskränkning ävensom starkare än i de remitterade förslagen framstå, att förbud eller inskränkning i förevarande fall ej givas annat än i särskilda och mera omfattande undantagsfall.

Styrelsen hemställer alltså, att förslagen måtte erhålla följande eller annan liknande förändrad lydelse:

Finnes vid krig eller omedelbar krigsfara eller där arbetslöshet eller nöd i större omfattning är rådande nödigt att meddela förbud mot bedrivande av detaljhandel med brännvin (försäljning av vin eller öl) eller föreskriva inskränkningar i sådan handel, må Kungl. Maj:t, även om sådant ej må vara erforderligt för ordningens upprätthållande, därom förordna.

I det av kontrollstyrelsen avgivna utlåtandet framhölls, att stadgandet i 7 § av förordningen den 7 augusti 1907 angående tillverkning och beskattning av maltdrycker om eftergift i vissa fall av maltskatt ej torde lämna säkerhet för att tillverkare hade att påräkna dylik eftergift jämväl för det fall, att av malt beredd produkt, som tappats å kärl, på grund av vederbörande myndighets beslut ej finge från bryggeri försäljas och, enär densamma endast en kortare tid kunde förvaras, sålunda bleve för avsett ändamål oanvändbar. Den av staten debiterade skatten borde i sådant fall enligt styrelsens mening uppenbarligen bortfalla.

I anledning av vad socialstyrelsen och kontrollstyrelsen sålunda anförut omarbetades de ovan återgivna förslagen till ändrade bestämmelser angående försäljning av brännvin samt av vin och öl, varjämte utarbetades förslag till ändrad lydelse av 7 § i förordningen angående tillverkning och beskattning av maltdrycker.

Bemälda förslag hava nyligen genom kungl. proposition förelagts riksdagen.

Förslaget till förordning om ändrad lydelse av 35 § i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av brännvin är av följande lydelse:

1. Polismyndighet — — — rörelsens inställande.
2. Finnes vid krig eller omedelbar krigsfara eller då arbetslöshet eller nöd i större omfattning är rådande nödigt att meddela förbud mot bedrivande av detaljhandel med brännvin eller att föreskriva inskränkningar i sådan handel, äge Kungl. Maj:ts befallningshavande, även om sådant ej må vara erforderligt för ordningens upprätthållande, därom förordna. Sådant förordnande må dock meddelas endast där Kungl. Maj:t det medgiver.
3. *Förekomma å gästgiveri eller å annat ställe, där detaljhandel med brännvin utövas, vid särskilda tillfällen oordningar av den art, att innehavaren av rättigheten icke kan anses fortfarande lämplig att utöva densamma, eller har någon av de enligt 16 § meddelade utskänkingsrättigheter visat sig föranleda störande oordningar, må Kungl. Maj:ts befallningshavande, på anmälan, i stad av magistraten eller stadsfullmäktige eller, där stadsfullmäktige ej finnas, allmänna rådstugan och på landet av kronobetjänt eller socknens eller angränsande sockens kommunalnämnd, efter vederbörlig undersökning äga att inskränka eller indraga förenämnda rättighet eller ock därifrån skilja innehavaren; dock äge innehavare av rättigheten i sådant fall att av redan erlagd försäljningsavgift återfå så stor del, som motsvarar den tid, varunder rättigheten ej utövats.*

Förslaget till förordning om ändrad lydelse av 31 § i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av vin och öl lyder som följer:

1. Kungl. Maj:ts befallningshavande — — — nödiga.
2. Finnes vid krig eller omedelbar krigsfara eller då arbetslöshet eller nöd i större omfattning är rådande nödigt att meddela förbud mot bedrivande av försäljning av vin eller öl eller att föreskriva inskränkningar i sådan försäljning, äge Kungl. Maj:ts befallningshavande, även om sådant ej må vara erforderligt för ordningens upprätthållande, därom förordna. Sådant förordnande må dock meddelas endast där Kungl. Maj:t det medgiver.
3. Därest vid marknad, allmän torgdag, vapenövningsmöte, inskrivningsförrättning eller mönstring med värnpliktige, ting, auktion eller annan till folksamling föranledande förrättning eller då eljest större folksamling äger rum utskänkning eller annan försäljning av vin eller öl visar sig föranleda oordningar, må polismyndighet i stad och kronobetjänt å landet omedelbarligen förbjuda och, om förhållandet sådant påkallar, förhindra försäljningens fortsättande vid tillfället.

Förslaget till förordning om ändrad lydelse av 7 § i förordningen den 7 augusti 1907 angående tillverkning och beskattning av maltdrycker lyder sålunda:

Om uppvägt malt eller därav beredd produkt, innan den lämnat lagerfaten, så väsentligen skadats, att maltet eller produkten ej kan för avsett ändamål användas, må eftergift av skatten äga rum. Sådan eftergift må ock ske för av skattepliktigt bryggeri innehavd maltdryck, som med anledning av jämlikt 31 § 2 mom. i förordningen den

9 juni 1905 angående försäljning av vin och öl meddelat försäljningsförbud så skadats, att drycken ej kan för avsett ändamål användas. Till Kungl. Maj:t ställd ansökan om eftergift av skatten i ovan angivna fall skall, åtföljd av handlingar, innefattande erforderlig utredning rörande förhållandet, ingivas till Kungl. Maj:ts befallningshavande, som, efter överkontrollörens hörande, till Kungl. Maj:t insänder handlingarna i ärendet jämte eget yttrande.

Förslag till ändring av butikstängningslagen.

I skrivelse den 1 mars 1914 anhöll riksdagen, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning, i vad mån butikshandeln å sön- och helgdagar lämp-
ligen måtte kunna underkastas begränsning utöver den, som för närvarande gällde eller kunde bestämmas, samt för nästkommande års riksdag framlägga de förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Till stöd för denna framställning anförde riksdagen:

»Vid innevarande års riksdag hava enskilda motionärer hemställt om dels ändring i lagen om förbud mot handels idkande under vissa tider av dygnet, dels ock meddelande av lagbestämmelser i syfte att på lämpligt sätt begränsa den tid å sön- och helgdagar, under vilken matvaru-, frukt- och blomsterbutiker må hållas öppna. I en motion har sålunda yrkats, att riksdagen ville besluta sådan ändring i »lag om förbud mot handels idkande under vissa tider av dygnet», att, därest förbud varder meddelat i enlighet med första stycket av § 1 i nämnda lag, dylikt förbud även *skall* meddelas mot att handelshod å sön- och helgdagar hålles till salu öppen under sådan tid, som enligt 7 kap. 3 § strafflagen ej är att hänföra till sabbatstid, eller att, om detta finnes icke kunna bifallas, 2 § andra stycket av nämnda lag ändras därhän, att de kommunala myndigheterna tillerkännas befogenhet att meddela förbud, varom i 1 § andra stycket sägs, även *för viss del* av tiden före kl. 6 f. m. och efter kl. 9 e. m. å sön- och helgdagar. I en annan motion har föreslagits, att riksdagen i skrivelse till Eders Kungl. Maj:t måtte an-
hålla, att Eders Kungl. Maj:t ville föranstalta om en utredning angående ändring av lagen den 5 juni 1909 om förbud mot handels idkande å söcken-
dag utöver viss tid i det syfte att möjlighet beredes att besluta om butiks stängande mellan kl. 12 e. m. och 6 f. m. natten till sön- och helldag, utan att beslutet samtidigt måste innebära butiks stängande även under hela tiden kl. 9 e. m.—12 e. m. å sön- och helldag. Slutligen har i en tredje motion hemställts, att riksdagen ville för sin del besluta — såsom ändring av eller tillägg till 7 kap. 3 § strafflagen eller ock såsom särskild författning — lag-
bestämmelser av innehåll, att tiden för öppethållande å sön- och högtidsdagar av matvaru-, frukt- och blomsterbutiker må erhålla lämplig begränsning, exempelvis till kl. 6—11 f. m.

Av dessa framställningar finner riksdagen för sin del ådagalagt, att lagstiftningen rörande butikshandeln å sön- och helgdagar är i behov av omarbetning och komplettering uti de i motionerna angivna hänseenden. En förändring av hithörande lagbestämmelser i angiven riktning synes riksdagen innebära allenast ett fullföljande av ifrågavarande lagstiftnings allmänna syfte och ej heller vara av beskaffenhet att behöva föranleda praktiska olägenheter. Dock torde densamma icke böra verkställas genom omedelbar lagstiftningsåtgärd utan först efter närmare utredning. Å andra sidan har frågan för de kretsar, som därav närmast beröras, den betydelse, att dess avgörande icke bör undanskjutas längre än nödigt är. Riksdagen har därför ansett sig böra uttala önskvärdheten av att frågan redan till nästföljande år genom förslag från Eders Kungl. Maj:t till riksdagen måtte kunna beredas slutlig lösning.»

Genom nådig remiss har Kungl. Maj:t anbefallt socialstyrelsen att verkställa den i nämnda riksdagsskrivelse avsedda utredning ävensom avgiva de förslag, vartill styrelsen funne samma utredning föranleda.

I likhet med de motionärer, som inom riksdagen upptagit förevarande spörsmål och på grund av vilkas framställning riksdagsskrivelsen kommit till stånd, finner socialstyrelsen ådagalagt, att den ändring, som år 1912 genomfördes i lagen om förbud mot handels idkande å söckendag utöver viss tid och varigenom möjlighet bereddades att reglera butikstängningen även på sön- och helgdagar, icke lett till det åsyftade målet. Den väsentliga anledningen härtill torde uppenbarligen vara att söka däri, att förbud för sön- och helgdag icke kunnat givas utan att avse såväl hela tiden före kl. 6 f. m. som efter kl. 9 e. m. Denna vidsträckta omfattning av ett eventuellt förbud har sålunda både i Stockholm och Göteborg föranlett, att väckt fråga om dess införande för sön- och helgdag fått förfalla. Det synes därför kunna ifrågasättas, om icke lagstiftningen borde göras smidigare, så att under ett förbud å dessa dagar icke ovillkorligen behövde inbegripas exempelvis annan tid än den, som ligger före kl. 6 f. m.

Enligt strafflagens 7 kap. 3 § gäller förbud att å sabbatstid, d. v. s. mellan kl. 6 f. m. och 9 e. m., hålla kramlåda eller annan dylik bod till salu öppen; Däremot finnes icke hinder att å sådan tid driva handel i annan bod, varför bl. a. matvaru- och blomsterbodas samt dylika butikers utan vidare då kunna vara till salu öppna. Att personalen i dessa butiker därigenom ofta går miste om en behöfelig vila, ligger i öppen dag. Det synes därför styrelsen, som om det vore visst fog för en lagändring, varigenom det möjliggjordes att även härutinnan vinna rättelse. Uppenbarligen kan styrelsen dock icke i denna fråga intaga en slutlig ståndpunkt, förrän styrelsen blivit i tillfälle erfar huru de skilda samhällsgrupper, handlande, butikspersonal och den köpande allmänheten, som därav närmast beröras, ställa sig till en sådan reform. Skall den genomföras, synes det ligga närmast till hands, att vederbörande kommunala organ, i likhet med vad beträffande annan butikstängning gäller, må få rätt att besluta om dessa bodars stängning under viss del av sabbatstiden, helst så att sön- och helgdagar i så stor utsträckning som möjligt bleve för

personalen fria. Sättes gränsen exempelvis vid kl. 11 f. m. och inbegripes hela tiden därefter ovillkorligen under eventuellt förbud, synes man hava vunnit detta mål. Som förutsättning härför kan dock ifrågasättas, att stängning av bodar i allmänhet och således även av dessa blivit bestämd för tiden före kl. 6 f. m.

I enlighet med nu angivna grunder har inom styrelsen upprättats följande preliminära förslag till erforderliga lagändringar:

Förslag

till

Lag om ändrad lydelse av 1—3 §§ i lagen den 5 juni 1909 om förbud mot handels idkande under vissa tider av dygnet.

Nuvarande lydelse.

Föreslagen ny lydelse.

1 §.

Därest inom stad, köping eller municipalsamhälle yppas behov av förbud mot att handelsbod å söckendag hålles till salu öppen utöver viss tid, må sådant förbud meddelas i enlighet med vad nedan sägs.

Varder dylikt förbud för viss ort meddelat, må ock förbud i enahanda ordning meddelas mot att handelsbod å sön- och helgdagar hålles till salu öppen under sådan tid, som enligt 7 kap. 3 § strafflagen ej är att hänföra till sabbatstid.

Varder dylikt förbud för viss ort meddelat, må ock förbud i enahanda ordning meddelas mot att handelsbod å sön- och helgdagar hålles till salu öppen under sådan tid, som enligt 7 kap. 3 § strafflagen ej är att hänföra till sabbatstid, *ävensom, där förbud i sist berörda avseende är meddelat, mot att annan än till kramlåda hänförlig bod å sabbatstid efter klockan elva förmiddagen hålles till salu öppen.*

2 §.

Förbud, varom i 1 § första stycket förmäles, skall angiva viss tid, då bod må öppnas, ej före klockan sju förmiddagen, och viss tid, då bod skall stängas, ej senare än klockan åtta eftermiddagen. Dock må för bod, där handel idkas allenast med livsförnödenheter, tiden för öppnandet sättas till klockan sex förmiddagen samt för sådan bod eller bod, där huvudsakligen tobak eller vad därav är förfärdigat eller tidningar hållas till salu, stängningstiden sättas till klockan nio eftermiddagen. Jämväl må stängningstiden å aftonen före sön- eller helgdag och under två veckor närmast före julaftonen bestämmas till klockan nio eftermiddagen och i fråga om bodar, som i nästföregående punkt omförmälas, till klockan tio eftermiddagen.

Nuvarande lydelse.

Förbud, som i 1 § andra stycket sägs, skall avse hela tiden före klockan sex förmiddagen *och efter klockan nio eftermiddagen*.

Föreslagen ny lydelse.

Förbud, som i 1 § andra stycket sägs, skall avse hela tiden före klockan sex förmiddagen *och i vad det angår annan än till kramlåda hänförlig handelsbod jämväl hela tiden efter klockan elva förmiddagen*.

3 §.

Förbud skall gälla alla bodar inom staden, köpingen eller municipalsamhället; och må tiderna för bods öppnande och stängning ej bestämmas olika för bodar av samma slag eller, utöver vad ovan är sagt, för skilda slag av bodar.

Förbud skall, *med det av stadgandet i 1 § andra stycket betingade undantag (i fråga om annan än till kramlåda hänförlig bod)*, gälla alla bodar inom staden, köpingen eller municipalsamhället; och må tiderna för bods öppnande och stängning ej bestämmas olika för bodar av samma slag eller, utöver vad ovan är sagt, för skilda slag av bodar.

Denna lag skall träda i kraft den 1 juli 1915.

Väl kunde det sättas i fråga att numera allsidigt revidera bestämmelserna i gällande butikstängningslag, så att frågan om söndagsvila för butiksbiträdena på ett ur arbetarskyddssynpunkt mera tillfredsställande sätt reglerades, men då riksdagen tydligen förutsatt, att de av riksdagen nu närmast avsedda förändringar borde genomföras snarast möjligt och utan avbidan på den mer fullständiga lagstiftningen om söndagsvila, till vilken lagstiftning förberedande arbeten som bäst pågå, har det syntts styrelsen riktigast att begränsa den nu föreliggande lagändringen till vad därmed närmast åsyftats. Såsom redan framhållits, är förslaget att anse såsom rent preliminärt, närmast avsett att belysa huru en ändring i den av riksdagen åsyftade riktning skulle i lagform kunna tänkas taga sig uttryck, och innebär ej heller något återgivande av styrelsens ståndpunkt i frågan.

Fattigvårdskonventionen mellan Sverige, Danmark och Norge.

Såsom i årg. 1914, häfte 11, sid. 1185 av denna tidskrift meddelades, har mellan de trenne nordiska rikena avslutats en konvention angående ömsesidigt understödjande av behövande, vilken trätt i kraft den 1 januari 1915. Den 23 december 1914 utfärdades en Kungl. förordning om vad som närmare skall iakttagas med anledning av konventionen, och meddelas här nedan in extenso ordalydelsen av såväl nämnda förordning som ock den därförut träffade konventionen.

Kungl. Maj:ts nådiga förordning

i anledning av den emellan Sverige, Danmark och Norge den 26 maj 1914 avslutade fattigvårdskonventionen;

given Stockholms slott den 23 december 1914.

Vi GUSTAF, med Guds nåde, Sveriges, Götes och Vendes Konung, göra veterligt: att, sedan den 26 maj 1914 mellan Sverige, Danmark och Norge avslutats en konvention angående behandlingen av undersåtar från ett av de tre länderna, vilka å något av de båda andra ländernas område komma i behov av fattigvård, vilken konvention — i svensk text så lydande, som härvid fogade bilaga utvisar — träder i kraft den 1 januari 1915, Vi funnit gott att till iakttagande jämte de i konventionen meddelade bestämmelser förordna som följer:

§ 1.

Har dansk eller norsk undersåte, som avses i konventionen, erhållit fattigvård här i riket, åligger det fattigvårdsstyrelse, som lämnat fattigvården, att inom fjorton dagar därefter till Konungens befallningshavande i länet inkomma med anmälan därom. Sådan anmälan skall innehålla uppgifter om den nödställdes namn, ålder, födelseort och hemort (Forsørgelsessted, Hjemstavn), hans föräldrars namn och födelseort, huru länge han eller i förekommande fall hans föräldrar vistats här i landet och i vad mån vistelsen varit avbruten, ävensom om anledningen till fattigvården och kostnaden därför. Kunna uppgifter i något av nämnda hänseenden ej lämnas, skall anmälan innehålla anteckning härom. Vid anmälan skola fogas bestyrkta avskrifter av tillgängliga handlingar rörande den nödställdes medborgarrätt samt, om fattigvården föranletts av sjukdom, intyg av legitimerad läkare om sjukdomens beskaffenhet och sannolika varaktighet. Anmälan skall tillika innehålla uppgift, huruvida enligt fattigvårdsstyrelsens uppfattning fattigvården är föranledd av övergående behov eller kan antagas bliva varaktig samt i senare fallet huruvida hemsändning till hemlandet anses böra äga rum.

Har anmälan icke inkommit till Konungens befallningshavande inom ovan föreskrivna tid, förloras rätten till ersättning av staten för fattigvård, som lämnats efter nämnda tids utgång och till dess anmälan inkommit.

§ 2.

Sedan anmälan, som i § 1 sägs, inkommit, åligger det Konungens befallningshavande att ofördröjligen granska handlingarna samt, efter det tilläventyrs erforderliga ytterligare upplysningar införskaffats, taga under omprövning, huruvida sådan framställning bör göras, som omförmäles i art 10 av konventionen, och, därest dylik framställning finnes påkallad av föreliggande förhållanden, så snart ske kan vidtaga där föreskrivna åtgärder.

Konungens befallningshavande har att, vare sig dylik framställning gjorts eller icke, underrätta fattigvårdsstyrelsen om ärendets utgång samt, därest behovet av fattigvård ansetts övergående och därför ej föranlett till hemsändning eller till överenskommelse med hemlandet om fattigvårdens ersättande, tillika förelägga fattigvårdsstyrelsen att, i händelse behovet framdeles visar sig vara av stadigvarande natur, ofördröjligen till Konungens befallningshavande inkomma med anmälan därom.

§ 3.

Fattigvårdsstyrelse, som vill söka ersättning av staten för fattigvård, vilken lämnats dansk eller norsk undersåte, har att för varje år inom januari månads utgång det påföljande året till Konungens befallningshavande i länet ingiva ansökning därom. Ansökningen skall vara åtföljd av dels förteckning å de belopp, för vilka gottgörelse begäres, med angivande, särskilt för varje understödstagare, av dennes fullständiga namn, ålder, födelseort och hemort (Försörgelsessted, Hjemstavn), dels ock specificerade räkningar å de för varje understödstagare utgivna belopp med uppgift om tiden för utbetalningarna; skolandet räkning vara till riktigheten styrkt av fattigvårdsstyrelsens ordförande eller vederbörande räkenskapsförare. Tillika skall ansökningen innehålla förklaring, att gottgörelse för fattigvården icke kunnat erhållas av försörjningspliktig person.

Konungens befallningshavande har att granska de inkomna ansökningarna och före den 15 nästpåföljande mars insända dem jämte eget utlåtande till Kungl. Maj:t. I de fall då enligt träffad överenskommelse eller eljest ersättning för fattigvården skall utgå från hemlandet, har Konungens befallningshavande att särskilt anmärka detta och tillika insända tillgängliga handlingar i dylikt ärende.

De inkomna ansökningarna granskas sedermera inom det statsdepartement, vilket har att handlägga frågor om allmän fattigvård, och upprättas därvid över de belopp, som böra ersättas av Danmark eller Norge, särskilda förteckningar, vilka jämte avskrift av de till dessa poster hörande räkningar före den 1 maj översändas till vederbörande danska eller norska departement.

§ 4.

Har i Danmark eller Norge fattigvård meddelats svensk undersåte och göres på grund därav från vederbörlig myndighet i något av dessa länder framställning hos Konungens befallningshavande om den nödställdes mottagande i Sverige eller om fattigvårdens ersättande, har Konungens befallningshavande att ofördröjligen granska de inkomna handlingarna samt över framställningen höra fattigvårdsstyrelsen i det fattigvårdssamhälle, varest ifrågavarande person kan antagas äga hemortsrätt i fattigvårdshänseende. Sedan den utredning, som utan större tidsutdräkt kan åvägabringas angående personens hemortsrätt, blivit verkställd och övriga för den väckta frågans bedömande erforderliga upplysningar inhämtats, har Konungens befallningshavande att meddela den myndighet, som gjort framställningen, det besked i ärendet, vartill omständigheterna må föranleda; och bör därvid iakttagas, att svar å framställningen, där så ske kan, lämnas inom den i art. 11 i konventionen nämnda tid.

Finner Konungens befallningshavande den nödställda uppenbarligen hava hemortsrätt i fattigvårdssamhälle inom annat län, överlämnas framställningen jämte övriga hand-

lingar i ärendet ofördröjligen till Konungens befallningshavande i detta län och samtidigt översändes underrättelse härom till den myndighet, som gjort framställningen.

§ 5.

Den från vederbörande myndighet i Danmark eller Norge inkommande förteckning med tillhörande räkningar å kostnad för fattigvård, som i dessa länder meddelats svensk undersåte, ingår till det statsdepartement, som har att handlägga frågor om allmän fattigvård, samt granskas där.

Till ledning för denna granskning har Konungens befallningshavande att för varje år före den 1 maj nästpåföljande år till departementet insända tillgängliga handlingar i de ärenden, i vilka överenskommits, att ersättning skall utgå från Sverige.

§ 6.

Anser Konungens befallningshavande, att, på sätt i art. 10 av konventionen sägs, ärende bör hänskjutas till behandling å diplomatisk väg, göres framställning därom hos det statsdepartement, till vars handläggning fattigvårdsärendena höra.

Har ärende avgjorts å diplomatisk väg, skall innehållet i den träffade överenskomsten meddelas vederbörande Konungens befallningshavande, som i sin ordning därom underrättar det fattigvårdssamhälle, vilket lämnat fattigvården, eller, om fattigvård i Danmark eller Norge meddelats svensk undersåte, det samhälle, i vilket understödsgaren antages äga hemortsrätt.

§ 7.

I ärenden rörande uppgörelse, som avses i art. 13 av konventionen, må det svenska departement, som har att handlägga dessa frågor, direkt meddela sig med vederbörande departement i Danmark och Norge.

§ 8.

Kostnad för hemsändande av dansk eller norsk undersåte, som erhållit fattigvård här i riket, bestrides av staten och utbetalas av Konungens befallningshavande.

Därest svensk undersåte hemsändes från Danmark eller Norge, gäller om kostnaden för hans översändande från gränsorten till vederbörande kommun vad därom särskilt är stadgat.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1915.

Från och med nämnda dag skall förordningen den 15 februari 1855 angående behandlingen av frågor om ersättning för understöd, som av fattigvårdssamhällen i ett av rikena Sverige och Norge lämnas nödlidande personer från det andra riket, jämte de i anslutning därtill utfärdade kungörelserna den 11 maj 1877, den 29 oktober 1886 och den 11 juni 1887 upphöra att gälla; dock att nämnda författningar skola tillämpas i fråga om ersättande av kostnad för fattigvård, som utgivits före 1914 års slut.

Deklarationerna den 13 och den 26 juli 1888 mellan Sverige och Danmark angående ettdera rikets undersåtar, vilka inom det andra riket komma i behov av fattigvård, jämte den i anledning av nämnda deklARATIONER utfärdade kungörelsen av den 16 november 1889 upphöra att gälla med 1914 års slut; dock att, om dessförinnan jämlikt dessa författningar meddelats besked om mottagande i hemlandet av dansk eller svensk undersåte, sådant skall bringas till verkställighet i enlighet med samma författningar.

Det alla, som vederbör, hava sig hörsamligen att efterrätta. Till yttermera visso hava Vi detta med egen hand underskrivit och med Vårt kungl. sigill bekräfta låtit. Stockholms slott den 23 december 1914.

G U S T A F.

(L. S.)

(Jordbruksdepartementet.)

Johan Beck-Friis.

Fattigvårdskonvention med Danmark och Norge.

Stockholm den 26 maj 1914.

(Ratificerad av Sverige den 19 juli 1914.)

Hans Majestät Konungen av Sverige, Hans Majestät Konungen av Danmark och Hans Majestät Konungen av Norge, vilka överenskommit att avsluta en konvention angående behandlingen av undersåtar från ett av de tre länderna, vilka å något av de båda andra ländernas område komma i behov av fattigvård, hava till sina fullmäktige utsett:

Hans Majestät Konungen av Sverige:

Sin minister för utrikes ärendena hans excellens Knut Agathon Wallenberg;

Hans Majestät Konungen av Danmark:

Sin envoyé extraordinaire och ministre plénipotentiaire i Stockholm kammarherre Otto Christian Jacob Jørgen Brønnum Scavenius;

Hans Majestät Konungen av Norge:

Sin envoyé extraordinaire och ministre plénipotentiaire i Stockholm doktor Jørgen Brunchorst,

vilka därtill behörigen befullmäktigade, överenskommit om följande artiklar:

Art. 1.

Ett vart av de fördragsslutande länderna förbinder sig att lämna dem av de båda andra ländernas undersåtar, vilka under vistelse å dess område komma i nödställd belägenhet, fattigvård på samma sätt och efter samma regler, som enligt vistelselandets fattigvårdslagstiftning gälla för meddelande av fattigvård åt landets egna undersåtar.

Med undersåte i ett av länderna likställes i denna konvention den, som tidigare varit medborgare i landet och förlorat sin medborgarrätt utan att hava förvärvat sådan i annat land.

Art. 2.

Finner vederbörande myndighet i vistelselandet, att det behov, som föranlett fattigvården, är av stadigvarande natur, äger vistelselandet att, enligt de i denna konvention närmare angivna regler och med de i densamma nämnda undantag, påfordra att den nödställda mottages i hemlandet eller att ersättning utgives för fattigvården, på sätt i art. 9 sägs.

Art. 3.

Har undersåte i ett av de fördragsslutande länderna oavbrutet under tio år haft hemvist i något av de andra länderna, och kommer han därefter, utan att detta hemvist förändrats, i nödställd belägenhet, äger vistelselandet ej att på grund av honom

lämnad fattigvård påfordra hans mottagande i hemlandet, utan skall vistelselandet bära kostnaden för fattigvården.

Detta gäller dock endast, för så vitt den nödställde:

- a) inflyttat i vistelselandet före fyllda fyrtioåttå år;
- b) icke under nämnda tio år på grund av stadigvarande behov erhållit fattigvård, som föranlett framställning från vistelselandet och i anledning därav meddelande från hemlandet om den nödställdes mottagande eller att den lämnade fattigvården ersättes;
- c) icke under nämnda tid undergått frihetsstraff, som uppgått till minst tre månader eller ådömts för en i offentlig mening vanärande handling.

Art. 4.

Därest den i art. 3 första stycket nämnda tid av tio år gått till ända, innan person nått den ålder, då han enligt vistelselandets lagstiftning är att anse såsom självständig i fattigvårdshänseende, träder vad i samma stycke stadgats i tillämpning först från den tidpunkt, då personen uppnått denna ålder.

Fattigvård, som lämnas föräldralöst barn under nämnda ålder, har ej sådan inverkan, som i art. 3 under b) stadgas, därest hemlandet, på sätt i art. 9 andra stycket sägs, till fullo gottgör fattigvården.

Art. 5.

Har en man vistats i landet i tio år under de i art. 3 angivna förutsättningar, tillkommer hans hustru, om hon vistas i landet, samma ställning i fattigvårdshänseende som mannen. Denna ställning behåller hon efter mannens död eller äktenskapets upplösning på annat sätt.

Äkta barn, som ej nått den i art. 4 nämnda ålder och som vistas i landet, följer uti ifrågavarande hänseende föräldrarna eller, om en av dem avlidit, den efterlevande. Är äktenskapet upplöst på annat sätt än genom en av makarnas död, följer barnet den av föräldrarna, hos vilken barnet vistas eller senast vistats.

Barn, som är fött utanför äktenskapet, följer modern.

Art. 6.

Fattigvård, som är föranledd av övergående behov, berättigar icke vistelselandet att hemsända den nödställde eller fordra ersättning från hemlandet av kostnaderna för fattigvården.

Art. 7.

Fattigvård, som lämnats änka eller fränskild hustru — eller efter mannens död eller äktenskapets upplösning på annat sätt hennes barn, som icke nått den i art. 4 nämnda ålder — berättigar icke vistelselandet att hemsända den nödställde eller att fordra ersättning för fattigvården, därest hon har infödingsrätt i vistelselandet eller hade medborgarrätt i detta land vid äktenskapets ingående.

Art. 8.

Föreligger ej, enligt vad ovan sägs, hinder för den nödställdes hemsändning, skall likväl tagas i övervägande, huruvida de föreliggande omständigheterna tala för att hemsändning ej bör äga rum och att ersättning i stället bör utgå. Därest sådana omständigheter äro för handen, skall genom överenskommelse mellan länderna i varje särskilt fall bestämmas, om ersättning skall utgå.

Vid avgörandet härav skola humanitära hänsyn i första rummet vinna beaktande. I regel bör hemsändning undvikas och ersättning träda i stället, om hemsändning skulle medföra, att nära anhöriga skiljas från varandra, om den nödställde nått en framskri-

den ålder och länge vistats i landet, eller om hemsändning icke kan företagas utan men för den nödställdes hälsa.

Art. 9.

Skall enligt art. 8 ersättning för fattigvård utgivas, gottgör hemlandet vistelselandet tre fjärdedelar av utgifterna för fattigvården.

För fattigvård, lämnad åt föräldralöst barn, som ännu icke nått den i art. 4 nämnda ålder, skall, om hemlandet av humanitära hänsyn finner, att det bör kvarstanna i vistelselandet, gottgörelse från hemlandet utgå till fulla beloppet.

Art. 10.

Vill vistelselandet i anledning av lämnad fattigvård hemsända den nödställd eller påfordra ersättning för fattigvården, göres skriftlig framställning därom hos hemlandet.

Sådan framställning göres av vederbörande Konungens befallningshavande, amtmann (i Köpenhamn magistraten) eller stiftsdirektion samt insändes till motsvarande myndighet i hemlandet, inom vars område den nödställd kan antagas äga hemortsrätt.

Därest under skriftväxlingen mellan dessa myndigheter sådant skulle visa sig önskligt, kan ärendet hänskjutas till behandling å diplomatisk väg.

Framställningen skall såvitt möjligt innehålla uppgift om den nödställdes namn, födelseort, ålder, hans föräldrars namn och födelseort, anledningen till fattigvården och densummas storlek samt vara åtföljd av bestyrkta avskrifter av handlingar till styrkande av den nödställdes medborgarrättsliga ställning.

Har fattigvården föranletts av sjukdom, skall framställningen vara åtföljd av intyg av legitimerad läkare om sjukdomens beskaffenhet och sannolika varaktighet.

Art. 11.

Inom fyrtio dagar från framställningens mottagande skall den myndighet i hemlandet, till vilken framställningen gjorts, till vederbörande myndighet i vistelselandet hava lämnat meddelande, huruvida den nödställd kommer att mottagas i hemlandet eller om ersättning för fattigvårdskostnaden kommer att utgivas.

Har sådant meddelande icke inom nämnda tid kommit vederbörande myndighet i vistelselandet tillhanda, är hemlandet skyldigt att till fullo ersätta kostnaderna för fattigvård, som lämnas efter utgången av nämnda fyrtio dagar, intill dess meddelande ingått, att den nödställd mottages i hemlandet, eller överenskommelse träffats om ersättning.

Hemlandets skyldighet att utgiva ersättning inträder dock, med undantag för det i art. 9 andra stycket omnämnda fall, icke förrän nämnda tid av fyrtio dagar gått till ända.

Därest meddelande i fråga om den nödställdes mottagande inkommer efter nämnda tids utgång och hans hälsotillstånd ej då medger, att han hemsändes, under det hemsändning kunde hava ägt rum vid utgången av sagda tid, är hemlandet skyldigt att till fullo ersätta vistelselandets kostnader för fattigvård efter utgången av nämnda fyrtio dagar intill den dag, då hemsändning kan äga rum, fattigvården upphör eller överenskommelse träffas om ersättning.

Kostnaderna för resan till hemlandets gräns samt understöd under resan till gränsen bestridas av vistelselandet. Detsamma gäller i fråga om begravningskostnaderna.

Art. 12.

Vistelselandet ombesörjer den nödställdes översändande till den gränssort, som vederbörande myndighet i hemlandet bestämmer. Denna ort skall väljas så, att icke onödigt kostnad drabbar vistelselandet. Rörande sättet för hemsändningen samt tidpunkten för ankomsten till hemlandet skall den myndighet, som verkställer hemsändningen, minst

fem dagar innan hemsändningen verkställes, avsända underrättelse direkt till den myndighet, till vilken enligt meddelad bestämmelse den nödställdes skall avlämnas.

Hemsändning skall i varje fall uppskjutas till den tidpunkt, då den kan äga rum utan fara för den nödställdes eller andra personers hälsa och säkerhet.

Art. 13.

För varje kalenderår äger före den 1 juli nästkommande år uppgörelse rum mellan de fördragsslutande länderna rörande de ersättningar, som skola utgå enligt denna konvention.

Art. 14.

Överenskommelser mellan de fördragsslutande länderna om ömsesidigt understödjande och hemsändning av behövande sjömän beröras ej av denna konvention.

Art. 15.

Denna konvention berör ej de fördragsslutande ländernas rätt att utvisa undersåtar från något av de andra länderna av annan orsak än erhållen fattigvård.

Utvisning får dock icke äga rum under sådana omständigheter, att denna konvention kringgås.

Art. 16.

Denna konvention gäller icke för Färöarna, Island och de dansk-västindiska öarna.

Art. 17.

Konventionen förbliver gällande, intill dess sex månader förflutit efter det densamma blivit uppsagd.

Art. 18.

Deklarationerna mellan Sverige och Danmark angående ettdera rikets undersåtar, vilka inom det andra riket komma i behov av fattigvård, den 13 och den 26 juli 1888 upphävas med denna konventions trädande i kraft.

Denna konvention skall ratificeras senast den 1 augusti 1914; ratifikationerna skola utväxlas i Stockholm. Konventionen träder i kraft den 1 januari 1915.

Till bekräftelse härav hava de respektive fullmäktige underskrivit denna konvention och försett densamma med sina sigill.

Som skedde i Stockholm i tre exemplar den 26 maj 1914.

K. A. Wallenberg.
(L. S.)

O. C. Scavenius.
(L. S.)

Brunchorst.
(L. S.)

Livsmedelskostnader i Stockholm 1904—1914.

I »Sociala Meddelanden» har förut redogjorts för livsmedelskostnadernas stegring i Stockholm under åren 1904—1913.¹ Den första gången en sådan redogörelse lämnades (1912), omnämndes även de olika metoderna att mäta livsmedelskostnaderna, som kommit till användning inom statistiken, och påpekades, att den enda metod, som lämnade fullt tillförlitliga resultat, var den som utgick från »vägda» siffror. Man måste sålunda förskaffa sig så noggranna uppgifter som möjligt om konsumtionen av olika artiklar och därefter med ledning av de funna kvantitetssiffrorna beräkna förändringarna i hushållskostnaderna. Det erinrades även om, att den enda »budgetundersökning», som ännu slutförts i Sverige, är den av Stockholms stads statistiska kontor utförda, som avsåg att utröna levnadskostnaderna i Stockholm åren 1907—1908.

Nämnda undersökning är grundad på 150 under ett helt år förda hushållsböcker, och de ur densamma framgångna kvantitetstalen avse ett genomsnittshushåll (tillhörande de mindre bemedlade klasserna) på c:a 4 personer (man, hustru och två barn) med en årlig utgiftsstat av närmare 2 200 kr. Genom att multiplicera dessa kvantitetstal, för så vitt de gälla viktigare slag av livsmedel ävensom bränsle samt fotogen, med de för Stockholm för resp. år inhämtade priserna å motsvarande varuslag har en beräkning kunnat utföras beträffande ett dylikt hushålls utgifter per år för ifrågavarande livsförnödenheter.

I nedanstående tablå åskådliggöras livsmedelsutgifternas växlingar i Stockholm under åren 1904—1914, varvid, jämte de absoluta talen för de olika åren, även angivas indextal, beräknade med utgångspunkt från summan för år 1904, som satts till 1 000.

	1904.	1905.	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.	1911.	1912.	1913.	1914.
Kronor	670	696	712	738	758	760	760	757	806	808	828
Indextal	1 000	1 039	1 063	1 101	1 131	1 134	1 134	1 130	1 203	1 206	1 236

Av dessa siffror framgår, att den stilleståndsperiod, som efter den snabba stegringen under åren 1904—1908 var rådande till och med år 1911, under år 1912 efterföljdes av en utomordentligt kraftig prisstegring, vilken emellertid i sin tur år 1913 efterträdades av stillastående.

Det med ledning av genomsnittspriserna under år 1914 beräknade indextalet för detta år visar åter, såsom naturligt är med hänsyn till krisens verkningar, en betydande stegring. Från år 1904 hava kostnaderna för här

¹ Jfr »Medd.» 1912, sid 35; 1913, sid. 260; 1914, sid. 129.

ifrågavarande livsförnödenheter för en normalfamilj i Stockholm stigit med över 23½ %.

Det torde dock här vara lämpligt att erinra därom, att denna beräkning närmast har teoretiskt intresse, enär i den praktiska hushållningen förefinnes en viss förmåga att anpassa sig efter prisförhållandena, utan att därför nödvändigtvis levnadsstandarden behöver sjunka. Såsom ett påtagligt, ärligen upprepat exempel härå kan anföras äggkonsumtionen, som är vida större om våren, då äggpriserna äro lägst, än under övriga årstider, särskilt hösten och vintern. I analogi härmed torde kunna antagas, att om priset på ett varuslag stiger, men de övriga förbliva oförändrade, förbrukningen av det förstnämnda avtager, så länge någon lämplig ersättning kan utfinnas. Att kostnaderna för vissa slag av livsförnödenheter stigit för en normalfamilj med så och så många procent, äger sålunda i praktiken sin riktighet under förutsättning av ej blott lika hög levnadsstandard, utan även av att förbrukade artiklar ingå i budgeten med alltjämt oförändrade mängder. Givet är emellertid, att ju mera allmän prisstegringen blir, dess mindre bliva möjligheterna att med bibehållande av standarden vinna besparingar.

Världskrigets utbrott skapade helt nya prisförhållanden, och det är därför av intresse att jämföra tiden före detsamma, årets sju första månader, med de fem sista. Beräknas medelpriserna för dessa bägge perioder var för sig och antages vidare, att samma genomsnittliga priser gällt under ett helt år, så erhåller man en föreställning om krisens verkningar på detta område. Mot en beräknad årskostnad för en normalfamilj av 808 kr. under år 1913 svarar nämligen för 1914 års sju första månader ett belopp av 793 kr., men för dess fem sista av 873 kr. Ett prisfall inträffade sålunda under årets förra del, vilket, även om hänsyn toges till möjlig inverkan av säsongföreteelser på grund av att perioden ej omfattar ett helt år, torde uppgå till 1 å 2 %. 1912 års starka uppgång var tydligen på väg att efterträdas av en nedåtgående rörelse, liknande den, som kunde noteras under 1911 efter 1908 års stegring och de följande årens stillastående. Denna utveckling avbröts av kriget. Stegringen efter den 1 augusti representerar ej mindre än c:a 8 % av 1913 års priser, d. v. s. att, om de för dessa fem månader beräknade medelpriserna bliva gällande under ett helt år, får en familj i Stockholm, som år 1913 för de viktigaste livsmedlen (inkl. bränsle och fotogen) utbetalade 808 kr., under nu löpande år med oförändrad hushållsföring utgiva 873 kr. Då de för närvarande (jan. 1915) gällande priserna i åtskilliga fall äro högre än de för den intill årsskiftet gångna kristiden beräknade medelpriserna och tendera att bliva ännu högre eller åtminstone icke att gå ned, torde man för den närmaste framtiden kunna räkna med ännu dyrare levnadskostnader. De varuslag, som i främsta rummet inverkat på den hittills under kristiden inträffade kostnadsstegringen, äro mjölk, smör, ägg, potatis, mjöl och bröd samt bränsle, sålunda alla de viktigaste artiklarna utom kött och fisk, å vilka senare någon kostnadsminskning under de fem månaderna kan iakttagas.

Prisstegringen efter krigsutbrottet är den avgjort kraftigaste, som noterats i vårt land alltsedan 1904, eller så långt som Socialstyrelsens siffermaterial sträcker sig. Krisens övriga verkningar i fråga om arbetslöshet m. m. har därtill gjort den ytterligare kännbar.

Huru en — för närvarande med samma noggrannhet icke utförbar — beräkning skulle utfalla för andra orter här i riket, är vanskligt att säga. Sannolikt skulle det dock visa sig, att stegringen, såväl absolut som relativt, varit större i Stockholm än å nästan alla andra orter. Särskilt gäller det beträffande orterna i övre Norrland, som komma Stockholm närmast i prisdyrhet, att uppgången där hållit sig inom tämligen måttliga gränser.

Vad våra närmaste grannländer beträffar, är endast *en* undersökning motsvarande denna offentliggjord, nämligen för Köpenhamn med hänsyn tagen till prisläget under oktober. De då rådande priserna ansågos innebära en kostnadsökning med ungefär 10 % i jämförelse med före krisens utbrott, innebärande en något större stegring än i Stockholm. För Englands del hava de höjda kostnaderna av professor J. W. Ashley beräknats till något mera än 10 % intill slutet av december 1914.

Förslag till invaliditets- och ålderdomsförsäkring i Danmark.

Den år 1903 i Danmark tillsatta invaliditets- och ålderdomsförsäkringskommittén har nyligen avgivit sitt slutbetänkande, vari behandlas frågan om upprättande av en allmän invaliditets- och ålderdomsförsäkring. Ett föregående betänkande avgavs år 1906, vilket resulterade i en lag av den 9 april 1907 rörande erkända arbetslöshetskassor.

Vad angår först berörda fråga, äro samtliga kommittéledamöter eniga om att nuvarande lagstiftning rörande ålderdomsunderstöd icke kan bibehållas, enär enligt densamma blott de erhålla understöd, vilka överskridit 60 års ålder, utan erfordras särskilda åtgärder för att bereda hjälp åt dem, som på grund av sjukdom eller av andra orsaker bliva oförmögna till arbete, innan de uppnått 60 års ålder. Beträffande de principer, som skola läggas till grund för en eventuell reform, äro emellertid meningarna delade.

Majoriteten, bestående av tolv av kommitténs nitton ledamöter, anser, att spørgsmålet om försörjning av samhällets arbetsoförmögna medlemmar bör lösas genom införande av ett försäkringssystem, varvid den euskilde erhåller stöd från det allmännas sida i sina strävanden att, genom erläggande av smärre premier så länge förvärvsdugligheten varar, säkerställa sig vid inträdande invaliditet. Denna majoritet håller sålunda före, att man bör

bygga vidare på den grund, som är lagd i gällande lagar om sjukkassor och arbetslöshetskassor. I stället för att såsom nu vid inträdande arbetsoförmåga vara hänvisad till offentlig välgörenhet, bör den enskilde, genom att årligen under sin krafts dagar erlägga en viss avgift, själv förvärva sig rätt till framtida understöd i form av en på förhand fastställd årlig invaliditets- eller livränta. Att giva en sådan rätt utan att samtidigt kräva, att den enskilde också skall lämna bidrag, är enligt majoritetens uppfattning ägnat att försvaga viljan att hjälpa sig själv och att undergräva den personliga ansvarskänslan.

Bland detta flertal, som håller på försäkringsprincipen såsom grundval för understödsverksamheten, finnas skilda meningar angående sättet för denna principens genomförande. De flesta eller närmare bestämt nio av de medlemmar, som biträtt majoritetens förslag, föreslå, att frågan löses genom införandet av en allmän invaliditetsförsäkring för alla män och kvinnor. Försäkringsplikten skall inträda vid fyllda 18 år samt gälla under normala förhållanden i 15 år. En premie skall erläggas å 6 kr. per kvartal med vissa modifikationer för personer, som icke mot vederlag äro anställda hos någon arbetsgivare. För värnpliktige skall premien under första inkallelsen betalas av staten. Premierna uppbäras genom kommunalförvaltningarna, vilket beträffande de till kommunalskatt uppförda sker i samband med den kommunala uppbörden, samt inbetalas till en försäkringsanstalt — riksförsäkringsanstalten — vars styrelse består av tre av Konungen utnämnda ledamöter.

Det är intet hinder för att utsträcka premiebetalningen utöver 15 år. Genom att sålunda årligen till fyllda 60 år inbetala c:a 14 kr. erhåller man vid inträdande invaliditet samma livränta som genom erläggandet av en premie å 24 kr. i 15 år. Det föreslås därjämte, att tillfälle skall beredas dels att fullgöra försäkringsplikten såväl genom inbetalning en gång för alla som genom större inbetalningar vid vilken tidpunkt som helst, så länge försäkringsplikten varar, dels ock att kunna fortsätta med premiebetalningen utöver denna tid för att därigenom förvärva rätt till större årlig livränta än den i lagen fastställda. Premiebetalning upphör vid invaliditet, som anses hava inträtt, när arbetsförmågan är nedsatt till en tredjedel av arbetsförmågan hos en fullt arbetsför person. Avgörandet, huruvida en person skall anses för invalid, hänskjutes till ett för hela landet gemensamt invaliditetsråd. Personer, som fyllt 65 år, hava rätt till den genom premiebetalningen förvärvade livräntan utan hänsyn till graden av nedsättning i arbetsförmågan.

Invaliditetsröntan (livräntan) föreslås till 190 kr. pr år för män och 150 kr. för kvinnor. Invalida och personer, som fyllt 65 år och vilka icke äro skyldiga att erlägga inkomst- eller förmögenhetsskatt till staten, få livräntan förhöjd till minst 300 kr. årligen, under förutsättning att vissa betingelser uppfyllas, som gälla enligt den nuvarande lagen om ålderdomsunderstöd.

Tillägget till livräntan, vilket således kan uppgå till 110 kr. för män och 150 kr. för kvinnor och varav hälften betalas av staten och den andra hälften av kommunerna, kan av resp. kommunalförvaltningar ytterligare för-

höjas till följande belopp: för ensamma personer, bosatta i Köpenhamn, 500 kr., för ensamma personer i övriga städer 450 kr. och för dem, som äro bosatta på landet, 400 kr. samt för äkta makar, när bägge äro berättigade till tillägg, resp. 850, 750 och 675 kr.

Då försäkringsplikten blott skall gälla för de personer, som vid lagens ikraftträdande äro under 18 år, är det en förutsättning för majoritetens förslag, att lagen om ålderdomsunderstöd skall fortfara att gälla, till dess det icke finnes flera personer, på vilka den kan finna tillämpning. Försäkringen skall således först efter flera års förlopp komma att omfatta hela befolkningen. De med förhöjning av livräntan förbundna utgifterna för stat och kommun bliva till följd härav mycket små under de första åren. Det beräknas, att försäkringen efter 12 års förlopp skall omfatta c:a 1 100 invalider och att det efter ytterligare 15 år skall tillkomma c:a 7 400, varav hälften antages vara berättigad till tillägg av offentliga medel. Först när alla de personer, som vid lagens ikraftträdande äro fyllda 18 år, uppnått 65 års ålder, skola utgifterna bliva mera betydande. Samtidigt komma kostnaderna för ålderdomsunderstöd att minskas. När försäkringen omfattar hela befolkningen, beräknas det offentliga tillskottet till förhöjning av livräntan uppgå till c:a 21 mill. kr. årligen.

Såsom övergångsbestämmelse föreslår majoriteten, att alla nuvarande invalider under 60 år — även de som åtnjuta offentligt understöd — skola erhålla visst understöd utan att detta har fattigvårds karaktär. Staten skall till kommunerna utbetala hälften av det till sådant understöd utgående belopp. Detta antages medföra för staten en utgift på c:a 2 mill. kr. per år.

En minoritet inom kommittén, bestående av fem ledamöter, har icke ansett sig kunna biträda förslaget om obligatorisk invaliditets- och ålderdomsförsäkring. De hävda, att de bestående samhällsförhållandena äro sådana, att medellösa personer, som på grund av invaliditet eller ålder fått sin arbetsförmåga nedsatt, kunna göra anspråk på så stort understöd av det allmänna, som erfordras för deras nödtorftiga bärgning. Minoriteten anser därför, att den princip, som ligger till grund för den nuvarande ålderdomsunderstödslagen, bör vara normerande även för den nya lagen, och föreslår i överensstämmelse härmed, att den förra ändras till en lag om invaliditets- och ålderdomsunderstöd.

Enligt detta förslag skall envar person åtnjuta invaliditetsunderstöd, som icke är i stånd att förskaffa sig själv eller dem, vilka han är pliktig försörja, nödiga medel till underhåll eller vård vid sjukdomsfall, såframt vederbörandes arbetsförmåga är nedsatt till en tredjedel av arbetsförmågan hos en fullt arbetsför person. Vid uppnådda 65 år skola ensamma personer och familjeförsörjare betraktas som invalider utan läkarundersökning och kunna således erhålla ålderdomsunderstöd.

Invaliditets- eller ålderdomsunderstödet skall enligt minoritetens förslag utgå med så stort belopp, som erfordras för den understöddes eller hans familjs nödtorftiga bärgning eller till vård vid sjukdomstillfällen. Dock får understödet icke — med mindre särskilda omständigheter föreligga, såsom

vid sjukdomsfall, överstiga för ensamma personer, bosatta i Köpenhamn, 400 kr., i övriga städer 350 kr. och å landsbygden 300 kr. samt för äkta makar resp. 500, 450 och 400 kr.

De totala kostnaderna för invaliditets- och ålderdomsunderstöd beräknas i minoritetens förslag till c:a 16½ mill. kr. årligen med ett genomsnittsbelopp motsvarande det för ålderdomsunderstöd år 1911. Om man räknar med de ovan angivna maximibelopp för alla understöd, stiga utgifterna till c:a 29½ mill. kr.

En annan minoritet, bestående av tre ledamöter, framställer förslag om införande av allmän livränteförsäkring. Dessa ledamöter äro icke i princip anhängare av en hela folket påvilande försäkringsplikt, men framhålla, att de, för den händelse stat och kommun icke i längden kunna bära de med avgiftsfria understöd förbundna ekonomiska uppostringar, äro beredda att ansluta sig till försäkringsprincipen såsom komplement till det avgiftsfria understödsväsendet. Försäkringen skall då gälla såsom en ålderdomsförsäkring på så sätt att den, som uppfyllt sin försäkringsplikt enligt lagen, har rätt till en årlig livränta å 313 kr. från fyllda 66 år.

Emellertid yrkar denna minoritet i första hand på ändring av den nuvarande ålderdomsunderstödslagen till en lag om invaliditets- och ålderdomsunderstöd. Om arbetsförmågan blir nedsatt till hälften, innan vederbörande fyllt 66 år, erhåller han rätt till invaliditetsunderstöd. Efter fyllda 66 år beviljas ålderdomsunderstöd utan läkarundersökning.

Ännu ett förslag framlägges av en kommittéledamot, som anser det vanskligt att nu omedelbart vidtaga så omfattande och vittutseende åtgärder, som av de övriga ledamöterna föreslås. Han föreslår därför, att av statsanstalten för livförsäkring upprättas en särskild avdelning för tecknande av invaliditetsräntor enligt villkor, som fastställas av inrikesministeriet, som också kan träffa överenskommelser med privata försäkringsbolag angående tecknande av invaliditetsförsäkring. Invaliditetsräntorna skola utgå med minst 100 kr. per år för ensam person och minst 150 kr. för man och hustru tillsammans. Försäkringen är frivillig, men de, som tecknat försäkring, kunna vid inträdande invaliditet enligt de i den nuvarande lagen om ålderdomsunderstöd fastställda regler av det allmänna erhålla så stort understöd, att detta i förening med invaliditetsräntan kan bereda vederbörande nödtorftig bärgning. Invaliditetsränta utbetalas blott till fyllda 60 år. Efter denna tid erhålles ålderdomsunderstöd, försävvitt de härför bestämda villkoren uppfyllas.

Enligt i förevarande betänkande meddelade statistiska uppgifter beräknas av den i åldern 20—64 år varande befolkningen c:a 34 500 kvinnor och c:a 21 500 män eller tillhopa 56 000 personer vara invalider i lagens mening, medan antalet kvinnor och män över 65 år utgör resp. c:a 100 600 och 81 700 eller sammanlagt 182 300 personer. Hela antalet personer, som, under förutsättning att majoritetens förslag är fullt genomfört, kommer att åtnjuta invaliditets- och ålderdomsränta, blir således 238 000. Därav beräknas över hälften, eller c:a 121 000 personer, befinna sig under »skattegränsen» och således enligt

majoritetens förslag berättigad att få räntan förhöjd till minst 300 kr. årligen.

Riksförsäkringsanstaltens inkomster, utgifter och tillgångar skulle enligt majoritetens förslag uppgå till följande belopp i mill. kronor.

Efter för- loppet av	Å r l i g i n k o m s t.			Årlig utgift.	Tillgångar.
	Premie.	Ränta.	Summa.		
15 år	15·56	4·82	20·4	0·31	136·4
30 >	15·56	15·43	31·0	1·86	437·0
50 >	15·56	32·61	48·2	16·63	923·7
80 >	15·56	37·51	53·1	39·50	1062·5

Efter c:a 50 års verksamhet antages försäkringsanstalten hava kommit till den punkt, att en del av ränteinkomsten kan börja användas.

Åtgärd från Socialstyrelsens sida till påskyndande av registreringen enligt lagen den 4 juli 1910.

Vid genomförandet av den nya sjukkasselagstiftningen fastställdes för de förutvarande sjukkassor, vilka voro registrerade enligt den äldre sjukkasselagen, en femårig övergångstid i och för de erforderliga förberedelserna för inregistrering enligt 1910 års lag. Under denna tid skulle 1891 års lag fortfara att för dem gälla. Av övergångstiden återstår numera endast ett år. Vid 1914 års utgång voro ungefär halva antalet av de äldre sjukkassorna registrerade enligt den nya lagen. Dessa kassor omfattade emellertid omkring tre fjärdedelar av den sammanlagda medlemsstocken inom de förut enligt 1891 års lag registrerade kassorna. Ehuru registreringen alltså under de hittills tillämdalupna fyra åren av övergångstiden vunnit en ganska stor omfattning, särskilt i fråga om antal sjukkasemedlemmar, finnas fortfarande ett betydande antal sjukkassor — närmare bestämt 1 000-tal — vilka, så vitt bekant, ännu icke vidtagit åtgärder för registrering. Socialstyrelsen, som haft sin uppmärksamhet riktad på detta förhållande, förelade Sociala rådets sektion för sjukkasseväsen vid dess senaste sammanträde (26 och 27 okt. 1914) till närmare övervägande frågan om eventuella åtgärder till påskyndande av de ännu icke registrerade sjukkassornas registrering. Sektionen vitsordade önskvärdheten av dylika åtgärders vidtagande och förordade bl. a. utsändandet av ett cirkulär från Socialstyrelsen till vederbörande sjukkassor. Ett sådant cirkulär har nu för kort tid sedan av Socialstyrelsen utsänts, och har cirkuläret i fråga följande lydelse:

Cirkulär

angående registreringen enl. 1910 års sjukkasselag under år 1915.

Med år 1915 utgår den femåriga övergångstid, som vid den nya sjukkasselagstiftningens genomförande lämnades de dåvarande, enligt den äldre lagen registrerade sjuk-kassorna att anpassa sin verksamhet efter de nya förhållandena. De bland dessa kassor, som icke före 1915 års utgång vunnit registrering enligt den nya lagen, *förlora därför fr. o. m. 1916 års början sin karaktär av registrerade sjukkassor* ävensom de därmed förbundna förmånerna av en rättsligt erkänd ställning och bidrag av statsmedel.

1. Följderna för sjukkassorna av utebliven registrering.

a) *Förlust av rättskapaciteten.* Fr. o. m. ingången av år 1916 gälla för alla sjukkassor, som då icke vunnit registrering enligt 1910 års lag, de bestämmelser, som meddelats i 105 och 106 §§ av samma lag. Genom den förstnämnda av dessa paragrafer har bl. a. stadgats, att sjukkassa, som ej registrerats, icke kan förvärva rättigheter eller iklåda sig skyldigheter och ej heller inför domstol eller annan myndighet söka, kära eller svara. *Icke registrerad sjukkassa fränkännes härigenom helt och hållet vad man kallar rättskapacitet.*

Avsaknaden av rättskapacitet kommer givetvis att för kassorna medföra mycket kännbara svårigheter och olägenheter. Kassorna berövas sålunda därigenom möjligheten att genom rättsliga åtgärder tillvarata sin rätt och sina intressen. Medlemmarna bliva ock väsentligen rättslösa i förhållande till kassan, då denna icke kan ställas till ansvar inför laga domstol eller annan myndighet.

b) *Kassans eller styrelsens ledamöter solidariskt ansvariga.* 105 § 2:dra stycket av sjukkasselagen föreskriver vidare att, om ledamöter av oregistrerad sjukkassas styrelse eller medlemmar av kassan eller andra handla å kassans vägnar, svara de, som i åtgärden eller beslutet deltagit, för uppkommande förbindelser såsom för annan sin gäld en för alla och alla för en. Härigenom är bl. a. stadgat, att styrelsens ledamöter eller eventuellt de medlemmar av kassan, som exempelvis å sammanträde deltagit i ett visst beslut, bli *personligen* och *solidariskt* ansvariga för av beslutet härflytande förbindelser. Saknas i en icke-registrerad sjukkassa tillgångar för bestridande av utfäst sjuk- eller begravningshjälp, svara sålunda styrelsens medlemmar eller de medlemmar av kassan, som deltagit i beslutet att utfästa sådan hjälp, personligen för fullgörande av utfästelsen.

c) *Oregistrerad sjukkassa kan icke söka råd och hjälp hos tillsynsmyndigheten.* Oregistrerad sjukkassa och dess medlemmar åtnjuta icke samma förmån som en registrerad att kunna kostnadsfritt vända sig till tillsynsmyndigheten för erhållande av råd och upplysningar. Sjukkasselagen har utrustat tillsynsmyndigheten med befogenhet att, även utan särskilt påkallande av sjukkassa eller dess medlemmar, vid behov vidtaga åtgärder till förebyggande av oegentligheter eller tryggande av kassans ekonomiska ställning. Denna befogenhet sträcker sig icke till de oregistrerade sjukkassorna, vilkas verksamhet sålunda saknar den betryggande garanti, som kan anses ligga i denna tillsynsmyndighetens kontroll.

d) *Förlust av statsbidraget.* Sjukkassa, som icke före utgången av år 1915 låtit registrera sig enligt nya sjukkasselagen, går fr. o. m. år 1916 förlustig det statsbidrag, den dittills uppburit. (För år 1915 har det för understöd åt sjukkasväsendet erforderliga statsanslaget beräknats till icke mindre än 1 500 000 kronor; härtill kommer vidare ett anslag av 50 000 kronor för understöd åt sjukkassor, som meddela moderskapshjälp.) Enahanda torde förhållandet i regel bliva beträffande det *kommunala* understöd, som under senare tid inom allt flera samhällen börjat beviljas åt

sjukkassorna på platsen. Såsom regel gäller nämligen, att dylikt bidrag utgår endast till sjukkassa, *som är registrerad* och förut uppburit statsbidrag.

e) *Högre avgifter och lägre understöd.* En given följd därav, att oregistrerad sjukkassa går förlustig stats- och eventuellt även kommunalt bidrag, blir, att en dylik sjukkassa — förutsatt naturligtvis att den vill anses såsom solvent — måste ålägga sina medlemmar betydligt högre avgifter än dem, som behöva fastställas för registrerade sjukkassor. I allmänhet torde sålunda krävas en höjning av avgiften med 2 à 3 kronor eller, om den oregistrerade kassan går förlustig jämväl kommunalt bidrag, 3 à 4 kronor per år.

Fastställes däremot avgiften till samma belopp som i de registrerade kassorna, måste givetvis medlemmarna i de oregistrerade sjukkassorna åtnöjas med väsentligt lägre understöd.

2. Ställningen för de sjukkassor, som icke hinna bli registrerade förr än efter 1915 års slut.

a) *Absolut förbud mot s. k. flermedlemskap.* Sjukkassa, som icke hinner bli registrerad enligt 1910 års lag före utgången av år 1915, måste, ehuru registrerad enligt 1891 års lag, vid en senare skeende registrering enligt förutnämnda lag i allo behandlas såsom en oregistrerad kassa. En följd härav är bl. a., att det i 1910 års lag (12 §) meddelade *förbudet mot s. k. flermedlemskap* blir *obetydligt gällande* ifråga om dylik kassa. Det i 116 § 3 mom. i samma lag för äldre medlemmar lämnade medgivandet att under vissa villkor fortfara med flermedlemskapet äger sålunda icke tillämpning på medlemmarna i sjukkassor, vilkas registrering sker först efter 1915 års slut.

b) *Förlust av statsbidrag.* En annan påföljd för de sjukkassor, vilkas registrering sker först under 1916 eller följande år, är att de gå förlustiga statsbidrag för det år registreringen sker, och att statsbidraget under nästföljande år kan komma att avsevärt reduceras.

3. Anstalter för registrering under år 1915 böra vidtagas snarast möjligt.

Dylika åtgärder böra vidtagas snarast möjligt. Sjukkassa, som har för avsikt att under år 1915 söka registrering, bör låta sig angeläget vara att de i och för registrerings vinnande erforderliga åtgärder vidtagas så tidigt som möjligt. Genom att uppskjuta detta till årets senare hälft, då en stark anhopning av registreringsärenden hos Socialstyrelsen sannolikt är att motse, löper kassan den risken, att registreringen icke hinner verkställas före årets slut.

Registreringshandlingarna böra vara fullständiga och riktigt avfattade. Det ligger i sakens natur, att den granskning av stadgar och övriga för registreringen ingivna handlingar, som Socialstyrelsen har att verkställa, kommer att i väsentlig grad underlättas och registreringen dymedelst påskyndas, därest alla handlingar befinna sig i fullständigt och korrekt skick. Vad särskilt stadgarna beträffar böra dessa avfattas i så nära anslutning som möjligt till de av tillsynsmyndigheten på sin tid utgivna normalstadgar. En till synes obetydlig avvikelse från normalstadgarnas bestämmelser kan medföra, att stadgarna komma i strid med sjukkasselagens bestämmelser och att registrering förty måste vägras.

Råd och upplysningar kunna inhämtas hos Socialstyrelsen. I sin egenskap av tillsynsmyndighet står Socialstyrelsen till tjänst med alla för registrerings vinnande nödiga upplysningar, och envar sjukkassa kan i sådant hänseende skriftligen eller muntligen hänvända sig till Styrelsen. Härav böra sjukkassorna begagna sig och i alla fall, då tvekan uppstår angående lagligheten av en stadgebestämmelse eller åtgärd, på förhand förvissa sig därom, innan registreringsansökan insändes.

Sammanslagning av småkassor. Särskilt för de många småkassorna är det av största vikt, att frågan om registreringen i god tid och med eftertryck upptages till behandling och avgörande. Med hänsyn till sjukkasselagens föreskrift, att sjukkassa som regel icke kan vinna registrering, med mindre medlemsantalet uppgår till 100 eller däröver, utgör det för flertalet av dessa kassor en nödvändig förutsättning för registreringen, att sammanslagning med en eller flera andra sjukkassor till ett större helt kommer till stånd.

Socialstyrelsen äger visserligen befogenhet att, när särskilda omständigheter därtill föranleda, medgiva undantag från ovannämnda regel och bevilja registrering jämväl för sjukkassa med lägre medlemsantal än 100. Men i städer och på tätare befolkade orter, där flera sjukkassor äro verksamma, torde ett dylikt medgivande endast undantagsvis kunna erhållas. Endast de sjukkassor, som äro i tillfälle att styrka, att annan sjuk-kassa, med vilken sammanslagning på rimliga villkor kan ske, icke finnes på platsen, torde med utsikt till framgång kunna göra ansökan om registrering med lägre medlemsantal än 100. Medgivande, varom här är fråga, torde ock som regel kunna på-räknas för sjukkassor, som äro avsedda för endast ett visst yrke eller personalen vid ett visst företag eller anläggning.

I de trakter av landet, där s. k. centralförsamlingar bildats för tillvaratagandet av sjukvårdsverksamhetens gemensamma angelägenheter, är det att hoppas, att dessa organisationer taga initiativet till och på allt sätt söka verka för sammanslagningstanken och dess realiserande i största möjliga utsträckning. Socialstyrelsen är för sin del beredd att på allt sätt, där så erfordras och ske kan, även genom medverkan på ort och ställe av sjukvårdsbyråns tjänstemän, härutinnan biträda sjukvårdsverksamheten.

All korrespondens med socialstyrelsen i sjukvårdsangelägenheter sker under adress: **K. Socialstyrelsen, Byrån för sjukvårdsverksamheten, Birger Jarls torg 2, Stockholm st.**

Stockholm i januari 1915.

HENNING ELMQUIST.

Theofil Andersson.

Arbetsinställelser (strejker och lockouter) i Sverige år 1914.

(Preliminär redogörelse.)

Tredje och fjärde kvartalet.

Av under 1914 års tredje och fjärde kvartal påbörjade arbetsinställelser redovisas här nedan 24, vartill komma 5 under juni månad utbrutna konflikter, rörande vilka inga uppgifter inkommit till socialstyrelsen vid tiden för utarbetande av föregående kvartalsredogörelse. Inalles berörde dessa 29 arbetsinställelser 55 arbetsgivare och 1 729 arbetare. Av konflikterna under senare halvåret började 15 i juli, 2 i augusti, 3 i september, 2 i oktober och 2 i november. Under tiden från augusti månads ingång hava sålunda, såvitt känt är, utbrutit endast 9 arbetsinställelser, mot 103 under de föregående månaderna.

Arbetsinställelses (strejker och lockouter)

Tredje och

ag. = arbetsgivare. a. = arbetare. omb. = K. Socialstyrelsens ombud. k. (m.) ordf. =

Löpande årsnr.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
	Början.	Slut.	Varaktighet i dagar.	Karak-tär.	Fack.	Ort.	Twistepunkt.
84	9 juni.	13 juni.	5	Strejk.	Arbetare vid arma-turfabrik.	Malmö.	Personliga misshälligheter mellan ag. och en a.
85	9 juni.	18 juli.	40	Strejk.	Byggnadsarbetare (grovarbetare).	Torö (Stockh. 1.).	Löneförhöjning.
86	15 juni.	2 dec.	168	Strejk.	Stenhuggare.	Rödeby (Blek. 1.).	Löneförhöjning.
87	29 juni.	2 juli.	4	Strejk.	Tillskärare vid skofabrik.	Örebro.	Avskedande av arbetare.
88	30 juni.	4 juli.	5	Strejk.	Byggnadsarbetare (grovarbetare).	Tumba (Stockh. 1.).	Löneförhöjning. (Begäran om tillämpning av i Södertälje gällande kollektivavtal.)
89	2 juli.	11 juli.	10	Strejk.	Snickerifabriks-arbetare.	Hälsingborg.	Löneförhöjning.
90	2 juli.	—	—	Strejk.	Flottningsarbetare.	Arjeplog (Norrb. 1.).	Avskedande av arbetare; sedermera jämväl fråga om löneförhöjning.
91	4 juli.	14 aug.	42	Strejk.	Kanalbyggnads-arbetare.	Lilla Edet (Älvsb. 1.).	Löneförhöjning.
92	6 juli.	25 juli.	20	Strejk o. lockout.	Stenhuggare.	Flivik (Kalmar 1.).	Löneförhöjning.
93	10 juli.	12 juli.	2	Strejk.	Bageriarbetare.	Borås.	Begäran om kollektivt avtal och löneförhöjning.
94	11 juli.	—	—	Strejk.	Tobaksarbetare.	Karlskrona.	Löneförhöjning. Begäran om tillämpning av inom industrien gällande riksavtal.
95	13 juli.	3 aug.	22	Strejk.	Snickerifabriks-arbetare.	Malmö.	Löneförhöjning; avtalstidens längd.
96	14 juli.	16 juli.	3	Strejk.	Bryggeriarbetare.	Mönsterås.	Personliga misshälligheter.
97	15 juli.	18 juli.	4	Strejk.	Tegelbruksarbetare.	Örby (Älvsb. 1.).	Löneförhöjning.
98	24 juli.	3 aug.	11	Strejk.	Väveriarbetare.	Bollebygd (Älvsb. 1.).	Ändring av arbetstidensförläggning.

i Sverige, påbörjade under år 1914.

fjärde kvartalet.

kommunal(municipal)-nämndens ordförande. förl.m. = statens förlikningsman.

8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	Löpande årsnr.
Känt högsta antal			Organiserade		Resultat.	Uppgifter föreliggande från	Anmärkningar.	
berörda arbetsgivare.	strejkande arbetare.	utestängda arbetare.	arbetsgivare.	arbetare.				
1	26	—	Ja.	Ja.	A. återgingo till arbetet efter ingripande av resp. huvudorganisationer.	ag., a.	⁸⁴⁾ Orsak till konflikten var a:s vana att taga »fri måndag».	84
1	18	—	Ja.	Delvis.	A:s fordringar beviljades delvis.	ag., a.	⁸⁵⁾ 12 träarbetare indirekt berörda.	85
1	47	—	Ja.	Ja.	Arbetet återupptogs på förtutvarande villkor.	ag., a., förl.m.	⁸⁷⁾ Orsak till avskedandet var, att a. utan tillstånd tagit sig några dagars ledighet vid midsommar.	86
1	24	—	Ja.	Ja.	Ag:s villkor.	a.		87
1	33	—	Ja.	Delvis.	A:s fordringar beviljades.	ag., a.	⁸⁸⁾ Ag. var medlem av den organisation, som ingått avtalet; arbetsplatsen låg likaledes inom avtalets giltighetsområde.	88
1	5	—	Nej.	Ja.	A. erhöillo begärd förhöjning (= för byggnadssnickare gällande timlön).	ag., a.		89
1	35	—	Nej.	Nej.	Nya a. antogs (enligt uppgift mot något höjd timlön).	ag., a., k. ordf.	⁹⁰⁾ Orsak till avskedandet var att a. mot förbud spelat kort inom logementen.	90
1	145	—	Ja.	Delvis.	Kompromiss.	ag., a., förl.m.	⁹¹⁾ 35 a. indirekt berörda.	91
1	132	20	Nej.	Ja.	A:s fordringar beviljades delvis.	ag., a., förl.m.	⁹²⁾ Orsak till lockouten var, att en del a. vägrat utföra blockerat arbete.	92
13	20	—	Ja.	Ja.	A:s fordringar beviljades i huvudsak.	a., omb.		93
1	7	—	Nej.	Ja.	A. blevo avskedade och fabriksdriften tillsvidare nedlagd.	ag., a., förl.m.	⁹⁴⁾ Driftens inställande var närmast en följd av ag:s mobilisering.	94
15	254	—	Ja.	Ja.	A:s lönekrav beviljades delvis, varemot ag:s villkor i fråga om avtals-tiden godkändes.	ag., a.	⁹⁶⁾ Orsak till konflikten synes hava varit a:s missbruk av rätten till s. k. dagöl.	95
1	9	—	Nej.	Nej.	A. återgingo till arbetet, mot löfte att samtliga återfå sina platser.	ag.		96
1	16	—	Nej.	Nej.	A:s fordringar beviljades.	ag., a.	⁹⁸⁾ Den av ag. vidtagna åtgärden innebar borttagande av en kortare rast, varemot arbetet skulle sluta tidigare på aftonen.	97
1	25	—	Ja.	Nej.	Ag:s villkor.	ag., a.		98

Arbetsinställelser (strejker och lockouter)

Tredje och

ag. = arbetsgivare. a. = arbetare. omb. = K. Socialstyrelsens ombud. k. (m.) ordf. =

Löpande årsnr.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
	Början.	Slut.	Varaktighet i dagar.	Karak-tär.	Fack.	Ort.	Tvistepunkt.
99	25 juli.	8 aug.	15	Strejk.	Hamnbyggnadsarbetare.	Träslöv (Hall. l.).	Löneförhöjning m. m.
100	27 juli.	28 juli.	2	Strejk.	Sågverksarbetare.	Skönvik (Västern. l.).	Garanterad daglön vid ackordsarbete.
101	28 juli.	29 juli.	2	Strejk.	Vattenledningsarbetare.	Kumla (Örebro l.).	Löneförhöjning.
102	28 juli.	22 aug.	26	Strejk.	Sågverksarbetare.	Viksjöfors (Gävle. l.).	Löneförhöjning.
103	29 juli.	30 juli.	2	Strejk.	Arbetare vid mekanisk verkstad.	Malmö.	Begäran om förmans avskedande.
104	1 aug.	17 aug.	16	Strejk.	Arbetare vid lådfabrik.	Bromma (Stockh. l.).	Begäran om kollektivt avtal och löneförhöjning.
105	6 aug.	15 sept.	40	Strejk.	Sågverksarbetare.	Fjärdvik (Västern. l.).	Fråga om garanti för avlönens utbetalande.
106	16 sept.	6 okt.	21	Strejk.	Vattenledningsarbetare.	Ludvika (Kopparb. l.).	Tvist om timlönen.
107	23 sept.	26 sept.	3	Strejk.	Arbetare vid stenkross.	Åstorp (Krist. l.).	Avskedande av arbetare.
108	25 sept.	—	—	Strejk.	Lossningsarbetare.	Göteborg.	Löneförhöjning.
109	5 okt.	—	—	Strejk.	Hattarbetare.	Norrköping.	Lönesänkning.
110	17 okt.	—	—	Strejk.	Järnvägsbyggnadsarbetare.	Ramsberg (Örebro l.).	Löneförhöjning.
111	15 nov.	—	—	Strejk.	Järnverksarbetare.	Kallinge (Blek. l.).	Löneförhöjning.
112	16 nov.	26 nov.	11	Strejk.	Arbetare vid kraftstationsbyggnad.	Arboga.	Löneförhöjning.

i Sverige, påbörjade under år 1914. (Forts.)
 fjärde kvartalet.

kommunal(municipal)-nämndens ordförande. förl.m. = statens förlikningsman.

8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	Löpande åren r.
Känt högsta antal			Organiserade		Resultat.	Uppgifter föreliggande från	Anmärkningar.	
berörda arbetsgivare.	strejkande arbetare.	utestängda arbetare.	arbetsgivare.	arbetare.				
1	50	—	Nej.	Ja.	A:s fordringar beviljades.	a.		99
1	250	—	Ja.	Delvis.	Ag:s villkor.	ag., a.	¹⁰⁰⁾ Enligt a:s uppgift äro endast 14 brudkapare att anse såsom strejkande; övriga a. betecknas som indirekt berörda.	100
1	20	—	Nej.	Delvis.	Ag:s villkor.	ag., a., m. ordf.		101
1	64	—	Nej.	Delvis.	A:s fordringar beviljades delvis.	ag., a.		102
1	14	—	Nej.	Nej.	A. återgingo till arbetet utan att hava genomdrivit sin fordran.	ag.		103
1	21	—	Nej.	Ja.	A. återgingo på förutvarande villkor.	ag., a.	¹⁰⁴⁾ Statens förlikningsman åvägabragte uppgörelse, under åberopande av den ekonomiska krisen.	104
1	40	—	Nej.	Nej.	Arbetet återupptogs utan särskilda villkor; intjänade löner hade förut utbetalats.	ag., a.	¹⁰⁵⁾ Vid konfliktens utbrott pågick s. k. legosågning, varvid virkesägaren var ansvarig för avlöningen.	105
1	74	—	Nej.	Delvis.	A. tillförsäkrades för byggnadsgrovarbetare i orten gällande timlön (46 ö.).	ag.	¹⁰⁶⁾ A:s ursprungliga fordran var 50 öre, mot av ag. erbjudna 40.	106
1	60	—	Ja.	Ja.	Den avskedade a. återtog i arbetet.	ag., a.	¹⁰⁷⁾ Orsak till avskedandet var, att a. varit borta från arbetet, utan att direkt hos ag. hava anhållit om lov.	107
1	13	—	Nej.	Nej.	Nya a. antogs (mot fast veckolön).	ag., förl.m.	¹⁰⁸⁾ Ag. var Göteborgs stad. A. voro anställda i stadens fiskhamn.	108
1	6	—	Nej.	Ja.	Nya a. antogs.	ag., a., förl.m.		109
1	52	—	Ja.	Delvis.	Konflikten var vid årets slut olöst.	ag.	¹¹⁰⁾ Arbetet torde ej kunna återupptagas före vinterns slut.	110
1	103	—	Ja.	Delvis.	Konflikten är vid årets slut ännu olöst; ag. vägrar underhandla med den syndikalistiska organisation, som lett strejken.	ag., förl.m.	¹¹¹⁾ Antalet berörda a. var från början endast 45; härtill kommo 58 a., som under tiden 1—5 dec. deltog i sympatiststrejk, men sedan återgingo till arbetet.	111
1	146	—	Nej.	Delvis.	Ag:s villkor.	ag.		112

I vad mån olika *näringsgrupper* berördes av de ifrågavarande 29 arbetsinställelserna framgår av följande översikt:

Näringsgrupp.	Antal arbets- inställelser.	Antal be- rörda ar- betsgivare.	Antal be- rörda ar- betare.
Skogsbruk	1	1	35
Närings- och njutningsämnesindustri	3	15	36
Textilindustri	1	1	25
Beklädnadsindustri	2	2	30
Trävaruindustri	6	20	634
Malmförädlingsindustri	1	1	103
Maskin- och skeppsbyggnadsindustri	2	2	40
Jord- och stenindustri	4	4	275
Byggnadsverksamhet	8	8	538
Landtransport	1	1	13
<i>Summa</i>	29	55	1 729

Av arbetsinställelserna kan en karakteriseras som blandad, medan samtliga de återstående voro strejker.

Antalet på grund av konflikterna *förlorade arbetsdagar* har beräknats till c:a 30 000.

Arbetsgivarna voro i 13 fall *organiserade* och i 16 fall icke organiserade. Arbetarna tillhörde i 22 fall helt eller delvis facklig organisation; i 7 fall voro de däremot oorganiserade. De under årets sista månader utbrutna konflikterna leddes i flertalet fall av syndikalistiska organisationer.

Arbetsinställelsernas *huvudorsaker* och *resultat* framgå av nedanstående sammanställning:

Huvudorsaker.	Arbets- givarens villkor.	Arbetar- nas ford- ringar.	R e s u l t a t.			Oavgjort.	Summa.
			Huvuds. ags villk.	Kompromiss. Huvuds. a:s fordr.	Lika eftergift.		
Löneförhöjning	3	4	—	4	3	4	18
Lönesänkning	—	—	—	—	—	1	1
Andra lönefrågor	1	—	—	—	—	1	2
Kollektivt avtal	1	—	—	—	—	—	1
Arbetstiden	1	—	—	—	—	—	1
Personliga förhållanden	2	—	—	—	1	—	3
Arbetares avskedande	2	1	—	—	—	—	3
<i>Summa</i>	10	5	—	4	4	6	29

Av de konflikter, vilka betecknats som oavgjorda, hava 2 slutat därmed, att de strejkande definitivt lämnat arbetsplatsen och nya arbetare antagits. I ett fall har fabriksdriften blivit nedlagd och i ett fall upptogs arbetet

efter någon tid utan särskild uppgörelse, då den ursprungliga tvistefrågan ej längre var aktuell. Två konflikter kvarstodo vid årets slut ännu olösta. I det ena av dessa fall hade dock flertalet arbetare återgått till arbetet, och den syndikalistiska organisation, som igångsatt strejken, betecknas som stadd i upplösning; i andra fallet är det den för arbetet olämpliga årstiden, som hindrat arbetets återupptagande.

I ett fall medverkade *statens förlikningsman* vid konflikts biläggande.

Av arbetsinställelserna, som samtliga hade lokal karaktär, hava 4 inträffat i vartdera av Malmöhus och Älvsborgs län, 3 i vartdera av Stockholms, Blekinge och Örebro län, 2 i vartdera av Kalmar och Västernorrlands län samt 1 i vartdera av Östergötlands, Kristianstads, Hallands, Göteborgs och Bohus, Västmanlands, Kopparbergs, Gävleborgs och Norrbottens län.

För övrigt kan anmärkas, att, enligt de föreliggande uppgifterna, 9 arbetsinställelser föregingos av *förhandlingar* parterna emellan, under det att i 20 fall några dylika icke ägde rum.

Avtals- eller kontraktsbrott hava enligt endera eller båda parternas uppgift förekommit i 6 fall. Arbetarna hava enligt arbetsgivarnas uppgifter i 5 fall gjort sig skyldiga till brott mot gällande kollektivavtal; i det sjätte fallet, där uppgift från arbetsgivaren saknas, medgiva arbetarna själva, att deras tillvägagångssätt varit avtalsstridigt. Förseelserna bestodo i samtliga fall däruti, att organiserade arbetare nedlagt arbetet eller anslutit sig till av oorganiserade kamrater igångsatt strejk, utan att hava iakttagit i gällande förhandlingsordning fastställda regler. Något direkt bestridande av avtalsbrotten har från arbetarsidan ej i något fall presterats; däremot anföres i 2 fall, att arbetsgivaren själv givit anledning till konflikt, i ett fall genom obefogat avskedande av arbetare, och i ett fall genom att vägra arbetarna dem avtalsenligt tillkommande löner.

Vidkommande här redovisade konflikter hava uppgifter inkommit från båda parterna i 19 fall, endast från arbetare i 3 fall samt endast från arbetsgivare i 7 fall.

Yrkesinspektionens verksamhet

under oktober—december år 1914.

Jämväl under det sista kvartalet av år 1914 har yrkesinspektionens verksamhet i viss mån lidit minskning till följd av krigstillståndet. Sålunda

Sammandrag av yrkesinspektörernas rapporter för oktober—december 1914.

A n t a l	Yrkesinspektören i distriktet									Sprängämnes- inspektören.	Yrkesinspek- tören.	Summa.
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.			
inspekterade arbetsställen	55	136	92	135	100	97	84	129	54	10	36	928
med sammanlagt antal arbetare	11 028	6 780	2 397	3 272	4 323	3 534	3 394	8 135	3 459	410	3 065	49 797
med sammanlagt kraftbelopp (eff. hkr.) . .	8 505	14 269	9 789	10 259	6 181	7 113	11 976	37 847	26 156	430	—	132 525
inspektions- och resedagar för yrkesinspektören .	50	32	25	18	52	40	24	42	47	20	43	393
» assistenten	1	19	3	27	5	14	8	8	3	—	—	88
arbetsställen, till vilka lämnats skriftliga meddelanden (med anledning av inspektion)	24	99	53	71	72	104	42	91	34	10	3	608
inkomna protokoll över besiktning av ångpannor: större besiktning . . .	17	47	33	37	52	35	25	47	28	—	—	321
mindre »	37	109	58	47	155	142	35	88	42	—	—	713
inkomna protokoll över besiktning av kokare eller andra kärl under tryck: större besiktning . . .	1	4	3	1	2	6	—	6	4	—	—	27
mindre »	—	—	—	8	3	16	—	7	9	—	—	43
inkomna intyg över besiktning och avprovning av hissar eller kranar .	24	69	5	11	96	223	1	2	—	—	—	431
inkomna anmälningar om olycksfall i arbete . .	389	484	225	328	903	809	565	752	748	9	—	5 212
därav med dödlig utgång	2	7	3	2	7	3	3	6	7	2	—	42
framställning till Kungl. Maj:ts befallningshavande om tillämpning av 38 eller 39 § lagen om arbetarskydd . . .	—	—	—	—	1	6	—	6	2	—	—	15
anmälningar till åtal . .	—	1	—	1	5	52	15	2	2	—	—	78
lämnade eftergifter . . .	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	2

Sammandrag av underinspektörernas rapporter för oktober—december 1914.

	Y r k e s i n s p e k t i o n s d i s t r i k t									Summa.
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	
<i>Jordbruk:</i>										
Inspekterade arbetsställen . .	—	90	75	273	100	26	194	67	15	840
Använda eff. hästkrafter . .	—	1 862	1 235	5 272	1 595	449	2 146	621	194	13 374
<i>Hantverk:</i>										
Inspekterade arbetsställen . .	73	32	30	40	182	65	44	88	51	605
Sysselsatta arbetare	352	118	86	84	461	117	102	157	166	1 643
Använda eff. hästkrafter . .	222	148	96	96	354	80	95	228	208	1 527
<i>Övrig verksamhet:</i>										
Inspekterade arbetsställen . .	57	31	71	122	210	63	101	169	27	851
Sysselsatta arbetare	280	76	166	382	482	121	174	322	69	2 072
Använda eff. hästkrafter . .	194	202	590	1 449	3 295	60	1 754	2 892	492	10 928
<i>Hela antalet:</i>										
Inspekterade arbetsställen . .	130	153	176	435	492	154	339	324	93	2 296
Sysselsatta arbetare ¹	632	194	252	466	943	238	276	479	235	3 715
Använda eff. hästkrafter . .	416	2 212	1 921	6 817	5 244	589	3 995	3 741	894	25 829
Inspektions- och resedagar . . .	35	46	32	94	118	49	65	79	47	565
Lämnade skriftliga meddelanden	6	33	32	16	43	44	20	30	13	237
Inkomna protokoll över besiktning av ångpannor:										
större besiktning	7	89	72	55	49	24	34	28	5	363
mindre „	4	55	50	53	40	55	17	69	7	350

Sammandrag av bergmästarnas rapporter för oktober—december 1914.

A n t a l	Bergmästaren i						Summa.
	norra	Gäve- Dala	östra	mellersta	västra	södra	
	distriktet.						
inspekterade arbetsställen	2	4	24	9	1	7	47
med sammanlagt antal arbetare	2896	633	699	608	175	590	5 601
, kraftbelopp (eff. hkr.)	8 000	1 225	1 778	2 380	500	1 333	15 216
inspektions- och resedagar för bergmästaren	8	5	6	4	1	9	33
, gravingenjören	—	—	5	9	—	—	14
arbetsställen, till vilka lämnats skriftliga meddelanden (med anledning av inspektion)	—	—	7	—	1	2	10
inkomna intyg över besiktning och provning av hissar och kranar	—	—	—	—	—	—	—
inkomna anmälningar om olycksfall	51	102	32	51	11	102	349
därav med dödlig utgång	3	—	—	—	—	—	3

¹ Arbetare inom jordbruket äro ej medräknade.

hava en assistent och två underinspektörer varit mobiliserade under hela samt en underinspektör under hälften av kvartalet. Därför har yrkesinspektören i 9:de distriktet under sex veckor åtnjutit tjänstledighet för deltagande i en kurs för utbildande av landstörmsbefäl, och har härunder hans tjänst uppehållits av assistenten utan att för denne varit förordnad någon vikarie.

Rapporter från yrkesinspektörerna angående svårare olycksfall i arbete.

1. En lokomotivförare J. blev överkörd och dödad av ett vagnsätt, som var under växling å en bangård. Sättet, som bestod av sju vagnar, hade fränkopplats lokomotivet och fortsatte av sin rörelse in på ett annat spår. J. gick bredvid detta i samma riktning som vagnarna. Plötsligt sågs J. av okänd anledning falla baklänges och komma mellan spåren under den första vagnen, varvid denna och följande vagn gingo över honom samt krossade benen och övre delen av bröstet. Som vagnarna endast hade mycket ringa fart, synes det obegripligt att J. skulle hava stötts ikull av dem; troligare är att han halkat på den snötäckta marken.

2. I en dynamitfabrik uppstod en våldsam explosion, varvid en arbeterska T. genast döddes och en arbetare F. skadades så svårt, att han avled följande dag. Vid företagen undersökning ansåg man sig kunna fastslå, att explosionen inträffat i en glasburk, som användes för blandning av salter, avsedda till fyllnad av detonatorer. Genom tidigare försök hade utrönts, att dessa blandningar voro jämförelsevis okänsliga för slag och stötar, varför man måste antaga, att explosionen uppstått genom elektriska gnistor, som alstrats vid friktionen mellan för blandningen använda gummikulor med blyfyllning, och glasburkens väggar. Vid fortsatta försök kommer blandningen att ske i en roterande trumma, vilken kan igångsättas från ett yttre rum, avskilt från blandningsrummet medelst en tjock betongvägg.

3. Under arbete med plåtbläggning av ett kyrktak råkade en plåtslagarlärling J. halka ned från taket med den påföljd, att han ådrog sig så svåra skador, att döden inträdde följande dag. Olycksfallet inträffade kl. $\frac{1}{2}$ 8 på morgonen, och på grund av den tidiga timmen hade den under natten uppkomna rimfrostén icke hunnit smälta, vadan taket var så halt, att J. oaktat takets ringa lutning (28° mot horisontalplanet) förlorade fotfästet. Trots arbetsgivarens uttryckliga förbud för arbetarna att beträda tak utan säkerhetsanordning hade dylik varken nu, eller vid tidigare tillfällen, använts. Med anledning av det inträffade skulle krokar för fästande av säkerhetslinor uppsättas utefter hela taket.

4. Vid ett järnverk inträffade under uppbyggande av en traversbana en olyckshändelse, som kostade en arbetare P. livet. Den 4 å 5 ton tunga traversvagnen skulle firas upp och läggas på den 6 m. höga och 8 m. breda banan, varvid arbetet fortskred så långt, att den ena ändan av vagnen fastgjorts vid den ena sidobalken, där den av P. och en annan arbetare skulle medelst ett järnspett hållas i sitt läge, under det att den andra ändan lyftes i höjden. När denna ända lyfts c:a 3 m. från marken,

slirade lyftkättingen, vagnen föll till marken med den icke fastgjorda ändan och fästningen vid den andra rubbades så, att P. av järnspeppet slungades från ställningen ned i den under belägna ån, som var nästan torr, med uppstickande skarpkantade stenar. P. slog huvudet mot dessa och krossade hjärnskålen, varav döden inom kort följde.

5. En arbetare H. vid ett järnverk skadades så svårt av en nedrusande malmhund (uppfodringsvagn), att han avled samma dag. Malmhunden, som var lastad, drogs uppför banan av ett spel, och det inträffade nu, vilket även förut flera gånger varit fallet, att remmen slirade av drivhjulet, varvid hunden rusade nedför banan och klämde H. mot väggen vid banans slutpunkt. Arbetarna äro strängeligen förbjudna att passera banan när hundarna äro på uppgående, utan skola de i så fall gå runt kring banans ändpunkt, den s. k. stoppgropen, som är avsedd att mottaga eventuellt nedrusande vagnar. För att hindra dessa att sönderslås avslutas spåret med en skarp rundning uppåt. Att H., som arbetat som malmkrossare vid järnverket i c:a 20 år, icke beaktade ovannämnda förbud, torde kunna förklaras av rådande brådska i arbetet.

6. En järnverksarbetare A., som skulle passera över en bangård, blev därvid klämd mellan tvenne vagubuffertar och så gott som omedelbart dödad. Förbud mot passerande av banan vid tåg växling och tågs ankomst var visserligen utfärdadt, men då denna väg var den genaste till arbetet, bröto samtliga järnverksarbetare oupphörligen mot ovannämnda förbud. Vid ifrågavarande tillfälle pågick vagnsväxling, och ett sätt på tre vagnar kommo och stötte till ett på spåret förut stående fastbromsat sätt. Av stöten åkte det förstnämnda sättet något tillbaka, och genom det sålunda uppkomna smala mellanrummet skulle A. tränga sig fram. För att ej behöva bocka sig under det löst nedhängande kopplet, försökte han att ytterligare föra undan de tre lösa vagnarna, då i samma stund en vagn av lokomotivet sköts mot dessa, varvid A., som ovan nämnts, klämdes ihjäl mellan buffertarna.

7. En stationskarl O. blev överkörd av ett på stationen inkommande tåg, när han var på väg över spåret för att fästa en adresslapp å en godsfunka, som sedermera skulle inväxlas i tåget. Detta kom mycket sakta in på stationen och O. trodde sig kunna hinna över genom att springa, men lokomotivet knuffade omkull honom på rälsen, och körde över honom, varvid huvudet fullständigt skildes från bålen.

8. En arbetare S., som var sysselsatt som hjälpsågare i ett sågverk, skulle borttaga utsågade plankor från sågramens baksida, och råkade klämma högra pekflugret mellan ett par plankor, varvid något skiun avskrapades och muskulaturen obetydligt krossades. Arbetet avbröts ej på grund av skadan, men följande dag kände han frosskakningar och värk, varför läkare besöktes. Vid andra besöket, c:a 10 dagar efter olycksfallet, omnämnde S. klämskadan, men först vid tredje besöket 2 dagar senare konstaterades blodförgiftning, varpå läkaren förordnade om hans intagande på lasarettet, där han dock avled efter tre dagar.

9. Vid explosion av en granat i en sprängämnesfabrik dödades en arbetare N. Han var sysselsatt med inpressning av sprängladdningar av ny sammansättning i 75 mm. granathylsor. Pressplungen gick icke automatiskt tillbaka ur hylsan, vadan arbetaren måste lämna den skyddade ställning, han under själva pressningen intog, för att för hand uttaga plungen. Vid olyckstillfället gick den mycket trögt, varför N. försökte underlätta lösgörandet genom att slå plungen mot pressen. Vid den därvid uppståndna explosionen uppslets hans bröst och buk och döden inträdde omedelbart. Att N., som flera år arbetat inom denna avdelning i fabriken, icke iakttog större försiktighet, kan endast förklaras av hans otillräckliga kännedom om den nya sprängladdningens egenskaper.

10. En bromsare L. blev vid påstigning av det tåg, han skulle medfölja, överkörd och dödad. Tåget hade just satt sig i rörelse, då L. tog fatt i det sista handtaget på vagnen, varvid han steg miste på fotsteget och föll omkull på plattformen. Fotsteget fattade tag uti hans uppknäppta päls och drog honom in under vagnshjulen, som skadade honom så svårt, att han avled senare på dagen å lasarettet, dit han fördes med extratåg omedelbart efter olyckan. Han fick vänstra axeln och underarmen krossade. Som bidragande orsak till olyckan får man framhålla fotstegen, vilka voro av gammal typ, endast 400 mm. långa och placerade nästan rakt över varandra, vilket betydligt försvårar vagnens bestigande under gång. Yrkesinspektören kommer att för arbetsgivaren framlägga förslag till ändring av vagnar med dylika fotsteg.

11. En kranskötare S. vid en mekanisk verkstad nedföll från en stege under arbete med losskruvning av en vattenslang. Han stod på c:a 1'5 m. höjd från marken, och när slangen, som var ganska tung, lossnade, förlorade S. jämvikten, varvid han föll baklänges och slog huvudet mot en rälsskena, så att inre blödningar uppstodo. Han avled 4 timmar efter olycksfallet.

12. En arbetare L., som var sysselsatt med undersökning av några pråmförtöjningar, föll därvid i vattnet och drunknade. Ingen såg hur olyckan tillgick, men troligen har L. halkat från en pråmreling.

13. Under arbete i stenbrott omkom en arbetare L. Han var, jämte en kamrat C., sysselsatt med att välta ett skrotblock utför en bergbrant av c:a 10 m. höjd. C. stod nära bergväggen bakom blocket, men L. placerade sig nära branten för att medelst ett spett baxa fram blocket. Omedelbart efter en av C. uttalad varning till L. att ej gå för nära branten, syntes L. kasta upp armarna och falla utför berget med huvudet före. Tillkallad läkare kunde endast konstatera att döden inträtt, troligen omedelbart, till följd av krossning utav hjärnskålen. Olyckan synes hava orsakats av att spettet slant under baxningen.

Registrering enligt den nya sjukkasslagen.

Fjärde kvartalet 1914.¹

Under föregående års fjärde kvartal registrerades sammanlagt 57 kassor enligt den nya sjukkasslagen med tillsammans c:a 10 700 medlemmar. På grund av verkställda kassasammanslagningar motsvara emellertid ovan nämnda 57 kassor 67 äldre kassor.

Inalles äro numera 948² kassor registrerade enligt den nya lagen, motsvarande 1 319 äldre kassor och med ett medlemstal av c:a 475 000.

De under fjärde kvartalet registrerade sjukkassorna äro:

888. Allerums sjuk- och begravningshjälps-kassa
889. Ödeborgs bruks arbetares sjuk- och begravningskassa.
890. Skansens arbetareförbund, sjuk- och begravningskassa, Stockholm.
891. Örbyhus och Vendels sjuk- och begravningshjälps-kassa.
892. Enköpings—Näs sjuk- och begravningshjälps-kassa.
893. Rinkaby sjuk- och begravningshjälps-kassa.
894. Öveds sjuk- och begravningskassa.
895. Bovallstrands allmänna sjuk- och begravningskassa.
896. Torsö församlings sjuk- och begravningskassa.
897. Hantverkarensällskapets sjuk- och begravningskassa, Stockholm.
898. Maskinistföreningens i Stockholm sjukkassa.
899. Västra Eneby sjuk- och begravningskassa.
900. Godegårds sjuk- och begravningshjälps-kassa.
901. Eksjö arbetareförenings sjuk- och begravningskassa.
902. Oskarshamns nya sjuk- och begravningskassa.
903. Sandhammarortens sjuk- och begravningskassa.
904. Smedstorps sjuk- och begravningskassa.
905. Sjuk- och begravningskassan Framtiden i Hälsingborg.
906. Sjukkassan n:r 3 i Ystad.
907. Södra Sallerups sjuk- och begravningskassa.
908. Tulltjänstemännens av högre grad i Göteborg sjukkassa.
909. Sjuk- och begravningskassan Corona, Göteborg.
910. Göteborgs läroverkslärares sjukkassa.
911. Sjuk- och begravningskassan »Brödraförbundet—Redbar», Göteborg.
912. Varnums sjuk- och begravningshjälps-kassa.
913. Brevens bruks sjuk- och begravningskassa.
914. Grundviks med omnejd sjuk- och begravningshjälps-kassa.
915. Marma brädgårds- och hyvleriarbetares sjuk- och begravningshjälps-kassa.
916. Hudiksvalls goodtemplars med flera sjuk- och begravningskassa.
917. Åshammars sjuk- och begravningshjälps-kassa.
918. Sundsvalls skollärarekårs sjuk- och begravningshjälps-kassa.

¹ Under första och andra halvåret 1911 samt första halvåret, tredje och fjärde kvartalen 1912, första, andra, tredje och fjärde kvartalen 1913 samt första, andra och tredje kvartalen 1914 registrerade kassor redovisades i »Medd.» 1911, sid. 567, i »Medd.» 1912, sid. 863, 954 och 1027, i »Medd.» 1913, sid. 499, 502, 636 och 852 samt i »Medd.» 1914, sid. 42, 340, 666 och 1177.

² Här i inberäknade fjorton fortsättningskassor, som icke ingå i den vanliga nummerföljden.

- 919. Medelpads allmänna sjuk- och begravningskassa.
- 920. Adolfsfors arbetares sjuk- och begravningskassa.
- 921. Östby sjuk- och begravningshjälps-kassa.
- 922. Bergsunds verkstads arbetares sjuk- och begravningskassa.
- 923. Fruntimmersföreningen Liljan, sjuk- och begravningskassa, Stockholm.
- 924. Nyköpings arbetareförenings sjuk- och begravningskassa.
- 925. Trosa arbetareförenings sjuk- och begravningshjälps-kassa.
- 926. Rönö arbetareförenings sjuk- och begravningskassa.
- 927. Åsheda sjuk- och begravningskassa.
- 928. Rya sjuk- och begravningskassa.
- 929. Sjuk- och begravningskassan Vasa i Eslöv.
- 930. Göteborgs lärarinnors sjukkassa.
- 931. Moholms arbetareförenings sjuk- och begravningshjälps-kassa.
- 932. Bageri- och konditoriindustriarbetarnas i Stockholm sjuk- och begravningshjälps-kassa.
- 933. Asarums nya sjuk- och begravningshjälps-kassa.
- 934. Torshälla sjuk- och begravningskassa Hjälp i nöden.

Av ovannämnda kassor utgör:

Sjuk- och begravningskassan »Brödraförbundet—Redbar» en sammanslutning av sbför. »Brödraförbundet» och sbk. »Redbar»;

Sjuk- och begravningskassan Vasa i Eslöv en sammanslutning av Hundramannaföreningarna n:r 1, 2 och 3 i Eslöv; samt

Torshälla sjuk- och begravningskassa Hjälp i nöden en sammanslutning av Hundramannaför. Enighet och hjälpsamhet, sbk. Hjälp i nöden, Torshälla blåbandsförenings sbk., Torshälla femtiomannaför. Framtidens sbk. samt Torshälla och Nyby bruks sbk.

Dessutom har under fjärde kvartalet en *fortsättningskassa* nämligen *Hälsingborgs sjukkassors centralfortsättningskassa* registrerats enligt den nya sjukkasselagen.

Kortare meddelanden.

— Socialförsäkring. —

Pensionsstyrelsens förslag till ändring av pensionsförsäkringslagens övergångsbestämmelser. Pensionsstyrelsen har i en till Konungen ingiven skrivelse av den 19 sistlidne december hemställt, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen besluta sådan ändring av övergångsbestämmelserna i lagen om allmän pensionsförsäkring, att försäkringen måtte utsträckas att omfatta dels dem, som vore fyllda 15 år och invalider samt fullt försörjda av enskilda eller delvis av enskilda och delvis av fattigvården, dels ock dem, som vid lagens ikraftträdande vore fyllda 67 år och aktiva eller också icke fullt försörjda invalider. Nämda kategorier skulle från och med år 1915 inbegripas i försäkringen med rätt till understöd enligt samma beräkningsgrund, som jämlikt nämnda lag gäller i avseende å dem, vilka under år 1914 förvärvat rätt till pensions-tillägg eller understöd.

I ovanberörda skrivelse erinrar Pensionsstyrelsen till en början, att de inskränkningar beträffande den nuvarande generationens delaktighet i försäkringen, som pensionsförsäkringslagen innehåller, uteslutande hade sin grund i kostnadsskäl. Då emellertid vid tillämpningen av lagen ifrågasättas inskränkningar visat sig medföra stora vanskligheter, vilka särskilt framträtt under nuvarande ogynnsamma ekonomiska konjunkurer, och då vidare riksdagen livligt behjärtat behovet av förbättringar i pensionshänseende för den nuvarande generationen, hade Pensionsstyrelsen ansett angeläget att söka finna en lösning på denna fråga.

Styrelsen har därvid utgått från, att av de c:a 279 000 invalider, som beräknats hava funnits vid 1914 års början, endast 65 000 enligt nuvarande bestämmelser äro inbegripna i försäkringen. Beträffande de av fattigvården fullt försörjda ifrågasättes ingen förändring. Däremot avser Styrelsens framställning, att återstående c:a 165 000 invalider skulle inbegripas i försäkringen och därjämte sådana personer, som den 1 januari 1914 voro över 67 år och aktiva, i den mån dessa bliva invalider och i övrigt uppfylla betingelserna för erhållande av understöd. Dock skulle icke medtagas sådana personer, som under år 1913 ägt full försörjning av välgörenhetsinrättningar.

Understöden till de nytillkomna invalidgrupperna skulle utgå enligt samma grunder som de understöd, till vilka enligt nu gällande bestämmelser rätt förvärvats under år 1914, d. v. s. med högst 75 kronor för man och 70 kronor för kvinna, samt från och med år 1915.

Summan av de kostnadsökningar genomförandet av Pensionsstyrelsens förslag skulle medföra för staten under åren 1915—1940 beräknas till 77 millioner kronor och dessas efter 4 % diskonterade värde den 1 januari 1915 till c:a 59 millioner kronor.

Vid undersökning angående möjligheten att finna täckning för de ökade kostnaderna har utrönt, att en avsevärd del av dessa skulle kunna täckas genom medel ur arbetarförsäkringsfonden. Denna fond har jämlikt nuvarande bestämmelser uteslutande använts för förhöjning av den procent, enligt vilken avgiftspensionerna eljest skulle kunnat beräknas för den nuvarande generationen. Det har emellertid befunnits, att fonden icke kan för detta ändamål anses fullt utnyttjad, utan att ur densamma skulle kunna frigöras eller användas för utvidgande av fondens förpliktelser väst belopp. Med en ränta av 3.85 % beräknas detta till 17 271 000 kronor och med 4 % ränta till 26 406 000 kronor.

Då emellertid övertagandet av pensionsförsäkringens ifrågasatta nya uppgifter skulle kräva en fond vid 1914 års utgång å c:a 59 millioner kronor, av vilket belopp endast en del kan täckas genom arbetarförsäkringsfondens överskottsmedel, erfordras ett särskilt anslag från statens sida. Om räntan beräknas efter 4 %, vore ett årligt statsbidrag under åren 1917 - 1940 på 2 230 000 kronor tillräckligt för att fonden skulle bliva i stånd att bestrida de nya försäkringskostnaderna. Skulle räntan beräknas efter 3.85 %, måste statens bidrag under ovannämnda år höjas till 2 840 000 kronor.

Det anföres emellertid härvidlag, att beräkningen av de framtida försäkringskostnaderna är verkställd med synnerligen stor försiktighet, och att det därför icke är uteslutet, att de verkliga kostnaderna komma att visa sig så mycket mindre än de beräknade, att det ifrågasatta statsbidraget kommer att helt och hållet eller åtminstone till en mycket väsentlig del falla inom den av 1913 års riksdag fastställda ram för statens framtida kostnader för pensionsförsäkringsverksamheten.

Utredningar angående eventuella åtgärder för beredande av bättre vård i vissa fall åt barnsängskvinnor jämte nyfödda barn. Uti skrivelse den 26 augusti 1914 anhöll riksdagen, med anledning av särskilda inom riksdagen väckta motioner, att Kungl. Maj:t — antingen i sammanhang med pågående utredning angående införande av obligatorisk sjukförsäkring eller oberoende därav — täcktes föranstalta om utredning, huruvida och i så fall vilka åtgärder borde vidtagas för att i huvudsaklig överensstämmelse med vad i riksdagens ifrågavarande skrivelse yttrats dels tillförsäkra mindre bemedlade barnsängskvinnor jämte nyfödda barn den vård vid förlossningar i hemmet, som dessa till befordrande av släktets sundhet och hälsa behövde, dels i övrigt bereda mindre bemedlade barnsängskvinnor jämte nyfödda barn tillfälle att vid tiden omkring förlossningen i händelse av behov erhålla tjänlig vård utom hemmet å för ändamålet anordnad plats.

I anledning härav har Kungl. Maj:t genom beslut den 30 sistlidne oktober funnit gott anbefalla Medicinalstyrelsen att verkställa utredning rörande vilka åtgärder, som, utan föregripande av ordnandet av moderskapsförsäkringen i dess helhet, må från det allmännas sida kunna vidtagas dels för att bereda mindre bemedlade barnsängskvinnor jämte nyfödda barn tillfälle att vid tiden omkring förlossningen erhålla vård å förlossningsanstalt, dels ock för att åt sådana kvinnor jämte barn tillhandahålla kostnadsfri vård i hemmet av barnmorska samt under lämplig tid bereda dem hjälp jämväl av annat kvinnligt biträde.

Samtidigt har Kungl. Maj:t uppdragit åt Socialstyrelsen att i sammanhang med den Socialstyrelsen tidigare anbefallda utredningen rörande införande i vårt land av obligatorisk sjukförsäkring jämväl taga under överbägande den i riksdagens berörda skrivelse omhandlade frågan, i den mån fullständig utredning av densamma ej kan anses komma att föreligga genom förberörda Medicinalstyrelsen lämnade uppdrag.

Riksförsäkringsanstalten har under januari månad utfärdat nya försäkringsbrev och förnyelsekvitton å förut gällande försäkringar för ett provisionellt antal arbetare av 63 531. Under samma tid hava 744 olycksfall anmälts till anstalten. Till begravningshjälp för 4 dödsfall har utanordnats 240 kronor, för livräntor åt änkor och barn samt invalida arbetare har utanordnats 775·97 kronor samt för sjukhjälpersättningar 25 537·92 kronor, tillsammans 26 553·89 kronor. Antalet inköpta livräntor under nämnda period har utgjort 7. Utlåtanden, som enligt § 15 av lagen den 5 juli 1901 begärts av arbetsgivare och arbetare samt av domstol eller annan myndighet angående iavaliditetsgrad för skadad arbetare, hava avgivits i 21 fall och hava, sedan anstalten började sin verksamhet, dylika utlåtanden avgivits uti sammanlagt 4 355 fall.

— Arbetsmarknad och arbetslöshet. —

Arbetsmarknaden i England under december 1914. Arbetsstillgången, som vanligen visar någon nedgång under december, var bättre än under föregående månad. Inom flera industrier rapporterades brist på manlig arbetskraft, särskilt vad angår yrkesskickliga arbetare.

Maskin-, skeppsbyggnads-, ylle-, sko-, beklädnads- samt övriga av krigsleveranser berörda industrier voro fortfarande mycket livaktiga med övertidsarbete i stor utsträckning.

Bomullsindustrien företedde en fortgående förbättring. Uppåtgående konjunkturer gjorde sig även gällande inom de övriga textilindustrierna, liksom inom gruvdriften samt inom järn- och stålindustrierna. Inom byggnadsindustrien var arbetsstillgången på det hela taget god för åretiden. Tackjärns-, järnblecks-, möbel-, lervaru- och glasindustrierna ävensom den grafiska industrien

visade ringa förändring. Herr- och damskrädderiyrkena samt hattindustrien ledo alltså av lågkonjunktur.

Jämfört med motsvarande tid föregående år, då arbetstillgången på det hela taget var god, var förbättring märkbar inom byggnads-, maskin-, skeppsbyggnads-, sko-, ylle-, trikåvaru- samt beklädnadsindustrierna, vilka alla i större eller mindre utsträckning arbetade med beställningar för statens räkning. Bomulls-, linne-, bleck-, lervaru- samt tegelindustrierna företedde en avgjord nedgång.

Fackorganisationer med 917 580 medlemmar (bortsett från dem, som tjänade vid armén och flottan) rapporterade 23 003 eller 2.5 % av medlemsantalet såsom arbetslösa vid slutet av december 1914 mot 2.9 % vid slutet av november 1914 och 2.6 % vid utgången av december 1913.

(Labour Gazette.)

Arbetsmarknaden i Tyskland under december 1914 och till mitten av januari 1915.

Det jämförelsevis gynnsamma läge, som rådde å arbetsmarknaden under november 1914, förblev i stort sett oförändrat under december. Inom vissa yrken inträdde en med den framskridna årstiden sammanhängande försämring, inom andra däremot förbättrades ställningen.

Kolgruvorna hade under december mycket god avsättning, tackjärnstillverkningen visade uppsving, och även järngjuterier, stål- och valsverk samt de flesta grenar av maskinindustrin och de elektriska industrierna, som även i november hade god sysselsättning, kunde under december ytterligare öka tillverkningen, huvudsakligen till följd av beställningar för krigsändamål.

Arbetslösheten var mindre under december än under föregående månad. Av cirka 1 260 000 medlemmar i 40 fackförbund voro under december 7.2 % arbetslösa mot 8.2 % under november.

Vid arbetsförmedlingsanstalterna anmälda obeställbara¹ arbetsansökningar och lediga platser onsdagar och lördagar under tiden 16 december 1914—16 januari 1915 (med undantag för annandag jul, lördagen den 27 december, å vilken ingen räkning företagits) uppgingo enligt uppgifter i »Arbeitsmarkt-Anzeiger» till följande antal:

D a g.	Arbetsansökningar.		Lediga platser.	
	Antal arbetsförmedlingsanstalter.	Antal arbets-sökande.	Antal arbetsförmedlingsanstalter.	Antal lediga platser.
16 december	229	53 953	145	17 440
19 »	288	73 261	199	20 878
23 »	233	53 218	148	16 879
30 »	246	50 707	153	19 429
2 januari	230	51 446	128	11 883
6 »	234	47 688	151	17 845
9 »	262	70 189	178	20 879
13 »	250	50 526	166	18 833
16 »	275	73 198	174	20 723

Jämför man sammanställningens siffror för samma veckodagar med varandra, finner man, att antalet arbetsansökningar enligt tabellen var statt i sjunkande under senare hälften av december men ökades något under den del av januari, som redogörelsen omfattar. Antalet lediga platser minskades däremot under tiden från mitten av december till månadens slut men nådde vid mitten av januari åter samma höjd som före tillbakagången i december.

¹ D. v. s. sådana som intill räknedagen icke kunnat förmedlas.

Arbetsansökningarna och de lediga platserna fördelade sig på jordbruk, industri och grovarbete enligt följande tablå:

D a g.	Antal arbetsansökningar.			Antal lediga platser.		
	Jordbruk.	Industri.	Grov- arbete.	Jordbruk.	Industri.	Grov- arbete.
16 december	377	36 790	16 786	914	12 577	3 949
19 >	368	49 186	23 707	876	14 820	5 182
23 >	300	37 464	15 454	710	12 267	3 402
30 >	305	36 928	13 474	750	12 586	6 093
2 januari	244	38 376	12 826	871	7 599	3 413
6 >	819	32 583	14 786	859	11 495	5 491
9 >	318	44 548	25 823	1 126	14 576	5 177
13 >	395	36 582	18 549	1 181	14 183	3 519
16 >	319	50 916	21 963	1 172	14 634	4 917

Inom jordbruket voro arbetsansökningarna i allmänhet färre än under tiden före mitten av december; de lediga platserna däremot började märkbart ökas med den 9 januari. Inom industrien begynte med januari månads ingång en ökning av den obeställbara arbetskraften, men även de lediga platserna tillväxte i antal. Ansökningarna om grovarbete avtogo i antal under tiden från mitten av december till början av januari. En tillfällig stegring inträdde den 6 och 9 januari, men därefter visar sig åter sjunkande tendens. Antalet anmälda lediga platser minskades mot slutet av december; därefter inträdde en stegring, som mot mitten av januari åter lämnade plats för tillbakagång.

(Reichsarbeitsblatt).

Krigets inflytande på arbetsmarknaden i England. Nedanstående tabell, som grundar sig på av Board of Trade infordrade uppgifter, omfattande 66 % av arbetare inom större företag och 10 % inom mindre företag, utvisar arbetsmarknadens läge under september och oktober månader, jämfört med motsvarande förhållanden under juli månad, d. v. s. tiden före krigsutbrottet.

Procentuell fördelning av arbetarna efter arbetstiden.

	September.		Oktober.	
	Män.	Kvinnor.	Män.	Kvinnor.
Normal arbetstid	60·2	53·5	66·8	61·9
Övertidsarbete	3·6	2·1	5·2	5·9
Förkortad arbetstid	26·0	36·0	17·3	26·0
Skilda från arbetet	10·2	8·4	10·7	6·2
	100	100	100	100
Värvade	8·8		10·6	
Arbetslösa	1·4		0·1	

Som synes av ovanstående, var arbetslösheten bland män ytterst obetydlig, då så gott som hela minskningen i den manliga arbetsstyrkan var att tillskriva värvningen. Under oktober månad

visade antalet avskedade kvinnor en avsevärd nedgång. Nära 50 000 kvinnor återtogos under denna tid i arbete, under det att omkring 140 000 fortfarande voro utan anställning. Även beträffande förkortad arbetstid fortgick förbättringen från september till oktober månad.

(Economic Journal.)

Arbetslöshetsförsäkringen i Danmark räkenskapsåret 1913—1914.¹ Vid slutet av räkenskapsåret 1912—1913 (den 31 mars 1913) uppgingo de erkända arbetslöshetskassorna i Danmark till 55 med sammanlagt 120 289 aktiva medlemmar. Kassornas antal förblev oförändrat under räkenskapsåret 1913—1914, men medlemsantalet utgjorde den 31 mars 1914 131 113, varav 115 251 män och 15 862 kvinnor. I 18 kassor med sammanlagt 40 839 medlemmar erlade 10 307, de flesta kvinnor, ej full medlemsavgift. Av samtliga medlemmar kommo 59 659 (45·5 %) på Köpenhamn med Fredriksberg, 49 558 (37·8 %) på landsortastäderna och 20 817 (15·9 %) på landsbygden; för återstoden, 1 084 (0·8 %), var uppehållsorten obekant.

Under räkenskapsåret 1913—1914 hade kassorna i inkomster inalles 2 973 294 kr., varav 1 516 989·02 kr. utgjordes av ordinarie och 28 919·45 kr. av extra medlemsavgifter, 5 980·73 kr. av passiva medlemmars avgifter, 104 566·71 kr. av räntor, 891 143·67 kr. av statsbidrag för 1912—1913, 413 534·50 kr. av kommunala bidrag för 1912—1913 och resten, 12 159·92 kr., av böter och gåvor. Den ordinarie och extra avgiften per medlem uppgick till i genomsnitt 12·30 kr. De aktiva och passiva medlemmarnas alla avgifter jämte av medlemmarna erlagda böter för räkenskapsåret 1912—1913 (en summa, uppgående till 1 420 385 kr.) samt dels statens och dels kommunernas bidrag för *samma* år (beträffande medlemsbidragen således året närmast före det i denna redogörelse avsedda) fördelade sig med resp. 52·1, 32·7 och 15·2 % å nämnda tre inkomstposter.

Utgifterna räkenskapsåret 1913—1914 belöpte sig till sammanlagt 2 218 542·48 kr. Därav gingo 1 822 811·93 kr. till understöd, 127 072·26 kr. till tillfällig hjälp (hjälp till resor och flyttning, julhjälp och understöd in natura) och 268 658·29 kr. till kassornas administration (därav till arbetsförmedling 52 996·90 kr.).

Kassornas tillgångar uppgingo den 31 mars 1913 till 2 382 410·60 kr. och den 31 mars 1914 till 3 137 162·12 kr. Överskottet under räkenskapsåret 1913—1914 utgjorde alltså 754 751·52 kr. Två kassor hade underskott å tillsammans omkring 50 000 kr.

De organiserade arbetarna uppgingo till ett antal av 152 787. De arbetslöshetsförsäkrade utgjorde alltså omkring sex sjundedelar därav.

Under räkenskapsåret understöddes 40 142 arbetslösa under 1 372 945 dagar. Samtliga arbetslöshetsdagar voro 2 560 003. Arbetslösheten under året 1913—1914 var ungefär densamma som under det närmast föregående. För båda dessa år är antalet arbetslöshetsdagar per medlem 20. Antalet understödsdagar per medlem steg däremot något eller från något över 10 till nära 11. Under båda åren utbetalades understöd för 48 % av samtliga arbetslöshetsdagar.

(Social Forsorg.)

— Ut- och invandring. —

Utvandringen från Sverige år 1914. Enligt de till socialstyrelsen från vederbörande myndigheter nu inkomna uppgifterna hava under fjärde kvartalet av år 1914 över Stockholm, Malmö, Hälsingborg och Göteborg utvandrat till främmande världsdelar 999 i Sverige hemmahörande personer. Läggas härtill motsvarande siffror för de tre första kvartalen, kommer man till ett antal av 7 212. Dessutom hava över Kristiania, Trondhjem och Bergen emigrerat under årets fjärde kvartal 426 och under hela året 1 739 svenskar. Med inräknande härav uppgick således

¹ Jfr »Medd.» 1911, sid. 790 ff.; 1912, sid. 332 ff.; 1913, sid. 251 ff.

den svenska utvandringen år 1914 till 8 951 och fördelade sig under detta år och de närmast föregående på årets olika månader sålunda:

	År 1910.	År 1911.	År 1912.	År 1913.	År 1914.
Januari	696	367	264	451	274
Februari	1 136	865	519	826	521
Mars	2 574	2 290	1 286	1 794	1 150
April	4 376	2 398	1 728	2 583	1 608
Maj	3 157	2 297	1 479	2 171	1 320
Juni	2 063	1 179	860	1 047	799
Juli	1 672	1 019	924	1 191	739
Augusti	2 082	1 107	1 518	1 667	980
September	2 895	2 103	2 104	1 876	735
Oktober	1 713	1 232	1 450	1 613	650
November	1 216	698	979	820	555
December	435	280	358	306	220
<i>Summa</i>	24 015	15 835	13 469	16 345	8 951

Utvandringen till främmande världsdelar har alltså under år 1914 icke varit mycket mer än hälften så stor som under år 1913 och översteg endast obetydligt motsvarande siffra för år 1908, som hade att uppvisa den lägsta emigrationssiffran allt sedan år 1878.

Av utvandrarne år 1914 voro 5 222 män och 3 729 kvinnor. Emigrationen från Sverige under åren 1913 och 1914 fördelade sig, i den mån den gått över förutnämnda svenska och norska hamnar, på olika delar av landet på följande sätt:

L ä n.	Över svenska hamnar. År 1914.	Över norska hamnar. År 1914.	Över svenska och norska hamnar. År 1914. År 1913.	
Stockholms stad	406	12	418	841
Stockholms län	106	2	108	232
Uppsala »	47	5	52	93
Södermanlands »	64	2	66	110
Östergötlands »	270	7	277	565
Jönköpings »	373	—	373	663
Kronobergs »	372	3	375	582
Kalmår »	681	8	689	1 095
Gottlands »	53	—	53	131
Blekinge »	351	4	355	514
Kristianstads »	370	—	370	505
Malmöhus »	470	2	472	740
Hallands »	475	—	475	855
Göteborgs och Bohus län	423	64	487	873
Älvsborgs län	494	90	584	1 197
Skaraborgs »	319	14	333	604
Värmlands »	475	565	1 040	1 667
Örebro »	138	27	165	366
Västmanlands »	52	18	65	123
Kopparbergs »	306	77	383	659
Gävleborgs »	281	132	413	732
Västernorrlands »	251	245	496	1 198
Jämtlands »	80	233	313	639
Västerbottens »	154	144	298	583
Norrbottnens »	201	90	291	788
Hela riket	7 212	1 739	8 951	16 345
Från annat land	8 084			
<i>Summa</i>	15 296			

De i Sverige hemmahörande emigranterna hava under år 1914 befordrats från de olika hamnarna i följande antal:

	Jan.—Sept.	Okt.	Nov.	Dec.	Summa Jan.—Dec.
Stockholm	312	84	70	37	503
Malmö	1 306	88	90	19	1 503
Hälsingborg	430	46	52	17	545
Göteborg	4 165	245	148	103	4 661
Kristiania	617	139	139	29	924
Trondhjem	690	46	52	15	803
Bergen	6	2	4	—	12
Summa	7 526	650	555	220	8 951

I samtliga ovanstående uppgifter ingå icke de, som utvandrat över annan hamn än de nämnda, samt icke heller de, som utflyttat till länder inom Europa.

Förutom i Sverige hemmahörande hava personer från annat land (till största delen återvändande svensk-amerikaner) till ett känt antal av 8 084 under år 1914 emigrerat över svenska hamnar.

— Bostadsförhållanden m. m. —

Stockholms stads bostadsinspektion under år 1913. År 1906 beslöto stadsfullmäktige på initiativ av en utav stadsfullmäktige år 1903 tillsatt bostadskommitté, att en bostadsinspektion skulle under hälsovårdsnämndens inseende inrättas i huvudstaden.

Bostadsinspektionen avser att bereda hälsovårdsnämnden biträde vid tillsynen över bostäderna i staden, i vad hälsovården angår. Det åligger i sådant avseende bostadsinspektionens personal att övervaka, att uthyrda bostäder och till desamma hörande utrymmen, såsom kök, avträden, förstugor, trappor, källare, vindar samt andra i nära förbindelse med bostaden stående utrymmen, befinna sig i ett sunt och snyggt skick, ävensom att verka för att bostäderna av invånarna nyttjas på ett sätt, som överensstämmer med sundhetens fordringar. Bostadsinspektionens personal har därvid särskilt att övervaka efterlevnaden av föreskrifterna i hälsovårdsstadgan och andra gällande författningar eller ordningsföreskrifter rörande bostädernas i huvudstaden sundhet och snygghet, såvida icke detta enligt lag tillkommer annan myndighet. Det skall även i sistnämnda fall vara bostadsinspektionens skyldighet att söka uppmärksamma för handen varande brister och därom meddela vederbörande myndighet.

Bostadsinspektionen avsynar ur sundhetssynpunkt nyuppförda byggnader och större ombyggnader, upptager och företager utredning över klagomål i fråga om dåliga lägenheter samt undersöker såväl vid systematiskt anordnade som tillfälliga besök i stadens olika delar bostädernas sanitära förhållanden och tillser därvid, att bostäder icke till följd av olämpligt byggnadsätt, bristande underhåll, överbefolkning eller dålig skötsel äro hälsovådliga. Finnes något att i detta hänseende anmärka, söker bostadsinspektionen genom råd och anvisningar ernå nödig rättelse eller anmäler förhållandet genom förste stadsläkaren till hälsovårdsnämnden.

Bostadsinspektionens personal utgöres av en bostadsinspektör och nödigt antal assistenter — under år 1913 1 manlig och 4 kvinnliga. Denna personal antages och entledigas av hälsovårdsnämnden.

I det följande lämnas en redogörelse för bostadsinspektionens verksamhet under år 1913 enligt bostadsinspektörens till hälsovårdsnämnden avgivna årsberättelse.

Bostadsinspektionens personal har under året utfört inalles 12 872 inspektioner, däri icke inräknade de besiktningar, vilka utförts av bostadsinspektören. De förutnämnda inspektionerna äro sålunda fördelade: besiktningar av lägenheter, som för första gången blivit besökta, 3 874, besiktningar på grund av klagomål 1 005, återbesök i sådana lägenheter, som tidigare vid något tillfälle blivit besiktigade, 6 753 samt slutligen 1 240 besiktningar, utförda på särskilt uppdrag av bostadsinspektören.

Viktigare anmärkningar vid slutbesiktning av ny- eller ombyggnader. Under loppet av 1913 har bostadsinspektören deltagit i slutbesiktning av 171 ny- och ombyggnader. Därvid hava anmärkts missförhållanden, vilkas rättande bostadsinspektionen ansett sig böra övervaka, i 301 fall; från föregående år kvarstodo 113, vadan hela antalet uppgår till 414. Av dessa hava under året de anmärkta bristerna i 301 fall (72·7 %) blivit avhjälpta, i 14 (3·4 %) delvis avhjälpta samt i 99 (23·9 %) icke avhjälpta. I 300 fall (72·5 %) hava åtgärder vidtagits företrädesvis genom husägaren, i 15 fall (3·6 %) genom hyresgästen. Under året hava avförts 341 (82·4 %) av anmärkningarna, därav 310 (74·9 %) definitivt och 31 (7·5 %) tillsvidare. Kvarstående till nästa år voro 73 (17·6 %).

Liksom under föregående år hava de vid slutbesiktningarna oftast anmärkta missförhållandena dels gällt fukt, beroende antingen på otillräcklig uttorkning, på otillräcklig isolering mot kyla eller på otillräcklig skötsel av lägenheten från hyresgästens sida, dels varit brister beträffande ventilationen, därvid särskilt framhållas talrika fall, då s. k. kokskrubbar anordnats, utan att det blivit sörjt för anordningar att avlägsna imma och matos. En vanlig anmärkning har gällt felande ventilation i badrum.

Besiktningar på grund av klagomål. Under år 1913 anmäldes hos bostadsinspektionen 1 005 lägenheter. Från föregående år kvarstodo 254. Under året hava sålunda 1 259 lägenheter av hörande slag varit föremål för behandling. Bland de under denna rubrik upptagna lägenheterna hava även under 1913 inräknats sådana osunda lägenheter, som bostadsinspektionen anträffat under sina fortlöpande besiktningar. I 22 fall visade sig vid undersökning klagomålen obefogade. I 84 fall (6·67 %) gällde anmärkningen endast en förfrågan av ett eller annat slag rörande någon viss lägenhet. Av återstående 1 153 fall hava missförhållandena blivit avhjälpta i 724 fall (62·8 %), delvis avhjälpta i 260 fall (22·5 %) samt vid årsskiftet icke avhjälpta i 169 fall (14·7 %). I 857 fall (87·1 %) hava åtgärder vidtagits av husägaren, i 127 fall (12·9 %) av hyresgästen. Av samtliga 1 259 behandlade fall av anmäld bostad avfördes under året 994 (79 %), därav 979 (77·8 %) definitivt och 15 (1·2 %) tillsvidare. Till följande år kvarstodo 265 fall (21·0 %).

Av de under året nyanmällda 1 005 fallen anmäldes 503 (50 %) av de i lägenheten boende. I 41 fall (4·1 %) har anmälan ingått från hyresvärdar och i 101 (10·1 %) fall från andra personer eller institutioner. I 360 fall (35·8 %) av samtliga under denna rubrik upptagna osunda bostäder har missförhållandet anträffats under bostadsinspektionens fortlöpande besiktningar. Liksom under föregående år har även under berättelseåret fukt varit det vanligaste bland anmärkta missförhållanden. Den närmast vanligaste orsaken till anmälan har varit bristfälligt underhåll av lägenheterna från resp. hyresvärdars sida. För övrigt hava många klagomål omfattat flera missförhållanden, såsom, utom de ovan nämnda, inrökning, väggohyra, bristfälliga avloppsledningar eller bristfälliga eldstäder, osund lukt, kyla, buller etc. i växlande kombinationer.

Under året hava ett antal lägenhetsinnehavare klagat däröver, att deras bostäder varit hemsökta av myggor i sådan utsträckning, att hyresgästerna i vissa fall sett sig nödgade att söka annan bostad. De av myggen särskilt hemsökta delarna av staden äro kvarteren närmast söder om Humlegården och omkring den sydliga delen av Birgerjarlegatan. Ägarna till hus, som varit hemsökta av myggplågan, hava i särskilda cirkulär blivit uppmänade att vidtaga grundliga svavelrökningar i husens tankfullare samt andra lämpliga åtgärder.

57 bostadslägenheter hava under året av resp. ägare blivit godvilligt utrymda efter uppmaning från bostadsinspektionen. Orsaken till utrymningen var beträffande 41 lägenheter fukt, fukt och dålig dager eller fukt och kyla i förening. 7 lägenheter utrymdes såsom författningsstridiga, 6 på grund av bofällighet, 3 mörka lägenheter hava blivit utrymda.

I 3 fall har hälsovårdsnämnden vid viten (50—100 kr.) givit föreskrift om utrymning av osunda lägenheter. Anledningen var i samtliga fall fukt på grund av bristfällig isolering eller otillräcklig uttorkning.

Nämnden har vidare till prövning upptagit två fall av störande buller. Det ena fallet gällde störande buller från smidesarbete, beträffande vilket nämnden beslöt, att arbete, som kunde störa de i grannhusen boende, vid 25 kr. vite icke skulle få utföras under tiden kl. 7 e. m.—7 f. m. I det andra fallet, som gällde störande buller från ett tryckeri, förbjöd nämnden tryckeriägaren att vid vite av 100 kr. för en var av bolagsstyrelsens ledamöter utföra för grannarna störande arbete under tiden 8 e. m.—1/2 8 f. m.

Den fortlöpande besiktningen av bostäder. Den fortlöpande besiktningen av bostäder, varvid bostadsinspektionens personal utan föregående anmälan besiktigar de olika bostadslägenheterna inom de i de särskilda inspektionsdistrikten belägna egendomarna, har, såsom ovan nämnts, givit anledning till 360 anmärkningar. Vid besiktningen skall den besökande icke blott övertyga sig om, att lägenheterna äro sunda och snygga, utan även söka verka för, att de av invånarna skötas på ett sätt, som överensstämmer med sundhetens fordringar.

Uppdelning av större lägenheter i smärre dylika om ett enda rum, som ofta förekommer, särskilt å Södermalm, har i regel visat sig medföra hygieniska missförhållanden.

Bostadsinspektionen har därför ansett, att nedaustående minimifordringar böra uppställas på självständiga lägenheter om ett enda rum, där matlagning förekommer: golvyta minst 12 kvm; luftrymd minst 15 kubm pr person; brandfri vägg mot grannlägenhet; egen garderob; eget skafferier eller matskåp, om möjligt med direkt friskluftstillförsel; egen vattenkran och avlopp samt om möjligt kakelugns spis.

— Arbets- och löneförhållanden. —

Lönestatistik för buteljglasindustrin år 1913. Glasindustrin inom Sverige har allt efter tillverkningens art specialiserats i tre huvudbranscher, nämligen smälgasindustrin, som framställer s. k. hushållsglas av skilda slag, buteljglasindustrin och fönsterglasindustrin. Var och en av dessa grenar är inom Svenska arbetsgivareföreningen företrädd av ett yrkesförbund. Buteljglasindustrin representeras sålunda av Sveriges buteljglasbruksförbund, till vilket höra åtta glasbruk.

I Meddelanden från Svenska arbetsgivareföreningens statistiska byrå, andra årg., nr 1, offentliggöres en lönestatistik, till vilken uppgifter hava lämnats av sju av omförmälda bruk. Arbetarantalet vid dessa uppgick till 97·8 % av de åtta brukens sammanlagda arbetarantal. Statistiken är således fullständigt representativ för löneförhållandena inom det nämnda yrkesförbundet av arbetsgivare och får även anses vara representativ för löneförhållandena inom buteljglasindustrin i dess helhet.

Ifrågavarande statistik omfattar 833 arbetare över 18 år, varav 828 manliga och 5 kvinnliga, samt 207 arbetare under 18 år, varav 192 manliga och 15 kvinnliga. Sammanlagda antalet i statistiken redovisade arbetare utgör således 1 040.

Av dessa arbetare tillhörde 785 eller något mera än 75 % hyttavdelningen. Därav voro 461 glashlåsare.

Av de 833 arbetarna över 18 år hade 86·3 % under året arbetat uteslutande efter tidlön, 50·4 % uteslutande efter ackordlön och 13·8 % efter såväl tidlön som ackordlön.

Av de 207 arbetarna under 18 år hade 76·8 % arbetat uteslutande efter tidlön, 8·2 % uteslutande efter ackordlön samt 15·0 % efter såväl tidlön som ackordlön.

Vid gruppering av arbetarna efter årsförtjänstens storlek framgår, att av de manliga arbetarna över 18 år 8 % hade en årsförtjänst av mindre än 800 kronor samt att 16·1 % hade en årsförtjänst fr. o. m. 800 till 1 000 kronor, 18·2 % en årsförtjänst fr. o. m. 1 000 till 1 200 kronor, 29·1 % en årsförtjänst fr. o. m. 1 000 till 1 400 kronor och 18·8 % en årsförtjänst fr. o. m. 1 400 till 1 600 kronor. De återstående 9·8 % hade en högre årsförtjänst än 1 600 kronor.

Av de minderåriga manliga arbetarna kommo endast 15 % upp till en årsförtjänst av minst 1 000 kronor, medan 10 % förtjänade 800—1 000 kronor, 40 % 600—800 kronor och 35 % under 600 kronor.

Vad beträffar storleken av den genomsnittliga årsförtjänsten, utgjorde denna för manliga arbetare över 18 år 1 284 kronor 81 öre med inberäkning av såväl ordinarie arbetsförtjänst som övertidsförtjänst och särskilda förmåner.

För de kvinnliga arbetarna över 18 år utgjorde motsvarande siffra 524 kronor 33 öre, för de manliga arbetarna under 18 år 700 kronor 67 öre samt för de kvinnliga arbetarna under 18 år 387 kronor 59 öre.

Mellan de olika glasbruket bestodo rätt betydande löneskillnader. Medan genomsnittslönen vid ett bruk endast var 943 kronor, uppgick den sålunda vid ett annat till 1 400 kronor, och mellan dessa gränser föllo siffrorna för de övriga fabrikena.

De olika yrkesgrupperna förete ock betydande olikheter i avseende på årsförtjänsten. Högst kommo hyttmästarna vid maskinblåsningen (owenmaskinerna), som endast förekommo vid ett bruk och vilka hade en årsförtjänst av 2 276 kronor. Hyttmästarnas genomsnittsförtjänst utgjorde 1 845 kronor och maskinisternas vid maskinblåsningen 1 746 kronor. Härefter följde glasblåsarna med 1 358 kronor. Låga årsförtjänstssiffror iakttagas för flera av de övriga yrkesgrupperna. Sålunda understiga siffrorna för ett par grupper 800 kronor. Emellertid bör i fråga om dessa lågt avlönade grupper bemärkas, att de i regeln sammansättas av minderåriga arbetare.

Timförtjänsten å ordinarie arbete uppgick för de manliga arbetarna över 18 år till 46·3 öre. Tidlönsarbete och ackordarbete äro härvid räknade tillsammans. För tidlönsarbete utgjorde motsvarande siffra 35·5 öre och för ackordarbete 56·3 öre.

Timförtjänsten å allt arbete uppgick för de manliga arbetarna över 18 år till 50·4 öre. Övertidsförtjänst och särskilda förmåner medförde således ett tillägg utöver den ordinarie arbetsförtjänsten av 4·1 öre.

Vid jämförelse mellan de olika glasbruken konstateras i fråga om den genomsnittliga timförtjänsten en anmärkningsvärd överensstämmelse mellan fem av de sju bruk förevarande statistik omfattar. För de samma låg timförtjänsten å allt arbete i intervallet 50·1—54·1 öre samt timförtjänsten å endast ordinarie arbete i intervallet 45·0—50·8 öre. Vad beträffar de båda återstående bruken, uppgick timförtjänsten å allt arbete vid det ena till 44·0 öre och vid det andra till 38·6 öre, medan timförtjänsterna å ordinarie arbete voro resp. 40·0 och 36·2 öre.

Mellan de olika yrkesgrupperna bestå lika framträdande skillnader i timförtjänsten som i årsförtjänsten. Sålunda finnes timförtjänsten å allt arbete för hyttmästarna vid maskinblåsningen hava utgjort 88·2 öre, för maskinisterna vid maskinblåsningen 68·6 öre samt för glasblåsarna 63·7 öre. Mellan 40 och 50 öre låg timförtjänsten å allt arbete för yrkesgrupperna upplöckare, lastare i expeditiönsavdelningen, uppläggare m. fl. För åtskilliga andra yrkesgrupper iakttagas lägre timförtjänster, såsom för yrkesgrupperna lossare och lastare m. fl., vilka å allt arbete förtjänade 25—30 öre i timmen, ävensom grupperna körkarlar, lagerkarlar m. fl., för vilka siffran låg inom intervallet 30—35 öre. I fråga om orsakerna till de låga siffrorna för några av dessa grupper hänvisas till vad ovan anförts på tal om årsförtjänsterna.

För kvinnliga arbetare över 18 år uppgick den genomsnittliga timförtjänsten å allt arbete till 16·1 öre, för manliga arbetare under 18 år till 23·9 öre och för kvinnliga arbetare under 18 år till 15·0 öre.

Sveriges offentliga arbetsförmedling.

Januari månad år 1915.

Under hänvisning till de efterföljande tabeller, som närmare redogöra för den offentliga arbetsförmedlingen i olika delar av landet,¹ lämnas här en sammanfattande framställning av dess viktigaste resultat under januari månad.

Översikt av verksamheten under *januari* månad år 1915.

	Manliga avdeln.			Kvinnliga avdeln.			Tillsammans.		
	Ansök- ningar om arbete.	Lediga plat- ser.	Till- satta plat- ser.	Ansök- ningar om arbete	Lediga plat- ser.	Till- satta plat- ser	Ansök- ningar om arbete.	Lediga plat- ser.	Till- satta plat- ser.
<i>Januari:</i>									
Stockholm	5 692	1 028	869	2 684	1 908	1 035	8 376	2 931	1 904
Stockholms län	966	336	241	80	96	40	1 046	432	251
Uppsala län	415	251	132	213	158	114	628	409	246
Södermanlands län	448	284	174	223	162	95	671	446	269
Östergötlands län	895	441	250	550	313	182	1 445	754	432
Norrköping	798	195	190	316	236	146	1 114	431	336
Jönköpings län	246	158	90	185	139	77	431	297	167
Kronobergs län	110	48	29	41	41	28	151	89	57
Norra Kalmar län	158	76	37	76	67	37	234	143	74
Södra Kalmar län	108	40	32	100	61	34	208	101	66
Björkinge län	536	244	203	237	178	104	773	422	307
Kristianstads län	314	214	155	210	158	95	524	372	250
Malmö	2 048	308	266	1 144	544	418	3 192	852	684
Lund	340	101	96	105	44	40	445	145	136
Landskrona	228	66	54	103	45	25	331	111	79
Hälsingborg	630	261	225	305	142	96	935	403	321
Ystad	174	71	71	52	42	28	226	113	99
Trälleborg	181	69	57	46	32	23	227	101	80
Äslöv	146	92	84	53	36	29	199	128	113
Skurup	39	21	21	16	18	10	55	34	31
Hallands län	202	115	96	95	92	51	297	207	147
Göteb. o. Bohus län	249	166	127	150	123	47	399	289	174
Göteborg	1 780	1 285	1 209	889	815	550	2 669	2 100	1 759
Älvsborgs län	308	189	127	7	15	5	315	204	132
Skaraborgs län	107	115	38	76	77	38	183	192	76
Värmlands län	146	161	131	85	87	57	231	248	188
Örebro län	433	304	173	251	210	122	684	514	295
Västmanlands län	462	299	173	288	248	148	750	547	321
Kopparbergs län	303	189	159	150	123	76	453	312	235
Gävle stad och län	629	254	217	152	107	58	781	361	275
Västernorrlands län	1 003	591	588	68	49	33	1 071	640	621
Jämtlands län	140	38	32	114	89	52	254	127	84
Västerbottens län	141	46	33	105	105	62	246	151	95
Norrbottnens län	173	93	69	103	85	65	276	178	134
Tillsammans jan. 1915.	20 548	8 149	6 448	9 272	6 635	4 020	29 820	14 784	10 468
„ „ 1914	10 408	7 388	5 202	6 863	6 399	3 658	17 271	13 787	8 860
„ dec. 1914	15 159	5 833	5 000	6 468	6 058	4 056	21 627	11 891	9 056

¹ De särskilda anstalterna uppräknas i tabelln här ovan; med avseende å anstalternas olika kontor hänvisas till förteckningen å omslagets 3:e sida.

Tillsatta platser

i jämförelse med föregående månad samt motsvarande tid föregående år.

A n s t a l t e r .	Hela antalet.			Ökning (+) eller minskning (—).			
	Jan. 1914.	Dec. 1914.	Jan. 1915.	Jan. 1914— jan. 1915.		Dec. 1914— jan. 1915.	
				Antal.	%.	Antal.	%.
Stockholm	2 138	2 141	1 904	— 234	— 11	— 237	— 11
Stockholms län	—	155	281	—	—	+ 126	+ 81
Uppsala län	251	153	246	— 5	— 2	+ 93	+ 61
Södermanlands län	219	262	269	+ 50	+ 23	+ 7	+ 3
Östergötlands län	428	365	432	+ 4	+ 1	+ 67	+ 18
Norrköping	310	279	335	+ 26	+ 8	+ 57	+ 20
Jönköpings län	138	134	167	+ 29	+ 21	+ 33	+ 25
Kronobergs län	32	24	57	+ 25	+ 78	+ 33	+ 138
Norra Kalmar län	57	43	74	+ 17	+ 30	+ 31	+ 72
Södra Kalmar län	82	63	66	— 16	— 20	+ 3	+ 5
Blekinge län	222	295	307	+ 85	+ 38	+ 12	+ 4
Kristianstads län	171	194	250	+ 79	+ 46	+ 56	+ 29
Malmöhus län. { Malmö	580	838	684	+ 104	+ 18	— 154	— 18
Lund	152	123	136	— 16	— 10	+ 13	+ 11
Landskrona	41	50	79	+ 38	+ 93	+ 29	+ 58
Hälsingborg	282	230	321	+ 39	+ 14	+ 91	+ 40
Ystad	51	50	99	+ 48	+ 94	+ 49	+ 98
Trälleborg	67	46	89	+ 13	+ 19	+ 34	+ 74
Eslöv	108	90	113	+ 5	+ 5	+ 23	+ 26
Skurup	37	34	31	— 6	— 16	— 3	— 9
Hallands län	117	107	147	+ 30	+ 26	+ 40	+ 37
Göteb. o. Bohus län	102	151	174	+ 72	+ 71	+ 15	+ 9
Göteborg	1 648	1 737	1 759	+ 111	+ 7	+ 22	+ 1
Älvsborgs län	—	98	132	—	—	+ 34	+ 35
Närke-Bohus län	60	63	76	+ 16	+ 27	+ 13	+ 21
Värmlands län	111	124	188	+ 77	+ 69	+ 64	+ 52
Örebro län	230	209	295	+ 75	+ 34	+ 86	+ 41
Västmanlands län	226	178	321	+ 95	+ 42	+ 143	+ 80
Kopparbergs län	207	147	235	+ 28	+ 14	+ 88	+ 60
Gävle stad och län	190	170	275	+ 85	+ 45	+ 105	+ 62
Västernorrlands län	305	195	621	+ 316	+ 104	+ 426	+ 218
Jämtlands län	157	90	84	— 73	— 46	— 6	— 7
Västerbottens län	68	65	95	+ 27	+ 40	+ 30	+ 46
Norrbottnens län	83	145	134	+ 51	+ 61	— 11	— 8
Tillsammans	8 860	9 056	10 468	+ 1 008	+ 18	+ 1 412	+ 16
Därav jordbruk, skogshushållning m. m.	1 539	887	1 365	— 174	— 11	+ 478	+ 54
” övriga näringsgrevar	7 321	8 169	9 103	+ 1 732	+ 24	+ 934	+ 11

Vid samtliga under månaden verksamma anstalter gjordes tillhopa 29 820 ansökningar om arbete, varav 20 548 av män och 9 272 av kvinnor. Samtidigt funnos disponibla 14 784 lediga platser, nämligen 8 149 för män och 6 635 för kvinnor. Hela antalet tillsatta platser uppgick till 10 468, av vilka 6 448 besattes med män och 4 020 med kvinnor.

Räknat på 100 lediga platser kommo för hela riket under månaden 202 ansökningar om arbete, gentemot 182 ansökningar under näst föregående månad och 125 under januari 1914. Antalet tillsatta platser per 100 lediga utgjorde under månaden 71, gentemot 76 under näst föregående månad och 64 under januari 1914.

Bland de *särskilda anstalterna* uppvisa givetvis de i storstäderna belägna samt de större länsförmedlingarna den största omsättningen av arbetskraft; en relativt större frekvens framträder även vid de anstalter, som fungerat under någon längre tid och därunder hunnit förvärva mera omfattande förbindelser och förtroende.

Närmare upplysningar i övrigt rörande verksamheten vid de olika anstalterna kunna inhämtas ur här meddelade tabeller.

Förestående tabell lämnar en närmare belysning av *verksamhetens utveckling* vid de olika anstalterna, i vad *angår* de tillsatta platsernas antal. På de flesta håll finner man framåtgång i jämförelse med såväl motsvarande tidpunkt under föregående år som med nästlidna månad. För samtliga anstalter och yrkesgrenar uppgick ökningen vid jämförelse med januari 1914 till 1608 eller 18 % (därav för jordbruket m. m. dock en minskning av 174 eller 11 %, men för övriga näringsgrenar en ökning av 1782 eller 24 %); i förhållande till resultaten under näst föregående månad utgjorde ökningen 1412 eller 16 % (därav för jordbruket m. m. 478 eller 54 % och för övriga näringsgrenar 934 eller 11 %).

I det följande meddelas vissa tabellariska uppgifter rörande den offentliga arbetsförmedlingens betydelse för *särskilda näringsgrenar* samt för verksamhetens utveckling och arbetstillgången därinom. Den pågående krisen har förorsakat en viss utjämning mellan jordbrukets och industriens arbetsmarknader. Att dock en väsentlig skillnad består mellan arbetsmarknaden inom jordbruket och inom de industriella yrkena kommer klart till synes i nedanstående tablå, som jämväl lämnar tillfälle till jämförelser med motsvarande tid föregående år samt med nästlidna månad.

Det stegrade antalet arbetssökande torde till avsevärd del vara beroende på den under månaden å åtskilliga orter pågående understödsverksamheten för arbetslösa, som i allmänhet anknutits till de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna.

På 100 lediga platser kommo:

	<i>Ansökningar om arbete.</i>			<i>Tillsatta platser.</i>		
	Jan. 1914.	Dec. 1914.	Jan. 1915.	Jan. 1914.	Dec. 1914.	Jan. 1915.
<i>Jordbruket m. m.</i>						
Män	65	145	106	47	68	54
Kvinnor	45	79	71	25	35	33
Tillsammans	62	180	100	48	60	50
<i>Övriga näringsgrenar.</i>						
Män	193	287	306	87	90	89
Kvinnor	113	108	146	60	69	63
Tillsammans	147	189	225	72	78	76
<i>Samtliga yrkesgrenar.</i>						
Män	141	260	252	70	86	79
Kvinnor	107	107	140	57	67	61
Tillsammans	125	182	202	64	76	71

Sveriges offentliga arbetsförmedling *januari 1915.*Sammandrag för *samtliga anstalter.*

Yrkesgrupper.	Manliga avdelningen.			Kvinnliga avdelningen.			Tillsammans.			På 100 ¹ lediga plat- ser kommo:	
	Ansök- ningar om arbete.	Le- diga plat- ser.	Till- satta plat- ser.	Ansök- ningar om arbete.	Le- diga plat- ser.	Till- satta plat- ser.	Ansök- ningar om arbete.	Le- diga plat- ser.	Till- satta plat- ser.	ansök- ningar om arbete.	till- satta plat- ser.
I. Jordbruk och skogs- hushållning m. m. .	2 352	2 209	1 191	380	532	174	2 732	2 741	1 365	100	50
II. Gruvdrift och malm- förädling	50	33	29	—	—	—	50	33	29	—	—
III. Industri och hantverk m. m.:											
<i>A</i> Jord-, sten- och glasindu- stri	413	91	63	1	6	3	414	97	66	427	68
<i>B</i> Metall- o. maskinindustri	1 599	423	272	35	13	13	1 634	436	285	375	65
<i>C</i> Trävaruindustri	743	165	133	14	8	7	757	173	140	438	81
<i>D</i> Byggnadsverksamhet . .	5 651	842	743	—	—	—	5 651	842	743	671	88
<i>E</i> Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	199	19	15	95	5	4	294	24	19	—	—
<i>F</i> Textilindustri	102	1	1	83	37	23	185	38	24	487	63
<i>G</i> Beklädnadsindustri . . .	174	21	19	534	191	160	708	212	179	334	84
<i>H</i> Närings- och njutnings- ämnesindustri	597	75	64	1 037	89	56	1 634	164	120	996	73
<i>I</i> Kemisk-teknisk och belys- ningsindustri	41	52	50	36	47	17	77	99	67	78	68
<i>J</i> Trämasse- och pappers- industri	35	19	14	48	36	25	83	55	39	—	—
<i>K</i> Grafisk industri	185	5	5	9	1	1	144	6	6	—	—
<i>L</i> Industri och hantverk, ej särskilt specif. . . .	369	114	74	62	7	5	431	121	76	356	65
IV. Handels- och samfärdsel:											
<i>A</i> Kontors-, bank- och försäkringspersonal	144	44	32	114	31	21	258	75	53	344	71
<i>B</i> Butiks- och magasinsper- sonal	564	174	149	342	85	54	906	259	203	350	78
<i>C</i> Hotell-, kafé- och restau- rangrörelse	133	44	33	632	565	355	765	609	398	126	64
<i>D</i> Landtransport	1 115	600	489	185	150	112	1 300	750	601	173	80
<i>E</i> Vattentransport	688	252	246	—	1	1	688	253	247	272	98
<i>F</i> Handel och samfärdsel, ej särskilt specif.	32	23	18	5	10	7	37	33	25	—	—
V. Husligt arbete	4	12	6	5 459	4 795	2 967	5 463	4 807	2 973	114	62
VI. Allmän och litterär verksamhet	25	36	33	58	25	14	83	61	47	—	—
VII. Arbete, ej hänförligt till annan grupp . . .	5 383	2 895	2 769	143	1	1	5 526	2 896	2 770	191	96
Summa för jan. 1915	20 548	8 149	6 448	9 272	6 635	4 020	20 820	14 784	10 468	202	71
„ „ „ 1914	10 408	7 388	5 202	6 863	6 399	3 658	17 271	13 787	8 860	125	64

¹ Proportionstal hava här ej beräknats i de fall, då de absoluta talen äro små. Dessa hava dock medräknats i summan för »samtliga yrkesgränar», varav förklaras vissa skiljaktigheter mellan de under denna rubrik uppförda talen samt de detaljsummor, som finnas angivna.

För en närmare kännedom om arbetsförmedlingens betydelse för de särskilda näringsgrenarna hänvisas till efterföljande tabell. I nedanstående översikt återgivas de för bedömandet av arbetsmarknadens läge betydelsefullaste siffrorna rörande proportionen mellan arbetsansökningar och lediga platser (både män och kvinnor).

På 100 lediga platser kommo:

	<i>Ansökningar om arbete.</i>		
	Jan. 1914.	Dec. 1914.	Jan. 1915.
Jordbruk och skogshushållning m. m.	62	130	100
Metall- och maskinindustri	237	382	375
Trävaruindustri	144	440	438
Byggnadsverksamhet	373	609	671
Textilindustri	1 200	346	487
Beklädnadsindustri	187	212	334
Närings- och njutningsämnesindustri	235	552	996
Kontors- o. d. personal	272	486	344
Butiks- o. d. personal	250	182	350
Hotell-, kafé- och restaurangrörelse	100	133	126
Landtransport	146	130	173
Husligt arbete	102	89	114
Grovarbete	159	204	191

Samtliga ovanstående näringsgrupper utvisa, såsom av anförda relationstal framgår, en synnerligen riklig tillgång på arbetskraft. Påfallande stort var de arbetssökandes antal inom trävaruindustri, byggnadsverksamhet, textilindustri samt närings- och njutningsämnesindustri. Förbättring har dock inträtt inom grupperna jordbruk, metall- och maskinindustri, trävaruindustri (mycket ringa), för kontors- o. d. personal, inom hotell- och restaurangrörelse samt grovarbete. Inom övriga grupper har däremot antalet arbetsansökningar ökats väsentligt, speciellt inom närings- och njutningsämnesindustrien, där antalet ansökningar om arbete på 100 lediga platser utgör 996.

Granskar man med ledning av rapporterna, huru de tillsatta platserna fördela sig på vissa *specialiteter av arbetare*, framgå i huvudsak följande resultat. För kvinnorna återfinnas de största förmedlingsresultaten naturligen inom gruppen husligt arbete i privat tjänst, nämligen 100 platser för hushållerskor, 223 för hus- och barnjungfrur, 172 för kokerskor och köksor, 1 097 för ensamjungfrur samt 1 170 inom tvätt- och rengöringsarbete o. s. v.; inom hotell-, kafé- och restaurangrörelse anställdes 75 servitriser, 32 städerskor, 22 kokerskor, 205 diskerskor o. s. v. Inom handels-, kontors- och lagerarbeten placerades 49, i jordbruks- o. d. arbete 174. Bland viktigare manliga specialiteter må anföras bleck- och plåtslagare 33, smeder och hovslagare 68, filare och bänkarbetare 37, maskinarbetare 34, sågverks- och brädgårdsarbetare 81, möbel- och finsnickare 21, jord-, beton- o. d. arbetare 380, murare 23, murarbetsmän och tegelbärare 20, byggnadssnickare och timmermän 110, måleriarbetare 11, handels- och lagerarbetare 85, springpojkar 300, kuskar och åkeriarbetare 142, stuveriarbetare 216, grovarbetare 2 740 o. s. v. Inom jordbruk och skogshushållning m. m. anställdes: befälspersonal 8, tjänare på stat 58, tjänare i husbondes kost 431, tillfälliga arbetare 151, trädgårdspersonal 19, skogspersonal 485 samt diverse andra arbetare 39.

Utanför de orter, där anstalterna äro belägna, tillsattes under månaden 850 platser, varav 627 manliga och 223 kvinnliga; motsvarande tal föregående år voro resp. 824, 642 och 182 samt under nästlidna månad resp. 637, 482 och 155. Dessa siffror giva dock endast ett svagt uttryck för de offentliga anstaltarnas verkliga betydelse för omgivande trakt, enär vid samtliga länsanstalter alla platser, som tillsatts inom resp. län, redovisas såsom förefintliga inom orten.

Antalet platser, som under januari månad tillsatts utom resp. orter.

<i>Januari 1915.</i>					
	Manliga.	Kvinnliga.	Tillsam- mans.	Jan. 1914.	Dec. 1914.
Stockholm	18	29	47	115	51
Stockholms län	42	4	46	—	59
Uppsala län	6	4	10	23	10
Södermanlands län	7	4	11	20	3
Östergötlands län	10	3	13	17	11
Norrköping	88	20	108	113	86
Jönköpings län	8	3	11	16	7
Kronobergs län	4	—	4	5	4
Norra Kalmar län	5	1	6	2	5
Södra Kalmar län	1	—	1	25	3
Blekinge län	10	11	21	16	8
Kristianstads län	47	17	64	42	30
Malmöhus län. { Malmö	38	23	61	52	59
Lund	16	2	18	20	19
Landskrona	12	1	13	15	11
Hälsingborg	92	12	104	41	39
Ystad	18	8	26	24	15
Trälleborg	17	3	20	20	10
Eslöv	24	12	36	32	35
Skurup	14	7	21	34	27
Hallands län	—	2	2	11	2
Östergöt. o. Bohus län	3	3	6	1	6
Östergöt.	107	22	129	120	108
Alvsborgs län	1	—	1	—	2
Skaraborgs län	2	3	5	8	1
Värmlands län	1	—	1	1	1
Örebro län	3	7	10	3	5
Västmanlands län	8	9	17	3	10
Kopparbergs län	11	1	12	10	1
Gävle stad och län	8	6	14	17	4
Västernorrlands län	2	3	5	7	3
Jämtlands län	4	—	4	11	—
Västerbottens län	—	3	3	—	2
Norrbottnens län	—	—	—	—	—
Tillsammans jan. 1915	627	223	850	824	637
" 1914	642	182	824	—	—
" dec. 1914	482	155	637	—	—

Arbetsmarknadens läge

enligt arbetsförmedlingsanstaltarnas rapporter.

Under den gångna månaden har arbetsmarknaden undergått en avsevärd försämring, såväl i jämförelse med föregående månad som motsvarande tid föregående år, och måste betecknas som mycket dålig. Den förut till huvudsakligen säsongarbetare begränsade arbetslösheten har sålunda utsträckt att

omfatta jämväl andra arbetsområden. Avskedanden av arbetare hava förekommit i rätt stor utsträckning, särskilt inom tobaksindustrien, men jämväl inom andra områden. Med undantag av Göteborgs stad, Hallands, Göteborgs och Bohus, Värmlands och Örebro län rapportera samtliga anstalter omfattande arbetslöshet inom så gott som alla yrken och fack, speciellt naturligen inom byggnadsfacket, men även inom de merkantila yrkena. Det arbete med isupptagning och snöskottning, som under månaden stått till buds, har självfallet varit av tillfällig beskaffenhet och i stort sett icke kunnat åstadkomma någon lättnad i det tryckta läget på arbetsmarknaden.

Inom metall- och maskinindustrien har dock under månaden inom vissa yrkes-specialiteter god arbetstillgång förefunnits å en del orter. Så t. ex. rapporterar anstalten i Norrköping brist å smeder och hovslagare samt järnsvarvare, anstalten i Göteborg alltjämt å kompetenta nitare och grovplåtslagare, anstalten i Örebro län å verkstadsarbetare, anstalten i Västmanlands län å järnsvarvare samt anstalten i Kopparbergs län å filare och grovplåtslagare. Dessutom rapporterar anstalten i Göteborg brist å modellsnickare, lärningar inom diverse yrken samt tidtals å grovarbetare. Likaså har, icke endast i Göteborgs stad utan även å andra orter inom länet, en synnerligen livlig export och import berett talrika arbetstillfällen för stuveri- o. d. arbetare. Detsamma gällde även en del hamnstäder i Malmöhus län. Från anstalten i Älvsborgs län anmäles brist å gråstensmurare och bergsprängare till Trollhättan.

Från flertalet anstalter rapporteras brist å vana skogsarbetare, särskilt i mellersta Sverige. En stor del av de lediga platserna hava emellertid besatts med arbetare, vilka ej haft någon större vana vid dylikt arbete. Inom Jönköpings län har under månaden dessutom brist å torvmossearbetare varit rådande.

För lindrande av den rådande arbetsbristen hava å ett flertal orter anordnats så kallade nödhjälpsarbeten i form av makadamslagning, bergsprängning och schaktning, vattenledningsarbeten, vedsågning m. m.

Inom jordbruket har arbetsmarknaden för männen under månaden betydligt förbättrats och kan i det närmaste betecknas som normal. Brist å ladugårdsskötare, äldre och yngre drängar samt torpare har förefunnits å en del orter.

Å den kvinnliga avdelningen har arbetsmarknaden för tjänarinnor till husligt arbete varit tämligen god. Brist på kunniga ensamjungfrur, kokerskor samt tjänarinnor till landet och mjölkjungfrur har förekommit å flera orter. Från Norrköping rapporteras brist å väverskor samt från Jönköpings län å tändsticksarbeterskor. Inom övriga områden, såsom för tobaksarbeterskor, kontors- och butikspersonal m. fl. har arbetstillgången däremot varit dålig.

Yrkesgrupper.	Stockholm.			Stockholms län.			Uppsala län.		
	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.
I. Jordbruk och skogshushållning m. m.	40	—	—	235	258	162	126	194	72
Därav kvinnor	7	—	—	15	26	11	8	24	5
II. Gruvdrift och malmförädling	2	—	—	—	—	—	—	—	—
III. Industri o. hantverk m. m.:									
A Jord-, sten- och glasindustri	47	7	4	30	1	1	33	—	—
Därav kvinnor	1	5	2	—	—	—	—	—	—
B Metall- och maskinindustri	786	141	102	81	15	8	30	7	—
Därav kvinnor	32	11	11	—	—	—	—	—	—
C Trävaruindustri	116	18	14	15	2	—	6	7	7
Därav kvinnor	1	1	1	—	—	—	—	—	—
D Byggnadsverksamhet	2170	84	70	271	53	52	43	2	—
E Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	55	3	2	2	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	1	—	—	—	—	—	—	—	—
F Textilindustri	13	3	1	3	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	6	2	1	1	—	—	—	—	—
G Beklädnadsindustri	360	134	115	7	1	1	4	1	1
Därav kvinnor	301	132	114	2	1	1	2	1	1
H Närings- och njutningsämnesindustri	797	25	20	7	3	2	12	2	1
Därav kvinnor	619	18	14	—	—	—	1	1	1
I Kemisk-teknisk och belysningsindustri	17	10	7	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	11	8	5	—	—	—	—	—	—
J Trämasse- och pappersindustri	33	23	19	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	19	20	16	—	—	—	—	—	—
K Grafisk industri	82	4	4	2	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	4	1	1	—	—	—	—	—	—
L Industri och hantverk, ej särskilt specif.	86	20	14	7	5	3	5	1	—
Därav kvinnor	18	—	—	—	—	—	—	—	—
IV. Handel och samfärdsel:									
A Kontors-, bank- och försäkringspersonal	145	34	22	5	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	76	19	12	1	—	—	—	—	—
B Butika- o. magasinpersonal	446	82	62	18	4	3	8	5	3
Därav kvinnor	132	30	17	—	1	1	2	—	—
C Hotell-, kafé- och restaurangrörelse	238	165	103	5	1	1	30	22	20
Därav kvinnor	189	154	95	3	—	—	28	22	20
D Landtransport	492	198	155	20	1	1	22	8	6
Därav kvinnor	17	21	11	—	—	—	3	2	2
E Vattentransport	82	1	1	15	4	4	3	—	—
F Handel och samfärdsel, ej särskilt specif.	22	21	15	1	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	4	10	7	—	—	—	—	—	—
V. Husligt arbete	1214	1470	731	58	66	27	168	108	85
Därav kvinnor	1212	1467	728	58	66	27	168	108	85
VI. Allmän och litterär verksamhet	41	14	10	1	2	—	2	1	1
Därav kvinnor	27	4	1	—	2	—	1	—	—
VII. Arbete, ej hänförligt till annan grupp	1092	474	433	263	16	16	136	51	50
Därav kvinnor	7	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa för januari månad år 1915	8376	2931	1904	1046	432	281	628	409	246
Därav kvinnor	2684	1903	1035	80	96	40	213	158	114
, , , månad år 1914	3815	3255	2138	—	—	—	512	494	251
Därav kvinnor	1615	1786	930	—	—	—	170	157	108

Söderman-lands län.			Östergötlands län.						Jönköpings län.			Kronobergs län.			Kalmar län.			
Ansök-ningar om arbete.	Le-diga plat-ser.	Till-satta plat-ser.	Norrköping.			Övriga anstalter.			Ansök-ningar om arbete.	Le-diga plat-ser.	Till-satta plat-ser.	Ansök-ningar om arbete.	Le-diga plat-ser.	Till-satta plat-ser.	Ansök-ningar om arbete.	Le-diga plat-ser.	Till-satta plat-ser.	
			Ansök-ningar om arbete.	Le-diga plat-ser.	Till-satta plat-ser.	Ansök-ningar om arbete.	Le-diga plat-ser.	Till-satta plat-ser.										
121 24	173 34	61 15	128 13	87 11	74 3	344 57	356 53	153 17	85 3	83 11	37 2	13 4	31 5	16 3	85 10	94 17	41 4	I.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	II.
2	—	—	18	2	2	23	7	6	4	20	4	2	—	—	20	—	—	III. A
40	7	5	69	6	6	32	9	3	25	10	6	7	1	1	15	2	1	B
8	1	—	21	4	4	26	9	7	3	1	—	5	3	3	8	2	—	C
73	5	4	242	16	16	129	13	8	46	3	3	32	—	—	44	—	—	D
6	—	—	4	—	—	{ 5 1	1 1	1 1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	E
—	—	—	{ 71 28	19 19	12 12	2	—	—	{ 1 1	—	—	—	—	—	—	—	—	F
3 2	—	—	15 9	2 2	2 2	30 26	6 4	3 1	1	2	2	{ 1 1	—	—	1 1	—	—	G
6 1	1 1	—	37 7	7 6	5 4	19 5	2 1	1 —	8 2	2 —	2 —	1 —	2 1	1 —	3 1	2 1	1 —	H
—	—	—	{ 2 —	1 1	—	—	—	—	{ 1 —	20 20	—	—	6 4	2 1	26 12	24 10	23 10	I
—	—	—	{ 2 —	3 1	3 1	—	1 1	—	—	5 2	1 1	—	2 —	1 —	—	—	—	J
1	—	—	{ 6 1	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	K
{ 45 7	16 1	16 1	5	3	3	10	1	1	8	1	1	1	—	—	7	—	—	L
—	—	—	5	1	1	{ 12 6	5 2	4 1	5 1	—	—	—	—	—	{ 5 3	2 —	1 —	IV. A
8 4	2 —	2 —	37 13	15 4	13 2	32 19	5 2	4 2	3 2	3 2	2 1	—	1 1	—	2 2	—	—	B
6 5	13 13	5 5	28 24	18 18	10 10	35 31	26 25	20 19	12 6	15 12	13 11	5 5	10 10	5 5	16 15	11 11	10 10	C
18 5	4 1	4 1	48 7	19 1	18 —	52 23	10 2	7 2	12	3	3	—	—	—	{ 5 1	5 —	5 —	D
11	13	10	37	2	2	18	1	1	3	—	—	—	—	—	6	—	—	E
—	—	—	—	—	—	{ 1 1	—	—	—	2	2	—	—	—	—	—	—	F
173 173	111 111	72 72	75 75	170 170	100 109	377 377	219 219	136 136	168 168	90 89	60 60	30 30	20 20	19 19	128 128	89 89	47 47	V.
2 2	1 1	1 1	3 3	4 2	4 2	6 4	11 3	9 3	2 2	3 3	2 2	1 1	—	—	4 3	—	—	VI.
148	99	89	{ 261 136	52 1	52 1	291	72	68	42	34	29	53	13	9	67	13	11	VII.
671 223	446 162	269 95	1114 316	431 236	336 146	1445 550	754 313	432 182	431 185	297 139	167 77	151 41	89 41	57 28	442 176	244 128	140 71	
473 165	465 187	219 64	849 281	470 257	310 150	987 439	840 341	428 152	336 162	218 113	138 75	71 48	59 41	32 26	307 154	294 150	139 65	

Yrkesgrupper.	Blekinge län.			Kristianstads län.			Malmö.		
	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.
I. Jordbruk och skogshushållning m. m.	103	109	70	198	178	105	92	43	25
Därav kvinnor	19	37	14	28	50	18	7	10	2
II. Gruvdrift och malmförädling	—	—	—	6	10	6	—	—	—
III. Industri o. hantverk m. m.:									
<i>A</i> Jord-, sten- och glasindustri	52	26	26	14	—	—	26	—	—
Därav kvinnor									
<i>B</i> Metall- och maskinindustri	25	9	4	11	7	4	126	22	14
Därav kvinnor							3	—	—
<i>C</i> Trävaruindustri	6	—	—	1	—	—	68	12	10
Därav kvinnor							13	7	6
<i>D</i> Byggnadsverksamhet	101	10	10	38	1	1	899	38	37
<i>E</i> Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	3	—	—	—	—	—	175	2	2
Därav kvinnor							90	—	—
<i>F</i> Textilindustri	2	—	—	—	—	—	21	—	—
Därav kvinnor	1	—	—	—	—	—	16	—	—
<i>G</i> Beklädnadsindustri	8	—	—	3	—	—	131	37	30
Därav kvinnor	6	—	—	3	—	—	100	30	24
<i>H</i> Närings- och njutningsämnesindustri	5	1	1	21	4	4	239	11	12
Därav kvinnor	3	—	—	2	—	—	161	8	9
<i>I</i> Kemisk-teknisk och belysningsindustri	3	1	1	—	—	—	8	—	—
Därav kvinnor							6	—	—
<i>J</i> Trämasse- o. pappersindustri	1	—	—	—	—	—	14	5	4
Därav kvinnor							12	5	4
<i>K</i> Grafisk industri	—	—	—	—	—	—	25	1	1
Därav kvinnor							4	—	—
<i>L</i> Industri och hantverk, ej särskilt specif.	20	7	5	5	1	—	128	17	16
Därav kvinnor	1	2	—	2	—	—	32	4	4
IV. Handel och samfärdsel:									
<i>A</i> Kontors-, bank- och försäkringspersonal	—	—	—	1	—	—	30	7	7
Därav kvinnor							14	6	6
<i>B</i> Butiks- och magasinpersonal	18	2	2	5	1	1	116	17	12
Därav kvinnor	12	2	2	5	1	1	68	12	7
<i>C</i> Hotell-, kafé- och restaurangrörelse	11	14	6	18	13	8	76	48	30
Därav kvinnor	10	14	6	17	12	7	52	46	29
<i>D</i> Landtransport	39	12	9	10	2	2	198	138	101
Därav kvinnor							92	78	60
<i>E</i> Vattentransport	37	11	11	3	1	1	25	22	22
Därav kvinnor									
<i>F</i> Handel och samfärdsel, ej särskilt specif.	—	—	—	—	—	—	11	—	—
V. Husligt arbete	185	123	82	153	95	69	472	337	267
Därav kvinnor	185	123	82	153	95	69	472	337	267
VI. Allmän och litterär verksamhet	—	—	—	—	—	—	3	1	—
Därav kvinnor							2	1	—
VII. Arbete, ej hänförligt till annan grupp	154	97	80	37	59	49	309	94	94
Summa för januari månad år 1915	773	422	307	524	372	250	3 192	852	634
Därav kvinnor	237	178	104	210	158	95	1 144	544	418
„ „ „ månad år 1914	510	300	222	308	336	171	1 733	809	530
Därav kvinnor	232	141	93	107	154	51	843	601	395

hus län.						Hallands län.			Göteborgs och Bohus län.						Älvsborgs län.			
Hälsingborg.			Övriga anstalter.						Göteborg.			Övriga anstalter.						
Ansök- ningar om arbete.	Le- diga plat- ser.	Till- satta plat- ser.	Ansök- ningar om arbete.	Le- diga plat- ser.	Till- satta plat- ser.	Ansök- ningar om arbete.	Le- diga plat- ser.	Till- satta plat- ser.	Ansök- ningar om arbete.	Le- diga plat- ser.	Till- satta plat- ser.	Ansök- ningar om arbete.	Le- diga plat- ser.	Till- satta plat- ser.	Ansök- ningar om arbete.	Le- diga plat- ser.	Till- satta plat- ser.	
105 14	28 6	15 4	229 34	157 44	96 18	63 10	51 19	24 8	52 12	32 6	23 1	73 34	81 29	24 9	18	15	7	I.
1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	II.
11	—	—	10	—	—	11	1	1	26 1	14 1	13 1	36	3	3	10	—	—	III. A
33	11	8	66	33	39	8	2	—	129 2	49 2	45 2	4	1	1	20	5	5	B
9	—	—	14	—	—	2	9	5	63	72	69	6	—	—	10	2	2	C
198	109	108	225	55	55	54	31	31	402	62	57	56	29	29	184	189	94	D
11 2	4 2	3 1	13 1	8 2	7 2	—	—	—	9	2	1	—	—	—	1	3	2	E
4 2	2 2	—	10 9	1 1	1 1	1	3	1	32 17	10 10	9 9	—	—	—	23	—	—	F
22 16	4 4	4 4	17 11	5 2	4 2	4	—	—	35 28	11 8	10 7	6 3	—	—	4 4	—	—	G
81 29	9 4	4 2	87 49	14 11	11 9	6 2	1 —	—	203 136	44 11	35 4	5 —	3 2	3 2	4	1	—	H
4	31	31	—	—	—	—	—	—	8 6	4 2	3 1	2 —	2 2	—	—	—	—	I
2 1	1 1	1 1	3	—	—	—	—	—	25 16	15 6	10 2	—	—	—	—	—	—	J
2	—	—	1	—	—	—	—	—	18	1	1	3	—	—	—	—	—	K
17	4	3	28 2	2 —	2 —	—	4	4	14	6	4	1	—	—	6	1	1	L
14 10	2 1	1 —	2	—	—	—	—	—	21 —	21 1	15 —	2	—	—	2	—	—	IV. A
20 17	6 2	4 1	6 3	18 1	18 1	5 1	1 —	1	130 35	79 17	61 11	9 4	—	—	—	—	—	B
38 33	17 16	11 11	8 6	10 8	10 8	3 8	6 5	3	67 55	72 64	34 29	12 12	9 8	3 2	3	2	2	C
65 12	37 3	22 3	48 5	18 5	17 4	17 2	9 1	9	135 8	207 19	181 16	9 3	1 —	1 —	1	—	—	D
38 —	4 1	4 1	15	2	2	3	—	—	59	156	155	2	25	25	8	3	2	E
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	8	7	—	1	1	1	1	—	F
168 168	100 100	68 68	256 254	137 137	109 109	74 74	63 63	42 42	576 576	675 667	469 466	92 92	80 80	33 33	3 3	15 15	5 5	V.
2 1	—	—	2 1	1 1	1 1	—	3 1	3	7 5	12 1	12 1	2 2	2 2	1 1	—	—	—	VI.
95	34	34	443	166	166	46	23	23	657	548	545	79	52	50	16	17	12	VII.
985 805	403 142	321 96	1 483 875	632 212	538 155	297 95	207 92	147 51	2 669 889	2 100 815	1 759 550	390 150	289 123	174 47	315 7	204 15	132 5	
701 251	378 186	282 118	1 027 312	589 247	456 163	251 80	183 72	117 45	2 010 778	1 927 800	1 648 570	255 126	227 97	102 41	—	—	—	

Yrkesgrupper.	Skaraborgs län.			Värmlands län.			Örebro län.			Västmanlands län.		
	Ansök- ningar om arbete.	Le- diga plat- ser.	Till- satta plat- ser.	Ansök- ningar om arbete.	Le- diga plat- ser.	Till- satta plat- ser.	Ansök- ningar om arbete.	Le- diga plat- ser.	Till- satta plat- ser.	Ansök- ningar om arbete.	Le- diga plat- ser.	Till- satta plat- ser.
I. Jordbruk och skogshushåll- ning m. m.	77	108	28	24	56	26	156	187	82	179	242	108
Därav kvinnor	4	14	2	2	6	1	29	43	12	33	51	20
II. Gruvdrift och malmförädling	—	—	—	—	—	—	2	9	9	2	—	—
III. Industri o. hantverk m. m.:												
A Jord-, sten- och glasindustri	1	9	1	3	—	—	15	4	4	1	—	—
B Metall- och maskinindustri	2	—	—	6	3	1	22	25	3	31	22	5
C Trävaruindustri	1	1	1	7	—	—	8	2	—	8	3	1
D Byggnadsverksamhet	—	—	—	17	9	7	94	12	2	91	12	12
E Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	—	—	—	—	—	—	2	1	1	—	—	—
F Textilindustri	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
G Beklädnadsindustri	3	2	3	—	—	—	30	4	3	3	2	1
Därav kvinnor	2	2	2	—	—	—	11	2	1	2	2	1
H Närings- och njutningsäm- nesindustri	11	7	5	—	1	—	16	5	5	12	3	1
Därav kvinnor	6	6	4	—	1	—	2	4	4	3	3	1
I Kemisk-teknisk och belys- ningsindustri	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
J Trämasse- o. pappersindustri	—	—	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—
K Grafisk industri	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
L Industri och hantverk, ej särskilt specif.	—	—	—	1	—	—	10	20	1	3	—	—
IV. Handel och samfärdsel:												
A Kontors-, bank- och försäk- ringspersonal	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
Därav kvinnor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
B Butiks- o. magasinspersonal	4	1	1	1	1	1	6	5	5	3	1	1
Därav kvinnor	1	1	1	—	—	—	2	2	2	3	1	1
C Hotell-, kafé- och restaurang- rörelse	1	2	—	5	8	4	24	15	11	20	21	14
Därav kvinnor	—	2	—	4	7	3	22	13	9	20	21	14
D Landtransport	2	—	—	8	9	7	18	25	18	15	9	8
Därav kvinnor	—	—	—	—	1	—	5	13	9	—	2	2
E Vattentransport	—	—	—	4	—	—	2	—	—	2	—	—
F Handel och samfärdsel, ej särskilt specif.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
V. Husligt arbete	63	52	29	79	72	53	177	133	85	227	168	109
Därav kvinnor	63	52	29	79	72	53	177	133	85	227	168	109
VI. Allmän och litterär verk- samhet	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—
VII. Arbete, ej hänförligt till an- nan grupp	18	10	8	75	89	89	97	67	66	151	64	61
Summa för januari månad år 1915	183	192	76	231	248	188	684	514	295	750	547	321
Därav kvinnor	76	77	38	85	87	57	251	210	122	288	248	148
Summa för januari månad år 1914	99	146	60	159	227	111	490	588	220	506	488	226
Därav kvinnor	41	66	27	64	105	44	208	216	104	213	218	122

Koppar- bergs län.			Gävle stad och län.			Västernorr- lands län.			Jämtlands län.			Västerbot- tens län.			Norrbottens län.			
Ansök- ningar om arbete.	Le- diga plat- ser.	Till- satta plat- ser.	Ansök- ningar om arbete.	Le- diga plat- ser.	Till- satta plat- ser.	Ansök- ningar om arbete.	Le- diga plat- ser.	Till- satta plat- ser.	Ansök- ningar om arbete.	Le- diga plat- ser.	Till- satta plat- ser.	Ansök- ningar om arbete.	Le- diga plat- ser.	Till- satta plat- ser.	Ansök- ningar om arbete.	Le- diga plat- ser.	Till- satta plat- ser.	
57 6	62 4	50 1	19 2	38 5	15 1	2	11	11	{ 90 3	50 19	33 6	10 2	14 8	5 2	8	3	2	I.
35	13	13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	II.
5	1	1	6	—	—	5	—	—	—	—	—	1	2	—	2	—	—	III.
20	29	14	24	9	4	15	6	6	2	—	—	3	—	—	2	—	—	A
15	11	9	164	7	4	150	—	—	2	—	—	11	2	2	4	5	2	B
22	—	—	73	109	106	103	29	29	9	—	—	7	9	4	33	12	8	C
—	—	—	2	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	D
—	—	—	{ 2 1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	E
2	—	—	6	—	—	4	—	—	—	—	—	{ 5 2	—	—	3	1	—	F
2	—	—	2	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	G
4	3	2	24	6	2	16	2	2	—	1	—	3	2	—	7	—	—	H
1	1	—	5	5	1	1	1	1	—	1	—	—	2	—	1	—	—	I
—	—	—	{ 2 1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	J
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	K
—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	L
2	3	2	9	6	2	9	—	—	1	—	—	2	—	—	1	3	1	L
{ 2	1	1	1	—	—	{ 1	1	1	3	1	—	1	—	—	—	—	—	IV.
—	1	1	—	—	—	1	1	1	1	—	—	1	—	—	—	—	—	A
4	3	3	13	3	3	2	—	—	{ 2	1	—	4	2	—	4	1	1	B
1	—	—	10	3	3	—	—	—	1	1	—	2	1	—	3	1	1	C
18	18	13	8	3	2	9	8	8	30	31	21	21	16	10	18	15	11	C
15	14	9	5	3	2	5	6	6	30	31	21	19	15	10	18	15	11	C
21	14	13	10	8	5	14	3	2	7	2	1	8	2	1	6	6	5	D
—	1	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	E
—	—	—	149	6	6	153	—	—	1	—	—	1	—	—	11	2	1	E
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	F
125	102	64	124	91	51	60	40	25	79	36	25	78	77	49	81	68	53	V.
125	102	64	124	91	51	60	40	25	79	36	25	78	77	49	81	68	53	V.
—	2	2	—	—	—	{ — —	1 1	—	—	1 1	—	1 1	2 2	1 1	—	—	—	VI.
121	50	48	144	75	75	522	539	537	28	4	4	90	23	23	91	61	49	VII.
453	312	235	781	361	275	1 071	640	621	254	127	84	246	151	95	276	178	134	
150	123	76	152	107	58	68	49	33	114	89	52	105	105	62	103	85	65	
346	355	207	400	279	190	559	343	305	277	265	157	137	111	68	153	141	83	
134	120	74	101	88	50	89	67	50	125	96	61	64	62	35	61	86	45	

Livsmedelspriser under januari månad 1915.

Livsmedelspriser hava under sistlidne januari månad av socialstyrelsen insamlats från de orter (till antalet 44) och på det sätt, som under vanliga förhållanden plägar vara fallet; dock hava ortsombuden ålagts att, liksom under december månad ägt rum, för varje vecka till styrelsen *insända* de prisuppgifter å smör, färska ägg, färskt kött och fläsk samt färsk fisk, som av dem alltid *inhämtas* för varje vecka.¹ De priser, som meddelas i efterföljande tabeller (sid. 182—187), äro sålunda, vad beträffar ovannämnda varuslag, att betrakta som ett genomsnitt av de under var och en av månadens fyra veckor rådande priserna; för övriga varor åter äro prisnoteringar inhämtade en gång, nämligen vid mitten av månaden. De förändringar, som inträffade under senare hälften av januari, inverka sålunda, beträffande de sistnämnda varuslagen, icke på de i tabellen förefintliga priserna.

Januari månad visar med avseende på flertalet livsförnödenheter samma tendens till prisstegring, som under de föregående krigsmånaderna och särskilt under december gjort sig gällande. Betraktar man först sammandragstabellen för alla de 44 orterna tillsammans (sid. 182—183), så befinnas *prisstegringar* hava inträffat, i jämförelse med decemberpriserna, å bland annat mejerismör, potatis, ärter och bönor, vete- och rågsiktmjöl, gryn, vissa brödsorter, alla slag av kött och fläsk, svagdricka samt ved, torv, kol och koks. *Prisfall* kan knappast antecknas för något annat varuslag än färska ägg.

En närmare granskning av fluktuationerna på de olika orterna (tab. sid. 184—187) giver vid handen, att, som vanligt är, prISRörelsen icke varit likformig över hela landet. I det stora hela kan sägas, att allt sedan krisens utbrott priserna å de norrländska orterna varit jämförelsevis låga, och torde härtill, bland annat, hava bidragit den omständigheten, att prisförändringar alltid verka snabbast å de mera centralt belägna orterna, något som under de senaste månadernas kraftiga och snabba prisväxlingar vid många tillfällen bestyrkts.

Vad beträffar de särskilda varuslagen, torde endast några få anmärkningar vara av nöden utöver den redogörelse, som lämnades i samband med översikten av prisförändringarna under sista kvartalet 1914.² Flertalet viktigare varuslag återfinnas i vidstående tabell, där den procentiska stegringen eller sänkningen av priserna under månaderna augusti—januari anges i förhållande till julpriset.

¹ De av Socialstyrelsen för varje vecka beräknade genomsnittspriserna för samtliga 44 orter å smör, färska ägg samt färskt kött och fläsk hava, jämte motsvarande prisnoteringar för Stockholm samt för jämförelse med de ett år tidigare inhämtade priserna, genom förmedling av Svenska telegrambyrån, tillställts dagspressen och publicerats under rubriken »Socialstyrelsens veckonoteringar».

² Medd. 1915, sid. 58 ff.

Medelpris å 44 orter.

V a r u s l a g.	Höjning (+) eller sänkning (—) från juli 1914 till						
	augusti 1914.	septem- ber 1914.	oktober 1914.	novem- ber 1914.	decem- ber 1914.	januari 1915.	
	%	%	%	%	%	%	
Smör: bords- (mejeri-)	0	+ 0.9	+ 8.6	+ 10.3	+ 15.0	+ 18.0	
mat- (lands-)	+ 1.9	+ 3.3	+ 10.5	+ 13.8	+ 16.7	+ 16.2	
Margarin, växt-	+ 5.1	+ 8.0	+ 13.0	+ 13.8	+ 14.5	+ 14.5	
Ägg, färska	— 1.5	+ 8.8	+ 51.8	+ 80.3	+ 97.1	+ 90.5	
Ärter, gula	+ 10.0	+ 16.7	+ 43.3	+ 56.7	+ 63.3	+ 70.0	
Bruna bönor.	+ 8.7	+ 10.9	+ 15.2	+ 23.9	+ 28.3	+ 37.0	
Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort	+ 16.1	+ 12.9	+ 19.4	+ 19.4	+ 19.4	+ 22.6	
råg-, svenskt, bästa sort	+ 19.0	+ 19.0	+ 28.6	+ 33.3	+ 33.3	+ 33.3	
rågsikt-, svenskt, bästa sort	+ 14.8	+ 14.8	+ 22.2	+ 25.9	+ 25.9	+ 29.6	
Gryn: havre- (ångpreparerade)	+ 25.0	+ 30.6	+ 41.7	+ 41.7	+ 44.4	+ 47.2	
ris-, bästa sort svenska (»R. T.»)	+ 7.7	+ 7.7	+ 7.7	+ 10.3	+ 10.3	+ 12.8	
Rågbröd:							
hårt (spis-), grovt (ej delikatess-)	+ 14.6	+ 12.2	+ 14.6	+ 14.6	+ 14.6	+ 17.1	
mjukt: limpa, söt	+ 13.2	+ 10.5	+ 15.8	+ 15.8	+ 15.8	+ 15.8	
limpa, sur (»grovbröd», »ankarstock»)	+ 6.5	+ 3.2	+ 3.2	+ 3.2	+ 3.2	+ 9.7	
Vetebröd:							
skorpor, runda, ordinära	+ 8.0	+ 8.0	+ 8.0	+ 9.3	+ 9.3	+ 10.7	
mjukt, billigaste sort {	bakat med vatten	+ 11.4	+ 9.1	+ 11.4	+ 13.6	+ 11.4	+ 6.8
	» » mjölk	+ 6.8	+ 6.8	+ 8.5	+ 8.5	+ 8.5	+ 8.5
Nötkött, färskt: stek	— 1.7	— 4.2	— 7.6	— 9.3	— 7.6	— 1.7	
soppkött	— 2.1	— 5.2	— 9.3	— 10.3	— 8.2	— 1.0	
Kalkvött, stek: gödkalv	— 2.3	— 3.1	— 4.6	— 3.8	— 0.8	+ 3.8	
spädkalv	— 1.4	— 2.9	— 2.9	— 2.9	+ 1.4	+ 5.8	
Fårkött: färskt, stek	— 3.7	— 8.1	— 14.0	— 14.0	— 11.0	— 2.2	
salt, svenskt	— 0.8	— 3.3	— 5.8	— 5.8	— 5.0	— 0.8	
Fläsk: färskt (sidfläsk)	— 0.8	— 1.6	— 1.6	— 0.8	+ 2.3	+ 10.2	
salt, svenskt	+ 0.7	— 0.7	0	+ 1.5	+ 3.7	+ 10.4	
Sill, salt: fetsill	+ 4.7	+ 4.7	+ 4.7	+ 4.7	+ 7.0	+ 4.7	
Kaffe (obränt), prima Santos	+ 1.9	+ 1.3	+ 1.9	+ 1.9	+ 2.5	+ 2.5	
Socket, bit-	+ 3.1	+ 3.1	+ 3.1	+ 3.1	+ 3.1	+ 3.1	
Fotogen, Water White	0	+ 5.0	+ 10.0	+ 10.0	+ 10.0	+ 10.0	
Ved: björk-, osågad, hemkörd	+ 3.8	+ 3.5	+ 3.1	+ 2.7	+ 3.1	+ 4.2	
barr-, » »	+ 4.8	+ 3.8	+ 3.8	+ 2.9	+ 3.3	+ 3.8	
Brännstovv	+ 12.7	+ 17.1	+ 17.6	+ 17.6	+ 18.5	+ 26.8	
Kol: antracit- (»valnöt»)	+ 19.1	+ 18.5	+ 8.9	+ 7.7	+ 7.4	+ 9.7	
engelska hushålls- (fyrkol)	+ 26.6	+ 15.3	+ 11.4	+ 9.6	+ 12.2	+ 17.5	
Koks: gasverks- (okrossad)	+ 12.4	+ 11.0	+ 12.4	+ 11.7	+ 13.1	+ 15.2	
engelsk kamin- (okrossad)	+ 25.4	+ 16.4	+ 9.0	+ 9.0	+ 9.6	+ 12.4	

Priset på *mjölk* har under januari stigit på ytterligare några orter, ehuru det beräknade genomsnittspriset ännu är oförändrat. — *Mejerismör* synes hava nått ett högsta prisläge vid mitten av januari med ett genomsnittspris av 2·76 kr. per kg. under månadens andra vecka; vid månadens slut var medelpriset 4 öre lägre per kg. — *Landssmör* stod högst redan under sista veckan av december (2·49 kr. per kg.) och sjönk under januari till 2·41 kr. per kg.; prisfallet gjorde sig mest gällande på orterna i Götaland norr om Skåne samt i Stockholm. — *Ost*priserna hava fortsatt att stiga, men höjningen har varit mindre betydande, i det att medelpriserna under januari endast ligga 3 å 5 öre per kg. över julipriserna. — *Äggen* åter nådde vid själva årsskiftet en kulminationspunkt med ej mindre än 2·77 kr. per tjog i genomsnitt för samtliga orter, varefter en allmän sänkning ägde rum, så att under januari månads sista vecka kunde noteras ett medelpris av 2·47 kr. per tjog. Priskurvans högsta punkt uppnåddes å de olika orterna vid något olika tider och var för resp. orter av betydligt växlande höjd: de högsta medelpriserna under en vecka noterades i Stockholm (3·72 kr.), Sundsvall (3·41 kr.), Nyland, Luleå och Boden (3·20 kr.), Karlskrona (3·14 kr.), Kiruna (3·11 kr.), Sundsvalls sågverksdistrikt (3·10 kr.), Norrköping (3·09 kr.) o. s. v., medan äggpriset i Tidaholm icke för någon vecka i genomsnitt nådde över 2·10 kr. per tjog, i Västervik över 2·19 kr. o. s. v. Nedgången under januari har samtidigt inneburit en beaktansvärd prisutjämning, i det att sänkningen i allmänhet varit kraftigast å de dyrare orterna. Prisnivån vid månadens slut var fortfarande minst 50 öre per tjog högre än ett år tidigare. — Konserverade ägg stodo under januari ännu högre i pris än under december.

*Mjöl*priserna, som under december varit i det närmaste stillastående under intrycket av den mellan statens livsmedelskommission och de större kvarnarna under senare hälften av november träffade överenskommelsen om oförändrade mjölpriser intill januari månads utgång, började, när tiden närmade sig för detta avtals utlöpande, åter att stiga. Minuthandlarna på vissa orter höjde under januari sina priser med ända till 3 å 4 öre per kg., under framhållande att kvarnarna i avvaktan på den nya överenskommelse, som borde träffas för att gälla från början av februari, vägrade att sälja mjöl; från kvarnagarhåll åter konstaterades, att försäljningen under januari varit c:a 50 % större än samma månad förra året, och att deras förråd på grund härav vore på väg att bli uttömda. Det torde kunna antagas, att här försiggått en spekulation av mellanhänder med avsikt att genom uppköp och lagrande av en del av den redan förut knappa mjöltillgången förstärka intrycket av hotande mjölbrist, varav i sin ordning skulle följa höjda minuthandelspriser å varan ifråga. — *Brödet* har föga ökats i pris från december. Genomsnittspriset på mjukt vetebröd, bakat med vatten, har t. o. m. sjunkit, vilket emellertid huvudsakligast har sin grund i att vid medeltalsräkningen det uppgivna priset för Kiruna från och med januari uteslutits, enär detsamma befunnits avse en helt annan brödsort än noteringarna från övriga orter.

Den avgjort kraftigaste stegringen under januari har noterats ifråga om *kött* och *fläsk*. Prisstegringen å dessa varuslag började, såsom förut är om-

nämnt (Medd. sid. 63), i mitten av november och har omfattat största delen av landet. I översta Norrland pågick dock ett prisfall åtminstone hela 1914 ut, men synes på nyåret även därstädes detta hava efterträtt av någon stegring. Priserna å de olika slagen av kött och fläsk hava i genomsnitt för samtliga orter från december till januari stigit med omkring 10 öre per kg.; med undantag för fläsk stodo de emellertid vid månadens slut ej nämnvärt högre än ett år tidigare, och nötkött var t. o. m. något billigare, vilket dock uteslutande får tillskrivas de exceptionellt låga priserna i Norrland.

*Fisk*priserna förete inga mera anmärkningsvärda fluktuationer med undantag för att saltsjöfisk (torsk och rödspotta) stigit något, utan tvivel beroende på den genom sjökriget försvårade fångsten och den starka efterfrågan från Tyskland. Särskilt i Göteborg synas dessa prisfördyrande faktorer hava gjort sig gällande.

*Potatis*priset har sannolikt rönt inverkan av planerna att stadga obligatorisk inblandning av potatis eller potatismjöl i saluhållet rågröd under kristiden och på grund därav stigit å åtskilliga orter. Å *ärter* och *bönor* har den förut anmärkta fördyringen fortsatts; av bruna bönor synas lagren å allt flera orter bliva uttömda, och även beträffande ärter rapporteras, att brist börjar inträda. Priset på sistnämnda viktiga varuslag har också på flera håll stigit till det dubbla eller mera i jämförelse med före krisen rådande priser (högst i Tidaholm eller till 72 öre per kg. mot i juli 1914 30 öre per kg.).

Att *stenkol* och *koks* skulle stiga, är, på grund av de alltmer försvårade sjökommunikationerna och de stigande frakterna, naturligt. Från olika håll uppgives, att det i privat ägo inom landet för närvarande befintliga kolförrådet är tämligen ringa, vartför med ganska stor säkerhet ytterligare stegringar äro att motse. Det är möjligtvis på grund av svårigheten att fylla landets kolbehov, som priset på *bräntorv* stigit så kraftigt, att det under januari i genomsnitt taget stod mer än 25 % högre än under juli 1914.

* * *

*Kreaturs*priserna i Stockholm, Malmö och Göteborg under månaderna november—januari redovisas i tabellen å sid. 190—191, varjämte de beräknade medelpriserna för de tre orterna återfinnas å sid. 188—189.

I stort sett kunna förändringarna under månaden, vad dessa priser angår, sägas vara ganska obetydliga, men då en kraftig stegring pågick under hela december, bliva medelpriserna för januari ej obetydligt högre än för föregående månad. Stillaståendet under januari motsvaras i Stockholm av sänkta, i Malmö och Göteborg av i det hela oförändrade kött- och fläskpriser. Det är av intresse att iakttaga, huru sålunda prisrörelsen i dessa tre städer avviker från den å övriga orter iakttagna (se ovan). Under december stego såväl kreaturs- som kött- och fläskpriser kraftigt i de större städerna, varemot å flertalet andra orter åtminstone de senare priserna endast undergingo en mindre betydande höjning. Från storstäderna synes decemberstegringen hava hunnit fram till de mindre orterna under januari, under det i de förra prisnivån förblivit stabil eller t. o. m. sjunkit.

V a r u s l a g.		Kvan- titet.	1904.	1905	1906.	1907.	1908.	1909	1910.	1911.
			öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.
1	Mjöl: oskummad	lit.	13	13	14	14	14	14	14	14
2	handskummad	„	7	7	7	7	7	7	7	7
3	separerad	„	—	—	—	—	—	—	5	5
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	206	212	221	219	226	220	222	228
5	mat- (lands-)	„	185	191	201	199	204	198	200	205
6	Ost: helfet, okryddad	„	—	—	—	—	—	—	150	151
7	halvfet, „	„	103	107	109	116	119	116	114	111
8	skummjölks-, „	„	—	—	—	—	—	—	49	48
9	Margarin: högsta kvalitet	„	149	157	159	157	164	159	169	152
10	lägsta „	„	100	104	108	108	119	116	125	116
11	växtmargarin	„	—	—	—	—	—	—	—	126
12	Ägg: svenska, färska	tjog	129	133	142	150	148	151	149	149
13	„ konserverade	„	—	—	—	—	—	—	134	128
14	Potatis: gammal	5 lit.	—	29	25	29	32	28	27	29
15	färsk	„	—	—	—	—	—	—	76	48
16	Ärtor, gula	kg.	27	27	26	27	30	28	29	29
17	Bruna bönor	„	40	39	39	40	42	41	46	47
18	Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort	„	27	27	27	28	31	33	32	30
19	råg-, „	„	19	19	19	20	23	22	20	20
20	rågsikt-, „	„	23	24	24	26	29	28	26	25
21	Gryn: havre- (ångpreparerade)	„	¹⁾ 81	¹⁾ 81	¹⁾ 81	¹⁾ 82	¹⁾ 83	¹⁾ 83	84	82
22	ris-, bästa sort svenska (»R. T.»)	„	—	²⁾ 57	²⁾ 58	²⁾ 59	²⁾ 59	²⁾ 60	39	39
23	Rågbröd: hårt (spis-), grovt	„	36	35	35	37	41	40	40	39
24	mjukt, limpa, söt	„	35	34	35	35	39	39	39	37
25	„ „ sur	„	25	25	26	26	28	28	28	27
26	Vetebröd: skorpar, runda, ordinära	„	63	64	65	67	73	74	76	74
27	mjukt, billigaste sort { bakat med vatten	„	—	42	44	46	51	53	45	44
28	„ „ mjölk	„	—	—	—	—	—	—	61	60
29	Nötkött, färskt: stek	„	91	89	98	106	109	104	98	96
30	„ soppkött	„	76	74	81	89	91	85	78	78
31	Kalkkött, stek: gödkalv	„	102	104	116	118	122	120	117	116
32	„ spädkalv	„	53	53	58	64	66	63	60	58
33	Färskött: färskt, stek	„	103	105	118	125	125	121	118	115
34	„ salt, svenskt	„	—	—	—	—	—	—	103	102
35	Renkött, färskt, stek	„	—	—	—	—	—	—	—	—
36	Flask: färskt (sidflask)	„	105	110	127	123	114	121	129	120
37	„ salt, svenskt	„	115	117	132	131	121	127	138	129
38	„ amerikanskt	„	113	113	124	125	121	128	149	139
39	Fisk, färsk: abborre	„	—	—	—	—	—	—	—	—
40	„ gädda	„	—	—	—	—	—	—	—	—
41	„ sill	„	31	33	34	34	28	28	31	31
42	„ strömming	„	42	40	40	43	37	37	36	36
43	„ torsk	„	—	—	—	—	—	—	—	—
44	„ rödspotta (»spätta»)	„	70	71	75	80	81	79	80	79
45	„ salt: sill, fetsill (»K. K. K.»)	„	³⁾ 86	³⁾ 88	³⁾ 40	³⁾ 41	³⁾ 88	³⁾ 87	89	89
46	„ strömming	„	24	25	26	25	25	23	23	25
47	„ kabeljo av långa med fenor o. stjärt	„	—	—	—	—	—	—	—	—
48	„ „ rundskuren	„	51	54	56	59	60	61	54	—
49	Kaffe (obrant), prima Santos	„	⁴⁾ 110	⁴⁾ 115	⁴⁾ 117	⁴⁾ 116	⁴⁾ 116	⁴⁾ 115	125	155
50	„ Socker, bit-	„	61	69	62	62	66	67	71	69
51	„ Salt (matsalt)	„	—	—	—	—	—	—	—	—
52	Svagdricka	„	—	—	—	—	—	—	—	—
53	Fotogen, Water White	lit.	⁵⁾ 18	⁵⁾ 16	⁵⁾ 16	⁵⁾ 16	⁵⁾ 18	⁵⁾ 18	17	15
54	Ved: björk- { osågad, hemkörd (pr »storfamn»)	famn	2180	2170	2220	2300	2680	2520	2240	2240
55	„ barr- { 2½ x 1½ x 0.89 m. ≈ 3.56 km.)	„	1660	1650	1710	1850	2140	2020	1810	1810
56	Brännstov	100 kg.	—	⁶⁾ 70	⁶⁾ 70	⁶⁾ 73	⁶⁾ 80	⁶⁾ 74	187	185
57	Kol: antracit- (»valnö»)	hl.	—	322	318	355	388	376	373	373
58	„ eng. hushålls- (fyrskol)	„	—	—	—	—	—	—	—	—
59	Koks: gasverks- (okrossad)	hemkörd	—	112	106	126	139	134	180	182
60	„ eng. kamin-	„	—	—	—	—	—	—	159	156

¹⁾ Uppgifterna avse ej ångpreparerade gryn. — ²⁾ Uppgifterna avse »risgryn, bästa sort». — ³⁾ Upp-
⁴⁾ Uppgifterna avse hl.: vikten av 1 hl. stov är 40 & 50 kg. — ⁵⁾ Uppgifterna avse för april 1914 tre, för
avse för maj 1914 tre, för sept. 1914 två och för okt. 1914 tre orter. — ⁶⁾ Å ort, där sill av märket »K. K.

(jan. 1914—jan. 1915) för samtliga orter.

Åren 1910—1912 för 39 orter och för åren 1913—1915 för 44 orter.

1912.	1913.	1914.	Jan. 1914.	Febr. 1914.	Mars 1914.	April 1914.	Maj 1914.	Juni 1914.	Juli 1914.	Aug. 1914.	Sept. 1914.	Okt. 1914.	Nov. 1914.	Dec. 1914.	Jan. 1915.	
öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	
14	14	15	14	14	14	14	14	14	15	15	15	15	15	15	15	1
8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	2
6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	3
237	236	239	239	234	233	229	225	226	233	233	235	253	257	268	275	4
214	213	218	215	210	210	210	207	205	210	214	217	232	239	245	244	5
156	164	162	164	163	162	162	162	161	161	161	160	160	162	164	166	6
115	121	119	121	120	120	119	119	119	119	119	117	119	119	121	122	7
51	58	60	60	60	60	60	59	59	59	61	59	58	59	63	63	8
157	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9
122	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
182	185	144	138	188	138	138	138	138	138	145	149	156	157	158	158	11
161	159	171	210	175	138	125	123	131	137	135	149	208	247	270	261	12
189	137	151	152	145	133	126	125	133	145	156	157	171	179	194	200	18
32	28	30	27	27	27	28	27	29	32	35	36	31	31	32	33	14
49	46	80	—	—	—	—	—	—	103	56	—	—	—	—	—	15
30	31	35	30	31	31	30	30	30	30	33	35	43	47	49	51	16
53	48	49	46	46	46	46	45	46	46	50	51	53	57	59	63	17
31	31	33	31	31	31	31	31	31	31	36	35	37	37	37	38	18
22	22	23	21	21	21	21	21	21	21	25	25	27	28	28	28	19
27	27	29	26	26	26	26	26	26	27	31	31	33	34	34	35	20
36	36	42	36	36	36	36	36	36	36	45	47	51	51	52	53	21
40	41	41	40	40	39	39	39	39	39	42	42	42	43	43	44	22
41	41	43	41	41	41	41	41	41	41	47	46	47	47	47	48	23
38	38	40	38	38	39	38	38	38	38	43	42	44	44	44	44	24
29	30	31	31	30	31	30	30	31	31	33	32	32	32	32	34	25
76	76	78	75	75	75	75	75	75	75	81	81	81	82	82	83	26
45	43	46	44	44	44	43	44	43	44	49	48	49	50	49	47	27
61	60	61	60	60	60	60	60	60	59	63	63	64	64	64	64	28
111	122	116	121	120	120	120	120	120	118	116	113	109	107	109	116	29
91	100	95	100	99	99	99	99	97	97	95	92	88	87	89	96	30
123	131	130	132	131	132	131	132	132	131	128	127	125	126	130	136	31
65	72	70	73	73	73	72	71	71	69	68	67	67	67	70	73	32
124	133	130	131	133	135	136	138	138	136	131	125	117	117	121	133	33
105	114	118	117	118	118	118	120	120	121	120	117	114	114	115	120	34
—	119	121	124	123	127	125	122	—	—	—	104	113	111	120	130	35
123	133	129	132	131	130	129	129	128	128	127	126	126	127	131	141	36
129	140	—	139	138	137	136	136	135	135	136	134	135	137	140	149	37
186	—	187	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	38
—	75	76	78	80	80	73	71	72	75	76	75	76	74	76	80	39
—	108	110	115	116	117	100	100	108	113	113	111	109	105	109	115	40
32	34	35	35	32	32	32	33	33	38	42	39	37	37	35	34	41
36	38	39	41	40	38	35	36	36	37	38	38	41	43	43	40	42
—	55	57	58	59	58	57	54	55	55	58	58	57	56	58	61	43
77	79	81	82	81	80	78	80	81	80	82	81	80	80	82	85	44
41	45	45	45	46	45	44	43	42	43	45	45	45	45	45	45	45
25	30	31	33	32	33	32	31	31	31	32	31	30	30	30	31	46
52	56	58	57	56	56	56	56	56	57	60	60	60	59	60	61	47
—	76	77	76	75	76	76	76	76	76	78	78	78	77	78	79	48
176	170	159	161	160	159	158	157	157	157	160	159	160	160	161	161	49
72	67	65	64	64	64	64	64	64	64	66	66	66	66	66	66	50
—	—	10	—	—	—	—	—	—	—	10	10	9	9	9	9	51
6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	7	52
17	20	21	20	20	20	20	20	20	20	20	21	22	22	22	22	53
2360	2560	2630	2600	2600	2690	2580	2580	2590	2600	2700	2690	2690	2680	2680	2710	54
1880	2040	2110	2070	2060	2080	2060	2080	2090	2090	2190	2170	2170	2160	2160	2170	55
187	196	220	203	209	209	204	205	206	205	231	240	241	241	243	260	56
397	401	411	394	395	395	394	393	392	392	467	445	427	422	421	430	57
—	234	242	228	228	227	227	226	226	229	290	264	255	251	257	269	58
155	165	157	156	154	158	157	155	148	145	163	161	163	162	164	167	59
177	189	190	183	184	182	182	181	178	177	222	206	193	193	194	199	60

gifterna avse »salt sill». — *) Uppgifterna avse »brasilianskt» kaffe. — *) Uppgifterna avse »prima fotogen». — maj 1914 fyra samt för juni, juli och augusti 1914 tre orter, å vilka höga äggpris gällde. — *) Uppgifterna K. ej förekommer, avser prisuppgiften den å ifrågavarande ort allmänast förekommande sillsorten.

Livsmedelspriser å olika orter i riket

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
	Varuslag.	Kvan- titet.	Stockholm.	Nordtälje.	Upsala.	Nyköping.	Esslunda.	Linköping.	Norrköping.	Motala.
			Medelpris (öre).							
1	Mjöl: oskummad	l.	19	17	18	15	16	15	16	13
2	handskummad	»	9	8	8	7	8	9	8	6
3	separerad	»	9	7	6	6	7	6	7	5
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	290	293	282	275	279	283	297	280
5	mat- (lands-)	»	265	255	242	249	244	252	266	255
6	Ost: helfet, okryddad	»	166	168	174	170	177	166	167	153
7	halvfet, »	»	133	140	133	120	145	127	130	110
8	skummjölks-	»	90	80	60	63	80	—	—	—
9	Margarin, växt-	»	161	160	161	164	160	160	164	149
10	Ägg: svenska, färska	tjog.	300	264	247	249	234	251	267	251
11	» konserverade	»	191	210	172	—	—	—	—	—
12	Potatis: gammal	5 l.	36	35	34	35	43	35	37	32
13	färsk	»	—	—	—	—	—	—	—	—
14	Ärter, gula	kg.	52	46	52	56	45	46	50	47
15	Bruna bönor	»	—	—	—	—	—	—	—	65
16	Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort	»	38	38	39	37	36	36	38	37
17	råg-	»	28	30	29	29	30	28	30	27
18	rågsikt, »	»	36	36	36	34	35	35	35	33
19	Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	55	53	55	55	55	50	54	48
20	ris-, bästa sort svenska (»R. T.»)	»	51	45	46	45	45	44	44	42
21	Rågbröd: hårt (spis-), grovt	»	51	42	44	47	44	45	47	48
22	mjukt, limpa, söt	»	52	45	55	34	45	45	57	37
23	» sur	»	40	38	41	33	—	42	37	33
24	Vetebröd: skorpor, runda, ordinära	»	98	105	98	98	76	73	83	73
25	mjukt, bil- bakat med vatten	»	53	41	54	47	58	48	42	42
26	ligaste sort/ » mjölk	»	72	69	63	60	68	55	58	67
27	Nötkött, färskt: stek	»	144	120	121	119	133	121	123	127
28	soppkött	»	112	92	104	95	113	110	109	103
29	Kalvkött, stek: gödkalv	»	164	138	142	131	153	149	160	123
30	spädkalv	»	105	64	68	69	86	77	74	70
31	Färskött: färskt, stek	»	155	156	137	127	166	145	149	130
32	salt, svenskt	»	135	120	134	130	—	125	110	—
33	Renkött, färskt, stek	»	143	148	140	—	—	—	—	—
34	Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	182	156	143	151	161	144	151	143
35	salt, svenskt	»	174	160	143	153	165	156	160	144
36	*Fisk, färsk: abborre	»	97	96	94	55	78	76	65	80
37	gädda	»	144	123	125	114	115	123	119	127
38	sill	»	49	38	34	36	33	26	32	30
39	strömning	»	46	34	34	37	43	32	28	40
40	torsk	»	77	95	80	67	80	68	70	66
41	rödspotta (»spätta»)	»	106	90	90	93	95	81	91	80
42	salt: sill, fetsill (»KKK»)¹)	»	51	45	45	40	40	39	40	41
43	strömning	»	51	30	37	—	—	25	25	25
44	kabelje av långa med fenor och stjärt	»	61	60	64	64	60	61	63	55
45	» » » rundskuren	»	80	70	80	—	80	—	—	—
46	Kaffe (obränt), prima Santos	»	174	168	164	158	165	150	165	143
47	Socker, bit-	»	66	66	68	65	65	65	67	65
48	Salt (matsalt)	»	12	10	12	11	12	12	10	10
49	Svagdricka	l.	8	7	7	7	7	7	6	6
50	Fotogen, Water White	»	21	22	22	21	22	21	20	21
51	Ved: björk- osågad, hemkörd (per »stor- famn»: 2½ × 1½ × 0·89 m. = { famn.	»	3600	3250	2700	2840	2840	2610	3000	2700
52	barr- { 3·56 km.)	»	2780	2300	2050	1980	2080	2210	2600	2000
53	Brännrotv	100 kg.	340	330	—	—	—	—	256	—
54	Kol: antracit- (»valnöt»)	hl.	475	500	468	450	450	440	425	407
55	eng. hushålls- (»fyrkol») hem- { »	»	294	300	275	325	255	280	250	290
56	Koks: gasverks- (okrossad) körd { »	»	155	180	150	200	145	206	160	193
57	engelsk kamin-	»	210	175	170	—	235	—	160	193

* Prisuppgifter hava för *Norrköping* meddelats även å följande fisksorter, som kostat per kg.: hälle-

¹⁾ Å ort, där sill var märket »K.K.K.» ej förekommer, avser prisuppgiften den å ifrågakvarande ort allmän stad har under januari betalats för bokved 29:60 och för ribbved 17:80 kr. per famn.

under januari månad 1915.

11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.
Jönköping.	Växjö.	Kalmar.	Västervik.	Visby.	Karlskrona.	Kristianstad.	Malmö.	Lund.	Landskrona.	Helsingborg.	Ystad.	Halmstad.	Göteborg.	Lysekil.	Vänersborg.
M e d e l p r i s (ö r e).															
14	15	14	14	14	15	14	17	15	14	13	15	14	17	16	14
8	10	7	5	8	11	7	9	—	5	6	7	8	8	9	8
6	7	4	5	5	6	4	7	5	4	5	5	6	7	—	6
250	256	283	266	283	290	287	283	284	293	289	289	293	288	293	275
230	218	240	238	232	243	277	263	268	257	242	—	254	255	241	236
146	160	179	175	181	184	172	184	175	173	177	170	170	157	153	148
115	116	—	145	—	146	133	151	118	120	128	138	138	—	75	80
78	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	50	—
160	150	159	159	160	150	162	157	150	159	157	163	165	160	160	160
234	225	234	213	238	289	262	255	247	242	236	262	251	253	214	238
—	—	—	—	—	230	166	185	200	220	190	—	181	190	—	175
25	24	29	33	31	29	28	34	30	34	30	30	35	33	39	25
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
56	55	59	50	43	56	55	53	52	55	62	55	60	50	53	43
—	70	70	—	68	40	—	113	—	110	79	—	—	—	65	68
37	37	38	38	38	38	36	40	38	38	38	39	38	39	37	37
29	27	26	27	25	28	27	32	30	30	28	33	28	30	27	30
35	35	35	34	35	36	35	37	35	35	35	37	36	36	33	34
50	54	52	55	58	50	55	57	55	55	55	58	55	52	50	50
40	41	43	41	45	42	43	46	42	43	45	45	40	38	43	40
48	40	54	55	43	55	62	56	56	63	63	63	55	45	54	51
46	29	38	45	38	39	31	26	33	36	36	32	33	43	41	43
39	29	28	—	31	31	25	20	23	26	26	25	26	29	29	23
90	74	81	86	88	100	70	81	—	80	81	80	80	77	61	87
42	37	51	47	41	—	66	57	—	—	—	—	—	46	41	44
59	49	71	71	53	57	70	57	60	62	51	76	71	51	51	62
122	116	114	134	100	124	105	140	139	112	125	95	118	125	110	117
102	97	92	97	87	108	94	120	120	106	112	85	99	110	100	95
127	127	120	127	98	147	112	150	151	146	149	113	131	143	123	134
60	76	69	72	—	92	70	95	91	80	77	59	80	83	60	57
125	121	120	127	113	140	146	146	150	146	147	113	121	128	123	133
112	99	110	107	108	124	144	125	—	—	150	—	120	—	—	32
—	147	—	—	—	—	—	143	—	—	150	—	162	145	—	33
135	129	145	141	129	145	146	150	150	144	144	139	140	150	140	138
140	128	143	141	129	146	154	170	160	155	154	171	158	140	150	160
80	70	75	55	—	63	77	88	94	—	82	113	—	106	—	86
110	112	119	99	135	97	110	143	142	125	114	138	126	138	—	100
29	26	35	—	—	—	—	38	—	35	36	36	34	48	33	26
33	28	34	30	31	32	21	15	—	—	38	30	50	52	—	45
50	55	60	60	70	62	47	60	53	47	50	45	58	71	49	65
80	74	79	—	100	93	69	70	87	74	93	95	72	126	60	82
40	49	50	40	46	43	53	65	48	64	48	51	41	30	38	43
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	48
56	—	70	68	61	68	—	—	—	—	62	60	70	51	48	52
—	75	—	—	—	75	—	78	—	75	82	83	84	—	—	45
153	155	160	153	179	160	163	166	164	163	172	173	159	155	167	153
66	67	67	67	68	67	66	67	66	65	66	66	66	65	65	65
12	10	8	12	12	8	6	6	6	10	10	10	8	7	10	5
5	7	6	6	6	6	6	6	5	5	6	5	6	9	7	7
20	22	22	22	24	21	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20
2950	2080	2100	2440	3350	2430	2270	3560	3190	3330	2870	2990	2670	3930	3800	3200
2150	1640	1520	1790	2810	—	1760	3260	3110	3190	2600	2140	2290	3450	3000	2400
—	180	—	—	—	—	215	250	275	250	210	195	280	334	—	53
450	425	400	430	431	450	350	400	403	420	425	400	425	475	375	425
245	—	—	250	275	300	195	223	241	215	247	231	240	275	225	300
160	—	155	160	175	160	153	130	150	150	140	130	—	135	190	150
200	200	—	160	175	190	170	185	196	178	180	185	180	200	—	217

hundra 150, vitling 60, kolja 80 å 90 öre; för Jönköping kolja 75 å 80, sik 80 å 90 och lake 65 öre.
 näst förekommande sillsorten. — *) För alved har under januari betalats 28 70 kr. per famn. — *) I Halm-

1.		2.	27.	28.	29.	30.	31.	32.	33.	34.
V a r u s l a g .		Kvan- titet.	Bors. Tidaholm.	Karlstad.	Örebro.	Kopparberg.	Västerås.	Falun.	Domnarvet och Borlänge.	
M e d e l p r i s (ö r e).										
1	Mjolk: oskummad	l.	15	15	16	16	14	17	16	14
2	handskummad	»	9	8	7	—	7	8	8	7
3	separerad	»	6	6	7	6	7	7	7	—
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	287	275	265	264	276	278	258	260
5	mat- (lands-)	»	232	250	245	234	248	249	239	238
6	Ost: helfet, okryddad	»	156	152	170	175	160	166	168	171
7	halvfet, »	»	102	92	130	135	—	127	115	105
8	skummjölks-, »	»	52	35	—	60	80	60	58	50
9	Margarin, växt-	»	160	170	164	160	154	157	161	153
10	Ägg: svenska, färska	tjog	232	210	283	253	249	267	289	265
11	» konserverade	»	170	—	180	155	—	200	—	180
12	Potatis: gammal	5 l.	28	35	40	37	35	34	34	33
13	färsk	»	—	—	—	—	—	—	—	—
14	Ärtor, gula	kg.	50	72	61	54	51	50	53	45
15	Bruna bönor	»	65	—	70	—	—	60	60	50
16	Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort	»	37	38	39	38	37	37	38	36
17	råg-, »	»	28	32	29	30	28	28	28	25
18	rågsikt-, »	»	34	38	37	35	34	35	35	34
19	Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	50	50	53	52	49	50	54	54
20	ris-, bästa sort svenska (»R. T.»)	»	50	45	45	45	41	41	41	40
21	Rågröd: hårt (spis-), grovt	»	55	55	46	41	39	39	45	38
22	mjukt, limpa, söt	»	48	37	55	50	46	42	49	47
23	» sur	»	35	—	30	—	—	—	45	—
24	Vetebröd: skorpor, runda, ordinära	»	81	72	75	87	77	95	100	92
25	mjukt, bil- bakat med vatten	»	48	—	48	51	45	42	49	47
26	ligaste sort / » mjölk	»	67	55	64	66	63	56	69	67
27	Nötkött, färskt: stek	»	129	126	109	111	122	117	120	118
28	» soppkött	»	97	106	89	86	96	94	90	88
29	Kalkvött, stek: gödkalv	»	126	125	135	128	137	139	140	135
30	» spädkalv	»	63	51	66	75	65	72	74	74
31	Färskött: färskt, stek	»	128	121	136	135	133	149	142	138
32	salt, svenskt	»	115	120	—	—	135	122	120	140
33	Renkött, färskt, stek	»	—	—	—	130	130	139	126	—
34	Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	139	123	146	155	137	149	146	141
35	salt, svenskt »	»	145	127	150	155	152	148	147	145
36	*Fisk, färsk: abborre	»	82	—	88	74	90	85	97	91
37	gädda	»	125	120	121	121	128	127	139	123
38	sill	»	29	40	44	28	25	29	39	35
39	strömming	»	51	40	50	41	35	38	42	40
40	torsk	»	63	60	60	68	64	72	60	60
41	rödspotta (»spätta»)	»	89	90	80	80	79	86	90	90
42	salt: sill, fetsill (»KKK»)²)	»	35	40	44	40	45	40	45	44
43	strömming	»	—	—	—	—	—	33	30	30
44	kabeljo av långa med fenor och stjärt	»	60	60	66	60	59	58	63	—
45	» » » rundskuren	»	—	—	—	78	—	—	78	82
46	Kaffe (obränt), prima Santos	»	146	160	159	160	160	157	159	160
47	Socker, bit-	»	66	65	67	66	65	63	65	61
48	Salt (matsalt)	»	10	6	12	12	10	5	10	9
49	Svagdricka	l.	8	6	7	7	6	7	7	7
50	Fotogen, Water White	»	20	24	22	22	22	20	22	22
51	Ved: björk- osågad, hemkörd (per »stor- famn»: 2½ × 1½ × 0.89 m. = { famn.	»	2870	2140	3000	3270	2140	2980	2500	2270
52	barr- 3-56 kbm.)	»	2250	1510	2400	2410	1510	2200	1850	1780
53	Bräntorv	100 kg.	—	—	—	—	—	—	—	—
54	Kol: antracit- (»valnöt»)	hl.	440	475	375	450	450	425	400	392
55	eng. hushålls (fyrrkol) } hem-	»	290	275	250	300	300	—	300	300
56	Koks: gasverks- (okrossad) } körd	»	—	—	185	175	200	160	—	—
57	eng. kamin- »	»	191	225	200	200	—	160	225	200

* Prisuppgifter hava för Umeå meddelats även å följande fisksorter, som kostat per kg.: kolja 50, sill av märket »K.K.K.» ej förekommer, avser prisuppgiften den å ifrågasvarande ort allmänast förekom-
knubb) 11:00 kr. per famn, i Nyland (för s. k. »klant») 4:00 kr. per kbm. (14:20 kr. per famn) och i
sin personal bränsle till följande priser: i Malmberget björkved till 22:10 och barrved till 15:10 kr. per

under januari månad 1915. (Forts.)

35.	36.	37.	38.	39.	40.	41.	42.	43.	44.	45.	46.	Samtliga orter.				50.
Ludvika.	Gräve.	Söderhamn.	Sundsvall: staden.	Sundsvall: sägerets- distriktet.	Nyland.	Östersund.	Umeå.	Luleå.	Boden.	Malmberget och Gällivare.	Kiruna.	Jan. 1915.	Dec. 1914.	Nov. 1914.	Okt. 1914.	
M e d e l p r i s (ö r e).																
15	17	17	17	15	14	17	13	16	16	17	17	15	15	15	15	1
7	9	10	11	11	10	11	9	9	9	—	—	8	8	8	8	2
6	8	8	8	8	8	—	7	6	6	—	—	6	6	6	6	3
273	279	276	268	270	255	249	230	248	265	263	261	275	268	257	253	4
247	255	251	244	243	227	232	220	233	236	236	231	244	245	239	232	5
154	164	161	170	155	160	154	178	162	160	160	160	166	164	162	160	6
128	142	100	107	110	—	100	144	115	120	—	130	122	121	119	119	7
45	—	—	60	65	—	50	93	58	—	—	—	63	63	59	58	8
160	161	159	157	153	160	161	162	152	150	156	151	158	158	157	156	9
276	273	283	312	295	310	294	287	294	302	279	293	261	270	247	208	10
210	212	—	230	237	—	200	184	200	212	250	260	200	194	179	171	11
27	36	35	30	27	28	30	28	36	35	35	38	33	32	31	31	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
44	48	51	47	49	50	55	43	48	44	47	50	51	49	47	43	14
49	54	60	50	50	50	57	58	55	50	50	53	63	59	57	53	15
36	37	37	39	37	38	40	39	36	38	39	38	38	37	37	37	16
25	28	27	29	27	27	30	28	27	28	29	28	28	28	28	27	17
33	35	35	34	33	35	38	36	33	34	35	34	35	34	34	33	18
50	52	55	51	49	50	50	52	53	50	50	61	53	52	51	51	19
46	43	42	49	42	47	46	44	43	45	44	42	44	43	43	42	20
41	39	40	48	43	45	48	40	45	40	50	49	48	47	47	47	21
47	45	44	50	50	56	42	50	51	45	55	58	44	44	44	44	22
45	37	35	39	40	—	43	—	38	—	35	—	34	32	32	32	23
73	72	69	84	76	73	78	79	70	94	110	77	83	82	82	81	24
50	40	41	59	—	51	42	40	43	50	50	88	47	49	50	49	25
60	55	63	68	60	84	66	64	66	93	68	—	64	64	64	64	26
113	114	103	128	112	107	100	91	96	96	97	96	116	109	107	109	27
95	95	84	98	86	84	80	77	79	78	80	79	96	89	87	88	28
143	145	137	154	123	—	140	126	144	130	147	123	136	130	126	125	29
81	83	70	75	65	66	60	80	71	74	71	65	73	70	67	67	30
135	145	120	146	128	118	128	119	116	122	111	101	133	121	117	117	31
123	117	120	121	105	120	120	—	104	107	112	115	120	115	114	114	32
147	125	—	130	—	121	110	110	107	101	105	105	130	120	111	113	33
140	145	131	144	134	134	123	116	127	130	129	123	141	131	127	126	34
144	139	140	147	145	150	140	128	145	147	150	145	149	140	137	135	35
87	90	75	75	75	85	90	50	55	—	58	65	80	76	74	76	36
125	115	91	106	100	93	120	99	75	60	80	76	115	109	105	109	37
34	31	30	43	40	—	41	35	28	25	25	—	34	35	37	37	38
36	52	39	50	50	35	50	50	50	45	48	50	40	43	43	41	39
91	68	50	50	—	50	50	50	50	50	40	51	61	58	56	57	40
99	100	75	75	—	—	75	75	75	—	—	70	85	82	80	80	41
47	45	47	50	47	50	56	44	49	43	42	43	45	46	45	45	42
33	27	26	27	28	25	35	33	30	28	30	33	31	30	30	30	43
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
55	55	—	75	70	—	50	—	—	—	—	75	61	60	59	60	44
—	78	73	82	78	95	70	75	79	87	84	85	79	78	77	78	45
162	164	150	178	168	150	159	167	161	158	171	171	161	161	160	160	46
65	65	68	67	65	65	65	66	70	70	68	67	66	66	66	66	47
10	10	10	12	10	5	12	6	10	10	5	10	9	9	9	10	48
6	7	6	7	5	5	7	7	7	6	7	8	7	6	6	6	49
22	21	22	21	21	22	24	25	22	22	25	24	22	22	22	22	50
³⁾ 2330	2700	³⁾ 2080	2520	1890	³⁾ 2200	2770	³⁾ 2350	2080	1830	⁴⁾ 2240	2270	2710	2680	2680	2690	51
1890	2240	1700	1890	1550	—	2020	1880	1760	1510	1760	2020	2170	2160	2160	2170	52
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	260	243	241	241	53
400	425	400	425	—	450	410	463	425	450	450	500	430	421	422	427	54
300	270	275	250	—	—	310	—	275	—	—	—	269	257	251	255	55
180	160	—	170	—	—	200	250	—	—	—	—	167	164	162	163	56
225	165	210	175	—	225	210	250	250	—	—	300	189	194	193	193	57

75 å 90 och lake 50 å 60 öre. — ¹⁾ Icke av samma kvalitet som bröd från övriga orter. — ²⁾ Å ort, där munda sillsorten. — ³⁾ För avfallsved har betalats: i Ludvika 12:60 kr. per famn, i Söderhamn (för s. k. Umeå 8:20 kr. per famn. — ⁴⁾ Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag har under januari tillhandahållit amn samt i Kiruna björkved till 2:90 barrved till 21:00 kr. per famn och antracitkol till 3:80 kr. per hl.

Kreaturs-

(per kg. le

för Stockholm, Malmö och

Medelpris per år (1904—1914) och per månad

Kreatursslag.	¹⁾ 1904.	¹⁾ 1905.	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.	1911.	1912.	1913.
	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.
Kor:										
Extra prima ²⁾	—	—	53	54	54	46	47	50	57	61
Kl. 1. Yngre, fullt feta, köttiga .	40	40	46	48	46	40	41	42	49	55
2. Äldre, fullt feta, köttiga .	84	87	48	45	43	86	87	36	43	50
3. Mindre feta ³⁾	28	29	36	38	35	27	28	25	34	41
Kvigor (och stutar):										
Extra prima ²⁾	—	—	58	60	59	52	55	58	63	66
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	46	46	51	54	52	45	44	46	54	60
2. Mindre feta	87	87	44	48	44	86	86	86	44	50
Tjurar:										
Extra prima ⁴⁾	—	—	55	57	56	46	49	55	62	65
Kl. 1. Fullt köttiga (minst 700 kg.)	44	45	51	54	48	42	43	46	56	62
2. Fullt köttiga (500—700 kg.)	39	41	46	49	44	38	40	43	52	58
3. Mindre köttiga ⁵⁾	38	36	40	38	39	32	33	33	43	50
Oxar:										
Extra prima ⁶⁾	—	—	—	—	58	—	47	50	58	63
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	—	—	48	53	49	43	43	44	52	57
2. Mindre feta ⁶⁾	—	—	42	46	43	34	36	38	44	48
Kalvar:										
Söt mjölkskalvar (90—100 kg.) ⁷⁾ .	57	59	64	68	63	60	61	60	68	73
(70—90)) ⁷⁾	51	58	54	61	56	55	55	52	60	67
Skum mjölkskalvar	36	40	44	46	41	39	40	41	48	57
Får:										
Yngre, feta ⁸⁾	—	—	53	54	52	50	51	51	58	58
Äldre,)) ⁸⁾	—	—	44	49	46	45	45	42	48	53
Svin:										
Slakterisvin (75—100 kg.)	49	62	73	66	56	69	77	64	73	82
Rena, större svin (100—170 kg.) .	47	59	76	65	55	68	73	62	71	81
Suggor	39	45	66	57	46	58	67	53	60	68

¹⁾ Samtliga uppgifter för år 1904 avse endast Malmö och för år 1905 Stockholm och Malmö. — ²⁾ Malmö, för okt. Stockholm och Malmö, för nov. och dec. samt för jan. 1915 endast Malmö. — ³⁾ Upp-
jan. 1914 Stockholm och Malmö, för febr. 1914 Malmö och Göteborg, för mars endast Malmö, för april
— ⁴⁾ Uppgifterna för 1911 avse endast Malmö, för jan. och mars 1914 Stockholm och Malmö, för aug.—dec.
borg. — ⁵⁾ Fr. o. m. år 1908 avse uppgifterna endast Malmö och Göteborg. — ⁶⁾ Uppgifterna för åren
Göteborg. — ⁷⁾ Uppgifterna för åren 1906—1909 avse endast Göteborg samt för mars och april 1914

priser

vande vikt)

Göteborg 1904—jan. 1915.

(jan. 1914—jan. 1915) för alla tre orterna.

1914.	Jan. 1914.	Febr. 1914.	Mars 1914.	April 1914.	Maj 1914.	Juni 1914.	Juli 1914.	Aug. 1914.	Sept. 1914.	Okt. 1914.	Nov. 1914.	Dec. 1914.	Jan. 1915.
öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.
61	60	—	62	60	—	58	57	61	62	59	64	67	70
53	55	54	53	54	54	52	50	48	50	53	54	57	60
48	50	48	48	48	48	48	46	44	46	47	49	51	55
36	38	37	39	39	39	38	34	32	34	33	36	38	41
66	66	65	64	64	64	62	61	62	67	70	72	74	76
58	61	59	58	59	58	58	56	55	55	56	58	62	65
47	49	47	47	47	47	47	45	44	45	46	48	50	54
63	65	65	63	64	61	58	58	56	69	64	67	70	73
58	62	61	61	60	58	55	53	52	55	58	61	63	67
54	58	57	57	56	55	52	49	48	51	53	55	58	63
44	47	46	46	46	46	44	40	39	41	41	43	47	50
61	62	—	56	—	—	—	—	57	61	64	65	64	71
54	56	54	54	54	54	52	51	51	52	54	57	59	63
45	47	46	47	46	47	44	43	43	43	44	47	48	55
67	74	70	70	71	70	66	60	60	59	59	68	72	77
62	69	67	67	68	67	63	57	56	54	54	61	64	69
49	57	55	55	55	53	52	44	41	38	36	44	55	61
55	55	56	58	57	58	63	61	56	52	46	48	54	60
47	48	50	56	58	52	50	44	44	40	38	40	45	50
74	79	74	72	72	71	71	69	67	73	74	78	86	94
71	75	70	69	69	67	66	65	66	72	73	78	85	94
58	63	61	58	57	53	52	46	53	57	61	67	73	82

¹⁾ Uppgifterna för 1913 samt för jan. 1914 avse endast Stockholm och Malmö, för febr.—sept. 1914 endast gifterna för 1912—1914 samt för jan. 1915 avse endast Stockholm och Malmö. — ²⁾ Uppgifterna avse för Malmö och Göteborg, för maj—sept. endast Malmö, för okt.—dec. samt för jan. 1915 Stockholm och Malmö. 1914 samt för jan. 1915 endast Malmö. — ³⁾ Uppgifterna för juni 1914 avse endast Stockholm och Göteborg 1906—1909 och för juni 1914 avse endast Göteborg samt för juli, aug. och sept. 1914 Stockholm och Stockholm och Göteborg.

Kreaturs-

(per kg. le-

i Stockholm, Malmö**Medelpris under november**

Kreatursslåg.	Stockholm.							
	Nov. 1914.	Dec. 1914.	1/1— 6/1.	7/1— 18/1.	14/1— 20/1.	21/1— 27/1.	28/1— 5/2.	Jan. 1915.
Kor:								
Extra prima	—	—	—	—	—	—	—	—
Kl. 1. Yngre, fullt feta, köttiga	51	56	60	58	58	60	62	60
› 2. Äldre, fullt feta, köttiga	47	52	56	54	54	56	58	56
› 3. Mindre feta	30	36	41	39	39	41	43	41
› 4. Magra, simpla	1)	1)	1)	1)	1)	1)	1)	1)
Kvigor (och stutar):								
Extra prima	—	—	—	—	—	—	—	—
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	56	60	64	62	62	64	66	64
› 2. Mindre feta	45	49	53	51	51	53	55	53
› 3. Magra, simpla	2)	2)	2)	2)	2)	2)	2)	2)
Tjurar:								
Extra prima	61	63	67	65	65	67	67	66
Kl. 1. Fullt köttiga (minst 700 kg.)	57	59	63	61	61	63	63	62
› 2. Fullt köttiga (500—700 kg.)	55	57	61	59	59	61	61	60
› 3. Mindre köttiga	38	43	48	46	46	48	48	47
› 4. Magra, simpla	3)	3)	3)	—	—	—	—	3)
Oxar:								
Extra prima	—	—	—	—	—	—	—	—
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	57	61	64	62	62	64	66	64
› 2. Mindre feta	46	51	54	52	52	54	56	54
› 3. Magra, simpla	4)	4)	4)	4)	4)	4)	4)	4)
Kalvar:								
Sötmjölkskalvar (90—100 kg.)	68	83	90	85	85	80	80	84
› (70—90 kg.)	42	64	73	68	68	58	58	65
Får:								
Yngre, feta	48	59	68	68	68	68	68	68
Äldre, ›	43	54	63	63	63	63	63	63
Lamm	—	—	—	—	—	—	—	—
Svin:								
Slakterisvin (85—100 kg.)	83	91	97	100	100	100	100	99
Rena, större svin (100—150 kg.)	79	88	94	97	97	97	97	96
Suggor	68	74	77	84	84	84	84	83

¹⁾ Medelpris per styck: i Stockholm under nov. 66 kr., dec. 75 kr. samt under jan. 84 kr. (medelpris per (medelpris per vecka under jan. resp. 115, 125, 135, 120 och 105 kr.) — ²⁾ Medelpris per styck: i Stockholm 115 kr.); i Malmö under nov. 90 kr., dec. 88 kr. samt jan. 92 kr. (medelpris per vecka under jan. resp. 95, första veckan av jan. 125 kr.; i Malmö under nov. 106 kr., dec. 103 kr. samt jan. 107 kr. (medelpris per vecka samt jan. 169 kr. (medelpris per vecka under jan. resp. 170, 165, 165, 170 och 175 kr.).

priser

vande vikt)

och Göteborg.

1914—januari 1915.

Malmö.								Göteborg.							
Nov. 1914.	Dec. 1914.	²⁰ / ₁₂ — 4 ₁ .	⁵ / ₁₁ — 11 ₁ .	¹² / ₁ — 18 ₁ .	¹⁹ / ₁ — 25 ₁ .	²⁶ / ₁ — 1 ₂ .	Jan. 1915.	Nov. 1914.	Dec. 1914.	² / ₁ — 9 ₁ .	¹¹ / ₁ — 16 ₁ .	¹⁸ / ₁ — 23 ₁ .	²⁵ / ₁ — 30 ₁ .	Jan. 1915.	
64	67	71	71	71	71	68	70	—	—	—	—	—	—	—	
60	62	64	64	64	64	61	63	52	54	56	57	57	57	57	
56	56	58	58	58	58	52	57	48	45	52	53	53	53	53	
41 ₁₎	40 ₁₎	42 ₁₎	42 ₁₎	42 ₁₎	42 ₁₎	38 ₁₎	41 ₁₎	—	—	—	—	—	—	—	
72	74	80	—	76	73	74	76	—	—	—	—	—	—	—	
61	67	73	73	68	67	66	69	57	59	61	62	62	62	62	
53 ₂₎	54 ₂₎	57 ₂₎	57 ₂₎	57 ₂₎	57 ₂₎	53 ₂₎	56 ₂₎	46	48	52	53	53	53	53	
73	76	80	78	80	—	78	79	—	—	—	—	—	—	—	
67	70	73	75	74	77	72	74	58	61	64	65	65	65	65	
57	62	65	67	67	68	64	66	54	56	60	62	62	62	62	
47 ₃₎	50 ₃₎	52 ₃₎	54 ₃₎	54 ₃₎	53 ₃₎	47 ₃₎	52 ₃₎	—	—	—	—	—	—	—	
65	64	—	72	71	71	71	71	—	—	—	—	—	—	—	
60	59	68	68	65	65	62	66	54	56	58	60	60	60	60	
51	49	63	63	58	59	56	60	48	45	48	52	52	52	51	
66	70	73	73	78	83	83	78	69	73	75	75	75	75	75	
58	60	63	63	65	70	75	67	64	68	70	70	70	70	70	
40	45	53	53	58	63	63	58	50	56	59	59	59	59	59	
43	49	55	55	55	55	—	55	52	53	56	56	56	56	56	
36	38	38	38	38	40	—	39	41	43	48	48	48	48	48	
78	85	95	95	95	95	94	95	73	81	88	89	89	89	89	
77	83	93	93	93	93	93	93	77	85	92	95	95	95	94	
68	81	77	77	79	87	87	81	66	75	80	83	83	83	82	

vecka under jan. resp. 85, 80, 80, 85 och 90 kr.); i *Malmö* under nov. 103 kr., dec. 104 kr. samt jan. 118 kr. under nov. 89 kr., dec. 100 kr. samt jan. 109 kr. (medelpris per vecka under jan. resp. 110, 105, 105, 110 och 95, 95, 90 och 85 kr.) — ²) Medelpris *per styck*: i *Stockholm* under nov. 109 kr., dec. 115 kr. samt under jan. resp. 110, 110, 110, 110 och 95 kr.) — ⁴) Medelpris *per styck* under nov. 144 kr., dec. 159 kr.

Fiskpriser

(partipriser utan förbindelse).

Medelpriser i Stockholm jan. 1914—jan. 1915.

(Enligt veckonoteringar från Stockholms stads slakthus- och saluhallsstyrelses noteringskommission.)

S l a g.	Kvan- titet.	Jan. 1914.	Febr. 1914.	Mars 1914.	April 1914.	Maj 1914.	Juni 1914.	Juli 1914.	Aug. 1914.	Sept. 1914.	Okt. 1914.	Nov. 1914.	Dec. 1914.	Jan. 1915.
Medelpris (öre).														
<i>Fisk och fisk- varor:¹⁾</i>														
Abborre, stor	kg.	76	103	98	67	59	52	64	76	69	70	64	74	85
små	»	70	75	73	45	37	35	—	52	49	46	44	51	64
Braxen	»	30	60	70	54	49	45	56	48	65	56	47	45	39
Gräsej	»	38	26	25	—	—	—	50	45	—	—	25	25	22
Gädda, levande	»	—	—	80	—	—	80	—	—	102	107	102	110	—
slaktad	»	100	98	87	58	59	50	—	98	85	73	72	73	89
Gös	»	163	141	128	105	96	126	139	150	102	135	130	119	139
Hälleflundra, stor	»	125	—	94	90	109	94	91	100	98	105	83	106	119
små	»	—	100	65	—	—	68	—	—	—	—	61	65	80
Id	»	55	57	60	51	44	38	55	45	51	52	46	50	50
Kolja, svensk	»	46	55	60	50	48	43	53	49	59	58	60	—	75
norsk	»	36	37	38	—	—	—	—	—	—	44	40	41	38
Kummel	»	—	—	—	—	—	56	65	—	70	68	62	—	—
Kungsflundra	»	—	70	53	41	—	—	—	60	61	55	40	—	65
Lake, stor	»	72	76	84	50	49	53	—	—	—	52	50	70	69
insjö- små	»	—	64	83	33	32	—	—	41	44	43	52	—	76
Lax, färsk	»	275	320	400	306	300	212	183	202	195	213	217	200	188
Långa	»	40	—	61	45	—	—	—	—	64	58	50	—	—
Makrill	låda	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Piggvar	kg.	138	134	128	129	100	88	—	—	—	150	125	—	—
Röding	»	145	180	—	—	—	—	—	134	123	125	129	134	140
Rödspotta, stor	»	70	68	66	45	54	58	68	59	63	61	62	73	69
små	»	53	49	44	25	50	—	—	—	—	—	—	65	65
Rödtunga	»	49	42	103	69	57	68	78	73	93	135	66	70	60
Sik, stor	»	85	—	—	85	88	—	100	103	104	88	89	90	—
små	»	82	—	102	78	75	—	63	105	100	90	69	78	86
Siklöja	»	—	—	—	—	—	—	75	—	56	60	40	—	—
Sill, färsk	låda	2100	1513	1325	975	—	—	1550	2400	2150	2250	2175	1930	2238
»	kg.	—	25	20	20	—	—	30	—	—	—	—	—	—
» rökt	låda	—	75	—	105	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Simpa	tjog	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Slätvar	kg.	98	—	107	92	78	—	—	—	—	—	—	—	—
Stenbit	»	—	—	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Strömming	låda	1363	1213	1080	744	—	950	900	—	—	—	1200	1100	1188
»	kg.	64	45	42	23	36	33	40	42	27	28	29	27	28
Torsk, fm. huvud	»	34	32	41	55	—	25	—	25	40	35	38	39	40
svensk (huvudlös)	»	51	52	53	46	46	42	45	45	65	61	61	77	73
Torsk, norsk	»	37	35	32	—	—	—	—	—	—	—	35	30	44
Uer, färsk	»	40	—	—	—	—	—	—	—	—	—	35	30	30
Vitling, stor	»	35	40	40	33	39	34	30	30	28	26	28	33	39
små	»	27	33	28	24	27	25	20	25	18	—	25	—	32
Ål, levande, stor	»	—	—	—	231	208	215	200	140	121	148	155	125	—
små	»	—	—	—	168	155	150	150	105	101	115	122	—	—
<i>Skaldjur:</i>														
Hummer	tjog	—	—	3000	—	—	—	—	—	—	1650	1690	1500	—
Krabbor	»	—	—	—	—	—	—	600	450	500	488	383	—	—
Kräftor, stora	»	—	—	—	—	—	—	—	92	114	93	—	—	—
små	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Räkor, stora	kg.	—	121	75	63	60	—	—	77	88	96	97	110	105
kokta små	»	—	95	43	43	—	—	—	60	—	—	—	—	100

Marknadens läge i fråga om fisk och fiskvaror { ¹ 1—6: tillgång otillräcklig, efterfrågan livlig, tendens stigande.
⁷ 7—13: » knapp, » svävande.
¹⁴ 14—20: » » medelmåttig, » »
²¹ 21—27: » god, » »
²⁸ 28—32: » knapp, » »

¹⁾ Prisuppgifterna avse slaktad fisk av ordinär storlek, där ej annat uppgives.

Vissa statliga och kommunala åtgärder under kristiden.

(Forts.)

I. Statens arbetslöshetskommission.

I den mån understödsverksamheten för arbetslösa under vinterns lopp ernått avsevärd omfattning på ett antal orter i landet, har det blivit ett önskemål, att närmare bestämmelser rörande utbekommande av statsbidrag enligt kungl. kungörelsen den 28 september 1914 måtte bli fastställda. Framställningar i sådant syfte hava också ingått till statens arbetslöshetskommission från lokala hjälpkommittéer. Med anledning därav har Kungl. Maj:t till samtliga länsstyrelser utfärdat följande cirkulär angående granskning av framställningar om statsbidrag till understöd åt arbetslösa.

Gustaf, etc. . . . Jämte det Vi denna dag fastställt formulär för kommunal arbetslöshets- och hjälpkommittés samt kommunalmyndighets framställning om statsbidrag enligt nådiga kungörelsen den 28 september 1914 angående understöd åt medellösa arbetslösa samt bidrag av statsmedel därtill, hava Vi tillika på förekommen anledning funnit gott föreskriva, att, därest jämlikt § 12 i nådiga instruktionen den 10 september 1914 för kommunal hjälpkommitté av Eder för revision av dylik kommittés verksamhet förordnad revisor jämte en av vederbörande kommunalmyndighet jämlikt samma paragraf utsedd revisor å kommittés eller myndighets ansökan om statsbidrag tecknat intyg, att i ansökan lämnade uppgifter angående utbetalade understödsbelopp m. m. överensstämma med för revisorerna företedda och vid granskning utan anmärkning befunda verifikationer; att de i § 1 av förenämnda nådiga kungörelse den 28 september 1914 stadgade villkor och bestämmelser för statsbidrags utgående äro behörigen iakttagna; att det begärda statsbidraget till beloppet beräknats enligt bestämmelserna i § 9 eller, i förekommande fall, enligt § 7 av samma kungörelse; samt att motsvarande av kommunala medel utgivna belopp angivits icke vara fattigvårdsunderstöd, Ni äger utbetala statsbidraget utan att ingå i annan prövning av den gjorda framställningen, än att, där understöd utgått i naturaförmåner, av Eder noggrant skall tillses, att oskäligt pris icke för dem beräknats.

Vad sålunda stadgats skall i tillämpliga delar gälla även beträffande framställning om statsbidrag till understöd, som jämlikt § 8 i åberopade kungörelse utbetalats av länshjälpkommitté; dock att vederbörligt intyg i ty fall skall avgivas av de enligt § 9 i nådiga instruktionen den 10 september 1914 för länshjälpkommitté av Eder utsedda revisorer.

Ett antal exemplar av det fastställda formuläret bifogas, och kunna ytterligare erforderliga exemplar därav efter rekvisition erhållas från Vår socialstyrelse. Vilket Vi Eder till kännedom och efterrättelse samt för vederbörandes förståndigande härigenom i nåder meddela. Stockholms slott den 26 februari 1915.

GUSTAF.

Oscar von Sydow.

Genom de sålunda meddelade bestämmelserna har utbetalningen av statsmedel till berörda ändamål blivit enhetligt reglerad, till fullständigande av föreskrifter i detta avseende, som förut blivit lämnade i kungl. kungörelsen den 28 september 1914 samt i tidigare meddelade »Anvisningar för kommunala hjälpkommittéer».

Understödsverksamheten för arbetslösa.

Enligt vad till socialstyrelsen ingångna rapporter giva vid handen, hade understödsverksamhet för arbetslösa i enlighet med kungl. kungörelsen den 28 september 1914 intill den 1 mars 1915 anordnats i de kommuner, som äro upptagna i efterföljande tablå, vilken tillika utvisar de hittills utbetalda och till socialstyrelsen inrapporterade understödsbeloppen till arbetslösa.

Understödsverksamhetens omfattning till utgången av februari 1915.

Län och kommun.	Understödsbelopp.			Län och kommun.	Understödsbelopp.		
	Kontant.	In natura.	Tillsammans.		Kontant.	In natura.	Tillsammans.
	Kr.	Kr.	Kr.		Kr.	Kr.	Kr.
Stockholms stad . . .	93 705·24	211 520·25	305 225·49	<i>Kalmar län.</i>			
<i>Stockholms län.</i>				Kalmar	—	2 752·20	2 752·20
Vaxholm	158·40	—	158·40	Västervik	974·10	181·21	1 155·31
Sundbyberg	568·40	79·90	648·30	Vimmerby	105·64	—	105·64
Saltsjöbaden	—	507·65	507·65	Nybro	26·25	38·00	64·25
Lidingön	602·24	1 841·62	2 443·86	Vena	1 134·79	—	1 134·79
Bromma	3 287·54	—	3 287·54	Döderhult	347·24	—	347·24
Solna	120·40	7 209·60	7 330·00	Högsby	103·70	—	103·70
Huddinge	27·30	—	27·30	Hallingeberg	1 397·30	—	1 397·30
Täby	104·41	—	104·41	Persnäs	9·50	54·00	63·50
Östertälje	79·40	—	79·40				
<i>Uppsala län.</i>				<i>Blekinge län.</i>			
Älvkarleby	—	13·00	13·00	Karlskrona	1 784·95	—	1 784·95
<i>Södermanlands län.</i>				Ronneby	65·00	132·00	197·00
Nyköping	2 544·45	40·85	2 585·30	Jämshög	—	175·70	175·70
Eskilstuna	1 229·40	—	1 229·40	Ronneby landsförsaml.	26·99	72·40	99·39
Flen	140·05	—	140·05	Bräkne-Hoby	30·00	—	30·00
Sköldinge	16·20	—	16·20	Mörrum	21·50	—	21·50
Lilla Mellösa	7·00	—	7·00				
<i>Östergötlands län.</i>				<i>Kristianstads län.</i>			
Linköping	142·78	8 294·17	8 436·95	Kristianstad	36·80	—	36·80
Norrköping	399·30	19 830·24	20 229·54	Ängelholm	530·10	351·00	881·10
Söderköping	296·00	282·36	578·36	Hässleholm	30·00	—	30·00
Skänninge	77·30	222·22	299·52	Åhus	26·00	—	26·00
Östra Eneby	181·90	2 866·55	3 048·45	Örkened	98·30	—	98·30
				Stoby	319·50	—	319·50
<i>Jönköpings län.</i>				Gråmanstorp	10·00	—	10·00
Jönköping	32·40	—	32·40				
Vetlanda	—	48·90	48·90	<i>Malmöhus län.</i>			
<i>Kronobergs län.</i>				Malmö	95 161·46	—	95 161·46
Växjö	357·84	690·66	1 048·00	Hälsingborg	4 104·15	119·00	4 223·15
				Lund	6 986·10	1 434·15	8 420·25
				Landskrona	1 716·41	1 601·19	3 317·60
				Ystad	660·00	716·90	1 376·90
				Eslöv	45·00	—	45·00

Understödsbelopp.				Understödsbelopp.			
Län och kommun.	Kontant.	In natura.	Tillsam- mans.	Län och kommun.	Kontant.	In natura.	Tillsam- mans.
	Kr.	Kr.	Kr.		Kr.	Kr.	Kr.
<i>Hallands län.</i>				<i>Kopparbergs län.</i>			
Halmstad	745·45	116·40	861·85	Falun	1 548·07	15·00	1 563·07
Varberg	319·15	—	319·15	Hedemora	30·00	—	30·00
				St. Tuna o. Borlänge	—	1 942·80	1 942·80
<i>Göteborgs o. Bohus län.</i>				<i>Gävleborgs län.</i>			
Göteborg	17 772·71	—	17 772·71	Gävle	1 222·75	1 418·00	2 640·75
Uddevalla	1 698·40	—	1 698·40	Söderhamn	835·45	798·40	1 633·85
Lysekil	—	556·70	556·70	Hudiksvall	151·80	216·00	367·80
Föss	193·22	—	193·22	Hälsingtuna	5·00	—	5·00
Tossene	449·30	—	449·30	Norråla	202·00	36·00	238·00
Lommelanda	727·67	668·94	1 396·61	Söderåla	65·00	—	65·00
Skee 1:a fjärdingsm.- distr.	1 351·92	—	1 351·92	Arbrå	10·00	—	10·00
Skee 2:a fjärdingsm.- distr.	228·60	—	228·60	Forssa	19·80	—	19·80
Näsiinge	820·80	327·80	1 148·10	Hille	5·00	45·10	50·10
Tjärnö	355·20	—	355·20	Idenor	100·02	—	100·02
Örgryte	3 968·90	—	3 968·90	Hamränge	2 218·55	—	2 218·55
Lyse	5·00	—	5·00	Valbo	71·70	—	71·70
				Gnarp	20·00	91·20	111·20
<i>Älvsborgs län.</i>				<i>Västernorrlands län.</i>			
Borås	985·85	—	985·85	Härnösand	744·90	608·85	1 353·75
				Sundsvall	1 040·50	2 016·91	3 057·41
<i>Skaraborgs län.</i>				Borgsjö	163·70	1 571·54	1 735·24
Mariestad	17·40	—	17·40	Grundsunda	64·80	—	64·80
				Ålnö	230·00	550·25	780·25
<i>Värmlands län.</i>				Torp	66·40	8·00	74·40
Karlstad	126·70	—	126·70	Säbrå	626·85	108·15	734·50
Kristinehamn	10·00	—	10·00				
<i>Örebro län.</i>				<i>Västerbottens län.</i>			
Örebro	—	194·60	194·60	Umeå	121·00	108·66	229·66
Askersund	—	87·50	87·50	Bycke	1 723·45	—	1 723·45
Kil	93·00	—	93·00				
Ljusnarsberg	61·45	—	61·45	<i>Norrbottnens län.</i>			
				Luleå	90·80	444·05	534·85
<i>Västmanlands län.</i>				Nedertorneå	70·00	—	70·00
Västerås	11·90	—	11·90	Gällivare	450·00	2 679·90	3 129·90
Köping	1 623·05	—	1 623·05	Jukkasjärvi (Kiruna)	2 313·85	161·80	2 475·65
St. Iljan o. Lundby .	35·10	—	35·10	Överkalix	84·60	—	84·60
				Piteå landsförs.	157·40	160·00	317·40
				<i>Summa 108 kommuner</i>			
				<i>Summa kr.</i>			
					265 880·79	276 008·27	541 889·06

Utbetalning av arbetslöshetsunderstöd hade sålunda intill den 1 mars 1915 förekommit i 108 kommuner, därav 52 städer och köpingar samt 56 landskommuner, med ett sammanlagt belopp av 541 889·06 kr., därav 265 880·79 kr. utgått i kontant och 276 008·27 kr. in natura; sedan föregående månad har alltså antalet kommuner ökat med 21 och det totala understödsbeloppet stigit med närmare 200 000 kr. De anförda siffrorna måste fortfarande likasom hittills betraktas såsom preliminära.

Den lokala understödsverksamhetens organisation.

IV. Malmö.

En bland de första åtgärder, som Malmö kommun vidtog omedelbart efter krigets utbrott, var tillsättande av en livsförnödenhetsnämnd på 9 personer, varom motion väcktes den 6 aug. 1914 och bifölls av stadsfullmäktige den 14 i samma månad. Nämnden erhöll ett förslagsanslag på 1 000 kr. att användas för vissa med dess arbete förknippade kostnader. Blotta tillkomsten av denna nämnd verkade något lugnande på allmänheten. Vid stadsfullmäktiges sammanträde den 14 aug. 1914 förelåg dessutom till behandling en motion om åtgärder från stadens sida mot den genom mobilisering och arbetslöshet inträffade nöden, vilken utmynnade uti en hemställan till stadsfullmäktige att *dels* ställa till fattigvårdsstyrelsens förfogande ett förslagsanslag av 20 000 kr. att utdelas till såväl behövande familjer inom Malmö stad, vilkas försörjare redan inkallats till krigstjänstgöring, som ock till de arbetslösa i staden, vilka styrkte att de till följd av med mobiliseringen sammanhängande orsaker gått förlustiga sin arbetsanställning och icke på annat sätt kunnat skaffat sig arbetsförtjänst, dock med förklarande att sålunda utdelade medel icke skola anses som fattigvård, *dels ock* till föreningen för fattiga skolbarns bespisning lämna ett förslagsanslag av 7 000 kr. att av föreningen användas till bespisning av de barn i staden under 15 år, som därav kunde vara i behov.

Motionen bifölls, varefter denna hjälpverksamhet nästan omedelbart igångsattes. Ett ganska stort antal malmöarbetare voro inkallade till krigstjänstgöring, och framställning om hjälp för familjernas underhåll gjordes därför tämligen allmänt. Den 4 sept. 1914 beviljade stadsfullmäktige ytterligare 20 000 kr. att användas för samma ändamål och på sätt tidigare beslutats, varjämte barnbespisningen fick sitt anslag ökat med 5 000 kr., eller tillsammans 12 000 kr. Bespisningen av barn under 15 år har varit synnerligen omfattande.

Vid samma tillfälle förelåg till behandling nådiga cirkuläret angående tillsättande av en kommunal arbetslöshets- och hjälpkommitté, och beslöto stadsfullmäktige uppdraga detta arbete åt den redan tillsatta livsförnödenhetsnämnden jämte förståndigande för denna att med sig adjungera representanter såväl för de kommunala myndigheter, såsom för fattig- och barnavård, arbetsförmedling, pensionsförsäkring och offentliga arbeten, vilka kunde förutsättas äga sakkunskap i och intresse för kommitténs uppgifter, som ock för den frivilliga hjälpverksamheten i staden.

Den 11 september utsågs inom denna kommitté ett verkställande utskott i överensstämmelse med anvisning i den av Kungl. Maj:t den 10 sept. 1914 fastställda instruktionen. Utskottet, som består av ordförande och 5 ledamöter, har organiserat hjälpverksamheten helt i samband med stadens arbetsförmedling. Sålunda har i arbetsförmedlingens lokaler upprättats en särskild byrå, vilken har att mottaga och granska inkomna ansökningar om understöd. Denna byrå sysselsätter två biträden och har dessutom till sitt förfogande särskilda personer för undersökningar i hemmen rörande sökandenas förhållanden och av dem lämnade uppgifter. Som regel har denna undersökning utförts av en person, nämligen föreståndaren för skyddsvärnsbyrån, vilken tillika vid utbetalningsdagarna tjänstgjort i kassakontrollen. Vid tvenne olika tillfällen hava likväl extra undersökare måst anställas. Sålunda voro under hela februari månad 4 personer uteslutande sysselsatta med detta arbete. Byrån har för övrigt stått i ständig förbindelse med arbetsförmedlingen, något som varit praktiskt utförbart på grund av dessa båda expeditioners belägenhet på samma ställe och dessutom genom att hjälpbyrån haft till verkställande tjänsteman den å arbetsförmedlingen för dess bostadsförmedlings-

verksamhet anställde assistenten. Förutom med denna organisation har byrån samarbetat med enskilda föreningar för hjälpverksamhet och dylikt, med arbetsgivare och arbetarorganisationer, med fattigvården m. m.

Den 23 oktober började byrån sin verksamhet, och fick utskottet på sig överflytta befogenhet att av de till fattigvården för samma ändamål anslagna medlen uppbära och till fördelning bland arbetslösa, efter i varje särskilt fall skedd undersökning, utbetala understöd. Detta fastställdes till att utgå med dubbla beloppet av statens maximibidrag.

1·20 per dag för man och hustru tillsammans;
 0·80 » » » ensam person, som fyllt 18 år;
 0·50 » » » » » » » 15, men ej 18 år;
 0·25 » » » varje inom eller utom äktenskapet fött barn.

Frågan om understöd in natura försökte utskottet lösa, men förgäves. Det visade sig nämligen, att de flesta understödstagarna redan voro i skuld hos sina handlande, och man trodde utsikt fanns att med kontant utbetalning lättare få understödet att räcka. Utskottet har därför endast meddelat kontant understöd, men i tveksamma fall bestämt, att hustrun skulle lyfta understödet. I ytterst få fall har utskottet behöft indraga understödet genom påvisat missbruk av detsamma.

De förut beviljade medlen räckte icke långt, då understödsverksamheten började taga större omfattning. Redan i december 1914 beviljade stadsfullmäktige ytterligare 30 000 kr. direkt till arbetslöshetsunderstöd och i februari 1915 ytterligare 30 000 kr. Sammanlagda beloppet för lindrande av nöden inom samhället förutom anslag till barnbespisningen uppgår till över 100 000 kr., därav genom arbetslöshetsutskottet under tiden ³⁰/₁₀ 1914—²⁸/₂ 1915 utbetalts följande:

Understödsverksamheten i Malmö ³⁰/₁₀ 1914—²⁸/₂ 1915.

V e c k a .	Antal under- stöds- tagare.	Understöds- belopp Kr.	V e c k a .	Antal under- stöds- tagare.	Understöds- belopp Kr.
1	25	252·80	11	772	8 420·25
2	133	1 322·00	12	818	6 809·56
3	319	2 971·55	13	761	6 862·05
4	387	3 514·90	14	876	7 241·15
5	498	4 309·80	15	890	7 495·95
6	540	4 475·00	16	871	7 284·45
7	618	5 386·80	17	887	6 484·50
8	641	5 509·30	18	737	5 613·85
9	696	5 483·70	Summa	—	95 161·46
10	693	5 724·85			

Då framställningen om de sist anslagna 30 000 kr. var före inom stadsfullmäktige, höjdes ganska allmänt röster för att detta anslag ovillkorligen borde vara det sista. Men då arbetslösheten snarare hade tilltagit än förminskats, beslöt stadsfullmäktige samtidigt begära av stadens förvaltande verk och inrättningar att senast inom 14 dagar inkomma till fullmäktige med förslag till igångsättande av nödhjulsarbeten. Det lyckades också få fram vissa kloak- och dräneringsarbeten, så att redan i slutet av februari cirka 250 man kunde beredas sysselsättning. Anslaget härför utgjorde 110 900 kr.

Arbetslösheten har på grund härav minskats i icke obetydlig grad, och då en del av de arbetslösa redan börjat återfå arbete inom sina respektive fack, äro tillfällen att bjuda andra arbetslösa arbete ganska ofta förekommande. På grund av sjötransportens ovanliga livaktighet har de arbetslösa grovarbetarnas antal i år varit mindre än föregående år, och arbetare, tillhörande transport- eller stuveriarbetarna, hava icke sökt understöd hos arbetslöshetsutskottet. Bland de understödda hava tre grupper varit förhärskande, nämligen byggnads-, gummi- och tobaksarbetare. Gummiarbetarna hava emellertid nu återgått till arbete, då fabriken kunnat återupptaga verksamheten.

V. Linköping.

I skrivelse till magistraten den 20 aug. 1914 hade Konungens Befallningshavande i länet anmodat denna att gå i författning om, att inom Linköpings stad måtte tillsättas en kommunal arbetslöshets- och hjälpkommitté i enlighet med Kungl. Maj:ts cirkulär den 16 aug. 1914. Vid stadsfullmäktiges sammanträde den 27 aug. beslutades sålunda tillsättandet av en arbetslöshets- och hjälpkommitté, bestående av 4 ledamöter jämte av länsstyrelsen utsedd ordförande. Kommitténs första sammanträde avhölls den 5 sept. Någon större arbetslöshet var vid denna tid icke till finnandes, men ansågs det nödvändigt att vidtaga åtgärder i syfte att förebygga sådan och dymedelst bereda de arbetslösa tillfälle att genom arbete själva sörja för sin utkomst.

Ansökningar om understöd inkommo först under december månad, och då arbete icke fanns att tillgå i någon nämnvärd utsträckning, hemställde kommittén hos stadsfullmäktige om ett anslag av 10 000 kr. samt att vissa angivna arbeten måtte igångsättas. Vid sammanträde den 21 dec. beslöto stadsfullmäktige att för understödsverksamhet anslå 5 000 kr. samt att för en sammanlagd kostnad av kr. 7 883.50 låta verkställa några mindre gatuarbeten i den ordning drätselkammaren funne lämpligt.

I samband härmed beslöt kommittén, att de understödssökande skulle jämlikt kungl. kungörelsen den 28 sept. 1914 anmäla sig å huvudkontoret för Östergötlands läns arbetsförmedlingsanstalt, samt att inom samma anstalts lokaler, med styrelsens medgivande, inrätta särskild byrå för understödsverksamheten. Beträffande formen för understöd ansågs lämpligt, att beviljat understöd skulle lämnas in natura. Endast i undantagsfall och efter särskild prövning av kommittén skulle kontant understöd lämnas. Efter infordrande av anbud å vissa nödvändiga livsförnödenheter har kommittén överenskommit med en av stadens handlande att i mån av behov och enligt fastställt rekvisitionssedel leverera erforderliga varor. Med Linköpings mejeribolag träffades likaledes överenskommelse om leverans av halvfet mjölk till ett pris av 8 öre per liter. Dessutom avtalades med Linköpings soppkokningsanstalt att mot särskilda kuponger lämna middag för ett pris av 30 öre. Vidare beslötos följande bestämmelser för understödsverksamheten. För kontrollering av arbetslösheten skall understödssökande å arbetsförmedlingen varje dag anmäla sig för påstämpling av inskrivningskortet, vilket ligger till grund för understödsbyråns beräkning av understödet. Sedan ansökan om understöd inlämnats, verkställs undersökning av sökandens behov, dels genom samarbete med fattigvården samt stadens diakonissa, dels genom personliga besök i hemmen av härför anställd person, vilken ock sköter byråns expedition. Byrån hålles öppen varje dag mellan kl. 10—11 f. m. Sedan undersökning verkstälts, sammanträder kommittén varje torsdag för behandling av samtliga under veckan inkomna ansökningar. De understödssökande inlämna likaledes varje torsdag sina inskrivningskort, som överlämnas till understödsbyrån, vilken utfärdar rekvisition å det belopp, som blivit av kommittén fastställt. Påföljande fredag återlämnas inskrivningskortet till vederbörande arbetssökande, vilka samma dags eftermiddag mellan kl. 5—7 hava att å härför utskrivna listor utkvittera dem tillkommande understöd och erhålla då rekvisitionsblankett å det belopp, inberäknat mjölkpoletter, som motsvarar antalet arbetslöshetsdagar från föregående fredag.

Det första understödet utlämnades den 23 dec. 1914, och har sedermera utbetalning av understöd ägt rum varje vecka. Efterföljande tabell utvisar för tiden den 23 dec. 1914 till den 26 februari 1915 antalet understödssökande ävensom det belopp, som varje vecka utanordnats:

Tid.	Antalet understöds- tagare.	Kontant understöd. Kr.	Understöd in natura. Kr.	Till- sammans. Kr.
22/12—23/12 1914	102	—	347.62	347.62
2/1 — 8/1 1915	140	25.48	476.35	501.83
9/1 — 15/1 „	168	—	890.85	890.85
16/1 — 22/1 „	281	6.80	936.15	942.95
23/1 — 29/1 „	292	28.90	868.60	897.50
30/1 — 5/2 „	350	31.90	1 035.70	1 067.60
6/2 — 12/2 „	369	16.70	1 246.15	1 262.85
13/2 — 19/2 „	369	16.50	1 198.85	1 215.35
20/2 — 26/2 „	397	16.50	1 293.90	1 310.40
<i>Summa</i>		142.78	8 294.17	8 436.95

De kommunala understödsbeloppen hava satts lika med statens maximibelopp. Därutöver hava bidrag till resekostnader och verktyg utbetalats till några personer, vilka genom arbetsförmedlingen anvisats och erhållit arbete.

På grund av den omfattning understödsverksamheten erhållit, ansågs nödvändigt att hos stadsfullmäktige begära nytt anslag av 10 000 kr., vilken framställning den 28 febr. 1915 så till vida bifölls, att kr. 5 000 ställdes till kommitténs förfogande. Under ovan nämnda tid hava 126 understödssökande genom arbetsförmedlingen erhållit arbete för längre eller kortare tid. Av dessa har staden berett sysselsättning för omkring ett 70-tal. Av inkomna ansökningar hava under samma tid 81 av en eller annan orsak avslagits.

Genom upprop i tidningspressen har kommittén erhållit frivilliga bidrag med tillsammans kr. 943.73 samt 16 famnar ved, vilket medfört, att kommittén varit i tillfälle att till särskilt svårt nödställda och till sådana, som icke kunnat på annat sätt erhålla hjälp, lämna ved samt bidrag till hyra m. m. Från Drottningens Centralkommitté har erhållits kr. 140.99 som bidrag till mobiliserade värnpliktiga, vilka voro i behov av hyresbidrag.

Arbetstillgången har, jämförd med motsvarande tid föregående år, varit sämre för såväl grovarbetare som byggnadsarbetare.

VI. Uddevalla.

Den 26 augusti 1914 tillsatte stadsfullmäktige kommunal arbetslöshets- och hjälpkommitté, bestående av ordförande och 6 ledamöter. Kommittén hade sitt första sammanträde den 1 september 1914, men som ingen arbetslöshet då förefanns, beslöt kommittén att icke några regelbundna sammanträden skulle hållas utan skulle ordföranden vid behov sammankalla ledamöterna. Ordföranden tillkännagav genom annons i stadens tidningar, att de arbetslösa skulle anmäla sig å arbetsförmedlingens kontor för att bli inskrivna.

Kommittén tillsatte ett utskott, bestående av ordföranden och 3 ledamöter, vilkaingo befogenhet att besluta i vissa ärenden, vilka icke påkallade hela kommitténs närvaro. Till ledamot i detta utskott valdes föreståndaren för arbetsförmedlingen, som tillika utsågs till kassör. Vidare beslöt kommittén, att sammanträden skulle hållas varje helg-

fri torsdag och att beviljade medel skulle av kassören utbetalas varje fredags e. m. i arbetsförmedlingens lokal. Understödsverksamheten ordnades på de i kungl. förordningen den 28 september 1914 angivna grunder samt enligt de »Anvisningar», som utgivits av statens arbetslöshetskommission.

Till kommitténs förfogande ställde stadsfullmäktige 2 000 kr., och under december tillkom ett av länshjälpkommittén överlämnat belopp av 50 kronor, som åstadkommits genom insamling i Nordamerikas Förenta Stater. För att i någon mån avhjälpa arbetslösheten beslöto stadens myndigheter att anordna en del arbeten, såsom gatanläggning och stenslagning m. m., varvid ett 30-tal personer fingo arbete. 69 personer hava vid februari månads utgång sökt understöd. Därav hava 48 beviljats understöd. Av dessa 69 personer voro: 2 handskarbetare, 3 typografer, 2 skrädderiarbetare, 8 målare, 8 murare, 11 byggnadssnickare, 14 grundläggare, 1 tunnbindare, 6 fabriksarbetare och 15 industri- och grovarbetare. 13 voro ogifta och 56 gifta, vilka hade utom sig själva 193 andra personer att försörja.

Efterföljande tabell utvisar för varje månad december—februari dels antalet understödstagare, dels understödets sammanlagda belopp:

T i d.	Antal understöds- tagare.	Understöds- belopp. Kr.
18 ¹² / ₁₉ —31 ¹² / ₁₂ 1914	21	567.65
1 ¹ / ₁ —31 ¹ / ₁ 1915	33	790.75
1 ¹ / ₂ —28 ¹ / ₂ »	15	340.00
<i>Summa</i> —	—	1 698.40

VII. Lysekil.

På denna ort har tillgått på enahanda sätt som i Uddevalla. Arbetsförmedlingen har inregistrerat de arbetslösa såväl för staden som för Lyse kommun, och föreståndaren ombesörjer understödets utdelning till de beviljade understödstagarna. I samtliga kommuner inom länet har det kommunala bidraget satts lika med statsbidraget eller sammanlagt 120 öre för man och hustru samt 80 öre för ensamstående person över 18 år och 25 öre för varje inom eller utom äktenskapet fött barn.

Efterföljande tabell utvisar understödsverksamheten i Lysekil:

T i d.	Antal understöds- tagare.	Understöds- belopp. Kr.
December 1914	15	303.20
Januari 1915	13	189.00
Februari »	3	64.50
<i>Summa</i> —	—	556.70

Ovannämnda 31 understödstagare voro samtliga gifta, vilka utom sig själva hade 119 andra personer att försörja.

Kungl. Maj:ts nådiga förordning angående siktning av rågmjöl;

given Stockholms slott den 2 mars 1915.

Vi Gustaf, med Guds nåde, Sveriges, Götas och Vendes Konung, göra veterligt: att Vi, efter inhämtande av riksdagens yttrande, funnit gott förordna som följer:

1 §.

Vid framställning av rågmjöl till avsalu eller för annans räkning mot ersättning må ej mjölet siktas finare, än att av etthundra kilogram råg erhållas minst nittio kilogram mjöl.

Ej heller må någon hålla till salu rågmjöl, som är finare siktat än nyss är sagt, där han ej kan visa, att det blivit framställt utom landet eller ock inom landet före det denna förordning trätt i kraft.

Vad ovan stadgas gälle ock i avseende å rågmjöl, som någon framställer för att av honom användas vid bakning av bröd till avsalu, så ock beträffande rågmjöl, som av ekonomisk förening framställles för dess medlemmars räkning eller åt dem saluhålles.

2 §.

Bryter någon mot bestämmelse i 1 §, straffes med böter från och med tio till och med femhundra kronor.

Den, som under tid, då han är ställd under tilltal för förseelse, varom i första stycket av denna paragraf förmåles, fortsätter eller förnyar samma förseelse, skall, för varje gång stämning därför utfärdats och delgivits, fällas till de böter, som äro bestämda för sådan förseelse.

3 §.

För förseelse, som i 2 § sägs, vare, där den med husbondes vetenskap begås av hans hustru, husfolk eller i hans arbete antägen person, husbonden ansvarig, liksom vore förseelsen begången av honom själv.

4 §.

Förseelse, varom i 2 § förmåles, skall åtalas av allmän åklagare, i stad hos polisdomstol, därest särskild sådan är inrättad, men eljest hos poliskammare och, där sådan icke finnes, vid allmän domstol samt å landet vid allmän domstol; och gälle i fråga om klagan över domstols eller poliskammares beslut i dessa mål vad i allmänhet angående besvär i brottmål finnes förordnat.

5 §.

Ådömda böter skola tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skall förvandling ske enligt allmänna strafflagen.

Denna förordning träder i kraft från och med fjärde dagen efter den, då förordningen enligt därå meddelad uppgift från trycket utkommit i Svensk författningssamling, och gäller, där ej Konungen finner skäl annorlunda förordna, till den 1 september 1915; dock skall vad i 1 § andra stycket stadgas icke äga tillämpning, förrän från och med tionde dagen efter förordningens ikraftträdande.

Det alla, som vederbör, hava sig hörsamligen att efterrätta. Till yttermera visso hava Vi detta med egen hand underskrivit och med Vårt kungl. sigill bekräfta låtit. Stockholms slott den 2 mars 1915.

GUSTAF
(L. S.)

(Jordbruksdepartementet.)

JOHAN BECK-FRIIS.

Utlandet och krisen. (Forts.)

1. Danmark. (Forts.)

Arbetslösheten i januari 1915. Den tredje av de arbetslöshetsräkningar, som man i Danmark beslutat verkställa varannan månad under kristiden,¹ skulle, då den andra ägde rum den 24 oktober 1914, företagits i december samma år. En räkning vid jultiden ansågs dock mindre lämplig, varför undersökningen uppsköts en månad eller till den 23 januari 1915.

Uppgifter ingingo för 129 600 organiserade arbetare eller för ungefär lika många som vid de föregående räkningarna i augusti och oktober. Av nämnda antal voro 22 900 (17.6 %) arbetslösa den 23 januari, varjämte 9 900 voro inkallade till krigstjänst. Arbetslösheten hade stigit betydligt sedan oktober, då 9.4 % av de räknade arbetarna voro utan sysselsättning. Härvid är dock att märka, att arbetslösheten alltid plägar nå en betydlig omfattning i januari; arbetslöshetsprocenten för denna månad 1913 och 1914 uppgick till cirka 17.

Sedan augusti och oktober har arbetslösheten starkt avtagit inom textil- och tobaksindustrierna men ökats inom byggnads- och snickerifacken, inom vilka arbetslösheten uppgick till 43.2 % i januari mot 13.3 % i oktober 1914 och 35.7 % i januari 1914.

Av de cirka 97 000 arbetare, som hade sysselsättning, arbetade 7 600 på förkortad tid mot 12 300 i oktober. Arbete på inskränkt tid förekom särskilt inom den keramiska industrien. Av de arbetslösa åtnjöto 15 000 understöd ur arbetslöshetskassor.

Åtgärder för arbetslöshetens bekämpande. Då det visat sig, att de danska kommunerna äro beredda att låta utföra betydliga arbeten, därest medel kunna erhållas, framlade regeringen efter att hava verkställt en undersökning rörande storleken av de belopp, som härför kunde befinnas nödiga, i januari för riksdagen ett förslag till *»lag angående upprättandet av en tillfällig lånekassa för kommuner»*. Kassan skall stå under tillsyn av inrikesministern, som utser representanter i styrelsen samt revisorer. Kommunerna skola ur kassan erhålla lån mot en ränta av 5 % förutom en mindre avgift till administrationskostnader. Lånen skola vara återbetalade före utgången av år 1919.

För att öka arbetsförmedlingens effektivitet skola, enligt inrikesministeriets cirkulär den 26 november 1914, de kommunala prisregleringskommissionerna lämna arbetsförmedlingsdirektionen uppgifter om arbetslöshetens utbredning och om arbetstillfällen inom de kommuner, där de hava sin verksamhet.

Livsmedelsfrågan. Den danska prisregleringskommissionen hade upprepade gånger under den gångna hösten anledning att sysselsätta sig med frågan om fastställande av maximipriser å livsförnödenheter, särskilt å brödsäd. I början av december 1914 nåddes inom kommissionen majoritet för den uppfattningen, att tvångsreglering av livsmedelspriser borde tillgripas; av dess 11 medlemmar uttalade sig då 7 för *maximipriser å råg av inländsk produktion*. I fråga om de grundsatser, som borde tillämpas vid prisbestämmandet, rådde dock meningsskiljaktighet inom majoriteten. Flertalet inom densamma utgick från den synpunkten, att då den danska rågen under normala förhållanden i mycket stor utsträckning användes till foder men nu måste framtvingas

¹ Se »Medd.» årg. 1914, h. 11, sid. 1148.

å brödsädsmarknaden, lantbrukarna borde beredas ersättning i någon annan fodervara, och då härvid ingen annan än majs kunde komma i betraktande, borde maximipriset å råg ställas i bestämt förhållande till majspriset. Det borde därför ej fixeras utan skulle vara rörligt omkring ett normalläge å 20 kr. för 100 kg., på så sätt att detta pris skulle stiga, om majspriset överstege 19 kr., men sjunka, om det fölle under 17 kr. Inrikesministern ansåg det dock betänkligt att följa detta förslag, enär en importerad varas prisrörelser ej kunde beräknas. Han biträdde därför ett av tvenne medlemmar i prisregleringskommissionen framställt förslag om fasta maximipriser.

För att finna en norm för maximipriset lät regeringen nu exproprierade sammanlagt 1 500 tunnor råg inom ett själländskt och två jylländska amt, varpå den exproprierade spannmålen värderades av en särskild kommission. Denna föreslog ett pris av kr. 18.50 för 100 kg. råg av 118 pund holländsk vikt. Då man skred till fastställandet av maximipriserna, lades härtill 1 kr., och med det så uppkomna priset — kr. 19.50 per 100 kg. av 118 pund holländsk vikt — till utgångspunkt bestämdes olika priser för olika kvalitetsvikt. Bestämmelserna utfärdades i en kungörelse den 31 december 1914, som trädde i kraft den 2 januari 1915.

I författningen stadgas, att maximipriserna skulle bli oförändrade till utgången av februari månad, men att de därefter skola förändras i stigande eller fallande riktning. Maximipriserna och förändringarna i desamma vid nämnda tidpunkter utvisas av följande tablå.

Holländsk vikt.	Maximipriser 100 kg. inländsk råg.			
	Jan. o. febr. 1915.	Mars 1915.	April 1915 och därefter.	
Pund.	Kr.	Kr.	Kr.	
124 och därutöver	21.00	21.10	21.20	
123	20.75	20.85	20.95	
122	20.50	20.60	20.70	
121	20.25	20.35	20.45	
120	20.00	20.10	20.20	
119	19.75	19.85	19.95	
118	19.50	19.60	19.50	
117	19.25	19.25	19.25	
116	19.00	19.00	19.00	
115	18.75	18.55	18.35	
114	18.50	18.30	18.10	
113	18.25	18.05	17.85	
112 och därunder	18.00	17.80	17.60	

Maximipriserna gälla för såväl producenter som andra innehavare av dansk råg. I dem ingår vederlag för varans transport från produktionsorten till närmaste järnvägsstation, hamn, förmalningsplats eller försäljningsställe, för lagringsomkostnader av alla slag samt all handelsförtjänst. Till maximipriset må blott läggas verkliga omkostnader vid järnvägs-, skepps- eller båttransport samt vid rågens transport från ankomstation eller ankomsthavn, kvarn eller försäljningsställe, däri inbegripet inläggning i magasin o. d.

För säckhyra må beräknas högst 3 öre per löpande 14 dagar för en säck å 100 kg. jämte tillägg för omkostnader för returnering. Medföljer säcken i köpet, må blott gängse pris beräknas.

Den 28 januari utfärdade inrikesministeriet en kungörelse angående *maximipriser å danskt vete och vetekli*. Prisregleringskommissionens majoritet var emot tvångspriser å vete, men regeringen fastställde dem likväl. Grundvalen för värderingen utgjordes i detta fall av uppgifter från prisregleringskommissionen, importörer och förbrukare. Maximipriset sattes till kr. 22.50 för 100 kg. med en kvalitetsvikt av 132 holländska

pund och däröver. Vid kvalitetsviktens fallande sjunker maximipriset för varje pund till och med 124 med 25 öre och därefter med 50 öre; med en holländsk vikt av 120 pund (kr. 18'50) upphör prissänkningen. Kvalitetsvikten för normalvaran är 128 holländska pund (kr. 21'50).

För handeln med vete enligt kungörelsens föreskrifter gälla samma allmänna regler som de ovan refererade för rågens vidkommande.

I Danmark tillverkat vetekli åsattes ett maximipris av 17 kr. per 100 kg.

Efter fastställandet av maximipriser å råg vidtog regeringen *åtgärder för att tillförsäkra bagare och kvarnar regelbunden tillgång på råg*. Enligt en kungörelse den 11 januari skola amtstyrelserna genom lämpliga medel söka förmå innehavare av råg att föra denna i marknaden. För så vitt kvarnar och bagare likväl ej kunna fylla sina behov å råg genom den fria handeln, skola nödiga partier därav anskaffas genom expropriation, som företages å landsbygden av amtmännen och i städerna av magistraten i förening med den kommunala prisregleringskommissionen å den ort, där rågen befinner sig. Expropriationen sker efter av kvarnen eller bagaren framställd begäran och för en kvantitet varje gång, som behöves för förbrukningen under högst 14 dagar. Innan expropriation äger rum, skall den exproprierande myndigheten genom hänvändelse till lantbrukare eller köpmän på platsen söka medverka till att den önskade kvantiteten frivilligt levereras inom gränsen för gällande maximipris. Om det vid expropriationsförrättning ej finnes tröskad råg i tillräcklig mängd, men däremot otröskad vara, som utan orsak undanhålles handeln, skall myndigheten och den kommunala kommissionen genom underhandling med ägaren draga försorg om, att han låter utföra det nödiga tröskningsarbetet. Vårar ägaren, skall saken föreläggas amtstyrelsen och eventuellt inrikesministeriet för avgörande, vilka särskilda åtgärder böra vidtagas.

Såsom gottgörelse för den exproprierade spannmålen erbjudes ägaren ett pris, som är 1 kr. lägre än det under januari och februari gällande maximipriset. Vill ägaren ej avstå det exproprierade partiet mot det i enlighet härmed beräknade priset, hänskjutes frågan om gottgörelsens storlek till den kommission, som värderade den före maximiprisernas fastställande exproprierade rågen, och vilken kommission genom förordnande den 11 januari bemyndigades att träffa avgörande i sådana fall.

Köparen erlägger en allmän avgift å 5 öre per 100 kg. av den exproprierade rågen, dock minst 2 kr.

Genom ett inrikesministeriets cirkulär den 28 januari ålades amtmännen att övervaka, att kvarnar och bagare hålla priser, som motsvara maximipriserna å råg. Därjämte erhöles de bemyndigande att, om så bleve nödigt, fastställa maximipriser för rågmjöl och rågbröd, vare sig för hela amtet eller delar därav.

Liksom det tyska krigsspannmålsbolaget lagrar ett reservförråd spannmål för de sista månaderna, innan nästa skörd bliver tillgänglig (se nedan sid. 213), har den danska regeringen gått i författning om vidtagande av liknande åtgärder för Danmarks vidkommande. Amtmännen anbefalldes genom en inrikesministeriets skrivelse den 11 januari att *för statens räkning* inom sina resp. amt *inköpa tröskad dansk råg*, lämplig till brödsäd, samt att träffa nödiga anstalter för ändamålsenlig lagring av de inköpta förråden, som för statens räkning skola förläggas till platser, varifrån befolkningens förseende med brödsäd lättast kan försiggå. Inköpspriset fastställes genom överenskommelse inom den gällande maximiprisgränsen. Kunna tillräckliga kvantiteter inländsk råg på frivillig väg ej anskaffas, skall expropriationsförfarande legaliseras för detta ändamål.

Den 18 januari övertog staten enligt en samma dag utfärdad kungörelse mot full ersättning alla förråd av till landet infört främmande vetemjöl i originalsäckar. Det beslagtagna mjölet visade sig uppgå till c:a 200 000 säckar, representerande ett värde av 5 å 6 millioner kronor. Med detta mjöl skall regeringen reglera tillgången å mjölmarknaden samt dämpa vidare prisstegring.

Vid början av mars månad hade danska staten i Amerika uppköpt över 200 000 tunnor råg och vete, varav dock endast en mindre del då ankommit till landet, samt

kontrakterat om ytterligare inköp av omkring 200 000 tunnor i Ryssland för leverans längre fram på våren.

I »Sociala Meddelanden» årg. 1914, sid. 1148 ff. redogjordes för resultatet av en uppskattning av inom landet befintliga förråd å brödsäd och foderämnen vid mitten av november månad 1914. Det visade sig sedermera, att brödsädestillgången blivit oriktigt bedömd, beroende på att beståndet å småbruk, beträffande vilka uppskattningen skett blott genom approximativ beräkning, upptagits alldeles för högt, vilket ock framgick genom en senare företagen provundersökning å småbruk inom 100 olika kommuner.

För att vinna en fastare grundval för livsmedelspolitiken under krisiden anbefallde inrikesministeriet den 28 januari amtmännen att genom de lokala prisregleringskommissionerna låta verkställa en ny uppskattning av inom landet eller å skepp i fart mellan danska hamnar befintliga förråd av all slags spannmål, mjöl, foderämnen och potatis. För mjölförråd å lantegendomar fordrades dock ingen redovisning. Å dessa — inventering skulle denna gång ske även å de mindre egendomarna fastän efter en något enklare metod än å de större — skulle uppskattningen företagas under veckan 5—11 februari, under det att upplysningarna om de övriga behållningarnas storlek skulle avse måndagen den 8 februari om morgonen.

Då det med anledning av det rådande utfodringsförbudet för brödsäd (»Soc. Medd.» 1914, sid. 1149) försports, att man genom avsiktlig vanvård kunde förstöra sådan spannmål för att på så sätt göra den otjänlig till brödsäd, fann sig inrikesministeriet den 11 januari föranlätet att *förbjuda utfodring med fördärvad brödsäd* samt förordna, att sådana partier kunna exproprieras. Senare har regeringen träffat anstalter för att ställa majs, som för statens räkning inköpts i utlandet, till lantbrukarnas förfogande, i den mån de äro i behov därav för att fylla den på grund av utfodringsförbudet uppkomna bristen på foderämnen.

Den 25 februari stadgades *förbud mot användandet av råg, vete, bovete, potatis och inländskt korn till sprittillverkning*, så länge förbudet att bruka råg och vete till foder kvarstår. Utländsk säd och majs får användas till sprittillverkning, blott om vederbörande parti införes från utlandet av spritfabrikerna själva.

Alla regeringsärenden angående Danmarks förseende med spannmål handläggas numera av en inom inrikesministeriet nyupprättad provisorisk byrå (»Kornkontoret»).

Slutligen torde förtjäna nämnas, att den danska huvudstadens »brödfråga» nu synes vara löst på ett tillfredsställande sätt. Priset för ett rågbröd å 8 pund (4 kg.) sprang här i januari upp till 97 öre.¹ Genom en i början av februari träffad överenskomelse mellan Köpenhamns lokala prisregleringskommission och bagerierna förbundo sig dessa dels att nedsätta priset till 93 öre, dels att hålla detta pris intill den 1 september 1915 under förutsättning, att de erhålla garantier för en regelbunden tillförsel av råg till ett visst maximipris. Köpenhamns kommunalstyrelse beslöt den 8 februari att lämna denna garanti. Kommunen skall till bageriernas förfogande ställa nödiga kvantiteter råg, som den övertager från av staten tidigare inköpta förråd. Då emellertid kommunens självkostnadspris bliver högre än det maximipris, som bagerierna skola betala för att kunna hålla det överenskomna brödpriset, uppstår en prisdifferens, som skall täckas genom kommunala medel.

3. Tyskland. (Forts.)

Hjälperksamheten. Statliga åtgärder. Även riket och förbundsstaterna lämna numera hjälperksamheten direkt ekonomiskt stöd i större omfattning än under de första krigsmånaderna.² Vid sitt sammanträde i december 1914 beslöt sålunda tyska

¹ Angående den prisstegring, som denna den viktigaste brödsorten sedan krisens början undergått i Köpenhamn, jfr »Medd.» 1914, sid. 890 och tabellen å sid. 1150.

² Jfr »Medd.» årg. 1914, h. 11, sid. 1154.

riksdagen på förbundsrådets förslag, att av det krigslån på 5 milliarder mark, som skulle upptagas, en summa av 200 millioner mark skall användas till moderskapsunderstöd under kriget samt till understöd åt kommuner eller kommunalförbund i och för av dem bedriven krigshjälpverksamhet, särskilt sådan, som avser dels dem, som på grund av kriget mistat sin inkomst, dels till krigstjänst inkallades familjer, så att dessa må erhålla högre understöd, än vartill de enligt lag äro berättigade.

Detta rikets understöd till kommuner beviljas från den 1 januari 1915. Dess storlek bestämmes med hänsyn till kommunernas ekonomiska bärkraft; i regel skall det dock utgå med högst en tredjedel av samtliga utgifter, som kommunen har för krigshjälpverksamheten.

Vad moderskapsunderstödet beträffar, skola enligt förbundsrådets beslut i huvudsak följande regler gälla för dess åtnjutande: berättigade till detsamma äro hustrur till män, som under det pågående kriget fullgöra krigs-, sanitets- eller dylik tjänst och som tillhöra de sjukförsäkrades befolkningslager. Understödet utgår med dels ett belopp av 25 mark för bestridande av kostnaderna vid förlössningen, dels ett understöd till modern av 1 mark per dag under en tid av åtta veckor, av vilka minst sex skola infalla efter nedkomsten, dels ett bidrag på högst 10 mark för barnmorskehjälp och läkarbehandling, om sådan skulle vara behöflig under havandeskapet, och dels slutligen för sådana mödrar, som själva amma sina barn, ett amningsunderstöd av 50 pfennig dagligen till och med den 12 veckan efter nedkomsten. Sjukvårdskassorna utbetala understöden.

De av riksmedel utgående bidragen till den kommunala hjälpverksamheten fördelas på de olika förbundsstaterna i förhållande till matrikularbidragens storlek. Den andel, som skulle tillfalla Preussen, har beräknats utgöra 110 millioner mark. Då denna summa ansetts otillräcklig, beslöt lantdagen den 17 februari 1915 på regeringens förslag, att av preussiska statsmedel ett lika stort belopp skall för Preussens vidkommande ställas till förfogande för samma ändamål.

Den bayerska regeringen har beslutat, att kommuner, som lämna arbetslöshetsunderstöd i enlighet med av inrikesministeriet godkända grundsatser, skola allt efter behovet i varje särskilt fall ytterligare erhålla statsbidrag. Lantdagen skall senare definitivt bestämma beloppens storlek. Innan detta hunnit ske, utbetalar regeringen beloppen förskottsvis.

I Württemberg har regeringen, sedan samtliga partier i lantdagen genom sina ledare samt representanter för fackföreningarna för regeringen tillkännagivit sin uppfattning, att staten bör lämna hjälp åt kommuner, som infört eller komma att införa arbetslöshetsunderstöd, meddelat, att kommuner i enstaka fall genom regeringen skola erhålla sådant understöd. Då lantdagen i början av februari 1915 sammanträdde, beviljade den 6 millioner mark till hjälpverksamhet och nödhjälpsarbeten.

Den sachsiska lantdagen beslöt vid sitt sammanträde i slutet av november 1914 upptagandet av ett statslån å 200 millioner mark dels för täckande av genom minskade inkomster uppkomna brister i budgeten, dels för lindrande av genom kriget uppkommen nöd och förekommande av dess följder, såsom till nödhjälpsarbeten och till statsbidrag åt ekonomiskt svaga kommuner, som utdela understöd till krigsdeltagares familjer och arbetslösa. Såsom sådant understöd åt kommuner skall av lånemedlen ett belopp av högst 30 millioner mark ställas till förfogande.

Enskild hjälpverksamhet. Den enskilda hjälpverksamheten i Tyskland har nått en vidsträckt omfattning och är av stor betydelse. Till belysning av densamma skall här redogöras dels för hjälpverksamheten i Hamburg, som är helt och hållet av enskild natur men inom vilken alla på det sociala arbetsområdet erfarna krafter inom staden anses hava blivit organiserade till en planmässig och enhetlig samverkan, dels för den verksamhet, som utvecklas av ett par större kvinnoföreningar.

Hjälpverksamheten i Hamburg handhaves av en förening, »*Hamburgische Kriegshilfe*», som bildades redan första mobiliseringsdagen. Personer ur alla samhällsklasser deltaga utan hänsyn till konfessionella eller politiska skiljaktigheter i arbetet; omkring 200 föreningar hava anslutit sig till »*Kriegshilfe*». Den förening, som inlagt största för-

tjänsten om densamma, är »Hamburgische Gesellschaft für Wohltätigkeit», som med sina i det sociala arbetet skolade och erfarna krafter ställt sig helt i dess tjänst.

»Kriegshilfes» uppgift är att i allmänhet lämna hjälp åt i Hamburg varande personer, som genom kriget råkat i nöd. Närmare bestämt skall föreningen under alla omständigheter skydda personer, som för sitt uppehälle äro beroende av till krigstjänst inkallade, samt i möjligaste mån även andra, som på grund av kriget råkat i betryck, från att falla fattigvården till last. Verksamhetsområdet är i planmässighetens intresse skarpt skilt från Röda Korsets, som drager försorg om fälttrupperna och de sårade, från statens understödsverksamhet till förmån för de inkallades hemmavarande familjer och från den offentliga fattigvården.

I spetsen för »Kriegshilfe» står ett verkställande utskott, som närmast har att avgöra principfrågor samt giva allmänna direktiv för verksamhetens bedrivande. Det verkställande utskottet biträdes av 13 fackutskott, vart och ett med sin speciella uppgift, nämligen för arbetsförmedling och arbetsanskaffning, för hjälp åt utlänningar, för ekonomiska angelägenheter, för bispringande av barn och ungdom, för landstormens i Hamburg beklädad, för hyresfrågor, för sömnads-, sticknings- och dylikt arbete, för hjälpan av husvilla, för pressverksamhet, för handhavande av »Kriegshilfes» förråd, för folkbespisning och för moderskapsunderstöd.

För den egentliga understödsverksamheten är staden efter stadsdelar indelad i 26 distrikt, vart och ett med ett distriktsutskott, som står i intim förbindelse med det verkställande utskottet. I distriktsutskotten äro alla inom distriktet verksamma organisationer, såsom fackföreningar, katolska och israelitiska församlingar, den offentliga fattigvården etc. representerade.

För mottagande och prövning av understödsansökningar finnas i distrikten understödsutskott, som äro berättigade att direkt bevilja understöd till av distriktsutskottet bestämd höjd. — För varje distriktsutskott är bankkonto upplagt i någon av stadens banker.

Inom distriktet finnes ett ställe, där kostnadsfria råd och upplysningar i rättsfrågor lämnas, samt en förlikningskommission för hyrestvister.

För framförande av allmänna synpunkter beträffande hjälpverksamheten och överläggning om viktiga frågor finnes en central distriktskommitté, bestående av det verkställande utskottet och en representant för varje distriktsutskott. Den har sammanträde en gång i veckan.

I Hamburg har ej bildats någon särskild organisation för arbetslöshetsunderstöd, enär den verksamhet, som i detta hänseende utövas av »Kriegshilfe», anses tillfyllestgörande, men myndigheterna hava ställt i utsikt anslag av allmänna medel härför, om så kommer att visa sig behöfligt. Medel för hjälpverksamheten erhålles genom frivilliga gåvor och offentliga insamlingar, som anordnas av det verkställande utskottet. Vid slutet av november 1914 hade på sistnämnda sätt influtit nära tre och en halv mill. mark, varjämte hansestädernas landsförsäkringsanstalt ställt en halv mill. mark till förfogande.

Den som söker arbetslöshetsunderstöd har att anmäla sig hos distriktsutskottet i den statsdel, där han är bosatt. Han hänvisas här av ett mindre av tre personer bestående utskott till en arbetsförmedlingsanstalt, varefter han dagligen skall infinna sig, medhavande ett identifieringskort. Kan arbete ej anvisas honom, avstämplas kortet med uppgift härom, och utgör denna stämpel bevis på understödsbehov i distriktsutskottet, som bestämmer och utdelar understödet.

Distriktsutskotten hade till en början full frihet vid fastställandet av understödsbeloppens storlek, men då det snart visade sig, att alltför olika grundsatser härvid kommo att tillämpas inom de skilda distrikten, måste en gemensam norm angivas. För att den möjlighet till anpassning efter de individuella fallen, som man med den medgivna friheten velat vinna, likväl ej skulle gå förlorad, fastställdes ej maximi- eller minimi-tan medelsatser, som allt efter omständigheterna må kunna över- eller understigas. Vad beträffar den form, vari understödet skall utgå, hava distriktsutskotten rättighet

att därom bestämma efter gottfinnande. Under den kalla årstiden kunna även anvisningar å bränsle utlämnas.

Bland de många särskilda områden, inom vilka »Hamburgische Kriegshilfe» verkar, må här ytterligare beröras folkbespisningen.

I alla delar av staden hava s. k. »krigskök» — till antalet över 100 — upprättats med lokaler i folkkaféer, hushållsskolor, fattighus, gymnastiksal, folkskolor, fabriker o. s. v. I vart och ett av dessa kök kunna 150 till över 1 000 personer dagligen erhålla middag till ett pris av 15 pfennig, antingen till förtäring å stället eller, då utrymmet ej tillåter detta, till avhämtning. Betalningen erlägges kontant eller utgöres av poletter, som utlämnats av »Kriegshilfe» eller enskilda. Krigsköken bestrida själva sina kostnader. Intet bidrag fordras, och ingen vinst får uppstå. Arbetet utföres dels av frivillig och dels av avlönad personal; den senares avlöning får dock ej tagas från medel, som influtit genom rörelsen. Av »Kriegshilfe» understödda kvinnor sändas stundom till köken för att biträda vid göromålen.

Att verksamheten på så många skilda ställen kan upprätthållas med ett enhetligt måltidspris möjliggöres genom en strängt enhetlig ledning. Maten lagas över allt efter samma recept, i samma mängd och på samma tid. Allt avfall tillvaratages och användes till svimmat. Födan utgöres av s. k. »Zusammengekochtes», bestående av kött, potatis, färsk grönsaker eller skidfrukter, gryn, ris och makaroner. Två gånger i veckan kokas fläsk i stället för kött.

Några mindre kök tillreda lättare föda för barn, som ännu ej hunnit till skolåldern. — Skolbarn till ett antal av 16 000 bespisas dagligen i av staden drivna hushållsskolor.

Föreståndarinnorna för krigsköken sammanträda en gång i veckan för att diskutera sina erfarenheter och framlägga sina önskemål. Då utdelas också matsedeln för kommande vecka, vilken utarbetas av en liten kommission. — Ett par recept, det ena för den 8 september och det andra för den 7 oktober 1914, må här anföras. Varje recept är beräknat för 50 personer.

1. *Oxkött med vita bönor*: 6 pund oxkött, 5 pund vita bönor, 20 pund gröna bönor, 20 pund skalad potatis, 15 lit. vatten, 250 gr. salt, 1 1/4 pund mjöl, persilja för 10 pfennig.

2. *Kålrotter med fläsk*: 6 pund fläsk, 20 pund skalade kålrötter, 30 pund potatis, 1 1/2 pund mjöl, 200 gr. salt.

Såsom av det sagda framgår, är »Hamburgische Kriegshilfe» en på frivillighetens väg organiserad hjälpinrättning av sådan omfattning och i så ändamålsenliga former, att direkt ingripande från myndigheternas sida ej behövt ifrågakomma. Däri ligger den enda principiella skillnaden mellan densamma och den understödsverksamhet, vartill på andra orter kommunala myndigheter i första hand givit upphov. Även där det senare är fallet, äger emellertid ett intimt samarbete mellan myndigheterna och enskilda organisationer för socialt arbete rum. Bland sammanslutningar av sistnämnda art, som äro av större betydelse, må här nämnas tvenne kvinnoöreningar: »Vaterländischer Frauenverein» och »Der nationale Frauendienst» (den senare föreningen i denna tidskrift, årg. 1914, h. 9. sid. 894, där några uppgifter om dess verksamhet lämnats, benämnd »nationalföreningen för kvinnlig värnplikt»).

»Vaterländischer Frauenverein», som stiftades år 1866, har till uppgift att i krigstider under preussiska landsföreningens av Röda Korset ledning men med bibehållande av sin egen organisation taga vård om sårade och sjuka soldater, i fredstid att förbereda sin krigsverksamhet, vid inträffat svårt nödtillstånd lämna hjälp till alla delar av landet, befordra sjukvården samt lämna sitt biträde till alla företag, som hava till uppgift lindrandet av ekonomisk och sedlig nöd.

Föreningens verksamhetsområde sträcker sig över Preussen och övriga delar av norra Tyskland; i sydtydskland finnas särskilda kvinnoöreningar med liknande uppgifter. — De äro alla sammanslutna i »Verband der deutschen Landes-Frauenvereine vom Roten

Kreutz». »Vaterländischer Frauenverein» förfogar över en betydlig förmögenhet, som sammanbragts i fredstid.

I spetsen för föreningen står en överstyrelse med säte i Berlin. Det praktiska arbetet utföres i filialföreningar, »Zweigvereine», som finnas till ett antal av omkring 2 000 med sammanlagt över en halv million medlemmar. Filialföreningarna sammansluta sig till provinsialföreningar. Sålunda verkar i rikshuvudstaden »Provinzialverein Berlin des Vaterländischen Frauenvereins».

Denna avdelning bedriver i Berlin en omfattande allmän understödsverksamhet. Den har en hjälphyrå, inrymd i själva riksdagshuset, där hjälpsökande varje förmiddag få anmäla sig. Den hjälpsökande hänvisas till styrelsen i något av de 8 distrikt, vari staden för ändamålet är indelad. Distriktsstyrelserna biträdas av inom distriktet bosatta s. k. »Vertrauensdamen», vilka i de hjälpsökandes hem göra sig underrättade om deras villkor, bistå dem med råd och söka över huvud taget vara dem till moraliskt stöd.

Föreningen har till sitt förfogande 9 hushållsskolor, där nödställda personer bespisas. Varje fattig, som där inkommer, erhåller för 10 pfennig en måltid, bestående av soppa och bröd. De, vilkas belägenhet undersökts av en »Vertrauensdame», erhålla poletter på 25 pfennig, som berättiga till en bättre måltid av soppa och kött. Poletter inköpas även av enskilda personer, som sedan utdela dem i stället för penningar. — Föreningen utlämnar även anvisningar å bröd, margarin och mjölk, vilka varor till i anvisningen angiven kvantitet erhållas i vilken matvaruaffär som helst. Anvisningarna inlösas sedermera av föreningen.

Den utdelar även penningar och klädespersedlar till behövande och lämnar hyresbidrag eller söker för hyresgästens räkning träffa överenskommelse med hyresvärderna om avprutning på hyran eller anstånd med densamma betalande.

Bland de speciella uppgifter, varåt »Vaterländischer Frauenverein» i Berlin ägnar sig, intager bispringande av barnaföderskor en framstående plats. Vid organiserandet av denna verksamhet antecknades först samtliga barnmorskors adresser, varpå staden indelades i 123 kretsar, så begränsade att 10 å 12 barnmorskor bo i varje. Därefter uppsöktes inom varje krets en fru, lämplig till kretsens »Vertrauensdame», under vars uppsikt verksamheten bedrivs. Barnmorskorna göra sig underrättade om de barnaföderskor inom kretsen, som äro i behov av hjälp, och göra anmälan härom till »Vertrauensdamen». Till varje moder utdelas tre paket, det ena innehållande sådana saker, som barnmorskan behöver vid förlossningen, det andra avsett för modern själv, och i det tredje klädespersedlar för barnet.

Beklädnadsartiklarna tillverkas av arbetslösa kvinnor, som i ersättning erhålla 1:50 mark per dag samt en närande soppa till middag. »Vaterländischer Frauenverein» anskaffar även underkläder till armén, för vilket ändamål den enskilda offervilligheten ställer rikligt material till dess förfogande. Tillklippning sker genom föreningens försorg, men stickning och syarbete utlämnas till behövande kvinnor, av vilka var och en härpå i genomsnitt förtjänar 8 mark per vecka. Kläderna förpackas i paket, vart och ett avsett för en man. Paketet innehåller en skjorta, 1 par kalsonger, 1 par strumpor, 1 par muddar, 1 par öronlappar samt cigarrer.

»Der nationale Frauendienst» stiftades den 1 augusti 1914. Dess uppgift är att sammanfatta alla kvinno- och välgörenhetsföreningar, som stå utanför »Vaterländischer Frauenverein», till ett så vitt möjligt enhetligt samarbete på dem närliggande områden. Den skall inrikta sin hjälpverksamhet på sådana områden, som ej nås av kommunala myndigheter, Röda Korset och »Vaterländischer Frauenverein». I ett flertal av Preussens provinshuvudstäder samt dessutom i ett stort antal andra tyska städer, särskilt i de större, hava sådana sammanslutningar kommit till stånd, delvis dock utan antagande av namnet »Der nationale Frauendienst». Bland annat hava de betydande socialdemokratiska och katolska kvinnoföreningarna på detta sätt vunnits för planmässig samverkan i den allmänna välfärdens tjänst.

Då på alla orter uppgifterna måste anpassas efter lokala förhållanden, bliver också arbetets organisation olikartad. Några upplysningar om Berlin-avdelningens verksamhet må här lämnas.

»Die Abteilung Berlin des Nationalen Frauendienstes» betraktar sig i första hand som en kommunalförvaltningens medhjälpare i den av densamma bedrivna hjälpverksamheten. Den har därför i anslutning till var och en av de 23 av kommunen bildade understödskommissionerna¹ upprättat en hjälpkommission. Dessa kommissioner hava tre huvuduppgifter, nämligen att gå befolkningen tillhanda med råd i alla frågor, som uppkomma med anledning av det närvarande läget, att förmedla privat hjälp samt att verkställa undersökningar rörande hjälpsökandes behov, dels då de äro berättigade att erhålla krigsunderstöd, dels ock i sådana fall, då lagligt anspråk å sådant ej förefinnes, men den hjälpsökandes nödläge likväl kan anses framkallat genom kriget. Han kan nämligen då genom kommunen erhålla hjälp av medel, som på enskild väg influtit. Undersökningar av förstnämnda slag göras blott på anmodan av vederbörande förståndare för kommunalt understödsdistrikt. Då ansökningarna föredragas i den offentliga understödskommissionen, hava hjälpkommissionens ordförande jämte den person, som gjort undersökningen, säte och stämma i densamma.

Vid centralstyrelsen har för varje specialområde, varpå verksamheten är inriktad, en avdelning upprättats, som har till uppgift att skaffa sig kännedom om vad som från offentlig eller enskild sida åtgjorts eller skall åtgöras på dess eget arbetsområde samt att i förening med övriga hjälporganisationer anordna sådana hjälpinrättningar, som ytterligare kunna vara av nöden.

En avdelning, som har angelägenheter rörande barnavård på sin lott, samlar sålunda uppgifter om »Kindergärten», barnkrubbor och andra likartade anstalter, mottager anmälningar om familjer, som vilja upptaga eller bespisa barn, m. m. En annan, som sysslar med näringsfrågor, har bland annat att hålla reda på alla bespisningsställen i staden, att biträda vid upprättandet av nya och att förmedla matpoletter. En tredje med bostadsförmedling till uppgift vidtager åtgärder för att skaffa lärarinnor, hemlösa fruar och flickor samt personer, tillhörande fria yrken (konstnärer, musici o. s. v.), tak över huvudet. Vidare finnas särskilda avdelningar för beklädnad, arbetsförmedling, arbetsanskaffning, för arbete i pressen, för förmedling av frivilliga i det sociala arbetet och för upplysningsverksamhet beträffande hyres- och fastighetsfrågor.

För att snabbt kunna anskaffa de nödiga underrättelserna stå avdelningarna i regel bunden förbindelse med de stora hjälporganisationerna och med enskilda föreningar. Inom centralstyrelsen sammanställas dagligen på så sätt ingångna meddelanden med tillfogande av alla med hänsyn till krigets inre återverkningar av statliga och kommunala myndigheter utfärdade förordningar och bestämmelser till en rapport, som tillställas alla hjälpkommissionerna. Härigenom bliva dessa iståndsatta att alltid lämna korrekta uppgifter och giva sådana råd, som för ögonblicket äro de lämpligaste, samt slutligen ingripa hjälpende, där hjälp på annat sätt ej erhållits.

Då föreningen endast avser att förmedla enskild hjälp, har den ej sökt skaffa sig medel genom offentliga insamlingar o. d. Enär den omfattas med stort förtroende av allmänheten, har den likväl kommit i besittning av tillgångar, då den från flera sidor erhållit gåvor, varöver den själv äger förfoga.

Livsmedelsfrågan. Såsom i denna tidskrift årg. 1914, h. 11, sid. 1160 ff. meddelades, fastställdes i slutet av oktober och början av november 1914 *maximipriser* för grosshandeln med de viktigaste livsförnödenheterna, däribland för råg, vete, havre, korn och kli.

Då lagarna varit gällande omkring en månad och deras verkningar hunnit iakttagas, befanns en revision vara nödig. En sådan verkställdes, och de nya bestämmelserna trädde i kraft den 24 december.

¹ Se »Medd.» årg. 1914, h. 9, sid. 895 o. h. 11, sid. 1155.

De i de första författningarna meddelade föreskrifterna om råg- och veteprisernas automatiske höjning vid stigande kvalitetsvikt äro i de nya upphävida. Det hade nämligen visat sig, att bestämmelserna härom utnyttjades till lagens kringgående. Försäljaren uppgav varan äga en högre kvalitetsvikt än den i verkligheten hade och försålde den blott under villkor, att köparen underlät att kontrollera uppgiftens riktighet. För övrigt blevo priserna å råg och vete oförändrade, men å korn höjdes de å samtliga huvudorter och för alla kvaliteter till samma nivå som för råg, varjämte det stadgades, att även gröpat, krossat eller på annat sätt sönderdelat korn skall vara underkastat ett maximipris, som med 10 mark per ton överstiger priset per ton råg. Den avsevärda höjningen av kornpriserna — 15 å 13 mark å de olika huvudorterna — företogs, enär de första priserna voro så låga, att lantbrukarna ej ville eller kunde sälja för sådana priser men å andra sidan förstodo att göra prisbestämmelserna alldeles illusoriska genom att uppgiva högre hektolitervikt än 68 kg., även om den var lägre. För vara med högre hektolitervikt än 68 kg. gällde nämligen ej maximipris. På grund härav sprungo i själva verket kornpriserna upp till en sådan höjd, att det för lantbrukare, som innehade råg, hade varit förlustbringande att utbyta denna mot korn för foderändamål. Trots gällande utfodningsförbud användes också stora kvantiteter råg till foder.

Å havre höjdes de den 5 november fastställda maximipriserna å alla huvudorterna med 2 mark.¹

Maximipriserna gälla ej för utsädesspannmål, som bevisligen härrör från lantbruksföretag, vilka under de två senaste åren producerat sådan spannmål till avsalu, samt ej heller för försäljning av havre, korn och sönderdelat korn till detaljhandlare och förbrukare, då kvantiteten ej överstiger tre ton.

Bestämmelsen om maximiprisets höjande med 1.50 mark den 1 och 15 i varje månad efter 1914 års utgång upphävdes beträffande havre men kvarstod oförändrad för de övriga spannmålsslagens vidkommande.

Vidare stadgades, att priset för 100 kg. råg- och vetekli vid försäljning genom producenten ej får överstiga 13 mark och att av återförsäljare ej får fordras högre betalning än 15 mark för samma kvantitet inländsk vara. Vid köp av mindre än en ton får dock i båda fallen priset sättas till 15.5 mark.

Enligt de första förordningarna gällde alla leveranser utan säck. Då det emellertid befanns, att orimligt hög betalning fordrades för säckhyra eller vid säckarnas ingående i köpet och maximipriserna alltså även på detta sätt kringgingos, fastställdes i de nya fixa priser för säckhyra och för köp av de säckar, vari varorna äro förpackade. Ej heller lämnades ursprungligen någon laglig möjlighet öppen för uppkomsten av handelsvinst vid förmedling mellan producenten och förbrukare, då de förra ej sålde under maximipriset. Handlanden tog betalt för sina besvär genom provisionsavgifter, som ej kunde kontrolleras. I de nya prislagarna för spannmål finnes emellertid en bestämmelse inryckt, som stadgar, att vid föryttring av spannmål genom handel, må till maximipriset beräknas ett tillägg, som ej får överstiga 4 mark per ton. Detta tillägg innefattar kommissions-, förmedlings- och dylika avgifter ävensom ersättning för alla slags omkostnader utom sådana för säckar och frakt.

Den 23 november 1914 fastställdes maximipriser för inländsk matpotatis (»Soc. Medd.» 1914, h. 11, sid. 1163). Den 15 februari 1915 höjdes dessa priser för vara av bästa slag med ej mindre än 40 mark per ton i de olika prisdistriktet. Efter detta datum betingar sålunda en ton matpotatis av sorterna Daber, Imperator, Magnum bonum och Up to date vid försäljning genom producenten 90 mark i östra prisdistriktet, 92 mark i mellersta, 94 mark i nordvästra och 96 mark i västra och södra. Maximipriserna för sämre sorter sattes genomgående 5 mark lägre än de ovan nämnda. Samtidigt bestämdes, att potatis, som skördas under tiden 1 maj—15 augusti 1915, ej får säljas till högre pris än 20 mark per 100 kg.

¹ Om senare av särskilda orsaker vidtagen förhöjning av maximipriserna å havre och korn, se nedan sid. 216.

Denna betydliga prisförhöjning vidtogs för att producenterna skulle förmås att släppa fram potatisen på marknaden i större utsträckning än som dittills skett.

Från och med den 11 december 1914 äro maximipriser fastställda även för foderpotatis samt torkade eller på annat sätt framställda potatisprodukter. Det högsta tillåtna priset per ton inländsk foderpotatis sattes till resp. 36, 37·50, 39 och 40·50 mark i de olika prisdistrikten i ovan nämnd ordning. Dessa priser gälla ej för köp, som ej överstiga en ton.

Vid försäljning av inländska torkade eller på annat sätt framställda potatisprodukter genom fabrikanten var enligt förordningen det högsta tillåtna priset för potatisflingor 23·5 mark, för potatissnitsel 22·25 mark, för potatisvalsmjöl 27·5 mark och för potatisstärkelse och potatisstärkelsemjöl 29·8 mark, allt för en vikt å 100 kg.

Från den 25 februari äro ovanstående maximipriser för foderpotatis höjda med 10 mark och för potatisprodukter med 11·5 mark utom för torkad potatisstärkelse och potatisstärkelsemjöl, beträffande vilka ämnen priset ökades med 18·2 eller till 48 mark. För återförsäljning gälla särskilda maximipriser inom de olika prisdistrikten. Vid försäljning av mindre än 5 kg. gälla ej maximipriserna.

För att reglera avsättningen av potatisprodukter för brödtillverkning har i Berlin bildats ett bolag, »Trockenkartoffel-Verwertungs-Gesellschaft», som står under rikskanslerns uppsikt. Genom förbundsrådsförordning är stadgat, att var och en, som framställer eller låter framställa sådana potatisprodukter, må till och med den 30 sept. 1915 förutträffa dem blott genom detta bolag.

Genom de ändringar, som den 28 oktober 1914 vidtoges i lagen angående fastställandet av maximipriser av den 4 augusti, stadgades, att myndigheterna ägde exproprierä förnödenheter, för vilka maximipriser blivit fastställda.¹ Den 17 december ändrades lagen i detta hänseende ånyo. Enligt den avfattning, som den nu erhöill, kunde varorna exproprieras till förmån för bestämd person på av denne framställd begäran. Bestämmelsen om att sådan begäran skulle framställas blev dock den 21 januari 1915 upphävd.

För utdrygning av brödsädsförråden hava även nya bestämmelser utfärdats angående *förmalning och sädens användande till foderändamål samt rörande tillverkning av bröd*.

Från och med den 11 januari måste råg utmalas till minst 82 % och vete till minst 80 %. Myndigheterna kunna dock medgiva, att av det härvid tillverkade mjölet högst 10 % må utgöras av extraktmjöl. Vetemjöl får avsättas blott i blandning, innehållande 30 viktdelar rågmjöl på 100 delar av totalvikten. Veteextraktmjöl får avsättas oblandat, och rågextraktmjöl får ej användas till blandning.

Från och med den 26 januari är det förbjudet att använda följande varor och produkter till foder: förmalningsbar råg-, vete- och havrespannmål, vare sig hel, krossad eller på annat sätt sönderdelad, ren eller blandad med annan säd, vidare råg-, vete- och havremjöl, som rent eller blandat med annat mjöl är lämpligt till brödtillverkning, samt bröd med undantag av fördärvat bröd och bröдавfall. Havre får dock användas till foder för hästar och andra hovdjur. Landscentralmyndigheterna kunna även, om tränande skäl föreligga, tillåta jordbrukare att använda råg och havre av egen produktion till utfodring av egen kreatursbesättning.

Med avseende på tillverkning av bröd gälla från och med den 15 januari i huvudsak följande föreskrifter:

Vid tillverkning av bröd må oblandat vetemjöl samt vete- och rågextraktmjöl ej användas.

Vid tillverkning av vetebröd, varmed avses sådant bröd — med undantag av bakelser — vari vetemjöl ingår, skall dylikt mjöl användas i en blandning, vars vikt till 30 % utgöres av rågmjöl. Högst 20 viktdelar av vetehalten kunna ersättas med potatisstärkelsemjöl eller andra mjörlartade ämnen.

¹ »Medd.» 1914, h. 11, sid. 1161.

Till rågröd, d. v. s. bröd, vid vars tillverkning mer än 30 viktdelar rågmjöl på 70 viktdelar annat mjöl eller mjölnartade ämnen blivit använda, skall även potatis brukas. Potatishalten skall genom tillsättning av potatisflingor, potatisvalsmjöl eller potatisstärkelsemjöl uppgå till minst 10 viktdelar på 90 viktdelar rågmjöl. Användes krossad eller riven potatis, måste potatishalten uppgå till minst 30 viktdelar på 90 viktdelar rågmjöl.

Vetemjöl får ej användas vid tillverkning av rågröd. Landscentralmyndigheterna kunna dock av särskilda orsaker tillåta, att rågmjöl må ersättas med vetemjöl till högst 30 viktdelar.

I stället för potatis kan kornmjöl, havremjöl, rismjöl eller korngröpe användas till samma mängd som potatisflingor.

För bröd, bakat av rågmjöl, vid vars tillverkning rågen blivit utmald till mer än 93 %, gälla ej ovanstående föreskrifter.

Vid tillverkning av bakelser, varmed menas sådana bakverk, i vilka mer än 10 viktdelar socker på 90 viktdelar mjöl eller mjölnartade ämnen kommit till användning, får ej mer än halva vikten av den förbrukade mjölkvantiteten bestå av vete.

Rågröd, som väger mer än 50 gram, får utlämnas från bagerier och konditorier först 24 timmar efter bakningsprocedurens slut.

Då det var att antaga, att hembakning på grund av denna förordning skulle tilltaga för tillverkning av vanligt rent vetebröd, har det stadgats, att utlämning av vetemjöl, även av kvarnar, blott får ske i blandning; även om vete förmales för en annans räkning, skall kvarnen verkställa blandningen.

Vid årsskiftet grundades genom preussiska regeringens initiativ det s. k. »*krigsspannmålsbolaget*» (Kriegs-Getreidegesellschaft), som skall uppköpa ett par millioner ton spannmål, varav intet får säljas före den 15 maj 1915. Genom denna åtgärd skall alltså brödsädstillgången under de sista månaderna före nästa skörd tryggas. Bolaget utrustades även med rätt att expropriera spannmål. Aktiekapitalet utgör 50 millioner mark, varav preussiska staten tecknat 21 millioner, städer med mer än 100,000 invånare 20 millioner och en del större industriföretag återstoden eller 9 millioner mark. Bolaget har emellertid sedermera erhållit ännu betydelsefullare uppgifter än de vid stiftandet avsedda.

De ovan refererade åtgärderna visade sig så småningom i stort sett ej motsvara de på dem ställda förväntningarna. Livsmedlen kunde ej i önskvärd utsträckning framtvingas i marknaden, även maximipriserna kunde användas i spekulationssyfte, och konsumtionen syntes ej undergå någon avsevärd inskränkning. Då återvände förbundsrådet till en tanke, med vilken det lär hava sysselsatt sig redan i september, men som då på grund av dess vittgående konsekvenser blev undanskjuten av maximiprislagstiftningen och utdrygningsbestämmelserna, nämligen den att göra *livsmedelsomsättningen till offentligt monopol*. Genom en av förbundsrådet den 25 januari utfärdad kungörelse angående regleringen av handeln med brödsäd och mjöl har ock beträffande dessa varor monopolet blivit infört. I en av preussiska statsministeriet offentliggjord kommuniké säges, att denna kungörelse betecknar »ett långt djupare ingrepp i folkets ekonomiska liv än alla hitintills av förbundsrådet träffade ekonomiska åtgärder». Kungörelsens huvudsakliga innehåll är följande.

Dess första paragraf föreskriver, att från och med den 1 februari 1915 alla i riket befintliga förråd av vete och råg, vare sig i rent, blandat, tröskat eller otröskat tillstånd, samt alla förråd av vete-, råg-, havre- och kornmjöl skola beslagtagas, spannmålen till förmån för krigsspannmålsbolaget och mjölet för det kommunalförbund (d. v. s. krets), inom vars område det befinner sig.

Undantagna från beslag äro — utom sådana varor, som befinna sig i offentlig ägo — förråd å mjöl och otröskad spannmål, som tillsammans ej överstiga 100 kg.

Trots beslaget upphör dock ej all förfoganderätt över varorna. Försäljning får ske till krigsspannmålsbolaget och till det kommunalförbund, inom vars område de beslag-

tagna förråden befinna sig. Lantbrukare må för sina familjer och tjänare, undantagsberättigade och arbetare, som uppbära brödsäd eller mjöl som lön, förbruka 9 kg. brödsäd eller 7.2 kg. mjöl per person och månad. Lantbrukaren får också under våren av den beslagtagna spannmålen taga nödigt utsäde.

Bagare och konditorer äro berättigade att dagligen förbaka mjöl till en myckenhet, som motsvarar tre fjärdedelar av dagsförbrukningen under tiden 1—15 januari 1915. Denna inskränkning gäller även för den händelse att de använda mjöl, som är undantaget från beslag.

All handel med beslagtagna varor är ej heller förbjuden. Handlande och handelskvarnar få nämligen föryttra mjöl till en kvantitet, som månatligen motsvarar hälften av den under tiden 1—15 januari 1915 omsatta kvantiteten. Ävenledes får genom lantbrukare och handlande sådan utsädesspannmål levereras till utsäde, som bevisligen härrör från lantbruksföretag, vilka under de två sista åren producerat utsädesspannmål till avsalu.

Innehavare av de varor, som äro underkastade beslag, ålades i kungörelsen, att under tiden 1—5 februari lämna myndigheterna uppgift om storleken av förråden utav dessa varor. Denna deklaraionsplikt utsträcktes även till havre. Varor, som befunno sig under transport, skulle efter framkomsten till bestämmelseorten redovisas av mottagaren. Beträffande förråd, som understego 100 kg., fordrades en försäkran om att de ej voro större. Bagare, konditorer, kvarnar och handlande, som hade för avsikt att begagna sig av de ovan refererade bestämmelserna om tillåtelse att förbaka eller avsätta beslagtagna varor, hade att samtidigt inlämna uppgift över de kvantiteter, som de under tiden 1—15 januari 1915 förbrukade till bakning, resp. föryttrade.

Sedan varorna blivit beslagtagna, kunna de *exproprieras*, varvid genom förordnande av vederbörlig myndighet äganderätten till dem överflyttas på den person, till vars förmån de blivit beslagtagna eller på den, som den närmast berättigade i sitt ställe föreslår.

Innan expropriation av lantbrukare tillhöriga förråd försiggår, skall det fastslås, huru mycket utsädesspannmål, brödsäd eller mjöl han enligt de för lantbrukare gällande undantagsbestämmelserna behöver intill den 15 augusti 1915. Dessa förråd undantagas från expropriation och bliva därigenom också frigjorda från beslaget.

Den, till vars förmån varorna blivit exproprierade, skall för dem erlägga betalning, som för sådana förnödenheter, vilka äro belagda med maximipriser, fastställas med hänsyn till det vid tidpunkten för expropriationen gällande maximipriset. Vid fastställande av pris för varor, som ej blivit åsatta maximipriser, lägges medelpriset för tiden 1—15 januari 1915 å de marknadsplatser, som äro bestämmande för prisbildningen, till grund för värderingen.

Är spannmål otröskad, sträcker sig beslag och expropriation även till halmen, som dock bliver frigjord härifrån, så snart tröskning skett. Myndigheterna kunna ålägga den ursprunglige ägaren att företaga tröskningen, som även kan verkställas av tredje person på den förres bekostnad och med hans verktyg, därest han vägrar att efterkomma dylikt åläggande.

Den spannmål, som ett kommunalförbund behöver för befolkningens födande, har det att begära av krigsspannmålsbolaget, som då skall leverera eller för kommunalförbundet låta exproprierade de nödiga kvantiteterna.

Det mjöl, som kvarnarna äga och som de ej äro berättigade att fritt avyttra, skall lämnas till krigsspannmålsbolaget eller till vederbörligt kommunalförbund mot ett pris, som bestämmes av myndigheterna. Kvarnarna äro ock skyldiga att mot ersättning förmåla spannmål, som för detta ändamål tillställas dem av krigsspannmålsbolaget eller kommunalförbund. Det vid malningen uppkomna kliet skall avsättas på platser, som blivit bestämda av rikskanslern.

Som av det sagda framgår, sker distribueringen av brödsäds- och mjölförråden genom kommunalförbunden och krigsspannmålsbolaget. Ledningen härutinnan ligger dock hos en för detta ändamål nybildad myndighet, den s. k. riksdistributionsanstalten (Reichsverteilungsstelle), som enligt ordalydelsen i kungörelsen »med krigsspannmålsbolagets

hjälp skall sörja för de tillgängliga förrådens fördelning över hela riket intill tiden för nästa skörd i enlighet med av förbundsrådet fastställda grunder. Det består av 16 förbundsrådsledamöter och en representant för lantbruket, en för handelsvärlden och en för stadsintresset.

Landscentralmyndigheterna hade att före den 20 februari lämna riksdistributionsanstalten uppgift om alla i riket befintliga förråd samt förteckning över samtliga inom varje kommunalförbund boende personer, som äro berättigade till underhåll å jordbruk. Distributionsanstalten uträknar, huru mycket brödsäd och mjöl får användas inom varje kommunalförbund under viss tid. Dess egentliga verksamhet började den 1 mars.

Kommunalförbunden reglera förbrukningen var inom sitt område. Varje kommun om mer än 10 000 invånare kan dock själv få utöva denna rätt inom sitt område.

Kommunalförbund resp. kommuner äro i och för sin verksamhet i nämnda hänseende utrustade med befogenhet att utfärda vissa föreskrifter. De kunna bland annat bestämma, att blott enhetsbröd, d. v. s. bröd av bestämd form och vikt, får tillverkas, förbjuda eller inskränka bakning av bakelser samt inskränka handeln med bröd och mjöl till bestämda kvantiteter, platser och tider eller på annat sätt. Enligt ett senare tillägg till kungörelsen äro de även berättigade att infordra närmare uppgifter beträffande förråd å mindre än 100 kg. samt genom vederbörlig myndighet låta exproprieras dem, därest de överstiga 25 kg. För genomförandet av dylika åtgärder skola i kommunalförbund eller kommun särskilda kommissioner bildas.

Kungörelsens föreskrifter gälla ej för spannmål och mjöl, som införts från utlandet efter den 31 januari 1915.

Då det var att antaga, att privata hushåll under dagarna mellan kungörelsens utfärdande och ikraftträdande skulle söka förvärva mjöl i större mängd än under vanliga förhållanden, därest sådant ej förhindrades, förbjöds under tiden 26—31 januari allt utlämnande av mjöl utom till myndigheter, offentliga och allmännyttiga anstalter, handlande, bagare och konditorer.

Den 9 februari förordnade riksdistributionsanstalten, att kommunalförbunden skulle draga försorg därom, att det mjöl, som förbrukades inom deras områden, ej överstege en kvantitet av i genomsnitt 225 gram per dag och person. Med hänsyn tagen till den föreskrivna potatishalten i brödet motsvarar detta kvantum 2 kg. bröd per vecka. Distributionsanstalten beslöt emellertid den 3 mars, att den dagliga mjölmängden per huvud skall sänkas till 200 gram, vilken kvantitet enligt vad vetenskapliga undersökningar skola hava givit vid handen, är fullt tillräcklig. Den nya ordningen skulle vara genomförd senast den 15 mars.

Omedelbart efter monopolkungörelsens utfärdande började kommunerna vidtaga sina åtgärder för att organisera den dem påvilande skyldigheten att kontrollera konsumtionen. I Berlin trädde den första kommunala förordningen angående mjöl- och brödhandelns reglering i kraft redan den 1 februari.

Fördelningen av bröd och mjöl i de större städerna sker vanligen med tillhjälp av s. k. *brödkort*. I Berlin erhåller varje person, som anmält sig hos polisen, oavsett om han är ensamstående eller tillhör en familj, ett sådant, gällande för en vecka. Kortet är uppdelat i rutor, av vilka var och en representerar en bröd- eller mjölkvantitet av viss åsatt vikt. Vid utlämnandet av varan borttagas så många rutor, som motsvara vikten. Intet bröd eller mjöl erhålles utan företeende av kortet. Det åligger i allmänhet husvärdarna att bland sina hyresgäster fördela brödkorten. Hotell få dagliga kort för så många personer som anmälts för polismyndigheten. Tillfälliga gäster å restauranger erhålla bröd blott mot företeende av brödkort, eller ock kunna de själva medtaga bröd. Till genomresande, som ej hava brödkort, må på hotellden dock utlämnas bröd till en kvantitet, som uppgår till högst 5 % av den dagen förut å hotellet utspisade brödmängden. Å järnvägsrestauranger erhåller den resande bröd mot uppvisande av järnvägsbiljett. — Den som utlämnat bröd eller mjöl skall föra noggranna böcker över omsättningen.

Den 13 februari utkom en kungörelse, i vilken förordnas, att från och med den 16 samma månad alla i riket då befintliga *förråd å havre skola beslagtogs* för krigshärens räkning. Undantagna från beslaget bliva partier, som ej överstiga 100 kg. Av beslagtagen havre må dock hästägare dagligen utfordra i genomsnitt 1 1/2 kg. per häst samt lantbrukare, dels till utsäde använda 150 kg. per har, dels framställa näringsämnen. På beslaget följer expropriation, varvid dock undantagas — utom utsädehavre — 300 kg. för varje ägaren tillhörig häst, vilken kvantitet anses tillräcklig, tills nästa skörd bliver tillgänglig. Innehar hästägaren ej havre i tillräcklig mängd enligt denna beräkning, fyller hans behov genom expropriation.

På samma sätt som havre beslagtogs från och med den 12 mars enligt en den 9 i samma månad utfärdad kungörelse allt korn inom riket med undantag av förråd, understigande 1 ton. Hos lantbrukare undantages vid den därpå följande expropriationen så mycket foderkorn, som behöves för egen kreatursbesättning.

Priset för exproprierade förråd å havre och korn fastställs på grundval av maximipriset, som för att spannmålen utan förlust för ägaren skall kunna ersättas med andra foderämnen höjdes, för havre med c:a 50 mark per ton å de olika huvudorterna (högst i Dortmund och Strassburg i E. till 275 mark och lägst i Gleiwitz till 254 mark) och för korn genomgående med 50 mark. Bestämmelsen om kornprisernas stigande var fjortonde dag upphävdes samtidigt.

Med avseende på åtgärder i livsmedelsfrågan i övrigt må följande ytterligare anföras.

Vid krigsutbrottet *förbjöds utförsel av socker*, varav dock produktionen överstiger det inländska behovet. Överskottet användes till kraftfoder, vartill råsocker särdeles väl lämpar sig. För reglering av tillverkningen och förbrukningen av socker och sockerhaltiga varor har en serie förordningar utfärdats. Då den tyska årsproduktionen av råsocker utgör i genomsnitt 2.6 millioner ton och blott hälften härav konsumeras inom landet, kan en ganska betydlig del av foderbristen — som beräknats till c:a 3 millioner ton — på detta sätt fyllas. Även många andra utvägar har man funnit till fodernödens avhjälpande. Så hava exempelvis metoder utexperimenterats för ett rationellt tillvaratagande av köksavfall till svinmat. Särskilt i städerna brukar eljest en stor del av avfallet förfaras.

Allt användande av *mjöl för tillverkning av tvål och såpa har förbjudits*. — De större ölbryggeriernas *maltförbrukning har inskränkts* med 40 %, de mindres med 30 %.

För ökande av livsmedelsproduktionen under nästa skördeår skall all jord, som kan ge någon avkastning, i största möjliga utsträckning utnyttjas. Odlingsbara områden i statsskogarna skola sålunda kostnadsfritt upplåtas till brukning under en tid av tre år mot villkor, att den första skörden utvinnes redan i år. Obebyggda tomter och andra öppna platser i städerna anses med fördel kunna användas till odling av potatis och köksväxter. Endast i Berlin finnas omkring 765 har jord, som på detta sätt kan komma till nytta. För tillgodogörandet av denna areal har en allmännyttig kooperativ förening bildats.

Konstgödning införes under normala förhållanden till största delen från utlandet. Då importen nu är avbruten, måste bristen ersättas med landets egna hjälpmedel. För detta ändamål hava vidtagits åtgärder för ammoniakproduktionens höjande.

Ett systematiskt arbete pågår för folkets upplysande hur konsumtionen bör regleras, hur livsmedel bäst kunna tillvaratagas, skyddas mot förstöring m. m. För att bedriva sådan upplysningsverksamhet i Berlin, särskilt bland hustrur, tillhörande arbetar- och medelklassen, har där bildats en kommission under namnet »Kriegsausschuss für Volksernährung». På dess föranstaltande anordnas föredrag och kurser i matlagning.

För att tillvarataga konsumenternas intressen under de rådande abnorma förhållandena på livsmedelsmarknaden bildades under sistlidna december månad en organisation,

»Kriegsausschuss für Konsumentenintressen», som representerar minst 15 millioner konsumenter. Kommissionen har till syfte att genom en upplysningsbyrå lämna konsumenterna råd angående hushållningen med livsmedelstillgången, att såsom sakkunnig representant för konsumenterna framhåva dessas berättigade intressen inför myndigheterna, folkrepresentationerna och den allmänna opinionen samt att motverka otillbörlig prisstegring.

5. Holland.

Maximiprislagstiftning. För att hindra oskäligen prisstegring å livsmedel utfärdades den 3 augusti 1914 en kungl. förordning, som uppdrog åt kommunala myndigheter att för minuthandeln fastställa maximipriser, vilka dock ej fingo överstiga följande belopp:

	Kg.		Kg.
kaffe	1·16 gulden	rågbröd	0·18 gulden
te	2·20 »	havregryn	0·25 »
socker	0·55 »	bönor	0·30 »
rågmjöl	0·25 »	potatis	0·07 »
vetemjöl	0·35 »	smör	1·50 »
vetebröd	0·22 »	marгарin	1·00 »

I en del kommuner infördes för ett större eller mindre antal av de i listan nämnda varorna maximipriser, som dock vanligen sattes lägre än de högsta tillåtna.

Den 5 september fastställde regeringen maximipriser för födoämnen i grosshandeln. Priset för 100 kg. vete av bästa slag sattes till 12 gulden och för 100 kg. inländsk råg till 10 gulden. Den 2 oktober höjdes priserna å vete och råg. Från denna dag skulle följande maximipriser gälla för dessa varor samt för mjöl och bröd:

	Gulden.		Gulden.
vete	12·50 per 100 kg.	rågmjöl	13·00 per 100 kg.
råg	11·00 » » »	vetebröd	0·23 » 1 »
vetemjöl	16·35 » » »	rågbröd	0·12 » » » ¹

Socker hörde till de varor, som i början av augusti 1914 belades med exportförbud, men då Holland producerar mera socker än vad som förbrukas inom landet, har förbudet blivit upphävt i så måtto, att 60 % av årstillverkningen må utföras. För det socker, som avsattes inom landet, har fastställts ett maximipris å 0·55 gulden per kg. i minuthandeln och å 48·5 gulden per 100 kg. i grosshandeln.

7. Schweiz.

Livsmedelsfrågan. Den 10 augusti 1914 trädde en av förbundsrådet samma dag utfärdad lag, angående reglering av priserna å livsförnödenheter, i kraft. I densamma stadgas förbud mot att personer, som sätta priser å födoämnen och andra förnödenheter, under det uppkomna kristillståndet må bereda sig större förtjänst än vanligt. Ävenledes förbjudas inköp av livsmedel i större mängder än under normala förhållanden.

¹ Från och med den 6 oktober nedsatt till 0·10 gulden.

Samma lag uppdrager åt kantonmyndigheterna att vid behov fastställa maximipriser å födoämnen och andra förnödenheter.

Under den första krigsmånaden inträdde i Schweiz liksom i andra länder en stark prisstegring å livsmedel. En undersökning av prisrörelsen beträffande omkring 50 olika varor under tiden från den 1 juni till den 1 september 1914, verkställd på grundval av uppgifter från 196 konsumtionsföreningar med ett medlemsantal, som motsvarar omkring en fjärdedel av hushållen i Schweiz, framvisade i huvudsak följande resultat: hushållsbröd hade stigit med 3·7 %, vetemjöl med 11·0 %, pärlgryn med 8·0 %, havregryn med 18·9 %, hushållssmör med 4·1 %, ägg med 14·4 % och socker med 28·1 %. En del varor hade dock fallit i pris, såsom kött, bordssmör, ost och mjölk.

I början av augusti utfärdades utförselsförbud för flera varor, såsom hästar, nötkreatur, svin och får samt födo- och foderämnen av alla slag. Mjölk undantogs dock från förbudet.

Trots exportförbudet var dock tillgången å brödsäd knapp, varför en serie förordningar utfärdades under augusti och september månader med bestämmelser för att skydda brödsäddarna.

Regeringen bemyndigades att, om så befunnos nödvändigt, antingen direkt av producenterna eller genom hushållningssällskapen uppköpa spannmål till bestämda priser, motsvarande produktionspriset med tillägg för omkostnaderna för transport. De skulle dock för 100 kg. vete, råg, korn och havre ej överstiga resp. 29, 24, 23 och 24 francs. Den på detta sätt av staten övertagna spannmålen skulle i den mängd som befunnos nödigt och mot ett pris av 30 francs per 100 kg. för vetets vidkommande överlåtas på kvarnarna, som i så fall skulle upprätthålla ett maximipris av 38 francs per 100 kg. vetemjöl.

Dessutom föreskrefs, att kvarnarna tills vidare skulle framställa blott den normala mjölsorten samt att till brödframställning användbar spannmål ej finge användas till kreatursfoder.

Inländsk spannmål kan exproprieras.

Förbundsrådet har sedermera självt tagit spannmålsimporten från utlandet om hand och för detta ändamål bland annat förhyrt ett särskilt ångfartyg. Samtidigt med att beslut härom fattades, höjdes maximipriset för vete till 32 francs och för av kvarnarna försålt vetemjöl till 40 francs per 100 kg. Majs åsattes ett maximipris av 22·5 francs pr 100 kg.

Preliminär översikt över byggnads- och bostadsförhållanden å de orter, som berörts av 1912—1914 års allmänna bostadsräkningar.

Bostadsräkningarnas anordnande och verkställande.

Undantager man städerna Stockholm och Göteborg, där bostadsräkningar sedan någon tid tillbaka pläгат anordnas på kommunalt initiativ, har kännedomen om inom vårt land rådande byggnads- och bostadsförhållanden hittills varit i hög grad bristfällig. Detta är så mycket mera att beklaga, som varje fruktbringande reformarbete inom bostadsfrågans område har till förutsättning noggrann kunskap om de förhandenvarande bostadsvillkoren.

När därför i början av år 1912 de mindre bemedlades bostadsfråga i hela dess vidd upptogs till prövning från statens sida genom tillsättande av den s. k. Bostadskommittén, såg denna sig för sitt arbete i behov av möjligast fullständig kunskap om inom olika landsdelar rådande byggnads- och bostadsförhållanden. Efter samråd med nämnda kommitterade utarbetades inom kommerskollegium plan till en allmän bostadsräkning, vilken till en början blott skulle omfatta ett mindre antal orter, nämligen 21 utvalda stadssambällen och landskommuner, men efter hand vidgas till större omfång.

Denna plan vann Kungl. Maj:ts bifall, och genom kungl. kungörelse ålades en var, som på ifrågavarande orter ägde eller brukade fast egendom, att vid mantalsskrivningen för år 1913 avgiva uppgift enligt av kommerskollegium fastställda formulär om storleken och beskaffenheten av sin bostad m. m. Då erfarenheten från dylika bostadsräkningar visat, att, trots all samvetsgrannhet från uppgiftslämnarnas sida, åtskilliga formulär bliva felaktigt eller ofullständigt ifyllda, ansågs det emellertid synnerligen önskvärt, att primärmaterialet omedelbart efter dess insamlande underkastades en förberedande granskning och komplettering av några med ortens befolknings-, bostads- och inkomstförhållanden förtrogna personer. Med hänsyn härtill riktades till bostadsräkningsorternas kommunalmyndigheter en hemställan att genom särskilda kommittéer eller eljest på sätt, som kunde befinnas lämpligt, låta kontrollera de till bostadsräkningen inkommande uppgifterna med avseende på deras fullständighet och riktighet. Denna hemställan villfors undantagslöst av resp. orter.¹

Det vid 1912—1913 års bostadsräkning inkomna statistiska primärmaterialet är för närvarande under bearbetning inom socialstyrelsen, som fr. o. m. år 1913 från kommerskollegium övertagit ifrågavarande utredning. Tack vare det intresserade och sorgfälliga sätt, på vilket de kommunala granskningskommittéerna i allmänhet fullgjort sitt värv, utmärker sig detta material för fullständig-

¹ Jfr »Sociala Meddelanden» 1912, sid. 56 ff., 824 ff.

het och pålitlighet, och hava på grundval av detsamma hittills publicerats nio bostadsstatistiska lokalmonografier.¹ Flera skola följa, varigenom detaljerad kunskap erhålles om, huru bostadsförhållandena gestalta sig såväl i storstäder som i småsamhällen, såväl i stillastående orter som i raskt växande samhällen, såväl i utpräglade industridistrikt som i rena jordbruksbygder o. s. v.

Med hänsyn till undersökningsområdets ringa omfattning kan dock på grundval av 1912—1913 års bostadsräkning icke erhållas annat och mera än en visserligen ganska detaljerad skildring av byggnads- och bostadsförhållandena inom ett antal socialekonomiska huvudtyper av orter och knappast någon mera allmängiltig bild av rådande bostadsvillkor inom samtliga delar av vårt vidsträckta land. Med hänsyn härtill hemställde socialstyrelsen, efter samråd med Bostadskommittén, hos Kungl. Maj:t, att bostadsräkningen, i enlighet med den ursprungliga planen men med användande av något förenkla de frågeformulär, måtte vid mantalsskrivningen för år 1914 utsträckas till ytterligare ett antal orter, nämligen 108 städer och stadsliknande samhällen samt 104 landskommuner. Detta blev också Kungl. Maj:ts beslut.²

Det omfattande primärmaterialet från 1913—1914 års bostadsräkning har, efter å de särskilda orterna verkställd förberedande granskning, numera inkommit till socialstyrelsen. Inom denna hava bostadsuppgifterna gjorts till föremål för slutlig granskning och bearbetning i syfte att åstadkomma en redogörelse för bostadsräkningens resultat så avfattad, att varje särskild Orts bostadsförhållanden i görligaste mån komma till synes.

Såväl den tabellariska och textliga behandlingen efter angivna grunder av sistnämnda material som den monografiska bearbetningen av de från bostadsräkningen 1912—1913 föreliggande primäruppgifterna måste givetvis taga ganska lång tid i anspråk. Emellertid hava såväl från Bostadskommitténs sida som från vissa av de undersökta orterna framhållits önskvärdheten av, att de statistiska huvuddata, vilka kunde anses giva grunden och utgångspunkten för bedömande av bostadsfrågans läge å varje särskild ort, måtte offentliggöras snarast möjligt och medan de ännu äro fullt aktuella. För att tillmötesgå dessa önskemål har bearbetningen av hela det från bostadsräkningarna åren 1912—1914 föreliggande materialet uppdelats i tvenne repriser på så sätt, att i första rummet bearbetas vissa data, såsom husens storlek, lägenheternas upplåtelse- och storleksförhållanden, hyresprisen, boendetätheten m. m., vilka sammantagna kunna anses giva en konturbild av resp. orter ur bostadssocial synpunkt. Sedan detta skett, har socialstyrelsen för avsikt att efter angivna grunder söka åstadkomma en i görligaste mån fullständig och uttömmande behandling av ifrågavarande synnerligen värdefulla socialstatistiska material.

Den preliminära bearbetningen har numera slutförts, och meddelas huvudresultaten därav i efterföljande framställning. Dennas första avdelning, i

¹ Jfr »Medd.» 1918, sid. 477 ff., 624 ff., 987 ff., 993 ff.; 1914, sid. 217 ff., 576 ff., 645 ff., 1 007 ff., 1 233 ff.

² Jfr »Medd.» 1913, sid. 813 ff.; 1914, sid. 999 ff.

vilken jämväl inarbetats de jämförbara uppgifter, som kunnat hämtas ur redogörelserna för de kommunala bostadsräkningar, vilka i slutet av år 1910 anordnats i Stockholm och Göteborg, redogör för byggnads- och bostadsförhållandena i de undersökta *stadssamhällena* (städer, köpingar och municipalsamhällen), medan efterföljande kapitel lämna motsvarande uppgifter med avseende på *landskommunerna*. Bostadsräkningsorternas geografiska läge framgår av den vid slutet av avd. I införda kartan.

I. Stadssamhällena.

1. Undersökningens omfattning.

En allmän översikt över byggnads- och bostadsförhållandena för var och en av ifrågavarande bostadsräkningsorter lämnas i efterföljande tab. 1. I denna meddelas först uppgifter angående de särskilda orternas folkmängd vid tidpunkten för bostadsräkningen, nämligen å ena sidan den kyrkoskrivna (för Stockholm, Göteborg samt municipalsamhällena Mölndal, Gällivare kyrkostad, Malmberget och Kiruna den mantalsskrivna) befolkningen (kol. 3), å den andra den faktiska bostadsfolkmängden, för så vitt denna kan anses framgå genom summering av bostadsuppgifternas siffror för antalet i resp. lägenheter boende (kol. 4). Med hänsyn till den stora rörlighet, som karakteriserar människorna i våra dagar, ligger det i sakens natur, att ifrågavarande folkmängdssiffror endast i undantagsfall kunna förete full inbördes överensstämmelse. Å orter med permanent eller periodisk folkminskning på grund av emigration och inrikes vandringar torde den kyrkoskrivna folkmängden, på grund av talrika i kyrkoböckerna kvarstående utflyttade, ofta avsevärt överstiga den å orten faktiskt förefintliga befolkningen, medan ifråga om andra orter, såsom uppblomstrande industrisamhällen, städer med högre undervisningsanstalter o. d., merendels torde gälla det motsatta förhållandet.

De i förhållandena själva grundade differenserna mellan de särskilda orternas rättsliga och faktiska folkmängd framträda emellertid endast oklart och antydningssvis i förevarande undersökning, beroende därpå, att vid bostadsfolkmängdens beräkning måst läggas till grund ett i vissa delar ofullständigt material. Enligt den fastställda planen avsåg visserligen bostadsräkningen att bli allmän så till vida, att inom de undersökta samhällena uppgifter skulle införskaffas för samtliga lägenheter och deras invånare. Men det praktiska genomförandet av detta krav mötte helt naturligt mycket stora svårigheter, helst undersökningen för det övervägande flertalet orter innebar något nytt och till sin betydelse och syftemål okänt. För Stockholm och Göteborg, där bostadsräkningar periodiskt pläga anordnas, utgjorde bostadsbefolkningen år 1910 resp. 96·3 och 98·4 % av den mantalsskrivna och resp. 96·8 och 97·0 % av den kyrkoskrivna befolkningen. Vad de av 1912—1914 års allmänna bostadsräkningar berörda 122 stadssamhällena beträffar, utgjorde i förhållande till den kyrkoskrivna (resp. mantalsskrivna) folkmängden totalantalet boende i de undersökta lägenheterna 95·0 % och däröver

i 77 orter, 90·0—94·9 % i 28 orter, 80·0—89·9 % i 12 orter samt under 80·0 % i 5 orter.¹ Tages därjämte hänsyn till, att sistnämnda grupp endast utgöres av några småsamhällen, där bostadsräkningen mött särskilda svårigheter, bl. a. på grund av samhällenas obestämda begränsning mot kringliggande bygd, torde vad nu anförts vara tillräckligt för att ådagalägga, att denna första från statens sida igångsatta omfattande bostadsräkning givit ett synnerligen gott resultat. Härtill har i främsta rummet bidragit, att de lokala myndigheterna och de kommunala granskningskommittéerna med få undantag på ett intresserat och framgångsrikt sätt fullgjort den dem anförtrödda nya och krävande uppgiften i fråga om bostadsräkningens anordnande och verkställande.

De av undersökningen berörda orternas storlek och geografiska belägenhet framgår av följande översikt, i vilken samhällena fördelats efter de olika större landsdelar, i vilka Sverige ur ekonomisk och social synpunkt kan uppdelas.²

		Stockholms stad.	Östra Sverige.	Småland o. öarna.	Södra Sverige.	Västra Sverige.	Norra Sverige.	Hela riket.
Antal orter med	{ 5 000 inv. o. däröver	1	12	8	12	16	9	58
	{ under 5 000 inv. . .	—	12	6	10	18	19	65
Antal invånare (1 000) i orter med	{ 5 000 inv. o. däröver	369	201	94	258	337	116	1 375
	{ under 5 000 inv. . .	—	29	10	18	42	32	131

För 65 av de 123 bostadsräkningsorterna understiger sålunda invånarantalet (efter den kyrko-, resp. mantalsskrivna befolkningen räknat) 5 000, medan det för återstående 58 uppnår eller överskrider detta tal.³ Av sistnämnda samhällen äga 28 en befolkning av 5 000—10 000, 15 av 10 000—20 000, 11 av 20 000—40 000 och 4 av 40 000 personer och däröver.

2. Boningshusens antal och huvudtyper.

Å ifrågavarande 123 orter förefunnos, som av tab. 1 (kol. 5) framgår, vid tidpunkten för bostadsräkningen sammanlagt 89 627 hus av betydelse ur bostadssynpunkt. Såsom sådana hava å de av den statliga bostadsräkningen berörda orterna endast upptagits boningshus och övriga hus med bostadslägenheter, medan för Stockholm och Göteborg en dylik uppdelning icke kunnat göras utan blott uppgifter meddelas om totalantalet färdiga hus, sålunda med inberäkning av fabriksbyggnader, affärshus o. d. utan bostadslägenheter.

¹ Härvid räknas Brännkyrka församling, vilken 1 jan. 1913 inkorporerades med huvudstaden, såsom särskild ort. Stockholm utom Brännkyrka benämnes i det följande »egentliga staden».

² Härvid betraktas Stockholms stad som särskild landsdel, medan Stockholms, Uppsala, Västmanlands, Södermanlands och Östergötlands län sammanföras till Östra Sverige; Jönköpings, Kronobergs, Kalmar och Gottlands län till Småland och öarna; Blekinge, Kristianstads och Malmöhus län till Södra Sverige; Hallands, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Skaraborgs, Värmlands och Örebro län till Västra Sverige samt Kopparbergs, Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län till Norra Sverige.

³ Härvid betraktas Brännkyrka församling som en del av Stockholms stad.

Att talen för husbeståndet å sistnämnda båda orter sålunda blivit något för höga, motväges i viss mån därav, att ifrågavarande siffror avse en tidigare tidpunkt än de för övriga orter meddelade, vilka omfatta resultatet av ytterligare 2 å 3 års nybyggnadsverksamhet.

Byggnadernas storlek och betydelse ur bostadssynpunkt framträder måhända klarast, om de fördelas efter antalet i dem befintliga, uteslutande eller huvudsakligen till bostad avsedda lägenheter.

Beträffande Stockholm (egentliga staden) och Göteborg är dock en sådan uppdelning icke möjlig utan endast en beräkning av medelantalet lägenheter per hus. Ifrågavarande genomsnittstal, vilka på grund av husbegreppets förberörda vidare fattning givetvis komma att ligga proportionsvis lägre än siffrorna för övriga orter, utgöra resp. 7·9 och 5·2. För undersökningsområdet i dess helhet kunna förhållandena belysas genom följande uppställning:

Ortens storleksklass:	40 000 inv. och däröver.	20 000— 40 000 inv.	10 000— 20 000 inv.	5 000— 10 000 inv.	under 5 000 inv.	Samtliga orter.
Medeltal lägenheter per hus:	6·2	3·9	2·7	2·7	2·2	3·8

Medan sålunda i storstädernas byggnader i medeltal förefinnas c:a 6 lägenheter per hus, är den vanliga hustypen i städer med 10 000—20 000 invånare icke ens hälften så stor. Ju mindre orterna äro, desto mindre bliva i regel även husen, och i småsamhällena förefinnas knappast andra hus än sådana för en eller några få familjer.

Vill man erhålla en mera konkret bild än genom dessa abstrakta genomsnittstal av de särskilda orternas och ortsklassernas viktigaste hustyper, måste man på lämpligt sätt gruppera bostadshusen efter det antal lägenheter de inrymma. Med avseende på de av den statliga bostadsräkningen berörda 122 orterna (inkl. Brännkyrka) har en sådan fördelning verkställts i kol. 6—13 av tab. 1, varest i absoluta och relativa tal angives, i vad mån husbeståndet på en ort är sammansatt av byggnader med 1, 2, 3—9 samt 10 o. fl. till bostad använda eller avsedda lägenheter. En mera överskådlig bild av ifrågavarande förhållanden erhålles genom tab. 2, varest de undersökta stadssamhällena fördelats efter relativa antalet boningshus av olika storlek.

Riktas först uppmärksamheten på enlänghetshusen, finnas dessa till övervägande del utgöras av egentliga enfamiljshus i betydelsen av boningshus, uteslutande avsedda för en familjs behov. I gruppen ingår dock jämväl ett antal större fabriks-, ämbets-, anstalts- o. d. byggnader, i vilka äro inrymda enstaka bostäder för gårdskarlar, vaktmästare, portvakt o. d. Denna omständighet — liksom även det förhållandet, att enfamiljshusen i vissa fall utgöras av större villor, innehållande ett tiotal rum eller mer — synes dock vara av mera teoretisk än praktisk betydelse för förevarande undersökning och undandöljer icke det förhållandet, att byggnaderna i denna kategori övervägande utgöras av verkliga småhus. Med hänsyn härtill torde en statistik över den relativa frekvensen av en- och flerfamiljshus jämväl

till någon del kunna klargöra, i vad mån en viss ort utmärker sig för högt eller lågt, för öppet eller slutet byggnadssätt.

Granskas ur denna synpunkt närmare tab. 2, kunna dess uppgifter angående enfamiljshusens relativa betydelse i de särskilda samhällena sammanfattas på följande sätt:

Antal hus med 1 lägenhet i % av samtliga hus:	under 10·0 %.	10·0—19·9 %.	20·0—29·9 %.	30·0—39·9 %.	40·0—49·9 %.	50·0—59·9 %.	60·0—69·9 %.	70·0—79·9 %.	80·0—89·9 %.	90·0 % o. däröfver.
Antal orter . . .	2	8	25	32	26	10	7	3	3	6

Tab. 2 utvisar även, att de orter, där enfamiljshuset är av sådan betydelse, att hälften och däröfver av de till bostad använda eller avsedda byggnaderna endast har en lägenhet, merendels utgöras av fiskelägen, lantliga handelsplatser o. d. smärre samhällen. Till gruppen höra dock även några betydande industrisamhällen (Forshaga, Höganäs, Lilla Edet, Limhamn), ävensom ett par som egnahemssamhällen grundade förstäder till Stockholm (Solhem, Lidingö) samt fem städer (Trälleborg, Sala, Lindesberg, Visby, Luleå). Till dessa senare kan jämväl läggas Falun, där enlägenhetshusen utgöra 49·1 % av husbeståndet.

Ett helt annat bebyggelsesätt än förenämnda orter förete de samhällen, där enfamiljshusen äro relativt få (mindre än 30·0 % av samtliga). Till denna grupp höra 20 större och medelstora städer, 8 mera betydande handels-, industri- eller hamnplatser av köpings eller municipalsamhälles natur samt 7 av Stockholms, Göteborgs och Norrköpings förstäder, vilka i huvudsak representera samma bebyggelsetyp som moderstäderna.

Undersöker man med hjälp av tab. 2 närmare, på vilket sätt den relativa bristen på enfamiljshus i dessa samhällen fylles genom andra hustyper, befinnas i ett par av dem (Åtvidaberg och Huskvarna) tvåfamiljshusen vara osedvanligt talrika, medan de övriga erhålla sin prägel antingen, såsom Arvika, Östersund, Karlskrona och Karlshamn, av de medelstora hyreshusen med 3—9 lägenheter eller också av de stora hyreskasernerna med 10 lägenheter och däröfver.

Utbredningen av denna sistnämnda hustyp inom vårt lands stadssamhällen belyses jämväl genom tab. 2, vars upplysningar i detta avseende för undersökningsområdet i dess helhet kunna sammanfattas på följande sätt:

Antal hus med 10 o. fl. lägenheter i % av samtliga hus:	0·0 %.	0·1—0·9 %.	1·0—1·9 %.	2·0—2·9 %.	3·0—3·9 %.	4·0—4·9 %.	5·0—9·9 %.	10·0 % och däröfver.
Antal orter	27	21	20	10	4	3	21	16

De stadssamhällen, där hyreskasernerna utgöra en tiondel och däröfver av husbeståndet, utgöras — om man bortser från de av förut angiven anledning utelämnade Stockholm och Göteborg — av städerna Malmö, Uppsala, Kristianstad, Norrköping, Örebro, Hälsingborg, Växjö och Västerås, förstadssamhällena Råsunda, Nya Huvudsta och Hagalund omkring Stockholm, Gårda, Lunden och Krokslätt invid Göteborg, Norrköpings norra förstad samt hamnplatsen Oxelösund.

Tab. A. Boningshusen i de undersökta stadssamhällena (utom Stockholm med Brännkyrka och Göteborg), fördelade efter antalet bostadslägenheter per hus.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Landsdelar och ortsgupper.	Antal bonings- hus.	Därav hus med följande antal lägenheter:							
		1.	2.	3—9.	10 o. fl.	1.	2.	3—9.	10 o. fl.
		Absoluta tal.				Relativa tal (%).			
<i>Orter med 5 000 inv. och däröver.</i>									
Östra Sverige	12 594	4 263	2 328	4 747	1 256	33.8	18.5	37.7	10.0
Småland och Öarna	6 976	2 161	1 690	2 819	306	31.0	24.2	40.4	4.4
Södra Sverige	15 277	5 498	2 830	5 332	1 617	36.0	18.5	34.9	10.6
Västra Sverige	11 544	3 724	2 403	4 636	781	32.3	20.8	40.1	6.8
Norra Sverige	9 256	3 299	2 002	3 656	299	35.7	21.6	39.5	3.2
Hela gruppen	55 647	18 945	11 253	21 190	4 259	34.0	20.2	38.1	7.7
<i>Orter med under 5 000 inv.</i>									
Östra Sverige	2 388	868	549	831	140	36.3	23.0	34.8	5.9
Småland och Öarna	1 077	398	311	365	3	36.9	28.9	33.9	0.3
Södra Sverige	2 168	1 073	512	548	35	49.5	23.6	25.3	1.6
Västra Sverige	4 798	2 544	989	1 231	34	53.0	20.6	25.7	0.7
Norra Sverige	3 614	1 655	851	1 067	41	45.8	23.6	29.5	1.1
Hela gruppen	14 045	6 538	3 212	4 042	253	46.5	22.9	28.8	1.8
Samtliga orter	69 692	25 483	14 465	25 232	4 512	36.6	20.7	36.2	6.5

Bland samhällena med relativt fåtaliga enlägenhetshus återfinnas samtliga dessa orter med undantag av staden Kristianstad samt förstadssamhällena Råsunda och Krokslätt. Dessa sistnämnda orter giva exempel på samhällen, där mycket små och mycket stora hus allmänt förekomma sida vid sida eller där byggnadssättet företer stora skiljaktigheter i olika stadsdelar.

I skarp motsats till ovannämnda orter, på vilka hyreskasernerna i större eller mindre grad tryckt sin stämpel, står ett stort antal i regel mindre samhällen, dit dylika storstadshus ännu icke invandrat eller där de endast i enstaka fall förefinnas. Hus med 10 lägenheter och däröver saknas sålunda alldeles i 27 köpingar och municipalsamhällen och utgöra under 1 % av husbeståndet i ytterligare 21 orter, däribland städerna Lindesberg, Umeå, Västervik, Visby, Trälleborg, Åmål, Falkenberg, Lysekil och Härnösand.

Efter denna översikt över byggnadsförhållandena inom de särskilda samhällena må uppmärksamheten riktas på, huru husbeståndets sammansättning gestaltar sig inom olika landsdelar och storleksklasser av orter. Upplýsningar i detta avseende lämnar tab. A.

Av tabellens slutsummor framgår, att bland boningshusen enfamiljs-huset är något talrikare företrätt än övriga hustyper. En blick på de båda

raderna av delsummor visar dock, att denna byggnadstyp är av dominerande betydelse endast i småsamhällena, framför allt de syd-, väst- och nord-svenska. I orterna med under 5 000 invånare utgöras nämligen bostadshusen till närmare hälften av hus med endast en lägenhet, medan i större samhällen föga över en tredjedel av husbeståndet består av byggnader av ifrågasvarande typ. Tvåfamiljshus äro å de mindre orterna 22·9 % och å de större 20·2 % av redovisade byggnader, medan för de medelstora hyreshusen med 3—9 lägenheter motsvarande relativtal äro resp. 28·8 och 38·1 % samt för de stora hyreskasernerna med 10 lägenheter och däröver resp. 1·8 och 7·7 %.

I vad mån orternas storlek härvid spelar in, åskådliggöres närmare genom följande tablå:

Ortens storleksklass:	40 000 inv. o. däröver.	20 000— 40 000 inv.	10 000— 20 000 inv.	5 000— 10 000 inv.	under 5 000 inv.
Antal boningshus	5 018	18 202	16 768	15 659	14 045
Därav (i %) hus med					
1 lägenhet	22·0	27·5	40·3	38·9	46·5
2 lägenheter	12·4	19·1	21·0	23·1	22·9
3—9 lägenheter	39·8	43·7	34·8	34·5	28·8
10 o. fl. lägenheter	25·8	9·7	3·9	3·5	1·8

Medan sålunda hyreskasernerna utgöra över en fjärdedel av bostadshusen i storstäderna — här visserligen endast representerade av Malmö och Norrköping — och nära en tiondel av husen i de medelstora städerna (med 20 000—40 000 invånare), ingår denna byggnadstyp med endast några få procent i de mindre ortsgruppernas husbestånd.

Det må dock framhållas, att allmänna socialekonomiska faktorer endast i viss begränsad utsträckning reglerat och reglera byggnadsverksamhetens riktlinjer i ett visst samhälle. Vad förut anförts rörande husbeståndets växlande sammansättning ger vid handen, att byggnadsförhållandena å de särskilda orterna ofta äga en historiskt given särprägel, som icke kan förklaras enbart genom platsens storlek eller geografiska belägenhet. För att anföras ett exempel, hava av de tre ungefärligen lika stora skånska städerna Kristianstad, Ystad och Trälleborg den förstnämnda 24·7 %, men de båda senare endast resp. 4·3 och 0·6 % hus med över 10 lägenheter.

3. Bostadslägenheternas antal och huvudtyper.

I ovannämnda hus förefunnos, som av tab. 1, kol. 14—16, framgår, sammanlagt 367 673 lägenheter, vilka helt eller delvis voro avsedda till bostad. De detaljerade uppgifter, som insamlats rörande dessa, giva vid handen, att av dem 344 480 eller 93·7 % uteslutande tjänade bostadsändamål, medan 23 193 eller 6·3 % avsågo att ej blott tillgodose innehavarens egentliga bostadsbehov, utan jämväl att bereda honom för hans näringsutövning nödiga lokaler m. m.

Merendels utgöras dessa av kontors-, butiks-, verkstads- o. d. lokaler, men i vissa fall även av hotell- och kaférum samt skol- eller sjuksalar o. d. anstaltsrum.

Bortses från dessa jämförelsevis fåtaliga och ur bostadssynpunkt mindre betydelsefulla »blandade» lägenheter och riktas uppmärksamheten på de lägenheter, vilka endast inrymma rum och lokaler för bostadsändamål, framgår dessa bostadslägenheternas antal och fördelning efter olika huvudtyper av tab. 3, där de undersökta stadssamhällena fördelats efter relativa antalet lägenheter av olika storlek.

I kategorien enkelkök, enkelrum etc. ingår väl ett mindre antal dubblletter och andra rum utan kök, men huvudmassan utgöres av lägenheter, bestående av ett enda rum med eller utan spis. Enkelrummen utan fast matlagningsanordning bebos under vanliga förhållanden huvudsakligen av ensamma personer, varemot enkelköken ofta inrymma familjehushåll. Sistnämnda bostadskategori spelar numera en väsentligt mindre roll än för några årtionden sedan, då spisrummet synes hava utgjort den normala familjebostaden för en mycket betydande del av mellersta och norra Sveriges arbetarbefolkning.

Lämnas dessa differenser inom gruppen å sido och undersökes närmare frekvensen av enkelkök, enkelrum o. d. inom hela undersökningsområdet, erhålles följande resultat:

Antal enkelkök, enkelrum o. d. i % av hela antalet bostadslägenheter:	0·0 %	0·1— 0·9 %	1·0— 4·9 %	5·0— 9·9 %	10·0— 14·9 %	15·0— 19·9 %	20·0— 24·9 %	25·0— 29·9 %	30·0— 34·9 %	35·0 % och däröver.
Antal orter	2	4	12	35	31	22	4	7	1	6

Av tab. 3 framgår, att av de 18 orterna med över 20 % enrumslägenheter äro ej mindre än 13 belägna i Norra Sverige, nämligen städerna Sundsvall, Söderhamn, Luleå, Umeå och Gävle, de lappländska gruvorterna Malmberget,¹ Kiruna¹ och Gällivare kyrkostad, sågverkssamhällena Skönsberg, Gångviken, Skönsmon och Kramfors samt brukssamhället Smedjebacken. De orter inom andra delar av landet, som tillhöra denna kategori, äro staden Norrköping med dess norra förstad, samt industrisamhällena Ätvidaberg, Oskarsström och Furulund. Vad de båda sistnämnda orterna samt Norrköping beträffar, förklaras enrumslägenheternas talrikhet åtminstone delvis därigenom, att de utgöra en lämplig bostadstyp för de många ensamma kvinnor, som äro sysselsatta inom den å dessa orter förhärskande textilindustrien.

Riktas därefter uppmärksamheten på de från social synpunkt mindervärdiga lägenheter, där två eller flera hushåll nödgas begagna ett och samma kök, framgår dessa delkökslägenheternas förekomst av följande på tab. 3 grundade uppställning:

Antal delkökslägenheter i % av samtliga bostadslägenheter:	0·0 %	0·1— 0·9 %	1·0— 4·9 %	5·0— 9·9 %	10·0— 14·9 %	15·0 % och däröver.
Antal orter	60	33	24	6	1	—

¹ Här i ingå icke gruvbolagens arbetarbostäder, vilka äro belägna utom de egentliga municipal-samhällena och därför redovisas i senare avdelningen av förevarande framställning

Talrika äro sålunda de i första hand uthyrda delkökslägenheterna icke å någon av de undersökta orterna, och av nämnvärd betydelse för bostadsförhållandenas gestaltning kunna de knappast anses vara annat än i de 7 samhällen, där dylika lägenheter utgöra 5 % av bostadsbeståndet och däröver, nämligen Oskarshamn och Nybro i Småland, Karlshamn och Karlskrona i Blekinge, Vitemölla och Åby-Klippan i Skåne samt Uddevalla i Bohuslän.

Övergår man därefter till den lägenhetskategori, vilken numera i vårt land vanligen betecknas som typen för en enkel arbetarbostad, lägenheten 1 rum och kök, kan dess frekvens åskådliggöras som följer:

Antal lägenheter om 1 rum och kök i % av samtliga bostadslägenheter:	under	10·0—	15·0—	20·0—	25·0—	30·0—	35·0—	40·0—	45·0—	50·0 %
		10·0 %.	14·9 %.	19·9 %.	24·9 %.	29·9 %.	34·9 %.	39·9 %.	44·9 %.	och däröver.
Antal orter	8	9	7	9	10	14	17	16	18	16

De 16 samhällen, där hälften och däröver av bostadsbeståndet representerar denna typ, utgöras företrädesvis av orter i Östra och Västra Sverige, vilka hysa en talrik arbetarbefolkning, såsom Göteborg med förstäder, Eskilstuna, Västerås, Gävle, Oxelösund, arbetarförstäderna Hagalund och Nya Huvudsta utanför Stockholm m. fl.

Å vissa orter i sydligare delen av vårt land intages 1 rum och kökslägenhetens plats som normal familjebostad för arbetare av lägenheten 2 rum och kök, vars utbredning åskådliggöres genom följande tablå:

Antal lägenheter om 2 rum och kök i % av samtliga bostadslägenheter:	under	10·0—	15·0—	20·0—	25·0—	30·0—	35·0—	40·0—	45·0—	50·0 %
	10·0 %.	14·9 %.	19·9 %.	24·9 %.	29·9 %.	34·9 %.	39·9 %.	44·9 %.	49·9 %.	och däröver.
Antal orter	5	16	24	24	16	18	8	8	1	4

De 13 samhällen, där 2 rum och kökslägenheterna utgöra 40 % och däröver av samtliga, äro på ett undantag när (Töreboda) belägna i Småland eller Skåne. Bland dem märkas städerna Trälleborg, Eslöv, Hälsingborg, Kalmar och Landskrona.

Sammanfattas därefter till en gemensam grupp samtliga lägenheter om 3 rum och kök och däröver, framgår denna kategoris omfattning och betydelse å de särskilda orterna genom följande översikt:

Antal lägenheter om 3 o. fl. rum och kök i % av samtliga bostadslägenheter:	under	5·0—	10·0—	15·0—	20·0—	25·0—	30·0—	35·0—	40·0—	45·0—	50·0 % och däröver.
		5·0 %.	9·9 %.	14·9 %.	19·9 %.	24·9 %.	29·9 %.	34·9 %.	39·9 %.	44·9 %.	49·9 %.
Antal orter	6	9	13	15	24	17	17	5	8	1	9

Av de 18 samhällen, där dylika större lägenheter utgöra minst 40 %, kunna väl några, såsom Stockholmsförstäderna Lidingö och Råsunda samt ämbetsmanna- och militärstaden Kristianstad, karaktäriseras såsom övervägande bostadsorter för mera bemedlade, men gruppens flertal utgöres av smärre

Tab. B. Bostadslägenheterna i de undersökta stadssamhällena, fördelade efter olika huvudtyper.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Landsdelar och orts- grupper.	Hela antalet bostads- lägen- heter.	D ä r a v									
		enkel- kök, enkel- rum m. m.	del- köks- lägen- heter.	1 rum och kök.	2 rum och kök.	3 o. fl. rum och kök.	enkel- kök, enkel- rum m. m.	del- köks- lä- gen- heter.	1 rum och kök.	2 rum och kök.	3 o. fl. rum och kök.
		Absoluta tal.					Relativa tal (%).				
<i>Orter med 5 000 inv. och däröver.</i>											
Stockholms stad (med Brännkyrka)	82 329	12 907	617	25 391	19 939	23 475	15·7	0·8	30·8	24·2	28·5
Östra Sverige	48 185	8 943	57	22 117	8 184	8 884	18·6	0·1	45·9	17·0	18·4
Småland och Öarna	21 055	2 378	442	7 196	6 129	4 910	11·3	2·1	34·2	29·1	23·3
Södra Sverige	59 432	4 186	756	17 062	21 181	16 247	7·1	1·3	28·7	35·6	27·3
Västra Sverige	77 989	8 082	781	38 106	15 676	15 344	10·4	1·0	48·8	20·1	19·7
Norra Sverige	25 155	5 549	32	10 707	4 111	4 756	22·1	0·1	42·6	16·3	18·9
Hela gruppen	314 145	42 045	2 685	120 579	75 220	73 616	13·4	0·9	38·4	23·9	23·4
<i>Orter med under 5 000 inv.</i>											
Östra Sverige	7 665	1 082	6	3 223	1 609	1 745	14·1	0·1	42·0	21·0	22·8
Småland och Öarna	2 113	140	33	434	770	736	6·6	1·6	20·5	36·5	34·8
Södra Sverige	4 246	299	81	794	1 642	1 430	7·1	1·9	18·7	38·6	33·7
Västra Sverige	9 027	895	86	3 398	2 336	2 312	9·9	1·0	37·6	25·9	25·6
Norra Sverige	7 284	2 013	4	3 129	1 098	1 040	27·6	0·1	42·9	15·1	14·3
Hela gruppen	30 335	4 429	210	10 978	7 455	7 263	14·6	0·7	36·2	24·6	23·9
Samtliga orter	344 480	46 474	2 895	131 557	82 675	80 879	13·5	0·8	38·2	24·0	23·5

orter på landsbygden, där på grund av talrika egnahemslägenheter och billiga hyror jämväl den stora massan mindre bemedlade familjer kan komma i åtnjutande av ett relativt stort bostadsutrymme. Framhållas må emellertid, att vid dessa jämförelser hänsyn endast kunnat tagas till boningsrummens antal, men icke till deras inom olika lägenhetskategorier och landsdelar växlande storlek, enär bostadsräkningsmaterialet av naturliga skäl icke lämnar några upplysningar om rummets faktiska storleksförhållanden, deras längd, bredd och höjd.

I syfte att giva en sammanfattande bild av de särskilda lägenhetstypernas frekvens och betydelse inom större geografiska områden har utarbetats tab. B, varest bostadsräkningsorterna fördelats på olika landsdelar samt på större och mindre orter. Enligt denna tabell utmärker sig Stockholms stad ävensom stadssamhällena i Småland och Öarna samt Södra Sverige för relativt talrika

Antal av ägaren begagnade lägen- heter i % av samtliga bostads- lägenheter:										
under	5·0—	10·0—	15·0—	20·0—	25·0—	30·0—	35·0—	40·0—	45·0—	50·0 % och däröver.
lägenheter:	5·0 %	9·9 %	14·9 %	19·9 %	24·9 %	29·9 %	34·9 %	39·9 %	44·9 %	49·9 %
Antal orter . . .	4	11	18	29	21	12	8	4	4	2

Efterses i tab. 4, vilka orter ingå i de särskilda kategorierna, befinnas de 29 orter, vilka utmärka sig för relativt högt antal av ägaren begagnade lägenheter (30·0 % och däröver) och därför i viss mån kunna göra anspråk på beteckningen egnahemssamhällen, övervägande utgöras av smärre platser. Till sin karaktär äro 6 av dem fiskelägen — i stor utsträckning visserligen bebyggda med stugor på ofri grund — 8 stationssamhällen och handelsplatser, 7 industriorter på landsbygden, 2 delvis som egnahemskolonier grundade förstäder till Stockholm samt 6 mindre och medelstora städer, av vilka Trälleborg, Visby och Sala äro de mest betydande.

Såsom är att vänta, sammanfalla egnahemssamhällena i huvudsak med de orter, där enfamiljshusen förhärskar. Undantagsvis kunna dock även dylika småhus i avsevärd utsträckning bliva uthyrningshus, såsom förhållandet exempelvis är i Morastrand och Luleå, där resp. 51·5 och 50·1 % av bostadshusen äro enfamiljshus, men endast resp. 17·8 och 18·4 % av lägenheterna begagnas av ägaren. Å vissa andra orter, särskilt Lysekil och Åmål, råder ett annat förhållande, vilket belyses därigenom, att förstnämnda procenttal här uppgå till resp. 41·3 och 43·6 %, medan de sistnämnda stiga till resp. 34·2 och 33·6 %.

Riktas därefter uppmärksamheten på de i tab. 4 angivna orter, inom vilka endast ett fåtal lägenhetsinnehavare hava bostad i eget hus, återfinnas bland dessa samtliga de samhällen, där som förut nämnts hyreskasernerna spela en framträdande roll.

I samma mån de av ägaren begagnade bostäderna minskas i antal, ökas av naturliga skäl de uthyrda, de fritt upplåtna och de outhyrda, men sker denna stegring i mycket växlande inbördes proportion.

Till antalet övervägande äro i de flesta orter de uthyrda lägenheterna, vilkas relativa frekvens inom de undersökta samhällena belyses genom följande sammandrag av de i tab. 4 meddelade uppgifterna i detta avseende:

Antal uthyrda lägenheter i % av samtliga bostadslägenheter:	under 10·0 %	10·0— 19·9 %	20·0— 29·9 %	30·0— 39·9 %	40·0— 49·9 %	50·0— 59·9 %	60·0— 69·9 %	70·0— 79·9 %	80·0— 89·9 %	90·0 % och däröver.
Antal orter	4	3	3	5	5	16	28	35	23	2

De orter, där de uthyrda lägenheterna äro proportionsvis talrikast, utgöras i huvudsak av våra större städer jämte dem av deras förstäder, som äro bebyggda med större hyreshus. Av fristående mindre samhällen med särdeles talrika hyreslägenheter må särskilt nämnas hamnplatsen Oxelösund och stationssamhället Bollnäs.

I regel äro de siffror, som angiva antalet uthyrda och antalet av ägaren begagnade lägenheter, omvänt proportionella, men i några fall beror det förhållandevis ringa antalet hyreslägenheter på förefintligheten av osedvanligt

många lägenheter, som av husägaren avgiftsfritt (eller mot ytterst ringa hyra) ställts till annan persons förfogande att av denna för egen del användas.

Den relativa frekvensen av dylika *fritt upplåtna* lägenheter å olika orter framgår av följande på grundval av tab. 4 uppgjorda tablå:

Antal fritt upplåtna lägenheter i % av samtliga bostadslägenheter:	under 2·0—	2·0—	3·0—	3·0—	4·0—	4·0—	5·0—	5·0—	6·0—	6·0—	7·0—	7·0—	8·0—	8·0—	9·0—	9·0—	10·0—	10·0—	20·0 %
	2·0 %.	2·9 %.	3·9 %.	4·9 %.	5·9 %.	6·9 %.	7·9 %.	8·9 %.	9·9 %.	19·9 %.	och däröver.								
Antal orter	9	8	12	28	13	12	6	11	5	13	7								

Å Hertalet orter utgöras de fritt upplåtna lägenheterna allenast av de jämförelsevis fåtaliga bostäder, som på grund av tjänst eller anställning innehavas av vissa tjänstemän, portvakter, gårdskarlar, maskinister m. fl. eller vilka i understöd upplåtits åt pensionärer, understödstagare o. d. Å vissa orter och inom särskilda näringsgrenar, såsom den skånska stenkols- och lervaruindustrien, den nordsvenska trävaruindustrien och — i någon mån — den mellansvenska järnindustrien, fortvarar dock det gamla bruket att såsom del av arbetslönen tilldela arbetarna fria bostäder i arbetsgivarnas hus. Att medlemsstarka arbetargrupper sålunda åtnjuta förmånen av fri bostad in natura är huvudanledningen till, att de fritt upplåtna lägenheterna uppgå till så höga tal på platser som Skönsmon, Lycksele, Söderhamn, Skönsberg och Gångviken (skogs- och sågverksindustri), Smedjebacken (bruksindustri), Höganas (stenkols- och lervaruindustri) m. fl.

I en viss motsats till de använda bostäderna, vare sig de äro av ägaren begagnade, fritt upplåtna eller uthyrda, stå de lägenheter, vilka vid tidpunkten för bostadsräkningen voro till uthyrning lediga. Uppgifter om antalet *outhyrda* bostäder i varje särskilt samhälle såväl absolut som i förhållande till samtliga bostadslägenheter meddelas såväl i kol. 23—24 av tab. 1 som, vad procenttalen angår, i tab. 4, där bostadsräkningsorterna ordnats efter relativa antalet outhyrda lägenheter.

Det måste dock framhållas, att de genom en allmän bostadsräkning erhållna uppgifterna om antalet hyreslediga bostadslägenheter med nödvändighet måste bliva behäftade med vissa bristfälligheter. Redan i begreppet outhyrd lägenhet ligger, åtminstone vad de mindre lägenheterna beträffar, något vagt och obestämt, ty medan en begagnad lägenhet i regel kan definieras som sammanfattningen utav de av ett och samma hushåll bebodda rummen, är i fråga om obegagnade lägenheter utslagsgivande rummens byggnadstekniska anordning, vilken lätt kan förändras och faktiskt ofta förändras genom delning eller sammanslagning. Dessa och andra skäl göra det sannolikt, att vid bostadsräkningen obebodda lägenheter förbigåtts i större utsträckning än bebodda, varigenom siffrorna för outhyrda lägenheter tendera att bliva något för låga.

Å andra sidan torde de vid bostadsräkningen såsom outhyrda uppgivna lägenheterna icke alltid sammanfalla med de för bostadsmarknaden faktiskt disponibla. Ehuru enligt de för undersökningen utfärdade anvisningarna endast sådana bostäder borde upptagas som outhyrda, vilka voro fullt iordningställda och till inflyttning färdiga, tala vissa skäl för, att i denna kate-

gori kommit att ingå ett antal lägenheter, vilka på grund av förfall och vanvård knappast kunna anses som beboeliga. Antagligt är dessutom, att bland de uppgivna hyreslediga lägenheterna finnas sig åtskilliga, vilka endast stå öppna för vissa hyresgäst kategorier (såsom arbetare hos husägaren, barnlösa familjer e. d.), eller som disponeras av annan person, ehuru de för tillfället stå obebodda.

Med nu gjorda reservationer torde man likväl vara berättigad att på grundval av bostadsräkningens siffror för outhyrda lägenheter draga vissa slutsatser rörande tillgången på lägenheter inom resp. samhällen.

Ställes å bostadsräkningsorterna tillsammans antalet lediga bostadslägenheter i relation till samtliga, befinnes den därigenom erhållna allmänna ledighetsprocenten utgöra 2.3 %, vilket nära överensstämmer med, vad detta saldo av tillgång och efterfrågan på bostadsmarknaden normalt plägar anses bära utgöra, nämligen 2 å 3 %. Av tab. 4 framgår, att ifrågavarande medeltal sammanfaller med ledighetsprocenten å en ort (Malmberget), medan det överskrides å 46 och underskrides å 77 orter.

Man äger dock icke utan vidare rätt att av detta förhållande sluta sig till, att inom de förra samhällena råder tillräcklig och inom de senare otillräcklig bostadstillgång. Det behöfliga antalet bostäder växlar nämligen mycket från en stad till en annan, enär det i huvudsak betingas av det lokalt mycket växlande förhållande, i vilket de nybildade och genom inflyttning tillkomna hushållen stå till de upplösta och bortflyttade. För att om- och inflyttningarna skola kunna försiggå utan alltför stora besvärligheter, kräves sålunda givetvis ett större förråd av lediga lägenheter i ett framåtgående samhälle med en rörlig industriarbetarbefolkning än å en stillastående ort med mera bofasta invånare. Visserligen utgör ett ringa antal hyreslediga bostäder alltid ett hinder för bostadsstandardens önskvärda höjning så till vida, att den låga ledighetsprocenten knappast kan förväntas utöva tillräckligt starkt ekonomiskt tryck på hyresvärdarna för att förmå dem att i större utsträckning vidtaga moderniseringar och förbättringar av bostadslägenheterna.

Av vikt för bedömande av ledighetsprocentens betydelse och innebörd är jämväl, att bostadsmarknaden gestaltar sig väsentligt olika i större samhällen och i mindre. Å mera folkrika orter, där bostadsmarknaden är för vid för att kunna överblickas och en kontinuerlig, i huvudsak på spekulation anlagd byggnadsverksamhet äger rum, innebär en låg ledighetsprocent alltid en antydning om försvagad bostadsproduktion och hotande försämring av bostadsstandard genom inneboendesystem eller ianspråkstagande av undermåliga lägenheter. Beträffande mindre samhällen åter, där byggnadsverksamheten äger rum mera ryckvis för tillgodoseende av tillfälligt sig yppande bostadsbehov, får den genom ledighetsprocenten angivna bostadstillgången karaktär av något mera tillfälligt och mindre betydelsefullt, ty, på grund av de små absoluta tal det här är fråga om, kunna ett par av omständigheterna föranledda nybyggnader ofta vara nog att förbyta bostadsbristen i bostadsöverflöd.

Med hänsyn härtill bör icke alltför stor uppmärksamhet ägnas åt det förhållandet, att 9 småsamhällen vid bostadsräkningen befunnits alldeles

sakna hyreslediga lägenheter. Mera anmärkningsvärt är det ytterst ringa antalet outhyrda lägenheter i några större städer, såsom Uppsala (0·4 %), Karlskrona (0·7 %), Norrköping (0·8 %), Linköping (0·9 %) och Borås (0·9 %). Även i »det större Göteborg» synes en betänklig bostadsbrist råda. Visserligen ägde själva staden vid 1910 års bostadsräkning 2·1 % lediga lägenheter, men detta förråd synes i hög grad hava smält samman under de närmast följande åren, om man vågar döma av uppgifter i ortspressen. Detta antagande stödes jämväl av, att vid bostadsräkningen i förstäderna i slutet av år 1913 bostadstillgången befanns vara ytterst ringa, nämligen 1·3 % i Krokslätt, 0·6 % i Lunden, 0·5 % i Gårda och 0·1 % i Mölndal. I jämförelse härmed företer »Stor-Stockholm» betydligt bättre bostadstillgång. I den egentliga staden uppgick visserligen vid 1910 års bostadsräkning ledighetsprocenten endast till 1·9 %, men hade densamma enligt beräkningar av stadens statistiska kontor vid årsskiftet 1913—1914 ökats till nära 2·5 %. De av Stockholms förstäder, som omfattats av 1912—1914 års bostadsräkningar, uppvisa undantagslöst höga tal för outhyrda lägenheter: Solhem 3·7 %, Lilla Alby 5·1 %, Lidingö 5·1 %, Sundbyberg 7·0 %, Hagalund 7·5 %, Nya Huvudsta 9·2 %, Brännkyrka (inkorporerat 1913) 15·0 % samt Råsunda t. o. m. 26·6 %.

Givetvis företer tillgången på lediga bostäder inom de särskilda lägenhetskategorierna betydliga avvikelser från de siffror, som ovan meddelats med avseende på bostadsbeståndet i dess helhet. Då det ansetts lämpligt att i någon mån belysa dessa förhållanden jämväl i förevarande summariska redogörelse, har en beräkning verkställts av antalet lediga bostäder inom de kategorier, som bebos av befolkningens stora massa, nämligen smålägenheterna t. o. m. 2 rum och kök. Resultatet av denna beräkning meddelas i tab. C, där dessa speciella ledighetsprocenter ortsvis sammanställts med de allmänna.

Härav framgår, att antalet hyreslediga smålägenheter vid bostadsräkningen utgjorde 2·1 %, vilket tal med 0·2 % understeg motsvarande siffra för samtliga bostadslägenheter. Detta häntyder på en proportionsvis knapp tillgång på småfolksbostäder, vilket förhållande ytterligare belyses därigenom, att ledighetsprocenten för smålägenheter å 75 orter understeg, å 1 sammanföll med och å 48 översteg den för samtliga lägenheter beräknade.

Sedan sålunda en redogörelse lämnats för de särskilda orternas bostadssociala karaktär, i den mån denna kan belysas genom lägenheternas upplåtelseformer, synes det vara lämpligt att närmare granska, huru dessa förhållanden gestalta sig inom olika landsdelar samt för grupper av större och mindre orter. En sammanfattande översikt häröver lämnas i tab. D, där bostadsräkningsorternas lägenheter fördelats efter upplåtelseformer. Betraktas i denna tabell först orterna av småstads- eller municipalsamhällestyp (med under 5 000 invånare), utvisa relativtalen i kol. 7—10, att Östra Sverige samt Småland och Öarna utmärka sig för förhållandevis talrika hyreslägenheter — varav i förstnämnda landsdel ett relativt stort antal dock stå outhyrda — och få egna hem, medan i Södra och Västra Sverige motsatta förhållandet råder. Norra Sverige har också proportionsvis få hyreslägenheter, men vid sidan av

Tab. C. De undersökta stadssamhällena, fördelade efter relativa antalet outhyrda lägenheter.

Orter.	Antal outhyrda i % av samtliga		Orter.	Antal outhyrda i % av samtliga	
	bostads- lägen- heter.	smålä- genheter.		bostads- lägen- heter.	smålä- genheter.
Råsunda	26.6	24.5	Uddevalla	1.7	1.4
Brännkyrka församling	15.0	14.8	Svegsmon	1.7	2.4
Nya Huvudsta	9.2	9.6	Karlshamn	1.6	1.6
Raus plantering	8.8	9.4	Tidaholm	1.6	1.7
Hjärpen	8.7	8.4	Västerås	1.6	1.7
Hagalund	7.5	7.5	Lilla Edet	1.5	2.0
Sundbyberg	7.0	6.1	Falun	1.5	1.7
Lindesberg	6.1	6.3	Falkenberg	1.4	1.7
Skönsmon	6.1	6.4	Vänersborg	1.4	1.2
Ljungby	5.3	6.0	Jönköping	1.3	1.4
Gångviken	5.2	5.1	Eslöv	1.3	1.3
Lidingö	5.1	6.0	Krokslätt	1.3	1.4
Lilla Alby	5.1	5.8	Östersund	1.3	1.1
Furulund	4.9	6.8	Norrköpings norra förstad	1.2	1.3
Nybro	4.8	4.8	Värnamo	1.2	0.7
Säffe	4.7	5.5	Kivik	1.2	1.6
Forshaga	4.7	5.3	Mariestad	1.2	1.1
Ljusdal	4.6	5.0	Gävle	1.2	1.2
Sala	4.1	4.1	Härnösand	1.2	1.4
Visby	3.9	4.3	Sundsvall	1.2	1.3
Hallsberg	3.9	3.6	Umeå	1.2	1.4
Gnesta	3.8	3.7	Huskvarna	1.1	1.3
Morastrand	3.8	4.3	Arvika	1.1	0.7
Solhem	3.7	7.3	Kopparberg	1.1	1.4
Örebro	3.7	3.3	Borlänge	1.1	0.7
Vara	3.5	3.9	Kiruna	1.0	0.8
Eskilstuna	3.4	3.1	Linköping	0.9	0.7
Töreboda	3.4	4.0	Borås	0.9	0.9
Trälleborg	3.2	3.2	Trollhättan	0.9	0.8
Karlstad	3.2	3.7	Lidköping	0.9	1.0
Halmstad	3.1	3.3	Kristinehamn	0.9	0.9
Västervik	3.0	3.0	Smedjebacken	0.9	0.6
Vinslöv	3.0	0.0	Söderhamn	0.9	1.0
Skurup	3.0	3.4	Gällivare kyrkostad	0.9	1.0
Oskarsström	3.0	3.0	Katrineholm	0.8	0.7
Sollefteå	2.9	1.6	Norrköping	0.8	0.7
Ystad	2.8	2.6	Landskrona	0.8	0.8
Ärlöv	2.8	2.9	Höganäs	0.8	0.8
Hässleholm	2.7	3.9	Nyköping	0.7	0.7
Mjölby	2.6	2.9	Karlskrona	0.7	0.9
Södertälje	2.5	2.2	Kumla	0.7	1.1
Strängnäs	2.5	2.9	Ätvidaberg	0.6	0.7
Malmö	2.5	1.6	Nässjö	0.6	0.4
Amål	2.5	2.5	Oskarshamn	0.6	0.3
Vetlanda	2.4	2.8	Åby-Klippan	0.6	0.4
Kramfors	2.4	2.9	Lunden	0.6	0.5
Malmberget	2.3	2.3	Kristianstad	0.5	0.7
Göteborg	2.1	2.0	Gärda	0.5	0.4
Avesta	2.1	2.1	Uppsala	0.4	0.4
Luleå	2.1	2.0	Tranås	0.4	0.6
Limhamn	2.0	2.0	Skönsberg	0.3	0.3
Stockholm (egentliga staden)	1.9	1.4	Mölnådal	0.1	0.1
Växjö	1.9	2.2	Oxelösund	0.0	0.0
Vitemölla	1.9	0.0	Hemse	0.0	0.0
Hälsingborg	1.9	1.9	Gravarne och Bäckevik	0.0	0.0
Lysekil	1.9	1.8	Hasselösund	0.0	0.0
Bollnäs	1.9	2.7	Tängen	0.0	0.0
Lund	1.8	1.9	Norbergs by	0.0	0.0
Svedala	1.8	2.7	Djupviken	0.0	0.0
Smögen	1.8	1.6	Lycksele	0.0	0.0
Leksands Noret	1.8	1.4	Kalix	0.0	0.0
Motala	1.7	1.7			
Kalmar	1.7	1.6			
			Samtliga orter	2.3	2.1

Tab. D. Bostadslägenheterna i de undersökta stadssamhällena, fördelade efter upplåtelseformer.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
A v l ä g e n h e t e r n a v o r o									
Landsdelar och ortsggrupper.	Antal bostads- lägen- heter.	ut- hyrda.	av ägaren begag- nade.	fritt upp- låtna.	out- hyrda.	ut- hyrda.	av ägaren begag- nade.	fritt upp- låtna.	out- hyrda.
Absoluta tal.					Relativa tal (%).				
<i>Orter med 5 000 inv. och däröver.</i>									
Stockholms stad (med Bränn- kyrka)	82 329	70 818	3 704	5 510	2 297	86·0	4·5	6·7	2·8
Östra Sverige	48 185	39 033	5 928	2 406	818	81·0	12·3	5·0	1·7
Småland och Öarna	21 055	15 691	3 955	1 021	388	74·5	18·8	4·9	1·8
Södra Sverige	59 432	47 236	8 479	2 587	1 130	79·5	14·3	4·8	1·9
Västra Sverige	77 989	65 102	8 395	2 891	1 601	83·5	10·8	3·7	2·0
Norra Sverige	25 155	17 603	4 383	2 852	317	70·0	17·4	11·3	1·3
Hela gruppen	314 145	255 483	34 844	17 267	6 551	81·3	11·1	5·5	2·1
<i>Orter med under 5 000 inv.</i>									
Östra Sverige	7 665	5 606	1 224	300	535	73·1	16·0	3·9	7·0
Småland och Öarna	2 113	1 433	517	108	55	67·8	24·5	5·1	2·6
Södra Sverige	4 246	2 613	1 272	202	159	61·5	30·0	4·8	3·7
Västra Sverige	9 027	5 194	3 016	576	241	57·5	33·4	6·4	2·7
Norra Sverige	7 284	4 208	1 619	1 265	192	57·8	22·2	17·4	2·6
Hela gruppen	30 335	19 054	7 648	2 451	1 182	62·8	25·2	8·1	3·9
Samtliga orter	344 480	274 537	42 492	19 718	7 733	79·7	12·3	5·7	2·3

de av ägaren begagnade bostäderna uppträda här ganska talrikt de fritt upplåtna lägenheterna.

Övergår man därefter till de större orterna, finnas de landsdelar, som innesluta stora städer, förete en väsentligt annan karaktär än de övriga. I vilken riktning denna inverkan går, åskådliggör följande tablå:

Ortens storleksklass:	40 000 inv. och däröver.	20 000—40 000 inv.	10 000—20 000 inv.	5 000—10 000 inv.	under 5 000 inv.
Antal bostadslägenheter	154 573	71 479	45 628	42 465	30 335
Därav (i %) lägenheter, som äro					
uthyrda	87·7	80·4	70·9	71·1	62·8
av ägaren begagnade	4·9	12·6	20·2	21·2	25·2
fritt upplåtna	5·0	5·3	6·8	6·2	8·1
outhyrda	2·4	1·7	2·1	1·5	3·9

Ju större en ort blir, desto mera ökas sålunda hyreslägenheterna och minskas bostäderna i egna hus. Däremot gör sig en sådan inverkan mindre gällande med avseende på de fritt upplåtna och de outhyrda lägenheterna, vilkas frekvens i huvudsak betingas av andra, delvis ovan berörda faktorer.

5. Bostadslägenheternas medelhyror.

Sedan sålunda bostadslägenheternas fördelning på olika storleksklasser och upplåtelseformer blivit belyst, i den mån förevarande kortfattade framställning det medgiver, må uppmärksamheten riktas på de pris dessa bostäder betinga, när de uthyras.

Av de uthyrda lägenheterna måste härvid de »blandade» lämnas å sido, enär i hyresbeloppen för desamma ingå icke blott de utgifter, som äro nödiga för det direkta bostadsbehovets tillfredsställande, utan, som ovan anmärkts, även vissa driftkostnader för bostadsinnehavarens yrkesutövning m. m.

Vidare må framhållas, att en summarisk översikt som denna över hyresnivån å de särskilda orterna i huvudsak måste inskränka sig till beräkningar av genomsnittshyror för olika lägenhetskategorier, varför den icke närmare kan ingå på de avvikelser uppåt och nedåt från dessa allmänna genomsnitt, som de faktiska hyresprisen förete med hänsyn till de särskilda lägenheternas rymlighet och bekvämlighet, läge i olika stadsdelar o. s. v.

Medelhyrorna per år för uthyrda bostadslägenheter av olika storlek meddelas för var och en av de undersökta orterna i kol. 25—37 av tab. 1 ävensom, i sammandrag för olika landsdelar samt större och mindre orter, i tab. E.

Härav framgår, att hyresnivån är högre i Stockholms stad samt Östra och Norra Sverige än i övriga landsdelar, ävensom att hyrespriset för samma lägenhetskategori i regel stiger, i samma mån ortens invånarantal ökas. Detta sistnämnda förhållande åskådliggöres närmare genom nedanstående översikt:

Ortens storleksklass:	40 000 inv. och där- över.	20 000— 40 000 inv.	10 000— 20 000 inv.	5 000— 10 000 inv.	under 5 000 inv.
Medelhyra per år i kr. för					
1 kök utan rum	118	89	84	97	84
1 rum » kök	164	89	83	84	81
2 o. fl. rum utan kök	505	268	243	205	187
1 rum med del i kök	186	108	78	68	72
2 o. fl. rum med del i kök	309	203	132	124	100
1 rum och kök	236	163	144	152	145
2 » » »	425	262	217	228	201
3 » » »	653	430	371	367	309
4 » » »	882	598	534	514	463
5 » » »	1 183	807	727	659	584
6 » » »	1 562	990	876	852	717
7 o. fl. rum och kök	2 425	1 320	1 158	1 117	824
Samtliga lägenheter	468	267	247	223	196

Tab. E. Årliga medelhyror i de undersökta stadssamhällena för uthyrda lägenheter av olika storlek.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Landsdelar och ortsgrupper.	Medelhyra per år i kronor för												
	1	1	2	1	2	1	2	3	4	5	6	7	Samt- liga lägen- heter.
	kök utan rum. kök.	rum utan rum. kök.	o. fl. rum utan kök.	rum med del i kök.	o. fl. rum med del i kök.	rum och kök.	rum och kök.	rum och kök.	rum och kök.	rum och kök.	rum och kök.	o. fl. rum och kök.	
<i>Orter med 5 000 inv. och däröver.</i>													
Stockholms stad (med Brännkyrka)	144	200	554	212	328	304	503	747	992	1 323	1 743	2 735	610
Östra Sverige	95	102	301	123	248	182	310	490	641	851	1 056	1 386	267
Småland och Öarna	60	69	194	73	126	121	195	322	471	622	752	1 053	206
Södra Sverige	92	86	238	97	174	159	236	384	561	767	954	1 331	281
Västra Sverige	84	100	321	76	135	173	300	471	664	866	1 088	1 506	284
Norra Sverige	98	112	283	125	313	177	307	487	646	851	1 050	1 305	272
Hela gruppen	95	133	389	126	171	198	336	536	753	1 025	1 328	1 968	366
<i>Orter med under 5 000 inv.</i>													
Östra Sverige	88	106	241	83	—	191	292	441	602	756	845	994	262
Småland och Öarna	35	55	139	44	83	100	148	217	337	397	547	683	176
Södra Sverige	51	70	119	64	86	112	154	211	333	449	542	722	165
Västra Sverige	53	60	183	77	130	111	176	284	416	510	639	76	162
Norra Sverige	90	92	214	125	100	143	235	335	464	629	720	812	174
Hela gruppen	84	81	187	72	100	145	201	309	463	584	717	824	196
Samtliga orter	93	130	379	124	164	194	326	521	738	1 006	1 305	1 922	354

Framhållas må, att hyrorna inom klassen av orter med 40 000 invånare och däröver skulle ställa sig icke obetydligt högre, därest hyresuppgifterna för Stockholm och Göteborg avsåge icke år 1910 utan en tidpunkt, som låge närmare räkningsåren för övriga samhällen.

I syfte att erhålla en mera överskådlig bild av hyresnivån å bostadsräknings-orterna har en omgruppering och bearbetning av hyresuppgifterna från tab. 1 verkställt i tab. F, varest de särskilda samhällena ordnats efter fallande medelhyra för 1 rum och kök. Av denna tabell framgår, att medelhyran för de undersökta orternas bostadslägenheter tillsammans tagna utgör 354 kr. Hur ifrågavarande genomsnittspris ställer sig för de särskilda orterna, framgår av följande sammanställning:

Medelhyra per år för	under	75—	100—	125—	150—	175—	200—	225—	250—	275—	300 kr.
samtliga bostads- lägenheter:	75 kr.	99 kr.	124 kr.	149 kr.	174 kr.	199 kr.	224 kr.	249 kr.	274 kr.	299 kr.	och där- över.
Antal orter	3	6	9	9	15	16	19	18	6	8	15

Tab. F. Årliga medelhyror för vissa lägenhetskategorier i de undersökta stads-samhällena.

Anm. Medievalstil anger, att endast ett fåtal uthyrda lägenheter förekomma inom resp. kategorier.

1	2	3	4	5	6	7	8
O r t e r.	Årlig medelhyra i kr. för			O r t e r.	Årlig medelhyra i kr. för		
	1 rum och kök.	normal arbetar- bostad.	samt- liga lägen- heter.		1 rum och kök.	normal arbetar- bostad.	samt- liga lägen- heter.
Stockholm (egentl. staden)	314	400	630	Lidköping	126	153	195
Kiruna	295	242	244	Vara	124	145	233
Råsunda	289	344	507	Tranås	123	166	216
Östersund	256	293	437	Uddevalla	123	149	212
Sundbyberg	236	279	299	Morastrand	123	140	206
Malmberget	234	192	200	Arlöv	122	143	167
Lidingö	231	285	576	Kristianstad	121	183	309
Nya Huvudsta	221	230	229	Ljusdal	121	146	181
Brännkyrka församling	218	243	254	Landskrona	120	154	211
Hagalund	218	228	226	Halmstad	120	156	236
Lilla Alby	215	261	300	Avesta	120	119	132
Gällivare kyrkostad	214	207	234	Lycksele	119	127	200
Norrköping	196	214	255	Kalmar	118	168	248
Örebro	195	225	302	Ystad	118	155	237
Göteborg	192	229	332	Lindesberg	118	125	164
Sundsvall	192	186	306	Kumla	117	144	169
Luleå	191	207	288	Hässelholm	116	143	221
Solhem	189	261	364	Visby	115	155	225
Västerås	189	203	264	Oskarshamn	114	140	171
Södertälje	183	200	285	Leksands Noret	114	139	211
Uppsala	183	209	348	Skönsberg	114	91	94
Nyköping	179	192	240	Raus plantering	113	145	153
Malmö	178	220	307	Skönsmön	113	86	93
Eskilstuna	175	184	210	Huskvarna	112	130	132
Oxelösund	175	181	190	Smedjebacken	112	99	117
Bollnäs	175	207	297	Gnesta	111	134	172
Umeå	175	197	322	Västervik	110	127	154
Katrineholm	174	198	215	Kopparberg	110	128	148
Gärda	174	180	191	Gravarne och Bäckevik	109	111	121
Lysekil	169	195	242	Motala	107	131	213
Sollefteå	168	199	312	Falkenberg	103	133	181
Karlstad	165	190	275	Säffe	102	119	161
Lunden	164	164	169	Kramfors	102	101	127
Gävle	163	167	232	Mölnådal	100	110	116
Karlskrona	162	227	290	Växjö	99	139	242
Härnösand	158	163	268	Mariestad	99	121	183
Linköping	156	181	275	Tången	98	100	101
Falun	154	174	273	Forsbaga	96	101	107
Åtvidaberg	151	128	144	Vetlanda	92	114	157
Mjölby	149	178	216	Värnamo	91	129	202
Arvika	149	165	233	Karlshamn	90	139	196
Hallsberg	148	177	241	Skurup	89	131	191
Krokstätt	147	148	165	Svedala	86	139	159
Strängnäs	145	182	298	Höganäs	86	114	145
Hälsingborg	139	196	300	Oskarström	86	93	82
Trollhättan	137	164	197	Hjärpen	85	87	87
Norrköpings norra förstad	136	129	129	Furulund	83	111	107
Lund	135	174	268	Lilla Edet	82	100	115
Jönköping	133	153	206	Djupviken	82	84	98
Kalix	132	134	237	Smögen	81	98	135
Trälleborg	131	175	246	Kivik	80	78	90
Limhamn	131	152	173	Tidaholm	80	92	100
Svegsmon	131	143	238	Töreboda	80	124	160
Borlänge	130	141	192	Hemse	75	117	197
Söderhamn	130	128	180	Gångviken	75	61	64
Vänersborg	129	154	200	Åby-Klippan	74	118	143
Borås	129	153	206	Ljungby	73	117	180
Åmål	129	149	192	Vinslöv	73	111	155
Kristinehamn	129	136	192	Nybro	61	100	121
Eslöv	128	160	213	Hasselösund	60	60	60
Norbergs by	128	157	212	Vitemölla	—	37	37
Näsåjö	127	177	220				
Sala	127	141	177				
				Samtliga orter	194	233	354

De 15 orter, där medelhyran per lägenhet utgör 300 kr. eller däröver, äro: Stockholm (egentliga staden) 630 kr., Lidingö 576 kr., Råsunda 507 kr., Östersund 437 kr., Solhem 364 kr., Uppsala 348 kr., Göteborg 332 kr., Umeå 322 kr., Sollefteå 312 kr., Kristianstad 309 kr., Malmö 307 kr., Sundsvall 306 kr., Örebro 302 kr., Lilla Alby 300 kr. och Hälsingborg 300 kr.

Granskas denna förteckning närmare, finnas väl i densamma öfvervägande ingå orter, å vilka bostadshyrorna genomgående ligga på en särdeles hög nivå, men kunna ifrågavarande medeltal likväl icke anses giva en fullt riktig bild av de särskilda orternas dyrhet i fråga om bostadspris, enär de på hyressummorna beräknade genomsnittstalen röna avsevärd inverkan av den större eller mindre tillgången å vederbörande platser av för mera bemedlade avsedda rymligare och därför högre i pris stående lägenheter (jfr ovan). Att bostäder av sistnämnda slag äro osedvanligt talrika bland hyreslägenheterna i Kristianstad och Hälsingborg, är anledningen till, att dessa i hyresavseende endast medelmåttigt dyra orter kommit med på förenämnda förteckning, medan utelämnandet av bl. a. de lappländska gruvsamhällena förklaras genom ett rakt motsatt förhållande.

Med hänsyn härtill synes det bästa och skarpaste uttrycket för de särskilda orternas prisdyrhet eller prisbillighet i fråga om bostäder erhållas genom en sammanställning av medelhyrorna för en enda representativ och å de särskilda orterna möjligast likformigt inredd och gestaltad lägenhetskategori.

Lämpligast i detta avseende är bostadstypen 1 rum och kök, vilken ju, som förut nämnts, omfattar en större del av bostadsbeståndet än någon annan och jämväl är relativt talrikt företrädd på samtliga undersökta orter (utom fiskeläget Vitemölla, där uthyrda 1 rum och kökslägenheter saknas). För bostadsräkningsorterna tillsammans utgör medelhyran för 1 rum och kök 194 kr. Hur de särskilda orterna och deras medelhyror gruppera sig kring detta genomsnittstal, framgår av följande översikt:

Årlig medelhyra för	under	75—	100—	125—	150—	175—	200—	225—	250—	275—	300 kr.
1 rum och kök:	75 kr.	99 kr.	124 kr.	149 kr.	174 kr.	199 kr.	224 kr.	249 kr.	274 kr.	299 kr.	o. där- över.
Antal orter	5	21	33	25	12	15	5	3	1	2	1

De i hyresavseende dyraste 27 orterna (medelhyra för 1 rum och kök 175 kr. per år och däröver) äro följande: Stockholm (egentliga staden) 314 kr., Kiruna 295 kr., Råsunda 289 kr., Östersund 256 kr., Sundbyberg 236 kr., Malmberget 234 kr., Lidingö 231 kr., Nya Huvudsta 221 kr., Brännkyrka församling 218 kr., Hagalund 218 kr., Lilla Alby 215 kr., Gällivare kyrkostad 214 kr., Norrköping 196 kr., Örebro 195 kr., Göteborg 192 kr., Sundsvall 192 kr., Luleå 191 kr., Solhem 189 kr., Västerås 189 kr., Södertälje 183 kr., Uppsala 183 kr., Nyköping 179 kr., Malmö 178 kr., Eskilstuna 175 kr., Oxelösund 175 kr., Bollnäs 175 kr., Umeå 175 kr.

De orter, där bostäderna stå lägst i pris (medelhyra för 1 rum och kök under 100 kr. per år) äro följande: Hasselösund 60 kr., Nybro 61 kr., Ljungby 73 kr., Vinslöv 73 kr., Åby-Klippan 74 kr., Hemse 75 kr., Gångviken 75 kr., Kivik 80 kr., Tidaholm 80 kr., Töreboda 80 kr., Smögen 81 kr., Lilla Edet

82 kr., Djupviken 82 kr., Furulund 83 kr., Hjärpen 85 kr., Svedala 86 kr., Höganäs 86 kr., Oskarsström 86 kr., Skurup 89 kr., Karlshamn 90 kr., Värnamo 91 kr., Vetlanda 92 kr., Forshaga 96 kr., Tången 98 kr., Växjö 99 kr., Mariestad 99 kr.

Till förra gruppen höra sålunda rikets fyra storstäder, Stockholms förstäder, vissa större och medelstora städer i Mellansverige samt ett antal städer och orter i företrädesvis de övre delarna av Norrland. Den senare kategorien utgöres övervägande av mindre samhällen, merendels belägna i Småland, Sydsverige och Västsverige. Bland dessa i hyresavseende synnerligen billiga orter äro även de fyra städerna Tidaholm, Karlshamn, Växjö och Mariestad.

Lägenheten 1 rum och kök utgör väl i större delen av vårt land typen för de familjebostäder, som innehavas av arbetarna och i allmänhet de mindre bemedlade klasserna. Av den förut meddelade redogörelsen för bostadsbeståndets sammansättning å olika orter framgår emellertid, att å vissa orter, särskilt i Södra Sverige, en anmärkningsvärt stor del av befolkningen bebor bostäder om 2 rum och kök, medan å andra, särskilt nordsvenska, orter ett betydande antal familjer äro hänvisade till det minimum av bostadsutrymme, som betecknas av ett enda rum med spis. Vill man erhålla en i görligaste mån korrekt bild av de årliga hyreskostnaderna å olika orter för normal familjebostad för arbetare, måste därför hänsyn tagas till angivna avvikelser i fråga om bostadstyperna å de särskilda orterna. Detta sker, därest man lägger till grund för jämförelsen de »vägda» medeltal, som erhållas, därest för varje särskild ort hyressummorna för lägenheterna om 1 kök, 1 rum och kök samt 2 rum och kök sammanläggas och divideras med totalantalet av ifrågavarande lägenheter. För lägenheterna sammantagna utgör detta medeltal 233 kr.

Ordnas bostadsräkningsorterna efter de sålunda erhållna genomsnittliga hyresprisen för de mindre bemedlades normalbostad, erhålles följande tablå:

Årlig medelhyra för normal familjebostad för arbetare:	under 75 75 kr.	75—100 99 kr.	100—125 124 kr.	125—150 149 kr.	150—175 174 kr.	175—200 199 kr.	200—225 224 kr.	225—250 249 kr.	250—275 274 kr.	275—300 299 kr.	300 kr. o. där- över.
Antal orter	3	9	18	33	20	19	8	7	2	3	2

Användas samma gränser som i fråga om 1 rum och kökslägenheterna, kunna följande samhällen karaktäriseras som dyra bostadsorter (medelhyra 175 kr. och däröver): Stockholm (egentliga staden, 400 kr.), Råsunda (344 kr.), Östersund (293 kr.), Lidingö (285 kr.), Sundbyberg (279 kr.), Solhem (261 kr.), Lilla Alby (261 kr.), Brännkyrka församling (243 kr.), Kiruna (242 kr.), Nya Huvudsta (230 kr.), Göteborg (229 kr.), Hagalund (228 kr.), Karlskrona (227 kr.), Örebro (225 kr.), Malmö (220 kr.), Norrköping (214 kr.), Uppsala (209 kr.), Bollnäs (207 kr.), Luleå (207 kr.), Gällivare kyrkostad (207 kr.), Västerås (203 kr.), Södertälje (200 kr.), Sollefteå (199 kr.), Katrineholm (198 kr.), Umeå (197 kr.), Hälsingborg (196 kr.), Lysekil (195 kr.), Nyköping (192 kr.), Malmberget (192 kr.), Karlstad (190 kr.), Sundsvall (186 kr.), Eskilstuna (184 kr.), Kristianstad (183 kr.), Strängnäs (182 kr.), Oxelösund (181 kr.), Lin-

köping (181 kr.), Gårda (180 kr.), Mjölby (178 kr.), Nässjö (177 kr.), Hallsberg (177 kr.), Trälleborg (175 kr.).

Jämföres denna grupp av dyra orter med den på grundval av medelhyrorna för 1 rum och kök bildade, finnas i den förre hava tillkommit Karlskrona, Sollefteå, Katrineholm, Hälsingborg, Lysekil, Karlstad, Kristianstad, Strängnäs, Linköping, Gårda, Mjölby, Nässjö, Hallsberg och Trälleborg, medan ur den senare ingen utgått.

De orter, där de mindre bemedlade med lägsta penningutgifter tillgodose sitt bostadsbehov, äro — om man bortser från Vitemölla, Hasselösund, Kivik och Djupviken, där de uthyrda smålägenheterna äro särdeles fåtaliga — följande, där en normal familjebostad för arbetare kostar under 100 kr.: Gångviken (61 kr.), Skönsmon (86 kr.), Hjärpen (87 kr.), Skönsberg (91 kr.), Tidaholm (92 kr.), Oskarsström (93 kr.), Smögen (98 kr.) och Smedjebacken (99 kr.).

Jämföres denna ortsgrupp med gruppen av samhällen med relativt billiga lägenheter om 1 rum och kök, återfinnas följande platser i den senare men icke i den förre: Nybro, Ljungby, Vinslöv, Åby-Klippan, Hemse, Töreboda, Lilla Edet, Furulund, Höganäs, Svedala, Skurup, Karlshamn, Värnamo, Vetlanda, Forshaga, Tången, Växjö och Mariestad. För Skönsmon, Skönsberg och Smedjebacken gäller däremot omvända förhållandet. Förklaringen till dessa företeelser är tydligen, att befolkningens huvudmassa inom den ortsgrupp, där den vanliga arbetarbostadens medelpris betydligt överstiger 1 rum och köks-lägenhetens, i avsevärd utsträckning bebor större lägenheter om 2 rum och kök och däröver, medan inom den ortskategori, för vilken det motsatta förhållandet gäller, ett stort antal mindre bemedlade familjer äro hänvisade till enrumslägenheter.

6. Boendetätheten å olika orter.

Av vad förut nämnts rörande bostadstyper och medelhyror inom olika samhällen, kunna väl vissa slutsatser dragas rörande bostadsstandarden å de undersökta orterna. Klarare belyses denna genom en undersökning av boendetätheten, och för denna är det bästa siffermässiga uttrycket antalet boende per 100 rum.

Hela den folkmängd, som vid tiden för bostadsräkningen förefanns i de av densamma omfattade lägenheterna, uppgick till sammanlagt 1 436 422 personer. Av dessa bodde 133 786 personer eller 9·3 % i »blandade» lägenheter av olika slag. Vid en undersökning av de normala boendeförhållandena bör denna befolkning lämnas å sido och uppmärksamheten uteslutande riktas på bostadslägenheternas 1 302 636 invånare.

Sammantagna förfoga dessa över 980 203 rum och kök, varigenom i medeltal för hela undersökningsområdet 133 boende komma på 100 rum.

Huru dessa förhållanden gestalta sig inom olika landsdelar samt på större och mindre orter, framgår av tab. G. Denna tabell utvisar, att boendetätheten företer ganska betydande växlingar inom olika landsdelar. Vare sig

Tab. G. Antal boende och boningsrum i de undersökta stadssamhällena.

1	2	3	4	5	6	7
Landsdelar och ortsggrupper.	Samtliga bostadslägenheter.			Smälägenheter (t. o. m. 2 rum och kök).		
	Antal boende.	Antal rum och kök.	Antal boende per 100 rum.	Antal boende.	Antal rum och kök.	Antal boende per 100 rum.
<i>Orter med 5 000 inv. och däröver.</i>						
Stockholms stad (med Brännkyrka) . .	321 592	249 748	129	212 852	123 433	172
Östra Sverige	173 881	125 187	139	133 267	77 354	172
Småland och Öarna	73 997	58 173	127	53 577	33 870	158
Södra Sverige	214 840	184 280	117	145 640	102 787	142
Västra Sverige	301 864	208 607	145	230 185	128 716	179
Norra Sverige	97 140	64 673	150	73 284	39 339	186
Hela gruppen	1 183 314	890 668	133	848 805	505 499	168
<i>Orter med under 5 000 inv.</i>						
Östra Sverige	26 556	20 052	132	19 675	11 657	169
Småland och Öarna	11 433	10 158	113	7 135	5 130	139
Södra Sverige	14 784	13 682	108	8 862	6 810	130
Västra Sverige	39 226	28 794	136	27 723	16 928	164
Norra Sverige	27 323	16 849	162	22 373	11 404	196
Hela gruppen	119 322	89 535	133	85 768	51 929	165
Samtliga orter	1 302 636	980 203	133	934 573	557 428	168

man riktar uppmärksamheten på större eller mindre samhällen, på samtliga bostadslägenheter eller på smålägenheter, befinnas Småland (och Öarna) samt Södra Sverige utmärka sig för låga och Norra Sverige för höga boendesiffror, medan övriga landsdelar intaga en mellanställning. Anledningen härtill är tydligen det förut påpekade förhållandet, att särskilt de mindre bemedlade klasserna i allmänhet förfoga över åtminstone till rumsantalet avsevärt större lägenheter i södra än i norra delen av vårt land. Däremot spelar orternas storlek i detta avseende icke så stor roll, vilket belyses av följande tablå:

	Ortens storleksklass:				
	40 000 inv. o. däröver.	20 000— 40 000 inv.	10 000— 20 000 inv.	5 000— 10 000 inv.	under 5 000 inv.
Antal boende per 100 rum i samtliga					
{ bostadslägenheter . .	134	133	126	136	133
{ smålägenheter	173	163	157	169	165

Dessa siffror peka i samma riktning, som vissa andra fakta, nämligen att de gynnsammaste bostadsförhållandena mången gång äro att söka varken i storstäderna eller i småsamhällena, utan i de medelstora städerna.

Mera givande än en analys av förestående abstrakta genomsnittstal är likväl en undersökning av, huru dessa förhållanden gestalta sig å de särskilda bostadsräkningsorterna. Angående bostadsutrymmet per person å var och en av

Tab. H. Boendetätheten i de undersökta stadssamhällena.

1	2		3	4		5	6
O r t e r .	Antal boende per 100 rum i samtliga		O r t e r .	Antal boende per 100 rum i samtliga			
	bostads- lägen- heter.	smålä- genheter.		bostads- lägen- heter.	smålä- genheter.		
Malmberget	243	250	Mjölby	128	152		
Kiruna	231	241	Stockholm (egentl. staden) .	127	172		
Lunden	211	220	Malmö	127	151		
Skönsberg	209	219	Vänersborg	127	162		
Skönsmon	208	229	Lidköping	127	156		
Norrköpings norra förstad .	199	206	Ljusdal	126	155		
Gårda	195	210	Arvika	125	159		
Gällivare kyrkostad	191	222	Mariestad	124	155		
Hagalund	190	200	Sollefteå	124	159		
Krokslätt	190	210	Östersund	124	156		
Lycksele	189	238	Smögen	123	157		
Åtvidaberg	186	216	Lindesberg	122	147		
Oxelösund	185	200	Bollnäs	122	159		
Gångviken	182	195	Kalix	122	172		
Nya Huvudsta	181	193	Gnesta	121	151		
Djupviken	181	199	Halmstad	121	147		
Forshaga	173	195	Falkenberg	121	141		
Söderhamn	170	204	Lilla Alby	120	143		
Eskilstuna	167	192	Uppsala	119	151		
Mölnadal	166	183	Morastrand	118	166		
Hjärpen	166	190	Tranås	117	140		
Huskvarna	164	182	Karlskrona	117	140		
Åvesta	163	185	Landskrona	117	142		
Luleå	160	198	Svegsmon	117	161		
Brännkyrka församling . .	159	181	Kumla	116	134		
Gävie	159	190	Trälleborg	115	135		
Trollhättan	153	176	Hallsberg	114	146		
Kramfors	153	183	Vetlanda	113	142		
Norrköping	151	181	Höganäs	113	133		
Smedjebacken	151	178	Hasselösund	113	188		
Tidaholm	150	168	Säffe	113	140		
Göteborg	149	187	Vitemölla	112	124		
Sundbyberg	146	167	Råsunda	111	148		
Västerås	146	176	Kalmar	111	134		
Sundsvall	145	190	Hälsingborg	111	135		
Arlöv	144	163	Ystad	111	135		
Borås	143	169	Vara	111	144		
Jönköping	142	177	Furulund	110	108		
Oskarsström	141	153	Växjö	109	146		
Karlstad	141	179	Eslöv	107	124		
Lilla Edet	140	170	Leksands Noret	106	154		
Katrineholm	139	160	Visby	104	128		
Västervik	139	164	Lund	104	130		
Uddevalla	139	170	Nybro	103	120		
Örebro	139	168	Solhem	102	159		
Lysekil	138	175	Motala	101	129		
Nyköping	136	165	Svedala	100	118		
Umeå	136	170	Norbergs by	100	137		
Tången	135	168	Kristianstad	99	121		
Amål	135	160	Karlshamn	97	119		
Kristinehamn	135	169	Töreboda	96	117		
Oskarshamn	134	162	Värnamo	95	123		
Limhamn	133	163	Hässleholm	94	114		
Gravarne och Bäckevik . .	133	191	Strängnäs	92	124		
Raus plantering	132	145	Åby-Klippan	92	101		
Borlänge	132	159	Ljungby	91	117		
Södertälje	131	172	Skurup	89	103		
Sala	131	157	Kivik	88	106		
Kopparberg	131	168	Hemse	87	107		
Linköping	129	160	Lidingö	82	156		
Nässjö	129	154	Vinslöv	63	78		
Falun	129	164					
Härnösand	129	161					
			Samtliga orter	133	168		

dessas innehållas uppgifter i kol. 38 av tab. 1, vilka siffror för antalet boende per 100 rum i samtliga lägenheter uti tab. H sammanställts med motsvarande tal för smålägenheterna (t. o. m. 2 rum och kök). För undersökningsområdet i dess helhet kunna siffrorna i denna tabell sammanfattas på följande sätt:

Antal boende per 100 rum:		under 100.	100— 124.	125— 149.	150— 174.	175— 199.	200— 224.	225— 249.	250 och däröver.
Antal orter med ovanstående antal boende i	{ samtliga lägenheter	13	41	39	15	11	3	2	0
	{ smålägenheter. . .	1	16	24	45	24	10	3	1

Den höga boendetätheten av 200 invånare och däröver per 100 rum i samtliga lägenheter uppvisa de lappländska gruvsamhällena Malmberget och Kiruna, sågverkssamhällena Skönsberg och Skönsmon invid Sundsvall samt arbetarförstaden Lunden invid Göteborg.

Läggas smålägenheterna till grund, komma ytterligare över den angivna gränsen de lappländska samhällena Lycksele och Gällivare kyrkostad, sågverksstaden Söderhamn, industrisamhället Åtvidaberg, hamnplatsen Oxelösund samt förstadsamhällena Gårda och Krokslätt vid Göteborg, Norra förstaden vid Norrköping och Hagalund vid Stockholm.

För hög bostadsstandard, för så vitt denna uttryckes genom låga siffror för antalet boende per 100 rum, utmärker sig framför andra Vinslöv i Kristianstads län, vilken är den enda av de undersökta orterna, där i smålägenheterna mindre än en person kommer på varje rum (78 per 100 rum). Undersökas förhållandena i samtliga bostäder, står detta samhälle fortfarande främst med endast 63 boende per 100 rum. För gott bostadsutrymme (mindre än 100 boende per 100 rum) utmärka sig jämväl Lidköping (82), Hemse (87), Kivik (88), Skurup (89), Ljungby (91), Strängnäs (92), Åby-Klippan (92), Hässleholm (94), Värnamo (95), Töreboda (96), Karlshamn (97) och Kristianstad (99). Två tredjedelar av dessa orter äro belägna i Småland (med Öarna) eller Skåne.

Vid bedömande av de siffror, som här meddelats rörande boendetätheten å olika orter, bör det emellertid noga beaktas, att antalet invånare per 100 rum endast utgör ett ungefärligt mått på den socialhygieniska bostadsstandard, vilket genom uppmätning av de särskilda rummen om möjligt bör kompletteras därhän, att man kan erhålla uppgift om luftrymden per person (eller personenhet). Men även i avsaknad av dylika undersökningar i större omfattning torde det kunna utsägas, att de trångboddheten uttryckande siffrorna te sig gynnsammare för Sydsverige och ogynnsammare för Nordsverige, än de i själva verket äro. De norrländska spisrummen (enkelköken) äro nämligen ofta mycket rymliga och torde i fråga om kubikinnehåll mången gång väl kunna mäta sig med lägenheter om 1 rum och kök och däröver. I de sydsvenska lägenheterna om 2 rum och kök äro däremot köken i regel betydligt mindre än i den övriga delen av riket, varför de blott i ringare mån utnyttjas för bostadsändamål.

Tab. 1. Uppgifter angående byggnads- och bostadsförhållandena inom de

Anm. Medievalstil anger i kol. 4, att ifrågavarande folkmängdssiffra är grundad på ett ofullständigt material, i förhål-

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
O r t e r (s = stad, k = köping, m = municipalsamhälle).	År för bo- stads- räk- nin- gen.	Folkmängd vid denna tidpunkt		Antal hus med bo- stads- lägen- heter.	D ä r a v m e d								Till bostad an- vända eller av- sedda lägen- heter.	D ä r a v		
		enligt kyrko- (resp. man- tals-) skriv- ningen.	enligt bostads- räk- ningen.		1		2		3—9		10 o. fl.			bo- stads- lägen- heter.	blan- dade lä- gen- heter m. m.	
					bostadslägenheter per hus											
					abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%				
Stockholms stad.																
1 Egentliga staden	1910	343 832	331 272	10 243	.	.	.	.	.	.	.	.	.	80 627	76 448	4 179
2 Brännkyrka församling ³	1912	25 216	24 109	2 053	991	48.3	486	23.7	436	21.2	140	6.8	6 324	5 881	443	
Stockholms län.																
3 Södertälje (s)	1913	12 429	12 085	1 056	414	39.2	238	22.5	344	32.6	60	5.7	3 280	3 097	183	
4 Sundbyberg (k)	1912	5 266	5 075	344	93	27.0	72	20.9	152	44.2	27	7.9	1 403	1 345	58	
5 Lidingö (k) ³	1912	5 410	4 987	809	584	72.2	155	19.2	69	8.5	1	0.1	1 175	1 027	148	
6 Solhem (m)	1912	1 366	1 308	279	256	91.8	23	8.2	—	—	—	—	302	273	29	
7 Hagalund (m)	1913	4 453	4 316	198	21	10.6	22	11.1	122	61.6	33	16.7	1 142	1 076	66	
8 Nya Huvudsta (m)	1913	3 028	3 044	127	12	9.4	10	7.9	74	58.5	31	24.4	835	806	29	
9 Lilla Alby (m)	1913	900	934	63	17	27.0	14	22.2	26	41.3	6	9.5	252	236	16	
10 Råsunda (m)	1913	2 601	2 896	68	21	30.9	6	8.8	5	7.4	36	52.9	1 082	1 059	23	
Uppsala län.																
11 Uppsala (s)	1913	27 315	27 947	1 124	241	21.5	133	11.8	450	40.0	300	26.7	7 546	7 058	488	
Södermanlands län.																
12 Nyköping (s)	1913	10 822	10 134	885	308	34.8	190	21.5	358	40.4	29	3.3	2 759	2 558	201	
13 Eskilstuna (s)	1912	28 729	27 686	2 102	894	42.5	388	18.5	627	29.8	193	9.2	7 315	6 965	350	
14 Strängnäs (s)	1913	3 365	3 500	356	119	33.4	81	22.8	146	41.0	10	2.8	1 050	966	84	
15 Oxelösund (m)	1913	2 528	2 329	130	26	20.0	34	26.2	57	43.8	13	10.0	581	545	36	
16 Gneta (m)	1913	1 392	1 481	210	100	47.6	59	28.1	50	33.8	1	0.5	427	398	29	
17 Katrineholm (m)	1913	5 139	4 223	399	127	31.8	112	28.1	154	38.6	6	1.5	1 124	1 037	87	
Östergötlands län.																
18 Linköping (s)	1913	24 399	22 694	1 633	452	27.7	324	19.8	762	46.7	95	5.8	6 250	5 950	300	
19 Norrköping (s)	1912	46 674	42 781	1 904	283	14.9	260	13.7	983	51.6	378	19.8	11 960	11 323	637	
20 Motala (s)	1913	2 861	2 874	266	74	27.8	58	21.8	128	48.1	6	2.3	869	759	110	
21 Mjölby (m)	1913	3 264	3 131	368	130	35.3	129	35.1	109	29.6	—	—	852	784	68	
22 Åtvidaberg (m)	1913	2 821	2 886	247	52	21.1	91	36.8	100	40.5	4	1.6	704	657	47	
23 Norrköpings norra för- stad (m)	1913	5 142	3 642	175	18	10.3	31	17.7	100	57.1	26	14.9	989	961	28	
Jönköpings län.																
24 Jönköping (s)	1912	27 864	25 141	1 840	507	27.6	464	25.2	765	41.6	104	5.6	6 530	6 077	453	
25 Huskvarna (s)	1913	6 764	6 758	504	79	15.7	184	36.3	226	44.8	15	3.0	1 659	1 570	89	
26 Tranås (k)	1913	2 258	2 217	202	54	26.7	61	30.2	85	42.1	2	1.0	571	466	105	
27 Värnamo (k)	1913	1 210	1 153	114	36	31.6	29	25.4	48	43.1	1	0.9	319	256	63	
28 Vetlanda (k)	1913	2 532	2 488	301	103	34.2	105	34.9	93	30.9	—	—	650	589	61	
29 Nässjö (m) ⁴	1913	6 050	4 589	321	91	28.3	79	24.6	134	41.8	17	5.3	1 091	978	113	
Kronobergs län.																
30 Växjö (s)	1913	8 794	8 687	452	57	12.6	79	17.8	261	57.7	55	12.2	2 313	2 127	186	
31 Ljungby (k)	1913	1 256	1 222	145	49	33.8	42	29.0	54	37.2	—	—	349	301	48	

¹ Mantalsskriven folkmängd. — ² Avser hela antalet färdiga hus (ej blott hus med bostadslägenheter). delarna av detta. — ³ Uppgifterna avse hela det område, som fr. o. m. 1 jan. 1914 tillhör staden Nässjö.

stadssamhällen, som berörts av 1912—1914 års allmänna bostadsräkningar.

kol. 25—36, att ifrågavarande lägenhetskategori är sparsamt företrädd och av ringa betydelse för ortens bostads-
landen.

17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	
Av bostadslägenheterna äro								Medelhyra per år i kronor för														Antal boende per 100 rum.
uthyrda		av ägaren begagnade		fritt upplåtna		outhyrda		1 kök utan rum.	1 rum utan kök.	2 o. fl. rum utan kök.	1 rum med del i kök.	2 o. fl. rum med del i kök.	1 rum och kök.	2 rum och kök.	3 rum och kök.	4 rum och kök.	5 rum och kök.	6 rum och kök.	7 o. fl. rum och kök.	samtliga lägenheter.		
abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%															
67 156	87.8	2 658	3.5	5 219	6.8	1 415	1.9	148	202	565	214	332	314	511	753	997	1 325	1 746	2 739	630	127	
3 662	62.3	1 046	17.8	291	4.9	882	15.0	114	145	247	157	200	218	329	473	575	898	716	1 005	254	159	
2 394	77.3	491	15.9	134	4.3	78	2.5	106	109	295	83	—	183	296	472	602	812	992	1 354	285	131	
1 063	79.0	158	11.8	30	2.2	94	7.0	151	136	300	200	—	236	364	476	643	721	963	1 467	299	146	
458	44.6	462	45.0	55	5.3	52	5.1	50	170	578	—	—	231	358	595	808	1 082	1 269	1 660	576	82	
39	14.3	219	80.2	5	1.8	10	3.7	—	—	150	—	—	189	326	363	432	588	1 000	1 000	364	102	
888	82.5	92	8.6	15	1.4	81	7.5	152	146	—	—	—	218	315	368	475	—	—	—	226	190	
642	79.7	80	9.9	10	1.2	74	9.2	141	146	—	—	—	221	319	400	625	630	—	—	229	181	
189	80.1	27	11.4	8	3.4	12	5.1	121	127	200	—	—	215	321	472	578	700	1 117	—	300	120	
762	72.0	10	0.9	5	0.5	282	26.6	150	190	408	—	—	289	447	610	859	1 018	1 155	1 450	507	111	
5 929	84.0	587	8.3	513	7.3	29	0.4	97	99	365	115	190	183	313	514	689	934	1 178	1 410	348	119	
2 008	78.5	385	15.0	148	5.8	17	0.7	93	91	207	150	—	179	295	435	586	718	809	1 157	240	136	
5 278	75.8	993	14.2	460	6.6	234	3.4	96	100	240	—	—	175	306	468	621	822	1 013	1 422	210	167	
708	73.3	189	19.6	45	4.6	24	2.5	67	80	214	—	—	145	262	404	516	640	767	1 074	298	92	
487	89.3	31	5.7	27	5.0	—	—	102	106	219	—	—	175	293	424	519	548	—	—	190	185	
254	63.8	96	24.1	33	8.3	15	3.8	55	63	122	90	—	111	203	261	385	700	700	850	172	121	
729	70.3	238	22.9	62	6.0	8	0.8	77	85	179	—	—	174	268	405	518	610	—	—	215	139	
4 790	80.5	764	12.9	341	5.7	55	0.9	77	79	298	82	110	156	289	487	621	829	1 074	1 403	275	129	
10 504	92.7	464	4.1	270	2.4	85	0.8	108	111	280	137	375	196	331	492	641	817	1 044	1 446	255	151	
585	77.1	121	15.9	40	5.3	13	1.7	49	65	156	75	—	107	200	301	471	588	719	860	213	101	
522	66.6	204	26.0	38	4.8	20	2.6	68	72	210	—	—	149	241	353	411	543	707	776	216	128	
475	72.3	124	18.9	54	8.2	4	0.6	65	86	243	—	—	151	256	283	504	—	485	980	144	186	
852	88.7	87	9.1	10	1.0	12	1.2	88	86	161	—	—	136	201	422	608	540	—	—	129	199	
4 898	80.6	842	13.9	258	4.2	79	1.3	68	76	220	84	125	133	231	370	549	693	794	1 191	206	142	
1 101	70.1	370	23.6	81	5.2	18	1.1	57	63	112	46	91	112	177	263	411	404	508	714	132	164	
368	79.0	75	16.1	21	4.5	2	0.4	30	59	315	—	—	123	216	308	451	473	778	711	216	117	
188	73.4	46	18.0	19	7.4	3	1.2	44	89	83	—	—	91	151	208	330	346	518	887	202	95	
386	65.5	161	27.3	28	4.8	14	2.4	30	40	108	60	75	92	132	215	294	388	550	590	157	113	
744	76.1	200	20.4	28	2.9	6	0.6	57	70	180	—	—	127	211	303	422	539	722	714	220	129	
1 716	80.7	284	13.4	86	4.0	41	1.9	60	56	185	57	109	99	178	329	464	613	746	988	242	109	
213	70.8	62	20.6	10	3.3	16	5.3	—	50	113	—	—	73	126	188	347	388	450	645	180	91	

— * Folkmängdsuppgifterna avse hela området, varemot övriga uppgifter endast gälla de stadslikt bebyggda

Tab. 1 (forts.). Uppgifter angående byggnads- och bostadsförhållandena inom

Anm. Medievalstil anger i kol. 4, att ifrågavarande folkmängdssiffra är grundad på ett ofullständigt material, i förhål-

1		2	3		4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
O r t e r (s = stad, k = köping, m = municipalsamhälle).		År för bo- stads- räk- nin- gen.	Folkmängd vid denna tidpunkt		Antal hus med bo- stads- lägen- heter.	D ä r a v m e d								Till bostad an- vända eller av- sedda lägen- heter.	D ä r a v		
			enligt kyrko- (resp. man- fals-) skriv- ningen.	enligt bostads- räk- ningen.		1		2		3—9		10 o. fl.			bo- stads- lägen- heter.	blan- dade lä- gen- heter m. m.	
						bostadslägenheter per hus											
						abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%				
Kalmar län.																	
1	Kalmar (s)	1913	15 955	14 140	993	291	29.3	188	18.9	443	44.6	71	7.2	3 794	3 550	244	
2	Oskarshamn (s)	1913	8 100	7 600	512	144	28.1	82	16.0	258	50.4	28	5.5	1 898	1 773	125	
3	Västervik (s)	1913	10 801	9 736	1 061	330	31.1	321	30.2	402	37.9	8	0.8	2 724	2 561	163	
4	Nybro (k)	1913	2 069	1 673	232	95	40.9	57	24.6	80	34.5	—	—	497	420	77	
Gottlands län.																	
5	Visby (s)	1913	10 012	9 407	1 293	662	51.2	293	22.7	330	25.5	8	0.6	2 660	2 419	241	
6	Hemse (m)	1913	415	414	83	61	73.5	17	20.5	5	6.0	—	—	110	81	29	
Blekinge län.																	
7	Karlskrona (s)	1913	27 508	22 040	1 407	264	18.8	315	22.4	718	51.0	110	7.8	5 908	5 611	297	
8	Karlshamn (s)	1913	7 362	7 221	588	131	22.3	130	22.1	314	53.4	13	2.2	2 034	1 844	190	
Kristianstads län.																	
9	Kristianstad (s)	1913	11 743	11 463	461	154	33.4	38	8.3	155	33.6	114	24.7	2 822	2 591	231	
10	Hässleholm (k) ¹	1913	2 892	2 763	363	155	42.7	97	26.7	110	30.3	1	0.3	803	705	98	
11	Äby-Klippan (m)	1913	2 206	2 194	331	160	48.4	111	33.5	60	18.1	—	—	616	521	95	
12	Vinslöv (m)	1913	673	677	141	97	68.8	27	19.1	17	12.1	—	—	208	168	40	
13	Kivik (m)	1913	642	607	156	136	87.2	19	12.2	1	0.6	—	—	177	161	16	
14	Vitemölla (m)	1913	408	414	106	98	92.5	8	7.5	—	—	—	—	114	107	7	
Malmöhus län.																	
15	Malmö (s)	1913	95 821	90 771	3 114	822	26.4	364	11.7	1 011	32.5	917	29.4	24 496	22 558	1 938	
16	Lund (s)	1912	20 423	20 637	1 611	470	29.2	311	19.3	747	46.4	83	5.1	5 773	5 329	444	
17	Landskrona (s)	1913	16 565	15 343	1 179	387	32.8	248	21.1	472	40.0	72	6.1	4 170	3 820	350	
18	Hälsingborg (s)	1913	34 742	31 785	1 806	433	24.0	281	15.6	864	47.8	228	12.6	8 549	7 986	563	
19	Ystad (s)	1913	11 821	11 867	1 033	421	40.8	235	22.8	333	52.1	44	4.3	3 029	2 721	308	
20	Trälleborg (s)	1913	10 758	9 789	1 535	998	65.0	331	21.6	197	12.8	9	0.6	2 585	2 339	246	
21	Eslöv (s)	1913	5 873	5 453	563	235	41.7	118	21.0	198	33.2	12	2.1	1 506	1 331	175	
22	Limhamn (k)	1913	9 787	8 898	1 152	667	57.9	262	22.8	211	18.3	12	1.0	2 166	1 994	172	
23	Svedala (m)	1913	1 513	1 535	186	86	46.2	42	22.6	57	30.7	1	0.5	403	325	78	
24	Raus plantering (m)	1913	3 656	3 291	264	90	34.1	59	22.4	97	36.7	18	6.8	900	855	45	
25	Höganäs (m)	1913	5 332	5 284	828	516	62.3	197	23.8	112	13.5	3	0.4	1 416	1 308	108	
26	Furulund (m)	1913	1 141	1 061	146	50	34.2	41	28.1	54	37.0	1	0.7	347	326	21	
27	Arlöv (m)	1913	3 275	3 375	248	66	26.6	47	19.0	121	48.8	14	5.6	872	815	57	
28	Skurup (m)	1913	1 319	1 326	227	135	59.5	61	26.9	31	13.6	—	—	370	263	107	
Hallands län.																	
29	Halmstad (s)	1913	18 432	18 434	1 356	473	34.9	235	17.3	576	42.8	72	5.3	4 547	4 278	269	
30	Falkenberg (s)	1913	4 624	4 400	502	215	42.8	129	25.7	156	31.1	2	0.4	1 102	1 002	100	
31	Oskarsström (m)	1913	2 432	1 167	113	32	28.3	26	23.0	55	48.7	—	—	356	338	18	

¹ Stad fr. o. m. 1 jan. 1914.

de stadssamhällen, som berörts av 1912—1914 års allmänna bostadsräkningar.

kol. 25—36, att ifrågavarande lägenhetskategori är sparsamt företrädd och av ringa betydelse för ortens bostads-
landen.

17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	
Av bostadslägenheterna äro								Medelhyra per år i kronor för														Antal boende per 100 rum.
uthyrda		av ägaren begagnade		fritt upplåtna		outhyrda		1 kök utan rum.	1 rum utan kök.	2 o. fl. rum utan kök.	1 rum med del i kök.	2 o. fl. rum med del i kök.	1 rum och kök.	2 rum och kök.	3 rum och kök.	4 rum och kök.	5 rum och kök.	6 rum och kök.	7 o. fl. rum och kök.	samtliga lägenheter.		
abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%															
2 770	78.0	586	16.3	133	3.8	61	1.7	54	76	210	78	141	118	193	324	474	635	803	1 066	248	111	1
1 436	81.0	266	15.0	61	3.4	10	0.6	56	59	154	75	123	114	171	276	358	527	620	861	171	134	2
1 661	64.9	651	25.4	171	6.7	78	3.0	55	58	158	70	—	110	196	284	447	595	716	890	154	139	3
255	60.7	125	29.7	20	4.8	20	4.8	30	36	98	41	84	61	113	181	249	325	380	400	121	103	4
1 365	56.4	756	31.3	203	8.4	95	3.9	62	74	192	80	128	115	184	298	447	600	736	1 004	225	104	5
23	28.4	48	59.3	10	12.3	—	—	—	48	250	—	—	75	129	185	—	400	300	463	197	87	6
4 587	81.8	746	13.3	237	4.2	41	0.7	100	98	255	106	210	162	267	388	516	747	959	1 327	290	117	7
1 385	75.1	346	18.8	84	4.5	29	1.6	36	69	138	67	113	90	156	239	344	455	614	884	198	97	8
2 214	85.3	242	9.3	123	4.7	12	0.5	93	63	300	77	118	121	211	348	484	671	822	1 069	309	99	9
484	68.7	175	24.8	27	3.8	19	2.7	48	89	147	55	109	116	156	249	386	528	422	775	221	94	10
285	54.7	205	39.3	28	5.4	3	0.6	51	64	87	—	75	74	130	167	257	308	378	600	143	92	11
62	36.9	87	51.8	14	8.3	5	3.0	36	53	72	—	88	73	119	188	226	234	—	375	155	63	12
19	11.8	128	79.5	12	7.8	2	1.2	—	—	—	50	75	80	75	75	111	268	—	—	90	88	13
2	1.9	98	91.6	5	4.7	2	1.8	—	—	—	—	—	—	37	—	—	—	—	—	37	112	14
19 822	87.9	1 406	6.2	777	3.4	553	2.5	93	111	338	113	185	178	284	455	643	878	1 155	1 643	307	127	15
4 423	83.0	582	10.9	228	4.3	96	1.8	—	73	182	63	122	135	198	363	527	704	872	1 228	288	104	16
3 025	79.2	651	17.1	112	2.9	32	0.8	75	65	169	150	120	120	181	327	472	632	761	963	211	117	17
6 627	83.0	961	12.0	247	3.1	151	1.9	75	83	254	76	101	139	226	379	563	771	915	1 334	300	111	18
1 826	67.1	666	24.5	154	5.6	75	2.8	68	81	213	87	127	118	191	304	474	733	817	1 234	237	111	19
1 089	46.5	1 073	45.9	103	4.4	74	3.2	86	83	218	60	200	131	194	329	494	660	870	1 215	246	115	20
902	67.8	360	27.0	52	3.9	17	1.3	72	69	128	—	—	128	175	331	446	682	734	915	214	107	21
989	49.6	871	43.7	95	4.7	39	2.0	36	66	165	72	—	131	185	289	349	560	775	838	173	133	22
208	64.0	90	27.7	21	6.8	6	1.8	—	77	139	—	132	86	151	243	259	465	420	500	159	100	23
574	67.1	164	19.2	42	4.9	75	8.8	—	61	—	—	—	113	160	210	245	348	—	—	153	132	24
347	26.5	575	44.0	375	28.7	11	0.8	—	74	110	—	99	86	132	230	275	398	375	500	145	113	25
234	71.8	60	18.4	16	4.9	16	4.9	—	57	—	71	—	83	121	122	143	400	600	—	107	110	26
610	74.8	156	19.2	26	3.2	28	3.8	66	67	108	—	—	122	179	306	457	582	684	1 000	167	144	27
135	51.3	109	41.5	11	4.2	8	3.0	55	70	—	—	—	89	158	257	394	850	—	900	191	89	28
3 302	77.2	624	14.6	218	5.1	134	3.1	62	72	270	64	106	120	198	334	532	693	855	1 159	236	121	29
675	67.4	272	27.1	41	4.1	14	1.4	—	67	138	63	123	108	155	247	362	463	520	711	181	121	30
237	70.1	64	18.9	27	8.0	10	3.0	49	52	—	69	60	86	114	156	—	—	—	—	82	141	81

Tab. 1 (forts.). Uppgifter angående byggnads- och bostadsförhållandena inom

Anm. Medievalstil anger i kol. 4, att ifrågavarande folkmängdssiffra är grundad på ett ofullständigt material, i förhål-

1		2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
O r t e r (s = stad, k = köping, m = municipalsamhälle).		År för bo- stads- räk- nin- gen.	Folkmängd vid denna tidpunkt		Antal hus med bo- stads- lägen- heter.	D ä r a v m e d								Till bostad an- vända eller av- sedda lägen- heter.	D ä r a v	
			enligt kyrko- (resp. man- tals-) skriv- ningen.	enligt bostads- räk- ningen.		1		2		3—9		10 o. fl.			bo- stads- lägen- heter.	bland- ade lä- gen- heter m. m.
						bostadslägenheter per hus										
						abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%			
Göteborgs och Bohus län.																
1	Göteborg (s)	1910	165 365	162 776	² 7 639	.	.	.	.	.	.	.	.	39 577	38 363	1 214
2	Lysekil (s)	1913	4 576	4 344	496	205	41.3	150	30.3	139	28.0	2	0.4	1 073	917	156
3	Uddevalla (s)	1913	12 823	12 227	1 165	447	38.4	261	22.4	441	37.8	16	1.4	3 101	2 896	205
4	Mölndal (m)	1913	¹ 5 450	5 160	531	244	46.0	127	23.9	154	29.0	6	1.1	1 246	1 195	51
5	Krokslätt (m)	1913	5 284	5 274	254	77	30.3	43	16.9	105	41.4	29	11.4	1 227	1 191	36
6	Gårda (m)	1913	6 704	6 573	134	29	21.6	13	9.7	23	17.2	69	51.3	1 540	1 480	60
7	Lunden (m)	1913	5 371	5 816	152	14	9.2	17	11.2	67	44.1	54	35.5	1 293	1 265	28
8	Smögen (m)	1913	1 463	1 443	278	256	92.1	19	6.8	3	1.1	—	—	303	278	25
9	Gravarne och Bäcke- vik (m)	1913	1 559	1 395	280	268	95.7	10	3.6	2	0.7	—	—	295	266	29
10	Hasselösund (m)	1913	204	189	46	45	97.8	1	2.2	—	—	—	—	47	46	1
11	Tången (m)	1913	517	479	95	86	90.5	9	9.5	—	—	—	—	104	102	2
Älvsborgs län.																
12	Vänersborg (s)	1912	7 758	7 482	685	235	34.3	163	23.8	272	39.7	15	2.2	1 976	1 833	143
13	Borås (s)	1913	22 696	21 672	1 425	337	23.6	350	24.6	648	45.5	30	6.3	5 425	5 211	214
14	Ämål (s)	1913	4 575	4 344	500	218	43.6	123	24.6	156	31.2	3	0.6	1 155	1 065	90
15	Lilla Edet (m)	1913	1 700	1 519	221	136	61.6	54	24.4	31	14.0	—	—	365	333	32
16	Trollhättan ³	1913	8 646	8 289	688	280	40.7	202	29.4	171	24.8	35	5.1	2 004	1 858	146
Skaraborgs län.																
17	Mariestad (s)	1913	5 034	5 259	452	200	44.2	79	17.5	153	33.9	20	4.4	1 329	1 215	114
18	Lidköping (s)	1913	7 504	7 403	627	198	31.6	140	22.3	272	43.4	17	2.7	1 988	1 804	184
19	Tidaholm (s)	1913	4 608	4 627	423	132	31.2	87	20.6	196	46.3	8	1.9	1 204	1 155	49
20	Vara (k)	1913	1 002	1 012	103	45	43.7	19	18.4	38	36.9	1	1.0	238	173	65
21	Töreboda (k)	1913	816	747	80	26	32.5	16	20.0	38	47.5	—	—	230	179	51
Värmlands län.																
22	Karlstad (s)	1912	17 903	16 612	1 181	360	30.3	224	19.0	526	44.5	71	6.0	4 293	4 112	181
23	Kristinehamn (s)	1913	9 288	9 633	868	310	35.3	246	28.4	295	34.1	15	1.7	2 316	2 179	137
24	Arvika (s)	1913	5 087	4 865	325	47	14.5	71	21.8	191	58.8	16	4.9	1 277	1 209	68
25	Säffle (k)	1912	1 951	1 921	215	72	33.5	47	21.9	95	44.2	1	0.4	569	515	54
26	Forshaga (m) ⁴	1913	4 364	4 154	568	391	68.8	87	15.3	81	14.3	9	1.6	982	931	51
Örebro län.																
27	Örebro (s)	1913	33 112	31 579	1 703	473	27.8	232	13.6	742	43.6	256	15.0	8 313	7 900	413
28	Lindesberg (s)	1913	2 967	2 832	379	196	51.7	81	21.4	99	26.1	3	0.8	825	732	93
29	Kopparberg (k)	1913	1 625	1 468	149	59	39.6	34	22.8	53	35.6	3	2.0	395	367	28
30	Hallsberg (k)	1913	1 581	1 503	166	68	41.0	38	22.9	58	34.9	2	1.2	401	360	41
31	Kumla (m)	1913	1 188	1 215	184	94	51.1	59	32.1	31	16.8	—	—	318	268	50

¹ Mantalsskriven folkmängd. — ² Avser hela antalet färdiga hus (ej blott hus med bostadslägenheter).
avse hela Forshaga kapellförsamling.

de stadssamhällen, som berörts av 1912—1914 års allmänna bostadsräkningar.

kol. 25—36, att ifrågasvarande lägenhetskategori är sparsamt företrädd och av ringa betydelse för ortens bostads-
landen.

17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	
Av bostadslägenheterna äro								Medelhyra per år i kronor för														Antal bo- en- de per 100 rum.
uthyrda		av ägaren begagnade		fritt upp- låtne		outhyrda		1 kök utan rum.	1 rum utan kök.	2 o. fl. rum utan kök.	1 rum med del i kök.	2 o. fl. rum med del i kök.	1 rum och kök.	2 rum och kök.	3 rum och kök.	4 rum och kök.	5 rum och kök.	6 rum och kök.	7 o. fl. rum och kök.	samt- liga lä- gen- heter.		
abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%															
34 375	89.6	2 046	5.3	1 133	3.0	809	2.1	110	111	385	92	171	192	355	543	749	958	1 220	1 717	332	149	
547	59.6	314	34.2	39	4.3	17	1.9	96	87	215	115	212	169	250	362	530	603	983	938	242	138	
1 989	68.7	714	24.6	144	5.0	49	1.7	60	94	289	77	186	123	221	342	479	742	882	1 233	212	139	
760	63.6	358	29.9	76	6.4	1	0.1	54	64	370	55	—	100	168	227	286	360	450	400	116	166	
977	82.0	163	13.7	36	3.0	15	1.3	73	75	310	—	—	147	250	386	519	387	650	865	165	190	
1 410	95.3	42	2.8	20	1.4	8	0.5	100	99	224	108	—	174	274	340	589	678	600	1 733	191	195	
1 131	89.4	112	8.8	15	1.2	7	0.6	89	86	—	84	—	164	243	362	430	500	—	—	169	211	
19	6.8	236	84.9	18	6.5	5	1.8	—	36	—	—	—	81	133	275	—	—	—	500	135	123	
11	4.2	248	93.2	7	2.6	—	—	—	—	—	80	—	109	120	200	140	—	—	—	121	133	
2	4.3	43	93.3	1	2.2	—	—	—	—	—	—	—	60	—	—	—	—	—	—	60	113	
14	13.7	86	84.3	2	2.0	—	—	—	—	—	66	—	98	120	128	—	—	—	—	101	135	
1 436	78.3	282	15.4	90	4.9	25	1.4	78	64	206	67	141	129	213	307	453	571	761	975	200	127	
4 087	78.5	824	15.8	251	4.8	49	0.9	70	81	228	70	—	129	230	374	529	713	952	1 230	206	143	
623	58.5	358	33.6	57	5.4	27	2.5	58	95	263	—	60	129	221	340	486	550	696	917	192	135	
130	39.0	141	42.4	57	17.1	5	1.5	51	56	—	58	—	82	154	208	450	400	420	—	115	140	
1 334	71.8	391	21.1	116	6.2	17	0.9	58	76	207	66	140	137	244	371	503	674	843	1 243	197	153	
781	64.3	289	23.8	130	10.7	15	1.2	55	55	162	54	135	99	184	304	427	558	793	987	163	124	
1 348	74.7	347	19.2	93	5.2	16	0.9	58	68	218	72	154	126	210	310	422	507	617	777	195	127	
753	65.2	309	26.7	75	6.5	18	1.6	36	45	164	—	—	80	129	253	469	415	516	550	100	150	
113	65.3	37	21.4	17	9.8	6	3.5	—	76	200	—	—	124	184	346	387	533	700	663	233	111	
118	65.9	39	21.8	16	8.9	6	3.4	—	45	—	—	—	80	149	233	335	355	650	950	160	96	
3 299	80.2	494	12.0	189	4.6	130	3.2	87	86	251	97	—	165	288	476	635	849	1 045	1 261	275	141	
1 435	65.8	616	28.3	108	5.0	20	0.9	62	78	149	—	—	129	221	339	486	631	781	1 038	192	135	
970	80.2	187	15.5	39	3.2	13	1.1	75	78	225	—	—	149	237	343	451	562	713	821	233	125	
377	73.2	92	17.8	22	4.3	24	4.7	52	52	98	—	—	102	164	264	418	475	467	758	161	113	
483	51.9	322	34.6	82	8.8	44	4.7	46	62	144	—	—	96	143	215	288	240	—	500	108	173	
6 468	81.9	906	11.5	233	2.9	293	3.7	87	102	360	82	200	195	325	483	652	828	1 009	1 379	302	139	
420	57.4	237	32.4	30	4.1	45	6.1	54	71	224	—	—	118	179	304	393	575	629	965	164	122	
268	73.0	46	12.5	49	13.4	4	1.1	57	42	128	—	—	110	213	269	421	430	425	600	148	131	
252	70.0	71	19.7	23	6.4	14	3.9	72	116	220	—	—	148	224	326	485	499	651	970	241	114	
152	56.7	101	37.7	13	4.9	2	0.7	52	73	200	—	—	117	194	299	332	—	—	—	169	116	

— * Trolldättan har av särskilda anteckningar icke blivit organiserat som municipalsamhälle. — * Uppgifterna

Tab. 1 (forts.). Uppgifter angående byggnads- och bostadsförhållandena inom

Anm. Medievalstil anger i kol. 4, att ifrågakarande folkmängdssiffror är grundad på ett ofullständigt material, i förhåll-

1		2	3		4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
O r t e r (s = stad, k = köping, m = municipalsamhälle).		År för bo- stads- räk- nin- gen.	Folkmängd vid denna tidpunkt		Antal hus med bo- stads- lägen- heter.	D ä r a v { m e d								Till bostad an- vända eller av- sedda lägen- heter.	D ä r a v		
			enligt kyrko- (resp. man- tals-) skriv- ningen.	enligt bostads- räk- ningen.		1		2		3—9		10 o. fl.			bo- stads- lägen- heter.	blan- dade lä- gen- heter m. m.	
						bostadslägenheter per hus											
						abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%				
Västmanlands län.																	
1	Västerås (s)	1913	21 941	20 953	1 277	311	24.4	275	21.5	562	44.0	129	10.1	5 485	5 195	290	
2	Sala (s)	1913	7 609	7 082	886	538	60.7	150	16.9	186	21.0	12	1.4	1 844	1 669	175	
3	Norbergs by (m)	1913	625	545	76	40	52.6	22	29.0	14	18.4	—	—	135	106	29	
Kopparbergs län.																	
4	Falun (s)	1913	12 091	11 373	1 234	606	49.1	242	19.6	368	29.8	18	1.5	2 917	2 618	299	
5	Borlänge (k)	1913	1 592	1 583	168	45	26.8	51	30.3	71	42.3	1	0.6	434	348	86	
6	Avesta (k)	1913	4 943	4 778	539	207	38.4	151	28.0	176	32.7	5	0.9	1 282	1 206	76	
7	Morastrand (k)	1913	1 316	1 283	163	84	51.5	42	25.8	35	21.5	2	1.2	333	287	46	
8	Leksands Noret (m)	1913	1 109	1 168	124	58	46.8	32	25.8	31	25.0	3	2.4	283	222	61	
9	Smedjebacken (m)	1913	1 967	2 159	277	123	44.4	77	27.8	72	26.0	5	1.8	607	541	66	
Gävleborgs län.																	
10	Gävle (s)	1913	35 736	34 407	2 274	620	27.3	409	18.0	1 072	47.1	173	7.6	8 714	8 197	517	
11	Söderhamn (s)	1913	11 501	11 089	1 050	476	45.3	211	20.1	332	31.6	31	3.0	2 755	2 595	160	
12	Bollnäs (k)	1913	995	1 091	70	18	25.7	11	15.7	37	52.9	4	5.7	267	211	56	
13	Ljusdal (m)	1912	1 759	1 706	211	90	42.6	47	22.3	74	35.1	—	—	462	388	74	
Västernorrlands län.																	
14	Härnösand (s)	1913	9 825	8 740	867	273	31.5	236	27.2	355	40.9	3	0.4	2 283	2 117	166	
15	Sundsvall (s)	1912	16 930	15 118	1 286	425	33.1	265	20.6	565	43.9	31	2.4	3 775	3 473	302	
16	Sollefteå (k)	1913	2 557	2 203	210	87	41.4	49	23.4	71	33.8	3	1.4	542	447	95	
17	Skönsmon (m)	1913	3 100	2 813	288	123	42.7	60	20.9	98	34.0	7	2.4	769	738	31	
18	Skönsberg (m)	1913	2 528	2 273	281	111	39.5	82	29.2	84	29.9	4	1.4	623	603	20	
19	Gångviken (m)	1913	626	622	89	45	50.6	13	14.6	31	34.8	—	—	192	173	19	
20	Kramfors (m)	1913	1 011	996	139	65	46.8	48	34.5	26	18.7	—	—	253	207	46	
Jämtlands län.																	
21	Östersund (s)	1913	9 113	8 669	589	117	19.9	129	21.9	325	55.2	18	3.0	2 096	1 793	303	
22	Hjärpen (m)	1913	933	951	111	54	48.7	26	23.4	29	26.1	2	1.8	258	230	28	
23	Svegsmon (m)	1913	674	683	114	75	65.8	28	24.6	11	9.6	—	—	170	121	49	
Västerbottens län.																	
24	Umeå (s)	1913	6 187	5 949	632	210	33.2	243	38.5	174	27.8	5	0.8	1 366	1 217	149	
25	Djupviken (m)	1913	471	223	33	24	72.7	7	21.2	2	6.1	—	—	45	35	10	
26	Lycksele (m)	1913	975	816	134	118	88.1	11	8.2	5	3.7	—	—	155	132	23	
Norrbottnens län.																	
27	Luleå (s)	1912	9 317	8 871	866	434	50.1	165	19.1	251	29.0	16	1.8	2 071	1 911	160	
28	Kalix (m)	1913	739	581	104	87	83.6	14	13.5	3	2.9	—	—	124	94	30	
29	Gällivare kyrkostad (m)	1913	1 713	1 716	169	95	56.2	31	18.3	41	24.3	2	1.2	373	324	49	
30	Malmberget (m)	1913	4 190	4 192	390	146	37.4	71	18.2	170	43.6	3	0.8	1 038	977	61	
31	Kiruna (m) ²	1913	5 430	5 623	458	138	30.1	102	22.3	214	46.7	4	0.9	1 331	1 234	97	
32	Samtliga orter		1 506 204	1 436 422	89 627	26 474	36.9	14 951	20.8	25 688	35.8	4 652	6.5	367 673	344 480	23 193	

¹ Mantalsskriven folkmängd. — ² Uppgifterna avse endast det egentliga municipalsamhället och järnvägsom-
framställning).

de stadssamhällen, som berörts av 1912–1914 års allmänna bostadsräkningar.

kol. 25—36, att ifrågavarande lägenhetskategori är sparsamt företrädd och av ringa betydelse för ortens bostads-
landen.

17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38				
Av bostadslägenheterna äro								Medelhyra per år i kronor för													Antal boende per 100 rum.				
uthyrda		av ägaren begagnade		fritt upplåtna		outhyrda		1 kök utan rum.	1 rum utan kök.	2 o. fl. rum utan kök.	1 rum med del i kök.	2 o. fl. rum med del i kök.	1 rum och kök.	2 rum och kök.	3 rum och kök.	4 rum och kök.	5 rum och kök.	6 rum och kök.	7 o. fl. rum och kök.	samtliga lägenheter.					
abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%																		
4 178	80.4	696	13.4	236	4.6	85	1.6	96	91	247	150	—	189	322	504	666	846	786	1 033	264	146				
850	50.9	603	36.2	147	8.8	69	4.1	63	68	261	—	—	127	213	329	475	600	823	1 167	177	131				
55	51.9	31	29.2	20	18.9	—	—	57	77	300	—	—	128	231	307	387	350	500	700	212	100				
1 747	66.7	616	23.5	216	8.3	39	1.5	81	96	267	—	—	154	270	413	592	711	919	1 164	273	129				
241	69.3	76	21.8	27	7.8	4	1.1	62	81	215	—	—	130	237	331	459	616	700	—	192	132				
771	63.9	294	24.4	116	9.6	25	2.1	67	76	152	—	—	120	205	315	345	550	—	713	132	163				
176	61.3	51	17.8	49	17.1	11	3.8	64	84	203	—	—	123	191	294	407	563	597	662	206	118				
128	57.7	68	30.6	22	9.9	4	1.8	70	67	150	—	—	114	179	245	360	531	600	794	211	106				
198	36.6	116	21.5	222	41.0	5	0.9	54	101	—	125	—	112	179	263	333	675	—	400	117	151				
6 182	75.4	1 093	13.3	826	10.1	96	1.2	91	102	294	125	320	163	285	477	645	891	1 127	1 377	232	159				
1 212	46.7	616	23.8	743	28.6	24	0.9	61	95	231	—	—	130	213	360	463	667	771	898	180	170				
177	83.9	13	6.2	17	8.0	4	1.9	66	78	208	—	—	175	266	360	483	670	—	858	297	122				
223	57.8	82	21.1	65	16.8	18	4.6	54	65	82	—	—	121	204	303	409	506	433	800	181	126				
1 556	73.5	390	18.4	145	6.9	26	1.2	81	92	219	—	300	158	276	436	587	785	932	1 285	268	129				
2 440	70.3	670	19.3	321	9.2	42	1.2	89	111	309	—	—	192	354	542	751	935	1 064	1 400	306	145				
285	63.8	61	13.6	88	19.7	13	2.9	88	113	294	—	—	168	268	364	617	847	900	1 600	312	124				
234	31.7	127	17.2	332	45.0	45	6.1	59	57	126	—	—	113	197	286	240	—	—	825	93	208				
328	54.4	145	24.1	128	21.2	2	0.3	64	73	—	—	—	114	199	300	350	—	—	—	94	209				
91	52.6	37	21.4	36	20.8	9	5.2	44	43	—	—	100	75	131	—	300	—	—	—	64	182				
107	51.7	80	38.7	15	7.2	5	2.4	62	51	—	—	—	102	205	306	425	270	—	900	127	153				
1 431	79.8	164	9.1	175	9.8	23	1.3	122	145	364	—	—	256	402	590	737	967	1 253	1 534	437	124				
141	61.3	29	12.6	40	17.4	20	8.7	51	47	224	—	—	85	124	192	—	—	—	—	87	166				
71	58.7	32	26.4	16	13.2	2	1.7	86	94	275	—	—	131	210	430	409	300	688	733	238	117				
820	67.4	286	23.5	96	7.9	15	1.2	86	120	316	—	—	175	288	445	622	843	1 063	1 256	322	136				
16	45.7	19	54.3	—	—	—	—	50	—	—	—	—	82	125	200	—	—	—	—	98	181				
41	31.1	42	31.8	49	37.1	—	—	37	78	300	—	—	119	194	250	463	400	—	700	200	189				
1 367	71.8	351	18.4	153	8.0	40	2.1	104	114	192	—	—	191	319	495	654	769	966	1 256	288	160				
24	25.5	59	62.8	11	11.7	—	—	48	48	—	—	—	132	153	234	513	450	—	—	237	122				
196	60.5	103	31.8	22	6.8	3	0.9	111	137	180	—	—	214	344	490	586	—	650	823	234	191				
760	77.8	185	18.9	10	1.0	22	2.3	138	181	279	—	—	234	417	646	743	—	960	—	200	243				
848	68.7	197	16.0	177	14.3	12	1.0	166	168	244	—	—	295	432	570	825	—	—	875	244	231				
274	537	79.7	42	492	12.3	19	718	5.7	7	733	2.3	93	130	379	124	164	184	326	521	738	1 006	1 305	1 922	354	133

rådet (icke Luossavaara-Kiirunavaara A.-B:s arbetarbostäder, vilka redovisas i senare avdelningen av förevarande

Tab. 2. De undersökta stadssamhällena (utom Stockholm och Göte-

1	2	3	4
Antal hus med 1 lägenhet i % av samtliga.	Antal hus med 2 lägenheter i % av samtliga.	Antal hus med 3—9 lägen- heter i % av samtliga.	Antal hus med 10 o. fl. lägen- heter i % av samtliga.
Hasselösund 97.8	Umeå 38.5	Haglund 61.6	Råsunda 52.9
Gravarne och Bäckevik 95.7	Ätvidaberg 36.8	Arvika 58.8	Gärda 51.5
Vitemölla 92.5	Huskvarna 36.5	Nya Huvudsta 58.3	Lunden 35.5
Snögen 92.1	Mjölby 35.1	Växjö 57.7	Malmö 29.4
Solheim 91.8	Vetlanda 34.9	Norrköpings norra först. 57.1	Uppsala 26.7
Tängen 90.5	Kramfors 34.5	Östersund 55.2	Kristianstad 24.7
Lyckselse 88.1	Åby-Klippan 33.5	Karlshamn 53.4	Nya Huvudsta 24.4
Kivik 87.2	Kumla 32.1	Bollnäs 52.9	Norrköping 19.8
Kalix 83.6	Lysekil 30.3	Norrköping 51.6	Haglund 16.7
Hemse 73.5	Borlänge 30.3	Karlskrona 51.0	Örebro 15.0
Djupviken 72.7	Tranås 30.2	Oskarshamn 50.4	Norrköpings norra först. 14.9
Lidingö 72.2	Västervik 30.2	Arlöv 48.8	Hälsingborg 12.6
Vinslöv 68.8	Trollhättan 29.4	Oskarström 48.7	Växjö 12.2
Forshaga 68.8	Skönsberg 29.2	Motala 48.1	Krokslätt 11.4
Svegsmon 65.8	Ljungby 29.0	Hälsingborg 47.8	Västerås 10.1
Trälleborg 65.0	Norbergs by 29.0	Töreboda 47.5	Oxelösund 10.0
Höganäs 62.3	Kristinehamn 28.4	Gävle 47.1	Lilla Alby 9.5
Lilla Edet 61.6	Gnesta 28.1	Linköping 46.7	Eskilstuna 9.2
Sala 60.7	Katrineholm 28.1	Kiruna 46.7	Sundbyberg 7.9
Skurup 59.5	Furulund 28.1	Lund 46.4	Karlskrona 7.8
Limhamn 57.9	Avesta 28.0	Tidaholm 46.3	Gävle 7.6
Gällivare kyrkostad 56.2	Smedjebacken 27.8	Borås 45.5	Kalmar 7.2
Norbergs by 52.6	Härnösand 27.2	Huskvarna 44.8	Brännkyrka församling 6.8
Lindesberg 51.7	Skurup 26.9	Kalmar 44.6	Rans plantering 6.8
Morastrand 51.5	Hässelholm 26.7	Karlstad 44.5	Borås 6.8
Visby 51.2	Oxelösund 26.2	Sundbyberg 44.2	Landskrona 6.1
Kumla 51.1	Morastrand 25.8	Säffle 44.2	Karlstad 6.0
Gångviken 50.6	Leksands Noret 25.8	Lunden 44.1	Linköping 5.8
Luleå 50.1	Falkenberg 25.7	Västerås 44.0	Södertälje 5.7
Falun 49.1	Värnamo 25.4	Sundsvall 43.9	Bollnäs 5.7
Hjärpen 48.7	Jönköping 25.2	Oxelösund 43.8	Jönköping 5.6
Åby-Klippan 48.4	Nässjö 24.6	Örebro 43.6	Arlöv 5.6
Brännkyrka församling 48.3	Nybro 24.6	Malinberget 43.6	Oskarshamn 5.5
Gnesta 47.6	Borås 24.6	Lidköping 43.4	Nässjö 5.3
Leksands Noret 46.8	Ämål 24.6	Halmstad 42.5	Halmstad 5.3
Kramfors 46.8	Svegsmon 24.6	Borlänge 42.3	Lund 5.1
Svedala 46.2	Lilla Edet 24.4	Tranås 42.1	Trollhättan 5.1
Mölnådal 46.0	Mölnådal 23.9	Värnamo 42.1	Arvika 4.9
Söderhamn 45.3	Höganäs 23.8	Nässjö 41.8	Mariestad 4.4
Smedjebacken 44.4	Vänersborg 23.8	Jönköping 41.6	Ystad 4.3
Mariestad 44.2	Brännkyrka församling 23.7	Krokslätt 41.4	Nyköping 3.8
Vara 43.7	Sollefteå 23.4	Lilla Alby 41.3	Huskvarna 3.0
Ämål 43.6	Hjärpen 23.4	Strängnäs 41.0	Söderhamn 3.0
Falkenberg 42.8	Oskarström 23.0	Härnösand 40.9	Östersund 3.0
Hässelholm 42.7	Hallsberg 22.9	Ätvidaberg 40.5	Strängnäs 2.8
Skönsmon 42.7	Strängnäs 22.8	Nyköping 40.4	Lidköping 2.7
Ljusdal 42.6	Limhamn 22.8	Uppsala 40.0	Leksands Noret 2.4
Eskilstuna 42.5	Kopparberg 22.8	Landskrona 40.0	Sundsvall 2.4
Eslöv 41.7	Visby 22.7	Vänersborg 39.7	Skönsmon 2.4
Sollefteå 41.4	Ystad 22.7	Katrineholm 38.6	Motala 2.3
Lysekil 41.3	Svedala 22.6	Västervik 37.9	Karlshamn 2.2
Hallsberg 41.0	Södertälje 22.5	Uddevalla 37.8	Vänersborg 2.2
Nybro 40.9	Karlskrona 22.4	Ljungby 37.2	Eslöv 2.1
Ystad 40.8	Rans plantering 22.4	Furulund 37.0	Kopparberg 2.0
Trollhättan 40.7	Uddevalla 22.4	Vara 36.9	Tidaholm 1.9
Kopparberg 39.6	Lidköping 22.3	Raus plantering 36.7	Smedjebacken 1.8
Skönsberg 39.5	Ljusdal 22.3	Kopparberg 35.6	Hjärpen 1.8
Södertälje 39.2	Kiruna 22.3	Eslöv 35.2	Luleå 1.8
Uddevalla 38.4	Lilla Alby 22.2	Ljusdal 35.1	Kristinehamn 1.7
Avesta 38.4	Karlshamn 22.1	Hallsberg 34.9	Ätvidaberg 1.6
Malinberget 37.4	Säffle 21.9	Gångviken 34.8	Forshaga 1.6
Kristinehamn 35.8	Östersund 21.9	Nybro 34.5	Katrineholm 1.5

borg), fördelade efter relativa antalet boningshus av olika storlek.

1	2	3	4
Antal hus med 1 lägenhet i % av samtliga (forts.).	Antal hus med 2 lägenheter i % av samtliga (forts.).	Antal hus med 3—9 lägen- heter i % av samtliga (forts.).	Antal hus med 10 o. fl. lägen- heter i % av samtliga (forts.).
Mjölby 35.3	Motala 21.8	Kristinehamn 34.1	Falun 1.5
Halmstad 34.9	Arvika 21.8	Skönsmon 34.0	Uddevalla 1.4
Nyköping 34.8	Trälleborg 21.6	Mariestad 33.9	Sala 1.4
Vänersborg 34.3	Nyköping 21.5	Sollefteå 33.8	Sollefteå 1.4
Vetlanda 34.2	Västerås 21.5	Kristianstad 33.6	Skönsberg 1.4
Furulund 34.2	Lindesberg 21.4	Avesta 32.7	Hallsberg 1.2
Raus plantering 34.1	Djupviken 21.2	Södertälje 32.6	Morastrand 1.2
Ljungby 33.8	Landakrona 21.1	Malmö 32.5	Gällivare kyrkostad 1.2
Säffle 33.5	Eslov 21.0	Ystad 32.1	Mölnadal 1.1
Strängnäs 33.4	Sundbyberg 20.9	Söderhamn 31.6	Tranås 1.0
Kristianstad 33.4	Skönsmon 20.9	Ämål 31.2	Limbham 1.0
Umeå 33.2	Tidaholm 20.6	Falkenberg 31.1	Vara 1.0
Sundsvall 33.1	Sundsvall 20.6	Vetlanda 30.9	Värnamo 0.9
Landskrona 32.8	Hemse 20.5	Svedala 30.7	Avesta 0.9
Töreboda 32.5	Söderhamn 20.1	Hässelholm 30.3	Kiruna 0.9
Katrineholm 31.8	Töreboda 20.0	Skönsberg 29.9	Västervik 0.8
Värnamo 31.6	Linköping 19.8	Eskilstuna 29.8	Lindesberg 0.8
Lidköping 31.6	Falun 19.6	Falun 29.8	Umeå 0.8
Härnösand 31.5	Lund 19.3	Mjölby 29.6	Malmberget 0.8
Tidaholm 31.2	Lidingö 19.2	Mölnadal 29.0	Furulund 0.7
Västervik 31.1	Vinslöv 19.1	Luleå 29.0	Visby 0.6
Råsunda 30.9	Luleå 19.1	Lysekil 28.0	Trälleborg 0.6
Karlstad 30.5	Arlöv 19.0	Umeå 27.5	Ämål 0.6
Krokslätt 30.3	Karlstad 19.0	Lindesberg 26.1	Borlänge 0.6
Kiruna 30.1	Kalmar 18.9	Hjärpen 26.1	Gnesta 0.5
Kalmar 29.3	Eskilstuna 18.5	Smedjebacken 26.0	Svedala 0.5
Lund 29.2	Vara 18.4	Visby 25.5	Höganäs 0.4
Näsåjö 28.3	Gällivare kyrkostad 18.3	Leksands Noret 25.0	Falkenberg 0.4
Oskarsström 28.3	Malmberget 18.2	Trollhättan 24.8	Lysekil 0.4
Oskarshamn 28.1	Gävle 18.0	Gällivare kyrkostad 24.3	Säffle 0.4
Motala 27.8	Norrköpings norra först. 17.7	Gnesta 23.8	Härnösand 0.4
Örebro 27.8	Växjö 17.5	Morastrand 21.5	Hässelholm 0.3
Linköping 27.7	Mariestad 17.5	Brännkyrka församling 21.2	Lidingö 0.1
Jönköping 27.6	Halmstad 17.3	Sala 21.0	Solhem 0.0
Gävle 27.3	Krokslätt 16.9	Kramfors 18.7	Mjölby 0.0
Sundbyberg 27.0	Sala 16.9	Norbergs by 18.4	Vetlanda 0.0
Lilla Alby 27.0	Oskarshamn 16.0	Limbham 18.3	Ljungby 0.0
Borlänge 26.8	Bollnäs 15.7	Åby-Klippan 18.1	Nybro 0.0
Tranås 26.7	Hälsingborg 15.6	Gärda 17.2	Hemse 0.0
Arlöv 26.6	Forshaga 15.3	Kumla 16.8	Åby-Klippan 0.0
Malmö 26.4	Gångviken 14.6	Forshaga 14.3	Vinslöv 0.0
Bollnäs 25.7	Norrköping 13.7	Lilla Edet 14.0	Kivik 0.0
Västerås 24.4	Örebro 13.6	Skurup 13.6	Vitemölla 0.0
Hälsingborg 24.0	Kalix 13.5	Höganäs 13.5	Skurup 0.0
Borås 23.6	Kivik 12.2	Trälleborg 12.8	Oskarsström 0.0
Karlshamn 22.3	Uppsala 11.8	Vinslöv 12.1	Smögen 0.0
Gärda 21.6	Malmö 11.7	Svegsmon 9.6	Gravarne o. Bäcke- vik 0.0
Uppsala 21.5	Lunden 11.2	Lidingö 8.6	Hasselösund 0.0
Åtvidaberg 21.1	Hagalund 11.1	Råsunda 7.4	Tängen 0.0
Oxelösund 20.0	Gärda 9.7	Djupviken 6.1	Lilla Edet 0.0
Östersund 19.9	Tängen 9.5	Hemse 6.0	Töreboda 0.0
Karlskrona 18.8	Råsunda 8.8	Lycksele 3.7	Kumla 0.0
Huskvarna 15.7	Kristianstad 8.8	Kalix 2.9	Norbergs by 0.0
Norrköping 14.9	Solhem 8.2	Smögen 1.1	Ljusdal 0.0
Arvika 14.5	Lycksele 8.2	Gravarne o. Bäcke- vik 0.7	Gångviken 0.0
Växjö 12.6	Nya Huvudsta 7.9	Kivik 0.6	Kramfors 0.0
Hagalund 10.6	Vitemölla 7.5	Solhem 0.0	Svegsmon 0.0
Norrköpings norra först. 10.3	Smögen 6.8	Vitemölla 0.0	Djupviken 0.0
Nya Huvudsta 9.4	Gravarne o. Bäcke- vik 3.6	Hasselösund 0.0	Lycksele 0.0
Lunden 9.2	Hasselösund 2.2	Tängen 0.0	Kalix 0.0
Samtliga orter 36.9	Samtliga orter 20.8	Samtliga orter 35.8	Samtliga orter 6.5

Tab. 3. De undersökta stadssamhällena, fördelade

1	2	3	4	5					
Antal enkelkök, enkeltum etc. i % av samtliga bostadslägenheter.	Antal delkökslägenheter i % av samtliga bostadslägenheter.	Antal lägenheter om 1 rum och kök i % av samtliga bostadslägenheter.	Antal lägenheter om 2 rum och kök i % av samtliga bostadslägenheter.	Antal lägenheter om 3 o. fl. rum och kök i % av samtliga bostadslägenheter.					
Malmberget	46.6	Oskarshamn	11.4	Gårda	75.9	Raus plantering	53.7	Smögen	77.3
Skönsberg	45.4	Karlshamn	9.7	Lunden	74.3	Svedala	51.4	Hasselösund	71.7
Gångviken	44.5	Vitemölla	7.5	Oxelösund	66.2	Vitemölla	50.4	Solhem	70.0
Skönsmon	42.5	Karlskrona	7.0	Krokslätt	66.2	Trälleborg	50.1	Vinslöv	68.5
Kiruna	40.3	Nybro	6.7	Hagalund	63.6	Eslov	46.1	Gravarne o. Bäckev.	67.3
Åtvidaberg	37.6	Åby-Klippan	6.1	Nya Huvudsta	63.5	Töreboda	44.2	Tängen	62.7
Norrköpingsn. först.	33.8	Uddevalle	5.6	Avesta	57.0	Nässjö	42.9	Lidingö	61.1
Gällivare kyrkost.	29.3	Trollhättan	4.5	Hjärpen	55.7	Kalmar	42.2	Kivik	60.9
Oskarström	28.7	Vänersborg	4.4	Möndal	55.4	Ljungby	41.5	Hemse	59.3
Kramfors	28.0	Falkenberg	4.2	Eskestuna	55.0	Hälsingborg	41.5	Åby-Klippan	46.1
Sundsvall	27.9	Tängen	3.9	Forsnäs	54.8	Nybro	40.7	Hässelholm	44.8
Norrköping	26.1	Kivik	3.7	Norrköpingsn. först.	53.5	Höganäs	40.2	Ljungby	44.2
Söderhamn	26.0	Vinslöv	3.6	Göteborg	51.9	Landskrona	40.1	Skurup	43.7
Smedjebacken	25.7	Halmstad	3.6	Västerås	51.0	Limhamn	39.8	Värnamo	43.0
Luleå	21.3	Kalmar	3.3	Smedjebacken	50.5	Falkenberg	39.8	Kristianstad	42.6
Umeå	20.9	Oskarström	3.3	Gävle	50.2	Ystad	38.9	Råsunda	41.0
Gävle	20.8	Gravarne o. Bäckevik	3.0	Sala	49.9	Skurup	38.4	Norbergs by	40.6
Furulund	20.2	Furulund	2.8	Borås	49.4	Visby	37.7	Vara	40.5
Härnösand	19.7	Lidköping	2.8	Brännkyrka förs.	49.3	Karlshamn	36.9	Kalix	38.8
Ljusdal	19.6	Hässelholm	2.3	Trollhättan	48.2	Vetlanda	36.2	Leksands Noret	36.0
Uppsala	19.3	Mariestad	2.1	Jönköping	48.1	Karlskrona	35.1	Karlshamn	35.6
Eskestuna	19.2	Växjö	1.9	Södertälje	47.1	Arlöv	34.6	Morastrand	35.2
Lycksele	18.9	Huskvarna	1.8	Söderhamn	46.9	Djupviken	34.8	Strängnäs	35.1
Avesta	18.8	Visby	1.7	Kiruna	46.9	Lund	34.0	Vitemölla	34.6
Nyköping	17.9	Lysekil	1.4	Huskvarna	46.8	Åby-Klippan	33.8	Växjö	33.7
Lund	17.8	Svedala	1.2	Katrineholm	46.7	Furulund	33.8	Vetlanda	33.4
Borlänge	17.5	Möndal	1.2	Tidaholm	46.6	Tranås	32.8	Höganäs	32.7
Karlstad	17.2	Lilla Edet	1.2	Kristinehamn	46.4	Värnamo	32.8	Furulund	32.2
Kopparberg	16.6	Gångviken	1.2	Norrköping	46.3	Kumla	32.8	Östersund	32.0
Svegmon	16.5	Gnesta	1.0	Kopparberg	46.3	Lilla Alby	32.6	Hälsingborg	31.8
Stockholm (eg. stad.)	16.0	Ystad	1.0	Djupviken	45.7	Halmstad	32.6	Svedala	31.7
Oxelösund	16.0	Stockholm (eg. stad.)	0.8	Västervik	45.2	Kristianstad	32.5	Visby	31.6
Lindesberg	15.9	Vetlanda	0.8	Uddevalle	45.2	Oskarström	32.0	Trälleborg	31.5
Motala	15.8	Kristianstad	0.7	Nyköping	45.0	Mjölby	31.8	Kalmar	31.2
Jönköping	15.7	Landskrona	0.7	Arlöv	44.9	Hässelholm	31.2	Sollefteå	30.9
Sollefteå	15.7	Borås	0.6	Skönsmon	44.5	Huskvarna	30.7	Motala	30.8
Linköping	15.6	Hälsingborg	0.5	Sundbyberg	44.2	Oskarshamn	30.5	Hallsberg	30.6
Hjärpen	15.6	Höganäs	0.5	Lilla Edet	44.2	Katrineholm	30.4	Kumla	30.6
Östersund	15.5	Smedjebacken	0.4	Malmberget	44.1	Malmö	30.4	Bollnäs	30.3
Västervik	15.1	Göteborg	0.4	Åmål	43.3	Hemse	29.6	Nybro	30.2
Hagalund	14.6	Brännkyrka förs.	0.3	Karlstad	43.1	Sundbyberg	28.8	Karlskrona	29.9
Morastrand	14.3	Motala	0.3	Örebro	42.8	Lycksele	28.1	Stockholm(eg. stad.)	29.7
Västerås	14.0	Lund	0.3	Malmö	42.7	Kalix	27.7	Svegmon	29.7
Tidaholm	13.9	Trälleborg	0.3	Falun	42.5	Växjö	27.5	Töreboda	29.6
Kristinehamn	13.9	Gårda	0.3	Gällivare kyrkost.	42.0	Lysekil	27.2	Falkenberg	29.1
Gnesta	13.8	Gävle	0.3	Linköping	41.6	Hallsberg	26.9	Eslov	29.0
Sala	13.4	Södertälje	0.2	Lindesberg	40.4	Mariestad	26.3	Arvika	28.9
Växjö	13.3	Uppsala	0.2	Lilla Alby	40.3	Lidköping	26.3	Lund	28.5
Falun	13.1	Jönköping	0.2	Skönsberg	40.1	Brännkyrka förs.	26.1	Nässjö	27.8
Hässelholm	13.0	Malmö	0.2	Vänersborg	40.0	Tidaholm	26.1	Ystad	27.5
Säffle	13.0	Lunden	0.2	Borlänge	39.9	Bollnäs	26.1	Lysekil	27.2
Mariestad	12.8	Åmål	0.2	Lysekil	39.1	Ljusdal	26.0	Uppsala	26.0
Arvika	12.8	Forsnäs	0.2	Gnesta	38.7	Leksands Noret	25.7	Tranås	26.0
Nya Huvudsta	12.4	Örebro	0.2	Luleå	38.5	Kivik	25.5	Umeå	25.7
Södertälje	12.3	Umeå	0.2	Säffle	38.3	Trollhättan	25.0	Limhamn	25.5
Vänersborg	12.1	Sundbyberg	0.1	Uppsala	38.2	Möndal	24.7	Säffle	25.4
Huskvarna	12.0	Nyköping	0.1	Härnösand	38.2	Lindesberg	24.6	Landskrona	25.3
Örebro	11.9	Linköping	0.1	Borås	37.8	Åmål	24.3	Halmstad	24.8
Krokslätt	11.8	Norrköping	0.1	Åtvidaberg	37.3	Åmål	24.3	Gnesta	24.6
Strängnäs	11.6	Västervik	0.1	Mariestad	37.0	Stockholm(eg. stad.)	24.1	Lilla Edet	24.0
Bollnäs	11.4	Limhamn	0.1	Tranås	36.5	Motala	24.1	Härnösand	24.0
Lidköping	11.3	Karlstad	0.1	Arvika	36.5	Örebro	24.1	Falun	23.7
Mjölby	11.2	Falun	0.1	Gångviken	36.4	Säffle	23.8	Borlänge	23.8

efter relativa antalet lägenheter av olika storlek.

1	2	3	4	5
Antal enkelkök, enkel- rum etc. i % av samtl. bostadslägenheter (forts.).	Antal delkökslägenheter i % av samtliga bo- stadslägenheter (forts.).	Antal lägenheter om 1 rum och kök i % av samtl. bostadslägenheter (forts.).	Antal lägenheter om 2 rum och kök i % av samtl. bostadslägenheter (forts.).	Antal lägenheter om 3 o. fl. rum och kök i % av samtl. bostadslägenheter (forts.).
Karlskrona 10.8	Härnösand 0.1	Kramfors 36.2	Lilla Edet 23.1	Ljusdal 23.2
Brännkyrka förs. . . 10.7	Lidingö 0.0	Mjölby 36.1	Västervik 22.9	Oskarshamn 22.7
Sundbyberg 10.6	Solhem 0.0	Hallsberg 36.1	Strängnäs 22.6	Vänersborg 22.6
Åmål 10.6	Hagalund 0.0	Sundsvall 35.0	Umeå 22.5	Södertälje 22.3
Norbergs by 10.4	Nya Huvudsta . . . 0.0	Vara 34.7	Forshaga 22.2	Linköping 22.3
Kristianstad 10.3	Lilla Alby 0.0	Lycksele 34.1	Östersund 22.2	Sundsvall 22.3
Göteborg 10.3	Råsunda 0.0	Limhamn 33.6	Gnesta 21.9	Malmö 22.1
Värnamo 10.1	Eskilstuna 0.0	Halmarstad 33.2	Arvika 21.8	Mariestad 21.8
Oskarshamn 9.8	Strängnäs 0.0	Svegsmon 33.1	Solhem 21.6	Lidköping 21.8
Nybro 9.8	Oxelösund 0.0	Morastrand 32.4	Uddevalla 21.4	Åmål 21.6
Forshaga 9.7	Katrineholm 0.0	Leksands Noret . . . 32.4	Sollefteå 21.0	Uddevalla 21.5
Lunden 9.5	Mjölby 0.0	Sollefteå 32.4	Vänersborg 20.9	Mjölby 21.4
Vara 9.2	Åtvidaberg 0.0	Bollnäs 32.2	Råsunda 20.7	Karlstad 21.4
Mölnadal 8.8	Norrköpings n. först. 0.0	Ljusdal 31.2	Svegsmon 20.7	Kristinehamn 21.3
Eslöv 8.7	Tranås 0.0	Strängnäs 30.7	Falun 20.6	Erebro 21.0
Djupviken 8.6	Värnamo 0.0	Umeå 30.7	Linköping 20.4	Raus plantering 20.5
Gärda 8.5	Nässjö 0.0	Östersund 30.3	Norbergs by 19.8	Luleå 20.4
Råsunda 8.1	Ljungby 0.0	Råsunda 30.2	Luleå 19.8	Göteborg 20.0
Visby 7.7	Hemse 0.0	Kumla 29.9	Sala 19.4	Lilla Alby 19.9
Katrineholm 7.6	Eslöv 0.0	Stockholm (eg. stad.) 29.4	Borlänge 19.3	Kopparberg 19.4
Borås 7.6	Raus plantering . . . 0.0	Norbergs by 29.2	Vinslöv 19.0	Lindesberg 19.1
Lilla Edet 7.5	Ärlöv 0.0	Motala 29.0	Kramfors 18.9	Lycksele 18.9
Lilla Alby 7.2	Skurup 0.0	Kalix 28.7	Nya Huvudsta 18.5	Nyköping 18.7
Landskrona 7.1	Krokslätt 0.0	Ystad 27.6	Lidingö 18.4	Borås 18.1
Trollhättan 7.0	Smögen 0.0	Landskrona 26.8	Kristinehamn 18.4	Jönköping 17.8
Åby-Klippan 6.7	Hasselösund 0.0	Nässjö 26.3	Nyköping 18.3	Sala 17.3
Kumla 6.7	Tidaholm 0.0	Oskarshamn 25.6	Jönköping 18.2	Västerås 17.2
Hallsberg 6.4	Vara 0.0	Oskarsström 25.4	Karlstad 18.2	Kramfors 16.9
Karlskrona 6.3	Töreboda 0.0	Vetlanda 24.3	Gällivare kyrkost. . . 18.2	Västervik 16.7
Uddevalla 6.3	Kristinehamn 0.0	Växjö 23.6	Södertälje 18.1	Sundbyberg 16.3
Hälsingborg 6.2	Arvika 0.0	Raus plantering 23.0	Morastrand 18.1	Ärlöv 15.5
Vinslöv 5.9	Säffle 0.0	Falkenberg 22.1	Härnösand 18.0	Katrineholm 15.3
Leksands Noret 5.9	Lindesberg 0.0	Höganäs 21.9	Västerås 17.8	Trollhättan 15.3
Halmarstad 5.8	Kopparberg 0.0	Visby 21.3	Kopparberg 17.7	Gävle 14.6
Vetlanda 5.3	Hallsberg 0.0	Töreboda 21.2	Göteborg 17.4	Norrköping 14.0
Ljungby 5.3	Kumla 0.0	Tången 20.6	Hagalund 17.0	Brännkyrka förs. . . . 13.6
Skurup 5.3	Västerås 0.0	Hälsingborg 20.0	Hjärpen 16.5	Tidaholm 13.4
Kalix 5.3	Sala 0.0	Lund 19.4	Uppsala 16.3	Söderhamn 13.2
Lysekil 5.1	Norbergs by 0.0	Lidingö 18.7	Åtvidaberg 16.0	Forshaga 13.1
Ystad 5.0	Borlänge 0.0	Kalmar 18.4	Vara 15.6	Hjärpen 12.2
Trälleborg 5.0	Avesta 0.0	Karlskrona 17.2	Eskilstuna 14.9	Smedjebacken 11.6
Ärlöv 5.0	Morastrand 0.0	Eslöv 16.2	Sundsvall 14.8	Djupviken 11.4
Töreboda 5.0	Leksands Noret 0.0	Gravarne o. Bäckev. . 15.4	Gävle 14.1	Eskilstuna 10.9
Kalmar 4.9	Söderhamn 0.0	Hasselösund 15.2	Krokslätt 14.0	Oskarsström 10.6
Hemse 4.9	Bollnäs 0.0	Värnamo 14.1	Gravarne o. Bäckev. . 13.9	Avesta 10.6
Svedala 4.9	Ljusdal 0.0	Kristianstad 13.9	Söderhamn 13.9	Gällivare kyrkost. . . . 10.5
Falkenberg 4.8	Sundsvall 0.0	Trälleborg 13.1	Avesta 13.6	Mölnadal 9.9
Tranås 4.7	Sollefteå 0.0	Smögen 13.0	Norrköping 13.5	Åtvidaberg 9.1
Höganäs 4.7	Svegsmon 0.0	Nybro 12.6	Hasselösund 13.1	Huskvarna 8.7
Malmö 4.6	Skönsberg 0.0	Skurup 12.6	Tången 11.8	Gångviken 8.7
Nässjö 3.0	Kramfors 0.0	Karlskrona 11.5	Smedjebacken 11.8	Krokslätt 8.0
Raus plantering 2.8	Östersund 0.0	Furulund 11.0	Oxelösund 11.6	Oxelösund 6.2
Lidingö 1.8	Hjärpen 0.0	Svedala 10.8	Lunden 10.9	Nya Huvudsta 5.6
Limhamn 1.0	Svegsmon 0.0	Kivik 9.8	Skönsberg 10.5	Gärda 5.8
Tången 1.0	Djupviken 0.0	Ljungby 9.0	Norrköpings n. först. 10.0	Lunden 5.1
Solhem 0.7	Lycksele 0.0	Hässelholm 8.7	Gärda 10.0	Skönsmon 4.9
Smögen 0.7	Luleå 0.0	Solhem 7.7	Gångviken 9.2	Hagalund 4.8
Kivik 0.6	Kalix 0.0	Yttemölla 7.5	Kiruna 9.2	Skönsberg 4.0
Gravarne o. Bäckev. . . 0.4	Gällivare kyrkost. . . 0.0	Åby-Klippan 7.3	Smögen 9.0	Kiruna 3.3
Vitemölla 0.0	Malmberget 0.0	Hemse 6.2	Skönsmon 8.1	Norrköpings n. först. . 2.7
Hasselösund 0.0	Kiruna 0.0	Vinslöv 3.0	Malmberget 7.1	Malmberget 2.2
Samtliga orter 13.5	Samtliga orter 0.8	Samtliga orter 38.2	Samtliga orter 24.0	Samtliga orter 23.5

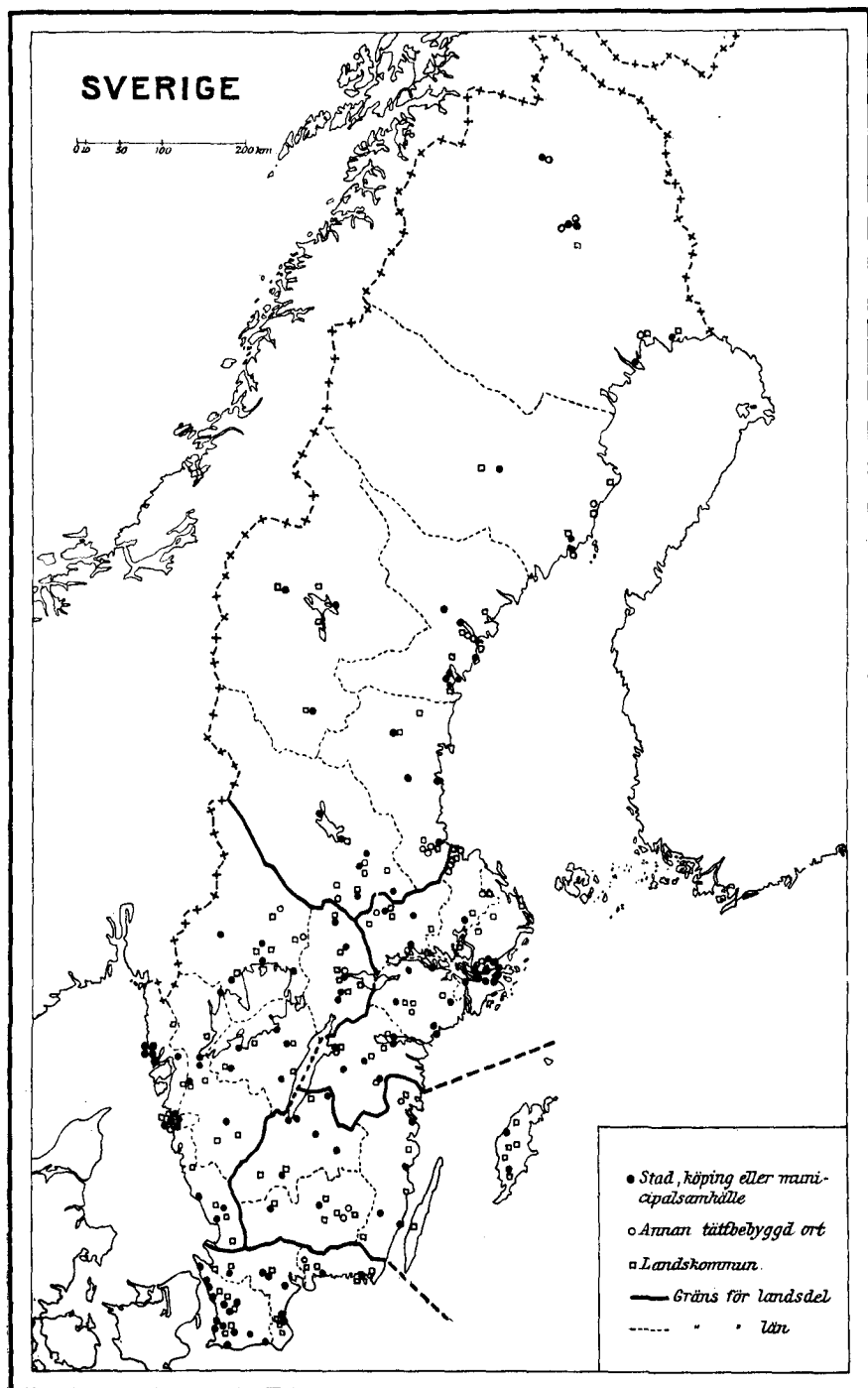
Tab. 4. De undersökta stadssamhällena, fördelade efter relativa antalet

1	2	3	4				
Antal uthyrda lägenheter i % av samtliga.	Antal av ägaren begagnade lägenheter i % av samtliga.	Antal fritt upplåtna lägen- heter i % av samtliga.	Antal outhyrda lägenheter i % av samtliga.				
Gårda	95.3	Hasselösund	93.5	Skönsmon	45.0	Råsunda	26.6
Norrköping	92.7	Gravarne o. Bäckevis	93.2	Smedjebacken	41.0	Brännkyrka församling	15.0
Göteborg	89.6	Vitemölla	91.6	Lycksele	37.1	Nya Huvudsta	9.2
Lund	89.4	Smögen	84.9	Höganäs	28.7	Raus plantering	8.8
Oxelösund	89.3	Tängen	84.3	Söderhamn	28.6	Hjärpen	8.7
Norrköpings norra först.	88.7	Solhem	80.2	Skönsberg	21.2	Hagalund	7.5
Malmö	87.9	Kivik	79.5	Gångviken	20.8	Sundbyberg	7.0
Stockholm (eg. staden)	87.8	Kalix	62.8	Sollefteå	19.7	Lindesberg	6.1
Kristianstad	85.5	Hemse	59.3	Norbergs by	18.9	Skönsmon	6.1
Uppsala	84.0	Djupviken	54.3	Hjärpen	17.4	Ljungby	5.8
Bollnäs	83.9	Vinslöv	51.8	Lilla Edet	17.1	Gångviken	5.2
Lund	83.0	Trälleborg	45.9	Morastrand	17.1	Lidingö	5.1
Hälsingborg	83.0	Lidingö	45.0	Ljusdal	16.8	Lilla Alby	5.1
Hagalund	82.5	Höganäs	44.0	Kiruna	14.3	Furulund	4.9
Krokslätt	82.0	Limhamn	43.7	Kopparberg	13.4	Nybro	4.8
Örebro	81.9	Lilla Edet	42.4	Svegsmon	13.2	Säffle	4.7
Karlskrona	81.8	Skurup	41.5	Hemse	12.3	Forshaga	4.7
Oskarshamn	81.0	Äby-Klippan	39.3	Kalix	11.7	Ljusdal	4.6
Växjö	80.7	Kramfors	38.7	Mariestad	10.7	Sala	4.1
Jönköping	80.6	Kumla	37.7	Gävle	10.1	Visby	3.9
Linköping	80.5	Sala	36.2	Leksands Noret	9.9	Hallsberg	3.9
Västerås	80.4	Forshaga	34.6	Vara	9.8	Gnesta	3.8
Karlstad	80.2	Lysekil	34.2	Östersund	9.8	Morastrand	3.8
Arvika	80.2	Ämål	33.6	Avesta	9.6	Solhem	3.7
Lilla Alby	80.1	Lindesberg	32.4	Sundsvall	9.2	Örebro	3.7
Östersund	79.8	Lycksele	31.8	Töreboda	8.9	Vara	3.5
Nya Huvudsta	79.7	Gällivare kyrkostad	31.8	Forshaga	8.8	Eskilstuna	3.4
Landskrona	79.2	Visby	31.3	Sala	8.8	Töreboda	3.4
Sundbyberg	79.0	Leksands Noret	30.6	Visby	8.4	Trälleborg	3.2
Tranås	79.0	Mölnådal	29.9	Gnesta	8.3	Karlstad	3.2
Nyköping	78.5	Nybro	29.7	Vinslöv	8.3	Halmstad	3.1
Borås	78.5	Norbergs by	29.2	Falun	8.3	Västervik	3.0
Vänersborg	78.3	Kristinehamn	28.3	Åtvidaberg	8.2	Vinslöv	3.0
Kalmar	78.0	Svedala	27.7	Oskarström	8.0	Skurup	3.0
Malmberget	77.8	Vetlanda	27.3	Bollnäs	8.0	Oskarström	3.0
Södertälje	77.3	Falkenberg	27.1	Luleå	8.0	Sollefteå	2.9
Halmstad	77.2	Eslöv	27.0	Umeå	7.9	Ystad	2.8
Motala	77.1	Tidaholm	26.7	Borlänge	7.8	Arlov	2.8
Nässjö	76.1	Svegsmon	26.4	Kivik	7.5	Hässelholm	2.7
Eskilstuna	75.8	Mjölby	26.0	Värnamo	7.4	Mjölby	2.6
Gävle	75.4	Västervik	25.4	Uppsala	7.3	Södertälje	2.5
Karlshamn	75.1	Hässelholm	24.8	Kramfors	7.2	Strängnäs	2.5
Arlov	74.8	Uddevalla	24.6	Härnösand	6.9	Malmö	2.5
Lidköping	74.7	Ystad	24.5	Stockholm (eg. staden)	6.8	Ämål	2.5
Härnösand	73.5	Avesta	24.4	Gällivare kyrkostad	6.8	Vetlanda	2.4
Värnamo	73.4	Gnesta	24.1	Västervik	6.7	Kramfors	2.4
Strängnäs	73.3	Skönsberg	24.1	Eskilstuna	6.6	Malmberget	2.3
Säffle	73.2	Mariestad	23.8	Svedala	6.6	Göteborg	2.1
Kopparberg	73.0	Söderhamn	23.8	Smögen	6.5	Avesta	2.1
Åtvidaberg	72.3	Huskvarna	23.6	Tidaholm	6.5	Luleå	2.1
Råsunda	72.0	Falun	23.5	Mölnådal	6.4	Limhamn	2.0
Furulund	71.8	Umeå	23.5	Hallsberg	6.4	Stockholm (eg. staden)	1.9
Trollhättan	71.8	Katrineholm	22.9	Trollhättan	6.2	Växjö	1.9
Luleå	71.5	Töreboda	21.8	Katrineholm	6.0	Vitemölla	1.9
Ljungby	70.8	Borlänge	21.8	Nyköping	5.8	Hälsingborg	1.9
Katrineholm	70.3	Smedjebacken	21.5	Linköping	5.7	Lysekil	1.9
Sundsvall	70.3	Vara	21.4	Ystad	5.6	Bollnäs	1.9
Huskvarna	70.1	Gångviken	21.4	Äby-Klippan	5.4	Lund	1.8
Oskarström	70.1	Trollhättan	21.1	Ämål	5.4	Svedala	1.8
Hallsberg	70.0	Ljusdal	21.1	Lidingö	5.3	Smögen	1.8
Borlänge	69.3	Ljungby	20.6	Motala	5.3	Leksands Noret	1.8
Hässelholm	68.7	Nässjö	20.4	Huskvarna	5.2	Motala	1.7
Uddevalla	68.7	Hallsberg	19.7	Lidköping	5.2	Kalmar	1.7

uthyrda, av ägaren begagnade, fritt upplåtna och outhyrda lägenheter.

1	2	3	4
Antal uthyrda lägenheter i % av samtliga (forts.).	Antal av ägaren begagnade lägenheter i % av samtl. (forts.).	Antal fritt upplåtna lägenheter i % av samtliga (forts.).	Antal outhyrda lägenheter i % av samtliga (forts.).
Kiruna 68.7	Strängnäs 19.6	Halmstad 5.1	Uddevalla 1.7
Eslöv 67.8	Sundsvall 19.3	Oxelösund 5.0	Svegsmon 1.7
Falkenberg 67.4	Raus plantering 19.2	Uddevalla 5.0	Karlshamn 1.6
Umeå 67.4	Arlöv 19.2	Kristinehamn 4.9	Tidaholm 1.6
Ystad 67.1	Lidköping 19.2	Brännkyrka församling 4.9	Västerås 1.6
Raus plantering 67.1	Ätvidaberg 18.9	Raus plantering 4.9	Lilla Edet 1.5
Falun 66.7	Oskarström 18.9	Furulund 4.9	Falun 1.5
Mjölby 66.6	Malmberget 18.9	Vänersborg 4.9	Vänersborg 1.4
Töreboda 65.9	Karlshamn 18.8	Kumla 4.9	Falkenberg 1.4
Kristinehamn 65.8	Furulund 18.4	Mjölby 4.8	Jönköping 1.3
Vetlanda 65.5	Härnösand 18.4	Vetlanda 4.8	Eslöv 1.3
Vara 65.3	Luleå 18.4	Nybro 4.8	Krokslätt 1.3
Tidaholm 65.2	Värnamo 18.0	Borås 4.8	Östersund 1.3
Västervik 64.9	Brännkyrka församling 17.8	Kristianstad 4.7	Norrköpings norra först. 1.2
Mariestad 64.3	Säffle 17.8	Vitemölla 4.7	Värnamo 1.2
Svedala 64.0	Morastrand 17.8	Limhamn 4.7	Kivik 1.2
Avesta 63.9	Skönsmon 17.2	Strängnäs 4.6	Mariestad 1.2
Gnesta 63.8	Landskrona 17.1	Karlstad 4.6	Gävle 1.2
Sollefteå 63.8	Kalmar 16.5	Västerås 4.6	Härnösand 1.2
Mölnådal 63.6	Tranås 16.1	Karlshamn 4.5	Sundsvall 1.2
Brännkyrka församling 62.8	Kiruna 16.0	Tranås 4.5	Umeå 1.2
Morastrand 61.3	Södertälje 15.9	Trälleborg 4.4	Huskvarna 1.1
Hjärpen 61.3	Motala 15.9	Södertälje 4.3	Arvika 1.1
Nybro 60.7	Borås 15.8	Lund 4.3	Kopparberg 1.1
Gällivare kyrkostad 60.5	Arvika 15.5	Lysekil 4.3	Borlänge 1.1
Lysekil 59.6	Vänersborg 15.4	Säffle 4.3	Kiruna 1.0
Svegsmon 58.7	Nyköping 15.0	Jönköping 4.2	Linköping 0.9
Åmål 58.5	Oskarshamn 15.0	Karlskrona 4.2	Borås 0.9
Leksands Noret 57.7	Halmstad 14.6	Skurup 4.2	Trollhättan 0.9
Ljusdal 57.5	Eskilstuna 14.2	Falkenberg 4.1	Lidköping 0.9
Lindesberg 57.4	Jönköping 13.9	Lindesberg 4.1	Kristinehamn 0.9
Kumla 56.7	Krokslätt 13.7	Växjö 4.0	Smedjebacken 0.9
Visby 56.4	Sollefteå 13.6	Eslöv 3.9	Söderhamna 0.9
Åby-Klippan 54.7	Växjö 13.4	Kalmar 3.8	Gällivare kyrkostad 0.9
Skönsberg 54.4	Västerås 13.4	Hässleholm 3.8	Katrineholm 0.8
Gångviken 52.6	Karlskrona 13.3	Lilla Alby 3.4	Norrköping 0.8
Forshaga 51.9	Gävle 13.8	Oskarshamn 3.4	Landskrona 0.8
Norbergs by 51.9	Linköping 12.9	Malmö 3.4	Höganäs 0.8
Kramfors 51.7	Hjärpen 12.6	Ljunghy 3.3	Nyköping 0.7
Skurup 51.8	Kopparberg 12.5	Arlöv 3.2	Karlskrona 0.7
Sala 50.9	Hälsingborg 12.0	Arvika 3.2	Kumla 0.7
Limhamn 49.6	Karlstad 12.0	Hälsingborg 3.1	Ätvidaberg 0.6
Söderhamn 46.7	Sundbyberg 11.8	Göteborg 3.0	Nässjö 0.6
Trälleborg 46.5	Örebro 11.5	Krokslätt 3.0	Oskarshamn 0.6
Djupviken 45.7	Lilla Alby 11.4	Nässjö 2.9	Åby-Klippan 0.6
Lidingö 44.6	Lund 10.9	Landskrona 2.9	Lunden 0.6
Lilla Edet 39.0	Nya Huvudsta 9.9	Örebro 2.9	Kristianstad 0.5
Vinstöv 36.9	Kristianstad 9.8	Gravarne o. Bäckevis 2.6	Gärda 0.5
Smedjebacken 36.6	Norrköpings norra först. 9.1	Norrköping 2.4	Uppsala 0.4
Skönsmon 31.7	Östersund 9.1	Sundbyberg 2.2	Tranås 0.4
Lycksele 31.1	Lunden 8.8	Hasselösund 2.2	Skönsberg 0.3
Hemse 28.4	Hagalund 8.6	Tången 2.0	Mölnådal 0.1
Höganäs 26.5	Uppsala 8.3	Solhem 1.8	Oxelösund 0.0
Kalix 25.5	Malmö 6.2	Hagalund 1.4	Hemse 0.0
Solhem 14.3	Bollnäs 6.2	Gärda 1.4	Gravarne o. Bäckevis 0.0
Tången 13.7	Oxelösund 5.7	Nya Huvudsta 1.2	Hasselösund 0.0
Kivik 11.8	Göteborg 5.8	Lunden 1.2	Tången 0.0
Smögen 6.8	Norrköping 4.1	Norrköpings norra först. 1.0	Norbergs by 0.0
Hasselösund 4.8	Stockholm (eg. staden) 3.5	Malmberget 1.0	Djupviken 0.0
Gravarne o. Bäckevis 4.2	Gärda 2.8	Råsunda 0.5	Lycksele 0.0
Vitemölla 1.9	Råsunda 0.9	Djupviken 0.0	Kalix 0.0
Samtliga orter 79.7	Samtliga orter 12.3	Samtliga orter 5.7	Samtliga orter 2.3

BOSTADSRÄKNINGSORTERNAS GEOGRAFISKA LÄGE.

Sveriges offentliga arbetsförmedling under år 1914.

I. Arbetsförmedlingsfrågans nuvarande läge.

Den offentliga arbetsförmedlingen i Sverige, som år från år fått större omfattning, har även under år 1914 fortsatt sin utveckling. Denna har visat sig dels genom ökad frekvens vid de olika anstalterna, dels ock genom öppnandet av nya anstalter och kontor.

Vid 1914 års början funnos inalles 32 arbetsförmedlingsanstalter, av vilka 21 voro länsanstalter och de återstående 11 fristående kommunala anstalter. Bland de sistnämnda äro emellertid inräknade Malmöhus läns anstalter, 8 till antalet, vilka från länets landsting åtnjuta årligt anslag. Endast 3 anstalter kunna alltså anses vara uteslutande kommunala.

Länsanstalter funnos vid sagda tidpunkt i Uppsala, Södermanlands, Östergötlands, Jönköpings och Kronobergs län, Kalmar läns norra och södra landstingsområden, Blekinge, Kristianstads, Hallands, Göteborgs och Bohus, Skaraborgs, Värmlands, Örebro, Västmanlands, Kopparbergs, Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län. Av vederbörande kommuner helt underhållna anstalter voro Stockholms, Norrköpings och Göteborgs, medan anstalterna i Malmö, Lund, Landskrona, Hälsingborg, Ystad, Trälleborg, Eslöv och Skurup — alltså Malmöhus läns samtliga anstalter — väsentligen uppehöllos av kommunala anslag. Erinras bör, att dylika anslag utgå även till åtskilliga till länsanstalter hörande kontor, varjämte samtliga anstalter åtnjuta statsbidrag.

Vid slutet av år 1914 hade antalet arbetsförmedlingsanstalter stigit till 34, i det att två nya länsanstalter, i Stockholms och i Älvsborgs län, under året begynt sin verksamhet. Länsanstalterna voro alltså vid årets slut 23, medan antalet kommunala anstalter var oförändrat.

Under år 1914 omfattade samtliga länsanstalter utom huvudkontor även ett eller flera avdelningskontor (filialkontor). Vid årets början uppgick antalet dylika kontor till 66, under året tillkommo 14 (i Södertälje, Norrtälje, Strängnäs, Katrineholm, Gnesta, Sölvesborg, Borås, Alingsås, Trollhättan, Tidaholm, Karlskoga, Kopparberg, Harmånger och Bollnäs), vadan antalet vid årets slut utgjorde 80. Vad de kommunala anstalterna beträffar, är det alltjämt endast Stockholmsanstalten, som upprättat avdelningskontor.

Hela antalet offentliga arbetsförmedlingskontor utgjorde således vid årets utgång 114.

Några anstalter hava, utom filialkontor, även ett eller flera ombud anställda.

Tablån å sid. 263 visar, på vilka orter den offentliga arbetsförmedlingen under hela året 1914 eller någon del av detsamma hade kontor (huvud- eller

avdelningskontor). Det framgår av tablån, att offentliga arbetsförmedlingsanstalter vid 1914 års slut funnos inom rikets samtliga län, med undantag av Gottlands, i fråga om vilket län beslut emellertid fattats om inrättande av anstalt.

Såsom supplement till tablån lämnas här nedan en kortfattad redogörelse för arbetsförmedlingens utveckling och nuvarande läge inom olika landsdelar.

Stockholms stad. Kommunal arbetsförmedlingsanstalt finnes sedan år 1905. Verksamheten bedrevs under flera år vid allenast ett kontor, beläget å Norrmalm, men år 1910 beviljades av stadsfullmäktige medel till upprättande av ett filialkontor å Södermalm, vilket öppnades under år 1911. — Stockholmsanstalten har sedan 1912 fungerat såsom distriktskontor, avseende den offentliga arbetsförmedlingen i Stockholms stad, Stockholms län, Uppsala län och Södermanlands län.

Stockholms län. Fråga om inrättande av offentlig arbetsförmedlingsanstalt i länet väcktes så tidigt, att den för ändamålet tillsatta kommittén redan till 1909 års landsting inkom med förslag i ämnet. Förslaget innebar, att landstinget skulle under förutsättning av dels bifall av stadsfullmäktige i Stockholm och dels vederbörligt bidrag av länets hushållningssällskap, anordna en för Stockholms stad och län gemensam arbetsförmedling med Stockholms stads redan befintliga arbetsförmedlingsanstalt såsom huvudkontor och under förutsättning jämväl av bidrag från vederbörande kommuner med avdelningskontor även i Södertälje och Norrtälje, allt under benämning »Stockholms stads och läns arbetsförmedling». Sedan detta förslag år 1911 förkastats av hushållningssällskapet och frågan även år 1913 fallit, beslöt hushållningssällskapets förvaltningsutskott föreslå upprättandet av en för länet fristående offentlig arbetsförmedling med huvudkontor i Stockholm och minst två filialkontor inom länet, därav ett i Södertälje och ett i Norrtälje. Kostnaderna skulle bestridas av hushållningssällskapet och landstinget. Förslaget godkändes av båda parterna, och verksamheten begynte under år 1914 å ovannämnda tre platser.

Uppsala län. Uppsala stads och läns arbetsförmedling har varit i verksamhet sedan år 1908, till en början endast genom kontor i Uppsala men från och med år 1910 även genom avdelningskontor i Enköping, Skutskär och Tierp. Kostnaderna fördelas på landsting, hushållningssällskap och vederbörande kommuner.

Södermanlands län. Länsförmedling med huvudkontor i Eskilstuna och avdelningskontor i Nyköping och Flen trädde i verksamhet i början av år 1911. Under år 1914 öppnades ytterligare tre filialkontor, nämligen i Strängnäs, Katrineholm och Gnesta.

Östergötlands län. Kommunal arbetsförmedlingsanstalt finnes i Norrköping sedan år 1906. — Östergötlands läns arbetsförmedling, upprättad av landstinget, med huvudkontor i Linköping samt filialkontor å ett flertal platser inom länet (Söderköping, Skänninge, Vadstena, Motala, Valdemarsvik, Mjölby, Ödeshög, Åtvidaberg, Kisa, Östra Husby, Finspång och Borensberg), började sin verksamhet under år 1908. Anstalten, som samarbetar med Norrköpingskontoret, där en särskild avdelning för förmedling av jordbruksarbetare under säsongtiden finnes inrättad, underhålles av landstinget med bidrag från de flesta kommuner, dit kontor äro förlagda. — Huvudkontoret i Linköping har sedan år 1910 fungerat såsom distriktskontor för de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna i Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs och Kalmar län.

Jönköpings län. Från och med år 1910 är Jönköpings läns arbetsförmedling i verksamhet. Huvudkontoret är förlagt till Jönköping, och avdelningskontor äro upprättade i Eksjö, Tranås, Vetlanda, Värnamo och Gislaved. Under år 1915 torde ytterligare ett avdelningskontor komma att öppnas, nämligen i Nässjö. Anslag lämnas av landstinget, hushållningssällskapet och Jönköpings stad.

Kronobergs län. Frågan om inrättande av offentlig arbetsförmedling för länet hade redan vid 1909 års landsting förekommit till behandling, men då avslagits. På grund av enskild motion

Översikt av Sveriges offentliga arbetsförmedling

å olika orter i riket vid början av år 1915.

<i>Landsdel.</i>	<i>Kontor i verksamhet.</i>	<i>Kontor planerade att börja år 1915.</i>
Stockholms stad	{ Stockholm, avdelningskontor å Södermalm.	—
Stockholms län	Stockholm, Södertälje, Norrtälje.	—
Uppsala	{ Uppsala, Enköping, Skutskär, Tierp.	—
Södermanlands	{ Eskilstuna, Nyköping, Sträng- näs, Flen, Katrineholm, Gnesta.	—
Östergötlands	{ Norrköping; Linköping, Söder- köping, Skänninge, Vadstena, Motala, Valdemarsvik, Mjölby, Ödeshög, Åtvidaberg, Kisa, Ö. Husby, Finspång, Borensberg.	—
Jönköpings	{ Jönköping, Eksjö, Tranås, Vet- landa, Värnamo, Gislaved.	Nässjö.
Kronobergs	Värxjö, Ljungby.	Älmhult.
Kalmar läns norra landstingsområde . .	Västervik, Vimmerby.	—
„ „ södra „	Kalmar, Nybro, Torsås.	—
Gottlands län	—	Visby.
Blekinge	{ Karlskrona, Ronneby, Karlshamn, Sölvesborg.	—
Kristianstads	{ Kristianstad, Hässleholm, Ängel- holm, Tomelilla, Åstorp.	—
Malmöhus	{ Malmö, Lund, Landskrona, Häl- singborg, Ystad, Trälleborg, Eslöv, Skurup.	—
Hallands	{ Halmstad, Laholm, Falkenberg, Varberg, Kungsbacka.	—
Göteborgs o. Bohus	{ Göteborg; Uddevalla, Strömstad, Lysekil, Kungälv, Marstrand.	—
Älvsborgs	{ Vänersborg, Alingsås, Borås, Trollhättan.	—
Skaraborgs	Skara, Mariestad, Tidaholm, Vara.	—
Värmlands	{ Karlstad, Kristinehamn, Filip- stad, Arvika, Säffle.	—
Örebro	{ Örebro, Åsersund, Lindesborg, Karlskoga, Kopparberg.	—
Västmanlands	Västerås, Köping, Arboga, Sala.	—
Kopparbergs	{ Falun, Avesta, Mora, Leksand, Ludvika.	—
Gävleborgs	{ Gävle, Hudiksvall, Söderhamn, Storvik, Ljusdal, Harmångers, Bollnäs.	—
Västernorrlands	Sundsvall, Härnösand.	Sollefteå.
Jämtlands	Östersund, Strömsund, Sveg.	—
Västerbottens	Umeå, Skellefteå.	—
Norrbottens	Luleå, Piteå, Kiruna.	Boden.

beslöt emellertid landstinget år 1910 att tillsätta en kommitté för fullständig utredning av frågan. Kommitterade avgävo till 1911 års landsting förslag till inrättande av en arbetsförmedlingsanstalt för länet med huvudkontor i Växjö och filialkontor i Ljungby. Under år 1915 träder ytterligare ett avdelningskontor i verksamhet, nämligen i Älmhult. Förslaget bifölls av landstinget, under villkor att medel anslöges jämväl av hushållningssällskapet och staden Växjö. Anstalten började sin verksamhet i maj 1912.

Kalmar län. Inom länets norra landstingsområde är sedan början av år 1910 en offentlig arbetsförmedlingsanstalt i verksamhet i Västervik. Kostnaderna härför fördelas lika mellan staden, länets landsting och hushållningssällskap samt Nationalföreningen mot emigrationen. Under år 1913 öppnades filialkontor i Vimmerby. — Inom länets södra landstingsområde har nämnda förening haft en arbetsförmedlingsanstalt i verksamhet i Kalmar. Landstinget beviljade år 1910 anslag för utveckling av verksamheten vid denna anstalt samt till upprättande av filialer i Oskarshamn, Borgholm, Mönsterås, Nybro och Torsås. Av dessa trädde under år 1911 avdelningskontoren i Nybro och Torsås i verksamhet. Till kontoret i Kalmar hava medel anslagits jämväl av stadsfullmäktige i Kalmar.

Gottlands län. Sedan frågan om inrättande av offentlig arbetsförmedlingsanstalt för Gottlands län, efter att tidigare flera gånger hava behandlats, fallit på grund av 1910 års landstings beslut, har nämnda fråga där ej varit föremål för behandling förrän under år 1914. Under sommaren och hösten sistnämnda år inrättades av drätselkammaren i Visby en provisorisk arbetsförmedlingsanstalt, vilken dock snart upphörde. Vid årets landsting återupptogs frågan om inrättandet av anstalt för länet, varefter såväl landstinget som stadsfullmäktige i Visby beviljade anslag för år 1915 till anordnande av arbetsförmedlingsanstalt för Gottlands län, under förutsättning att jämväl erforderligt anslag av statsmedel till sådan anstalt kunde utverkas. Därjämte valdes styrelse för den blivande anstalten. Anstalten skall börja sin verksamhet den 1 april 1915.

Blekinge län. Kommunal arbetsförmedlingsanstalt upprättades i Karlskrona år 1906. Länsförmedling med huvudkontor i Karlskrona och avdelningskontor i Karlshamn trädde i verksamhet under år 1910. Anstalten är upprättad av landstinget med bidrag av vederbörande kommuner, och den kommunala anstalten i Karlskrona har uppgått i länsanstalten. Under år 1912 tillkom ett avdelningskontor, nämligen i Ronneby, samt under år 1914 ett, i Sölvesborg.

Kristianstads län. Arbetsförmedlingen för länet trädde i verksamhet i början av år 1908 med huvudkontor i Kristianstad och avdelningskontor i Simrishamn, Ängelholm och Hässleholm. Den 1 april 1909 tillkommo ytterligare avdelningskontor i Tomelilla och Ousby, vilket sistnämnda kontor likväl med 1911 års utgång indrogs. Under år 1913 indrogs kontoret i Simrishamn, var emot ett nytt kontor öppnades i Åstorp. Ombud äro anställda å skilda orter inom länet.

Malmöhus län. Kommunala arbetsförmedlingsanstalter finnas i Hälsingborg sedan 1902 samt i Malmö och Lund sedan 1905. Dessa erhålla emellertid numera bidrag även av landstinget. Under år 1909 beslöto vederbörande kommuner att med bidrag från landstinget inrätta arbetsförmedlingsanstalter i Ystad, Eslöv, Skurup, Landskrona och Trälleborg. I sistnämnda stad började verksamheten dock först under år 1911. Till centralanstalt för länets förmedlingskontor har bestämts den kommunala anstalten i Malmö, vilken jämväl fungerar som distriktskontor för Skåne och Blekinge.

Hallands län. Länsarbetsförmedling med huvudkontor i Halmstad och avdelningskontor i Falkenberg, Varberg och Kungsbacka jämte en del sockenombud trädde i verksamhet i början av år 1910. Anstalten är upprättad av landstinget med bidrag av vederbörande kommuner samt av Nationalföreningen mot emigrationen. Under år 1911 öppnades ett avdelningskontor även i Laholm.

Göteborgs och Bohus län. Kommunal arbetsförmedlingsanstalt är i Göteborg i verksamhet sedan år 1902. Under år 1912 började anstalten fungera såsom distriktskontor för de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna i Göteborgs och Bohus, Hallands och Skaraborgs län. Den

nyupprättade anstalten i Älvsborgs län tillhör ock Göteborgs-distriktet. — I enlighet med beslut av 1909 års landsting trädde under år 1910 en länsförmedlingsanstalt i verksamhet med huvudkontor i Uddevalla, filialkontor i Strömstad, Lysekil och Kungälv samt ombud å ett flertal orter inom länet. Under år 1911 tillkom ännu ett filialkontor, nämligen i Marstrand.

Älvsborgs län. Allt sedan år 1907 hade fråga om inrättande av en arbetsförmedlingsanstalt för länet tid efter annan väckts, ehuru något beslut därom ej fattats. Av 1910 års landsting uppsköts frågan till följande år samt behandlades då ånyo av landstinget. Den för sakens utredande år 1909 tillsatta kommittén hade i sitt betänkande föreslagit inrättandet av dylik anstalt med kontor endast i Borås. Förslaget blev dock av landstinget avslaget. Detsamma blev fallet med ett till 1912 års landsting avgivet förslag om länsförmedling med huvudkontor i Borås och avdelningskontor i Trollhättan. Den av krigsutbrottet år 1914 förorsakade ekonomiska krisen gav likväl anledning till att länets södra hushållningssällskap i augusti sistnämnda år upprättade en huvudsakligen för skördearbete avsedd provisorisk förmedlingsanstalt i Borås, varjämte Trollhättans kommun ungefär samtidigt öppnade förmedlingskontor. Landstinget beslöt emellertid att med bidrag av vederbörande kommuner anslå medel till upprättandet av en provisorisk anstalt för länet med huvudkontor i Vänersborg samt avdelningskontor i Borås, Alingsås och Trollhättan. Anstalten började genast sin verksamhet. Förslag om dess överförande på ordinarie stat torde komma att föreläggas landstinget 1915.

Skaraborgs län. Sedan en av hushållningssällskapet beslutad arbetsförmedlingsanstalt för länet med kontor i Skara under år 1910 trätt i verksamhet, beslöt samma års landsting att lämna understöd till densamma. Bidrag lämnas jämväl av Skara stad. Avdelningskontor öppnades under år 1911 i Lidköping och Vara, av vilka dock det förra fr. o. m. år 1912 tills vidare nedlades. Under år 1913 öppnades ett avdelningskontor i Mariestad, varjämte i samband med 1914 års kris kontor öppnades i Tidaholm.

Värmlands län. Kommunal arbetsförmedlingsanstalt har sedan år 1906 funnits i Karlstad. — Landstinget beslöt år 1910 att upprätta arbetsförmedlingsanstalt för länet under förutsättning av bidrag från hushållningssällskapet och vederbörande kommuner. Då hushållningssällskapet vägrade att lämna bidrag, kom under år 1911 ingen länsanstalt att träda i verksamhet. Frågan förekom ånyo vid 1911 års landsting, varvid landstinget beslöt inrätta arbetsförmedlingsanstalt för länet med huvudkontor i Karlstad, avdelningskontor i Kristinehamn, Filipstad, och Arvika samt ortsombud i Säffe och Norra Råda, allt under förutsättning av anslag från resp. kommuner. Länsförmedlingen med tillhörande avdelningskontor och ortsombud har från och med år 1912 trätt i verksamhet, varvid den kommunala anstalten i Karlstad uppgått i länsanstalten. Den i Norra Råda bedrivna verksamheten nedlades med 1913 års utgång.

Örebro län. Kommunal arbetsförmedlingsanstalt har i Örebro varit i verksamhet sedan den 1 mars 1909. — Landstinget beslöt år 1911 upprätta en länsarbetsförmedling med centralanstalt i Örebro och med filialer i andra länets kommuner, där sådana kunde anses behövliga. Medel beviljades under förutsättning av anslag från vederbörande kommuner. Länsförmedlingen har från och med år 1912 trätt i verksamhet och den kommunala anstalten i Örebro uppgått i länsanstalten. Filialkontor öppnades under år 1913 i Askersund och Lindesberg samt under 1914 i Karlskoga och Kopparberg. — Örebroanstalten fungerar sedan 1912 som distriktskontor för den offentliga arbetsförmedlingen i Värmlands, Örebro och Västmanlands län.

Västmanlands län. En offentlig arbetsförmedlingsanstalt för länet började sin verksamhet i Västerås under november 1909 med understöd av landstinget och Västerås stad. Under år 1911 tillkommo två avdelningskontor, i Köping och i Arboga, och under år 1913 ett dylikt kontor i Sala.

Kopparbergs län. På förslag av de utav landstinget och hushållningssällskapets förvaltningsutskott utsedda kommitterade beslöt 1909 års landsting inrätta en offentlig arbetsförmedlings-

anstalt för länet med huvudkontor i Falun och 5 filialkontor (i Borlänge, Ludvika, Avesta, Järna och Mora) under förutsättning av bidrag från hushållningssällskapet och vederbörande kommuner. Kontoret i Falun började sin verksamhet under år 1910, och avdelningskontor öppnades i Avesta, Mora och Leksand under loppet av år 1911, i Ludvika under år 1912.

Gävleborgs län. I Gävle har sedan år 1907 funnits en kommunal arbetsförmedlingsanstalt. Av 1909 års landsting beslöts bl. a., att en provisorisk anstalt skulle inrättas på lämplig ort inom länet, eventuellt gemensam med arbetsförmedlingsanstalten i Gävle. Sedan stadsfullmäktige i Gävle bifallit det framställda förslaget om samarbete med länsanstalten, har en dylik provisorisk länsförmedlingsanstalt varit i verksamhet fr. o. m. år 1910, med huvudkontor förlagt till den kommunala anstalten i Gävle samt avdelningskontor i Storvik, Söderhamn, Ljusdal och Hudiksvall. Avdelningskontor öppnades under år 1914 jämväl i Harmånger och Bollnäs. — Anstalten i Gävle började under år 1912 fungera såsom distriktskontor för de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna i Kopparbergs, Gävleborgs, Västernorrlands och Jämtlands län.

Västernorrlands län. Kommunal arbetsförmedlingsanstalt har sedan år 1906 varit i verksamhet i Sundsvall. — Till 1910 års landsting avgåvo särskilda kommitterade förslag om förmedlingsverksamhetens ordnande så, att anstalten i Sundsvall skulle under vissa villkor förändras till en centralanstalt för länet med avdelningskontor i Härnösand, Örnsköldsvik och Sollefteå samt med 12 ortsombud. Då de gjorda förutsättningarna ej i allo uppfylldes, kom under år 1911 ingen länsanstalt till stånd. Sistnämnda år beslöt landstinget emellertid medgiva, att till uppehållande av arbetsförmedlingsanstalten i Sundsvall enligt för densamma godkänd plan i fråga om arbetssättet, finge under vissa villkor av redan beviljat anslag å 3 000 kronor utgå 2 000 kronor årligen under åren 1912, 1913, 1914 och 1915. På grund härav trädde länsförmedling med huvudkontor i Sundsvall i verksamhet från och med år 1912. Ett avdelningskontor öppnades, enligt landstingets beslut, under år 1913 i Härnösand. Under år 1915 kommer ytte ligare ett avdelningskontor att öppnas, nämligen Sollefteå.

Jämtlands län. Arbetsförmedling för länet började sin verksamhet i juni 1911 vid huvudkontoret i Östersund. Därför har avdelningskontor öppnats i Ragunda, Strömsund och Sveg. Av dessa har emellertid kontoret i Ragunda under år 1913 indragits.

Västerbottens län. En av 1909 års landsting och av länets hushållningssällskap gemensamt tillsatt kommitté för utredning av frågan om inrättande av offentlig arbetsförmedling för länet hade för 1910 års landsting föreslagit upprättandet av dylik anstalt under förutsättning av bidrag från hushållningssällskap och vederbörande kommuner. Då emellertid beslut om lämnande av dylika bidrag ej förelågo, uppsköt landstinget frågan. Denna behandlades ånyo av 1911 års landsting, som därvid beslöt att, med villkor av anslag från hushållningssällskapet, år 1912 upprätta en offentlig länsarbetsförmedlingsanstalt med huvudkontor i Umeå och avdelningskontor eller ombud å lämpliga platser, ävensom att anslå medel härför. Sedan hushållningssällskapet beslutit lämna bidrag till föreslaget belopp, trädde länsförmedlingen i verksamhet i maj 1912. Avdelningskontor öppnades under samma år i Skellefteå.

Norrbottnens län. Länsförmedling trädde i verksamhet vid början av år 1909 med huvudkontor i Luleå samt ombud i Boden, Malmberget och Kiruna. På grund av de obetydliga resultaten indrogos emellertid kontoret i Boden fr. o. m. den 1 oktober 1910 samt kontoret i Malmberget fr. o. m. 1912. Under sistnämnda år har avdelningskontor öppnats i Piteå. Under år 1915 öppnas ett för militär förmedling avsett kontor i Boden, vilket skall hållas öppet 1 månad under våren och 2 månader under hösten.

II. Arbetsförmedlingsverksamheten under år 1914.

År 1914 har även för den offentliga arbetsförmedlingen varit i viss mening ett märkesår. Den starka rubbning i samhällslivets normala funktioner, som också i vårt land blev en omedelbar och oundviklig följd av det stora världskrigets utbrott, kunde naturligen ej undgå att öva starkt inflytande på en institution sådan som den offentliga arbetsförmedlingen, vilken ju står i den närmaste förbindelse särskilt med näringslivets olika områden. Krisens inflytande på arbetsförmedlingen visade sig — såsom ju kunde väntas — först och främst genom en väsentlig ökning i frekvensen vid anstalterna, ett förhållande varom åtskilliga sifferuppgifter i det följande tydligt nog bära vittne. Den ökade omfattningen av arbetsförmedlingsanstalternas verksamhet under det förflutna året är emellertid ingalunda att tillskriva enbart de genom krigsutbrottet tillskapade nya förhållandena. Tvärtom visade sig denna verksamhet även under den förra hälften av året vara stadd i samma oavbrutna framåtgående, som kännetecknat densamma under alla föregående år. Skillnaden var blott den, att utvecklingen under årets senare månader skedde språngvis och därigenom visade sig bero på förhållanden, som väsentligen avveko från de normala.

Huvudresultaten av 1914 års verksamhet, jämförda med motsvarande uppgifter för några föregående år, framgå av följande tablå.

		Män.	Kvinnor.	Tillsammans.
Ansökningar om arbete år 1914 . . .		150 344	101 177	251 521
„ „ „ „ 1913 . . .		115 704	85 819	201 023
„ „ „ „ 1912 . . .		112 648	77 520	190 168
„ „ „ „ 1911 . . .		100 498	64 809	164 802
„ „ „ „ 1910 . . .		92 812	50 985	143 297
Lediga platser „ 1914 . . .		96 106	95 707	191 813
„ „ „ „ 1913 . . .		88 680	89 047	172 727
„ „ „ „ 1912 . . .		75 261	77 284	152 545
„ „ „ „ 1911 . . .		59 564	65 460	125 024
„ „ „ „ 1910 . . .		49 858	58 721	103 579
Tillsatta platser „ 1914 . . .		77 398	60 764	138 162
„ „ „ „ 1913 . . .		65 077	52 854	117 931
„ „ „ „ 1912 . . .		59 048	45 989	105 032
„ „ „ „ 1911 . . .		46 719	38 088	84 802
„ „ „ „ 1910 . . .		37 805	29 205	67 010

Siffrorna för 1914 visa på alla punkter en ganska betydande ökning av verksamheten. Den procentuella tillväxten under detta år, jämförd med ökningen under de båda närmast föregående åren, framgår av följande siffer-sammanställning.

	Män.			Kvinnor.			Tillsammans.		
	1912.	1913.	1914.	1912.	1913.	1914.	1912.	1913.	1914.
Arbetsansökningar	12·1	2·7	29·9	20·5	10·1	18·6	15·4	5·7	25·1
Lediga platser	26·4	11·2	14·8	18·1	15·2	7·5	22·0	13·2	11·0
Tillsatta platser	26·4	10·2	18·9	20·8	14·9	15·0	23·9	12·8	17·2

De här anförda talen angiva, särskilt i fråga om männen, en stark ökning i jämförelse med näst föregående år. Synnerligast faller i ögonen den betydliga tillväxten i antalet av män gjorda arbetsansökningar. Vad kvinnorna beträffar, visar det sig, att arbetsansökningarna väsentligt ökats under år 1914, medan däremot antalet anmälda lediga platser under samma år jämförelsevis föga tillväxt. Den förnämsta anledningen till dessa förhållanden var givetvis, såsom redan antytts, den av kriget föranledda stagnationen på olika arbetsområden, varjämte den för erhållande av arbetslöshetsunderstöd stadgade skyldigheten för de understödssökande att anmäla sig å arbetsförmedlingsanstalt väsentligt bidragit att öka antalet arbetsansökningar. Tydligast framträder detta av siffrorna för verksamhetens omfattning under olika månader. Här om giver följande tabell närmare upplysning.

Tab. A. Antalet arbetsansökningar, lediga och tillsatta platser under olika månader

Månad.	Manliga avdeln.			Kvinnliga avdeln.			Tillsammans.		
	Ansökningar om arbete.	Lediga platser. ¹	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser. ¹	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser. ¹	Tillsatta platser.
Januari	10 408	7 388	5 202	6 863	6 399	3 658	17 271	13 787	8 860
Februari	9 195	5 779	4 086	6 934	6 936	3 740	16 129	12 715	7 826
Mars	9 373	6 935	4 733	8 015	9 384	4 836	17 388	16 319	9 569
April	10 120	9 046	6 292	8 656	11 662	6 139	18 776	20 708	12 431
Maj	9 162	7 699	5 689	6 750	9 468	4 998	15 912	17 167	10 687
Juni	9 416	7 531	5 729	6 013	7 318	4 195	15 429	14 849	9 924
Juli	10 270	8 956	6 693	6 175	7 668	4 117	16 445	16 624	10 810
Augusti	16 564	11 685	9 032	10 579	8 789	5 191	27 143	20 474	14 223
September	14 858	10 965	8 583	12 756	11 942	7 388	27 614	22 907	15 971
Oktober	17 587	12 087	9 953	12 812	11 649	7 847	30 399	23 736	17 800
November	18 232	7 644	6 406	9 156	6 656	4 599	27 388	13 300	11 005
December	15 159	5 833	5 000	6 468	6 058	4 056	21 627	11 891	9 056
Hela året	150 344	96 106	77 398	101 177	95 707	60 764	251 521	191 813	138 162

En jämförelse med siffrorna näst föregående år ådagalägger, att en fullständig överensstämmelse råder emellan de båda åren i fråga om den allmänna variationen mellan årens olika månader. För det första halvåret 1914 kan hos siffrorna intet abnormt spåras. Det är först från och med augusti, som en förändring inträder. Antalet arbetsansökningar, som alltid stegras vid denna tid av året, stiger då betydligt mer än vanligt, medan antalet lediga platser blott föga överstiger samma antal år 1913 (arbetsansökningarnas siffror för augusti äro för 1914 27 143 och för 1913 19 455; de lediga platsernas antal resp. 20 474 och 20 289). Att icke de lediga platsernas antal utvisar minskning, beror väsentligen på den ökade omsättning på samma platser, vilken uppkom genom inkallelser av värnpliktiga och

¹ Talen för varje särskild månad angiva hela det under månaden disponibla antalet lediga platser, således med inräknande även av dem, som kvarstått aktuella från föregående månad. Dessa sistnämnda platser hava däremot i siffrorna för hela året inräknats endast en gång, varav förklaras, att dessa äro mindre än de enskilda månadernas siffror tillsammans.

landstormsmän. Den offentliga arbetsförmedlingen bidrog i hög grad att underlätta detta successiva ombyte av arbetskraft.

Ännu tydligare belyses det nu sagda av de tal, som angiva proportionen mellan å ena sidan antalet lediga platser och å den andra antalet arbetsansökningar och antalet tillsatta platser. Dessa proportionstal återfinnas i nedanstående tablå, som upptager siffrorna jämväl för 1913.

På 100 lediga platser kommo:

	<i>Ansökningar om arbete.</i>						<i>Tillsatta platser.</i>					
	<i>Män.</i>		<i>Kvinnor.</i>		<i>Tillsam-</i>		<i>Manl.</i>		<i>Kvinnl.</i>		<i>Tillsam-</i>	
	1913.	1914.	1913.	1914.	1913.	1914.	1913.	1914.	1913.	1914.	1913.	1914.
Januari . . .	200	141	113	107	153	125	73	70	57	57	64	64
Februari . . .	163	159	106	100	133	127	72	71	53	54	62	62
Mars	148	135	85	85	110	107	70	68	50	52	58	59
April	120	112	79	74	97	91	70	70	52	53	60	60
Maj	126	119	77	71	99	93	73	74	53	53	62	62
Juni	139	125	87	82	112	104	77	76	55	57	66	67
Juli	122	115	88	81	107	99	70	75	50	54	61	65
Augusti . . .	110	142	80	120	96	133	72	77	48	59	61	69
September . .	101	136	78	107	89	121	70	78	52	62	60	70
Oktober . . .	113	146	84	110	98	128	75	82	58	67	67	75
November . .	153	239	107	138	129	192	80	84	64	69	71	77
December . .	143	260	94	107	117	182	83	86	66	67	74	76
Hela året	188	156	96	106	116	181	78	81	59	63	68	72

Av tablåen framgår, att under årets senare månader ett ganska betydande överskott av arbetskraft förelåg. Störst var detta under november och december, då på varje hundratal lediga platser kommo resp. 192 och 182 arbetsansökningar mot resp. 129 och 117 år 1913. Under årets tidigare del var däremot den lediga arbetskraften i det hela mindre än föregående år. Särskilt anmärkningsvärt är, att även i fråga om arbetslediga kvinnor överskott fanns under det senare halvåret. Tidigare hava arbetsförmedlingsanstalternas uppgifter så gott som ständigt angivit brist på kvinnlig arbetskraft.

Sammanför man till två grupper årets sju första månader och dess fem sista, erhåller man följande proportionstal.

På 100 lediga platser kommo:

	<i>Ansökningar om arbete.</i>			<i>Tillsatta platser.</i>		
	<i>Män.</i>	<i>Kvinnor.</i>	<i>Tills.</i>	<i>Manl.</i>	<i>Kvinnl.</i>	<i>Tills.</i>
Januari—juli	127	84	105	72	54	63
Augusti—december	171	115	144	81	64	73

Den med augusti månad inträdda förändringen i förhållandena på arbetsmarknaden framträder här med största tydlighet. Tablåen visar, att tillsättningsresultatet under den senare delen av året varit bättre än under den tidigare; överhuvudtaget besattes också under 1914 jämförelsevis flera lediga platser än under 1913. På 100 lediga platser kommo 72 tillsatta år 1914 mot 68 år 1913. Detta bekräftar den förr gjorda iakttagelsen, att vid riktig tillgång på arbetskraft de lediga platserna lättare besättas, än då endast ett jämförelsevis mindre antal arbetslediga står till buds för urval.

Upplysningar rörande verksamhetens omfattning vid de olika anstalterna inhämtas av följande tabell.

Tab. B. Översikt över verksamheten under år 1914.

Anstalter.	Manliga avdeln.			Kvinnliga avdeln.			Tillsammans.		
	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.
Stockholm	32 017	15 389	12 957	23 241	22 916	13 475	55 258	38 805	26 482
Stockholms län ¹	4 361	2 363	1 865	550	710	266	4 911	3 073	2 181
Uppsala län	4 953	3 935	2 921	2 510	2 399	1 806	7 463	6 334	4 727
Södermanlands län . . .	4 419	3 603	2 410	2 231	1 999	1 071	6 650	5 602	3 481
Östergötlands län . . .	9 651	6 556	4 942	6 355	5 004	3 189	16 006	11 560	8 181
Norrköpings län	7 417	3 373	2 925	3 916	3 424	2 225	11 333	6 797	5 150
Jönköpings län	2 295	1 575	1 102	1 912	1 647	1 110	4 207	3 222	2 212
Kronobergs län	368	268	151	623	562	419	991	830	570
Norra Kalmar län	1 062	661	373	810	762	417	1 872	1 423	790
Södra Kalmar län	1 155	892	662	1 165	964	607	2 320	1 856	1 269
Blekinge län	4 227	2 588	2 053	2 987	2 445	1 682	7 214	5 033	3 735
Kristianstads län	4 369	4 001	3 176	2 177	2 891	1 455	6 546	6 892	4 631
Malmö län. { Malmö	14 238	6 287	5 537	13 612	9 664	7 280	27 850	15 951	12 817
Lund	3 271	1 661	1 537	1 424	1 022	822	4 695	2 683	2 359
Landskrona	1 678	1 013	805	706	594	345	2 384	1 607	1 150
Hälsingborg	6 016	2 809	2 413	3 211	2 653	1 721	9 227	5 462	4 134
Ystad	1 363	615	571	1 025	546	421	2 388	1 161	992
Trälleborg	1 307	1 441	1 053	451	618	347	1 758	2 059	1 400
Eslöv	1 934	1 431	1 336	551	528	423	2 485	1 959	1 759
Skurup	699	677	558	299	345	236	998	1 022	794
Hallands län	2 140	1 773	1 236	1 404	1 612	961	3 544	3 385	2 197
Göteb. och Bohus län . . .	1 926	1 460	1 067	1 671	1 721	779	3 597	3 181	1 846
Göteborg	15 685	14 202	12 915	11 927	14 275	9 597	27 612	28 477	22 512
Älvsborgs län ¹	386	182	138	13	10	5	349	192	143
Skaraborgs län	1 286	1 232	751	828	947	470	2 114	2 179	1 221
Värmlands län	1 325	1 385	982	1 064	1 516	847	2 389	2 901	1 829
Örebro län	4 145	2 850	2 141	3 092	2 973	1 718	7 237	5 823	3 859
Västmanlands län	4 781	3 647	2 362	2 988	3 247	2 028	7 769	6 894	4 890
Kopparbergs län	2 589	1 811	1 397	2 109	1 934	1 328	4 698	3 745	2 725
Gävle stad och län	3 133	1 923	1 481	1 180	1 200	614	4 313	3 123	2 095
Västernorrlands län . . .	2 292	1 503	1 262	1 310	1 113	712	3 602	2 616	1 974
Jämtlands län	1 282	1 101	894	1 477	1 342	829	2 759	2 443	1 723
Västerbottens län	1 177	755	596	1 223	1 107	741	2 400	1 862	1 337
Norrbottens län	1 447	1 144	829	1 135	1 017	818	2 582	2 161	1 647
Tillsammans år 1914	150 344	96 106	77 898	101 177	95 707	60 764	251 521	191 813	138 162
, , 1913	115 704	83 680	65 077	85 319	89 047	52 854	201 023	172 727	117 931

De största siffrorna gälla såsom vanligt Stockholms stads anstalt. Närmast kommer Göteborgs stads anstalt beträffande antalet lediga och tillsatta platser, medan vid Malmö-anstalten flera arbetsansökningar gjorts än vid Göteborgs-anstalten. En jämförelse med 1913 års siffror visar, att samtliga anstalter under år 1914 nått högre slutresultat, d. v. s. större antal tillsatta platser.

Förhållandet under år 1914 mellan å ena sidan de lediga platsernas antal och å andra sidan dels antalet ansökningar om arbete, dels antalet tillsatta platser vid de olika anstalterna framgår av efterföljande tabell.

¹ Började sin verksamhet under 1914.

Tab. C. Omfattningen av förmedlingen till jordbruket.

Anstalter.	Ansökningar om arbete.			Lediga platser.			Tillsatta platser.		
	Hela antalet.	Därav till jordbruket.		Hela antalet.	Därav till jordbruket.		Hela antalet.	Därav till jordbruket.	
		Antal.	%.		Antal.	%.		Antal.	%.
Stockholm	55 258	738	1·3	38 305	963	2·5	26 432	555	2·1
Stockholms län . . .	4 911	2 266	46·1	3 073	2 234	72·7	2 131	1 698	79·7
Uppsala län	7 463	3 247	43·5	6 334	3 423	54·0	4 727	2 546	53·9
Södermanlands län .	6 650	2 432	36·6	5 602	2 923	52·2	3 481	1 645	47·3
Östergötlands län .	16 006	6 380	39·9	11 560	5 806	50·2	8 131	4 173	51·3
Norrköping	11 333	2 185	19·3	6 797	1 953	28·7	5 150	1 529	29·7
Jönköpings län . .	4 207	1 123	26·7	3 222	917	28·5	2 212	534	24·1
Kronobergs län . .	991	213	21·5	830	203	24·5	570	116	20·4
Norra Kalmar län .	1 872	513	27·4	1 423	526	37·0	790	227	28·7
Södra Kalmar län .	2 330	677	29·2	1 856	837	45·1	1 269	571	45·0
Blekinge län . . .	7 214	1 659	23·0	5 033	1 537	30·5	3 735	1 075	28·8
Kristianstads län .	6 546	3 517	53·7	6 892	4 061	58·9	4 631	2 786	60·2
Malmö län.	27 850	1 763	6·3	15 951	2 087	13·1	12 817	1 489	11·6
Lund	4 695	1 040	22·2	2 683	1 033	38·5	2 359	864	36·6
Landskrona	2 384	562	23·6	1 607	639	39·8	1 150	433	37·7
Hälsingborg . . .	9 227	1 703	18·5	5 462	1 312	24·0	4 134	1 015	24·6
Ystad	2 388	633	26·5	1 161	456	39·8	992	344	34·7
Trälleborg	1 758	597	34·0	2 059	844	41·0	1 400	538	38·4
Eslöv	2 485	1 254	50·5	1 959	1 169	59·7	1 759	1 054	59·9
Skurup	998	716	71·7	1 022	744	72·8	794	571	71·9
Hallands län . . .	3 544	1 080	30·5	3 385	1 311	38·7	2 197	766	34·9
Göteb. och Bohus län	3 597	986	27·4	3 181	1 008	31·7	1 846	502	27·2
Göteborg	27 612	1 022	3·7	28 477	1 273	4·5	22 512	900	4·0
Älvsborgs län . . .	349	41	11·7	192	14	7·3	143	11	7·7
Skaraborgs län . .	2 114	951	45·0	2 179	1 095	50·3	1 221	553	45·3
Värmlands län . .	2 389	545	22·8	2 901	890	30·7	1 829	494	27·0
Örebro län	7 237	1 888	26·1	5 823	1 854	31·8	3 859	1 092	28·3
Västmanlands län .	7 769	3 264	42·0	6 894	3 572	51·8	4 390	2 133	48·6
Kopparbergs län .	4 698	662	14·1	3 745	746	19·9	2 725	449	16·5
Gävle stad och län .	4 313	363	8·4	3 123	394	12·6	2 095	226	10·8
Västernorrlands län	3 602	107	3·0	2 616	273	10·4	1 974	161	8·2
Jämtlands län . .	2 759	601	21·8	2 443	947	38·8	1 723	676	39·2
Västerbottens län .	2 400	232	9·7	1 862	252	13·5	1 337	147	11·0
Norrbottnens län .	2 582	122	4·7	2 161	147	6·8	1 647	98	6·0
<i>Samtliga anstalter</i>	251 521	45 082	17·9	191 813	47 443	24·7	138 162	31 971	23·1
Därav: män	150 344	38 687	25·7	96 106	37 712	39·2	77 398	27 261	35·2
kvinnor	101 177	6 395	6·3	95 707	9 731	10·2	60 764	4 710	7·8

bruksförmedlingen trots allt även år 1914 utgjort en så betydlig del av förmedlingsverksamheten. Kvinnornas antal var som vanligt ganska ringa. Vid de olika anstalterna var jordbruksförmedlingen naturligen av mycket växlande omfattning. För länsanstalterna har densamma givetvis i regel varit av långt större betydelse än för kommunalanstalterna, ehuru även vissa bland dessa i stor utsträckning förmedlat jordbruksplatser. Såsom exempel härpå må nämnas anstalterna i Eslöv och Skurup, där de tillsatta jordbruksplatserna år 1914 utgjorde resp. 59·9 och 71·9 % av samtliga tillsatta, medan anstalterna i Stockholms stad och Göteborg med procentsiffrorna

2:1 och 4:0 kunna anföras såsom exempel på motsatsen.¹ Bland länsanstalterna synes den med år 1914 tillkomna anstalten i Stockholms län stå främst i förevarande hänseende, i det att ej mindre än 79.7 % av de genom anstalten tillsatta platserna avsågo jordbruket. Vid ytterligare tre anstalter, i Uppsala, Östergötlands och Kristianstads län, översteg antalet förmedlade jordbruksplatser hälften av samtliga förmedlade. Jämförelsevis låga siffror i nu ifrågavarande avseende företedde åtskilliga av det nordliga Sveriges länsanstalter så ock en och annan av länsanstalterna i de övriga delarna av landet.

Den kännedom om förhållandena på arbetsmarknaden inom landets olika delar och den nära beröring med näringslivets skilda områden, som den offentliga arbetsförmedlingen naturligen erhållit, hava medfört, att densamma i betydlig utsträckning tagits i anspråk vid organiserandet av den omfattande understöds- och hjälpverksamhet, vilken efter världskrigets utbrott blivit nödvändig även från statsmakternas sida för att i möjligaste mån minska följderna av den mångenstädes uppkommande arbetslösheten. Beträffande de åtgärder, som i sådant avseende vidtagits, har utförlig redogörelse vid skilda tillfällen lämnats i »Sociala Meddelanden»². Den i organisativt hänseende viktigaste bland dessa åtgärder var tillsättandet av arbetslöshets- och hjälpkommittéer, dels länskommittéer, dels kommunala kommittéer, avsedda att ena och sammanhålla alla de strävanden för arbetslöshetens bekämpande och nödens avhjälpande, vilka i olika delar av landet kunna ifrågakomma. Bland kommittéernas främsta uppgifter ingår dels att genom ortens offentliga arbetsförmedling eller, där sådan ej finnes, genom provisoriskt anordnad sådan verkställa fortlöpande registrering av anmälda arbetslösa samt utöva arbetsförmedling, dels att organisera understödsverksamhet för arbetslösa, där sådan visar sig behöfelig, göra nödiga framställningar om beredandet av härför erforderliga medel, uppmuntra och stödja den enskilda hjälpverksamheten samt direkt eller genom lämpliga organ och under nödig kontroll ombesörja utdelningen av understöd. Mellan kommittéerna och de offentliga arbetsförmedlingskontoren upprättades följaktligen redan från början ett intimt samarbete. Arbetsförmedlingsanstalternas uppgift blev härvid främst att ombesörja och i mån av behov organisera förmedlingen av arbete samt arbetslöshetsregistreringen ävensom kontrollera de understödssökandes arbetslöshet och arbetsvillighet. Anstalternas betydelse för nu ifrågavarande understödsverksamhet framgår tydligt av den bestämmelsen, att understöd av allmänna medel lämnas under förutsättning, bl. a., att understödssökanden hos organ för offentlig arbetsförmedling sökt men ej erhållit arbete. Med hänsyn här- till är därjämte stadgat, att understödstagare skall anmäla sig å ortens

¹ Ihågkommas bör dock, att den under året nyinrättade anstalten i Stockholms län övertagit större delen av den jordbruksförmedling, som förut ombesörjts av Stockholms stads anstalt.

² Ärg. 1914, h. 9, sid. 851 ff.; h. 12, sid. 1221 ff.

arbetsförmedling samt vara förpliktad att mottaga av arbetsförmedlingen erbjudet arbete.

I vilken omfattning arbetsförmedlingsanstalterna varit i stånd att fylla sin uppgift såsom organ för den offentliga understödsverksamheten, kan givetvis ännu ej överblickas, så mycket mindre som deras uppgift i detta hänseende är långt ifrån avslutad. Det torde emellertid med skäl kunna antagas, att den numera ganska väl utvecklade arbetsförmedlingsinstitutionen i ej oväsentlig mån underlättat det allmännas strävanden att motarbeta den uppkomna arbetslösheten samt för de arbetslösa mildra följderna av den oförvållade överksamheten.

Yrkesinspektionens verksamhet år 1913.¹

Yrkesinspektionen hade från sitt upprättande år 1890 t. o. m. år 1912 sin verksamhet förlagd väsentligen till den fabriksmässiga industrien, och dess organ, yrkesinspektörerna, intogo en jämförelsevis självständig ställning under inseende av kommerskollegium, som hade att söka leda deras verksamhet så, att likformighet vanns vid tillämpningen av skyddslagstiftningen. År 1913 medförde betydelsefulla förändringar häri. Från och med detta år trädde nämligen den nya lagen om arbetarskydd i kraft och i samband därmed undergick yrkesinspektionen en genomgripande omorganisation. Nämnda lag utsträckte yrkesinspektionens verksamhetsområde högst väsentligt och nödvändiggjorde härigenom en betydande ökning av yrkesinspektionens arbetskrafter. Tillika påbjöd lagen en särskild chefsmyndighet för yrkesinspektionen, vilken myndighet förlades till socialstyrelsen och närmast dess byrå för arbetarskydd.

De författningar, vilkas efterlevnad yrkesinspektionen under år 1913 haft att övervaka, voro lagen om arbetarskydd den 29 juni 1912, lagen angående förbud mot kvinnors användande till arbete nattetid i vissa industriella företag den 20 november 1909, förordningen angående försiktighetsmått till förekommande av käkbensbrand (fosfornekros) bland arbetare i tändsticksfabriker den 9 december 1896 samt kungörelsen angående förbud mot minderårigs användande i vissa farliga arbeten den 31 december 1912. Därutöver tillkom det yrkesinspektionen vissa åligganden enligt kungörelsen den 31 december 1912 angående anmälan om olycksfall i arbete samt enligt giftstadgan den 7 december 1906.

Yrkesinspektionen utgöres i främsta rummet av följande i statstjänst anställda befattningshavare: 9 yrkesinspektörer, 1 yrkesinspektris, 1 sprängämnesinspektör, 11 assistenter och 18 underinspektörer. Vidare äro bergsstatens tjänstemän, 6 bergmästare och 6 gruvingenjörer, jämväl befattnings-

¹ Utgör en sammanfattning av den nyligen av K. Socialstyrelsen utgivna redogörelsen för *Yrkesinspektionens verksamhet år 1913*.

havare inom yrkesinspektionen. Utöver nu angivna statsanställda personal har inom varje kommun i riket hälsovårdsnämnden eller, där sådan ej finnes, kommunalnämnden sig uppdraget att fungera som yrkesinspektionens kommunala tillsynsorgan.

Yrkesinspektörerna (med assistenter), *sprängämnesinspektören* samt *bergmästarna* (med gruvingenjörer), vilka samtliga hava att väsentligen å större arbetsställen övervaka arbetarskyddslagstiftningens tillämpning i dess helhet, inspekterade under år 1913 sammanlagt 3 020 arbetsställen, varvid sysselsattes 199 158 arbetare och användes drivkraft om 651 708 effektiva hästkrafter. Av arbetarna voro 170 670 män och 28 488 kvinnor. De manliga arbetarna utgjordes av 152 648 vuxna och 18 022 minderåriga. Bland de kvinnliga arbetarna uppgingo de vuxna till 22 660 och de minderåriga till 5 828.

Ifrågavarande inspektionsverksamhet var fördelad på de olika befattningshavarna på följande sätt:

		<i>Distriktets omfattning.</i>		Antal	
<i>Yrkesinspektören</i>				arbets- ställen.	ar- bete- tare.
i 1:a distriktet	Stockholms stad och Gottlands län		333	26 731	
i 2:a >	Stockholms, Uppsala, Södermanlands och Västmanlands län . . .		375	20 067	
i 3:e >	Östergötlands och Skaraborgs län		356	14 762	
i 4:e >	Jönköpings, Kronobergs och Kalmar län		320	15 010	
i 5:e >	Blekinge, Kristianstads och Malmöhus län		407	23 433	
i 6:e >	Hallands, Göteborgs och Bohus samt södra delen av Älvsborgs län		235	19 675	
i 7:e >	Norra delen av Älvsborgs län, Värmlands och Örebro län		374	23 758	
i 8:e >	Kopparbergs, Gävleborgs och Jämtlands län		291	19 471	
i 9:e >	Västernorrlands, Västerbottens och Norrbottens län		127	13 805	
<i>Sprängämnes- inspektören</i>	Hela riket		34	1 062	
<i>Bergmästaren</i>					
i Norra distriktet	Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands och Västernorrlands län . .		10	8 706	
i Gävle-Dala >	Gävleborgs och Kopparbergs län		47	5 234	
i Östra >	Stockholms, Uppsala, Södermanlands och Västmanlands län . . .		60	2 071	
i Mellersta >	Örebro och Skaraborgs län		28	1 606	
i Västra >	Värmlands, Älvsborgs samt Göteborgs och Bohus län		5	464	
i Södra >	Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Kalmar, Gottlands, Ble- kinge, Kristianstads, Malmöhus och Hallands län		18	3 803	
				<i>Summa 3 020 199 158</i>	

Yrkesinspektorn, vars tillsyn förnämligast skall avse kvinnliga arbetare, hade under år 1913 inspekterat 153 arbetsställen med sammanlagt 13 976 arbetare, varav 9 968 voro kvinnor och av dem åter 1 702 minderåriga.

Underinspektörernas tillsyn omfattar jordbruk och handel utan hänsyn till arbetsställenas storlek samt mindre arbetsställen inom övrig verksamhet, men är begränsad till att avse användandet av maskinella hjälpmedel, ångpannor, kokare o. d. Under år 1913 inspekterades av underinspektörerna tillhopa

13 744 arbetsställen, varav 7 002 hänförts till jordbruk, 3 570 till hantverk och 3 172 till övrig verksamhet. Arbetarantalet vid berörda arbetsställen uppgick till sammanlagt 18 753 — arbetare inom jordbruket äro dock ej inräknade häri, emedan vid de maskinella hjälpmedel o. d., till vilka tillsynen i avseende å jordbruket är inskränkt, i regel ej förekommer någon fast arbetarstam. Vid de inspekterade arbetsställena användes drivkraft till ett belopp av sammanlagt 130 768 effektiva hästkrafter.

Den kommunala tillsynen omfattar handel, utan hänsyn till arbetsställenas storlek, och mindre arbetsställen inom övrig verksamhet men är begränsad till tillsyn i de avseenden, där det ej tillkommer underinspektör att öva uppsikt, d. v. s. väsentligen beträffande arbetets sundhet och minderårigas användande. Tillsynen har, såvitt inkomna uppgifter giva vid handen, varit fördelad på 234 hälsovårds- och 2 269 kommunalnämnder. Av nämnderna hava 417 fördelat tillsynen på sina ledamöter, under det 507 uppdragit densamma åt särskild person, i synnerligen många fall nämndens ordförande. Tillhopa inspekterades 28 924 arbetsställen, varav 11 800 voro hänförliga till hantverk, 11 042 till handel, 1 573 till byggnadsverksamhet och 4 509 till övrig verksamhet. Inom de inspekterade rörelserna sysselsattes tillhopa 111 375 arbetare och användes drivkraft till ett sammanlagt belopp av 81 002 effektiva hästkrafter.

Av *samtliga tillsynsorgan* hava således under året verkställts inspektioner å 45 688 arbetsställen, vid vilka sysselsattes 329 286 arbetare och användes drivkraft om tillhopa 863 478 effektiva hästkrafter.

Med hänsyn till yrkesinspektionens ändamål måste inspektionstjänsten uppenbarligen framstå som den viktigaste delen av tillsynsorganens verksamhet. Med inspektionsverksamheten följer emellertid en hel del expeditiönsarbete. Sålunda hava *skriftliga anvisningar* med anledning av inspektion lämnats av yrkesinspektörerna till 1 886, av yrkesinspektrisen till 41, av sprängämnesinspektören till 25, av bergmästarna till 47 och av underinspektörerna till 2 998 arbetsställen.

Under året hava rörande *ångpannor*, som icke stå under ångpanneförenings kontroll, inkommit 4 219 protokoll över besiktningar å ångpannor, registrerade hos yrkesinspektör, och 1 628 protokoll avseende ångpannor, registrerade hos underinspektör. Då antalet registrerade ångpannor, som ej stå under ångpanneförenings kontroll, uppgick för yrkesinspektörerna till 4 441 och för underinspektörerna till 3 793, har besiktningsfrekvensen utgjort för de förra 95 % och för de senare 43 %. — Någon ångpanneexplosion har, såvitt yrkesinspektionen har sig bekant, ej inträffat under året.

Till yrkesinspektörerna hava inkommit 120 protokoll över större och 72 protokoll över mindre besiktning av *kokare*. Det hos yrkesinspektörerna registrerade antalet av sådana kokare, som icke stodo under ångpanneförenings kontroll, var 277, och uppgick sålunda besiktningsfrekvensen för kokare till 69.3 %.

Till yrkesinspektörerna hava inkommit 1 412 och till bergmästarna 5 in-

tyg över besiktning och provning av *hissar*, *kranar* och därmed jämförliga transportanordningar.

Under året inkommo anmälningar om 22 003 *olycksfall* i arbete, av vilka 254 med dödlig utgång. Av de inträffade olycksfallen blevo 20 258, därav 234 med dödlig utgång, anmälda hos yrkesinspektörerna och 1 745, därav 20 med dödlig utgång, hos bergmästarna.

Anslag, avsedda att uppsättas i arbetslokal i enlighet med 6 § lagen om arbetarskydd, hava till ett antal av 74 förelagts yrkesinspektör till granskning. Hos bergmästare har påkallats granskning av 4 förslag till dylika anslag.

Av de flesta yrkesinspektörer framhålles, att under året framträtt en ökad benägenhet från arbetsgivarnas sida att underställa yrkesinspektionen *förslag till ny- eller ombyggnad av arbetslokaler* o. d. Sålunda hava 66 dylika förslag underkastats granskning, därav 64 av yrkesinspektör, 1 av sprängämnesinspektören och 1 av bergmästare. Dessutom hava befattningshavare inom yrkesinspektionen i åtskilliga fall på begäran infunnit sig till konsultation på arbetsplatsen.

Arbetarskyddslagstiftningen lämnar under vissa förutsättningar möjlighet till *undantag från bestämmelserna om minderårigas och kvinnors sysselsättande*. För år 1913 hava endast två dylika fall blivit inrapporterade. Av dessa, som båda avsågo kvinnors användande, var det ena föranlett av, att en tändsticksfabrik drabbats av eldsvåda och innebar suspension av nattarbetsförbudet under en vecka. I det andra fallet, till vilket anledningen ej uppgivits, inskränktes nattledigheten för arbeterskorna vid en gummifabrik under två veckor till 10 timmar.

Någon framställning om att, enligt arbetarskyddslagens 29 §, viss del av arbetsställe med hänsyn till *yrkeshemlighet* måtte undantagas från inspektion, har icke blivit gjord under året, men hava flera befattningshavare meddelat, att viss maskin eller anordning angivits såsom yrkeshemlighet.

Yrkesinspektörerna hava i 34 fall funnit sig föranlåtna göra *framställning om Konungens befallningshavandes medverkan* för genomförande av lagen om arbetarskydd. Av dessa fall hava 33 avsett tillämpning av lagens 38 §, d. v. s. åtgärder till förekommande av yrkesfara, och endast 1 tillämpning av 39 §, d. v. s. åtgärder i avseende å minderårigas användande. Av berörda framställningar hava 6 föranletts av anmälningar från underinspektörer och 1 av anmälan från kommunalt tillsynsorgan.

Av yrkesinspektörerna hava hos allmän åklagare gjorts 205 *anmälningar till åtal*, vilka anmälningar omfattat 329 förseelser. 146 av dessa förseelser voro emellertid begångna under 1912 mot den då ännu gällande s. k. minderårighetslagen, och hade anmälningarna beträffande dem föranletts av uppgifter i de under år 1913 till yrkesinspektörerna inkomna registerböckerna.

Av de under år 1913 begångna förseelserna innebära 125 överträdelse av lagen om arbetarskydd, 2 överträdelse av kungl. kungörelsen angående förbud mot minderårigas användande i vissa farliga arbeten och 56 överträdelse av kungl. kungörelsen angående anmälan om olycksfall i arbete. Det stora fler-

talet förseelser mot lagen om arbetarskydd äro att hänföra till missbruk av minderårig arbetskraft eller uraktlåtenhet att ställa sig de i samband med minderårigas sysselsättande stipulerade ordningsföreskrifter till efterrättelse. I två fall hava även de minderårigas målsmän anmälts till åtal.

Sådana *ombud för arbetarna*, som omförmålas i arbetarskyddslagens 31 §, synas hava utsetts endast vid ett relativt fåtal arbetsställen inom landet. Till inspektionsförrättare har nämligen under årets inspektioner endast vid 64 arbetsställen gjorts anmälan, att dylika ombud voro utsedda. Av dessa arbetsställen voro 60 underställda yrkesinspektörs och 4 bergmästares tillsyn. Då yrkesinspektörerna utfört inspektioner vid 2 852 arbetsställen och bergmästarna vid 168, hava arbetarombud således varit utsedda vid allenast 2·1, resp. 2·3 % av de inspekterade arbetsställena.

Nämnda låga siffror kunna delvis förklaras genom den okunnighet om ombudsinstitutionen, som under året rått på grund av den korta tid, lagen haft giltighet, men bero nog även på en del andra förhållanden. Från många arbetsgivares sida lära nämligen arbetarnas ombud betraktas med misstroende, och även arbetarna själva hava på sina ställen hyst tvekan om meningen med denna nya anordning. Så hade på ett arbetsställe arbetsgivaren uppmanat arbetarna att utse ombud, men arbetarna ansågo sig ej böra vidtaga sådan åtgärd, förrän de genom sin organisation inhämtat upplysningar i saken. Från flera håll har även obenägenhet för uppdraget förspotts hos dem som utsetts till ombud, enär de ansett sig på grund av uppdraget kunna bli utsatta för trakasserier. Dess bättre torde en sådan uppfattning sakna skäl för sig — åtminstone har något fall av trakasseri ej kommit till yrkesinspektionens kännedom.

Från flera yrkesinspektörs sida har framhållits, hurusom en allt mer framträdande *övergång till elektrisk drivkraft* är märkbar inom industrien. Inom storstäderna har denna övergång företrädesvis givit sig tillkänna inom den mindre industrien och hantverket. Samtliga yrkesinspektörer, som uttala sig härom, äro ense om de stora fördelar ur säkerhetssynpunkt en sådan övergång medför. I flertalet fall ordnas nämligen vid elektrisk drivkrafts införande fabrikernas maskiner för enkeldrift med direktkopplad motor eller för sådan gruppdrift, där motorn är avsedd endast för ett fåtal samhörande, intill varandra uppställda arbetsmaskiner. Härigenom bortfaller i förra fallet och inskränkes avsevärt i det senare bruket av de farliga transmissionerna, varjämte en sådan anordning naturligen betydligt ökar möjligheten att hastigt stanna en maskin, vid vilken olycksfall inträffat. Dessutom bortfaller genom övergång till elektrisk drift i betydande mån behovet av drivkraftanläggningar å de särskilda arbetsställena, vilket tydligtvis även medverkar till minskande av olycksfallsrisken. För övrigt framhålles, att en dylik omläggning av driften jämväl ur ekonomisk synpunkt måste anses fördelaktig å alla arbetsställen, där avloppsången från en ångkraftcentral ej kan till fulla utnyttjas.

En annan mera allmänt framträdande företeelse inom industrien är utbytet av de äldre lagerna å transmissioner m. m. mot *kullager*, vilka genom sin

säkra gång och den långa tid, de kunna löpa utan tillsyn och smörjning, i sin mån böra bidraga till minskande av olycksfallens antal. Ur drifts-ekonomisk synpunkt erbjuda de dessutom stora fördelar.

En av bergmästarna framhåller, hurusom *maskinbörning* mer och mer införes även vid smärre anläggningar, så att börning för hand numera relativt sällan förekommer. I allmänhet kan brytningsmetoden härigenom så omändras, att taktrossning blir övervägande, varvid arbetarna i regel få mindre olägenhet av vatten i även ganska våta gruvor.

Fabriker för träbearbetning synas vara i särskilt stort behov av omtanke från yrkesinspektionens sida, detta beroende dels på de inom dessa fabriker förekommande arbetsmaskinernas särskilt höga grad av farlighet och dels på de där oftast mycket vitt utgrenade och hastigt gående transmissionerna. Enligt yrkesinspektörernas uppgifter hava även av de under året lämnade anvisningar det relativt största antalet ägnats träbearbetningsmaskiner samt transmissioner.

Underinspektörerna hava särskilt ägnat uppmärksamhet åt maskiner och redskap använda inom *jordbruket*. Av flera underinspektörer framhålles, att de inom jordbruket använda lokomobilerna ofta hava en mycket bristfällig armatur, varjämte pannorna mången gång ej varit underkastade besiktning, sedan de som nya levererats från tillverkaren. Tillsynen å lokomobilerna har på grund härav kräft mycket arbete och tagit en stor del av inspektionstiden i anspråk. Av lantbruksmaskiner synas särskilt hackelsemaskiner, tröskverk och halmpressar vara i behov av skyddsåtgärder.

Beträffande *faran för ohälsa* framhålles, att lämnade anvisningar i främsta rummet avsett förhindrande av spridning i arbetslokalerna av det vid arbetet inom snickeri- och en del andra fabriker alstrade dammet samt bortförande av de utvecklade giftiga gaserna i fabriker för metallbetsning och för tillverkning av syra och superfosfat.

Genom den nya lagen om arbetarskydd har *läkaruppsikten* över minderåriga arbetares hälsotillstånd blivit i väsentlig grad skärpt och utvidgad.

Innan minderårig användes till industriellt arbete av den omfattning, som angives i lagens 15 §, d. v. s. arbete, för vilket i regel användas minst 10 arbetare eller drivkraft om minst 5 effektiva hästkrafter eller minst 5 arbetare jämte drivkraft om minst 3 effektiva hästkrafter, skall enligt samma § till arbetsgivaren avlämnas intygsbok för den minderårige. Sådan bok skall bland annat innehålla läkarbetyg, som utvisar, att den minderårige icke företer sjuklighet, svaghet eller bristande kroppsutveckling eller, om så skulle vara förhållandet, att den minderårige icke kan anses komma att lida men av den sysselsättning, vartill han användes.

Vid industriellt arbetsställe, där minderåriga sysselsättas i arbete av här ovan angivna omfattning, skall vidare årligen enligt lagens 35 § läkarbesiktning å de minderåriga företagas till utrönande, huruvida sysselsättning, vartill minderårig användes, är för dennes hälsa eller kroppsutveckling menlig, och åligger det besiktningsläkaren att för varje besiktigad minderårig i

dennes intygsbok göra anteckning om den minderåriges hälsotillstånd och kroppsutveckling i enlighet med vad av besiktningen framgått.

Intygsböckerna komma sålunda att innehålla en serie fortlöpande läkaranteckningar om den minderårige, varigenom den minderåriges hälsotillstånd och kroppsutveckling samt eventuellt även arbetets inverkan på desamma kunna bedömas med en helt annan och större säkerhet än vad förr varit fallet. Med tillhjälp av anteckningarna i intygsböckerna blir det möjligt att följa de minderårigas utveckling under hela minderårighetstiden och eventuellt även vinna upplysning om olika yrkens och sysselsättningsars inflytande. Då intygsböckerna, i den mån de bliva obehövligen för de minderåriga, vid besiktningens besöken skola tillvaratagas av besiktningsläkarna och översändas till socialstyrelsen, kommer sålunda småningom att samlas ett synnerligen värdefullt material för den medicinska statistiken i avseende å yrkeshygien och därmed även för det fortsatta utbyggandet av skyddslagstiftningen.

Antalet arbetsställen, där läkarbesiktning av minderåriga år 1913 ägde rum, uppgick till 3 378. Hela antalet minderåriga arbetare utgjorde 43 667, varav 32 533 voro gossar och 11 134 flickor. Största antalet besiktigade minderåriga arbetare förekom inom 6:te yrkesinspektionsdistriktet, där vid 573 arbetsställen sysselsattes 4 987 gossar och 3 620 flickor. Det minsta antalet åter visar 1:sta distriktet, där vid 200 arbetsställen sysselsattes 1 390 gossar och 1 059 flickor.

Av de olika yrkeshuvudgrupperna omfattar gruppen malmbrytning och metallindustri största antalet minderåriga, 12 028, varav 11 388 gossar. Även inom gruppen skogshantering och träindustri sysselsattes ett betydande antal minderåriga, nämligen 8 617, varav 8 451 gossar. Inom textil- och beklädnadsindustrien, vari användas 7 392 minderåriga, utgjorde däremot flickorna, som uppgingo till 4 817, flertalet. Den kemisk-tekniska industrien slutligen sysselsatte ungefär lika många flickor som gossar, nämligen 1 118, resp. 1 231.

Av hela antalet besiktningsskyldiga minderåriga, 43 667, hava besiktningsläkarna rörande icke mindre än 11 114 eller c:a 25 % gjort anteckning om missförhållanden med avseende på hälsotillstånd eller kroppsbeskaffenhet av här ifrågakommande slag. Fördelat efter kön utgjorde detta procenttal c:a 26 för gossarna och c:a 24 för flickorna. Av de anmärkta felen hava 210 eller 1.8 % varit av den beskaffenhet, att de föranlett förbud mot den minderåriges fortsatta användande vid arbetsstället, och 1 592 eller 14.3 % av sådan art, att de givit anledning till föreskrift om ändrad sysselsättning för den minderåriga eller villkor för hans fortsatta användande.

Statsbidrag till föreläsningsföreningarna för år 1915.

Genom beslut den 12 februari 1915 har Kungl. Maj:t fördelat det av Riksdagen beviljade anslaget av 290 000 kronor till understöd för anordnande av populärvetenskapliga föreläsningsskurser i folkbildningssyfte, varvid nedanstående anstalter och föreningar tilldelats följande belopp för år 1915:

<i>i Stockholms stad:</i>		<i>i Uppsala län:</i>	
	Kr.		Kr.
Stockholms arbetarinstitut 1 400 kronor		Uppsala arbetarinstitut	725
och till filial vid Värtan 300 kronor	1 700	Enköpings arbetarföreläsningssförening	300
Stockholms arbetarförening	1 200	Tiunda folkbildningssförening	325
Stockholms borgarskola	1 300	Österby bruks föreläsningssanstalt	250
Södermalms arbetarinstitut	750	Söderfors bruks föreläsningssanstalt	250
Brännkyrka föreläsningssanstalt	325	Vattholma föreläsningssanstalt	250
		Tierps föreläsningssanstalt	250
		Gimo bruks föreläsningssanstalt	250
<i>i Stockholms län:</i>		Lövsta bruks föreläsningssanstalt	250
Södertälje arbetarinstitut	450	Dannemora gruvors föreläsningssanstalt	250
Norrstälje föreläsningssförening	375	Tobo föreläsningssanstalt	250
Östhammars föreläsningssanstalt	250	Älvkarleby föreläsningssförening	425
Öregrunds föreläsningssförening (inberäknat		Veckholms pastorats föreläsningssanstalt	300
resekostnadsbidrag 70 kronor)	320	Karlholms bruks föreläsningssanstalt	250
Sundbybergs föreläsningssanstalt	325		
Spånga föreläsningssanstalt	375		
Djursholms folkbildningssförening	325		
Solna föreläsningssförening	300	<i>i Södermanlands län:</i>	
Nacka folkbildningssförening	250	Katrineholms föreläsningssförening	525
Botkyrka föreläsningssförening	275	Eskilstuna arbetarinstitut	725
Sorunda föreläsningssanstalt	250	Torshälla och Nyby bruks föreläsningss-	
Ekerö föreläsningssförening	250	förening	350
Saltsjöbaden-Neglinge folkbildningssförening	250	Kila föreläsningssanstalt	200
Länna föreläsningssanstalt	250	Lunda föreläsningssanstalt	250
Bromma föreläsningssförening	300	Floda föreläsningssförening	425
Vaxholms föreläsningssanstalt	275	Bettna föreläsningssanstalt	225
Ösmo föreläsningssanstalt	200	Oxelösunds föreläsningssförening	400
Nynäshamns föreläsningssanstalt	275	Malmköpings föreläsningssförening	250
Sigtuna föreläsningssanstalt	275	Nyköpings föreläsningssanstalt	450
Lidingö föreläsningssanstalt	250	Sköldinge föreläsningssanstalt	275
Stocksunds föreläsningssförening	250	Gnesta med omnejd föreläsningssförening	250
Västerhanninge föreläsningssanstalt	250	Julita templers och kyrkliga ungdoms-	
Ljusterö föreläsningssförening	250	rörelses föreläsningssanstalt	250
Turinge föreläsningssförening	225	Lerbo föreläsningssanstalt	225
Sollentuna föreläsningssförening	200	Flens föreläsningssanstalt	325

	Kr.		Kr.
Östra Vingåkers föreläsningssanstalt	325	Mariannelunds föreläsningssanstalt	300
Sparreholms föreläsningssanstalt	200	Bruzaholms föreläsningssanstalt	325
Västra Vingåkers föreläsningssanstalt	425	Forserums föreläsningssanstalt	225
Strängnäs föreläsningssanstalt	250	Sävejö föreläsningssanstalt	300
Lilla Mellösa föreläsningssanstalt	250	Vaggeryds föreläsningssanstalt	275
Vrena föreläsningssanstalt	250	Tenhults föreläsningssanstalt	250
<i>i Östergötlands län:</i>		Anderstorps föreläsningssanstalt	250
Norrköpings arbetarinstitut	1 300	Refteleds föreläsningssänstalt	250
Linköpings föreläsningssanstalt	550	Norra Sandsjö föreläsningssänstalt	250
Motala stads och verkstads med omnejd föreläsningssänstalt	500	Burseryds föreläsningssänstalt	200
Mjölby föreläsningssänstalt	500	Södra Hestra föreläsningssänstalt	250
Vadstena föreläsningssänstalt	450	Villstads föreläsningssänstalt	250
Boxholms föreläsningssänstalt	325	Malmbacka föreläsningssänstalt	250
Åtvids föreläsningssänstalt	450	Hylte bruks föreläsningssänstalt	250
Hälsstads föreläsningssänstalt	400	<i>i Kronobergs län:</i>	
Kvillinge föreläsningssänstalt	250	Växjö föreläsningssänstalt	425
Skänninge och Allhelgona föreläsningssänstalt	275	Alvesta föreläsningssänstalt	375
Kisa föreläsningssänstalt	300	Lessebo föreläsningssänstalt	350
Finspånga föreläsningssänstalt	375	Älmhults föreläsningssänstalt	325
Östra Eneby föreläsningssänstalt	250	Kosta föreläsningssänstalt	250
Vreta Klosters och Ljungs föreläsningssänstalt	325	Strömsnäs bruks föreläsningssänstalt	250
Östra Husby föreläsningssänstalt	250	Ljungby föreläsningssänstalt	250
Bjälbo föreläsningssänstalt	200	Vislanda föreläsningssänstalt	250
Klockrike föreläsningssänstalt	200	Nottebäckssänstalt	250
Veta föreläsningssänstalt	250	Markaryds föreläsningssänstalt	250
Ödeshögs föreläsningssänstalt	300	Skatelövs föreläsningssänstalt	225
Kullerstads föreläsningssänstalt	250	Tingsås föreläsningssänstalt	250
Valdemaraviks föreläsningssänstalt	250	Hovmantorps föreläsningssänstalt	250
Kimstads sockens föreläsningssänstalt	250	Åsheda föreläsningssänstalt	250
Reijmyre folkbildningssänstalt	250	Östra Torsås föreläsningssänstalt	225
Ringarums föreläsningssänstalt	250	Hemmesjö föreläsningssänstalt	250
Vikingsstads föreläsningssänstalt	250	Stenbrohults i Diö föreläsningssänstalt	250
<i>i Jönköpings län:</i>		Skrus föreläsningssänstalt	300
Jönköpings arbetarinstitut	500	<i>i Kalmar län:</i>	
Ekejö föreläsningssänstalt	375	Kalmar föreläsningssänstalt	725
Gränna stads- och landsförsamlings föreläsningssänstalt	325	Oskarshamns föreläsningssänstalt och biblioteks- förening	425
Huskvarna arbetarinstitut	425	Västerviks föreläsningssänstalt	675
Tranås-Säby föreläsningssänstalt	300	Borgholms föreläsningssänstalt	250
Vetlanda föreläsningssänstalt	375	Tjusts föreläsningssänstalt i Gamleby	375
Norrahammars föreläsningssänstalt	375	Odensvi föreläsningssänstalt (inberäknat reskostnadsbidrag 68 kronor)	468
Värnamo föreläsningssänstalt	375	Överums föreläsningssänstalt	325
Smålands Annebergs föreläsningssänstalt	325	Ljungby föreläsningssänstalt	375
Gislaveds föreläsningssänstalt	325	Törnsfalls föreläsningssänstalt (inberäknat reskostnadsbidrag 5 kronor)	225
Nässjö föreläsningssänstalt	325	Nybro och Madessjö föreläsningssänstalt	325
		Lofta föreläsningssänstalt	300

	Kr.
Västra Eds sockens föreläsningssällskap	300
Gunnabo föreläsningssällskap	275
Emmaboda föreläsningssällskap	275
Vissefjärda föreläsningssällskap	250
Mönsterås föreläsningssällskap	250
Dörby föreläsningssällskap	250
Högsby föreläsningssällskap	250
Torslunda föreläsningssällskap	250
Ryssby föreläsningssällskap	250
Föreläsningssällskapet Johan Skytte i Ålem	250
Hagby föreläsningssällskap	250
Lönneberga föreläsningssällskap	250
Målilla föreläsningssällskap	250
Torsås föreläsningssällskap	250
Hjorteds föreläsningssällskap	250
Arby föreläsningssällskap	250
Karlslunda föreläsningssällskap	250
Storebro föreläsningssällskap	250
Örsjö föreläsningssällskap	250
Fagerhults föreläsningssällskap	225
Södra Vi föreläsningss- och bibliotekssällskap	250
Mörbylånga köpings föreläsningssällskap	250
Vimmerby föreläsningssällskap	275
Virserums föreläsningssällskap	250
Hultsfreds föreläsningssällskap	250
Köpings-Egby föreläsningssällskap	250
Gårdserums föreläsningssällskap	250
Ottenby föreläsningssällskap	250
Hallingebergs föreläsningssällskap	300

i Gottlands län:

Visby arbetarförenings föreläsningssällskap	425
Burskretsens föreläsningssällskap	375
Roma föreläsningssällskap	300

i Blekinge län:

Karlskrona föreläsningssällskap	725
Karlshamns föreläsningssällskap	375
Ronneby föreläsningssällskap	425
Olovströms föreläsningssällskap	250
Bräkne-Hoby församlings föreläsningssällskap	250
Johannishus föreläsningssällskap	250
Kyrkhults föreläsningssällskap	250
Lyckeby föreläsningssällskap	275
Mjällby föreläsningssällskap	275
Blekinge godtemplares folkhögskoleförenings föreläsningssällskap	750
Sölvesborgs föreläsningssällskap	250
Trensås föreläsningssällskap	200

i Kristianstads län:

Ängelholms föreläsningssällskap	475
Klippans föreläsningssällskap	300
Kristliga föreningsavunga män i Kristianstad föreläsningssällskap	525
Vinslövs föreläsningssällskap	250
Simrishamns föreläsningssällskap	325
Knislinge föreläsningssällskap	250
Hässelholms föreläsningssällskap	375
Riseberga föreläsningssällskap	275
Tollarps med omnejd föreläsningssällskap	250
Åhus församlings föreläsningssällskap	275
Båstads föreläsningssällskap	250
Åstorps föreläsningssällskap	250
Tomelilla föreläsningssällskap	250
Centrala Villands föreläsningssällskap	250
Degebergaortens föreläsningssällskap	250
Östra Sönnarslövs föreläsningssällskap	250
Örkellunga föreläsningssällskap	250
Perstorps föreläsningssällskap	250
Hammenhögortens föreläsningssällskap	250
Kvidinge föreläsningssällskap	250
Ivetofta sockens föreläsningssällskap	275
Broby och Emitalövs föreläsningssällskap	250
Simris och Östra Nöbbelövs föreläsningssällskap	325
Maglehemsortens föreläsningssällskap	250
Osby föreläsningssällskap	250
Barkåkra föreläsningssällskap	250
Önnestads föreläsningssällskap	250
Hyllinge föreläsningssällskap	250
Bjärnums föreläsningssällskap	250
Torekovs föreläsningssällskap	250
Munka Ljungby föreläsningssällskap	250

i Malmöhus län:

Malmö biblioteks- och föreläsningssällskap 1500	
Landskrona föreläsningssällskap	775
Hälsingborgs föreläsningssällskap	500
Ystads föreläsningssällskap	375
Lunds arbetarinstitut	325
Trälleborgs föreläsningssällskap	375
Billesholm-Bjuvs föreläsningssällskap	425
Höganäs föreläsningssällskap	375
Hörby föreläsningssällskap	325
Eslövs föreläsningssällskap	325
Limhamns biblioteks- och föreläsningssällskap	325
Sofielunds föreläsningssällskap	325
Svedala föreläsningssällskap	375
Örtofta föreläsningssällskap	250
Arlövs föreläsningssällskap	825

	Kr.		Kr.
Lackalånga föreläsningssanstalt	275	Laholms föreläsningssanstalt	325
Kävlinge föreläsningssanstalt	275	Tjärby föreläsningssanstalt	250
Härslövs föreläsningssanstalt	275	Östra Karups, Skummeslövs och Hasslövs	
Jordberga föreläsningssanstalt	275	föreläsningssanstalt	250
Skurups föreläsningssanstalt	300	Eldsberga föreläsningssanstalt	250
Reslövs föreläsningssanstalt	300	Trönninge föreläsningssanstalt	250
Hörs föreläsningssanstalt	300	Söndrums föreläsningssanstalt	225
Lomma föreläsningssanstalt	275	Rydö föreläsningssanstalt	250
Allerums föreläsningssanstalt	275	Vinbergs föreläsningssanstalt	250
Svalövs föreläsningssänstalt	275	Ullareds föreläsningssänstalt	250
Dalby föreläsningssänstalt	250	Stafsinge föreläsningssänstalt	250
Röstånga föreläsningssänstalt	250	Gunnarps föreläsningssänstalt	250
Barsebäck-Hofterups föreläsningssänstalt	250	Knäreds föreläsningssänstalt	250
Sjöbo med omnejd föreläsningssänstalt	250	Ysby föreläsningssänstalt	250
Vellinge föreläsningssänstalt	250		
Mörarps och omnejd föreläsningssänstalt	250		
Anderslöv-Grönby föreläsningssänstalt	250		
Stehags föreläsningssänstalt	250		
Bara och Mölleberga föreläsningssänstalt	250		
Asks föreläsningssänstalt	250		
Teckomatorpsortens föreläsningssänstalt	250		
Billeberga föreläsningssänstalt	225		
Billinge föreläsningssänstalt	200		
Hököpinge föreläsningssänstalt	250		
Skivarps föreläsningssänstalt	250		
Kågeröds föreläsningssänstalt	250		
Norra Vrams föreläsningssänstalt	250		
Mjöhults föreläsningssänstalt	250		
Kvistofta föreläsningssänstalt	275		
Fosie föreläsningssänstalt	250		
Skegrie föreläsningssänstalt	200		
Löberöds föreläsningssänstalt	200		
Kastberga föreläsningssänstalt	225		
Öveds föreläsningssänstalt	200		
Stora Köpinge föreläsningssänstalt	250		
Torna-Hällestads föreläsningssänstalt	250		
Östra Grevie-Slägarps föreläsningssänstalt	300		
<i>i Hallands län:</i>			
Halmstads föreläsningssänstalt	775		
Himle föreläsningssänstalt	600		
Varbergs föreläsningssänstalt	550		
Kungsbacka föreläsningssänstalt	250		
Oskarströms föreläsningssänstalt	350		
Harplinge föreläsningssänstalt	500		
Falkenbergs föreläsningssänstalt	500		
Getinge föreläsningssänstalt	250		
Rennelövs föreläsningssänstalt	325		
Ätradalens föreläsningssänstalt	800		
Slöinge och närgränsande socknars före-			
läsningssänstalt	375		
Morups föreläsningssänstalt	275		
		<i>i Göteborgs och Bohus län:</i>	
		Göteborgs arbetarinstitut 1 400 kronor och	
		till en filial 250 kronor	1 650
		Göteborgs fögderis föreläsningssänstalt	1 200
		Lundby arbetarinstitut	550
		Gårda föreläsningssänstalt	425
		Krokslättis föreläsningssänstalt	500
		Kungälv's föreläsningssänstalt	300
		Jonsereds föreläsningssänstalt	275
		Uddevalla samhällsförbunds föreläsningss-	
		änstalt	400
		Godtemplarnas i Grebbestad föreläsningss-	
		änstalt	325
		Tjörns godtemplares föreläsningssänstalt	400
		Vendelsbergs föreläsningssänstalt	325
		Skaftö föreläsningssänstalt	300
		Marstrands föreläsningssänstalt	375
		Munkedals föreläsningssänstalt	425
		Bovallstrands föreläsningssänstalt	250
		Ljungkile föreläsningssänstalt	200
		Kville föreläsningssänstalt	250
		Nya Varvets föreläsningssänstalt	200
		Strömstads föreläsningssänstalt	275
		Morlanda föreläsningssänstalt	275
		Tanums föreläsningssänstalt	250
		<i>i Älvsborgs län:</i>	
		Borås arbetarinstitut	650
		Vänersborgs arbetarinstitut	500
		Åmåls arbetarinstitut	500
		Ulricehamns arbetarinstitut	325
		Trollhättans föreläsningssänstalt	425
		Kinna-Örby föreläsningssänstalt	375
		Rånnums föreläsningssänstalt	300
		Melleruds föreläsningssänstalt	350
		Mjölback's pastorats föreläsningssänstalt	325

	Kr.		Kr.
Lilla Edets föreläsningsförening	300	Ransåters föreläsningsförening	275
Herrljunga föreläsningsförening	300	Mässviks föreläsningsförening	200
Bollebygds härads föreläsningsanstalt	250	Nedre Ulleruds föreläsningsförening	200
Frändefors föreläsningsanstalt	225	Silbodals föreläsningsförening	250
Ånimskögs föreläsningsanstalt	225	Alsters sockens föreläsningsanstalt	200
Svenljunga föreläsningsanstalt	300	Töcksmarks föreläsningsanstalt	250
Limmareds föreläsningsanstalt	250	Nykroppa föreläsningsanstalt	300
Mellersta Gäsene föreläsningsförening	225	Storfors föreläsningsanstalt	350
Kalvs och Mårdaklevs föreläsningsanstalt	250	Karlanda föreläsningsanstalt	200
Örsås med omnejd föreläsningsanstalt	250	Eda sockens föreläsningsanstalt	300
Östra Frölunda föreläsningsförening	250	Järnskög-Skillingmarks föreläsningsförening	250
Torrskögs föreläsningsanstalt	250	Björnö i Gillberga socken föreläsnings- anstalt	250
Tranemo föreläsningsförening	250	Glava föreläsningsförening	250
Lerums föreläsningsanstalt	250	Högeruds föreläsningsförening	250
Rölanda församlings föreläsningsanstalt	250	Värmlands godtemplares folkhögskolefö- renings föreläsningsanstalt	350
Bäcke föreläsningsförening	250		

i Skaraborgs län:

Skövde föreläsningsanstalt	525
Marlestads föreläsningsanstalt	400
Falköpings föreläsningsanstalt	350
Lidköpings föreläsningsanstalt	325
Hjo föreläsningsanstalt	325
Styrelsens för Vulcans skol- och biblio- tekshus i Tidaholm föreläsningsanstalt	325
Stora Hovtraktens föreläsningsförening	425
Karlsborgs föreläsningsanstalt	300
Ullervad-Leksberg-Uthy föreläsningsanstalt	250
Skara föreläsningsförening	375
Excelsiorförbundets föreläsningsanstalt i Skaraborgs län	450
Excelsiorföreningen Facklans i Vara före- läsningsanstalt	275

i Värmlands län:

Karlstads föreläsningsanstalt	625
Kristinehamns föreläsningsanstalt	300
Filipstads bergslags föreläsningsanstalt	550
Arvika föreläsningsanstalt	425
Eds sockens föreläsningsanstalt	375
Grums föreläsningsförening	325
Säffe föreläsningsförening	300
Hagfors föreläsningsförening	275
Forshaga föreläsningsförening	325
Hammarö föreläsningsförening	300
Nyeds föreläsningsförening	250
Östra Fågelviks föreläsningsförening	250
Millesvik-Ölseruds föreläsningsförening	250
Kils föreläsningsförening	250

i Örebro län:

Örebro föreläsningsanstalt	675
Kumla föreläsningsförening	450
Bofors godtemplares föreläsningsförening	300
Åsers föreläsningsanstalt	250
Fellingsbro föreläsningsanstalt	325
Glanshammars m. fl. socknars föreläsnings- förening	250
Nora godtemplares föreläsningsanstalt	350
Degerfors föreläsningsanstalt	275
Lindesbergs föreläsningsanstalt	500
Kopparbergs föreläsningsförening	400
Tysslinge m. fl. socknars föreläsningsan- stalt	250
Hallsbergs föreläsningsförening	325
Åsersunds föreläsningsanstalt	375
Vikers föreläsningsanstalt	250
Laxå föreläsningsanstalt	375
Bo föreläsningsanstalt	250
Sköllersta-Ekeby-Gällersta föreläsningsan- stalt	300
Hammars föreläsningsanstalt	550
Götlunda föreläsningsanstalt	325
Stora Mellösa fosterländska förening	200
Fjugesta föreläsningsanstalt	250
Hällefors sockens föreläsningsanstalt	275
Lerbäcks föreläsningsanstalt	300
Ramsbergs föreläsningsförening	250
Nora sockens föreläsningsanstalt	375
Kungl. Svea trängkärs nykterhetsförenings föreläsningsanstalt, Örebro	200
Järnboås föreläsningsförening	225
Karlskoga föreläsningsförening	530
Hasselfors föreläsningsanstalt	200

	Kr.		Kr.
<i>i Västmanlands län:</i>			
Västerås arbetarinstitut	850	Åls föreläsningssanstalt	300
Köpings föreläsningssförening	350	Krylbo föreläsningssanstalt	250
Arboga föreläsningssanstalt	325	Järna föreläsningssanstalt	275
Norbergs arbetarinstitut	550	Vika-Hosjö föreläsningssanstalt	250
Sala stads föreläsningssförening	425	Venjans kommuns föreläsningssanstalt	250
Ramnäs föreläsningssförening	250	Vikmanshytte—Turbo föreläsningssförening	250
Sura sockens föreläsningssförening	250	Säters föreläsningssanstalt	250
Västanfors föreläsningssförening	500	Vansbro föreläsningssanstalt	300
Kungsörs föreläsningssförening	325	Söderbärke föreläsningssförening	250
Skultuna föreläsningssförening	350		
Kolbäckas, Svedvi och Bergs föreläsningssförening	675	<i>i Gävleborgs län:</i>	
Väster-Lövsta föreläsningssförening	350	Gävle arbetarinstitut	1 050
Kumla föreläsningssförening	300	Söderhamns arbetarinstitut	600
Siende härads jämte närgränsande socknars föreläsningssförening	600	Hudiksvalls arbetarinstitut	675
Björskogs föreläsningssförening	250	Norra Hälsinglands föreläsningssförening	275
Malma och Bro föreläsningssförening	325	Bomhus föreläsningssanstalt	575
Väster-Våla föreläsningssförening	250	Hanebo föreläsningssanstalt	300
Skinnskattebergs föreläsningssanstalt	300	Ockelbo föreläsningssförening	325
Karmansbo föreläsningssförening	275	Strömsbro föreläsningssförening	325
Norrby föreläsningssförening	250	Valbo föreläsningssförening	275
Kila-Fläckebo föreläsningssförening	250	Forshacka föreläsningssförening	250
Säterbo och Arboga socknars föreläsningssanstalt	250	Hamrånge föreläsningssanstalt	350
Västra Skedvi föreläsningssförening	250	Bollnäs föreläsningssanstalt	325
Odensvi föreläsningssförening	250	Ljusne-Ala föreläsningssanstalt	250
Vittinge församlings föreläsningssanstalt	250	Ovansjö-Torsåkers föreläsningssförening	425
Östervåla föreläsningssanstalt	250	Vallviks föreläsningssförening	250
		Färila föreläsningssförening (inberäknat rese-	
		kostnadsbidrag 32 kronor).	332
		Ovanåkers föreläsningssförening	300
		Hofors föreläsningssanstalt	250
		Skogs och Lingbo föreläsningssförening	325
		Öster Färnebo föreläsningssförening	250
<i>i Kopparbergs län:</i>		<i>i Västernorrlands län:</i>	
Falu föreläsningssförening	500	Sundsvalls föreläsningssförening	600
Hedemora föreläsningssanstalt	450	Älnösundens föreläsningssförening	775
Avesta-Grytnäs föreläsningssförening	500	Gudmundrå föreläsningssförening	625
Mora föreläsningssanstalt	500	Hammar-Nylands föreläsningssförening	350
Borlänge föreläsningssanstalt	250	Bollsta-Väja föreläsningssförening	250
Folkärna föreläsningssanstalt	250	Kristliga föreningen av unge män i Härnösand	425
Husby föreläsningssanstalt	475	Sollefteå föreläsningssförening	350
Leksands föreläsningssförening	375	Torps föreläsningssförening	325
Lima föreläsningssförening	325	Ånge-Eriksunds föreläsningssförening	325
Sävenäs föreläsningssanstalt	275	Örnsköldsviks föreläsningss- och biblioteks-	
Transtrands föreläsningssförening	275	förening	250
Nås föreläsningssanstalt	300	Alby föreläsningssförening	325
Norrhärke föreläsningssanstalt	275	Fjällsjö föreläsningssförening	275
Domnarvets föreläsningssanstalt	275	Matfors föreläsningssförening	250
Grycksbo föreläsningssförening	250	Stöde föreläsningssförening	250
Orsa centralkommittés föreläsningssanstalt	300	Bodums föreläsningssförening	200
Malungs föreläsningssanstalt	300	Nora sockens föreläsningssförening	200
Grangårde föreläsningssanstalt	325		
Ore föreläsningssförening	300		
Stora Tuna föreläsningssförening	250		

	Kr.		Kr.
<i>i Jämtlands län:</i>		Åsele folkbildnings- och hembygdsförenings	
Östersunds arbetarinstitut	900	föreläsningssanstalt	325
Jämtlands läns ungdomsförbunds föreläs-		Örträskes föreläsningssförening	250
ningsförening	400	Hörnefors föreläsningssanstalt	300
Järpens föreläsningssförening	250	Norrbykärens föreläsningssanstalt	250
Näskotts föreläsningssförening	200	Jörns föreläsningssanstalt	250
Rödöns kyrkslättis föreläsningssförening	225	<i>i Norrbottens län:</i>	
Bräcke föreläsningssförening	275	Tekniska skolans i Luleå föreläsningssanstalt	375
Sundsjö föreläsningssförening	250	Malmbergets föreläsningssförening	550
Ragunda-Hällesjö-Stuguns föreläsningssan-		Bodens föreläsningssanstalt	725
stalt	250	Kiruna föreläsningssanstalt	425
<i>i Västerbottens län:</i>		Piteå föreläsningssförening	500
Föreläsningssföreningen Minerva i Umeå	500	Gällivare föreläsningssanstalt	550
Föreläsningssföreningen Iduna i Sandvik	325	Koskullskulle föreläsningssanstalt	325
Robertfors-Sikeå föreläsningssförening	275	Svartö föreläsningssanstalt	325
Nordmalings föreläsningssanstalt	400	Haparanda föreläsningssanstalt	300
Lycksele föreläsningssanstalt (inberäknat		Råneå föreläsningssanstalt	275
reskostnadsbidrag 150 kronor)	675	Murjeks föreläsningssanstalt	250
		Abisko föreläsningssanstalt	250
		Riksgränsens föreläsningssanstalt	250

Vidare har Kungl. Maj:t till centralbyråer och andra sammanslutningar för förmedling av populärvetenskapliga föreläsningar för år 1915 beviljat understöd med följande belopp:

till Folkbildningsförbundet i Stockholm, därav 400 kronor till en in-	
struktionskurs i Uppsala	kr. 4 400
» Centralbyrån i Lund för populära vetenskapliga föreläsningar	» 2 500
» Västra Sveriges folkbildningsförbund i Göteborg	» 1 800
» Norrbottens läns föreläsningssförbund i Luleå	» 400
» Västerbottens läns föreläsningssförbund i Umeå	» 200
» Värmlands föreläsningssförbund i Karlstad	» 200
» Excelsiorförbundets folkbildningsbyrå i Skövde	» 150
» Örebro läns föreläsningssförbund i Hallsberg	» 250
» Västmanlands läns föreläsningssförbund i Strömsholm	» 100
» Östergötlands läns föreläsningssförbund i Norrköping	» 200
» Jämtlands läns föreläsningssförbund i Östersund	» 100
» Norra Kalmar läns föreläsningssförbund i Odensviholm	» 200
» Södra Kalmar läns föreläsningssförbund i Kalmar	» 200
» Jönköpings läns föreläsningssförbund i Sävsjö	» 200
» Hallands föreläsningssförbund i Halmstad	» 200
» Södermanlands läns föreläsningssförbund, Åsa, Kantorp	» 100
» Blekinge läns föreläsningssförbund i Ronneby	» 100
» Kronobergs läns föreläsningssförbund i Växjö	» 150
» Dalarnas föreläsningssförbund i Mora	» 200

Allmän sparbanksstatistik för år 1913.

Statistiska Centralbyrån har i en den 11 januari 1915 dagtecknad publikation avgivit sin sedvanliga berättelse över sparbankernas och andra liknande penninginrättningars verksamhet under år 1913. Föreliggande redogörelse är i huvudsak överensstämmande med berättelsen för år 1912. Dock har ur densamma uteslutits den internationella översikten på grund av svårigheten att från de krigförande staternas myndigheter erhålla erforderliga uppgifter.

De redovisade sparbankernas antal utgjorde 440. Tre nya sparbanker hava tillkommit under året, medan en i föregående berättelse redovisad sparbank avslutat sin verksamhet.

Av ifrågakvarande sparbanker tillhörde efter huvudkontorets belägenhet 112 städerna och 328 landsbygden. Av de olika länen hade Kristianstads län det största antalet sparbanker eller 76. I andra rummet kom Malmöhus län med 57 och därefter Östergötlands med 41. Minsta antalet hade Stockholms stad samt Jämtlands och Västerbottens län med 2 vardera. Av rikets städer var det endast sju, som saknade egna sparbanker.

Antalet avdelningskontor, filialer, sparbankskommittéer o. dyl. voro 448 eller sjutton mera än föregående år.

Vid årets slut hade 45 sparbanker ett insättarkapital av mer än 5 millioner kr. vardera, 141 sparbanker ett kapital av 1—5 millioner kr. samt 80 mellan 500 000 och 1 million kr.

Lägsta penningbelopp, som får insättas, växlar mestadels mellan 25 öre och 1 kr. Högsta belopp, varå ränta gottgöres, varierar vanligen mellan 2 000 och 10 000 kr. I några fall förekomma dock ännu högre maximibelopp. Sälunda finnes det tre sparbanker i Kristianstads län, som gottgöra ränta å behållningar uppgående ända till 50 000 kr. Man kan hos sparbankerna förmärka benägenhet att höja det räntebärande maximibeloppet.

De flesta sparbankerna eller 311 med över 796 millioner kr. i insättarbehållning vid årets slut, vilken summa utgör 83 % av insättarnas utav sparbankerna förvaltade medel, betalade ränta efter $4\frac{1}{2}$ %. Lägsta ränta, som förekom, var 4 %, vilken betalades av 39 banker, representerande ett insättarkapital av omkring 71 millioner kr. Frånsett ett fall, då $5\frac{1}{2}$ % betalades, var högsta förekommande ränta 5 %, som beräknades av 73 banker med omkring $59\frac{1}{2}$ millioner kr. Medelräntefoten utgjorde 4.487 %, vilket innebär en ökning sedan år 1912 av 0.132 %. I icke mindre än ett sextiotal banker var räntan år 1913 högre än under närmast föregående år, och endast i ett tjugutal blev den sänkt. Under åren 1909—1912 hade räntefoten varit stadd i sjunkande.

Vid utlåning mot säkerhet av inteckning utgjorde den mestadels förekommande lägsta räntefoten 5 %. Denna eller ännu lägre räntesatser förekommo i över tre fjärdedelar av sparbankerna. Vid utlåning mot säkerhet av borgen utgjorde räntefoten merendels $5\frac{1}{2}$ eller 6 %. Det aritmetiska mediet av de lägsta utlåningsräntorna inom hela riket steg för inteckningslånen från 5.06 % vid årets början till 5.08 % vid dess slut samt för borgenslånen från 5.63 till 5.64 %. Utlåningsräntan ställer sig relativt låg i sådana trakter av landet, som äro mera rikligt försedda med sparbanker eller andra penninginrättningar.

Antalet insättare vid 1913 års början uppgick till 1 664 140. Under året tillkommo nya insättare till ett antal av 136 692 samt avgingo 83 138 insättare. Ökningen utgjorde sålunda 53 554.

Av de nytillkomna insättarna voro något över 2 % juridiska personer. Vad beträffar de enskilda nytillkomna insättarna, utgjordes mera än två femtedelar av barn under 15 år, varav ungefär hälften gossar och hälften flickor, närmare en tredjedel av vuxna män, inemot en femtedel av vuxna ogifta kvinnor och änkor samt återstoden av hustrur, mestadels utan yrke. Vid fördelning av de nya insättarna efter yrken visar det sig, att 40 % tillhörde gruppen jordbruk och 31 % industri och bergsbruk, medan återstoden något så när lika fördelade sig på de tre grupperna handel och sjöfart, allmän tjänst samt husligt arbete o. d.

Insättarnas behållning uppgick vid 1913 års början till över 904 millioner kr. Under året insatta belopp utgjorde 193 millioner kr. och uttagna belopp över 185 millioner kr., vadan årets sparbanksrörelse utvisar ett överskott av insättningar över uttagningar på nära 8 millioner kr.

Liksom under år 1912 voro såväl insättningar som uttagningar störst i mars, varjämte de förra voro relativt stora även i januari och april och de senare i januari och december.

Räntorna, som under året tillfördes insättarna, uppgingo till omkring 40 millioner kr., insättarnas behållning vid årets slut utgjorde 952 millioner kr. och kapitaltillväxten under året 48 millioner kr.

En visserligen ej fullt tillförlitlig men dock vägledande mätare på den ekonomiska uppblomstringen inom olika län under det senaste halvsekle kan vinnas genom en uträkning av huru stor del av insättarbehållningen vid den ifrågavarande periodens början och slut kommer på varje individ. Det visar sig då, att de båda skånelänen gått mest framåt i välstånd. I Malmöhus län kommo år 1913 572.23 kr. på var och en av länets invånare mot 18.75 kr. år 1860 samt i Kristianstads län 393.96 kr. under det förstnämnda och 10.93 kr. under det sistnämnda året. Närmast kom Göteborgs och Bohus län med 191.38 kr. år 1913. Anmärkningsvärd är den genomgående låga behållning per invånare, som kännetecknar de fyra nordligaste länen. I Västerbottens län uppgick den sålunda till endast 39.99 kr. under år 1913. Fördelas sparbankernas sammanlagda behållning på rikets hela befolkning, skulle varje individ år 1913 hava haft till godo 161.35 kr. men blott 7.07

kr. år 1860. Under denna period har alltså insättarbehållningen per invånare flerfaldigats nära 24 gånger. Medelvärdet av varje sparbanksbok har under samma tid stigit från 145·42 kr. till 554·58 kr.

Enligt beräkningar utgjorde antalet av de insättare, vilkas behållning understeg 500 kr., vid 1913 års slut ej mindre än 74 % av hela antalet men deras medel icke fullt 12 % av hela insättarbehållningen. Sparbanksböckerna på mer än 1 000 kr. omslöt nära 77 % av hela totalsumman, men deras innehavare utgjorde endast omkring 16 % av insättarna. Avskiljer man från dessa den grupp, inom vilken var och en ägde en behållning, överstigande 2 000 kr., finner man, att till densamma hör ej fullt 8 % av insättarmassan, men att på detta ringa antal kommer över hälften eller omkring 56 % av hela insättarbehållningen. En jämförelse mellan de här anförda siffrorna och motsvarande för ett decennium tillbaka visar ökning av det relativa antalet insättare i grupperna med större behållning.

Behållningen å sparbankernas fonder utgjorde vid 1913 års början omkring 76 millioner kr. Inkomsterna belöpte sig, sedan räntorna tillgodogjorts insättarna, till över 9½ millioner kr. och utgifterna till mera än 4½ millioner kr. I sistnämnda summa ingå 361 179 kr., som anslagits till uppmuntran av sparsamhet samt till allmännyttiga ändamål, såsom till undervisningens och sjukvårdens befrämjande. Sålunda märkes särskilt ett anslag av omkring 50 000 kr. till bekämpande av tuberkulosen.

Av en översikt över sparbankernas, inklusive postsparbankens, utveckling under de senaste fem decennierna framgår, att antalet insättare, som år 1861 utgjorde 198 559 personer eller 5·1 % av folkmängden, ökats till resp. 2 295 948 och 40·7 % år 1913, d. v. s. flerfaldigats absolut ungefär 11½ gånger och relativt i det närmaste 8 gånger. Samtidigt har motsvarande insättarbehållning mångfaldigats absolut inemot 34 gånger eller från 29 772 670 kr. till 1 000 680 698 kr. och relativt över 23 gånger eller ifrån 7·60 kr. per invånare till 177·47 kr.

Konjunkturernas växlingar under den ifrågavarande perioden kunna ganska väl avläsas i de siffror, som för varje år ange skillnaden mellan insatta och uttagna medel. De mest betydande insättningsöverskotten förekomma under förra hälften av 1870-talet, mitten av 1890-talet, åren 1903—1906 samt de närmast på år 1909 följande åren. Alla dessa perioder kännetecknas också av ekonomiskt uppsving. Å andra sidan förekomma åtskilliga år, då uttagningarna varit större än insättningarna, senast under 1908, då affärlivet hade att utstå en svårartad kris. Det oaktat hava insättarnas medel ständigt ökats, om krisåren 1878 och 1879 undantagas, under vilka den sammanlagda insättarbehållningen understeg det närmast föregående årets.

En särskild avdelning i statistiken ägnas åt med sparbanker jämförliga penninginrättningar, omfattande kreditbolag, sparkassor och andra dylika penninginrättningar, som driva sparbanksrörelse utan av Konungen stadfäst reglemente. År 1913 hava redovisats 26 dylika penninginstitut, samtliga belägna på landsbygden.

Inlåningsräntan utgjorde i flertalet fall 4½ % och utlåningsräntan uppgick

vanligen till $5\frac{1}{2}$ —6 % vid inteckningslån samt till 6—6 $\frac{1}{2}$ % vid borgenslån.

Hela antalet insättare å sparkasseräkning utgjorde vid 1913 års början 19 297 samt vid dess slut 20 744. Av under året tillkomna nya insättare voro 103 juridiska och 2 892 enskilda personer. Utav de sistnämnda utgjordes nära hälften av vuxna män samt en fjärdedel av barn under 15 år. Från jordbruksnäringen kommo 65 % och från industri och bergsbruk 20 %.

Behållningen vid årets slut uppgick till 9 193 683 kr., vilket motsvarar i medeltal per insättare 443·19 kr.

Över hälften av insättarna, eller 52·5 %, ägde en behållning av högst 100 kr. vardera och 25·8 % hade en behållning av mellan 100 och 500 kr. Blott 3·9 % hade mera än 2 000 kr. insatta på sparkasseräkning, men omslöt dessa insättares behållning ej mindre än 34·1 % av totalbeloppet.

Rapporter från yrkesinspektörerna angående svårare olycksfall i arbete (forts.).

14. Under arbete med fastspikning av träribbor för fästande av taktegel, råkade en arbetare L., då han skulle förflytta sig, att fastna med sin ena sko, vilken uppgives hava varit trasig, i en sådan ribba med den påföljd, att han förlorade jämvikten och störtade ned från taket. I fallet mot marken ådrog han sig brott å högra benet samt en del andra kontusioner jämte blödning i buken, varav han sedermera avled. Vid olyckstillfället syntes inga föreskrivna säkerhetsåtgärder mot nedstörtande, såsom t. ex. användandet av säkerhetslina, hava varit vidtagna.

15. Vid malmlastning å en järnvägsvagn invid dagbrottet i en gruva blev en arbetare A. så svårt klämd, att han avled. Malmen uppfordrades i korgar medelst en provisoriskt uppställd, svängbar, elektriskt driven lyftkran, och var järnvägsvagnen placerad omedelbart intill densamma. A. befann sig å järnvägsvagnen för att taga emot korgarna, då dessa av kranskötaren B. svängdes in över järnvägsvagnen för att där avlastas. En annan arbetare E. befann sig cirka 10 m. därifrån för att giva B., som hade plats i spelhuset, signal när korgarna voro klara att upphissas. A. plögade krypa under korgarna, när dessa befunno sig ovan järnvägsvagnen. Vid ett sådant tillfälle råkade B:s ena fot, vars sko på undersidan var betäckt med snö, slinta från fotbromsen, och ehuru B. nästan ögonblickligen lyckades stanna spelet, hann korgen dock sänka sig till jämnhöjd med vagnsräcket. På grund av korgens svängning pressades då A. mot vagnskanten, varvid han fick vänstra bröstorgshalvan inträckt. A. hade före olyckan upprepade gånger blivit av såväl kamrater som förmän varnad för att uppehålla sig under korgarna, då dessa skulle nedfiras. Den elektriska kranen kommer att snarast ersättas med ett för dylika arbetsplatser avsett gruvspel.

16. I ett bomullsspinneri råkade en arbeterska E. falla i en stentrappa, varvid hon ådrog sig brott å hjärnskålen jämte hjärnblödning med påföljd att hon avled följande dag. Olyckan inträffade under pågående middagsrast, då E. var på väg uppför den i alla avseenden rymliga och bekväma trappan. E. hade då troligen drabbats av illamående, men när hon på grund av sitt slutna sinnelag sällan brukade meddela sig med

sina kamrater är det endast en förmodan att olycksfallets orsak var ovan angivna. Det inträffade torde kunna betraktas såsom en ren olyckshändelse.

17. Vid ett järnverk blev en arbetare Ö., då han passerade förbi mynningen av en kullvickad bessemmerkonverter, så svårt bränd av från densamma utströmmande brinnande gaser att han sedermera avled. Ö., som i thomasverket varit sysselsatt med reparation av en ugn, skulle tillsammans med 3 kamrater avhämta ett block och togo de därvid vägen å en framför konvertern ledande transportbana, avsedd för ugnarnas chatering. Konvertern var vid tillfället kullvickad för slaggavtappning samt blästern avstängd. Just som Ö., vilken gick sist, passerade förbi konvertern skedde en gas-explosion inne i densamma, varvid den utflammande lågan antände Ö:s kläder, och blev han därvid bränd i ansiktet samt å en stor del av kroppen. Tillstädeskommande kamrater befriade skyndsamt Ö. från de brinnande kläderna. Ö. jämte kamraterna synes, på grund av obekantskap med förhållandena, hava begått en oförsiktighet genom att passera förbi konvertermynningen, enär dylika explosionsliknande gasutströmningar äro synnerligen vanliga företeelser, vadan vana arbetare städse pläga taga sig i akt härför.

18. En stationskarl B. blev överkörd och ögonblickligen dödad av en vagn, som skulle genom s. k. slängskjuts växlas in på ett stickspår. Dylik växling tillgår så, att vagnen (som i föreliggande fall befann sig 70 m. från växeln) hämtas av lokomotivet och övriga vagnar och under ökning av farten drages åt växeln till. När lagom fart uppnåtts, saktar maskinen, vanligen genom ångans fränslagning, så länge, att den på den hämtade vagnen åkande stationskarlen hinna lossa det slaknande kopplet; sedan detta skett, ökar det övriga tågsättet farten och när växeln passerats, omkastas densamma, varvid den lösa vagnen går in på stickspåret. Vid olyckstillfället skötte B. kopplet å en virkeslastad vagn, som skulle växlas, och hade därför placerat sig på vagnens mot växeln vettande ända, där virkeslasten lämnat 1 m. fritt rum. När kopplet lossats, har missuppfattning av de överenskomma signalerna uppstått och föraren, som trodde att skjutsen misslyckats, stannade tågsättet omedelbart efter passerandet av växeln, så att hinderpålen ej gick klar. Därför vågade icke den stationskarl, som passade växeln, slå om densamma för den lösa vagnen, enär han ej ville riskera en urspärning. Sistnämnda vagn kom därför med full fart mot tågsättet, lasten sköts 1 m. framom den förut fria gaveländan och B. kastades ned i spåret, där han formligen halshöggs av vagnshjulen. Hade tågsättet fortsatt, så att hinderpålen varit klar och vagnen kunnat växlas in på stickspåret, hade olyckan ej inträffat.

19. Under inspektion av sin bansträcka blev en banvakt J. överkörd och dödad av ett förbipasserande tåg. Olyckan inträffade cirka kl. 6:30 f.m., vadan mörker rådde, och J. begav sig, förlitande sig på att tåget som vanligt skulle vara försenat, på sin dressin in i en 200 m. lång bergskärning med lodräta väggar, där järnvägen dessutom gick i kurva. Den täta skogen på berget torde hava dämpat ljudet från det annalkande tåget, som han mötte inne i skärningen. J. hann stiga av dressinen och ställa sig jämte densamma tryckt mot bergväggen, men avståndet mellan denna och spåret synes hava varit för kort, ty kanten å lokomotivets snöplog träffade honom i bakhuvudet med den påföljd, att han omedelbart avled. Lokomotivföraren, som inne i skärningen iakttog en handsignal visande »klart», stoppade likväl tåget, när han observerade en egendomlig skugga framför lokomotivets lyktor och befanns J. liggande livlös bredvid den söndersplittrade dressinen. J. hade sannolikt ställt ifrån sig signalen på spåret, under det han lyfte av dressinen.

20. En stationskarl G. skulle sammankoppla en stillastående järnvägsvagn med ett mindre vagnsätt, som av ett lokomotiv fördes mot den förstnämnda vagnen. Då vagnsättet kommit cirka 2½ m. från denna, gick G. in på spåret för att sammankoppla vagnarna, men råkade därvid halka på en med snö övertäckt bräda, som låg mellan skenorna. För att ej falla omkull fattade han tag i ena bufferten å den stillastående vagnen och fick då överkroppen mitt för bufferten. I samma ögonblick stötte vagnarna

ihop, varvid G. klämdes så svårt, att han avled på vägen till sjukhuset, dit han omedelbart forslades.

21. En minderårig arbetare E. vid en torvmullfabrik blev indragen i en axelledning och omedelbart dödad. Då åsyna vittne saknas, kan förloppet av olyckshändelsen endast gissningsvis uppgivas. Av undersökningar, företagna av polismyndigheten och yrkesinspektören, framgår, att E. skulle föra remmen till en trappremskiva från en avsats till en annan. Härvid har han troligen halkat och med ena handen kommit in i en mindre, oskyddad kuggväxel, som överförde kraften från en vertikalt gående, oskyddad axel, till en horisontalt liggande mellantransmission, å vilken nyssnämnda trappremskiva befann sig. Vid försök att draga handen tillbaka från kuggväxeln har han sannolikt kommit i beröring med den vertikala axeln, med kläderna fastnat i densamma och dragits med. Den döda kroppen anträffades virad kring axeln med ena foten avsliten och svåra krossår i huvudet, orsakade av kroppens slag mot i närheten stående lagerbock och blandningscisterner. En i närheten av olycksplatsen anträffad, den döde tillhörig vante bar spår efter kuggar, vilket tyder på, att han kunnat draga handen ur vanten, sedan denna fastnat i växeln. Yrkesinspektören har vid tvenne under år 1913 gjorda besök föreskrivit inskyddande av axlar och kuggväxlar (vid det senare besöket gällde föreskrifterna samtliga axlar och kuggväxlar), men vid den efter olycksfallet verkställda undersökningen konstaterades, att både axeln och kuggväxeln, som förorsakade olycksfallet, saknade skyddsanordning.

22. Vid en järnvägsstation blev en stationskarl O., som vid tillfället tjänstgjorde såsom förman, överkörd och dödad av ett ingående tåg. Den förolyckade, som skulle begiva sig över det spår, å vilket det ingående tåget löpte, till en på andra sidan stående godsvagn, sprang därvid, i avsikt att hinna över före tåget, framför detta utan att se sig om eller taga de närstående kamraternas varningsrop i akt. O. kullkastades av lokomotivet och innan tåget, som gick betydligt långsammare än vanligt, hann stoppas, hade lokomotivet jämte flera vagnar gått över honom. När O. framdrogs, befanns huvudet vara fullständigt skilt från kroppen.

23. Vid en nybyggnad tillhörande ett pappersbruk nedstörtade en med cirka 500 kg. tegel lastad hisskorg över en arbetare K., som därvid erhöll så svåra skador att han avled senare på dagen. K. skötte hisspelet, vilket hade sin plats i ett till hisstrumman angränsande rum. Hissen användes för uppföring av tegel och murbruk från en 5 m. ovan marken belägen lastbrygga till den höjd, där murning pågick, och var densamma avsedd för en last av 100 st. tegel, vägande cirka 500 kg. Hisskorgen uppbars av en mjuk järntrådslina, som gick i block och upplindades kring en lintrumma fäst å drivaxeln. Då hisskorgen anlönt till lastbryggan, klättrade K. upp på en stege under densamma i avsikt att märka hisslinan, på det att korgen sedermera lättare skulle kunna stannas i samma läge. Medan K. sysslade härmed, pålastade tvenne andra arbetare hisskorgen, varefter de gävo signal om lastens upphissande. I samma ögonblick började hisskorgen av sig själv med ökad hastighet glida ned, varvid K., som ej hann undan, pressades till marken samt blev liggande under hisskorgen. Man avlastade genast hisskorgen samt upplyfte densamma, och befanns K. hava fått ena benet avslaget samt halskotor och ryggmärg skadade. Hissen, vilken icke varit använd på flera år, hade uppsatts för det nu pågående byggnadsarbetet, men hade dessförinnan icke blivit besiktigad. Vid efter olyckan verkställd undersökning framgick, att krysskilarna, som skulle fasthålla hisstrumman å drivaxeln, lossnat, så att hisskorgen, då denna var fullastad, utan svårighet kunde vrida lintrumman runt å dess axel samt sänka sig nedåt. Yrkesinspektören har förehållit arbetsledningen det orätta i att icke före hissens tagande i bruk efterkomma de anvisningar rörande hissars tillsyn och besiktning, som av yrkesinspektören tidigare tillställts arbetsledningen.

Kortare meddelanden.

— Kollektivavtal m. m. —

Kollektivavtal träffade genom Norska arbetsgivareföreningen under år 1914.¹ Inalles ingingos under 1914 genom Norska arbetsgivareföreningen 60 kollektivavtal, omfattande 142 företag och 6 190 arbetare: 41 av dessa avtal gällde enskilda företag, under det att 19 träffades för flera arbetsställen.

En jämförelse med förhållandena under de tre föregående åren visar följande resultat:

	1911.	1912.	1913.	1914.
Antal ingångna avtal	124	93	76	60
Därav { för enskilda företag	103	50	56	41
{ för flera arbetsplatser	21	43	22	19
Avtalen omfatta { antal arbetsställen	355	374	363	142
{ antal arbetare	31 338	15 949	11 090	6 190

Det relativt ringa antalet avtal, som träffades under år 1914, förklaras därav att ovanligt få avtal då utlöpste.

Av de under året ingångna avtalen utlöpa 8 år 1915, 26 år 1916, 25 år 1917 och 1 år 1918.

Sammanlagt funnos vid 1914 års utgång 394 i kraft varande avtal, ingångna genom Norska arbetsgivareföreningen.

(Meddelelser fra Norsk Arbeidsgiverforening.)

— Strejker, lockouter m. m. —

Arbetsinställelser i Kanada år 1914. Antalet arbetsinställelser i Kanada under år 1914 var 44, den lägsta siffra som förekommit, sedan officiell konfliktstatistik började upprättas år 1901. Det närmast lägsta antalet konflikter utvisar år 1908, som i likhet med 1914 karakteriserades av en allmän ekonomisk depression. 1914 års arbetsinställelser drabbade 205 företag och 8 678 arbetare samt förorsakade förlust av 430 054 arbetsdagar. I jämförelse med de närmast föregående tvenne åren visa samtliga dessa siffror en betydande nedgång.

Mera än hälften av arbetsinställelserna berörde byggnads- och metallindustrierna, vilket även var fallet år 1913. Beklädnads-, inklusive skoindustrien, utmärker sig åter genom största antalet i konflikterna indragna arbetare. Endast 5 arbetsinställelser inrapporterades från denna grupp, men de däri deltagande arbetarnas antal uppgick till mer än 3 500. Gruvindustrien kommer i detta avseende i andra rummet, med siffran 1 975. Även med hänsyn till antalet genom konflikter förlorade arbetsdagar intaga gruv- och beklädnadsindustrierna de främsta platserna: 169 200 dagar komma på den förra och 160 270 på den senare.

En stor del av årets arbetsinställelser voro av relativt kort varaktighet. Elva varade icke mera än fem dagar; femton sträckte sig över 30 dagar.

¹ Jfr »Medd.» 1914, sid. 146.

Arbetsinställelserna år 1914 hade liksom under föregående år oftast sin grund i lönefrågor, som utgjorde konfliktorsak i 25 fall. Största antalet förlorade arbetsdagar åter kommer liksom 1913 på föreningsrättstvisternas konto; den stora gruvstrejken på Vancouver Island är särskilt att notera.

Det vanligaste sättet för konflikternas biläggande var under år 1914 liksom föregående år underhandling direkt mellan parterna. I en del fall löstes konflikten genom medling, och i andra fall återgingo arbetarna på arbetsgivarnas villkor.

Av samtliga arbetsinställelser slutade 11 med seger för arbetarna och 17 med seger för arbetsgivarna: 7 konflikter löstes genom kompromiss. De övriga äro antingen icke avslutade eller är resultatet okänt. De arbetsinställelser, somingo en för arbetarna gynnsam utgång, kostade i förlorade arbetsdagar 5·8 % av årets totalsumma, medan hälften av de förlorade arbetsdagarna föll på de för arbetsgivarna gynnsamma konflikterna. Beträffande de arbetsinställelser, som bilades genom kompromiss, var motsvarande siffra 28·5 %.

(The Labour Gazette.)

— Socialförsäkring. —

Formulär för understödsföreningarnas statistiska uppgifter. Enligt föreskrift i 80 § av lagen om understödsföreningar den 29 juni 1912 åligger det understödsförening att för varje räkenskapsår inom två månader från det revisorernas berättelse framlades å föreningssammanträde till tillsynsmyndigheten ingiva bl. a. en i enlighet med fastställt formulär upprättad, av styrelsen underskriven statistisk redogörelse rörande föreningen och dess verksamhet under året. Sedan Kungl. Maj:t på underdånig framställning av socialstyrelsen genom nådigt brev den 31 dec. 1914 bemyndigat styrelsen att tills vidare fastställa formulär för berörda statistiska redogörelser, hava sådana nu blivit utarbetade i socialstyrelsen och den 24 sistlidne februari av styrelsen fastställda.

På grund av de skiljaktigheter, som understödsföreningarna i anseende till verksamhetsformerna sinsemellan förete, har det visat sig behöfvligt att upprätta tre olika typer av formulär, nämligen ett formulär för pensionskassor, ett för andra understödsföreningar, som blivit registrerade med godkända stadgar, och ett för understödsföreningar, som registrerats med icke godkända stadgar och ej äro pensionskassor.

Formulären avse i huvudsak att erhålla ett sammandrag över föreningarnas inkomster och utgifter samt tillgångar och skulder — allt i så nära överensstämmelse, som lämpligen kunnat genomföras, med de motsvarande av K. försäkringsinspektionen fastställda formulären för livförsäkringsbolagen. Därutöver upptaga formulären bl. a. även vissa summariska uppgifter rörande storleken av försäkringsbeståndet samt däri inträffande förändringar.

Pensionering av statens järnvägars och telegrafverkets extra personal. De av statsrådet och chefen för Kungl. civildepartementet den 12 sept. 1913 tillkallade sakkunniga för utarbetande av förslag till pensionering av statens järnvägars och telegrafverkets extra personal hava avgivit sitt betänkande den 12 december 1914. Rätt till pension skall enligt de sakkunnigas förslag tillkomma vid statens järnvägar anställda extra ordinarie tjänstemän samt verkstads- och förrädsarbetare, ävensom vid telegrafverket anställda arbetare vid verkstad, förråd och linjedistrikt. Sålunda skall pensionsrätt tillkomma envar av ifrågavarande personal, som till följd av olycksfall i tjänsten eller sjukdom, som ådragits genom tjänstestövning, icke vidare kan behörigen sköta sin befattning (invalidpension); envar som efter minst 10 års anställning vid statens järnvägar eller telegrafverket till följd av kroppsskada eller sjukdom av annan än nyss nämnd art eller på grund av nedsatt arbetsförmåga blivit tjänsteoduglig (sjukpension); samt envar, som vid avgång från anställningen uppnått här nedan för olika slag av anställning stadgad levnadsålder, under förutsättning tillika att vederbörande under sammanlagt minst 10 år innehaft anställning vid något statens verk eller inrättning, därav åtminstone de 5 sista åren i stadigvarande tjänst vid statens trafikerade järnvägar eller vid telegrafverket (ålderspension). Nämnda levnadsålder utgör vid statens

järnvägar: för manliga e. o. tjänstemän i järnvägsstyrelsen 67 år; för manliga e. o. tjänstemän av högre grad vid distrikten, de vid verkstäderna anställda e. o. tjänstemän av lägre grad samt befattningshavare med dag- eller timavlöning 65 år; för e. o. tjänstemän av lägre grad vid distrikten med undantag av nyss nämnda 63 år; samt för kvinnliga befattningshavare 60 år; vid telegrafverket: för män 65 år och för kvinnor 60 år. Slutligen skall även pension tillkomma den, som efter minst 10 års anställning vid något statens verk eller inrättning, därav åtminstone de sista 5 åren i stadigvarande tjänst vid statens trafikerade järnvägar eller vid telegrafverket, entledigas annorlunda än efter egen ansökan eller på grund av fel eller försumlighet i tjänsten eller därför att han ådömts straff för grövre brott; skolande pensionsrätt i detta fall inträda först sedan vederbörande förklarats berättigad till pension enligt lagen om allmän pensionsförsäkring den 30 juni 1913.

Pensionen utgöres dels av stats- dels av avgiftspension. Pensionsberättigad, som innehar minst 35 tjänsteår, erhåller, om han är e. o. tjänsteman med månadsavlöning, såsom ålderspension 70 % å medeltalet av den avlöning för år, efter vilken befattningshavarens avgift beräknats under de fem senaste tjänsteåren, varvid $\frac{2}{3}$ räknas som statspension och $\frac{1}{3}$ som avgiftspension; är han dag- eller timavlönad, utgår statspensionen med ett belopp, som med 200 kr. överstiger 1000 gånger medeltalet av de timlöner, efter vilka befattningshavarens avgift beräknats under de fem senaste tjänsteåren, dock högst 750 kr. samt avgiftspensionen med ett belopp, motsvarande 800 gånger samma medeltal. Vid lägre tjänsteåldrar varierar pensionerna, så att de, beräknade på nyss nämnda sätt, belöpa sig till 25 % å högsta möjliga beloppet vid 10, och 95 % å samma belopp vid 34 tjänsteår. Invalidpension utgör lägst 70 procent av högsta ålderspensionen, vilket belopp även utgör lägsta sjukpension, därest de förhållanden, som grundat rätten till pension, omöjliggöra för vederbörande att vidare bidraga till sin försörjning.

De sakkunnigas förslag förutsätter pensioneringens kombinerad med den allmänna pensionsförsäkringen, i det att vederbörande ämbetsverk, som uppbär pensionsavgifterna, inbetalar till pensionsfonden den obligatoriska folkpensionsavgiften samt till och med det år, då befattningshavaren fyller 50 år, så stor del av pensionsavgifterna, som vederbörande enligt pensionsförsäkringslagen därutöver må erlagga.

Staten betalar den del av pensioneringskostnaden, som icke täckes av pensionsavgifterna.

Riksförsäkringsanstalten har under januari och februari månader utfärdat nya försäkringsbrev och förnyelsekvitton å förut gällande försäkringar för ett provisionellt antal arbetare av 80 500 (75 932 under motsvarande tid år 1914). Under samma tid hava 1 699 olycksfall anmälts till anstalten (1 690 år 1914). Till begravningshjälp för 7 dödsfall har utanordnats 420 kronor (år 1914 420 kronor för 7 dödsfall), för livräntor åt änkor och barn samt invalida arbetare har utanordnats 84 736 kronor (79 036 år 1914) samt för sjukhjälpsersättningar 52 574 kronor (50 725 år 1914), tillsammans 137 730 kronor (130 181 år 1914). Antalet inköpta livräntor under nämnda period har utgjort 34 (10 år 1914). Utlåtanden, som enligt § 15 av lagen den 5 juli 1901 begärts av arbetsgivare och arbetare samt av domstol eller annan myndighet angående invaliditetsgrad för skadad arbetare hava avgivits i 55 fall (72 år 1914), och hava, sedan anstalten började sin verksamhet, dylika utlåtanden avgivits uti sammanlagt 4 389 fall (3 980 år 1914).

— Arbetsmarknad och arbetslöshet. —

Arbetsmarknaden i England under januari 1915. Arbetstillgången under januari visade en fortgående förbättring. Av krigsleveranser berörda industrier voro fortfarande mycket livaktiga med övertidsarbete i stor utsträckning. Inom några av dessa rådde brist på yrkesskickliga arbetare, delvis beroende på värnningen. Bomullsindustrien företedde fortfarande uppåtgående konjunkturer under januari, likaledes förbättrades läget inom gruvdriften samt inom järn-, stål- och möbelindustrierna. För hamn- och övriga transportarbetare var arbetstillgången osedvanligt god. Bristen på lantarbetare börjar göra sig allt kännbarare, ju mera säsongen framskrider. Å andra

sidan rapporterades förkortad arbetstid i avsevärd utsträckning inom linnetextil-, lervaru- och tegelindustrierna. Någon nedgång föredrode likaså bleckvaru- och näringsämnesindustrierna, även som den grafiska industrien.

Jämfört med motsvarande tid föregående år var en betydande förbättring märkbar inom alla av krigsleveranser berörda industrier, framför allt inom maskin-, skeppbyggnads-, ylle-, trikåvaru-, sko- och mansbeklädnadsindustrierna. En avsevärd nedgång gjorde sig likväl gällande inom bleck-, bomulls-, linne-, matt-, silke-, lervaru- och tegelindustrierna.

Fackorganisationer med 912 768 medlemmar rapporterade 17 311 eller 1.9 % av medlemsantalet såsom arbetslösa vid slutet av januari 1915, mot 2.5 % vid slutet av december 1914 och 2.5 % vid utgången av januari 1914.

(Labour Gazette.)

Arbetsmarknaden i Tyskland under januari och till mitten av februari 1915. Den ökning i arbetstillgången, som arbetsmarknaden utvisade under de sista månaderna av år 1914, fortfor i det hela även under januari 1915. Enstaka mindre försämringar inom vissa industrigrenar kompensterades genom ökad verksamhet inom andra.

Vid kolgruvorna var efterfrågan å arbetskraft under januari liksom under näst föregående månad mycket stark, delvis t. o. m. ännu starkare än då. Tackjärnstillverkningen ökades. Vissa grenar av maskinindustrien kunde ytterligare utvidga produktionen, huvudsakligen till följd av nya beställningar för krigsändamål. Tillverkningen av spånadsämnen gick däremot delvis tillbaka. Byggnadsverksamheten låg i det hela nere; arbetstillgången var ungefär densamma som i december.

Av 1 243 248 organiserade arbetare voro vid januari månads slut 80 231 eller 6.5 % arbetslösa. Motsvarande procentsiffra för december var 7.2.

Antalet å arbetsförmedlingsanstalterna onsdagar och lördagar under tiden 20 januari— 13 februari anmälda arbetsansökningar, som ej kunnat effektueras, samt lediga platser, som ej bliv it besatta, utvisas av efterföljande tablå.

D a g.	Arbetsansökningar.		Lediga platser.	
	Antal arbetsförmedlingsanstalter.	Antal arbets-sökande.	Antal arbetsförmedlingsanstalter.	Antal lediga platser.
20 januari	246	51 475	166	21 642
23 "	288	69 371	202	23 109
27 "	239	51 881	167	22 658
30 "	278	65 957	182	22 165
3 februari	240	45 001	171	20 347
6 "	269	55 775	196	25 628
10 "	252	47 522	188	21 665
13 "	272	57 897	186	21 988

Lördagen den 6 februari uppvisar bland alla lördagar sedan början av augusti månad 1914 det lägsta antalet arbetsansökningar (bortsett från den 2 januari, då särskilda omständigheter sänkte siffran) och det största antalet lediga platser.

De i ovanstående sammanställning redovisade arbetsansökningarna och lediga platserna fördelade sig på jordbruk, industri och grovarbete på följande sätt:

D a g.	Antal arbetsansökningar.			Antal lediga platser.		
	Jordbruk.	Industri.	Grovarbete.	Jordbruk.	Industri.	Grovarbete.
20 januari	314	36 395	14 766	1 328	15 593	4 721
23 "	305	49 662	19 404	1 890	15 103	6 116
27 "	322	35 595	15 914	1 649	15 648	5 361
30 "	394	46 916	18 647	1 730	15 490	4 945
3 februari	305	30 768	13 928	1 594	13 986	4 817
6 "	342	38 233	17 200	4 052	16 861	4 710
10 "	331	32 997	14 194	2 027	14 580	5 058
13 "	324	39 952	17 121	2 456	13 907	5 620

Inom jordbruket var antalet lediga platser genomgående större än antalet arbetsansökningar; vid början av februari inträdde en påfallande ökning av de förra. Beträffande tillgång och efterfrågan på arbete inom industrien framgår av ovanstående siffror jämförda med förut i denna tidskrift meddelade liknande sammanställningar, att antalet arbetare, som ej erhållit sysselsättning, är statt i kraftigt sjunkande och att de lediga platserna stigit i antal. Även siffrorna för ansökningar om grovarbete hava avsevärt minskats; ökningen av de lediga platserna har däremot hållit sig inom snävre gränser och så småningom avstannat.

(Reichsarbeitsblatt.)

— Arbetsförmedling. —

Den offentliga arbetsförmedlingen i Danmark. Sedan den 1 juli 1913 tjänar det kommunala arbetsförmedlingskontoret i Köpenhamn tillika som centralanstalt för hela landet. Ledningen av centralanstaltens hela verksamhet tillkommer den av Konungen utnämnde arbetsförmedlingsdirektören, som vid sin sida har ett råd, bestående av minst 10 medlemmar.

En av kontorets främsta uppgifter har varit att få till stånd samarbete med de erkända arbetslöshetskassorna. Överenskommelse har träffats med dessa, att de skola varje vecka på platser, där arbetsförmedlingsanstalt finnes, tillställa vederbörande anstalt ett för varje arbetare, som anmäler sig hos sin kassa såsom arbetslös, ifyllt kort med upplysningar icke allenast om hans namn och bostad utan även om yrkesspecialitet, ålder, civilstånd, senaste arbetsanställning samt vecko- eller timlön. Arbetsförmedlingskontoren erhålla härigenom omedelbart meddelande om när en arbetare blivit arbetsledig samt sättas i stånd att bedöma, huruvida vederbörande arbetare lämpar sig för den plats, som skall tillsättas.

Beträffande en arbetslöshetskassa, nämligen grovarbetarnas, gälla andra bestämmelser, vilka gå ut på att det av resp. avdelningar en gång varje vecka skall lämnas uppgift om antalet arbetslösa, understödda medlemmar utan angivande av vederbörandes namn och bostad, och att sålunda besättandet av lediga platser, såvitt angår grovarbetare, i varje särskilt fall skall ske efter avtal med kassan, hos vilken arbetsförmedlingskontoret har tillgång till förteckning över arbetslediga medlemmar.

(Social Forsorg.)

Den offentliga arbetsförmedlingen i England år 1914. Vid slutet av 1914 funnos i England 401 statliga arbetsförmedlingsanstalter.

Antalet arbetssökande under året uppgick till 3 442 452 eller, med frånräknande av de personer, som flera gånger sökte anställning, 2 170 407, däri inberäknade 6 384 personer, som sökte tillfälligt arbete. Besatta blevo 1 116 909 platser, vartill kommo 154 967 förmedlade tillfälliga anställningar.

Antalet personer, vilka genom arbetsförmedlingsanstalterna erhöilo arbete, utgjorde sammanlagt 819 039.

Antalet vid arbetsförmedlingsanstalterna inskrivna arbetare hade från 1913 vuxit med 16.1 %, vilken ökning till största delen faller inom de yrkesgrenar, som omfattades av arbetslöshetsförsäkringen.

De för manliga arbetare förmedlade platserna kommo huvudsakligen på byggnadsindustri, vagnmakeri, maskin- och skeppsbyggnadsindustri. För kvinnlig arbetskraft fanns mest användning i husligt arbete, inom servitörfacket, å tvättinrättningar samt inom textilindustrien och skrädderiyrket.

Arbetsförmedlingen för minderåriga arbetare bedrevs i flera distrikt i samband med rådgivning vid yrkesval. Vid 54 anstalter har denna angelägenhet omhänderhaftas av nämnder, tillsatta enligt arbetsförmedlingslagen av år 1909. Vid 66 anstalter hava undervisningsmyndigheterna vidtagit åtgärder härför, i enlighet med undervisningslagen. I London hava vid 19 olika arbetsförmedlingsanstalter träffats särskilda anordningar för minderåriga arbetare. Bland de gossar, som bereddes plats genom arbetsförmedlingen, erhöilo 24 % sin första anställning efter slutad skolgång; motsvarande siffra för flickorna var 28 %.

Resebidrag i form av lån för att möjliggöra för arbetssökande att mottaga på annan ort erbjuden anställning lämnades under tiden från september 1913 till utgången av september 1914 i 20 800 fall till ett belopp av c:a 7 600 p. st. Från tiden för ikraftträdandet av arbetsförmedlingslagen eller september 1910, till slutet av september 1914 blevo för detta ändamål använda c:a 18 000 p. st. i sammanlagt 54 800 fall.

(Labour Gazette.)

— Kooperation. —

Kooperativa förbundets omsättning år 1914. Omsättningen under de fyra kvartalen av år 1914 har uppgått till nedanstående belopp i jämna kronor. Som jämförelse meddelas 1913 års siffror för motsvarande perioder.

	1914. Kronor.	1913. Kronor.	Ö k n i n g .	
			Kronor.	%.
1:a kvartalet	1 956 350	1 701 070	255 280	15.0
2:a » 	2 123 139	1 736 440	386 699	22.3
3:e » 	2 459 716	2 058 828	400 888	19.5
4:e » 	3 349 668	2 124 967	1 224 701	57.6
Hela året	9 888 873	7 621 305	2 267 568	29.8

Stegringen i omsättningen har sålunda varit mycket betydande. Ej mindre än inemot tre fjärdedelar av densamma har fallit på månaderna efter utbrottet av världskriget. Till någon del förklaras naturligtvis sistnämnda starka uppgång av de under kristiden höjda varupriserna, men, även om dessa tagas i beräkning, visar sig kristiden för Kooperativa förbundet hava medfört ett kraftigt uppsving. — Av ökningen under året kommer nära hälften på förbundets försäljningsavdelning i Gävle samt omkring en femtedel på vardera av avdelningarna i Stockholm och Göteborg. Mindre har ökningen varit vid avdelningarna i Norrköping och, särskilt, i Malmö.

(Konsumentbladet.)

— Bostadsförhållanden. —

Bostadsfrågan i Göteborg. I Göteborg har bildats en bostadsförening, som skall hava till uppgift att anskaffa tomter och byggnadslån för uppförande av flerfamiljshus för föreningens medlemmar. I den mån sådana kunna erhållas, skola medlemmarna efter eget val uppdelas i sektioner bestående av högst lika många medlemmar som antalet lägenheter i det hus, föreningen

planerat för sektionen. Alla avtal om jordupplåtelse och lån skola avslutas direkt av sektionen, vilken jämväl, ehuru under föreningens medverkan, skall ombesörja bostadshusets uppförande. Föreningens medlemmar äro i allmänhet anställda i stadens eller statens tjänst.

— Fattigvård m. m. —

Fattigvården i Stockholm under år 1913.¹ Ur den nyligen utgivna statistiska redogörelsen för Stockholms stads fattigvård år 1913 meddelas i det följande en del uppgifter av mera allmänt intresse. Under år 1913 hava tillkommit fyra nya anstalter, nämligen ett barnhem, ett ålderdomshem, en sjukstuga och ett guldbrälloppshem. Samtliga till fattigvården hörande anstalter kunna härbergera 6 849 personer.

Efterföljande tabell visar antalet understödstagare under de senare åren, såväl absolut som i förhållande till medelfolkmängden, jämte fördelningen mellan direkta understödstagare (personer över 15 år samt barn, som icke vårdas av föräldrarna) och indirekta (barn under 15 år, som vistas i hemmet och anses få del av föräldrarnas understöd):

	Understödstagare.			I % av medelbefolkningen.		
	Tills.	Dir.	Indir.	Tills.	Dir.	Indir.
1913	32 163	25 076	7 087	8'48	6'61	1'87
1912	29 253	22 887	6 366	8'39	6'56	1'83
1911	28 191	21 974	6 217	8'17	6'37	1'80
1910	28 395	21 808	6 587	8'28	6'36	1'92
1909	28 320	21 817	6 503	8'31	6'40	1'91
1906—1910. Medeltal	27 139	20 580	6 559	8'05	6'10	1'95

Med hänsyn till understödets beskaffenhet eller sättet för dess meddelande fördelas understödstagarna på följande tre klasser:

	1 9 1 3.		1906—1910. Medeltal.	
	Antal.	%.	Antal.	%.
I fattigvårdsanstalter intagna	9 421	29'3	8 316	30'6
Utackorderade	3 852	12'0	2 059	7'6
I sina hem understödda	18 890	58'7	16 764	61'8
Hela antalet understödstagare	32 163	100'0	27 139	100'0

De 9 421 i fattigvårdsanstalter intagna år 1913 fördela sig på följande sätt:

Sabbatsbergs ålderdomshem	881
Rosenlunds "	1 302
Guldbrälloppshemmet	154
Försörjningsinrättningen	3 848
Arbetsinrättningen	1 748
Asylerna för husvilla	1 186
Spädbarnshemmet	96
Uppfostringsanstalten för gossar (vid Skrubba)	76
" " flickor	64
Barnhärberget	116

¹ Jfr »Medd.» årg. 1912, sid. 240 ff.; årg. 1914, sid. 598 ff.

Utgifterna för Stockholms stads fattigvård belöpte sig under år 1913 till 4 539 685·46 kr., vilka fördela sig sålunda:

	1913.	1906—1910. Medeltal.
Summa utgifter	4 539 685·46	3 136 104·73
Fastigheter och inventarier	349 615·37	167 192·45
Understöd	2 728 552·26	1 822 780·43
Arbetsmaterialier	291 433·32	292 045·87
Avlöningar och pensioner	536 218·08	395 599·64
Andra utgifter	633 866·43	458 486·34

Inkomsterna uppgingo till 4 382 358·97 kr., varav 395 853·68 kr. härröra från försäljningen av understödstagares arbeten.

Kostnaderna för full försörjning, med inräknande av utgifterna för undervisning, och utan avdrag för värdet av understödstagares arbeten, utgjorde, beräknade per individ:

	1 9 1 3.		1906—1910. Medeltal.	
	Dags- kostnad. Öre.	Års- kostnad. Kr.	Dags- kostnad. Öre.	Års- kostnad. Kr.
Sabbatsbergs ålderdomshem	78·25	285·63	67·22	245·35
Rosenlunds ålderdomshem och guldbroloppshemmet	79·95	291·83	65·76	240·04
Försörjningsinrättningen	149·21	544·60	132·14	482·32
Uppfostringsanstalten för gossar (vid Skrubba)	217·44	793·64	214·00	781·09
„ „ flickor	179·01	653·40	164·10	598·96
Barnhärberget	110·15	402·06	102·85	375·42
Utackorderingsbyrå	52·84	192·85	50·62	184·76
Medelkostnad	91·28	333·19	89·32	326·02

Totalutgifterna för stadens fattigvård hava från föregående år visserligen icke stigit i proportion till antalet understödstagare — 7·56 % emot 9·95 % — men det för understöd utgivna beloppet har ökats med icke mindre än 13·4 %.

— Arbets- och löneförhållanden m. m. —

Lönestatistik för stenindustrin år 1913. I senast utkomna häftet av Meddelanden från Svenska arbetsgivareföreningens statistiska byrå offentliggöres resultatet av en lönestatistisk undersökning beträffande stenindustrin år 1913.

Till en början framhålles, att genomförandet av en dylik statistik möter exceptionella svårigheter med hänsyn till de säregna förhållanden, varunder stenindustrin arbetar. Varje firmas arbetsområde är utsträckt över en ofta stor yta. Härå befinna sig dels s. k. storbrott, försedda med maskinella anordningar och platser för mera stadigvarande arbetsstyrkor, dels smärre brott, vari enstaka arbetare äro sysselsatta med tillverkning av gatsten. En icke oväsentlig del av arbetarna i storbrotten torde praktiskt sett hava sysselsättning under hela året. Även bland storbrottsarbetarna finnas emellertid många med växlande anställningstid och med längre eller kortare tids frånvaro från arbetet. Arbetarna i s. k. småbrott eller egna brott äro merendels på samma gång fiskare, lägenhetsinnehavare etc. och förrätta ofta sitt stenarbete under oregelbundna tider och med längre eller kortare uppehåll i arbetet. Stenhuggarna avlönas efter ackord, och för arbetsledningen har den tid, varunder de hava arbetat, ringa intresse.

Redan en statistik över årsförtjänsterna har av dessa skäl att räkna med vanskligheter, då det för att en dylik statistik skall hava större intresse naturligtvis erfordras, att den inskränkes till sådana arbetare, som varit under den övervägande delen av året sysselsatta vid stenhuggeriarbetet, något varom det är svårt att införskaffa upplysningar. Ännu större svårigheter möta, då det gäller att lära känna timförtjänsterna.

För beräkning av dessa har en särskild undersökning verkställt för två uttagna månader av undersökningsåret, nämligen april och oktober, vilka anses vara de tider, då arbetet med hänsyn till väderleksförhållandena förlöper i mest normalt tempo. I syfte att möjliggöra tidsuppgifternas erhållande skulle vid vissa storbrott för varje dag under månaden noteras respektive arbetares ankomst till arbetsplatsen, hans lämnande av densamma och längden av hans frukost-, middags- och kafferaster. Uppgift om arbetarens erhållna nettoförtjänst under månaden har tillsammans med den beräknade arbetstiden givit möjlighet att upprätta en statistik över timförtjänsterna.

Den svenska stenindustrin är i anslutning till rörelsens två huvudbranscher, nämligen framställandet av gatsten och av s. k. storsten (för byggnadsändamål), inom Svenska arbetsgivareföreningen representerad av två yrkesförbund: Västra Sveriges gatstensindustriidkareförbund och Västra Sveriges storstensindustriidkareförbund. Dessutom finnas några andra till Svenska arbetsgivareföreningens s. k. Allmänna grupp anslutna stenhuggerifirmor.

Till förevarande statistik över årsförtjänsterna hava uppgifter lämnats av samtliga de 13 firmor, vilka under år 1913 tillhörde Västra Sveriges gatstensindustriidkareförbund, vidare av 7 bland de 8 firmor, som tillhörde Västra Sveriges storstensindustriidkareförbund samt slutligen av 3 firmor, medlemmar av den s. k. Allmänna gruppen.

Uppgifter äro lämnade beträffande sammanlagt 7 426 arbetare över 18 år. Av dessa arbetare sysselsattes 5 881 i gatstensindustrin och 1 545 i storstensindustrin. Av de 5 881 arbetarna inom gatstensindustrin arbetade 1 400 i storbrott och 2 788 i egna brott. Därtill kommo 81 maskinstenhuggare, 168 borrar och kilare, 925 dagsverkare, 28 eldare, 41 smeder, 132 maskinister, 16 snickare och 145 förmän, varjämte 157 arbetare uppgåvos hava varit sysselsatta i flera grupper. Av de 1 545 arbetarna i storstensindustrin voro 941 stor- och kantstenhuggare, 168 borrar och kilare, 342 dagsverkare, 16 eldare och 77 smeder, vartill kom en arbetare, som under året tillhört flera grupper.

Sådana arbetare, som enligt de lämnade upplysningarna kunna förmodas hava varit i arbete under minst $\frac{11}{12}$ av året, hava grupperats i löneklasser efter årsförtjänstens storlek. De angivna årsförtjänsterna äro nettoförtjänster, d. v. s. avdrag har gjorts för av arbetarna utlagda blockavgifter, avgifter för smide m. m. Siffrorna avse ordinarie arbete och övertidsarbete sammanlagt, med inräknande av värdet å särskilda förmåner, därest sådana eventuellt förekommit. Årsförtjänststatistiken omfattar 2 799 arbetare, sysselsatta i gatstensindustrin, och 848 inom storstensindustrin sysselsatta arbetare.

Inom gatstensindustrin hade 23.5 % av arbetarna en årsförtjänst å 800—1 000 kronor, 18.5 % en årsförtjänst å 1 000—1 200 kronor och 12.4 % en årsförtjänst å 1 200—1 400 kronor. 15.9 % av arbetarna hade över 1 400 kronor i årsförtjänst. Av det antal arbetare, uppgående till 29.7 % av hela antalet, som redovisas med en mindre förtjänst än 800 kronor, voro de flesta stenhuggare i egna brott, de övriga med få undantag stenhuggare i storbrott eller dagsverkare. Om åtskilliga av dessa arbetare torde nog få antagas, att de i verkligheten icke hade arbetat hela den här antagna tiden av elva månader.

Storstensindustrin visar en gynnsammare löneklassgruppering än gatstensindustrin. Här hade nämligen sammanlagt 69 % av arbetarna årsförtjänster å 800—1 400 kronor, och endast 16.2 % förtjänade mindre än 800 kronor.

Vid betraktande av siffrorna för de olika yrkesgrupperna bemärkes för gatstensindustriens vidkommande en något gynnsammare löneklassgruppering för stenhuggarna i storbrott än i egna brott. Maskinstenhuggarna samt borrar och kilarna stå betydligt framför övriga stenhuggare, i det att av de förra endast 8.9 % och av de senare endast 7.5 % hade en mindre förtjänst än 800 kronor. Av maskinstenhuggarna hade därtill 23.3 % över 1 400 kronor i förtjänst.

Den genomsnittliga årsförtjänsten för arbetarna vid gatstenstillverkningen uppgick till 1 027 kronor 30 öre samt för arbetarna vid storstenstillverkningen till 1 088 kronor 94 öre.

Mellan de olika firmorna iakttagas vissa rätt betydande skillnader i årsmedellönen. Inom gatstensindustrin uppgick sålunda medellönen vid en firma till 1 234 kronor, vid 4 firmor till 1 100—1 200 kronor, vid 5 firmor till 1 000—1 100 kronor, vid 4 firmor till 900—1 000 kronor samt vid 2 firmor till mindre än 900 kronor. Inom storstensindustrin uppgick medellönen vid en firma till 1 460 kronor, vid en annan till mellan 1 200 och 1 300 kronor, vid 3 firmor till 1 100—1 200 kronor, vid 4 firmor till 1 000—1 100 kronor samt vid 3 firmor till siffror, understigande 1 000 kronor.

Dessa betydande skiljaktigheter bero i huvudsak på de mer eller mindre gynnsamma förutsättningar för stenhuggeriarbetet, som förefinnas på olika arbetsplatser, särskilt granitbergets olika artade beskaffenhet.

Stenhuggarna i storbrott förtjänade inom gatstensindustrin i medeltal 1 033 kronor och stenhuggarna i egna brott 962 kronor. Maskinstenhuggarna kommo upp till 1 167 kronor samt borrharna och kilarna till 1 124 kronor. Eldare, maskinister och förmän hade de högsta lönerna. Lägst kommo dagsverkarna med 895 kronor.

Stor- och kantstenhuggarna inom storstensindustrin hade 1 151 kronor samt borrharna och kilarna i samma industri 1 124 kronor i medellön. Dagsverkarna i storstensindustrin kommo upp till 945 kronor.

Den för två särskilda månader verkställda specialundersökningen rörande timförtjänsten omfattade 10 storbrott med gatstenstillverkning samt 4 med storstenstillverkning. Uppgifter inhämtades vid de förstnämnda brotten för 186 och vid de sistnämnda för 65 arbetare.

Den genomsnittliga timförtjänsten vid de undersökta storbrotten i gatstensindustrin uppgick till 61 öre och vid de undersökta brotten i storstensindustrin till 67.4 öre. Det må erinras, att ifrågavarande timförtjänster icke äro representativa för de båda grenarna av stenindustrin i deras helhet, emedan de endast omfatta stenhuggeriarbetare och särskilt emedan de, vad gatstensindustrin beträffar, endast beröra arbetare i storbrott men icke den talrika gruppen av arbetare i egna brott.

Man finner, att timförtjänsterna ofta äro högre under oktober månad än under april. Detta torde delvis hava berott på att väderleken under undersökningsåret var gynnsammare vid den förra tidpunkten samt att arbetarna ofta forcera arbetet, då man närmar sig jultiden.

Lönestatistik för eskilstunaindustrin år 1913. Järn- och metallindustrin i Eskilstuna utövas av ett flertal fabriksfirmor, av vilka några tillhöra Sveriges verkstadsförening, men 16 äro sammanslutna i ett särskilt yrkesförbund, nämligen Järn- och metallindustriförbundet, tillhörande Svenska arbetsgivareföreningen. De övriga eskilstunafirmorna äro icke organiserade. Järn- och metallindustriförbundet äger även tre medlemmar & andra orter än i Eskilstuna, representerande samma industrigren som eskilstunaindustrin. Sammanlagda antalet till förbundet hörande firmor är alltså 19.

I senaste häftet av Meddelanden från Svenska arbetsgivareföreningens statistiska byrå framlägges en lönestatistik, omfattande samtliga det ovannämnda yrkesförbundets medlemmar. Med hänsyn till eskilstunafirmornas övervägande antal inom detta förbund och de för den i Eskilstuna bedrivna järn- och metallindustrin representativa firmor, som tillhöra detsamma, torde ifrågavarande statistiska undersökning på ett tillfredsställande sätt framställa löneförhållandena inom den industri, vilken vanligen benämnes eskilstunaindustrin.

Av angivna skäl kunde lönestatistiken taga sin början först fr. o. m. den 1 juli 1913, varför densamma är en halvårsstatistik, och årsförtjänsterna hava erhållits genom fördubbling av de funna halvårsförtjänsterna.

Statistiken omfattar inalles 1 569 arbetare. Av dessa voro 1 297 över 18 år, därav 1 181 manliga och 116 kvinnliga arbetare. Under 18 år voro 272 arbetare, varav 264 manliga och 8 kvinnliga.

Ifrågavarande arbetare voro fördelade på 76 yrkesspecialiteter, sammanförda i 21 huvudgrupper. Vad beträffar de manliga arbetarna över 18 år, utgjorde bänkarbetarna den största gruppen, omfattande 19.8 %. Därefter följde smärglarna, utgörande 13 %, maskinsköterna och smederna med resp. 9.6 och 9.5 %, sliparna med 7.6 % och verktygsarbetarna med 6.2 %. De kvinnliga arbetarna voro företrädesvis polerare, lackerare, målare, hantlangare etc. De minderåriga manliga arbetarna

förekommo till största antalet bland yrkesgrupperna borrhare, pressare, filhuggarlärningar, springpojkar, hantlangare etc.

Av de manliga arbetarna över 18 år hade 256, eller 21·7 %, arbetat uteslutande mot tidlön, 476, eller 40·3 %, uteslutande mot ackordlön och 449, eller 38 %, mot såväl tidlön som ackordlön. Ackordsarbete övervägde inom grupperna av smeder, hårdare, slipare, smärglare, bänkarbetare, metalltryckare, filhuggare och metallputsare. Tidlönsarbete förekom övervägande inom grupperna av verktygsarbetare, lagerarbetare, maskinister och eldare m. fl. ävensom bland förmännen.

Sådana arbetare, som varit i arbete under minst $\frac{11}{12}$ av den normala arbetstiden under undersökningsperioden, äro grupperade i löneklasser efter årsförtjänstens storlek. I årsförtjänsten ingå såväl ordinarie arbetsförtjänst som övertidsförtjänst och särskilda förmåner.

Av 882 i löneklassgrupperingen medtagna manliga arbetare över 18 år hade 12·7 % en årsförtjänst av 1 000—1 200 kronor, 16·9 % 1 200—1 400 kronor, 19·8 % 1 400—1 600 kronor, 14·7 % 1 600—1 800 kronor, 12 % 1 800—2 000 kronor samt 12·7 % 2 000 kronor och däröver. För 11·2 % av arbetarna i fråga understeg årsförtjänsten 1 000 kronor.

Den genomsnittliga årsförtjänsten för manliga arbetare över 18 år uppgick till 1 489 kronor 36 öre, för kvinnliga arbetare över 18 år till 682 kronor 37 öre, för manliga arbetare under 18 år till 640 kronor 30 öre samt för kvinnliga arbetare under 18 år till 475 kronor 2 öre.

Man iakttagar betydande löneskillnader firmorna emellan. Årsförtjänsten varierade sålunda mellan lägst 1 156 kronor och högst 1 939 kronor. Vid 4 firmor översteg medellönen 1 800 kronor, vid 2 firmor låg densamma mellan 1 600 och 1 800 kronor, vid 6 mellan 1 400 och 1 600 kronor, vid likaledes 6 mellan 1 200 och 1 400 kronor samt vid en under 1 200 kronor.

Mellan de olika yrkesgrupperna bestodo ock avsevärda löneskillnader. Medellöner över 1 800 kronor förekomma för förmän, klarare, gottlandsslipare, metalltryckare m. fl. Medellöner å 1 600—1 800 kronor iakttagas för särskilt yrkesskickliga verktygsarbetare, räcksmeder, stockstenslipare, rakknivsslipare m. fl. Medellöner å 1 400—1 600 kronor hade bl. a. smärglare, filare och låshopsättare. Medellöner under 1 400 kronor återfinnas för hantlangare till gjutarna, verktygsfilare och verktygsarbetarlärningar, släggare, värmare och smedslärningar m. fl.

Timförtjänsten å ordinarie arbete uppgick i genomsnitt för manliga arbetare över 18 år till 53·2 öre. Tidlöns- och ackordsarbete är härvid hopräknat. För tidlönsarbete var siffran 43·6 öre och för ackordsarbete 58·3 öre. Övertidsförtjänst och särskilda förmåner medförde en höjning av den ordinarie arbetsförtjänsten med i genomsnitt endast 0·4 öre.

För de kvinnliga arbetarna över 18 år var timförtjänsten å ordinarie arbete, resp. å allt arbete 22·6 och 22·9 öre. För de minderåriga manliga arbetarna voro motsvarande siffror 22·8 och 22·9 öre.

Liksom i fråga om årsförtjänsterna förefinnas i avseende å timförtjänsterna betydande olikheter mellan de olika firmorna. Betraktas timförtjänsten å allt arbete, så iakttages en differens å ej mindre än 21·1 öre mellan siffrorna 66·7 öre vid en firma och 45·6 öre vid en annan. Vid 6 firmor översteg timförtjänsten 60 öre, vid 8 firmor låg siffran mellan 50 och 60 öre samt vid de återstående 5 firmorna mellan 40 och 50 öre.

Vad beträffar de löneskillnader, som finnas mellan olika yrkesgrupper, bemärkas högre timförtjänster bland yrkesgrupperna med högre årsmedellöner och lägre timförtjänster bland yrkesgrupperna med lägre årsmedellöner. Någon fullständig parallellism kan dock icke förväntas, beroende på att den genomsnittliga arbetstiden för varje yrkesgrupp varierar inom vissa gränser vid de olika firmorna.

Löneförhållandena inom mejeriyrket i Danmark. Danmarks statistiske departement har utfört en undersökning rörande löneförhållandena inom mejeriyrket. Undersökningen hänför sig till sommaren 1914 och omfattar inemot hälften av hela antalet mejerier i Danmark, eller 621 av 1 296. Dess viktigaste resultat äro följande.

De 621 *mejeriföreståndarna* uppburu tillsammans en årlig bruttointkomst på 2·37 mill. kr., alltså var och en i genomsnitt 3 818 kr. Därav avgå för löner åt biträden i genomsnitt för varje mejeri 1 052 kr. kontant och 818 kr. in natura; föreståndarens årliga nettolön blir sålunda 1 948 kr.

Flertalet föreståndare (65·2 %) voro i åldern 30—45 år. 52·5 % av samtliga hade börjat med

mejeriarbete i åldern 17—20 år, 26·2 % i åldern 15—16 år. Drygt tre fjärdedelar av alla föreståndarna hade utbildats på mejeriskola.

Inom de undersökta mejerierna sysselsattes sammanlagt 1 425 manliga och 384 kvinnliga *biträden*. Varje biträdes genomsnittliga årslön var 642 kr., varav 361 kr. kontant och 281 kr. in natura (kost och logi). Av de manliga biträdena hade 50·9 %, av de kvinnliga endast 10·2 % en lön överstigande 400 kr.

46·5 % av de manliga biträdena hade börjat med mejeriarbete i åldern 17—20 år och 38·7 % i åldern 15—16 år. Motsvarande siffror för de kvinnliga äro resp. 60·7 % och 22·4 %. Omkring en fjärdedel av de manliga och en åttondel av de kvinnliga biträdena hade utbildats på mejeriskola. (Statistiske Efterretninger.)

— Levnadskostnader. —

Minuthandelspriser å livsmedel i England under januari 1915. Livsmedelsprisen föredde under januari en genomsnittlig stegring av mellan 3 och 4 %. Den mest betydande höjningen undergingo under månaden prisen på mjöl och bröd. Medelpriset på mjöl steg sålunda med omkring 12 % och medelpriset på bröd med omkring 9 %. Jämfört med priserna under juli månad innebär detta en höjning av mjölprisen med 33 resp. 37 % i större och mindre städer samt av brödsprisen med 29 resp. 24 %.

I fråga om övriga livsmedel hade potatis att uppvisa den starkaste ökningen med omkring 9 %. Kött- och fläskprisen stego med omkring 3 %. Smör steg med omkring 3 % och ost med 5 %. Sedan juli hade prisen å båda dessa artiklar gått upp med 16 %. Te föredde en obetydlig stegring under månaden. Sockerprisen höllo sig oförändrade. Jämfört med prisnivån under juli månad visade socker den största prisuppgången av alla livsmedel med ej mindre än mellan 65 och 70 %. Fiskprisen, som växlade avsevärt på olika orter, föredde en obetydlig nedgång, dock utan att nämnvärt inverka på den höga prisnivån.

Den genomsnittliga prisnivån låg under januari omkring 23 % över samma nivå för juli i de större städerna och omkring 20 % över densamma i de mindre städerna.

(Labour Gazette.)

Grosshandelspriser i Förenta Staterna 1890—1913. Arbetsministeriet i Förenta Staterna (Department of Labor) har publicerat en statistik över grosshandelspriser i Förenta Staterna under åren 1910—1913, utgörande en fortsättning av förut publicerad statistik för åren 1890—1910.¹ Statistiken baserar sig på priserna å vissa utvalda artiklar, för vilka indextal beräknats på grundval av medelpriset för åren 1890—1899.

Den prisstegring, som med några avbrott karakteriserade perioden 1898—1910, har fortgått till 1913, avbruten endast av en obetydlig sänkning för året 1911. Medelpriset för 1913 ligger dock endast 1·2 % högre än närmast föregående års medelpris, medan motsvarande siffra för 1912 var 3·4 %. De för levnadskostnadernas bestämmande så betydelsefulla varugrupperna jordbruksprodukter och födoämnen hava under året 1913, jämfört med föregående år, fallit i pris med resp. 3·2 och 1·7 %. Däremot visar bränsle och lyse en stegring av 6·2 %.

Samtliga redovisade varor hava fördelats på tvenne huvudgrupper: råämnen och tillverkade varor, och utvisar efterföljande tabell indextalen för dessa bägge grupper under vart och ett av redovisningsåren.

År.	I n d e x t a l ² f ö r		
	råämnen.	tillverkade varor.	samtliga varor.
1910	139·7	129·6	131·6
1911	139·9	126·6	129·2
1912	149·5	129·7	133·6
1913	147·8	132·0	135·2

¹ Se »Medd.» årg. 1911, sid. 878.

² Medeltal för 1890—1899=100·0.

Råämnena — inklusive jordbruksprodukter och födoämnen — visa för detta år, jämfört med det närmast föregående, ett sjunkande indextal.

Såsom av denna tablå framgår, var den nyss berörda sänkningen av allmänna prisnivån år 1911 beroende på priset på tillverkade varor, medan å andra sidan den allmänna varuprisnivåns stegring år 1913 är att tillskriva prisförhöjning å samma varor; däremot visa råämnena — inklusive jordbruksprodukter och födoämnen — sjunkande priser under år 1913.

(Department of Labor: Wholesale prices 1890 to 1913.)

Sveriges offentliga arbetsförmedling.

Februari månad år 1915.

Under hänvisning till de efterföljande tabeller, som närmare redogöra för den offentliga arbetsförmedlingen i olika delar av landet,¹ lämnas här en sammanfattande framställning av dess viktigaste resultat under februari månad.

Översikt av verksamheten under *februari* månad år 1915.

	Manliga avdeln.			Kvinnliga avdeln.			Tillsammans.		
	Ansök- ningar om arbete.	Lediga plat- ser.	Till- satta plat- ser.	Ansök- ningar om arbete.	Lediga plat- ser.	Till- satta plat- ser.	Ansök- ningar om arbete.	Lediga plat- ser.	Till- satta plat- ser.
<i>Februari:</i>									
Stockholm	5 629	1 296	1 157	2 413	1 474	907	8 042	2 770	2 064
Stockholms län	718	428	315	99	100	39	817	528	354
Uppsala län	448	396	260	207	184	114	655	580	374
Södermanlands län	429	321	232	188	153	84	617	474	316
Östergötlands län	1 007	569	359	546	374	222	1 553	943	581
Norrköping	810	236	236	294	256	152	1 104	492	388
Jönköpings län	198	160	92	219	166	103	417	326	195
Kronobergs län	91	33	20	70	58	35	161	91	55
Norra Kalmar län	71	56	29	64	67	30	135	123	59
Södra Kalmar län	112	53	44	140	57	44	252	110	88
Blekinge län	513	240	194	330	211	137	843	451	331
Kristianstads län	310	237	175	262	238	130	572	475	305
Malmö	1 883	532	483	1 066	500	393	2 949	1 032	876
Lund	306	83	73	101	57	42	407	140	115
Landskrona	193	84	76	102	29	19	295	118	95
Hälsingborg	495	142	118	269	180	126	764	322	244
Ystad	166	65	58	94	60	33	260	125	91
Trälleborg	135	83	69	38	31	22	173	114	91
Eslov	96	89	62	41	30	19	137	119	81
Skurup	62	42	41	22	28	18	84	70	59
Hallands län	198	124	82	109	91	66	307	215	148
Göteb. o. Bohus län	199	167	125	177	109	52	376	276	177
Göteborg	1 744	1 322	1 242	972	876	605	2 716	2 198	1 847
Älvsborgs län	206	144	91	6	31	6	212	175	97
Skaraborgs län	90	146	39	74	83	34	164	229	73
Värmlands län	170	189	134	96	111	65	266	300	199
Örebro län	442	372	224	292	286	162	734	658	396
Västmanlands län	496	388	224	263	289	146	759	627	370
Kopparbergs län	169	135	99	171	141	88	340	276	187
Gävle stad och län	386	171	140	175	99	56	561	270	196
Västernorrlands län	536	329	314	64	41	25	600	370	339
Jämtlands län	81	46	36	121	78	56	202	124	92
Västerbottens län	151	59	45	82	70	45	233	129	80
Norrbottnens län	165	93	69	82	81	60	247	174	120
Tillsammans febr. 1915	18 705	8 890	6 957	9 249	6 589	4 185	27 954	15 419	11 092
„ „ 1914	9 195	5 779	4 086	6 934	6 936	3 740	16 129	12 715	7 826
„ jan. 1915	20 548	8 149	6 448	9 272	6 635	4 020	29 820	14 784	10 468

¹ De särskilda anstalterna uppräknas i tablan här ovan; med avseende å anstalternas olika kontor hänvisas till förteckningen å omslagets 3:e sida.

Tillsatta platser

i jämförelse med föregående månad samt motsvarande tid föregående år.

Anstalter.	Hela antalet.			Ökning (+) eller minskning (—).				Januari—februari.									
	Febr. 1914.	Jan. 1915.	Febr. 1915.	Febr. 1914—febr. 1915.		Jan. 1915—febr. 1915.		Hela antalet.		Ökn. (+) eller minskn. (—) 1914/1915.							
				Antal.	%.	Antal.	%.	1914.	1915.	Antal.	%.						
Stockholm	1 615	1 904	2 064	+	449	+	28	+	160	+	8	3 753	3 968	+	215	+	6
Stockholms län . . .	—	281	354	—	—	+	73	+	26	—	—	—	635	—	—	—	—
Uppsala län	262	246	374	+	112	+	43	+	128	+	52	513	620	+	107	+	21
Södermanlands län .	186	269	316	+	130	+	70	+	47	+	17	405	585	+	180	+	44
Östergötlands län .	444	432	581	+	137	+	31	+	149	+	34	872	1 013	+	141	+	16
Norrköping	328	336	388	+	60	+	18	+	52	+	15	638	724	+	86	+	13
Jönköpings län . . .	126	167	195	+	69	+	55	+	28	+	17	264	362	+	98	+	37
Kronobergs län . . .	46	57	55	+	9	+	20	—	2	—	4	78	112	+	34	+	44
Norra Kalmar län . .	44	74	59	+	15	+	34	—	15	—	20	101	133	+	32	+	32
Södra Kalmar län . .	96	66	88	—	8	—	8	+	22	+	33	178	154	—	24	—	13
Blekinge län	242	307	331	+	89	+	37	+	24	+	8	464	638	+	174	+	38
Kristianstads län . .	220	250	305	+	85	+	39	+	55	+	22	391	555	+	164	+	42
Malmö län. { Malmö	712	684	876	+	164	+	23	+	192	+	28	1 292	1 560	+	268	+	21
Lund	75	136	115	+	40	+	53	—	21	—	15	227	251	+	24	+	11
Landskrona . .	51	79	95	+	44	+	86	+	16	+	20	92	174	+	82	+	89
Hälsingborg . .	232	321	244	+	12	+	5	—	77	—	24	514	565	+	51	+	10
Ystad	68	99	91	+	23	+	34	—	8	—	8	119	190	+	71	+	60
Trälleborg . . .	85	80	91	+	6	+	7	+	11	+	14	152	171	+	19	+	13
Eslöv	73	113	81	+	8	+	11	—	32	—	28	181	194	+	13	+	7
Skurup	57	31	59	+	2	+	4	+	28	+	90	94	90	—	4	—	4
Hallands län	163	147	148	—	15	—	9	+	1	+	1	280	295	+	15	+	5
Göteb. o. Bohus län .	131	174	177	+	46	+	35	+	3	+	2	233	351	+	118	+	51
Göteborg	1 282	1 759	1 847	+	565	+	44	+	88	+	5	2 930	3 606	+	676	+	23
Älvsborgs län	—	132	97	—	—	—	—	—	35	—	27	—	229	—	—	—	—
Skaraborgs län	46	76	73	+	27	+	59	—	3	—	4	106	149	+	43	+	41
Värmlands län	103	188	199	+	96	+	93	+	11	+	6	214	387	+	173	+	81
Örebro län	222	295	386	+	164	+	74	+	91	+	31	442	681	+	239	+	54
Västmanlands län . .	237	321	370	+	133	+	56	+	49	+	15	463	691	+	228	+	49
Kopparbergs län . . .	173	235	187	+	14	+	8	—	48	—	20	380	422	+	42	+	11
Gävle stad och län . .	105	275	196	+	91	+	87	—	79	—	29	295	471	+	176	+	60
Västernorrlands län .	107	621	339	+	232	+	217	—	282	—	45	412	960	+	548	+	133
Jämtlands län	123	84	92	—	31	—	25	+	8	+	10	280	176	—	104	—	37
Västerbottens län . .	77	95	90	+	13	+	17	—	5	—	5	145	185	+	40	+	28
Norrbottnens län . .	95	134	129	+	34	+	36	—	5	—	4	178	263	+	85	+	48
Tillsammans	7 826	10 468	11 092	+	3 266	+	42	+	624	+	6	16 686	21 560	+	4 874	+	29
Därav jordbruk, skogs- hushållning m. m.	1 502	1 365	1 869	+	367	+	24	+	504	+	37	3 041	3 234	+	193	+	6
• övriga näringsgrenar	6 324	9 103	9 223	+	2 899	+	46	+	120	+	1	13 645	18 326	+	4 681	+	34

Vid samtliga under månaden verksamma anstalter gjordes tillhopa 27 954 ansökningar om arbete, varav 18 705 av män och 9 249 av kvinnor. Samtidigt funnos disponibla 15 419 lediga platser, nämligen 8 830 för män och 6 589 för kvinnor. Hela antalet tillsatta platser uppgick till 11 092, av vilka 6 957 besattes med män och 4 135 med kvinnor.

Räknat på 100 lediga platser kommo för hela riket under månaden 181 ansökningar om arbete, gentemot 202 ansökningar under näst föregående månad och 127 under februari 1914. Antalet tillsatta platser per 100 lediga utgjorde under månaden 72, gentemot 71 under näst föregående månad och 62 under februari 1914.

Bland de *särskilda anstalterna* uppvisa givetvis de i storstäderna belägna samt de större länsförmedlingarna den största omsättningen av arbetskraft; en relativt större frekvens framträder även vid de anstalter, som fungerat under någon längre tid och därunder hunnit förvärva mera omfattande förbindelser och förtroende.

Närmare upplysningar i övrigt rörande verksamheten vid de olika anstalterna kunna inhämtas ur här meddelade tabeller.

Förestående tabell lämnar en närmare belysning av *verksamhetens utveckling* vid de olika anstalterna, i vad angår de tillsatta platsernas antal. På de flesta håll finner man framåtgång i jämförelse med såväl motsvarande tidpunkt under föregående år som med nästlidna månad. För samtliga anstalter och yrkesgrenar uppgick ökningen vid jämförelse med februari 1914 till 3 266 eller 42 % (därav för jordbruket m. m. 367 eller 24 % och för övriga näringsgrenar 2 899 eller 46 %); i förhållande till resultaten under näst föregående månad utgjorde ökningen 624 eller 6 % (därav för jordbruket m. m. 504 eller 37 % och för övriga näringsgrenar 120 eller 1 %).

I det följande meddelas vissa tabellariska uppgifter rörande den offentliga arbetsförmedlingens betydelse för *särskilda näringsgrenar* samt för verksamhetens utveckling och arbetstillgången därinom. Den pågående krisen har förorsakat en viss utjämning mellan jordbrukets och industriens arbetsmarknader. Att dock en väsentlig skillnad består mellan arbetsmarknaden inom jordbruket och inom de industriella yrkena kommer klart till synes i nedanstående tablå, som jämväl lämnar tillfälle till jämförelser med motsvarande tid föregående år samt med nästlidna månad.

Det i jämförelse med februari månad föregående år stegrade antalet arbetsökande torde till avsevärd del vara beroende på den å åtskilliga orter pågående understödsverksamheten för arbetslösa, som i allmänhet anknyttits till de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna.

På 100 lediga platser kommo:

	<i>Ansökningar om arbete.</i>			<i>Tillsatta platser.</i>		
	Febr. 1914.	Jan. 1915.	Febr. 1915.	Febr. 1914.	Jan. 1915.	Febr. 1915.
<i>Jordbruket m. m.</i>						
Män	87	106	99	50	54	56
Kvinnor	43	71	65	29	33	37
Tillsammans	77	100	92	45	50	52
<i>Övriga näringsgrenar.</i>						
Män	215	306	265	86	89	90
Kvinnor	107	146	150	57	63	66
Tillsammans	144	225	209	67	76	78
<i>Samtliga yrkesgrenar.</i>						
Män	159	252	212	71	79	79
Kvinnor	100	140	140	54	61	63
Tillsammans	127	202	181	62	71	72

För en närmare kännedom om arbetsförmedlingens betydelse för de särskilda näringsgrenarna hänvisas till efterföljande tabell. I efterföljande

Sveriges offentliga arbetsförmedling februari 1915.

Sammandrag för samtliga anstalter.

Yrkesgrupper.	Manliga avdelningen.			Kvinnliga avdelningen.			Tillsammans.			På 100 ¹ lediga plat- ser kommo:	
	Ansök- ningar om arbete.	Le- diga plat- ser.	Till- satta plat- ser.	Ansök- ningar om arbete.	Le- diga plat- ser.	Till- satta plat- ser.	Ansök- ningar om arbete.	Le- diga plat- ser.	Till- satta plat- ser.	ansök- ningar om arbete.	till- satta plat- ser.
I. Jordbruk och skogs- hushållning m. m. .	2 828	2 846	1 583	503	773	286	3 331	3 619	1 869	92	52
II. Gruvdrift och malm- förädling	29	41	29	—	—	—	29	41	29	—	—
III. Industri och hantverk m. m.:											
<i>A</i> Jord-, sten- och glasindu- stri	389	68	42	1	5	5	390	73	47	534	64
<i>B</i> Metall- o. maskinindustri	1 501	399	287	32	19	16	1 533	418	303	367	72
<i>C</i> Trävaruindustri	559	231	180	13	5	5	572	236	185	242	78
<i>D</i> Byggnadsverksamhet	5 095	676	612	—	—	—	5 095	676	612	754	91
<i>E</i> Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	185	48	34	85	7	3	270	55	37	—	—
<i>F</i> Textilindustri	117	26	24	65	27	21	182	53	45	343	85
<i>G</i> Beklädnadsindustri	178	17	10	364	159	132	542	176	142	308	81
<i>H</i> Närings- och njutnings- ämnesindustri	461	38	30	1 009	121	84	1 470	159	114	925	72
<i>I</i> Kemisk-teknisk och be- lysningsindustri	19	15	14	31	25	19	50	40	33	—	—
<i>J</i> Trämasse- och pappers- industri	39	26	22	47	38	31	86	64	53	—	—
<i>K</i> Grafisk industri	112	8	7	11	—	—	123	8	7	—	—
<i>L</i> Industri och hantverk, ej särskilt specif.	321	102	90	64	22	19	385	124	109	310	88
IV. Handel och samfärdsel:											
<i>A</i> Kontors-, bank- och för- säkringspersonal	139	52	33	71	23	16	210	75	49	280	65
<i>B</i> Butiks- och magasinsper- sonal	533	172	139	361	93	62	894	265	201	337	76
<i>C</i> Hotell-, kafé- och restau- rangrörelse	126	38	28	653	579	382	779	617	410	126	66
<i>D</i> Landtransport	1 049	586	481	130	119	73	1 179	705	554	167	79
<i>E</i> Vattentransport	486	219	212	1	—	—	487	219	212	222	97
<i>F</i> Handel och samfärdsel, ej särskilt specif.	27	18	12	3	5	3	30	23	15	—	—
V. Husligt arbete	2	6	4	5 587	4 517	2 952	5 589	4 523	2 956	124	65
VI. Allmän och litterär verksamhet	32	31	17	62	49	25	94	80	42	—	—
VII. Arbete, ej hänförligt till annan grupp	4 478	3 167	3 067	156	3	1	4 634	3 170	3 068	146	97
Summa för febr. 1915	18 705	8 830	6 957	9 249	6 589	4 135	27 954	15 419	11 092	181	72
„ „ „ 1914	9 195	5 779	4 086	6 934	6 936	3 740	16 129	12 715	7 826	127	62

¹ Proportionstal hava här ej beräknats i de fall, då de absoluta talen äro små. Dessa hava dock medräknats i summan för »samtliga yrkesgrenar», varav förklaras vissa skiljaktigheter mellan de under denna rubrik uppförda talen samt de detaljsummor, som finnas angivna.

översikt återgivas de för bedömandet av arbetsmarknadens läge betydelsefullaste siffrorna rörande proportionen mellan arbetsansökningar och lediga platser (både män och kvinnor).

På 100 lediga platser kommo:

Ansökningar om arbete.

Febr. 1914. Jan. 1915. Febr. 1915.

Jordbruk och skogshushållning m. m.	77	100	92
Metall- och maskinindustri	194	375	367
Trävaruindustri	163	438	242
Byggnadsverksamhet	190	671	754
Textilindustri	491	487	343
Beklädnadsindustri	144	334	308
Närings- och nyttningsämnesindustri	168	996	925
Kontors- o. d. personal	290	344	280
Butiks- o. d. personal	299	350	337
Hotell-, kafé- och restaurangrörelse	94	126	126
Landtransport	152	173	167
Husligt arbete	102	114	124
Grovarbete	254	191	146

Samtliga ovanstående näringsgrupper utvisa, såsom av anförda relationstal framgår, en synnerligen riklig tillgång på arbetskraft. Påfallande stort var de arbetssökandes antal inom byggnadsverksamhet samt närings- och nyttningsämnesindustri. Förbättring har dock inträtt inom samtliga grupper med undantag för byggnadsindustrien och det husliga arbetet.

Granskar man med ledning av rapporterna, huru de tillsatta platserna fördela sig på vissa *specialiteter av arbetare*, framgå i huvudsak följande resultat. För kvinnorna återfinnas de största förmedlingsresultaten naturligen inom gruppen husligt arbete i privat tjänst, nämligen 76 platser för hushållerskor, 260 för hus- och barnjungfrur, 153 för kokerskor och köksor, 1 081 för ensamjungfrur samt 1 209 inom tvätt- och rengöringsarbete o. s. v.; inom hotell-, kafé- och restaurangrörelse anställdes 58 servitriser, 28 städerskor, 50 kokerskor, 228 diskerskor o. s. v. Inom handels-, kontors- och lagerarbeten placerades 52, i jordbruks- o. d. arbete 286. Bland viktigare manliga specialiteter må anföras bleck- och plåtslagare 21, smeder och hovslagare 87, filare och bänkarbetare 36, maskinarbetare 28, sågverks- och brädgårdsarbetare 123, möbel- och finsnickare 29, jord-, beton- o. d. arbetare 314, murare 21, murarbetsmän och tegelbärare 19, byggnadssnickare och timmermän 91, måleriarbetare 16, handels- och lagerarbetare 100, springpojkar 285, kuskar och åkeriarbetare 139, stuveriarbetare 175, grovarbetare 3 059 o. s. v. Inom jordbruk och skogshushållning m. m. anställdes: befälspersonal 23, tjänare på stat 188, tjänare i husbondes kost 560, tillfälliga arbetare 154, trädgårdspersonal 54, skogspersonal 592 samt diverse andra arbetare 12.

Utanför de orter, där anstalterna äro belägna, tillsattes under månaden 920 platser, varav 679 manliga och 241 kvinnliga; motsvarande tal föregående år voro resp. 883, 672 och 211 samt under nästlidna månad resp. 850, 627 och 223. Dessa siffror giva dock endast ett svagt uttryck för de offentliga anstaltarnas verkliga betydelse för omgivande trakt, enär vid samtliga länsanstalter alla platser, som tillsatts inom resp. län, redovisas såsom förefintliga inom orten.

Antalet platser, som under *februari* månad tillsatts utom resp. orter.

Februari 1915.				
	Manliga.	Kvinnliga.	Tillsam- mans.	Febr. 1914. Jan. 1915.
Stockholm	18	18	36	129 47
Stockholms län	71	4	75	— 46
Uppsala län	24	7	31	35 10
Södermanlands län	9	9	18	9 11
Östergötlands län	6	8	14	6 13
Norrköping	80	22	102	69 108
Jönköpings län	9	3	12	20 11
Kronobergs län	—	2	2	9 4
Norra Kalmar län	2	1	3	— 6
Södra Kalmar län	—	—	—	5 1
Blekinge län	19	34	53	42 21
Kristianstads län	32	18	50	30 64
Malmöhus län.	Malmö	28	31	59 55 61
	Lund	20	6	26 13 18
	Landskrona	8	—	8 14 13
	Hälsingborg	40	14	54 61 104
	Ystad	20	6	26 37 26
	Trälleborg	12	5	17 17 20
	Eslöv	34	6	40 48 36
Skurup	35	14	49	50 21
Hallands län	2	2	4	6 2
Göteb. o. Bohus län	8	1	9	17 6
Göteborg	157	9	166	145 129
Älvsborgs län	1	—	1	— 1
Skaraborgs län	7	2	9	1 5
Värmlands län	1	1	2	2 1
Örebro län	15	—	15	15 10
Västmanlands län	4	11	15	17 17
Kopparbergs län	13	2	15	13 12
Gävle stad och län	2	3	5	7 14
Västernorrlands län	—	1	1	7 5
Jämtlands län	—	—	—	1 4
Västerbottens län	2	1	3	3 3
Norrbottnens län	—	—	—	— —
Tillsammans febr. 1915	679	241	920	883 850
„ „ 1914	672	211	883	— —
„ jan. 1915	627	223	850	— —

Arbetsmarknadens läge

enligt arbetsförmedlingsanstalternas rapporter.

Arbetsmarknaden kan i stort sett sägas vara oförändrad sedan föregående månad och måste sålunda fortfarande betecknas såsom mycket tryckt. En om och ringa förbättring synes dock under månaden hava inträtt att döma av antalet arbetsansökningar, som sjunkit med nära 10 % i jämförelse med föregående månad, och vill det synas som om arbetslösheten med januari månad hade nått sin kulmen. Vid en jämförelse med samma tid föregående år visar sig däremot en avsevärd försämring hava inträtt, vilket till stor del, såsom i det föregående påpekats, torde bero på den pågående understödsverksamheten för arbetslösa, som nödvändiggör, att alla, som önska komma i åtnjutande av understöd, hava att anmäla sig å arbetsförmedlingsanstalt, där sådan finnes. Med undantag för Kristianstads och Hallands län, Göteborgs stad, Göteborgs och Bohus, Värmlands och Kopparbergs län

rapportera dock fortfarande samtliga anstalter en rätt omfattande arbetslöshet inom nära nog samtliga yrken och fack. Detta gäller speciellt byggnadsfacket, inom vilket alltså så gott som all verksamhet ligger nere. I viss mån har den rådande arbetsbristen utjämnats genom väderleken, i det att rätt mycket arbete, till stor del av tillfällig art, kunnat beredas med isupptagning, snöskottning, men framför allt med skogsarbete. Inom sistnämnda grupp rapporteras till och med brist på kunnig arbetskraft, med undantag för Jämtlands och Västerbottens län.

Inom metall- och maskinindustrien har någon förbättring inträtt, och för vissa yrkesspecialiteter därinom har god arbetstillgång förefunnits, särskilt för yrkesskickliga arbetare. Mycket stor efterfrågan har flerstädes förekommit å dugliga smeder och hovslagare, järnsvarvare och järnhyvlare samt i Göteborg jämväl å kompetenta gjutare, nitare och grovplåtslagare.

Inom stenindustrien synes en avgjord förbättring hava inträtt inom Kristianstads län, där arbetet delvis återupptagits, så att större delen av arbetarna inom denna bransch beretts sysselsättning, under det att i Blekinge och Älvsborgs m. fl. län fortfarande arbetsbrist är rådande. Inom sågverksrörelsen synes arbetet, med undantag för några få orter, till största delen ligga nere.

Sedan tillgång på råvara beretts gummiindustrien i Malmö och textilindustrien i Norrköping, har arbetstillgången inom nämnda industrier avgjort förbättrats, så att vid sistnämnda anstalt efterfrågan å kunnig arbetskraft till och med översteg tillgången å densamma. Inom tobaksindustrien däremot är arbetsbristen stor och arbetslösheten omfattande.

En synnerligen livlig import och export har inom hamnstäderna i Blekinge, Malmöhus, Hallands, Göteborgs och Bohus län samt särskilt i Göteborgs stad berett riklig arbetstillgång för stuveri- och grovarbetare, magasins- och åkeriarbetare m. fl., så att tidvis till och med brist å arbetskraft förefunnits.

För lindrande av den rådande arbetsbristen hava å ett flertal orter anordnats s. k. nödhjälpsarbeten i form av makadamslagning, vägarbeten, vattenlednings- och kloakarbeten samt planerings- och jordschaktningsarbeten. I Malmö hava ej mindre än cirka 200 arbetare erhållit sysselsättning vid sistnämnda arbeten.

Inom jordbruket har arbetsmarknaden för männen betydligt förbättrats och kan betecknas som god. Visserligen äro de anmälda platserna till stor del lediga att tillträdas först vid vårflyttningen i april, men framgår det av rapporterna, att brist på vissa slag av jordbruksarbetare, såsom ladugårdsskötare, yngre drängar m. m., redan nu förefinnes å en del orter.

Å den kvinnliga avdelningen har arbetsmarknaden för tjänarinnor till husligt arbete varit tämligen god. Brist på kunniga ensamjungfrur, kokerskor samt tjänarinnor till landet och mjölkjungfrur har förekommit å ett flertal orter. Från Norrköping rapporteras brist å väverskor. Inom övriga områden, såsom för tobaksarbeterskor, restaurangpersonal, kontors- och butikspersonal m. fl., har arbetstillgången däremot varit dålig.

Yrkesgrupper.	Stockholm.			Stockholms län.			Uppsala län.		
	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.
I. Jordbruk och skogshushållning m. m.	41	—	—	364	390	269	171	233	102
Därav kvinnor	6	—	—	23	41	10	16	29	10
II. Gruvdrift och malmförädling	2	—	—	—	14	14	—	—	—
III. Industri o. hantverk m. m.:									
A Jord-, sten- och glasindustri	51	6	6	4	10	—	27	—	—
Därav kvinnor	—	5	5	—	—	—	—	—	—
B Metall- och maskinindustri	758	99	72	48	9	7	30	13	6
Därav kvinnor	29	8	5	—	—	—	—	—	—
C Trävaruindustri	142	30	21	6	4	4	10	14	10
Därav kvinnor	3	4	4	—	—	—	3	—	—
D Byggnadsverksamhet	2 236	96	77	130	34	27	50	1	—
E Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	45	5	3	—	—	—	—	2	—
Därav kvinnor	1	1	1	—	—	—	—	—	—
F Textilindustri	12	—	—	3	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	7	—	—	1	—	—	—	—	—
G Beklädnadsindustri	221	109	90	6	—	—	8	3	3
Därav kvinnor	166	103	88	1	—	—	4	3	3
H Närings- och njutningsämnesindustri	776	37	32	7	2	—	5	—	—
Därav kvinnor	615	27	26	—	1	—	1	—	—
I Kemisk-teknisk och belysningsindustri	19	10	9	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	12	10	9	—	—	—	—	—	—
J Trämasse- och pappersindustri	39	13	9	1	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	23	10	7	—	—	—	—	—	—
K Gräfsk industri	80	1	1	1	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	7	—	—	—	—	—	—	—	—
L Industri och hantverk, ej särskilt specif.	105	12	10	5	—	—	7	3	2
Därav kvinnor	15	—	—	—	—	—	—	—	—
IV. Handel och samfärdsel:									
A Kontors-, bank- och försäkringspersonal	108	26	15	5	—	—	—	5	—
Därav kvinnor	46	10	5	—	—	—	—	—	—
B Butika- o. magasinspersonal	425	88	60	12	2	2	9	7	7
Därav kvinnor	116	28	13	—	1	1	2	—	—
C Hotell-, kafé- och restaurangrörelse	229	123	78	1	3	1	22	20	18
Därav kvinnor	175	115	71	1	2	1	22	20	18
D Landtransport	481	245	202	21	—	—	9	10	6
Därav kvinnor	12	11	4	1	—	—	1	3	3
E Vattentransport	81	—	—	6	5	3	1	—	—
F Handel och samfärdsel, ej särskilt specif.	17	10	5	1	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	1	4	3	1	—	—	—	—	—
V. Husligt arbete	1 151	1 129	661	69	52	24	152	125	79
Därav kvinnor	1 150	1 129	661	69	52	24	152	125	79
VI. Allmän och litterär verksamhet	44	18	12	2	3	3	4	6	3
Därav kvinnor	22	6	4	2	3	3	3	4	1
VII. Arbete, ej hänförligt till annan grupp	979	713	701	125	—	—	150	138	138
Därav kvinnor	7	3	1	—	—	—	3	—	—
Samma för februari månad år 1915	8 042	2 770	2 004	817	528	354	655	580	374
Därav kvinnor	2 413	1 474	907	99	100	39	207	184	114
„ „ „ månad år 1914	3 593	2 485	1 615	—	—	—	473	414	262
Därav kvinnor	1 591	1 628	905	—	—	—	151	169	107

Södermanlands län.			Östergötlands län.						Jönköpings län.			Kronobergs län.			Kalmar län.			
Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Norrköping.			Övriga anstalter.			Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	
			Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.										
144	189	97	159	80	67	470	477	252	87	125	53	22	28	14	90	110	68	I.
16	29	12	3	16	3	67	81	35	10	34	9	2	5	2	18	28	13	
—	—	—	1	—	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	II.
2	—	—	11	—	—	25	4	4	6	1	1	1	—	—	18	3	3	A
37	17	15	56	13	13	41	13	7	9	9	5	4	—	—	4	—	—	B
4	14	8	29	8	8	16	11	9	11	2	—	1	—	—	6	6	—	C
81	6	5	238	5	5	145	3	3	28	1	1	31	—	—	14	2	2	D
—	—	—	4	—	—	17	24	16	—	—	—	—	—	—	—	—	—	E
—	—	—	54	33	31	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	F
4	—	—	15	12	10	—	1	1	—	—	—	—	—	—	5	—	—	G
2	—	—	8	4	2	33	10	9	2	1	1	—	—	—	1	—	—	
4	4	2	3	3	1	22	9	8	1	1	1	2	3	1	6	—	—	H
1	3	2	4	2	2	7	2	1	1	1	1	1	2	—	4	—	—	
—	—	—	1	—	—	—	—	—	3	1	1	—	5	—	10	10	10	I
—	—	—	5	5	5	—	—	—	2	1	1	—	—	—	—	—	—	J
2	—	—	4	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	K
27	10	10	7	6	6	6	1	1	13	6	5	—	—	—	4	—	—	L
8	3	3	—	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	3	—	—	11	8	7	6	3	3	—	—	—	2	2	—	IV.
4	3	2	35	13	10	19	2	—	3	1	—	4	2	1	10	4	2	A
3	1	—	17	7	4	9	1	—	3	—	—	1	—	—	2	2	1	B
11	10	6	20	20	13	34	35	17	22	26	19	6	4	3	10	7	7	C
11	10	6	15	18	11	31	33	16	16	22	16	6	4	3	7	7	7	
11	4	2	42	13	12	63	16	12	8	4	3	1	—	—	7	5	4	D
1	—	—	4	3	2	35	4	3	—	—	—	—	—	—	1	1	1	E
8	6	6	50	13	13	15	—	—	1	—	—	—	—	—	6	—	—	
—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	F
—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
145	101	60	84	187	115	369	235	155	182	103	71	60	42	30	164	79	46	V.
145	101	60	84	187	115	369	235	155	182	102	70	60	42	30	164	79	46	
1	6	1	3	7	3	6	13	4	1	3	3	—	—	—	1	1	—	VI.
1	6	1	3	6	2	4	3	3	1	3	3	—	—	—	1	1	—	
132	104	102	256	82	82	258	87	83	30	38	27	28	6	5	29	4	5	VII.
—	—	—	146	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
617	474	316	1104	492	388	1553	943	581	417	326	195	161	91	55	387	233	147	
188	153	84	294	256	152	546	374	222	219	166	103	70	58	35	204	124	74	
376	380	186	803	454	328	1054	918	444	340	266	126	82	82	46	271	323	140	
129	127	42	286	268	162	450	381	179	174	152	82	55	69	36	178	187	85	

Yrkesgrupper.	Blekinge län.			Kristianstads län.			Malmö-		
	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.
I. Jordbruk och skogshushållning m. m.	162	136	81	216	248	136	95	52	25
Därav kvinnor	49	60	39	57	96	38	5	16	7
II. Gruvdrift och malmsförädling	—	—	—	4	10	4	—	—	—
III. Industri o. hantverk m. m.:									
A Jord-, sten- och glasindustri	84	2	2	9	—	—	17	1	1
Därav kvinnor									
B Metall- och maskinindustri	30	9	8	9	6	5	120	48	32
Därav kvinnor							3	11	11
C Trävaruindustri	3	—	—	3	—	—	48	5	5
Därav kvinnor							7	1	1
D Byggnadsverksamhet	68	6	6	16	2	2	841	185	185
E Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	6	—	—	—	—	—	153	2	2
Därav kvinnor							80	—	—
F Textilindustri	2	1	—	—	—	—	18	1	—
Därav kvinnor	1	—	—	—	—	—	13	—	—
G Beklädnadsindustri	8	1	1	3	—	—	119	21	18
Därav kvinnor	4	1	1	3	—	—	87	18	17
H Närings- och njutningsämnesindustri	8	4	2	9	5	2	184	16	15
Därav kvinnor	3	4	2	—	5	2	127	15	13
I Kemisk-teknisk och belysningsindustri	—	—	—	—	—	—	9	2	2
Därav kvinnor							6	2	2
J Trämasse- o. pappersindustri	—	—	—	—	—	—	20	6	5
Därav kvinnor							13	5	5
K Grafisk industri	—	—	—	1	—	—	18	—	—
Därav kvinnor							4	—	—
L Industri och hantverk, ej särskilt specif.	13	—	—	—	—	—	136	16	15
Därav kvinnor							33	6	6
IV. Handel och samfärdsl:									
A Kontors-, bank- och försäkringspersonal	—	1	—	1	—	—	38	13	13
Därav kvinnor	—	1	—	—	—	—	18	9	9
B Butiks- och magasinspersonal	20	4	2	6	1	—	109	18	18
Därav kvinnor	17	3	2	5	1	—	71	15	15
C Hotell-, kafé- och restaurangrörelse	17	15	11	23	22	18	72	34	24
Därav kvinnor	14	15	11	23	21	18	51	33	23
D Landtransport	24	15	10	7	3	3	128	92	58
Därav kvinnor	1	3	2	1	1	1	40	53	35
E Vattentransport	32	23	23	2	1	1	18	5	5
Därav kvinnor									
F Handel och samfärdsl, ej särskilt specif.	—	—	—	—	—	—	6	—	—
V. Husligt arbete	241	124	80	172	114	71	504	313	248
Därav kvinnor	241	124	80	172	114	71	504	313	248
VI. Allmän och litterär verksamhet	—	—	—	1	—	—	5	3	1
Därav kvinnor				1	—	—	4	3	1
VII. Arbete, ej hänförligt till annan grupp	125	110	105	90	63	63	291	204	204
Summa för februari månad år 1915	843	451	331	572	475	305	2 949	1 032	876
Därav kvinnor	330	211	137	262	238	130	1 066	500	393
, , , månad år 1914	480	365	242	380	404	220	1 915	922	712
Därav kvinnor	264	209	121	149	170	78	857	553	382

hus län.						Hallands län.			Göteborgs och Bohus län.						Älvsborgs län.			
Hälsingborg.			Övriga anstalter.						Göteborg.			Övriga anstalter.						
Ansök- ningar om arbete.	Le- diga plat- ser.	Till- satta plat- ser.	Ansök- ningar om arbete.	Le- diga plat- ser.	Till- satta plat- ser.	Ansök- ningar om arbete.	Le- diga plat- ser.	Till- satta plat- ser.	Ansök- ningar om arbete.	Le- diga plat- ser.	Till- satta plat- ser.	Ansök- ningar om arbete.	Le- diga plat- ser.	Till- satta plat- ser.	Ansök- ningar om arbete.	Le- diga plat- ser.	Till- satta plat- ser.	
97 10	45 12	31 7	249 29	229 61	132 23	75 9	84 21	34 4	70 20	58 16	35 3	111 52	91 35	36 8	17	17	5	I.
8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	II.
8	—	—	4	—	—	4	—	—	{ 53 1	24	24	13	—	—	12	—	—	III. A
22	16	14	62	32	27	12	5	1	162	61	50	2	—	—	16	8	6	B
5	1	—	12	4	4	5	5	5	65	96	93	4	5	5	2	—	—	C
110	6	5	250	58	58	39	7	7	298	73	71	67	20	13	85	72	56	D
13 3	5 1	3 1	8 1	7 1	5 1	1	—	—	12	5	4	—	—	—	2	4	4	E
8 3	—	—	3 1	2 —	2 —	4 3	—	—	21 13	14 14	10 10	3 2	1 —	1 —	46	—	—	F
17 11	1 1	1 1	24 13	3 1	3 1	8 4	—	—	32 21	14 12	8 6	1 1	—	—	1	—	—	G
53 22	10 7	7 5	70 46	12 10	11 9	5 4	1 1	1	194 148	30 28	16 9	—	1 1	1 1	4	1	—	H
1 —	6 1	6 1	—	—	—	—	—	—	{ 5 5	2 1	1 1	2 2	—	—	—	2	2	I
3 1	3 2	3 2	1	—	—	—	—	—	{ 10 8	32 20	28 16	—	—	—	—	—	—	J
—	—	—	1	—	—	—	—	—	13	6	5	—	—	—	—	—	—	K
9 —	9 2	8 1	8 2	8 —	8 —	—	—	—	{ 18 4	14 3	13 3	—	1	—	2	8	6	L
3 1	1 —	—	3	—	—	—	—	—	19	14	11	—	1	—	—	1	—	IV. A
21 14	11 8	10 7	9 7	14 3	14 3	4	2	1	{ 163 69	73 16	65 13	3 1	1 —	—	1	2	—	B
42 36	28 28	13 13	7 7	17 17	16 16	8 7	9 8	9 8	63 54	65 59	32 29	13 13	19 19	10 10	—	1	—	C
69 16	26 4	21 3	35 3	11 —	11 —	27 1	18 2	11 2	137 3	166 18	135 4	11 5	3 1	1 —	5	3	3	D
{ 36 1	19 —	19 —	4	—	—	2	—	—	94	105	101	3	39	39	5	—	—	E
1	1	1	—	—	—	—	3	1	1	7	7	—	—	—	—	—	—	F
150 150	114 114	85 85	290 289	142 142	100 100	81 81	59 59	51 51	621 621	702 697	514 511	99 99	52 52	33 33	4 4	29 29	5 5	V.
1 1	— —	— —	1	—	—	—	4	4	{ 8 5	3 2	1 —	2 2	1 1	— —	3 2	3 2	1 1	VI.
87	20	17	315	142	141	32	23	23	657	634	623	42	41	38	7	24	9	VII.
764 269	322 180	244 126	1356 898	681 235	532 153	307 109	215 91	148 66	2716 972	2198 876	1847 605	376 177	276 109	177 52	212 6	175 31	97 6	
643 207	324 143	232 91	1018 826	608 284	409 147	255 87	266 99	163 53	1600 786	1688 909	1282 571	273 145	259 144	131 58	—	—	—	

Yrkesgrupper.	Skaraborgs län.			Värmlands län.			Örebro län.			Västmanlands län.		
	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.
I. Jordbruk och skogshushållning m. m.	73	147	37	50	102	48	160	260	96	253	314	140
Därav kvinnor	8	25	5	6	15	7	34	53	15	36	51	20
II. Gruvdrift och malmförädling	—	—	—	—	—	—	3	6	6	3	—	—
III. Industri o. hantverk m. m.:	2	17	2	7	—	—	15	2	1	1	—	—
A Jord-, sten- och glasindustri	2	—	—	3	—	—	28	27	9	30	15	8
B Metall- och maskinindustri	—	—	—	10	1	—	3	3	—	15	9	2
C Trävaruindustri	3	2	2	18	10	10	118	1	1	58	2	1
D Byggnadsverksamhet	—	—	—	1	—	—	3	—	—	—	—	—
E Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
F Textilindustri	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
G Beklädnadsindustri	—	—	—	2	—	—	15	4	3	1	—	—
Därav kvinnor	—	—	—	2	—	—	5	3	2	1	—	—
H Närings- och nyttningsämnesindustri	7	6	3	1	—	—	12	4	3	12	8	6
Därav kvinnor	6	5	3	—	—	—	4	3	2	4	5	3
I Kemisk-teknisk och belysningsindustri	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
J Trämasse- o. pappersindustri	—	—	—	—	—	—	3	1	1	1	—	—
K Grafisk industri	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
L Industri och hantverk, ej särskilt specif.	2	—	—	2	—	—	7	16	14	5	2	2
Därav kvinnor	—	—	—	—	—	—	1	5	3	1	1	1
IV. Handel och samfärdsel:	2	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
A Kontors-, bank- och försäkringspersonal	2	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
Därav kvinnor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
B Butiks- o. magasinspersonal	2	2	1	2	1	—	10	2	2	6	2	—
Därav kvinnor	1	1	1	1	1	—	5	—	—	4	—	—
C Hotell-, kafé- och restaurangrörelse	2	2	2	11	10	7	19	21	13	17	20	10
Därav kvinnor	2	2	2	9	10	7	18	21	13	15	20	10
D Landtransport	1	—	—	5	6	4	21	30	24	11	8	7
Därav kvinnor	—	—	—	—	—	—	4	16	10	—	3	2
E Vattentransport	—	—	—	2	2	2	1	—	—	5	1	—
F Handel och samfärdsel, ej särskilt specif.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
V. Husligt arbete	57	49	23	78	85	51	219	184	117	201	156	108
Därav kvinnor	57	49	23	78	85	51	219	184	117	201	156	108
VI. Allmän och litterär verksamhet	—	1	—	—	—	—	3	1	—	1	3	2
Därav kvinnor	—	1	—	—	—	—	2	1	—	1	3	2
VII. Arbete, ej hänförligt till annan grupp	11	3	3	74	83	77	94	96	96	187	87	84
Summa för februari månad år 1915	164	229	73	266	300	199	734	658	386	759	627	370
Därav kvinnor	74	83	34	96	111	65	292	286	162	263	239	146
" " " månad år 1914	89	191	46	167	224	103	481	577	222	456	491	237
Därav kvinnor	46	94	24	80	132	51	223	383	116	200	271	132

Kopparbergs län.			Gävle stad och län.			Västernorrlands län.			Jämtlands län.			Västerbottens län.			Norrbottens län.			
Ansökningar om arbete.	Le-diga plat-ser.	Till-satta plat-ser.	Ansökningar om arbete.	Le-diga plat-ser.	Till-satta plat-ser.	Ansökningar om arbete.	Le-diga plat-ser.	Till-satta plat-ser.	Ansökningar om arbete.	Le-diga plat-ser.	Till-satta plat-ser.	Ansökningar om arbete.	Le-diga plat-ser.	Till-satta plat-ser.	Ansökningar om arbete.	Le-diga plat-ser.	Till-satta plat-ser.	
68 10	74 15	41 4	20 7	35 7	17 5	13 2	25 3	11 1	32 4	39 8	27 3	13 3	23 14	10 2	9 1	8 2	5 1	I.
—	8	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3	2	II.
5 10 8 24	2 8 8 7	2 6 5 7	7 20 91 43	— 7 4 20	— 5 3 20	2 15 62 60	— 7 — 32	— 6 — 32	— — 1 8	— — — 3	— — — 2	— — 6 10	— — 6 5	— — 3 1	2 3 4 26	1 1 — 17	1 1 — 13	III. A B C D
—	—	—	{ 1 —	{ 1 —	{ — —	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	E
—	—	—	{ 7 6	{ — —	{ — —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	F
—	1 1	1 1	12 7	2 2	1 1	8 2	— —	— —	1 1	1 1	1 1	2 1	1 —	— —	1 1	— —	— —	G
5 4	4 2	3 1	24 7	2 2	1 1	15	—	—	1	—	—	9	4	4	2	—	—	H
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	—	—	—	—	—	—	I
—	—	—	1 1	3 —	1 —	— 1	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	J K
—	—	—	5	6	4	1	5	5	1	—	—	—	—	—	2	1	—	L
1	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	{ 3 2	— —	{ — —	—	—	—	IV. A
1	2	—	{ 5 4	{ 4 2	{ 3 1	2	—	—	{ 5 5	2 2	1 1	3 3	2 1	— —	1 1	— —	— —	B
24 23	27 24	24 21	18 18	7 7	3 3	10 6	8 6	8 6	34 32	25 21	18 15	26 23	23 21	19 17	18 18	16 16	11 11	C
15 1	10 —	10 —	10 84	10 —	5 —	18 29	6 —	5 —	{ 6 1	4 —	3 1	6 1	2 —	2 —	—	—	—	D E
—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	F
133 133	98 98	60 60	124 124	78 78	45 45	54 54	32 32	18 18	78 78	45 45	35 35	47 47	31 31	23 23	60 60	63 63	48 48	V.
—	1 1	1 1	2 2	— —	— —	—	—	—	{ 1 1	— —	— —	3 3	3 3	3 3	1 1	— —	— —	VI.
46	26	24	86	91	88	304	255	254	30	3	3	104	29	25	115	64	48	VII.
840 171	276 141	187 88	561 175	270 99	196 56	600 64	370 41	339 25	202 121	124 78	92 56	233 82	129 70	90 45	247 82	174 81	129 60	
317 148	262 144	173 88	270 94	178 98	105 43	248 101	168 80	107 41	221 123	196 82	123 55	144 58	110 66	77 41	180 81	160 99	95 55	

Livsmedelspriser under februari månad 1915.

De noteringar av minuthandelspriser å livsmedel, som meddelas i efterföljande tabeller (sid. 324—329), hava inhämtats och uträknats på samma sätt som januari månads priser, varöver redogörelse förut lämnats.¹

Februari månad visar med avseende på flertalet livsförnödenheter samma tendens till prisstegring, som under de närmast föregående månaderna framträtt, och de under februari inträffade höjningarna av prisnivån torde i sin helhet kunna betraktas som mera omfattande än de, som gjort sig gällande under någon av de föregående krismånaderna, augusti ensamt undantagen. Betraktar man först sammandragstabellen för alla de 44 orterna tillsammans (sid. 324—325), så befinnas *prisstegringar* hava inträffat, i jämförelse med januaripriserna, å ett flertal viktiga varuslag. Särskilt betydande hava de varit å växtmargarin, ärter, råg- och rågsikt-mjöl, flera brödsorter, färskt och salt fläsk samt kol och koks, men dessutom har genomsnittspriset höjts även å t. ex. ost, potatis, vetemjöl, havre- och risgryn, nästan alla slag av kött o. s. v. Mera anmärkningsvärda *prisfall* hava endast kunnat antecknas för smör och ägg.

En närmare granskning av fluktuationerna på de olika orterna (tab. sid. 326—329) giver samma resultat, som påpekades vid redogörelsen för januari månads priser, nämligen att orterna inom övre Norrland i avsevärt mindre grad än andra delar av landet haft kännning av kristidens stegrade priser. Detta omdöme gäller i första hand kött och fläsk, som i de nordligaste orterna ställde sig ej obetydligt billigare under februari 1915 än under februari 1914, men även ifråga om mjölk och smör samt en hel del artiklar, som måste införas från sydligare orter. Beträffande de förstnämnda varuslagen torde förklaringsgrunden vara att söka i bygdens under fjolåret osedvanligt goda skörd, beträffande de senare åter däri, att de norrländska orterna alltid proviantera för vintern, innan sjöfarten avbrytes, och att därför betydande lager av för billigare priser inköpta varor hittills funnits att tillgå. En bekräftelse vinner denna förklaring därav, att bruna bönor, som för närvarande äro så gott som slutsålda inom övriga landsdelar, allt fortfarande saluhållas i nästan alla norrländska rapportorter till ej alltför höga priser.

Vad beträffar de särskilda varuslagen, följa här nedan några anmärkningar rörande de senast inträffade prisförändringarna. Flertalet viktigare varuslag återfinnas i vidstående tabell, där den procentiska stegringen eller sänkningen av priserna under månaderna augusti—februari angives i förhållande till julipriset.

Priset på *mjölk* har under februari stigit på ytterligare ett par orter, ehuru det beräknade genomsnittspriset ännu är oförändrat. — *Mejerismör* började falla i pris vid mitten av januari, och nedgången fortsatte under hela februari; från ett högsta genomsnittspris å 2.76 kr. per kg. under

¹ »Medd.» 1915, sid. 178.

Medelpris å 44 orter.

V a r u s l a g.	Höjning (+) eller sänkning (—) från juli 1914 till							
	augusti 1914.	septem- ber 1914.	oktober 1914.	novem- ber 1914.	decem- ber 1914.	j Januari 1915.	februari 1915.	
Smör: bords- (mejeri-)	% 0	% + 0.9	% + 8.6	% + 10.3	% + 15.0	% + 18.0	% + 13.3	
mat- (lands-)	+ 1.9	+ 3.3	+ 10.5	+ 13.8	+ 16.7	+ 16.2	+ 13.3	
Margarin, växt-	+ 5.1	+ 8.0	+ 13.0	+ 13.8	+ 14.5	+ 14.5	+ 20.3	
Ägg, färska	— 1.5	+ 8.8	+ 51.8	+ 80.3	+ 97.1	+ 90.5	+ 65.0	
Ärter, gula	+ 10.0	+ 16.7	+ 43.3	+ 56.7	+ 63.3	+ 70.0	+ 93.3	
Bruna bönor	+ 8.7	+ 10.9	+ 15.2	+ 23.9	+ 28.3	+ 37.0	+ 41.8	
Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort	+ 16.1	+ 12.9	+ 19.4	+ 19.4	+ 19.4	+ 22.6	+ 25.8	
råg-, svenskt, bästa sort	+ 19.0	+ 19.0	+ 28.6	+ 33.3	+ 33.3	+ 33.3	+ 47.6	
rågsikt-, svenskt, bästa sort	+ 14.8	+ 14.8	+ 22.2	+ 25.9	+ 25.9	+ 29.6	+ 37.0	
Gryn: havre- (ångpreparerade)	+ 25.0	+ 30.6	+ 41.7	+ 41.7	+ 44.4	+ 47.2	+ 52.8	
ris-, bästa sort svenska (»R. T.»)	+ 7.7	+ 7.7	+ 7.7	+ 10.3	+ 10.3	+ 12.8	+ 15.4	
Rågbröd: hårt (spis-), grovt (ej delikatess-)	+ 14.6	+ 12.2	+ 14.6	+ 14.6	+ 14.6	+ 17.1	+ 24.4	
mjukt: limpa, söt	+ 13.2	+ 10.5	+ 15.8	+ 15.8	+ 15.8	+ 15.8	+ 18.4	
limpa, sur (»grovbröd», »ankarstock»)	+ 6.5	+ 3.2	+ 3.2	+ 3.2	+ 3.2	+ 9.7	+ 12.9	
Vetebröd: skorpor, runda, ordinära	+ 8.0	+ 8.0	+ 8.0	+ 9.3	+ 9.3	+ 10.7	+ 14.7	
mjukt, billigaste sort {	bakat med vatten	+ 11.4	+ 9.1	+ 11.4	+ 13.6	+ 11.4	+ 6.8	+ 13.6
	» » mjölk	+ 6.8	+ 6.8	+ 8.5	+ 8.5	+ 8.5	+ 8.5	+ 10.2
Nötkött, färskt: stek	— 1.7	— 4.2	— 7.6	— 9.3	— 7.6	— 1.7	0	
soppkött	— 2.1	— 5.2	— 9.3	— 10.3	— 8.2	— 1.0	+ 1.0	
Kalkkött, stek: gödkalv	— 2.3	— 3.1	— 4.6	— 3.8	— 0.8	+ 3.8	+ 3.8	
spädkalv	— 1.4	— 2.9	— 2.9	— 2.9	+ 1.4	+ 5.8	+ 7.2	
Färkött: färskt, stek	— 3.7	— 8.1	— 14.0	— 14.0	— 11.0	— 2.2	+ 1.5	
salt, svenskt	— 0.8	— 3.3	— 5.8	— 5.8	— 5.0	— 0.8	+ 2.5	
Fläsk: färskt (sidfläsk)	— 0.8	— 1.6	— 1.6	— 0.8	+ 2.3	+ 10.2	+ 14.1	
salt, svenskt	+ 0.7	— 0.7	0	+ 1.5	+ 3.7	+ 10.4	+ 13.3	
Sill, salt: fetsill	+ 4.7	+ 4.7	+ 4.7	+ 4.7	+ 7.0	+ 4.7	+ 4.7	
Kaffe (obränt), prima Santos	+ 1.9	+ 1.3	+ 1.9	+ 1.9	+ 2.5	+ 2.5	+ 2.5	
Socker, bit-	+ 3.1	+ 3.1	+ 3.1	+ 3.1	+ 3.1	+ 3.1	+ 3.1	
Fotogen, Water White	0	+ 5.0	+ 10.0	+ 10.0	+ 10.0	+ 10.0	+ 10.0	
Ved: björk-, osågad, hemkörd	+ 3.8	+ 3.5	+ 3.1	+ 2.7	+ 3.1	+ 4.2	+ 4.6	
barr-, » »	+ 4.8	+ 3.8	+ 3.8	+ 2.9	+ 3.3	+ 3.8	+ 2.9	
Brännrotv	+ 12.7	+ 17.1	+ 17.6	+ 17.6	+ 18.5	+ 20.8	+ 20.8	
Kol: antracit- (»valnöt»)	+ 19.1	+ 13.5	+ 8.9	+ 7.7	+ 7.4	+ 9.7	+ 13.0	
engelska hushålls- (fyrrkol)	+ 26.6	+ 15.3	+ 11.4	+ 9.6	+ 12.2	+ 17.5	+ 27.1	
Koks: gasverks- (okrossad)	+ 12.4	+ 11.0	+ 12.4	+ 11.7	+ 13.1	+ 15.2	+ 18.6	
engelsk kamin- (okrossad)	+ 25.4	+ 16.4	+ 9.0	+ 9.0	+ 9.6	+ 12.4	+ 17.5	

andra veckan av januari hade detsamma under sista veckan av februari sjunkit till 2·59 kr. per kg. Orsaken till prisetorpe torde främst vara att söka i de alltjämt stegrade svårigheterna för exporten till England på grund av krigföringen till sjöss, varjämte inskränkning av utförseln till Tyskland var ifrågasatt. Även *landssmör* undergick en mindre prissänkning. — *Ost*-priserna stego under februari tämligen avsevärt å flera orter; fortfarande kan dock ost anses vara en av de varor, som minst berörts av den allmänna prisstegringen. — Den under senvintern vanliga nedgången av priserna på *färska ägg*, vilken började redan vid årsskiftet, har sedan fortgått. Under det att genomsnittspriset för sista veckan av december noterades till 2·77 kr. per tjog och för sista veckan av januari till 2·47 kr., var motsvarande notering för sista veckan av februari 2·10 kr. per tjog. Alltjämt är dock prisnivån mycket hög för årstiden: under 1914 noterades t. ex. för februari ett medelpris av 1·75 kr. per tjog och för mars av 1·38 kr. — *Konserverade ägg* började på flera orter att taga slut. — *Växtmargarin*, som steg kraftigt i pris under början av krisen (18 öre per kg. t. o. m. oktober), men sedan varit i det närmaste stillastående, undergick under februari en ny betydande förhöjning med i genomsnitt 8 öre eller upp till 1·66 kr. per kg. Då den senaste prisstegringen ännu icke gjort sig gällande å alla orter, torde ytterligare en förskjutning av genomsnittspriset med ett eller annat öre under den närmaste tiden vara att vänta. Priset skulle då bli ungefär detsamma som det högsta under senare år å animalisk margarin av bästa kvalitet (gräddmargarin) noterade, vilket under några månader av åren 1908—1910 uppgick ända till 1·69 å 1·70 kr. per kg. När prisuppgifter å växtmargarin 1911 började införskaffas, höllo sig dessa ungefär 25 öre per kg. under dem, som erhöles för gräddmargarin.

Den i föregående månadsöversikt anmärkta, under senare delen av januari begynnande ytterligare prisstegringen å *mjöl* resulterade i en genomsnittlig förhöjning av priset på vetemjöl med 1 öre, å sammalet rågmjöl med 3 öre och å rågsikt med 2 öre per kg. Den procentiska stegringen juli - februari uppgick till resp. 25·8, 47·6 och 37·0 %. — Särdeles kraftig var under februari uppgången av *bröd*priserna. Medelpriset för hårt rågröd (spisbröd), vars tillverkning sker mest fabriksmässigt, har fortast påverkats av de stegrade materialkostnaderna; i februari betingade denna för folkhushållet viktiga brödsort ett med omkring en fjärdedel höjt pris mot före krisen. Även surlimpa, vars pris länge hölls nere genom de starka kooperativa bageriföreningarna i Skåne, har nu börjat stiga i pris tämligen kraftigt, om ock fortfarande betydligt mindre än annat rågröd. De olika slagen av vetebröd visa likaledes höjda priser.

Priserna på *kött* (med undantag för gödkalvstek) hava stigit, men i motsats mot januari har stegringen varit av mindre omfattning. För *fläsk* har däremot uppgången varit kraftigare och genomsnittspriset hade under februari nått 14·1 och 13·3 % för resp. färsk och salt vara över julipriset. Då härtill kommer, att prisstegringen icke förlupit jämnt över hela landet, utan på några orter till och med lägre priser råda nu än före krisen, följer

att inom vissa landsdelar en betydligt större stegring inträtt än som framgår av genomsnittsprisets förändring. Under det att detta stigit med 18 öre per kg. för såväl färskt som salt fläsk, har uppgången å vissa orter varit ända till 30 å 40 öre per kg. Detta gäller om Stockholm och flertalet rapportorter i Södermanland, Östergötland, Småland och Skåne samt Halmstad, Göteborg och Borås m. fl. orter, varemot även å dessa varor Norrland företer förhållandevis låga priser. Låga noteringar hava erhållits bland annat från orterna inom Väster- och Norrbotten samt av sydligare orter från Visby och Tidaholm (de lägsta priserna noterades i Tidaholm med 1.24 och 1.26 kr. per kg. för resp. färsk och salt vara och i Umeå med resp. 1.17 och 1.33 kr., de högsta åter i Stockholm med resp. 1.73 och 1.68 kr., i Malmö med resp. 1.59 och 1.79 kr. o. s. v.)

Av de noterade *fisksorterna* hava färsk sill och strömming på grund av det jämförelsevis givande fisket sjunkit något i pris. För hela varugruppen var prisnivån snarast något lägre än ett år tidigare.

*Potatis*priset var under oktober och november i genomsnitt för 5 liter 31 öre, under december 32, under januari 33 och under februari 35 öre. Under senare delen av februari har ytterligare stegring ägt rum, som på vissa orter drivit upp priset till en alldeles ovanlig höjd. — Beträffande *ärter* och *bönor* har uppgången även fortsatts; ärter betingade i februari nära dubbelt så högt pris som i juli (medelpris resp. 58 och 30 öre per kg.)

Såsom i föregående månadsöversikt förutsades, hava priserna å *stenkol* och *koks* ytterligare stigit till följd av den ökade osäkerheten på sjön. Någon särskild anledning till den ävenledes fortgående prisstegringen å *bränttorv* synes däremot vara svår att finna. Priserna på *ved* och på *fotogen* äro i det hela oförändrade.

Kreaturspriserna i Stockholm, Malmö och Göteborg under månaderna december—februari redovisas i tabellen å sid. 332—333, varjämte de beräknade medelpriserna för de tre orterna återfinnas å sid. 330—331.

Prisnivån låg i det hela för de olika slagen av slaktdjur något högre under februari än under januari. Vad särskilt nötkreatur beträffar, förändrades medelpriset för nästan alla kvaliteter å samtliga de tre orterna i denna riktning; dock uppgick stegringen endast till 1 å 3 öre per kg. I Malmö betalades de högsta priserna under månadens första hälft, varefter å denna ort en nedgång inträdde med det resultat, att noteringarna vid månadens utgång i allmänhet voro ett eller annat öre lägre än medelpriset för januari. Priset på kalvar sjönk i Stockholm, steg i Malmö och var stillastående i Göteborg, varemot fårpriserna voro oförändrade i Stockholm, företedde en osäker tendens i Malmö och stego i Göteborg. Priserna på svin slutligen fortsatte den förut anmärkta, kraftiga uppgången, i det att medelpriserna för februari beträffande de bägge högre kvaliteterna lågo omkring 5 öre per kg. Över januaripriserna å alla tre orterna, och priset på suggor steg ännu mera. Från juli 1914 till februari 1915 hava de bägge förstnämnda kvaliteterna stigit i pris med c:a 50 %, den sistnämnda med 100 %.

V a r u s l a g .		Kvan- titet.	1904.	1905.	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.	1911.
			öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.
1	Mjöl: oskummad	lit.	13	13	14	14	14	14	14	14
2	handskummad	,	7	7	7	7	7	7	7	7
3	separerad	,	—	—	—	—	—	—	5	5
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	206	212	221	219	226	220	222	228
5	mat- (lands-)	,	185	191	201	199	204	198	200	205
6	Ost: helfet, okryddad	,	—	—	—	—	—	—	150	151
7	halvfet, ,	,	103	107	109	116	119	116	114	111
8	skummjölks-, ,	,	—	—	—	—	—	—	49	48
9	Margarin: högsta kvalitet	,	149	157	159	157	164	159	169	152
10	lägsta ,	,	100	104	108	108	119	116	125	116
11	växtmargarin	,	—	—	—	—	—	—	—	126
12	Ägg: svenska, färska	tjog	129	133	142	150	148	151	149	149
13	, konserverade	,							184	128
14	Potatis: gammal	5 lit.	—	29	25	29	32	28	27	29
15	färsk	,							76	48
16	Ärter, gula	kg.	27	27	26	27	30	28	29	29
17	Brana bönor	,	40	39	39	40	42	41	46	47
18	Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort	,	27	27	27	28	31	33	32	30
19	råg-, , ,	,	19	19	19	20	23	22	20	20
20	rågsikt-, ,	,	23	24	24	26	29	28	26	25
21	Gryn: havre- (ångpreparerade)	,	¹⁾ 31	¹⁾ 31	¹⁾ 31	¹⁾ 32	¹⁾ 33	¹⁾ 33	34	32
22	ris-, bästa sort svenska (»R. T.»)	,	—	²⁾ 57	²⁾ 58	²⁾ 59	²⁾ 59	²⁾ 60	39	39
23	Rågbröd: hårt (spis-), grovt	,	36	35	35	37	41	40	40	39
24	mjukt, limp-, sött	,	35	34	35	35	39	39	39	37
25	, sur	,	25	25	26	26	28	28	28	27
26	Vetebröd: skorpor, runda, ordinära	,	63	64	65	67	73	74	76	74
27	mjukt, billigaste sort { , mjölk	}	—	42	44	46	51	53	45	44
28									61	60
29	Nötkött, färskt: stek	,	91	89	98	106	109	104	98	96
30	soppkött	,	76	74	81	89	91	85	78	78
31	Kalkvött, stek: gödkalv	,	102	104	116	118	122	120	117	116
32	spädkalv	,	53	53	58	64	66	63	60	58
33	Färskött: färskt, stek	,	103	105	118	125	125	121	118	115
34	salt, svenskt	,	—	—	—	—	—	—	103	102
35	Renkött, färskt, stek	,	—	—	—	—	—	—	—	—
36	Flask: färskt (sidflask)	,	105	110	127	123	114	121	129	120
37	salt, svenskt	,	115	117	132	131	121	127	138	129
38	, amerikanskt	,	113	113	124	125	121	128	149	139
39	Fisk, färsk: abborre	,	—	—	—	—	—	—	—	—
40	gädda	,	—	—	—	—	—	—	—	—
41	sill	,	31	33	34	34	28	28	31	31
42	strömming	,	42	40	40	43	37	37	36	36
43	torsk	,	—	—	—	—	—	—	—	—
44	rödspotta (»spätta»)	,	70	71	75	80	81	79	80	79
45	salt: sill, fetsill (»K. K. K.»)	,	³⁾ 36	³⁾ 38	³⁾ 40	³⁾ 41	³⁾ 38	³⁾ 37	39	39
46	strömming	,	24	25	26	25	25	23	23	25
47	kabeljo av långa med fenor o. stjärt	,	51	54	56	59	60	61	54	51
48	, rundskuren	,							—	—
49	Kaffe (obränt), prima Santos	,	⁴⁾ 110	⁴⁾ 115	⁴⁾ 117	⁴⁾ 116	⁴⁾ 116	⁴⁾ 115	125	155
50	Socker, bit-	,	61	69	62	62	66	67	71	69
51	Salt (matsalt)	,	—	—	—	—	—	—	—	—
52	Svagdricka	lit.	—	—	—	—	—	—	6	6
53	Fotogen, Water White	,	⁵⁾ 18	⁵⁾ 16	⁵⁾ 16	⁵⁾ 16	⁵⁾ 18	⁵⁾ 18	17	15
54	Ved: björk- } osågad, hemkörd (pr »storfamn»:) } famn	100 kg.	2180	2170	2220	2360	2680	2520	2280	2280
55	barr- } 2½ × 1½ × 0.89 m. = 3.56 kbm.) }		1660	1650	1710	1850	2140	2020	1810	1810
56	Brännatorv	,	—	⁶⁾ 70	⁶⁾ 70	⁶⁾ 73	⁶⁾ 80	⁶⁾ 74	187	185
57	Kol: antracit- (»valnöt») }	hl.	—	322	318	355	388	376	373	373
58	eng. hushålls- (fyrkol) } hemkörd {		—	—	—	—	—	—	—	—
59	Koka: gasverks- (okrossad) }	}	—	112	106	126	139	134	130	132
60	eng. kamin- , }		—	—	—	—	—	—	159	156

⁴⁾ Uppgifterna avse ej ångpreparerade gryn. — ⁵⁾ Uppgifterna avse »risgryn, bästa sort». — ⁶⁾ Upp-

⁶⁾ Uppgifterna avse hl.: vikten av 1 hl. torv är 40 å 50 kg. — ⁷⁾ Uppgifterna avse för april 1914 tre, för avse för maj 1914 tre, för sept. 1914 två och för okt. 1914 tre orter. — ⁸⁾ Å ort, där sill av märket »K. K. minära siffror.

(febr. 1914—febr. 1915) för samtliga orter.

Åren 1910—1912 för 39 orter och för åren 1913—1915 för 44 orter.

1912.	1913.	1914.	Febr. 1914.	Mars 1914.	April 1914.	Maj 1914.	Juni 1914.	Juli 1914.	Aug. 1914.	Sept. 1914.	Okt. 1914.	Nov. 1914.	Dec. 1914.	Jan. 1915.	Febr. ¹⁰⁾ 1915.	
öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	
14	14	15	14	14	14	14	14	15	15	15	15	15	15	15	15	1
8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	2
6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	3
237	236	239	234	233	229	225	226	233	233	235	253	257	268	275	264	4
214	213	218	210	210	210	207	205	210	214	217	232	239	245	244	238	5
156	164	162	163	162	162	162	161	161	161	160	160	162	164	166	169	6
115	121	119	120	120	119	119	119	119	119	117	119	119	121	122	124	7
51	58	60	60	60	60	59	59	59	61	59	58	59	63	63	68	8
157	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9
122	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
132	135	144	138	138	138	138	138	138	145	149	156	157	158	158	166	11
161	159	171	175	138	125	123	131	137	135	149	208	247	270	261	226	12
139	137	151	145	133	126	125	133	145	156	157	171	179	194	200	174	13
32	28	30	27	27	28	27	29	32	35	36	31	31	32	33	35	14
49	46	80	—	—	—	—	—	103	56	—	—	—	—	—	—	15
30	31	35	31	31	30	30	30	30	33	35	43	47	49	51	58	16
53	48	49	46	46	46	45	46	46	50	51	53	57	59	63	65	17
31	31	33	31	31	31	31	31	31	36	35	37	37	37	38	39	18
22	22	23	21	21	21	21	21	21	25	25	27	28	28	28	31	19
27	27	29	26	26	26	26	26	27	31	31	33	34	34	35	37	20
36	36	42	36	36	36	36	36	36	45	47	51	51	52	53	55	21
40	41	41	40	39	39	39	39	39	42	42	42	43	43	44	45	22
41	41	43	41	41	41	41	41	41	47	46	47	47	47	48	51	23
38	38	40	38	39	38	38	38	38	43	42	44	44	44	44	45	24
29	30	31	30	31	30	30	31	31	33	32	32	32	32	34	35	25
76	76	78	75	75	75	75	75	75	81	81	81	82	82	83	86	26
45	43	46	44	44	43	44	43	44	49	48	49	50	49	47	50	27
61	60	61	60	60	60	60	60	59	63	63	64	64	64	64	65	28
111	122	116	120	120	120	120	120	118	116	113	109	107	109	116	118	29
91	100	95	99	99	99	99	97	97	95	92	88	87	89	96	98	30
123	131	130	131	132	131	132	132	131	128	127	125	126	130	136	136	31
65	72	70	73	73	72	71	71	69	68	67	67	67	70	73	74	32
124	133	130	133	135	136	138	138	136	131	125	117	117	121	133	138	33
105	114	118	118	118	118	120	120	121	120	117	114	114	115	120	124	34
—	119	121	123	127	125	122	—	—	—	104	113	111	120	130	137	35
123	133	129	131	130	129	129	128	128	127	126	126	127	131	141	146	36
129	140	137	138	137	136	136	135	135	136	134	135	137	140	149	153	37
136	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	38
—	75	76	80	80	73	71	72	75	76	75	76	74	76	80	82	39
—	108	110	116	117	100	100	108	113	111	109	105	109	109	115	114	40
32	34	35	32	32	32	33	33	38	42	39	37	37	35	34	32	41
36	38	39	40	38	35	36	36	37	38	38	41	43	43	40	37	42
—	55	57	59	58	57	54	55	55	58	58	57	56	58	61	60	43
77	79	81	81	80	78	80	81	80	82	81	80	80	82	85	83	44
41	45	45	46	45	44	43	42	43	45	45	45	45	46	45	45	45
25	30	31	32	33	32	31	31	31	32	31	30	30	30	31	30	46
52	56	58	56	56	56	56	56	57	60	60	60	59	60	61	61	47
—	76	77	75	76	76	76	76	76	78	78	78	77	78	79	80	48
176	170	159	160	159	158	157	157	157	160	159	160	160	161	161	161	49
72	67	65	64	64	64	64	64	64	66	66	66	66	66	66	66	50
—	—	10	—	—	—	—	—	—	10	10	10	9	9	9	10	51
6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	7	7	52
17	20	21	20	20	20	20	20	20	20	21	22	22	22	22	22	53
2360	2560	2630	2600	2690	2580	2580	2590	2600	2700	2690	2690	2680	2680	2710	2720	54
1880	2040	2110	2060	2080	2060	2080	2090	2090	2190	2170	2170	2160	2160	2170	2150	55
187	196	220	209	209	204	205	206	205	231	240	241	241	243	260	266	56
397	401	411	395	395	394	393	392	392	467	445	427	422	421	430	443	57
—	234	242	228	227	227	226	226	229	290	264	255	251	257	269	291	58
155	165	157	154	158	157	155	148	145	163	161	163	162	164	167	172	59
177	189	190	184	182	182	181	178	177	222	206	193	193	194	199	208	60

gifterna avse »salt sill». — *) Uppgifterna avse »brasilianskt» kaffe. — *) Uppgifterna avse »prima fotogen». — maj 1914 fyra samt för juni, juli och augusti 1914 tre orter, å vilka höga äggpris gällde. — *) Uppgifterna K. ej förekommer, avser prisuppgiften den å ifrågavarande ort allmänna förekommade sillsorten. — ¹⁰⁾ Prel-

Livsmedelspriser å olika orter i riket

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
	V a r u s l a g.	Kvan- titet.	Stockholm.	Södertälje.	Uppsala.	Nyköping.	Eskilstuna.	Linköping.	Norrköping.	Motala.
	M e d e l p r i s (ö r e).									
1	Mjök: oskummad	l.	19	17	18	15	16	15	16	13
2	handskummad	»	9	8	8	7	8	9	8	6
3	separerad	»	9	7	7	6	7	6	7	5
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	269	276	274	266	265	260	278	278
5	mat- (lands-)	»	245	249	240	256	253	238	251	257
6	Ost: helfet, okryddad	»	176	168	171	170	190	168	167	153
7	halvfet, »	»	134	133	136	120	155	128	130	110
8	skummjölks-, »	»	101	80	65	60	85	—	—	—
9	Margarin, växt-	»	170	170	163	172	170	170	171	158
10	Ägg: svenska, färska	tjög.	238	231	239	222	235	222	232	215
11	» konserverade	»	165	167	170	—	—	—	—	—
12	Potatis: gammal	5 l.	40	37	39	35	50	39	39	32
13	färsk	»	—	—	—	—	—	—	—	—
14	Ärter, gula	kg.	68	54	55	56	55	52	54	68
15	Bruna bönor	»	—	—	60	—	—	70	—	—
16	Mjöl: veto-, svenskt, bästa sort	»	41	39	40	39	38	38	39	38
17	råg-, »	»	33	33	32	30	32	31	32	31
18	rågsikt-, »	»	38	37	39	37	39	38	38	36
19	Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	59	54	55	55	55	55	56	50
20	ris-, bästa sort svenska (»R. T.»)	»	47	50	46	48	45	45	44	43
21	Rågbröd: hårt (spis-), grovt	»	52	46	46	49	47	53	46	47
22	mjukt, limpa, söt	»	53	45	54	35	45	44	58	37
23	» » » sur	»	51	37	40	34	—	40	38	33
24	Vetebröd: skorpor, runda, ordinära	»	102	107	97	101	75	77	85	73
25	mjukt, bil- bakat med vatten	»	56	50	55	49	58	49	48	43
26	ligaste sort/ » mjölk	»	75	68	63	64	68	58	61	68
27	Nötkött, färskt: stek	»	141	121	122	121	135	121	126	128
28	soppkött	»	104	95	111	96	115	109	104	105
29	Kalkvött, stek: gödkalv	»	151	146	139	132	153	139	154	128
30	spädkalv	»	99	65	67	67	84	71	70	71
31	Färkött: färskt, stek	»	163	153	138	136	170	150	150	139
32	salt, svenskt	»	144	120	136	130	—	126	110	127
33	Renkött, färskt, stek	»	148	151	140	133	—	—	—	—
34	Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	173	167	145	158	165	150	162	150
35	salt, svenskt	»	168	160	144	158	165	158	170	150
36	*Fisk, färsk: abborre	»	99	95	96	58	75	78	64	78
37	gädda	»	139	120	124	98	109	119	124	126
38	sill	»	43	35	37	32	28	24	25	25
39	strömming	»	38	31	36	24	34	26	19	32
40	torsk	»	74	93	85	63	80	66	69	61
41	rödspotta (»spätta»)	»	96	90	93	91	90	80	86	81
42	salt: sill, fetsill (»KKK») ¹⁾	»	50	45	45	40	40	39	42	43
43	strömming	»	49	30	33	—	—	25	25	—
44	kabeljo av långa med fenor och stjärt	»	62	60	61	60	65	60	64	55
45	» » » rundskuren	»	80	70	81	70	80	—	—	—
46	Kaffe (öbränt), prima Santos	»	172	170	165	158	165	150	160	144
47	Socket, bit-	»	66	66	68	65	65	65	67	65
48	Salt (matsalt)	»	11	10	12	11	12	12	10	10
49	Svagdricka	l.	8	7	7	7	7	7	6	6
50	Fotogen, Water White	»	21	22	22	21	22	21	20	21
51	Ved: björk- osågad, hemkörd (per »stor- barr- } famn: 2.5 x 1.6 x 0.89 m. = {	famn.	3600	3300	2700	2840	2900	2610	3000	2750
52	3.56 kbm.)	»	2780	2300	2050	1950	2080	2210	2600	2000
53	Brännstovv	100 kg.	343	330	—	—	—	—	256	—
54	Kol: antracit- (»valnöt»)	hl.	475	500	468	450	450	474	450	450
55	eng. husbälls- (»fyrkol») } hem-	»	308	300	275	325	255	300	275	325
56	Koks: gasverks- (»okrossad») } körd	»	155	180	150	200	145	220	160	200
57	engelsk kamin- »	»	217	175	170	—	235	—	160	193

* Prisuppgifter hava för Norrköping meddelats även å följande fisksorter, som kostat per kg.: hälle-
av märket »K.K.K.» ej förekommer, avser prisuppgiften den å ifrågakvarande ort allmännast förekommande
februari betalats 28.90 kr. per famn. — *) I Halmstad har under januari betalats för bokved 29.70 och

under februari månad 1915.

11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.
Jönköping.	Växjö.	Kalmar.	Västervik.	Vibby.	Karlskrona.	Kristianstad.	Malmö.	Land.	Landskrona.	Helsingborg.	Ystad.	Halmstad.	Göteborg.	Lysekil.	Vänersborg.
M e d e l p r i s (ö r e).															
14	15	14	14	14	15	15	17	15	15	13	15	14	17	16	14
8	10	7	5	8	11	7	9	—	5	6	7	8	8	—	8
6	6	4	5	5	6	4	7	5	4	5	5	6	7	—	6
253	259	273	248	271	273	274	258	262	268	266	271	274	267	270	267
231	219	239	227	226	231	264	238	246	252	237	—	247	248	237	221
148	181	183	175	183	184	172	185	176	179	179	170	171	163	158	155
119	123	—	150	—	146	135	151	122	125	131	138	130	—	75	—
72	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	50	—
167	160	169	172	171	163	165	169	160	170	168	175	175	165	165	168
218	214	211	214	215	242	223	204	215	185	192	198	213	218	166	203
208	—	—	—	—	—	156	160	—	—	—	—	185	—	—	150
30	24	33	33	34	32	32	35	35	38	30	35	39	38	38	30
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
62	68	61	60	45	75	55	63	59	66	67	60	65	55	56	48
—	—	—	—	—	—	112	100	—	—	102	—	—	—	65	60
39	39	39	40	40	40	37	41	40	40	40	39	40	40	39	38
32	31	31	32	28	33	31	34	32	35	33	33	32	32	30	32
38	39	39	35	37	40	38	39	37	39	39	37	40	38	36	35
60	54	60	55	59	55	55	60	55	60	59	58	58	57	55	54
45	41	45	44	45	46	43	48	46	48	46	45	44	39	40	46
54	55	59	60	43	55	63	59	58	64	64	64	58	49	56	55
50	40	38	45	38	42	34	26	35	39	38	37	34	45	40	46
37	31	33	—	31	33	28	20	24	28	26	27	27	31	29	—
94	81	83	86	88	95	76	81	—	80	86	80	82	78	69	88
43	41	51	47	41	—	70	57	—	—	—	—	—	48	44	51
66	56	71	70	53	61	75	57	60	66	53	76	70	52	53	63
124	116	115	140	100	124	107	140	138	114	127	105	116	125	110	117
109	105	94	100	89	108	95	120	121	112	112	93	102	115	100	93
129	128	124	130	101	147	113	150	154	148	146	122	129	145	130	139
62	77	72	80	—	89	75	95	95	80	82	63	85	85	62	56
129	137	126	135	121	144	152	150	152	151	148	122	126	140	130	135
—	133	120	120	108	118	152	110	—	138	158	—	130	—	—	—
—	155	—	160	—	—	150	148	—	—	—	—	171	150	—	—
145	145	148	150	133	151	147	159	150	150	147	141	141	155	140	139
150	143	147	150	134	152	156	179	160	160	160	174	182	150	153	160
—	67	75	60	115	65	78	85	98	75	84	113	90	125	—	—
120	86	114	98	148	97	104	133	131	128	120	138	127	141	—	—
25	25	33	—	35	—	—	31	—	34	34	36	31	41	32	28
33	26	38	28	22	35	21	—	—	—	38	30	49	52	—	47
52	60	57	67	76	51	51	60	56	47	53	46	48	58	44	57
80	69	78	—	100	90	73	70	90	74	92	90	73	108	60	85
40	46	60	40	46	43	53	65	60	53	55	51	41	30	40	43
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	48
60	—	70	65	61	70	—	—	—	—	63	60	70	58	48	53
—	79	—	85	—	75	—	78	—	83	85	83	89	—	—	45
157	155	160	153	179	160	163	168	162	160	169	175	158	155	155	153
66	67	67	67	68	67	66	67	66	65	66	66	66	65	65	65
12	11	8	12	12	8	6	6	6	10	10	10	8	6	10	6
5	7	6	6	6	8	6	6	5	6	6	5	6	9	7	7
20	22	22	22	24	21	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20
2950	2050	2120	2440	3440	2430	2270	3390	3190	3330	2870	2990	2680	3930	3800	3200
2150	1630	1520	1790	2840	—	1760	2990	3110	3190	2600	2140	2300	3450	—	2400
—	180	—	—	—	—	215	250	288	275	210	195	280	334	—	—
450	425	400	430	425	450	375	425	425	450	450	450	450	485	475	450
300	—	—	275	325	325	250	300	275	250	280	315	275	300	275	300
175	—	155	175	175	160	145	140	140	150	160	130	—	135	—	150
225	200	200	175	175	190	180	210	207	210	210	205	200	225	190	225

hundra 150, vitling 50, kolja 80 öre; för Jönköping kolja 70 å 80 och vitling 45 öre. — ¹⁾ Å ort, där sill sillsorten. — ²⁾ För ribbved har under februari betalats 13:00 kr. per famn. — ³⁾ För älved har under för ribbved 17:50 kr. per famn.

Livsmedelspriser å olika orter i riket

	1.	2.	27.	28.	29.	30.	31.	32.	33.	34.
	Varuslag.	Kvantitet.	Bors.	Tidaholm.	Karlstad.	Örebro.	Kopparberg.	Västerås.	Falun.	Domnarvet och Borlänge.
			Medelpris (öre).							
1	Mjolk: oskummad	l.	15	15	16	16	13	17	16	14
2	handskummad	»	9	8	7	—	7	8	8	7
3	separerad	»	6	6	6	6	7	7	7	—
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	270	275	250	254	278	267	260	260
5	mat- (lands-)	»	235	250	228	229	243	250	239	240
6	Ost: helfet, okryddad	»	156	150	172	180	160	172	164	163
7	halvfet, »	»	102	92	135	145	—	127	110	100
8	skummjölks-, »	»	52	36	—	80	80	60	—	50
9	Margarin, växt-	»	170	180	168	170	168	162	169	170
10	Ägg: svenska, färska	tjog.	202	202	225	225	237	237	244	222
11	» konserverade	»	142	—	—	155	—	163	167	170
12	Potatis: gammal	5 l.	33	35	45	38	38	44	35	35
13	färsk	»	—	—	—	—	—	—	—	—
14	Ärter, gula	kg.	62	75	71	50	55	53	63	45
15	Bruna bönor	»	—	—	70	—	—	—	62	—
16	Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort	»	37	40	40	40	39	38	38	38
17	råg-, »	»	32	35	32	32	32	30	31	30
18	rågsikt-, »	»	38	40	38	38	37	35	36	36
19	Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	55	60	56	55	54	51	56	55
20	ris-, bästa sort svenska (»R. T.»)	»	50	50	44	45	41	41	43	43
21	Rågröd: hårt (spis-), grovt	»	55	57	49	46	43	43	50	45
22	mjukt, limpa, söt	»	50	37	55	54	48	47	50	46
23	» » sur	»	39	—	30	—	—	—	45	—
24	Vetebröd: skorpor, runda, ordinära	»	85	71	75	89	95	93	100	95
25	mjukt, bil- bakat med vatten	»	50	—	48	61	55	43	49	47
26	ligaste sort, » mjölk	»	69	55	64	71	76	64	70	67
27	Nötkött, färskt: stek	»	133	126	112	115	124	118	120	121
28	soppkött	»	104	106	93	90	96	97	92	93
29	Kalkvött, stek: gödkalv	»	128	125	133	128	135	140	139	140
30	spädkalv	»	62	54	68	75	65	75	78	77
31	Färkött: färskt, stek	»	141	120	138	140	136	156	141	140
32	salt, svenskt	»	113	115	130	125	145	121	120	128
33	Renkött, färskt, stek	»	—	—	165	135	134	145	127	—
34	Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	144	124	146	158	149	154	148	150
35	salt, svenskt »	»	147	126	150	157	158	152	154	150
36	*Fisk, färsk: abborre	»	83	—	85	80	79	82	94	88
37	gädda	»	124	120	118	121	125	120	129	123
38	sill	»	23	39	40	24	23	28	32	32
39	strömming	»	50	40	50	35	35	33	38	35
40	torsk	»	54	68	60	63	70	66	60	60
41	rödspotta (»spätta»)	»	87	90	80	81	80	83	92	89
42	salt: sill, fetsill (»KKK»)²)	»	35	40	44	40	44	39	45	43
43	strömming	»	—	—	—	—	—	30	30	28
44	kabeljo av långa med fenor och stjärt	»	60	60	66	63	60	58	53	—
45	» » » rundskuren	»	—	—	—	78	—	—	79	80
46	Kaffe (obränt), prima Santos	»	153	160	160	158	160	153	157	160
47	Socket, bit-	»	66	65	67	66	65	63	65	64
48	Salt (matsalt)	»	10	10	12	12	12	10	10	9
49	Svagdricka	l.	8	6	7	7	6	7	7	7
50	Fotogen, Water White	»	20	24	23	22	22	20	22	22
51	Ved: björk- osägad, hemkörd (per »stor-	famn.	2870	2140	3000	3270	2270	2850	2580	2330
52	barr- } famn»: 2.5 x 1.6 x 0.89 m. = {	»	2250	1510	2600	2410	1550	2140	1880	1700
53	3.56 kbm.)									
54	Brännertorv	100 kg.	300	—	—	—	—	—	—	—
55	Kol: antracit- (»valnöt»)	hl.	488	475	375	450	450	440	425	400
56	eng. hushålls (»fyrröl») hem- {	»	319	275	250	350	300	235	350	300
57	Koks: gasverks- (okrossad) körd {	»	—	—	185	175	210	178	—	—
58	eng. kamin-	»	213	225	200	225	—	—	250	200

* Prisuppgifter hava för *Umeå* meddelats även å följande fisksorter, som kostat per kg.: sik 80 å 85, kvalitet som bröd från övriga orter. — *) Å ort, där sill av märket »K.K.K.» ej förekommer, avser pris i *Ludvika* 13:90 kr. per famn, i *Söderhamn* (för s. k. knubb) 11:00 kr. per famn och *Nyland* (för s. k. februari tillhandahållit sin personal bränsle till följande priser: i *Malmberget* björkved till 22:10 och antracitkol till 3:80 kr. per hl.

under februari månad 1915. (Forts.)

35.	36.	37.	38.	39.	40.	41.	42.	43.	44.	45.	46.	47.	48.	49.	50.	
Indvika.	Glavle.	Söderhamn.	Sundsvall: stad.	Sundsvall: sägerets- distriktet.	Nyland.	Östersund.	Umeå.	Luleå.	Boden.	Malmberget och Gallivare.	Kiruna.	Samtliga orter.				
												Febr. 1915.	Jan. 1915.	Dec. 1914.	Nov. 1914.	
M e d e l p r i s (ö r e).																
15	17	17	17	15	14	17	13	16	16	17	17	15	15	15	15	1
7	9	10	11	11	10	11	8	9	9	—	—	8	8	8	8	2
6	8	8	8	8	8	—	7	—	7	—	—	6	6	6	6	3
273	268	267	265	253	248	245	230	247	260	260	259	264	275	268	257	4
244	239	241	239	235	222	225	216	226	228	233	227	238	244	245	239	5
158	166	166	170	162	160	156	191	173	156	160	159	169	166	164	162	6
123	127	100	107	110	—	100	138	125	120	—	130	124	122	121	119	7
—	—	—	65	65	—	50	97	—	—	—	—	68	63	63	59	8
158	168	169	162	160	160	163	164	160	154	159	151	166	158	158	157	9
233	242	250	263	246	265	253	240	239	259	241	238	226	261	270	247	10
—	172	170	217	204	—	200	197	153	180	—	—	174	200	194	179	11
35	37	35	30	30	28	30	27	37	36	35	38	35	33	32	31	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
47	60	69	51	49	50	58	60	57	48	55	50	58	51	49	47	14
52	57	60	50	49	50	60	61	56	58	58	50	65	63	59	57	15
38	40	40	40	38	38	40	39	38	39	40	38	39	38	37	37	16
28	30	33	31	28	28	33	32	30	30	30	30	31	28	28	28	17
35	37	38	37	34	35	39	38	36	38	37	36	37	35	34	34	18
51	55	55	51	49	50	50	60	56	55	51	51	55	53	52	51	19
43	45	42	49	41	42	45	49	44	41	47	45	45	44	43	43	20
44	44	47	49	44	49	45	42	48	50	50	50	51	48	47	47	21
50	45	46	51	51	56	42	50	50	50	50	55	45	44	44	44	22
50	37	36	38	40	—	43	—	37	—	35	—	85	34	32	32	23
85	78	70	87	82	100	78	80	79	94	110	80	88	83	82	82	24
55	42	40	63	—	51	42	41	52	52	—	1) 85	50	47	49	50	25
80	56	63	71	60	84	66	62	—	—	—	—	65	64	64	64	26
118	112	113	128	124	94	110	92	101	104	98	100	118	116	109	107	27
98	99	90	99	88	73	85	72	83	87	82	81	98	96	89	87	28
144	147	140	157	125	—	140	130	120	—	148	133	136	136	130	126	29
87	80	70	75	60	64	63	79	72	75	70	70	74	73	70	67	30
148	145	138	149	130	—	130	124	120	122	113	112	138	133	121	117	31
123	115	110	121	112	—	125	—	111	110	113	117	124	120	115	114	32
153	130	140	126	—	120	118	113	114	110	110	110	137	130	120	111	33
150	150	139	149	142	143	140	117	134	131	132	126	146	141	131	127	34
151	149	150	150	151	150	170	133	149	148	154	144	153	149	140	137	35
90	88	74	75	75	90	90	47	—	—	58	60	82	80	76	74	36
126	108	95	115	108	102	121	92	75	76	83	78	114	115	109	105	37
33	30	30	40	33	—	40	35	30	—	26	28	82	34	35	37	38
35	34	41	50	50	38	50	50	38	—	45	50	87	40	43	43	39
80	60	50	50	—	51	50	50	50	75	42	49	60	61	58	56	40
95	90	79	75	—	55	75	75	90	—	—	70	83	85	82	80	41
46	45	46	49	43	50	60	42	48	44	44	41	45	45	46	45	42
25	27	27	27	26	25	35	28	30	30	30	30	30	31	30	30	43
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
53	55	58	75	70	—	50	—	—	—	—	—	61	61	60	59	44
65	79	73	82	78	95	80	75	76	85	88	—	80	79	78	77	45
162	166	150	174	173	150	157	164	157	161	173	173	161	161	161	160	46
65	66	68	69	66	65	65	70	70	70	68	67	66	66	66	66	47
10	10	10	12	10	5	12	6	10	10	5	10	10	9	9	9	48
6	7	6	7	5	5	7	8	7	6	7	8	7	7	6	6	49
22	21	22	21	21	22	24	25	22	22	25	24	22	22	22	22	50
2390	2730	2140	2590	1830	2200	2770	2350	2060	1830	2240	2270	2720	2710	2680	2680	51
1950	2250	1760	1890	1450	—	2020	1890	1740	1680	1640	2020	2150	2170	2160	2160	52
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	206	260	243	241	53
450	425	400	425	425	450	410	467	425	450	450	500	443	430	421	422	54
300	270	—	250	—	—	310	—	275	—	—	—	291	269	257	251	55
200	160	190	170	—	—	200	250	—	—	—	—	172	167	164	162	56
225	165	210	175	—	225	210	250	250	—	—	300	208	199	194	193	57

lake 50 à 70 öre; för Luleå sik 75 öre; för Boden sik 75 à 80 öre och lake 50 öre. — ¹⁾ Icke av samma uppgiften den & ifrågavarande ort allmänast förekommande sillsorten. — ²⁾ För avfallaved har betalats: »kiant») 4-00 kr. per km. (14-20 kr. per famn). — ³⁾ Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag har under barrved till 15-10 kr. per famn samt i Kiruna björkved till 23-90, barrved till 21-00 kr. per famn och

Kreaturs-

(per kg. le-

för Stockholm, Malmö och**Medelpris per år (1904—1914) och per månad**

Kreatursslag.	¹⁾ 1904.	¹⁾ 1905.	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.	1911.	1912.	1913.
<i>Kor:</i>	öre	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.
Extra prima ²⁾	—	—	53	54	54	46	47	50	57	61
Kl. 1. Yngre, fullt feta, köttiga .	40	40	46	48	46	40	41	42	49	55
» 2. Äldre, fullt feta, köttiga .	34	37	43	45	43	36	37	36	43	50
» 3. Mindre feta ³⁾	28	29	30	38	35	27	28	25	34	41
<i>Kvigor (och stutar):</i>										
Extra prima ²⁾	—	—	58	60	59	52	55	58	63	66
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	46	46	51	54	52	45	44	46	54	60
» 2. Mindre feta	37	37	44	48	44	36	36	36	44	50
<i>Tjurar:</i>										
Extra prima ⁴⁾	—	—	55	57	56	46	49	55	62	65
Kl. 1. Fullt köttiga (minst 700 kg.)	44	45	51	54	48	42	43	46	56	62
» 2. Fullt köttiga (500—700 kg.)	39	41	46	49	44	38	40	43	52	58
» 3. Mindre köttiga ³⁾	33	36	40	38	39	32	33	33	43	50
<i>Oxar:</i>										
Extra prima ⁵⁾	—	—	—	—	58	—	47	50	58	63
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	—	—	48	53	49	43	43	44	52	57
» 2. Mindre feta ⁶⁾	—	—	42	46	43	34	36	38	44	48
<i>Kalvar:</i>										
Sötmjölskalvar (90—100 kg.) ⁷⁾ .	57	59	64	68	63	60	61	60	68	73
» (70—90 ») ⁷⁾	51	53	54	61	56	55	55	52	60	67
Skummjölskalvar	36	40	44	46	41	39	40	41	48	57
<i>Får:</i>										
Yngre, feta ⁸⁾	—	—	53	54	52	50	51	51	53	58
Äldre, » ⁹⁾	—	—	44	49	46	45	45	42	48	53
<i>Svin:</i>										
Slakterisvin (75—100 kg.)	49	62	73	66	56	69	77	64	73	82
Rona, större svin (100—170 kg.) .	47	59	76	65	55	68	73	62	71	81
Suggor	39	45	66	57	46	58	67	53	60	68

¹⁾ Samtliga uppgifter för år 1904 avse endast Malmö och för år 1905 Stockholm och Malmö. — ²⁾ Uppgifterna för febr. 1914 Malmö och Göteborg, för mars endast Malmö, för april Malmö och Göteborg, för maj—sept. 1911 avse endast Malmö, för mars 1914 Stockholm och Malmö, för aug.—dec. 1914 samt för jan. och febr. år 1908 avse uppgifterna endast Malmö och Göteborg. — ³⁾ Uppgifterna för åren 1906—1909 och för juni för åren 1906—1909 avse endast Göteborg samt för mars och april 1914 Stockholm och Göteborg.

priser

vande vikt)

Göteborg 1904—febr. 1915.

(febr. 1914—febr. 1915) för alla tre orterna.

1914.	Febr. 1914.	Mars 1914.	April 1914.	Maj 1914.	Juni 1914.	Juli 1914.	Aug. 1914.	Sept. 1914.	Okt. 1914.	Nov. 1914.	Dec. 1914.	Jan. 1915.	Febr. 1915.
öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.
61	—	62	60	—	58	57	61	62	59	64	67	70	71
53	54	53	54	54	52	50	48	50	53	54	57	60	62
48	48	48	48	48	48	46	44	46	47	49	51	55	57
36	37	39	39	39	38	34	32	34	33	36	38	41	43
66	65	64	64	64	62	61	62	67	70	72	74	76	77
58	59	58	59	58	58	56	55	55	56	58	62	65	67
47	47	47	47	47	47	45	44	45	46	48	50	54	55
63	65	63	64	61	58	58	56	69	64	67	70	73	76
58	61	61	60	58	55	53	52	55	58	61	63	67	69
54	57	57	56	55	52	49	48	51	53	55	58	63	64
44	46	46	46	46	44	40	39	41	41	43	47	50	50
61	—	56	—	—	—	—	57	61	64	65	64	71	73
54	54	54	54	54	52	51	51	52	54	57	59	63	65
45	46	47	46	47	44	43	43	43	44	47	48	55	56
67	70	70	71	70	66	60	60	59	59	68	72	77	79
62	67	67	68	67	63	57	56	54	54	61	64	69	73
49	55	55	55	53	52	44	41	38	36	44	55	61	60
55	56	58	57	58	63	61	56	52	46	48	54	60	60
47	50	56	58	52	50	44	44	40	38	40	45	50	52
74	74	72	72	71	71	69	67	73	74	78	86	94	99
71	70	69	69	67	66	65	66	72	73	78	85	94	99
58	61	58	57	53	52	46	53	57	61	67	73	82	93

¹⁾ Uppgifterna för 1913 avse endast Stockholm och Malmö, för febr.—sept. 1914 endast Malmö, för okt. för 1912—1914 samt för jan. och febr. 1915 avse endast Stockholm och Malmö. — ⁴⁾ Uppgifterna avse endast Malmö, för okt.—dec. 1914 samt för jan. och febr. 1915 Stockholm och Malmö. — ⁵⁾ Uppgifterna för 1915 endast Malmö. — ⁶⁾ Uppgifterna för juni 1914 avse endast Stockholm och Göteborg. — ⁷⁾ Fr. o. m. 1914 avse endast Göteborg samt för juli, aug. och sept. 1914 Stockholm och Göteborg. — ⁹⁾ Uppgifterna

Kreaturs-
(per kg. le-
för Stockholm, Malmö
Medelpris under december

Kreatursslag.	Stockholm.						
	Dec. 1914.	Jan. 1915.	$\frac{4}{2}$ — $\frac{10}{2}$.	$\frac{11}{2}$ — $\frac{17}{2}$.	$\frac{18}{2}$ — $\frac{24}{2}$.	$\frac{25}{2}$ — $\frac{3}{2}$.	Febr. 1915.
<i>Kor:</i>							
Extra prima	—	—	—	—	—	—	—
Kl. 1. Yngre, fullt feta, köttiga	56	60	62	62	63	63	63
» 2. Aldre, fullt feta, köttiga	52	56	58	58	59	59	59
» 3. Mindre feta	36	41	43	43	43	43	43
» 4. Magra, simpla	¹⁾	¹⁾	¹⁾	¹⁾	¹⁾	¹⁾	¹⁾
<i>Kvigor (och stutar):</i>							
Extra prima	—	—	—	—	—	—	—
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	60	64	66	66	67	67	67
» 2. Mindre feta	49	53	55	55	55	55	55
» 3. Magra, simpla	²⁾	²⁾	²⁾	²⁾	²⁾	²⁾	²⁾
<i>Tjurar:</i>							
Extra prima	63	66	67	70	70	70	69
Kl. 1. Fullt köttiga (minst 700 kg.)	59	62	63	65	65	65	65
» 2. Fullt köttiga (500—700 kg.)	57	60	61	63	63	63	63
» 3. Mindre köttiga	43	47	48	50	50	50	50
» 4. Magra, simpla	³⁾	³⁾	—	³⁾	³⁾	³⁾	³⁾
<i>Oxar:</i>							
Extra prima	—	—	—	—	—	—	—
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	61	64	66	66	67	67	67
» 2. Mindre feta	51	54	56	56	56	56	56
» 3. Magra, simpla	⁴⁾	⁴⁾	⁴⁾	⁴⁾	⁴⁾	⁴⁾	⁴⁾
<i>Kalvar:</i>							
Sötmjölskalvar (90—100 kg.)	83	84	80	80	80	80	80
» (70—90)							
Skummjölskalvar	64	65	58	58	58	58	58
<i>Får:</i>							
Yngre, feta	59	68	68	68	68	68	68
Aldre, »	54	63	63	63	63	63	63
Lamm	—	—	—	—	—	—	—
<i>Svin:</i>							
Slakterisvin (85—100 kg.)	91	99	102	102	103	107	104
Rena, större svin (100—150 kg.)	88	96	99	99	100	106	101
Suggor	74	83	86	89	94	99	92

¹⁾ Medelpris per styck: i *Stockholm* under dec. 75 kr., jan. 84 kr. samt under febr. 94 kr. (medelpris per (medelpris per vecka under febr. resp. 110, 115, 105 och 98 kr.) — ²⁾ Medelpris per styck: i *Stockholm* under dec. 88 kr., jan. 92 kr. samt febr. 105 kr. (medelpris per vecka under febr. resp. 110, 110, 100 och 100 var och en av de tre sista veckorna av febr. 125 kr.); i *Malmö* under dec. 103 kr., jan. 107 kr. samt febr. 159 kr., jan. 169 kr. samt febr. 175 kr. (oförändrat under alla veckorna av februari).

priser

vande vikt)

och Göteborg.

1914—februari 1915.

Malmö.							Göteborg.						
Dec. 1914.	Jan. 1915.	$\frac{2}{2}$ — $\frac{8}{2}$.	$\frac{9}{2}$ — $\frac{15}{2}$.	$\frac{16}{2}$ — $\frac{22}{2}$.	$\frac{28}{2}$ — $\frac{1}{3}$.	Febr. 1915.	Dec. 1914.	Jan. 1915.	$\frac{1}{2}$ — $\frac{6}{2}$.	$\frac{8}{2}$ — $\frac{13}{2}$.	$\frac{15}{2}$ — $\frac{20}{2}$.	$\frac{22}{2}$ — $\frac{27}{2}$.	Febr. 1915.
67	70	—	73	71	70	71	—	—	—	—	—	—	—
62	63	64	67	65	62	65	54	57	57	57	59	59	58
56	57	57	60	59	57	58	45	53	53	53	55	55	54
40 ¹⁾	41 ¹⁾	40 ¹⁾	43 ¹⁾	43 ¹⁾	40 ¹⁾	42 ¹⁾	—	—	—	—	—	—	—
74	76	80	80	75	73	77	—	—	—	—	—	—	—
67	69	74	74	72	68	72	59	62	62	63	64	64	63
54 ²⁾	56 ²⁾	56 ²⁾	59 ²⁾	57 ²⁾	55 ²⁾	57 ²⁾	48	53	53	53	55	55	54
76	79	—	85	—	80	88	—	—	—	—	—	—	—
70	74	75	78	75	74	76	61	65	65	65	68	68	67
62	66	66	68	64	63	65	56	62	62	62	64	64	63
50 ³⁾	52 ³⁾	49 ³⁾	51 ³⁾	50 ³⁾	49	50 ³⁾	—	—	—	—	—	—	—
64	71	72	74	74	70	73	—	—	—	—	—	—	—
59	66	65	70	70	66	68	56	60	60	61	62	62	61
49	60	59	60	60	56	59	45	51	52	52	54	54	53
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
70	78	83	83	83	83	83	73	75	75	75	75	75	75
60	67	75	75	75	75	75	68	70	70	70	70	70	70
45	58	63	63	63	63	63	56	59	59	59	59	59	59
49	55	53	53	53	58	54	53	56	56	57	58	63	59
38	39	40	43	43	—	42	43	48	47	48	53	58	52
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
85	95	96	97	100	102	99	81	89	89	89	96	99	93
83	93	95	97	101	103	99	85	94	95	95	100	103	98
81	81	93	95	96	102	97	75	82	83	83	91	97	80

vecka under febr. resp. 90, 95, 95 och 95 kr.); i *Malmö* under dec. 104 kr., jan. 118 kr. samt febr. 107 kr. under dec. 100 kr., jan. 109 kr. samt febr. 115 kr. (oförändrat under alla veckorna av februari); i *Malmö* kr.) — ²⁾ Medelpris *per styck*: i *Stockholm* under dec. 115 kr., jan. 125 kr. samt febr. 125 kr. (medelpris under 112 kr. (medelpris per vecka under febr. resp. 115, 110 och 110 kr.) — ⁴⁾ Medelpris *per styck* under dec.

Meddelanden från K. Pensionsstyrelsen.

(Under ovanstående rubrik införas, efter träffat avtal med K. Pensionsstyrelsen, sådana meddelanden från Pensionsstyrelsen, som kunna vara av mera allmänt intresse.)

Meddelande till pensionsnämnder, nr 18.

1. *Tillämpning av 16 § 3 stycket pensionsförsäkringslagen.* Till ytterligare komplettering av i meddelanden nr 11 punkt 4 och nr 12 punkt 8 lämnade upplysningar angående tillämpningen av detta stadgande meddelas följande.

Pensionsnämndsordförandes rätt att medgiva befrielse från erläggande av påford pensionsavgift inskränker sig till sådana fall, där anledning till avgiftsbefrielse inträffat efter det avgiften påförts av taxeringsnämnden, men före den tidpunkt, då den avgiftsskyldige är pliktig erlagga pensionsavgiften, d. v. s. uppbördsstämman för pensionsavgifterna ifråga.

Såsom anledning till avgiftsbefrielse anses även den omständigheten, att Pensionsstyrelsen godkänt ett pensionsnämndsbeslut, varigenom en person, som påförts pensionsavgift, tillerkänts pension eller understöd. Om sålunda en person varit invalid redan vid tiden för avgiftspåföringen, men likväl påförts pensionsavgift och Pensionsstyrelsen sedermera före uppbördsstämman förklarar honom pensionsberättigad, bör han i den ordning 16 § 3 stycket pensionsförsäkringslagen föreskrivna kunna befrias från avgiftens erläggande, oaktat invaliditeten förelegat redan vid avgiftspåföringen. Hade personen ifråga blivit invalid efter avgiftspåföringen, men före uppbördsstämman, hade han, såsom av det föregående framgår, kunnat jämlikt 16 § 3 stycket pensionsförsäkringslagen vinna befrielse från avgiftens erläggande, även om Pensionsstyrelsen först efter uppbördsstämman förklarat honom pensionsberättigad. Om återigen personen ifråga varit invalid redan vid avgiftspåföringen och han först efter uppbördsstämman tillerkännes pension av Pensionsstyrelsen, kan han visserligen ej befrias från avgiftens erläggande, men i stället, såsom av det följande framgår, erhålla avgiftspension för den till äventyrs erlagda avgiften.

Pensionsnämndsordförandes beslut enligt 16 § 3 stycket pensionsförsäkringslagen bör avfattas skriftligen och bör en avskrift därav ofördröjligen tillställas vederbörande uppbördsmyndigheter, sålunda beträffande grundavgiften i regel den kommunala uppbördsmyndigheten och beträffande tilläggsavgiften kronouppbördsmyndigheten.

Har person, som påförts pensionsavgift, men för vilken anledning till avgiftsbefrielse inträffat under ovannämnda tidsperiod, redan erlagt pensionsavgiften, torde möjlighet att återfå densamma kunna vinnas genom att vederbörande pensionsnämndsordförande med stöd av 16 § 3 stycket förklarar, att personen ifråga rätteligen icke varit pliktig att erlagga pensionsavgiften. Exempel på sådana fall är, att stärbhusdelägare efter person, som avlidit efter taxeringsnämndens beslut om avgiftspåföringen, men före uppbördsstämman, erlagt den avlidne påford pensionsavgift. Vederbörande pensionsnämndsordförande torde i dylikt fall efter framställning av stärbhusdelägarna äga förklara, att de ej varit pliktiga erlagga avgiften.

I sammanhang härmed meddelas, att Pensionsstyrelsen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 20 november 1914 hemställt, att bestämmelser måtte utfärdas av innehåll att, därest någon, som erlagt honom påford pensionsavgift, blivit jämlikt 16 § pensionsförsäkringslagen undantagen från avgiftsplikt, han skall äga göra framställning om avgiftens återbekommande, beträffande grundavgiften hos den kommunala uppbördsmyndigheten och beträffande tilläggsavgiften hos Konungens Befallningshavande. Kungl. Maj:ts beslut i anledning av denna Pensionsstyrelsens framställning torde inom kort komma att kungöras.

I sådana fall, där pensionsavgift påförts person, som vid tiden för avgiftspåföringen redan avlidit eller tillhört någon av de enligt 5 § 2 stycket pensionsförsäkringslagen från avgiftsplikt undantagna grupper eller vid början av det år, förteckningen avser, uppnått 66 år o. s. v. och

ren feldebitering från taxeringsnämndens sida sålunda kan anses föreligga, torde, oaktat besvär i vederbörlig ordning icke anförts, rättelse möjligen kunna erhållas genom framställning till Kungl. Kammarrätten.

I fråga om personer, som redan vid tiden för avgiftspåföringen varit till arbete varaktigt oförmögna, men som, ehuru de enligt 5 § 1 stycket pensionsförsäkringslagen äro från avgiftsplikt undantagna, det oaktat påförts pensionsavgift, lärer sistnämnda utväg i allmänhet ej kunna anlitas för vinnande av rättelse. Hava besvär över taxeringsnämndens beslut icke i dylika fall anförts, måste avgiften erläggas. Därest en dylik person av Pensionsstyrelsen förklaras pensionsberättigad, och Styrelsen, innan den fattat beslut härom, erhåller kännedom om att avgiften erlagts, tilldelas personen ifråga avgiftspension för den erlagda avgiften. Angående uppgift till Styrelsen rörande erlagda avgifter se nedan under punkt 2.

Mången gång inträffar, att invalid person, som påförts pensionsavgift och underlåtit att överklaga taxeringsnämndens beslut härom, aldrig kan erhålla pension t. ex. på grund av stadgandet i 37 § 2 stycket pensionsförsäkringslagen. Styrelsen har under övervägande frågan att för dylika fall bereda möjlighet till avgiftsbefrielse.

2. *Uppgift till Pensionsstyrelsen om erlagda pensionsavgifter.* Uppgift om erlagda pensionsavgifter skall enligt det nya formuläret för ansökan om pension lämnas i pensionsansökningen.

Om dylik uppgift ej förekommer i ansökningen och pensionsnämndsordförande, innan besked erhållits om ärendets slutliga behandling hos Pensionsstyrelsen, erhåller kännedom därom, att pensionssökande erlagt obligatorisk avgift, bör ordförande lämna underrättelse härom till Styrelsen. Denna underrättelse, som, därest handlingarna ännu icke insänts till Pensionsstyrelsen, lämpligen kan göras genom anteckning i nämndsutlåtandet, bör innehålla uppgift om beloppet av påförd avgift och betald avgift samt om dag, då avgiften erlades.

3. *Småskollärarinnors m. fl.s undantagande från avgiftsplikt.* I nädigt brev den 7 oktober 1914 har Kungl. Maj:t förordnat,

att lärare och lärarinnor, som äro berättigade till understöd från folkskollärares med flera åldersunderstödsanstalt och som må entledigas från sin tjänst endast av sådana orsaker, som omförmålas i § 33 mom. 2 av nådiga stadgan angående folkundervisningen i riket den 10 december 1897, skola tillsvidare och intill dess annorledes förordnas undantagas från avgiftsplikt enligt 5 § i lagen om allmän pensionsförsäkring.

Genom dessa bestämmelser äro endast sådana delägare i den ovannämnda understödsanstalten undantagna från avgiftsplikt, vilkas anställning är av ordinarie och fastare natur.

De i anstalten delaktiga lärarna och lärarinnorna utgöras av tre huvudgrupper.

Grupp a. Den första gruppen omfattar extra ordinarie lärare och lärarinnor vid folkskolan. Dessa äro icke undantagna från avgiftsplikt.

Grupp b. Den andra gruppen omfattar lärare och lärarinnor med småskolekompetens, anställda som biträdande lärare vid folkskolor eller som lärare vid småskolor, mindre folkskolor, småskoleseminariernas övningskolor och lotsbarnsskolor samt s. k. lappkateketer.

De under denna grupp uppförda lärare och lärarinnor antagas av skolråd antingen för viss tid eller ock tillsvidare med ömsesidig uppsägningsrätt.

Denna grupp tillhörande lärare och lärarinnor, som antagits för viss tid, så ock lärare och lärarinnor, som av skolrådet till befattning antagits tillsvidare med ömsesidig uppsägningsrätt och som i sammanlagt fem år tjänstgjort å ifrågavarande befattning eller annan likartad tjänst, äger skolrådet, jämlikt folkskolestadgan § 33 mom. 1, entlediga. Dessa äro följaktligen ej undantagna från avgiftsplikt.

Bland de grupp b tillhörande lärare och lärarinnor äro sålunda endast de från avgiftsplikt undantagna, vilka blivit av skolrådet till befattning antagna tillsvidare med ömsesidig uppsägningsrätt och som i sammanlagt fem år tjänstgjort å ifrågavarande eller annan likartad tjänst.

Den i Kungl. Maj:ts skrivelse åberopade § 33 mom. 2 av folkskolestadgan innehåller endast föreskrifter rörande ogift lärare eller lärarinna. Medgivandet av undantag från avgiftsplikt torde emellertid få anses gälla gifta lärare och lärinnor lika väl som ogifta, så länge de kvarstå i understödsanstalten.

Grupp c. Den tredje gruppen omfattar lärare och lärarinnor i slöjd vid den allmänna folkundervisningen.

Dessa lärare och lärarinnor anställas efter med vederbörande skolstyrelse upprättat avtal, antingen med rätt för skolstyrelsen att dem entlediga eller ock med garanti att av skolstyrelsen kunna entledigas endast av sådana orsaker, som omförmälas i folkskolestadgan § 32.

De senare av dessa lärare och lärarinnor äro undantagna från avgiftsplikt, men ej de förra.

Självfallet torde få anses vara, att de, som redan uppbära understöd från anstalten jämväl äro undantagna från avgiftsplikt till den allmänna pensionsförsäkringen.

Att iakttaga är att hustru till delägare i småskollärares med flera ålderdomsunderstödsanstalt icke är från avgiftsplikt undantagen.

I överensstämmelse med vad som anförts ovan under punkt 1 i detta meddelande äger pensionsnämndsordförande, därest uppbörd utsatts att hållas först efter den 7 oktober 1914, dagen för Kungl. Maj:ts förenämnda brev, att i enlighet med ovan angivna grunder befria lärare och lärarinnor från erläggande av avgift. Har avgiften redan erlagts, äger pensionsnämndsordförande efter hemställan från samma lärare och lärarinnor förklara, att de rätteligen icke varit pliktiga att erlagga avgiften, varefter de äga att i vederbörlig ordning återbekomma avgiften (se under punkt 1).

4. *Pensionsavgift för utrikes eller på okänd ort vistande personer.* För samtliga de personer, som i den enligt 14 § pensionsförsäkringslagen upprättade förteckning påförts pensionsavgift och som icke blivit därifrån i vederbörlig ordning befriade, skola avgifter redovisas, oavsett om vederbörande avgiftspliktiga vistas utomlands, t. ex. i Amerika, eller på okänd ort. Då mantalslängden ligger till grund för berörda förteckning, är det sålunda av största vikt att tillse, att endast sådana personer mantalsskrivas inom kommunen, vilka lagligen skola därstädes föras i mantal.

5. *Numrering av ärenden under år 1915.* Det synes lämpligt att börja numreringen av ärenden, som inkomma till pensionsnämndernas ordförande under år 1915 och som böra införas i registret, med n:r 1. Första ansökningsärendet för år 1915 bör alltså erhålla nummer 1/1915.

I den förteckning över pensionstagare, som pensionsnämndsordförande enligt 26 § i lagen skall föra, torde det däremot vara lämpligt att använda fortlöpande nummer från det ena året till det andra.

6. *Läkarutlåtande och läkarundersökning.* Av förekommen anledning erinras pensionsnämndernas ordförande om, att Pensionsstyrelsen i enlighet med vad som anförts i meddelanden n:r 14 punkt 6 bestrider kostnaden för läkarundersökning endast i fall, där fråga är om sjukvårdande åtgärder, i vilka fall Styrelsen själv direkt anmodar läkaren att verkställa undersökningen. Läkarintyg i vanliga pensionsärenden bekostas således icke av Pensionsstyrelsen.

Pensionsstyrelsen har i meddelanden n:r 14 punkt 7 framhållit lämpligheten av, att läkarintyg, som skola åtfölja vanliga pensionsärenden, avfattas enligt samma formulär, som fastställts för fall, där fråga är om sjukvårdande åtgärder. Pensionsstyrelsens förråd av blanketter för läkarintyg medger dock icke, att ytterligare exemplar därav tillhandahållas nämnderna från Pensionsstyrelsen. Detsamma gäller beträffande blanketter för pensionsnämndsutlåtande i sjukvårdsärenden. Blanketterna ifråga kunna erhållas bl. a. hos A.-B. Hasse W. Tullberg, Stockholm.

Styrelsen har under övervägande att på grund av från flera håll framställda önskemål låta utarbeta ett förkortat formulär, avsett att användas för läkarutlåtande i vanliga pensionsärenden och att till landets läkare utsända anvisningar angående de synpunkter, som av dem böra beaktas vid avfattande av utlåtanden i dylika ärenden.

7. *Upplysningar från pensionsnämndsordförande i annat pensionsdistrikt.* Om person, som ingiver ansökan om pension till pensionsnämnden i det distrikt, där han senast blivit mantalsskriven, t. ex. under en längre tid varit boende inom annat pensionsdistrikt, är det ofta behöfligt för förstberörda pensionsnämnd, som skall avgöra ärendet, att om sökanden erhålla upplysningar från den pensionsnämnd, inom vars distrikt sökanden är boende och som därför lättare är i stånd att inhämta närmare upplysningar om sökanden.

För att erhålla sådana upplysningar torde den pensionsnämnd, som har att behandla ansökningen, böra vända sig direkt till ordföranden i pensionsnämnden i det distrikt, inom vilket sökanden är boende, vilken sistnämnda pensionsnämndsordförande, såvitt möjligt, bör tillhandagå med de begärda upplysningarna. Skulle i något fall svårigheter möta att direkt från pensionsnämndens ordförande erhålla upplysningarna, torde den pensionsnämnd, som har att behandla ansökningen, göra framställning i ärendet till Pensionsstyrelsen.

8. *Utseende av personer, som äga befogenhet avgiva s. k. lernadsintyg.* Pensionsnämndernas ordförande erinras om stadgandet i instruktionen för pensionsnämnderna § 7 angående utseende av vissa personer, vilka skola äga befogenhet att avgiva i nämnda stadgande omförmält intyg. I § 4 i bestämmelser för utbetalning av pension (intagna i varje pensionsbrev) återfinnas ytterligare bestämmelser rörande ifrågakvarande intyg.

9. *Meddelanden till pensionsnämnder.* I och för fastställande av den för ordförandesuppleanter och ordinarie ledamöter i pensionsnämnder avsedda upplagan av meddelanden till pensionsnämnder torde de pensionsnämndsordförande, vilka icke för ordförandesuppleanten och nämnda ledamöter förut rekvisiterat dylika exemplar, men för deras räkning önska erhålla sådana, lämna uppgift härom till Pensionsstyrelsen före den 15 nästkommande mars.

10. *Pensionsstyrelsens förslag till lagändringar m. m.* Då Pensionsstyrelsen som regel till pensionsnämndsordförandena utsänder tryckta avskrifter av sådana skrivelser till Kungl. Maj:t, som avse förslag till viktigare lagändringar eller reformer inom pensionsförsäkringsverksamheten, sker detta för att lämna pensionsnämnderna tillfälle att, innan beslut i dylik fråga fattas, få avgiva yttrande samt framställa eventuella erinringar.

Det är därför lämpligt, att dylika skrivelser, som ingått till pensionsnämndsordförande, meddelas pensionsnämnden vid nästkommande sammanträde, och att ordföranden sedermera till Pensionsstyrelsen meddelar de yttranden, som därvid framkommit.

11. *De nya formulären för pensionsansökan och pensionsnämndsutlåtande.* Erfarenheten från det gångna årets verksamhet har givit vid handen behovet av ändrade formulär för pensionsansökan och pensionsnämndsutlåtande. Under år 1914 har i allmänhet varit fråga endast om ansökningar om understöd jämlikt 33 § pensionsförsäkringslagen. Under år 1915 förekomma utom dylika ansökningar även ansökningar om avgiftspension med eller utan pensionstillägg. Pensionsstyrelsen har emellertid funnit det vara mest praktiskt att vid fastställande av nya formulär tillse vidare icke skilja på sådana, som röra pension och pensionstillägg, och sådana, som avse endast understöd.

Vad däremot angår ökning eller minskning av pension eller understöd torde särskilda mindre formulär härför komma att inom närmaste tiden upprättas.

Med hänsyn till att nya erfarenheter alltjämt göras rörande formulärens uppställning och innehåll samt att desamma i följd härav efter någon tid torde behöva ytterligare omredigeras äro de nya formulären avsedda att gälla endast under år 1915.

Beträffande de särskilda frågorna i formulären — såväl de för ansökning som de för pensionsnämndsutlåtande — har det visat sig, att frågorna i de gamla formulären varit alltför knapphändiga. Vid pensionsärendenas behandling hava uppgifter rörande viktiga, på ärendenas avgörande inverkan förhållanden saknats, vilket allt åstadkommit en omfattande frågeprocedur från Pensionsstyrelsens sida och därigenom betydligt ökat arbetet för såväl Styrelsen som nämnderna. Även har därigenom avgörandet av ansökningarna fördröjts. En stor del av dessa olägenheter torde säkerligen kunna undanröjas genom att såväl sökande som nämnd få besvara mera direkta och uttömmande frågor i formulären. Härigenom erhålles en mera överskådlig bild av den sökandes levnadsförhållanden, något som givetvis vid ärendets avgörande är av stor betydelse.

Ansökningsformulärets rubrik har förändrats till »Ansökning om pension enligt lagen om allmän pensionsförsäkring den 30 juni 1913». Säsom framgår av anm. 1 på första sidan av ansökningsformuläret skall emellertid formuläret användas även då understöd enligt 33 § sökes.

Som bekant är numera fastställt särskilt formulär för prästbevis, som skall bifogas pensionsansökan. Enligt detta formulär skall i prästbeviset angivas bl. a. sökandens födelseort, och har det därför icke ansetts nödigt att upptaga någon särskild fråga härom i ansökningsformuläret. Likaså är förhållandet med frågan om sökandens medborgarskap. Vissa uppgifter förekomma emellertid både i ansökningshandlingarna och i prästbeviset. Det är av vikt, att pensionsnämndsordförande, innan ansökningshandlingarna insändas till Styrelsen, tillser, att de uppgifter, som finnas både i prästbeviset och i ansökningshandlingarna, stämma överens eller, därest så ej är förhållandet, om möjligt bringas i överensstämmelse med varandra. Detta gäller särskilt uppgifterna om sökandens födelsedag och -år samt för- och tillnamn.

Vissa statliga och kommunala åtgärder under kristiden.

(Forts.)

1. Statens arbetslöshetskommission.

Hos Statens arbetslöshetskommission hava från olika hjälpkommittéers sida framställtts åtskilliga förfrågningar rörande tillämpningen av Kungl. kungörelsen den 28 september 1914 angående arbetslöshetsunderstöd samt rörande vissa därmed sammanhängande spörsmål. Då kommissionen erfarit, att man även på andra håll önskat erhålla närmare upplysningar i ämnet, har kommissionen ansett sig böra till länsjälpkommittéernas kännedom bringa resultaten av sina överläggningar i vad de röra spörsmål av allmänna intresse.

Arbetslöshetskommissionen beslöt sålunda på sammanträde i januari 1915 att uttala:

att det i § 9 av nämnda kungörelse förekommande uttrycket »per dag» omfattar såväl helg- som vardagar;

att i regel 6 arbetslöshetsdagar i följd böra anses utgöra förutsättning för understöds erhållande; med iakttagande dock att icke genom alltför sträng tillämpning härav personer avskräckas från att söka förskaffa sig tillfällig arbetsinkomst;

att personer, som för sin utkomst varit hänvisade till arbete av mera tillfällig beskaffenhet — t. ex. hjälphustrur, handräkningsarbetare o. dyl. — och vilka nu fått vidkännas väsentlig begränsning i dessa sina arbetstillfällen, må ur understödsynpunkt kunna betraktas såsom arbetslösa. Vid understödsbeloppens bestämmande bör dock hänsyn tagas till den inkomst sökanden eventuellt kan fortfarande erhålla;

att, där tvivel föreligger om sökandes arbetsförhet (på grund av hög ålder, genomgången sjukdom el. dyl.), denne kan åläggas styrka sig vara arbetsför;

att person, som på grund av brister i personligt uppförande ej kan erhålla anställning eller få behålla sådan, icke kan anses vara oförvällat arbetslös;

att säsongarbetare icke få anses sakna understödsrätt, men att vid bedömande av sådana arbetares ansökan hänsyn bör tagas till, huruvida arbetssäsongen till äventyrs icke försämrats genom krisen;

att person, som under längre tid före krisen ej haft stadigvarande arbete, eller ofta byter plats och av arbetsgivare ej kan erhålla goda vitsord, ej bör erhålla understöd i denna form;

att den, som efter den 15 augusti själv uppsagt sin plats och ej kan ange särskilda skäl härfor, ej kan betraktas som oförvällat arbetslös;

att arbetare, som vägrar mottaga arbete till lägre lön, än vad för arbetsstället gällande kollektivavtal (eller genom vederbörlig överenskommelse mellan parterna eventuellt modifierat avtal) stadgar, må betraktas såsom oförvällat arbetslös;

att arbetare, som vid arbetsställe, där kollektivavtal ej gäller, vägrar mottaga arbete till oskäligt nedsatt lön, må betraktas såsom oförvällat arbetslös. Vägran att mottaga nödhjälsarbete (jfr § 3) till för sådant bestämd lön medför förlust av rätt till understöd;

att sökande, som äger ej försörjningspliktiga anförvanter i god ekonomisk ställning, icke bör tilldelas understöd, förrän hjälpkommittén genom (skriftlig) vädjan till dessa konstaterat, att han icke från dem erhåller understöd till sin nödtorftiga utkomst;

att avsiktligt meddelade felaktiga uppgifter eller underlåtenhet att meddela sådana, i regel böra utgöra hinder för understöds bekommande, men att, där felaktigheten eller underlåtenheten anses bero på bristande kännedom, understöd kan lämnas;

att understöd ej må utgå till person med regelbundet arbete, i annat fall än under utbildningstid vid arbete, som särskilt anordnats såsom nödhjälpsarbete och icke lämnar nödortfölg utkomst;

att den, som ej fullgjort lagstadgad försörjningsplikt, t. ex. gentemot sitt barn, ej bör ifrågakomma att erhålla understöd;

att i regel hinder ej bör möta för understödstagare att erhålla understöd jämväl för fosterbarn, för vilket annan ersättning ej åtnjutes.

Ett cirkulär med återgivande av dessa punkter utsändes till länshjälpkommittéerna och de kommunala hjälpkommittéerna för kännedom.

Understödsverksamheten för arbetslösa.

Enligt vad till socialstyrelsen ingångna rapporter giva vid handen, hade understödsverksamhet för arbetslösa i enlighet med kungl. kungörelsen den 28 september 1914 intill den 1 april 1915 anordnats i de kommuner, som äro upptagna i nedanstående tablå, vilken tillika utvisar de hittills utbetalda och till socialstyrelsen inrapporterade understödsbeloppen till arbetslösa.

Understödsverksamhetens omfattning till utgången av mars 1915 (1 kronor).

Län och kommun.	Understödsbelopp.			Län och kommun.	Understödsbelopp.		
	Kontant.	In natura.	Tillsammans.		Kontant.	In natura.	Tillsammans.
	Kr.	Kr.	Kr.		Kr.	Kr.	Kr.
Stockholms stad . .	125 283	276 500	401 783	Söderköping	353	341	694
<i>Stockholms län.</i>				Skänninge	77	231	308
Södertälje	205	—	205	Östra Eneby	201	3 847	4 048
Vaxholm	719	—	719	<i>Jönköpings län.</i>			
Sundbyberg	739	93	832	Jönköping ¹	32	—	32
Saltsjöbaden ¹	—	508	508	Vetlanda ¹	—	49	49
Lidingö	602	2 119	2 721	<i>Kronobergs län.</i>			
Solna	184	10 312	10 496	Växjö	365	993	1 358
Bromma	4 859	10	4 869	<i>Kalmar län.</i>			
Huddinge ¹	27	—	27	Kalmar	—	3 781	3 781
Täby	123	1	124	Västervik	1 504	446	1 950
Östertälje	94	—	94	Vimmerby ¹	106	—	106
Vallentuna	—	20	20	Nybro ¹	26	38	64
<i>Uppsala län.</i>				Vena	1 255	—	1 255
Älvkarleby	—	17	17	Döderhult	592	—	592
<i>Södermanlands län.</i>				Hallingeberg	1 647	—	1 647
Nyköping	3 475	41	3 516	Persnäs	19	141	160
Eskilstuna	1 884	—	1 884	Högsby ¹	104	—	104
Flen	268	—	268	<i>Blekinge län.</i>			
Sköldinge ¹	16	—	16	Karlskrona	2 105	249	2 354
Lilla Mellösa	264	—	264	Ronneby	119	172	291
Torshälla landsförs. .	12	—	12	Jämshög	—	310	310
<i>Östergötlands län.</i>				Ronneby landsförsaml.	32	72	104
Linköping	228	13 161	13 389	Bräcke-Hoby ¹	30	—	30
Norrköping	559	26 978	27 537	Mörum ¹	22	—	22
				Kyrkhult	55	—	55

¹ Under mars månad har något understöd ej utbetalats.

Län och kommun.	Understödsbelopp.			Län och kommun.	Understödsbelopp.		
	Kontant.	In natura.	Tillsammans.		Kontant.	In natura.	Tillsammans.
<i>Kristianstads län.</i>	Kr.	Kr.	Kr.	<i>Västmanlands län.</i>	Kr.	Kr.	Kr.
Kristianstad	59	—	59	Västerås ¹	12	—	12
Ängelholm	863	351	1 214	Köping	1 889	—	1 889
Hässleholm ¹	30	—	30	S:t Iljan o. Lundby .	54	—	54
Åhus	26	—	26	<i>Kopparbergs län.</i>			
Örkened	134	—	134	Falun	2 158	15	2 173
Stoby ¹	320	—	320	Hedemora ¹	30	—	30
Gråmanstorp ¹	10	—	10	St. Tuna o. Borlänge	—	2 608	2 608
<i>Malmöhus län.</i>				<i>Gävleborgs län.</i>			
Malmö	106 731	—	106 731	Gävle	1 302	1 455	2 757
Hälsingborg	6 676	169	6 845	Söderhamn	1 317	1 693	3 010
Lund	9 792	1 849	11 641	Hudiksvall	185	305	490
Landskrona	2 784	2 714	5 498	Hälsingtuna	72	—	72
Ystad	891	885	1 776	Norråla	602	36	638
Eslov	65	—	65	Söderåla	115	—	115
Svedala	101	—	101	Arbrå ¹	10	—	10
<i>Hallands län.</i>				Forssa	40	—	40
Halmstad	923	116	1 039	Hille	5	83	88
Varberg	427	—	427	Idenor	153	—	153
<i>Göteborgs o. Boh. l.</i>				Hamrånge ¹	4 306	—	4 306
Göteborg	23 179	—	23 179	Valbo	91	—	91
Uddevalla	2 028	—	2 028	Gnarp	25	109	134
Lysekil	—	557	557	<i>Västernorrlands län.</i>			
Foss	203	—	203	Härnösand	943	1 094	2 037
Tossene	449	—	449	Sundsvall	1 501	2 841	4 342
Lommelanda	795	755	1 550	Borgsjö	191	1 765	1 956
Skee I	1 637	—	1 637	Grundsunda ¹	65	—	65
Skee II	428	—	428	Alnö	570	620	1 190
Näsinge	1 360	469	1 829	Torp ³	66	8	74
Tjärnö	728	—	728	Timrå	463	20	483
Örgryte ³	5 277	—	5 277	Säbrå	1 330	108	1 438
Lyse ¹	5	—	5	<i>Jämtlands län.</i>			
<i>Älvsborgs län.</i>				Sunne	45	—	45
Vänersborg	22	—	22	<i>Västerbottens län.</i>			
Borås	1 923	—	1 923	Umeå	158	131	289
Torpa	89	—	89	Byske	2 329	—	2 329
<i>Värmlands län.</i>				<i>Norrbottens län.</i>			
Karlstad	127	—	127	Luleå	144	509	653
Kristinehamn ¹	10	—	10	Nedertorneå ¹	70	—	70
<i>Skaraborgs län.</i>				Gällivare	580	3 527	4 107
Mariestad	93	—	93	Jukkasjärvi (Kiruna)	2 824	162	2 986
<i>Örebro län.</i>				Överkalix	297	—	297
Örebro	—	484	484	Piteå landsförs. . . .	364	255	619
Askersund	—	110	110	<i>Summa 118 kommuner</i>			
Nora	30	—	30	<i>Summa</i>	840 860	866 233	707 098
Kil ¹	93	—	93				
Ljusnarsberg	61	—	61				

¹ Under mars månad har något understöd ej utbetalats.² Uppgift saknas för tiden ²⁵/_s—³⁰/_s 1915.³ , , , mars månad 1915.

Utbetalning av arbetslöshetsunderstöd hade sålunda intill den 1 april 1915 förekommit i 118 kommuner, därav 55 städer och köpingar samt 63 landskommuner, med ett sammanlagt belopp av 707 093 kr., varav 340 860 kr. utgått i kontant understöd och 366 233 kr. i naturaunderstöd. Antalet kommuner har alltså sedan föregående månad ökats med 10 och det totala understödsbeloppet stigit med omkring 160 000 kr. Under mars månad hava 22 kommuner helt och hållet eller tillsvdare upphört med att utbetala understöd. De anförda siffrorna måste fortfarande liksom hittills betraktas såsom preliminära.

Den lokala understödsverksamhetens organisation och verksamhet.

VIII. Sundsvall.

Arbetslöshets- och hjälpkommittén i Sundsvall består, förutom ordförande, av 11 av stadsfullmäktige utsedda ledamöter. Vid sitt första sammanträde den 3 september 1914 uppdelades kommittén i två utskott, det ena för att utröna arbetslösheten inom staden bland männen samt föreslå eller vidtaga åtgärder för dess minskande, det andra med uppgift att söka skaffa sysselsättning åt kvinnor samt att bereda arbetslösa, såväl män som kvinnor, understöd, då lämpligt arbete ej kunnat anvisas. Såsom hjälpbyrå för undersökning av de hjälpsökandes behov och för understödens utdelande fungerar »Kvinnornas uppbåd», vartill de flesta kvinnoföreningar i staden anslutit sig.

Samarbete har anordnats med fattigvårdsstyrelsen och stadens arbetsförmedling. Likaledes står kommittén genom stadens byggnadschef, som är ledamot i densamma, i förbindelse med drätselkammaren och hamnstyrelsen, under vilkas överinseende stadens samtliga arbeten stå.

Till understödsverksamheten hava stadsfullmäktige anslagit 1 000 kr. — ett belopp å 2 000 kr. har under mars månad ytterligare begärts — varjämte genom insamlingar och i gåvor infutit sammanlagt 5 000 kr.

Understöd började utdelas vid utgången av november 1914. Dessförinnan hade dock fattigvårdsstyrelsen till sådana familjer och enskilda, som på grund av inkallelserna till krigstjänst kommit i svårigheter, utdelat c:a 3 000 kr. utav fattigunderstöds karaktär. En mindre del av nämnda summa lämnades såsom lån.

I nedanstående sammanställning redovisas understödsverksamheten under tiden 30 november 1914—26 mars 1915

Tid.	Kontant understöd. Kr.	Understöd in natura. Kr.	Till- sammans. Kr.
30/11—4/12 1914	54·00	34·00	88·00
7/12—11/12 »	51·00	46·00	97·00
14/12—18/12 »	89·50	190·50	280·00
21/12—24/12 »	195·00	357·75	552·75
4/1—8/1 1915	111·00	120·50	231·50
11/1—16/1 »	153·00	229·50	382·50
18/1—22/1 »	78·00	179·50	257·50
25/1—30/1 »	84·00	196·50	280·50
1/2—6/2 »	70·00	169·00	239·00
8/2—12/2 »	12·00	152·10	164·10
15/2—19/2 »	75·00	139·36	214·36

Tid.	Kontant understöd. Kr.	Understöd in natura. Kr.	Till- sammans. Kr.
22 ² — 26 ² 1915	68.00	202.20	270.20
1 ³ — 5 ³ »	117.00	170.00	287.00
8 ³ — 12 ³ »	171.00	241.50	412.50
15 ³ — 19 ³ »	58.00	195.00	253.00
22 ³ — 26 ³ »	114.80	217.50	332.30
<i>Summa</i>	1 501.30	2 840.91	4 342.21

Den stagnation å arbetsmarknaden, som vid krisens början inträffade i Sundsvall, övervanns ganska hastigt, men med den kallare årstidens inträdande började läget åter försämrans. Redan vid krisens inträdande igångsattes emellertid ofördröjligen kommunala arbeten i den utsträckning, som erfordrades för att bereda sysselsättning åt alla män, som därtill anmälde sig. Arbetslösa kvinnor erhöles genom »Kvinnornas uppbåd» sömnads- och stickningsarbeten för landstormens beklädnad. I början av januari 1915, då anslagen till kommunala arbeten för året blevo tillgängliga, igångsattes alla sådana arbeten, som kunna utföras vintertid. Härigenom fingo de flesta arbetslösa inom staden sysselsättning.

IX. Alnö och Sköns kommuner.

I Alnö och Sköns kommuner i Västernorrlands län har under den gångna vintern rätt omfattande arbetslöshet på grund av att ett flertal av de inom dessa kommuner belägna sågverken inställt eller minskat driften.

I Alnö beslöt kommunalstämman den 30 augusti 1914 att tillsätta en arbetslöshets- och hjälpkommitté, och utsågos 11 personer till ledamöter i densamma.

Av brist på medel kunde kommittén ej börja utdela understöd förrän mot mitten av december månad, då kommunen beviljade 1 000 kr. för understödsverksamheten. För dennas fortsatta bedrivande har kommunen sedermera av landstinget erhållit ett lån å 5 000 kr., varförutom frivilliga gåvor till ett sammanlagt belopp av omkring 400 kr. ställts till kommitténs förfogande.

Understödsverksamhetens omfattning framgår för tiden från den 12 december 1914 till den 31 mars 1915 av efterföljande sammanställning.

Tid.	Antalet understöds- tagare.	Kontant understöd. Kr.	Understöd in natura. Kr.	Till- sammans. Kr.
12 ¹² — 21 ¹² 1914	40	10.00	70.00	80.00
1 ¹ — 10 ¹ 1915	120	147.00	145.00	292.00
11 ¹ — 17 ¹ »	9	10.00	80.00	90.00
18 ¹ — 24 ¹ »	12	25.00	75.00	100.00
1 ² — 7 ² »	24	55.00	125.00	180.00
8 ² — 14 ² »	3	—	20.00	20.00
15 ² — 21 ² »	12	56.00	10.00	66.00
22 ² — 28 ² »	11	38.00	25.25	63.25
1 ³ — 7 ³ »	13	45.00	30.00	75.00
8 ³ — 14 ³ »	10	47.75	5.00	52.75
15 ³ — 22 ³ »	7	10.00	35.00	45.00
23 ³ — 31 ³ »	18	126.45	—	126.45
<i>Summa</i>	570.20	620.25	1 190.45	

Sedan januari månad hava dessutom 250 barn inom kommunen erhållit fri bespising i därvarande folkök.

Sköns sockens kommunalstämma tillsatte likaledes den 30 augusti 1914 arbetslöshets- och hjälpkommitté, bestående, förutom ordföranden, av 10 personer. Kommit-

tén beslöt omedelbart att upprätta en arbetsbyrå, som skulle samverka med länets arbetsförmedling. Ett lån å c:a 300 kronor upptogs för täckande av kommitténs första utgifter.

Under december månad 1914 utlämnades i understöd till 8 familjeförsörjare kontant 180 kr. och in natura 9 kr. 59 öre. Under januari erhöles 21 försörjningspliktiga 185 kr. i kontant understöd. Berörda understöd hava emellertid ej utgått i enlighet med föreskrifterna i k. kungörelsen den 28 september 1914.

Sköns kommun söker i första hand bispringa de arbetslösa genom anordnande av nödhjulsarbete. Vid början av januari beviljade kommunalstämman 5 000 kr. till nödhjulsarbeten, och vid mitten av månaden igångsattes sådana, bestående av makadamslagning.

I kommunens folkskolor har under vintern grötbespisning för skolbarnen varit anordnad.

X. Sundbyberg.

Den av kommunalstämman valda arbetslöshets- och hjälpkommittén består av 6 personer förutom ordföranden. Denne och två ledamöter bilda arbetsutskottet, som är tillgängligt för de hjälpsökande en timme varje förmiddag. Samtidigt utövar utskottet en provisoriskt anordnad arbetsförmedling.

Vid fabrikerna i Sundbyberg har arbetstillgången under den gångna vintern varit ringa. Driften har vanligen varit inskränkt till hälften. Under de sista månaderna av år 1914 sysselsattes 35 arbetare vid av kommunen anordnade bergsprängnings-, schakt-, stenhuggnings- och dylika arbeten. I januari ökades arbetsstyrkan till 46 man.

Understödsverksamheten för arbetslösa började den 7 oktober 1914. De utbetalta veckounderstöden från denna datum till och med den 28 mars 1915 utvisas av efterföljande tabell.

Tid.	Antalet understöds- tagare.	Kontant understöd. Kr.	Understöd in natura. Kr.	Till- sammans. Kr.
7, 10—14, 10 1914	4	10·85	—	10·85
15, 10—21, 10 »	4	10·85	—	10·85
22, 10—28, 10 »	4	10·85	—	10·85
29, 10—4, 11 »	8	14·70	5·60	20·30
5, 11—14, 11 »	12	39·05	5·60	44·65
15, 11—21, 11 »	2	5·60	4·30	9·90
22, 11—28, 11 »	11	41·30	—	41·30
29, 11—5, 12 »	22	65·20	—	65·20
6, 12—12, 12 »	21	60·90	5·60	66·50
13, 12—19, 12 »	19	53·55	4·80	58·35
20, 12—26, 12 »	13	38·15	—	38·15
27, 12—2, 1 1915	4	14·70	—	14·70
3, 1—9, 1 »	6	16·45	5·60	22·05
10, 1—16, 1 »	11	40·65	5·60	46·25
17, 1—24, 1 »	4	16·80	5·60	22·40
25, 1—30, 1 »	5	24·15	—	24·15
31, 1—6, 2 »	14	37·80	15·40	53·20
7, 2—13, 2 »	7	23·10	10·60	33·70
14, 2—20, 2 »	9	24·50	5·60	30·10
21, 2—27, 2 »	6	19·25	5·60	24·85
28, 2—6, 3 »	16	51·80	—	51·80
7, 3—13, 3 »	17	57·40	—	57·40
14, 3—20, 3 »	6	21·35	7·35	28·70
21, 3—28, 3 »	12	40·25	5·60	45·85
<i>Summa</i>	750·20	92·85	832·05	

Sjömansyrket i Sverige.¹

I serien av de arbetsstatistiska specialundersökningarna, vilka huvudsakligen avsett arbets- och löneförhållanden inom skilda näringsgrenar av större betydelse, har socialstyrelsen utfört en undersökning angående sjömansyrket i Sverige, varav *del I*, berörande mera allmänna förhållanden ombord, i dagarna offentliggjorts. I fråga om tiden hänför sig denna undersökning närmast till augusti och september månader 1911 men har kompletterats med en del uppgifter av senare datum. *Del II*, som huvudsakligen avser sjömännens individuella förhållanden, utkommer senare under årets lopp.

Undersökningens omfattning. Undersökningen berör tillsammans 2 367 fartyg om minst 20 nettoton med en bruttodräktighet av 1 011 242 ton och en bemanning av 21 499 man, vartill komma 150 bogserfartyg under 20 nettoton med 521 mans besättning. Sammanlagda antalet redovisade fartyg uppgår sålunda till 2 517 och deras bemanning till 22 020 man.

De undersökta fartygen utgjordes av 1 118 ångfartyg om 843 671 bruttoton och 1 143 segelfartyg om 153 608 bruttoton samt dessutom 19 motorfartyg, 23 segelfartyg med hjälpmaskin, 64 pråmfartyg och 150 bogserfartyg under 20 nettoton. Bemanningen å ångfartygen uppgick till 16 002 och å segelfartygen till 5 202 man samt å övriga fartyg till sammanlagt 816 man.

Av samtliga i 1911 års skeppslista upptagna fartyg om 20 nettoton och däröver berör undersökningen icke mindre än fyra femtedelar (79·0 %) samt 93·1 % av dessa fartygs bruttodräktighet. I fråga om ångfartygen omfattar undersökningen nio tiondelar (89·8 %) och beträffande segelfartygen nära tre fjärdedelar av de i skeppslistan upptagna fartygen. Motsvarande siffror för bruttodräktigheten utgjorde resp. 96·5 och 81·6 %. I betraktande av de betydande svårigheter, varmed primärmaterialets införskaffande varit förenat, torde detta resultat få anses såsom synnerligen gynnsamt.

Antal fartyg, tonnage och bemanning inom olika dräktighetsgrupper. I tabellen å nästföljande sida lämnas en översikt av samtliga av undersökningen berörda ång- och segelfartyg med avseende på fartygsantal, tonnage och bemanning inom olika *dräktighetsgrupper*, beräknade efter bruttotonnaget.

¹ Utgör en sammanfattning av huvudinnehållet av den i dagarna av socialstyrelsen i serien »Sveriges officiella statistik: socialstatistik» utgivna publikationen *Sjömansyrket i Sverige*, del I.

Antal fartyg, tonnage och bemanning inom olika dräktighetsgrupper.

Dräktighetsgrupp. Bruttoton.	Ångfartyg.				Segelfartyg.			
	Antal fartyg.	Brutto- ton.	Netto- ton.	Beman- ning.	Antal fartyg.	Brutto- ton.	Netto- ton.	Beman- ning.
<i>Absoluta tal.</i>								
20—50	41	1 540	950	201	313	11 958	9 968	732
50—100	161	11 938	6 510	1 092	395	28 421	23 896	1 375
100—200	248	39 655	24 582	2 625	212	28 761	24 937	1 137
200—300	97	23 035	15 116	1 286	98	24 261	21 555	722
300—400	55	19 419	12 813	740	65	22 272	19 849	558
400—500	44	19 823	13 349	680	29	12 887	11 543	276
500—700	71	42 049	28 783	1 195	14	7 907	7 156	153
700—1 000	74	62 212	43 538	1 286	11	9 279	8 487	141
1 000—2 000	235	336 179	238 307	4 363	5	5 766	5 316	81
2 000—3 000	48	113 076	83 706	1 085	1	2 096	1 876	27
Över 3 000	44	174 745	126 937	1 449	—	—	—	—
Summa	1 118	843 671	594 591	16 002	1 143	153 608	134 583	5 202
<i>Relativa tal.</i>	%.	%.	%.	%.	%.	%.	%.	%.
20—50	3·7	0·2	0·2	1·3	27·4	7·8	7·4	14·1
50—100	14·4	1·4	1·1	6·8	34·6	18·5	17·8	26·4
100—200	22·2	4·7	4·1	16·4	18·5	18·7	18·5	21·9
200—300	8·7	2·7	2·5	8·0	8·6	15·8	16·0	13·9
300—400	4·9	2·3	2·2	4·6	5·7	14·5	14·8	10·7
400—500	3·9	2·3	2·2	4·2	2·5	8·4	8·6	5·3
500—700	6·4	5·0	4·9	7·5	1·2	5·1	5·3	2·9
700—1 000	6·6	7·4	7·3	8·0	1·0	6·0	6·3	2·7
1 000—2 000	21·0	39·9	40·1	27·3	0·4	3·8	3·9	1·6
2 000—3 000	4·3	13·4	14·1	6·8	0·1	1·4	1·4	0·5
Över 3 000	3·9	20·7	21·3	9·1	—	—	—	—
Summa	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0

Såsom grupperna här anordnats, fanns största antalet ångfartyg eller 22·2 % inom dräktighetsgruppen 100—200 bruttoton och det största antalet segelfartyg inom dräktighetsgruppen 50—100 ton. Endast 18·1 % av ångfartygen, men 62·0 % av segelfartygen voro under 100 ton. — Med hänsyn till dräktigheten, vilken bäst torde uttrycka de olika gruppernas verkliga betydelse, intog bland ångfartygen gruppen 1 000—2 000 ton det främsta rummet med 39·9 % av hela det redovisade tonnaget och bland segelfartygen grupperna 50—100 och 100—200 ton med resp. 18·5 och 18·7 %. Segelfartygen under 100 ton räknade sammanlagt 26·3 % men ångfartygen under samma tontal alle-

nast 1·6 % av bruttotonnaget. — I fråga om bemanningen kommo bland ångfartygen grupperna 1 000—2 000 och 100—200 ton främst med resp. 27·3 och 16·4 % samt bland segelfartygen grupperna 50—100 och 100—200 ton med resp. 26·4 och 21·9 %.

Inom den lägsta dräktighetsgruppen mätte ångfartygen i genomsnitt 37·6 och inom den högsta 3 971·5 bruttoton. För segelfartygen voro motsvarande siffror resp. 38·2 och 2 096·0 bruttoton. Bemanningen å ångfartygen utgjorde inom den lägsta gruppen i genomsnitt 4·9 man per fartyg och inom den högsta 32·9 man. För segelfartygen voro siffrorna resp. 2·3 och 27·0. Bemanningens antal ökades sålunda ej på långt när i samma omfattning som tonnaget. I fråga om bruttotonnaget voro ångfartygen inom den högsta dräktighetsgruppen över 100 gånger större än inom den lägsta, medan bemanningen inom den förra gruppen endast var ungefär 7 gånger större än inom den senare. För segelfartygen, som i genomsnitt hade en mindre besättning än ångfartyg av motsvarande storlek, gäller i stort sett detsamma.

Förhållandena i detta hänseende ombord å ångfartygen och segelfartygen åskådliggöras närmare av nedanstående översikt, vari uträknats, huru många man som i genomsnitt komma på 100 bruttoton inom olika dräktighetsgrupper.

Dräktighetsgrupp.	Ångfartyg.	Segelfartyg.
	Antal man per 100 bruttoton.	
20—50	13·1	6·1
50—100	9·1	4·8
100—200	6·6	4·0
200—300	5·6	3·0
300—400	3·8	2·5
400—500	3·4	2·1
500—700	2·8	1·9
700—1 000	2·1	1·5
1 000—2 000	1·3	1·4
2 000—3 000	1·0	1·3
Över 3 000	0·8	—
	Summa 1·9	3·4

Jämföres först bemanningen å ångfartygen med densamma å segelfartyg av motsvarande storlek, framgår av sammanställningen, att inom de båda lägsta dräktighetsgrupperna var bemanningen å ångfartygen mer än dubbelt så stor som å segelfartygen, varefter skillnaden inom följande dräktighetsgrupper successivt avtager, så att bemanningen å fartyg inom dräktighetsgruppen 1 000—2 000 ton var ungefär lika stor å ång- och segelfartyg. En huvudsaklig anledning till att de lägre dräktighetsgrupperna bland ångfartygen hade att uppvisa så jämförelsevis höga genomsnittssiffror för bemanningen torde få sökas däri, att en stor del av dessa fartyg utgjordes av passagerarefartyg, vilka hade en jämförelsevis talrik köks- och uppasserskepersonal.

Antal fartyg, tonnage och bemanning inom olika farter. Med ledning av de uppgifter, fartygsbefälhavarna avgivit på framställd fråga, mellan vilka orter fartyget vanligen går, hava fartygen hänförts till fyra olika *farter*. Denna fartsindelning har verkstälts enligt de grunder, som föreslagits av 1906 års sjöfartssäkerhetskommitté. Vid bestämmandet av olika farter har hemlandet tagits som utgångspunkt.

Till kust- och inrefart hava sålunda hänförts alla fartyg, som enligt lämnade uppgifter vanligen gå i fart mellan svenska orter, utom mellan svenska fastlandet och orter inom Gottlands län, ävensom fart på Ålands hav och i Öresund; till östersjöfart fartyg, som trafikera utländska hamnar vid Sverige omgivande farvatten intill en linje mellan Skagen och Lindesnäs samt en linje mellan Esbjerg och Texel (med undantag för fart på Ålands hav och Öresund), ävensom fart mellan svenska fastlandet och orter inom Gottlands län; till nordsjöfart alla fartyg, som, med undantag för föregående farter, nyttjas i fart ej bortom Bergen i Norge, Storbritannien och Irland samt Brest i Frankrike; och slutligen till oceanfart fartyg i trafik å avlägsnare farvatten.

Av ångfartygen voro icke mindre än 500 (44·7 %) sysselsatta i kust- och inrefart, 133 (11·9 %) i östersjöfart, 304 (27·2 %) i nordsjöfart och 181 (16·2 %) i oceanfart. Tages åter hänsyn till tonnaget, blir ordningen mellan de olika farterna en annan. De relativt fåtaliga fartygen i oceanfart omfattade sålunda inemot hälften (47·3 %) av bruttotonnaget, medan i kust- och inrefart endast var sysselsatt en tiondel (10·2 %), i östersjöfart 6·2 % samt i nordsjöfart 36·3 % av ångfartygstonnaget. Ocean- och nordsjöfartygen, som tillsammans utgjorde 43·4 % av hela antalet ångfartyg, omfattade 83·6 % av totaltonnaget.

De flesta segelfartygen, 661 eller 57·8 %, gingo i östersjöfart, varefter kom kust- och inrefart med 323 (28·3 %), nordsjöfart med 127 (11·1 %) och oceanfart med 32 (2·8 %). I fråga om tonnaget kom östersjöfarten främst med inemot hälften (47·5 %), varpå följde nordsjöfarten med 29·0 % av segelfartygens bruttotonnage. Segelfartygen i oceanfart, som till antalet endast utgjorde en tiondel av dem i kust- och inrefart, omfattade dock ungefär lika stort tonnage som dessa senare (resp. 11·8 och 11·7 %).

Ångfartygen i kust- och inrefart, som endast omfattade en tiondel (10·2 %) av ångfartygens bruttotonnage, sysselsatte nära en tredjedel (32·6 %) av hela bemanningen å ångfartygsflottan, men ångfartygen i oceanfart, vilkas tonnage belöpte sig till 47·3 %, endast en fjärdedel (25·1 %). Å nordsjöfartygen uppgick bemanningen till 30·8 % och å östersjöfartygen till 11·5 % av bemanningen å samtliga ångfartyg. Av bemanningen å segelfartygen voro 6·6 % sysselsatta i oceanfart, 20·6 % i nordsjöfart, 57·1 % i östersjöfart samt 15·7 % i kust- och inrefart.

De största ångfartygen liksom segelfartygen nyttjades i vidsträcktare farter. Bruttotonnaget för ångfartyg i oceanfart uppgick i *genomsnitt per fartyg* till 2 204·2, i nordsjöfart 1 007·9, i östersjöfart 393·6 samt i kust- och inrefart 171·9 ton. Motsvarande siffror för segelfartygens vidkommande utgjorde

resp. 564·3, 351·4, 110·3 och 55·8 bruttoton. Bemanningens genomsnittliga antal utgjorde å oceanfartyg 22·2, å nordsjöfartyg 16·2, å östersjöfartyg 13·8 och å ångfartyg i kust- och inrefart 10·4 personer. Bemanningen å segelfartygen uppgick i medeltal per fartyg till resp. 10·8, 8·4, 4·5 och 2·5 man.

Antal fartyg, tonnage och bemanning inom olika fartygskarakterer. Med hänsyn till *fartygskarakteren* hava ångfartygen på grundval av de inkomna uppgifterna uppdelats i fyra olika kategorier: last-, passagerare-, kombinerade last- och passagerarefartyg samt gruppen »övriga fartyg», vartill hänförts bogser- och bärgningsfartyg samt isbrytare. Till lastfartyg hava hänförts alla fartyg, som uteslutande användas i fraktfart, ävensom ett fyrtiotal mindre lastfartyg, som underkastat sig passagerarebesiktning för att i förekommande fall vara berättigade till företagande av lustresor o. s. v., men som i allmänhet icke föra passagerare. Till passagerarefartyg hava hänförts passagerarebesiktigade fartyg, vanligen understigande 400 ton, som huvudsakligen föra passagerare, men ofta även lättare gods på däck. Flertalet äro i trafik endast under sommarmånaderna i inskränktere fart. Till kombinerade last- och passagerarefartyg hava hänförts övriga passagerarebesiktigade fartyg, som huvudsakligen äro lastförande, ångfärjorna m. fl.

Lastångfartygen omfattade ej blott största delen av tonnaget (87·5 %), utan voro även de flesta till antalet (60·6 % av alla ångfartyg). Passagerarefartygen voro till antalet flera (17·6 %) än de kombinerade last- och passagerarefartygen, vilkas antal uppgick till 15·0 %, men de senare omslöt ett mer än tre gånger så stort tonnage som de förra eller resp. 8·8 och 2·7 %. Bemanningen å lastfartygen utgjorde två tredjedelar (67·1 %), å passagerarefartygen 10·7 %, å kombinerade last- och passagerarefartyg 18·1 % samt å »övriga fartyg» 4·1 % av hela fartygspersonalen å ångfartygsflottan.

Genomsnittsdräktigheten för lastångfartygen uppgick till 1 090·6, för passagerarefartygen till 115·9, för kombinerade last- och passagerarefartyg till 439·8 samt för »övriga fartyg» till 113·6 bruttoton. Bemanningens genomsnittliga antal å ifrågavarande fartyg utgjorde resp. 15·9, 8·7, 17·2 och 8·6 personer.

Fartygens ålder. I efterföljande sammanställning lämnas en översikt över antalet ång- och segelfartyg samt deras bruttotonnage inom olika *åldersgrupper*. Åldersuppgifterna äro hämtade ur Sveriges skeppsalista. Härvid har det ursprungliga nybyggnadsåret upptagits och ej det senare årtal, då möjligen mer eller mindre genomgripande förbyggningar verkstälts. Ehuru en dylik ombyggnad otvivelaktigt måste anses utgöra en väsentlig modernisering av fartygen, har härvid intet avseende fästs på den grund, att det ej varit möjligt att på ett tillfredsställande sätt utröna, huru pass genomgripande ombyggnaden i fråga varit.

Byggnadsår.	Å n g f a r t y g.				S e g e l f a r t y g.			
	Antal fartyg.	%.	Bruttoton.	%.	Antal fartyg.	%.	Bruttoton.	%.
Före 1861	24	2·2	5 799	0·7	97	9·3	11 352	7·6
1861—1870	63	5·6	18 355	2·2	131	12·6	24 068	16·3
1871—1880	194	17·4	97 516	11·6	267	25·7	52 794	35·7
1881—1890	328	29·3	276 978	32·8	146	14·0	19 941	13·5
1891—1900	245	21·9	160 963	19·0	228	21·9	23 518	15·9
1901—1911	264	23·6	284 060	33·7	172	16·5	16 246	11·0
Summa	1 118	100·0	843 671	100·0	1 041	100·0	147 919	100·0

Av de 24 ångfartyg, som voro byggda före 1861, hade 6 lupit av stapeln redan under 1840-talet. Ett jämförelsevis stort antal segelfartyg (9·3 %) voro mer än 50 år gamla. Av dessa 97 fartyg voro 5 byggda redan på 1830-talet och 26 under 1840-talet.

Samtliga ångfartyg om 2 000 tons dräktighet och däröver voro byggda efter 1880. De äldsta ångfartygen voro också i allmänhet de minsta i avseende på tonnaget, medan förhållandena i detta hänseende för segelfartygen gestaltade sig på ett nästan rakt motsatt sätt, vilket givetvis beror på den under de senare årtiondena framträdande tendensen att ej längre bygga segelfartyg av större dräktighet.

Fartygens byggnadsort. I nedanstående tablå meddelas en översikt av de av undersökningen berörda ång- och segelfartygens *byggnadsort*. För dessa uppgifter har, liksom beträffande fartygens ålder, såsom källa använts Sveriges skeppslista.

Byggnadsort.	Å n g f a r t y g.				S e g e l f a r t y g.			
	Antal fartyg.	%.	Bruttoton.	%.	Antal fartyg.	%.	Bruttoton.	%.
Sverige	712	63·7	196 079	23·3	691	65·5	75 580	51·1
Norge	19	1·7	12 857	1·5	112	10·6	19 165	12·9
Danmark	15	1·3	24 522	2·9	112	10·6	13 250	9·0
Tyska riket	42	3·8	42 418	5·0	43	4·1	11 458	7·7
England	323	28·9	561 989	66·6	41	3·9	11 971	8·1
Övriga länder	7	0·6	5 806	0·7	56	5·3	16 615	11·2
Summa	1 118	100·0	843 671	100·0	1 055	100·0	148 039	100·0

Flertalet såväl ångfartyg som segelfartyg, eller resp. 63·7 och 65·5 %, voro, såsom sammanställningen giver vid handen, byggda i Sverige. Dessa fartyg voro dock i allmänhet av mindre dräktighet, enär ångfartygen ej nådde till en fjärdedel (23·3 %) och segelfartygen omfattade något över hälften (51·1 %) av resp. fartygsgruppers bruttotonnage. Vad ångfartygen angår, kom England beträffande antalet fartyg i andra rummet med 28·9 % men med hänsyn till tonnaget i första rummet, i det icke mindre än två tredjedelar (66·6 %) av ångfartygens bruttotonnage var byggt i detta land. Endast 83 ångfartyg voro byggda i andra länder än de båda nämnda. Vad åter segel-

fartygen beträffar, voro endast ett ringa antal, 3·9 % av samtliga, byggda i England. På norska och danska varv voro byggda lika många segelfartyg, 112 st., eller 10·6 % av hela antalet.

Fartygens klassificering. Av ångfartygen voro 531 eller inemot hälften (47·5 %) klassificerade. Dessa fartyg omfattade emellertid 730 956 bruttoton eller 86·6 % av ångfartygens bruttotonnage. Av segelfartygen voro endast 271 (23·7 %) om 62 338 (40·6 %) bruttoton klassificerade. Det var sålunda huvudsakligen mindre fartyg, som ej inregistrerats i något klassificeringssällskap.

Sverige har icke något inhemskt klassificeringssällskap. Av de utländska sällskap, som utöva verksamhet i Sverige, är det engelska Lloyd's Register of British and Foreign Shipping det viktigaste. Denna institution, som för övrigt är den äldsta i sitt slag, hade klassificerat 297 ångfartyg om 492 370 bruttoton eller resp. 55·9 och 67·4 % av samtliga av undersökningen berörda klassificerade ångfartyg. Vad segelfartygen beträffar, kom det franska Bureau Veritas i främsta rummet med 244 fartyg om 49 021 bruttoton eller nio tiondelar av samtliga klassade segelfartyg och 78·6 % av deras tonnage. Bureau Veritas var även i stor utsträckning intresserat i ångfartygen, i det att detta sällskap klassificerat 211 dylika fartyg om 201 016 bruttoton. De flesta ångfartygen om 200—1 000 bruttoton stodo under Bureau Veritas' kontroll, medan Lloyd's Register dominerade bland de större fartygen.

I jämförelse med dessa båda klassificeringssällskap voro övriga av ringa betydelse. I Det norske Veritas voro klassificerade 5 ångfartyg och 13 segelfartyg. Germanischer Lloyd hade klassificerat 15 ångfartyg och 3 segelfartyg. Tre större ångfartyg om tillsammans 18 882 bruttoton voro slutligen klassificerade i British Corporation.

Bemanningen, fördelad på däcks-, maskin- samt kökspersonal och betjäning. Å ångfartygen utgjordes nära hälften (49·0 %) av bemanningen av däckspersonal, en tredjedel (33·5 %) av maskinpersonal och något mer än en sjättedel (17·5 %) av kökspersonal och betjäning. De absoluta siffrorna voro resp. 7 841, 5 357 och 2 804. Å segelfartygen uppgick däckspersonalen till 4 424 man eller 85·0 % av bemanningen och kökspersonalen till 778 man eller 15·0 %. Å ångfartygen omfattade alltså däcks- och maskinpersonalen tillsammans en proportionsvis något mindre del av bemanningen än däckspersonalen ensam å segelfartygen. Ångfartygen, som i genomsnitt mätte 754·6 bruttoton, hade en bemanning av i medeltal 14·3 personer, av vilka 7·0 utgjordes av däckspersonal, 4·8 av maskinpersonal samt 0·6 av manlig och 1·9 av kvinnlig kökspersonal och betjäning. Å segelfartygen, vilkas genomsnittsdräktighet uppgick till 134·4 bruttoton, utgjorde den ombordvarande personalen i genomsnitt 4·6 personer, av vilka 3·9 däcks- och 0·7 kökspersonal.

I fråga om *könsfördelningen* märkes, att av de 21 204 personer, som vid undersökningstillfället voro anställda ombord å samtliga här ifrågavarande fartyg, 19 142 eller 90·3 % voro av mankön och 2 062 eller 9·7 % av kvinnkön. Den kvinnliga personalen, som endast förekom å ångfartygen, där den

uppgick till 2 062 personer eller en sjundedel (12·9 %) av hela ångfartygspersonalen, utgjordes av restauratriser, kokerskor samt uppasserskor och städerskor huvudsakligen ombord å passagerarefartyg. Kvinnlig kökspersonal är emellertid icke sällsynt även ombord å lastångfartyg och förekommer ombord å dylika fartyg i vida större utsträckning än inom utländska handelsflottor. Enligt det till sjömansundersökningen inkomna primärmaterialet har såväl från befälhavare som besättning synnerligen kraftigt betonats önskvärdheten av att den kvinnliga kökspersonalen på lastångfartygen ersättes med manlig.

I tabellen å sid. 355 lämnas en översikt över bemanningens absoluta och procentuella fördelning på däck-, maskin- och kökspersonal å ångfartyg och segelfartyg inom olika *dräktighetsgrupper*.

Vad först däckspersonalen beträffar, synes av tablån, att densamma å ångfartygen relativt taget var störst inom den lägsta dräktighetsgruppen, där den utgjorde 55·2 % av bemanningen, samt minst inom högsta dräktighetsgruppen, där motsvarande siffra var 41·4 %. Maskinpersonalen var jämförelsevis lägst å ångfartyg inom dräktighetsgrupperna 100—200 samt 200—300 bruttoton, där den uppgick till ungefär en fjärdedel (resp. 25·1 och 24·5 %) av hela bemanningen, men var talrikast (46·0 %) å ångfartygen om 3 000 bruttoton och däröver. De förstnämnda ångfartygen (100—200 bruttoton) hade att uppvisa den relativt talrikaste kökspersonalen, uppgående till omkring en fjärdedel av hela bemanningen, medan densamma ombord å de största ångfartygen endast utgjorde en åttondel av hela fartygspersonalen. Å ångfartyg om under 100 tons dräktighet fanns ofta ingen särskild kökspersonal anställd, utan ombesörjdes kosthållningen här vanligen av besättningen själv. Den kvinnliga köks- och uppasserskepersonalen var talrikast ombord å fartyg om 100—200 samt 200—300 bruttoton (resp. 23·0 och 24·8 % av fartygspersonalen), bland vilka större delen av våra passagerarefartyg befann sig, men minskades inom varje följande dräktighetsgrupp och utgjorde å de största ångfartygen endast 2·3 % av fartygspersonalen, medan den manliga kökspersonalen å dessa fartyg uppgick till 10·3 % av bemanningen.

Bortsett från segelfartygen om 20—50 bruttoton, vilka ofta — liksom fallet var med de mindre ångfartygen — sakna särskild kökspersonal, var kökspersonalen å segelfartygen jämförelsevis talrikast inom dräktighetsgruppen 50—100 bruttoton, där den utgjorde en femtedel (19·9 %) av bemanningen. Inom varje efterföljande tongrupp avtog emellertid kökspersonalens procentuella andel i bemanningen, så att densamma för segelfartyg om 1 000—2 000 bruttoton endast utgjorde 6·2 %, vilket är något mindre än hälften av motsvarande siffra för ångfartyg av samma storlek.

Av fartygspersonalen ombord å ångfartygen voro enligt befälhavarnas uppgifter 7 och ombord å segelfartygen 18 personer under 14 år. Enligt 1914 års lag om ändring i vissa delar av sjölagen är det numera förbjudet att i skeppstjänst anställa minderåriga under 14 år.

Beträffande besättningens *antal* har genom undersökningen ådagalagts, att förhållandena i allmänhet kunna betecknas såsom tillfredsställande — att

Bemanningen, fördelad på däck-, maskin- etc. personal, å ångfartyg och segelfartyg inom olika dräktighetsgrupper.

Dräktighetsgrupp. Bruttoton.	Å n g f a r t y g.					S e g e l f a r t y g.		
	Däcks- personal.	Maskin- personal.	Köks- o. övrig personal.		Summa.	Däcks- personal.	Manlig köks- personal.	Summa.
			Manlig.	Kvinnlig.				
<i>Absoluta tal.</i>								
20—50	111	71	—	19	201	658	74	732
50—100	544	358	4	186	1 092	1 102	273	1 375
100—200	1 354	658	8	605	2 625	930	207	1 137
200—300	633	315	19	319	1 286	625	97	722
300—400	371	216	27	126	740	492	66	558
400—500	354	194	26	106	680	247	29	276
500—700	592	346	59	198	1 195	139	14	153
700—1 000	643	434	46	163	1 286	130	11	141
1 000—2 000	2 138	1 660	302	263	4 363	76	5	81
2 000—3 000	501	438	102	44	1 085	25	2	27
Över 3 000	600	667	149	33	1 449	—	—	—
Summa	7 841	5 957	742	2 082	16 002	4 424	778	5 202
<i>Relativa tal.</i>	%	%	%	%	%	%	%	%
20—50	55.2	35.3	—	9.5	100.0	89.9	10.1	100.0
50—100	49.8	32.8	0.4	17.0	100.0	80.1	19.9	100.0
100—200	51.6	25.1	0.3	23.0	100.0	81.8	18.2	100.0
200—300	49.2	24.5	1.5	24.8	100.0	86.6	13.4	100.0
300—400	50.1	29.2	3.7	17.0	100.0	88.2	11.8	100.0
400—500	52.1	28.5	3.8	15.6	100.0	89.5	10.5	100.0
500—700	49.5	29.0	4.9	16.6	100.0	90.8	9.2	100.0
700—1 000	50.0	33.7	3.6	12.7	100.0	92.2	7.8	100.0
1 000—2 000	49.0	38.1	6.9	6.0	100.0	93.8	6.2	100.0
2 000—3 000	46.2	40.4	9.4	4.0	100.0	92.6	7.4	100.0
Över 3 000	41.4	46.0	10.3	2.3	100.0	—	—	—
Summa	49.0	33.5	4.6	12.9	100.0	85.0	15.0	100.0

detta dock ej alltid varit fallet, har framgått bl. a. av ett flertal öfverinringar och önskemål, som framställts av såväl befälspersonal som manskap. Detsamma kan ej sägas beträffande besättningens *kvalitet*, d. v. s. lämplighet och utbildning inom olika delar av skeppsarbetet, i den mån detta kunnat utrönas av de här meddelade uppgifterna. Särskilt gäller detta förhållandet mellan antalet fullt utbildade sjömän (matrosar) och mindre väl kvalificerade sjömän (lättnatrosar och jungmän). I detta avseende kunna, enligt

vad undersökningen ådagalagt, befogade anspråk i mycket stor utsträckning icke sägas hava varit tillgodosedda. Av lastångfartyg i nordsjö- och oceanfart om 700 bruttoton och däröver, vilka tillsammans uppgingo till ett antal av 361, hade sålunda icke mindre än 48, eller 13·3 %, icke påmönstrat någon matros ombord, medan antalet lättmatrosar och jungmän växlade mellan 4 och 6. Tillsammans 133 (36·8 %) ångfartyg hade 1 matros anställd ombord samt 3—5 lättmatrosar och jungmän. Å 110 (30·5 %) funnos 2 matrosar samt minst 2 och högst 6 lättmatrosar och jungmän. Å 38 (10·5 %) ångfartyg hade påmönstrats 3 matrosar samt 1—8 lättmatrosar och jungmän. Ombord å övriga 32 ångfartyg uppgick antalet matrosar till minst 4 och högst 6 med växlande antal lättmatrosar och jungmän (högst 8 å ett fartyg om 7 500—8 000 bruttoton).

Ett ganska allmänt önskemål bland såväl befälhavare som besättning är därför fastställandet av en s. k. bemanningsskala, d. v. s. att ett bestämt antal av besättningen, indelad efter olika tjänsteförrättningar ombord, borde bestämmas efter fartygens olika storlek, fart och maskinstyrka. En mängd uttalanden gå jämväl i denna riktning.

Den maritima arbetsförmedlingen. I flertalet fall och i synnerhet å mindre fartyg anställes besättningen direkt genom omedelbar förhandling mellan fartygsbefälhavaren och vederbörande besättningsman. Därjämte förekommer i ganska stor utsträckning även förmedling av anställning ombord, och anlitas i detta hänseende olika organ, av vilka må nämnas sjömanshusen, Sveriges offentliga arbetsförmedling, Sveriges redareförenings förhyrningskontor, fackorganisationer bland befälskåren och besättningspersonalen samt andra mellanhänder (privata kommissionskontor, »hyrbasar» o. s. v.).

Av hela besättningsstyrkan å ångfartygen, som utgjorde 14 872 man, hade 7 632 (51·3 %) erhållit anställning genom omedelbar uppgörelse med befälhavare eller rederi samt den övriga personalen genom anlitan av något av den maritima arbetsförmedlingens olika organ. Den direkta anställningsformen förekom huvudsakligast inom segelfartygsflottan, där 2 912 personer eller 71·7 % av hela besättningen anställdes på detta sätt. Ju större fartyget är och ju talrikare dess besättning, i desto större utsträckning gör sig behovet av att anlita mellanhänder för erhållande av arbetskraft gällande. Medan sålunda hela besättningen å ångfartygen om 20—50 ton var direkt anställd av befälhavaren, var detta å fartyg om 200—300 ton ej förhållandet med mera än tre fjärdedelar (75·4 %) och å fartyg om 500—700 ton med ungefär hälften (50·7 %) av besättningen inom resp. dräktighetsgrupper. Av besättningen å de större ångfartygen, om 1 000 ton och däröver, var endast omkring en fjärdedel anställd på detta sätt.

Sveriges redareförening utövar ett dominerande inflytande med avseende på platsförmedlingen för sjöfolk. Av samtliga 7 240 förmedlade anställningar å ångfartygen hade icke mindre än 5 301 eller 73·2 % förmedlats av Sveriges redareförenings förhyrningskontor. Å segelfartygen uppgick hela antalet förmedlade platser till 1 147, och av dessa hade 510 eller 44·4 % förmedlats av

redareföreningen. Å de större ångfartygen, om 700 ton och däröver, voro över tre fjärdedelar av anställningarna förmedlade av denna organisation. Den genom sjömanshusen, den offentliga arbetsförmedlingen och befälsorganisationerna utövade platsförmedlingen var å ångfartygen av mycket ringa omfattning, i det antalet förmedlade platser endast uppgick till resp. 253 (3·5 %), 20 (0·3 %) och 165 (2·3 %). Å segelfartygen var arbetsförmedlingsfrekvensen vid sjömanshusen betydligt större med över en tredjedel (34·6 %) av samtliga förmedlade platser. Å såväl ångfartygen som segelfartygen hade omkring en femtedel, resp. 20·7 och 19·9 %, av de indirekt anställda, erhållit anställning genom förmedling av andra mellanhänder, privata kommissionskontor, hyrbasar m. fl.

De av fartygsägaren erlagda avgifterna för förmedling av anställning utgjorde å ångfartygen i genomsnitt 1·92 kr. vid sjömanshusen, 2·07 kr. vid Sveriges redareförenings förhyrningskontor, 2·57 kr. för andra fackorganisationer och 4·18 kr. för andra mellanhänder.

De avgifter, som besättningen själv erlagt för platsförmedlingen, ställde sig i genomsnitt väsentligt högre. Den avgift för platsförmedling, som den manliga personalen erlagt, uppgick å ångfartygen till i genomsnitt 3·06 kr. samt var för den kvinnliga personalen mer än tre gånger högre eller i genomsnitt 9·54 kr. Å segelfartygen, där ingen kvinnlig personal redovisats var motsvarande belopp 1·60 kr. Bland den manliga personalen å ångfartygen var den genomsnittliga avgiften högst för maskinister med 5·69 kr. och för styrmän med 5·67 kr. samt lägst för jungmän med 1·94 kr. och »övriga» (mässpojkar m. fl.) med 1·84 kr. För restauratriser eller föreständerskor uppgick platsförmedlingsavgiften till i genomsnitt 13·90 kr., för kokerskor till 8·54 kr., för uppasserskor till 6·88 kr. och för »övriga» (städerskor m. fl.) till 8·36 kr.

För större delen (87·7 %) av den manliga personalen understeg förmedlingsavgiften 5 kr., uppgick för 9·2 % till belopp mellan 5 och 10 kr. samt för 3·1 % till 10 kr. och däröver. Av den kvinnliga personalen hade icke mindre än 58·5 % erlagt avgift, som uppgick till 10 kr. och däröver (maximibeloppet var 55 kr.), men endast 11·5 % avgift, som understeg 5 kr. Av personalen å segelfartygen hade endast 1·7 % erlagt avgift, som uppgick till 5 kr. och däröver.

På- och avmönstring. Nu gällande förordning angående sättet och ordningen för sjöfolks på- och avmönstring är av den 13 juli 1911, vilken trädde i kraft med 1912 års början. Enligt denna förordning, som utfärdades i anslutning till och gemensamt med den nya sjömanshusförordningen, skall besättning å svenskt fartyg påmönstras, om fartyget går i utrikes fart, ävensom om fartyget går i inrikes fart och är att hänföra till passagerareångfartyg av första eller andra klassen samt ej utgår allenast på lustresa eller annan tillfällig resa. Påmönstring kan dock ske även i andra fall, nämligen om befälhavaren så önskar.

Av hela bemanningen å ångfartygen utgjorde två tredjedelar (66·4 %) mönstrad personal och å segelfartygen var motsvarande siffra 85·2 %.

Såsom nyss nämnts, skall besättning å svenskt fartyg, som går i utrikes fart, påmönstras. Å ångfartygen i oceanfart och nordsjöfart voro emellertid endast resp. 96·5 och 92·6 % av personalen mönstrade. Den omönstrade besättningen å dessa i utrikes fart gående fartyg utgjordes av kvinnlig köks- och upppasserskepersonal, som enligt praxis i allmänhet ej påmönstras. Å segelfartygen, där kvinnlig personal ej förekom, var hela bemanningen inom dessa farter påmönstrad. Å ångfartyg i östersjöfart hade 73·9 % och i kust- och inrefart endast 15·9 % av förhyrningsavtalen bekräftats genom mönstring. För segelfartygens vidkommande utgjorde motsvarande procentsiffror 98·4 och 11·1.

Den mönstrade personalens hyresavtal gällde i flertalet fall för seglations-tiden. Av personalen å ångfartygen hade sålunda 88·6 % mönstrat för seglationstiden, 3·0 % för resa och 5·6 % för viss tid. För segelfartygens vidkommande utgjorde motsvarande siffror resp. 95·2, 1·7 och 1·5 %.

Bland de *önskemål* och *erinringar*, som framställts i sammanhang med ovan berörda förhållanden, må följande framhållas:

- 1) skärpt kontroll över den privata platsförmedlingsverksamheten;
- 2) sjömanshusen böra övertagas helt av staten samt inrättas som arbetsförmedlings- och mönstringskontor;
- 3) obligatorisk läkareundersökning före påmönstring;
- 4) upphävande av bestämmelsen att kunna påmönstra för seglation; samt
- 5) ömsesidig rätt till uppsägning av förhyrningsavtalet.

Bostäderna ombord.¹ Direkta bestämmelser angående bostädernas storlek och beskaffenhet ombord å svenska handelsflottans fartyg saknas i gällande författningar.² I kungl. förordningen den 12 november 1880 angående skeppsmätning återfinnas emellertid vissa indirekta bestämmelser om bostädernas beskaffenhet för tryggande av besättningens rätt i nämnda hänseende.

Enligt svensk lagstiftning erläggas avgifter i svenska hamnar av svenska och främmande fartyg. Dessa avgifter beräknas i regel efter fartygets avgiftspliktiga dräktighet, vilken utrönes genom skeppsmätningen. Fartygets avgiftspliktiga dräktighet (nettodräktighet) erhålles genom att från den totala (bruttodräktigheten) frändraga rymden av vissa för befälhavare och besättning samt fartygets framdrivande, navigering och manövrering avsedda rum. Vid mätning åligger skeppsmätaren att besiktiga besättningsrummen, så att meddelade föreskrifter rörande dessa äro uppfyllda. För att avgiftsfrihet för dessa rum må beviljas, skola de hava en rymd av minst 2·04 kbm. och en durkyta av minst 1·11 kvm., allt för varje man, rummet är avsett att hysa, samt vara starkt byggt, väl förbundet, drivet och tätat ävensom för-

¹ Jfr Sociala Medd. 1913, sid. 707 ff.

² Genom beslut vid 1914 års senare riksdag intogs i sjölagen en allmän bestämmelse om att »bostäder ombord å fartyg skola vara tillräckliga och lämpliga».

sett med nödiga inrättningar för luftväxling och vattenavlopp. Uppfyller besättningsrum icke de för erhållande av avgiftsfrihet bestämda villkor, må avdrag ej beviljas för annat särskilt avdelat rum, t. ex. styrmanshytt, även om detta skulle uppfylla sagda villkor.

Vad först bostädernas *storlek* beträffar, så understeg deras höjd under balkarna 1.83 m. i 197 (2.3 %) av samtliga 7 140 å ångfartyg redovisade bostäder. Å segelfartygen understego icke mindre än 1 032 (40.3 %) bostäder detta mått. En höjd under balkarna om 2 m. och däröver förekom å ångfartygen i 5 150 (72.1 %) men å segelfartygen i endast 410 (16.0 %) bostäder.

Bostädernas golvyta i förhållande till antalet inhysta personer understeg 1.12 kvm. i 2.9 och 4.0 % av bostäderna å resp. ång- och segelfartyg. I flertalet fall eller resp. 93.6 och 89.5 % var golvytan per man 1.40 kvm. och däröver.

Rynden av bostäderna ombord understeg endast i få fall minimimåttet 2.04 kbm., medan siffran för det ojämförligt största antalet bostäder, 93.4 %, för ångfartyg och 85.3 % för segelfartyg, stiger till 3.40 kbm. och däröver.

De för avgiftsfrihet fastställda minimimåtten för bostädernas golvyta av 1.11 kvm. och för deras rymd av 2.04 kbm., per individ räknat, hava sålunda endast i mycket få fall underskridits. Därför skulle också en höjning av de föreskrivna minimimåtten kunna ske utan större olägenheter och blott bringa dessa föreskrifter i bättre överensstämmelse med de faktiskt förefintliga förhållandena.

En ganska avsevärd del av personalen, i synnerhet kvinnlig köks- och uppasserskepersonal, hade vid undersökningstillfället sin bo- och sovplats i rum, som icke tillhörde den klass av avgiftsfria, särskilt avdelade rum, vilka uteslutande användas till och äro inrättade för inlogering av fartygets manskap och befäl, och hava dessa rum i anledning härav icke kunnat bedömas ur utrymmessynpunkt.

Ombord å 73 ångfartyg hade sålunda 73 styrmän inrymmts i expeditiionshytten, och för 144 eldare var sovplatsen förlagd till maskinrummet. För den kvinnliga köks- och uppasserskepersonalen, i synnerhet å mindre passagerareångfartyg, funnos endast i mycket få fall särskilt inredda bostäder, utan var denna personal i allmänhet inrymd uti för-, akter-, mat- eller för annat syfte avsedda salonger. Å 211 ångfartyg voro icke mindre än 523 av den kvinnliga köks- och uppasserskepersonalen inlogerade på detta sätt. Det må ock nämnas, att åtskilliga fartygsbefälhavare uraktlåtit att lämna uppgifter om bostadsförhållandena för nämnda personal. Av den kvinnliga köks- och uppasserskepersonalen voro vidare 39 inrymda i mäsrum och 3 i kabyss. Å ett fartyg voro 3 personer av besättningen inlogerade i lastrummet.

Ombord å ångfartygen uppgåvos bostädernas *dagerförhållanden* såsom goda beträffande 81.8 % av de redovisade hytterna för befäl, 75.9 % av manskaphytterna och 62.3 % av skansarna. Ombord å segelfartygen voro motsvarande procentsiffror för samma bostadskategorier resp. 84.8, 74.3 och 70.0 %.

Tämligen goda voro dagerförhållandena i 16·9 % av befälshytterna, 22·4 % av manskapshytterna och 34·2 % av skansarna ombord å ångfartygen samt å segelfartygen i resp. 15·2, 23·0 och 27·1 % av motsvarande bostadskategorier. Ombord å ångfartygen uppgåvos dagerförhållandena vara dåliga i 48 befälshytter, 30 manskapshytter och 48 skansar samt å segelfartygen i 4 manskapshytter och 9 skansar.

Enligt avgivna svar på i formulär C: 2 framställd fråga rörande *besättningens* egen uppfattning av dagerförhållandena i bostäderna ombord uppgavs dagern såsom god av 4 235 (42·3 %), såsom tämligen god av 3 706 (37·0 %) och såsom dålig av icke mindre än 2 078 (20·7 %) personer tillhörande ångfartygens besättningar. Motsvarande siffror för segelfartygens vidkommande voro resp. 1 187 (59·0 %), 586 (29·1 %) och 239 (11·9 %).

Å såväl ångfartyg som segelfartyg klagas över dåliga dagerförhållanden i de hytter och skansar, som ligga under däck. Dagerförhållandena i ovan däck belägna hytter och skansar ställa sig givetvis något fördelaktigare. På åtskilliga fartyg klagas över dåliga belysningsförhållanden under dygnets mörka timmar på grund av de små och dåliga, ibland också särdeles eldfarliga fotogenlampor, som förekomma. Elektrisk belysning förekommer rätt ofta i hytter midskepps och akterut men mycket sällan i skansar.

Enligt befälhavarnas uppgifter förekommer *ventilering* av bostäderna ombord genom särskilda luftrör, ventiler, fönster, skylight o. s. v. 38 bostäder ombord å ångfartyg och 2 å segelfartyg saknade särskilda anordningar för ventilering. Enligt besättningens egna uppgifter skulle anordningar för luftväxlingen i ett mycket stort antal bostäder vara mindre tillfredsställande. Icke mindre än 3 037 man eller 30·8 % av personalen å ångfartygen och 388 man (19·9 %) å segelfartygen, som avgivit svar å i form. C: 2 framställd fråga, huruvida tillfredsställande anordningar för luftväxlingen funnes i skansen, hade sålunda besvarat nämnda fråga nekande.

För särskilt sådana fartyg, som trafikera nordiska farvatten, har framhållits såsom önskemål att få luftväxlingen ombesörjd genom särskilda luftrör, enär ventilerna, genom vilka luftväxlingen eljest måste försiggå, ofta befinna sig i ett sådant tillstånd, att de, en gång öppnade, icke kunna vattentätt tillslutas eller också på grund av stark sjögång av säkerhetsskäl måste hållas tillslutna.

Anordningar för *uppvärmning* av bostäderna ombord funnos i allmänhet å de flesta fartyg. Ombord å ångfartygen uppvärmdes flertalet av hytterna, resp. 95·8 och 81·9 % av befäls- och manskapshytterna, genom värmeledning men över hälften (57·1 %) av skansarna genom kamin eller spis. Manskapet på ångfartygen har allmänt framhållit såsom önskemål att få skansarna uppvärmda med ånga. Vid stark sjögång med överspolning av fartygets främre del omöjliggöres nämligen all koluppvärmning därigenom, att vattnet nedtränger i skorstensröret. Ombord å samtliga segelfartyg, där överhuvud några anordningar för uppvärmning av bostäderna förekommo, försiggick uppvärmningen genom kamin, spis eller fotogenkamin.

Av besättningen ombord å ångfartygen hade 1 750 man eller 17·7 % av dem, som besvarat ifrågavarande spörsmål, icke funnit anordningarna för uppvärmning av bostäderna tillfredsställande. Motsvarande siffror för segelfartygens vidkommande voro resp. 370 och 19·0 %.

Särskilda för manskapet inrättade *mässrum* funnos endast ombord å 75 (7·0 %) ångfartyg och 5 (0·5 %) segelfartyg. Dylika måltidsrum förekommo endast i ringa utsträckning ombord å mindre ångfartyg, medan av fartygen om över 3 000 bruttoton halva antalet, huvudsakligen nybyggda lastångfartyg, voro försedda med sådana rum. Å övriga fartyg får manskapet intaga sina måltider i skansen, som, efter vad som kunnat konstateras, i flera fall t. o. m. saknat bord av lämplig storlek. Manskapet nödgas under sådana förhållanden hava kärlen, i vilka maten hämtats från kabyssen, placerade på golvet och mattallrikarna i knäet under måltidernas intagande. Ofta måste tallrikar, knivar och gafflar o. s. v. förvaras i kojerna eller på andra mindre lämpliga ställen. För avhjälpande av dylika missförhållanden har såsom önskemål framhållits, att hytter och skansar å alla fartyg och i synnerhet å sådana, som saknade mässrum, skulle vara inredda med bord, skåp och lådor, så att större trevnad i detta hänseende kunde komma personalen till del.

Av de av undersökningen berörda 1 064 ångfartygen voro endast 49, av vilka 3 passagerareångfartyg, försedda med *badrum* för manskapet. Samtliga segelfartyg saknade badrum. Särskilda *tvättrum* för manskapet funnos inredda i samband med badrum huvudsakligen å nybyggda större ångfartyg. Tvättrum enbart förekommo dessutom å enstaka ångfartyg om över 1 000 bruttoton, men saknades i regel å mindre fartyg.

Särskilt inrättad plats för *upphängning och förvaring av kläder* förekommo å 468 (44·0 %) ångfartyg och 195 (19·2 %) segelfartyg. Manskapets krav på förvaringsrum för sina bättre kläder, arbets- och oljekläder äro sålunda på många fartyg mindre väl tillgodosedda. Då den nuvarande generationen sjömän, som bekant, i stor utsträckning frångått bruket att medföra sjömans-kista ombord, framträder behovet av lådor och skåp i skansinredningen starkare nu än förr, då medförda kistor nyttjades såsom förvaringsplats för sjömannens kläder och övriga tillhörigheter.

Tillsammans 295 eller 27·7 % av samtliga redovisade ångfartyg och 91 (9·0 %) segelfartyg hade skansar, som tjänade som genomgång till *kabelgatt eller andra förrådsrum*. Såväl befälhavare som den övriga fartygspersonalen hava framhållit de olägenheter, som, bland annat ur renlighetssynpunkt, vidlåda skansar med genomgång till kabelgatt eller andra förrådsrum, då oreka kablar, trossar eller andra förrådsinventarier måste transporteras genom skansen från eller till dessa rum. Dessutom har betonats önskvärdheten av, att genomgången till så belägna förrådsrum begränsades till tider, som vore för manskapets vila minst störande.

Å frågeformuläret hade även begärts uppgift om *klosetternas antal och läge ombord*. Frågan, som uteslutande avsåg för manskapet avsedda klosetter, synes emellertid i åtskilliga fall hava missförståtts, så att hela antalet om-

bord befintliga klosetter upptagits, då däremot i andra fall svaren uteslutande omfattat för manskapet avsedda klosettrum. I huvudsak har emellertid framgått, att ombord å ångfartyg om under 200 ton fanns i regel en klosett till allmänt begagnande av såväl befäl som manskap samt å passagerarfartyg även av passagerare. Å större ångfartyg växlade antalet efter fartygets storlek mellan 2 och 4. Segelfartygen voro i detta hänseende betydligt sämre lottade, enär hälften av dessa fartyg saknade klosetter. Av det stora antalet segelfartyg om under 200 ton voro endast omkring en fjärdedel utrustade med klosetter.

De oftast förekommande *önskemål* och *erinringar*, som framställts rörande bostadsförhållandena ombord, återgivas här nedan:

- 1) envar av befälspersonalen bör förfoga över en enmanshytt;
- 2) särskild expeditiionshytt bör finnas på varje ångfartyg;
- 3) hytterna önskas genomgående rymligare och ljusare samt förlagda ovan däck och icke i omedelbar närhet till maskinen; de böra vidare inredas och underhållas samt uppvärmas och rengöras på ett mera tillfredsställande sätt, än nu tycks vara fallet;
- 4) skansarna böra uppdelas antingen i tvåmanshytter eller så, att en skans avses för varje vakts manskap;
- 5) mäsrum samt bad- och tvättrum för manskapet önskas ävensom särskild sjukhytt på alla större fartyg;
- 6) skansarna böra vara större och ljusare, bättre underhållna, belysta och uppvärmda och helst placerade ovan däck akterut och midskepps samt försedda med klädsåp, bord och bänkar, så att maten kan förtäras sittande; väggarna böra vidare träbekläddas för att undvika fukt; åt rengöring bör ägnas mera tid och omsorg, samt bör sådan äga rum minst två gånger i veckan;
- 7) nedgång till kabelgatt eller annat förrådsrum genom skansen bör ej förekomma;
- 8) W. C. bör icke förläggas intill bostädernas omedelbara närhet;
- 9) effektiv offentlig bostadsinspektion önskas allmänt, vilkens tillsyn bör utsträckas till att fastslå behovet av nödiga reparationer, utrotning av ohyra m. m., samt kontrollera dessa föreskrifters verkställande;
- 10) ordningsföreskrifter, reglementen samt tillämpliga utdrag av sjölagen böra anslås på synlig plats i manskapets bostäder.

Kosthållningen ombord. Bland bestämmelserna i sjölagen rörande fartygsbefälhavarnas skyldigheter märkes även den, att han är skyldig tillse, att fartyget är tillräckligen försett med proviant och vatten samt att besättningen erhåller god och tillräcklig kost enligt behörigen fastställd spisordning. Finner befälhavaren under resa nödvändigt att nedsätta kosten, äger han rätt därtill, men skall besättningen i sådant fall erhålla skälig ersättning, vilken i händelse av tvist bestämmes av skiljemän. Vidare äger befälhavaren i enlighet med vid 1914 års riksdag vidtagen lagändring att med

avseende på klimat och hälsoförhållanden föreskriva lämplig omväxling i kosten, varigenom dock icke besättningens rätt må inskränkas. Anteckning skall göras i skeppsdagboken, när och av vilken anledning befälhavaren finner nödvändigt att föreskriva dylik nedsättning eller omväxling i besättningens kost.

Å fartyg, där utvikt av proviant äger rum, får befälhavaren ej förvägra besättningen att kontrollera utvikten. Bestämmelser rörande sättet för denna kontroll utövande finnas dock icke i sjölagen.

För att befälhavaren, som äger att utöva tillsyn över kosthållningen ombord, icke må av eget intresse frestas att på ett partiskt sätt fullgöra detta åliggande, är befälhavaren numera — enligt lag om ändring i vissa delar av sjölagen den 16 oktober 1914 — förbjuden att övertaga besättningens kosthåll på entreprenad.

Förhåller befälhavaren besättningen dess lagliga kost, äger densamma rätt till entledigande, och befälhavaren utsätter sig för straffpåföljd.

Detaljerade föreskrifter om vad varje man av besättningen i kost äger undfå, finnas i k. kungörelsen angående fastställande av förnyad spisordning för besättningar å svenska handelsfartyg den 17 april 1896, vilken bestämmer icke blott de olika proviantartiklarna utan även den ordning, vari de skola komma besättningen till godo. Spisordningen anger emellertid endast det minimum, som icke får underskridas, medan det givetvis står envar fritt att ordna kosthållningen ombord ännu bättre, än vad spisordningen föreskriver.

Kosthållningen ombord kan med hänsyn till dess *ombesörjande* vara anordnad på trenne olika sätt: antingen anordnad på rederiets egen räkning eller utlämnad på entreprenad eller också handhavas av besättningen själv.

Å något mer än en tredjedel (35·2 %) av ångfartygen och fyra femtedelar (81·2 %) av segelfartygen var kosthållningen ombord anordnad på rederiets räkning. Bruttotonnaget uppgick emellertid å ångfartygen till bortåt två tredjedelar (63·7 %) och å segelfartygen till nio tiondelar (90·8 %) av hela tonnaget inom resp. fartygscerter. Bemanningen å de förra utgjordes av 1 851 (42·6 %) befäls- och 5 103 (44·6 %) manskapspersoner samt å de senare av 1 603 (83·6 %) befäls- och 2 231 (91·6 %) manskapspersoner.

Å 593 eller över hälften (54·1 %) av ångfartygen och å 32 segelfartyg (3·5 %) var kosthållningen ombord utlämnad på entreprenad. Ångfartygens bruttotonnage utgjorde emellertid endast något mer än en tredjedel (35·3 %) av hela tonnaget.

Å de fartyg, där kosthållningen utlämnats på entreprenad, kan entreprenören utgöras antingen av fartygsbefälhavaren eller annan person, vanligen en restauratris.

Å 385 ångfartyg (64·9 %) utgjordes entreprenören av annan person än befälhavaren. Dessa förhållanden gestaltade sig emellertid väsentligen olika såväl med hänsyn till farten som fartygskaraktären. Å flertalet av ångfartygen i ocean- och nordsjöfart (resp. 92·9 och 78·2 %) var befälhavaren entreprenör för kosthållningen, medan detta för fartyg i östersjö- samt kust- och

inrefart endast var fallet å resp. 28·2 och 9·8 % av fartygen. Å samtliga passagerarefartyg, 92·7 % av kombinerade last- och passagerarefartyg samt 72·4 % av övriga fartyg, utgjordes entreprenören av annan person än befälhavaren, vilken däremot å 57·8 % av lastångfartygen ombesörjde kosthållningen.

Å det fåtal *segelfartyg*, där kosthållningen utlämnats på entreprenad, var befälhavaren själv entreprenör. Såsom redan i det föregående omnämnts, är emellertid numera befälhavaren förbjuden att vara ekonomiskt intresserad i kosthållningen genom att övertaga densamma på entreprenad. De olägenheter i skilda avseenden, som varit förenade med detta sätt för kosthållningens handhavande, hava från besättningens sida synnerligen kraftigt betonats i ett flertal *»erinringar och önskemål»*. Även från befälhavarehåll har emellertid entreprenadsystemet av olika anledningar utdömts.

Genom besättningens egen försorg handhades kosthållningen ombord å 118 (10·7 %) ångfartyg och 142 (15·3 %) segelfartyg, samtliga mindre fartyg i inskränktere fart. Detta sätt för kosthållningens handhavande var även förhärskande å av undersökningen berörda motorfartyg, bogserfartyg under 20 nettoton samt pråmfartyg.

Medelkostnaden av kosthållningen per man och dag var enligt från befälhavarna inkomna uppgifter i allmänhet högre å ångfartyg än segelfartyg. Å de fartyg, där kosthållningen utlämnats på entreprenad, vilket särskilt förekommer i stor utsträckning å mindre ångfartyg i kust- och inrefart, var också medelkostnaden vanligen högre än då den anordnats genom rederiets egen försorg.

I sammanställningen å nästa sida redogöres för medelkostnaden av kosthållningen per man och dag för befälspersonal och manskap å ångfartyg och segelfartyg.

Genomsnittspriset för kosthållningen utgjorde å de ångfartyg, där kosthållningen var anordnad på rederiets räkning, för befälspersonal 1·37 kr. och för manskap 1·31 kr. per man och dag samt å ångfartyg, där kosthållningen var utlämnad på entreprenad, resp. 1·41 och 1·37 kr. För bemanningen å segelfartygen var genomsnittspriset av kosthållningen betydligt lägre, och uppgick å de fartyg, där densamma var anordnad på rederiets räkning, till 1·11 kr. för befälspersonal och 1·09 kr. för manskap. Å det fåtal segelfartyg, där kosthållningen var utlämnad på entreprenad, var genomsnittspriset per man och dag 1·06 kr. för såväl befälspersonal som manskap.

Beträffande medelkostnaden av kosthållningen ombord har av undersökningen framgått, att densamma å ångfartygen i genomsnitt var relativt hög, uppgående för befälspersonalen till 1·39 kr. och för manskapet till 1·34 kr. per man och dag, men företer betydande variationer med hänsyn till såväl fartygens storlek och fart som karaktär av passagerarefartyg eller icke. Utgifterna för kosthållet, då maten utspisats enligt spisordningsföreskrifterna, hava på grundval av prisuppgifter, som meddelats av skeppshandlare i Stockholm, beräknats till omkring 0·90 kr. per man och dag. I detta samman-

Medelkostnad per man och dag.	Å n g f a r t y g .				S e g e l f a r t y g .			
	K o s t h å l l n i n g e n							
	anordnad på rederiets räkning.		utlämnad på entreprenad.		anordnad på rederiets räkning.		utlämnad på entreprenad.	
	Antal personer.	%.	Antal personer.	%.	Antal personer.	%.	Antal personer.	%.
Kr.								
<i>Befälspersonal:</i>								
Under 1'00	5	0·3	—	—	154	9·6	9	12·8
1'00—1'20	208	11·2	124	5·7	1 001	62·5	54	77·2
1'20—1'40	888	48·0	856	39·2	373	23·2	7	10·0
1'40—1'60	567	30·7	1 088	49·9	57	3·5	—	—
1'60 och däröver . .	183	9·8	112	5·2	18	1·2	—	—
Hela antalet	1 851	100·0	2 180	100·0	1 608	100·0	70	100·0
<i>Manskap:</i>								
Under 1'00	12	0·2	5	0·1	250	11·2	13	13·0
1'00—1'20	733	14·4	572	9·5	1 453	65·1	73	73·0
1'20—1'40	2 962	58·1	2 649	44·3	462	20·7	14	14·0
1'40—1'60	1 223	23·9	2 597	43·4	62	2·8	—	—
1'60 och däröver . .	173	3·4	160	2·7	4	0·2	—	—
Hela antalet	5 108	100·0	5 983	100·0	2 231	100·0	100	100·0

hang kan anföras, att kosthållet för personalen å tyska handelsflottan vid sekelskiftet uppskattades till 0·90—1·15 kr. per man och dag.

De klagomål, som framkommit vid undersökningen, hava i allmänhet icke så mycket riktat sig mot proviantutrustningens tillräcklighet som fastmera mot proviantens beskaffenhet och tillagning. I främsta rummet kräves bättre utbildning av kökspersonalen, för vilket fordras upprättande av goda kock- och stuertskolor. I samband härmed må även erinras om den bland sjöfolket allmänt utbredda önskan, att den kvinnliga kökspersonalen måtte avskaffas ombord å lastfartyg.

De *erinringar* och *önskemål*, som framställts rörande kosthållningen ombord, hava huvudsakligen avsett följande förhållanden:

1) revidering av spisordningsföreskrifterna; i spisordningen bör införas bestämmelser om matens kvantitet och kvalitet per dag och ej per vecka;

2) kosthållningen på entreprenad bör avskaffas; kosthållningen bör övertagas av fullt duglig person (stuart eller restauratör) för rederiets räkning;

3) kvinnlig kökspersonal bör avskaffas å lastångfartyg;

- 4) goda köck- och stuertskolor böra upprättas;
- 5) instruktion bör utarbetas för skeppshandlare rörande inpackning av varor, som avses för fartyg i vidsträcktare fart;
- 6) proviantinspektion bör äga rum före fartygs avgång från svensk hamn;
- 7) matkärl o. d. böra anskaffas och underhållas av rederiet;
- 8) föreskrifter böra utarbetas rörande färskvattentankarnas placering;
- 9) förbud bör utfärdas mot att hämta dricksvatten ur floder och kanalmynnningar;
- 10) salt mat, däri inbegripet sill, bör icke utspisas i så stor utsträckning som nu sker, och utspisning av amerikanskt nedsaltat kött och fläsk bör avskaffas;
- 11) socker- och smörransonerna å svenska fartyg äro otillräckliga och böra ökas liksom vattenransonerna.

Livbåtar och andra bärgningsredskap ombord. Beträffande passagerareångfartyg kom jämförelsevis tidigt en ganska ingående säkerhetslagstiftning till stånd i vårt land. Genom kungl. förordningen den 12 februari 1864, angående vad i avseende å passagerareångfartygs byggnad, utrustning och begagnande iakttagas bör, stadgades, att passagerareångfartyg skall varje år, innan första resan därmed företages eller, därest resorna under vintern fortsättas, inom loppet av ett år undersökas och prövas av tre besiktningsmän, vilka förordnas av Kungl. Maj:ts befallningshavande. Besiktningsinstitutionen har sedermera utvidgats genom tillsättandet av tre inspektörer för hela riket, vilka kontrollera, att fartyget mellan besiktningarna hålles i vederbörligt skick.

Nämnda förordning innehåller ävenledes föreskrifter om att passagerareångfartyg, allt efter beskaffenheten av det farvatten, det äger att befara, skall vara försett med ett visst antal båtar och livbojar.

En kungl. förordning den 1 juli 1898 angående de räddningsinrättningar och eldsläckningsredskap, vilka ångfartyg under resor med passagerare skola medföra, innehåller strängare och mer detaljerade bestämmelser om båtarnas antal, deras storlek och utrustning samt om livbojar, livbälten och andra livräddningsredskap, som skola finnas ombord på fartyg.

Med anledning av underrättelse från brittiska regeringen, att de i »the Merchant Shipping Act 1906» meddelade föreskrifter rörande livräddningsredskap skulle tillämpas å främmande fartyg i Storbritannien från och med den 1 okt. 1909, och då det därjämte meddelats, att svenska fartyg ej kunde medgivas undantag från skyldigheten att underkastas besiktning av Board of Trades besiktningsmän, utan att livräddningsredskapen vore i huvudsaklig överensstämmelse med av Board of Trade meddelade bestämmelser, utarbetade sjöfartssäkerhetskommittén förslag till förordning angående båtar och andra bärgningsredskap, som fartyg skall medföra. Detta förslag blev ej i sin helhet antaget, men ligger till grund för kungl. förordningen den 13 juli 1909 angående båtar och andra bärgningsredskap å fartyg i

nordsjö- och vidsträcktare fart (fartyg, som nyttjas i fart bortom linjen Skagen—Lindesnäs och bortom linjen Esbjerg—Texel).

Beträffande först de *passagerarebesiktigade* ångfartygen i nordsjöfart har av undersökningen framgått, att livbåtarnas såväl antal som rymd i medeltal ökas alltefter fartygets storlek. Den genomsnittliga rymden per livbåt understeg i intet fall den minimigräns av 3.5 kbm. per livbåt, som är angiven i kommerskollegii anvisningar och råd rörande tillämpligheten av 1909 års förordning. Livbåtsrymden per individ översteg den för passagerarefartyg i nordsjöfart fastställda minimirymden av 0.283 kbm. med undantag för ett fartyg om över 2 000 bruttoton, för vilket uppgivits ett livbåtsutrymme, som med 0.015 kbm. per individ understiger det lagstadgade, då detta utrymme beräknas efter uppgivna summan av högsta tillåtna antal passagerare och bemanning. Ångfartyg i denna fart skola medföra ett lika stort antal livbojar som livbåtar. I allmänhet medfördes ett betydligt större antal livbojar än som påfordras.

Om beskaffenheten av livräddningsredskapen ombord på berörda kategori av ångfartyg i östersjöfart bedömes efter de föreslagna bestämmelserna i sjöfartssäkerhetskommitténs betänkande I, finner man att livbåtarnas antal och rymd i genomsnitt inom alla dräktighetsgrupper, med undantag för dräktighetsgruppen 100—200 ton, överstiger det antal och den rymd, som föreskrivits i den till 1909 års förordning fogade tabellen.

Livbåtsrymden per individ, beräknad efter högsta tillåtna antal passagerare och den till fartyget hörande personalen, var störst å fartyg inom dräktighetsgruppen över 3 000 ton, där den utgjorde 0.074 kbm. per individ, och minst inom dräktighetsgruppen 50—100 ton, där den utgjorde 0.017 kbm. per individ. Fastän livbåtarna till antal och rymd i allmänhet voro tillräckliga i förhållande till fartygens storlek, voro de icke med hänsyn till högsta tillåtna antalet passagerare och den till fartygen hörande personalen. Skillnaden mellan siffrorna i detta hänseende angående dessa fartyg och fartygen i nordsjöfart är betydande. Men östersjöfartygen voro i allmänhet berättigade att föra ett väsentligt större antal passagerare än nordsjöfartyg av jämförlig storlek.

Genomsnittsantalet livbälten uppgick ej i något fall till 1 per individ. Märkas bör dock, att enligt ovan anförda bestämmelser i 1898 års förordning passagerarefartyg av första klassen ej behöver vara försett med mer än 1 livbälte för varje person, som på resa faktiskt befinner sig ombord.

Å passagerare- och kombinerade last- och passagerareångfartyg i utomskärs kustfart växlade livbåtarnas genomsnittliga antal från 1 ombord på det minsta fartyget till 6 ombord på det inom farten förekommande största fartyget, vilket mätte 1 514 bruttoton. Livbåtsrymden utgjorde i förra fallet 2.18 och i det senare 3.73 kbm. per livbåt.

Jämföras medeltalen för båtantal och båttrymd med fordringarna i den till 1909 års förordning fogade tabell, finner man, dels att båtantalet i medeltal per fartyg uppgick till eller översteg det i tabellen fastställda utom beträffande dräktighetsgrupperna 100—200 och 700—800 ton, dels att båtarnas

sammanlagda genomsnittsrymd per fartyg översteg den i tabellen stipulerade för fartygen inom fyra dräktighetsgrupper, men understeg densamma inom fem.

Vad livbojarna beträffar, växlade deras genomsnittsantal per fartyg från 4 på fartyg, tillhörande dräktighetsgruppen 20—50 ton, till 24 på det största fartyget i denna fart. Medelsiffrorna rörande livbojarnas antal per fartyg överstego alla, utom inom dräktighetsgruppen 20—50 ton, det föreslagna minimiantalet 6.

Medelantalet livbälten per individ växlade från 0.20 å fartyg, tillhörande dräktighetsgruppen 20—50 ton, till 0.56 å fartyg inom dräktighetsgruppen 500—700 ton. Å passagerareångfartyg i denna fart voro i varje fall antalet livbälten inom alla dräktighetsgrupper mindre än 1 per individ, eller summan av högsta tillåtna antalet passagerare och besättningspersonalen. Huruvida det uppgivna antalet bälten var tillräckligt för de ombordvarande personerna å resa i varje särskilt fall enligt kommittéförslaget, kan här, liksom i övrigt beträffande passagerarefartygen, icke avgöras. Inom alla grupper, utom för den lägsta, som blott omfattar ett mindre fartyg, översteg livbojarnas antal det föreslagna minimiantalet 6.

Vad beträffar livräddningsredskapen ombord å *lastångfartyg* i oceanfart, visa genomsnittssiffrorna beträffande rymden per livbåt i samtliga fall en större rymd än 3.5 kbm., vilket enligt det föregående ansetts böra vara minimigräns för båtar i nordsjö- och vidsträcktare fart.

Samtliga fartyg inom denna fart hade i genomsnitt mer än 6 livbojar, vilket enligt 1909 års förordning är det lägsta antal, som skall finnas å maskindrivet fartyg, som icke är passagerarefartyg.

Tabellens medelsiffror beträffande antalet livbälten per individ överstego för alla fartyg det minimiantal av 1 för varje ombordvarande person, som i förordningen av 1909 är föreskrivet.

Å *lastångfartyg* i nordsjöfart var antalet livbåtar per fartyg minst inom dräktighetsgruppen 200—300 ton, där varje fartyg hade i medeltal 2.1 båtar, och störst å de största fartyg, som går i denna fart, vilket mäter 4318 bruttoton och var försett med 4 livbåtar. Endast det minsta fartyget hade en mindre rymd än 3.5 kbm. per livbåt.

Livbojarnas genomsnittliga antal per fartyg var lägst 5.9 å fartyg om 200—300 ton och högst 8 å fartyg om över 3 000 ton. Den förstnämnda medelsiffran understiger alltså något det antal, som enligt förordningen av 1909 skall vara minimiantalet livbojar på fartyg i denna fart.

Minimiantalet av 1 livbälte per individ enligt fordringarna i 1909 års förordning underskreds i intet fall.

Livbåtarnas antal ombord å *lastångfartyg* i östersjöfart varierade inom olika dräktighetsgrupper mellan 1.5 och 2.7 per fartyg.

Antalet livbojar i genomsnitt per fartyg var lägst inom dräktighetsgruppen 100—200 ton, där det utgjorde 3.6. Inom samtliga övriga dräktighetsgrupper översteg antalet livbojar det föreslagna eller minst 4 livbojar per fartyg inom denna fart.

Med undantag för fartygen om 100—200 ton fanns i genomsnitt minst 1 livbälte per person.

Å lastångfartyg i kust- och inrefart växlade antalet livbåtar mellan 1 och 3 och antalet livbojar mellan 3:9 och 12:0 per fartyg.

Endast beträffande fartygen om 50—100 understeg livbåtsrymden per individ 0:283 kbm. Inom tvenne dräktighetsgrupper understeg antalet livbälten 1 för varje ombordvarande person.

Å segelfartygen i oceanfart var antalet livbåtar per fartyg lägst 2 och högst 4. Enligt de för dessa fartyg gällande bestämmelserna i 1909 års förordning skall varje fartyg vara försett med minst 2 livbojar. Samtliga 15 fartyg i denna fart uppfyllde föreskrifterna i detta hänseende.

Antalet livbåtar å segelfartyg i nordsjöfart understeg beträffande fartyg om mindre än 300 bruttoton 2 per fartyg, men uppgick till eller översteg denna siffra å alla övriga fartyg. Härvid bör dock märkas, att segelfartyg om mindre än 300 tons dräktighet kunna efter medgivande av kommerskollegium få föra blott en båt, som emellertid skall vara fullt tillräcklig att rymma alla ombordvarande personer.

Med undantag för det minsta fartyget hade alla segelfartyg i denna fart minst 2 livbojar, som enligt 1909 års förordning skall vara minimiantalet livbojar på vart och ett av dessa fartyg.

Antalet livbälten per individ var å samtliga fartyg fullt tillräckligt enligt fordringarna i gällande förordning.

Av segelfartygen i östersjöfart fanns åtminstone inom dräktighetsgruppen 20—50 ton ett och annat fartyg, som ej hade livbåt.

Inom de tre dräktighetsgrupperna under 200 ton understeg antalet livbojar det av sjöfartssäkerhetskommittén föreslagna minimiantalet av 2 per fartyg, men uppgick till eller översteg detta antal inom samtliga övriga dräktighetsgrupper.

Å samtliga fartyg med undantag av 4 understeg antalet livbälten 1 per individ. Å 43 fartyg om 20—50 ton funnos livbälten icke ens för varannan person.

Av de små och relativt fåtaliga segelfartygen i kust- och inrefart saknade flera fartyg, i synnerhet om under 50 ton, livbåt och livbojar. Enligt sjöfartssäkerhetskommitténs förslag skulle segelfartyg, som ej är passagerarefartyg, i kust- och inrefart hava minst en båt med tillräckligt utrymme för samtliga ombordvarande personer samt minst 2 livbojar. I dessa avseenden förefinnas sålunda avsevärda brister å ifrågavarande fartyg. Detsamma gäller även, och i kanske ännu högre grad, beträffande antalet livbälten ombord.

Å 60 segelfartyg om 20—50 ton med en bemanning av 123 man funnos endast tillsammans 9 livbälten eller ett för var fjortonde person. Å de 47 fartygen inom nästa dräktighetsgrupp voro förhållandena i detta hänseende något bättre, men även här var icke ens var fjärde person försedd med livbälte. Enligt sjöfartssäkerhetskommitténs förslag skulle finnas minst ett livbälte eller liknande redskap för varje person ombord.

Endast något mer än en tredjedel av befälhavarna å de av undersökningen berörda segelfartygen hava inkommit med nöjaktiga uppgifter rörande livräddningsredskapen. Anledningen härtill torde huvudsakligen få sökas däri, att livräddningsredskapen befinna sig i ett otillfredsställande skick eller att sådana ej alls finnas, för vilket också inkomna ofullständiga primäruppgifter, som vid bearbetningen måst utelämnas, giva stöd.

Såsom torde hava framgått av föregående redogörelse för livbåtar och andra bärgningsredskap ombord, synas, vad livbåtarnas antal och rymd angår, förhållandena å ång- och segelfartyg i vidsträcktare fart i allmänhet kunna betecknas såsom tillfredsställande, vilket även kan sägas beträffande antalet livbojar och livbälten. Fartyg i kust- och inrefart synas däremot i dessa hänseenden lämna åtskilligt övrigt att önska, ifall, såsom här skett, sjöfartssäkerhetskommitténs förslag till bestämmelser rörande dessa förhållanden läggas till grund för bedömningen. Huruvida gällande föreskrifter rörande livräddningsmaterialens beskaffenhet i övrigt tillämpas, såsom att båtarna skola vara »i gott skick» eller »fullgott utrustade», om båtarna anbragts under dävertar och livbojarna varit försedda med lyse o. s. v., har ej kunnat utrönas. Anmärkningar rörande livräddningsredskapens beskaffenhet och placering ombord å fartyget hava i stort antal framkommit. I övrigt avse de flesta önskemålen livräddningsredskapens handhavande, varvid framhålles nödvändigheten av detaljerade bestämmelser rörande sjösättning av livbåtar samt hela besättningsens deltagande i sådana övningar o. s. v.

Lantarbetarnas arbets- och löneförhållanden inom olika bygder och å typiska lantegendomar.¹

Ämne och plan för undersökningen.

Enligt det program, som uppgjorts för de statistiska undersökningarna av lantarbetarnas levnads- och arbetsförhållanden i Sverige,² skulle, vid sidan av de årligen återkommande utredningarna angående arbetartillgång, arbetstid och arbetslön inom Sveriges jordbruk,³ tid efter annan anordnas särskilda specialundersökningar, avsedda att giva en mera ingående och allsidig kunskap om de personers arbets- och levnadsmiljö, vilka till väsentlig del hava sin utkomst av lönarbete för andras räkning inom jordbruksnäringen. Härvid skulle arbetet till en början inriktas på åstadkommandet av en allmän översikt över lantbrukets ekonomiska och sociala huvudtyper inom skilda delar av landet, grundad på upplysningar av personer med moget omdöme och omfattande erfarenhet inom jordbruksnäringen. I samband härmed borde en utredning verkställas med avseende på individuell lön, arbetstid m. m., varvid från utvalda representativa lantgårdar, vilkas ägare eller brukare kunde förväntas villiga att tillhandagå med upplysningar, fullt säkra uppgifter skulle inhämtas rörande ålder, kön, civilstånd, yrkesspecialitet, faktisk inkomst, arbetstid m. m. för vissa bestämda arbetare under en viss känd tidsperiod.

Till fullföljande av denna arbetsplan insamlades nödiga primäruppgifter för undersökningar av nämnda båda slag omkring år 1911 av kommerskollegii avdelning för arbetsstatistik. Inom detta ämbetsverk påbörjades jämväl bearbetningen av det vidlyftiga materialet, men har denna sedermera fortsatts och avslutats genom socialstyrelsen, vilken från och med år 1913 övertagit de avdelningen förut påvilande arbetsuppgifterna. Utredningens resultat föreligger i förevarande framställning, som på grund av dess ovan angivna dubbla syfte sönderfaller i två huvudavdelningar, av vilka den ena ställer lantarbetarnas arbetsvillkor i belysning av olika bygders jordbruksförhållanden, medan den andra skildrar arbetarförhållandena på typiska lantegendomar.

I. Lantarbetarnas arbetsvillkor i belysning av olika bygders jordbruksförhållanden.

Materialet för den redogörelse, som i publikationens förra del lämnas rörande olika traktors jordbruksförhållanden ur social synpunkt, har i huvudsak erhållits genom ett särskilt frågeformulär, vilket fullständigt besvarats av 291

¹ Utgör en sammanfattning utav huvudinnehållet av den i dagarna av socialstyrelsen i serien Sveriges officiella statistik: socialstatistik utgivna publikationen *Lantarbetarnas arbets- och löneförhållanden inom olika bygder och å typiska lantegendomar*.

² Se »Medd.» 1911, sid. 173.

³ » »Medd.» 1912, sid. 466, 1913, sid. 977, 1914, sid. 1137.

av hushållningssällskapen utsedda lokalombud, ävensom, till vissa delar, underställt landsbygdens samtliga, till närmare 2 400 uppgående kommunalstämmoordförande.

I fråga om rådande brukningstyper och driftsformer bekräfta de sålunda erhållna upplysningarna det kända förhållandet, att av vårt lands brukningsdelar det övervägande flertalet utgöres av småbruk och bondgårdar, vilka i huvudsak brukas av ägaren och dennes familjemedlemmar. Å Östra Sveriges slättbygder utgöra dock herrgårdar och större bondgårdar med lejd arbetskraft förhärskande brukningstyper, medan i skogs- och bergstrakter samt i kustbygden den odlade jorden merendels är söndersplittrad till smärre hemman och lägenheter. I Småland och Öarna är småbondehemmanet den typiska driftsformen, medan på de sydsvenska slätterna herrgårdar samt små- och storbondehemman förekomma vid sidan av varandra, utan att någondera typen kan sägas vara förhärskande. I Västra Sverige äro förhållandena ganska olikartade i olika trakter, men överväga i regel de små brukningsdelarna. Inom Norra Sverige är småbondehemmanet på egen eller bolagsjord den vanligast förekommande brukningstypen, men anses här jordbruket i stora trakter icke kunna bestå enbart för sig utan endast i förening med skogsbruket.

Jordbrukets arbetande befolkning uppgår i vårt land till över 1 million personer, men av dessa torde två tredjedelar utgöras av självständiga jordbrukare och deras familjemedlemmar och endast en tredjedel av lönarbetare.

Det mindre jordbrukets typiska arbetargrupp består av de ogifta manliga och kvinnliga tjänarna i husbondens kost, medan i fråga om det större jordbruket motsvarande plats intages av statarna, vilka utgöras av i regel gifta tjänare, som i stället för kost och logi i arbetsgivarens hus erhålla en s. k. stat av till eget hushåll erforderliga livsfrnödenheter jämte för familj avpassad bostad. En viktig plats i särskilt de småländska och västsvenska herrgårdarnas arbetssystem intages fortfarande av de kombinerade lantarbetare och småbrukare, som benämnas torpare (dagsverkstorpere) och erhållit brukningsrätt till vissa jordlägenheter, mot att de kontraktssenligt åtagit sig att utföra visst mått av lantarbete å huvudgården. Såväl på större som på mindre brukningsdelar plägar därjämte mer eller mindre regelmässig arbetshjälp mot kontant ersättning lämnas av daglönare, ofta boende i egna stugor på fri eller ofri grund. På vissa gårdar, särskilt bruks- och sågverksegendomar i mellersta och norra Sverige, sysselsättes i huvudsak allenast en kategori av jordbruksarbetare, vilka betecknas som fasta daglönare samt i anställningssätt och avlöningsförmåner nära överensstämma med industriarbetarna.

I vissa jordbruksbygder, särskilt i det starkt rotfruktsodlande Sydsverige, har den i orten förefintliga arbetskraften visat sig vara otillräcklig för det starkt stegrade arbetsbehovet under högsäsongen. Därför måste den bofasta arbetarstammen här kompletteras genom vandringsarbetare, vilka från det egna landets skogsbygder och till någon del jämväl från utlandet (Polen

och Galizien) årligen draga till bygderna med intensivt jordbruk och där kvarstanna längre eller kortare tid.

Sedan sålunda en redogörelse lämnats för lantarbetarnas antal och fördelning, följer en skildring av deras arbetsavtals- och anställningsformer. Rättsförhållandet mellan arbetsgivaren och de lagstadda gifta och ogifta tjänarna regleras ännu av 1833 års legostadga, medan torparna i rättsligt avseende äro att anse som arrendatorer, vilkas ställning normeras genom 1907 års lag om nyttjanderätt till fast egendom. Rörande övriga lantarbetare saknas ännu, liksom beträffande industriarbetare, lagbestämmelser i fråga om arbetsavtalet. Vid sidan av lagen har dock på detta område uppvuxit en omfattande sedvanerätt, varav en framställning lämnas, belyst genom 65 i särskild bilaga återgivna handlingar, såsom städjebevis, s. k. personliga kontrakt, torpkontrakt, kollektivavtal m. m.

I fråga om den ordinarie arbetstidens längd och fördelning inom jordbruket lämnas utförliga upplysningar i de ovannämnda årsöversikterna, varför det här endast ansetts nödigt att söka utreda, i vilken utsträckning arbete utöver den normala arbetstiden äger rum, ävensom beträffande den gottgörelse lantarbetarna vid sådana tillfällen plåga erhålla. De inkomna uppgifterna bekräfta, att övertidsarbete endast användes i ringa utsträckning och huvudsakligen förekommer vid skördetiden under dåligt bärgningsväder. Övertidsersättningens belopp, där sådan förekommer och ej ersättes genom traktering och dylikt, växlar mellan 15 och 75 öre och utgör i medeltal 33 öre per timme för fullgod manlig arbetare.

Enär nyssnämnda årliga översikter bland annat åsyfta att vid vissa tidpunkter fixera lantbrukets ständigt skiftande lönenivå, har det ansetts lämpligt att i specialundersökningen företrädesvis söka klargöra de mera beständiga löneformerna inom denna näringsgren.

Ehuru de erhållna upplysningarna giva vid handen, att tidlönen inom alla delar av vårt land utgör jordbrukets förhärskande avlöningsform, bära de tillika vittne om, att man jämväl inom denna näringsgren känner löneformer, som taga hänsyn ej allenast till arbetstidens längd utan även till det presterade arbetets kvantitet och kvalitet.

Ofta användes sålunda betingsarbete, varvid en viss arbetsmängd bestämmes som dagsverke för arbetsstyrkan, som får ledigt eller extra betalning, därest den lyckats utföra denna arbetsprestation före den ordinarie arbetstidens slut. Under det betingsarbete kan användas jämväl för årsavlönade arbetare, synes egentligt ackordsarbete med betalning direkt efter den utförda arbetsprestationen i regel vara inskränkt till daglönare och andra mera tillfälliga arbetare samt även för dessa tillämpas blott i fråga om vissa arbetsarter, såsom rensning, gallring och upptagning av rotfrukter, mjölkning, hö- och sädesskörd, dikning, skogsarbete o. d.

Då ackordsarbete endast kan användas för arbeten, vilka efter utförandet kunna kontrolleras och eventuellt omgöras, är ackordsavlönningens område ganska snävt avgränsat inom jordbruket. Större utvecklingsmöjligheter torde i stället finnas för de löneformer, som betecknas som premiesystem och

avse att uppmuntra väsentligen tidavlönade arbetare till flit och omsorg i arbetet genom att utöver deras vanliga löneförmåner tilldela dem lönetillskott, i de fall arbetet är väl gjort eller hushållningen gått med vinst. Sålunda gives provision på producerad mjölk eller uppfödda kalvar ganska ofta åt ladugårdsförmän och stundom även åt annan ladugårdspersonal, såsom ladugårdskarlar och mjölkerskor. Även omtalas, att rättare stundom erhåller viss procent av skördens realisationsvärde, trädgårdsmästare provision på försålda trädgårdsprodukter o. s. v.

Den mest iögonenfallande skiljaktigheten i avlöningsform mellan lantarbetare och industriarbetare är, att medan arbetslönen för de senare så gott som helt och hållet utbetalas i kontant, utgår den för de förra till väsentlig del i form av livsförnödenheter, bränsle, bostad och andra naturaförmåner. Såsom skäl för naturaavlöningsens bibehållande inom jordbruket framhåller flertalet uppgiftslämnare, att detta avlöningssätt uppkommit under inverkan av lantbrukarnas brist på rörelsekapital och landsbygdens dåliga kommunikations- och avsättningsförhållanden, ävensom att dessa förutsättningar inom större delen av vårt land ännu bestå. Det skulle varken gagna arbetsgivare eller arbetare, om jordbrukaren först skulle sälja sina produkter i parti för att få penningar till arbetarnas avlöning och dessa å sin sida till detaljpris måste på annat håll förskaffa sig samma varor. Likväl framföras vissa reformkrav, exempelvis att statare med små hushåll skulle erhålla kontanter i stället för en del av de för arbetare med stora familjer avpassade naturaförmånerna, samt göres å några håll gällande, att det särskilt för yngre lantarbetare skulle vara av stor uppfostrande betydelse ur den husliga ekonomiens synpunkt, om de erhöle avlöningen helt eller till större delen i penningar.

Som ovan antytts, äro lantarbetarna till icke ringa del själva småbrukare, och det har därför ansetts falla inom utredningens ram att närmare undersöka detta förhållande. På denna punkt har enquëten i huvudsak resulterat i en redogörelse för de ansatser, som i vårt land försports till arbetarkolonisation i syfte att kvarhålla lantarbetarna på landet och bringa dem i intressegemenskap med den övriga jordbruksbefolkningen genom att förhjälpa dem till egna små jordbrukshem. Ehuru uppgiftslämnarna till väsentlig del själva äro stora jordägare och jordbrukare, sätta de föga förhoppning till, att lantarbetarna skulle kunna bevaras åt sin hembygd och göras bofasta genom utsträckt tillämpning eller ens bibehållande av det hittillsvarande torpsystemet, enkannerligen i form av dagsverkstorp. Mera intresse ådagaläggas för tanken att genom upplåtande av små stat- eller daglönstorp söka skapa en ny arbetarkategori, vilken förenar torparens bofasthet och relativt självständiga ekonomiska ställning med statarens för den moderna jordbruksdriften nödiga egenskap av ständigt påräknelig arbetskraft. Likväl framträder klart av uppgifterna, hurusom målet för den vakna och dugliga lantarbetarens strävan nästan överallt är att erhålla ett verkligt eget hem med äganderätt, vilket successivt kan utvidgas till den storlek, att det ger honom och hans familj nödortfikt uppehälle, utan att det egna jordbrukets och kreaturshållets avkastning annat än mera tillfälligtvis behöver kompletteras genom lönarbete hos andra.

II. Arbetarförhållandena på typiska lantegendomar.

Material till denna del av framställningen har erhållits genom efter ett utförligt frågeformulär för ett räkenskapsår avgivna individualuppgifter från 238 av vederbörande hushållningssällskap utvalda egendomar, representerande samtliga rikets län och typiska för där rådande lantbruksförhållanden.

I inledningskapitlet redogöres för *jordbruksdriften* å de undersökta egendomarna. Storleken av dessa framgår av följande översikt:

	Åkerareal:	under 50 har.	50—99 har.	100—199 har.	200—399 har.	400 har och däröver.
Antal egendomar		33	32	84	70	19

Ifrågavarande brukningsdelar måste sålunda till övervägande del betecknas som herrgårdar, men förefinnas jämväl däribland icke så få bondgårdar och hemmansbruk, särskilt från Norra och Västra Sverige.

Efter en översikt över egendomarnas kreatursbesättning och utrustning med viktigare lantbruksmaskiner m. m., övergår framställningen till lantarbetarfrågan, till en början sedd från jordbruksekonomisk synpunkt.

Såsom företagarens närmaste medhjälpare vid arbetets ledning och fördelning förefinnes vid alla medelstora och större gårdar en särskild förvaltningspersonal, huvudsakligen bestående av förvaltare, inspektorer och bokhållare. Enligt uppgifter från 81 egendomar utgör medelavlöningen per år för dessa tre grupper av anställda respektive 3 741, 1 624 och 1 146 kr. per person.

Storleken av arbetspersonalen framgår därav, att under redogörelseåret tillsammans c:a 11 970 personer haft arbete på de redovisade 238 gårdarna. Av dessa kan något mer än halva antalet betecknas som fasta arbetare, medan återstoden utgöres av tillfälliga arbetare, vilka haft sysselsättning blott under kortare tid. Angivna relation växlar dock mycket inom olika egendomskategorier, ty medan på de östsvenska herrgårdarna c:a två tredjedelar av arbetarna äro fasta och blott en tredjedel tillfälliga, är på de sydsvenska förhållandet rakt omvänt på grund av de talrika säsongarbetare, som nödvändiggöras genom den utsträckta rotfruktsodlingen.

Reduceras med användande av uppgifterna om antalet utgjorda dagsverken de faktiskt anställda arbetarna till årsarbetare (motsvarande 300 dagsverken), befinnas i genomsnitt 19 dylika komma på 100 har åker. Arbetsbehovet växlar betydligt för olika brukningstyper och driftsformer, såsom belyses därigenom, att medan bondgårdar om under 50 har åker i medeltal synas erfordra 24 årsarbetare per 100 har, drivas storgodsen om över 400 har i regel endast med c:a två tredjedelar så stor arbetsstyrka per arealenhet.

På grund av jordbrukets natur av säsongyrke växlar arbetsåtgången jämväl i hög grad under olika årstider. Av 100 dagsverken komma sålunda på månaderna november—april 45:3 och på maj—oktober 54:7 i genomsnitt

för samtliga egendomar, medan för de nordsvenska egendomarna talen bliva respektive 39:s och 60:2.

Den totalavlönning arbetspersonalen under året uppburit för sitt arbete utgjorde sammanlagt 4·3 millioner kr., varav c:a två tredjedelar utgingo i kontant och en tredjedel in natura. Detta avlöningsbelopp motsvarar ungefär 578 kr. per årsarbetare och 1·92 kr. per dagsverke. Sättes lönesumman i relation till åkerarealen, erhålles ett uttryck för arbetskostnaden på de olika egendomarna. Denna utgör i genomsnitt för samtliga gårdar 110 kr. per har, och växla medeltalen mellan 152 kr. i den minsta storleksgruppen och 92 kr. i den största.

De följande kapitlen betrakta däremot lantarbetarfrågan icke såsom ett ekonomiskt utan som ett socialt spörsmål, vadan utgångspunkten här icke längre är lantegendomen och dess arbetsstyrka utan den enskilda arbetaren och hans personliga och ekonomiska förhållanden. Ifrågavarande spörsmål behandlas i tvenne avdelningar, av vilka den ena berör de fasta, den andra de tillfälliga arbetarna.

De fasta arbetarnas antal och yrkesfördelning belyses genom följande tabell:

Yrkesgrupper.	Antal man- liga arbe- tare.	Av 100 manliga arbetare äro följande					Antal kvinn- liga arbe- tare.	Av 100 kvinnliga arbetare äro följande			
		för- män.	yrkes- män.	kreaturs- skötare		jord- bruks- arbe- tare.		yrkes- män.	kreaturs- skötare		jord- bruks- arbe- tare.
				för- män.	öv- riga.				mjöl- kers- kor.	öv- riga.	
Tjänare i arbetsgiva- res kost	231	7·8	16·5	1·7	30·7	43·3	96	41·7	—	41·7	16·6
Statare	2 669	10·8	11·7	4·0	34·3	39·2	112	27·7	10·7	59·8	1·8
Daglönare	1 728	2·5	8·7	0·4	10·0	78·4	288	6·2	70·5	21·2	2·1
Dagsverkstorpore . .	870	0·3	2·5	—	0·3	96·9	13	—	—	—	100·0
Övriga arbetare . .	152	—	—	—	—	100·0	22	—	—	—	100·0
Samtliga	5 656	6·2	9·2	2·1	20·6	61·9	531	16·8	40·5	31·6	11·1

Tages hänsyn till formen för avlöningsens utgående, äro sålunda av de manliga arbetarna 4·1 % tjänare i arbetsgivarens kost, 47·2 % statare, 30·6 % daglönare, 15·4 % dagsverkstorpore och 2·7 % arbetare av andra kategorier. Bland de kvinnliga arbetarna äro tjänare och daglönare relativt talrikare men statare och torpare fåtaligare, varför motsvarande jämförelsetal här äro resp. 18·1, 21·1, 54·2, 2·4 och 4·2 %.

Inom dessa yrkesgrupper, framför allt bland tjänare, statare och daglönare, kunna efter arbetets beskaffenhet urskiljas särskilda yrkesspecialiteter, av vilka de viktigaste framgå av tabellen. Anser man förhållandena på de undersökta lantgårdarna typiska för hela det större jordbruket inom vårt land, skulle av dettas manliga arbetarstam 6·2 % utgöras av förmän,

9.2 % av yrkesmän, 22.7 % av kreatursskötare (inklusive 2.1 % stall- och ladugårdsförmän) och 61.9 % av egentliga jordbruksarbetare. För de kvinnliga arbetarna äro relativtalen helt andra. Förmansgruppen saknas alldeles, varemot på grund av den talrika kvinnliga mejeri- och ladugårdspersonalen yrkesmanskategorien springer upp till 16.8 % och kreatursskötargruppen till 72.1 %.

Fördelas de fasta arbetarna efter kön, befinnas av samtliga 6 181 arbetare 91.4 % vara av mankön och 8.6 % av kvinnkön, men växlar denna relation betydligt inom olika yrkesgrupper, i det kvinnorna äro förhållandevis talrika inom tjänar- och daglönargrupperna men fåtaliga bland statar- och torparkategorierna.

I fråga om åldersfördelningen åtskilja sig lantarbetare från industriarbetare förnämligast därigenom, att antalet äldre arbetare (om 40 år och däröver) är vida större bland de förra än bland de senare. Anledningen till, att jordbruket i väsentligt högre grad än industrien måste tillgodose sitt arbetsbehov genom överårig och därför ofta icke fullgod arbetskraft, är landsbygdens unga arbetares »flykt från landet» till städerna, industrien och främmande länder, vilken särskilt decimerar årsklasserna närmast efter värnpliktsålderns inträdande (21—25 år). Med den höga genomsnittsåldern sammanhänger, att talrika lantarbetare hava att uppvisa en mycket lång anställningstid hos nuvarande arbetsgivare.

Undersökningen bekräftar jämväl det kända förhållandet, att lantarbetaren träder i äktenskap vid yngre år än industriarbetaren. Av åldersgrupperna 20—24 och 25—29 år äro sålunda bland manliga lantarbetare respektive 18.5 och 71.9 % gifta (eller f. d. gifta), medan t. ex. för tryckeriarbetare respektive siffror äro 8.1 och 45.7 %. Bland de fasta lantarbetarna äro av männen 82.2 och av kvinnorna 25.9 % familjeförsörjare.

I fråga om arbetstiden upplyser framställningen, att av de manliga arbetarna 58.2 och av de kvinnliga 78.0 % varit i arbete 49 veckor och däröver eller praktiskt taget hela året. Enligt de, visserligen delvis ofullständiga, uppgifterna om antalet utgjorda dagsverken utgör medeltalet arbetsdagar för man 270 och för kvinna 326, vilket senare höga tal förklaras därigenom, att bland kvinnorna relativt talrikare än bland männen förekomma kreatursskötare, mejeripersonal o. d., vilka på grund av arbetets art måste hava mer eller mindre regelbundet söndagsarbete.

Avlöningsförhållandena utredas först för de fasta lantarbetare, som varit i arbete hela året (minst 49 veckor). För dessa utgjorde årliga medelavlöningen i kontant och naturaförmåner inom olika yrkesgrupper (i kr.):

	Tjänare i arbetsgivares kost.	Statare.	Daglönare.	Dagsverks- torpare.	Övriga arbetare.	Samtliga arbetare.
Manliga arbetare	628	738	688	514	599	707
Kvinnliga »	510	471	287	630	440	375

Inom dessa yrkesgrupper betingas avlöningens höjd till väsentlig del av arbetets växlande art och ansvar. Sålunda hava inom den statavlönade

personalen förmännen i genomsnitt 845—900 kr., yrkesmännen 819 kr., kreatursskötarna 726 kr. och jordbruksarbetarna 672 kr. Vidare röner lönen väsentlig inverkan av, om resp. arbetare är ung och arbetskraftig eller ålderstigen och med nedsatt arbetsförmåga. Och för kvinnornas vidkommande är det av betydelse, om vederbörande är ogift eller änka och sålunda kan ställa hela sin arbetskraft till förfogande, eller om hon i egenskap av hustru måste hava avsevärd ledig tid för det egna hushållets skötsel. Vidare undersökes, i vad mån lönenivån influeras av, om avlöningen till större eller mindre del utgår in natura eller i form av ackords- och premielön. Slutligen ägnas uppmärksamhet åt det förhållandet, att på landsbygden vida mer än i staden familjen framträder som arbetande och avlöningstagande enhet. Medan av 754 arbetarfamiljer, inom vilka minst 2 personer förrättat avlönat arbete å samma egendom, 6·6 % uppnått en årsinkomst av 1 000 kr., om hänsyn enbart toges till hushållsföreståndarens inkomst, stegras detta jämförelsetal till ej mindre än 48·8 %, om familjemedlemmarnas inkomster tilläggas.

Sedan sålunda avlöningsförhållandena skildrats för den del av de fasta lantarbetarna, som året om haft anställning å samma egendom, lämnas en översikt över lönevillkoren för gruppen i dess helhet i följande tablä:

Yrkesgrupper:		Tjänare i arbetsgivares kost.	Statare.	Dag- lönare.	Dagsverks- torpare.	Övriga arbetare.	Samtliga arbetare.
Veckoavlöning i genomsnitt (kr.) för	manliga arbetare	12·42	14·56	12·58	9·75	12·10	13·06
	kvinnliga ,	10·19	9·80	5·71	8·87	9·12	7·50
Dagavlöning i genomsnitt (kr.) för	manliga arbetare	1·96	2·33	2·00	1·63	1·93	2·07
	kvinnliga ,	1·54	1·34	0·87	1·46	1·49	1·16

Att bland de manliga arbetarna särskilt dagsverkstorparna utmärka sig för låg genomsnittsavlöning, sammanhänger med denna kategoris svårfixerbara löneförmåner, ringa yrkesutbildning och begränsade användbarhet. De låga medelförtjänsterna för kvinnliga daglönare betingas därav, att i denna grupp ingår ett stort antal mjölkerskor, vilka icke göra fulla dagsverken och därför hava en mot den reducerade arbetstiden svarande lägre arbetsinkomst.

Riktas därefter uppmärksamheten på den andra huvudgruppen av lantarbetare, de *tillfälliga arbetarna*, äro här meddelarnas uppgifter avsevärt ofullständigare och opålitligare än beträffande egendomarnas fasta arbetarstam.

Under redogörelseåret synas sammanlagt 5 789 personer haft mera tillfällig anställning å de undersökta egendomarna, men föreligga uppgifter om arbetarnas personliga förhållanden endast för 42·3 % av dessa. Av dem voro 57·2 % av mankön och 42·8 % av kvinnkön, sålunda en väsentligt annan proportion än i fråga om de fasta arbetarna. Ännu större olikheter möta

i fråga om åldersfördelningen, ty medan av de tillfälliga arbetarna 34.3 % av de manliga och 27.9 % av de kvinnliga voro under 18 år, utgjorde bland den fast anställda personalen antalet minderåriga endast 6 %. I fråga om civilståndsfördelningen utmärka sig de tillfälliga arbetarna därigenom, att bland männen jämförelsevis få och bland kvinnorna många tillhöra det giftaståndet.

Fullständigare uppgifter föreligga rörande arbetstid och arbetslön. Härav framgår, att i genomsnitt 81—89 arbetsdagar årligen komma på varje tillfällig arbetare. Arbetssäsongens medellängd växlar väsentligt inom olika landsdelar samt för olika yrkesgrupper. För kort säsong (i medeltal 40 dagar) utmärka sig de inländska vandringsarbetarna, vilka ofta pläga hemresa vid midsommartiden efter rensningsarbetets slut å rotfruktsfälten och först i oktober återvända till betupptagningen. De utländska säsongarbetarna kvarhållas däremot å resp. egendomar i 6—8 månader (i genomsnitt 172 arbetsdagar). Säsongförtjänsten uppgår i genomsnitt till 128—135 kr., motvarande 1.44—1.66 kr. per dagsverke. De utländska vandringsarbetarna förtjäna i medeltal 311 kr. per sommar och de inländska, trots sin korta säsong, 113 kr. Arbetsförtjänsten för dessa sistnämnda utgör i genomsnitt 2.81 kr. per dag. Enligt arbetsgivarnas uppgifter kunna också dugliga smålandsflickor på ackordsarbete i rotfruktsfälten uppnå dagsinkomster av 3—4 kr., men utsträckes då arbetstiden till 12—14 timmar per dag.

Publikationens avslutningskapitel redogör för *torpen och deras plats i arbetssystemet*.

På 61.3 % av de undersökta egendomarna förefunnos bebodda torp och lägenheter till ett antal av 1386. Av dessa voro 4.2 % fritt upplåtna, i regel såsom belöning eller i understöd åt förtjänta arbetare, 23.4 % utlämnade mot avgäld i penningar eller naturaprodukter och 72.4 % upplåtna mot avgäld, helt eller delvis utgående i dagsverken.

I fråga om torpens storleksförhållanden ger utredningen vid handen, att åkerarealen för 9.5 % understeg 1 har, medan den för 17.2 % utgjorde 1.0—1.9 har, för 40.9 % 2.0—4.9 har, för 24.5 % 5.0—9.9 har samt för 5.4 % 10 har och däröver; för återstående 2.5 % saknas uppgifter om arealen av odlad jord.

Medan torpen inom den minsta storlekklassen till väsentlig del utgöras av bostadslägenheter, äro övriga torp att anse som verkliga jordbruk. Ett torps värde som sådant betingas dock icke allenast av dess areal av öppen jord, utan jämväl genom de särskilda förmåner av bete, slätter och dylikt, som i större eller mindre utsträckning pläga vara förenade med torpupplåtelsen. Med hänsyn härtill erhålles det skarpaste uttrycket för torpens beskaffenhet och värde ur småbrukssynpunkt genom en statistik över antalet på dem underhållna kreatur, enkannerligen kor. Detta belyses genom efterföljande tablå:

Medeltal kor per 100 har åker på torp med en åkerareal av					
	under 1 har.	1·0—1·9 har.	2·0—4·9 har.	5·0—9·9 har.	10·0 har och däröver.
Torp upplåtna mot dagsverksskyldighet . .	236	135	100	74	53
» » » annan avgäld	224	134	79	71	46
» » utan avgäld	305	129		—	—

Att arrendetorpen genomgående äro kreaturssvagare än dagsverkstorpen och de fritt upplåtna torpen, häntyder på, att de förra mera sparsamt komma i åtnjutande av de särskilda förmåner, som i ganska rikt mått tilldelas de torp, som äro arbetsskyldiga till huvudgården.

Detta förhållande förklarar åtminstone delvis, att avgälden för dagsverkstorpen (i medeltal för de fem storleksgrupperna respektive 114, 77, 56, 37 och 30 kr. per har åker) i regel är högre än för de mot annan avgäld upplåtna lägenheterna (respektive 68, 45, 36, 38 och 19 kr.). Minskas torpprestationernas värde med förmånernas, befinnas de egentliga dagsverkstorpens (om över 1 har) jord i medeltal betalas med 25—30 kr. per har åker.

Undersökes närmare torpens arbetsskyldighet, kan arbetsgivaren, formellt sett, säkert påräkna endast den arbetskraft, som vissa torp kontraktsevenligt förpliktat sig att ställa till hans förfogande. Omfattningen av dessa dagsverkstorps arbetsskyldighet belyses därigenom, att för ovannämnda fem storleksgrupper av sådana medelantalet kontraktsevenliga dagsverken utgjorde resp. 32, 71, 124, 162 och 208 per år och torp.

De lantliga arbetsförhållandenas egenart medför emellertid, att jordägaren om ej formellt så reellt har en viss förmånsrätt till det arbete, som kan presteras icke blott från dagsverkstorpen utan från flertalet av de lägenheter, som befinna sig på hans ägor. Detta får sin siffermässiga belysning i nedanstående översikt över det antal dagsverken, som under redogörelseåret faktiskt utgjorts från torp av olika slag och storlek:

Medeltal under året faktiskt utgjorda dagsverken för torp med en åkerareal av						
	under 1·0 har.	1·0—1·9 har.	2·0—4·9 har.	5·0—9·9 har.	10·0 har och där- över.	Samtliga.
Torp upplåtna mot dagsverksskyldighet .	124	193	171	195	226	180
» » » annan avgäld	172	184	140	42	73	136
» » utan avgäld	260	242	205	—	—	245

Vad dagsverkstorpen angår, utvisar tablån, att särskilt från de mindre av dessa, vilka lämna innehavaren avsevärd ledig tid, utgjorts ett väsentligt större antal dagsverken än det kontraktsevenligt åtagna. Berörda förhållande medför, att medelantalet faktiskt utgjorda dagsverken per torp uppgår till 180, vilket tal med 55 eller 44 % överstiger skattedagsverkernas genomsnitt.

När smärre torp utan avgäld upplåtas åt lantarbetare eller understödstagare, är det naturligt, att innehavarna i praktiken bliva skyldiga att efter förmåga tillhandagå jordägaren med arbetshjälp. Ett uttryck härför ger det allmänna medeltalet dagsverken per lägenhet, vilket uppgår till 245 och sålunda med 36.1 % överstiger motsvarande genomsnitt för dagsverkstorp.

Riktas därefter uppmärksamheten på arrendetorpen, befinnes medeltalet dagsverken för gruppen vara 136 per år, vilket tal endast med 24.4 % understiger dagsverkstorpens genomsnittssiffra. Lönarbetets omfattning växlar visserligen i hög grad för olika lägenheter, men i stort sett inskränkes det i samma mån torpet blir så stort, att brukarens familj därav kan hämta sitt väsentliga uppehälle. Det kan visserligen vara ägnat att förvåna, att en så betydande arbetsmängd presterats från torp, av vilka en stor del i senare tid fått dagsverksskyldigheten ersatt med penningarrende. För vissa, särskilt mindre torp, torde emellertid, även efter ifrågavarande avlösning, kvarstå skyldighet för innehavaren att mot gällande daglön arbeta vid huvudgården den tid, som icke kräves för torpets skötsel. Men även utan att dylik förpliktelse föreligger, ser mången torpare, som genom lönarbete måste komplettera det egna jordbrukets och kreaturshållets avkastning, sig hänvisad att dagsverka på herrgården, enär för honom lämpat arbete knappast förefinnes på annat håll inom orten.

Detta förhållande belyser, att i vårt glest befolkade land*den större lantarbetsgivaren ännu mångenstädes intager en faktisk monopolställning på arbetsmarknaden, i trots av de ökade arbetsmöjligheter jämväl på landsbygden, som blivit en följd av Sveriges alltjämt fortgående industrialisering.

Skyddsåtgärder vid stuveriarbete.

Efter överläggningar med ombud för arbetsgivare och arbetare i stuveribranschen har socialstyrelsen utarbetat en del anvisningar angående skydd mot yrkesfara vid stuveriarbete, vilka återgivas här nedan.

Anvisningar angående skydd mot yrkesfara vid lastning och lossning av fartyg;

utfärdade av Kungl. Socialstyrelsen den 1 mars 1915.

Till ledning vid övervakandet av tillämpningen av lagen om arbetarskydd den 29 juni 1912 å arbete med lastning och lossning av fartyg, som utföres av stuveriarbetare, har Kungl. Socialstyrelsen, efter samråd med Kungl. Kommerskollegium, funnit sig böra anbefalla yrkesinspektionens befattningshavare särskilt tillse, att följande regler iakttagas:

1. Den å kran, vinsch eller annan lyftinrättning angivna bärighet i vikt får ej överskridas.

2. Materialet till bockar eller ställningar för bryggor eller banor skall vara av fullgod beskaffenhet. Därtill använt virke får sålunda ej förete murkenhet eller röta eller sådana sprickor, kvistar, hål eller andra fel, som kunna avsevärt minska dess hållfasthet. Materialet skall hava tillräckliga dimensioner, och skola bockar och ställningar jämväl i avseende å hopfogning och stagning erbjuda betryggande säkerhet vid förekommande belastning.

Flyttbara bockar skola vara stadigt uppställda. Å plats, där landgångshöjden behöver ändras under arbetets gång, böra användas bockar, som kunna inställas för olika höjd.

Flyttbara bockar av större höjd än 3 meter få icke användas, försåvitt så ej erfordras med hänsyn till mer stadigvarande järnvägstrafik.

3. Materialet till bryggor och banor skall i avseende å beskaffenhet och dimensioner motsvara, vad ovan föreskrivits beträffande bockar och ställningar.

Bryggor och banor få ej svikta i besvärande grad. De skola ligga stadigt, vara säkrade mot glidning och tippling samt såvitt möjligt ej hava större lutning än 1:10.

Å avpassade bryggor böra tvärsåarna vara anbringade på lämpligt stegavstånd.

Bryggor och banor skola hållas fria från snö och is samt i fall av behov beströs med sand, aska eller dylikt.

Högt belägna bryggor och banor skola hava betryggande bredd, minst 0.9 m., samt skola därjämte, där ej bredden är särskilt stor, åtminstone å ena sidan vara försedda med tillförlitligt räck eller mantåg på c:a 1 meters höjd.

4. At arbetarna skall vara berett tillfälle att på betryggande sätt uppnå och lämna sina arbetsplatser.

5. Materialet till lejdare skall vara av fullgod beskaffenhet.

Lejdare av trä skola hava stegen helt eller delvis infällda i längdstyckena, och skola dessa vara av sådana dimensioner, att fullt fotfäste erhålles, när lejdaren ligger an mot fartygssidan. Upphångningslinor skola med hänsyn till material, grovlek och infästning erbjuda betryggande säkerhet.

I tågledare skola stegen hava sådan bredd, att de erbjuda fullt fotfäste, och vara så fästade, att de ej kunna kantra.

Till förbindelse mellan däck och lastrum må endast användas befintliga fasta eller ock säkert fastgjorda, flyttbara lejdare.

6. Lyftkrok skall hava betryggande dimensioner och vara av sådan form, att den ej släpper eller fångar.

7. Materialet till längor eller stroppar skall vara av fullgod beskaffenhet.

Vid kättings iordningsställande till längor skola ringar, krokar, schacklar och andra beslag utföras med sådana dimensioner och i övrigt på sådant sätt, att de erbjuda betryggande säkerhet vid en mot kättingens bärighet svarande belastning.

Vid stroppars iordningställande av ställina eller tågvirke skola käser, där sådana förekomma, väl inpassas och splitsar utföras på tillförlitligt sätt.

Till begagnande få icke utlämnas längor eller stroppar, behäftade med sådana bristfälligheter eller skador, som kunna anses medföra nedsättning av bärformågan. Längor och stroppar skola dessutom underkastas fortlöpande tillsyn samt repareras eller uthytas, så snart fel å desamma upptäckas.

Längor och stroppar få icke belastas utöver vad följande tabeller angiva:

Kortlänkad maskinsmidd kätting.

<i>Enkel.</i>									
Diam. i tum.	$\frac{3}{8}$	$\frac{7}{16}$	$\frac{1}{2}$	$\frac{9}{16}$	$\frac{5}{8}$	$\frac{11}{16}$	$\frac{3}{4}$	$\frac{13}{16}$	$\frac{7}{8}$
Tillåten belastning i kg. . . .	600	900	1 200	1 450	1 750	2 150	2 500	2 850	3 400

Stållina, 72-trådig.

<i>Enkel.</i>									
Diam. i tum.	$\frac{5}{16}$	$\frac{7}{16}$	$\frac{1}{2}$	$\frac{9}{16}$	$\frac{5}{8}$	$\frac{3}{4}$	$\frac{13}{16}$	$\frac{7}{8}$	1
Omkrets i mm.	25	32	38	44	51	57	63	70	76
Tillåten belastning i kg. . . .	340	525	760	1 050	1 350	1 700	2 100	2 550	3 050

Där handsmidd kätting eller stållina av särskild god kvalitet användes, må vederbörande tillsynsorgan medgiva en mot materialets bättre egenskaper svarande höjning av den tillåtna belastningen, dock med iakttagande av beräknad 6-faldig säkerhet.

Är stropp eller kättinglänga för kort, får ej, där icke godset är synnerligen lätt, lyftlinan smygas på, utan skall längan eller stroppen utbytas mot sådan av tillräcklig längd.

8. Vid lastning och lossning skall, där ej dagsljuset gör tillfyllest, finnas fullt tillräcklig och lämpligt anordnad belysning, särskilt i lastrum, vid transportvägar och å lastningsplats i land. Lampa med öppet brinnande låga, s. k. bloss, får ej användas i lastrum och bör jämväl i övrigt undvikas.

Vid avbrott i belysningen skall arbetet inställas, till dess tillfredsställande belysning åter erhålles.

9. Vid lossning eller lastning med användande av tvenne bommar, en över luckan och en utriggad, skola bommarna vara säkrade mot svängning genom dubbla eller förstärkta yttergajjer.

10. Vid lossning ur delvis påluckade lastrumsöppningar skola skärstockarna vara säkrade mot urljftning. Vid skärstockarnas upptagning och iläggning medelst kran eller vinsch få endast användas därför avsedda lämpliga längor eller stroppar.

11. Av- och påluckning skola utföras med synnerlig försiktighet och med användande av å luckorna befintliga lyftringar eller handtag.

12. Till förmän och basar må endast användas pålitliga, med arbetet fullt förtrogna samt nyktra personer.

Förmän och basar åligger att övervaka, att materielen för lastnings- eller lossningsarbetet befinner sig i tillförlitligt skick, att avlägsna eller utbyta bristfällig materiel samt att, där bristfällighet, som ej omedelbart avhjälpes, är av beskaffenhet att äventyra arbetets säkerhet, avbryta arbetet, till dess bristfälligheten avhjälpes. Obehöriga eller onyktra personer böra avlägsnas från arbetsplatsen.

Luckbas skall såvitt möjligt med uppmärksamhet följa transportarbetets hela förlopp.

13. Till skötsel av kran, vinsch eller annan maskindriven lyftinrättning får endast användas person, som äger därför fullt erforderlig kompetens eller som står under omedelbar tillsyn och ledning av person med sådan kompetens. Till självständigt dylikt arbete må ej användas person under 18 år.

14. Vid lastning eller lossning med mekanisk gripskopa eller dylik skall finnas tillräckligt manskap för dess trygga manövrering.

15. Vid samtidigt lossnings- eller lastningsarbete med mer än två gång i samma lastrumsöppning skall iakttagas synnerlig försiktighet, och skall för varje gång finnas särskild luckbas.

16. Har olycksfall medfört en om ock obetydligt blödande skada, skall den skadade genast avbryta arbetet, varefter såret skall rengöras och förbindas på sätt, som är ägnat att förekomma blodförgiftning.

För lämnande av den första hjälpen vid olycksfall skall i närheten av arbetsplatsen finnas tillgång till nödiga förbandsartiklar. Ändamålsenliga bårar för skadades upphissande ur lastrum och vidare transport böra till erforderligt antal finnas tillgängliga inom hamnområdet å bekantgjorda, härför lämpliga platser.

Vid varje arbetsplats bör finnas minst en person, som genomgått samaritkurs eller erhållit däremot svarande utbildning.

I skrivelse den 8 mars 1915 har socialstyrelsen hemställt, det Kungl. Maj:t täcktes meddela föreskrift om sådan jämkning av gränserna för underinspektörernas tillsynsbefogenhet, att densamma i avseende å arbete med lastning eller lossning av fartyg må tillsvidare under den tid och med den begränsning i övrigt, styrelsen bestämmer, omfatta jämväl sådan verksamhet, som eljest skulle vara underkastad yrkesinspektörs tillsyn.

Till stöd för denna sin hemställan har socialstyrelsen anfört i huvudsak följande:

Arbete med lastning eller lossning av fartyg måste otvivelaktigt anses erbjuda en synnerligen hög grad av yrkesfara. Enligt en inom riksförsäkringsanstalten utförd undersökning, omfattande åren 1903—11, uppgick antalet olycksfall per 1 000 årsarbetare vid stuveriarbete till 31·7, som föranlett lagersättning, och 422·7, som medfört karensersättning, under det motsvarande siffror för t. ex. textilindustrien uppgick till allenast 2·7 och 27·8. Även det erforderliga premiebeloppet per årsarbetare pekar i samma riktning. Detta belopp utgjorde sålunda i avseende å stuveriarbete för lagförsäkring kronor 20·36 och för karensförsäkring kronor 8·17 men i avseende å textilindustri endast resp. kronor 1·93 och kronor 0·56. Till socialstyrelsen har under år 1914 anmälts närmare 650 olycksfall i stuveriarbete.

Med den ökade sjöfart, som under sista tiden förekommit i vissa hamnar, samt den därav föranledda forceringen av stuveriarbetet och användandet av icke yrkesvana arbetare torde olycksfallsfrekvensen ytterligare stegrats.

Den tidigare gällande arbetarskyddslagstiftningen ägde icke tillämpning på stuveriarbetet, utan först genom lagen om arbetarskydd den 29 juni 1912 blev detsamma inbegripet under skyddslagstiftningen och yrkesinspektionen. Härigenom lär emellertid icke skyddet mot yrkesfara inom stuverifacket blivit på tillfyllestgörande sätt tillgodosett. Bestämmelserna i lagen om arbetarskydd hava nämligen, oavsett att de i främsta rummet äro avsedda för industrien, en så allmängiltig avfattning, att för deras effektiva tillämpning å ifrågavarande arbete torde erfordras en del kompletterande special-

regler. Ej heller kan tillsynen å lagens efterlevnad i avseende å stuveriarbetet anses fullt tillfredsställande i sin nuvarande gestaltning.

Med hänsyn till det nära samband, vari stuveriarbetet står till skeppstjänsten och arbetsförhållandena ombord å fartyg, har frågan om åtgärder till förbättrande av arbetarskyddet inom stuverifacket icke ansetts lämpligen kunna upptagas till mer definitiv behandling, förrän sjösäkerhetslagstiftningen och fartygsinspektionen åtminstone i huvudsak kommit till stånd.

Med ingången av innevarande år trädde de grundläggande författningarna på sjösäkerhetens område i kraft. Samtidigt därmed blev hos styrelsen för dess medverkan på nämnda område anställd en byråassistent för sjöfartsärenden. Efter överläggningar med representanter för arbetsgivare och arbetare inom stuveribranschen har sedermera, till åstadkommande av sådana kompletterande specialregler, varom ovan nämnts, inom styrelsen utarbetats anvisningar angående skydd mot yrkesfara vid lastning och lossning av fartyg.

Tillsynen över arbetarskyddslagens tillämpning å stuveriarbetet tillkommer i regel vederbörande yrkesinspektör. Denne befattningshavare har emellertid till följd av sina många övriga tjänstegöromål ej tillfälle att ägna mycken uppmärksamhet åt stuveriarbetet, vilket är så mycket mer betänkligt, som detta arbete med hänsyn till de ständigt växlande förhållanden, varunder detsamma bedrives, måste anses kräva synnerligen ofta återkommande inspektioner.

Tillsynens otillfredsställande beskaffenhet har även blivit beaktad inom riksdagen. Genom motion n:r 64 innevarande år i första kammaren har nämligen föreslagits avlåtande av en skrivelse till Kungl. Maj:t med hemställan om snara åtgärders vidtagande för en mera effektiv kontroll vid hamnarna till förhindrande av olycksfall i arbete.

I betraktande av stuveriarbetets föränderliga natur och den därav påkallade mer stadigvarande uppsikten hade yrkesfarekommittén tänkt sig, att detta arbete, åtminstone i de större hamnarna, skulle göras till föremål för kommunal tillsyn. Påtänkt har även varit, att fartygsinspektörerna, som ju äro relativt många och hava sin verksamhet förlagd till hamnplatserna, skulle kunna åläggas att övervaka jämväl stuveriarbetet. I nådiga förordningen den 31 december 1914 med närmare föreskrifter angående tillsyn å fartyg, § 4 mom. 1, har också intagits en bestämmelse, som möjliggör ett dylikt åläggande.

Ingendera av nu berörda utvägar torde emellertid lämpligen kunna tillgripas för att möta det under nuvarande forcerade arbetsförhållanden särskilt trängande behovet av inspektionskrafter. Anordnandet av kommunal tillsyn, varför erfordras beslut av vederbörande kommunala myndigheter, lär nämligen ej kunna åvägbringas utan avsevärd tidsutdräkt, och vad angår fartygsinspektörerna, hava de på sina håll ännu knappast trätt i funktion. De torde också för en tid framåt bliva så strängt upptagna av de dem i främsta rummet åliggande uppgifterna med hänsyn till sjösäkerheten, att man ej skäligen kan taga dem i anspråk för yrkesinspektionen.

Enligt 23 § lagen om arbetarskydd äger Kungl. Maj:t att, där så finnes påkallat för vinnande av en mer ändamålsenlig anordning av tillsynen, meddela föreskrifter rörande jämkning av gränserna för skilda tillsynsorgans befogenhet. Genom sådan tillämpning av denna bestämmelse, att underinspektörerna finge tagas i anspråk för tillsynen över stuveriarbetet oberoende av eljest gällande begränsning i avseende å arbetarantal och drivkraftbelopp, synes emellertid utan särskild kostnad för statsverket ifrågavarande behov av inspektionskrafter kunna för den närmaste tiden någorlunda tillgodoses.

För nyssberörda anordning talar även, att ett flertal av underinspektörerna förut varit anställda såsom maskinister ombord å fartyg. I 6:te distriktet med Göteborgs, Varbergs och Halmstads hamnar finnas sålunda två, i 5:te distriktet med Malmö, Landskrona, Hålsingborgs, Trälleborgs och Karlskrona hamnar likaledes två, i 4:de distriktet med Kalmar, Västerviks och Oskarshamns hamnar en samt i 3:dje distriktet med Norrköpings hamn jämväl en sådan underinspektör. Även bland den i Stockholm förlagda yrkesinspektionspersonalen, ehuru tillhörande 2:dra distriktet, finnes en underinspektör, som varit sjömaskinist och som lämpligen skulle kunna utöva tillsyn i Stockholms och Oxelösunds hamnar.

I allt skulle således stuveriarbetet uti nu nämnda och, om så erfordras, jämväl andra hamnar — styrelsen äger nämligen besluta om underinspektörs tjänstgöringsområde — kunna övervakas av sju underinspektörer med sjöteknisk utbildning. Då underinspektörerna därjämte under sin inspektions-tjänst torde förvärvat ganska betydande erfarenhet och insikt i skyddstekniken, lär nu föreslagna anordning av tillsynen jämväl i avseende å tillsynsorganens kompetens kunna anses ganska tillfredsställande. Denna tillsyn skulle naturligtvis för övrigt, liksom underinspektörernas verksamhet i allmänhet, stå under yrkesinspektörernas ledning.

Med hänsyn till att underinspektörernas huvudsakliga inspektionsarbete ägnas jordbruket, vilket ej påkallar så mycken tillsyn under vintermånaderna, synes en dylik till ett mindre antal bland underinspektörerna begränsad, väsentligen för den närmaste tiden avsedd anordning, ej behöva alltför mycket inkräkta på underinspektörernas egentliga uppgifter.

Sedan Kungl. Maj:t med anledning av ovanbemälda framställning den 26 mars 1915 medgivit, att socialstyrelsen må tills vidare, dock högst till årets utgång och med den begränsning, som styrelsen anser nödig, uppdraga åt underinspektör att hava tillsyn över sådant arbete med lastning eller lossning av fartyg, som eljest skulle vara underkastat yrkesinspektörs tillsyn, har socialstyrelsen den 31 i samma månad meddelat fyra bland underinspektörerna dylikt uppdrag.

Den individuella kontrollen vid brännvinsutminuteringen.

Stockholms- och Göteborgssystemen.

På grundval av ett inom Finansdepartementet av tillkallade sakkunniga utarbetat förslag framlade Kungl. Maj:t för 1914 års senare riksdag proposition om åtskilliga ändringar i gällande brännvinsförsäljningsförordning,¹ avseende bland annat att förhindra vissa under konkurrensen mellan brännvinsförsäljningsbolagen uppkomna missbruk och underlätta genomförande av åtgärder för s. k. individuell kontroll vid brännvinsutminuteringen. I detta syfte har till 15 § av berörda förordning fogats ett moment, vilket, såsom det av riksdagen godkänts, har följande lydelse:

»2. Har bolag vid utminutering av brännvin anordnat särskild kontroll, till vilka personer och till vilken mängd försäljning i varje särskilt fall må äga rum, äger Kungl. Maj:t, på ansökan av bolaget eller stadsfullmäktige eller kommunalstämma i den kommun, där bolaget utövar sin verksamhet, förordna, att kommun, där bolaget är bildat, samt, om så prövas nödigt, jämväl sådana därtill gränsande eller närbelägna kommuner, varest rätt till utminutering ej är upplåten, tills vidare skola anses såsom bolagets kontrollområde beträffande de slag av brännvin, kontrollen omfattar.

Förordnande, som nu sagts, må ej meddelas, med mindre bolaget förbinder sig att, där någon hos bolaget anhåller att få inköpa viss varusort av brännvin, som av bolaget ej hålles i lager men inom riket förekommer i handeln, och till säkerhet för betalningsfullgörande nedsätter det belopp, bolaget kan fordra, söka till skäligt pris anskaffa varan, såvida utminutering till ifrågavarande person enligt de av bolaget tillämpade grunder må äga rum.

Till fastställt kontrollområde må innehavare av rätt till utminutering icke till annan än den, som äger rätt till detaljhandel, försända de slag av brännvin, kontrollen omfattar.

Över kontrollområden skall hos kontrollstyrelsen föras särskild förteckning.»

I fråga om behovet av en lagstiftning på detta område anföres i den propositionen bifogade statsrådsprotokollet av statsrådet och chefen för finansdepartementet bland annat följande:

»Som bekant hava under senare tiden vissa bolag i fråga om utminutering av brännvin och andra spirituösa drycker uppställt olika slag av kontrollföreskrifter. Gemensamt för de åsyftade föreskrifterna är, att de skola bereda bolagen tillfälle att vinna och bevara kännedom om, till vem de i varje särskilt fall sälja och myckenheten av det försålda. Genom den kontroll, som på detta sätt utövas, erhålles möjlighet att på ett verksamt sätt förhindra kända alkoholmissbrukare från att hemköpa spirituösa drycker.

— — — — — En förutsättning för systemets effektivitet är emellertid — — — — — att antingen kontrollbestämmelserna föreskrivas skola gälla för all försäljning inom riket eller ock systemet kringgärdas med sådana skyddsbestämmelser, att en försäljare, som ej infört detsamma, icke må kunna till sina verkningar neutralisera de fördelar, som genom dess införande å andra håll kunna vinnas. Jag syftar i sistnämnda hänseende

¹ Angående socialstyrelsens yttrande över sakkunnigas förslag, se Soc. Medd. 1914, sid. 684.

främst på angelägenheten att hindra personer, som med tillämpning av ovannämnda kontrollföreskrifter blivit av bolaget i sin hemort avstängda från att inköpa brännvin, att från annan försäljare i riket få sig brännvin efter rekvisition tillsänt. Sedan försäljningssystemet blivit genomfört i större omfattning, hava visserligen överenskommelser om samverkan träffats mellan några bolag, som tillämpa detsamma, men andra försäljare, som ej tillämpa reformen, hava låtit i betydande utsträckning försända brännvin även till personer i kommuner, där kontroll vid försäljningen är anordnad. En stor del av denna försändning har givetvis skett till personer, som, ehuru oförhindrade till inköp i hemorten, ej velat underkasta sig där tillämpade kontrollföreskrifter. Men enligt vad man med visshet kan antaga, hava också avsevärda kvantiteter skickats till sådana, som på grund av missbruk blivit avstängda från köprätt. Härigenom hava givetvis de ansträngningar, som för att förhindra sådana alkoholmissbrukare att inköpa brännvin gjorts av bolaget i deras hemort, blivit utan avsedd effekt.»

Ansökningar om fastställande av kontrollområden hade vid 1914 års slut till kontrollstyrelsen ingivits från ett femtiotal spritförsäljningsbolag. Företsättning för att ett bolag skall på sätt, varom här är fråga, få sig tillerkänt ensamrätt att inom visst område försända spirituosa, är, såsom av förut anförda författning framgår, att bolaget infört särskild kontroll över sin kundkrets, i syfte att från åtkomst av spirituosa avstänga sådana personer, som befunnits hemfallna åt missbruk av dylika drycker. Denna lagstiftning kan följaktligen anses innebära en från statens sida företagen legalisering av de åtgärder för genomförande av individuell kontroll å spritkonsumenterna, som under de senare åren på enskilt initiativ genomförts å en del orter. Den primitivaste formen för dylika kontrollsystem är s. k. svarta listor eller förteckningar å vanedrinkare och andra personer, som av en eller annan anledning befunnits bära avstängas från spritinköp. Detta system, som sedan en del år tillämpats i åtskilliga städer, ställer emellertid synnerligen stora fordringar på personalkännedom hos de funktionärer, som handhava utminuteringen, och kan följaktligen komma i fråga allenast i samhällen med relativt små förhållanden. Då dessutom större delen av kundkretsen står utom all kontroll, föreligger även för de å svarta listan uppförda stora möjligheter att genom anlitande av ombud komma åt spirituosa. Till förebyggande härav hava en del brännvinsbolag sett sig föranlättna att övergå till uppläggande av fullständiga kundförteckningar, varigenom kan kontrolleras, att även sådana personer, mot vilka skäl till avstängning ej föreligger, vid sina spritinköp hålla sig inom måttlighetens gränser. Vid utexperimenterandet av dessa mera utvecklade kontrollsystem hava i spetsen gått bolagen i rikets största städer, Stockholm och Göteborg, där av naturliga skäl något enklare, huvudsakligen på personalkännedom byggt system aldrig kunnat med effektivitet tillämpas. Det är även de i dessa städer

genomförda kontrollsystemen, som med större eller mindre modifikationer vunnit efterföljd å flertalet övriga orter, där individuell kontroll blivit genomförd. En redogörelse för dessa båda system, deras inbördes likheter och skiljaktigheter, lämnar därför en ganska representativ bild av de linjer, efter vilka man på detta område för närvarande framgår.

Stockholmssystemet.

Aktiebolaget Stockholmssystemet, som numera innehar oktroj å brännvinsförsäljning i Stockholm, bildades år 1913 med angiven uppgift att i Stockholm bedriva utminutering och utskänkning enligt det reformprogram, som utarbetats av doktor Ivan Bratt, vilken ock blev bolagets verkställande direktör. Efter tävlan med det förut i Stockholm verksamma A.-B. Göteborgssystemet erhöll det nya bolaget rätt att från och med år 1914 övertaga brännvinsförsäljningen i huvudstaden.

Enligt det kontrollsystem, som från den 26 februari 1914 av bolaget tillämpats i fråga om utminuteringen, måste envar, som å någon av bolagets utminuteringsställen önskar inköpa spirituosa, vara innehavare av en i berörda affär gällande motbok. Anhållan om erhållande av dylik motbok utskrivs å för detta ändamål avsedd rekvisitionsblankett, vid vilken är fästad ett för bolagets kortregister avsett anteckningskort av nedanstående utseende:

NUMMER			
		Egenhändig namnteckning.	
		Karl Andersson	
		bryggeriarbetare född den 23 aug. 1883.	
1/3 14	Vidargatan 35.		
1/10 14	Heimdalsgatan 48.		
	1914	1915	1916
I.			
II.			
III.			
IV.			

Rekvirenten bör på angiven plats å kortet hava anbringat sin egenhändiga namnteckning. I övrigt ifylles å detsamma hans fullständiga namn, yrke, födelsedag och bostad, i enlighet med vad av ovan givna exempel framgår. Kortets nedre del är avsedd för anteckningar om de kvantiteter spirituosa, som av ifrågavarande kund inköpas under varje kvartal av de år, för vilka kortet är gällande.

Innan motbok utlämnas, företages en undersökning av rekvisitentens identitet och kvalifikationer i övrigt. I första hand kollationeras uppgifterna om namn m. m. med mantalslängden i Stockholm eller uppgift från vederbörande pastorsämbete, därest rekvisitenten är bosatt utom staden. Kan personen i fråga ej på detta sätt identifieras, anmodas han att själv förete nödiga legitimationshandlingar. Detta förfaringssätt måste stundom även användas mot rekvisiter från landsorten av den orsak, att pastorsämbetet, trots erbjuden ersättning, vägrat stå bolaget till tjänst med äskade upplysningar.

Sedan rekvisitentens identitet fastställts och samtidigt kontrollerats, att han ej förut är innehavare av motbok, vidtager en undersökning om, huruvida den sökande ej tillhör någon av de kategorier, som enligt för bolaget gällande principer böra avstängas från spritinköp. I främsta rummet utgallras sålunda minderåriga samt understödstagare, militärmanship o. d., som till sina bostäder ej äga medtaga spirituosa. Därefter söker man utröna, huruvida den sökande icke är hemfallen åt alkoholmissbruk. Den viktigaste källan till upplysningar i detta hänseende har man givetvis hos polisen. I tvivelaktiga fall kan särskild undersökning på bolagets bekostnad företagas.

Särskilt stränga restriktioner har man funnit sig nödsakad vidtaga gentemot kvinnliga rekvisiter, enär erfarenheten givit vid hand, att de motböcker, som till dessa utlämnats, till större delen utnyttjas av manliga konsumenter. Till gifta kvinnor utlämnas sålunda inga motböcker, och samma regel tillämpas naturligen även mot ogifta kvinnor, som enligt mantalsförteckningen sammanbo med män. Även vid utlämnande av motbok till självförsörjande kvinnor har stor försiktighet visat sig vara av nöden; att man i detta hänseende ej gått för rigoröst till väga, har bekräftats därav, att flertalet till kvinnor utlämnade motböcker på grund av uppenbart missbruk efter någon tid åter måst indragas.

De till kunderna utlämnade motböckerna innehålla rekvisitionsblanketter av följande utseende:

Betala endast
ovan tryckta
belopp.

A.-B. STOCKHOLMSSYSTEMET.

S 00000

Rekvisition å liter spirituosa.

(Egenhändig namnteckning av motbokägaren.)

Observera texten å omslagets Innersidor!

Å varje blankett är anbragt motbokens nummer jämte en bokstav, angivande den av bolagets affärer, för vilken motboken är gällande. Då boken för inköp uppvisas i affären, kontrolleras underskriften å rekvisitionen ge-

nom jämförelse med den namnteckning, som finnes å det i affären förvarade registerkortet med motsvarande nummer. Någon anteckning om innehavarens namn finnes ej i motboken, varför varje missbruk av upphittade motböcker är uteslutet. De av varje kund inlämnade rekvisitionerna förvaras i en särskild portfölj och sammanräknas för varje kvartal, varefter anteckning om det inköpta beloppet införes å kundens registerkort. Likaså avstämplas den för varje gång inköpta kvantiteten å ett därför avsett blad i motboken, innan densamma återlämnas till innehavaren; denne kan därför alltid själv hålla räkning på, hur mycket han å sin motbok uttagit.

Den kvantitet spirituosa, som å varje motbok får inköpas, begränsades vid systemets införande till 12 liter per kvartal. Härtill kommo dock de kvantiteter dyrare spirituosa, som av konsumenterna utan motbok kunde inköpas i enskilda (av bolaget överlåtna) vinaffärer. På grund av den starka ökningen i denna omsättning, som under 1914 års förra hälft ägde rum, fann sig bolaget nödsakat att från och med tredje kvartalet föreskriva motboks-kontroll även för dylika inköp, och ökades maximikvantiteten i samband därmed till 16 liter. Från början av innevarande år har jämväl punschen, som förut fått fritt inköpas, indragits under kontrollen; en liter punsch skall dock vid avstämpling i motbok anses motsvara endast $\frac{1}{3}$ liter spirituosa. — I fråga om inköp från enskilda vinhandlare är motboks innehavare ej bunden vid något visst försäljningsställe, utan må anlita vilken affär han önskar. Någon kontroll å rekvisiternas namnteckningar kan därför ej heller i dessa fall vid inköpet verkställas, utan har försäljaren endast att vid varje dags slut insända de av honom mottagna blanketterna till systembolaget, som därefter undersöker, huruvida några missbruk begåtts, varefter nödiga åtgärder kunna vidtagas mot den felande. I de fall, där någon motboks innehavare avstängts från inköp, delgives detta emellertid samtliga vinhandlare, på det något inköp å ifrågavarande motbok ej mer må tillåtas.

Restriktioner i fråga om sättet för uttagande av den medgivna kvartalskvantiteten vidtogos vid systemets första genomförande blott mot en del personer, som visade särskilt utpräglad oförmåga att hushålla med sina rekvisitionsblanketter. Sedermera har emellertid som generell regel fastslagits, att minst fem dagar böra förflyta mellan varje inköp; den kvantitet, som vid varje tillfälle må inköpas, har likaledes begränsats så, att resp. en, två eller tre liter utlämnas, allteftersom tiden sedan senaste inköp utgjort fem, tio eller femton dagar. Rätt att på en gång uttaga mera än tre liter eller verkställa inköp med smärre mellanrum, än vad sålunda är föreskrivet, kan dock medgivas personer, som styrka sig hava skäl för en sådan anhöllan.

I övrigt gäller — såsom genom en i motböckerna tryckt erinran inskräpes — att spirituosa å motbok må inköpas allenast för ägarens och hans hushålls eget behov. Härav följer att, om någon för sig eller sitt hushåll under ett kvartal har behov av endast en eller annan liter, han å sin motbok må uttaga endast denna mängd. Fråga kan alltså bliva om vägran av vidare inköp, även där 16-litersgränsen ej överskridits. Särskilt inträffar detta ej

sällan för kvinnliga kunder, som vid begäran om motbok uppgivit sig endast konsumera en eller annan liter i kvartalet, men vilka sedermera icke desto mindre utnyttja sina motböcker intill maximigränsen.

Göteborgssystemet.

I Göteborg infördes den individuella kontrollen något tidigare än i Stockholm och utan samband med någon regimförändring i övrigt. Beslut om reformens genomförande fattades av Aktiebolaget Göteborgssystemets styrelse i februari 1912, i enlighet med ett av bolagets verkställande direktör, Ernst Andrée, utarbetat förslag. Med doktor Bratts redan vid denna tidpunkt i broschyrform framlagda projekt hade förslaget åtskilliga grundtankar gemensamt. Sålunda skulle utminutering av spirituosa endast medgivnas personer, vilka voro inregistrerade som kunder vid visst försäljningsställe. I stället för motböcker utlämnas s. k. anmälningsbevis av följande lydelse:

Anmälningsbevis.

N:o

Innehavare:

Adress:

Beviset gäller för inköp av spirituosa å Aktiebolaget Göteborgssystemets utminuteringsställe N:o i huset N:o vid

och skall företes varje gång sådant inköp sker. Inköp får ske även genom ombud.

Beviset får icke överlåtas eller användas för inköp för annans räkning än den här ovan tecknade innehavarens.

Iakttages icke detta eller sker, enligt myndighets intyg, genom innehavarens åtgöranden missbruk av spirituosa, äger bolaget förklara beviset ogiltigt för inköp hos bolaget.

Då bevisets innehavare icke längre önskar använda detsamma, ävensom vid innehavarens död eller då beviset av bolaget förklarats ogiltigt, bör det omedelbart återsändas till bolaget.

Göteborg den 19 . . .

Styrelsen för Aktiebolaget Göteborgssystemet.

Någon skriftlig rekvisition förekommer icke, och köparens identitet kan följaktligen ej med hjälp av namnteckningen prövas. Effektiviteten av en dylik procedur skulle för övrigt tydligen inskränkas därigenom, att innehavarens namn är å beviset utsatt. Å andra sidan torde den omständigheten, att inga anteckningar om inköpens storlek göras å bevisen, vara ägnad att minska innehavarnas benägenhet att till andra personer utlåna desamma. Ingen kontroll kan av innehavaren föras över, med hur stora kvantiteter hans konto hos bolaget ökats under den tid, beviset varit i annan mans hand, utan denne riskerar att först genom bevisets indragning bliva undermåttad om, att konsumtionen överstigit måttlighetens gräns.

I fråga om sättet för fastställande av denna gräns föreligger emellertid en beaktansvärd skillnad mellan det i Göteborg tillämpade kontrollsystemet

och »stockholmssystemet». Någon generell begränsning av den kvantitet spirituosa, som under viss tid må av varje kund inköpas, är nämligen ej fastslagen, utan beror på styrelsens prövning i varje särskilt fall, huruvida restriktioner skola vidtagas. För närvarande tillämpas den regeln, att dylik prövning företages rörande sådana bevis, å vilka enligt vid försäljningsställena förda anteckningar under någon månad inköpts mer än 8 liter. Emellertid kunna även konsumenter, som ej uppnått denna inköpskvantitet, bliva anmälda för åtgärders vidtagande, därest sådana omständigheter förekomma, som göra dem misstänkta för spritmissbruk (periodsuperi). Dessutom utgallras, på grundval av från polisen och andra myndigheter inkommande uppgifter, sådana köpare, som befunnits tillhöra de kategorier, vilka vid kontrollens införande avstängdes från erhållande av anmälningsbevis: personer, som gjort sig skyldiga till upprepade fylleriförseelser, i berusat tillstånd begått brott eller uppträtt våldsamt i sina hem, försörjningstagare, deliranter och dylika.

Den kvantitet, som vid ett och samma tillfälle må inköpas, är i regeln begränsad till två å tre liter. I de fall, där en person, som på grund av missbruk under någon tid varit fråntagen sitt bevis, åter medgivits inköpsrätt, inskränkes denna dock till en liter varje gång.

Enskilda vinhandlare, som innehava av bolaget överlätna rättigheter, äro från början av innevarande år förpliktade att försälja spirituosa allenast till med anmälningsbevis försedda kunder samt till bolaget insända uppgifter å de kvantiteter, som å varje bevis utlämnats. Förut har denna kontroll gällt endast vid inköp av billigare spirituosa. Den starka ökning av konjaksmissbruket, som under åren 1913 och 1914 visat sig, har emellertid nödvändiggjort kontrollens utsträckning över hela vinhandeln.

De kontrollsystem, som i övriga städer tillämpas, kunna i allmänhet karakteriseras antingen som efterbildningar av något av de båda ovan skildrade eller ock som kombinationer mellan dessa. Skiljaktigheter föreligga dels i fråga om tekniken för registreringen, dels ock i fråga om principerna för inköpsrättens begränsning och utgallringen av de element, som ej beviljas dylik rätt. De förenklingar, som i dessa hänseenden här och var genomförts, torde i allmänhet vara betingade därav, att det gällt relativt små samhällen med lätt överskådliga förhållanden. Av rikets större städer hava Malmö, Hälsingborg och Norrköping ännu ej genomfört någon individuell kontroll. Gävle tillämpar däremot sedan några månader ett system med s. k. inköpskort, å vilka den vid varje tillfälle inköpta kvantiteten jämte datum för inköpet markeras. För utom staden bosatta kunder ersättas dessa kort med kupongböcker; vid rekvisition av en eller flera liter spirituosa är köparen skyldig att insända motsvarande antal av de med hans nummer märkta kupongerna. Systemet synes sålunda vara att beteckna som en mellanform mellan de i Stockholm och Göteborg tillämpade.

Olycksfall genom elektrisk ström under år 1913.

Enligt meddelande från elektriska inspektörerna hava under år 1913 så vitt bekant inom landet inträffat 59 olycksfall, vilka orsakats av elektrisk ström. Av dessa hava 15 fall medfört döden, 4 invaliditet samt de övriga 40 fallen övergående skador. 33 av de inträffade skadorna eller 56 % av hela antalet krävde en läketid av högst 30 dagar och voro sålunda av jämförelsevis lindrig beskaffenhet.

Efterföljande tabell visar antalet av de under senare åren inträffade olycksfallen:

	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.	1911.	1912.	1913.
Med dödlig utgång	5	6	6	7	14	7	13	15
Utan „ „	24	34	47	23	43	38	55	44
<i>Summa</i>	29	40	53	30	57	45	68	59

Med trenne undantag hava samtliga olycksfall under år 1913 träffat personer, som i en eller annan egenskap varit anställda eller sysselsatta vid respektive anläggningar.

Fallen drabbade sålunda av utomstående: 1 arbetsförman och 1 dräng, båda under okynnesklättring å stolpar, samt 1 vice konstapel, under framdraging av en falttelefon, och av anläggningspersonal: 33 maskinister, montörer o. d. mer eller mindre elektriskt sakkunniga, under normal skötsel av anläggningen (14 fall), tillfälligt arbete å denna (13 fall), i provrum (3 fall), under andra förhållanden (3 fall); samt 23 personer tillhörande andra yrken, under normal användning av bruksapparater (bandlampor, motorpådrag etc. 17 fall), rengöring (3 fall) eller av annan anledning (3 fall).

I det efterföljande beskrivas de olycksfall, som föranlett dödsfall eller invaliditet.

1. En eldare vid en kvarnanläggning var sysselsatt med reparation av mellanvägarna i ett högspänningsrum. Ledningarna invid arbetsplatsen voro gjorda spänningslösa. Han råkade emellertid av okänd anledning beröra spänningsförande ledningar (6 000 volt) i en annan del av rummet. Dessa ledningar hade bort avskiljas genom provisoriska skärmar.

2. En montör vid ett elektricitetsverk sökte att med handen rycka ut en smältpatron för 3 000 volt och råkade därvid beröra ena kontakten. Mannen förfor ovarsamt. Utryckningstång saknades i lokalen.

3. En regleringsvakt vid ett elektricitetsverk var sysselsatt med änderingsarbete å en högspänningsströmbrytare. Vid jämförelse med en annan redan ändrad strömbrytare råkade han beröra en spänningsförande del å denna (6 000 volt). Av ovarsamhet eller glömska handlade mannen därvid emot given order.

4. En hjälpmaskinist vid en kraftstation var sysselsatt med reparation av en strömbrytare för 50 000 volt. Efter en paus i arbetet gick han av misstag in i en annan högspänningscell, därvid krypande under skyddsräcket. Detta olycksfall liknar flera förut passerade. Under arbete i högspänningsrum bör arbetsplatsen med största omsorg avskiljas och markeras.

5. En arbetare vid en gödkalkfabrik skulle damma av ställverket m. m. i ett transformatorhus (5 000 volt). Av missförstånd och på grund av otydlig order påbörjades rengöringen innan strömmen fränslagits. Ledningarna hade bort föreskriftsenligt jordförbindas och kortslutas.

6. En montör vid en sulfittfabrik råkade under isolationsmätning framkalla kortslutning å en 380 volts 3-fas ledning. Hans brännsår, som visserligen voro svåra men

ej ansågos livsfarliga, medförde emellertid efter 8 dagar döden. Den största försiktighet är av nöden vid handhavande av 380 volts 3-fas ledningar.

7, 8. Två personer, en arbetsförman och en dräng, klättrade av okynne upp i två fackverkestolpar tillhörande ett kraftverk (50 000 volt) och berörde ledningarna. Liknande fall hava förut flera gånger inträffat. Fortsatt upplysning om de elektriska ledningarnas farlighet är av nöden.

9. En arbetare hos en elektrisk firma var sysselsatt med borring och stod därvid i en fuktig reparationsgrop i verkstaden. Han använde en handborrmaskin för 3-fas 380 volt. Ledningssnörets isolation (av vulkaniserat gummi) var på flera ställen avskavd. Ett sådant oisolerat ställe har troligen berört antingen mannens kropp direkt eller ock borrmaskinen, i vilken han höll och vars stomme saknade jordförbindning. Transportabla motorer med denna spänning böra genom ledningssnöret automatiskt jordförbindas. Den valda spänningen är olämplig. Lägre spänning eller likström bör användas.

10. Vid en mekanisk verkstad hade en handlampa (växelström 110 volt till jord) införts i en ångpanna. Pannan, som låg isolerad på trä, antog spänning genom beröring med lampans trasiga sladd. En plåtslagare trädde in huvudet genom ett manhål, fick en stöt och föll åt sidan, varvid huvudet träffade en järnhäll. Han dog omedelbart. Under vidriga förhållanden är även växelström av 110 volts spänning livsfarlig.

11. En grovarbetare vid ett gruvbolag hade vid ett tillfälligt arbete provisoriskt arrangerat en flyttbar lampa (3-fas 346 volt, lampspänning 200 volt). Han råkade beröra lampans skruvgänga, medan han stod på fuktig mark, och dog omedelbart. Det måste varnas mot provisoriska anordningar vid denna spänning.

12. Vid en kraftstationsbyggnad användes en elektrisk kran (3-fas 500 volt). Ledningen hade kommit att ligga emot en roterande del å kranen och fått isoleringen avskavd. Kranen antog spänning och en arbetare, som vidrörde kättingen, nedföll död. Kranen hade bort omsorgsfullt jordförbindas.

13. I ett slakteri användes en motor 380 volt 3-fas, som erhöll ström från en transformator, 10 000/380 volt, uppställd ett par hundra meter därifrån. Några gånger hade man iakttagit, att spänningsskillnad uppstod mellan olika punkter i golvet i lokalen. Vid ett dylikt tillfälle dödades ett slakteribiträde, som arbetade på det våta golvet utan att beröra några ledningar. Den spänning, för vilken han blev utsatt, har uppskattats till några 10-tal volt. Det utröntes, att spänningen uppstod vid överslag i 10 000 volts ledningens åskledare vid transformatorhuset, varvid genom strömrusning potentialen i marken däromkring höjdes. Denna spänningshöjning hade på grund av markens ovanligt dåliga ledningsförmåga ej utjämnats utan överförts genom de vid transformatorhuset i nollpunkten jordförbundna lågspänningsledningarna och från dessa genom överslag till en vägg i arbetslokalen. Fallet är ganska ovanligt. Genom insättande av motstånd i åskledarnas jordförbindningar och förenande av samtliga jordledningar avvärdades vidare fara.

14. I ett hårdningsverk användes en travers för 3-fas 500 volt. En arbetare hade under en måltidsrast placerat sig i en fönsteröppning i jämnhöjd med traversens kontaktledning och råkade falla över denna. Flera olycksfall hava tidigare inträffat vid traverser. Traversledningar böra skyddas mot beröring eller utföras för ofarlig spänning.

15. En vice konstapel var under en militär övning sysselsatt med framdraging av en provisorisk telefonledning. Tråden drogs under kontaktledningen för en spårväg (3-fas 2 600 volt). Då spårvagnen passerade, berörde dess bygel telefontråden, som således blef spänningsförande. Konstapeln, som höll i tråden, dödades. Okunnighet om faran torde hava förelegat.

16. En arbetare vid ett elektricitetsverk var sysselsatt med arbete i en stolpe. På order av maskinisten hade strömmen (5 000 volt) avstängts. Elektricitetsverkets ägare, som icke kände orsaken till strömmens avstängande, gav order om dess påsläppande.

Arbetaren nedföll svårt bränd från stolpen. Ena armen mindre brukbar. (Invaliditet $66\frac{2}{3}$ %.)

17. En arbetare vid ett väveri råkade under rengöring av en högspänningstavla att beröra en spänningsförande del. (Invaliditet 8 %.)

18. En elektriker berörde ett åskledarhorn (33 000 volt) i en transformatorstation, men hade glömt att bryta frånskiljaren. Ena armen amputerad. (Invaliditet 70 %.)

19. En pappersskärare vid ett pappersbruk råkade under rengöring av en motor-tavla (3-fas 500 volt) att beröra en spänningsförande del. (Invaliditet 6 %.)

Norskt förslag till lag om hemindustriellt arbete.

År 1912 tillsattes i Norge en kommitté för utredning av frågan om lagstiftningsåtgärder i syfte att undanröja de missförhållanden, som förekomma inom hemindustrien. Denna kommitté har nyligen framlagt resultatet av sitt arbete i ett betänkande med förslag till lag om industriellt hemarbete jämte motivering. Häre ingå bland annat en redogörelse för frågans behandling i Norge samt en översikt av hemindustriella förhållanden därstädes, varjämte meddelas en exposé av den utländska lagstiftningen på ifrågavarande område.

I lagförslaget lämnas till en början en definition av begreppet *hemarbete*. Härmed förstås sådant arbete, som utföres direkt av en arbetare åt en arbetsgivare eller mellanman, då arbetet utföres i arbetarens hem eller på annan plats, där det icke kan anses tillkomma arbetsgivaren att vaka över arbetets anordnande, eller på mellanmannens verkstad. De föreslagna lagbestämmelserna äga tillämpning å allt industriellt hemarbete med undantag av vad som stadgas om minimilöner, vilket äger giltighet allenast i avseende på hemarbete i industrier för tillverkning av beklädnadsartiklar samt sömnadsartiklar, även om dessa icke skola tjäna till beklädnad. Vilka industrigrenar som skola räknas hit, bestämmes av konungen.

Varje arbetsgivare, som sysselsätter hemarbetare, skall över dem föra särskild förteckning. Förmedlas hemarbetet av mellanman, skall även denne upptagas i förteckningen med angivande av hans egenskap av mellanman. Det åligger ock mellanmannen att föra förteckning över av honom sysselsatta arbetare. Ett utdrag av förteckningen skall årligen av arbetsgivaren, resp. mellanmannen insändas till fabriksinspektionen å varje ort.

Beträffande sådana företag, som sysselsätta flera än två hemarbetare, skall i det rum, där arbete utlämnas, finnas anslagen en prislista, upptagande de inom företaget tillämpade minimilönesatserna för olika slag av arbete.

Varje hemarbetare skall försees med avlöningsbok, vari arbetsgivaren, resp. mellanmannen har att införa fortlöpande uppgifter om arbetsmaterial, arbetes återlämnande, utbetalad arbetslön samt eventuella löneavdrag.

För att såsom högsta instans hålla tillsyn över lagens efterlevnad upprättas ett hemindustriråd. Den närmare kontrollen utövas av den lokala fabriksinspektionen. Vidare kunna för fastställande av minimilöner inom hemindustrien i de olika kommunerna upprättas lönenämnder.

Hemindustrirådet består av en ordförande och två andra ledamöter, vilka samtliga jämte suppleanter förordnas av konungen för en tid av tre år. En ledamot och en suppleant skola vara kvinnor.

Därest rådet efter anställd undersökning finner, att löneförhållandena inom de hemindustrigrenar, som avse tillverkning av beklädnads- samt sömnadsartiklar, i en kommun äro otillfredsställande, kan rådet besluta om upprättandet av en lönenämnd för fastställande av minimilöner. En sådan nämnd skall bestå av en ordförande och minst fyra andra ledamöter, av vilka hälften skall representera arbetsgivarna och hälften arbetarna; ledamöternas antal fastställas för övrigt av rådet. Såvitt möjligt utses dessa representanter av vederbörande parter. Om detta icke utan svårighet låter sig göra, tillsätts ledamöterna av rådet, vilket i så fall skall inhämta yttranden av fackliga organisationer bland arbetsgivare och arbetare samt genom offentligt tillkännagivande uppmana de intresserade parterna att inkomma med förslag.

För den eller de yrkesgrenar, som lönenämnden företräder, fastställas en minimitidlön. Vid fastställandet av minimilönen skall hänsyn tagas till de på orten gängse lönerna å fabriker och verkstäder samt till de för andra hemarbetare med samma eller motsvarande arbete utgående löner; lönen bör motsvara vad en arbetare med genomsnittlig förmåga anses böra förtjäna.

Nämnden skall likaledes såvitt möjligt fastställa minimistycklöner för olika artiklar. Dessa lönesatser skola stå i sådant förhållande till de ovan berörda tidlönerna, att de tillförsäkra en arbetare med genomsnittlig förmåga den fastställda minimitidlönen.

Om så erfordras till förhindrande av att hemindustrien tränges tillbaka eller att arbetsförhållandena eljest ändras i en för arbetarna ogynnsam riktning, kan på hemindustrirådets föranstaltande bestämmas, att minimilöner skola fastställas för arbete, som utföres på verkstad eller fabrik.

Nämndens beslut fattas genom enkel röstövertikt, och skall beslutet vid sitt offentliggörande åtföljas av en motivering, innehållande bland annat redogörelse för inkomna yttranden samt nämndens utlåtande häröver. Varje nämndens beslut om minimilöner skall föreläggas hemindustrirådet för godkännande eller eventuellt ändring. Rådet skall härvid tillse, att de inom olika yrkesgrenar, för olika arbetare och å olika orter fastställda minimilönerna stå i rimligt förhållande till varandra. Innan rådet träffar sitt avgörande, skall det bereda vederbörande parter tillfälle att inkomma med ytterligare upplysningar i ärendet samt att muntligen förhandla härom.

Därest stycklöner inom en industrigren ej äro fastställda, kan en arbetsgivare förelägga rådet den av honom tillämpade lönetariffen för prövning och eventuellt godkännande.

Såframt inom en yrkesgren, för vilken minimilöner blivit fastställda, kollektivavtal upprättas mellan arbetsgivarnas och arbetarnas organisationer,

kan rådet besluta om suspension av de utav lönenämnd fastställda lönesatserna, så länge arbetsförhållandena äro avtalsenligt reglerade.

Lönenämndens ledamöter uppbära ett arvode av 5 kronor per sammanträdesdag. Ordföranden kan tillerkännas särskild ersättning. Gottgörelsen till rådets ledamöter fastställas av konungen.

Omkostnaderna för rådet bäras av staten. För lönenämndernas sammanträden skall vederbörande kommun ställa lokal till förfogande. Övriga utgifter för nämndernas verksamhet bestridas till hälften av kommunen, till hälften av respektive arbetsgivare, bland vilka kostnaderna fördelas efter antalet sysselsatta arbetare. Arbetsgivare, som betalar sina arbetare efter en lägre lönesats än den fastställda minimilönen, straffas med böter.

I motiveringen till ovanberörda lagförslag framhåller kommittén på tal om åtgärder till förbättrande av arbetsvillkoren för hemarbetare, hurusom erfarenheten överallt visat, att dessa icke kunna på samma sätt som andra arbetare genom sammanslutning i fackföreningar öva inflytande på lönevillkoren. Detta beror först och främst på deras isolerade ställning: de arbeta var och en i sitt hem och ofta nog känna de icke ens dem, som äro engagerade hos samma firma. Vidare är det över huvud taget svårare att organisera kvinnliga arbetare än manliga och allra svårast är det att organisera hemarbeterskor. Dessa äro merendels så strängt bundna vid hemmet, att de icke kunna taga del i något föreningsliv. Ej heller inse de, att detta kan vara dem till gagn. De äro rädda för att gå miste om det arbete de hava och nöja sig därför med den lön, som erbjüdes dem.

Det är insikten om att självhjälp icke är tillräcklig för åstadkommande av en förbättring på förevarande område, som framtvingit frågan om lagstiftning i samma syfte. Förutsättningen för ett ingripande genom lagstiftning på detta område är sålunda, att de, vilkas intressen härigenom skola främjas, själva sakna förmåga att hävda desamma.

Om man vill finna medel till att avhjälpa rådande missförhållanden, är det nödvändigt att lära känna de krafter, som framskapat desamma. Viktigast härvidlag är den ständiga tillgången på arbetskraft för hemarbete. Denna arbetskraft är därjämte av sådan natur, att den antingen alls icke eller åtminstone svårigen kan utnyttjas på annat sätt än genom hemindustriellt arbete. Redan detta ger arbetarna en svag ställning. Många av de kvinnliga arbetarna kunna icke utföra något arbete utantör hemmet, därför att de hava sitt hushåll att sköta. Vidare finnas änkor och gifta kvinnor, som äro bundna vid detta slags arbete, om de över huvud skola kunna förtjäna något, och som å andra sidan äro nödsakade att arbeta för sitt och familjens uppehälle. Slutligen finnas mindre arbetsföra personer, som icke skulle kunna fylla en plats i en fabrik, men vilkas arbetskraft mycket väl kan komma till sin rätt vid hemarbete. Härtill kommer, att denna arbetskraft står till buds i så stor utsträckning och inbördes bedriver en så planlös konkurrens, att följden nödvändigtvis måste bli, att lönerna pressas ned. Det kan tilläggas, att bland hemarbeterskorna finnes en del, som icke äro direkt nödsakade att på ifrågåva-

rande sätt arbeta för sitt uppehälle, men likväl göra det för att erhålla en biförtjänst. Konkurrensen från dessa är den allra farligaste för dem, som äro hänvisade till att uteslutande leva av hemarbetet.

Det är den sålunda uppkomna situationen, som möjliggör de bestående missförhållandena inom hemindustrien. Dessa äro av så egendomlig art, att man enligt kommitténs förmenande är berättigad att tillgripa åtgärder, som icke kunna tillämpas i avseende å industrien i dess helhet.

En åtgärd, som blivit föreslagen, går ut på förbud mot hemindustriellt arbete. Härvid möta emellertid hinder först och främst av ekonomisk art från arbetsgivarnas sida. Särskilt då det gäller tillverkning av mode- och säsongartiklar, är det för dem av vikt att binda så litet kapital som möjligt i anläggningskostnader, vilka ej förränta sig under den döda säsongen. Avgörande för spörsmålet om hemarbetets avskaffande eller bibehållande anser dock kommittén vara, att en stor mängd arbetare genom ett förbud skulle berövas varje möjlighet att förtjäna sitt uppehälle. För dem finge då samhället på annat sätt sörja.

Det har vidare föreslagits, att mellanmansinstitutionen skulle underkastas offentlig kontroll. Detta innebure emellertid endast en partiell lösning av frågan. Alla direkt engagerade hemarbeterskor bleve lämnade utanför densamma.

Någon verklig förbättring av förhållandena kan enligt kommitténs uppfattning ej åstadkommas utan genom reglering av arbetslönen. Det är samhällets uppgift att tillförsäkra hemindustriens arbetare ett visst minimum i fråga om arbetsvillkor, då det visat sig, att de icke själva kunna tillgodose sina intressen. Och man gör därmed icke parternas medverkan överflödig. Tvärtom låter man denna komma till sin rätt, i det den får göra sig gällande under offentlig kontroll. Sålunda tillser samhället, att kollektivavtal, som av olika, ovan anförda grunder hava svårt för att komma till stånd inom hemindustrien, bliva upprättade under medverkan av båda parterna. Ett reglerande ingripande från det allmännas sida har sitt berättigande i den oordnade, planlösa konkurrens, som leder till ovärdiga arbetsvillkor för en hel klass av arbetare, men samhället har icke något intresse av att denna särskilda reglering upprätthålles, när de nu bestående missförhållandena icke längre äro till finnandes. Undanröjas dessa eller bildas å vardera partens sida organisationer, som genom förhandlingar träffa avtal, gällande för industrien i dess helhet, bortfaller förutsättningen för ett statligt ingripande på detta område. Lagstiftningen är här ett medel, som tillgripes i brist på andra och betecknar ett övergångsstadium, som bör bestå endast så länge de exceptionella förhållandena göra det nödvändigt.

I avseende på de principer, som skola läggas till grund för regleringen av lönerna, är kommittén av den uppfattningen, att minimilöner, icke normallöner, böra fastställas. Dessa minimilöner böra dock sättas till sådan höjd, att hemarbeterskorna tillförsäkras anständigt uppehälle och en arbetsförtjänst, som står i rimligt förhållande till vad andra kvinnor kunna förtjäna. Lönerna böra vidare anpassas efter förhållandena på varje särskild

ort. Skulle de, såsom sker i England, bestämmas lika över hela landet, bleve nivån beroende av förhållandena å orter med den lägsta lönenivån. Men därmed bleve det skydd, som den lagstadgade minimilönen avser att bereda, för alla övriga orter illusoriskt.

I hemindustrien betalas, såsom naturligt är, endast stycklön, och följaktligen vore det mest önskligt, om stycklönetariffer kunde upprättas för olika arbeten. Emellertid stöter detta på mycket stora svårigheter. Inom olika branscher av beklädnadsindustrien är mångfalden av arbetsspecialiteter så stor, att de icke kunna omfattas av en tariff. Härtill kommer, att nya mönster städse tillverkas, och även vid en oväsentlig förändring i dessa skulle kunna göras gällande, att en ny, i tariffen icke upptagen artikel tillkommit. Lagens tillämpning skulle sålunda kunna föranleda åtskilliga konflikter.

Kommittén förutsätter emellertid, att tariffer upprättas överallt, där så låter sig göra. Om än i åtskilliga fack fullständiga tariffer icke kunna komma till stånd, är man dock ej uteslutande hänvisad till fastställande av tidlöner, utan bör i dessa fall kunna bestämmas en eller flera grundlöner. Kommittén förutsätter, att en stor del arbetsgivare med ledning härav skola upprätta sina tariffer så, att dessa verkligen tillförsäkra arbetarna den fastställda minimitidlönen. Att vaka över att så verkligen sker blir huvuduppgiften för de tillsynsorgan, som kommittén föreslår skola upprättas. Genom prövning av de lönelistor, som insamlas från olika företag, samt genom undersökning på ort och ställe erhålles möjlighet att öva kontroll i detta avseende.

För att en arbetsgivare skall kunna för en längre tid framåt beräkna sina produktionskostnader föreslås en bestämmelse om att arbetslönerna skola kunna föreläggas nämnden för godkännande, varigenom garanti vinnes mot senare överraskningar.

Då det kunde tänkas, att en reglering av minimilönerna enbart för dem, som utföra arbetet i sina hem, skulle hava till följd, att hemindustrien trängdes tillbaka, medan missförhållandena funnes kvar under andra former, föreslår kommittén, att lagen skall efter omständigheterna kunna utsträckas, så att den omfattar även syateljéer och verkstäder.

Kommittén sammanfattar lagens ändamål sålunda, att densamma går ut på upprättande av nämnder för behandling av lönefrågor, vartill det allmänna skall lämna sin medverkan. I samhällets intresse ligger, att arbetsförhållandena göras till föremål för avtalsmässig reglering genom förhandlingar mellan representanter för såväl arbetsgivare som arbetare. Då ringa utsikt finnes att ernå detta syfte på annat sätt, måste lagstiftningens hjälp anlitas. Men det statliga ingripandet är inskränkt till det minsta möjliga. Detta visar sig däri, att valet av representanter såvitt möjligt lägges i parternas händer och att de enligt lagen fastställda minimilönernas giltighet bortfaller vid upprättande av kollektivavtal, tillkomna på vanligt sätt. Vad angår hemindustrirådet, är detta visserligen en offentlig institution, men dess inflytande i avseende på lönerna blir dock endast sekundärt, i det be-

handlingen av lönefrågorna i första rummet försiggår inom de lokala nämnderna, medan rådet fungerar som en besvärinstans dels för att hindra, att de på olika orter vidtagna åtgärderna stå i strid med varandra, dels för att förekomma eventuellt ogynnsamma verkningar av dessa åtgärder.

Danskt förslag till lag om olycksfallsförsäkring.

I slutet av år 1910 uppdrogs i Danmark åt arbetarförsäkringsrådet att utarbeta förslag till en lag, avsedd att utgöra en kodifikation av de nu gällande olycksfallsförsäkringslagarna. Ett sådant förslag blev följande år av rådet framlagt och på grundval därav utarbetades inom inrikesministeriet ett lagförslag, som i år förelagts riksdagen.

Förslaget har till syfte att utvidga den i de nyare olycksfallsförsäkringslagarna införda försäkringsplikten till alla arbetsgivare, som lagen pålägger försäkringsansvar, att utsträcka försäkringsplikten till alla näringsidkare, som använda främmande arbetskraft, och vilka sådan försäkringsplikt hittills icke påvilat, samt att underlätta möjligheten för arbetsgivare och självständiga näringsidkare att teckna frivillig försäkring med statsunderstöd.

Det föreliggande lagförslaget innehåller 80 paragrafer, fördelade på elva kapitel. Först komma allmänna bestämmelser om försäkringen och dess föremål, därefter följa föreskrifter angående försäkringsrådet och dess sammansättning, om skyldigheter och rättigheter beträffande försäkringen samt om anmälan av olycksfall. Vidare stadgas vem försäkringsplikten åligger samt vilka komma i åtnjutande av försäkring, varjämte bestämmelser lämnas om frivillig försäkring, om statens tillskott till försäkringen, om kontroll över försäkringspliktens fullgörande samt slutligen om straff för överträdelse eller åsidosättande av lagens föreskrifter.

Föremål för försäkringen äro olycksfall, som inträffa under den försäkrades i lagen omförmälda sysselsättning eller i samband med arbetet. Lika med olycksfall räknas menlig inverkan — av högst några få dagars varaktighet — av arbetet eller de förhållanden, varunder det försiggår, om densamma medför minskning av förvärvsförmågan eller döden.

I gällande lag stadgas, att uppsåt och grov vårdslöshet från den skadades sida utesluta från ersättning. Enligt det föreliggande förslaget äro från försäkringen uteslutna olycksfall, som den försäkrade avsiktligen förorsakat. Om denne genom grov vårdslöshet, genom åsidosättande av reglementariska föreskrifter eller genom berusning själv förorsakat eller väsentligen bidragit till olycksfallet, kan ersättningen genom arbetarförsäkringsrådets beslut minskas eller helt indragas.

Det tillkommer arbetarförsäkringsrådet att tillse, att lagen efterleves. Rådets beslut kunna icke dragas inför domstol.

Därest avtal träffats med erkänt försäkringsbolag om försäkring för olycksfall fallande utom lagen och därvid bestämts, att ersättning skall utgå i överensstämmelse med lagen och att parterna underkasta sig rådets beslut, skola de under sådan försäkring hörande olycksfall betraktas såsom fallande under lagen.

Med hänsyn till de förmåner försäkringen erbjuder må nämnas, att medan man i förslaget principiellt fasthållit vid den bestående ordningen, enligt vilken det är den försäkrades egen sak att eventuellt genom att ingå i en sjukkasse tillförsäkra sig nödig sjukvård, har man dock gjort undantag härifrån i de fall, då den av olycksfall drabbade väl är medlem av en sjukkasse men denna icke bekostar sådan behandling — eventuellt av specialist — som erfordras för att den skadade skall bli på bästa möjliga sätt botad. Man har vidare ansett, att det borde åligga vederbörande försäkringsbolag att bekosta bandage, konstgjorda lemmar och liknande hjälpmedel, som kunna erfordras, medan ärendet handlägges av rådet, försåvitt icke den skadade är medlem av en sjukkasse, som bekostar sådana hjälpmedel. Understöd, som utgår av det allmänna i och för sjukvård under ärendets behandling i rådet, skall ej betraktas som fattigvård.

Beträffande dagersättningen är den nuvarande karenstiden (13 veckor) bibehållen, dock med en ändring till förmån för sjukkassememstrar, angående vilka är föreslaget, att ersättning skall utgå från den dag, då sjukhjälpen upphör, dock ej senare än fr. o. m. fjortonde veckan efter det olycksfallet inträffade. Dagersättningens maximibelopp föreslås förhöjt från 2 kronor till 2 kronor 50 öre. För övrigt skall ersättningen utgå med $\frac{2}{3}$ av dagavlöningen i stället för som nu $\frac{3}{5}$, och den kan ej sättas lägre än till 1 krona om dagen.

I fråga om ersättningen vid invaliditet och dödsfall föreslås förhöjning, men samtidigt har man upptagit förutvarande bestämmelse, att ingen ersättning utgår vid minskning av förvärvsförmågan under 10 %. Maximibeloppen vid nedsättning av arbetsförmågan skola enligt förslaget utgöra 3 600—6 000 kronor (för närvarande 1 800—4 800 kronor) samt vid dödsfall 2 400—4 000 kronor (för närvarande 1 200—3 200 kronor). För arbetare och tjänstfolk inom jordbruket är det icke den enskilde arbetarens lön utan en för samtliga arbetare fastställd årsförtjänst, som lägges till grund för beräkning av ersättningen. Årslönen kan bestämmas särskilt för män och för kvinnor samt för personer över och under 18 år. För frivilligt försäkrade är i lagen fastställd en viss årslön för olika kategorier, vilken lägges till grund för ersättningsberäkningen. För alla andra försäkrade lägges däremot den individuella lönen till grund, försåvitt den utgör mellan 600 och 1 000 kronor.

För beräkning av ersättningen vid minskning av förvärvsförmågan utgår man liksom enligt nu gällande lagar från ett belopp, motsvarande sex gånger årslönen, vilket utbetalas vid fullständig förlust av förvärvsförmågan. Är arbetsoförmågan icke fullständig, skall ersättningen beräknas i proportion till nedsättningen av den skadades arbetsförmåga.

För jämförelses skull må nämnas, att vid full invaliditet utbetalas i England, Belgien och Grekland i invaliditetsränta 50 % av arbetslönen, i Öster-

rike, Norge och Finland 60 %, i Tyskland, Frankrike, Ryssland, Rumänien och Luxemburg $66\frac{2}{3}$ % samt i Schweiz och Holland 70 %. I Tyskland och Ryssland kan räntan, om den skadade genom olycksfallet är bliven fullständig invalid, höjas till 100 % av arbetslönen. I Sverige utgör räntan vid full invaliditet utan hänsyn till den skadades årslön 300 kronor.

Italien och Spanien äro de enda mera betydande europeiska stater, vilka liksom Danmark tillämpa kapitalsystemet. I Italien lämnas på samma sätt som enligt den danska lagstiftningen vid full invaliditet ett belopp, motsvarande den sexdubbla årslönen, men minimum och maximum för den årslön, som därstädes tages i betraktande, utgöra resp. 500 och 2 000 lire. I Spanien utbetalas vid full invaliditet en summa, motsvarande endast dubbla årslönen.

Såsom förut omnämnts, är försäkringsplikten enligt förslaget allmän, och blott ett fåtal verksamhetsgrenar och arbetsförhållanden falla utanför densamma. Bland undantagen må uppmärksammas följande: inom industri, hantverk, handel och enskild tjänst undantagas från arbetsgivarnas försäkringsplikt förvaltnings- och kontorspersonal o. d., vars årsinkomst överstiger 3 000 kronor, samt personer, som äro sysselsatta med arbete av tillfällig eller snart övergående natur. I fråga om sjöfartsnäringen är, då det gäller fartyg om minst 4 registerton brutto, från arbetsgivarens försäkringsplikt undantagen varje på fartyget anställd person, vars fasta lön i penningar överstiger 2 400 kronor årligen. Beträffande å mindre fartyg sysselsatta personer föreligger ingen försäkringsplikt från ägarens sida. Inom jordbruk, skogsbruk och trädgårdsskötsel omfattar försäkringsplikten icke förvaltningspersonal med en årsinkomst överstigande 1 500 kronor.

Det åligger de enligt lag försäkringspliktiga arbetsgivarna, försåvitt de icke äro medlemmar av en enligt lagen upprättad försäkringsförening, att försäkra sig hos ett erkänt bolag med ömsesidigt ansvar eller ett bolag med begränsat ansvar. För sjöförsäkring upprättas tvenne försäkringsföreningar. Den ena omfattar redare av fartyg om minst 20 registerton brutto, den andra redare av fartyg om 4—20 registerton.

I fråga om frivillig försäkring med statsbidrag för arbetsgivare m. fl. innehåller förslaget en bestämmelse, att envar, som med eller utan försäkringsberättigat biträde bedriver yrkesverksamhet inom industri, hantverk eller handel, har möjlighet att i erkända bolag med ömsesidigt ansvar teckna frivillig försäkring till förmån för sig själv och sin hustru, försåvitt och så länge hans taxerade inkomst icke uppnår 1 200 kronor på landsbygden, 1 800 kronor i Köpenhamn och Fredriksberg samt 1 500 kronor i övriga städer. Försäkringen avser olycksfall, som inträffa i samband med yrkesverksamheten.

Den som yrkesmässigt bedriver fiske, båt-, färj- och pråmtrafik, lotsning samt därmed likställd verksamhet har möjlighet att bliva medlem av försäkringsföreningen för »den mindre sjöfarten», varmed följer rätt att bliva delaktig av försäkring i överensstämmelse med lagens bestämmelser.

Ägare eller brukare av egendom, å vilken idkas jordbruk, trädgårdsskötsel

eller skogsbruk, och som är taxerad till högst 6 000 kronor, kan i ömsesidigt bolag teckna frivillig försäkring för sig och sin hustru i överensstämmelse med reglerna för jordbruksförsäkringen.

Av statskassan lämnas ett tillskott till den frivilliga försäkringen, motsvarande hälften av det belopp, som utbetalas i ersättningar. Ett statsbidrag av motsvarande storlek utgår till försäkring av de hos frivilligt försäkrade arbetsgivare sysselsatta försäkringsberättigade arbetare. Tillhoppa beräknas staten för angivna ändamål komma att utbetala c:a $1\frac{1}{2}$ million kronor om året.

Minuthandelspriser å livsmedel i Sverige, Norge och Danmark.

I vidstående tabell äro upptagna samtliga de varuslag av större betydelse för folkhushållningen, å vilka något så när jämförbara noteringar kunnat erhållas för de tre olika länderna. För Norge hava inga uppgifter varit tillgängliga senare än för februari månad 1915, under det att uppgifterna för Sverige och Danmark avse mars månad.

Uppgifterna för Sverige äro hämtade ur socialstyrelsens fortlöpande statistik, till vilken prisnoteringar införskaffas från 44 orter varje månad och för vissa varuslag varje vecka. Priserna för Norge basera sig på Socialavdelningens fortlöpande statistik, för vilken prisnoteringar inhämtas från 20 orter varje månad. För Köpenhamn införskaffades i slutet av juli månad 1914 samt vid några tillfällen under höstens lopp genom Det statistiske departement prisuppgifter å vissa varuslag. Först från och med december månad 1914 inforrdar departementet genom de lokala prisregleringskommisionerna för varje månad prisnoteringar från samtliga städer och vissa andra, tätbebyggda orter. Uppgifterna för Köpenhamn under juli månad 1914 äro emellertid av i hög grad provisorisk karaktär, och varuförteckningen för denna månad torde dessutom ej vara i allo fullt jämförbar med den för mars månad 1915 begagnade.

Vid en jämförelse av de sedan juli månad 1914 inträffade prisstegringarna i de olika länderna måste sålunda hållas i minnet, att för Danmarks vidkommande prisförhöjningarna ej äro fullt jämförbara med desamma i Sverige och Norge, då dels, såsom ovan påpekats, varuförteckningen för Köpenhamn under juli månad 1914 ej fullt sammanfaller med den senare använda, dels prinsnivån för Köpenhamn, i likhet med vad som är fallet i de båda andra ländernas huvudstäder, ligger högre än för riket i dess helhet, vadan för Danmarks del alla jämförelser mellan tiden före krigsutbrottet och sedermera bliva i hög grad osäkra.

Vid en jämförande granskning av prisförskjutningarna i de olika länderna efter världskrigets utbrott framgår, att prisrörelsen med smärre avvikelser

Minuthandelspriser.

Varuslag.	Kvantitet.	Sverige.				Norge.				Danmark.			
		Stockholm.		Samtliga rapport-orter.		Kristiania.		Samtliga rapport-orter.		Köpenhamn.		Samtliga rapport-orter.	
		Juli 1914.	Mars 1915.	Juli 1914.	Mars 1915.	Juli 1914.	Febr. 1915.	Juli 1914.	Febr. 1915.	Juli 1914.	Mars 1915.	Juli 1914.	Mars 1915.
		öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre	öre
Mjölk, oskummad . . .	l.	17	19	15	16	19	19	17	18	19	21	—	19
Smör, mejeri-	kg.	246	291	233	266	256	254	222	267	235	258	—	260
Margarin, växt-	»	139	175	138	173	¹ 140	¹ 158	¹ 144	¹ 164	129	144	—	140
Ägg, färska	tjög	150	216	137	188	180	258	163	248	145	218	—	203
» konserverade . . .	»	—	158	¹ 140	169	—	240	140	218	—	169	—	158
Potatis	5 l.	35	50	32	40	52	34	45	34	27	49	—	42
Ärter, gula	kg.	26	73	30	62	40	78	35	71	44	81	—	77
Vetemjöl, bästa . . .	»	32	41	31	39	32	46	31	45	² 28-34	⁴ 36	—	⁴ 36
Rågmjöl, sammalet . .	»	24	35	21	32	20	41	20	39	25	—	—	—
Havregryn	»	34	59	36	56	36	52	34	50	39	70	—	68
Rågbröd (limpa) . . .	»	40	55	38	46	24	35	23	34	⁵ 15	⁵ 23	—	⁵ 23
Nötkött, färskt: stek .	»	125	142	118	120	132	131	141	135	—	—	—	—
» » soppkött . . .	»	102	106	97	100	126	112	125	118	118	124	—	122
Kalkkött, stek: gödkalv .	»	145	160	131	139	141	145	144	146	127	131	—	123
» » spädkalv . . .	»	101	102	69	75	83	77	91	84	—	—	—	—
Färkött, färskt: stek .	»	161	179	136	144	153	147	149	142	—	—	—	—
» salt	»	123	126	121	126	110	109	112	107	—	—	—	—
Fläsk, färskt, sidfläsk .	»	149	191	128	155	145	161	141	155	110	139	—	143
» salt, sidfläsk . .	»	150	181	135	160	160	171	146	161	110	—	—	—
Kaffe, Santos-	»	166	171	157	161	214	227	221	232	—	224	—	221
Socker, bit-	»	64	66	64	66	57	65	58	64	40	47	—	49
Fotogen, Water White .	l.	18	21	20	22	18	18	18	20	18	20	—	19
Hushållskol	hl.	239	360	229	316	188	315	200	262	170	340	—	319
Koks, gasverks-	»	133	165	145	173	165	220	170	192	125	220	—	188

gestaltat sig på ett i det stora hela likformigt sätt i Sverige, Norge och Danmark.

Mjölksprisen visa i Sverige och Norge en stegring av 1 öre per l. och att döma av Köpenhamnsnoteringarna — 19 öre per l. i juli 1914 mot 21 öre per l. i mars 1915 — torde en minst lika stor prisförhöjning drabbat mjölken

¹ Uppgifterna avse endast 3 orter, å vilka höga äggpriser gällde. — ² Gräddmargarin. — ³ »Amerikansk formel». — ⁴ »Bedste danske formel». — ⁵ Avser annan kvalitet än uppgifterna från Stockholm. Mera jämförbara torde priserna i Malmö å sötlimpa vara: i juli 1914 24 öre och i mars 1915 26 öre.

i Danmark. De billigaste priserna å mjölk hade Sverige med 16 öre per l. mot 18 öre i Norge och 19 öre i Danmark. Beträffande säsongvarorna smör, ägg och potatis är en jämförelse med priserna under juli månad föga belysande, men är prisnivån å dessa varuslag för årstiden osedvanligt hög i alla länderna.

Margarin har sedan krisens utbrott varit underkastat en betydlig prisförhöjning. I Sverige belöpte sig sålunda stegringen till 35 öre per kg. mot 20 öre i Norge och 11 öre i Danmark. De högsta margarinpriserna uppvisade Sverige med 1.73 kr. per kg., under det att motsvarande priser voro för Norge 1.64 kr. och för Danmark 1.40 kr. per kg. Härvid är dock att märka, att uppgifterna för de olika länderna icke avse fullt samma kvaliteter.

Priset å gula ärter har i samtliga länderna ungefär fördubblats sedan krigsutbrottet. I Sverige betingade de sålunda i genomsnitt ett pris av 62 öre per kg., vilket var 9 öre billigare än i Norge och 15 öre billigare än i Danmark.

Vetemjålet har i Sverige stigit med 8 öre per kg. och i Norge med 14 öre per kg. I Danmark avse noteringarna för juli månad 1914 och mars månad 1915 ej fullt motsvarande kvaliteter, vadan någon exakt siffra för stegringen ej kan angivas. Lägsta priset uppvisar Danmark — där maximipris infördes å danskt vete den 28 januari 1915 — med 36 öre per kg. I Sverige kostade vetemjålet i genomsnitt 39 öre per kg. under det att i Norge priset redan i februari var uppe i 45 öre per kg. Även priset på sammalet rågmjöl har skjutit kraftigt i höjden, i Sverige med 11 öre, från 21 till 32 öre per kg. och i Norge med 19 öre, från 20 till 39 öre per kg. För Danmark saknas motsvarande uppgifter. Här hade redan den 2 januari 1915 bestämmelser om införande av maximipris å råg trätt i kraft.

Såsom en omedelbar följd av de stegrade mjölpriserna hava också brödpriiserna att uppvisa avsevärda prisförhöjningar i samtliga länderna. Någon direkt jämförelse mellan brödpriiserna låter sig dock svårigen göra, då en gemensam kvalitet med ungefär samma roll i de olika ländernas konsumtion ej existerar. I Köpenhamn är man tills vidare skyddad mot ytterligare stegring å den därstädes i hushållningen viktigaste brödsorten, nämligen rågbröd å 4 kg., genom en i början av februari träffad överenskommelse mellan Köpenhamns lokala prisregleringskommission och stadens bagerier, vari dessa förbundo sig att å detta slags bröd hålla ett pris av 93 öre per 4 kg. — d. v. s. c:a 23 öre per kg. — intill den 1 september 1915 mot garanti att erhålla tillräcklig införsel av råg till visst maximipris.

Köttpriserna visa för Sverige och Danmark relativt obetydliga stegringar. I Norge, där exportförbud å hithörande varuslag är infört, kan beträffande alla köttsorter, utom gödkalvstek, som stigit med 2 öre per kg., en nedgång i prisen konstateras. Den allmänna prisnivån var dock, utom beträffande färskött, icke oväsentligt lägre i Sverige än i Norge.

Priserna å såväl färskt som salt fläsk stego däremot särdeles kraftigt i alla tre länderna. I Sverige har priset å färskt fläsk höjts med 27 öre per kg. och å salt fläsk med 25 öre per kg. I Norge, där exportförbud gäller även å

fläsk, inträdde å färskt fläsk en prisförhöjning av 14 öre och å salt fläsk av 15 öre per kg., och i Danmark höjdes priset å färskt fläsk med 33 öre per kg. Noteringar å salt fläsk saknas i sistnämnda land. De billigaste fläskprisen rädde alltjämt i Danmark med 1·43 kr. per kg., under det att man i Sverige och Norge för färskt fläsk fick betala i genomsnitt samma pris, nämligen 1·55 kr. per kg. Å salt fläsk ställde sig priset, 1·60 kr. per kg., 1 öre billigare i Sverige än i Norge. Kaffet har i samtliga länderna undergått en relativt obetydlig prisförhöjning.

Socker har i Sverige drabbats av en prisförhöjning av 2 öre per kg., i Norge av 6 öre per kg. och i Danmark av 9 öre per kg. Danmark hade alltjämt det billigaste sockret: 49 öre per kg., under det att motsvarande priser voro i Norge 64 öre och i Sverige 66 öre per kg.

Fotogen har stigit med 2 öre per l. och betingade i Sverige i genomsnitt 22 öre per l. mot 20 öre per l. i Norge och 19 öre per l. i Danmark.

Till följd av de ovanligt höga sjöfrakterna och försvårad import hava samtliga länder fått vidkännas ytterst förhöjda priser å såväl kol som koks. I Sverige har sålunda hushållskol stigit med i genomsnitt 87 öre per hl. och gasverkskoks med 28 öre per hl. I Norge voro prishöjningarna resp. 62 och 22 öre per hl. och i Danmark resp. 149 och 63 öre per hl. De billigaste hushållskolen funnos i Norge, där de betingade 2·62 kr. per hl. mot 3·16 kr. i Sverige och 3·19 kr. i Danmark. En mängd olika kvaliteter föras emellertid i handeln, vadan jämförelser mellan de olika länderna bliva särdeles osäkra. Gasverkskoksen ställde sig billigast i Sverige med 1·73 kr. per hl. mot 1·92 kr. i Norge och 1·88 kr. i Danmark.

Av ovanstående framgår sålunda, att den allmänna prisnivån såväl i Sverige som i Norge och Danmark sedan världskrigets utbrott undergått en högst avsevärd förhöjning i fråga om så gott som alla de viktigaste livsmedlen. Särskilt gäller detta naturligtvis de varuslag, i främsta rummet brödsäd och kol, beträffande vilka man för behovets täckande i större eller mindre omfattning varit hänvisad till import, men även de varor, där den egna produktionen räckt att fylla landets behov, hava i allmänhet deltagit i prisuppgången, till stor del sammanhängande med ökade priser och försvårad tillgång å fodermedel och andra oundgängliga förnödenheter.

Rapporter från yrkesinspektörerna angående svårare olycksfall i arbete (forts.).

24. Under vagnsväxling vid en järnvägsstation blev en bromsare A. inklämd och svårt skadad mellan en järnvägsvagn och en virkesstapel. Järnvägsvagnen hade för pålastning av virke inväxlat å ett sidospår, tillhörigt ett industribolag. Då vagnen sakta inbackades till lastningsplatsen befann sig A. å fotsteget åt virkesstapeln till samt en stationskarl Z. å vagnens motsatta sida. En bredvidstående kamrat märkte med ens, då vagnen stannat, att A. blivit inklämd mellan vagnen och virkesstapeln samt underrättade genast den övriga personalen, vilken skyndsamt nedrev stapeln och befriade A., som klagade över svåra smärtor i bröstet. Han forslades omedelbart till läkare och avled efter c:a en timme. Dödsorsaken var klämning av bröst-korgen jämte inre blödningar. Olyckan torde haft sin orsak i den omständigheten, att virkesstapeln placerats för nära intill spåret (c:a 1 m. från detsamma), vilket ej observerades av A., som stod med ryggen vänd mot virkesstapeln.

25. Vid en upplagsplats i närheten av en gruva blev en arbetare E. delvis begravnen under nedrasande malmstycken, varvid han skadades så svårt, att han avled ett par dagar senare. E. var tillsammans med några kamrater sysselsatt med utlastning av småmalm, vars översta lager hopfrusit till en fast skorpa. För att komma åt den ofrusna malmen undergrävde de därvid den frusna skorpan, dock ej mer än att de ansågo att fara för ras var utesluten. Plötsligt varskoddes arbetarna av en kamrat, att malmskorpan brustit i toppen; denna låg rätt under en s. k. tippbro och hade därför frusit ihop i mindre grad. Vid tillropet drogo samtliga sig skyndsamt undan med undantag av E., som troligen ej genast uppfattat varningsropet. Då han skulle rädsla sig undan raset, råkade han halka, varvid hela hans underkropp begrovs av malmstycken och en större hopfrusen malmklump träffade honom hårt i underlivet. E., som klagade över smärtor i underlivet, framdrogs genast och fördes till närmaste lasarett, där han befanns hava fått allvarliga skador med inre blödningar i buken, vilka förorsakade döden.

26. Då ett godståg avgick från en station nedföll en bromsare L. från detsamma, varvid tvenne vagnar gingo över honom. Olyckan observerades av en stationskarl, vilken genast gav tåget signal att stanna. Innan så kunde ske hade tåget tillryggelagt c:a 115 m., och hade L. släpats med hela denna sträcka. L., som visade svaga tecken till liv, då han framdrogs, forslades å tåget till närmaste lasarett men var vid ankomsten dit redan död. Orsaken till olyckan kan icke bestämt angivas, men synes troligt att L. halkat och fallit ned i spåret, då han skulle gå över vagnskopplarna för att intaga sin plats i bromskuren.

27. Vid en yllefabrik inträffade en olyckshändelse, som krävde en förmans S. liv. S., som ämnade pålägga en rem till en s. k. rivmaskin, hade, medan maskineriet var i rörelse, klättrat upp och satt sig på en väggkonsol, som uppbar den 3 m. ovan golvet belägna transmissionsaxeln. Härvid hade han antagligen förlorat jämvikten samt fattat tag i den roterande remskiva, på vilken han ämnade upplägga remmen, med påföljd att han drogs med några varv kring axeln samt nedföll utan att visa några tecken till liv. I fabriken voro anslag uppsatta med förbud mot påläggning av remmar under gång, och hade sådant anslag även funnits i den lokal, där olyckan inträffade, men borttagits. S. kände detta förbud väl och hade även tillrättats av en kamrat att låta

stanna maskineriet medan remmen pålades, men detta råd hade han icke hörsammat. Vid besök å olycksplatsen föreskrev yrkesinspektören, att transmissionen skulle helt inskyddas samt att tydliga anslag, med förbud mot smörjning och repåläggning under gång, skulle uppsättas.

28. Vid ett rälsvalsverk nedstörtade från 6 m. höjd en travers med 25 m. spännvidd, och erhöll därvid en arbetare A. sådana skador, att han avled två dagar senare. Med traversen, som var avsedd för 4 tons belastning, skulle ett parti järnbalkar vägande något över 3 ton framflyttas i valsverket. I förarkorgen befann sig kran-skötaren S. A. uppehöll sig å marken mitt under traversen. Ett stycke därifrån voro även ett par andra arbetare sysselsatta. Just som traversen satts igång och förflyttat sig c:a 1½ m. brast plötsligt, utan några föregående tecken, tvenne horisontella understrävor i traversens gallerverk, vardera bestående av två $80 \times 80 \times 12$ mm. vinkeljärn, varvid traversen vek sig och nedstörtade till marken med ett starkt brak. A. träffades av delar från den nedstörtande traversen och nedslungades i en s. k. matargrop, ådragande sig krosskador i huvudet, hjärnskålen, bröstkorgen samt brott å vänstra benet. Kran-skötaren S. undslapp däremot med några mindre kontusioner å mun och näsa. Att olyckan icke erhöill större omfång, trots det traversen upptog en projektyta av $2.5 \times 25 = 62.5$ kvm., måste tillskrivas en ren tillfällighet. Traversen, som varit i bruk under 8 år, har varje år undergått besiktning samt provbelastats med 6 ton, vadan den last traversen uppbar vid olyckstillfället ingalunda kan anses hög. Vid en undersökning av brottställena, som voro belägna vid strävorernas skarvar visade det sig, att brottsektionerna gingo över nagelhål. Vid två samhörande vinkeljärn, utgörande en sträva, voro brotten fullkomligt färskas, men den andra strävas brottytor föredde utsträckta rostiga partier utgörande äldre sprickor. Att dessa sprickor icke observerats vid provbesiktningarna beror på, att desamma helt voro täckta av vinkelskarvjärn och således osynliga vid en okularbesiktning. Dessa sprickor, som hade ett för utmattningsbrott karakteristiskt utseende, hava sannolikt uppstått på så sätt, att nithålen upprymts med »dorn» varvid mindre, för ögat osynliga, sprickor uppstått, vilka sedermera under årens lopp ytterligare förstörats tills slutligen bristning inträdde. Vid den undersökning, som yrkesinspektörsassistenten verkställt å traversen har konstaterats, att densamma icke blivit utförd med tillräcklig omsorg. Så hava t. ex. alla nithålen befunnits vara stansade utan efterföljande brotchning samt dåligt passade, vilket föranlett onaturligt stora upprymningar av desamma. Yrkesinspektörsassistenten har föreskrivit att traversens sträckspant skola förstärkas till hela dess längd och bredd. Även en annan, samtidigt med den nedstörtade levererad och med denna fullt lika travers skall på samma sätt förstärkas.

29. Under muddringsarbete i en ström omkom en arbetare A. genom drunkning. A., som arbetade som hantlangare, rodde en båt å strömmen, varvid denna törnade mot mudderverket och kantrade. Härvid föll A. i vattnet och bortfördes av strömmen. En annan båt sjösattes genast för att rädda den förolyckade, men hade denne redan blivit förd under isen å den nedanför olycksplatsen liggande sjön.

30. Under lastningsarbete vid ett i hamn liggande fartyg nedföll en stuveriarbetare O. i fartygets lastrum och ådrog sig därvid krosskador i huvudet samt hjärnblödning med påföljd att han avled efter två dagar. Vid olyckstillfället voro tvenne arbetslag sysselsatta vid var sin vinsch. Det ena arbetslaget inlastade styckegods i fartygets lastrum samtidigt som det lag O. tillhörde inlastade oljefat, vilka ställdes å däck. O. tjänstgjorde såsom luckbas och uppehöll sig å däckets styrbordssida, som vette åt kajen, där han medelst en s. k. »gaj», fäst i block å vinschbommen, förde denna till den plats å däck, där de från kajen upphissade faten skulle nedställas. Då olyckan inträffade, var däck å styrbordssidan fullsatt med fat, varför de övriga faten medelst vinschen fördes över lastrumsluckan till babordssidan. Sedan ett fat sålunda överförts till denna

sida skulle O. föra tillbaka bommen och gick därför fram till luckkarmen, där han ställde sig på ett fat, som sköt något upp över luckkarmen. Han träffades därvid bakifrån av en med c:a 140 kg. styckegods lastad »slinga» tillhörande den andra vinschen och förlorade fotfästet samt nedföll i det 5 å 6 m. djupa lastrummet, varifrån han genast forslades till sjukhuset.

31. Under lossning av pappersrullar från en järnvägsvagn föll en arbetare O. till marken och ådrog sig svåra skador i huvudet, varav han avled påföljande natt. Vid lossningen hade mot järnvägsvagnen upplagts en landgång, som med sin andra ända vilade å 4 pappersbalar upplagda två och två med en höjd av c:a 0,9 m. från marken. På grund av landgångens lutning kunde pappersrullarna av sig själva rulla nedför densamma. O. befann sig därvid stående bredvid landgången å de ovannämnda pappersbalarna med uppgift att styra pappersrullarna, så att dessa ej skulle falla ned från landgången. Av någon anledning ämnade O. flytta sig och steg därvid miste samt förlorade fotfästet, föll till marken och slog huvudet så hårt, att brott å skallen jämte ymnig blödning från ena örat uppstod. Hans kamrater förde honom genast i automobil till sjukhuset.

32. Under lossning av kol från ett ångfartyg nedstörtade en koltunna, vägande c:a 1 ton, till lastrummets botten och träffade en arbetare H. i huvudet med påföljd att denne genast avled. Kolet uppfordrades från lastrummet i tunnor medelst ett vindspel av äldre konstruktion, och sköttes detsamma vid olyckstillfället av en av ångarens egna karlar. Just som koltunnan upphissats i höjd med luckkarmen, stannade vindspelet, varpå tunnan av egen tyngd störtade ned i lastrummet. H. pressades av den tunga koltunnan till golvet, där han blev liggande utan att giva ett ljud ifrån sig. Orsaken till olyckan var, att en i drivaxelns kopplingsspak sittande tärning, som löpte i ett spår å kopplingen, avnötts, så att denna lossnat och fallit ned från spaken. Kopplingen hade därvid glidit ur spakens klo med påföljd att drivaxelns drev utlösts från drivhjulet å lastkettningens trumma, vilken då frigjordes så att den i kettningen hängande koltunnan kunde sänka sig fritt. Tärningen var fastsatt i kopplingsspakens klo medelst en pinne, som inträngde i tärningen till endast c:a $\frac{2}{3}$ av dess tjocklek. När därför tärningen nåtts så mycket att pinnen blottats, hade den lossnat. Den använda vinschen hade flera gånger förut krånglat och hade så även skett tidigare å olycksdagen. Trots detta hade vinschen icke undergått inspektion, vilken försummelse måste anses hava i hög grad bidragit till olyckan.

33. Under vagnsväxling vid en järnvägsstation inträffade en olycka, som krävde ett människoliv. Ett lok skulle efter mörkrets inbrott avhämta ett par vagnar, som stodo c:a 200 m. från stationen. Å loket medföljde då stationskarlen E., som skulle lotsa detsamma fram till platsen där vagnarna stodo. Sedan loket passerat en växel stoppades detsamma, varefter E. steg utav och sprang framåt spåret. Några minuter senare iakttog föraren W. en signal att gå framåt, vilken han förmodade vara given av E. W. förde då sakta fram loket, och då detta framgått c:a en vagnslängd såg han några godsvagnar framför och på samma spår som loket, men kunde icke avgöra huruvida de voro i rörelse eller ej. För att undvika sammanstötning gav W. order till tjänstgörande eldaren att sakta farten genom att sätta till handbromsen något, vilket denne genast gjorde. Avståndet till vagnarna var emellertid så kort att loket stötte ihop med dem. Samtidigt ropade någon att en person blivit överkörd, varför W. ögonblickligen bromsade loket och begav sig ned från detsamma till dess främre del, där han då upptäckte E. liggande mitt i spåret mellan lokets första och andra hjulpar med huvudet krossat och nästan fullständigt skilt från kroppen. För att kunna framdraga kroppen backades loket, varvid det befanns, att vagnarna ej blivit hopkopplade vid detsamma. Den förolyckade hade sannolikt försökt verkställa kopplingen medan loket

var igång men därvid, enär han var iklädd galoscher, råkat halka på den tilltrampade snön i spåret samt fallit.

34. Under påläggning av lastrumsluckor ombord å ett i hamn liggande ångfartyg nedföll en arbetare A. i fartygets lastrum och krossade huvudskålen, varvid döden genast följde. Lastrumsluckan bestod av flera delar av storleken $1\frac{1}{2} \times 0\frac{1}{4}$ m. vägande c:a 40 å 50 kg. vardera. Efter slutat lossningsarbete sent å kvällen skulle A. jämte en kamrat S. inpassa dessa delar mellan »skärstocken» och luckkarmen, varvid A., sedan de pålagt några delar, ställde sig ovanpå dessa och emottog i denna ställning en av S. upplyft luckdel. A. råkade släppa sin ända, så att luckdelen föll ned i det 10 m. djupa lastrummet, varvid han förlorade jämvikten och själv föll ned. Kort före olyckan hade en kamrat varnat A. för att stå ovanpå lastrumsluckan, enär den samma var belagd med is och snö och följaktligen mycket hal, men hade A. icke efterkommit denna varning.

35. Under husrivningsarbete nedföll en arbetare S. och ådrog sig hjärnskakning samt brott å högra lårbenet med den påföljd, att han avled några dagar senare utan att hava återfått medvetandet. Av huset, som skulle rivas, återstod endast stolparna samt en del av bjälklaget beläget 6 m. ovan marken. S. hade med hjälp av en stege klättrat upp på bjälklaget för att medelst en kofot riva ned en del virke, som blivit liggande därstädes och fasthöll han sig därvid med handen i en av stolparna. De närvarande kamraterna märkte icke hans förehavande förrän de hörde virket falla från bjälklaget och observerade de då S. ligga på marken bredvid det nedrasade virket. S., som var sanslös, ägnades genast läkarvård och avfördes till sjukhuset. Ingen åsåg hur olyckshändelsen tillgick, men är det troligt att S. råkat släppa taget om stolpen och därvid förlorat jämvikten samt fallit huvudstupa till marken. Några särskilda skyddsanordningar kunna svårigen anbringas vid dylikt arbete.

36. Vid en kraftverksbyggnad erhöll en minderårig hjälparbetare H. en elektrisk ström av 220 volts spänning genom kroppen, varav han omédelbart avled. H., som biträdde en elektrisk hjälpmontör P. hade av denne blivit sänd till ett oljecisternsrum för att hämta en elektrisk grenledning, en s. k. lampsladd, vilken var tillkopplad en 220 volts belysningsledning. Enär H. tidigare på dagen tillsammans med P. sysslat med denna ledning, hade P. icke upplyst honom om, att sladden var strömförande, ej heller hur han skulle fränkoppla den. Då H. ej återkom, gick P. upp i oljecisternsrummet och fann honom liggande livlös på golvet. Upplivningsförsök verkställdes genast och bedrevs med pulmotor under c:a $2\frac{1}{2}$ timme, dock utan resultat. Olyckan har sannolikt tillgått så, att H., då han skulle löstaga sladden, stått å den till rummet ledande järnspiraltrappans översta trappateg, varvid han antagligen fasthållit sig med vänstra handen i trappan under det han samtidigt med den högra sökt klippa av sladden medelst en s. k. avbitartång. Därvid hade överslag skett genom H:s kropp. Sladden visade nämligen märken efter en tång, och en dylik hittades även å golvet. Av läkarundersökningen framgick tydligt, att elektrisk ström förorsakat döden. Yrkesinspektören har för kraftverksföreståndaren framhållit risken av att använda minderåriga arbetare till dylikt arbete samt nödvändigheten av försiktighets iakttagande.

37. Under malmlastning i en gruva blev en arbetare K. så svårt skadad av en nedrasande malmskuta, att han avled under transporten till sjukhuset. K. arbetade jämte två kamrater i ett magasin på 156 m:s avvägning och nedrevo de bockorten, allteftersom malmen skulle borttagas ur magasinet. K. hade själv föregående afton undersökt arbetsplatsen och tyckt sig finna att fara för ras av lösa stenar ej förelåg. Under arbetet hörde arbetarna en »knäppning» ovanifrån bockortens vägg och anade då att ras förestod, varför de sprungo undan för att söka skydd. K. hann emellertid ej undan, utan träffades i korsryggen av en större malmskuta, vägande c:a 200 kg.,

och blef inklämd mellan stenen och den underliggande berghögen, varvid haus rygg avbröts samt bristningar i magens blodkärl uppstodo. Den skadade avfördes genast till sjukhus. Anledningen till olyckan torde vara, att den nedrasade skutan under föregående dag varit fastfrusen, men sedan lossnat på grund av det under olycksdagen rådande blidvädret.

38. Under uppläggning av plank på en torkugnsvagn vid ett sågverk råkade en arbetare J. falla över en från golvet uppstående manövreringsspak, vilken inträngde i veka livet och förorsakade så svåra skador, att han avled några dagar senare å lasarettet. Torkugnsvagnen var placerad å en inbyggd plattform belägen en trappa upp i torkhuset, dit planken forslades medelst hissar. Samtidigt som två andra arbetare pålastade vagnen, lade J. planken till rätta å densamma, och hade han, för att lättare kunna utföra detta arbete, satt sig å en för ändamålet på en höjd av c:a 1½ m. ovan golvet å väggen uppsatt plank. Framför detta säte uppsköt från golvet en spak, med vilken hissarne manövrerades, till en höjd av c:a 0.4 m. under sätet. Av okänd anledning råkade J. falla från sin sittande ställning över spaken, där han blev hängande. Kamraterna, som icke märkte något ovanligt förrän J. ropade på hjälp, skyndade genast att avlyfta honom från spaken samt avförde honom omedelbart till lasarettet medelst ambulansvagn. Anledningen till olyckan kan icke bestämt angivas, enär ingen åsåg densamma, men är det sannolikt, att J. på grund av trötthet fallit från sin plats. Yrkesinspektören har i samråd med arbetsgivaren bestämt att samtliga manövreringsspakar skola försees med leder, så att desamma kunna nedfällas längs efter golvet. Denna skyddsåtgärd vidtogs omedelbart.

Registrering enligt den nya sjukkasslagen.

Första kvartalet 1915.¹

Under innevarande års första kvartal registrerades sammanlagt 35 kassor enligt den nya sjukkasslagen med tillsammans c:a 5 300 medlemmar.

Inalles äro numera 983² kassor registrerade enligt den nya lagen, motsvarande 1 365 äldre kassor och med ett medlemsantal av i runt tal 505 000.

De under första kvartalet registrerade sjukkassorna äro:

- 935. Enhörna sjuk- och begravningshjälps-kassa.
- 936. Kila och Lunda sjuk- och begravningskassa.
- 937. Ljungs egendoms sjuk- och begravningshjälps-kassa.
- 938. Ålems allmänna sjuk- och begravningskassa.
- 939. Matteröds sockens sjuk- och begravningskassa.
- 940. Västerstads och Östraby sjuk- och begravningshjälps-kassa.

¹ Under första och andra halvåren 1911 samt första halvåret, tredje och fjärde kvartalen 1912, första, andra, tredje och fjärde kvartalen 1913 samt första, andra, tredje och fjärde kvartalen 1914 registrerade kassor redovisades i »Medd.» 1911, sid. 567, i »Medd.» 1912, sid. 863, 954 och 1027, i »Medd.» 1913, sid. 499, 502, 636 och 852, i »Medd.» 1914, sid. 42, 340, 666 och 1177 samt i »Medd.» 1915, sid. 153.

² Häre inberäknade fjorton fortsättningskassor, som icke ingå i den vanliga nummerföljden.

941. Löberöds sjukkassa.
942. »Trygg- och Omtänksamheten», sjuk- och begravningskassa, Göteborg.
943. Björkborns sjuk- och begravningshjälps-kassa.
944. Landeryds sjuk- och begravningskassa.
945. Motala absolutistiska sjuk- och begravningshjälps-kassa.
946. Hässleholms sjuk- och begravningskassa.
947. Bedingeortens sjuk- och begravningskassa.
948. Järnvägsmännens sjuk- och begravningshjälps-kassa, Hälsingborg.
949. Skara hundramannaförenings sjuk- och begravningshjälps-kassa.
950. Mackmyra fabriksarbetares sjuk- och begravningskassa.
951. Selaöns sjuk- och begravningshjälps-kassa.
952. Stigtomta sjuk- och begravningskassa.
953. Östra Husby arbetareförenings sjuk- och begravningskassa.
954. Ekeby och Åsbo sjuk- och begravningskassa.
955. Aktiebolaget Förenade svenska tändsticksfabrikers arbetares i Vetlanda sjuk- och begravningskassa.
956. Jönköpings södra sjuk- och begravningskassa.
957. Vetlanda hundramannaförenings sjukkassa.
958. S:t Olovs sockens sjuk- och begravningskassa.
959. Strövelstorps sjuk- och begravningshjälps-kassa.
960. Stiby sockens sjuk- och begravningskassa.
961. Sjöbo sjuk- och begravningskassa.
962. Aktiebolaget Borås klädningsstygsfabriks arbetares sjuk- och begravningshjälps-kassa.
963. Skallsjö sjuk- och begravningshjälps-kassa.
964. Utvängstorps och Härja sjuk- och begravningskassa.
965. Arvika allmänna sjuk- och begravningskassa.
- 66 By sjuk- och begravningskassa.
967. Hudiksvalls sjuk- och begravningskassa »Enighet».
968. Graninge bruks arbetares sjuk- och begravningskassa.
969. Mattmars goodtemplars sjuk- och begravningskassa.

Av ovannämnda kassor utgör:

Motala absolutistiska sjuk- och begravningshjälps-kassa en sammanslutning av Föreningen »Bisamhället» och sjuk- och begravningskassan »Syskonbandet».

Kortare meddelanden.

— Strejker, lockouter m. m. —

Arbetsinställelser i Frankrike under år 1913.¹ Under år 1913 påbörjades i Frankrike 1 073 arbetsinställelser, varav berördes 220 448 arbetare vid 8 479 arbetsställen och genom vilka 2 223 781 arbetsdagar gingo förlorade.

Det största antalet konflikter inträffade inom byggnadsindustrien med 267 arbetsinställelser och 25 543 därav berörda arbetare. Därefter följde textilindustrien med 181 konflikter och 17 209 arbetare, metallindustrien med 138 konflikter och 23 335 arbetare samt transportverksamheten med 113 konflikter och 32 971 arbetare. I förhållande till hela antalet sysselsatta arbetare inom olika näringsgrupper intog gruvdriften främsta rummet med 40·3 % i konflikter deltagande; därefter kom brytningsindustri med 8·2 % samt byggnadsindustri med 5·1 %.

I 778 konflikter voro arbetarna helt eller delvis anslutna till fackliga organisationer. Vad beträffar arbetsgivarna, voro de organiserade i 543 fall.

Den vanligaste konfliktorsaken var begäran om löneförhöjning, vilken ensam eller i förening med andra tvistefrågor framkallade 634 konflikter med 77 418 deltagande arbetare. Fråga om arbetares antagande och avskedande förorsakade 274 konflikter, varav berördes 25 075 arbetare. Fordran på förkortad arbetstid med oförändrad eller förhöjd lön föranledde 84 konflikter med 32 218 arbetare.

Antalet arbetsinställelser, som avslutades enligt arbetarnas fordringar, utgjorde 183 med 86 665 arbetare, medan arbetsgivarna genomdrev sina villkor i 519 konflikter med 68 317 arbetare. Medelst kompromiss bilades 371 konflikter med 65 466 arbetare.

Vid 166 arbetstvister tillämpades 1892 års lag om medling och skiljedom; därav löstes 5 utan arbetsnedläggelse. I förhållande till antalet arbetsinställelser var antalet fall, då lagen tillämpades, 15·5 % år 1913 gentemot 20·3 % under senaste tioårsperiod.

Initiativet till medling togs av arbetarna i 70 fall, av arbetsgivarna i 3 fall samt av båda parterna i 8 fall. I 85 konflikter ingrep fredsdomaren utan anmodan från de tvistande. I 9 fall återupptogs arbetet, innan ännu förlikningsnämnd bildats. I 90 tvister har nämnd konstituerats, vilken i 42 fall löst konflikterna genom förlikning, medan i 4 fall skiljedom avkunnats.

(Bulletin du Ministère du Travail.)

— Socialförsäkring. —

Riksförsäkringsanstalten har under årets första kvartal utfärdat nya försäkringsbrev och förnyelsekvitton å förut gällande försäkringar för ett provisionellt antal arbetare av 90 893 (85 362 under motsvarande tid år 1914). Under samma tid hava 2 782 olycksfall anmälts till anstalten (2 630 år 1914). Till begravningshjälp för 14 dödsfall har utanordnats 840 kronor (år 1914 540 kronor för 9 dödsfall), för livräntor åt änkor och barn samt invalida arbetare har utanordnats 88 813·48 kronor (81 876·62 år 1914) samt för sjukhjälpersättningar 83 083·61 kronor (79 201·52 år 1914) tillsammans 172 237·09 kronor (161 618·14 år 1914). Antalet inköpta livräntor under nämnda period har utgjort 42 (16 år 1914). Utlåtanden, som enligt § 15 av lagen den 5 juli 1901 begärts av arbetsgivare och arbetare samt av domstol eller annan myndighet angående invaliditetsgrad för skadad arbetare, hava avgivits i 106 fall (114 år 1914) och hava, sedan anstalten började sin verksamhet, dylika utlåtanden avgivits uti sammanlagt 4 440 fall (4 022 år 1914).

— Arbetsmarknad och arbetslöshet. —

Arbetsmarknaden i England under februari 1915. Arbetstillgången visade en märkbar fortgående förbättring. Inom vissa industrier rapporterades fortfarande brist på manlig arbetskraft, särskilt vad angår yrkesskickliga arbetare.

¹ Jfr »Medd.» 1908, s. 350; 1909, s. 320; 1910, s. 424; 1911, s. 583; 1913, s. 261, 762.

Maskin-, skeppsbyggnads-, ylle-, sko-, lädervaru-, beklädnads- samt övriga av krigsleveranser berörda industrier företedde fortfarande stor livaktighet med övertidsarbete i stor utsträckning. Inom bomullsindustrien förbättrades läget alltjämt. Uppåtgående konjunkturer gjorde sig även gällande inom järn- och stål-, byggnads-, möbel- och lervaruindustrierna, ävensom inom den grafiska industrien. Gruvdriften samt tackjärns-, järnblecks-, linne- och glasindustrierna visade ringa förändring. Bristen på arbetskraft inom lantbruket gör sig allt kännbarare.

Lönerna visade under månaden en tydlig uppgång.

Jämfört med förhållandena på arbetsmarknaden motsvarande tid föregående år, företedde alla industrier, som arbetade med beställningar för statens räkning, en avsevärd förbättring. Å andra sidan gjorde sig en avgjord nedgång gällande inom järnblecks-, bomulls-, linne-, lervaru- och tegelindustrierna.

Fackorganisationer med 904 722 medlemmar rapporterade 14 388⁺ eller 1·6 % av medlemsantalet såsom arbetslösa vid slutet av februari 1915, mot 1·9 % vid slutet av januari 1915 och 2·3 % vid utgången av februari 1914.

(Labour Gazette.)

Arbetsmarknaden i Tyskland under februari och till mitten av mars 1915. Den livliga sysselsättning, som särskilt de talrika på leveranser för krigsändamål arbetande näringsgrenarna sedan flera månader tillbaka erbjudit, fanns i det hela att tillgå även under februari. Minskad arbetstillgång å en del platser uppvägdes genom ökad på andra.

Kolgruvorna hade fortfarande mycket god avsättning, på sina ställen t. o. m. ännu bättre än under januari. Inom tackjärnsindustrien ökades under februari den genomsnittliga dagsproduktionen; tillverkningen vid stål- och valsverk steg ävenledes. Inom maskinindustrien och den elektriska industrien inträdde ingen väsentlig förändring. Inom spånadsämnesindustrien minskades arbetstillgången. Byggnadsverksamheten låg alltjämt nere.

Arbetslösheten var fortfarande stadd i sjunkande. Av 1 192 049 organiserade arbetare voro i februari 60 888 eller 5·1 % arbetslösa. Motsvarande procentsiffra för januari var 6·5.

Enligt »Arbeitsmarkt-Anzeiger» uppgingo å arbetsförmedlingsanstalterna anmälda oförmedlade arbetsansökningar och lediga platser onsdagar och lördagar under tiden 17 februari—13 mars till följande antal.

D a g.	Arbetsansökningar.		Lediga platser.	
	Antal arbetsförmedlingsanstalter.	Antal arbets-sökande.	Antal arbetsförmedlingsanstalter.	Antal lediga platser.
17 februari	252	44 775	188	20 741
20 » 	270	56 814	198	22 919
24 » 	288	44 420	178	19 682
27 » 	258	58 189	197	22 776
3 mars	283	39 824	160	21 098
6 » 	252	46 228	195	21 522
10 » 	229	37 592	171	17 782
13 » 	245	44 187	189	19 541

Jämföras siffrorna i ovanstående tabell för samma veckodagar med varandra, finner man, att under den tid sammanställningen omfattar, antalet oförmedlade arbetsansökningar var stadt i sjunkande men att de lediga platserna även gingo tillbaka i antal, bortsett från en tillfällig ökning den 3 mars.

På varje arbetsförmedlingsanstalt kommo i medeltal 256 oförmedlade arbetsansökningar under februari och 240 under den redovisade tiden av mars. För de lediga platserna bliva motsvarande medelsiffror 187 för februari och 179 för mars.

Arbetsansökningarna och de lediga platserna fördelade sig på jordbruk, industri och grovarbete på följande sätt.

D a g.	Antal arbetsansökningar.			Antal lediga platser.		
	Jordbruk.	Industri.	Grovarbete.	Jordbruk.	Industri.	Grovarbete.
17 februari	264	31 330	13 181	2 137	13 322	5 282
20 " 	249	38 737	17 828	2 317	15 519	5 083
24 " 	186	29 409	14 825	2 057	13 229	4 396
27 " 	247	34 504	18 438	2 691	14 856	5 229
8 mars	179	27 147	11 998	2 304	14 025	4 764
6 " 	205	30 525	15 498	2 687	18 823	5 012
10 " 	167	24 426	12 999	2 217	11 709	3 806
18 " 	162	27 398	16 632	3 097	12 049	4 395

Av sammanställningen framgår, att överskottet av arbetssökande inom jordbruket avtog, under det att de lediga platserna ökades. Även inom industrien och grovarbetet minskades de arbetsansökningar, som ej kunde förmedlas, men också de lediga platserna visade här sjunkande tendens.

(Reichsarbeitsblatt.)

Bidrag från stat och kommun till arbetslöshetskassor i Norge. Norska regeringen har framlagt förslag till ändring av lagen om bidrag av stat och kommun till arbetslöshetskassor. Den viktigaste ändringen består däri, att bidraget från det allmännas sida, som förut utgått med en tredjedel, men som till följd av kriget tillfälligt höjts till hälften, enligt förslaget skulle definitivt fastställas till halva understödsbeloppet.

Likaledes skulle i den nya lagen behållas en annan bestämmelse, som tillkommit i samband med krisen, och varigenom regeringen bemyndigas att, när särskilda omständigheter därtill föranleda, suspendera stadgandet om att understöd ej kan erhållas för längre tid än högst 90 dagar under loppet av 12 månader.

— Ut- och invandring. —

Utvandringen från Sverige till främmande världsdelar har under innevarande års första kvartal varit betydligt mindre än under motsvarande tid förlidet år, i det den icke ens uppgått till hälften av antalet för sistnämnda tid.

Enligt de till socialstyrelsen från vederbörande myndigheter nu inkomna uppgifter hava från hamnar i Stockholm, Malmö, Helsingborg och Göteborg emigrerat till främmande världsdelar 529 i Sverige hemmahörande personer, varjämte 404 från annat land utvandrat härifrån. Dessutom hava under samma tid 259 svenskar emigrerat över Kristiania och Trondhjem. Av de 788 svenska emigranter, som under första kvartalet utvandrat över ovannämnda svenska och norska hamnar, voro 462 män och 326 kvinnor.

Ovanstående uppgifter omfatta icke dem, som utvandrat över andra hamnar, samt icke heller dem, som utflyttat till europeiska länder.

Emigrationen från Sverige under första kvartalet av åren 1914 och 1915 fördelade sig, i den mån den gått över någon av de förut nämnda svenska eller norska hamnarna, på rikets olika delar på följande sätt:

L ä n.	Över svenska hamnar.	Över norska hamnar.	Över svenska och norska hamnar.	
	1915.	1915.	1915.	1914.
Stockholms stad	46	6	52	74
Stockholms län	9	—	9	25
Uppsala »	7	1	8	18
Södermanlands »	8	—	8	7
Östergötlands »	22	3	25	66
Jönköpings »	26	—	26	84
Kronobergs »	21	—	21	91
Kalmar »	62	2	64	192
Gottlands »	1	—	1	11
Blekinge »	21	—	21	64
Kristianstads »	39	—	39	105
Malmöhus »	38	—	38	115
Hallands »	37	—	37	108
Göteborgs och Bohus »	42	4	46	121
Älvsborgs »	43	32	75	110
Skaraborgs »	21	4	25	52
Värmlands »	10	100	110	197
Örebro »	17	9	26	32
Västmanlands »	7	1	8	10
Kopparbergs »	8	10	18	90
Gävleborgs »	25	9	34	84
Västernorrlands »	7	29	36	85
Jämtlands »	2	16	18	39
Västerbottens »	1	24	25	61
Norrbottens »	9	9	18	109
Hela riket	529	259	788	1945
Från annat land	404			
Summa	933			

De i Sverige hemmahörande emigranterna hava under detta års tre första månader befordrats från de olika hamnarna i följande antal:

	Jan.	Febr.	Mars.	Summa.
Stockholm	30	28	61	119
Malmö	14	47	70	131
Hälsingborg	6	6	37	49
Göteborg	26	81	123	230
Kristiania	33	58	84	175
Trondhjem	15	31	38	84
Bergen	—	—	—	—
Summa	194	251	413	758

— Arbetsförmedling. —

Rekrytanställning genom den offentliga arbetsförmedlingen. I en till civilministern ingiven skrivelse har byråchefen i socialstyrelsen Gunnar Huss fäst dennes uppmärksamhet på vissa åtgärder, som torde omedelbart kunna vidtagas för främjande av rekryteringen till armén och marinen.

Sälunda föreslås, att den offentliga arbetsförmedlingen må sättas i stånd att bättre än nu medverka för ändamålet. Förutsättningen härför är, att från samtliga arméns och marinens trupp-

förband lämnas upplysningar rörande dels förefintliga vakanser, dels vissa viktigare anställningsförmåner, särskilt legans belopp vid direkt anställning. Dessa upplysningar skulle sedan genom socialstyrelsens försorg delgivas samtliga offentliga arbetsförmedlingsanstalter. Vidare böra förannonsering i större skala erforderliga medel ställas till socialstyrelsens förfogande.

Med anledning härav har socialstyrelsen från Lantförsvarsdepartementet fått emottaga vissa uppgifter rörande volontärers nuvarande anställningsvillkor samt de vakanta volontärplatsernas antal. Styrelsen har sedermera till arbetsförmedlingsanstalterna meddelat uppgift å de truppförband, där ett mera avsevärt antal vakanser förefinnes, ävensom en förteckning över legans belopp vid olika regementen och kårer.

Sjöministern har med anledning av förslaget inhämtat yttranden från marinens myndigheter, vilka allmänt finna den gjorda framställningen beaktansvärd. Kärchefen för underofficers- och sjömanskårerna ifrågasätter dock, huruvida sådana arbetslösa, som vända sig till arbetsförmedlingarna, i allmänhet äro lämpliga att rekrytera marinen.

Avdelningskontor av Norrbottens läns arbetsförmedling i Boden. Styrelsen för Norrbottens läns arbetsförmedlingsanstalt hade anhållit, att till anstalten måtte för år 1915 anvisas ett statsbidrag av 1 025 kronor till bestridande av kostnaderna för det avdelningskontor, som arbetsförmedlingsanstalten från och med år 1915 komme att upprätta i Boden för beredande av arbetsförmedling åt värnpliktiga och volontärer. Enligt den framlagda planen skulle länsanstaltens huvudkontor i Luleå framgent som hittills ombesörja den för ortens vanliga behov erforderliga lokala förmedlingsverksamheten. Därjämte skulle emellertid under de tider av året — en månad på våren och tre månader på hösten — då värnpliktiga och volontärer i större antal samt från skilda delar av landet behövde ombändertagas, särskilda anordningar på platsen vidtagas för deras del, och borde kostnaderna för ifrågavarande anordningar enligt anstaltsstyrelsens förmenande bestridas av statsmedel.

I avgivet utlåtande har socialstyrelsen beträffande den uppgjorda ekonomiska planen för avdelningskontoret erinrat, att statsbidrag till täckande av vissa däri upptagna utgifter — för porto och telefon — syntes böra av anstalten begäras i samband med blivande framställning om sådant statsbidrag för anstaltens dithörande utgifter i övrigt. För bestridande av övriga med det nya kontorets tillkomst förenade utgifter hemställde socialstyrelsen, att Kungl. Maj:t måtte för år 1915 tilldela Norrbottens läns arbetsförmedlingsanstalt ett tillfälligt anslag av 800 kronor. Denna hemställan har av Kungl. Maj:t bifallits.

Offentlig arbetsförmedling för Gottlands län. För anordnande av en offentlig arbetsförmedlingsanstalt i Visby hade styrelsen för Gottlands läns offentliga arbetsförmedling anhållit att Kungl. Maj:t måtte tilldela nämnda arbetsförmedling för år 1915 ett anslag av statsmedel å 2 000 kronor. För ändamålet hade bidrag beviljats av Gottlands läns landsting med 1 000 kronor, av länets hushållningsällskap med 500 kronor och av Visby stad med 500 kronor.

I öfver berörda ansökan avgivet utlåtande har socialstyrelsen framhållit såsom synnerligen önskvärt, att en offentlig arbetsförmedlingsanstalt för Gottlands län komme till stånd. Den omständigheten, att anstalten planerats med hänsyn bland annat till angelägenheten att under samverkan med de militära myndigheterna bereda arbete åt värnpliktiga samt fast anställt manskap efter uttjänt tjänstetid, borde utgöra särskild anledning för staten att verksamt bidraga till anstaltens tillkomst och vidmakthållande. Beträffande det av anstaltens styrelse upprättade förslaget till inkomst- och utgiftstat erinrade socialstyrelsen, att bland kostnaderna för år 1915 upptagits utgifter för blanketter samt för porton, telegraf och telefon, vilka emellertid borde för varje år utgå av statsmedel med de belopp, vartill de vid årets utgång visats hava uppgått. För berörda ändamål torde därför anstalten böra hänvisas att framdeles ansöka om statsunderstöd. På anförda skäl hemställde socialstyrelsen, att Kungl. Maj:t måtte för år 1915 tilldela Gottlands läns arbetsförmedling ett tillfälligt organisationsanslag av 1 200 kronor under förutsättning att anstalten senast den 1 april innevarande år trädde i verksamhet. Denna hemställan har av Kungl. Maj:t bifallits. Anstalten har ock numera trätt i verksamhet.

Den offentliga arbetsförmedlingens organisation i Danmark. Den danska lagen om offentlig arbetsförmedling har den 1 juli i år varit gällande i två år, och därmed är den tidpunkt inne, då staten är berättigad att på platser, där icke genom kommunens försorg någon arbetsförmedlingsanstalt kommit till stånd, upprätta en sådan, försävvitt det är av behovet påkallat.

För närvarande finnas arbetsförmedlingskontor i Holstebro, Herning och Nakskov, och senast i juli komma dylika kontor att öppnas i Sorø amt, för Fyns stift, i Helsingör och Nykjöbing F. samt i Hjørring, Aalborg, Randers, Prästö och Vejle amt.

— Kooperation. —

Kooperativa förbundets omsättning under första kvartalet 1915. Förbundets försäljningssumma under sistförflutna kvartal har uppgått till 3 612 205 kronor. Utvecklingen under de två senaste åren helyses genom nedanstående sammanställning.

	Kronor.	Ökning i jämförelse med motsvarande kvartal föregående år.	
		Kronor.	%.
1:a kvartalet 1915	3 612 205	1 655 855	84.6
4:e » 1914	3 349 668	1 224 701	57.6
3:e » »	2 459 716	400 888	19.5
2:a » »	2 128 189	386 699	22.3

Av ovanstående siffror framgår, att kristiden hittills för Kooperativa förbundet medfört en mycket hastig stegring av omsättningen. Bortsett från den mindre del av ökningen, som förklaras genom de allmänt höjda varupriserna, torde uppgången vara att tillskriva dels ett kraftigt uppsving inom konsumtionsföreningsrörelsen, dels en under kristiden skärpt insikt om förbundets betydelse för föreningarnas förseende med varor till relativt billiga priser. — Ökningen under senaste kvartalet, jämförd med första kvartalet 1914, fördelar sig på förbundets alla försäljningsavdelningar. Försäljningen från avdelningarna i Stockholm, Malmö och Göteborg har sålunda ökat med ca 50 %, omsättningen från Norrköpingskontoret har fördubblats och från Gävlekontoret det närmaste tredubblats, vilket sistnämnda förhållande uppenbarligen står i nära samband med den starka utbredningen av konsumtionsföreningsrörelsen i Norrland under de senaste åren.

(Konsumentbladet.)

— Nykterhetsrörelsen. —

Ändrade bestämmelser angående försäljning av brännvin samt vin och öl. I anledning av Kungl. Maj:ts förslag, för vilket redogöres i Soc. Medd., denna årg. å sid. 117 ff., har riksdagen beslutat, att 35 § i brännvinsförsäljningsförordningen och 31 § i förordningen angående försäljning av vin och öl skola erhålla sådan ändrad lydelse, som angives i nämnda förslag, dock med den avvikelse beträffande slutet av mom. 2 i båda paragraferna, att detta skulle lyda sålunda: » — — — äge Kungl. Maj:t därom förordna. I fall, varom nu är sagt, må ock sådant förordnande, även om det ej kan anses erforderligt för ordningens upprätthållande, meddelas av Kungl. Maj:ts befallningshavande, där Kungl. Maj:t det medgivit.»

— Arbets- och löneförhållanden m. m. —

Andel i vinst åt industriarbetare. Styrelsen för Svenska Aktiebolaget Gasaccumulator har beslutat att från och med år 1914 göra de tjänstemän och arbetare, som varit minst 3 år anställda i bolagets tjänst, på visst sätt delaktiga i den vid fabriken å Lidingön uppkomna vinsten.

å tillverkningen. För år 1914 utgör denna vinstandel 5·07 % å vederbörandes intjänade årslön. För en arbetare med en årsförtjänst av 2 000 kr., kommer sålunda andelen i vinsten att utgöra kr. 101·40.

Löner och arbetstider vid järn- och stålverk i Förenta staterna åren 1910—1912. I Soc. Medd. årg. 1913, sid. 913 publicerades utdrag ur en undersökning om löner och arbetstider vid järn- och stålverk i Förenta staterna, hänförande sig till året 1910. Den nya undersökning, varur några resultat nedan skola meddelas, för statistiken fram till år 1912. I den utgivna redogörelsen äro angivna indextal, baserade sig på förhållandena under år 1912; på desamma kan man för varje huvudgrupp avläsa såväl lönerna som arbetstidens procentuella variationer.

Vid masugnarna hade timlönen 1912 stigit med i genomsnitt 4·1 % sedan 1910; antalet arbetstimmar per vecka hade å andra sidan minskats med 3·5 %. År 1910 arbetade 95·1 % av arbetarna 7 dagar i veckan, år 1912 hade siffran sjunkit till 82·0 %. Vid färskhårdarna, där ävenledes sedan gammalt lång arbetstid råder, hade antalet arbetstimmar per vecka under samma tid minskats med endast 0·8 %. Timlönen hade däremot stigit med 4·2 %. I bessemerverken arbetade 1912 endast 14·9 % av arbetarna (i de 10 företag, vilka omfattas av undersökningen) 7 dagar i veckan, medan motsvarande siffra var 32·1 % under högkonjunkturåret 1910; den genomsnittliga arbetstiden per vecka var här 2·5 % kortare 1912 än 1910. Timlönen steg samtidigt med 5·8 %. Även i puddelverken, där lönen redan 1910 stod på en hög nivå, hade den stigit väsentligt 1912, nämligen med 6·7 %. Arbetstiden, som här är relativt kort, förändrades under samma period endast obetydligt; år 1912 var antalet arbetstimmar per vecka 0·6 % mindre än 1910. Stångjärnsverken hava fått vidkännas en lönereduktion; 1912 var timlönen 3·1 % lägre än 1910, då den var exceptionellt hög. Den genomsnittliga arbetstiden per vecka minskades samtidigt med 1·4 %. År 1912 hade 10·8 % av arbetarna en arbetstid på högst 48 timmar i veckan mot 6·11 % år 1910.

(Bulletin of the United States Bureau of Labor statistics.)

Löner och arbetstider inom bomulls-, ylle-, silkes-, sko- och trikåvaruindustrierna i Förenta staterna 1910—1913. Förenta staternas arbetsdepartement har publicerat en statistik över arbetslöner och arbetstider inom bomulls-, ylle-, silkes-, sko- och trikåvaruindustrierna under åren 1910—1913 i Förenta staterna. Absoluta genomsnittssiffror angivas här endast för de särskilda yrkesspecialiteterna inom varje industri, men däremot icke för industrierna i deras helhet. På de absoluta siffrorna kunde icke heller hava byggts några direkta jämförelser från år till år, ty de företag, vilka undersökningen berör, hava icke varit desamma under samtliga här ifrågakommande år. För möjliggörande av sådana jämförelser äro däremot indextal, hänförande sig till året 1913 såsom utgångsår, angivna såväl för de olika industrigrupperna som för de särskilda yrkesspecialiteterna.

Här nedan meddelas några sådana indextal, utvisande veckoarbetstidens och timlönens förändringar inom resp. industrier under åren 1910—1913.

Å r.	Bomullsvaruindustrien.				Ylleindustrien.		Silkesindustrien.		Skoindustrien.		Trikåvaruind.	
	Halvfabrikat.		Helfabrikat.									
	Arbets-tid.	Tim-lön.	Arbets-tid.	Tim-lön.	Arbets-tid.	Tim-lön.	Arbets-tid.	Tim-lön.	Arbets-tid.	Tim-lön.	Arbets-tid.	Tim-lön.
1910 . . .	101·7	89·8	—	—	101·6	91·5	101·4	89·5	102·7	89·8	108·8	87·2
1911 . . .	101·7	90·8	100·9	97·9	101·8	91·1	101·8	90·8	102·5	91·8	108·6	87·5
1912 . . .	100·0	99·8	100·2	100·8	100·2	102·1	100·4	94·5	100·9	92·5	101·8	98·0
1913 . . .	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0

Det framgår av denna tabell, att under åren 1910—1913 en allmän förkortning av arbetstiden ägt rum, samtidigt med att timlönen stigit. Arbetstidens förkortning har i allmänhet gjort sig

mest gällande under år 1912. Detsamma gäller timlönens höjning beträffande bomulls- och ylleindustrierna; i silkes-, sko- och trikåvaruindustrierna har lönestegringen däremot varit mest utpräglad under år 1913.

(Bulletin of the United States Bureau of Labor statistics.)

— Livsmedelskostnader. —

Förslag till ny lag om förfogande över vissa varor vid krig eller krigsfara.¹ I anledning därav, att lagen den 9 oktober 1914 om förfogande över vissa varor vid krig eller krigsfara upphörde att gälla den 1 maj 1915, förelade Kungl. Maj:t, under framhållande av att sådana bestämmelser som de i lagen innefattade vore behövliga även efter denna tids utgång, riksdagen förslag om förlängning av lagens giltighetstid till utgången av februari månad 1916.

Vid föredragning av detta ärende anförde vederbörande departementschef, att tillämpning av den nu gällande lagens bestämmelser visserligen icke ägt rum, men att fråga därom har förekommit och när som helst kan bli aktuell. Vidare framhölls, att lagen utan tvivel motsvarat de vid dess första behandling uttalade förväntningarna i det avseendet, att den varit till gagn redan genom sin tillvaro, bland annat därigenom att den underlättat vissa under hand träffade överenskommelser om prisreglering.

I den förutvarande lagen har utom i avseende på giltighetstiden ej föreslagits annan ändring än att enligt densamma meddelat förordnande om maximipris i stället för att utlöpa samtidigt med nämnda lag skall äga tillämpning, såsom om det vore meddelat enligt den nya lagen.

Inhämtande av producentpriser på lantbruksprodukter. I skrivelse till socialstyrelsen har Kristianstads läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott hemställt, att styrelsen ville vid publicerandet av livsmedelspriser medtaga även de priser, som producenterna erhöles vid försäljningen av sina varor. Vid bifall härtill erbjöd utskottet sitt biträde vid införskaffandet av primäruppgifterna för Kristianstads län.

Med anledning av denna skrivelse har socialstyrelsen utarbetat ett förslag i ämnet, vilket numera, efter granskning inom lantbruksstyrelsen, tillställts förvaltningsutskotten inom samtliga hushållningssällskap med anhållan om deras yttrande samt förfrågan, huruvida de ville åtaga sig att, vart och ett inom sitt sällskaps område, insamla berörda noteringar och ställa dem till styrelsens förfogande, i vilket fall styrelsen skulle bearbeta och publicera dem i sin tidskrift.

Sedan svar inkommit från förvaltningsutskotten, skall närmare redogörelse lämnas för förslaget innebörd och den planerade organisationen för dess genomförande.

Potatisland åt mindre bemedlade. Göteborgs drätselkammars andra avdelning har beslutat att till potatis- och grönsaksland åt mindre bemedlade upplåta en del områden, som äro planerade för bebyggande under den närmaste tiden och till följd därav antingen icke alls äro upptagna eller också utarrenderade på kort uppsägningstid. Jorden kommer att uppdelas i lotter på omkring 200 kvm. vardera, och skola dessa för det angivna ändamålet utarrenderas till ett pris av 1½ öre pr kvm.

Maximipriser i Finland. Genom förmedling av föreståndaren för finska industristyrelsens statistiska avdelning, fil. mag. G. R. Snellman, har socialstyrelsen erhållit vidstående tabell över de viktigaste vid krigstidens begynnelse införda maximipriserna å livsförnödenheter i Finland.

Sedan storfurstendömet förklarats i krigstillstånd, utfärdade generalguvernören över Finland den 5 augusti 1914 en kungörelse rörande *otillbörligt förhöjande av priser* å livsförnödenheter och andra nödvändighetsartiklar ävensom å fodermedel för hästar och boskap, i vilken kungörelse, för den tid krigstillståndet gäller i landet, stadgas bl. a. följande:

1. På det strängaste förbjudes: 1) att vid försäljning av livsförnödenheter och andra nödvändighetsartiklar ävensom av foder för hästar och boskap fordra överhövan höga priser, som icke

¹ Jfr Soc. Medd. 1914, s. 885 ff.

V a r u s l a g.		Mått- enhet.	Nylands län.				Åbo och Björneborgs			
			Helsingfors stad, Helsing- Esbo o. Sibbo socknar		Övriga delar		Åbo stad med omnejd		Björneborgs stad med om- nejd	
			lägst	högst	lägst	högst	lägst	högst	lägst	högst
			penni.	penni.	penni.	penni.				
1	Oskummad mjölk	l.	22	25	15	25	17	22	17	22
2	Skummad mjölk	„	10	14	10	10	10	10	10	10
3	Grädde	„	80	100	80	150	80	120	100	100
4	Bordssmör	kg.	300	360	280	360	270	340	270	320
5	Matsmör	„	240	280	240	300	240	270	210	250
6	Finska ägg	tjog	220	300	150	300	160	220	160	200
7	Ryska ägg	„	160	220	160	200	150	200	150	150
8	Potatis	5 l.	40	70	40	70	¹⁾ 550	¹⁾ 900	¹⁾ 800	¹⁾ 800
9	Ärter	l.	40	50	35	45	30	40	35	50
10	Vete	hl.	2000	2400	2000	2400	1800	2000	—	—
11	„	kg.	24	28	26	35	24	26	—	—
12	Råg	hl.	1500	1800	1600	1900	1500	1800	1775	1775
13	„	kg.	20	26	25	28	22	25	23	23
14	Korn	hl.	1400	1500	1400	1700	1100	1450	1050	1050
15	„	kg.	18	24	24	25	18	22	21	21
16	Havre	hl.	800	1200	1100	1200	700	1000	900	900
17	„	kg.	16	24	23	24	17	22	19	19
18	Vetemjöl, olika kvaliteter	„	30	60	35	60	27	60	40	60
19	Rågmjöl, „	„	26	29	26	30	23	27	27	27
20	Havregryn	„	50	70	45	60	45	65	55	55
21	Bovetegryn	„	50	60	50	60	50	60	50	50
22	Korngryn	„	40	50	40	50	40	40	40	40
23	Risgryn, olika kvaliteter	„	50	80	40	90	35	90	50	80
24	Mannagryn	„	60	65	55	65	50	60	50	50
25	Hårt rågbröd	„	35	40	35	50	35	45	40	40
26	Mjukt rågbröd	„	30	38	27	40	²⁾ 10	²⁾ 10	—	—
27	Nötkött, olika kvaliteter	„	80	160	100	160	60	110	60	140
28	Palvat kött	„	140	200	180	200	—	—	180	240
29	Kalkkött, olika kvaliteter	„	125	250	120	250	80	140	75	75
30	Färkött, „	„	150	200	140	200	90	140	90	130
31	Svinkött, „	„	120	170	150	180	110	160	110	160
32	Amerikanskt fläsk	„	170	170	170	170	160	160	150	150
33	Färsk strömming	„	15	125	10	125	—	—	15	40
34	Salt	„	30	40	25	60	³⁾ 2400	³⁾ 4000	³⁾ 3000	³⁾ 4000
35	Sill, olika kvaliteter	„	50	80	50	80	40	100	—	—
36	Salt, groft	„	10	15	6	10	⁴⁾ 10	⁴⁾ 12	⁴⁾ 10	⁴⁾ 10
37	„ fint	„	20	25	10	20	⁴⁾ 15	⁴⁾ 18	—	—
38	Kaffe, olika kvaliteter	„	240	400	240	340	240	340	240	240
39	Bitsocker	„	120	130	120	130	110	125	115	130
40	Petroleum	l.	26	30	25	32	27	30	33	33
41	Björkved, olika längd	metr. famn	2300	3000	2000	3000	2700	3200	2600	2600
42	Barrved, „									
			1800	2400	1500	2500	1900	2400	2000	2100

¹⁾ Per hl. — ²⁾ Per styck. — ³⁾ Per tunna. — ⁴⁾ Per l. — ⁵⁾ Per kg. — ⁶⁾ Delikatessill. — ⁷⁾ Tre-

län.		Kuopio län.															
Övriga delar		Tavastehus län		Viborgs län		S:t Michels län		Kuopio stad		Övriga delar		Vasa län		Uleåborgs län			
lägst	högst	lägst	högst	lägst	högst	lägst	högst	lägst	högst	lägst	högst	lägst	högst	lägst	högst		
penni.	penni.	penni.	penni.	penni.	penni.	penni.	penni.	penni.	penni.	penni.	penni.	penni.	penni.	penni.	penni.		
12	20	16	20	25	25	20	20	15	20	17.5	22	20	20	20	20		
5	10	8	10	—	—	6	10	6	7	5	10	7) 30	7) 30	15	15		
80	160	100	100	—	—	100	175	100	200	80	200	—	—	160	160		
240	330	300	320	330	330	270	300	260	280	240	320	280	340	325	360		
150	280	240	280	300	300	240	260	220	250	180	280	260	300	280	320		
120	240	200	200	—	—	200	260	160	200	120	240	—	—	340	340		
150	200	180	180	—	—	200	260	140	180	160	200	—	—	240	240		
1) 400	1) 900	30	40	60	60	1) 700	1) 900	25	30	30	35	25	30	1) 700	1) 800		
20	50	5) 35	5) 50	5) 45	5) 45	40	40	45	50	40	52	34	45	45	55		
1800	2250	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
24	33	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
1500	1800	1800	1800	—	—	1600	1800	1700	1800	1750	1850	—	—	—	—		
21	25	26	26	24	24	23	25	—	—	22	28	18	24	24	25		
1100	1600	1350	1350	—	—	1200	1500	1300	1800	1300	1540	—	—	—	—		
18	22	22	22	24	24	—	—	—	—	21	26	18	20	22	25		
700	1000	1100	1100	—	—	900	1100	900	1100	950	1140	—	—	—	—		
14	20	23	23	24	24	—	—	—	—	21	24	16	18	22	26		
27	60	45	60	45	55	35	60	50	60	50	62	35	60	40	60		
23	50	26	28	27	35	25	30	25	27	25	30	23	30	27	28		
30	65	—	—	65	65	50	60	50	60	45	60	47	55	50	60		
50	60	50	60	50	65	50	50	50	50	45	52	4) 40	4) 50	60	60		
35	45	40	50	45	45	35	45	35	40	35	45	38	45	35	40		
35	90	35	80	55	55	35	80	45	80	40	80	50	70	45	60		
50	60	60	60	—	—	50	55	50	55	45	60	50	55	50	60		
30	60	35	40	} 37	} 37	30	35	} 28	} 30	} 28	} 35	—	—	50	55		
30	40	30	38			35	35					—	—	—	—	26	
65	120	80	110	100	100	70	120	50	150	60	100	80	130	90	130		
—	—	140	170	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	180	180		
60	140	80	140	—	—	90	120	60	160	50	150	—	—	100	100		
70	150	100	140	140	140	120	130	90	120	90	120	130	150	180	180		
110	160	110	140	160	160	160	160	100	220	130	200	180	160	150	150		
160	160	—	—	—	—	—	—	140	170	160	175	165	165	180	180		
15	75	40	50	—	—	—	—	—	—	50	70	—	—	100	100		
3) 2000	3) 4000	40	45	—	—	40	60	35	40	40	80	3) 3500	3) 3500	70	70		
40	100	50	80	55	75	60	70	5) 200	5) 200	5) 150	5) 200	—	—	100	100		
4) 8	4) 15	8	10	10	10	1) 600	1) 800	4) 5	4) 7	4) 5	4) 10	5	12	5	7		
4) 15	4) 20	15	20	—	—	12	15	4) 10	4) 15	4) 10	4) 20	—	—	15	15		
200	350	220	240	—	—	220	230	240	300	220	300	—	—	230	230		
110	130	125	130	125	125	130	130	130	130	120	140	125	130	120	130		
30	35	30	35	33	37	35	40	30	35	30	35	30	30	35	35		
1400	3000	1500	2100	1400	1400	1000	2000	1600	1800	1300	1700	2600	2800	2800	2800		
1100	2000	1200	1900	1150	1150	1200	2000	1400	1600	900	1500	2000	2100	2400	2400		

stopskärl.

motsvara de verkliga förhållandena, och sålunda på mindre samvetsgrant sätt förskaffa sig materiell fördel; 2) att ingå överenskommelse av något slag eller använda andra medel för att på konstlat sätt höja priserna på de i 1 momentet omnämnda varor och artiklar.

2. Den som befinnes skyldig till överträdelse av det i 1 artikeln stadgade förbud underkastas i administrativ ordning fängelsestraff för en tid av ända till tre månader eller böter till belopp av intill åttatusen mark.

3. — — — — —

Rörande fastställande av *maximipriser* å livsförnödenheter och andra nödvändighetsartiklar samt å fodermedel för hästar och boskap har generalguvernören sedermera, den 15 augusti 1914, utfärdat en kungörelse, vari stadgas bl. a. följande:

1. På det strängaste vare förbjudet att försälja livsförnödenheter och andra nödvändighetsartiklar såväl som fodermedel för hästar och boskap till priser överstigande de av guvernörerna fastställda *maximipriserna*.

2. Var som befinnes skyldig till överträdelse av det i artikel 1 stadgade förbud straffas i administrativ väg med fängelse i ända till tre månader eller böter till belopp av intill åttatusen mark.

3. — — — — —

Guvernörerna hava i ganska vidsträckt mån begagnat sig av denna befogenhet och utfärdat föreskrifter angående *maximipriser*, gällande dels för hela länet, dels för delar därav. En del av dessa föreskrifter innehålla *maximipriser* för en mycket stor mängd artiklar av högst olika slag, andra åter endast för några få artiklar.

Tabellen å sid. 422—423 utgör en sammanställning av dessa förteckningar, ur vilka hava uttagits endast de viktigaste artiklarna och företrädesvis sådana som regelbundet äro föremål för prisnoteringar i Arbetsstatistisk tidskrift, utgiven av industristyrelsen i Finland. Därjämte hava de olika giltighetsområdena sammanslagits. I tabellen äro angivna de sålunda erhållna lägsta och högsta fastställda priserna.

Att verkställa en jämförelse mellan de fastställda *maximipriserna* och de före krigsutbrottet rådande prisförhållandena låter sig med användande av materialet i Arbetsstatistisk tidskrift göra endast beträffande ett fåtal orter och en del varuslag. De varor, beträffande vilka *maximipriserna* stå högst i jämförelse med de noterade priserna under juli 1914, synas vara mjölk och bordssmör, vetemjöl samt fotogen. Med avseende på åtskilliga förnödenheter stå *maximipriserna* ungefärligen i jämnhöjd med julipriserna och å vissa orter har det till och med inträffat, att *maximipriser* stadgats, som understiga den före kriget normala prisnivån.

Minuthandelspriser å livsmedel i England under februari 1915. Livsmedelsprisen föredde under februari en ytterligare stegring av omkring 2 %.

De kraftigaste prisförhöjningarna gällde mjöl med omkring 8 % och bröd med omkring 7 %. De artiklar, som därefter visade de största relativa stegringarna, voro potatis med omkring 5 % och ost med 4 %. Kött och fisk gingo likaledes upp i pris, med undantag av fisk i London. Mjölk steg ytterligare i pris på många platser, särskilt i London. Te, socker och margarin föredde ingen nämnvärd förändring.

Skinka, smör och ägg visade nedgång i pris. I fråga om skinka och smör belöpte sig sänkningarna endast till omkring 1 å 2 %, men beträffande ägg, där sänkningen naturligtvis till stor del sammanhänge med säsongen, konstaterades en prisnedgång av nära 10 %.

På det hela taget uppvägs prishöjningar och prissänkningar varandra, utom i fråga om mjöl och bröd, så att hela prisstegringen under februari kan tillskrivas dessa båda varuslag.

(Labour Gazette.)

Sveriges offentliga arbetsförmedling.

Mars månad år 1915.

Under hänvisning till de efterföljande tabeller, som närmare redogöra för den offentliga arbetsförmedlingen i olika delar av landet,¹ lämnas här en sammanfattande framställning av dess viktigaste resultat under mars månad.

Översikt av verksamheten under mars månad år 1915.

	Manliga avdeln.			Kvinnliga avdeln.			Tillsammans.		
	Ansök- ningar om arbete.	Lediga plat- ser.	Till- satta plat- ser.	Ansök- ningar om arbete.	Lediga plat- ser.	Till- satta plat- ser.	Ansök- ningar om arbete.	Lediga plat- ser.	Till- satta plat- ser.
<i>Mars:</i>									
Stockholm	5 464	1 398	1 187	2 398	2 293	1 184	7 862	3 691	2 371
Stockholms län	849	430	377	73	146	61	922	576	438
Uppsala län	492	515	327	254	274	168	746	789	495
Södermanlands län	393	327	212	261	215	107	654	542	319
Östergötlands län	1 044	634	436	706	576	314	1 750	1 210	750
Norrköping	794	316	231	302	348	164	1 096	664	395
Jönköpings län	185	137	79	262	226	135	447	363	214
Kronobergs län	82	31	25	81	83	56	163	114	81
Norra Kalmar län	87	45	32	78	82	43	165	127	75
Södra Kalmar län	63	71	55	101	159	118	164	230	173
Blekinge län	530	332	226	468	379	273	998	711	499
Kristianstads län	354	298	234	330	314	205	684	612	439
Malmöhus län. (Malmö	1 568	763	642	1 281	764	568	2 849	1 527	1 210
Lund	308	104	88	112	76	61	420	180	149
Landskrona	183	60	47	91	61	24	274	121	71
Hälsingborg	582	258	196	340	256	153	922	514	349
Ystad	138	66	52	130	76	45	268	142	97
Trälleborg	120	115	87	45	46	32	165	161	119
Eslöv	120	99	79	53	52	31	173	151	110
Skurup	54	50	42	32	41	28	86	91	70
Hallands län	199	143	95	192	178	119	391	321	214
Göteb. o. Bohus län	307	231	166	242	168	85	549	399	251
Göteborg	1 814	1 513	1 366	1 096	1 259	840	2 910	2 772	2 206
Älvsborgs län	197	177	124	15	40	12	212	217	136
Skaraborgs län	96	125	51	92	134	55	188	250	106
Värmlands län	125	128	100	125	175	92	250	303	192
Örebro län	445	276	178	341	373	178	786	649	356
Västmanlands län	461	403	202	319	338	199	780	741	401
Kopparbergs län	198	164	115	247	367	144	445	531	259
Gävle stad och län	364	185	150	172	126	81	536	317	231
Västernorrlands län	530	213	183	167	101	48	697	314	231
Jämtlands län	119	45	27	192	158	87	311	203	114
Västerbottens län	177	82	64	183	151	102	360	233	166
Norrbottnens län	136	92	69	123	131	83	259	223	152
Tillsammans mars 1915	18 578	9 826	7 544	10 904	10 166	5 895	29 482	19 992	13 439
„ „ 1914	9 373	6 935	4 733	8 015	9 384	4 836	17 388	16 319	9 569
„ febr. 1915	18 705	8 830	6 957	9 249	6 589	4 135	27 954	15 419	11 092

¹ De särskilda anstalterna uppräknas i tablån här ovan; med avseende å anstalternas olika kontor hänvisas till förteckningen å omslagets 3:e sida.

Tillsatta platser

i jämförelse med föregående månad samt motsvarande tid föregående år.

Anstalter.	Hela antalet.			Ökning (+) eller minskning (—).				Januari—mars.			
	Mars 1914.	Febr. 1915.	Mars 1915.	Mars 1914—mars 1915.		Febr. 1915—mars 1915.		Hela antalet.		Ökn. (+) eller minskn. (—) 1914-1915.	
				Antal.	%.	Antal.	%.	1914.	1915.	Antal.	%.
Stockholm	1 656	2 064	2 371	+ 715	+ 43	+ 307	+ 15	5 409	6 339	+ 930	+ 17
Stockholms län . .	—	354	438	—	—	+ 84	+ 24	—	1 073	—	—
Uppsala län	304	374	495	+ 191	+ 63	+ 121	+ 32	817	1 115	+ 298	+ 36
Södermanlands län .	210	316	319	+ 109	+ 52	+ 3	+ 1	615	904	+ 289	+ 47
Östergötlands län .	623	581	750	+ 127	+ 20	+ 169	+ 29	1 495	1 763	+ 268	+ 18
Norrköping	351	388	395	+ 44	+ 13	+ 7	+ 2	989	1 119	+ 130	+ 13
Jönköpings län . .	212	195	214	+ 2	+ 1	+ 19	+ 10	476	576	+ 100	+ 21
Kronobergs län . .	65	55	81	+ 16	+ 25	+ 26	+ 47	143	193	+ 50	+ 35
Norra Kalmar län . .	58	59	75	+ 17	+ 29	+ 16	+ 27	159	208	+ 49	+ 31
Södra Kalmar län . .	127	88	173	+ 46	+ 36	+ 85	+ 97	305	327	+ 22	+ 7
Blekinge län . . .	320	331	499	+ 179	+ 56	+ 168	+ 51	784	1 137	+ 353	+ 45
Kristianstads län . .	352	305	439	+ 87	+ 25	+ 134	+ 44	743	994	+ 251	+ 34
Malmöhus län. { Malmö	851	876	1 210	+ 359	+ 42	+ 334	+ 38	2 143	2 770	+ 627	+ 29
{ Lund	205	115	149	— 56	— 27	+ 34	+ 30	432	400	— 32	— 7
{ Landeskrona . .	95	95	71	— 24	— 25	— 24	— 25	187	245	+ 58	+ 31
{ Hälsingborg . .	284	244	349	+ 65	+ 23	+ 105	+ 43	798	914	+ 116	+ 15
{ Ystad	97	91	97	+ 0	+ 0	+ 6	+ 7	216	287	+ 71	+ 33
{ Trälleborg . . .	114	91	119	+ 5	+ 4	+ 28	+ 31	266	290	+ 24	+ 9
{ Eslöv	101	81	110	+ 9	+ 9	+ 29	+ 36	282	304	+ 22	+ 8
{ Skurup	65	59	70	+ 5	+ 7	+ 11	+ 19	159	160	+ 1	+ 1
Hallands län	179	148	214	+ 35	+ 20	+ 66	+ 45	459	509	+ 50	+ 11
Göteb. o. Bohus län	188	177	251	+ 113	+ 82	+ 74	+ 42	371	602	+ 231	+ 62
Göteborg	1 599	1 847	2 306	+ 607	+ 38	+ 359	+ 19	4 529	5 812	+ 1 283	+ 28
Älvsborgs län	—	97	136	—	—	+ 39	+ 40	—	365	—	—
Skaraborgs län . . .	71	73	106	+ 35	+ 49	+ 33	+ 45	177	255	+ 78	+ 44
Värmlands län . . .	117	199	192	+ 75	+ 64	— 7	— 4	331	579	+ 248	+ 75
Örebro län	252	386	356	+ 104	+ 41	— 30	— 8	694	1 037	+ 343	+ 49
Västmanlands län . .	309	370	401	+ 92	+ 30	+ 31	+ 8	772	1 092	+ 320	+ 41
Kopparbergs län . .	259	187	259	+ 0	+ 0	+ 72	+ 39	639	681	+ 42	+ 7
Gävle stad och län .	108	196	237	+ 123	+ 114	+ 35	+ 18	403	702	+ 299	+ 74
Västernorrlands län	149	339	231	+ 82	+ 55	— 108	— 32	561	1 191	+ 630	+ 112
Jämtlands län . . .	87	92	114	+ 27	+ 31	+ 22	+ 24	367	290	— 77	— 21
Västerbottens län . .	97	90	166	+ 69	+ 71	+ 76	+ 84	242	351	+ 109	+ 45
Norrbottens län . .	114	129	152	+ 38	+ 33	+ 23	+ 18	292	415	+ 123	+ 42
Tillsammans	9 569	11 092	13 439	+ 8 870	+ 40	+ 2 347	+ 21	26 255	34 999	+ 8 744	+ 33
Därav jordbruk, skogs- hushållning m. m.	2 060	1 869	2 725	+ 665	+ 32	+ 856	+ 46	5 101	5 959	+ 858	+ 17
övriganäringsgrenar	7 509	9 223	10 714	+ 3 205	+ 43	+ 1 491	+ 16	21 154	29 040	+ 7 886	+ 37

Vid samtliga under månaden verksamma anstalter gjordes tillhoppa 29 482 ansökningar om arbete, varav 18 578 av män och 10 904 av kvinnor. Samtidigt funnos disponibla 19 992 lediga platser, nämligen 9 826 för män och 10 166 för kvinnor. Hela antalet tillsatta platser uppgick till 13 439, av vilka 7 544 besattes med män och 5 895 med kvinnor.

Räknat på 100 lediga platser kommo för hela riket under månaden 147 ansökningar om arbete, gentemot 181 ansökningar under näst föregående månad och 107 under mars 1914. Antalet tillsatta platser per 100 lediga utgjorde under månaden 67, gentemot 72 under näst föregående månad och 59 under mars 1914.

Bland de *särskilda anstalterna* uppvisa givetvis de i storstäderna belägna samt de större länsförmedlingarna den största omsättningen av arbetskraft; en relativt större frekvens framträder även vid de anstalter, som fungerat under någon längre tid och därunder hunnit förvärva mera omfattande förbindelser och förtroende.

Närmare upplysningar i övrigt rörande verksamheten vid de olika anstalterna kunna inhämtas ur här meddelade tabeller.

Förestående tabell lämnar en närmare belysning av *verksamhetens utveckling* vid de olika anstalterna, i vad angår de tillsatta platsernas antal. På de flesta håll finner man stark framåtgång i jämförelse med såväl motsvarande tidpunkt under föregående år som med nästlidna månad. För samtliga anstalter och yrkesgrenar uppgick ökningen vid jämförelse med mars 1914 till 3 870 eller 40 % (därav för jordbruket m. m. 665 eller 32 % och för övriga näringsgrenar 3 205 eller 43 %); i förhållande till resultaten under näst föregående månad utgjorde ökningen 2 347 eller 21 % (därav för jordbruket m. m. 856 eller 46 % och för övriga näringsgrenar 1 491 eller 16 %).

I det följande meddelas vissa tabellariska uppgifter rörande den offentliga arbetsförmedlingens betydelse för *särskilda näringsgrenar* samt för verksamhetens utveckling och arbetstillgången därinom. Den pågående krisen har förorsakat en viss utjämning mellan jordbrukets och industriens arbetsmarknader. Att dock en väsentlig skillnad består mellan arbetsmarknaden inom jordbruket och inom de industriella yrkena kommer klart till synes i nedanstående tablå, som jämväl lämnar tillfälle till jämförelser med motsvarande tid föregående år samt med nästlidna månad.

Det i jämförelse med mars månad föregående år stegrade antalet arbetsökande torde till avsevärd del vara beroende på den å åtskilliga orter pågående understödsverksamheten för arbetslösa, som i allmänhet anknutits till de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna.

På 100 lediga platser kommo:

	Ansökningar om arbete.			Tillsatta platser.		
	Mars 1914.	Febr. 1915.	Mars 1915.	Mars 1914.	Febr. 1915.	Mars 1915.
<i>Jordbruket m. m.</i>						
Män	78	99	99	53	56	61
Kvinnor	46	65	62	34	37	47
Tillsammans	71	92	90	48	52	57
<i>Övriga näringsgrenar.</i>						
Män	185	265	240	82	90	86
Kvinnor	90	150	113	54	66	60
Tillsammans	119	209	165	62	78	70
<i>Samtliga yrkesgrenar.</i>						
Män	135	212	189	68	79	77
Kvinnor	85	140	107	52	63	58
Tillsammans	107	181	147	59	72	67

För en närmare kännedom om arbetsförmedlingens betydelse för de särskilda näringsgrenarna hänvisas till omstående tabell. I efterföljande

Sveriges offentliga arbetsförmedling mars 1915.

Sammandrag för samtliga anstalter.

Yrkesgrupper.	Manliga avdelningen.			Kvinnliga avdelningen.			Tillsammans.			På 100 ¹ lediga plat- ser kommo:	
	Ansök- ningar om arbete.	Le- diga plat- ser.	Till- satta plat- ser.	Ansök- ningar om arbete.	Le- diga plat- ser.	Till- satta plat- ser.	Ansök- ningar om arbete.	Le- diga plat- ser.	Till- satta plat- ser.	ansök- ningar om arbete.	till- satta plat- ser.
I. Jordbruk och skogs- hushållning m. m. .	3 522	3 549	2 165	743	1 201	560	4 265	4 750	2 725	90	57
II. Gruvdrift och malm- förädling	43	44	30	—	—	—	43	44	30	—	—
III. Industri och hantverk m. m.:											
<i>A</i> Jord-, sten- och glasindu- stri	389	108	95	—	12	12	389	120	107	324	89
<i>B</i> Metall- o. maskinindustri	1 399	544	346	29	19	15	1 428	563	361	254	64
<i>C</i> Trävaruindustri	586	248	201	11	10	10	597	258	211	231	82
<i>D</i> Byggnadsverksamhet	4 585	710	613	—	—	—	4 585	710	613	646	86
<i>E</i> Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	133	34	31	60	7	6	193	41	37	471	90
<i>F</i> Textilindustri	74	13	7	50	44	21	124	57	28	218	49
<i>G</i> Beklädnadsindustri	171	28	18	291	175	109	462	203	127	228	63
<i>H</i> Närings- och njutnings- ämnesindustri	453	64	50	931	131	76	1 384	195	126	710	65
<i>I</i> Kemisk-teknisk och be- lysningsindustri	41	29	28	38	25	16	79	54	44	—	—
<i>J</i> Trämasse- och pappers- industri	85	17	14	43	94	65	78	111	79	—	—
<i>K</i> Grafisk industri	86	9	3	10	9	6	96	18	9	—	—
<i>L</i> Industri och hantverk, ej särskilt specif.	346	156	108	60	17	14	406	173	122	235	71
IV. Handels- och samfärdsel:											
<i>A</i> Kontors-, bank- och för- säkringspersonal	102	40	28	81	20	9	183	60	37	305	62
<i>B</i> Butiks- och magasinsper- sonal	541	277	235	306	101	58	847	378	293	224	78
<i>C</i> Hotell-, kafé- och restau- rangförelse	123	53	38	725	830	489	848	883	527	96	60
<i>D</i> Landtransport	1 055	822	574	140	157	77	1 195	979	651	122	66
<i>E</i> Vattentransport	505	143	134	3	5	—	508	148	134	343	91
<i>F</i> Handel och samfärdsel, ej särskilt specif.	24	10	7	2	21	14	26	31	21	—	—
V. Husligt arbete	2	3	1	7 157	7 237	4 308	7 159	7 240	4 309	99	60
VI. Allmän och litterär verksamhet	39	27	25	70	46	25	109	73	50	—	—
VII. Arbete, ej hänförligt till annan grupp	4 324	2 898	2 793	154	5	5	4 478	2 903	2 798	154	96
Summa för mars 1915	18 578	9 826	7 544	10 904	10 166	5 895	29 482	19 992	13 439	147	87
„ „ „ 1914	9 373	6 935	4 733	8 015	9 384	4 836	17 388	16 319	9 569	107	59

¹ Proportionstal hava här ej beräknats i de fall, då de absoluta talen äro små. Dessa hava dock medräknats i summan för »samtliga yrkesgrenar», varav förklaras vissa skiljaktigheter mellan de under denna rubrik uppförda talen samt de detaljsummor, som finnas angivna.

översikt återgivas de för bedömandet av arbetsmarknadens läge betydelsefullaste siffrorna rörande proportionen mellan arbetsansökningar och lediga platser (både män och kvinnor).

På 100 lediga platser kommo:

	Ansökningar om arbete.		
	Mars 1914.	Febr. 1915.	Mars 1915.
Jordbruk och skogshushållning m. m.	71	92	90
Metall- och maskinindustri	209	367	254
Trävaruindustri	111	242	231
Byggnadsverksamhet	249	754	646
Textilindustri	308	343	218
Beklädnadsindustri	212	308	228
Närings- och njutningsämnesindustri	177	925	710
Kontors- o. d. personal	280	280	305
Butiks- o. d. personal	198	337	224
Hotell-, kafé- och restaurangrörelse	79	126	96
Landtransport	101	167	122
Husligt arbete	85	124	99
Grovarbete	211	146	154

Flertalet ovanstående näringsgrupper utvisa, såsom av anförda relationstal framgår, en synnerligen riklig tillgång på arbetskraft. Påfallande stort var de arbetssökandes antal inom byggnadsverksamhet samt närings- och njutningsämnesindustri. Förbättring har dock inträtt inom samtliga grupper med undantag för grupperna kontors- o. d. personal och grovarbete.

Granskar man med ledning av rapporterna, huru de tillsatta platserna fördela sig på vissa *specialiteter av arbetare*, framgå i huvudsak följande resultat. För kvinnorna återfinnas de största förmedlingsresultaten naturligen inom gruppen husligt arbete i privat tjänst, nämligen 40 platser för hushållerskor, 445 för hus- och barnjungfrur, 281 för kokerskor och köksor, 1 438 för ensamjungfrur samt 1 850 inom tvätt- och rengöringsarbete o. s. v.; inom hotell-, kafé- och restaurangrörelse anställdes 96 servitriser, 36 städerskor, 47 kokerskor, 286 diskerskor o. s. v. Inom handels-, kontors- och lagerarbeten placerades 54, i jordbruks- o. d. arbete 560. Bland viktigare manliga specialiteter må anföras bleck- och plåtslagare 27, smeder och hovslagare 110, filare och bänkarbetare 43, maskinarbetare 37, sågverks- och brädgårdsarbetare 142, möbel- och finsnickare 24, jord-, beton- o. d. arbetare 207, murare 24, murarbetsmän och tegelbärare 47, byggnadssnickare och timmermän 155, måleriarbetare 21, handels- och lagerarbetare 165, springpojkar 313, kuskar och åkeriarbetare 125, stuveriarbetare 94, grovarbetare 2 781 o. s. v. Inom jordbruk och skogshushållning m. m. anställdes: befälspersonal 26, tjänare på stat 425, tjänare i husbondes kost 963, tillfälliga arbetare 209, trädgårdspersonal 111, skogspersonal 417 samt diverse andra arbetare 14.

Utanför de orter, där anstalterna äro belägna, tillsattes under månaden 1 326 platser, varav 899 manliga och 427 kvinnliga; motsvarande tal föregående år voro resp. 1 678, 817 och 861 samt under nästlidna månad resp. 920, 679 och 241. Dessa siffror giva dock endast ett svagt uttryck för de offentliga anstalternas verkliga betydelse för omgivande trakt, enär vid samtliga läns-

anstalter alla platser, som tillsatts inom resp. län, redovisas såsom förefintliga inom orten.

Antalet platser, som under mars månad tillsatts utom resp. orter.

		Mars 1915.			
		Manliga.	Kvinnliga.	Tillsam-	Mars 1914. Febr. 1915.
				mans.	
Stockholm	27	25	52	244	36
Stockholms län	59	—	59	—	75
Uppsala län	54	10	64	34	31
Södermanlands län	1	2	3	19	18
Östergötlands län	13	8	21	17	14
Norrköping	108	24	132	207	102
Jönköpings län	12	9	21	30	12
Kronobergs län	4	10	14	17	2
Norra Kalmar län	2	2	4	5	3
Södra Kalmar län	2	2	4	5	—
Blekinge län	55	94	149	113	53
Kristianstads län	62	39	101	114	50
Malmöhus län.	Malmö	45	48	93	121
	Lund	31	13	44	46
	Landskrona	10	5	15	32
	Hälsingborg	89	25	114	132
	Ystad	17	8	25	50
	Trälleborg	32	4	26	49
	Eslov	67	9	76	74
Skurup	26	23	49	68	49
Hallands län	8	7	15	11	4
Göteb. o. Bohus län	14	2	16	13	9
Göteborg	132	15	147	204	166
Älvsborgs län	4	—	4	—	1
Skaraborgs län	2	—	2	1	9
Värmlands län	6	2	8	1	2
Örebro län	4	4	8	15	15
Västmanlands län	12	11	23	19	15
Kopparbergs län	5	12	17	14	15
Gävle stad och län	3	6	9	10	5
Västernorrlands län	2	6	8	5	1
Jämtlands län	1	—	1	4	—
Västerbottens län	—	2	2	4	3
Norrbottnens län	—	—	—	—	—
Tillsammans mars 1915		809	427	1 326	1 678
, , 1914		817	861	1 678	—
, febr. 1915		679	241	920	—

Arbetsmarknadens läge

enligt arbetsförmedlingsanstalternas rapporter.

Under den gångna månaden har arbetsmarknadens läge tydligen något förbättrats, ehuru det alltjämt i jämförelse med samma tid föregående år måste betecknas såsom mindre gott. Sålunda utgjorde antalet arbetsansökningar på 100 lediga platser under mars månad 147 under det att motsvarande siffror för februari var 181 och för mars 1914 107. Med några få undantag rapporteras sålunda lika — förbättrad arbetstillgång sedan februari månad. De arbetssökandes antal är likväl fortfarande mycket stort, delvis beroende

på det i föregående häfte påpekade förhållandet, att den pågående understödsverksamheten för arbetslösa i allmänhet anknutits till den offentliga arbetsförmedlingen.

En ökad livaktighet har förmärkts inom en del industrier, särskilt metall- och maskinindustrierna, och från några orter rapporteras till och med brist på kvalificerade arbetare tillhörande denna bransch, exempelvis från anstalten i Södermanlands län å järnsvarvare och verktygsarbetare, från Norrköping å järnsvarvare och smeder, från Göteborg å gjutare, nitare, grovplåtslagare, järnsvarvare och modellsnickare, från Örebro län å järnarbetare och från Gävle å järnsvarvare.

Inom byggnadsbranschen var läget likväl fortfarande mycket tryckt och i det närmaste lika förhållandet under februari, vilket givetvis till stor del haft sin orsak i den alltså under mars rådande starka kölden, vilken lagt hinder i vägen för igångsättande av utarbeten. Mot slutet av månaden har dock någon förbättring kunnat skönjas, i det att en del hithörande arbeten å några orter kunnat återupptagas eller påbörjas.

För skogsarbetare har på grund av den härför lämpliga väderleken arbetstillgången som regel varit mycket god med brist på arbetskraft liksom också tämligen god för sågverks- och brädgårdsarbetare. — Inom stenhuggeribranschen synes någon förbättring hava inträtt.

En synnerligen livlig export och import har varit rådande i västra och södra Sverige, vadan riklig arbetstillgång förefunnits för stuveri- och grovarbetare m. fl. hithörande arbetare. Brist på arbetskraft har till och med tidvis förekommit.

För lindrande av den rådande arbetsbristen hava å ett flertal orter anordnats s. k. nödhjälpsarbeten. Så t. ex. har för arbetslösa arbetare i Uppsala anordnats makadamslagning, i Jönköping har 100-tal arbetare erhållit sysselsättning med liknande arbete, i Ystad hava 100—120 man varit sysselsatta vid pågående vattenledningsarbeten, i Göteborgs och Bohus län har stenslagning anordnats för arbetslösa, i ett par av städerna i Värmlands län har arbete beretts med makadamslagning samt hava dessutom i Karlstad c:a 150 arbetare haft sysselsättning med reparation av en av stadens broar.

Inom jordbruket har arbetstillgången varit god med brist på arbetskraft å ett stort antal orter, särskilt å yngre drängar, men även å ladugårdsskötare och statdrängar m. fl.

Å den kvinnliga avdelningen har arbetstillgången likaledes varit god för tjänarinnor till husligt arbete och till hotell- och restaurangrörelse, men däremot har tillgången på arbetskraft varit mindre god. Särskilt rådde brist å kunniga ensamjungfrur, kokerskor, köksor, mjölkjungfrur m. fl. Från anstalterna i Norrköping samt Göteborgs och Bohus län rapporteras brist å väverskor och textilarbeterskor i allmänhet. I övrigt, såsom för tobaksarbeterskor, kontors- och butikspersonal m. fl., har arbetstillgången däremot varit dålig.

Yrkesgrupper.	Stockholm.			Stockholms län.			Uppsala län.		
	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.
I. Jordbruk och skogshushållning m. m.	29	12	9	454	424	350	241	342	162
Därav kvinnor	8	—	—	21	39	16	32	48	22
II. Gruvdrift och malmförädling	2	1	—	—	—	—	—	—	—
III. Industri o. hantverk m. m.:									
<i>A</i> Jord-, sten- och glasindustri	39	—	—	2	6	6	16	3	—
Därav kvinnor	—	—	—	—	6	6	—	—	—
<i>B</i> Metall- och maskinindustri	691	160	115	44	6	6	14	10	1
Därav kvinnor	27	19	15	—	—	—	—	—	—
<i>C</i> Trävaruindustri	107	30	19	6	2	1	4	5	2
Därav kvinnor	—	6	6	—	—	—	—	—	—
<i>D</i> Byggnadsverksamhet	2 129	103	91	143	25	24	63	8	4
<i>E</i> Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	36	10	7	4	—	—	2	1	1
Därav kvinnor	2	3	3	—	—	—	—	—	—
<i>F</i> Textilindustri	8	2	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	5	2	—	—	—	—	—	—	—
<i>G</i> Beklädnadsindustri	172	104	65	6	—	—	5	3	3
Därav kvinnor	131	99	62	—	—	—	2	3	3
<i>H</i> Närings- och njutningsämnesindustri	649	46	28	10	3	3	8	2	1
Därav kvinnor	491	34	18	1	1	1	1	—	—
<i>I</i> Kemisk-teknisk och belysningsindustri	19	13	12	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	11	12	11	—	—	—	—	—	—
<i>J</i> Trämasse- och pappersindustri	42	41	31	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	25	38	28	—	—	—	—	—	—
<i>K</i> Grafisk industri	60	5	1	1	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	2	2	—	—	—	—	—	—	—
<i>L</i> Industri och hantverk, ej särskilt specif.	103	35	25	4	1	1	6	—	—
Därav kvinnor	9	5	3	—	—	—	—	—	—
IV. Handel och samfärdsel:									
<i>A</i> Kontors-, bank- och försäkringspersonal	107	31	17	7	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	56	18	7	2	—	—	—	—	—
<i>B</i> Butiks- o. magasinpersonal	390	143	105	4	—	—	8	5	4
Därav kvinnor	95	39	20	—	—	—	—	—	—
<i>C</i> Hotell-, kafé- och restaurangrörelse	207	216	100	3	4	2	8	8	6
Därav kvinnor	153	211	97	2	3	1	8	7	6
<i>D</i> Landtransport	465	376	280	27	1	1	12	9	4
Därav kvinnor	9	25	6	—	—	—	—	—	—
<i>E</i> Vattentransport	79	2	1	5	2	2	—	—	—
<i>F</i> Handel och samfärdsel, ej särskilt specif.	18	23	15	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	2	21	14	—	—	—	—	—	—
V. Husligt arbete	1 330	1 748	885	45	93	34	208	215	136
Därav kvinnor	1 330	1 748	885	45	93	34	208	215	136
VI. Allmän och litterär verksamhet	51	23	20	7	7	6	2	1	1
Därav kvinnor	29	7	5	2	4	3	—	1	1
VII. Arbete, ej hänförligt till annan grupp	1 129	567	545	150	2	2	149	177	170
Därav kvinnor	13	4	4	—	—	—	3	—	—
Summa för mars månad år 1915	7 862	3 691	2 371	922	576	488	746	789	495
Därav kvinnor	2 898	2 293	1 184	73	146	61	254	274	168
Summa för mars månad år 1914	3 625	2 952	1 656	—	—	—	533	525	304
Därav kvinnor	1 569	1 918	861	—	—	—	187	227	133

Söderman-lands län.			Östergötlands län.						Jönköpings län.			Kronobergs län.			Kalmar län.				
Ansök-ningar om arbete.	Le-diga plat-ser.	Till-satta plat-ser.	Norrköping.			Övriga anstalter.			Ansök-ningar om arbete.	Le-diga plat-ser.	Till-satta plat-ser.	Ansök-ningar om arbete.	Le-diga plat-ser.	Till-satta plat-ser.	Ansök-ningar om arbete.	Le-diga plat-ser.	Till-satta plat-ser.		
			Ansök-ningar om arbete.	Le-diga plat-ser.	Till-satta plat-ser.	Ansök-ningar om arbete.	Le-diga plat-ser.	Till-satta plat-ser.											
187 28	254 48	117 15	198 11	147 17	99 7	590 89	570 113	372 65	108 22	113 31	56 15	27 3	31 12	17 2	93 23	193 103	145 81	I.	
2	—	—	—	—	—	6	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	II.	
—	—	—	11	—	—	11	4	2	3	7	7	—	—	—	3	—	—	A	
29	17	11	51	24	13	30	35	20	14	17	8	3	1	—	10	3	1	B	
13	11	11	28	5	3	15	12	6	7	—	—	5	8	7	5	2	2	C	
60	4	4	205	16	8	125	8	7	20	6	4	21	—	—	8	—	—	D	
1	—	—	4	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	E	
—	—	—	{ 43 11 10 4	{ 33 24 7 4	{ 19 15 6 3	{ 5 2 21 14	{ 12 10 4 3	{ 3 1 2 2	{ 1 1 4 2	{ — — 3 3	{ — — — —	—	—	—	—	—	—	F	
3	—	—	{ 4 4 38 7	{ 4 4 12 10	{ 3 6 8 6	{ 21 14 21 13	{ 4 3 5 3	{ 2 2 3 2	{ 2 2 5 2	{ 3 3 4 3	{ — — 2 1	—	1	1	1	5	3	1	H
4 2	4 2	3 1	38 7	12 10	8 6	21 13	5 3	3 2	5 2	4 3	2 1	—	1	1	—	1	3	1	I
—	—	—	{ 2 — —	{ 1 1 —	{ — — —	{ — — —	{ 4 3 —	{ — — —	{ 1 1 —	{ 3 3 —	{ 1 1 —	—	1	1	{ 17 8 —	{ 18 3 —	{ 18 3 —	J	
—	—	—	3	2	2	{ — — —	1 1 —	— — —	1 1 —	1 — —	— — —	—	—	—	—	—	—	K	
—	—	—	{ 6 3 —	{ 2 1 —	{ — — —	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	L	
{ 25 8	16 3	14 3	11	7	5	9	3	3	9	2	—	—	—	—	1	—	—	IV.	
1	—	—	5	1	1	{ 8 6 —	8 1 —	8 1 —	—	1	—	—	—	—	1	—	—	A	
{ 10 6	2 1	2 1	31 8	18 2	14 1	18 13	3 2	2 1	1 1	—	—	3 2	1 —	1 —	5 2	—	—	B	
12	11	5	20	31	17	42	45	25	13	26	15	5	6	5	13	11	11	C	
12	11	5	19	31	17	39	41	23	8	24	14	5	6	5	13	11	11	C	
{ 10 3 10	14 1 7	10 — 7	33 3 56	43 13 28	20 4 28	84 40 12	29 9 3	23 8 2	7 3 3	3 — —	— — —	2 — —	— — —	— — —	3 5 —	2 — —	1 — —	D	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	E	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	F	
201 201	149 149	82 82	91 91	242 242	109 109	487 487	388 388	210 210	220 220	153 153	102 102	71 71	64 64	48 48	135 135	122 122	66 66	V.	
1 1	— —	— —	7 7	3 3	2 2	6 3	4 2	3 1	4 4	4 4	2 2	1 —	— —	— —	—	1	1	VI.	
85	53	53	{ 243 138	42 —	41 —	259	71	53	25	15	14	24	1	1	24	2	2	VII.	
654 261	542 215	319 107	1006 302	604 348	395 164	1750 706	1210 576	750 314	447 262	363 226	214 135	163 81	114 88	81 56	329 179	357 241	248 161		
386 149	462 211	210 78	873 325	649 375	351 182	1202 551	1168 627	623 233	357 210	355 219	212 137	103 75	101 69	65 52	313 174	374 216	185 108		

Yrkesgrupper.	Blekinge län.			Kristianstads län.			Malmö.		
	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.
I. Jordbruk och skogshushållning m. m.	292	320	204	326	344	245	118	101	42
Därav kvinnor	122	157	111	69	105	57	7	15	4
II. Gruvdrift och malmförädling	—	—	—	7	20	16	—	—	—
III. Industri o. hantverk m. m.:									
A Jord-, sten- och glasindustri	95	27	27	3	1	1	13	2	2
B Metall- och maskinindustri	21	11	4	9	7	3	110	29	16
Därav kvinnor							1	—	—
C Trävaruindustri	2	1	1	1	2	2	47	13	13
Därav kvinnor							11	3	3
D Byggnadsverksamhet	39	15	11	8	—	—	624	145	143
E Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	4	—	—	—	—	—	85	4	4
Därav kvinnor							47	1	1
F Textilindustri	2	—	—	—	—	—	14	—	—
Därav kvinnor	1	—	—	—	—	—	10	—	—
G Beklädnadsindustri	8	6	3	6	1	1	106	34	28
Därav kvinnor	2	4	3	2	—	—	72	31	25
H Närings- och nyttningsämnesindustri	11	2	1	12	5	1	187	17	14
Därav kvinnor	3	1	1	4	4	1	139	14	12
I Kemisk-teknisk och belysningsindustri	—	—	—	—	—	—	19	—	—
Därav kvinnor							13	—	—
J Trämasse- o. pappersindustri	—	—	—	—	8	—	16	3	2
Därav kvinnor					8	—	11	3	2
K Grafisk industri	—	—	—	—	—	—	18	5	5
Därav kvinnor							5	5	5
L Industri och hantverk, ej särskilt specif.	18	7	7	—	—	—	140	29	22
Därav kvinnor							40	6	6
IV. Handel och samfärdsel:									
A Kontors-, bank- och försäkringspersonal	—	—	—	—	—	—	34	2	2
Därav kvinnor							17	1	1
B Butiks- och magasinpersonal	20	5	4	8	—	—	108	31	24
Därav kvinnor	11	2	2	6	—	—	78	9	7
C Hotell-, kafé- och restaurangrörelse	25	23	16	39	34	26	74	43	28
Därav kvinnor	21	23	16	37	33	25	52	42	27
D Landtransport	23	6	6	13	8	4	94	132	47
Därav kvinnor	4	3	3	—	—	—	38	75	33
E Vattentransport	16	—	—	4	—	—	21	20	18
F Handel och samfärdsel, ej särskilt specif.	—	—	—	—	—	—	5	1	1
V. Husligt arbete	304	187	135	212	164	122	742	557	441
Därav kvinnor	304	187	135	212	164	122	742	557	441
VI. Allmän och litterär verksamhet	—	1	1	—	—	—	3	2	1
Därav kvinnor	—	1	1	—	—	—	3	2	1
VII. Arbete, ej hänförligt till annan grupp	118	100	79	36	18	18	271	357	357
Därav kvinnor	—	1	1	—	—	—	—	—	—
Summa för mars månad år 1915	998	711	499	684	612	439	2 849	1 527	1 210
Därav kvinnor	468	379	273	330	314	205	1 281	764	568
Summa för mars månad år 1914	535	533	320	537	618	352	1 885	1 190	851
Därav kvinnor	305	340	193	226	232	131	994	811	560

hus län.						Hallands län.			Göteborgs och Bohus län.			Älvsborgs län.						
Hälsingborg.			Övriga anstalter.						Göteborg.			Övriga anstalter.						
Ansök- ningar om arbete.	Le- diga plat- ser.	Till- satta plat- ser.	Ansök- ningar om arbete.	Le- diga plat- ser.	Till- satta plat- ser.	Ansök- ningar om arbete.	Le- diga plat- ser.	Till- satta plat- ser.	Ansök- ningar om arbete.	Le- diga plat- ser.	Till- satta plat- ser.	Ansök- ningar om arbete.	Le- diga plat- ser.	Till- satta plat- ser.	Ansök- ningar om arbete.	Le- diga plat- ser.	Till- satta plat- ser.	
122 19	102 16	61 3	260 29	289 75	172 28	117 25	133 42	73 18	84 18	78 19	39 2	151 63	110 33	56 15	27	28	14	I.
4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	II.
8	—	—	8	—	—	4	—	—	44 169	16 87	16 71	83	34	34	16	—	—	III.
26	10	5	53	42	28	18	5	3	71 —	110 —	105 —	2	2	1	15	13	9	A
6	—	—	6	2	1	6	8	7	—	1	1	2	—	—	1	1	—	C
168	21	20	236	33	37	32	13	9	274	89	81	40	21	11	102	114	84	D
18 6	3	3	16 5	13 3	12 2	1	2	2	11	5	5	—	—	—	—	—	—	E
7 4	—	—	5 1	—	—	3 2	1 1	1	19 8	7 6	3 3	4	—	—	8	1	1	F
21 14	4 4	3 3	10 7	7 3	5 2	5 4	—	—	28 16	14 12	1 —	6 4	2 —	—	2	—	—	G
48 17	8 5	3 2	65 41	8 4	8 4	11 1	2 2	1	203 149	29 20	19 12	3	5	5	4	2	1	H
4 4	1 1	—	—	1	1	—	—	—	7 5	9 —	9 —	6	—	—	—	—	—	I
1 1	2 2	1 1	4	1	2	—	—	—	7 5	52 42	41 34	—	—	—	—	—	—	J
1	—	—	1	—	—	—	—	—	5 —	6 1	3 1	1	—	—	—	—	—	K
15	7	2	11	17	12	—	—	—	13 1	12 1	9 1	1	10	—	2	2	2	L
2	—	—	2	1	1	—	—	—	7	16	8	1	—	—	1	—	—	IV.
27 20	15 10	13 8	8 5	—	—	1 1	2 1	2 1	159 45	182 28	106 12	6 1	4 1	2 —	1	—	—	B
45 39	50 45	31 29	15 13	12 10	8 6	10 9	9 9	8 8	82 75	89 76	88 27	11 11	24 20	16 13	2 1	1 1	1 1	C
69 15	30 2	17 2	47 10	19 6	16 5	24 8	15 3	11 8	154 5	200 15	148 10	16 5	6 —	3 —	—	—	—	D
36	14	14	12	1	1	1	—	—	101	64	59	—	—	—	2	—	—	E
—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	5	4	—	—	—	—	—	—	F
201 201	171 171	105 105	353 351	250 250	173 173	147 147	119 119	86 86	767 767	1086 1088	788 787	157 157	114 114	57 57	14 14	39 39	11 11	V.
—	—	—	1 1	1 1	1 1	—	1 1	1 1	10 6	10 5	4 —	2 1	—	—	—	—	—	VI.
98	76	71	278	144	148	11	10	10	694	706	699	57	67	66	14	16	13	VII.
922 840	514 256	849 153	1386 468	846 352	616 221	391 192	321 178	214 119	2910 1096	2772 1259	2206 840	549 242	399 168	251 85	212 15	217 40	136 12	
668 239	489 292	284 189	1181 417	968 414	677 251	275 188	328 178	179 91	1905 852	2089 1118	1599 700	272 153	343 194	138 65	—	—	—	

Yrkesgrupper.	Skaraborgs län.			Värmlands län.			Örebro län.			Västmanlands län.		
	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.
I. Jordbruk och skogshushållning m. m.	69	122	41	47	91	45	188	263	113	266	365	143
Därav kvinnor	6	22	5	11	34	9	27	81	19	40	72	28
II. Gruvdrift och malmförädling	—	—	—	3	3	3	4	4	4	2	1	—
III. Industri o. hantverk m. m.:												
<i>A</i> Jord-, sten- och glasindustri	—	7	—	1	—	—	13	2	2	1	—	—
Därav kvinnor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
<i>B</i> Metall- och maskinindustri	5	4	1	7	5	5	22	10	6	32	23	14
<i>C</i> Trävaruindustri	—	—	—	5	1	1	7	5	4	10	3	—
<i>D</i> Byggnadsverksamhet	2	—	—	8	1	1	88	2	2	49	2	2
<i>E</i> Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	—	—	—	1	—	—	2	—	—	—	—	—
<i>F</i> Textilindustri	—	—	—	—	1	1	—	—	—	1	—	—
Därav kvinnor	—	—	—	—	1	1	—	—	—	1	—	—
<i>G</i> Beklädnadsindustri	1	1	1	1	—	—	19	4	3	1	3	2
Därav kvinnor	—	—	—	—	—	—	5	3	2	—	3	2
<i>H</i> Närings- och njuvningsämnesindustri	9	10	5	—	—	—	13	7	5	10	5	3
Därav kvinnor	7	9	4	—	—	—	5	5	3	4	2	—
<i>I</i> Kemisk-teknisk och belysningsindustri	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	1
Därav kvinnor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	1
<i>J</i> Trämasse- o. pappersindustri	—	—	—	—	—	—	3	—	—	1	—	—
<i>K</i> Grafsk industri	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
<i>L</i> Industri och hantverk, ej särskilt specif.	—	—	—	1	1	1	12	13	10	10	—	—
Därav kvinnor	—	—	—	—	—	—	1	2	1	1	—	—
IV. Handel och samfärdsel:												
<i>A</i> Kontors-, bank- och försäkringspersonal	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
<i>B</i> Butiks- o. magasinpersonal	2	1	1	3	3	2	9	2	2	5	5	4
Därav kvinnor	—	—	—	1	1	1	4	—	—	—	3	3
<i>C</i> Hotell-, kafé- och restaurangrörelse	4	6	4	15	24	12	26	28	20	20	31	21
Därav kvinnor	2	4	2	15	23	12	24	25	17	19	31	21
<i>D</i> Landtransport	3	—	—	5	5	3	26	18	13	12	13	4
Därav kvinnor	—	—	—	—	—	—	3	3	1	—	1	1
<i>E</i> Vattentransport	—	—	—	1	—	—	1	1	1	2	—	—
<i>F</i> Handel och samfärdsel, ej särskilt specif.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
V. Husligt arbete	77	99	44	98	115	69	268	251	185	249	220	140
Därav kvinnor	77	99	44	98	115	69	268	251	185	249	220	140
VI. Allmän och litterär verksamhet	—	—	—	—	1	—	5	3	—	4	4	3
Därav kvinnor	—	—	—	—	1	—	4	3	—	4	4	3
VII. Arbete, ej hänförligt till annan grupp	14	9	9	54	52	49	80	36	36	104	64	64
Summa för mars månad år 1915	188	259	106	250	303	192	786	649	356	780	741	401
Därav kvinnor	92	134	55	125	175	92	341	373	178	819	838	199
Summa för mars månad år 1914	105	228	71	176	235	117	472	654	252	477	726	309
Därav kvinnor	55	117	33	106	167	78	236	391	129	250	380	173

Kopparbergs län.			Gävle stad och län.			Västernorrlands län.			Jämtlands län.			Västerbottens län.			Norrbottens län.			
Ansökningar om arbete.	Le-diga plat-ser.	Till-satta plat-ser.	Ansökningar om arbete.	Le-diga plat-ser.	Till-satta plat-ser.	Ansökningar om arbete.	Le-diga plat-ser.	Till-satta plat-ser.	Ansökningar om arbete.	Le-diga plat-ser.	Till-satta plat-ser.	Ansökningar om arbete.	Le-diga plat-ser.	Till-satta plat-ser.	Ansökningar om arbete.	Le-diga plat-ser.	Till-satta plat-ser.	
103 41	110 44	61 19	25 6	24 8	12 2	16 6	44 12	10 2	48 5	53 24	15 1	62 13	72 25	48 11	22 4	15 6	9 3	I.
5	10	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	4	3	II.
2	8	8	7	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	4	3	2	III.
7	8	5	27	21	12	12	11	7	2	1	—	3	—	—	2	1	1	A
9	5	3	102	18	12	122	1	1	—	1	1	10	12	10	—	—	—	B
12	15	13	46	25	24	33	15	15	19	1	1	8	4	4	23	19	13	C
1	1	1	2	2	2	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	E
—	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	F
1	—	—	8	3	3	6	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	G
1	—	—	5	2	2	2	—	—	1	1	—	4	2	1	6	—	—	H
4	2	2	12	3	2	39	2	—	—	2	2	6	4	3	7	2	1	
4	2	2	5	2	2	28	2	—	—	2	2	2	1	—	2	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	1	I
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	J
—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	K
1	1	—	4	6	6	4	1	1	4	1	—	1	1	1	1	1	1	L
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	IV.
—	—	—	—	—	—	2	—	—	2	—	—	—	—	—	1	—	—	A
4	2	2	3	2	2	4	—	—	4	—	—	5	2	1	—	—	—	B
1	—	—	2	—	—	2	—	—	2	—	—	5	2	1	—	—	—	
11	18	12	15	14	7	15	18	15	59	47	39	30	27	21	27	27	18	C
10	16	11	14	13	6	12	17	14	58	45	37	27	26	20	27	26	18	
13	8	8	16	22	11	15	9	7	12	6	6	5	3	3	5	2	2	D
—	—	—	65	—	—	70	5	—	2	1	—	2	—	—	3	1	1	E
—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	F
190	299	106	136	101	69	114	65	32	122	85	46	133	90	66	87	99	62	V.
190	299	106	136	101	69	114	65	32	122	85	46	133	90	66	87	99	62	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	3	7	4	—	—	—	VI.
—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	3	7	4	—	—	—	
82	44	35	62	70	69	237	142	142	40	5	5	88	9	9	62	46	38	VII.
445	531	259	536	311	231	697	314	231	311	203	114	360	233	166	259	223	152	
247	367	144	172	126	81	167	101	48	192	158	87	133	151	102	123	131	83	
449	427	259	265	170	108	285	231	149	176	178	87	141	137	97	192	139	114	
265	295	163	106	92	45	151	135	67	112	120	51	83	92	60	87	119	65	

Livsmedelspriser under första kvartalet 1915.

I efterföljande tabeller (sid. 448—461) meddelas en översikt för första kvartalet 1915 av livsmedelspriser å de orter (till antalet 44), varifrån dylika uppgifter regelbundet insändas till Socialstyrelsen, samt av kreaturspriser i Stockholm, Malmö och Göteborg. För livsmedelspriserna under januari och februari har förut i Meddelandena (årg. 1915, sid. 178 och 320) preliminär redogörelse lämnats.

Betraktar man först sammandragstabellen för *livsmedelspriserna* (sid. 446—447), visar det sig, att medelpriserna för alla orterna tillsammans tagna liksom under föregående kvartal som en följd av krisen undergått mycket betydande förändringar. De viktigare av de varuslag, som varit utsatta för fluktuationer, återfinnas i vidstående tabell, med angivande av den procentiska stegringen eller sänkningen av priserna under månaderna augusti—mars i förhållande till julipriset 1914. Oförändrade under de tre månaderna hava förblivit medelpriserna på skummjolk, kaffe, socker, svagdricka och fotogen. Variationer utan mera utpräglad tendens i någondera riktningen visade, bland annat, smör, de olika fiskslagen samt ved.

Prisfall har noterats för färsk sill och strömming samt, såsom alltid är fallet under denna årstid, för ägg.

Övriga noterade varuslag företedde högre priser vid kvartalets slut än vid dess början. Särskilt torde böra nämnas prisstegringen å oskummad mjölk, margarin, potatis, ärter och bönor, mjöl, bröd och gryn, kött och fläsk samt kol och koks. En närmare redogörelse för prisnivåns utveckling för de olika varuslagen sedan tiden för föregående kvartalsredogörelse lämnas i ett sammanhang längre fram.

För att underlätta jämförelsen mellan de olika kvartalen hava de redovisade varuslagens beräknade medelpriser under första kvartalet år 1913, då varulistan i sitt nuvarande skick först började användas, vart för sig satts = 100 och medelpriserna för de följande kvartalen reducerats i förhållande därtill. De olika varorna hava därefter sammanförts till sex grupper, varpå de på nyss angivet sätt erhållna indextalen inom varje grupp hopsummerats och summorna dividerats med antalet i gruppen ingående varuslag. För varje grupp blir sålunda indextalet för 1913 års första kvartal = 100. Resultatet av uträkningen framgår av tabellen å sid. 440. Av de redovisade varuslagen hava uteslutits konserverade ägg, färsk potatis, renkött, rundskuren kabeljo och brännrot, vilka förekomma i marknaden antingen endast under en del av året eller å ett mindre antal orter, samt salt, som först under tredje kvartalet 1914 införts i varulistan.

Medelpris å 44 orter.

V a r u s l a g.	Höjning (+) eller sänkning (—) från juli 1914 till							
	augusti 1914.	septem- ber 1914.	oktober 1914.	novem- ber 1914.	decem- ber 1914.	januari 1915.	febru- ari 1915.	mars 1915.
Mjöl: oskummad	% 0	% 0	% 0	% 0	% 0	% 0	% 0	+ 6.7
handskummad	0	0	0	0	0	0	0	0
separerad	0	0	0	0	0	0	0	0
Smör: bords- (mejeri-)	0	+ 0.9	+ 8.6	+ 10.3	+ 15.0	+ 18.0	+ 13.3	+ 14.2
mat- (lands-)	+ 1.9	+ 3.3	+ 10.5	+ 13.8	+ 16.7	+ 16.2	+ 13.3	+ 16.2
Margarin, växt-	+ 5.1	+ 8.0	+ 13.0	+ 13.8	+ 14.5	+ 14.5	+ 20.3	+ 25.4
Ägg, färska	— 1.5	+ 8.8	+ 51.8	+ 80.3	+ 97.1	+ 90.5	+ 65.0	+ 37.2
Ärter, gula	+ 10.0	+ 16.7	+ 43.3	+ 56.7	+ 63.3	+ 70.0	+ 98.3	+ 106.7
Bruna bönor	+ 8.7	+ 10.9	+ 15.2	+ 23.9	+ 28.3	+ 37.0	+ 41.3	+ 53.7
Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort	+ 16.1	+ 12.9	+ 19.4	+ 19.4	+ 19.4	+ 22.6	+ 25.8	+ 25.8
råg-, svenskt, bästa sort	+ 19.0	+ 19.0	+ 28.6	+ 33.3	+ 33.3	+ 33.3	+ 47.6	+ 52.4
rågaikt-, svenskt, bästa sort	+ 14.8	+ 14.8	+ 22.2	+ 25.9	+ 25.9	+ 29.6	+ 37.0	+ 40.7
Gryn: havre- (ångpreparerade)	+ 25.0	+ 30.6	+ 41.7	+ 41.7	+ 44.4	+ 47.2	+ 52.8	+ 55.6
ris-, bästa sort svenska (»R. T.»)	+ 7.7	+ 7.7	+ 7.7	+ 10.3	+ 10.3	+ 12.8	+ 15.4	+ 17.9
Rågbröd:								
hårt (spis-), grovt (ej delikatess-)	+ 14.6	+ 12.2	+ 14.6	+ 14.6	+ 14.6	+ 17.1	+ 24.4	+ 29.3
mjukt: limpa, söt	+ 13.2	+ 10.5	+ 15.8	+ 15.8	+ 15.8	+ 15.8	+ 18.4	+ 21.1
limpa, sur (»grovbröd», »ankarstock»)	+ 6.5	+ 3.2	+ 3.2	+ 3.2	+ 3.2	+ 9.7	+ 12.9	+ 16.1
Vetebröd:								
skorpor, runda, ordinära	+ 8.0	+ 8.0	+ 8.0	+ 9.3	+ 9.3	+ 10.7	+ 12.0	+ 16.0
mjukt, billigaste sort {	+ 11.4	+ 9.1	+ 11.4	+ 13.6	+ 11.4	+ 6.8	+ 13.6	+ 15.9
	+ 6.8	+ 6.8	+ 8.5	+ 8.5	+ 8.5	+ 6.8	+ 10.2	+ 11.9
Nötkött, färskt: stek	— 1.7	— 4.2	— 7.6	— 9.3	— 7.6	— 1.7	0	+ 1.7
soppkött	— 2.1	— 5.2	— 9.3	— 10.3	— 8.2	— 1.0	+ 3.1	+ 3.1
Kalvkött, stek: gödkalv	— 2.3	— 3.1	— 4.6	— 3.8	— 0.8	+ 3.8	+ 3.8	+ 6.1
spädkalv	— 1.4	— 2.9	— 2.9	— 2.9	+ 1.4	+ 5.8	+ 7.2	+ 8.7
Färkött: färskt, stek	— 3.7	— 8.1	— 14.0	— 14.0	— 11.0	— 2.2	+ 1.5	+ 5.9
salt, svenskt	— 0.8	— 3.3	— 5.8	— 5.8	— 5.0	— 0.8	+ 2.5	+ 4.1
Fläsk: färskt (sidfläsk)	— 0.8	— 1.6	— 1.6	— 0.8	+ 2.3	+ 10.2	+ 14.1	+ 21.1
salt, svenskt	+ 0.7	— 0.7	0	+ 1.5	+ 3.7	+ 10.4	+ 14.1	+ 18.6
Sill, salt: fetsill	+ 4.7	+ 4.7	+ 4.7	+ 4.7	+ 7.0	+ 4.7	+ 4.7	+ 7.0
Kaffe (obränt), prima Santos	+ 1.9	+ 1.3	+ 1.9	+ 1.9	+ 2.5	+ 2.5	+ 2.5	+ 2.5
Socker, bit-	+ 3.1	+ 3.1	+ 3.1	+ 3.1	+ 3.1	+ 3.1	+ 3.1	+ 3.1
Fotogen, Water White	0	+ 5.0	+ 10.0	+ 10.0	+ 10.0	+ 10.0	+ 10.0	+ 10.0
Ved: björk-, osågad, hemkörd	+ 3.8	+ 3.5	+ 3.1	+ 2.7	+ 3.1	+ 4.2	+ 4.6	+ 4.6
barr-, » »	+ 4.8	+ 3.8	+ 3.8	+ 2.9	+ 3.3	+ 3.8	+ 2.9	+ 3.8
Bränttorv	+ 12.7	+ 17.1	+ 17.6	+ 17.6	+ 18.5	+ 26.8	+ 29.8	+ 28.3
Kol: antracit- (»valnöt»)	+ 19.1	+ 13.5	+ 8.9	+ 7.7	+ 7.4	+ 9.7	+ 13.1	+ 14.0
engelska hushålls- (fyrkol)	+ 26.6	+ 15.3	+ 11.4	+ 9.6	+ 12.2	+ 17.5	+ 27.1	+ 33.4
Koks: gasverks- (okrossad)	+ 12.4	+ 11.0	+ 12.4	+ 11.7	+ 13.1	+ 15.2	+ 18.6	+ 19.3
engelsk kamin- (okrossad)	+ 25.4	+ 16.4	+ 9.0	+ 9.0	+ 9.6	+ 12.4	+ 17.5	+ 20.3

V a r u g r u p p e r .	1:a kvar- talet- 1913.	2:a kvar- talet 1913.	3:e kvar- talet 1913.	4:e kvar- talet 1913.	1:a kvar- talet 1914.	2:a kvar- talet 1914.	3:e kvar- talet 1914.	4:e kvar- talet 1914.	1:a kvar- talet 1915.
Mejeriprodukter, ägg och margarin (10 varuslag)	100	98	101	105	103	99	102	111	113
Bröd, mjöl och gryn (11 varuslag)	100	100	100	99	99	99	108	117	123
Kött (8 varuslag)	100	102	104	103	102	101	99	96	107
Fisk (9 varuslag)	100	97	102	105	105	100	105	105	106
Övriga födoämnen (6 varuslag)	100	98	97	96	95	94	100	109	124
Bränsle och lyse (7 varuslag)	100	101	101	100	100	98	105	106	110

Såsom synes av denna tabell, företer sist tillämdalupna kvartal i förhållande till det närmast föregående starkt ökade priser å den andra, tredje och i synnerhet den femte varugruppen och uppåtgående även å de tre övriga grupperna. Att den första gruppen, mejeriprodukter, ägg och margarin, ej visar större stegring beror på de fallande äggpriserna. Av de i grupperna bröd, mjöl och gryn samt kött ingående varuslagen visa samtliga stegring. Att gruppen övriga födoämnen visar en så ovanligt kraftig uppgång beror på de starkt stigande priserna på potatis, ärter och bönor.

En jämförelse mellan första kvartalet 1914 och 1915 giver en tämligen god föreställning om världskrigets inverkan på levnadskostnaderna i vårt land. I förhållande till 1:a kvartalet 1914 utgjorde genomsnittspriserna under samma kvartal 1915 i procent räknat för

mejeriprodukter, ägg och margarin	110 %
bröd, mjöl och gryn	124 ,
kött	105 ,
fisk	101 ,
övriga födoämnen	131 ,
bränsle och lyse	110 ,

Hade beräkningen utförts med hänsyn till de vid resp. kvartals slut rådande priserna, hade siffrorna för samtliga varugrupper utom fisk blivit avsevärt högre.

* *

Övergår man härefter till en mera detaljerad granskning av prisväxlingarna å de särskilda varuslagen under innevarande års första kvartal och med hänsyn jämväl till de föregående krismånaderna, så befinnes det att åtminstone för vissa varuslag de för samtliga orter uträknade medelpriserna i så måtto kräva kompletterande upplysningar, att prisrörelsen icke varit likformig över hela landet.

Vad först *mjölken* beträffar, så har numera genomsnittspriset på oskummad mjölk stigit från 15 till 16 öre per liter. Man får ett intryck av, huru kraftig uppgången varit, när man finner, att detta pris varit oförändrat 14

öre per liter från år 1906 till och med juni månad 1914. I juli 1914 uppnåddes ett genomsnitt av 15 öre per liter och redan i mars 1915 hade det samma stigit till 16 öre. Å den skummade mjölken är ännu medelpriset oförändrat, ehuru uppgång sedan krisens början förekommit på ganska många ställen.

Smörpriserna hava under kvartalet företett ganska avsevärda växlingar. Mejerismör började falla i pris vid mitten av januari, och nedgången fortsatte under hela februari; från ett högsta genomsnittspris av 2.76 kr. per kg. under andra veckan av januari hade detsamma under sista veckan av februari sjunkit till 2.59 kr. per kg. Orsaken till prisetorpefaller torde främst vara att söka i de vid denna tid stegrade svårigheterna för exporten till England på grund av krigföringen till sjöss, varjämte inskränkning av utförseln till Tyskland var ifrågasatt. Även landssmör undergick en mindre prissänkning. Under mars steg priset åter och synes för närvarande vara tämligen konstant: c:a 2.70 kr. per kg. för mejerismör och 2.45—2.50 kr. för landssmör. Som vanligt hava fluktuationerna gjort sig snabbast och starkast gällande i de exporterande landsdelarna.

Ost har under kvartalet visat en bestämt uppåtgående tendens, men stegringen har icke varit av mera anmärkningsvärd omfattning.

Den under senvintern vanliga nedgången av priserna på *färska ägg* började vid årsskiftet och har sedan fortgått. Under det att genomsnittspriset för sista veckan av december noterades till 2.77 kr. per tjog, sjönk detsamma, så att det sista veckan av januari utgjorde 2.47 kr., sista veckan av februari 2.10 kr. och sista veckan av mars 1.80 kr. per tjog. Sänkningen har sålunda varit betydlig, men dock icke nämnvärt större än under normala år varit vanligt. Genomsnittspriset har fastmera med ganska stor regelbundenhet hållit sig ungefär 50 öre per tjog över förra årets medeltal. Efter påskhelgen har emellertid ytterligare nedgång i ganska hastig fart kunnat noteras, och vid mitten av april torde förra årets genomsnittspris för denna tid överskjutas allenast med 30 å 40 öre per tjog. Det förefaller sålunda som om tillgången på färska ägg för närvarande skulle vara jämförelsevis riklig, trots den reduktion av hönsstammen, som otvivelaktigt sedan krisens början ägt rum. — *Konserverade ägg* synas däremot börja att taga slut, såsom alltid sker under våren.

En synnerligen anmärkningsvärd prisstegring har *växtmargarin* under kvartalet undergått, nämligen från ej fullt 15 till mer än 25 % utöver det före krisen gängse priset. Svårigheten att importera råämnen torde här hava spelat den avgörande rollen. Animalisk margarin, som också fördyrats, tillverkas delvis av inhemska produkter, och hava de viktigaste av dessa numera liksom även alla slag av margarin belagts med exportförbud.

Den för den konsumerande allmänheten måhända mest kända prisstegringen, som inträffat under kvartalet, är den å spannmål samt å produkterna därav. Det anmärktes i översikten för föregående kvartal, att mjölpriserna då företedde endast obetydliga förändringar, beroende på den överenskomelse, som under hösten träffades mellan Statens livsmedelskommission och

de större kvarnarna rörande priser, som ej finge överskridas, dels vid kvarnarnas inköp av inhemsk spannmål och dels vid deras försäljning av mjöl vid kvarnen. Vid slutet av 1914 beslöt Kungl. Maj:t att suspendera de å spannmål och mjöl gällande tullarna för tiden till och med maj månad 1915 för att därigenom motverka ytterligare uppgång. Förhållandena hava emellertid utvecklat sig så, att en betydande stegring av dessa priser ändå inträffat. När tiden för nyssnämnda avtals utlöpande, den 31 januari, närmade sig, började stegringen. Minuthandlarna på vissa orter höjde under januari sina priser med ända till 3 å 4 öre per kg., under framhållande att kvarnarna i avvaktan på den nya överenskommelse, som borde träffas att gälla från början av februari, vägrade att sälja mjöl; från kvarnägarhåll åter konstaterades, att försäljningen under januari varit c:a 50 % större än samma månad förra året, och att deras förråd på grund härav vore på väg att bli va uttömda. Det torde kunna antagas, att här försiggått en spekulation av mellanhänder med avsikt att genom uppköp och lagrande av en del av den redan förut knappa mjöltillgången förstärka intrycket av hotande mjölbrist, varav i sin ordning skulle följa höjda minutpriser å varan i fråga. Den nya uppgörelsen mellan staten och kvarnarna, som kom till stånd i slutet av januari och avsåg månaderna februari och mars, innebar även över hela linjen en förhöjning, och ej heller den sålunda uppnådda prisnivån kunde vidhållas, utan överskreds betydligt i den därpå följande, i slutet av mars träffade överenskommelsen. Att under sådana förhållanden minuthandelspriserna fortsatt att stiga är naturligt. Bästa vetemjöl, som i december nått till 19·4 % över julipriset, stod i mars 25·8 % över detsamma. För bästa sammanmalda rågmjöl voro motsvarande siffror 33·3 % och 52·4 % samt för bästa rågsiktsmjöl 25·9 % och 40·7 %. Brödpriserna hava naturligtvis även stigit, ehuru ännu icke procentiskt lika starkt som mjölet. Fortast hava de stegrade materialkostnaderna påverkat det hårda rågbrödet, vars tillverkning sker mest fabriksmässigt.

Även å kött och fläsk har uppgången under kvartalet varit ganska stark, ehuru ännu alltjämt nöt-, kalv- och fårkött höra till de varuslag, vilkas priser procentiskt taget stigit minst under kristiden trots den omfattande exporten. Såsom i förra kvartalsöversikten utförligt påpekades (Meddel. sid. 63 ff.), har emellertid utvecklingen inom olika landsdelar och orter varit i hög grad växlande. Alltjämt noteras i Norrland lägre priser å dessa varor än under början av år 1914, varav åter följer, att stegringen i landets sydligare delar genomsnittligt varit större än som framgår av de för samtliga orter beräknade medelpriserna. Fläskpriserna hava stigit vida snabbare än övriga köttpriser och voro vid kvartalets slut c:a $\frac{1}{6}$ högre än under juli förra året, men även med avseende på dessa priser visar sig Norrland vara bättre ställt än det övriga landet. Orsaken till att fläsk stigit i pris så kraftigt som skett, är naturligtvis framför allt den mycket omfattande exporten och de genom importhindren starkt stegrade priserna på foderämnen, särskilt majs, men medverkande härtill torde också hava varit det under augusti gällande exportförbudet, som föranledde många svinuppfödare att i stor skala ned-

slakta spädgrisar, då man fruktade att icke kunna inom landet vinna avsättning för fläsk till lönande priser.

Av de noterade *fisksorterna* hava färsk sill och strömming på grund av det jämförelsevis givande fisket sjunkit något i pris, under det att salt sill och kabeljo stigit. Varugruppen som helhet betraktad kan emellertid anses som tämligen oberörd av den rådande dyrtiden.

Potatispriset har alltsedan december varit stätt i fortgående stegring. Under oktober och november var medelpriset för 5 liter 31 öre, under december 32, under januari 33, under februari 35 och under mars 40 öre. Då de upplysningar, som av Statens livsmedelskommission inhämtades vid tiden för potatisskörden förra hösten, syntes giva vid handen, att tillgången å potatis för riket i dess helhet var fullt tillräcklig, förefaller denna starka stegring tämligen egendomlig och torde sannolikt icke vara betingad av den verkliga tillgången. Då det skall vara av intresse att något närmare undersöka, huru potatispriset ställer sig i olika delar av riket, har följande sammanställning gjorts.

	Stockholm.		Östra Sverige.		Småland och öarna.		Södra Sverige.		Västra Sverige.		Norra Sverige.		Hela riket.	
	1913-1914.	1914-1915	1913-1914.	1914-1915.	1913-1914.	1914-1915	1913-1914.	1914-1915.	1913-1914.	1914-1915.	1913-1914.	1914-1915.	1913-1914.	1914-1915.
September .	32	45	26	43	25	31	27	30	26	35	29	39	27	36
December .	31	34	26	35	24	26	26	31	25	33	28	32	26	32
Mars . . .	30	50	28	44	25	37	25	46	26	40	29	35	27	40

Beträffande landsindelningen hänvisas till Meddel. 1915, sid. 64—65. De under vintern 1913—1914 rådande priserna torde kunna anses som karakteristiska för ett normalt år. Man finner av sammanställningen, att priserna under september, december och mars, d. v. s. i stort sett under hela vintern, voro i det närmaste lika höga, dock något lägre mitt i vintern. De skilda landsdelarna företedde likaledes sinsemellan mycket obetydliga differenser. Högst var priset i Stockholm (30 å 32 öre för 5 liter) och närmast i norra Sverige (28 å 29 öre) samt lägst i Småland och på öarna (24 å 25 öre). Helt annorlunda hava prisförhållandena varit under sistlidna halvår i bägge de nämnda avseendena. Visserligen återfinnas även här i stort sett de lägsta priserna under midvintern, men fluktuationerna hava varit vida större än föregående år. Grupperingen landsdelarna emellan och prisrörelsen inom dem under vinterns lopp hava även varit helt andra än tidigare. De lägsta priserna hade under mars norra Sverige att uppvisa och närmast Småland och öarna. Dyrast var potatis åter näst Stockholm i södra Sverige, i trots av den starka potatisodling, som inom denna ort bedrives. Det absolut högsta priset noterades i Landskrona (53 öre för 5 liter).

Gula ärter hava fortsatt att stiga starkt och nådde under mars över det dubbla priset mot under juli. — Av *bruna bönor* har nytt förråd kommit in från Amerika, men priset är högt, c:a 50 % utöver jülipriset.

Av de olika slagen av *bränsle* och *lyse* torde särskilt vara att uppmärksamma kol och koks, som under intryck av osäkerheten på sjön och de oerhört stegrade fraktsatserna hastigt gått upp i pris.

* * *

Den föregående redogörelsen giver nogsammt vid handen att livsmedelsföryringen varit både stark och omfattande. Att finna något mått på densamma, är emellertid vanskligt, när det gäller hela landet, då man icke känner, i huru stora kvantiteter de olika varuslagen ingå i en normal årsbudget. Endast för Stockholm finnas dylika kvantitetstal, och med anlitande av dem finner man att för en familj om 4 personer med en årsinkomst av omkring 2 000 kronor representerar prisstegringen en ökad utgift i jämförelse med första kvartalet 1914 av 14.1 % för livsmedel, lyse och bränsle under förutsättning av budgetens oförändrade sammansättning. För landet i dess helhet torde man kunna antaga en något lägre siffra.

Att de svenska förhållandena icke äro särskilt dåliga, framgår av en på annan plats i detta häfte intagen jämförelse med våra närmaste grannländer, Norge och Danmark (Meddel. sid. 404 ff.).

* * *

Vad beträffar *kreatorspriserna*, innehåller sammandragstabellen sid. 458—459 uppgifter å medelpriset för olika slag av kreatur för Stockholm, Malmö och Göteborg tillsammantagna, under det att i tabellen sid. 460—461 sammanställts månadsmedelpriser under första kvartalet och för mars jämväl veckomedelpriser för var och en av dessa tre städer.

Betraktar man först sammandragstabellen för alla tre städerna, så befinnes för samtliga slag av kreatur en kraftig uppgång hava under kvartalet ägt rum. Nötkreatur, kalvar och får ställde sig sålunda 5 å 10 öre per kg. dyrare under mars än under december och svin 20 å 30 öre dyrare. Jämföras åter marspriserna med dem, som gällde ett år tidigare, i mars 1914, så kan man konstatera en ännu större uppgång, ehuru även under våren 1914 förhållandevis höga kreaturspriser rådde. De olika slagen av nötkreatur hava sålunda under sista året stigit med 10 öre eller mera per kg., kalvar likaledes med omkring 10 öre, får åter med endast c:a 5 öre per kg., men svin med c:a 40 öre per kg., vilket representerar en uppgång för slakterisvin och rena, större svin med 50 å 60 % samt för suggor och andra slag av svin, som lämna sekunda fläsk, med ända till 81 %. Det är en för perioder av prisstegring på grund av knapp tillgång karakteristisk företeelse, att de sämre kvaliteterna stiga ej blott relativt, utan även absolut, såsom här varit fallet, mera än de bättre.

Granskar man därefter med ledning av tabellen å sid. 460—461 prisrörelsen inom var och en av de tre orterna, så framgår det, att Stockholm ifråga om nötkreatur haft att uppvisa den kraftigaste uppgången och Göteborg den minst betydande. I det hela taget voro de absoluta priserna vid kvar-

talets slut lika höga i Stockholm och Malmö, men ej oväsentligt lägre i Göteborg. — Priset på kalvar var i Stockholm något lägre under mars än under december, i Göteborg 3 å 4 öre per kg. högre, men visade i Malmö den stora uppgången med ej mindre än omkring 20 öre per kg.

Fårpriset hade stigit mest i Göteborg, minst i Malmö.

Såsom framgår av det föregående, har prisstegringen ifråga om svin varit betydligt kraftigare än beträffande andra slag av kreatur. De olika orterna förete i detta hänseende ingen nämnvärd skiljaktighet; stegringen har å dem alla varit ungefär lika stark.

Vad därefter beträffar tillförseln till kreatursmarknaderna, så företer densamma en högst avsevärd uppgång i jämförelse med första kvartalet 1914. Av de tre städerna har Malmö den ojämförligt största tillförseln. Antalet saluförda nötkreatur var där i år 18 431, i fjol 8 282. Tillförseln av kalvar belöpte sig däremot endast till c:a 75 % av fjolårets siffra. Får och svin visade en mindre stegring. I Stockholm var antalet saluförda djur av alla slag något höjt, men ej i uppseendeväckande grad. Detta har däremot varit fallet i Göteborg med avseende på nötkreatur (6 767 mot 2 173).

Hela antalet å de tre städernas kreatursmarknader saluförda djur var c:a 28 000 nötkreatur mot c:a 13 000 under motsvarande kvartal 1914, omkring 4 000 kalvar (resp. 5 000), 500 får (resp. 400) och 4 000 svin (resp. 3 000).

Köttkonsumtionen i Stockholm uppgives hava stigit ej oväsentligt ifråga om nötkreatur och spädkalvar samt får, men sjunkit beträffande gödkalvar och svin, dock med undantag för spädgrisar, vilka förete den anmärkningsvärda höjningen från 317 till 1 361. För de bägge övriga orterna föreligga inga uppgifter om konsumtionen.

Under förra delen av april har uppgången av kreaturspriserna fortsatts å samtliga de tre orterna och ifråga om alla slag av kreatur. En ytterligare fördyring av köttpriserna torde därför vara att förutse.

Medelpris per år (1904—1914) och per månad

Obs! Siffrorna för åren 1904—1909 angiva medelpris för 28 orter, för

Varuslag.		Kvantitet.	1904.	1905.	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.	1911.
			öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.
1	Mjölk: oskummad	lit.	18	18	14	14	14	14	14	14
2	handskummad		7	7	7	7	7	7	7	7
3	separerad								5	5
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	206	212	221	219	226	220	222	228
5	mat- (lands-)		185	191	201	199	204	198	200	205
6	Ost: helfet, okryddad								150	151
7	halvfet, »		103	107	109	116	119	116	114	111
8	skummjölks-, »								49	48
9	Margarin: högsta kvalitet		149	157	159	157	164	159	160	152
10	lägsta »		100	104	108	108	119	116	125	116
11	växtmargarin									128
12	Ägg: svenska, färaka	tjog	129	133	142	150	148	151	149	149
13	» konserverade								184	128
14	Potatis: gammal	5 lit.		29	25	29	32	28	27	29
15	färsk								76	48
16	Ärter, gula	kg.	27	27	26	27	30	28	29	28
17	Bruna bönor		40	39	39	40	42	41	46	47
18	Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort		27	27	27	28	31	33	32	30
19	råg-, »		19	19	19	20	23	22	20	20
20	rågsikt-, »		23	24	24	26	29	28	26	25
21	Gryn: havre- (ångpreparerade)		¹⁾ 81	¹⁾ 81	¹⁾ 81	¹⁾ 82	¹⁾ 83	¹⁾ 83	84	82
22	ris-, bästa sort svenska (»R. T.«)			²⁾ 57	²⁾ 58	²⁾ 59	²⁾ 59	²⁾ 60	39	39
23	Rågbröd: hårt (apis-), grovt		36	35	35	37	41	40	40	39
24	mjukt, limpa, söt		35	34	35	35	39	39	39	37
25	» » sur		25	25	26	26	28	28	28	27
26	Vetebröd: skorpar, runda, ordinära		63	64	65	67	73	74	76	74
27	mjukt, billigaste sort { bakat med vatten			42	44	46	51	53	45	44
28	» » mjölk »								61	60
29	Nötkött, färskt: stek		91	89	98	106	109	104	98	98
30	» » soppkött		76	74	81	89	91	85	78	78
31	Kalkkött, stek: gödkalv		102	104	116	118	122	120	117	116
32	» » spädkalv		53	53	58	64	66	68	60	58
33	Färskött: färskt, stek		103	105	118	125	125	121	118	115
34	» » salt, svenskt								103	102
35	Renkött, färskt, stek									
36	Flask: färskt (sidflask)		105	110	127	123	114	121	129	120
37	» » salt, svenskt »		115	117	132	131	121	127	133	129
38	» » amerikanskt »		113	118	124	125	121	128	149	139
39	Fisk, färsk: abborre									
40	» » gädda									
41	» » sill		81	33	34	34	28	28	31	31
42	» » strömming		42	40	40	43	37	37	36	36
43	» » torsk									
44	» » rödspotta (»spätta»)		70	71	75	80	81	79	80	79
45	salt: sill, fetsill (»K. K. K.«)		³⁾ 36	³⁾ 38	³⁾ 40	³⁾ 41	³⁾ 38	³⁾ 37	39	39
46	» » strömming		24	25	26	25	25	23	23	25
47	kabeljo av långa med fenor o. stjärt								54	51
48	» » rundskuren		51	54	56	59	60	61		
49	Kaffe (obränt), prima Santos		⁴⁾ 110	⁴⁾ 115	⁴⁾ 117	⁴⁾ 116	⁴⁾ 116	⁴⁾ 115	125	155
50	Socker, bit-		61	69	62	62	66	67	71	69
51	Salt (matsalt)									
52	Svagdricka	lit.							6	6
53	Fotogen, Water White		⁵⁾ 18	⁵⁾ 16	⁵⁾ 16	⁵⁾ 16	⁵⁾ 18	⁵⁾ 18	17	15
54	Ved: björk- osågad, hemkörd (pr »storfamns-»)	famn	2180	2170	2220	2360	2680	2520	2240	2280
55	barr- 2½ x 1½ x 0.89 m. = 3.56 kbm.)		1660	1650	1710	1850	2140	2020	1810	1810
56	Bränttorv	100 kg.		⁶⁾ 70	⁶⁾ 70	⁶⁾ 73	⁶⁾ 80	⁶⁾ 74	187	185
57	Kol: antracit- (»valnöt»)	hl.		322	318	355	338	376	373	373
58	eng. hushålls- (fyrröl)									
59	Koks: gasverks- (okrossad)			112	106	126	139	134	130	132
60	eng. kamin- »								159	156

¹⁾ Uppgifterna avse ej ångpreparerade gryn. — ²⁾ Uppgifterna avse »risgryn, bästa sort». — ³⁾ Upp-
⁴⁾ Uppgifterna avse hl.; vikten av 1 hl. torv är 40 å 50 kg. — ⁵⁾ Uppgifterna avse för april 1914 tre, för
1914 tre, för sept. två och för okt. tre orter. — ⁶⁾ Å ort, där sill av märket »K. K. K.» ej förekommer, avser

(mars 1914—mars 1915) för samtliga orter.

åren 1910—1912 för 39 orter och för åren 1913—1915 för 44 orter.

1912.	1913.	1914.	Mars 1914.	April 1914.	Maj 1914.	Juni 1914.	Juli 1914.	Aug. 1914.	Sept. 1914.	Okt. 1914.	Nov. 1914.	Dec. 1914.	Jan. 1915.	Febr. 1915.	Mars ¹⁾ 1915.	
öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	
14	14	15	14	14	14	14	15	15	15	15	15	15	15	15	16	1
8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	2
6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	3
237	236	239	233	229	225	226	233	233	235	253	257	268	275	264	266	4
214	213	218	210	210	207	205	210	214	217	232	239	245	244	238	244	5
156	164	162	162	162	162	161	161	161	160	160	162	164	166	169	171	6
115	121	119	120	119	119	119	119	119	117	119	119	121	122	125	127	7
51	58	60	60	60	59	59	59	61	59	58	59	63	63	68	66	8
157	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9
122	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
132	135	144	138	138	138	138	138	145	149	156	157	158	158	166	173	11
161	159	171	138	125	123	131	137	135	149	208	247	270	261	326	188	12
189	187	151	133	126 ²⁾	125 ²⁾	133 ²⁾	145 ²⁾	156 ²⁾	157	171	179	194	200	174	169	13
32	28	30	27	28	27	29	32	35	36	31	31	32	33	35	40	14
40	46	80	—	—	—	—	103	56	—	—	—	—	—	—	—	15
30	31	35	31	30	30	30	30	33	35	43	47	49	51	58	62	16
53	48	49	46	46	45	46	46	50	51	53	57	59	63	65	73	17
31	31	33	31	31	31	31	31	36	35	37	37	37	38	39	39	18
22	22	23	21	21	21	21	21	25	25	27	28	28	28	31	32	19
27	27	29	26	26	26	26	27	31	31	33	34	34	35	37	38	20
36	36	42	36	36	36	36	36	45	47	51	51	52	53	55	56	21
40	41	41	39	39	39	39	39	42	42	42	43	43	44	45	46	22
41	41	43	41	41	41	41	41	47	46	47	47	47	48	51	53	23
38	38	40	39	38	38	38	38	43	42	44	44	44	44	45	46	24
29	30	31	31	30	30	31	31	33	32	32	32	32	34	35	36	25
76	76	78	75	75	75	75	75	81	81	81	82	82	83	84	87	26
45	43	46	44	43	44	43	44	49	48	49	50	49	47	50	51	27
61	60	61	60	60	60	60	59	63	63	64	64	64	63	65	66	28
111	122	116	120	120	120	120	118	116	113	109	107	109	116	118	120	29
91	100	95	99	99	99	97	97	95	92	88	87	89	96	100	100	30
123	131	130	132	131	132	132	131	128	127	125	126	130	136	136	139	31
65	72	70	73	72	71	71	69	68	67	67	67	70	73	74	75	32
124	133	130	135	136	138	138	136	131	125	117	117	121	133	138	144	33
105	114	118	118	118	120	120	121	120	117	114	114	115	120	124	126	34
—	119	121	127	125 ³⁾	122 ³⁾	—	—	— ³⁾	104 ³⁾	113 ³⁾	111	120	130	137	140	35
123	133	129	130	129	129	128	128	137	126	126	127	131	141	146	155	36
129	140	137	137	136	136	135	135	136	134	135	137	140	149	154	160	37
136	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	38
—	75	76	80	73	71	72	75	76	75	76	74	76	80	82	84	39
—	108	110	117	100	100	108	113	113	111	109	105	109	115	114	116	40
32	34	35	32	32	33	33	38	42	39	37	37	35	34	32	32	41
36	38	39	38	35	36	36	37	38	38	41	43	43	40	37	36	42
—	55	57	58	57	54	55	55	58	58	57	56	58	61	60	61	43
77	79	81	80	78	80	81	80	82	81	80	80	82	85	83	83	44
41	45 ⁴⁾	45 ⁴⁾	45 ⁴⁾	44 ⁴⁾	43 ⁴⁾	42 ⁴⁾	43 ⁴⁾	45 ⁴⁾	45 ⁴⁾	45 ⁴⁾	45 ⁴⁾	46 ⁴⁾	45 ⁴⁾	45 ⁴⁾	46 ⁴⁾	45
25	30	31	33	32	31	31	31	32	31	30	30	30	31	30	30	46
52	56	58	56	56	56	56	56	60	60	60	59	60	61	61	62	47
—	76	77	76	76	76	76	76	78	78	78	77	78	79	80	80	48
176	170	159	159	158	157	157	157	160	159	160	160	161	161	161	161	49
72	67	65	64	64	64	64	64	66	66	66	66	66	66	66	66	50
—	—	10	—	—	—	—	—	10	10	10	9	9	9	10	10	51
6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	7	7	7	52
17	20	21	20	20	20	20	20	20	21	22	22	22	22	22	22	53
2300	2560	2630	2690	2580	2580	2590	2600	2700	2690	2690	2680	2680	2710	2720	2720	54
1880	2040	2110	2080	2080	2080	2090	2090	2190	2170	2170	2160	2160	2170	2150	2170	55
187	196	220	209	204	205	206	205	231	240	241	241	243	260	266	263	56
397	401	411	395	394	393	392	392	467	445	427	422	421	430	443	447	57
—	234	242	227	227	226	226	229	290	264	255	251	257	269	291	317	58
155	165	157	158	157	155	148	145	163	161	163	162	164	167	172	173	59
177	189	190	182	182	181	178	177	222	206	193	193	194	199	208	213	60

giftarna avse »salt sill». — ⁴⁾ Uppgifterna avse »brasilianskt» kaffe. — ⁵⁾ Uppgifterna avse »prima fotogen». — maj fyra samt för juni, juli och augusti tre orter, å vilka höga ägpris gällde. — ⁶⁾ Uppgifterna avse för maj prisuppgiften den å ifrågakvarande ort allmänast förekommande sillsorten.

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.
Varuslag.	Kvantitet.	Stockholm.			Södertälje.			Uppsala.			
		Jan.	Febr.	Mars.	Jan.	Febr.	Mars.	Jan.	Febr.	Mars.	
		Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			
1 Mjöl: oskummad	lit.	19	19	19	17	17	17	18	18	18	1
2 handskummad	„	9	9	9	8	8	8	8	8	8	2
3 separerad	„	9	9	9	7	7	7	6	7	7	3
4 Smör: bords- (mejeri-)	kg.	290	269	291	293	276	286	282	274	271	4
5 mat- (lands-)	„	265	245	265	255	249	259	242	240	247	5
6 Ost: helfet, okryddad	„	166	176	176	168	168	170	174	171	184	6
7 halvfet, „	„	133	134	131	140	133	133	133	136	141	7
8 skummjölks-, „	„	90	101	100	80	80	80	60	65	81	8
9 Margarin, växt-	„	161	170	175	160	170	174	161	163	167	9
10 Ägg: svenska, färska	tjog.	300	288	216	264	231	199	247	239	198	10
11 „ konserverade	„	191	165	158	210	167	160	172	170	150	11
12 Potatis: gammal	5 lit.	36	40	50	35	37	43	34	39	44	12
13 „ färsk	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
14 Ärtor, gula	kg.	52	68	73	46	54	65	52	55	53	14
15 Bruna bönor	„	—	—	—	—	—	70	—	60	—	15
16 Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort	„	38	41	41	38	39	40	39	40	41	16
17 råg-, „	„	28	33	35	30	33	33	29	32	32	17
18 rågsikt-, „	„	36	38	40	36	37	38	36	39	40	18
19 Gryn: havre- (ångpreparerade)	„	55	59	59	53	54	57	55	55	58	19
20 ris-, bästa sort svenska (»R. T.»)	„	51	47	48	45	50	50	46	46	44	20
21 Rågbröd: hårt (spis-), grovt	„	51	52	55	42	46	48	44	46	48	21
22 mjukt, limpa, söt	„	52	53	55	45	45	49	55	54	55	22
23 „ „ sur	„	40	51	51	38	37	38	41	40	42	23
24 Vetebröd: skorpor, runda, ordinära	„	98	102	100	105	107	107	98	97	98	24
25 mjukt, bil- bakat med vatten	„	53	56	56	41	50	50	54	55	53	25
26 ligaste sort, „ mjölk	„	72	75	75	69	68	68	63	63	63	26
27 Nötkött, färskt: stek	„	144	141	142	120	121	126	121	122	119	27
28 „ soppkött	„	112	104	106	92	95	97	104	111	101	28
29 Kalvkött, stek: gödkalv	„	164	151	160	138	146	146	142	139	137	29
30 „ spädkalv	„	105	99	102	64	65	68	68	67	66	30
31 Färskött: färskt, stek	„	155	163	179	156	153	159	137	138	144	31
32 „ salt, svenskt	„	135	144	126	120	120	130	134	136	133	32
33 Renkött, färskt, stek	„	143	148	152	148	151	158	140	140	135	33
34 Fläsk: färskt (sidfläsk)	„	182	173	191	156	167	173	143	145	142	34
35 „ salt, svenskt	„	174	168	181	160	160	170	143	144	150	35
36 * Fisk, färsk: abborre	„	97	99	114	96	95	98	94	96	83	36
37 „ gädda	„	144	139	147	123	120	120	125	124	107	37
38 „ sill	„	49	43	46	38	35	35	34	37	36	38
39 „ strömming	„	46	38	36	34	31	30	34	36	36	39
40 „ torsk	„	77	74	72	95	93	85	80	85	83	40
41 „ rödspotta (»spätta»)	„	106	96	91	90	90	83	90	93	95	41
42 salt: sill, fetsill (»KKK») ¹⁾	„	51	50	50	45	45	46	45	45	46	42
43 „ strömming	„	51	49	48	30	30	40	37	33	40	43
44 Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	„	61	62	64	60	60	60	64	61	65	44
45 „ „ rundskuren	„	80	80	83	70	70	70	80	81	82	45
46 Kaffe (obränt), prima Santos	„	174	172	171	168	170	170	164	165	166	46
47 Socker, bit	„	66	66	66	66	66	66	68	68	68	47
48 Salt (matsalt)	„	12	11	12	10	10	10	12	12	12	48
49 Svagdricka	lit.	8	8	8	7	7	7	7	7	7	49
50 Fotogen, Water White	„	21	21	21	22	22	22	22	22	22	50
51 Ved: björk- } osågad, hemkörd (per famn. 3600 3600 3600 3250 3300 3370 2700 2700 2700 51	famn.	3600	3600	3600	3250	3300	3370	2700	2700	2700	
52 barr- } »storfamn»: 2.5 x 1.6 x 2780 2780 2770 2300 2300 2300 2050 2050 2050 52											
53 Bränttorv	100 kg.	840	843	843	330	330	330	—	—	—	53
54 Kol: antracit- (»valnöt»)	hl.	475	475	475	500	500	500	468	468	468	54
55 eng. hushålls- (fyrrkol) } hem- 294 308 360 300 300 300 275 275 275 55	hem- }	294	308	360	300	300	300	275	275	275	
56 Koks: gasverks- (okrossad) } körd 155 155 165 180 180 180 150 150 150 56											
57 eng. kamin- „	„	210	217	220	175	175	—	170	170	170	57

* Prisuppgifter hava meddelats även å följande fisksorter, som kostat per kg.: för Norrköping febr. 80 och mars 75 å 90 öre, sjötunga under mars 130 öre: för Jönköping kolja under jan. 75 å 80, sik under mars 90 å 100 öre. — ¹⁾ Å ort, där sill av märket »KKK» ej förekommer, avser prisuppgiften den

	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.
	Nyköping.			Eskilstuna.			Linköping.			Norrköping.			Motala.			Jönköping.		
	Jan.	Febr.	Mars.	Jan.	Febr.	Mars.	Jan.	Febr.	Mars.	Jan.	Febr.	Mars.	Jan.	Febr.	Mars.	Jan.	Febr.	Mars.
	Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).		
1	15	15	15	16	16	16	15	15	15	16	16	16	13	13	13	14	14	14
2	7	7	7	8	8	8	9	9	9	8	8	8	6	6	6	8	8	8
3	6	6	6	7	7	7	6	6	6	7	7	7	5	5	5	6	6	6
4	275	266	268	279	265	264	283	260	271	297	278	285	280	278	271	250	253	250
5	249	256	261	244	253	258	252	238	257	266	251	273	255	257	258	230	231	235
6	170	170	170	177	190	183	166	168	171	167	167	173	153	153	153	146	148	150
7	120	120	128	145	155	150	127	128	129	130	130	135	110	110	110	115	119	116
8	63	60	62	80	85	95	—	—	—	—	—	—	—	—	—	78	72	73
9	164	172	180	160	170	180	160	170	175	164	171	180	149	158	168	160	167	173
10	249	222	166	234	235	198	251	222	165	267	232	180	251	215	176	234	218	177
11	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	208	—	—
12	35	35	45	48	50	50	35	39	43	37	39	44	32	32	39	25	30	44
13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	56	56	60	45	55	55	46	52	54	50	54	56	47	68	65	56	62	69
15	—	—	75	—	—	—	—	70	—	—	—	—	68	—	75	—	—	75
16	37	39	39	36	38	38	36	38	38	38	39	39	37	38	38	37	39	39
17	29	30	32	30	32	34	28	31	32	30	32	32	27	31	32	29	32	35
18	34	37	37	35	39	39	35	38	38	35	38	39	33	36	37	35	38	39
19	55	55	58	55	55	55	50	55	55	54	56	55	48	50	50	50	60	60
20	45	48	47	45	45	45	44	45	46	44	44	45	42	43	45	40	45	—
21	47	49	50	44	47	52	45	53	52	47	46	46	48	47	49	48	54	52
22	34	35	38	45	45	48	45	44	45	57	58	58	37	37	38	46	50	51
23	33	34	41	—	—	—	42	40	41	37	38	38	33	33	34	39	37	38
24	98	101	104	76	75	78	73	77	78	83	85	85	73	73	74	90	94	97
25	47	49	49	58	58	62	48	49	49	42	48	48	42	43	44	42	43	43
26	60	64	63	68	68	72	55	58	59	58	61	61	67	68	69	59	66	66
27	119	121	126	133	135	135	121	121	124	123	126	128	127	128	131	122	124	125
28	95	96	98	113	115	115	110	109	111	109	104	110	103	105	111	102	109	112
29	131	132	137	153	153	145	149	139	141	160	154	160	123	128	131	127	129	129
30	69	67	66	86	84	85	77	71	76	74	70	70	70	71	74	60	62	66
31	127	136	150	166	170	172	145	150	160	149	150	157	130	139	144	125	129	129
32	130	130	150	—	—	—	125	126	126	110	110	120	—	127	110	112	—	—
33	—	133	—	—	—	—	—	—	—	—	—	157	—	—	—	—	—	—
34	151	158	165	161	165	185	144	150	171	151	162	185	143	150	161	135	145	156
35	153	158	160	165	165	180	156	158	176	160	170	189	144	150	160	140	150	160
36	55	58	63	78	75	71	76	78	80	65	64	68	80	78	82	80	—	—
37	114	98	103	115	109	108	123	119	124	119	124	126	127	126	133	110	120	120
38	36	32	25	33	28	30	26	24	28	32	25	29	30	25	25	29	25	22
39	37	24	24	43	34	30	32	26	25	28	19	18	40	32	30	33	33	38
40	67	63	71	80	80	80	68	66	68	70	69	71	66	61	65	50	52	53
41	93	91	88	95	90	86	81	80	80	91	86	88	80	81	81	80	80	80
42	40	40	46	40	40	45	39	39	41	40	42	41	41	43	42	40	40	42
43	—	—	—	—	—	—	25	25	25	25	25	25	25	—	—	—	—	—
44	64	60	68	60	65	65	61	60	61	63	64	66	55	55	56	56	60	63
45	—	70	70	80	80	80	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	70
46	158	158	158	165	165	165	150	150	150	165	160	161	143	144	144	153	157	154
47	65	65	65	65	65	65	65	65	65	67	67	67	65	65	65	66	66	66
48	11	11	11	12	12	12	12	12	12	10	10	10	10	10	10	12	12	12
49	7	7	7	7	7	7	7	7	7	6	6	6	6	6	6	5	5	5
50	21	21	21	22	22	22	21	21	21	20	20	20	21	21	21	20	20	20
51	2840	2840	2900	2840	2900	3020	2610	2610	2610	3000	3000	3000	2700	2750	2790	2950	2950	2970
52	1980	1950	2000	2040	2080	2080	2210	2210	2210	2600	2600	2600	2000	2000	2000	2150	2150	2170
53	—	—	—	—	—	—	—	—	—	256	256	—	—	—	—	—	—	—
54	450	450	450	450	450	450	440	474	473	425	450	450	407	450	450	450	450	475
55	325	325	325	255	255	255	280	300	300	250	275	275	290	325	342	245	300	350
56	200	200	200	145	145	145	206	220	220	160	160	160	193	200	200	160	175	—
57	—	—	—	235	235	235	—	—	—	160	160	160	193	193	200	200	225	225

hällsfandra under jan.—mars 150 öre, vitling under jan. 60, febr. 50 och mars 48 öre, kolja för jan. 80 å 90, febr. 70 å 80 och mars 75 öre, vitling under febr. 45 och mars 45 å 50 öre, lake under jan. 65 öre samt å ifrågasvarande ort allmänast förekommande sillsorten.

1.	2.	30.	31.	32.	33.	34.	35.	36.	37.	38.
V a r u s l a g.	Kvan- titet.	Växjö.			Kalmar.			Västervik.		
		Jan.	Febr.	Mars.	Jan.	Febr.	Mars.	Jan.	Febr.	Mars.
		Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).		
1 Mjöl: oskummad	lit.	15	15	15	14	14	14	14	14	14
2 handskummad	„	10	10	10	7	7	7	5	5	5
3 separerad	„	7	6	6	4	4	4	5	5	5
4 Smör: bords- (mejeri-)	kg.	256	259	260	233	273	271	266	248	256
5 mat- (lands-)	„	218	219	245	240	239	251	238	227	240
6 Ost: helfet, okryddad	„	160	181	178	179	183	183	175	175	177
7 halvfet „	„	116	123	123	—	—	—	145	150	145
8 skummjölks- „	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9 Margarin, växt-	„	150	160	165	159	169	179	159	172	178
10 Agg: svenska, färska	tjog.	225	214	153	234	211	157	213	214	179
11 „ konserverade	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12 Potatis: gammal	5 lit.	24	24	31	29	33	39	33	33	35
13 „ färsk „	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14 Ärtor, gula	kg.	55	68	65	59	61	64	50	60	62
15 Bruna bönor	„	70	—	68	70	—	80	—	—	73
16 Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort	„	37	39	40	38	39	39	38	40	40
17 „ råg- „ „	„	27	31	32	26	31	32	27	32	32
18 „ rågsikt- „ „	„	35	39	40	35	39	39	34	35	37
19 Gryn: havre- (ångpreparerade)	„	54	54	53	52	60	60	55	55	55
20 „ ris-, bästa sort svenska (»R. T.»)	„	41	41	46	43	45	45	41	44	47
21 Rågbröd: hårt (spis-), grovt	„	50	55	54	54	59	62	55	60	60
22 „ mjukt, limpa, söt	„	40	40	38	38	38	41	45	45	45
23 „ „ „ sur	„	31	31	34	28	33	35	—	—	—
24 Vetebröd: skorpor, runda ordinära	„	81	81	84	81	83	83	86	86	86
25 „ mjukt, bil-bakat med vatten	„	41	41	43	51	51	52	47	47	47
26 „ ligaste sort „ „ mjöl	„	56	56	56	71	71	71	71	70	70
27 Nötkött, färskt: stek	„	116	116	119	114	115	123	134	140	141
28 „ soppkött	„	97	105	109	92	94	98	97	100	101
29 Kalvkött, stek: gödkalv	„	127	128	134	120	124	129	127	130	131
30 „ spädkalv	„	76	77	82	69	72	76	72	80	81
31 Färskött: färskt, stek	„	121	137	139	120	126	131	127	135	136
32 „ salt, svenskt	„	99	133	139	110	120	—	107	120	120
33 Renkött, färskt, stek	„	147	155	—	—	—	140	—	—	—
34 Fläsk: färskt (sidfläsk)	„	129	145	156	145	148	157	141	150	161
35 „ salt, svenskt „	„	128	143	149	143	147	150	141	150	150
36 Fisk, färsk: abborre	„	70	67	82	75	75	75	55	60	65
37 „ gädda	„	112	86	97	119	114	125	99	98	99
38 „ sill	„	26	25	27	35	33	—	—	—	—
39 „ strömming	„	28	26	28	34	38	34	30	28	23
40 „ torsk	„	55	60	69	60	57	58	60	67	68
41 „ rödspotta (»spätta»)	„	74	69	78	79	78	74	—	—	—
42 „ salt: sill, fetsill (»KKK») ¹⁾	„	49	46	46	50	60	55	40	40	43
43 „ strömming	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—
44 Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	„	—	—	65	70	70	72	63	65	75
45 „ „ rundskuren	„	75	79	84	—	—	—	—	85	—
46 Kaffe (obrönt), prima Santos	„	155	155	155	160	160	160	153	153	150
47 Socker, bit-	„	67	67	67	67	67	67	67	67	67
48 Salt (matsalt)	„	10	11	10	8	8	8	12	12	12
49 Svagdricka	lit.	7	7	7	6	6	6	6	6	6
50 Fotogen, Water White	„	22	22	22	22	22	22	22	22	22
51 Ved: björk- osågad, hemkörd (per famn.	famn.	2080	2050	2050	2100	2120	2400	2440	2440	2440
52 „ barr- »storfamn»: 2,5 x 1,6 x 0,89 m. = 3,56 kbm.)	„	1640	1630	1630	1520	1520	1670	1790	1790	1790
53 Bräntorv	100 kg.	180	180	180	—	—	—	—	—	—
54 Kol: antracit- (»valnöt»)	hl.	425	425	450	400	400	400	430	430	430
55 „ eng. hushålls- (fyrkol)	hem-	—	—	—	—	—	—	250	275	275
56 „ K.:s gasverks- (okrossad) körd	„	—	—	—	155	155	155	160	175	175
57 „ eng. kamin- „	„	200	200	225	—	200	200	160	175	175

¹⁾ Å ort, där sill av märket »KKK» ej förekommer, avser prisuppgiften den å ifrågavarande ort all-
28-90 kr. per famn.

	39.	40.	41.	42.	43.	44.	45.	46.	47.	48.	49.	50.	51.	52.	53.	54.	55.	56.
	Visby.			Karlskrona.			Kristianstad.			Malmö.			Lund.			Landskrona.		
	Jan.	Febr.	Mars.	Jan.	Febr.	Mars.	Jan.	Febr.	Mars.	Jan.	Febr.	Mars.	Jan.	Febr.	Mars.	Jan.	Febr.	Mars.
	Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).		
1	14	14	14	15	15	16	14	15	15	17	17	17	15	15	15	14	15	15
2	8	8	8	11	11	12	7	7	7	9	9	9	—	—	—	5	5	6
3	5	5	5	6	6	7	4	4	4	7	7	7	5	5	5	4	4	4
4	283	271	270	290	273	274	287	274	268	283	258	268	284	262	271	293	268	272
5	232	226	229	243	231	250	277	264	258	263	238	252	268	246	255	257	252	251
6	181	183	185	184	184	186	172	172	172	184	185	185	175	176	175	173	179	177
7	—	—	—	146	146	154	133	135	135	151	151	151	118	122	124	120	125	132
8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	160	171	175	150	163	175	162	165	178	157	169	173	150	160	165	159	170	170
10	238	215	171	289	242	173	262	223	160	255	204	179	247	215	158	242	185	165
11	—	—	—	230	—	—	166	156	146	185	160	150	200	—	—	220	—	—
12	31	34	35	29	32	44	28	32	46	34	35	46	30	35	45	34	88	53
13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	43	45	51	56	75	72	55	55	66	53	63	66	52	59	65	55	66	66
15	—	—	90	68	—	75	—	—	—	113	112	115	—	100	98	110	—	—
16	38	40	40	40	40	41	36	37	37	40	41	42	38	40	42	38	40	40
17	25	28	29	28	33	33	27	31	32	32	34	35	30	32	35	30	35	35
18	35	37	38	36	40	40	35	38	39	37	39	40	35	37	39	35	39	42
19	58	59	60	50	55	55	55	55	55	57	60	59	55	55	59	55	60	61
20	45	45	48	42	46	47	43	43	43	46	48	48	42	46	46	43	48	49
21	43	43	43	55	55	57	62	63	68	56	59	61	56	58	59	63	64	64
22	38	38	38	39	42	43	31	34	36	26	26	26	33	35	36	36	39	39
23	31	31	31	31	33	36	25	28	29	20	20	20	23	24	25	26	28	28
24	88	88	88	100	95	88	70	76	77	81	81	81	—	—	—	80	80	80
25	41	41	41	—	—	—	66	70	70	57	57	57	—	—	—	—	—	—
26	53	53	53	57	61	63	70	75	75	57	57	57	60	60	61	62	66	66
27	100	100	102	124	124	125	105	107	109	140	140	140	139	138	140	112	114	119
28	87	89	92	108	108	110	94	95	96	120	120	120	120	121	120	106	112	114
29	98	101	109	147	147	152	112	113	114	150	150	150	151	154	155	146	148	153
30	—	—	—	92	89	90	70	75	79	95	95	95	91	95	98	80	80	81
31	113	121	126	140	144	150	146	152	155	146	150	165	150	152	155	146	151	155
32	108	108	125	124	118	115	144	152	154	125	110	110	—	—	—	—	138	138
33	—	160	165	—	—	—	—	—	—	143	150	150	—	148	150	—	—	—
34	129	133	149	145	151	162	146	147	158	150	159	171	150	150	157	144	150	156
35	129	134	152	146	152	156	154	156	162	170	179	196	160	160	165	155	160	170
36	—	115	125	63	65	63	77	78	78	88	85	92	94	98	100	—	75	76
37	135	148	146	97	97	98	110	104	107	143	133	137	142	131	129	125	128	130
38	—	35	—	—	—	—	—	—	—	38	31	35	—	—	—	35	34	34
39	31	22	28	32	35	37	21	21	20	15	—	15	—	—	—	—	—	—
40	70	76	71	62	51	42	47	51	44	60	60	64	53	56	60	47	47	50
41	100	100	100	93	90	90	69	73	74	70	70	71	87	90	90	74	74	79
42	46	46	47	43	43	43	53	53	53	65	65	—	48	60	60	64	53	60
43	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
44	61	61	62	68	70	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
45	—	—	—	75	75	75	—	—	—	78	78	78	—	—	—	75	83	83
46	179	179	179	160	160	160	163	163	163	166	168	169	164	162	162	163	160	161
47	68	68	68	67	67	67	66	66	66	67	67	67	66	66	66	65	65	65
48	12	12	12	8	8	8	6	6	6	6	6	6	6	6	10	10	10	10
49	6	6	6	6	8	8	6	6	6	6	6	6	5	5	5	5	6	6
50	24	24	24	21	21	21	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20
51	3350	3440	3470	2430	2430	2430	2270	2270	2270	3560	3390	3330	3190	3190	3190	3330	3330	3330
52	2810	2840	2650	—	—	—	1760	1760	1760	3260	2990	2930	3110	3110	3130	3190	3190	3190
53	—	—	—	—	—	—	215	215	215	250	250	250	275	288	288	250	275	275
54	431	425	431	450	450	450	350	375	375	400	425	437	403	425	431	420	450	445
55	275	325	363	300	325	375	195	250	250	223	300	295	241	275	303	215	250	294
56	175	175	175	160	160	—	153	145	158	130	140	140	130	140	150	150	150	160
57	175	175	175	190	190	282	170	180	184	185	210	222	196	207	218	178	210	219

männast förekommande sillsorten. — *) För alved har betalats i Visby under jan. 28/70 och under febr.

1.		2.	57.	58.	59.	60.	61.	62.	63.	64.	65.
V a r u s l a g.		Kvan- titet.	Hälsingborg.			Ystad.			Halmstad.		
			Jan.	Febr.	Mars.	Jan.	Febr.	Mars.	Jan.	Febr.	Mars.
			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).		
1	Mjök: oskummad	lit.	13	13	13	15	15	15	14	14	14
2	handskummad	„	6	6	6	7	7	7	8	8	8
3	separerad	„	5	5	5	5	5	5	6	6	6
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	289	266	273	289	271	272	293	274	281
5	mat- (lands-)	„	242	237	241	—	—	—	254	247	253
6	Ost: helfet, okryddad	„	177	179	183	170	170	170	170	171	172
7	halvfet, „	„	128	131	126	138	138	138	138	130	137
8	skummjölks-, „	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Margarin, växt-	„	157	168	173	163	175	175	165	175	175
10	Ägg: svenska, färäka	tjog.	236	192	169	262	198	164	251	213	166
11	„ konserverade	„	190	—	—	—	—	—	181	185	—
12	Potatis: gammal	5 lit.	30	30	50	30	35	40	35	39	46
13	„ färsk	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	Ärter, gula	kg.	62	67	72	55	60	60	60	65	65
15	Bruna bönor	„	79	102	90	—	—	75	—	—	—
16	Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort	„	38	39	39	39	39	39	38	40	40
17	„ råg-, „ „ „	„	28	33	34	33	33	33	28	32	32
18	„ rågsikt-, „ „ „	„	35	39	41	37	37	37	36	40	40
19	Gryn: havre- (ångpreparerade)	„	55	59	60	58	58	58	55	58	58
20	„ ris-, bästa sort svenska (»R. T.»)	„	45	46	47	45	45	45	40	44	44
21	Rågbröd: hårt (spis-), grovt	„	63	64	65	63	64	64	55	58	58
22	„ mjukt, limpä, söt	„	36	38	39	32	37	37	33	34	35
23	„ „ „ sur	„	26	26	28	25	27	27	26	27	29
24	Vetebröd: skorpor, runda, ordinära	„	81	86	86	80	80	80	80	82	83
25	„ mjukt, bil- (bakat med vatten	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—
26	„ ligaste sort) „ mjölk	„	51	53	57	76	76	76	71	70	70
27	Nötkött, färäkt: stek	„	125	127	127	95	105	110	118	116	126
28	„ soppkött	„	112	112	112	85	93	100	99	102	111
29	Kalkvött, stek: gödkalv	„	149	146	147	113	122	136	131	129	139
30	„ spädkalv	„	77	82	91	59	63	70	80	85	91
31	Färäkt: färäkt, stek	„	147	148	171	113	122	141	121	126	149
32	„ salt, svenskt	„	150	158	173	—	—	—	120	130	135
33	Renkött, färäkt, stek	„	150	—	—	—	—	—	162	171	175
34	Fläsk: färäkt (sidfläsk)	„	144	147	165	139	141	153	140	141	159
35	„ salt, svenskt „	„	154	160	179	171	174	180	158	162	171
36	Fisk, färäkt: abborre	„	82	84	85	113	113	113	—	90	90
37	„ gädda	„	114	120	119	138	138	138	126	127	123
38	„ sill	„	36	34	34	36	36	36	34	31	30
39	„ strömming	„	38	38	38	30	30	30	50	49	50
40	„ torsk	„	50	53	55	45	46	50	58	48	52
41	„ rödspotta (»spätta»)	„	93	92	91	95	90	94	72	73	70
42	„ salt: sill, fetsill (»KKK») ¹⁾	„	48	55	53	51	51	51	41	41	43
43	„ strömming	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—
44	Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	„	62	63	66	60	60	60	70	70	70
45	„ „ „ rundskuren	„	82	85	94	83	83	83	84	89	86
46	Kaffe (obränt), prima Santos	„	172	169	163	173	175	174	159	158	155
47	„ Socker, bit	„	66	66	66	66	66	66	66	66	66
48	„ Salt (matsalt)	„	10	10	10	10	10	10	8	8	8
49	„ Svagdricka	lit.	6	6	6	5	5	5	6	6	6
50	„ Fotogen, Water White	„	20	20	20	20	20	20	20	20	20
51	Ved: björk- } osägad, hemkörd (per	famn.	2870	2870	2880	2990	2990	2990	2670	2680	2670
52	barr- } »storfamn»: 2,5 x 1,6 x		2600	2600	2600	2140	2140	2140	2290	2300	2300
	„ } x 0,89 m. = 3,56 km.)										
53	Brännstovv	100 kg.	210	210	215	195	195	200	280	280	—
54	Kol: antracit- (»valnöt»)	hl.	425	450	450	400	450	450	425	450	475
55	„ eng. hushålls- (fyrekol)	„	247	280	287	231	315	315	240	275	300
56	Koks: gasverks- (okrossad)	hem- }	140	160	160	130	130	130	—	—	—
57	„ eng. kamin- } körd }	körd }	180	210	210	185	205	205	180	200	210

¹⁾ Å ort, där sill av märket »KKK» ej förekommer, avser prisuppgiften den å ifrågasvarande ort all-
mars 29-70 kr. per famn, för ribbved under jan. 16-80, febr. och mars 17-50 kr. per famn.

	66.	67.	68.	69.	70.	71.	72.	73.	74.	75.	76.	77.	78.	79.	80.	81.	82.	83.	
	Göteborg.			Lysekil.			Vänernborg.			Borås.			Tidaholm.			Karlstad.			
	Jan.	Febr.	Mars.	Jan.	Febr.	Mars.	Jan.	Febr.	Mars.	Jan.	Febr.	Mars.	Jan.	Febr.	Mars.	Jan.	Febr.	Mars.	
	Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			
1	17	17	18	16	16	16	14	14	14	15	15	15	15	15	15	16	16	16	1
2	8	8	9	9	9	9	8	8	8	9	9	9	8	8	8	7	7	7	2
3	7	7	8	—	—	—	6	6	6	6	6	6	6	6	6	7	6	6	3
4	288	267	274	293	270	284	275	267	281	287	270	273	275	275	272	265	250	257	4
5	255	248	258	241	237	248	236	221	243	232	235	252	250	250	250	245	228	233	5
6	157	163	168	153	158	175	148	155	160	156	156	156	152	150	150	170	172	173	6
7	—	—	—	—	—	—	80	—	—	102	102	102	92	92	93	130	135	135	7
8	—	—	—	50	50	50	—	—	—	52	52	52	35	36	38	—	—	—	8
9	160	165	175	160	165	180	160	168	175	160	170	180	170	180	180	164	168	180	9
10	253	218	180	214	166	157	238	203	167	232	202	174	210	202	147	283	225	202	10
11	190	—	—	—	—	—	175	150	—	170	142	—	—	—	—	180	—	—	11
12	33	38	40	39	38	40	25	30	35	28	33	35	35	35	38	40	45	45	12
13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
14	50	55	59	53	56	71	43	48	55	50	62	72	72	75	75	61	71	74	14
15	—	—	94	65	65	80	68	60	70	65	—	—	—	—	—	70	70	70	15
16	39	40	40	37	39	39	37	38	40	37	37	39	38	40	40	39	40	40	16
17	30	32	34	27	30	32	30	30	30	28	32	32	32	35	35	29	32	33	17
18	36	38	40	33	36	37	34	35	36	34	38	39	38	40	40	37	38	39	18
19	52	57	54	50	55	55	50	54	55	50	55	58	50	60	60	53	56	57	19
20	38	39	41	43	40	50	40	46	43	50	50	50	45	50	48	45	44	45	20
21	45	49	49	54	56	63	51	55	55	55	55	55	55	57	59	46	49	52	21
22	43	45	45	41	40	42	43	46	47	48	50	50	37	87	37	55	55	55	22
23	29	31	31	29	29	31	—	—	—	35	39	39	—	—	—	30	30	40	23
24	77	78	78	61	69	68	87	88	92	81	85	85	72	71	71	75	75	90	24
25	46	48	48	41	44	42	44	51	51	48	50	50	—	—	—	48	48	60	25
26	51	52	52	51	53	52	62	63	63	67	69	69	55	55	58	64	64	65	26
27	125	125	131	110	110	118	117	117	118	129	133	135	126	126	127	109	112	109	27
28	110	115	119	100	100	102	95	93	95	97	104	108	106	106	109	89	93	95	28
29	143	145	149	123	130	130	134	139	141	126	128	129	125	125	126	135	133	133	29
30	83	85	89	60	62	60	57	56	55	63	62	62	51	54	55	66	68	69	30
31	128	140	161	123	130	140	133	135	143	128	141	142	121	120	125	136	138	141	31
32	—	—	—	—	—	—	—	—	—	115	113	—	120	115	122	—	130	—	32
33	145	150	150	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	165	—	33
34	150	155	171	140	140	144	138	139	141	139	144	156	123	124	129	146	146	150	34
35	140	150	180	150	153	150	160	160	160	145	147	156	127	126	134	150	150	150	35
36	106	125	100	—	—	—	—	—	—	82	83	85	—	—	—	88	85	78	36
37	138	141	146	—	—	—	100	—	—	125	124	123	120	120	123	121	113	116	37
38	48	41	41	33	32	32	26	28	31	29	23	25	40	39	39	44	40	41	38
39	52	52	47	—	—	—	45	47	40	51	50	50	40	40	40	50	50	49	39
40	71	58	62	49	44	43	65	57	56	63	54	53	60	68	70	60	60	60	40
41	126	108	104	60	60	60	82	85	83	89	87	83	90	90	91	80	80	80	41
42	30	30	30	38	40	43	43	43	47	35	35	35	40	40	40	44	44	47	42
43	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	43
44	51	58	59	48	48	47	52	53	57	60	60	61	60	60	60	66	66	66	44
45	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	45
46	155	155	157	167	155	160	153	153	150	146	153	143	160	160	160	159	160	160	46
47	65	65	65	65	65	65	65	65	65	66	66	66	65	65	65	67	67	67	47
48	7	6	7	10	10	10	5	6	6	10	10	10	10	10	10	12	12	12	48
49	9	9	9	7	7	7	7	7	7	8	8	8	6	6	6	7	7	7	49
50	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	24	24	24	22	23	23	50
51	3980	3930	3930	3800	3800	3400	3200	3200	3200	2870	2870	2870	2140	2140	2140	3000	3000	3000	51
52	3450	3450	3450	3000	—	2400	2400	2400	2400	2250	2250	2250	1510	1510	1510	2400	2600	2600	52
53	334	334	334	—	—	—	—	—	—	—	300	—	—	—	—	—	—	—	53
54	475	485	500	375	475	—	425	450	463	440	488	490	475	475	475	375	375	375	54
55	275	300	350	225	275	317	800	300	325	290	319	325	275	275	275	250	250	275	55
56	135	135	135	—	—	—	150	150	150	—	—	—	—	—	—	185	185	—	56
57	200	225	225	190	190	200	217	225	238	191	213	232	225	225	235	200	200	200	57

männast förekommande sillsorten. — *) I Halmstad har betalats för bokved under jan. 29-60, febr. och

	1.	2.	84.	85.	86.	87.	88.	89.	90.	91.	92.
Varuslag.	Kvantitet.	Örebro.			Kopparberg.			Västerås.			
		Jan.	Febr.	Mars.	Jan.	Febr.	Mars.	Jan.	Febr.	Mars.	
		Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			
1	Mjöl: oskummad	lit.	16	16	16	14	13	15	17	17	17
2	handskummad	„	—	—	—	7	7	—	8	8	9
3	separerad	„	6	6	6	7	7	7	7	7	7
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	264	254	258	276	278	277	278	267	269
5	mat- (lands-)	„	234	229	250	248	243	242	249	250	256
6	Ost: helfet, okryddad	„	175	180	183	160	160	160	166	172	162
7	halvfet,	„	135	145	145	—	—	—	127	127	128
8	skummjölks-,	„	60	80	85	80	80	80	60	60	60
9	Margarin, växt-	„	160	170	178	154	168	170	157	162	160
10	Ägg: svenska, färska	tjög.	253	225	190	249	237	202	267	237	201
11	„ konserverade	„	155	155	160	—	—	—	200	163	155
12	Potatis: gammal	5 lit.	37	38	41	35	38	40	34	44	41
13	„ färsk	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	Ärtor, gula	kg.	54	50	58	51	55	57	50	53	56
15	Bruna bönor	„	—	—	100	—	—	—	60	—	—
16	Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort	„	88	40	40	37	39	39	37	38	38
17	råg-, „ „ „	„	30	32	32	28	32	32	28	30	32
18	rågsikt-, „ „ „	„	35	38	38	34	37	37	35	35	36
19	Gryn: havre- (ångpreparerade)	„	52	55	55	49	54	54	50	51	54
20	ris-, bästa sort svenska (»R. T.»)	„	45	45	45	41	41	42	41	41	41
21	Rågbröd: hårt (spis-), grovt	„	41	46	46	39	43	45	39	43	44
22	„ mjukt, limpa, söt	„	50	54	54	46	48	48	42	47	46
23	„ „ sur	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—
24	Vetebröd: skorpor, runda, ordinära	„	87	89	90	77	95	95	95	93	92
25	„ mjukt, bil-bakat med vatten	„	51	61	61	45	55	56	42	43	48
26	ligastesortj „ mjölk	„	66	71	73	63	76	76	56	64	59
27	Nötkött, färskt: stek	„	111	115	118	122	124	125	117	118	117
28	„ soppkött	„	86	90	91	96	96	99	94	97	94
29	Kalvkött, stek: gödkalv	„	128	128	130	137	135	133	139	140	134
30	„ spädkalv	„	75	75	82	65	65	69	72	75	73
31	Färskött: färskt, stek	„	135	140	140	133	136	137	149	156	156
32	„ salt, svenskt	„	—	125	—	135	145	140	122	121	120
33	Renkött, färskt, stek	„	130	135	148	130	134	130	139	145	145
34	Fläsk: färskt (sidfläsk)	„	155	158	171	137	149	148	149	154	164
35	„ salt, svenskt „	„	155	157	175	152	158	158	148	152	150
36	Fisk, färsk: abborre	„	74	80	71	90	79	79	85	82	86
37	„ gädda	„	121	121	124	128	125	128	127	120	115
38	„ sill	„	28	24	35	25	23	20	29	28	26
39	„ strömming	„	41	35	34	35	35	31	38	33	29
40	„ torsk	„	68	63	69	64	70	78	72	66	74
41	„ rödspotta (»spätta»)	„	80	81	77	79	80	80	86	83	76
42	„ salt: sill, fetsill (»KKK») ¹⁾	„	40	40	43	45	44	44	40	39	38
43	„ strömming	„	—	—	—	—	—	—	33	30	—
44	Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	„	60	63	63	59	60	59	58	58	58
45	„ „ „ rundskuren	„	78	78	78	—	—	—	—	—	70
46	Kaffe (obränt), prima Santos	„	160	158	158	160	160	160	157	153	153
47	Socker, bit	„	66	66	66	65	65	65	63	63	63
48	Salt (matsalt)	„	12	12	12	10	12	12	5	10	10
49	Svagdricka	lit.	7	7	7	6	6	6	7	7	7
50	Fotogen, Water White	„	22	22	22	22	22	22	20	20	20
51	Ved: björk- } osågad, hemkörd (per	famn.	3270	3270	3270	2140	2270	2270	2980	2850	—
52	barr- } »storfamn: 2.5 x 1.6 x		2410	2410	2410	1510	1550	1550	2200	2140	2480
53	Bränttorv	100 kg.	—	—	—	—	—	—	—	—	—
54	Kol: antracit- (»valnöt»)	hl.	450	450	450	450	450	450	425	440	440
55	„ eng. hushålls- (fyrkol) } hem-	„	300	350	350	300	300	350	—	235	—
56	Koks: gasverks- (okrossad) } körd		175	175	185	200	210	210	160	178	176
57	„ eng. kamin- „	„	200	225	225	—	—	—	160	—	195

¹⁾ Å ort, där sill av märket »KKK» ej förekommer, avser prisuppgiften den å ifrågakvarande ort allmars 13.90 kr. per famn och i Söderhamn (för s. k. knubb) under jan. och febr. 11.00 kr. per famn.

	93.	94.	95.	96.	97.	98.	99.	100.	101.	102.	103.	104.	105.	106.	107.	108.	109.	110.	
	Falun.			Domnarvet o. Borlänge.			Ludvika.			Gävle.			Söderhamn.			Sundsvall: staden.			
	Jan.	Febr.	Mars.	Jan.	Febr.	Mars.	Jan.	Febr.	Mars.	Jan.	Febr.	Mars.	Jan.	Febr.	Mars.	Jan.	Febr.	Mars.	
	Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			
1	16	16	16	14	14	14	15	15	15	17	17	17	17	17	17	17	17	17	1
2	8	8	8	7	7	7	7	7	7	9	9	9	10	10	10	11	11	11	2
3	7	7	7	—	—	—	6	6	6	8	8	8	8	8	8	8	8	9	3
4	258	260	258	260	260	262	273	273	266	279	268	270	276	267	275	268	265	260	4
5	239	239	240	238	240	240	247	244	232	255	239	243	251	241	241	244	239	231	5
6	168	164	165	171	163	168	154	158	154	164	166	168	161	166	165	170	170	172	6
7	115	110	115	105	100	125	128	123	127	127	127	127	100	100	100	107	107	116	7
8	58	—	50	50	50	50	45	—	—	—	—	—	—	—	—	60	65	57	8
9	161	169	180	153	170	180	160	158	168	161	168	172	159	169	180	157	162	171	9
10	289	244	226	265	222	201	276	233	189	273	242	222	283	250	207	312	263	226	10
11	—	167	—	180	170	170	210	—	—	212	172	160	—	170	150	230	217	191	11
12	34	35	38	33	35	40	27	35	37	36	37	43	35	35	39	30	30	31	12
13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
14	53	63	61	45	45	48	44	47	52	48	60	59	51	69	63	47	51	65	14
15	60	62	60	50	—	50	49	52	—	54	57	55	60	60	60	50	50	73	15
16	38	38	38	36	38	38	36	38	38	37	40	40	37	40	40	39	40	41	16
17	28	31	32	25	30	32	25	28	30	28	30	32	27	33	35	29	31	34	17
18	35	36	37	34	36	38	33	35	35	35	37	38	35	38	40	34	37	38	18
19	54	56	55	54	55	55	50	51	52	52	55	55	55	55	60	51	51	53	19
20	41	43	43	40	43	45	46	43	44	43	45	45	42	42	42	49	49	50	20
21	45	50	50	38	45	46	41	44	46	39	44	45	40	47	47	48	49	51	21
22	49	50	51	47	46	48	47	50	50	45	45	42	44	46	46	50	51	50	22
23	45	45	50	—	—	—	45	50	50	37	87	36	35	36	35	39	38	38	23
24	100	100	99	92	95	97	73	85	85	72	78	80	69	70	69	84	87	88	24
25	49	49	50	47	47	49	50	55	55	40	42	45	41	40	40	59	63	63	25
26	69	70	70	67	67	69	60	80	80	55	56	59	63	63	64	68	71	75	26
27	120	120	120	118	121	118	113	118	120	114	112	115	108	113	113	128	128	119	27
28	90	92	89	88	93	92	95	98	101	95	99	98	84	90	94	98	99	93	28
29	140	139	140	135	140	134	143	144	147	145	147	145	137	140	141	154	157	150	29
30	74	78	77	74	77	73	81	87	84	83	80	80	70	70	73	75	75	74	30
31	142	141	141	138	140	140	135	148	152	145	145	148	120	138	143	146	149	149	31
32	120	120	125	140	128	130	123	123	—	117	115	117	120	110	111	121	121	124	32
33	126	127	134	—	—	—	147	153	157	125	130	131	—	140	150	130	126	136	33
34	146	148	154	141	150	150	140	150	152	145	150	159	131	139	144	144	149	150	34
35	147	154	159	145	150	150	144	151	150	139	149	154	140	150	156	147	150	150	35
36	97	94	97	91	88	90	87	90	90	90	88	98	75	74	75	75	75	75	36
37	139	129	125	123	123	121	125	126	128	115	108	131	91	95	96	106	115	115	37
38	39	32	36	35	32	35	34	33	31	31	30	33	30	30	29	43	40	37	38
39	42	38	37	40	35	35	36	35	35	52	34	35	39	41	36	50	50	50	39
40	60	60	60	60	60	60	91	80	87	68	60	66	50	50	52	50	50	50	40
41	90	92	90	90	89	90	99	95	100	100	90	96	75	79	75	75	75	75	41
42	45	45	45	44	43	40	47	46	46	45	45	46	47	46	47	50	49	50	42
43	30	30	30	30	28	28	33	25	25	27	27	28	26	27	26	27	27	28	43
44	63	53	55	—	—	—	55	53	56	55	55	55	—	58	50	75	75	75	44
45	78	79	81	82	80	80	—	65	65	78	79	79	73	73	73	82	82	83	45
46	159	157	161	160	160	160	162	162	164	164	166	167	150	150	156	178	174	176	46
47	65	65	65	64	64	64	65	65	65	65	66	66	68	68	68	67	69	69	47
48	10	10	10	9	9	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	12	12	12	48
49	7	7	7	7	7	7	6	6	6	7	7	7	6	6	6	7	7	7	49
50	22	22	22	22	22	22	22	22	22	21	21	21	22	22	22	21	21	21	50
51	2500	2580	2610	2270	2380	2420	2330	2390	2390	2700	2730	2740	2080	2140	2140	2520	2590	2460	51
52	1850	1880	1890	1780	1700	1780	1890	1950	1950	2240	2250	2200	1700	1760	1850	1890	1890	1860	52
53	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	53
54	400	425	425	392	400	400	400	450	450	425	425	475	400	400	400	425	425	425	54
55	300	350	350	300	300	300	300	300	425	270	270	350	275	—	285	250	250	250	55
56	—	—	—	—	—	—	180	200	200	160	160	160	—	190	—	170	170	170	56
57	225	250	250	200	200	200	225	225	225	165	165	165	210	210	210	175	175	175	57

männast förekommande sillsorten. — ²⁾ För avfallsved har betalats i Ludvika under jan. 12-60, febr. och

1.		2.		111.	112.	113.	114.	115.	116.	117.	118.	119.
Varuslag.		Kvantitet.	Sundsvall: sågverksdistriktet.			Nyland.			Östersund.			
			Jan.	Febr.	Mars.	Jan.	Febr.	Mars.	Jan.	Febr.	Mars.	
			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			
1	Mjöl: oskummad	lit.	15	15	15	14	14	14	17	17	17	1
2	handskummad	„	11	11	11	10	10	10	11	11	11	2
3	separerad	„	8	8	8	8	8	8	—	—	—	3
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	270	253	249	255	248	240	249	245	244	4
5	mat- (lands-)	„	243	235	231	227	222	221	232	225	221	5
6	Ost: helfet, okryddad	„	155	162	163	160	160	173	154	156	154	6
7	halvfet, „	„	110	110	108	—	—	—	100	100	100	7
8	skummjölks- „	„	65	65	62	—	—	—	50	50	50	8
9	Margarin, växt-	„	153	160	166	160	160	170	161	163	170	9
10	Ägg: svenska, färska	tjog.	295	246	224	310	265	226	294	253	212	10
11	„ konserverade	„	237	204	190	—	—	—	200	200	200	11
12	Potatis: gammal	5 lit.	27	30	29	28	28	28	30	30	32	12
13	„ färsk	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
14	Ärter, gula	kg.	49	49	56	50	50	50	55	58	65	14
15	Bruna bönor	„	50	49	49	50	50	50	57	60	65	15
16	Mjöl: vete, svenskt, bästa sort	„	37	38	39	38	38	38	40	40	42	16
17	„ råg- „ „ „	„	27	28	30	27	28	29	30	33	35	17
18	„ rågsikt, „ „ „	„	33	34	36	35	35	35	38	39	42	18
19	Gryn: havre (ångpreparerade)	„	49	49	51	50	50	50	50	50	55	19
20	„ ris-, bästa sort svenska (»R. T.»)	„	42	41	43	47	42	50	46	45	45	20
21	Rågbröd: hårt (spis-), grovt	„	43	44	46	45	49	52	48	45	52	21
22	„ mjukt, limpa, söt	„	50	51	52	56	56	56	42	42	50	22
23	„ „ „ sur	„	40	40	—	—	—	—	43	43	51	23
24	Vetebröd: skorpor, runda, ordinära	„	76	82	77	73	100	102	78	78	88	24
25	„ mjukt, bil- bakat med vatten	„	—	—	—	51	51	51	42	42	44	25
26	„ ligaste sort, „ „ mjölk	„	60	60	60	84	84	84	66	66	72	26
27	Nötkött, färskt: stek	„	112	124	119	107	94	98	100	110	120	27
28	„ „ soppkött	„	86	88	85	84	73	79	80	85	90	28
29	Kalkvött, stek: gödkalv	„	123	125	129	—	—	—	140	140	140	29
30	„ „ spädkalv	„	65	60	58	66	64	64	60	63	65	30
31	Färskött: färskt, stek	„	128	130	133	118	—	120	128	130	130	31
32	„ salt, svenskt	„	105	112	105	120	—	—	120	125	125	32
33	Renkött, färskt, stek	„	—	—	—	121	120	120	110	118	125	33
34	Fläsk: färskt (sidfläsk)	„	134	142	144	134	143	145	123	140	150	34
35	„ salt, svenskt „	„	145	151	148	150	150	150	140	170	170	35
36	*Fisk, färsk: abborre	„	75	75	74	85	90	83	90	90	89	36
37	„ „ gädda	„	100	108	104	93	102	100	120	121	125	37
38	„ „ sill	„	40	33	31	—	—	—	41	40	40	38
39	„ „ strömming	„	50	50	50	35	38	36	50	50	50	39
40	„ „ torsk	„	—	—	50	50	51	52	50	50	50	40
41	„ „ rödspotta (»spätta»)	„	—	—	—	—	55	—	75	75	75	41
42	„ salt: sill, fetsill (»KKK») ¹⁾	„	47	43	43	50	50	50	56	60	58	42
43	„ „ strömming	„	28	26	26	25	25	25	35	35	35	43
44	Kabeljo av långa med fenor o. stjärt	„	70	70	70	—	—	60	50	50	50	44
45	„ „ „ rundskuren	„	78	78	78	95	95	93	70	80	75	45
46	Kaffe (obränt), prima Santos	„	168	173	170	150	150	150	159	157	158	46
47	Socker, bit-	„	65	66	66	65	65	65	65	65	65	47
48	Salt (matsalt)	„	10	10	10	5	5	5	12	12	12	48
49	Svagdricke	lit.	5	5	5	5	5	5	7	7	7	49
50	Fotogen, Water White	„	21	21	21	22	22	22	24	24	24	50
51	Ved: björk- osågad, hemkörd (per	famn.	1890	1830	1760	2200	2200	2200	2770	2770	2770	51
52	„ „ „ storfamn: 2.5 x 1.6 x	„	1550	1450	1450	2) —	2) —	—	2020	2020	2020	52
	„ „ „ x 0.89 m. = 3.56 kbm.)	„	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
53	Brännrotv	100 kg	—	—	—	—	—	—	—	—	—	53
54	Kol: antracit- (»valnöt»)	hl.	—	425	425	450	450	450	410	410	410	54
55	„ eng. hushålls- (fyrkol) } hem-	„	—	—	—	—	—	—	310	310	310	55
56	Koks: gasverks- (okrossad) } körd	„	—	—	—	—	—	—	200	200	200	56
57	„ eng. kamin- „ „ „	„	—	—	—	225	225	225	210	210	210	57

* Prisuppgifter hava för Umeå meddelats även å följande fisksorter, som kostat per kg.: lake under öre. — ¹⁾ Å ort, där sill av märket »KKK» ej förekommer, avser prisuppgiften den å ifrågavarande ort all- och febr. 4.00 kr. per kbm. (14.20 kr. per famn) och i Umeå under jan. 8.20 och mars 8.80 kr. per famn. till följande priser: i Malmberget björkved till 22.10 och barrved till 15.10 kr. per famn samt i Kiruna

120.	121.	122.	123.	124.	125.	126.	127.	128.	129.	130.	131.	132.	133.	134.	135.	136.	137.
Umeå.			Luleå.			Boden.			Malmberget o. Gällivare.			Kiruna.			Samtliga orter.		
Jan.	Febr.	Mars.	Jan.	Febr.	Mars.	Jan.	Febr.	Mars.	Jan.	Febr.	Mars.	Jan.	Febr.	Mars.	Jan.	Febr.	Mars.
Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).			Medelpris (öre).		
1	13	13	13	16	16	16	16	16	17	17	17	17	17	17	15	15	16
2	9	8	9	9	9	9	9	9	—	—	—	—	—	—	8	8	8
3	7	7	7	6	—	6	7	—	—	—	—	—	—	—	6	6	6
4	230	230	230	248	247	242	265	260	263	260	255	261	259	252	275	264	266
5	220	216	210	233	226	224	236	228	236	233	230	231	227	225	244	238	244
6	178	191	195	162	173	175	160	156	160	160	167	160	159	161	166	169	171
7	144	138	138	115	125	120	120	120	—	—	140	130	130	—	123	125	127
8	93	97	—	58	—	70	—	—	—	—	—	—	—	—	63	68	66
9	162	164	174	152	160	160	150	154	156	159	161	151	151	158	158	166	173
10	287	240	206	294	239	211	302	259	279	241	218	293	238	215	261	226	188
11	184	197	193	200	153	—	212	180	—	—	—	260	—	207	200	174	169
12	28	27	27	36	37	40	35	36	35	35	35	38	38	38	33	35	40
13	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
14	48	60	60	48	57	60	44	48	47	55	59	50	50	59	51	58	62
15	58	61	61	55	56	66	50	58	50	58	60	53	50	65	63	65	73
16	39	39	39	36	38	38	38	39	39	40	40	38	38	39	38	39	39
17	28	32	32	27	30	30	28	30	29	30	31	28	30	32	28	31	32
18	36	38	38	33	36	36	34	38	35	37	37	34	36	37	35	37	38
19	52	60	60	53	56	55	50	55	50	51	50	61	51	51	58	55	56
20	44	49	47	43	44	47	45	41	44	47	44	42	45	46	44	45	46
21	40	42	43	45	48	49	40	50	50	50	55	49	50	54	48	51	53
22	50	50	52	51	50	50	45	50	55	50	55	58	55	55	44	45	46
23	—	—	—	38	37	37	—	—	35	35	—	—	—	—	34	35	36
24	79	80	80	70	79	80	94	94	110	110	106	77	80	83	83	84	87
25	40	41	42	43	52	51	50	52	50	58	55	88	85	85	47	50	51
26	64	62	64	66	—	—	—	—	68	71	76	—	—	—	63	65	66
27	91	92	92	96	101	100	96	104	97	98	99	96	100	100	116	118	120
28	77	72	72	79	83	82	78	87	80	82	82	79	81	80	96	100	100
29	126	130	132	144	120	—	130	—	147	143	150	123	133	140	186	186	189
30	80	79	74	71	72	70	74	75	71	70	69	65	70	69	78	74	75
31	119	124	128	116	120	122	122	122	111	113	118	101	112	114	133	138	144
32	—	—	—	104	111	113	107	110	112	113	110	115	117	110	120	124	126
33	110	113	118	107	114	124	101	110	105	110	114	105	122	123	130	137	140
34	116	117	116	127	134	139	130	131	129	132	136	123	126	129	141	146	155
35	128	133	134	145	149	150	147	148	150	154	156	145	144	152	149	154	160
36	50	47	—	55	—	—	—	—	58	58	60	65	60	60	80	82	84
37	99	92	105	75	75	75	60	76	80	83	85	76	78	80	115	114	116
38	35	35	35	28	30	25	25	—	25	26	26	—	28	—	84	82	82
39	50	50	50	50	38	—	45	—	48	45	44	50	50	50	40	37	36
40	50	50	51	50	50	50	50	75	40	42	40	51	49	47	61	60	61
41	75	75	76	75	90	75	—	—	—	—	65	70	70	71	85	88	83
42	44	42	45	49	48	49	43	44	42	44	44	43	41	43	45	45	46
43	33	28	29	30	30	30	28	30	30	30	29	33	30	30	31	30	30
44	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	75	—	75	61	61	62
45	75	75	75	79	76	75	87	85	84	88	84	85	—	80	79	80	80
46	167	164	170	161	157	164	158	161	171	173	172	171	173	170	161	161	161
47	66	70	70	70	70	69	70	70	68	68	68	67	67	68	66	66	66
48	6	6	6	10	10	10	10	10	5	5	5	10	10	10	9	10	10
49	7	8	8	7	7	6	6	6	7	7	7	8	8	8	7	7	7
50	25	25	25	22	22	22	22	22	25	25	25	24	24	24	22	22	22
51	2350	2350	2350	2080	2060	2180	1830	1830	2240	2240	2270	2270	2270	2270	2710	2720	2720
52	1880	1890	1930	1760	1740	1760	1510	1680	1760	1640	1760	2020	2020	2020	2170	2150	2170
53	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	260	266	268
54	463	467	463	425	425	425	450	450	450	450	—	500	500	500	430	443	447
55	—	—	—	275	275	—	—	—	—	—	—	—	—	—	269	291	317
56	250	250	250	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	167	172	173
57	250	250	250	250	250	250	—	—	—	—	—	300	300	350	190	208	213

jan. 50 à 60, febr. 50 à 70 och mars 40 à 60 öre, sik under jan. 75 à 90, febr. 80 à 85 och mars 100 à 125 männast förekommande sillsorten. — ²⁾ För avfallsved har betalats i Nyland (för s. k. klant) under jan. — ³⁾ Luossavaara-Kiirunavaara aktiebolag har under kvartalet jan.—mars tillhandahållit sin personal bränsle björkved till 23-90, barrved till 21-00 kr. per famn och antracitkol till 3-30 kr. per hl.

Kreaturs-

(per kg. le-

för Stockholm, Malmö och

Medelpris per år (1904—1914) och per månad

Kreatursslag.	¹⁾ 1904.	¹⁾ 1905.	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.	1911.	1912.	1913.
	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.
Kor:										
Extra prima ²⁾	—	—	53	54	54	46	47	50	57	61
Kl. 1. Yngre, fullt feta, köttiga .	40	40	46	48	46	40	41	42	49	55
2. Äldre, fullt feta, köttiga .	84	87	43	45	43	86	87	86	43	50
3. Mindre feta ³⁾	28	29	86	88	85	27	28	25	34	41
Kvigor (och stutar):										
Extra prima ²⁾	—	—	58	60	59	52	55	58	63	66
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	46	46	51	54	52	45	44	46	54	60
2. Mindre feta	87	87	44	48	44	86	86	86	44	50
Tjurar:										
Extra prima ⁴⁾	—	—	55	57	56	46	49	55	62	65
Kl. 1. Fullt köttiga (minst 700 kg.)	44	45	51	54	48	42	48	46	56	62
2. Fullt köttiga (500—700 kg.)	89	41	46	49	44	88	40	48	52	58
3. Mindre köttiga ⁵⁾	83	86	40	88	89	82	83	83	48	50
Oxar:										
Extra prima ²⁾	—	—	—	—	58	—	47	50	58	63
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	—	—	48	53	49	48	48	44	52	57
2. Mindre feta ²⁾	—	—	42	46	48	84	86	88	44	48
Kalvar:										
Sötmjölkskalvar (90—100 kg.) ⁷⁾ .	57	59	64	68	63	60	61	60	68	73
" (70—90 ") ⁷⁾	51	53	54	61	56	55	55	52	60	67
Skummjölkskalvar	86	40	44	46	41	39	40	41	48	57
Fär:										
Yngre, feta ²⁾	—	—	53	54	52	50	51	51	53	58
Äldre, " ²⁾	—	—	44	49	46	45	45	42	48	53
Svin:										
Slakterisvin (75—100 kg.)	49	62	78	66	56	69	77	64	78	82
Rena, större svin (100—170 kg.) .	47	59	76	65	55	68	78	62	71	81
Suggor	39	45	66	57	46	58	67	53	60	68

¹⁾ Samtliga uppgifter för år 1904 avse endast Malmö och för år 1905 Stockholm och Malmö. — Stockholm och Malmö, för nov. och dec. samt för jan.—mars 1915 endast Malmö. — ²⁾ Fr. o. m. år för april Malmö och Göteborg, för maj—sept. endast Malmö, för okt. 1914—mars 1915 Stockholm och 1914—mars 1915 endast Malmö. — ³⁾ Uppgifterna för juni 1914 avse endast Stockholm och Göteborg. — och för juni 1914 avse endast Göteborg samt för juli, aug. och sept. 1914 Stockholm och Göteborg. — Stockholm och Göteborg.

priser

vande vikt)

Göteborg 1904—mars 1915.

(mars 1914—mars 1915) för alla tre orterna.

1914.	Mars 1914.	April 1914.	Maj 1914.	Juni 1914.	Juli 1914.	Aug. 1914.	Sept. 1914.	Okt. 1914.	Nov. 1914.	Dec. 1914.	Jan. 1915.	Febr. 1915.	Mars 1915.
öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.
61	62	60	—	58	57	61	62	59	64	67	70	71	75
53	53	54	54	52	50	48	50	53	54	57	60	62	64
48	48	48	48	48	46	44	46	47	49	51	55	57	60
36	39	39	39	38	34	32	34	33	36	38	41	43	46
66	64	64	64	62	61	62	67	70	72	74	76	77	80
58	58	59	58	58	56	55	55	56	58	62	65	67	69
47	47	47	47	47	45	44	45	46	48	50	54	55	58
63	63	64	61	58	58	56	69	64	67	70	73	76	79
58	61	60	58	55	53	52	55	58	61	63	67	69	71
54	57	56	55	52	49	48	51	53	55	58	63	64	66
44	46	46	46	44	40	39	41	41	43	47	50	50	54
61	56	—	—	—	—	57	61	64	65	64	71	73	74
54	54	54	54	52	51	51	52	54	57	59	63	65	67
45	47	46	47	44	43	43	43	44	47	48	55	56	58
67	70	71	70	66	60	60	59	59	68	72	77	79	81
62	67	68	67	63	57	56	54	54	61	64	69	73	75
49	55	55	53	52	44	41	38	36	44	55	61	60	62
55	58	57	58	63	61	56	52	46	48	54	60	60	62
47	56	58	52	50	44	44	40	38	40	45	50	52	62
74	72	72	71	71	69	67	73	74	78	86	94	99	109
71	69	69	67	66	65	66	72	73	78	85	94	99	111
58	58	57	53	52	46	53	57	61	67	73	82	93	105

¹⁾ Uppgifterna för 1913 avse endast Stockholm och Malmö, för mars—sept. 1914 endast Malmö, för okt. 1912 avse uppgifterna endast Stockholm och Malmö. — ⁴⁾ Uppgifterna avse för mars 1914 endast Malmö, Malmö. — ⁵⁾ Uppgifterna för 1911 avse endast Malmö, för mars 1914 Stockholm och Malmö, för aug.

⁷⁾ Fr. o. m. år 1908 avse uppgifterna endast Malmö och Göteborg. — ⁸⁾ Uppgifterna för åren 1906—1909

⁹⁾ Uppgifterna för åren 1906—1909 avse endast Göteborg, för mars och april 1914 samt för mars 1915

Kreaturs-
(per kg. le-
för Stockholm, Malmö
Medelpris under

Kreatursslag.	Stockholm.						
	Jan. 1915.	Febr. 1915.	4 9— 10 3.	11 8— 17 3.	18 8— 24 3.	25 3— 31 3.	Mars 1915.
<i>Kor:</i>							
Extra prima	—	—	—	—	—	—	—
Kl. 1. Yngre, fullt feta, köttiga	60	63	64	63	64	68	65
» 2. Äldre, fullt feta, köttiga	56	59	60	59	60	64	61
» 3. Mindre feta	41	43	45	44	45	49	46
» 4. Magra, simpla	1)	1)	1)	1)	1)	1)	1)
<i>Kvigor (och stutar):</i>							
Extra prima	—	—	—	—	—	—	—
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	64	67	69	69	69	73	70
» 2. Mindre feta	53	55	59	59	59	63	60
» 3. Magra, simpla	2)	2)	2)	2)	2)	2)	2)
<i>Tjurar:</i>							
Extra prima	66	69	72	72	72	75	73
Kl. 1. Fullt köttiga (minst 700 kg.)	62	65	67	67	67	70	68
» 2. Fullt köttiga (500—700 kg.)	60	63	65	65	65	68	66
» 3. Mindre köttiga	47	50	52	52	52	55	53
» 4. Magra, simpla	3)	3)	3)	3)	3)	3)	3)
<i>Oxar:</i>							
Extra prima	—	—	—	—	—	—	—
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	64	67	69	69	69	73	70
» 2. Mindre feta	54	56	59	59	59	63	60
» 3. Magra, simpla	4)	4)	4)	4)	4)	4)	4)
<i>Kalvar:</i>							
Sötmjölskalvar (90—100 kg.)	84	80	80	82	82	85	82
» (70—90 »)	84	80	80	82	82	85	82
Skummjölskalvar	65	58	58	60	60	63	60
<i>Får:</i>							
Yngre, feta	68	68	68	68	68	73	69
Äldre, »	63	63	63	63	63	68	64
<i>Svin:</i>							
Slakterisvin (85—100 kg.)	99	104	112	114	116	123	116
Rena, större svin (100—150 kg.)	96	101	112	114	116	123	116
Suggor	83	92	101	104	106	112	106

1) Medelpris per styck: i Stockholm under jan. 84 kr., febr. 94 kr. samt mars 99 kr. (medelpris per vecka (medelpris per vecka under mars resp. 107, 116, 125 och 123 kr.) — 2) Medelpris per styck: i Stockholm Malmö under jan. 92 kr., febr. 105 kr. samt mars 107 kr. (medelpris per vecka under mars resp. 100, ingen 134 kr., (medelpris per vecka under mars resp. 130, 130, 130 och 145 kr.); i Malmö under jan. 107 kr., febr. 112 kr. 185 kr. (medelpris per vecka under mars resp. 180, 180, 180 och 200 kr.).

Anm. Tillförseln har under kvartalet (jan.—mars) varit:

	Nötkreatur.	Kalvar	Får och lamm	Svin.
Stockholm	3 092	425	62	1 573
Malmö	18 431	2 903	292	1 772
Göteborg	6 767	1 028	162	532

priser

vande vikt)

och Göteborg.

jan.—mars 1915.

Malmö.							Göteborg.								
Jan. 1915.	Febr. 1915.	$\frac{2}{3}$ — 9 s.	$\frac{9}{15}$ — 15 s.	$\frac{10}{22}$ — 22 s.	$\frac{28}{29}$ — 29 s.	Mars 1915.	Jan. 1915.	Febr. 1915.	$\frac{1}{2}$ — 6 s.	$\frac{8}{13}$ — 13 s.	$\frac{15}{20}$ — 20 s.	$\frac{22}{27}$ — 27 s.	$\frac{29}{31}$ — 31 s.	Mars 1915.	
70	71	73	75	75	75	75	—	—	—	—	—	—	—	—	
68	65	65	68	68	68	67	57	58	59	59	59	62	62	60	
57	58	60	63	64	64	68	53	54	55	55	55	58	58	56	
41 ₁₎	42 ₁₎	43 ₁₎	45 ₁₎	45 ₁₎	45 ₁₎	45 ₁₎	—	—	—	—	—	—	—	—	
76	77	76	78	82	82	80	—	—	—	—	—	—	—	—	
69	72	70	72	74	76	73	62	63	64	64	64	67	67	65	
56 ₂₎	57 ₂₎	56 ₂₎	59 ₂₎	60 ₂₎	61 ₂₎	59 ₂₎	53	54	55	55	55	58	58	56	
79	83	81	84	84	85	84	—	—	—	—	—	—	—	—	
74	76	75	78	78	77	77	65	67	68	68	68	71	71	69	
66	65	66	67	68	68	67	62	63	64	64	64	67	67	65	
52 ₃₎	50 ₃₎	53	56	56 ₃₎	56	55 ₃₎	—	—	—	—	—	—	—	—	
71	73	72	73	75	75	74	—	—	—	—	—	—	—	—	
66	68	68	69	69	69	69	60	61	62	62	62	65	65	63	
60	59	56	57	58	59	58	51	53	54	54	54	57	57	55	
78	83	83	83	88	88	86	75	75	75	75	75	75	80	76	
67	75	75	75	80	80	78	70	70	70	70	70	70	75	71	
58	63	63	63	68	68	66	59	59	59	59	59	59	64	60	
55	54	53	53	53	53	53	56	59	63	63	63	63	68	64	
39	42	—	—	—	—	—	48	52	58	58	58	58	63	59	
95	99	106	09	111	114	110	89	93	99	101	103	103	106	102	
93	99	107	10	111	115	111	94	98	103	105	106	107	114	107	
81	97	105	09	110	113	109	82	89	97	98	102	103	105	101	

under mars resp. 95, 95, 95 och 110 kr.); i *Malmö* under jan. 118 kr., febr. 107 kr. samt mars 118 kr. under jan. 109 kr., febr. 115 kr. samt mars 124 kr. (medelpris per vecka under mars 120, 120, 120 och 135 kr.); i tillförsel, 110 och 110 kr.). — ³⁾ Medelpris *per styck*: i *Stockholm* under jan. 125 kr., febr. 125 kr. samt mars samt under tredje veckan av mars 135 kr. — ⁴⁾ Medelpris *per styck* under jan. 169 kr., febr. 175 kr. samt mars

Köttkonsumtionen i Stockholm har under kvartalet (jan.—mars) varit:

Nötkreatur- kroppar.	Gödkalv- kroppar.	Spädkalv- kroppar.	Fär- kroppar.	Svin- kroppar.	Spädgris- kroppar.
15 318	14 809	14 821	8 133	25 758	1 361

Fiskpriser

(partipriser utan förbindelse).

Medelpriser i Stockholm mars 1914—mars 1915.

(Enligt veckonoteringar från Stockholms stads slakthus- och saluhållsstyrelsens noteringskommission.)

S l a g.	Kvan- titet.	Mars 1914.	April 1914.	Maj 1914.	Juni 1914.	Juli 1914.	Aug. 1914.	Sept. 1914.	Okt. 1914.	Nov. 1914.	Dec. 1914.	Jan. 1915.	Febr. 1915.	Mars 1915.
Medelpris (öre).														
<i>Fisk och fisk- varor:¹⁾</i>														
Abborre, stor	kg.	98	67	59	52	64	76	69	70	64	74	85	88	91
små	»	73	45	37	35	—	52	49	46	44	51	64	61	74
Braxen	»	70	54	49	45	56	48	65	56	47	45	39	—	60
Gråsej	»	25	—	—	—	50	45	—	—	25	25	22	—	—
Gädda, levande	»	80	—	—	80	—	—	102	107	102	110	—	—	—
slaktad	»	87	58	59	50	—	98	85	73	72	73	89	86	85
Gös	»	128	105	96	126	139	150	102	135	130	119	139	140	110
Hälleflundra, stor	»	94	90	109	94	91	100	98	105	83	106	119	101	96
små	»	65	—	—	68	—	—	—	—	61	65	80	80	73
Id	»	60	51	44	38	55	45	51	52	46	50	50	60	60
Kolja, svensk	»	60	50	48	43	53	49	59	58	60	—	75	68	66
norsk	»	38	—	—	—	—	—	—	44	40	41	38	41	45
Kummel	»	—	—	—	56	65	—	70	68	62	—	—	—	—
Kungsfundra	»	53	41	—	—	—	60	61	55	40	—	65	61	60
Lake, /stor	»	84	50	49	53	—	—	—	52	50	70	69	—	—
insjö- /små	»	83	33	32	—	—	41	44	43	52	—	76	84	85
Lax, färsk	»	400	306	300	212	183	202	195	213	217	200	188	250	—
Långa	»	61	45	—	—	—	—	64	58	50	—	—	65	65
Makrill	låda	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Piggvar	kg.	128	129	100	88	—	—	—	150	125	—	—	—	160
Röding	»	—	—	—	—	—	134	123	125	129	134	140	145	115
Rödspotta, stor	»	66	45	54	58	68	59	63	61	62	73	69	64	65
små	»	44	25	50	—	—	—	—	—	—	65	65	—	55
Rödtunga	»	103	69	57	68	78	73	93	135	66	70	60	—	89
Sik, stor	»	—	85	88	—	100	103	104	88	89	90	—	—	—
små	»	102	78	75	—	63	105	100	90	69	78	86	85	78
Siklöja	»	—	—	—	—	75	—	56	60	40	—	—	—	—
Sill, färsk	låda	1325	975	—	—	1550	2400	2150	2250	2175	1930	2238	2150	1350
»	kg.	20	20	—	—	30	—	—	—	—	—	—	—	—
» rökt	låda	—	105	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Stimpa	tjog	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Slätvar	kg.	107	92	78	—	—	—	—	—	—	—	—	—	115
Stenbit	»	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Strömming	låda	1080	744	—	950	900	—	—	—	1200	1100	1188	850	925
»	kg.	42	23	36	33	40	42	27	28	29	27	28	21	18
Torsk, /m. huvud	»	41	55	—	25	—	25	40	35	38	39	40	40	40
svensk /huvudlös	»	53	46	46	42	45	45	65	61	61	77	73	60	63
Torsk, norsk	»	32	—	—	—	—	—	—	—	35	30	44	35	38
Uer, färsk	»	—	—	—	—	—	—	—	—	35	30	30	35	35
Vitling, stor	»	40	33	39	34	30	30	28	26	28	33	39	36	40
små	»	28	24	27	25	20	25	18	—	25	—	32	26	30
Ål, levande, stor	»	—	231	208	215	200	140	121	148	155	125	—	140	—
små	»	—	168	155	150	150	105	101	115	122	—	—	—	—
<i>Skaldjur:</i>														
Hummer	tjog	3000	—	—	—	—	—	—	1650	1690	1500	—	—	—
Krabbor	»	—	—	—	—	600	450	500	488	383	—	—	—	—
Kräfter, stora	»	—	—	—	—	—	92	114	93	—	—	—	—	—
små	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Räkor, /stora	kg.	75	63	60	—	—	77	88	96	97	110	105	80	85
kokta /små	»	43	43	—	—	—	60	—	—	—	—	100	—	—

Marknadens läge i fråga om fisk och fiskvaror $\left\{ \begin{array}{l} 4/3-10/3: \text{ tillgång god, efterfrågan medelmåttig, tendens stigande.} \\ 11/3-17/3: \text{ } \\ 18/3-24/3: \text{ } \text{knapp,} \text{ } \text{livlig,} \\ 25/3-31/3: \text{ } \text{ } \text{ } \end{array} \right.$

¹⁾ Prisuppgifterna avse slaktad fisk av ordinär storlek, där ej annat uppgives.

Vissa statliga och kommunala åtgärder under kristiden.

(Forts.).

1. Statens arbetslöshetskommission.

Från en del fabriksidkare i Borås hade till finansministern ingivits en skrivelse av följande innehåll:

»Den nu rådande kristiden har såsom bekant gjort det nödvändigt för en stor del av landets industriidkare att inskränka fabriksdriften, och ett betydande antal arbetare hava därigenom blivit utan eget förvållande arbetslösa.

I Kungl. Maj:ts nådiga kungörelse den 28 september 1914 angående understöd åt medellösa arbetslösa samt bidrag av statsmedel därtill stadgas, att arbetslös person under vissa förutsättningar kan på ansökan komma i åtnjutande av understöd av allmänna medel. Detta understöd utgår emellertid i regeln med så ringa belopp, att det är nästan otänkbart, att den arbetslöse (särskilt om han är familjeförsörjare) därmed kan förskaffa sig nödortfigt uppehälle. Mången arbetslös tvingas därför att på annan ort söka skaffa sig utkomst.

Då det under för industrien gynnsamma tider ofta är synnerligen svårt att erhålla tillräcklig och god arbetskraft, skulle mången industriidkare för närvarande vara hågad och finna med sin fördel förenligt att åt arbetslös person, som varit hos honom anställd, lämna understöd i mån av förmåga under förhoppning att, då kristiden är förbi, få honom åter i sitt arbete. Detta understöd skulle emellertid ej kunna tänkas utgå med så stort belopp, att det bleve tillräckligt för understödstagarens uppehälle. Men det torde i de flesta fall kunna beräknas bliva så tilltaget, att understödstagaren skulle nödortfigt kunna draga sig fram, om han därjämte tillerkändes understöd av allmänna medel, utan att vid fastställandet av detta understöds storlek hänsyn toges därtill, att den sökande åtnjuter understöd från sin f. d. arbetsgivare.

Att sådan hänsyn måste tagas, framgår emellertid av § 3 i förenämnda K. kungörelse, och den arbetslöse skulle sålunda ej hava något gagn av arbetsgivarens understöd, liksom ej heller arbetsgivaren skulle genom understödet vinna det därmed avsedda ändamålet.

I anledning av vad sålunda anförts våga undertecknade, industriidkare i Borås, vördsamst hemställa, att Herr Statsrådet benäget ville vidtaga erforderliga åtgärder i syfte att Kungl. Maj:ts nådiga kungörelse den 28 september 1914 angående understöd åt medellösa arbetslösa samt bidrag av statsmedel därtill måtte så ändras, att däri inrymmes en bestämmelse, att vid prövning av ansökan om understöd avseende icke må fastas vid den omständigheten, att sökanden åtnjuter understöd från sin förutvarande arbetsgivare.»

I infortrat utlåtande över denna framställning har socialstyrelsen, efter samråd med statens arbetslöshetskommission, framhållit att innebörden av såväl Kungl. Maj:ts proposition som Riksdagens skrivelse i ämnet icke synes medgiva vidtagandet av den ifrågasatta ändringen i kungörelsen den 28 september 1914 angående understöd åt medellösa arbetslösa samt bidrag av statsmedel därtill. Det med framställningen avsedda syftet att höja under-

Styrelsen ansåg sig därjämte böra påpeka, att understöd enligt sagda kungörelse avser beredandet av nödtorftigt livsuppehälle, men icke beräknats med hänsyn till sådana utgifter som hyra, skatter o. dyl. *Därest arbetsgivare eller andra lämna särskilda understödsbelopp till tackande av sådana utgifter, lär mottagandet därav sålunda icke inverka på arbetslösas rätt till understöd enligt berörda kungörelse.*

Enligt vad till socialstyrelsen ingångna rapporter giva vid handen, hade understödsverksamhet för arbetslösa i enlighet med kungl. kungörelsen den 28 september 1914 intill den 1 maj 1915 anordnats i de kommuner, som äro upptagna i nedanstående tablå, vilken tillika utvisar de hittills utbetalda och till socialstyrelsen inrapporterade understödsbeloppen till arbetslösa.

⁴ Uppgift saknas för april månad 1915.

Län och kommun.	Understödsbelopp.			Län och kommun.	Understödsbelopp.		
	Kontant.	In natura.	Tillsam-		Kontant.	In natura.	Tillsam-
	Kr.	Kr.	mans.		Kr.	Kr.	mans.
Blekinge län.				Örebro län.			
Karlskrona	2 251	649	2 900	Örebro	—	1 165	1 165
Ronneby	140	172	312	Askersund ²	—	110	110
Jämsbög	—	370	370	Nora	65	—	65
Ronneby landsförs. ²	32	72	104	Kil ¹	93	—	93
Bräkne-Hoby ¹	30	—	30	Ljusnarsberg ²	61	—	61
Mörum ¹	22	—	22				
Kyrkhult	185	—	185	Västmanlands län.			
Kristianstads län.				Västerås ¹	12	—	12
Kristianstad	87	—	87	Köping	2 005	—	2 005
Ängelholm	1 069	351	1 420	S:t Iljan o. Lundby	61	—	61
Hässleholm ¹	30	—	30	Kopparbergs län.			
Ähus ¹	26	—	26	Falun	2 288	15	2 303
Örkened	158	—	158	Hedemora ¹	30	—	30
Stoby ¹	320	—	320	St. Tuna o. Borlänge	—	2 909	2 909
Gråmanstorp ¹	10	—	10	Gävleborgs län.			
Malmöhus län.				Gävle ²	1 302	1 455	2 757
Malmö	110 710	—	110 710	Söderhamn	2 491	3 937	6 428
Hälsingborg	8 638	197	8 835	Hudikavall	319	540	859
Lund	10 185	1 893	12 078	Hälsingtuna	126	—	126
Landskrona	3 873	3 183	7 056	Norråla	959	36	995
Ystad	1 108	1 020	2 128	Söderåla	368	—	368
Eslov ²	65	—	65	Arbrå ¹	10	—	10
Svedala	149	—	149	Forssa	60	—	60
Nävisshög	72	—	72	Hille	5	98	103
Hallands län.				Idenor	270	—	270
Halmstad ²	923	116	1 039	Hamränge ¹	4 306	—	4 306
Varberg ²	427	—	427	Valbo	101	22	123
Göteborgs o. Boh. l.				Gnarps	157	343	500
Göteborg	28 003	—	28 003	Västernorrlands län.			
Uddevalla	2 188	—	2 188	Härnösand	2 141	1 342	3 483
Lysekil ²	—	557	557	Sundsvall	2 142	4 450	6 592
Foss ²	203	—	203	Borgejö	212	1 913	2 125
Tossens ²	449	—	449	Grundsunda ¹	65	—	65
Lommelanda	845	844	1 689	Alnö	756	620	1 376
Skee I	2 645	—	2 645	Torp ¹	66	8	74
Skee II	663	—	663	Timrå	829	701	1 530
Näsinge	1 845	481	2 326	Säbrå	1 496	108	1 604
Tjärnö	782	—	782	Jämtlands län.			
Örgryte ²	6 075	—	6 075	Sunne	171	13	184
Lyse ¹	5	—	5	Härjedalen	95	—	95
Älvsborgs län.				Västerbottens län.			
Vänersborg	22	—	22	Umeå	202	131	333
Borås	2 990	—	2 990	Byske	3 664	—	3 664
Torpa	160	—	160	Umeå landsförs.	10	356	366
Skaraborgs län.				Norrbotlens län.			
Mariestad ²	93	—	93	Luleå	144	519	663
Värmlands län.				Nedertorneå ¹	70	—	70
Karlstad	133	—	133	Gällivare	826	4 336	5 162
Kristinehamn ¹	10	—	10	Jukkasjärvi (Kiruna)	3 308	197	3 505
				Överkalix	517	—	517
				Piteå landsförs.	539	545	1 084
				Summa 122 kommuner			
				Summa	415 692	454 123	869 815

¹ Under mars och april månader har något understöd ej utbetalats.² , april månad har något understöd ej utbetalats.³ Uppgift saknas för tiden 19/4—30/4 1915.

Utbetalning av arbetslöshetsunderstöd hade sålunda intill den 1 maj 1915 förekommit i 122 kommuner, därav 55 städer och köpingar och 67 landskommuner, med ett sammanlagt belopp av 869 815 kr., varav 415 692 kr. utgått i kontant understöd och 454 123 kr. i naturaunderstöd. Antalet kommuner har alltså sedan föregående månad ökats med 4 och det totala understödsbeloppet stigit med över 160 000 kr. Under april månad hava ytterligare 14 kommuner upphört helt och hållet eller tillsvidare med utbetalande av understöd. Sålunda utgör antalet kommuner, som vid slutet av april månad utbetalar understöd, tillhoppa 85. En del kommuner, t. ex. Malmö, Lund, Landskrona, Hälsingborg, Göteborg m. fl., hava under större delen av månaden utdelat understöd endast till arbetslösa tobaksarbetare jämlikt kungl. kungörelsen den 10 april 1915. De anförda siffrorna måste fortfarande likasom hittills betraktas såsom preliminära.

Den skånska betodlingens arbetarfråga.

Med anledning av en framställning från Skånska lantmännens arbetsgivareförening till Kungl. Maj:t om tillstånd att för anskaffande av c:a 800 galiziska arbeterskor för sockerbetsodlingen i Skåne få utföra matvaror ur riket för de främmande arbetarnas proviantering under deras resa och karantänsvistelse i Tyskland, bereddes bl. a. statens arbetslöshetskommission tillfälle att däröver avgiva yttrande.

Socialstyrelsen hade redan tidigare igångsatt en undersökning angående användandet av utländska jordbruksarbetare i de södra delarna av landet till utrönande *dels* i vad mån galizisk och polsk arbetskraft redan vore engagerad för instundande arbetssäsong, *dels* hur stor arbetsstyrka jordbruket i ifrågavarande landsdelar behöver, *dels* och slutligen i vilken utsträckning det sålunda konstaterade behovet av arbetskraft skulle kunna tillgodoses genom svenska arbetare. För denna utredning hänvände sig socialstyrelsen till hushållningssällskapen i Malmöhus och Kristianstads län samt till Skånska lantmännens arbetsgivareförening. Därjämte inhämtades genom vissa arbetsförmedlingsanstalter uppgifter rörande det antal svenska arbetare, som för ändamålet kunde vara att påräkna.

Till sitt sammanträde rörande denna fråga den 19 sistlidne april hade statens arbetslöshetskommission för upplysningars meddelande inbjudit följande personer: såsom representanter för jordbrukarna, frih. Ch. F. Wrangel, v. ordf. i Skånska lantmännens arbetsgivareförening, riksdagsman C. F. Beckman, riksdagsman Ekerot, sekreterare i Kristianstads läns hushållningssällskap, bankdirektören Ola Persson, ordf. i Kristianstads och Bekingeläns arbetsgivareförening, ombudsman Wallenius, sekr. hos Svenska lantarbetsgivareföreningarnes fullmäktige; såsom representanter för lantarbetarna: riksdagsmännen S. Linders och G. Nilson i Kristianstad; såsom representanter för arbetsförmedlingsanstalter: föreståndarna Johansson, Hälsingborg, Skogh, Malmö, Lenander, Lund, Sundgren, Kristianstad.

Under överläggningen, som ägde rum under civilministerns ordförandeskap och i närvaro av chefen för socialstyrelsen, behandlades ingående frågan om sockerbetsodlingens i Skåne behov av arbetskraft och utsikterna att med uteslutande svenska arbetare tillgodose detta.

Med ledning av dessa överläggningar och socialstyrelsens nyssnämnda utredning avgav statens arbetslöshetskommission den 21 april sitt utlåtande. Kommissionen betonar till en början, att den jämlikt sitt uppdrag haft att bedöma frågan ur synpunkten av arbetslöshetens bekämpande och fortsätter:

»Under de senaste åren har vid 11 000 å 12 000 gårdar och småbruk i Skåne bedrivits socker- och foderbetsodling med en särskilt för detta ändamål anställd arbetsstyrka, som under tiden för betrensningen uppgått till 17 000 å 18 000 personer, huvudsakligen kvinnor och minderåriga av båda könen. Endast omkring 1 200 av dessa voro utländska arbetare, de flesta unga kvinnor från Galizien. Då sedan nästföregående sommar 400 sådana arbetare kvarstannat i landet, skulle deras antal, därest de ifrågasvarande 800 nu intagas, komma att i år uppgå till samma antal som år 1914. Enligt vad kommissionen inhämtat, är en stor del av dessa sistberörda arbetare avsedd för gårdar tillhörande Svenska sockerfabriksaktiebolaget.

Den synpunkt, som vid denna frågas bedömande omedelbart tränger sig fram, är den, huruvida det kan principiellt vara riktigt, att vid en tidpunkt, då på vissa områden väsentlig arbetslöshet råder inom landet, importera, om också i relativt mindre omfattning, arbetskraft från utlandet. Det torde vara självklart, att en import av främmande arbetskraft under nuvarande förhållanden icke bör ske, om ej verkligt nödvång föreligger.

Enligt kommissionens uppfattning föreligger icke ett sådant nödvång, vilket torde framgå av efterföljande kortfattade redogörelse för det aktuella läget inom den del av arbetsmarknaden, som här närmast kommer i betraktande.

Så vitt känt är, förekommer i allmänhet icke arbetslöshet inom lantbruket i landet, utan gör sig fortfarande i vissa trakter snarare brist på arbetskraft gällande. Otvivelaktigt har dock depressionen inom grenar av den industriella arbetsmarknaden verkat därhän, att denna brist numera väsentligt begränsats. Från arbetsförmedlingsförestandarna erhållna upplysningar giva också vid handen, att på sina håll inom skogsbygden i norra Skåne, Blekinge och södra Småland fortfarande finnes tillgänglig en del för betskötsel lämpad arbetskraft, men har det med hänsyn till ärendets brådskande beskaffenhet icke varit möjligt att därom införskaffa närmare uppgifter.

Rörande arbetslösheten bland stenindustriens arbetare har kommissionen vidare, i anledning av en till chefen för civildepartementet ingiven framställning från socialdemokratiska arbetargruppen i riksdagen, verkställt vissa undersökningar. Ehuru dessa ännu icke avslutats, kan likväl redan nu sägas, att mycket stora svårigheter möta för att bereda nyssnämnda arbetare tillräckliga arbetstillfällen. En väsentlig del av denna arbetarkår har rekryterats bland landsbygdens befolkning och är alltså icke främmande för jordbruksarbete. Arbetarna äro vana vid arbete i fria luften och i nedlutad ställning, vilket även betskötseln kräver. Då många av dem under åtskilliga månader gått arbetslösa eller kunnat erhålla endast starkt begränsad inkomst och deras arbetsutsikter inom det egna yrket lära bli ytterligare försämrade, kan det förväntas, att de skola vara villiga antaga annat arbete, som lämnar dem nödig utkomst. Från arbetsgivarrepresentanternas sida har med visst fog erinrats, att ifrågasvarande arbetare icke skulle lämpa sig för betskötsel, men lärer dock anledning finnas antaga, att en del yngre sådana skola kunna utväljas för ändamålet.

Kommissionen vill ytterligare framhålla, att inom tegelindustrien och andra grenar av byggnadsämnesindustri är att emotse en väsentlig produktionsbegränsning, som torde komma att medföra inskränkning av antalet arbetare. Härigenom uppkommer jämväl en tillgång på arbetskraft, som under normala förhållanden icke står till buds. Med

avseende å hithörande arbetare lärer gälla vad nyss anförts angående stenarbetare, nämligen att en del yngre, från jordbruket nyligen till industrien övergångna arbetare kunna komma till användning för betarbetet.

Om sålunda enligt kommissionens mening erforderlig tillgång å arbetskraft förefinnes, återstår det icke mindre viktiga spörsmålet att nu kunna överflytta densamma i betodlingens tjänst. Lösningen av denna fråga förutsätter uppenbarligen en intresserad medverkan såväl från arbetsgivarnas som arbetarnas sida. Arbetsgivarna böra genom lämpliga arbetsvillkor och på annat sätt underlätta den omnämnda överflyttningen, medan arbetarna å sin sida böra dels söka anpassa sig efter förhållanden, som möjligen för en del avvika från dem, vid vilka de varit vana, dels också vara villiga att finna sig i den begränsade inkomst, som till en början kan uppstå för dem, som äro ovana vid ifrågavarande arbete.

Vidare erfordras en effektiv förmedlande verksamhet av de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna i förening med Skånska lantmännens arbetsgivareförening, vartill bör knytas ett upplysningsarbete i syfte att för vederbörande arbetargrupper klargöra läget och arbetsförhållandena. Då härför torde erfordras särskilda medel, lærer tillgång härå böra beredas.

Under nu angivna förutsättningar synas goda utsikter föreligga för att kunna med inhemska arbetare ersätta de galizier, vilkas införskaffande ifrågasatts. Därest strävandena härför icke skulle röna framgång, riskerar man uppenbarligen, att enligt uppgift från arbetsgivarsidan en betareal av 2 500 tunnland icke skulle kunna utnyttjas för betodlingen. Denna i och för sig avsevärda areal är dock jämförelsevis mindre betydande i förhållande till den för Skåne beräknade hela arealen av 45 000 tunnland. En betydande del av den behöfliga arbetskraften skulle emellertid avses för sockerbruksbolagets gårdar, för vilka icke de svårigheter uppkomma, som härflyta av kontrakt med bolaget om viss betareal.

Ehuru full säkerhet icke finnes för att med lämplig arbetskraft ersätta hela den planerade importen av galiziska arbetare, föreligga i allt fall goda utsikter för att tillgodose behoven åtminstone för den enskilda odlare tillhöriga betarealen.

Under sådana förhållanden får kommissionen såsom sin uppfattning uttala, att den gjorda framställningen icke torde böra bifallas.»

Även statens livsmedelskommission avstyrkte framställningen. Kungl. Maj:ts beslut utföll i samma riktning. Då sålunda den framhållna bristen på arbetskraft för betodlingen vid vissa större gårdar i Skåne måste täckas genom inhemska arbetskraft, anordnades omedelbart samarbete i sådant syfte mellan vederbörande arbetsförmedlingsanstalter och Skånska lantmännens arbetsgivareförening. På denna väg torde sedermera behovet av arbetskraft i allt väsentligt blivit fyllt.

Arbetslösheten bland stenarbetarna.

Till behandling inom statens arbetslöshetskommission hade civilministern överlämnat en av socialdemokratiska riksdagsgruppens förtroenderåd gjord framställning om vidtagande snarast möjligt av lämpliga åtgärder för bispringande av stenindustriens arbetare, vilka, enligt vad däri framhållits, genom krisens verkningar kommit i ett synnerligen bekymmersamt läge. Med anledning därav har kommissionen avgivit följande utlåtande.

»Såsom i den gjorda framställningen erinrats, har stenindustrien under de senaste decennierna så hastigt utvecklats, att densamma numera med avseende å såväl produktionsvärde som arbetarantal intager ett framskjutet rum inom landets näringsliv. Enligt senaste officiella uppgifter, för år 1913, hade tillverkningen vid samtliga företag ett värde av i runt tal 23½ mill.¹ kronor, och sysselsattes vid densamma omkring 14 300 arbetare. Produktionens snabba tillväxt har icke så mycket betingats av den inhemska marknadens ökade behov som fastmer av en hastigt tilltagande export. Enligt tillgängliga uppgifter förbrukades nämligen endast omkring 22 % av de tillverkade produkterna inom landet. Exporten fördelade sig på olika främmande länder på följande sätt, nämligen 59 % till Tyskland, 9 % till resp. Danmark och Argentina, 4 å 6 % till resp. Frankrike, Nederländerna, Belgien och England o. s. v.

Med hänsyn till dessa avsättningsförhållanden är det utan vidare klart, att den nu pågående krisen måste hava alldeles särskilt störande inverkat på stenindustrien. Dess produkter äro till alldeles övervägande grad avsedda för en förbrukning, som under tryckta tider kan utan större olägenhet tillfälligtvis starkt begränsas eller helt indragas. Så har också givetvis till stor del skett i de krigförande länderna, vilka äro avnämare för den övervägande delen av produktionen. Härtill kommer emellertid, att rubbningar i kommunikationerna, frakternas fördyrande, kursförlusterna samt svårigheterna att på grund av moratoriebestämmelser bekomma betalning lägga i vissa fall oöverkomliga hinder i vägen för avsättning jämväl när hugade utländska köpare finnas. Såsom betecknande för läget må anföras, att exporten av granit o. dyl. stensorter under innevarande års första kvartal uppgått till endast 27½ % av värdet för motsvarande tid år 1914. Vad slutligen angår den inhemska marknaden, kan denna, på grund av bland annat depressionen inom husbyggnadsverksamheten, numera i mindre grad än vanligt giva stöd och avsättning för industrien.

Ehuru nu angivna omständigheter, vilka delvis framhållits i den föreliggande framställningen, synts giva stöd för den uppfattningen, att stenindustrien befunne sig i ett svårt läge, ansåg kommissionen emellertid nödigt att därom erhålla närmare utredning. På kommissionens begäran har sålunda socialstyrelsen genom förfrågningar hos alla stenindustrifirmor av någon betydelse i Kalmar, Gottlands, Kristianstads, Hallands samt Göteborgs och Bohus län inhämtat vissa upplysningar, varjämte å kommissionens vägnar några dess ledamöter hållit sammanträden i Karlskrona och Göteborg med representanter för stenindustriens arbetsgivare och arbetare samt länshjälpkommittéerna i Blekinge samt Göteborgs och Bohus län. Vid dessa undersökningar har framgått, att särskilt de större firmorna, som baserat sin verksamhet alldeles övervägande på avsättning i utlandet, allt sedan krisens utbrott fått vidkännas synnerligen stark avbräck i sin rörelse. Då de endast i mycket ringa grad kunnat avyttra och utföra sina produkter, hava lagren, oaktat begränsningar i tillverkningen, ökats så mycket, att de åtminstone i Bohus-

¹ Härav granit- o. dyl. industri omkring 19 mill. kronor.

län torde överstiga ett halvt års normal tillverkning. Liknande förhållanden hava, om ock i något mindre omfattning, konstaterats beträffande en mängd mindre företag. Några firmor tillkännagiva, att de nödgats helt nedlägga tillverkningen, andra att de under den närmaste framtiden måste vidtaga samma åtgärd; i allmänhet tyckes man bereda sig på att, därest icke avsevärd lättnad på lämpligt sätt erhålles, med ingången av juni månad företaga ytterligare inskränkningar i arbetet. Kommissionen anser sig kunna vitsorda, att firmorna i allmänhet synas hava på ett erkännansvärt sätt sökt, väsentligen med hänsyn till sina arbetares utkomst, vidmakthålla sin rörelse så långt möjligt är samt att endast berättigad omtanke om företagens bestånd varit bestämmande för hittills vidtagna och planerade driftinskränkningar.

Att dessa inskränkningar emellertid redan hårt drabbat arbetarna, ligger i sakens natur. Vid åtskilliga större och mindre företag har alltsedan nästlidne höst arbetet begränsats på sådant sätt, att gifta arbetare medgivits inarbeta en förtjänst per månad av 40—60 kronor, de ogifta 20—40 kronor. I de fall, då arbetare haft hemmavarande barn med egen anställning inom industrien, kunna de sammanlagda lönebeloppen för familjemedlemmarna uppgå till ett belopp, som tillförsäkrat dem nödtorftig utkomst. Även för dessa har emellertid den långvariga inknappningstiden givetvis medfört stora svårigheter. Än brydsammare har dock situationen varit för de arbetare, som under hela kristiden varit helt arbetslösa. Några fullständiga upplysningar om dem föreligga icke, men att döma av de i den gjorda framställningen meddelade uppgifterna rörande stenarbetareförbundets medlemmar har deras antal påtagligen varit betydande.

Den nyssberörda genom socialstyrelsens försorg verkställda utredningen har, beträffande frågan om arbetslöshetens omfattning vid tiden omkring den 1 maj, lämnat följande resultat.

		Nuvarande läge.				
		Redovisade firmor.	Arbetare.	Helt arbetande.	Delvis arbetande.	Arbets- lösa.
Kalmar	län . . .	10	440	169	136	135
Blekinge	» . . .	10	2 636	1 345	914	377
Kristianstads	» . . .	8	243	110	56	77
Hallands	» . . .	3	571	251	320	—
Göteborgs och Bohus	» . . .	12	2 819	959	1 510	350
Tillsammans		43	6 709	2 834	2 936	939

Hos de 43 firmor med sammanlagt 6 709 arbetare, för vilka uppgifter hittills inkommit, hade sålunda 2 834 arbetare eller 42 % fortfarande full sysselsättning, medan 2 936 eller 44 % hade begränsat arbete och 939 eller 14 % voro arbetslösa. Beträffande förhållandena inom industrien i dess helhet kunna givetvis icke dragas bestämda slutsatser, men under förutsättning att ställningen vore ungefär likartad vid övriga företag, skulle inom hela industrien de partiellt arbetandes antal uppgå till inemot 6 000 och de helt arbetslösas till 1 500 à 1 800. Starkast framträder arbetslösheten givetvis inom Blekinge och Bohuslän.

Vid bedömandet av stenarbetarnas läge torde böra uppmärksammas, att de i jämförelsevis stor utsträckning äro gifta samt att familjernas barnantal i regel är stort. Enligt en socialstatistisk undersökning,¹ avseende förhållandena inom granitindustrien i södra Sverige den 1 december 1909, voro nämligen bland 8 442 redovisade arbetare 5 047 eller 60 % gifta, och hade dessa ett sammanlagt barnantal av 18 604 eller närmare 4 barn per familj. Mer än en tredjedel av familjerna hade minst 4 barn, minst 6 barn hade mer än en femtedel av familjerna. Vid den summariska undersökning, som nu verkställts av socialstyrelsen, meddelades uppgifter om arbetarnas civilstånd från 34 firmor med tillhoppa 6 318 arbetare, av vilka 3 885 eller 61·5 % uppgåvos vara gifta. Det är tydligt, att den sålunda konstaterade starka giftermålsfrekvensen samt barnrikedomen bland stenarbetarna måste vara ägnade att försvåra deras ställning under nu inträdda förhållanden samt att göra frågan om deras bispringande än mer behjärtansvärd ur det allmännas synpunkt.

Å andra sidan föreligga vissa omständigheter, som torde hava i betydande mån bidragit till, att de helt eller delvis arbetslösa arbetarna kunnat om ock med stora umbäranden hittills draga sig fram, och vilka sammanhånga med industriens lokala förläggning. Då arbetsplatserna i regel äro förlagda till södra och västra Sveriges öar och kuster, där befolkningen tidigare varit mycket gles och tomtmarken ofta nästan värdelös, blev det vid industriens hastiga uppblomstring nödvändigt för arbetarna att i stor utsträckning själva sörja för bostäder. Vid den nyssnämnda undersökningen rörande förhållandena den 1 december 1909 befanns sålunda, att av 4 751 på landsbygden boende gifta personer med 23 097 familjemedlemmar 2 906 familjer (61·2 %) med 14 883 medlemmar bodde i egna hus, 1 391 (29·3 %) familjer med 5 921 medlemmar i annans hus samt 454 (9·5 %) familjer med 2 293 medlemmar i arbetsgivarnas hus. Socialstyrelsens nu verkställda summariska undersökning i samma ämne gav till resultat, att av 6 023 redovisade (gifta och ogifta) arbetare 2 014 eller 33·4 % hade egna hem. Uppmärksammas bör emellertid, att endast omkring 30 % av de vid undersökningen 1909 anträffade hemmen lågo på egen grund, de övriga 70 % på ofri grund. Där naturförhållandena så medgiva, har arbetaren därjämte icke sällan en mindre trädgårdstappa för potatisodling m. m., i vissa fall jord med avkastning, tillräcklig att föda en eller ett par kor. Det är klart, att de någorlunda betryggade bostadsförhållandena samt tillgången i viss utsträckning till en del egna jordbruksprodukter ökar arbetarnas motståndskraft under sådana tider som de nuvarande. Tillfälle till biförtjänster bjudes också i allmänhet genom tillgången till fiske. Icke så få synas under den gångna vintern hava genom att biträda yrkesfiskare förskaffat sig någon inkomst. Andra åter torde med egen mera primitiv fångstredskap hava i större eller mindre mån förskaffat sig fisk för egen förbrukning. Beträffande yngre ogifta arbetare uppgives, att somliga tagit värvning vid flottan samt att andra lämnat arbetsställena för att söka annan anställning, särskilt inom jordbruket. Blekinge läns

¹ På uppdrag av Västra Sveriges Gatstensindustriidkareförbund, verkställd av doktor Thor Andersson.

arbetsförmedling meddelar sålunda, att c:a 100 stenarbetare från Tjurkö och Sturkö antagit arbete hos betodlare på Öland och annorstädes i södra Kalmar län. I de från arbetsgivare inkomna, icke fullständiga uppgifterna meddelas att omkring 400 av de arbetslösa erhållit annat arbete, i regel på annan ort.

De nu anförda omständigheterna hava visserligen varit ägnade att något mildra verkningarna av inkomstminskningarna och arbetslösheten, men förändra dock icke i stort sett det intryck av svårt betryck, som i den föreliggande framställningen skildrats och jämväl vid de hållna överläggningarna i Göteborg och Karlskrona konstaterats.

Stenarbetarnas svåra läge har naturligen varit föremål för omsorg från de kommunala hjälpkommittéernas och andra lokala myndigheters sida. Åtskilliga kommuner i Blekinge och Bohuslän hava sålunda väsentligen för stenarbetarnas omhändertagande anordnat särskilda nödhjälpsarbeten, vanligen nyanläggningar eller förbättringar av vägar. I vissa fall äro därvid tillskott av medel lämnade från de anslag till arbetslöshetens bekämpande, som av vederbörande landsting nästlidne höst ställdes till förfogande.

Man hade kunnat förvänta, att den genom kungl. kungörelsen den 28 september 1914 anordnade och med statsmedel delvis bekostade understödsverksamheten för arbetslösa skulle kommit till användning för stenarbetarnas hjälpande i deras svåra läge. Enligt vad hjälpkommittéernas rapporter utvisa, har emellertid så skett endast i ringa mån. Vid kommissionens undersökningar har det visat sig, att just de kommuner, där arbetslösa stenarbetare förekomma i större antal, äga så ringa ekonomisk bärkraft, att de icke förmått åvägabringa de erforderliga medlen. I åtskilliga fall lära kommunens skattedragande medlemmar till 50 å 80 % utgöras av stenarbetare; när nu dessa till stor del äro arbetslösa eller fått sin arbetsinkomst väsentligt reducerad, blir de skattebetalandes antal så minskat och kommunens inkomster så nedsatta, att de endast med största svårighet eller ökad skuldsättning förmå bära de ordinarie kommunala utgifterna, än mindre mäktat åtaga sig en ny börda för understödsverksamhetens anordnande. För ändamålet synas ej heller några landstingsmedel hava, såsom i berörda kungörelse förutsattes kunna ske, ställts till sådana kommuners förfogande.

Den nu lämnade redogörelsen torde hava ådagalagt, att ett stort antal av stenindustriens arbetare redan råkat i ett svårt nödläge samt att ytterligare många av dem hotas av arbetslöshet eller åtminstone försämrade utkomstmöjligheter. Några utsikter lära ej heller förefinnas för att arbetsgivarna eller kommuner skola, därest krisen fortfar, kunna förmå förebygga de inträffade eller förestående svårigheterna eller avhjälpa dessas för arbetarna och deras familjer ödesdigra verkningar. Vid sådant förhållande finner arbetslöshetskommissionen i likhet med socialdemokratiska riksdagsgruppens förtroenderåd synnerligen önskvärt, att särskilda åtgärder må kunna vidtagas för att bereda hjälp åt stenindustriens arbetare. Vid övervägandet av olika tänkbara utvägar för nåendet av detta mål har kommissionen ansett sig böra främst undersöka, huruvida lämpliga medel finnas för att

lämna industrien sådant stöd, att densamma kan själv bereda sina arbetare utkomst. Det måste nämligen för denna vara ett önskemål att kunna bevara sin gamla arbetarstam, liksom också arbetarna äro bäst betjänta med att genom arbete inom eget yrke och på sina gamla platser få bevaras i sina vanliga arbetsförhållanden. Landets intresse kräver givetvis också, att icke alltför svåra rubbningar ske inom denna industri, som skapat liv och utkomstmöjligheter i fattiga trakter i landet och till stor fördel för landets handelsbalans nyttiggjort förut oanvända outtömliga naturtillgångar.

Socialdemokratiska riksdagsgruppens förtroenderåd har för sin del närmast förordat åtgärder från statens sida för att stimulera industrien till fortsatt verksamhet. Detta ansågs lämpligen kunna ske därigenom att kommunerna dels intresserades för igångsättande av sådana arbeten, som medföra förbrukning av stenindustriens produkter, dels ock genom tillhandahållande av lån mot billig ränta bereddes låtnader för sådana arbetens finansiering. Med avseende härå vill kommissionen erinra, att den inhemska konsumtionen i sin helhet är av jämförelsevis mindre betydelse för industrien, så att de ifrågasatta åtgärderna för dennas vidmakthållande eller ökande icke i större mån skulle påverka industrien och förbättra arbetarnas läge. I allt fall skulle staten näppeligen på denna väg erhålla nödiga garantier för sådana för stenarbetarna gagneliga resultat, att de kunde tillräckligt motivera anvisandet av betydande belopp av statsmedel. Att det emellertid även ur andra synpunkter vore önskvärt att påkalla kommunernas intresse för anordnandet och fullföljandet av arbetsföretag, vill kommissionen emellertid här framhålla.

Förtroenderådet har vidare ifrågasatt, huruvida icke staten genom att under nödig kontroll försträcka industrien kapital skulle kunna förmå företagen att, i större utsträckning än nu sker, arbeta på lager. Enligt kommissionens uppfattning måste emellertid åtskilliga betänkligheter möta mot vidtagandet av sådana åtgärder. Såsom redan visats, hava lagerbehållningarna, särskilt hos de större exportfirmorna med det största antalet arbetare, redan blivit så stora, att deras ytterligare ökning näppeligen kan anses tillrådligt ur allmänna ekonomiska synpunkter. Även inom ifrågavarande industri variera produkterna väsentligt efter olika avnämares behov, varför tillverkningen i viss mån måste avvägas med hänsyn härtill. Det är då icke utan vidare säkert, att företagen kunna efter krisens upphörande räkna med avsättning efter samma grunder som hittills. Måhända kunna förhållandena gestalta sig så, att det på åtskilliga håll i utlandet tidigare varnade strävandet att gynna det egna landets produktion av sten kommer att vinna ökad styrka, varigenom skulle blija följd, att för sådan marknad särskilt apterade varor bleve osäljbara. Då man ej heller med säkerhet kan räkna på en efter krisens slut starkt ökad avsättning i allmänhet, kunde en fortsatt ökning av lagren medföra den verkan, att i allt fall längre fram produktionen måste återhållas och arbetarna sålunda framgent försättas i trångmål. Klart är slutligen, att åvägbringandet av nödig kontroll över att lämnat statsunderstöd verkligen användes på ett sätt, som i fortsättningen tryggade utkomst åt arbetarna, måste stöta på synnerliga svårigheter. Kommissionen anser sig ock

böra påpeka, att den här ifrågasatta utvägen för industriens stödjande visserligen förordats av vissa företagare, men av andra betecknats såsom olämplig och icke ledande till målet.

Socialdemokratiska riksdagsgruppens förtroenderåd föreslog vidare, att för stenarbetarnas del en omläggning beträffande understödsverksamheten för de arbetslösa skulle ske på sådant sätt, att staten skulle vidkännas hela kostnaden därför samt att jämväl de partiellt arbetslösa skulle bli delaktiga av densamma. Såsom ovan anförts, delar arbetslöshetskommissionen den uppfattningen, att ifrågavarande understödsverksamhet icke lär komma till avsedd effektivitet inom åtskilliga kommuner, där arbetslöshet bland stenarbetarna skarpast framträder, därest dess anordnande blir beroende på allenast vederbörande kommuners förnöga att bestrida den del av kostnaden, som staten icke tillskjuter. Kommissionen vill emellertid fästa uppmärksamheten därå, att, närmast i anledning av cirkulärskrivelse från Herr Statsrådet, landstingen i de län, som här närmast äro i fråga, anvisat avsevärda belopp för arbetslöshetens bekämpande under sådana villkor, att dessa medel kunna stå till förfogande för att underlätta kommunernas delaktighet av understödsverksamheten. Då landstingen i allmänhet åsyftat att med dessa anslag särskilt bispringa kommuner med svag ekonomisk ställning, synes det vara anledning förvänta, att landstingsmedel skola ställas till de kommuners förfogande, där arbetslösheten bland stenarbetarna gör behovet av landstingens mellankomst mera framträdande. Det synes därför angeläget att fästa vederbörande länshjälpkommittéers uppmärksamhet på nu angivna förhållanden samt hemställa om deras medverkan för att landstingsmedel må tilldelas vissa kommuner för att närmast för stenarbetarnas del möjliggöra understödsverksamhet enligt kungl. kungörelsen den 28 september 1914.

I samband härmed torde böra framhållas, att frågan om meddelandet av sådant understöd till jämväl partiellt arbetslösa varit föremål för omsorgsfull prövning inom kommissionen redan vid utarbetandet av det förslag, som föranledde Kungl. Maj:ts och Riksdagens beslut i ämnet. Kommissionen fann emellertid därvid, att stora betänkligheter mötte för en sådan anordning samt att understödsverksamhetens karaktär av nödfallsutväg för alla de eventualiteter, som kunde hota under nu föreliggande situation, nödvändiggjorde dess begränsande till endast de helt arbetslösa. Att märka är ock, att även där verklig arbetslöshetsförsäkring finnes anordnad genom statens, kommuners eller organisationers försorg man hittills endast på några ställen och försöksvis låtit densamma omfatta sådana fall av partiell arbetslöshet, som här äro ifråga.

Vad slutligen angår det av socialdemokratiska riksdagsgruppens förtroenderåd påpekade förhållandet, att indrivning av stenarbetarnas oguldna skatter ägt rum genom utmätning av deras egna hem, har kommissionen sökt inhämta närmare upplysningar härom. Det har därvid konstaterats, att i Blekinge län sådant förfarande förekommit i 34 fall samt att i 8 av dessa utmätningen fullföljts genom de egna hemmens försäljande på exekutiv auktion, därvid de emellertid inköpts av anhöriga eller vänner till ägarna

och sålunda torde kunna för framtiden bevaras åt dem. I likhet med förtroenderådet finner kommissionen synnerligen beklagligt, om arbetarnas lofvärda strävan att skapa sig egna hem skulle under kristiden lida sådan oförskyld avbräck. Kommissionen har därför satt sig i förbindelse med Hennes Maj:t Drottningens centralkommitté, vilken ställt medel till förfogande av länshjälpkommittéerna i Blekinge och Bohuslän för att genom räntefria lån antingen till arbetarna bereda dem möjlighet erlagga sina skatter eller ock till vederbörande kommuner förskaffa arbetarna anstånd med deras utkrävande.

Om ock på sätt i det föregående berörts, kommissionen hoppas kunna föranleda väsentliga lättnader för stenarbetarna, lär emellertid för deras bispringande ytterligare omfattande åtgärder böra och kunna vidtagas. Dessa böra enligt kommissionens uppfattning gå ut på tillhandahållandet av nya arbetstillfällen av för dem lämplig beskaffenhet. Såsom sådana torde närmast böra ifrågakomma järnvägs-, väg- och hamnbyggnader samt jordbruks- och skogsodlingsföretag.

Vad först angår *järnvägsbyggnadsarbeten*, vill kommissionen — med ledning av uppgifter, som dels direkt inhämtats från järnvägsstyrelsen, dels lämnats i statsutskottets utlåtande n:o 73 vid innevarande riksdag, dels ock i övrigt stått till förfogande — meddela följande upplysningar. Vid dubbelspårbyggnaden Alingsås—Olskroken pågår arbetet med en arbetsstyrka, som den 1 nästlidne april uppgick till 535 man och den 1 nästkommande juli beräknas hava stigit till 600 man. Dubbelspårsanläggningen Norrköping—Mjölby har nyss påbörjats och sysselsatte den 1 april endast 90 man. Då emellertid utredningarna för byggnaden i dess helhet äro i det närmaste avslutade, kunna arbetena snart väsentligen utvidgas och beräknas den 1 juli komma att sysselsätta 230 man. Vid den nyss påbörjade dubbelspårsbyggnaden Rönninge—Igelsta var arbetarantalet den 1 april endast 10, men beräknas den 1 juli till 100 man. Även åtskilliga andra statsbanebyggnader befinna sig i sådant läge, att avsevärda utvidgningar av arbetet komma att ske under våren och försommaren. Vid samtliga under järnvägsstyrelsens ledning stående arbetsföretag beräknas sålunda arbetsstyrkan, som den 1 april uppgick till 2 645 man, komma att ökas till 4 075 eller med sammanlagt 1 430 man.

Bland enskilda bananläggningar märkes det sedan länge planerade Ostkustbanebygget, som i enlighet med riksdagens såsom villkor för statslån uppställda fordran om möjligt omedelbart skall påbörjas i så stor utsträckning lämpligen ske kan. Grundad utsikt lär också finnas för arbetets upptagande inom den närmaste framtiden i så stor skala, att redan under sommarens lopp 2 000 å 3 000 arbetare där skola vinna anställning. För bygandet av en bana Mellerud—Billingsfors—Arvika pågå för närvarande renstakning samt utarbetandet av detaljerade kostnadsberäkningar. Då ej heller frågan om statslån till företaget ännu kunnat avgöras, lära eventuella arbeten icke kunna påbörjas förrän till instundande höst; vid desamma skulle emellertid en betydande arbetsstyrka kunna vinna anställning.

I fråga om *vägbyggnadsarbeten* kan ett snart sagt obegränsat behov anses

föreligga. Då sådana emellertid väsentligen utföras medelst vederbörande ortseegna medel, ligger det i sakens natur, att desamma ur synpunkten att bereda arbetstillfällen måste närmast avvägas efter ortens intressen. Vad då särskilt angår de trakter av landet, där stenarbetare finnas arbetslösa i större antal, lider det intet tvivel, att sådana företag med fördel skulle kunna anordnas, därest medel därtill ävägbringas. Kommissionen vill med avseende härå erinra, att järnvägsstyrelsen förklarar sig anse synnerligen önskvärt, att en automobilväg Tanum—Göteborg med förgreningar till några andra platser snarast möjligt kunde komma till stånd.

Vid åtskilliga *fiskehamnsanläggningar* pågå arbetena, dock med jämförelsevis liten arbetsstyrka, som ej heller lär kunna väsentligt ökas. Ett större hamnarbete, som förr eller senare måste komma till utförande, är den ifrågasatta utvidgningen av Trälleborgs hamn. Förberedande utredningar med ritningar och kostnadsberäkningar torde vara långt framskridna, men lär föga utsikt förefinnas för besluts fattande i sådan tid, att arbetstillfällen kunna där beredas för de nu arbetslösa.

Inom *jorbruksarbetet* har sedan lång tid tillbaka mångenstädes verklig brist på arbetskraft gjort sig gällande. Den nu inträdda depressionen inom industrien och den därunder särskilt framträdande ovissheten i industriarbetarnas ställning hava otvivelaktigt verkat därhän, att den eljest vanliga strömningen av landsbygdens arbetare till industrien och städerna för tillfället i huvudsak avstannat samt att åtskilliga industriarbetare, som tidigare tillhört jordbruket och där ännu äga anknytningar, återvänt till detsamma. Allt fortfarande finns emellertid på sina håll plats för mera arbetskraft, i den mån denna lämpar sig för sådan anställning. Beträffande sockerbetsodlingen i Skåne, som detta år har att räkna med ett mindre antal galiziska arbetare än vanligt, lär särskilt föreligga ökat behov å inhemska arbetare. Enligt vad ovan anförts, har ett icke obetydligt antal stenarbetare från Blekinge redan vunnit anställning vid betodlingen i Kalmar län, och torde sålunda utsikt förefinnas att i viss utsträckning placera sådana arbetare jämväl i Skåne. De offentliga arbetsförmedlingsanstalterna i Blekinge, Skåne och Bohuslän hava ock sin uppmärksamhet fäst på frågan om stenarbetares anställande vid betodlingen och annat jordbruksarbete.

Skogsodlingsarbeten synas på grund av sin beskaffenhet mycket väl kunna lämpa sig för även arbetare, som icke förut sysslat med sådana. Enligt vad kommissionen erfarit, skulle skogsvårdsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län kunna bereda arbete med skogsplantering för 200 man under 6 veckors tid, därest medel därtill kunna beredas. Under samma förutsättning torde dylikt arbete kunna beredas även på andra håll.

Med avseende å utsikterna att kunna omedelbart igångsätta arbetsföretag av ovanberörda olika slag är till en början att märka, att för statsbaneanläggningarna och delvis Ostkustbanebygget erforderliga medel redan finnas disponibla. Samma förhållande äger rum även beträffande åtskilliga vägbyggnader. För en del sådana kunna enligt redan fastställda grunder bidrag av stadsmedel erhållas, och torde då icke kunna ifrågakomma att i vidare

mån medelst statens direkta stöd främja tillkomsten av desamma. Däremot lär det icke vara uteslutet, att genom vädjande till ifrågavarande kommuner och arbetsdirektioner samt genom medverkan av vederbörande kontrollerande myndighet påskynda arbetenas igångsättande och bedrivande.

Om flertalet av de angivna arbetsföretagen gäller emellertid, att erforderliga belopp för deras anordnande icke stå till förfogande samt att under nu rådande svårigheter att anskaffa medel sådana icke i tillräcklig mån torde kunna uppbringas, med mindre staten på lämpligt sätt lämnar sin medverkan eller uppmuntrar därtill. Till detta spörsmål vill kommissionen emellertid i det följande återkomma.

Det är emellertid icke utan vidare klart, att ifrågavarande arbetstillfällen skola komma till äsyftat gagn och bereda utkomst för de arbetslösa. Till en början bör märkas, att deras utnyttjande till förmån för närmast stenarbetare, men även byggnads- och grovarbetare m. fl., av vilka senare arbetargrupper ett stort antal likaledes drabbats av arbetslöshet, icke får ske på sådant sätt, att arbetare, vilka utbildats för och regelbundet pläga användas vid dylika arbeten, bliva utan anställning. Kommissionen tänker härvid närmast på väg- och vattenbyggnadsarbetarna m. fl., som äga berättigade anspråk på att icke på sitt eget område tillbakasättas för andra arbetslösa. Man måste därför utgå från den förutsättningen att till annat arbete överföra arbetslösa sten-, byggnads-, grov- m. fl. arbetare endast i den mån de närmast ifrågakommande arbetarnas intressen icke därigenom bliva lidande. Enligt kommissionens uppfattning lär emellertid någon sådan motsättning icke behöva uppkomma, då vad väg- och vattenbyggnadsarbetena angår dessa särskilt genom Ostkustbanebygget torde komma att taga en omfattning, som lämnar utrymme även för anställande av arbetare från andra yrkesområden.

Tillses måste även, att andra nödiga förutsättningar bliva uppfyllda. Det är sålunda oundgängligt, att vederbörande arbetsgivare beredvilligt begagna sig av den arbetskraft, varom här är fråga. Givetvis är det för arbetsgivarna bekvämare, angenämare och, vad kanske för dem väger tyngst, ekonomiskt fördelaktigare, att endast anlita på de resp. områdena redan skolad arbetskraft, än att använda ovan personal, som behöver någon tid till förvärvande av nödig arbetsfärdighet. Denna synpunkt bör dock i nuvarande läge icke få stå hindrande i vägen för anordnandet av särskilt företag av allmännyttig karaktär i så stor utsträckning som möjligt med syfte bland annat att minska arbetslösheten. Det må sålunda framhållas, att det under kristiden får anses påvila vederbörande företagare, att i sin mån bidra till det viktiga målets vinnande, även om därmed skulle vara förenade vissa olägenheter av nyss antydd beskaffenhet.

Från arbetarsidan kräves jämväl en intresserad medverkan. Antagandet av arbeten av ovan omförmålt slag skulle för stenarbetarna i de flesta fall föranleda avlägsnandet från hemmet och inträdandet i för desamma obekanta arbetsförhållanden. För att ej svårigheter skola uppstå erfordras en viss anpassningsförmåga från dessa arbetares sida. Vidare är att förutse, att

ovanan vid det nya arbetet medför minskad arbetsförtjänst, åtminstone till en början.

Vid de hållna sammanträdena i Göteborg och Karlskrona hava arbetarrepresentanterna förklarat sig anse, att stenarbetarna vore skyldiga antaga annat arbete jämväl utanför hemorten samt uttalat sin förvissning om, att de också härtill skulle finnas villiga. Stenhuggeriarbetareförbundets ombudsman utlovade ock ett upplysningsarbete i saken bland förbundets medlemmar.

För att de omnämnda arbetsföretagen skola lända till åsyftad verkan erfordras emellertid vidare, att vid anställandet av arbetare nödig hänsyn tages till arbetsmarknadens läge i allmänhet och arbetslösheten bland stenarbetare m. fl. i synnerhet. Om så icke sker, riskerar man nämligen att svårigheterna på sina håll kunna snarare ökas än minskas. Såsom erfarenheten nogsamst givit vid handen, har vid dylika arbetsföretag varit vanligt att i stor utsträckning mottaga sådana arbetare, som i den kringliggande trakten redan äga anställning. På detta sätt har särskilt jordbruket gått miste om en betydande del av sin arbetskraft, som genom de lockande utsikterna om högre kontant inkomst dragits över till väg- och vattenbyggnads-, husbyggnads- och grovarbetarnas mera ovissa ställning och kommit antalet av sådana arbetare att ökas utöver vad de normala behoven kräva. Att förekomma dylika för såväl det allmänna som arbetarna i längden skadliga verkningar av en oreglerad arbetaranskaffning bör under alla förhållanden anses angeläget och i nuvarande kristid med särskild omsorg beaktas. Vid ifrågavarande företag — i den mån de icke äro av rent lokal omfattning och art — böra sålunda i främsta rummet intagas arbetslösa arbetare inom vederbörande fack, från orten och annorstädes. Den arbetskraft, som därutöver lämpligen kan erhålla anställning, bör sedermera utväljas bland de sten-, byggnads- och grovarbetare, som därtill lämpa sig och hårdast drabbats av krisen ävensom påtagligen sakna utsikter till afkomst inom det egna yrket och å den egna orten. Bestämmelser i sådan riktning måste anses utgöra villkor för erhållande av statens särskilda understöd till dylika arbetsföretag.

En oundgänglig förutsättning för att den lediga arbetskraften skall kunna enligt nyss angivna grunder överflyttas till platser, där den kan användas, är emellertid, att arbetaranskaffningen sker genom eller i närmaste anslutning till de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna. Sådana förefinnas nu i alla trakter av landet och hava flerstädes vunnit sådan fasthet i organisationen och kontakt med arbetsmarknaden, att de var och en å sin ort kunna åstadkomma en ganska effektiv utjämning av tillgången och efterfrågan å arbetskraft. Under statens ledning och med dess stöd har även efterhand utvecklats ett betydelsefullt samarbete mellan anstalterna. Denna samverkan lär dock ännu icke vara så utvecklad, att den fullt motsvarar de anspråk, som under nuvarande läge erfordras. Särskilt med hänsyn till de svårigheter, som möta vid dirigerandet av arbetskraft i större skala från en ort eller ett yrke till annan trakt eller annat yrke, kräves en central,

praktiskt arbetande förmedlingsverksamhet, stödd på och sammanhållande de enskilda anstaltarnas lokala arbete. Denna centrala ledning skulle företrädesvis medverka genom att i de särskilda fallen närmare ordna samarbetet mellan ifrågakommande anstalter, underhandla med vederbörande företags ledning, undersöka inkvarterings- och bospisningsförhållanden samt i övrigt undanröja mötande hinder. Enligt arbetslöshetskommissionens mening bör sålunda den administrativa och kontrollerande ledning över den offentliga arbetsförmedlingen, som nu utövas av socialstyrelsen, åtminstone under kristiden, kompletteras med uppgifter av nyss angiven art.

Huru detta centrala förmedlingsarbete skall organiseras, torde det icke tillkomma arbetslöshetskommissionen att närmare angiva, utan torde det böra ankomma på socialstyrelsen att härutinnan lämna vidare utredning. Kommissionen anser sig dock böra påpeka, att fyllandet av ifrågavarande uppgifter lär komma att ställa stora krav på vederbörande personals kännedom om arbetsförhållandena och praktiska duglighet. De erforderliga arbetskrafterna synas emellertid, enligt en preliminär beräkning, kunna erhållas för en månatlig kostnad icke överstigande 700 kronor.

Det har redan erinrats, att anordnandet i större antal av arbetsföretag, lämpade för arbetslösa stenarbetare och andra, lär komma att bli väsentligen beroende på den ekonomiska medverkan, som från statens sida kan lämnas. Kommissionen är fullt medveten om de betänkligheter av mångahanda slag, som måste resa sig mot att, om ock endast för tillfället, i större utsträckning än hittills, taga statens finansiella resurser i anspråk för ifrågavarande ändamål. Det är också endast under uttryckligt betonande av, att det nuvarande läget kräver tillgripandet av nödfallsutvägar, som kommissionen vill ifrågasätta åtgärder i sådant syfte.

Efter övervägande av olika former för en sådan statens ekonomiska medverkan har kommissionen för sin del funnit denna lämpligast kunna ordnas genom lämnande av visst tillskott till arbetsföretag, beräknat efter antalet förut arbetslösa arbetare, som sysselsättas vid detsamma. Redan denna form för understödets beräkning pekar på det ändamål, man vill vinna, och garanterar bäst, att resultatet står i direkt proportion till kostnaderna. Under förutsättning att medel anvisas endast till företag, som på grund av sin natur kunna i mån av behov och tillgångar forceras eller fördröjas, möter ej heller hinder för att avveckla en sådan statens understödsverksamhet, så snart förhållandena å arbetsmarknaden ej längre nödvändiggöra densamma. Härigenom böra statens kostnader kunna hållas inom måttliga gränser, utan att anordningens betydelse för arbetslöshetens bekämpande därav förringas. Då slutligen understödet skulle utgå i direkt proportion till antalet omhändertagna arbetslösa, och därmed statens utgifter för understöd enligt kungörelsen den 28 september 1914 bli begränsade, lär statens verkliga kostnad icke bli sådan, att ur denna synpunkt några större farhågor behöva möta.

Med avseende härå må ytterligare framhållas, att kommissionen givetvis icke ansett någon *rätt* till erhållande av tillskott böra konstitueras. Utdelandet av sådana bör nämligen ankomma på prövning i varje fall av vederbö-

rande företags karaktär av nödhjälpsarbete samt av dess lämplighet ur olika synpunkter för ifrågavarande ändamål. Kommissionen har sålunda tänkt sig, att detta understödsväsen skulle erhålla väsentligen samma principiella läggning, som genom kungl. kungörelsen den 10 april 1915 bestämts i fråga om understöd till allmännyttiga företag för arbetslösa tobaksarbetare. Det synes emellertid nödvändigt att till centralt organ förlägga prövningen av inkommande ansökningar rörande tillskott till företag. Detta torde vara påkallat ej blott av behörig hänsyn till kostnaderna utan ock på grund av vikten av att i detta fall, då en mängd företag av olika slag kunna ifrågakomma, tillämpa vissa enhetliga principer och mot varandra avväga behoven i olika delar av landet.

Med avseende å storleken av det belopp per arbetare, som må kunna högst anvisas, ansluter sig kommissionen till vad härom stadgats i nyssnämnda kungörelse den 10 april 1915. Kommissionen vill sålunda förorda, att till företag av ifrågavarande art må kunna lämnas ett tillskott, beräknat efter högst 80 öre per dag och arbetare, som vid anställandet varit arbetslös.

Beträffande kostnadsfrågan har kommissionen redan erinrat, att genom tillkomsten av sådana företag understödsverksamheten för de arbetslösa enligt kungörelsen den 28 september 1914 bör bliva lättad. Denna omständighet liksom anordningens allmänna karaktär göra det enligt kommissionens mening naturligt, att erforderliga medel med Riksdagens medgivande anvisas på det anslag av 5 millioner kronor, som vid senaste riksdag ställts till förfogande för understödjandet av arbetslösa. Då av detta belopp intill den 1 innevarande månad högst 450 000 kronor torde hava tagits i anspråk och understödsverksamheten under vårens lopp flerstädes begränsas eller indrages, synes en på nu föreslaget sätt vidgad användning av anslaget icke behöva väcka farhågor för dess tillräcklighet att möta de anspråk, som under den närmare framtiden kunna ställas på detsamma.

Under återopande av vad sålunda anförts, får arbetslöshetskommissionen, som i detta ärende samrätt med chefen för socialstyrelsen, härmed hemställa, att Herr Statsrådet ville

dels medverka till anordnandet i större omfattning av sådana arbetsföretag för sysselsättande av arbetslösa stenarbetare och andra, som i det föregående angivits,

dels föranstalta därom, att vid arbetsföretag av offentlig karaktär anställandet av arbetare sker efter sådana grunder, att arbetslöshet så vitt möjligt därigenom förebygges, samt att statens och kommunens myndigheter i den utsträckning ske kan anlita den offentliga arbetsförmedlingen vid anställande av arbetskraft,

dels vidtaga erforderliga åtgärder för socialstyrelsens utrustande med arbetskrafter för en praktisk central ledning av arbetsförmedlingen med särskild hänsyn till arbetslösas placering vid större offentliga arbetsföretag,

dels ock utverka Kungl. Maj:ts och Riksdagens medgivande därtill, att, i den omfattning Kungl. Maj:t kan finna lämpligt, det till understödjande av arbetslösa arbetare anvisade anslaget å 5 millioner kronor må i enlighet med

ovan angivna grunder användas jämväl till understöd åt vissa arbetsföretag, huvudsakligen sådana av offentlig karaktär, som anordnas och bedrivs med särskild hänsyn till arbetslöshetens bekämpande såväl på här ifrågavarande som andra arbetsområden,

dels anmoda länshjälpkommittéerna i de län, där större arbetslöshet inom vissa kommuner uppkommit, att söka med medel, som stå till förfogande, bispringa dem av dessa kommuner, som äro i särskilt behov av stöd, så att de må kunna i erforderlig utsträckning anordna understödsverksamhet enligt kungörelsen den 28 september 1914.»

I infordrat utlåtande har socialstyrelsen tillstyrkt de av arbetslöshetskommissionen förordade åtgärderna för de arbetslösa stenarbetarnas bispringande.

2. Statens livsmedelskommission.

Spannmålsinköp.

I skrivelse den 18 febr. 1915 anmälde Statens livsmedelskommission till Kungl. Maj:t, att kommissionen vid nämnda tid i det närmaste verkställt de åt kommissionen, jämlikt nådigt bemyndigande den 1 december 1914, anförtrodda inköp av 60 000 ton brödsäd för statens räkning. Då emellertid med införandet av denna kvantitet spannmål till landet dettas behov av utländsk brödsäd intill tiden för nästa års skörd icke kunde anses säkerställt och det i varje fall syntes kommissionen synnerligen nödvändigt, att importen av brödsäd till Sverige icke måtte avbrytas — de förnämsta spannmålsimportörerna i riket, nämligen de större kvarnarna, hade i skrivelse till kommissionen förklarat sig icke kunna under den närmaste tiden för sin del verkställa någon som helst import av denna art — hemställde kommissionen hos Kungl. Maj:t om bemyndigande för kommissionen att för statens räkning verkställa ytterligare inköp av brödsäd i utlandet, ett bemyndigande, som borde tillse vidare avse en kvantitet av 30 000 ton.

Det sålunda begärda bemyndigandet meddelades kommissionen genom nådigt beslut den 19 febr.

I mitten av april hade kommissionen i det närmaste verkställt inköp av hela den kvantitet om 90 000 ton brödsäd, som kommissionen då erhållit Kungl. Maj:ts uppdrag att till riket importera. I skrivelse den 15 april lämnade kommissionen meddelande till Kungl. Maj:t härom. I anslutning härtill anförde kommissionen därvid följande:

»Utan att nu uttala sig om huruvida genom de sålunda fullbordade inköpen landets behov av brödsäd intill tiden för nästa skörd kan beräknas fyllt, en beräkning, som förutsätter kännedom om bland annat tvenne synnerligen ovissa faktorer, nämligen dels storleken av de vid innevarande konsumtionsårs början i landet tillgängliga spannmålsförråd, dels ock den utsträckning, i vilken de vid sista skörden erhållna inhemska kvantiteter brödsäd komma att under året tillföras den allmänna marknaden, måste likväl

enligt kommissionens förmenande nödig försiktighet bjuda att icke nu låta importen av utländsk brödsäd avstanna. Genom en dylik stagnation, vilken säkerligen skulle inträda, därest denna utförsel icke genom kommissionens försorg fortsattes — den enskilda företagsamheten torde, enligt vad kommissionen inhämtat, tillsvidare alltfjämt icke kunna påräknas för fyllande av denna uppgift — skulle lätt kunna vållas, att vårt land vid en viss tidpunkt på grund av en försämring i det utrikespolitiska läget eller såsom en följd allenast av ökade svårigheter att upprätthålla transporten västerifrån komme att bli utan erforderlig tillgång på brödsäd. I varje fall bör dessutom undvikas, att de inom landet tillgängliga förråd på grund av en upphörd tillförsel utifrån bli före nästa skörd helt och hållet uttömda. Det synes i sådant sammanhang och böra framhållas, att även under fullt normala tider importen särskilt av vete plägar så anordnas, att under våren inköp verkställas för att täcka det behov av utländsk säd, som uppstår samtidigt med att den nya inhemska veteskörden på hösten föres ut i marknaden och då för sin förmalning till för bakning fullgott mjöl oundgängligen kräver tillsats av utländskt vete.»

Av hänsyn till här anförda omständigheter och framför allt på grund därav, att det allmännas åtgöranden på detta livsmedelspolitikens måhända viktigaste område under nuvarande förhållanden i främsta rummet syntes böra bäras av nödigt förutseende och den kloka omsorgen om att även för det kommande konsumtionsåret söka på förhand skapa den största möjliga trygghet till skydd för alla eventualiteter, hemställde kommissionen om nådigt bemyndigande att få utan avbrott fortsätta med verkställandet av inköp av utländsk brödsäd för statens räkning och borde detta bemyndigande tillsvidare avse inköp av ytterligare 60 000 ton.

Genom nådigt beslut den 16 april erhöll kommissionen det sålunda begärda bemyndigandet att inköpa ytterligare högst 60 000 ton brödsäd i utlandet.

Mjöl- och spannmålspris.

Januariavtalet. Enligt i januari träffad överenskommelse bestämdes, att priset å kvarnarnas produkter från och med den 1 februari tillsvidare, åtminstone intill den 1 april 1915, skulle bli: för vetemjöl (s. k. bagerimjöl) kr. 32·50, för 85 % rågmjöl kr. 30·50, för sammalet rågmjöl kr. 27·75 å kr. 28·75, allt per 100 kg. vid kvarnarna. Dessa priser gällde under förutsättning, att staten av importerat vete tillhandahölle kvarnarna 30 000 ton till pris i kvarnhamn av kr. 25·25 per 100 kg.

Marsavtalet. Till vinnande av överenskommelse rörande mjölprisen efter den 1 april ingav kvarnföreningen till livsmedelskommissionen den 12 mars en skrivelse, enligt vilken föreningen förklarade sig villig förlänga överenskommelsen i vad den avsåge pris å vetemjöl till den 15 april 1915, med skyldighet för kvarnarna att intill nämnda dag hava till det fastställda priset försålt minst så mycket mjöl, som svarade mot kvarnarnas den 12 mars inneliggande lager av vete och vetemjöl (med undantag för de smärre inneliggande kvantiteter vete, som påfordrades för inblandning vid förmalning av det senare inkommande utländska vetet) jämte vad kvarnarna inköpt av

livsmedelskommissionen till ett pris av kr. 25.25, dock under förutsättning att kommissionen ej påkallade ytterligare förlängning av gällande avtal. Detta förslag godkändes icke av kommissionen, som i stället anmodade kvarnföreningen att inkomma med nytt förslag till överenskommelse.

I detta förslag, som avgavs den 23 mars, förklarade sig föreningen villig att förlänga överenskommelsen på det sätt, att kvarnföreningen förband sig att från ingången av april månad tillämpa ett pris av kr. 36.50 (motsvarande dåvarande kr. 32.50) per 100 kg. vetemjöl, med skyldighet för kvarnföreningen att bibehålla detta pris intill den 1 maj och i mån av tillgång till nämnda dag sälja så mycket, som svarade mot kvarnarnas kunders normala förbrukning intill den 15 maj. I sammanhang härmed förutsattes, att livsmedelskommissionen, därest oförutsedda hinder för importen icke inträdde, tillhandahölle kvarnföreningens ledamöter, att emellan dem efter förut överenskomna grunder fördelas, 15 000 ton importerat vete, god och sund vara, ej rysk, fritt levererat före den 15 maj i resp. kvarnhamnar till pris av kr. 31 per 100 kg. Kunde båt vid nämnda tid ej erhållas till viss kvarnhamn, skulle kvarnarna förbinda sig att gemensamt bestrida kostnaderna för frakt från den kvarnhamn, där varan levererats.

Livsmedelskommissionen överlämnade i skrivelse den 23 mars förenämnda förslag till chefen för jordbruksdepartementet och yttrade för egen del, att kommissionen — som icke funnit sig böra påyrka, att priset å rågmjöl vidare i denna ordning reglerades, enär dels staten icke genom egen import vore i tillfälle att då tillhandahålla råg, dels ock här ifrågavarande kvarnar endast producerade en mindre del av det i landet saluförda rågmjölet — för sin del ansåge, att den i skrivelsen avsedda överenskommelsen borde kunna godkännas. Under denna förutsättning anhöll kommissionen samtidigt om nådigt bemyndigande att till pris av kr. 31 per 100 kg. få tillhandahålla kvarnarna vete i överensstämmelse med kvarnföreningens berörda förslag.

Genom nådigt beslut den 30 mars bemyndigades kommissionen att i enlighet med sitt förslag till pris av kr. 31 per 100 kg. tillhandahålla de till kvarnföreningen anslutna kvarnar vete i överensstämmelse med kvarnföreningens här åberopade skrivelse den 23 mars.

Aprilavtalet. I mitten av april inleddes mellan kommissionen och kvarnföreningen nya underhandlingar för träffande av överenskommelse rörande mjölpriset efter maj månads ingång. Härvid framlade kvarnföreningen sitt förslag i följande den 24 april dagtecknade skrivelse.

»Sedan Statens livsmedelskommission ifrågasatt förlängning av den mellan regeringen och kvarnföreningen träffade överenskommelsen, så vitt avser priset å mjöl, förklarar sig föreningen villig att förlänga överenskommelsen på det sätt, att kvarnföreningen förbinder sig att bibehålla nu gällande pris av kr. 36.50 per 100 kg. vetemjöl, s. k. bagerimjöl, med skyldighet för kvarnföreningen att bibehålla detta pris intill den 1 nästa juli och i mån av tillgång till nämnda dag sälja så mycket, som svarar mot kvarnarnas kunders normala förbrukning intill den 15 nästa juli, ävensom i sammanhang härmed att tillämpa högst två kronor högre pris för s. k. kärnmjöl eller patentmjöl och minst två kronor lägre pris för flormjöl samt att i mån av efterfrågan tillhandahålla

hålla sammanlagt minst lika mycket av bagerimjöl och flormjöl tillhopa som av kärnmjöl.

Förutsättningen för denna kvarnföreningens förbindelse är, att livsmedelskommissionen, därest oförutsedda hinder för importen ej inträder, tillhandahåller kvarnföreningens ledamöter, att emellan dem efter förut överenskomna grunder fördelas, 25 000 ton importerat vete, god och sund vara, fritt levererat före den 1 juli 1915 i respektive kvarnhamnar till pris av kronor 27.50 per 100 kg., vilken kvantitet kvarnarna förbinda sig att till nämnda pris emottaga.

Av ovan angivna vetemängd får högst (10 000) tiotusen ton utgöras av rysk vara med leverans minst hälften i maj till varje kvarn samt till något reducerat pris med hänsyn till smutsprocent och vattenhalt, och skall av det för varje kvarn avsedda vetet minst en tredjedel utgöras av märkena »Manitoba II», »Hardwinter II» eller »Redwinter II». Kommissionen äger rättighet att leverera jämväl amerikanskt vete av märket »Manitoba I» mot en prisförhöjning av 50 öre per 100 kg.

Därest priset på det vete, som livsmedelskommissionen tillhandahåller kvarnarna, skulle sättas högre än kr. 27.50, stiger mjölpriset med kr. 1.45 per 100 kg. för varje krona som spannmålen stiger, t. ex. vete kr. 29.50, mjöl kr. 39.40 per 100 kg.

Beträffande rågmjöl åtager sig kvarnföreningen att begränsa priset för 90 % rågsikt till kr. 33:- per 100 kg. och för sammalet rågmjöl, utan tillblandning av andra mjölprodukter, till kr. 31:- per 100 kg. med skyldighet för kvarnföreningen att hålla dessa pris intill den 1 nästa juni och i mån av tillgång till nämnda dag sälja så mycket, som svarar mot kvarnarnas kunders normala förbrukning intill den 15 nästa uni. Rågmjöl till pris av högst kr. 31:- förbinda sig kvarnarna tillhandahålla i mån av tillgång å råg. Malmö stora valskvarn har likväl anmält, att kvarnen icke är i tillfälle att leverera sammalet rågmjöl.

Därest Statens livsmedelskommission senast den 20 nästa maj kan erbjuda kvarnföreningens ledamöter råg till lägre pris än kr. 27.75, efter vilket ovannämnda rågmjölpris kalkylerats, att levereras före den 15 därpå följande juni, förplikta sig kvarnföreningens ledamöter för tiden efter juni månads ingång intill den 15 juli att i mån av tillgång å råg sälja och leverera rågmjöl till en mot den av staten erhållna rågkvantiteten svarande mängd och därvid fastställa priset å rågsikt och sammalet rågmjöl efter de nu uppgjorda och avlämnade kalkyler med den ändring allenast, som av det lägre priset å rågen föranledes.»

Med inlämnande av detta förslag avgav kommissionen i skrivelse den 26 april till chefen för jordbruksdepartementet följande yttrande.

»För vinnande av ny överenskommelse med de till kvarnföreningen hörande kvarnar rörande pris å vete- och rågmjöl efter nu gällande överenskommelses utgång ha representanter för kvarnföreningen, efter anmodan av Statens livsmedelskommission, till kommissionen inkommit med det förslag till avtal, som här bifogas.

I vad detta förslag avser beräkningen av priset å det till leverans av staten ifrågasatta vete, vill kommissionen uttala, att denna icke torde böra godkännas, med mindre i det nya avtalet liksom i nu gällande överenskommelse föreskrives, att därest fartyg under den i förslaget för veteleveransens verkställande ifrågasatta tid icke kan erhållas till viss kvarnhamn, kvarnarna måtte förbinda sig att gemensamt bestrida kostnaden för frakt från den kvarnhamn, där varan levererats.»

Kommissionens ledamöter Fryxell och Elmquist ha ansett sig böra i övriga hänseenden förorda förslaget och hava i sådant hänseende anfört:

»Visserligen kunna vägande principiella betänkligheter anföras mot att staten frivilligt påtager sig en så avsevärd förlust, som här är fråga om. Men då å andra sidan en högst avsevärd prisförhöjning nu icke kan undvikas, med mindre staten tillhandahåller kvarnarna det importerade vetet till lägre pris än självkostnadspris och ett undvikande av prisförhöjning under ytterligare två månader innefattar så betydande

fördelar, anse vi oss böra låta våra betänkligheter falla och sålunda förorda, att staten ikläder sig den förlust, som är en förutsättning för den föreslagna uppgörelsen.»

Elmquist har, vad det föreslagna rågmjölspriiset beträffar, dock velat framhålla, att han för sin del helst skulle sett, att genom fastställande av ett officiellt maximipris å inhemsk råg och rågens framtvingande i marknaden ett lägre pris å rågmjöl kunnat erhållas.

Ordföranden greve Hamilton samt kommissionens ledamot Flach anförde följande:

»Då ett försäljningspris för vete å 27.50 kr. per 100 kg. skulle tillskynda statsverket en avsevärd förlust, men läget i landet för närvarande enligt vårt förmenande ingalunda är sådant, att det påkallar en dylik uppoffring från statens sida, vilken uppoffring för övrigt skulle komma icke allenast de obemedlade till godo, tillstyrka vi den av kvarnföreningen ifrågasatta överenskommelsen endast under förutsättning, att priset å det vete, som nu skall överlätas på kvarnarna, sättes till 29.50 kr. per 100 kg., varigenom förlust för statsverket torde undvikas. Mjölpriset får i så fall i motsvarande grad ökas.»

Genom nådigt beslut den 27 april bemyndigade Kungl. Maj:t kommissionen, dels att med kvarnföreningen träffa överenskommelse rörande pris å vete- och rågmjöl för de tider och enligt de grunder, det av föreningen ingivna förslagsavtalet innehöll, dock under förutsättning, att de till kvarnföreningen anslutna kvarnarna förbunde sig att, därest fartyg under den i förslagsavtalet för veteleveranser ifrågasatta tid icke kunde erhållas till viss kvarnhamn, gemensamt bestrida kostnader intill ett belopp av åttatusen kronor för frakt från den kvarnhamn, där varan levererats, dels ock att i enlighet med samma överenskommelse till kvarnföreningen leverera vete efter ett grundpris av 27.50 kr. för 100 kg. Tillika anbefalldes kommissionen att i god tid före den 20 maj till Kungl. Maj:t inkomma med de förslag, vartill sista punkten i sagda överenskommelse kunde föranleda.

En översikt av de under år 1915 mellan regeringen eller kommissionen och kvarnföreningen träffade prisavtalens huvudbestämmelser avser nedanstående tablå att giva.

Avtalets giltighetstid.	Avtalade pris (kr. per 100 kg.).			Av staten försålt vete.	
	Vetemjöl (s. k. bagerimjöl).	Rågsikt.	Rågmjöl, sammalet.	Kvantitet ton.	Pris kr. per 100 kg.
1/2—1/4 1915	32.50	30.50 (85 %)	27.75—28.75	30 000	25.25
1/4—1/6 »	36.50	—	—	15 000	31.00
1/6—1/7 »	36.50	33.00 (90 %)	31.00	25 000	27.50

Rågköp och rågpris. Med anledning av sist anförda punkt i Kungl. Maj:ts nyssnämnda beslut anhöll kommissionen, som anmälde, att den vid nämnda tidpunkt avslutat inköp af omkr. 9 000 ton råg för leverans i Sverige under maj och juni månader, om bemyndigande att försälja dessa rågpartier till ett pris av kr. 28 för råg, som levererades under maj månad, och kr. 25.50 för de partier, som levererades under juni månad, allt per 100 kg. cif svenska

hamnar. Samtidigt anhöll kommissionen om bemyndigande att, i mån av tillgång, tillhandahålla övriga köpare av råg inom landet denna vara på samma villkor, som gällde för de till kvarnföreningen anslutna kvarnar.

Denna begäran bifölls av Kungl. Maj:t den 4 maj på sådant sätt, att priset på råg, som levererades under maj månad, skulle sättas till högst kr. 28 och å råg, som levererades under juni månad, till lägst kr. 25⁵⁰, allt per 100 kg. cif svenska hamnar.

Tidigare hade kommissionen, efter därom framställd begäran, genom beslut den 20 april erhållit bemyndigande, dels att försälja en kvantitet om 10 800 ton råg, som av kommissionens inköpsutskott blivit inköpt och rörande vars försäljning avtal av utskottet under hand träffats med vissa kvarnar, dels ock att i eget namn, men för köparens risk och räkning, kommissionsvis förmedla inköp av utländsk råg för köpare inom landet, varvid kommissionen skulle äga tillgodogöra sig en förmedlingsavgift, vars storlek av kommissionen skulle bestämmas. Dylika kommissionsaffärers avslutande finge likväl icke i något avseende inverka hindrande eller fördyrande på de för statens räkning genom kommissionen verkställda spannmålsinköp.

Veteförsäljning till kvarnar utom kvarnföreningen. Vid tiden för den sista mjölprisöverenskommelsens avslutande gjorde åtskilliga kvarnar, vilka icke tillhörde kvarnföreningen, hos kommissionen hemställan om leverans av vete på samma villkor som de, vilka föreskrivits för kvarnföreningens ledamöter. Kommissionen fann skäligt, att dylik försäljning i mån av tillgång måtte ske, och anmälde detta för Kungl. Maj:t i skrivelse den 30 april. Likväl ansåg kommissionen att härvid borde tillses, att nämnda kvarnar icke genom en dylik leverans av vete komme i gynnsammare ställning än de till kvarnföreningen hörande kvarnar, vilka jämlikt tidigare beslut förpliktats att från kommissionen mottaga 15 000 ton vete till pris av kr. 31 per 100 kg., medan den kvantitet, som de senast förbundit sig att övertaga, uppgick till 25 000 ton. Ett medgivande för utomstående företag att erhålla av det billigare vetet borde sålunda förbindas med en samtidig förpliktelse för dem att jämväl mottaga av det dyrare vetet i samma proportion — 3 till 5 — som kommit att gälla för kvarnföreningens kvarnar. Med anledning härav anhöll kommissionen om bemyndigande att till utomstående kvarnföretag få leverera sammanlagt högst 10 000 ton vete, varav $\frac{2}{3}$ till pris av kr. 31 och $\frac{1}{3}$ till pris av kr. 27⁵⁰, allt per 100 kg. och i övrigt på samma villkor och under samma förutsättningar beträffande mjölpriset, som gällde för de till kvarnföreningen hörande kvarnar.

Denna framställning bifölls av Kungl. Maj:t den 4 maj.

Brödpris.

Sedan representanter för Sveriges bageriidkareförening den 21 april varit samlade till möte i Stockholm, gjorde dessa å föreningens vägnar vid sammanträde inför jordbruksministern och Statens livsmedelskommission följande utfästelse:

»Sveriges bageriidkareförening förbinder sig, med hänsyn till de nuvarande tiderna, att efter förmåga verka för att i bageriernas huvudbutiker, vid sidan av övriga brödsorter, tillhandahållas ett bröd i typer om $\frac{1}{2}$ och 1 kg:s vikt till ungefärligt självkostnadspris och sålunda växlande för olika orter, dock ej å någon ort till *högre* pris än 22 öre för $\frac{1}{2}$ kg. och 42 öre för 1 kg. under förutsättning av nuvarande råvarupriser samt med följande sammansättning: under alla förhållanden minst 50 % vete-mjöl, samt återstoden antingen uteslutande rågmjöl eller, jämte rågmjöl, potatismjöl, det sistnämnda dock icke i större proportion än 25 % av hela mjölblandningen; sirap kommer till användning efter ortens sed.

Förbindelsen gäller de flesta städer i de delar av landet, där ankarstock icke allmänt användes till hushållsbröd.»

Det särskilda bröd, om vars sammansättning och pris Statens livsmedelskommission sålunda träffat överenskommelse med Sveriges bageriidkareförening, föres, enligt senare uppgifter, numera i handeln i följande städer, nämligen: Stockholm, Göteborg, Norrköping, Örebro, Uppsala, Västerås, Eskilstuna, Gävle, Sundsvall och Härnösand, samt betingar i Eskilstuna och Norrköping ett pris av 40 öre per kg. och 21 öre per $\frac{1}{2}$ kg. samt i alla övriga nämnda städer resp. 42 och 22 öre. Sannolikt tillverkas ifrågavarande brödslag emellertid även å andra orter, ehuru därom underrättelse icke ingått till livsmedelskommissionen.

Maximipris.

Spannmål och mjöl. I skrivelse den 29 januari anmodade chefen för jordbruksdepartementet Statens livsmedelskommission att inkomma med förslag till maximipris å spannmål och mjöl samt vad därmed sammanhänge, dock att sådana sifferuppgifter, som väsentligen berodde av rådande och växling underkastade förhållanden, icke erfordrades.

I anledning härav överlämnade kommissionen i skrivelse den 23 februari, utan att därvid överhuvud upptaga några sifferuppgifter, följande

Förslag

till nådig förordning om lägsta försäljningspris å vete eller råg samt därav framställt mjöl eller kli.

1 §.

Ej må någon vid försäljning av vete eller råg betinga sig mera än ett pris beräknat

för vete efter	kronor för 100 kg. och
» råg »	» » » »

Vad sålunda stadgas skall dock ej äga tillämpning å vara, som bevisligen är av utländskt ursprung eller att hänföra till vårvete eller vårråg.

Alt. till* 1 §.

(rubriken: Förslag till nådig förordning om högsta försäljningspris å spannmål samt å mjöl eller kli av vete eller råg).

1 §.

Ej må någon vid försäljning av nedannämnda slag av spannmål betinga sig mera än ett pris beräknat

	för vete efter	kronor för 100 kg.
» råg »	» » » »	
» korn »	» » » »	
» havre »	» » » »	
» ärter »	» » » »	
» vicker »	» » » »	
» blandsäd av två eller flera av sist nämnda fyra sädesslag		
efter	kronor för 100 kg.	

Vad sålunda stadgas skall dock ej äga tillämpning i avseende å vara, som bevisligen är av utländskt ursprung eller med hänsyn till sin beskaffenhet och sortering ej utan betydande förlust kan användas annat än till utsäde eller på grund av omständigheterna i övrigt är att hänföra till sådan vara.

2 §.

Ej må den, som framställt mjöl eller kli av vete eller råg, eller annan för hans räkning vid försäljning av varan betinga sig mera än ett pris beräknat

för följande av *vet*e framställda varuslag, nämligen:

för sammalet mjöl	efter	kronor för 100 kg.
» flormjöl	»	» » » »
» bagerimjöl	»	» » » »
» kärnmjöl och annat finare mjöl	»	» » » » och
» kli	»	» » » »

samt för följande av *råg* framställda varuslag, nämligen

för sammalet mjöl	efter	kronor för 100 kg.
» grövre (minst till 85 %) siktat mjöl	»	» » » »
» finare siktat mjöl	»	» » » » och
» kli	»	» » » »

Sker försäljning av sådan vara av annan än nyss är sagt och är den icke bevisligen från utrikes ort hit till riket införd, må han ej betinga sig mera än ett pris beräknat

för följande av *vet*e framställda varuslag, nämligen

för sammalet mjöl	efter	kronor för 100 kg.
» flormjöl	»	» » » »
» bagerimjöl	»	» » » »
» kärnmjöl och annat finare mjöl	»	» » » » och
» kli	»	» » » »

samt för följande av råg framställda varuslag, nämligen

för sammalet mjöl	efter	kronor för 100 kg.
» grövre (minst till 85 %) siktat mjöl	»	» » » »
» finare siktat mjöl	»	» » » » och
» kli	»	» » » »

eller, där den försålda mängden av något av dessa varuslag icke överstiger 5 kg., tio procent högre än vad sålunda är stadgat,

med tillägg till det på detta sätt i varje fall bestämda pris allenast av de å den försålda mängden belöpande kostnader för transport till försäljningsstället från närmast till förmalningsplatsen belägna järnvägsstation eller hamn.

3 §.

I pris, som i 1 eller 2 § sägs, skall ingå all kostnad för emballage, vari den sålda varan förvaras, och i pris, som i 1 eller 2 § första stycket sägs, jämväl kostnaderna för dess leverans å banvagn vid närmaste järnvägsstation eller ombord å fartyg i närmaste hamn.

4 §.

Bestämmelserna i denna förordning skola tillämpas även vid försäljning, som äger rum av ekonomisk förening till dess medlemmar.

Denna förordning skall genast träda i kraft.

Till det sålunda överlämnade förslaget anförde kommissionen såsom motivering följande.

»1 §.

Skola maximipris å spannmål införas, uppstår närmast frågan vilka slag därav härvid böra komma i betraktande. Inom kommissionen har man varit ense därom att utsädesspannmålen under alla omständigheter borde undantagas. Svårigheter hava emellertid yppats att finna en objektivt avfattad norm, efter vilken det kunde avgöras vad som i innehavarens hand vore att betrakta som utsädesspannmål till skillnad från annan. Det torde nämligen till en viss grad alltid vara sant, att ett och samma parti med fördel kan användas vare sig till utsäde eller konsumtion. Tvivel om möjligheten att särskilt i år, då fordringarna på utsädes beskaffenhet ej kunna ställas så höga som vanligt, kunna från andra slag nöjaktigt särskilja utsädesspannmålen såsom en vara för sig samt farhågor, att till utsäde användbar vårsäd, om maximipris därå bleve satta, skulle komma att tvångsvis försäljas till konsumtion — något som på grund av rådande brist på utsäde måste undvikas — hava för undertecknad Hamilton och kommissionens ledamot Flach utgjort de väsentliga skälen att i den här ovan först angivna avfattning av 1 § allenast upptaga vete och råg, men utesluta vårvete och vårråg, vilka alltså kunna komma i betraktande såsom utsädesvara och kunna skiljas från höstvete och höstråg.

Det till denna paragraf uppställda alternativ återgiver den mening, som omfattas av kommissionens båda övriga ledamöter Fryxell och Elmquist. Dessa hava icke på grund av ovan angivna skäl ansett sig kunna undantaga vårsäden. De befara att i sådant fall de fria prisen å vårsäden skola komma att överstiga de fastställda maximiprisen på höstsäden och till följd därav den sistnämnda i omfattning, som kan bli betänklig, komme att användas till utfodring. Herr Elmquist har emellertid ansett sig kunna förorda även det först uppställda alternativet, ehuru endast under förutsättning att sam-

tidig utfärdas förbud mot utfodring av brödsäd. Det har även synts dessa båda ledamöter icke böra vara olösligt att på ett i praktiken tillfredsställande sätt angiva vad som bör utgöra utsädesspannmål till skillnad från annan. Har nämligen spannmålen, sådan den befinnes, undergått rensning och sortering samt därigenom blivit av sådan kvalitet, att den ej utan betydande förlust skulle kunna till det fastställda maximipriset användas till konsumtion, eller har den exempelvis hos hushållningssällskap och dylika inrättningar upplagts till utsäde, synes det dessa ledamöter, att den kan betraktas såsom en vara, fullt särskild från den till konsumtion avsedda. Det bör då enligt deras mening ej heller för innehavaren (säljaren) möta större svårigheter att visa detta och därigenom kunna undandraga sig maximipriset eller eventuellt det i lagens § 2 stadgade tvång till försäljning till sådant pris.

I såväl det ena som det andra fallet har det ansetts riktigast att å säljaren lägga bevisskyldigheten om varans egenskap av höstvete eller höstråg resp. utsäde. Så har jämväl skett beträffande frågan om varans utländska ursprung. Detta har för kommissionens flertal ansetts böra giva full anledning till undantag från maximipriset. Det är allenast den inländska produkten, som därav bör träffas. Ett maximipris å utländsk vara skulle nämligen i hög grad försvåra importen därav, om ej rent av alldeles förhindra den.

I detta avseende har däremot ledamoten Flach ansett, att maximipris borde gälla såväl inländsk som utländsk vara, och att förty orden »av utländskt ursprung eller» i första paragrafens andra stycke bort utgå. Ett riktigt avvägt maximipris på mjöl, helt eller delvis tillverkat av utländsk vara, kan nämligen enligt hans mening icke fastställas under annan förutsättning än att prisen på inländsk och utländsk vara äro desamma, något som ej med säkerhet kan påräknas utan att maximipris sättes även å den utländska varan. Hänsyn till härigenom försvärad import synes honom icke behöva tagas, sedan kvarnägarna, som under normala förhållanden besörja importen av brödsäd, förklarat sig icke våga verkställa någon sådan, och all import sålunda numera måste äga rum genom staten; härtill kommer enligt herr Flachs mening ytterligare, att utländskt vete eller råg, exempelvis lagrade hos en spannmålshandlare i avvaktan på högre pris, icke kan, utan att maximipris satts på varan, bliva föremål för tvångsförsäljning.

2 §.

Då kommissionen även här ansett, att ett eventuellt maximipris bör träffa allenast vara av inländsk tillverkning, har det synts riktigtast att begränsa sig till mjöl eller kli, framställt av vete eller råg. Inom landet förädlade produkter av andra sädesslag torde nämligen numera förefinnas blott i mycket ringa omfattning, och ej heller lära de under den närmaste tiden komma att i nämnvärd mån här framställas.

Ledamoten Flach har emellertid i detta sammanhang velat framhålla svårigheten att bevisa ursprunget till ett parti mjöl eller kli, som vid försäljning till konsumenten passerat flera mellanhänder. Detta oaktat har han icke ansett sig kunna ifrågasätta maximipris även på utländsk vara, då importen av särskilt kli härigenom skulle omöjliggöras.

Skulle maximipris å ovannämnda varor eller vissa slag därav av Kungl. Maj:ts fastställas, kan därmed ock i avseende å sådana varor den i 2 § av lagen reglerade tvångsförsäljning komma till begagnande. Den utgör ju ett direkt komplement till maximipriset. Kommissionen har jämväl ägnat sin uppmärksamhet åt de mångahanda grannliga spörsmål, som vid dess tillämpning kunna uppstå för Kungl. Maj:ts befallningshavande. I första hand synes härvid vara att erinra om frågan, när ett sådant behov av varan må anses föreligga, att den tvångsvis kan från ägaren försälas. Konstaterandet härav lär ofta kunna bliva föremål för stora svårigheter. I allmänhet torde dock en framställning från kommunala myndigheter, större kvarnar eller större förbrukare, särskilt större bagerier, kräva beaktande. Uteslutet är emellertid ingalunda att ej även

en av enskild förbrukare gjord hemställen om varans tvångsförsäljning hos annan kan giva fullgott uttryck åt befintligheten av behovet i fråga.

Skall tvångsförsäljning ske, lärar vidare vara att taga i övervägande, huruvida den bör äga rum i mindre poster eller i större partier, huruvida den bör ske blott från någon viss större innehavare eller på en gång från ett större antal. Sådant torde i huvudsak först kunna avgöras, sedan det blivit utrönt, vilka förråd övernåvud kunna tagas i anspråk och huru stort det behov är, som skall tillgodoses.

Slutligen bör ock tagas i övervägande, huruvida försäljning bör ske blott till vissa kategorier avnämare, såsom kommuner, större kvarnar, större bagerier o. dyl., eller om kronan i första hand bör uppträda som köpare för att sedan i sin ordning hålla vederbörande avnämare varan tillhanda. I sammanhang därmed lärar ock kunna bliva nödigt att träffa anstalter för inköpta förråds uppläggande och eventuella fördelning.

Det kunde visserligen sättas i fråga att i en förordning om maximipris jämväl upptaga regler om Kungl. Maj:ts befallningshavandes förfarande i nu nämnda och andra liknande avseenden. Kommissionen har emellertid åtminstone för närvarande funnit det riktigtast att ej föreslå sådana. Det bestyr, lagen här lagt å befallningshavandena, torde ej böra alltför noga fixeras, utan efter vad som kräves i olika fall på därför särskilt lämpat sätt utföras. Erfarenhet lärar ock tarvas, huru bestämmelsen i praktiken verkar, innan det kan vara skäl att noggrannare fixera dess handhavande. Skulle det emellertid anses lämpligt, att likartat tillvägagångssätt vid stadgandets tillämpning redan från början garanteras, synes det ligga närmast till hands, att Kungl. Maj:t genom cirkulärskrivelser till befallningshavandena meddelar härför erforderliga råd eller regler.»

Till detta utlåtande anhöll kommissionens ledamot Elmquist få foga följande särskilda yttrande:

»Under åberopande av vad anförts i statens livsmedelskommissions underdåniga framställning den 26 januari 1915 i fråga om fastställande av officiella maximipriser å spannmål och mjöl, samt med erinran därom, att även efter nämnda tidpunkt prisen å inhemsk brödspannmål alljämt stegrats, men varan det oaktat endast sparsamt förts i marknaden, har undertecknad velat få anmält, att enligt min åsikt livsmedelskommissionen samtidigt härmed bort göra underdånig framställning om omedelbart fastställande av officiella maximipriser å inhemsk brödspannmål och inom riket tillverkat mjöl av vete och råg (jämte utfärdande av förbud mot brödsädens användning till utfodring av kreatur, därest icke samtidigt fastställts maximipriser även å foderspannmålen). Endast under en förutsättning synes mig med fastställande av officiella maximipriser ännu kunna anstå, nämligen den, att spannmål och mjöl inom de närmaste månaderna kunna erhållas från utlandet i så stora partier och till sådana priser, att därmed den inhemska spannmålen framtvingas i marknaden till avsevärt lägre priser än de nu gällande.»

Potatismjöl och potatis. Utom nu nämnda förslag har kommissionen jämväl under hand till chefen för jordbruksdepartementet och på grund av dennes anmodan överlämnat förslag till nädiga förordningar om högsta försäljningspris, dels å potatismjöl samt dels å potatis. Därjämte har kommissionens sekreterare, på uppdrag av statsministern, utarbetat en utförlig redogörelse rörande maximiprislagar i Norge, Tyskland och Danmark.

Exportförbud m. m.

På grund av framställningar från kommissionen till Kungl. Maj:t hava exportförbud utfärdats på följande, i tulltaxan under nedannämnda positioner upptagna varor, nämligen:

148 a, b. Finare småbröd, bakelser, kax, pepparkakor m. fl. dylika slag av bröd, vilka ej kunna hänföras till konfityrer. Exportförbud $\frac{8}{4}$ 1915.

168 E, ur 168 F. Konserverade (i hermetiskt tillslutna eller lufttäta kärl förvarade) arter och bönor. Exportförbud $\frac{12}{5}$ 1915.

Likaledes efter hemställan från kommissionen utfärdade Kungl. Maj:t den 6 april 1915 kungörelse angående ändrad lydelse av § 1 i förordningen av den 10 oktober 1913 angående kontroll vid utförsel av kött. Enligt denna kungörelse erhöll nämnda paragraf följande lydelse:

»Färskt rått eller konserverat kött må icke från riket utföras, därest ej köttet eller emballage, vari köttet försändes, är försett med stämpel eller märke, på sätt i §§ 6, 7 och 8 stadgas, samt är åtföljt av intyg, varom förmåles i § 10.

Till kött räknas i denna förordning såväl kött i vanlig bemärkelse som ock andra till människoföda brukliga delar av nötkreatur, får, get, svin eller häst, dock att dit ej hänföras tarmar eller kött, som efter konservering genom fullständig kokning från riket utföres i hermetiskt tillslutna kärl, under villkor, vad angår kött, som nyss sagts, att vid utförsel därav för vederbörande tullmyndighet företes ett av två personer på heder och tro avgivet intyg därom, att varan blivit fullständigt genomkokt.

Förordningen är icke tillämplig på korv eller andra varor av sönderdelat kött och ej heller å talg eller flott, dock, beträffande sistnämnda båda varuslag, under villkor att vid utförsel av sådan vara för vederbörande tullmyndighet företes ett av två personer på heder och tro avgivet intyg därom, att varan uppvärmts till minst 100° Celsius.»

Till motverkande av alltför stor nedslaktning av undermåliga svin gjorde kommissionen den 4 maj hos Kungl. Maj:t följande hemställan.

»På grund av nu gällande relativt höga pris å såväl fodervaror som fläsk synes flerstädes inom landet framträda en tendens att bringa till slakt icke blott fullgödda svin, utan även undermåliga svin samt dräktiga suggor. Det synes Statens livsmedelskommission synnerligen önskvärt, att en dylik såväl för fläskproduktionens vidmakthållande som för svinstammens bevarande ödesdiger nedslaktning bör såvitt möjligt stävjas. Visserligen vore det i sådant syfte effektivast, om all slaktning av för slakt olämpliga svinkreatur kunde genom lag förbjudas. Ett dylikt förbud har även nyligen utfärdats i Danmark. I vårt land med dess inom olika landsdelar skilda förhållanden torde en lagstiftning av denna generella art emellertid vid sin tillämpning komma att möta de största svårigheter, framför allt med avseende på såväl kontrollen över lagens efterlevnad som meddelande av erforderliga dispenser. Av denna orsak finner kommissionen lämpligast att för Sveriges vidkommande åtminstone tillsvidare stanna vid föreskrifter, som inskränkas att avse allenast den vid offentliga slakthus samt enskilda, under offentlig kontroll stående slakterier förekommande slakt av svin.

Med anledning härav får Statens livsmedelskommission hemställa om utfärdande snarast möjligt av stadgande, avseende att förbjuda slaktning av synbarligen dräktiga suggor, ävensom av andra svinkreatur, som väga mindre än 80 kg. levande vikt, i offentligt slakthus, som omförmåles i § 3 av lagen den 10 oktober 1913 angående köttbesiktning och slakthus, ävensom i enskild slakteriinrättning, som omförmåles i § 1 av förordningen av samma dag och år angående exportslakterier samt andra enskilda, under offentlig kontroll ställda slakteriinrättningar.»

Den framställning, som med anledning härav av Kungl. Maj:t gjordes till riksdagen, vann emellertid icke dennas bifall.

Järnvägstransportfrågor.

I P. M. den 27 februari till järnvägsstyrelsen framhöll kommissionen, att den rådande bristen på godsvagnar å de svenska järnvägarna redan vållat och framdeles, då importen bleve än större, väntades kunna vålla avsevärda olägenheter för transporten av till riket införd spannmål och foderämnen. Detta gällde särskilt vid transport från våra hamn- och gränsstationer till det inre av landet. Vid den bristande tillgången på lämpliga magasinsutrymmen i kust- och gränsorterna utsattes dessa varor mera än de flesta andra för risken att vid påtvungen lagring under bar himmel eller eljest under otillfredsställande förhållanden avsevärt försämrats eller helt förstöras. Dessutom medförde den rådande bristen inom landet på såväl spannmål som fodermedel, att det låge synnerlig vikt uppå, att icke en stagnation inträdde i fördelningen över landet av de importerade varorna, på vilkas snabba distribution vårt förseende med de nödvändigaste livsmedlen i själva verket vore väsentligen beroende.

Med anledning härav påpekade kommissionen önskvärdheten av, att järnvägsstyrelsen träffade sådana anordningar, att spannmål, mjöl eller foderämnen, som till landet infördes, tillerkändes förtursrätt till erhållande av vagnar för järnvägstransport inom riket.

Även har kommissionen hos järnvägsstyrelsen anhållit, att denna ville medgiva största möjliga fraktlindring för de partier spannmål och mjöl, som av kommissionen till riket infördes såväl till importhamnar som över Karungi, och vilka partier vore av kommissionen inköpta för svenska kommuners räkning.

Sedan järnvägsstyrelsen av statsrådet och chefen för civildepartementet anmodats avgiva yttrande i frågan, huruvida icke en mera avsevärd fraktlindring skulle kunna medgivas vid transport å Statens järnvägar av hö eller halm från de norrländska länen, företrädesvis Jämtlands län, till de i södra och mellersta Sverige belägna länen, företrädesvis Hallands samt Göteborgs och Bohus län, anhöll styrelsen i skriftelse den 10 mars om ett uttalande i ämnet från Statens livsmedelskommissions sida, ett uttalande som borde inbegripa en uppgift å de nuvarande ungefärliga medelprisen å hö och halm i de län, från resp. till vilka transporter ansåges kunna ifrågakomma.

Med anledning härav infortrade Statens livsmedelskommission från sekreterarna i hushållningssällskapen i riket yttranden i ämnet. Dylika yttranden inflöto från flertalet hushållningssällskap. Därvid upplystes från 11 hushållningssällskap, omfattande olika delar såväl av norra och mellersta som av södra Sverige, att den ifrågasatta åtgärden saknade intresse för länets tillgodoseende med stråfoder. De län för vilka *tillförsel* av företrädesvis hö norrifrån syntes vara av större betydelse voro Jönköpings, Malmöhus, Älvsborgs, Skaraborgs och Örebro län, under det att närmast producenterna i Jämtlands och Väster-

bottens län syntes kunna uppträda som säljare. En blick på de insamlade prisuppgifterna visade, att i de förstnämnda länen hö betingade ett pris av 10—12 öre per kg., medan priset i de angivna Norrlandslänen var 7·5—8 öre. I fråga om halm var prisskillnaden mindre starkt framträdande.

Av de uppgifter, som sölunda influtit, syntes framgå, att behov av tillförsel särskilt av hö från Jämtlands och Västerbottens län till åtskilliga län i mellersta och södra Sverige föreläge, och tillstyrkte livsmedelskommissionen av sådan anledning för sin del, att fraktlindring till underlättande av dylik tillförsel måtte medgivas.

På grund härav medgav Kungl. Maj:t den 24 april 1915 sådan tillfällig nedsättning i gällande fraktsatser för transport å Statens järnvägar av hö och halm, att frakten vid transport från Norrland till orter inom Malmöhus, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs och Skaraborgs län skulle från och med den 10 maj till och med den 15 augusti 1915 utgå för hö enligt tariff 7, minskad med 25 procent, samt för halm enligt tariff 8, minskad med 25 procent, under villkor dock ej mindre att frakt erlades för minst 5 000 kg. pr vagn samt för en väglängd av minst 800 kilometer, än även att fraktnedsättning icke tillämpades för andra sändningar än sådana, som adresserades till kommunala myndigheter eller sådana sammanslutningar av lantmän, som garanterade, att fraktnedsättningen komme vederbörande konsumenter till godo; och skulle järnvägsstyrelsen äga meddela särskilda kontrollföreskrifter, som kunde finnas erforderliga.

Diverse ärenden.

Spannmålsinventering. I skrivelse den 11 februari anmodade chefen för jordbruksdepartementet kommissionen att i anledning av en av ledamoten av riksdagens andra kammare K. E. H. Hildebrand framställd interpellation avgiva yttrande rörande de synpunkter, vilka kommissionen ansåge böra komma i beaktande vid interpellationens besvarande.

Dylik yttrande avgav kommissionen under hand den 2 mars. I detta utlåtande innefattades jämväl förslag, på kommissionens anmodan utarbetad inom socialstyrelsen till en ifrågasatt inventering av spannmålsförråden i Sverige med därvid fogade tre alternativ rörande planen för en dylik inventerings verkställande. I skrivelse den 9 mars anmodade chefen för jordbruksdepartementet kommissionen att, efter samråd med chefen för statistiska centralbyrån, skyndsammast avgiva förslag till plan för en inventering av berörda art i huvudsaklig överensstämmelse med ett av de tidigare framlagda alternativen.

Med anledning härav överlämnade kommissionen den 12 mars följande

Förslag
till plan för inventering av spannmålsförrådet i riket.

1. *Kungl. kungörelse av följande lydelse:*

Kungl. Maj:ts nådiga kungörelse angående uppgifter för spannmålsinventering; given Stockholms slott den ... mars 1915.

§ 1.

För åstadkommande av fullständigast möjliga kännedom om inom riket förefintliga förråd av spannmål och mjöl, avsedda vare sig till avsalu eller för innehavarens eget behov, åligger det envar som

a) äger, besitter eller brukar jordbruksfastighet om minst 50 hektar odlad jord; eller
b) i större eller mindre omfattning idkar kvarn-, bageri-, bränneri- eller bryggerirörelse, malt-, pressjäst-, käk- eller macaronifabrikation; eller

c) i parti eller minut bedriver handel med spannmål eller mjöl av slag, som nedan sägs, vare sig yrkesmässigt eller tillfälligt; eller

d) utan att vara jordbrukare innehar spannmål eller mjöl till en sammanlagd myckenhet av minst 500 kilogram

att på heder och samvete lämna skriftlig uppgift å hela den mängd (i kilogram) av råg, vete, korn, rågmjöl (inklusive rågsikt), till magistraten eller, där sådan ej finnes, till den för stad tillsatta styrelsen och på landet till vederbörande kronolänsman senast den 1915.

Enahanda uppgiftsskyldighet åligger varje kommun beträffande de förråd av råg, vete, korn, rågmjöl (inklusive rågsikt), vetemjöl och kornmjöl, som finnas i kommunens ägo.

§ 2.

Varje kommunalnämnd i riket åligger att senast den 1915 till Konungens befallningshavande i länet avgiva ett *allmänt* utlåtande, huruvida de spannmåls-, mjöl- och brödförråd, som innehavas av inom kommunen boende jordbrukare med mindre åkerareal än 50 hektar (här dock ej inberäknade industriarbetare eller dylika, som tillika hava jordbruk), äro av den omfattning, att de, i stort sett, icke blott motsvara dessa jordbrukares behov för tiden intill nästa skörd, utan även lämna något överskott (till avsalu) och i så fall ungefärligen huru stort, eller huruvida tvärtom underskott är för handen och i så fall ungefärligen intill vilken tid av ifrågavarande jordbrukare nu innehavda förråd kunna beräknas räcka samt huru stort tillskott från annat håll kan erfordras för täckande av behovet.

§ 3.

Den, som underlåter att avgiva i § 1 omförmäld uppgift eller mot bättre vetande avger oriktig sådan, straffas med böter högst 1 000 kronor.

§ 4.

Allmän åklagare har att tala i förseelse, varom i § 3 sägs, ändå att angivelse där-om ej skett.

Förseelse åtalas vid polisdomstol, där sådan är inrättad, men eljest hos poliskammare, och där sådan ej finnes, vid allmän domstol.

Ifråga om klagan över beslut i sådant mål gäller vad om besvär i brottmål är förordnat.

§ 5.

Böter, som enligt denna kungörelse ådömas, tillfalla kronan.

Saknas tillgång till fulla gäldandet av ådömda böter, skola de förvandlas efter allmän strafflag.

Det alla som vederbör etc.

2. *Kungl. cirkulärskrivelse till överståthållareämbetet resp. Konungens befallningshavande i länen av följande lydelse:*

Kungl. Maj:ts nådiga cirkulär

till Kungl. Maj:ts befallningshavande i länen angående uppgifter för spannmålsinventering.

(Till överståthållareämbetet särskild skrivelse).

Sedan Vi denna dag utfärdat nådig kungörelse angående avgivandet av uppgifter för spannmålsinventering, vilja Vi härmed anbefalla Eder att *omedelbart* anmoda samtliga magistrater (eller stadsstyrelser) och kronolänsmän i länet att, var för sitt område, från de enligt § 1 i bemänta kungörelse uppgiftspliktiga insamla och å särskilda formulär, varav erforderligt antal exemplar samtidigt tillställas Eder från Statens livsmedelskommission, införa de åskade uppgifterna, med föreläggande tillika för nämnda myndigheter:

att tillse att *samtliga* i § 1 under a), b) och c) omnämnda uppgiftspliktiga avgiva vederbörliga uppgifter ävensom, i den mån detta är möjligt, kontrollera, att dylika uppgifter jämväl avgivas av de i nämnda § under d) angivna uppgiftspliktiga;

att underkasta uppgifterna granskning för rättelse av mera i ögonen fallande fel och oegentligheter; samt

att även i övrigt utöva den kontroll på uppgifternas riktighet, som de, med hänsyn till sin kännedom om förhållandena i orten, kunna åstadkomma.

Ifrågavarande uppgifter böra av Eder vara insända till Statens livsmedelskommission senast den 1915.

Därjämte vilja Vi anbefalla Eder att omedelbart anmoda samtliga kommunalnämnder i riket att, till komplettering av de genom ovannämnda spannmålsinventering erhållna numeriska uppgifter rörande de större spannmålsinnehaven, avgiva de i § 2 av mera berörda kungörelse dem ålagda utlåtanden, med användande av särskilda formulär, varav erforderligt antal exemplar likaledes tillställas Eder av Statens livsmedelskommission; och böra dessa utlåtanden av Eder insändas till Statens livsmedelskommission senast den 1915.

Slutligen vilja Vi även anbefalla Eder att omedelbart, på sätt Ni kan finna lämpligt, till de uppgiftspliktiga sprida kännedom om innehållet och rätta innebörden av ifrågavarande kungörelse, bland annat genom meddelande i ortspressen, därvid särskilt må framhållas varje uppgiftslämnarens plikt att avgiva korrekta och fullständiga uppgifter om av honom innehavda förråd, såväl de till avsalu avsedda som de för eget behov (till utsäde, för hushållet och gårdens folk etc.) erforderliga.

3. De för uppgifternas inhämtande erforderliga *formulären* utarbetas av livsmedelskommissionen i samråd med statistiska centralbyrån. Formulären översändas i kommissionens namn till överståthållareämbetet resp. Konungens befallningshavande, och överlämnas i den mån de inkomma av kommissionen till statistiska centralbyrån, åt vilket ämbetsverk bearbetningen av uppgifterna lämpligen må anförtros.

Kungl. Maj:t fann visserligen icke skäl låta verkställa den sålunda föreslagna spannmålsinventeringen, men infordrade i stället genom länsstyrelserna vissa uppgifter av motsvarande art. Den 10 april utsändes nämligen från jordbruksdepartementet till samtliga Konungens befallningshavande en skrivelse av följande innehåll:

»Härmed anmodas Ni att genom kronobetjäningen på landet och magistraterna i städerna eller på annat sätt, som Ni finner lämpligt, verkställa utredning angående den ungefärliga tillgången inom länet å råg, vete, korn, rågmjöl (inklusive rågsikt), vetemjöl och kornmjöl utöver de kvantiteter av dessa varor, som jordbrukare innehava för fyllande av eget behov intill nästa skörd. Särskilt bör härvid undersökas, huruvida större upplag än under vanliga förhållanden pläga förekomma blivit å särskilda orter samlade, samt uppgift införskaffas om storleken av varje sådant upplag ävensom de förhållanden, under vilka det tillkommit, och det sätt, varå ägaren kan antagas ämna förfoga över detsamma. Med den vunna utredningen har Ni att snarast möjligt och sist *före den 24 april 1915* inkomma till jordbruksdepartementet.»

De på grund av denna skrivelse inkomna uppgifterna hava överlämnats till livsmedelskommissionen och hava där bearbetats.

Kreatursräkning. Då det vid diskussion av frågan om köttexportförbudets ifrågasatta upphävande uttalats tvivel om, huruvida den uppskattning av koantalet i riket, vilken grundat sig på 1911 års kreatursräkning, vore riktig och uttalats den förmodan, att siffran sannolikt vore för högt beräknad, har statistiska centralbyrån på anmodan av och i samråd med kommissionen verkställt en beräkning till granskning av här ifrågavarande siffror. Denna beräkning grundar sig på det genom 1913 och 1914 års jordbruksstatistiska undersökningar hopbragta material och omfattar $\frac{1}{4}$ av hela landets areal. Denna undersökning har givit följande resultat.

Inom det område, som undersöktes år 1913, uppgick antalet kor vid tiden för undersökningarna till 250 397, medan 1911 års jordbruksstatistik uppgav koantalet inom samma område till 245 441, således en differens på 4 956 eller omkring 2 %. Inom den år 1914 lokalundersökta delen av landet uppgick koantalet enligt lokalundersökarnas uppgifter till 213 372 och enligt 1911 års statistik till 209 251, motsvarande en ökning sedan 1911 på 4 121 eller likaledes omkring 2 %. Beträffande antalet ungnöt och kalvar utgjorde detsamma enligt 1913 års lokalundersökningar 119 650 mot 87 053 i 1911 års statistik; enligt 1914 års lokalundersökningar uppgick motsvarande antal inom de då undersökta områdena till 112 621 mot 73 402 inom samma område enligt 1911 års statistik. Lokalundersökningarna hava sålunda här givit betydligt högre siffror, för 1913 32 597 och för 1914 39 219, motsvarande en ökning på icke mindre än resp. 37 och 52 %.

Sammanfattas de resultat, som erhållits vid såväl 1913 som 1914 års lokalundersökningar, finner man, att inom den fjärdedel av hela riket, som dessa undersökningar omfatta, antalet kor uppgick till 9 073 och antalet ungnöt och kalvar till 71 551 mera än det antal, som enligt 1911 års jordbruksstatistik skulle finnas inom samma områden. Vill man på grundval av de från lokalundersökningarna vunna uppgifterna beräkna hela kreatursstockens storlek sommaren 1914, skulle man för korna erhålla ett antal av omkring 1 874 000 och för ungnöt och kalvar omkring 950 000.

Vad angår jämförbarheten av de från de två olika källorna hämtade uppgifterna är att märka, att den gamla jordbruksstatistiken anger kreaturens antal vid årets slut, medan lokalundersökarnas uppgifter avse den 1 juni. Denna omständighet har otvivelaktigt bidragit till, att lokalundersökningar-

nas uppgifter i synnerhet å antalet kalvar blivit så höga. Tidpunkten för uppgifternas insamlande torde dock hava inverkat olika starkt i olika län, och minst torde växlingarna i kreatursantalet under vinter och sommar vara i de län, där kreaturen till största delen stallfodras hela året, såsom t. ex. i Malmöhus län.

Vidare är att märka, att kreaturens antal år 1911 var ganska lågt, beroende på den mindre goda foderskörden. Antalet kor hade sedan 1910 minskats med 24 184 och antalet ungnöt och kalvar med 28 849. Att döma av lokalundersökarnas skriftliga berättelser synes däremot kreatursstocken under åren 1913 och 1914 i de flesta delar av landet hava varit i stort sett av normal storlek.

De slutsatser man kan draga av den gjorda jämförelsen synas vara, att den gamla jordbruksstatistikens uppgifter om kreaturens antal i hela riket måste, vad korna beträffar, betecknas som synnerligen exakta, men vad beträffar antalet ungnöt och kalvar såsom minimisiffror, vilka tarva en avsevärd förhöjning för att rätt angiva de faktiska förhållandena.

Foderämnesimporten. Den av livsmedelskommissionen i flera avseenden understödda och påverkade importen av foderämnen till landet har under kristidens senare månader nått en högst betydande omfattning. En sammanställning av tillgängliga importsiffror rörande importen av de viktigaste fodermedlen — majs, kli, oljekakor samt »kreatursfoder, andra slag» — har verkställts i vidstående tablå.

Såsom härav framgår, importerades (brutto) under de i tablån upptagna nio krigsmånaderna följande kvantiteter av de olika varuslagen jämfört med motsvarande period 1913—1914.

	Majs.	Kli.	Oljekakor.	Kreatursfoder andra slag.
		T u s e n	t o n.	
Aug. 1913—april 1914	39·6	41·1	128·2	23·8
Aug. 1914—april 1915	137·1	41·0	112·0	23·4

Av majs, en vara som på grund av den felslagna havreskörden detta år blivit av utomordentlig betydelse för vår kreatursutfodring, infördes således under krigsperiodens första nio månader $3\frac{1}{2}$ gånger den kvantitet som av samma vara importerades under samma månader närmast föregående år. Till jämförelse må meddelas, att importen av majs under hela år 1912 uppgick till 101·0 och under år 1913 till 60·8 tusen ton. Övriga viktigare foderämnen hava, som siffrorna visa, importerats i samma omfattning som under sistförflutna konsumtionsår; endast för oljekakor kan en mindre nedgång konstateras, huvudsakligen beroende på den oerhört försvårade tillförseln av franska jordnötskakor. I fråga om kli bör märkas att av denna vara under normala förhållanden avsevärda kvantiteter utföras: denna export uppgick aug. 1913—april 1914 till 22·3 tusen ton eller drygt hälften av hela den importerade mängden, vadan således även av denna vara, vilken sedan aug. 1914, i likhet med övriga foderämnen, är belagd med exportförbud, betydligt mera importerats än under motsvarande tid föregående år.

Import (brutto) till Sverige av majs, kli, oljekakor och kreatursfoder år 1913—april 1915.

	M a j s, omalen.			K l i, alla slag.			O l j e k a k o r, alla slag.			K re a t u r s f o d e r, alla slag.		
	1913.	1914.	1915. ¹	1913. ²	1914. ³	1915. ¹	1913.	1914.	1915. ¹	1913.	1914.	1915. ¹
Januari . . . kg.	2 917 332	2 148 888	16 357 078	3 447 587	2 729 354	4 129 735	21 051 906	10 744 415	15 852 188	1 584 391	1 898 081	2 900 633
Februari . . . »	10 373 515	5 223 130	42 420 332	5 610 018	1 932 525	8 373 078	8 806 199	10 320 865	14 357 877	1 538 970	1 978 160	3 806 156
Mars »	3 250 538	1 827 718	22 255 787	4 038 474	3 969 061	3 725 416	12 886 250	16 175 496	23 478 264	1 290 106	2 305 955	5 781 947
April »	4 658 674	2 989 579	26 868 240	2 929 834	2 564 764	3 579 432	15 270 473	13 750 966	22 557 880	1 707 313	2 752 121	4 396 676
Maj »	1 986 113	1 669 549	—	5 601 491	5 315 330	—	7 755 161	10 069 027	—	1 555 415	2 001 592	—
Juni »	1 380 304	3 741 660	—	4 561 703	4 267 200	—	6 306 128	6 931 961	—	1 064 798	1 294 818	—
Juli »	8 959 173	8 374 229	—	6 471 763	7 254 478	—	7 979 956	19 756 396	—	1 972 500	2 429 761	—
Augusti »	5 954 577	5 624 021	—	5 402 410	5 180 351	—	14 963 552	14 387 946	—	3 344 192	977 901	—
September . . . »	5 656 825	5 671 358	—	6 746 001	3 035 307	—	14 381 786	2 765 077	—	2 602 554	257 510	—
Oktober »	8 800 979	1 448 933	—	6 915 917	5 046 869	—	26 024 558	1 422 950	—	3 168 471	565 212	—
November . . . »	5 016 224	2 739 231	—	6 304 991	6 604 232	—	9 808 153	7 734 596	—	2 588 402	2 295 620	—
December . . . »	1 935 095	13 745 919	—	4 554 118	1 342 242	—	12 028 050	9 442 176	—	2 613 034	2 409 392	—

¹ Preliminära siffror.

² År 1913 exporterades av kli 25 729 946 kg.

³ » 1914 » » 10 677 259 kg.; dock endast under månaderna jan.—juli. Sedan augusti är exportförbud gällande för denna

liksom för alla andra fodervaror.

Arbetsmarknaden under första kvartalet 1915

enligt uppgifter från industriledkare m. fl.

Den efterföljande redogörelsen för arbetsmarknadens läge grundar sig, liksom de förut lämnade översikterna, till huvudsaklig del på de uppgifter, som å särskilda frågeformulär inhämtats från arbetsgivare inom olika näringsgrenar. Frågeformulären hava fortfarande till största delen infordrats av socialstyrelsens ombud i orterna, vilka för närvarande uppgå till ett antal av 40, varav 19 äro föreståndare för arbetsförmedlingsanstalter tillhörande Sveriges offentliga arbetsförmedling.

Direkt av socialstyrelsen hava emellertid dylika uppgifter insamlats från arbetsgivare i Stockholm samt i den närmaste trakten däromkring ävensom från sådana större arbetsgivare i landsorten, vilka i regeln sysselsätta minst 200 arbetare. Antalet av socialstyrelsen direkt tillfrågade arbetsgivare uppgår numera till omkring 600. Såsom material för bedömande av arbetstillgången i riket föreligga även rapporter från socialstyrelsens ombud, vilka rapporter innehålla dels en kort allmän karakteristik av ställningen på arbetsmarknaden inom ombudens orter, med särskild hänsyn tagen till de större näringar, som där äro representerade, dels uppgifter om arbets- och arbetartillgången inom jordbruket, skogsbruket, byggnadsverksamheten samt transportarbetet i orten, i den mån ombuden genom förfrågningar hos vederbörande arbetsgivare, deras samt arbetarnas organisationer eller på annat sätt kunnat bilda sig en säker uppfattning därom.

För nu ifrågavarande kvartal hava besvarade formulär återkommit från 2 160 arbetsgivare med 258 764 arbetare, varav 2 138 arbetsgivare med 249 403 arbetare inom industri och hantverk samt transportarbete. Samtliga arbetsgivare — med ett par undantag — vilka sysselsätta minst 200 arbetare, hava insänt besvarade formulär, varför ifrågavarande uppgifter torde få anses som i hög grad representativa för åtminstone hela den svenska storindustrin.

Efter bearbetningen av de inkomna svaren har det visat sig, att arbetstillgången under ifrågavarande kvartal ansågs, i jämförelse med samma kvartal föregående år, såsom *bättre* av 384 arbetsgivare med 65 176 arbetare (26 %), såsom *oförändrad* av 1 108 arbetsgivare med 122 078 arbetare (49 %) samt som *sämre* av 646 arbetsgivare med 62 149 arbetare (25 %).

För bedömande av arbetstillgången under första kvartalet 1915 inom industri och hantverk kan i övrigt följande sammanställning anföras:

		Arbetare (i %) anställda hos arbetsgivare, vilka angivit arbetstillgången såsom		
Antal redovisade. arbetare		mer än medelgod.	medelgod.	mindre än medelgod.
1915.				
1:sta kv.	249 403	63	22	15
1914.				
4:de kv.	245 003	52	25	23
3:dje »	251 145	39	29	32
2:dra »	262 988	75	19	6
1:sta »	253 324	71	21	8
1913.				
4:de kv.	257 916	74	21	5
3:dje »	273 375	76	19	5
2:dra »	266 560	77	20	3
1:sta »	250 336	71	23	6
1912.				
4:de kv.	200 918	73	21	6
3:dje »	203 578	73	22	5
2:dra »	202 407	70	25	5
1:sta »	184 711	62	26	12
1911.				
4:de kv.	186 685	58	31	11
3:dje »	186 259	57	28	15
2:dra »	178 446	58	29	13
1:sta »	163 200	51	36	13

Med ledning av tabellen å sid. 508—509, som utgör en sammanfattning av arbetsgivarnas inom industrien och hantverket uppgifter, har utarbetats följande *allmänna översikt över arbetstillgången inom vissa större näringsgrupper* under första kvartalet 1915.

Gruvdriften har i Norrbotten liksom under föregående kvartal måst inskränkas på grund av mindre goda avsättningsförhållanden. Vid de största malmfälten pågår driften endast 5 dagar i veckan. Vid ett i österrikisk ägo befintligt bergverk, där man före årsskiftet arbetade endast 4 dagar, hava emellertid förhållandena förbättrats därhän, att man kunnat återgå till full arbetstid. I mellansvenska bergslagen betecknas arbetstillgången i allmänhet som god. Den under föregående kvartal mångenstädes kännbara arbetsbristen synes genom senhöstens nederbörd i allmänhet hava blivit avhjälpt. Inom skånska gruvdistriktet har arbetstillgången, liksom under hela kristiden, varit mycket god, vad kolgruvorna beträffar. Där emot synes den i samband härmed bedrivna lervaruindustrien haft kännning av mindre gynnsamma konjunkturer. Från ett par av kolgruvorna inrapporteras brist på duglig arbetskraft. Inalles hava inom gruvdriften 34 arbetsgivare med 8 101 arbetare (58 %) betecknat arbetstillgången som mer än medelgod, medan 19 arbetsgivare med 1 941 arbetare (14 %) angivit densamma

som medelgod och 6 arbetsgivare med 3 965 arbetare (28 %) anse ställningen hava varit mindre än medelgod.

Inom *närings- och njutningsämnesindustrien* hava i första hand kvarnarna haft kännning av den rådande krisen. Mer än hälften av de anläggningar, från vilka uppgifter föreligga, hava på grund av spannmålsbrist haft mindre god arbetstillgång. En annan hithörande bransch, som arbetat under tryckta konjunkturer, är tobaksindustrien, där statsmonopolets förestående genomförande vållat en allmän kris. Särskilt synes denna hava varit kännbar i fråga om röktoaken; för snusfabrikationen hava avsättningsförhållandena varit mera tillfredsställande. Inom bageriyrket har läget i allmänhet varit gott. Som orsak till den ökade avsättningen angives av en arbetsgivare de höga mjölprisen, som gjort det för konsumenterna relativt fördelaktigare att köpa bröd från bagerierna; i ett annat fall hänvisas till en ökning av brödkonsumtionen som en följd av den än starkare prisstegringen å animaliska födoämnen. I de enstaka fall, där arbetstillgången varit mindre god, synes detta hava berott på säregna förhållanden; så har t. ex. en spisbrödsfabrik blivit lidande på grund av exportförbud. En annan firma har måst nedlägga sin verksamhet, enär den i följd av den starka råämneshöjningen ej kunnat fullgöra för lång tid framåt kontrakterade leveranser. För råsockerindustrien räknas kvartalet som »död säsong»; vid sockerraffinaderierna synes däremot hava varit god arbetstillgång, delvis till och med bättre än föregående år, vilket har sin förklaring i den inom denna industri verkställda driftkoncentrationen. Inom bryggeriindustrien torde förhållandena med hänsyn till årstiden kunna betecknas som normala. Inom charkuteri- och konservindustrierna synas åtminstone en del firmor på grund av kriget haft ökad omsättning. Inom närings- och njutningsämnesindustrien över huvud har arbetstillgången betecknats som mer än medelgod av 105 arbetsgivare med 7 751 arbetare (51 %), som medelgod av 76 arbetsgivare med 3 755 arbetare (25 %) samt som mindre än medelgod av 49 arbetsgivare med 3 720 arbetare (24 %).

Inom *textilindustrien* hava, efter de inkomna uppgifterna att döma, avsättningsförhållandena genomgående varit gynnsamma. Där arbetstillgången det oaktat betecknats som mindre tillfredsställande, har detta haft sin grund i brist på råvara. Ylle-, bomulls- och juteindustrierna hava sålunda mångenstädes lidit avbräck på grund av svårigheten att från England erhålla det nödiga råmaterialet, som därstädes i vissa fall till och med varit belagt med exportförbud. Totalintrycket blir trots detta bättre än under föregående kvartal. Konjunkturerna betecknas som mer än medelgoda av ej mindre än 86 arbetsgivare med 17 151 arbetare (77 %), som medelgoda av 16 arbetsgivare med 2 841 arbetare (13 %) samt som mindre än medelgoda av 12 arbetsgivare med 2 139 arbetare (10 %). Brist på arbetskraft har flerstädes konstaterats.

Beklädnadsindustrien har likaledes ganska fördelaktiga siffror att uppvisa. Inom skrädderiyrket, där detta kvartal ingalunda betecknar någon högsäsong, har arbetstillgången synbarligen influerats av ökade tillfällen till

militära leveranser samt export. Vid trikåfabrikerna, där driften under föregående kvartal pågick under högttryck, synes någon brist på råmaterial börjat inträda. Inom skoindustrien hava de fabriker, som kunnat åtaga sig leveranser för export, haft god arbetstillgång, varemot de mindre, till den lokala marknaden hänvisade skomakeriverkstäderna lidit brist på avsättning. Pälsvärfabrikerna hava, såsom med hänsyn till årstiden kunnat väntas, i allmänhet haft god arbetstillgång. Inalles betecknas arbetstillgången av 97 till beklädnadsindustrien hörande arbetsgivare med 12 235 arbetare (75 %) som mer än medelgod, av 31 arbetsgivare med 2 965 arbetare (18 %) som medelgod samt av 37 arbetsgivare med 1 148 arbetare (7 %) som mindre än medelgod.

Läder-, hår- och gummivävarindustrien inrapporterar likaledes i övervägande grad god eller till och med mycket god arbetstillgång. Liksom under föregående kvartal är det egentligen blott reseffektfabrikerna, som kunna sägas vara ogynnsamt berörda av krisen. Därtill komma några enstaka företag inom andra hithörande branscher, som råkat i svårigheter på grund av brist på råvaror. Arbetstillgången karakteriseras som mer än medelgod av 27 arbetsgivare med 2 825 arbetare (71 %), som medelgod av 5 arbetsgivare med 850 arbetare (21 %) samt som mindre än medelgod av 4 arbetsgivare med 334 arbetare (8 %).

Inom *trävaruindustrien* synas i huvudsak samma svårigheter som under föregående kvartal hava gjort sig gällande. Vad sågverken beträffar, har den på grund av förra sommarens flottningsarbetarstrejker uppkomna timmerbristen givetvis gjort sig mera gällande, ju längre säsongen skridit framåt. Att den tyska förklaringen av trävaror som krigskontraband vållat vissa svårigheter, är självfallet. Det har dock mest varit ovisshet för framtiden, som gjort sig gällande. Utförseln av snickeriarbeten och andra förädlade trävaror har fortfarande varit ganska obetydlig, detta beträffande såväl Tyskland som England och Ryssland. Även för de fabriker, som tillverka byggnadssnickerier och dylikt för avsättning inom landet, synas konjunkturerna hava varit tryckta, på grund av de osäkra utsikterna på byggnadsmarknaden. I stort sett utvisa siffrorna för trävaruindustrien stor överensstämmelse med närmast föregående kvartal. Arbetstillgången uppgives hava varit mer än medelgod hos 137 arbetsgivare med 11 821 arbetare (43 %), medelgod hos 132 arbetsgivare med 9 058 arbetare (32 %) och mindre än medelgod hos 101 arbetsgivare med 6 878 arbetare (25 %), alltså genomgående oförändrade relationstal.

För *trämasse- och pappersindustrien*, där depressionen gjorde sig svårast kännbar omedelbart efter krisens utbrott under 1914 års tredje kvartal, har man kunnat konstatera en fortgående förbättring. Vid de fabriker, där produktionsinskränkningar måst äga rum, har som orsak i regel angivits vattenbristen, som här synes hava visat sig mera ihållande än inom övriga industrier. En näringsgren, som synes arbeta under ganska tryckta konjunkturer, är bokbinderiyrket. Som orsak angives »de dåliga tiderna», allmänhetens strävan att undvika onödiga utgifter; för den bokbinderierna

närstående kartongindustriens vidkommande har dessutom som anledning till de inträdda rubbningarna angivits tobaksmonopolets införande och därav föranledda avbrott i fråga om fabrikationen av cigarrettaskar o. d. Inom pappersindustrien över huvud betecknas arbetstillgången som mer än medelgod av 67 arbetsgivare med 9 746 arbetare (52 %), som medelgod av 47 arbetsgivare med 6 269 arbetare (33 %) samt som mindre än medelgod av 22 arbetsgivare med 2 821 arbetare (15 %).

Inom *grafiska industrien* har arbetstillgången betecknats som mer än medelgod av 53 arbetsgivare med 2 886 arbetare (45 %), som medelgod av 36 arbetsgivare med 2 472 arbetare (38 %) samt som mindre än medelgod av 19 arbetsgivare med 1 083 arbetare (17 %). Läget synes sålunda i stort sett hava undergått en förskjutning i gynnsam riktning sedan föregående kvartal, något som med hänsyn till den industri och årstid, varom fråga är, torde kunna betecknas som anmärkningsvärt.

För *malmförädlingsindustrien* har utvecklingen varit synnerligen gynnsam. Ej mindre än 55 arbetsgivare med 16 860 arbetare (80 %) beteckna arbetstillgången som mer än medelgod; för 9 arbetsgivare med 3 483 arbetare (16 %) hava konjunkturerna varit medelgoda och för 7 arbetsgivare med 844 arbetare (4 %) mindre än medelgoda. Under 1914 års sista kvartal voro motsvarande siffror 56, 21 och 23 %. Att högkonjunkturen ej blivit ännu mera utpräglad, måste så gott som uteslutande tillskrivas den vattenbrist, som på sina håll fortfarande gjort sig kännbar. I enstaka fall uppgives dessutom brist på kol eller andra förnödenheter hava förorsakat olägenheter.

Ej mindre framträdande är uppsvinget inom *metallindustrien*. Av de arbetsgivare, från vilka rapporter föreligga, hava 109 med 16 656 arbetare (79 %) ansett arbetstillgången mer än medelgod, 29 med 3 248 arbetare (16 %) medelgod samt 23 med 1 125 arbetare (5 %) mindre än medelgod. Motsvarande siffror föregående kvartal voro 52, 19 och 29 %. Särskilt synes den s. k. eskilstunaindustrien samt övriga stålvarufabriker kunnat glädja sig åt osedvanligt goda avsättningsförhållanden.

Även *maskin- och skeppsbyggnadsindustrien* uppvisar en utpräglad förbättring mot föregående kvartal. Arbetstillgången har, enligt förefintliga uppgifter, varit mer än medelgod hos 123 arbetsgivare med 22 842 arbetare (68 %), medelgod hos 59 arbetsgivare med 7 155 arbetare (21 %) samt mindre än medelgod hos 53 arbetsgivare med 3 783 arbetare (11 %) mot resp. 46, 30 och 24 % under 1914 års fjärde kvartal. Förbättringen torde i en del fall stå i samband därmed, att verkstäderna i viss utsträckning omlagt sin produktion och därigenom vunnit större anpassning efter på världsmarknaden rådande exceptionella förhållanden. Sålunda synes krisen bland annat hava åstadkommit en sannolikt välbehövligh inskränkning i den överproduktion av motorer, som under senare år förekommit inom landet, varemot i stället större vikt lagts vid andra specialiteter, som under nuvarande konjunkturer lättare funnit avsättning. Medan exporten ökats på vissa områden, där den svenska industrien under fredstid haft svårt att göra sig gällande gentemot utlandets konkurrens, har en viss depression på grund av handelsförbindel-

sernas avbrott otvetydigt framträtt på sådana områden, där de svenska fabriken redan förut erövrat världsmarknaden (separatorer, telefonapparater). Tillgången på fullt duglig arbetskraft angives allmänt som otillräcklig.

Jord- och stenindustrien uppvisar fortfarande ogynnsammare siffror än någon av förutnämnda grupper, ehuruval även här i jämförelse med föregående kvartal någon förbättring gjort sig märkbar. Sämst ställd är liksom förut stenhuggeribranschen. Av samtliga arbetsplatser, från vilka rapporter inkommit, är det endast ett fåtal marmor-, monument- och kvarnstenshuggerier, som kunna uppvisa tillfredsställande arbetstillgång. I övrigt växer alltjämt antalet firmor, som sett sig nödsakade att helt nedlägga driften. Inom tegelindustrien voro utsikterna naturligen mångenstädes mindre goda på grund av den ringa byggnadsverksamheten. Vid bedömande av rapporterna från denna bransch måste dock tagas med i räkningen, att tegeltillverkningen av klimatiska skäl i allmänhet ligger nere under årets första månader, varför det ej alltid låter sig avgöra, i vad mån den stagnation, som förekommit, är att anse som en vanlig säsongföreteelse eller som en följd av krisen. Vid kalkbrotten å Gottland har, i likhet med föregående kvartal, varit ringa arbetstillgång. Arbetslösheten har dock här ej gjort sig så märkbart gällande, då flertalet arbetare efter hand avrest till sina hemorter å fastlandet. På glasindustrien hava de abnorma konjunkturerna fortfarande haft ett övervägande gynnsamt inflytande, enär den minskade avsättningen inom landet tydligen mer än uppvägs av ökad efterfrågan från utlandet, främst England. Porslinsindustrien har haft medelgod, kakelindustrien åter övervägande dålig arbetstillgång, det sistnämnda otvivelaktigt en följd av byggnadsverksamhetens avstannande. Inalles har inom jord- och stenindustrien arbetstillgången karakteriserats som mer än medelgod av 69 arbetsgivare med 5 814 arbetare (31 %), som medelgod av 47 arbetsgivare med 4 754 arbetare (25 %) och som mindre än medelgod av 101 arbetsgivare med 8 137 arbetare (44 %).

Kemisk-tekniska industrien visar däremot en bild av alltjämt stegrad högkonjunktur. Arbetstillgången har av rapporterna att döma varit mer än medelgod hos 44 arbetsgivare med 10 594 arbetare (88 %), medelgod hos 14 arbetsgivare med 1 297 arbetare (11 %) samt mindre än medelgod hos 5 arbetsgivare med 175 arbetare (1 %). Särskilt inom tändsticksindustrien hava de flesta fabriken fortfarande mycket god arbetstillgång att inrapportera. Brist på råmaterial till följd av exportförbud i utlandet har konstaterats vid en del fabriker för tillverkning av tvål och andra hygieniska preparat, på grund varav driftsinskränkningar måst vidtagas.

Avgjort mera än inom den egentliga industrien har krisen gjort sig särskilt stark kännbar inom *byggnadsverksamheten*. Att döma av de från socialstyrelsens ortsombud ingångna rapporterna, synes ställningen hava varit relativt tillfredsställande i Göteborg, i den mån den starka frosten där tillåtit arbetets bedrivande. I Borås betecknas läget som »i det närmaste normalt», i Falun »över förväntan gott». Eljest äro omdömena i allmänhet mera pessimistiska. De enda större byggnadsföretag, som omnämnas, avse offentliga anläggningar

(Uppsala, Linköping, Norrköping, Malmö, Vänersborg m. fl. städer). Av de arbetsgivare, från vilka uppgifter föreligga, hava allenast 8 med sammanlagt 547 arbetare (13 %) betecknat arbetstillgången som mer än medelgod, medan 24 arbetsgivare med 1 970 arbetare (49 %) ansett densamma medelgod och 39 med 1 521 arbetare (38 %) mindre än medelgod.

Transportarbetet har särskilt vid hamnarna i avsevärd utsträckning influerats av de exceptionella förhållandena på världsmarknaden. Sålunda har arbetstillgången inom stuverifacket varit synnerligen god i Malmö, Halmstad (trävaruexport) och Göteborg (bomullsimport m. m.). Även i Landskrona och Hälsingborg uppgives rörelsen hava varit ganska livlig, ehuru på den sistnämnda platsen tämligen ojämn. I Östersjöhamnarna voro förhållandena mindre gynnsamma. Mycket god arbetstillgång rapporteras endast i Oxelösund samt hos en firma i Norrköping. I sistnämnda stad ävensom i Karlskrona och Sölvesborg har ställningen i övrigt varit medelgod, i Visby, Ronneby, Karlshamn, Ystad, Gävle och Söderhamn däremot dålig. Som totalomdöme kan emellertid för hela näringsgruppen gentemot föregående kvartal konstateras en avsevärd förbättring. Arbetstillgången har av 18 arbetsgivare med 3 561 arbetare (78 %) betecknats som mer än medelgod, av 3 arbetsgivare med 264 arbetare (6 %) som medelgod samt av 7 arbetsgivare med 734 arbetare (16 %) som mindre än medelgod.

Inom *jordbruket* synes efterfrågan å arbetskraft i viss utsträckning hava influerats därav, att åtskilliga arbetsgivare av sparsamhetshänsyn sökt över vintern så mycket som möjligt inskränka sin arbetsstyrka och nu vid vårarbetets början måst skaffa nytt folk. Tillgången på arbetare synes hava varit relativt god, med undantag dock för yngre drängar, varå flerstädes rått stor brist, sannolikt en följd därav, att två årsklasser värnpliktiga i år inkallats till fullgörande av första tjänstgöring. I fråga om mjölkerskor uppgives tillgången mera än eljest motsvarat efterfrågan, vilket tillskrives den omständigheten, att kreatursbesättningarna mångenstädes äro avsevärt reducerade.

Inom *skogsbruket* har avverkningsarbetet i hög grad underlättats genom den snörika vintern. Särskilt i landets södra delar synes arbetstillgången varit avsevärt större än vanligt. I Norrland betecknas konjunkturerna i några distrikt som mindre goda, i andra däremot som gynnsamma. I det hela har skogsarbetet varit rikligare än man med anledning av den stängda exporten över Östersjön haft anledning att befara.

Enär arbetsmarknadens läge givetvis måste i hög grad inverka på den offentliga arbetsförmedlingens verksamhet och läget i viss mån återspeglas i denna verksamhet, meddelas ur de månatliga redogörelserna för Sveriges offentliga arbetsförmedling till ytterligare jämförelse följande resultat angående tillgång och efterfrågan på arbetskraft.

På 100 lediga platser kommo följande *ansökningar om arbete*:

<i>1:sta kvartalet 1915.</i>	Inom jord- bruket m. m.	Inom övriga näringsgrenar.	Inom samtliga näringsgrenar.
Mars	90	165	147
Februari	92	209	181
Januari	100	225	202
<i>4:de kvartalet 1914.</i>			
December	130	189	182
November	116	217	192
Oktober	94	145	128
<i>1:sta kvartalet 1914.</i>			
Mars	71	119	107
Februari	77	144	127
Januari	62	147	125

Arbetsmarknadens allmänna läge under första kvartalet 1915 har tydligen varit mindre gynnsamt än vid samma tid föregående år, men utvisar i jämförelse med närmast föregående kvartal en mera utpräglad förbättring, än eljest vid här ifrågavarande årstid brukar vara fallet. Det mest karaktäristiska är *arbetstillgångens ojämnhet* inom olika yrkesgrenar, inom några högkonjunktur med brist på arbetskraft, inom andra depression med stor arbetslöshet. Även inom samma bransch kunna förhållandena växla allt efter olika företag.

Ställningen framträder med särskild tydlighet i den statistiska sammanställningen sid. 501, enligt vilken av de av rapporteringen berörda 249 403 arbetarna 63 % voro anställda hos arbetsgivare, vilka angivit arbetstillgången såsom mer än medelgod, under det att 15 % tillhörde företag med mindre än medelgod arbetstillgång. Motsvarande siffror voro för samma kvartal 1914 71 och 8 %, 1913 71 och 6 %, 1912 62 och 12 % samt 1911 51 och 13 %. En omständighet, som vid tabellens begagnande måste tagas i beräkning, är, att de fyra år, för vilka statistik föreligger, fränsett sista halvåret 1914, äro att anse som en tid av övervägande goda ekonomiska konjunkturer. Att döma av de procenttal, vilka i den anförda sammanställningen tagits till konjunkturmätare, skulle ställningen vara bättre än under första kvartalet 1911 och knappast sämre än under motsvarande tid år 1912. Att i jämförelse med 1913 och 1914 en avgjord nedgång måste konstateras, är, med hänsyn till vad som under sista året förekommit, ej annat än vad som varit att motse.

Näringsgrenar.	Tillgång & arbete.									
	Hela antalet.		Mycket god.		God.		Medelgod.		Mindre god.	
	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.
Gruvdrift	59	14 007	5	1 178	29	6 923	19	1 941	5	2 202
Annan brytn.- o. upptagn.-industri	20	275	2	47	5	109	9	96	2	10
Närings- o. njutningsämnesindustri:										
Kvarnindustri	22	916	—	—	5	249	5	284	9	235
Bageriyrket	40	1 403	5	158	13	560	18	565	3	75
Choklad- och karamelltillverkning	15	1 832	1	51	10	1 417	3	351	1	13
Sockerindustri	26	3 244	—	—	10	1 998	10	954	6	292
Bryggeriindustri	64	3 339	—	—	27	1 673	30	1 336	5	253
Tobaksindustri	22	2 819	1	55	4	203	1	39	7	694
Annan närings- o. njutningsämnesind.	41	1 673	3	313	26	1 074	9	226	3	60
Textilindustri:										
Bomullsindustri	34	10 712	5	1 190	25	7 727	4	1 795	—	—
Ylleindustri	43	6 694	10	1 394	21	3 833	6	762	1	97
Jute- och linneindustri	8	2 377	2	354	2	640	1	146	2	656
Annan textilindustri	29	2 348	7	734	14	1 279	5	138	3	197
Beklädnadsindustri:										
Skrädderi- och sömnadsyrket	54	5 829	9	2 472	15	1 713	14	1 328	13	241
Trikkäfabrikation	16	1 817	2	127	10	1 431	4	259	—	—
Skoindustri	48	5 768	6	1 295	23	2 994	5	861	13	613
Annan beklädnadsindustri	47	2 934	9	604	23	1 599	8	517	5	168
Läder-, hår- o. gummivaruindustri	36	4 009	10	1 313	17	1 512	5	850	3	319
Trävaruindustri:										
Sågverk och brädgårdar	214	20 190	15	1 478	78	7 357	77	6 674	27	3 227
Snickerier och annan träförädling	152	7 236	7	760	34	1 948	54	2 331	39	1 400
Korkfabrikation	4	331	—	—	3	278	1	53	—	—
Trämasse- och pappersindustri:										
Trämassefabriker	72	9 503	3	474	33	4 223	26	4 006	6	390
Pappersbruk	34	7 474	4	328	17	4 024	9	1 906	4	1 216
Bokbinderiyrket	25	1 672	2	200	7	461	9	269	7	742
Tapetfabrikation	5	187	—	—	1	36	3	88	1	63
Grafisk industri	108	6 441	12	601	41	2 285	36	2 472	16	768
Malmförädlingsindustri	71	21 187	13	7 231	42	9 629	9	3 483	4	766
Metallindustri:										
Järn- o. stålvarufabriker samt gjuterier	104	14 446	26	4 326	48	7 254	19	2 513	8	249
Bleck- och plåtslageriyrket	17	2 483	4	426	6	1 827	1	68	4	120
Annan metallindustri	40	4 100	3	200	22	2 623	9	667	6	610
Maskin- o. skeppsbyggnadsindustri:										
Mekanisk verkstadsindustri	181	21 800	33	7 480	64	8 297	49	4 379	29	1 412
Skeppsvarv	20	5 215	2	791	14	4 349	1	30	2	38
Elektromekanisk industri	16	5 992	2	829	4	853	4	2 573	6	1 737
Annan maskinindustri	18	773	—	—	4	243	5	173	6	253
Jord- och stenindustri:										
Stenhuggeribranschen	46	6 695	2	224	3	250	2	99	15	897
Kakel- och lerkärlsindustri	17	2 538	—	—	2	258	4	1 783	6	359
Tegelindustri	64	1 085	2	84	12	361	18	289	12	188
Glasindustri	28	3 538	6	604	17	1 870	3	536	2	528
Annan jord- och stenindustri	42	4 574	2	176	16	1 831	11	1 951	8	879
Kemisk-teknisk industri:										
Ljus-, tvål- och parfymfabriker	13	805	1	140	6	460	3	84	3	121
Tändsticksindustri	17	8 074	12	6 394	4	1 179	1	501	—	—
Annan kemisk-teknisk industri	33	3 187	7	998	14	1 423	10	712	2	54
Byggnadsindustri:										
Husbyggnadsindustri	40	2 805	—	—	5	449	13	1 466	14	651
Målning och glasmåsterirörelse	8	282	—	—	2	56	4	113	—	—
Annan byggnadsindustri	23	1 001	—	—	1	42	7	391	10	437
Transportarbete	28	4 559	8	2 230	10	1 831	3	264	1	17
Handel och varulager	27	1 010	1	16	14	747	12	247	—	—
Kommunala arbeten	30	3 979	2	1 490	10	1 580	10	570	6	321
Statens arbeten	17	4 295	7	2 203	8	642	2	1 450	—	—
Summa 1:sta kv. 1915	2 188	240 403	253	50 968	821	105 100	571	54 589	825	23 068
" 4:de " 1914	2 097	245 003	208	31 194	772	95 418	573	61 031	371	42 374
" 3:dje " "	2 169	251 145	187	17 211	729	79 718	616	72 971	476	58 665
" 2:dra " "	2 161	262 988	374	48 213	1 157	149 562	466	50 650	145	13 699
" 1:sta " "	2 153	253 324	252	39 291	1 033	142 050	609	52 244	182	17 729

Dålig.		Arbetsstillgången i jämförelse med samma kvartal föregående år.						Tillgång på arbetskraft.					
		Bättre.		Oförändrad.		Sämre.		Brist.		Normal tillgång.		Överflöd.	
A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.	A-g.	Arb.
1	1763	13	2355	36	7099	10	4553	6	2347	48	10725	5	935
2	13	3	67	13	187	4	21	1	10	18	259	1	6
3	148	—	—	10	529	12	387	—	—	16	656	6	260
1	45	9	386	21	706	10	311	—	—	28	1056	12	347
—	—	9	1151	5	668	1	13	—	—	12	1330	3	502
—	—	3	616	20	2501	3	127	—	—	15	1884	11	1360
2	77	5	519	51	2447	8	373	—	—	54	2746	10	593
9	1828	1	48	4	210	17	2561	—	—	7	588	15	2231
—	—	8	426	29	1163	4	84	1	45	33	1283	7	345
—	—	8	2108	24	8337	2	267	5	2066	26	7865	3	781
5	608	22	4376	10	929	11	1389	5	692	34	5444	4	558
1	581	3	789	1	205	4	1383	1	485	6	1587	1	355
—	—	10	1311	15	808	4	229	2	115	26	2205	1	28
3	75	6	1053	25	2641	23	2135	3	1544	45	3688	6	597
—	—	5	873	10	855	1	89	—	—	15	1761	1	56
1	5	13	2436	21	2714	14	618	—	—	42	4698	6	1070
2	46	4	185	35	2407	8	342	4	166	37	2472	6	296
1	15	17	1668	10	1223	9	1118	1	40	29	3244	6	725
17	1454	26	2461	138	13355	50	4374	4	185	158	14768	52	5237
18	797	14	1032	60	3106	78	3098	2	546	102	4961	48	1729
—	—	1	53	3	278	—	—	—	—	4	331	—	—
4	410	4	664	50	6895	18	1944	—	—	58	7172	14	3331
—	—	7	593	19	5075	8	1806	2	207	26	5976	6	1291
—	—	2	202	9	490	14	980	—	—	24	1649	1	23
—	—	—	—	4	124	1	63	1	17	4	170	—	—
3	315	10	704	61	3084	37	2653	1	48	87	4882	20	1511
3	78	18	8005	43	9389	10	3793	3	1389	57	14552	11	5246
3	104	30	4548	54	7935	20	1963	7	1044	89	12722	8	680
2	42	2	415	6	1402	9	666	—	—	11	2206	6	277
—	—	10	1673	18	1190	12	1237	2	175	31	3124	7	801
6	232	38	8799	79	8138	64	4863	23	6413	134	13356	24	2031
1	7	5	3060	10	2088	5	117	7	2416	11	2624	2	175
—	—	3	1025	4	2200	9	2767	—	—	11	4070	5	1922
3	104	2	39	5	278	11	456	—	—	17	753	1	20
24	5225	2	120	4	151	40	6424	—	—	15	2739	31	3956
5	138	1	20	5	1238	11	1280	—	—	13	2416	4	122
20	163	4	72	38	636	22	377	—	—	40	718	24	367
—	—	9	930	17	2080	2	528	4	303	24	3235	—	—
5	237	8	1720	19	1545	15	1809	1	317	31	3670	10	587
—	—	1	53	6	537	6	215	—	—	10	671	3	134
—	—	7	1338	10	6736	—	—	—	—	16	7859	1	215
—	—	11	1423	20	1725	2	39	—	—	25	2298	8	889
8	239	4	458	14	531	22	1816	1	6	17	902	22	1897
2	63	2	56	3	92	3	84	—	—	4	129	4	103
5	131	1	14	6	230	16	757	1	42	13	676	9	283
6	717	10	2494	13	1450	5	615	3	702	19	2911	6	946
—	—	1	12	23	798	3	200	1	12	24	934	2	64
2	18	4	493	20	3211	6	275	—	—	16	2693	14	1286
—	—	8	2333	7	512	2	1450	3	1005	11	2239	8	1051
168	15678	884	65176	1108	122078	646	62149	95	22287	1593	180897	450	46219
173	14986	259	36833	1098	114378	740	93792	71	11953	1532	177391	494	55659
211	22580	174	22171	1007	97996	988	130978	121	19370	1593	169890	455	61885
19	864	422	53154	1506	179784	243	30050	235	38492	1807	212076	119	12420
77	2010	369	48262	1514	174389	270	30673	147	25899	1759	205376	247	22049

Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna.

Den 1 januari, 1 februari och 1 mars 1915.

I slutet av december månad utsändes, i likhet med vad förut varit fallet, frågeformulär direkt till samtliga fackföreningar inom 29 fackförbund. Svenska metallindustriarbetareförbundet, vilket redan tidigare, i samband med sin understöds-kassa för arbetslösa medlemmar, upprättat regelbunden månadsrapportering över arbetslösheten från sina avdelningar, överlämnar fortfarande beredvilligt dessa uppgifter till socialstyrelsen för vidare bearbetning, varför formulär icke tillställas avdelningar, tillhörande detta förbund. De fackförbund, som icke deltaga i denna rapportering äro *dels* Svenska järnvägs-, lokomotiv-, post- samt telegraf- och telefonmannaförbunden m. fl. på grund därav, att förevarande undersökning avser att utröna arbetslösheten bland huvudsakligen industriens och hantverkets arbetare, *dels* Svenska arbetareförbundet, Svenska skrädderitillskärareförbundet, Frisörbiträdesförbundet, Svenska handskarbetareförbundet samt Byggnadsträarbetareförbundet, vilka förbunds samtliga avdelningar av olika skäl icke besvara styrelsens formulär. Jämväl Svenska lantarbetareförbundet har ur redogörelsen uteslutits, då de rapporter, som föreligga från dit anslutna avdelningar, varit alltför ofullständiga för att kunna anses representativa för förhållandena inom organisationen.

Resultaten av rapporteringen om antalet arbetslösa inom fackföreningarna vid ovanstående tidpunkter föreligga i här meddelade tabeller, som utgöra en sammanfattning av de bearbetade frågeformulärens uppgifter. Tabellen å sid. 511 är ett sammandrag av huvudtabellerna.

Antalet medlemmar i de rapporterade fackföreningarna den 1 januari, 1 februari och 1 mars 1915 utgjorde resp. 59 195, 56 788 och 57 476. Av medlemmarna voro vid samma tidpunkter *arbetslösa* resp. 8 870, 8 397 och 6 907 eller resp. 15·0, 14·8 och 12·0 % av samtliga redovisade. Arbetslöshetsfrekvensen var vid de tre närmast föregående månadsskiftena resp. 7·7, 8·1 och 10·3 %. I jämförelse med föregående år, då arbetslöshetsfrekvensen den 1 januari, 1 februari och 1 mars utgjorde resp. 7·5, 10·4 och 7·5 %, har arbetslösheten inom fackorganisationerna sålunda avsevärt ökats.

**Arbetslösheten inom arbetarorganisationerna den 1 januari, 1 februari
och 1 mars 1915.**

Fackförbund.	Januari.			Februari.			Mars.		
	Antal redo- visade med- lem- mar. ¹	Därav arbetslösa.		Antal redo- visade med- lem- mar. ¹	Därav arbetslösa.		Antal redo- visade med- lem- mar. ¹	Därav arbetslösa.	
		Antal.	%		Antal.	%		Antal.	%
Sv. bageri- och konditoriindustriarbetareförbundet	903	131	14.5	886	97	10.9	547	69	12.6
» bleck- och plåtagareförbundet	1 392	247	17.7	1 361	304	22.3	1 363	296	21.7
» bokbindare	195	8	4.1	193	2	1.0	573	33	5.8
» bryggeriarbetare	1 243	25	2.0	1 180	10	0.8	1 144	34	3.0
De förenade förbunden	995	18	1.8	1 053	37	3.5	1 073	11	1.0
Sv. gjutare förbundet	2 334	84	3.6	61	5	8.2	1 955	34	1.7
» grov- och fabriksarbetare	7 004	2 229	31.8	6 107	1 596	26.1	5 859	1 277	21.8
» gruvarbetare	485	93	19.2	425	2	0.5	426	2	0.5
» hattarbetare	114	35	30.7	113	37	32.7	113	8	7.1
» kakelugnsmakare	216	70	32.4	190	76	40.0	111	9	8.1
» kommunalarbetare	571	33	5.8	510	61	12.0	406	17	4.2
Intern. litografiska	233	13	5.6	231	11	4.8	242	9	3.7
Sv. metallindustriarbetare	21 080	1 074	5.1	21 395	918	4.3	21 735	839	3.9
Därav:									
Järnbruksarbetare	8 192	115	3.6	8 114	42	1.3	8 114	29	0.9
Mek. verkstadsarbetare	17 888	959	5.4	18 281	876	4.8	18 621	810	4.3
Sv. murare förbundet	1 336	687	51.4	1 524	930	61.0	1 447	840	58.1
» måleriarbetare	1 216	257	21.1	1 564	593	37.9	1 538	583	37.9
Skand. sadelmakare- och tapetserare	665	96	14.4	639	171	26.8	648	61	9.4
Sv. sko- och läderindustriarbetare	2 079	6	0.3	2 037	25	1.2	1 989	45	2.3
» skrädderiarbetare	1 203	99	8.2	563	85	15.1	501	64	12.8
» stenindustriarbetare	3 144	1 250	39.8	2 865	705	24.6	8 153	678	21.5
» sågverksindustriarbetare	2 742	470	17.1	3 748	529	14.1	3 411	239	7.0
Intern. tobaksarbetare	1 442	612	42.4	1 858	740	39.8	1 680	520	31.0
Sv. transportarbetare	304	87	28.6	133	46	34.6	—	—	—
» träarbetare	4 412	875	19.8	4 440	1 073	24.2	4 422	1 070	24.2
» varuutkörare- och handelsarbetare	831	5	0.6	820	11	1.3	800	11	1.4
» väg- och vattenbyggnadsarbetare	243	109	44.9	258	108	41.9	273	28	10.3
» elektriska arbetare	974	145	14.9	861	100	11.6	408	31	7.6
» slakteri- och charkuteriarbetare	309	2	0.6	343	20	5.8	352	17	4.8
» stuckatör	60	48	80.0	57	48	84.2	67	28	41.8
» textilarbetare	739	40	5.4	718	34	4.7	605	27	4.5
» typograf	731	22	3.0	655	23	3.5	635	27	4.3
<i>Summa 1915</i>	59 195	8 870	15.0	56 788	8 397	14.8	57 476	6 907	12.0
» 1914	60 535	—	—	61 468	—	—	58 354	—	7.5
» 1913	54 340	—	—	52 774	—	—	50 392	—	7.1
» 1912	43 067	—	—	50 972	—	—	53 122	—	8.4
» 1911	—	—	—	—	—	—	61 550	—	12.0

¹ Till följd av det skydd, som dessa uppgifter åtnjuta enligt 2 § 4 mom. tryckfrihetsförordningen, kan här icke meddelas, i vad mån dessa siffror avse hela antalet medlemmar inom ett fackförbund. På grundval av ovanstående siffror kunna alltså inga slutsatser dragas beträffande fackförbundens verkliga medlemsantal eller rörande förändringar i detta hänseende.

Antalet arbetslösa inom arbetar-

Fackförbund.	Antal redo- visade avdel- ningar. ¹	Antal redovisade medlemmar. ¹			
		Män.		Kvin- nor.	Till- sammans
		Helt beta- lande.	Halvt beta- lande.		
Sv. bageri- och konditoriindustriarbetareförbundet	12	884	35	34	903
» bleck- och plåtslagare »	40	1 130	262	—	1 392
» bokbindare »	4	111	24	60	195
» bryggeriarbetare »	16	814	22	407	1 243
De förenade förbunden	22	885	60	50	995
Sv. gjutare förbundet	68	2 071	258	5	2 334
» grov- och fabriksarbetare »	106	6 402	333	269	7 004
» gruvarbetare »	8	485	—	—	485
» hattarbetare »	3	97	2	15	114
» kakelugnsmakare »	7	191	25	—	216
» kommunalarbetare »	17	554	14	3	571
Intern. litografiska »	10	218	15	—	233
Sv. metallindustriarbetare »	54	—	—	—	21 080
Därav: Järnbruksarbetare	20	—	—	—	3 192
Mek. verkstadsarbetare	34	—	—	—	17 888
Sv. murare förbundet	22	1 819	17	—	1 836
» måleriarbetare »	15	1 169	47	—	1 216
Skand. sadelmakare- och tapetserare »	20	552	67	46	665
Sv. sko- och läderindustriarbetare »	19	1 438	198	443	2 079
» skrädderiarbetare »	23	931	62	210	1 203
» stenindustriarbetare »	67	2 771	373	—	3 144
» sågverksindustriarbetare »	38	2 315	422	5	2 742
Intern. tobaksarbetare »	10	277	14	1 151	1 442
Sv. transportarbetare »	7	294	10	—	304
» träarbetare »	71	4 136	265	11	4 412
» varnautkörare- och handelsarbetare »	23	646	34	151	831
» väg- och vattenbyggnadsarbetare »	6	243	—	—	243
» elektriska arbetare »	14	882	92	—	974
» slakteri- och charkuteriarbetare »	7	250	28	31	309
» stuckatör »	2	56	4	—	60
» textilarbetare »	11	573	22	144	739
» typograf »	19	495	202	34	731
Summa	741	—	—	—	59 195

¹ Jfr noten å sid. 511.² På den grund att hithörande uppgifter icke kunnat erhållas från samtliga organisationer, hava

organisationerna den 1 januari 1915.

Arbetslösa.					Därav arbetslösa till följd av		Arbetslediga på grund av					Arbetslöshetsdagar under december 1914.				
Män.		Kvinnor.	Tillsammans.		arbetsbrist.	tillfälliga orsaker.	sjukdom.	arbetskonflikt.	värnplikt.	andra orsaker.	Tillsammans.	Antal redovisade			Hela antalet arbetslöshetsdagar.	
Helt betalande.	Halvt betalande.		Antal.	%.								avdelningar.	medlemmar.	arbetslösa.		
130	1	—	181	14.5	129	2	8	—	31	1	40	9	838	131	2 809	
210	37	—	247	17.7	247	—	51	—	95	2	148	29	1 237	246	4 987	
1	1	6	8	4.1	8	—	5	—	10	1	16	2	43	8	119	
16	—	9	25	2.0	7	18	41	—	44	1	86	5	247	25	981	
14	3	1	18	1.8	13	5	21	—	35	4	60	8	477	16	899	
75	9	—	84	3.6	72	12	76	—	179	33	288	24	821	58	1 865	
2 039	88	102	2 229	31.8	1 395	834	248	1	358	119	726	65	4 327	1 882	33 135	
93	—	—	93	19.2	65	28	27	—	50	—	77	3	301	33	551	
20	—	15	35	30.7	2	33	2	6	2	—	10	1	42	35	500	
61	9	—	70	32.4	70	—	1	—	3	—	4	2	96	70	1 165	
30	1	2	33	5.8	26	7	29	—	16	—	45	4	237	24	290	
10	3	—	13	5.6	13	—	8	—	11	—	19	2	155	12	204	
—	—	—	1 074	5.1	—	—	—	—	—	—	—	50	20 413	1 070	27 807	
—	—	—	115	3.6	—	—	—	—	—	—	—	17	2 608	111	3 174	
—	—	—	959	5.4	—	—	—	—	—	—	—	83	17 805	959	24 633	
687	—	—	687	51.4	680	7	23	—	66	—	89	17	1 155	634	13 334	
244	13	—	257	21.1	216	41	4	—	46	—	50	12	1 091	237	5 755	
84	4	8	96	14.4	95	1	11	—	45	—	56	13	511	96	1 569	
5	1	—	6	0.3	6	—	34	—	83	1	119	3	294	6	101	
53	12	34	99	8.2	99	—	31	—	34	—	65	13	1 020	99	1 866	
1 101	149	—	1 250	39.8	1 101	149	104	12	143	370	629	27	1 367	857	19 637	
2 49	221	—	470	17.1	455	15	66	83	122	1	272	16	1 421	451	9 978	
62	5	545	612	42.4	612	—	52	—	4	16	72	6	1 358	611	19 818	
87	—	—	87	28.6	87	—	6	—	5	—	11	5	258	87	2 592	
845	30	—	875	19.8	838	37	157	—	254	17	428	50	3 617	799	16 233	
5	—	—	5	0.6	5	—	8	—	42	—	50	4	486	4	140	
109	—	—	109	44.9	53	56	8	—	5	3	16	6	243	109	1 896	
145	—	—	145	14.9	144	1	11	—	111	1	123	7	741	145	3 088	
1	1	—	2	0.6	1	1	—	1	2	1	4	2	180	2	21	
45	3	—	48	80.0	48	—	—	—	5	—	5	2	64	48	1 009	
15	1	24	40	5.4	40	—	33	—	65	—	98	5	441	35	1 522	
17	2	3	22	3.0	22	—	18	—	20	4	42	8	402	20	453	
—	—	—	8 570	15.0	—	—	—	—	—	—	—	400	48 883	7 850	172 074	

slutsummor icke nedräknats.

Antalet arbetslösa inom arbetar-

Fackförbund.	Antal redovisade avdelningar. ¹	Antal redovisade medlemmar. ¹			
		Män.		Kvinnor.	Tillsammans.
		Helt betalande.	Halvt betalande.		
Sv. bageri- och konditoriindustriarbetareförbundet	12	821	30	35	886
» bleck- och plåtslagare »	40	1 107	254	—	1 361
» bokbindare »	4	113	21	59	193
» bryggeriarbetare »	15	764	33	383	1 180
De förenade förbunden	25	940	63	50	1 053
Sv. gjutare förbundet	64	55	6	—	61
» grov- och fabriksarbetare »	91	5 652	318	137	6 107
» gruvarbetare »	7	425	—	—	425
» hattarbetare »	4	96	2	15	113
» kachelugnsmakare »	6	172	18	—	190
» kommunalarbetare »	17	492	15	3	510
Intern. litografiska »	10	211	20	—	231
Sv. metallindustriarbetare »	60	—	—	—	21 395
Därav: Järnbruksarbetare	20	—	—	—	3 114
Mek. verkstadsarbetare	40	—	—	—	18 281
Sv. murare förbundet	26	1 505	19	—	1 524
» måleriarbetare »	21	1 495	69	—	1 564
Skand. sadelmakare- och tapetserare »	18	548	91	—	639
Sv. sko- och läderindustriarbetare »	17	1 407	189	441	2 037
» skrädderiarbetare »	15	390	50	123	563
» stonindustriarbetare »	66	2 548	317	—	2 865
» sågverksindustriarbetare »	48	3 508	235	5	3 748
Intern. tobaksarbetare »	11	384	23	1 451	1 858
Sv. transportarbetare »	4	124	9	—	133
» träarbetare »	72	4 170	259	11	4 440
» varuutkörare- och handelsarbetare »	23	625	20	175	820
» väg- och vattenbyggnadsarbetare »	7	258	—	—	258
» elektriska arbetare »	13	833	28	—	861
» slakteri- och charkuteriarbetare »	7	272	35	36	343
» stuckatör »	2	55	2	—	57
» textilarbetare »	11	561	19	138	718
» typograf »	16	450	174	31	655
Summa	782	—	—	—	56 788

¹ Jfr noten å sid. 511.² På den grund att hithörande uppgifter icke kunnat erhållas från samtliga organisationer, hava

organisationerna den 1 februari 1915.

Arbetslösa.					Därav arbetslösa till följd av		Arbetslediga på grund av						Arbetslöshetsdagar under januari 1915.			
Män.		Kvinnor.	Tillsammans.		arbetsbrist.	tillfälliga orsaker.	sjukdom.	arbetskonflikt.	värnplikt.	andra orsaker.	Tillsammans.	Antal redovisande			Hela antalet arbetslöshetsdagar.	
Helt betalande.	Halvt betalande.		Antal.	%.								avdelningar.	medlemmar.	arbetslösa.		
94	2	1	97	10.9	95	2	9	—	34	1	44	10	838	96	2 814	
264	40	—	304	22.3	304	—	34	—	63	—	97	35	1 282	304	6 522	
1	1	—	2	1.0	2	—	2	—	14	—	16	1	7	2	52	
4	1	5	10	0.8	10	—	49	—	28	25	102	4	211	6	248	
34	—	3	37	3.5	37	—	21	—	49	—	70	12	540	37	776	
5	—	—	5	0.2	5	—	2	—	1	2	4	1	10	5	115	
1 545	38	13	1 596	26.1	1 030	566	229	1	338	158	726	48	3 388	1 375	26 186	
2	—	—	2	0.5	2	—	17	—	38	—	55	1	224	2	62	
23	—	14	37	3.7	2	35	2	6	3	—	11	1	42	37	321	
73	3	—	76	4.0	76	—	4	—	6	6	16	5	133	53	789	
57	4	—	61	12.0	27	34	11	—	13	3	27	5	262	60	964	
11	—	—	11	4.8	11	—	10	—	9	—	19	4	192	11	171	
—	—	—	918	4.3	—	—	—	—	—	—	—	48	20 552	917	27 173	
—	—	—	42	1.3	—	—	—	—	—	—	—	12	2 450	41	1 736	
—	—	—	878	4.8	—	—	—	—	—	—	—	36	18 102	876	25 437	
930	—	—	930	61.0	903	27	27	—	75	—	102	18	1 144	674	17 659	
564	29	—	593	37.9	574	19	8	—	73	—	81	17	1 440	521	14 780	
171	—	—	171	26.8	170	1	2	—	26	—	28	9	538	166	2 212	
24	—	1	25	12.2	25	—	36	—	83	4	123	9	1 399	23	471	
47	1	37	85	15.1	75	10	16	—	15	—	31	10	413	77	1 655	
633	72	—	705	24.6	645	60	111	8	167	49	335	20	1 118	480	18 551	
492	37	—	529	14.1	478	51	82	—	222	5	309	20	1 943	529	11 720	
75	5	660	740	39.8	739	1	40	—	39	5	84	5	1 356	731	19 617	
46	—	—	46	34.6	29	17	—	—	—	—	—	3	104	46	1 239	
1 027	45	1	1 073	24.2	1 046	27	157	—	280	23	460	51	3 769	1 060	25 606	
9	—	2	11	1.3	11	—	8	—	19	4	31	2	148	7	168	
108	—	—	108	41.9	64	44	18	—	20	—	38	7	258	108	1 591	
98	2	—	100	11.6	100	—	22	—	83	1	106	8	753	96	481	
18	2	—	20	5.8	20	—	1	—	2	—	3	6	331	20	527	
48	—	—	48	84.2	48	—	—	—	—	—	—	2	57	48	1 225	
15	1	18	34	4.7	34	—	36	—	35	30	101	5	263	32	469	
14	5	4	23	3.5	21	2	25	—	37	5	67	10	558	23	688	
—	—	—	8 897	14.8	—	—	—	—	—	—	—	877	48 273	7 546	179 841	

slutsummor icke nedräknats.

Antalet arbetslösa inom arbetar-

Fackförbund.	Antal redovisade avdelningar. ¹	Antal redovisade medlemmar. ¹			
		Män.		Kvinnor.	Tillsammans.
		Helt betalande.	Halvt betalande.		
Sv. bageri- och konditoriindustriarbetareförbundet	8	497	28	22	547
» bleck- och plåtslagare »	40	1 105	258	—	1 363
» bokbindare »	5	311	54	208	573
» bryggeriarbetare »	15	719	20	405	1 144
De förenade förbunden	23	914	55	104	1 073
Sv. gjutare förbundet	64	1 739	212	4	1 955
» grov- och fabriksarbetare »	88	5 429	280	150	5 859
» gruvarbetare »	7	426	—	—	426
» hattarbetare »	4	96	2	15	113
» kakelugnsmakare »	6	102	9	—	111
» kommunalarbetare »	14	393	10	3	406
Intern. litografiska »	10	222	20	—	242
Sv. metallindustriarbetare »	57	—	—	—	21 735
Därav: Järnbruksarbetare	17	—	—	—	3 114
Mek. verkstadsarbetare	40	—	—	—	18 621
Sv. murare förbundet	23	1 429	18	—	1 447
» måleriarbetare »	20	1 470	68	—	1 538
Skand. sadelmakare- och tapetserare »	18	533	101	14	648
Sv. sko- och läderindustriarbetare »	17	1 370	194	425	1 989
» skrädderiarbetare »	17	353	44	104	501
» stenindustriarbetare »	66	2 831	322	—	3 153
» sågverksindustriarbetare »	45	3 185	226	—	3 411
Intern. tobaksarbetare »	13	340	16	1 324	1 680
Sv. transportarbetare »	—	—	—	—	—
» träarbetare »	70	4 163	247	12	4 422
» varuutkörare- och handelsarbetare »	21	614	26	160	800
» väg- och vattenbyggnadsarbetare »	6	273	—	—	273
» elektriska arbetare »	12	343	65	—	408
» slakteri- och charkuteriarbetare »	7	288	81	33	352
» stuckatör »	2	63	4	—	67
» textilarbetare »	7	473	18	114	605
» typograf »	15	431	173	31	635
Summa	700	—	—	—	57 476

¹ Jfr noten å sid. 511.² På den grund att hithörande uppgifter icke kunnat erhållas från samtliga organisationer, hava

organisationerna den 1 mars 1915.

Arbetslösa.					Därav arbetslösa till följd av		Arbetslediga på grund av					Arbetslöshetsdagar under februari 1915.			
Män.		Kvin- nor.	Tillsammans.		arbets- brist.	till- fälliga orsaker.	sjuk- dom.	ar- bets- kon- flikt.	värn- plikt.	andra orsak- er.	Till- sam- mans.	Antal redovisade			Hela antalet arbets- löshets- dagar.
Helt beta- lande.	Halvt beta- lande.		Antal.	%.								avdel- nin- gar.	med- lem- mar.	arbets- lösa.	
67	1	1	69	12.6	69	—	5	—	13	—	18	7	530	69	1 782
263	33	—	296	21.7	296	—	31	—	60	—	91	29	1 215	294	6 453
17	1	15	33	5.8	33	—	25	—	22	1	48	3	429	33	766
5	—	29	34	3.0	34	—	63	—	27	11	101	6	233	34	472
11	—	—	11	1.0	11	—	25	—	35	2	62	5	229	11	220
32	2	—	34	1.7	34	—	81	1	137	4	223	14	521	31	587
1 239	28	10	1 277	21.8	1 176	101	265	—	293	13	571	49	3 466	1 180	29 043
2	—	—	2	0.5	2	—	22	—	23	—	45	1	229	2	56
2	—	6	8	7.1	1	7	2	5	2	—	9	2	53	8	246
9	—	—	9	8.1	9	—	4	—	6	—	10	4	44	9	216
17	—	—	17	4.2	17	—	17	—	11	—	28	4	195	17	329
8	1	—	9	3.7	9	—	8	—	9	—	17	3	91	9	204
—	—	—	839	3.9	—	—	—	—	—	—	—	48	20 934	839	21 978
—	—	—	29	0.9	—	—	—	—	—	—	—	14	2 788	29	712
—	—	—	810	4.3	—	—	—	—	—	—	—	34	18 146	810	21 266
840	—	—	840	58.1	840	—	22	—	55	—	77	15	1 065	641	16 672
560	23	—	583	37.9	583	—	8	—	58	—	66	16	1 385	512	12 703
61	—	—	61	9.4	61	—	6	—	19	—	25	11	568	60	1 206
42	1	2	45	2.3	45	—	56	—	76	—	132	10	955	5	765
45	—	19	64	12.8	64	—	15	—	15	—	30	11	409	64	1 358
619	59	—	678	21.5	659	19	122	21	158	36	337	22	1 158	451	8 724
228	11	—	239	7.0	239	—	72	—	138	6	216	16	1 398	238	4 870
38	2	480	520	31.0	520	—	29	—	5	5	39	6	1 201	520	15 847
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1 029	40	1	1 070	24.2	1 057	13	137	—	198	14	349	49	3 363	1 005	20 323
11	—	—	11	1.4	11	—	15	—	42	1	58	4	434	11	275
28	—	—	28	10.3	23	5	8	—	13	1	22	6	273	28	432
25	6	—	31	7.6	31	—	8	—	18	1	27	8	310	27	564
14	2	1	17	4.8	16	1	—	—	5	—	5	5	196	17	325
28	—	—	28	41.8	14	14	1	—	1	—	2	2	67	28	756
7	—	20	27	4.5	27	—	31	—	53	88	172	3	186	26	391
20	4	3	27	4.1	27	—	21	—	23	2	46	11	602	27	1 761
—	—	—	6 907	12.0	—	—	—	—	—	—	—	370	41 739	6 196	149 829

slutsummor icke nedräknats.

Utlandet och krisen. (Forts.).

4. Österrike. (Forts.).

Åtgärder för arbetslöshetens bekämpande. I »Soc. Medd.» årg. 1914, sid. 1 245 ff., har redogjorts för den omorganisering av den offentliga arbetsförmedlingen, som verkställdes under trycket av de genom krigstillståndet skapade förhållandena. Regeringen har därjämte kraftigt ingripit för *anskaffande av arbetstillfällen*. Omedelbart efter krigsutbrottet igångsatte den sålunda omfattande undersökningar dels rörande de åtgärder, som borde vidtagas för fortsättandet av pågående offentliga arbeten, dels angående möjligheten att anordna nya, där sådana befundes nödiga för att bereda arbetarbefolkningen utkomst. Samtidigt bildades en av representanter för samtliga ministerier sammansatt och under ordförandeskap av ministern för offentliga arbeten stående kommission för ett enhetligt genomförande av dylika åtgärder.

Kommissionens verksamhet resulterade också i att ett stort antal nödhjälpsarbeten av olika slag kunde igångsättas. För icke särskilt kvalificerade arbetslösa anordnades omfattande jordarbeten, såsom järnvägsbyggnadsarbeten, flodregleringar, befästringsarbeten m. m. Yrkeslärda arbetare beredas sysselsättning med uppförande av kaserner, skolor, stationshus, baracker för sjuka, flyktingar och krigsfångar samt andra offentliga byggnader, byggande av järnvägsbroar o. s. v. Kommissionens verksamhet, som närmast var av organisatorisk art, är tillsvidare avslutad; utförandet av dess beslut tillkommer myndigheterna. Skulle nya behov, som falla under kommissionens kompetens, göra sig gällande, träder den emellertid åter i funktion.

Igångsättandet och bedrivandet av nödhjälpsarbeten underlättas vidare på olika sätt. Sålunda äro statens entreprenörer under vissa förutsättningar befriade från skyldigheten att ställa borgen, som annars enligt lag åligger dem (Förordning den 1 september 1914). Staten erlägger även betalningen i kortare termer än under vanliga förhållanden. För att sådana nödhjälpsarbeten, som avse allmännyttiga företag av såväl offentlig som enskild natur, utan dröjsmål må kunna igångsättas, stadgar en förordning av den 16 oktober 1914, att prövningen av härmed sammanhängande frågor må företagas av ministeriet omedelbart, även angående expropriation; härigenom undviks den långsamma remissvägen genom olika myndigheter. — För att arbetare i största möjliga utsträckning må kunna beredas sysselsättning inom industrien, har regeringen bland annat anbefallt undvikande av övertidsarbete och gjort beställningar av krigsmateriel även hos mindre näringsidkare.

Livsmedelsfrågan. Den 10 oktober 1914 utkom en kejsrerlig förordning, som uppdrager åt regeringen att i förordningsväg »vidtaga nödiga åtgärder för det ekonomiska livets befrämjande, särskilt i vad angår lantbruk, industri och handel samt för befolkningens förseende med livsmedel». Den österrikiska livsmedelslagstiftningen efter nämnda datum vilar i allmänhet på denna författning. Mönstret för densamma är den tyska, av vars verkningar den ock kunnat tillgodogöra sig erfarenheter.

I »Soc. Medd.» årg. 1914, sid. 1 246, har en vid krigsutbrottet utfärdad förordning angående befolkningens förseende med oumbärliga förnödenheter redan blivit berörd. Tull på spannmål, skidfrukter och mjöl upphävdes den 9 oktober 1914. Några dagar senare förordnades om uppskattning av spannumåls- och mjöلفörråden.

Den 29 november utkom en förordning, som trädde i kraft den 7 december, angående *tillverkning av mjöl och handel därmed*, vilken i huvudsak innehåller följande bestämmelser. Kvarnar, som tillverka olika mjölsorter, må utmala vete till högst

80 %, av vilken produkt blott tre mjölsorter få framställas, nämligen fint bakmjöl till högst 15 %, hushållsmjöl till ytterligare 15 % och brödmjöl av resten. Kvarnar, som tillverka blott en mjölsort (normalmjöl), må utmala vetet till högst 85 %. Av råg får endast normalmjöl tillverkas, varvid rågen må utmalas till högst 82 %. Vid tillverkning av kornmjöl får kornet förmalas till högst 70 %, och vid majsmjölsfabrikation må minst 19 % frö, skal o. d. avlägnas.

Vetehushållsmjöl får föras i handeln blott i en blandning, som innehåller 70 % vete- och 30 % kornmjöl. Vetebrödmjöl och vetenormalmjöl ävensom rågmjöl må föras i handeln blott i blandningar, som bestå av 67 % vetemjöl resp. rågmjöl och 33 % kornmjöl eller av 70 % vetemjöl resp. rågmjöl och 30 % majsmjöl, potatismjöl eller fint rismjöl. I stället för endera av sistnämnda inblandningsprodukter kunna även två användas, tillsammans dock ej överstigande 30 % av hela blandningen. Blandningarna verkställas i kvarnarna.

Den 6 februari 1915 trädde en den 30 januari utfärdad förordning angående tillverkning och handel med bröd och bakverk i kraft, innehållande följande huvudbestämmelser. Fint vetebakmjöl och vetehushållsmjöl må ej användas för tillverkning av bröd. Vetebrödmjöl, vetenormalmjöl och rågmjöl må vid tillverkning av bröd blott användas i en mängd, som ej överstiger 50 % av totalvikten av den förbrukade mjölmängden. Resten skall bestå av kornmjöl, majsmjöl, havremjöl, rismjöl, potatisvals mjöl, potatisstärkelsemjöl, potatismos eller av en blandning av två eller flera av dessa ämnen. Tillsatsen av potatisstärkelsemjöl må dock ej uppgå till mer än 20 % av den förbrukade mjölmängden. De civila landsmyndigheterna kunna fastställa försäljningspriser å bröd. — Denna förordning avlöste en annan av 31 oktober 1914, vilken stadgade, att från och med den 1 december bröd finge tillverkas blott av mjölblandningar, i vilka vete- eller rågmjöl inginge till högst 70 %.

I december 1914 började *maximipriser* införas i Österrike. En den 28 november dagtecknad förordning, som trädde i kraft den 7 december, angående *maximipriser å spannmål och mjöl*, uppdrager åt de civila landsmyndigheterna att fastställa sådana för grosshandeln med vete, råg, korn och majs. De skola underställas handels- och jordbruksministrarnas prövning. Maximipriserna å vete och råg skola fastställas på grundvalen av det genomsnittliga grosshandelspriset inom vederbörande förvaltningsområde under de två sista veckorna av oktober månad 1914 och priserna å korn och majs på samma sätt på grundvalen av genomsnittspriset för de två första veckorna av november månad. Till abnorma prisförhöjningar, framkallade av tillfälliga omständigheter, såsom genombåg av trupper, stockning i järnvägstrafiken o. d., tages emellertid ingen hänsyn vid genomsnittsprisets uträknande.

Det av landsmyndigheterna åsatta maximipriset gäller för en hektolitervikt av 76 kg. för vete och av 70 kg. för råg. Är hektolitervikten högre eller lägre, stiger resp. faller det fastställda maximipriset för varje fullt kg. av hektolitervikten med 20 heller för vete och 15 heller för råg. Prisernas höjning och sänkning sker dock endast för en viktvariation av 3 kg. över och under normalläget.

I och med fastställandet av *maximipriser för spannmål inträda även sådana för mjöl*, vilka per 100 kg. äro vissa procent högre än dem, som gälla för motsvarande råvara med samma vikt, nämligen:

för fint vetebakmjöl	67.5 %
» vetehushållsmjöl	57.5 »
» vetebrödmjöl	17.4 »
» vetenormalmjöl	22.0 »
» rågmjöl	35.3 »
» kornmjöl	57.8 »
» majsmjöl ¹	45.0 »

¹ Den 8 april 1915 undantogs majs och majsmjöl från de varor, som kunna åsättas maximipriser.

För Niederösterreich hava jämlikt förordningen följande maximipriser för spannmål i grosshandeln blivt fastställda per 100 kg.

Råg (normalvikt)	33.50 österr. kr.
Vete (»)	40.50 » »
Korn	29.00 » »
Majs	24.00 » »
Fint vetebakmjöl	67.85 » »
Vetehushållsmjöl	63.80 » »
Vetebrödmjöl	47.55 » »
Rågmjöl	45.35 » »
Kornmjöl	45.75 » »
Majsmjöl	34.80 » »

Den 19 december 1914 fastställdes maximipriser för *potatis* och den 21 december för *havre* — i bägge fallen för grosshandeln — de förra gällande från den 23 och de senare från den 25 december. Dessa maximipriser äro i författningarna fixerade för de olika kronländerna — Galizien och Bukovina nämnas dock ej. För matpotatis och för fabriks- och foderpotatis gälla olika prissatser. Maximipriserna för havre äro högst i Tyrolen och Vorarlberg (27.5 österr. kr. per 100 kg.) och lägst i Mähren och Schlesien (24 österr. kr.) samt för matpotatis högst i Dalmatien (12 österr. kr. per 100 kg.) och lägst i Niederösterreich, Böhmen, Mähren och Schlesien (9 österr. kr.). För 100 kg. fabriks- och foderpotatis äro priserna satta 3 till 5 österr. kr. lägre än för matpotatis.

Samtliga nu nämnda maximipriser gälla för leverans utan säck på inlastningsplatsen och mot kontant betalning. — Sedan maximipriser för grosshandeln blivt fastställda, kunna de civila landsmyndigheterna bestämma sådana även för minuthandeln.

För *potatisstärkelse* fastställdes den 30 januari 1915 ett för hela riket gällande maximipris å 50 österr. kr. per 100 kg. vid försäljning genom producenten. Vid återförsäljning får jämte ersättning för transportkostnaderna beräknas ett tillägg på $1\frac{1}{2}$ % per 100 kg.

Sedan handeln med spannmål och mjöl gjorts till offentligt monopol i Tyskland, dröjde det ej länge förrän Österrike följde exemplet. Förordningen härom (angående *reglering av omsättningen av spannmål och mjöl*), som är dagteknad den 21 februari 1915 och som trädde i kraft med kungörandet (24 s. m.), överensstämmer också i flera avseenden med de tyska monopol författningarna. Sålunda stadgar förordningen, att alla inom kejsardömet befintliga förråd å *vete, råg, korn, havre och majs ävensom alla förmalningsprodukter* av spannmål, kli dock undantaget, vare sig i tröskat eller otröskat, rent eller blandat tillstånd, skulle *beslagtagas* den 24 februari. Innehavare av beslagtagna förråd få liksom lantbrukarna i Tyskland därav månatligen förbruka 7.2 kg. mjöl eller 9 kg. spannmål för varje person, som är berättigad att av dem erhålla sitt uppehälle. Däremot är den mjölkvantitet, som bagarna få använda till bakning, ej begränsad på samma sätt i Tyskland, utan förordningen säger blott, att de äro berättigade att förbaka så mycket mjöl, som behöves för täckande av det omedelbara behovet bland deras kundkrets. Vidare få hästägare dagligen utfodra i genomsnitt 3 kg. havre per häst eller dubbelt så mycket som i Tyskland. Lantbrukare få även använda nödiga kvantiteter spannmål till utsäde samt under iakttagande av vissa regler för hindrande av missbruk likaledes sälja utsäde till andra lantbrukare.

Uppskattning av förefintliga förråd skulle enligt förordningen verkställas inom varje särskild kommun under ledning och kontroll av vederbörande lokala myndighet (Bezirksbehörde), som för detta ändamål kunde förordna en lämplig person, om så befunnnes nödigt. Denne eller ägarna av förråden hade att å fastställda blanketter anteckna deras storlek och art. Sedan blankettmaterialet blivt färdigt, skulle detta sammanställas till en redo-

görelse av kommunalstyrelsen — eller ovannämnda myndighet — vilken senare därpå skulle utarbeta en distriktsredogörelse och senast den 10 mars insända densamma till den civila landsmyndigheten. Denna skulle på grundvalen av alla distriktsredogörelser inom kronlandet upprätta en sammanfattande redogörelse, vilken tillsammans med de förra skulle föreläggas inrikesministeriet.

Förbrukningen regleras inom kronländerna av de civila landsmyndigheterna; vidtagande av de särskilda åtgärder, som härvid bliva nödvändiga inom de olika kommunerna, kan uppdragas åt de kommunala myndigheterna på samma sätt som i Tyskland. Även den tyska riksdistributionsanstalten har en österrikisk motsvarighet i en under statlig ledning stående »Getreideverkehrsanstalt», som har att fördela de tillgängliga förråden över riksområdet.

På beslaget följer *expropriation*, dock endast för såvitt ägaren av förråden på myndigheternas uppfordran vågar att sälja dem till det officiellt fastställda priset eller om han ej kan anträffas. Vid *expropriationen* undantages vad som är behövt för ägarens och hans hushålls uppehälle jämte utsäde. För de *exproprierade* förnödenheterna betalas ett pris, som med 10 % understiger det officiellt fastställda.

I förordningen säges, att de principer, efter vilka konsumtionen borde ske, skulle meddelas i förordningsväg, sedan utredningen av förrådets storlek och art blivit verkställd. Detta skedde i en förordning av den 26 mars 1915 angående *reglering av spannmåls- och mjölförbrukningen*, i vilken de tyska metoderna ävenledes i stor utsträckning kommit till användning. Sålunda stadgas, att från den 28 mars varje person ej får förbruka mer än 200 gram mjöl dagligen; 5 gram mjöl skola anses motsvara 7 gram bröd. Lantbrukare få för sig, sina hushåll och arbetare förbruka 300 gram spannmål eller däremot svarande mjöl- eller brödkvantiteter per dag och person. Den tillåtna förbrukningsmängden skall först och främst täckas genom egna förråd och får, sedan dessa tagit slut, anskaffas blott i enlighet med av myndigheterna meddelade föreskrifter.

För att förhindra att de tillåtna bröd- och mjölkvantiteterna överskridas och att konsumenterna samla större förråd därav än de behöva, stadgar förordningen vidare, att i kommunerna efter de civila landsmyndigheternas närmare bestämmelser officiella *kontrollkort* (Ausweiskarten) över förbrukningen av mjöl och bröd skola införas eller att andra lämpliga kontrollåtgärder skola vidtagas. Vidare skall den, som fabriksmässigt tillverkar mjöl eller säljer mjöl eller bröd, från och med den 4 april 1915 föra bok (»Vormerkbuch»), som tydligt skall utvisa tillgången å mjöl och bröd vid varje veckas början och slut samt varifrån förnödenheterna kommit och om mjölet förbrukas inom eget företag eller säljes. I och för förbruksregleringen kunna de civila landsmyndigheterna fordra redovisning för förefintligen förråd, även de minsta.

Bland andra lagstiftningsåtgärder för att säkerställa livsmedelstillgången må följande omnämnas: nedslaktning av nötkreatur och dräktiga suggor har inskränkts och ställts under myndigheternas kontroll genom förordningar av den 14 oktober och 23 december 1914. Den 27 oktober förordnades om inskränkning av användandet av spannmål och rotfrukter vid brännvinstillverkning, och från och med den 19 februari 1915 är det förbjudet att framställa malt av korn; den 5 januari 1915 förbjöds utfodring med råg, vete och korn samt mjöl av dessa spannmålsslag, och den 26 mars stadgades förbud mot användande av mjöl för tillverkning av tvål och såpa. Den 20 februari påbjöds inskränkning av sockerbetsodlingen under innevarande år.

Kreditväsendet under kriget m. m. I Österrike infördes vid krigsutbrottet allmänt moratorium, vilket sedan vid utlöpanet alltjämt förnyats. Därjämte hava andra ekonomiska åtgärder, vanligen efter tyskt mönster, vidtagits för att skydda och befordra näringslivet. Så upprättades i september 1914 en *krigslånekassa*, som erhållit rättighet att utge sedlar till ett belopp å en halv milliard österr. kr. (Förordning den 19 sept. 1914). Krigslånekassan kommer huvudsakligen storindustrin till godo. Till för-

mån huvudsakligen för de medelstora och mindre näringsidkarna hava s. k. *krigskreditbanker* öppnats, en kreditinstitution av icke officiell art, som genom förordning av den 25 oktober 1914 medgivits avgifts- och skattelindringar. För de mindre och minsta handels- och näringsidkarna beredes personalkredit vid *sparkassorna*.

Det i Tyskland tillämpade sättet att under vissa omständigheter ställa affärsföretag under uppsikt för att förekomma konkurs¹ har införts även i Österrike och har där i mycket stor utsträckning kommit till användning.

För att under nuvarande förhållanden för statens säkerhet skadliga rubbningar av det inre arbetets gång må kunna förekommas, stadgar en förordning av den 25 juli 1914 strängt fängelsestraff för dem, som vid statens företag, järnvägar och företag för vattensamfärdslös störa eller genom hot eller våld söka förmå andra att störa arbetsfreden genom strejk, sabotage eller tillämpande av det s. k. *cacannyssystemet* eller på annat sätt. Även enskilda företag, som äro av synnerlig vikt för staten eller allmänheten, bliwa underkastade bestämmelserna i denna förordning, sedan de av inrikesministeriet förklarats för »statligt skyddade».

Statsunderstöd åt tobaksarbetare.

I en till riksdagen avlåten proposition hade Kungl. Maj:t hemställt om bemyndigande att av det belopp av 5 000 000 kronor, som föregående år ställts till Kungl. Maj:ts förfogande att användas såsom bidrag till understödjande av arbetslösa, använda erforderliga medel till understödjande av arbetslösa tobaksarbetare. Förslaget innebar, att de understöd till arbetslösa tobaksarbetare, som i enlighet med bestämmelserna i kungl. kungörelsen den 28 september 1914 till hälften utgått av statsmedel, skulle i sin helhet gäldas av staten. Understöden voro upptagna till följande belopp per dag: för man och hustru 1 krona 20 öre, för ensamstående person, som fyllt 18 år, 80 öre, för personer mellan 15 och 18 år 50 öre samt för barn under 15 år 25 öre. Beträffande villkoren för utdelande av ifrågavarande understöd har chefen för civildepartementet uttalat sig sålunda:

»Dessa böra förnämligast åsyfta skapandet av garantier mot, att andra än välfrejdade och självförsörjande personer komma i åtnjutande av understöd från det allmänna i denna form. Eftergivnas kan ej heller kravet på kontroll över de arbetslösas villighet att taga lämpligt arbete. I varje fall bör därutöver de sökandes behov av understöd särskilt prövas samt undersökning verkställas, huruvida icke utkomst genom eget arbete kan beredas dem. Hävdandet av nu angivna principer synes mig vara nödigt, därest understödsverksamheten skall kunna begränsas till sådana oförvällat arbetslösa, som för sitt nödtorftiga uppehälle äro hänvisade till det allmännas stöd.»

Kungl. Maj:ts förslag innebar jämväl, att kommunerna skulle få ersättning även för vad de enligt kungl. kungörelsen den 28 september 1914 redan utbetalt till arbetslösa tobaksarbetare. Enligt vad Kungl. Maj:t avsett skulle denna särskilda understödsverksamhet omhänderhavas av de kommu-

¹ Jfr »Medd.» årg. 1914, sid. 1164.

nala arbetslöshets- och hjälpkommittéerna. Vidare skulle till vissa av allmännyttiga organisationer anordnade nödhjälpsföretag utgå högst 80 öre per dag för varje vid företaget sysselsatt tobaksarbeterska. Slutligen skulle den på föranstaltande av Aktiebolaget förenade svenska tobaksfabriker påbörjade bespisningsverksamheten understödjas.

I en av herr G. Nilsson i Kristianstad m. fl. väckt motion föreslogs sådan ändring av Kungl. Maj:ts förslag, att understödet skulle utgå oavsett behovet med $\frac{3}{4}$ av arbetarnas medelinkomst, och sattes med denna utgångspunkt understödsbeloppen till högst 2 kronor per dag och lägst 80 öre.

I en av herr E. Söderberg i Stockholm avgiven motion yrkades, att jämväl en ersättning av 36 000 kronor måtte utgå till Tobaksarbetareförbundet för utbetalda understöd.

Vid behandling av detta ärende inom statsutskottet kunde utskottet å ena sidan visserligen icke dela den i herr Nilssons m. fl. motion uttalade uppfattningen, att understödsbeloppen skulle uppgå till viss större del av medelinkomsten, men fann utskottet å andra sidan de av Kungl. Maj:t angivna beloppen vara väl låga. Utskottet föreslog därför följande understöd:

för man och hustru	175 öre per dag
» ensamstående person, som fyllt 18 år	125 » » »
» » » » » 15, men ej 18 år	70 » » »
» inom eller utom äktenskapet fött barn under 15 år	30 » » »

Beträffande villkoren för understödens utgående ansåg utskottet böra gälla vad i sådant avseende angivits i Kungl. Maj:ts proposition. Vad Kungl. Maj:t föreslagit i fråga om statsbidrag till bespisningsverksamheten bland tobaksarbetare blev av utskottet tillstyrkt. Beträffande sättet för bestridandet av ifrågavarande statsutgifter kunde däremot utskottet icke biträda Kungl. Maj:ts förslag, utan ansåg, att för ändamålet borde anvisas ett extra anslag att upptagas såsom förslagsanslag å 1916 års riksstat.

Det i herr Söderbergs motion väckta förslaget blev av utskottet avstyrkt.

Då ifrågavarande ärende förekom till behandling inom riksdagens kamrar den 20 sistlidne mars, blev i överensstämmelse med utskottets hemställan till understödjande av arbetslösa tobaksarbetare på extra stat för år 1916 anvisat ett förslagsanslag av 365 000 kronor.

Till följd av detta riksdagens beslut har Kungl. Maj:t utfärdat efterföljande nådiga kungörelser angående understöd av statsmedel åt arbetslösa tobaksarbetare, angående understöd av statsmedel för bespisning åt arbetslösa tobaksarbetare, angående understöd av statsmedel åt allmännyttigt företag för beredande av arbete åt arbetslösa kvinnliga tobaksarbetare samt angående ersättning av statsmedel för understöd åt arbetslösa tobaksarbetare jämlikt nådiga kungörelsen den 28 september 1914 angående understöd åt medellösa arbetslösa m. m., varjämte socialstyrelsen meddelat likaledes i det följande återgivna promemorior rörande de tre förstnämnda kungörelsernas tillämpning.

KUNGL. MAJ:TS NÅDIGA KUNGÖRELSE
angående understöd av statsmedel åt arbetslösa tobaksarbetare;

given Stockholms slott den 10 april 1915.

Vi GUSTAF, med Guds nåde, Sveriges, Götes och Vendes Konung, göra veterligt: att sedan riksdagen, i anledning av en utav Oss gjord framställning, på extra stat för år 1916 anvisat ett förslagsanslag av 365 000 kronor att i huvudsaklig överensstämmelse med av riksdagen angivna grunder användas till understödjande av arbetslösa tobaksarbetare, hava Vi, efter socialstyrelsens hörande, funnit gott förordna följande att tillsvidare lända till efterrättelse i fråga om understöd av statsmedel åt arbetslösa tobaksarbetare:

§ 1.

Understöd må utgå allenast till välfrejdad och arbetsförför, inom landet bosatt arbetslös arbetare inom tobakstillverkningen, vilken fyllt 15 år, under förutsättning att han

1) utan eget förvållande förlorat sin arbetsinkomst och befunnits vara i behov av understöd, samt

2) hos organ för offentlig arbetsförmedling sökt, men ej erhållit lämpligt arbete.

§ 2.

Understödet sökes hos och tilldelas sökande genom den jämlikt nådigt cirkulär den 18 augusti 1914 tillsatta arbetslöshets- och hjälpkommitté i den kommun, där sökanden senast haft arbete inom tobakstillverkningen, eller, om sådan kommitté där ej finnes, kommunalnämnden eller däremot svarande kommunala myndighet.

Vid ingivande av ansökan skall företes prästbetyg ävensom intyg om tiden för och arten av senaste sysselsättning inom tobakstillverkningen jämte arbetsgivarens namn.

Där arbetare, som i § 1 avses, tidigare gjort ansökan om understöd jämlikt nådiga kungörelsen den 28 september 1914 angående understöd åt medellösa arbetslösa samt bidrag av statsmedel därtill, kan understöd enligt förevarande kungörelse beviljas utan ansökan.

§ 3.

Befinnes understödstagare icke föra ett ordentligt och nyktert levnadssätt, äger vederbörande kommitté eller kommunala myndighet besluta om indragande av det honom tilldelade understödet.

Understödstagare, som har att å därför utsatta tider anmäla sig hos organ för den offentliga arbetsförmedlingen i den ort, där han uppehåller sig, vare pliktig att mottaga lämpligt arbete, som genom arbetsförmedlingen må anvisas honom, ävensom att hos densamma göra anmälan om arbete, som han annorledes må hava erhållit, och om avresa från orten, därest sådan av honom är tillämnad. Iakttaga understödstagare icke dessa bestämmelser, äger vederbörande kommitté eller kommunala myndighet jämväl i dessa fall att indraga vidare understöd.

Understödet må i nu nämnda fall efter omständigheterna indragas helt eller delvis samt tillsvidare, för viss tid eller för alltid.

§ 4.

Understöd må utgå för en var med det belopp, som med hänsyn till hans större eller mindre behov finnes skäligt, dock högst med

1 krona 75 öre per dag för man och hustru,

1 krona 25 » » » » ensamstående person, som fyllt 18 år,

70 » » » » » » » » » » 15, men ej 18 år,

30 » » » » » inom eller utom äktenskapet fött barn under 15 år.

Beviljat understöd må utgå för såväl sön- och helgdag som vardag samt utlämnas i kontanta medel eller, då skäl därtill prövas föreligga, helt eller delvis i naturaförmåner.

§ 5.

Understöd må utgå endast för tid efter början av mars 1915.

Har tobaksarbetare för sådan tid uppburit arbetslöshetsunderstöd jämlikt nådiga kungörelsen den 28 september 1914, skall vad han sålunda uppburit avräknas å det belopp, som för samma tid tilldelas honom enligt förevarande kungörelse.

§ 6.

Understöd förskjutes av vederbörande kommitté eller kommunala myndighet, men ersättes till hela sitt belopp av statsmedel, dock allenast under förutsättning att vad av kommunala medel förskjutits angivits icke vara fattigvårdsunderstöd.

Vederbörande kommitté eller kommunala myndighet äger att efter varje månads utgång av statsmedel utbekomma ersättning för de under månaden utlämnade understöd. Framställning om utbekommande av sådan ersättning insändes av kommunal kommitté eller myndighet till vederbörande länshjälpkommitté och överlämnas av denna med eget yttrande till Konungens befallningshavande i länet, vilken har att, efter prövning av framställningen bestämma om ersättningsbeloppets utanordnande. Vid dylik prövning skall noggrant tillses, att, där understöd utgått i naturaförmåner, oskäligt pris icke för dem beräknats.

I övrigt gäller för utbekommande av ersättning av statsmedel i tillämpliga delar vad som stadgats i nådiga cirkuläret den 26 februari 1915 angående granskning av framställningar om statsbidrag till medellösa arbetslösa.

§ 7.

Socialstyrelsen har att med uppmärksamhet följa förevarande understödsverksamhet samt att rörande densamma tillhandagå vederbörande med råd och anvisningar.

Denna kungörelse träder i kraft från och med dagen efter den, då kungörelsen, enligt därå meddelad uppgift, från trycket utkommit i Svensk författningssamling.

Det alla, som vederbör, hava sig hörsamligen att efterrätta. Till yttermera visso hava Vi detta med egen hand underskrivit och med Vårt kungl. sigill bekräfta låtit. Stockholms slott den 10 april 1915.

GUSTAF.

(L. S.)

(Finansdepartementet.)

AXEL VANNERSTEN.

KUNGL. MAJ:TS NÄDIGA KUNGÖRELSE

angående understöd av statsmedel för bespisning åt arbetslösa tobaksarbetare;

given Stockholms slott den 10 april 1915.

Vi GUSTAF, med Guds nåde, Sveriges, Götes och Vendes Konung, göra veterligt: att, sedan riksdagen, i anledning av en utav Oss gjord framställning, på extra stat för år 1916 anvisat ett förslagsanslag av 365 000 kronor att i huvudsaklig överensstämmelse med av riksdagen angivna grunder användas till understödande av arbetslösa tobaksarbetare, hava Vi, efter socialstyrelsens hörande, funnit gott förordna följande att tillsvidare lända till efterrättelse i fråga om understöd av statsmedel för bespisning åt arbetslösa tobaksarbetare:

§ 1

Understöd kan till allmännyttig organisation utgå såsom ersättning för kostnad för middagsbespisning åt arbetare, som

1) avses i § 1 av denna dag utfärdad nådig kungörelse angående understöd av statsmedel åt arbetslösa tobaksarbetare, eller

2) äro sysselsatta vid sådant företag, som avses i § 1 av denna dag utfärdad nådig kungörelse angående understöd av statsmedel åt allmännyttigt företag för beredande av arbete åt arbetslösa kvinnliga tobaksarbetare, eller

3) äro sysselsatta vid tobakstillverkning och, enligt intyg från vederbörande arbetsgivare, icke ernå en arbetsförtjänst, som överstiger 9 kronor i veckan.

§ 2.

Understöd må utgå för tiden från och med den 1 april 1915 och bestämmas till det belopp, som beräknas motsvara de med bespisningen förenade skäligena kostnader, dock med högst 40 öre för dag och arbetare, som avgiftsfritt bespisas. Vid bestämmande av understödets belopp må likväl ersättning icke beräknas för kostnad för lokal för bespisningen eller för därvid använda inventarier.

§ 3.

Ansökning om understöd skall vara ställd till Konungens vederbörande befallningshavande och, åtföljd dels av redogörelse för bespisningens anordnande samt uppgift om den beräknade kostnaden för dag och bespisad arbetare, dels av yttrande av den jämlikt nådigt cirkulär den 18 augusti 1914 tillsatta arbetslöshets- och hjälpkommitté i kommunen, eller, där sådan ej finnes, av kommunalnämnd eller däremot svarande kommunal myndighet, ingivas till den jämlikt sagda cirkulär tillsatta länshjälpkommittén, vilken har att med eget yttrande överlämna densamma till Konungens befallningshavande. Denne tillkommer att, efter prövning av anordningens lämplighet och kostnaden för densamma, medgiva understöd, fastställa dess belopp för dag och arbetare ävensom närmare villkor och bestämmelser för understödet samt övervaka bespisningens handhavande.

§ 4.

Understöd utbetalas av Konungens befallningshavande efter varje månads utgång med det belopp, som enligt meddelade bestämmelser må utgå för det antal dagar och arbetare, för vilka, enligt intyg av vederbörande kommunala kommitté eller myndighet, bespisning under månaden förekommit.

§ 5.

Socialstyrelsen har att med uppmärksamhet följa förevarande understödsverksamhet samt att rörande densamma tillhandagå med råd och anvisningar.

Denna kungörelse träder i kraft från och med dagen efter den, då kungörelsen, enligt därå meddelad uppgift, från trycket utkommit i Svensk författningssamling.

Det alla, som vederbör, hava sig hörsamligen att efterrätta. Till yttermera visso hava Vi detta med egen hand underskrivit och med Vårt kungl. sigill bekräfta låtit. Stockholms slott den 10 april 1915.

GUSTAF.

(L. S.)

(Finansdepartementet.)

AXEL VANNERSTEN.

KUNGL. MAJ:TS NÄDIGA KUNGÖRELSE

angående understöd av statsmedel åt allmännyttigt företag för beredande av arbete åt arbetslösa kvinnliga tobaksarbetare;

given Stockholms slott den 10 april 1915.

Vi GUSTAF, med Guds nåde, Sveriges, Götes och Vendes Konung, göra veterligt: att, sedan riksdagen, i anledning av en utav Oss gjord framställning, på extra stat för år 1916 anvisat ett förslagsanslag av 365 000 kronor att i huvudsaklig överensstämmelse med av riksdagen angivna grunder användas till understödjande av arbetslösa tobaksarbetare, hava Vi, efter socialstyrelsens hörande, funnit gott förordna följande att tillsvidare lända till efterrättelse i fråga om understöd av statsmedel åt allmännyttigt företag för beredande av arbete åt arbetslösa kvinnliga tobaksarbetare:

§ 1.

Understöd må utgå till allmännyttigt företag, som anordnats för beredande av arbete åt sådana kvinnliga arbetare, som avses i § 1 av denna dag utfärdad nådig kungörelse angående understöd av statsmedel åt arbetslösa tobaksarbetare.

§ 2.

Understöd må utgå för tiden från och med den 1 april 1915 och bestämmas till det belopp, som prövas skäligt för att företaget må kunna bereda de sysselsatta arbetarna en inkomst, överstigande det högsta för vederbörande arbetslös arbetare enligt nyssberörda kungörelse medgivna understödsbelopp.

Understöd till dylikt arbetsföretag må dock icke utgå med mer än 80 öre för dag och arbetare.

§ 3.

Ansökning om understöd skall vara ställd till Konungens vederbörande befallningshavande och, åtföljd dels av redogörelse för företagets anordnande samt uppgift om grunder för avlöning och om den beräknade löneinkomsten för dag och arbetare, dels av yttrande av den jämlikt nådigt cirkulär den 18 augusti 1914 tillsatta arbetslöshets- och hjälpkommitté i kommunen eller, där sådan ej finnes, av kommunalnämnd eller däremot svarande kommunal myndighet, ingivas till den jämlikt sagda cirkulär tillsatta länshjälpkommittén, vilken har att med eget yttrande överlämna densamma till Konungens befallningshavande. Denne tillkommer att, efter prövning av företagets lämplighet för sitt ändamål och löneförhållandena, medgiva understöd, fastställa dess belopp för dag och arbetare ävensom närmare villkor och bestämmelser för understödet samt övervaka företagets handhavande.

§ 4.

Understöd utbetalas av Konungens befallningshavande efter varje månads utgång med det belopp, som enligt meddelade bestämmelser må utgå för det antal dagar och arbetare, för vilka, enligt intyg av vederbörande kommunala kommitté eller myndighet, företaget under månaden fortgått.

§ 5.

Socialstyrelsen har att med uppmärksamhet följa förevarande understödsverksamhet samt att rörande densamma tillhandagå med råd och anvisningar.

Denna kungörelse träder i kraft från och med dagen efter den, då kungörelsen, enligt därå meddelad uppgift, från trycket utkommit i Svensk författningssamling.

Det alla, som vederbör, hava sig hörsamligen att efterrätta. Till yttermera visso hava Vi detta med egen hand underskrivit och med Vårt kungl. sigill bekräfta låtit. Stockholms slott den 10 april 1915.

GUSTAF.

(L. S.)

(Finansdepartementet.)

AXEL VANNERSTEN.

KUNGL. MAJ:TS NÄDIGA KUNGÖRELSE

angående ersättning av statsmedel för understöd åt arbetslösa tobaksarbetare jämlikt nådiga kungörelsen den 28 september 1914 angående understöd åt medellösa arbetslösa m. m.;

given Stockholms slott den 10 april 1915.

Vi GUSTAF, med Guds nåde, Sveriges, Götas och Vendes Konung, göra veterligt: att, sedan riksdagen, i anledning av en utav Oss gjord framställning, på extra stat för år 1916 anvisat ett förslagsanslag av 365 000 kronor att i huvudsaklig överensstämmelse med av riksdagen angivna grunder användas till understödjande av arbetslösa tobaksarbetare, hava Vi, efter socialstyrelsens hörande, funnit gott förordna följande att lända till efterrättelse i fråga om ersättning av statsmedel för understöd, som meddelats arbetslösa tobaksarbetare jämlikt Vår nådiga kungörelse den 28 september 1914 angående understöd åt medellösa arbetslösa samt bidrag av statsmedel därtill:

§ 1.

Har enligt nådiga cirkuläret den 18 augusti 1914 tillsatt länshjälpkommitté eller kommunal arbetslöshets- och hjälpkommitté eller i kommun, där sådan kommitté ej finnes, kommunalnämnd eller däremot svarande kommunal myndighet tilldelat arbetslös tobaksarbetare understöd eller bestritt resekostnad jämlikt nådiga kungörelsen den 28 september 1914 angående understöd åt medellösa arbetslösa samt bidrag av statsmedel därtill, må vederbörande kommitté eller myndighet av statsmedel utfå ersättning för vad den sålunda utgivit och icke redan enligt § 10 av sagda kungörelse av statsmedel återbekommit.

§ 2.

Framställning om utbekommande av ersättning av statsmedel efter ty nu är sagt skall göras hos Konungens befallningshavande och, såvitt angår dylik framställning

från kommunal kommitté eller myndighet, insändas till vederbörande länshjälpkommitté, som har att överlämna densamma med eget yttrande till Konungens befallningshavande.

Konungens befallningshavande har därefter att besluta över framställningen och utanordna beviljat ersättningsbelopp.

I övrigt gäller för utbekommande av ersättning av statsmedel i tillämpliga delar vad som stadgats i nådiga cirkuläret den 26 februari 1915 angående granskning av framställningar om statsbidrag till understöd åt medellösa arbetslösa.

Denna kungörelse träder i kraft från och med dagen efter den, då kungörelsen, enligt därå meddelad uppgift, från trycket utkommit i Svensk författningssamling.

Det alla, som vederbör, hava sig hörsamligen att efterrätta. Till yttermera visso hava Vi detta med egen hand underskrivit och med Vårt kungl. sigill bekräfta låtit. Stockholms slott den 10 april 1915.

GUSTAF.

(L. S.)

(Finansdepartementet.)

AXEL VENNERSTEN.

Av Kungl. Socialstyrelsen den 24 april 1915 meddelad

P. M.

**rörande understöd av statsmedel åt arbetslösa tobaksarbetare jämlikt
nådig kungörelse den 10 april 1915.**

För denna understödsverksamhet gälla i tillämpliga delar de anvisningar, som tidigare meddelats rörande understöd till medellösa arbetslösa enligt nådiga kungörelsen den 28 september 1914. Uppmärksammas bör dock, att enligt Kungl. Maj:ts proposition och Riksdagens uttalanden i ämnet en skillnad föreligger mellan de båda slagen av understöd därutinnan, att understödet till arbetslösa i allmänhet måste grundas på konstaterad medellöshet och därav härflytande behov av nödorttig försörjning, varemot det nu ifrågavarande understödet till tobaksarbetare väsentligen åsyftar att utgöra ersättning för oförvällat mistad anställning efter beslutet den 9 september 1914 om tobaksmonopol och icke förutsätter medellöshet.

§ 1. Med tobakstillverkning menas jämväl sådan tillverkning, som utövas som hemarbete.

Den prövning av behov, som här föreskrives, torde böra avse endast de fall, där andra inkomster föreligga i sådant mått, att understöd kan anses helt och hållet obövlighet eller böra utgå med minskat belopp.

Såsom organ för offentlig arbetsförmedling kan betraktas jämväl kommunal hjälpkommitté eller kommunalnämnd i kommun, där kontor av den offentliga arbetsförmedlingen ej finnes.

§ 2. För ansökan användes i tillämpliga delar samma blankett, som redan fastställts för den hittills pågående understödsverksamheten för arbetslösa.

Blanketter finnas tillgängliga å de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna, hos Läns-hjälpkommittéerna och hos Socialstyrelsen.

I de fall, då tobaksarbetare tidigare gjort ansökan om understöd, behöver ny ansökan nu ej göras. Vederbörande understödsorgan böra emellertid omedelbart underkasta alla tidigare ansökningar från tobaksarbetare förnyad prövning för att undersöka, i vad mån förut avslagna ansökningar nu böra beviljas eller hittills utgående understöd böra ändras i anledning av de i förevarande kungörelse ökade beloppen (§ 4).

§ 3. Enligt § 2 skall understödjandet omhändervhas av understödsorgan på den ort, där tobaksarbetaren senast haft arbete inom tobakstillverkningen. Enligt § 3 kan han emellertid fullgöra sin anmälningssplikt hos arbetsförmedlingsorgan på den plats, där han uppehåller sig. Avsikten härmed är att bereda tillfälle för arbetaren att under understöd tiden vistas å ort, där han (på grund av billigare levnadsförhållanden, anhörigas stöd o. dyl.) kan uppehålla sig lättare än på anställningsorten. Understödet kan i sådant fall direkt (t. ex. per postanvisning) översändas till arbetaren eller ock tillställas honom genom understödsorgan å vistelseorten. Hinder torde emellertid ej heller böra möta för att detta senare understödsorgan övertager utbetalningen av understöd, dock först efter samråd med understödsorganet å anställningsorten.

I varje fall bör kontrolleras, att understöd utgår endast för tid, då arbetaren verkligen är arbetslös.

§ 4. På grund av denna understödsverksamhets särskilda karaktär behöver understöds lämnande i naturaförmåner ifrågakomma endast när särskilda skäl därtill prövas föreligga, d. v. s. när anledning förefinnes antaga, att understöd i kontanter skulle komma att missbrukas.

§ 5. Även om ansökan ingivits först efter den 1 mars 1915, kan understöd utgå för hela den tid från och med nämnda datum, under vilken den sökande varit arbetslös.

Beträffande arbetare, som erhållit understöd enligt kungörelsen den 28 september 1914, skall, såsom ovan nämnts, undersökning ske rörande höjning av understödsbeloppet. Denna höjning kan gälla från och med 1 mars 1915, och bör därvid särskilt prövas, huruvida fyllnadsbeloppet bör användas till hyresbetalning.

§ 6. Då vederbörande kommun är skyldig förskottera erforderliga understödsmedel, bör, där sådana medel ej finnas disponibla, åtgärd omedelbart vidtagas för att desamma må kunna av kommunen ställas till förfogande.

Såsom av paragrafen framgår, kan vid rekvisition av statsmedel till understöd åt tobaksarbetare användas det av Kungl. Maj:t fastställda formulär för sådan rekvisition enligt kungörelsen den 28 september 1914. Å blanketten böra emellertid i detta fall vidtagas erforderliga ändringar och tillägg, så att klart framgår, att rekvisitionen gäller understöd till tobaksarbetare enligt förevarande kungörelse.

§ 7. Ytterligare upplysningar kunna — förutom hos Socialstyrelsen — inhämtas allt efter omständigheterna hos Kungl. Maj:ts befallningshavande, Läns-hjälpkommitté eller offentlig arbetsförmedling i länet.

Kungl. Socialstyrelsen.

Av Kungl. Socialstyrelsen den 24 april 1915 meddelad

P. M.

**rörande bespisning åt arbetslösa tobaksarbetare jämlikt nådig kungörelse
den 10 april 1915.**

I Kungl. Maj:ts av riksdagen biträdda förslag rörande middagsbespisning för tobaksarbetare förutsattes, att anordningar härför skulle företrädesvis ifrågakomma å större orter, där de dyrare levnadskostnaderna gjorde sådan förmån mera behövlig och ett större antal arbetare kunde komma i åtnjutande av densamma. Hittills vunnen erfarenhet samt verkställda beräkningar giva också vid handen, att ett ordnande av sådan bespisning på lämpligt sätt och inom ramen av den kostnad, staten ikläder sig bestrida, näppeligen kan ske för ett mindre antal arbetare.

Bespisningen bör helst anordnas i samband med matlagningskurs för arbetslösa tobaksarbeterskor. Då vid denna kurs maten för bespisningen tillagas, ingå kostnaderna för kursen bland bespisningens omkostnader. Avlöning för lärarinna (föreståndarinna) samt slitningspenningar (5 å 10 kronor i månaden) för de såsom elever anställda tobaksarbeterskorna inberäknas följaktligen bland dessa kostnader. Dit hör även kostnaden för elevers och lärarinnas bespisning. Därest kostnaden för bespisning med matlagningskurs skall kunna hållas inom statens maximiunderstöd av 40 öre per dag och bespisad, lärar antalet bespisade ej kunna vara mindre än 60. Ett lägre antal torde förutsätta bidrag från annat håll (kommun, allmännyttig organisation eller annan). På varje lärarinna böra ej komma flera än 12 elever och högst 200 matgäster. En fördubbling av elevernas antal kan dock lämpligen ske genom att fördela dem på tvenne grupper, som vardera tjänstgöra halva veckan eller varannan vecka.

Maten kan antingen serveras på stället eller avhämtas. För söndagarna torde bespisningen lämpligen ordnas för avhämtning.

Där lokala och andra förhållanden ej lägga hinder i vägen, torde i samband med denna bespisning kunna ordnas sådan för även andra än tobaksarbetare, dock under förutsättning av sådan ekonomisk kontroll och redovisning, att kostnaderna för de olika grupperna kunna klart särskiljas och trygghet sålunda vinnas för att statens medel endast användas för tobaksarbetarnas del.

§ 1. Enligt kungörelsens bestämmelser äga endast tobaksarbetare (över 15 år) erhålla bespisning. För barn i skolåldern torde å ifrågakommande orter i allmänhet tillfälle finnas att erhålla »barnbespisning». Andra barn kunna, enligt vad ovan anförts, deltaga i förevarande bespisning under förutsättning, att kostnaden härför icke drabbar staten utan bestrides på annat sätt.

§ 2. I de fall, då bespisning för tobaksarbetare redan åtnjuter statsunderstöd, tillhandahåller Aktiebolaget förenade svenska tobaksfabriker (eller kommunen) framgent fri lokal jämte vissa inventarier m. m. Skulle flera sådana bespisningsföretag anordnas, har vederbörande organisation att själv eller genom medverkan av vederbörande arbetsgivare, kommun eller annan anskaffa lokal och inventarier.

§ 3. Då statsunderstödet utgår i efterskott, men det för organisation är angeläget att kunna göra partiuppköp samt väl ordna erforderliga leveranser, böra behövliga medel härför på förhand stå till förfogande. Där organisation ej själv disponerar och ej heller kan erhålla sådana av arbetsgivare eller annan, torde kommunen få förutsättas vara villig lämna sin medverkan därtill.

Organisation, som redan anordnat bespisning av ifrågavarande slag, bör omedelbart ansöka om rätt till statsunderstöd. Organisation, som planerar sådan bespisning, bör i god tid före påbörjandet av verksamheten göra sådan ansökan på det att den må äga nödig trygghet för medlens utbekommande.

I ansökan bör bland annat lämnas redogörelse för det kontrollsystem, genom vilket man vill övervaka antalet till berättigade tobaksarbetare utlämnade portioner. Lämpligast torde vara, att vederbörande kommunala understödsorgan (hjälpkommitté, kommunalnämnd eller däremot svarande kommunala myndighet) till berättigade arbetslösa tobaksarbetare utlämnar personligt kort, mot vars uppvisande för varje gång tobaksarbetaren erhåller fri middag. Han bör då även genom annan person kunna avhämta sin middag mot företeende av kortet, under förutsättning att han finnes på platsen och skäl ej föreligga till antagande av något missbruk. Kortet uppvisas för kontrollant vid ingången till bespisningslokalen och avstämplas eller märkes för varje gång. Kontrollanten, som utses av eller i samråd med hjälpkommittén, antecknar antalet för varje dag avstämplade kort. Med ledning av dessa anteckningar samt antalet elever beräknas för varje månad det antal portioner, för vilket statsmedel må utlämnas.

Då på platser med större antal matgäster dessas antal visat sig kunna avsevärt variera från den ena dagen till den andra, böra matgästerna tillhållas att så vitt möjligt uppgiva, om de påföljande dag ämna begagna sig av bespisningen.

Skulle portionspris, som vid ansökan beviljats av Kungl. Maj:ts befallningshavande, finnas för högt eller lågt beräknat, bör organisation, så snart erfarenhet vunnits här om, omedelbart göra framställning om rätt att erhålla det ändrade belopp, som befunnits skäligt.

§ 4. Genom tillämpning av det ovan angivna kontrollsystemet torde vederbörande kommunala kommitté eller myndighet erhålla nödig utgångspunkt för sådan tillsyn att densamma kan lämna intyg om antalet portioner, för vilket statsunderstöd må erhållas.

§ 5. Ytterligare upplysningar kunna — förutom av Socialstyrelsen — erhållas av Kungl. Maj:ts befallningshavande. Efter framställning hos Socialstyrelsen kan, där så prövas lämpligt, yrkesinspektrisen Kerstin Hesselgren på platsen tillhandagå med råd och anvisningar.

Kungl. Socialstyrelsen.

Av Kungl. Socialstyrelsen den 24 april 1915 meddelad

P. M.

rörande allmännyttigt företag för beredande av arbete åt arbetslösa tobaksarbeterskor jämlikt nådig kungörelse den 10 april 1915.

Det ligger i öppen dag, att beredandet av arbete, särskilt för yngre arbeterskor, är en bättre och värdigare hjälp än lämnandet av direkt understöd. Anordnandet av sådant företag är emellertid en vanskelig sak, som kräver noggrant övervägande. Till en början bör givetvis undersökas, att icke tillkomsten av sådant företag skadligt påverkar förut befintlig rörelse i samma bransch, så att därigenom andra arbeterskor i stället drabbas av arbetslöshet. Ur rent ekonomisk synpunkt måste det ock möta svårigheter

att med helt och hållet ovana arbetskrafter — ty sådant företag kan ej gärna avse tobakstillverkning — och för endast någon månad starta en ny verksamhet. Och statens understöd kan ej påräknas för att på konstlad väg framkalla företag, som icke i sig själva hava någon saklig motivering, utan måste begränsas till att endast uppväga de olägenheter, vilka användandet av oövad arbetskraft medföra. Vid valet av tillverkning är man sålunda väsentligen hänvisad till sådana områden, som icke eljest äro föremål för regelbunden inhemsk verksamhet eller där genom de nuvarande förhållandena uppkommit behov av ökad produktion. Det måste även väcka betänkligheter att bereda ovana arbeterskor högre avlöningsgrunder än yrkestränade sådana pläga åtnjuta — vilket lätt kan bliva erforderligt för att bereda tobaksarbeterskorna en skälig utkomst på denna väg. Så vitt möjligt bör arbetet vara av den beskaffenhet, att arbeterskornas yrkesskicklighet kan därvid utnyttjas eller att de genom detsamma vinna någon färdighet, som kan bliva dem till nytta för framtiden.

Tillses bör även, att icke äldre arbeterskor, som äro mindre lämpade för ombyte av yrke, tvingas åtaga sig nytt sådant. Särskilt gäller detta sådana, som hava familj. Det synes vara ur alla synpunkter bättre att för dem bereda tillfälle till deltagande i sömnads-, matlagnings- eller liknande utbildningskurser, i vilket fall de äga uppbära understöd och åtnjuta fri bespisning, där sådan förekommer.

Vid arbetets anordnande bör uppmärksammas, att detsamma äger rum i sådan lokal och under sådana förhållanden i övrigt, att gällande arbetarskyddsbestämmelser noggrant iakttagas. Där antalet arbeterskor är för ringa för ett planerat företags anordnande, torde hinder ej böra möta för att anställa även andra arbetslösa kvinnor, dock under förutsättning av sådan ekonomisk kontroll och redovisning, att kostnaderna för de olika grupperna kunna klart särskiljas och trygghet sålunda vinnes för att statens medel användas endast för tobaksarbetarnas del.

Med beaktande av nu anförda synpunkter hava på några platser (Stockholm och Göteborg) igångsatts arbetsföretag, som otvivelaktigt visat sig synnerligen gagneliga. Då de erfarenheter, som därvid vunnits, måste äga stort värde för eventuella ytterligare företag i samma syfte, torde närmare kännedom om dem böra inhämtas, innan nytt företag av detta slag sättes i verket.

§ 2. Bestämmelsen att arbetsinkomsten bör överstiga det maximiunderstöd, som kunde tillkomma arbeterska, om hon vore arbetslös, avser att tillförsäkra henne någon ekonomisk fördel av att arbeta. Detta synes så mycket mera befogat, som regelbundet arbete i allmänhet ökar slitning av kläder, ofta medför utgifter för spårvägsavgifter samt förhindrar arbete i hemmet för egen räkning o. s. v. Arbetslönen kan emellertid delvis utgå i form av frukost och aftonvard (där middagsbespisning finnes anordnad, äga arbeterskorna åtnjuta sådan).

§§ 3 och 4. Beträffande erhållande av rätt till understöd samt utbekommande av sådant gäller i tillämpliga delar vad i samma avseenden anförts beträffande bespisning av tobaksarbetare.

§ 5. Ytterligare upplysningar kunna — förutom av Socialstyrelsen — erhållas av Kungl. Maj:ts befallningshavande. Efter framställning hos Socialstyrelsen kan, där så prövas lämpligt, yrkesinspektrisen Kerstin Hesselgren på platsen tillhandagå med råd och anvisningar.

Kungl. Socialstyrelsen.

Byggnadsverksamheten i rikets stadssamhällen år 1913.¹

Nästan allt sedan sin tillkomst har Kommerskollegii avdelning för arbetsstatistik genom att införskaffa uppgifter rörande antalet nytillkomna boningshus och bostadslägenheter sökt följa byggnadsverksamhetens utveckling inom en alltjämt vidgad krets av svenska stadssamhällen. Härför nödiga uppgifter hava erhållits från vederbörande byggnadsnämnder, vilka genom den befogenhet, som byggnadsstadgan för rikets städer giver dem, äro i tillfälle att ingående följa byggnadsverksamheten, åtminstone i vad den avser ny- och ombyggnader inom resp. samhällens planlagda delar.

T. o. m. år 1911 omfattade ifrågavarande statistik, varav huvudresultaten tid efter annan återgivits i denna tidskrift,² endast nybyggnader av boningshus, bostadslägenheter samt däri befintliga boningsrum och kök. Byggnadsstatistikens lokala omfattning och nybyggnadsverksamhetens intensitet under olika år framgår av följande tablå:

	År 1904.	År 1905.	År 1906.	År 1907.	År 1908.	År 1909.	År 1910.	År 1911.	År 1912.	År 1913.
Antal orter . . .	68	163	163	201	211	213	224	230	231	244
Antal inv. (1 000)	1 115	1 302	1 352	1 432	1 512	1 537	1 610	1 622	1 658	1 738
Antal nybyggda rum pr 10 000 inv.	243	247	238	196	136	119	133	127	146	142

Betraktas blott de första leden av slutradens sifferserie, synes därur kunna utläsas, att gent emot den enastående expansion, som utmärkte perioden 1904—1906, inträdde med krisen 1907 en kraftig reaktion, som under de följande åren reducerade högkonjunktorens siffra till ungefär hälften. Men utsträcket jämförelsen till att avse hela talserien, är det ägnat att väcka uppmärksamhet, att byggnadsverksamheten eller rättare bostadsproduktionen i stort sett höll sig på samma nivå som åren 1908—09 icke blott under år 1910, utan även under åren 1911, 1912 och 1913, vilka år i fråga om industriell expansion och ekonomisk prosperitet t. o. m. torde överträffat åren 1906 och 1907. Siffrorna synas sålunda häntyda på, att bostadsproduktionen följer väsentligt andra lagar än den industriella verksamheten i övrigt.

Sedan under de senaste åren bostadsfrågan blivit föremål för ökad uppmärksamhet från statsmakternas sida, har gjort sig gällande ett allt starkare behov att söka utveckla den officiella byggnadsstatistiken därhän, att

¹ Utgör en sammanfattning utav huvudinnehållet av den i dagarna av Socialstyrelsen i serien Sveriges officiella statistik: socialstatistik utgivna publikationen *Byggnadsverksamheten i rikets stadssamhällen år 1913 jämte översikt för åren 1904—1912*.

² Se »Medd.» 1906, s. 323 ff.; 1908, s. 156 ff.; 1911, s. 274 ff.; 1912, s. 391 ff. och 1011 ff.

den gäve en mera fyllig och trogen bild av bostadsproduktionens årliga resultat. En hemställan i detta syfte gjordes av de särskilda sakkunniga, vilka år 1912 av Kungl. Maj:t tillkallats för att verkställa utredning och avgiva förslag till åtgärder med avseende på de mindre bemedlade klassernas bostadsförhållanden. Med hänsyn härtill har byggnadsstatistiken, vilken numera utarbetas inom Socialstyrelsen, fr. o. m. år 1912 utvidgats och fördjupats i angiven riktning. Sålunda redogöres ej blott för nytillkomna hus, lägenheter och rum, utan, i den mån tillgängliga uppgifter det medgiva, jämväl för genom rivning o. d. avgångna sådana, varigenom möjliggöres en beräkning av bostadsproduktionens årliga nettoresultat. Vidare har hänsyn tagits även till ombyggnadsverksamhetens betydelse för beredandet av nya bostäder. Slutligen har ett försök gjorts att lämna en möjligast konkret och detaljerad skildring av de hustyper och lägenhetskategorier, på vilka byggnadsverksamheten i olika orter företrädesvis inriktar sig. För ifrågavarande statistiks första årgång (1912) har förut en redogörelse lämnats i denna tidskrift.¹

Den nyligen publicerade berättelsen för år 1913 utvisar, att i de 244 stadssamhällen, varifrån uppgifter föreligga, hade under året sammanlagt 2 480 byggnader, varav över $\frac{2}{3}$ boningshus, varit föremål för sådan byggnadsverksamhet, att antalet däri befintliga rum och lokaler blivit ökat.

Nybyggda (eller från grunden ombyggda) blevo 1 309 boningshus, till vilka byggnadsmaterialet i 36.8 % huvudsakligen utgjordes av sten och i 63.2 % av trä. Förhållandet är dock mycket växlande i olika landsdelar, ty, medan i storstaden Stockholm samt i det skogfattiga Sydsverige det övervägande flertalet byggnader uppföres av sten, dominerar i övriga landsdelar lika avgjort trähuset, framför allt vad de mindre samhällena beträffar. I regel blir nämligen stenhuset av större betydelse, ju mera en ort tillväxer i storlek. Under det i rikets städer med över 40 000 invånare stenhusen utgjorde 83.5 % av samtliga nytillkomna boningshus, blir motsvarande tal för stadssamhällena med under 5 000 invånare allenast 24.1 %.

Regeln att trähusen utgöra små och stenhusen större byggnader gäller dock icke alltid och särskilt ej för Sydsveriges vidkommande. En bättre bild av husens storlek och jämväl byggnadstyp giva upplysningarna om boningshusens våningshöjd.

Härav framgår, att av de ny- och ombyggda boningshusen 12.0 % uppgivits vara envåningshus, medan 57.1 % räknade två, 14.3 % tre och 16.4 % fyra eller flera våningar i höjd. Egentliga envåningshus uppföras numera tämligen sparsamt i de svenska stadssamhällena. Fortfarande äro de dock av betydelse för byggnadsverksamheten i Syd-, Väst- och Nordsveriges småstäder, köpingar och municipalsamhällen, där drygt en tredjedel av nybyggnaderna representera denna hustyp. Det slag av boningshus, som avgjort behärskar bostadsproduktionen inom vårt lands mindre och medelstora stadssamhällen, är tvåvåningshuset (inkl. envåningshus med boningsrum på vin-

¹ »Medd.» 1914, s. 331 ff.

den). De högre hustyperna äro däremot företrädesvis av betydelse för större städer samt vissa andra samhällen, där byggnadsmarken är knapp eller står högt i pris. Sålunda hade 90·4 % av de nybyggda boningshusen i städerna med över 40 000 invånare tre eller flera våningar, medan motsvarande jämförelsetal för orterna med under 5 000 invånare är 14·9 %.

Medan boningshusens våningsantal ger en ganska god bild av deras byggnadstyp, framträder byggnadernas betydelse ur bostadssynpunkt klarast, om de fördelas efter antalet i dem befintliga, uteslutande eller huvudsakligen till bostad avsedda lägenheter.

Av de inkomna uppgifterna framgår, att medan år 1912 enfamiljshuset av husbyggarna föredrogs framför övriga hustyper, har det år 1913 måst vika för tvåfamiljshuset. I regeln representeras detta antingen av det från våra småstäder och municipalsamhällen välbekanta »egna hemmet» med ägarens bostad på nedra botten och en lägenhet till uthyrning en trappa upp eller också av den ävenledes vanliga envåningslängan med de båda lägenheterna på var sin sida om förstugan. Ej mindre än 73·6 % av alla i småsamhällena under år 1913 tillkomna boningshus inrymma högst två lägenheter. Å de större orterna är motsvarande procenttal endast 46·2 %, vadan sålunda byggnadsverksamheten här till övervägande del är inriktad på åstadkommande av större hyreshus.

Av upplysningarna om antalet bostadslägenheter per hus framgår dock ej tillräckligt tydligt, i vilken utsträckning de nytillkomna husen utgöra småfolksbostäder. Ett enfamiljshus kan nämligen vara såväl en liten stuga med ett par, tre rum som en större villa, innehållande ett tiotal rum eller mera. En bearbetning av materialet ur denna synpunkt ger vid handen, att av de nytillkomna boningshusen 8·6 % innehålla 1—3 rum (inkl. kök) per hus, 37·6 % 4—7, 19·4 % 8—11, 11·4 % 12—19, 11·7 % 20—49 och 11·3 % 50 och flera rum. Medan i orterna med under 5 000 invånare endast 5·3 % av de år 1913 tillkomna boningshusen voro stora byggnader med 20 rum och däröver, utgör motsvarande procenttal för städerna med 20—40 000 invånare 26·4 % och för de största städerna 85·1 %.

Av ännu större betydelse än boningshusens storlek och art är för bedömande av 1913 års bostadsproduktion de nytillkomna bostadslägenheternas beskaffenhet och fördelning på olika kategorier. Med lägenhet förstås därvid varje rum eller grupp av rum, som byggnadstekniskt bilda ett sammanhängande helt.

Genom den husbyggnadsverksamhet, som ägt rum under år 1913, tillkommo sammanlagt 8 594 bostadslägenheter, varav 87·4 % genom nybyggnad av boningshus, 8·6 % genom fullständig eller partiell ombyggnad av sådana samt 4·0 % genom ny- eller ombyggnad av andra byggnader än bostadshus.

Vad de olika lägenhetskategorierna beträffar, framgår deras relativa omfattning av följande tablå:

Lägenhetskategori:	enkelkök, enkelrum m. fl.	1 rum och kök.	2 rum och kök.	3 rum och kök.	4 o. fl. rum och kök.
Antal lägenheter { abs. tal . . .	1 126	2 647	2 184	991	1 646
{ rel. tal (%) . . .	13.1	30.8	25.4	11.5	19.2

Inom årets lägenhetstillskott är sålunda gruppen 1 rum och kök talrikast företrädd, vilket givetvis sammanhänger därmed, att ifrågavarande kategori inom större delen av vårt land är typen för en enkel arbetarbostad. Beträffande Sydsverige samt vissa delar av Småland och västra Sverige bekräftar däremot undersökningen det kända förhållandet, att motsvarande plats där intages av lägenheten om 2 rum och kök. I Nordsverige bliva ännu relativt många arbetarfamiljer hänvisade till det minimum av bostadsutrymme, som betecknas av ett enda rum med spis. Vissa omständigheter tyda dock på, att ifrågavarande lägenhetskategori även i Norrland är på väg att som normal familjebostad för arbetare ersättas med närmast högre bostadskategorier, en utveckling, som i sydligare trakter redan nått sin avslutning.

Inom bostadstillskottet för olika storleksklasser av samhällen är lägenheternas kategorifördelning tämligen likformig. Anmärkningsvärd är den nära överensstämmelsen mellan de relationstal, som beteckna årsproduktionen av smålägenheter, i det lägenheterna t. o. m. 2 rum och kök såväl i storstäder som å mindre orter i genomsnitt utgöra 60—70 % av samtliga nytillkomna bostäder.

I de tillkomna lägenheterna förefunnos sammanlagt 20 484 boningsrum och 7 571 kök. Ställas dessa uppgifter i relation till invånarantalet, erhålles det bästa uttrycket för byggnadsverksamhetens kvantitativa omfattning på olika orter. För olika storleksklasser av sådana belyses förhållandet genom följande tablå:

Ortens storleksklass:	40 000 inv. och däröver.	20 000— 40 000 inv.	10 000— 20 000 inv.	5 000— 10 000 inv.	under 5 000 inv.	Samtliga orter.
Antal tillkomna rum per 10 000 inv. . . .	186	117	87	156	204	161

Härav framgår, att bostadsproduktionen visat mindre intensitet i de medelstora städerna än i å ena sidan storstäderna, å den andra småorterna, bland vilka våra raskt uppblomstrande stations- och industrisamhällen merendels äro att söka.

Förevarande framställning redovisar icke allenast bruttotillskottet under år 1913 av hus, lägenheter och rum av olika slag, utan söker även beräkna årets nettotillskott av bostäder genom att specificera på grund av rivning o. d. avgångna hus, lägenheter och rum. Genom att sammanställa de sålunda erhållna talen för nettotillskottet av bostäder under året med de uppgifter om hela antalet vid årets början förefintliga lägenheter, vilka för 105 särskilda orter erhållits genom 1912—1914 års allmänna bostadsräkningar m. m., har man kunnat beräkna, att nettotillväxten under år 1913 uppgick till 2.0 % av hela bostadsbeståndet och till 1.8 % av de smålägenheter (t. o. m. 2 rum och kök), vilka inom vårt land utgöra bostäder för det stora flertalet mindre bemedlade.

Förslag till ny fattigvårdslagstiftning.

Den kommitté, som år 1907 tillsattes för att utarbeta förslag till förändrad lagstiftning angående fattigvården och lösdrivares behandling m. m., har nyligen avlämnat sitt betänkande rörande fattigvårdslagstiftningen. Betänkandet sönderfaller i fyra delar, av vilka första delen innehåller lagförslag och motiver samt de följande delarna historik, statistiska undersökningar och utländsk lagstiftning. Med hänsyn till uppställningen ansluter sig det nya förslaget, som bär titeln Lag om fattigvården, i det närmaste till den nuvarande fattigvårdsförordningen. Huvudgrunddragen i förslaget äro i korthet följande.

Området för den obligatoriska fattigvården har utvidgats, så att skyldighet för samhället att utgiva fattigvård skall inträda, så snart ett på arbetsoförmåga grundat behov av fattigvård föreligger. Jämte den sålunda utvidgade obligatoriska fattigvården har kommittén bibehållit stadgandet om en frivillig fattigvård. Rörande enskildas försörjningsplikt upptager förslaget med några mindre förändringar gällande fattigvårdsförordnings stadganden.

Kommunen har bibehållits såsom fattigvårdssamhälle. I motiveringen angives närmare skälen, varför man ej bör övergå till stats- eller landstingsfattigvård, och i detta sammanhang granskas också andra möjligheter till erhållande av större fattigvårdssamhällen. Förslaget upptager i sådant avseende allenast bestämmelser om frivilliga sammanslutningar. De olägenheter, som eljest äro förbundna med de små fattigvårdssamhällena, vill kommittén undvika, därigenom att anstaltsvården och kostnaderna därför i en del fall överflyttas på landsting och stat.

Ett reglemente för fattigvården skall finnas i varje kommun, dock kan Konungens befallningshavande medgiva befrielse härifrån för mindre kommuner.

Roteindelningen och s. k. enskilda fattigvårdssamhällen skola enligt förslaget upphöra; dock få sådana finnas under en övergångstid av fem år.

Förvaltningen av fattigvården skall enligt förslaget fortfarande ombesörjas av en fattigvårdsstyrelse. En sådan föreskrives såsom obligatorisk jämväl för landet. I fråga om dennas organisation hava inga väsentliga ändringar vidtagits. Distriktsindelningen har gjorts till föremål för närmare bestämmelser, varjämte föreskrifter givits om anlitande av frivilliga krafter (vårdare) och bildande av s. k. distriktsstyrelser ävensom andra särskilda styrelser.

Förslaget upptager vissa allmänna huvudsynpunkter för användande av olika försörjningsformer (understöd i hemmet, utackordering, anstaltsvård). I sammanhang därmed förbjödes försörjning medelst s. k. omgång (socken- eller rotegång).

Angående utackordering har särskilt stadgats, att anbud å fosterhem ej må infordras genom anställande av auktion eller annat därmed jämförligt förfarande. En erinran gives om övervakande av att beviljat understöd kommer till avsedd användning samt att fosterhemmen fullgöra sina skyldigheter.

Beträffande anstaltsvård uppställas såsom regel, att varje fattigvårdssamhälle skall hava en fattigvårdsanstalt (ålderdomshem). Men därjämte hava stadganden givits om föreningar mellan samhällen för gemensam anstalt och om överenskommelser om anlitande av annat samhälle tillhörig anstalt. Konungens befallningshavande kan dessutom medgiva befrielse från skyldigheten att hava anstalt. Om anstaltens och skötselns beskaffenhet gives en del föreskrifter för särskiljande inom anstalten av olika kategorier vårdbehövande. Barn över 2 år få icke annat än tillfälligtvis intagas å fattigvårdsanstalt, såvida ej en särskild avdelning inrättats därför. För understödstagare, som äro i någon mån arbetsföra, bör givas tillfälle till arbete.

Förutom den egentliga fattigvårdsanstalten föreskriver förslaget inrättandet av särskilda arbetshem. Sådana skola finnas i tillräckligt antal för varje landstingsområde. Därest de ej kommit till stånd genom kommuner eller sammanslutningar mellan kommuner, åligger det landstinget att draga försorg om arbetshems upprättande. Dessa arbetshem äro i huvudsak avsedda för försumliga försörjare, som av fattigvårdsstyrelserna förelagts arbete, men därjämte för sådana understödstagare, vilka ej lämpligen kunna emottagas eller behållas å de egentliga fattigvårdsanstalterna.

Förslaget tager också hänsyn till speciella vårdformer för sjuka och abnorma samt erinrar om att dessa, såvitt ske kan, böra anlitas även för fattigvårdens skyddslingar.

Då minderårig hunnit den ålder samt nått den utveckling och stadga, att han kan anses i stånd att försörja sig, har fattigvårdsstyrelsen att söka bereda honom lämplig tjänst eller anställning samt tillse, att han erhåller nödig utrustning.

Vad förebyggande verksamhet beträffar upptager förslaget en föreskrift om att vid lämnandet av understöd bör tillses, att hjälpen lämnas på sådant sätt att den behövande såvitt möjligt blir i stånd att för framtiden försörja sig. Särskilt pekas på arbetsanvisning och samarbete med arbetsförmedlingsanstalt. Vidare anmodas fattigvårdsstyrelsen att verka för anslutning till försäkring, sjukkassor o. s. v.; den bör emellertid också i övrigt söka genom tjänliga åtgärder förebygga framtida fattigvårdsbehov. Förslaget upptager också fattigvårdsförordningens föreskrift om framställningar till annan myndighet för avhjälpande av nöd vid missväxt eller annan allmännare olycka. I samband härom erinras ock om samarbete med den privata välgörenheten.

Till lättande av kommunernas fattigvårdsbörda har kommittén ej ansett sig böra föreslå någon utjämning i detta ords egentliga bemärkelse. En sådan bör enligt kommitténs åsikt ske efter skattetekniska grunder och omfatta även andra områden än fattigvården. Lättnader böra däremot be-

redas kommunerna, dels därigenom att stat och landsting utveckla sin anstaltsvård för sinnessjuka och abnorma, så att kommunerna för sina understödstagare kunna i större utsträckning få in sina skyddslingar å sådana anstalter, dels därigenom att landstingen gottgöra kommunerna deras utgifter för vård på såväl stats- och landstingsanstalter som på enskilda anstalter, vilka åtnjuta statsbidrag. Lagförslaget upptager i denna del särskilt vården om svårare kroniskt sjuka och förordar upprättandet av landstingsanstalter för dessa och mottagande därstädes av kommunernas understödstagare för nedsatta avgifter. Jämsides härmed föreslås skyldighet för landstingen att till viss andel gottgöra fattigvårdssamhällenas utgifter för dessa understödstagare i därför lämpade anstalter.

Konungens befallningshavandes uppsikt över den kommunala fattigvården bibehålles, men därjämte föreslås en tillsyn genom en för hela riket gemensam inspektionsmyndighet, om vars organisation och verksamhet Kungl. Maj:t skall meddela närmare bestämmelser. Enligt vad av motiven framgår, har denna myndighet närmast tänkts såsom rådgivande och skall bestå av en fattigvårdsinspektör och tre instruktörer, fästade vid den byrå, dit fattigvårdsärendena eljest skola höra.

Stadgandena om hemortsrätt hava bibehållits, men hemortsrättsförvärvet har gjorts beroende av den faktiska mantalsskrivningen. Denna förändring förutsätter dock vissa ändringar i mantalsskrivningsförfattningarna och särskilt införande av viss besvärstid, i vilket avseende förslag också föreligger. Liksom nu skulle åtnjuten fattigvård utöva inverkan på hemortsrätt; dock har detta inflytande minskats, så att blott obligatorisk fattigvård inverkar och ej heller all sådan.

Vidare är *ett* fattigvårdsfritt kalenderår tillräckligt för förvärv av hemortsrätt. Några jämkningar hava genomförts i avseende å hustrus förvärv av hemortsrätt och i fråga om förvärv av hemortsrätt för den, som efter föregående anstaltsvård överlämnas till enskilt hem, men fortfarande står under anstaltens uppsikt.

Ersättningsskyldighet för hemortskommun har begränsats så, att ersättning ej utgår för fattigvård, som bestått i hjälp vid skolgång, läkarehjälp, medicin, förlossningshjälp eller begravningskostnad samt understöd, som icke varat längre än 30 dagar (dessa slag av understöd inverka ej på förvärv av hemortsrätt); fortgår fattigvården längre tid, ersättes ej de första 30 dagarna. Åtgärden har vidtagits förnämligast för att förebygga tvister. Samma syfte har föranlett föreskrivande av förhör med understödstagare från annan kommun samt en föregående skriftväxling mellan kommunerna, innan ansökan om ersättning göres hos Konungens befallningshavande. Bestämmelserna om hemsändning hava omarbetats i syfte att bättre tillgodose individens intressen. Vissa i praxis redan erkända former för tvister mellan andra än fattigvårdssamhällen hava reglerats. Bestämmelserna om gottgörelse av staten hava i någon mån utvidgats.

I fråga om samhällets rätt mot understödstagare och försörjningspliktiga bibehåller förslaget i princip en rätt till ersättning, men

gör härutinnan vissa modifikationer. Bland annat stadgas, att anspråk icke må göras gällande, där den ersättningsskyldige genom kostnadens betalande skulle komma att sakna nödiga medel till underhåll för sig och de sina. På yrkande av fattigvårdsstyrelse kan försörjningspliktig person i vissa fall åläggas att utgiva framtida försörjningsbidrag. Förslaget utgår ifrån att sålunda utdömt försörjningsbidrag skall kunna göras gällande genom införsel i lön, pension och arbetsförtjänst. Rörande denna införsel är att vänta förslag till en särskild lag, utarbetad av lagberedningen efter samråd med kommittén. Förslag är också att vänta beträffande s. k. emigrationsförbud för vissa försörjningspliktiga.

I sammanhang med bestämmelserna om ersättning har upptagits en erinran därom, att när fattigvårdssamhället till åtgärder för förebyggande av framtida fattigvård eller vid särskilda nödtillfällen anslagit särskilda medel till fattigvårdsstyrelsens förfogande, det ankommer på fattigvårdssamhället att bestämma, huruvida understöd av dessa medel skall ersättas.

Fattigvårdsstyrelsens husbonderätt återfinnes ej i förslaget. I stället hava regler givits dels rörande tillsyn, dels rörande skyldighet i vissa fall att efter föreläggande av fattigvårdsstyrelsen inställa sig till och fullgöra av styrelsen anvisat arbete. För arbetsskyldighets inträdande för försörjningspliktig förutsättes, att det är fråga om fattigvård åt minderåriga barn eller hustru och att fattigvården ej är tillfällig; dessutom föreskrives, att sådant föreläggande ej får givas, så länge ålagt försörjningsbidrag utgöres eller personen eljest söker att efter förmåga försörja sig och de sina. Åtlydes ej föreläggandet, kan Konungens befallningshavande meddela handräckning för inställande eller återhämtande till arbete. Upphör fattigvården eller föreligger anledning antaga, att vederbörande skall söka efter förmåga försörja sig och de sina, får han ej vidare kvarhållas. All under arbetstiden utgående fattigvård till familjen anses utan vidare gottgjord. Arbetsskyldighet förutsättes skola i regel fullgöras å särskilda arbetshem.

Äro strängare åtgärder erforderliga, kan liksom nu, efter meddelad varning, anmälan göras hos Konungens befallningshavande med framställning om den felandes dömande till tvångsarbete. Reglerna härom äro så till vida ändrade, att fattigvårdsstyrelsen har att anmäla saken hos allmän åklagare, vilken i sin ordning gör framställning hos Konungens befallningshavande. Bestämmelserna om proceduren hava något närmare utförts. Konungens befallningshavande medgives rätt att i vissa fall förordna om häktande.

Den fattigvårdsstyrelsen enligt fattigvårdsförordningen tillkommande målsmansrätt har inskränkts att gälla sådana understödstagare, som icke nått myndig ålder. Härtill har fogats en bestämmelse, i syfte att fattigvårdsstyrelsen skall kunna öva tillsyn över sina förutvarande skyddslingar, tills de nått myndig ålder, samt utse tjänst för dem, intill dess de fyllt 18 år.

I stället för den förutvarande underställningen under kommunalstämma eller stadsfullmäktige, då någon vill klaga över fattigvårdsstyrelsens beslut att vägra fattigvård, har införts en klagorätt till Konungens befallnings-

ningshavande. Vid sidan därav har dock bibehållits anmälningsrätt hos Konungens befallningshavande.

Bestämmelserna om bettleri hava uteslutits ur själva lagen och i förenklad form införts i övergångsbestämmelserna i avbidan på omarbetning av lösdrivarelagen och lagen om uppfostran av vanartade och sedligt försummade barn.

Bland de särskilda författningar, som åtfölja betänkandet, märkes särskilt förslag till bestämmelser rörande omhändertagande av nödställda svenska medborgare, som från utländsk ort av myndighet hemförpassats. Dessa skola enligt förslaget omhändertagas av Konungens befallningshavande och utanför residensstad av polismyndighet å gränsort. Kostnaderna föreslås skola bestridas av staten, dock ej utöver en tid av 30 dagar.

Utöver de i lagform framlagda förslagen har kommittén gjort uttalanden rörande några frågor, som utöva inverkan på fattigvården. Av dessa önskemål hänvisar kommittén i den skrivelse, med vilken betänkandet överlämnas, särskilt till utvecklandet av sinnessjukvården och vården beträffande svårare kroniskt sjuka.

Även rörande frågan om fattigvård och politisk rösträtt har kommittén gjort ett uttalande, i vilket framhålles, att förlusten av politisk rösträtt på grund av åtnjuten fattigvård icke betingas ur fattigvårdssynpunkt och därför för fattigvårdens del kan helt undvaras. Kommittén säger sig ej kunna avgöra, huruvida de av densamma föreslagna stadgandena om fattigvård skola öka eller minska antalet fall, då förlust av rösträtt inträder. Enligt kommitténs förmenande talar åtskilligt för en ändring i gällande bestämmelser om fattigvårds inverkan på rösträtten, men huru långt denna skall gå, bör bli föremål för särskild utredning.

Kommitténs betänkande är underskrivet av ordföranden landshövding Johan Widén samt ledamöterna godsägare O. Björklund, fattigvårdsinspektör A. Lindblom, häradshövding J. Linders, riksdagsman E. O. Magnusson och fröken Ebba Pauli.

Mot förslaget hava åtskilliga reservationer avgivits.

Herrar Björklund och Magnusson hava avgivit en gemensam reservation, vari de framhålla, att kommittéförslaget i åtskilliga delar gjort alltför starkt ingrepp i kommunernas bestämmanderätt över fattigvården. Särskilt vända de sig mot den föreslagna statsinspektionen, vilken de finna obehöfelig och innebärande vissa vådor. Vidare anse de, att kommunernas åliggande beträffande anstaltsväsendet gjorts alltför strängt samt att fattigvårdsanstalt ej bör påfordras i andra fall, än då sådan är nödvändig. De föreslagna arbetshemmen böra enligt reservanternas åsikt vara landstingsanstalter, då de i huvudsak äro avsedda för försumliga försörjare och behandlingen av dessa egentligen faller utanför kommunernas uppgift. Reservanterna vilja ej hava besvärsrätt till Konungens befallningshavande över fattigvårdsstyrelsens beslut att vägra fattigvård. Slutligen uttala de betänkligheter mot att tillägga kommunerna rätt till gottgörelse för vård på kommunala anstalter av svårare kroniskt sjuka och hemställa, att bestämmelsen därom måtte utgå.

Herr Lindblom har en särskild reservation, vari han påyrkar vissa ändringar i förslaget rörande åtgärder mot försörjningspliktiga i syfte att göra dessa åtgärder effektivare. Särskilt framhåller han behovet av att dessa åtgärder kunna tillgripas mot vuxna barn, som försumma försörjningsplikt mot föräldrar. Kvarhållandet i arbete vill reservanten göra oberoende av den ofta tillfälliga omständigheten, att fattigvård upphört, men å andra sidan föreslår han en begränsning i rätten att kvarhålla i arbete, så att arbetstiden ej får sträcka sig utöver ett år.

I en gemensam reservation föreslå herr Lindblom och fröken Pauli, att gränsen för i fattigvårdslagen ifrågakommande minderårighet, vilken av kommittén bibehållits vid 15 år, höjes till 16 år. Vidare hemställa dessa reservanter om intagande i förslaget av bestämmelser rörande egen hemortsrätt för hustru, som lever skild från mannen. Kommitténs majoritet hade i detta avseende blott föreslagit bestämmelse om hustrus förvärvande av hemortsrätt, då mannen avflyttat från riket.

Slutligen har fröken Pauli anmält avvikande mening på ytterligare några punkter. Sålunda hemställer hon om föreskrift, att minst en ledamot och en suppleant i fattigvårdsstyrelsen skall vara kvinna. I fråga om den föreslagna inspektionen anmärker reservanten, att bestämmanderätten i åtskilliga fall, såsom fastställande av reglementen, granskande av plan för anstalter o. s. v. bort förläggas till den nya inspektionsmyndigheten i stället för att bibehållas hos Konungens befallningshavande. Beträffande åtgärderna mot försumliga försörjare framhålles även i denna reservation, att kvarhållandet i arbete ej bör få sträcka sig längre än ett år. Fröken Pauli uttalar dessutom såsom sin mening, att kommittén, förutom de föreslagna bestämmelserna om tvångsarbete, bort framlägga förslag till bestämmelser om ansvar för försummad försörjningsplikt, avsedda att införas i strafflagen.

Uti del 2 av betänkandet lämnas en översikt av den svenska fattigvårdens historia, författad av e. o. assessorn G. Lindstedt. Del 3 innehåller en redogörelse för statistiska undersökningar rörande den svenska fattigvården, vilka undersökningar utförts av byråchefen, fil. d:r Theofil Andersson. Slutligen hava i del 4 sammanförts redogörelser för fattigvården i en del främmande länder. Ledamoten i kommittén, häradshövding Linders, har tillika varit kommitténs sekreterare.

Orsakerna till behovet av fattigvård.

I de statistiska undersökningar rörande den svenska fattigvården, vilka ingå såsom del 3 i fattigvårdslagstiftningskommitténs nyligen avgivna betänkande, och vari behandlas fattigvårdens organisation och administration, fattigvårdens former och fördelningen av understödstagarna med hänsyn härtill, fattigvårdens ekonomiska förhållanden, behandlingen av försumliga fa-

miljeförsörjare och andra till fattigvården hörande ämnen, är ett kapitel ägnat åt frågan om orsakerna till fattigvårdsbehovet, varur följande är hämtat.

Till en början framhållas de vanskligheter, med vilka en undersökning angående sistnämnda fråga är förenad. Bortsett därifrån att kännedom om den verkliga orsaken till fattigvårdsbehovet mycket ofta saknas, ligger den största svårigheten vid en dylik undersökning däri, att endast i ett jämförelsevis mindre antal fall en viss, given orsak till fattigvårdsbehovet kan bestämt utpekas. I regel står man nämligen inför resultatet av flera samverkande faktorer. Detta gör, att man ofta har att välja på ett flertal olika orsaker och att valet dem emellan måste avgöras efter rent subjektiva grunder. Härtill kommer vidare, att de orsaker, som framgå vid en gruppering sådan som den vid förevarande undersökning använda, enligt vad erfarenheten visat, vanligen endast beteckna de så att säga sekundära och yttre orsakerna, under det att den primära och egentliga orsaken undandrag sig den observerandes uppmärksamhet.

De uppgifter, som ligga till grund för ifrågavarande undersökning, äro avgivna av fattigvårdsstyrelserna och utgöra sålunda ett uttryck för deras uppfattning, som närmast hava att syssla med de fattiga. Uppgifterna avse år 1907.

Vad först beträffar orsakerna till fattigvårdsbehovet för *äldre understödstagare* (med tillhörande barn), gestaltade de sig enligt förevarande utredning på följande sätt:

	Äldre personer.		Tillhörande barn.		Summa.	
	Antal.	%.	Antal.	%.	Antal.	%.
Sjukdom	34 218	22.9	8 155	15.8	42 373	21.1
Orkeslöshet, invaliditet o. d.	82 044	55.1	8 905	17.2	90 949	45.3
Arbetslöshet	880	0.6	530	1.0	1 410	0.7
Dryckenskap	4 226	2.9	2 559	4.9	6 785	3.4
Lättja och liknöjdhet	2 703	1.8	2 193	4.2	4 896	2.3
Kringstrykande	191	0.1	137	0.3	328	0.2
Mannens avvikande	1 193	0.7	2 320	4.8	3 513	1.7
» utvandring	340	0.2	659	1.3	999	0.5
Knapp inkomst och talrik familj	15 126	10.2	21 929	42.4	37 055	18.4
Inträffat nödår	50	—	50	—	100	—
Andra orsaker	8 264	5.5	4 339	8.4	12 603	6.4
Summa	149 235	100.0	51 776	100.0	201 011	100.0

Det framgår härav, att orkeslöshet, invaliditet och sjukdom äro de faktorer, som i främsta rummet vållat fattigvårdens ingripande. Bland samtliga här ovan upptagna understödstagare hade sålunda för i det närmaste $\frac{2}{3}$, men bland de direkt understödda ensamt för sig ej långt ifrån $\frac{4}{5}$, något av dessa moment angivits såsom orsak till fattigvårdsbehovet. Närmast här efter kommer kategorien »knapp inkomst och talrik familj» såsom den mest betydelsefulla orsaken till fattigvårdsbehovet. Bland de direkta understödstagarna uppgåvos sålunda 10.2 %, men av barnen ända till 42.4 % hava av berörda anledning nödgats söka fattighjälpl.

Vid sidan av de redan nämnda äga övriga i tabellen förekommande fattigvårdsorsaker endast en jämförelsevis underordnad betydelse. Den viktigaste av dem, eller dryckenskap, räknade sålunda på sitt konto endast 3·4 % av understödstagarna. Tagas åter blott de direkta understödstagarna med i beräkningen, når samma procentsiffra endast till 2·9 %.

Av de inalles 880 direkta understödstagare, för vilka arbetslöshet uppgivits hava vållat behov av fattigvård, hade 14 förlorat sitt arbete till följd av strejk eller lockout, 40 till följd av nedläggande av eller inskränkning i fabriksdrift eller annan dylik rörelse och 826 blivit arbetslösa av annan orsak. I fråga åter om de 191 direkta understödstagare, för vilka »kringstrykande» uppgivits såsom fattigvårdsorsak, hade det stora flertalet utgjorts av kringstrykare av vanlig typ och endast 29 varit s. k. tattare och zigenare.

Av de 149 235 direkt understödda voro 50 947 män och 98 288 kvinnor. Någon mera framträdande olikhet mellan understödstagare av olika kön i här förevarande avseende kan ej sägas föreligga. För bådadera ha i ungefär $\frac{3}{4}$ av samtliga fall fattigvårdsbehovet förorsakats av antingen orkeslöshet och dylikt eller sjukdom. Dock är att märka, att den senare orsaken varit av jämförelsevis större betydelse för männen, den förra för kvinnorna. Den mest framträdande skillnaden är i övrigt, att dryckenskap spelar en betydligt större roll såsom orsak till fattigvårdsbehovet för män än för kvinnor, i det densamma uppgives som orsak för 5·9 % av de förra men för endast 1·3 % av de senare.

På grund av de i många avseenden olikartade ekonomiska och andra förhållanden, under vilka landsbygdens och städernas befolkning lever, är det ju att vänta, att på vartdera hållet olika orsaker till fattigvårdsbehovet skola göra sig i olika grad gällande. Detta bekräftas ock av förevarande utredning. Man finner härav, att faktorn »orkeslöshet, invaliditet o. d.», vare sig man tager hänsyn till samtliga eller endast direkta understödstagare, såsom orsak till fattigvårdsbehovet spelar en betydligt större roll på landsbygden än i stadskommunerna. Sålunda hade för 55 % av landsbygdens samtliga och för 63 % av dess direkta understödstagare uppgivits nyssnämnda fattigvårdsorsak. I städerna åter hade orkeslöshet, invaliditet o. d. varit orsak till behovet av understöd för blott 28 % bland samtliga fattigvårdsstagare och 38 % av de direkt understödda. Å andra sidan hade såväl »sjukdom» som »knapp inkomst och talrik familj» i högre grad i städerna än på landsbygden föranlett till ingripande från fattigvårdens sida. I övrigt må anföras, att enligt förevarande statistik dryckenskapen såsom anledning till behov av understöd är långt vanligare i städerna än på landsbygden. Sålunda hade för 7·5 % av samtliga understödstagare i städerna och för 6·8 % av de direkta understödstagarna nämnda faktor uppgivits såsom fattigvårdsorsak. Däremot utgjorde motsvarande procentsiffror för landskommunerna endast resp. 1·1 och 0·9 %.

Vidkommande därefter *direkt understödda barn under 15 år* befinnes det, att föräldrarnas frånfalle utgör den förnämsta orsaken till att fattigvården måst träda emellan, samt att därefter i ordningen kommer kategorien »knapp

inkomst och talrik familj». Av samtliga hithörande understödstagare hade för 57·4 % något av dessa förhållanden föranlett behov av fattigunderstöd. Närmast efter nämnda kategorier kommo såsom orsaker till fattigvården »sjukdom, orkeslöshet o. d.» hos föräldrarna (med 11·4 % av understödstagarna) och — bortsett från kategorien »andra orsaker» — föräldrarnas avvikande (med 7·5 %) samt deras »lättja och liknöjdhet» eller dryckenskap (med resp. 6·2 och 4·5 %).

Vad särskilt beträffar alkoholens betydelse för fattigvårdsbehovet framhålls, att de härom meddelade uppgifterna endast torde åsyfta de fall, då dryckenskapen varit den omedelbart verkande orsaken. Däremot lämna siffrorna icke någon upplysning om alla de fall, där dryckenskap jämte andra faktorer bragt vederbörande därhän att nödgas söka fattigvårdens hjälp, eller där den omedelbara anledningen till fattigvårdsbehovet visserligen varit en annan, men där denna senare orsak i sin ordning kan anses framkallad genom ett för vederbörandes hälsa och ekonomi ruinerande alkoholmissbruk.

För åstadkommande av en mera allsidig belysning av frågan om alkoholbruket såsom orsak till fattigvårdsbehov hava med ovanstående siffror sammanställts de resultat, som i sådant hänseende framgått av den utredning, som åvägabragts av den s. k. rusdryckskommittén. I det av nämnda kommitté den 29 december 1911 avgivna betänkandet finnes sålunda intagen en utredning beträffande vissa orter, i vilken utsträckning bruket av alkohol förelegat antingen såsom huvudorsak eller ock såsom bidragande orsak till fattigvårdsbehovet.

Resultatet av utredningen, för så vitt den avsåg förhållandena i vissa större städer, framgår av efterföljande tabell:

	A l k o h o l b r u k			
	huvudorsak.		bidragande orsak.	
	Antal fall.	%.	Antal fall.	%.
Stockholm	3 677	21·8	2 870	17·0
Göteborg	1 480	18·7	961	12·2
Norrköping	448	17·4	420	16·3
Hälsingborg	249	25·8	102	10·6
Sundsvall	185	21·7	115	13·8
Halmstad		543	36·6	

Ovanstående siffror avse beträffande Stockholm år 1911 samt i fråga om övriga städer år 1909.

Som synes, skulle enligt rusdryckskommitténs utredning alkoholbruket spela en vida större roll såsom orsak till fattigvårdsbehov än vad den förut här ur fattigvårdslagstiftningskommitténs betänkande återgivna statistiken tyckes giva vid handen. I någon mån torde de höga siffror, som framgått av förstnämnda utredning, kunna förklaras därav, att denna avsett att utröna alkoholbrukets såsom sådant och sålunda icke dryckenskapens betydelse i fattigvårdshänseende, varjämte olika synpunkter gjort sig gällande vid avgörande

av sambandet mellan alkoholbruket och fattigvårdsbehovet. Men även med hänsyn tagen till dessa förhållanden torde dock, heter det i fattigvårdslagstiftningskommitténs betänkande, rusdryckskommitténs utredning giva fullt stöd för den här ovan antydda uppfattningen, att de till fattigvårdslagstiftningskommittén lämnade uppgifterna icke utan vidare kunna läggas till grund för ett bedömande av dryckenskapens betydelse för fattigvården i vårt land.

De resultat, som framgått ur den av fattigvårdslagstiftningskommittén insamlade statistiken, hava jämförts med motsvarande undersökningar i våra närmaste grannländer. Därvid hava de olika orsakskategorierna sammanförts till vissa större huvudgrupper. Den första av dessa grupper är den, som omfattar sjukdom, orkeslöshet och vad därmed är jämförligt. Till en andra huvudgrupp sammanfattas alla sådana fall, där fattigvårdsbehovet orsakats av ett lättjefullt eller osedligt levnadssätt, och där sålunda fattigdomen kan anses vara i mer eller mindre grad självförvållad; hit räknas dryckenskap, lättja och liknøjdhhet, kringstrykande o. s. v. från understödstagarens egen eller från vederbörande försörjares sida. En tredje huvudgrupp bilda de orsaker, som sammanhånga med ekonomiska missförhållanden, arbetslöshet, knapp inkomst och dylikt. Till den fjärde och sista gruppen hava förts övriga orsaker.

I nedanstående tablå angivas för de olika länderna antalet understödstagare i procent inom skilda orsaksgupper. Därvid är att märka, att siffrorna för Sverige och Danmark avse direkta understödstagare år 1907, resp. år 1901, medan uppgifterna för Finland avse förhållandena år 1905 bland understödstagare över 15 år och motsvarande siffror för Norge äro begränsade till de under år 1907 första gången understödda.

	Sverige.		Danmark.		Finland.		Norge.	
	Män.	Kv.	Män.	Kv.	Män.	Kv.	Män.	Kv.
Dödsfall, sjukdom, orkeslöshet m. m. .	70·6	74·9	47·2	78·6	90·6	88·9	79·5	88·5
Lättjefullt eller osedligt levnadssätt . .	11·5	6·5	25·0	10·9	4·9	8·9	5·0	0·7
Ekonomiska missförhållanden	12·6	12·6	16·6	5·5	1·2	0·3	9·0	1·3
Andra orsaker	5·8	6·0	11·2	5·0	3·4	1·9	6·5	14·5

Såsom naturligt är, visar första gruppen, omfattande sjukdom, orkeslöshet o. d., största antalet understödstagare i samtliga länder. Påfallande höga siffror förekomma för Danmark inom gruppen »lättjefullt och osedligt levnadssätt». Häre ingår dryckenskap med 15·7 % för direkt understödda män och 1 % för kvinnor. Bortser man, vad de manliga understödstagarna beträffar, från de minderåriga och dem, för vilka orsaken till fattigunderstödet icke uppgivits, finner man, att enligt den danska statistiken bland de vuxna manliga understödstagarna dryckenskap varit anledning till fattigunderstödet för 19·3 %. Även dessa siffror torde i sin mån bestyrka den förut uttalade uppfattningen, att motsvarande siffror enligt fattigvårdslagstiftningskommitténs statistik äro för låga och icke angiva den verkliga betydelse, som alkoholmissbruket har för fattigvårdens omfattning hos oss.

Förslag angående planmässig nykterhetsundervisning såväl inom som utom skolan.

De av chefen för ecklesiastikdepartementet föregående år tillkallade sakkunniga, som haft i uppdrag att inom departementet biträda vid utredning av frågan om en planmässigt bedriven nykterhetsundervisning såväl inom som utom skolan, hava nyligen avgivit sitt betänkande med förslag i ämnet.

Den första fråga, som de sakkunniga upptagit till behandling, är den om nykterhetsundervisningens innehåll, varvid de hämtat sitt stöd i den erfarenhet, som vunnits genom bland annat tillämpning av det kungl. cirkuläret den 4 november 1892, vari föreskrives, att i rikets allmänna läroverk, i seminarierna och i folkskolorna skall vid undervisningen i naturkunnighet meddelas undervisning om de rusgivande ämnenas natur och verkningar.

De sakkunniga framhålla, att nykterhetsundervisningen ingalunda får avse meddelandet och hopandet av en mängd kunskapsstoff, hämtat här och var på de områden, där alkoholspörsmålet kommer i kontakt med den biologiska forskningen eller med sociala undersökningar och strävanden. Huvuduppgiften för denna undervisning bör däremot vara att skänka ett bestående helhetsintryck av rusdryckernas farlighet och skadlighet såväl för samhället som för den enskilde samt att påvisa behovet av åtgärder för att förekomma eller åtminstone mildra de skador, som åsamkas genom alkoholmissbruket.

För vinnande av detta syfte bör undervisningen om rusdryckernas verkningar, långt ifrån att på de olika undervisningsanstalternas läsordningar upptagas såsom ett särskilt ämne, hellre på ett naturligt sätt förbindas med andra läroämnen, sådana som historia med samhälls- och ekonomilära, biologi med hälsolära samt kristendom. Icke heller utanför skolorna bör en populär undervisning i alkohollära förekomma frigjord från förbindelsen med undervisning i samhällslära och hygien.

Det betonas, att de uppgifter, med vilka alkoholforskningen sysslar, från att vara av så gott som enbart medicinsk eller individuellt hygienisk natur, alltmera förvandlats till sociala problem. Vad beträffar en del sociala missförhållanden, stå de i så påtagligt samband med rusdrycksmissbruk, att det kan iakttagas av snart sagt vem som helst. I fråga om alkoholens verkningar på den mänskliga organismen föreligga däremot stora svårigheter, då det gäller att konstatera såväl alkoholens roll såsom ensam sjukdomsorsak som ock dess specifika verkningar på organens byggnad och förrättningar.

Emellertid har man under lång tid vid undervisning och vid populära framställningar rörande alkoholspörsmålet lagt tyngdpunkten på hälsolärans område, liksom det var mot det individuella missbruket av rusdrycker, som

nykterhetssträvandena till en början riktade sig. Numera går dock nykterhetsarbetet i främsta rummet ut på att förekomma alkoholmissbruket helt enkelt genom att avskaffa alkoholbruket, ej minst genom att bibringa de unga alkoholfria vanor både i arbetet och i förströelserna. Rusdryckernas undergrävande verkningar på individens hälsa bli då icke längre det centrala i nykterhetsundervisningen, uppmärksamheten inriktas i stället främst på rusdrycksmissbrukets skadliga inflytande på samhällsorganismen. Det är därför också, enligt de sakkunnigas mening, den sociala sidan av alkoholproblemet, som i första rummet bör belysas vid ifrågavarande undervisning.

I avseende å nykterhetsundervisningens uppdelande på olika läroämnen framläggas vissa grundlinjer, avsedda att tjäna till ledning vid meddelandet av sådan undervisning i samband med ämnena historia (med samhälls- och ekonomilära), naturlära (biologi) med hälsolära samt kristendom. De sakkunniga ingå vidare på frågan om nykterhetsundervisningens omfattning vid folk- och småskolor, allmänna läroverk, folkhögskolor, seminarier, universitet, officers- och underofficersskolor, vid konfirmationsundervisningen samt inom armén och flottan. Sedan behandlas frågan om nykterhetsundervisning i form av kurser och föreläsningar, varefter redogöres för en del andra åtgärder för nykterhetsundervisningens främjande.

Ovan hava berörts de allmänna principer, som skulle följas vid en planmässig nykterhetsundervisning såväl inom olika läroanstalter som ock utom skolan. Beträffande de speciella förslag, som av de sakkunniga framställas, må nämnas, att den kurs i allmän hygien för blivande lärares behov, som det åligger professorn i hygien och bakteriologi vid universitetet i Uppsala att årligen giva, framdeles skulle göras obligatorisk, och att även vid universitetet i Lund en liknande kurs skulle anordnas. Vidare föreslås, att den nuvarande kursen i alkohologi och hälsolära må fortgå under förändrad benämning: pedagogiska kursen i alkohollära med samhällskunskap och hygien, vilken det ock borde beredas officerare och underofficerare tillfälle att bevista. En nyhet, som de sakkunniga föreslå, är att instruktionskurser om två å tre dagar skulle anordnas i de olika skoldistriktet för lärarkåren och andra intresserade. Vid armén och flottan skulle nykterhetsundervisningen beaktas i samband med manskapets dagliga militära utbildning, varjämte föreläsningar i nykterhetsfrågan borde hållas för större truppförband. Till ledning vid undervisningen såväl för lärare i allmänhet som även för officerare och underofficerare föreslås utarbetandet av en särskild handbok (uppslagsbok). Likaledes skulle utarbetas en kort sammanfattning av nykterhetsspörsmålet för utdelning bland värnpliktige och skolbarn. Slutligen framhålla de sakkunniga det högeligen önskvärda i att blivande präster, domare och ämbetsmän i samband med sina universitetsstudier få någon kännedom om alkoholbrukets sociala verkningar.

De utgifter, statsverket för närvarande har för nykterhetsundervisningen, 102 500 kronor, skulle genom de av de sakkunniga förordade förändringarna och uppslagen ökas med 27 900 kronor.

Yrkesinspektionens verksamhet

under *januari—mars* år 1915.

I likhet med öregående kvartal har yrkesinspektionens verksamhet under tiden januari—mars lidit minskning på grund av flera befattningshavares

Sammandrag av yrkesinspektörernas rapporter för januari—mars 1915.

A n t a l	Yrkesinspektören i distriktet									Sprängämnes- inspektören.	Yrkesinspek- trisen.	Summa.
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.			
inspekterade arbetsställen	69	76	109	64	137	57	66	94	44	12	10	788
med sammanlagt antal arbetare	7 209	4 411	1 714	2 764	5 911	3 234	3 924	6 963	3 659	467	1 868	42 124
med sammanlagt kraft- belopp (eff. hkr.) . .	7 098	16 753	6 536	4 108	7 092	3 826	10 486	93 778	16 101	512	—	166 290
inspektions- och resedagar: för yrkesinspektören .	49	23	30	21	57	36	21	40	41	26	28	372
» assistent	—	14	4	12	9	2	8	9	4	—	—	62
arbetsställen, till vilka lämnats skriftliga med- delanden (med anledning av inspektion)	31	61	68	21	79	58	27	66	26	11	24	472
inkomna protokoll över be- siktning av ångpannor: större besiktning . . .	19	43	20	40	32	38	30	41	17	—	—	280
mindre »	64	64	63	77	57	102	71	131	104	—	—	783
inkomna protokoll över be- siktning av kokare eller andra kärl under tryck: större besiktning . . .	—	1	1	—	8	1	—	1	1	—	—	13
mindre »	—	1	—	—	2	1	3	—	11	—	—	18
inkomna intyg över be- siktning och avprovning av hissar eller kranar .	48	30	15	9	32	112	47	3	3	—	—	299
inkomna anmälningar om olycksfall i arbete . .	390	481	275	327	913	826	538	748	644	16	—	5 158
därav med dödlig utgång	2	5	4	3	8	9	8	13	7	10	—	69
framställning till Kungl. Maj:ts befallningsha- vande om tillämpning av 38 eller 39 § lagen om arbetarskydd . . .	—	—	—	—	3	3	—	8	—	—	—	14
anmälningar till åtal . .	—	—	—	5	12	15	13	—	—	—	1	46
lämnade eftergifter . . .	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1

Sammandrag av underinspektörernas rapporter för januari—mars 1915.

	Y r k e s i n s p e k t i o n s d i s t r i k t									Summa.
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	
<i>Jordbruk:</i>										
Inspekterade arbetsställen . .	—	103	13	56	196	75	69	18	4	534
Använda eff. hästkrafter . .	—	1 819	224	865	2 677	1 223	685	240	88	7 821
<i>Hantverk:</i>										
Inspekterade arbetsställen . .	91	15	65	95	247	236	46	149	33	977
Sysselsatta arbetare	400	40	167	219	615	517	138	340	96	2 532
Använda eff. hästkrafter . .	317	60	179	268	470	356	148	404	109	2 311
<i>Övrig verksamhet:</i>										
Inspekterade arbetsställen . .	97	20	185	93	224	205	90	198	50	1 162
Sysselsatta arbetare	494	58	638	281	586	936	191	505	123	3 812
Använda eff. hästkrafter . .	478	73	2 237	794	3 023	706	1 119	2 666	1 020	12 116
<i>Hela antalet:</i>										
Inspekterade arbetsställen . .	188	138	263	244	667	516	205	365	87	2 678
Sysselsatta arbetare ¹	894	98	805	500	1 201	1 453	329	845	219	6 844
Använda eff. hästkrafter . .	795	1 952	2 640	1 327	6 170	2 285	1 952	3 810	1 217	22 248
Inspektions- och resedagar . . .	44	37	56	84	186	86	58	88	39	678
Lämnade skriftliga meddelanden	13	22	34	16	31	91	8	30	22	267
Inkomna protokoll över besiktning av ångpannor:										
större besiktning	16	59	84	79	26	5	31	19	11	330
mindre „	4	32	68	35	16	19	17	27	2	220

Sammandrag av bergmästarnas rapporter för januari—mars 1915.

A n t a l	Bergmästaren i						Summa.
	norra	Gäule— Dala	östra	mellersta	västra	södra	
	distriktet.						
inspekterade arbetsställen	—	14	5	2	3	11	35
med sammanlagt antal arbetare	—	2 115	260	61	192	1 397	4 025
» » kraftbelopp (eff. hkr.)	—	11 747	2 943	920	342	2 839	18 791
inspektions- och resedagar:							
för bergmästaren	—	12	—	—	3	12	27
» gruvingenjören	—	6	2	3	—	—	11
arbetsställen, till vilka lämnats skriftliga meddelanden (med anledning av inspektion) . . .	—	—	1	—	1	4	6
inkomna intyg över besiktning och provning av hissar eller kranar	—	—	—	—	—	—	—
inkomna anmälningar om olycksfall	49	141	31	68	13	112	409
därav med dödlig utgång	3	2	—	1	—	—	6

¹ Arbetare inom jordbruket äro ej medräknade.

militära tjänstgöring. Sålunda hava en assistent och en underinspektör varit mobiliserade hela kvartalet, en assistent i sex veckor och en underinspektör under en månad. Därjämte har yrkesinspektören i 7:e distriktet under sex veckor deltagit i en kurs för utbildande av landstörmsbefäl, och har under denna tid en del av hans tjänsteåligganden fullgjorts av assistenten, vilken samtidigt uppehållit sin egen tjänst. — Yrkesinspektrisens tid har under kvartalet i väsentlig mån varit upptagen av arbete och resor för anordnande av bespising och nödhjulsarbeten för fabriksarbeterskor samt för undersökning av förhållanden rörande tobaksarbeterskorna.

Rapporter från yrkesinspektörerna angående svårare olycksfall i arbete (forts.).

39. Vid skogsavverkning inträffade ett olycksfall med dödlig utgång under följande omständigheter. Tvenne arbetare hade tillsammans fällt ett större träd, som stod på en brant; i fallet slog detsamma emot ett annat träd, varvid en grövre trädgren avbröts, studsade tillbaka och träffade en av arbetarna i högra tinningen med sådan kraft, att han nästan omedelbart avled. Den förolyckade fördes genast till sjukstuga, där läkare konstaterade att döden inträtt genom krossning av huvudskålen. Den omkomne var vid olyckstillfället iklädd en s. k. »slokhatt» med stora brätten, vilken troligen inskränkt synvidden, så att han icke märkt den avslagna trädgrenen, vilken han i annat fall sannolikt kunde hava undvikit.

40. Under reparation av en timmertransportbana vid en trämassefabrik skadades en arbetare B. av en nedfallande träslå med den påföljd, att han avled c:a 6 tim. senare. Timmertransportbanan var upplagd på träställningar och där marken sänkte sig uppbars densamma av höga bockar av smäckert timmer, upptill förenade medelst en något grövre tvärsål av c:a 1³/₈ m:s längd, i vilken bockbenen voro intappade med träpluggar genom föreningsställena. En av dessa bockar, med en höjd av c:a 7 m., vilken blivit kulldragen av en bygel i dragkättingen vid ett tillfälle, då denna hoppat ur, skulle åter uppresas och inpressas i sitt förutvarande läge. Härvid sprack tvärslån, som sammanhöll bockbenen, i två delar, vilka föllo ned, varvid den ena träffade den nedanför stående B. och tillfogade honom ett större krossår i huvudet. Den skadade kunde emellertid, i sällskap med en kamrat, själv begiva sig den c:a 2¹/₂ km. långa vägen till sitt hem. Vid undersökning av den spruckna tvärslån visade det sig att i densamma funnits en gammal spricka, som sträckte sig mellan de i tvärslån upptagna tapphålén; dessutom voro de islagna träpluggarna något murkna.

41. Vid ett väveri skulle en montör L. för hand pålägga en drivrem, tillhörande en »ruggmaskin», på den i gång varande, vid taket belägna, transmissionsaxelns remskiva, vilken gjorde c:a 125 varv per min. L., som endast för tillfället vistades vid väveriet för att inmontera en ny ruggmaskin, hade stigit upp på en trappstege, varifrån han ämnade upplägga den 150 mm. breda och c:a 7 m. långa remmen, vilken låg i kors kring transmissionsaxeln samt hade den andra ändan liggande i en å ruggmaskinen anbragt remgaffel. Remmen, som antagligen fastnat å axeln, lindade upp sig

kring denna, varvid L. rycktes från stegen och föll till golvet, där han slog huvudet mot en närstående maskin så hårt, att ett brott uppstod å skallens bas, varjämte högra armen blev bruten. Något åsyna vittne till olyckan fanns ej, men torde den tillgått så som skildrats. L., som genast förlorade medvetandet, fördes omedelbart till sjukhus. Drivremskivan, å vilken remmen skulle uppläggas, saknade vid olyckstillfället remhållare.

42. Vid ett prämvarv nedföll en pråmbotten och dödade därvid en arbetare R. Pråmbotten, som var rektangulär med dimensionerna 11·4 × 6 m., skulle repareras, och hade av R. medelst domkraft upplyfts till en höjd av c:a 0·85 m. samt var densamma blott understödd i två diagonalt motsatta hörn, vadan den hade ett synnerligen ostadigt läge. Härefter skulle R. palla under de övriga två hörnen, och kröp därför in under pråmbotten, då en sättning uppstod i bädden, troligen beroende på att domkraften stått ostadigt eller ock att pallningen, som var isig och hal, glidit undan. Pråmbotten föll ned, varvid R. fick huvudet inklämt och krossat mellan en av pråmens sidokölar och den underliggande plankbädden. Orsaken till olyckan måste dock, ehuru det av R. användas sättet för uppallningen var brukligt, tillskrivas den förolyckades egen oförsiktighet att begiva sig under den så osäkert upplagda pråmbotten. Yrkesinspektören har ålagt arbetsledningen att efterse, att pråmbottnarna på ett betryggande sätt understödas, innan arbetarna tillåtas krypa under desamma.

43. Under uppläggning av en urspårad spåntransportkätting vid ett sågverk skadades en minderårig arbetare J. så svårt, att han omedelbart avled. Utanför sågens underhus voro tvenne spåntransportörer anordnade, en gående parallellt med husväggen och den andra gående vinkelrätt mot och under den förstnämnda för att upptaga spånen från densamma och vidarebefordra den till en bing. J. uppehöll sig vid spåntransportörernas korsningsställe för att skotta upp den spån, som föll bredvid. Av någon anledning nedföll den långsgående transportkättingen från kättinghjulet. Utan att stanna spåntransportörerna, vilka voro försedda med nollskivor, klev J. upp på en steg för att åter pålägga kättingen. Den undre transportörens transmissionsaxel, vilken gjorde endast 27 varv per min., var fullständigt slät och låg parallell med en över den långsgående spåntransportörens kuggväxel liggande skyddskåpa av trä på ett avstånd av c:a 150 mm. Under det J. stödde kroppen mot denna axel, lindades hans kläder upp kring densamma, varvid han drogs in mot skyddskåpan så kraftigt att bröstkorgen inklämdes och högra armen avbröts på två ställen. Ingen av de några få meter därifrån stående arbetarna iakttog olyckshändelsen förrän efter någon tids förlopp, och var J. då redan död. Den förolyckades oförsiktighet har bidragit till olyckan. Han hade nämligen icke att befatta sig med skötseln av transportörerna. Den omnämnda axeln har sedermera helt överskyddats med en träränna, och har yrkesinspektören framhållit för arbetsledningen nödvändigheten av att minderåriga förbjudas att befatta sig med transmissioners skötande samt föreskrivit uppsättande av anslag härom.

44. Under sotningsarbete å ett hustak nedföll en soteriarbetare S., i fallet ådragande sig skador, varav han avled samma dag. S., som skulle förflytta sig längs efter takets ryggås, böjde sig ned för att passera under några telefonledningar och råkade då troligen halka, enär taket var ishelagt. Den förolyckade, som i fallet mot gatan förlorade medvetandet, avfördes genast i ambulansvagn till lasarettet, där läkaren konstaterade brott av fem revben, skador å lunga och lungsäck, bristning av mjälten samt bäcken- och lårbensbrott.

45. Under timmerkörning blev en arbetare J. sparkad i magen av en häst, varvid han erhöi så svåra inre skador, att döden inträdde tvenne veckor senare. J. var i sällskap med en kamrat P. sysselsatt med hemkörning av timmer från avverkningsplatsen. Då lossnade vid J:s fordon den s. k. »längan», som sammanhöll de båda kälkarna, varav fordonet bestod. För att åter sammanfoga kälkarna ställde sig J. å fram-

kälkens främre del, så att den bakre delen, där längan medelst en krok var fästad, höjde sig, samtidigt som P. kröp under fordonet för att fastgöra kroken. J., som råkade halka, när en stock föll från lasset, kom därvid för nära hästen och erhöi av denne en spark. Den skadade, vilken klagade över svåra smärtor, upplades av P. på dennes lass och forslades skyndsammast till en närliggande stuga, varifrån han c:a sju timmar senare avfördes till lasarettet, där läkare konstaterade tarmbristning med åtföljande bukhinneinflammation. Det skedda torde betraktas såsom en ren olyckshändelse, enär hästen, såvitt känt var, aldrig brukade sparka.

46. Vid en före dagens inbrott företagen vagnsväxling vid en järnvägsstation omkom en banarbetare L. Han tjänstgjorde för tillfället såsom extra stationskarl och uppehöi sig vid en växel å ett sidospår, där vagnsväxling verkställdes medelst användning av s. k. skjuts. Sedan lokföraren efterkommit en av L. med lykta avgiven »skjutssignal», väntade han den vanliga »stoppsignalen», vilken emellertid uteblev. Anande att något särskilt inträffat stoppades loket, varefter han i sällskap med eldaren gick fram till växeln, där L. befanns ligga livlös vid sidan av spåret utan andra synbara skador än tre krossade fingrar å vänstra handen. L. upplades genast i en godsänka och fördes av loket till staden samt intogs å lasarettet. Vid undersökning befanns L. hava direkta skador å magsäck och tarm samt blödning i buken; huru dessa skador uppkommit har icke uttrönts. Det är sannolikt att L. avlidit på grund av hjärtslag och att döden inträtt innan fingrarna och handen skadades av vagnshjulen, vilket vore en förklaring till den ovanligt ringa blödnigen.

47. Under arbete med trädfällning blev en arbetare S. krossad till döds av ett nedfallande furuträd. Furan hade avhuggits, men fastnade i fallet i en gran, vilken man också måste fälla för att få ned furan. Då arbetet härmed fortskridit så långt, att granen började luta, begåvo sig arbetarna undan åt det håll, där de ansågo sig bäst skyddade för de fallande träden. Furan föll dock ej såsom arbetarna beräknat, utan svängde om och föll över arbetaren S., vars huvud krossades. Då oförsiktighet ej kan läggas vare sig arbetsledningen eller arbetarna till last, måste fallet betraktas såsom ren olyckshändelse.

48. Under sprängningsarbete vid en kraftstationsbyggnad träffades en arbetare N. av en i schaktet nedfallande s. k. »stensläppa», varvid han erhöi krossskador i huvudet med brott å hjärnskålen jämte kontusioner å flera olika delar av kroppen. N. är intagen och vårdas å sjukstuga, men torde det vara ovisst, huruvida livet kan räddas. Med anledning av händelsen har yrkesinspektören fäst uppmärksamheten på behovet av föreskrifter för arbetets bedrivande vid dylika arbetsställen.

49. Vid en hytta omkom en arbetare K. under sotning av en rörledning, i vilken generatorgas leddes från hyttan till ångpannorna. Rörledningen, som gick i L-form, var å den vertikala delen försedd med ett spjäll för avstängning av gasen samt en lucka (»manhål») på vardera sidan om spjället. Innan sotningen påbörjades hade K. av masmästaren blivit upplyst om, att sotningen skulle ske genom den närmast ångpannorna belägna luckan. Sedan K. stängt spjället, öppnade han av oförklarlig anledning fel lucka, varvid den från hyttan kommande gasen, huvudsakligen bestående av koloxid och kolsyra, strömmade ut och bedödade honom. När masmästaren och en annan arbetare A. märkte att gasen strömmade ut, skyndade de ned och funno K. ligga medvetlös nedanför den öppna luckan. A. bedövades även, och sedan masmästaren skyndsamt avstängt blästern, som driver gasen till pannorna, företogs genast upplivningsförsök med båda, varvid A. återfick medvetandet. K. däremot kunde icke räddas trots två timmars behandling under läkares tillsyn. Yrkesinspektören har ålagt arbetsledningen att vid sotningar medelst kritstreck eller på annat sätt utmärka den lucka, genom vilken sotningen skall äga rum.

50. En banarbetare P., som var sysselsatt med sopning vid en järnvägsstation, blev därvid överkörd och dödad av ett växeltåg. Detta backades med sakta fart på spåret och framför detsamma, på c:a 6 m. avstånd, gick en stationskarl A. för att efterse att intet hinder fanns för vagnsättets framförande. P. var då icke synlig. Sedermera riktade A. sin uppmärksamhet åt annat håll och när sättet gått c:a 40 m., blev han av en annan stationskarl G. underrättad om, att P. stötts omkull av tåget. G. observerade att P. föll mellan skenorna utan att skadas och trots tillrop att ligga stilla, försökte P. baklänges krypa ut mellan vagnarna, varvid hjulen gingo tvärs över lårbenen. I samma ögonblick P. föll, gav G. stoppsignal till lokomotivet och sättet stannades så fort sig göra lät. P. framdrogs genast, men var redan död, när tillkallad ambulansvagn anlände till olycksplatsen.

51. En vagnkarl O. vid en järnvägsstation var sysselsatt med uppsättning av en buffert å en järnvägsvagn. På samma spår och c:a 2 m. från denna vagn stod ett tågsätt, och arbetet försiggick på den åt sättet vända sidan av vagnen. Samtidigt inväxlades ett annat tågsätt på detta spår, vilket icke observerades av O. förrän vagnen fick en knuff och sattes i rörelse mot det stillastående sättet. O. hann ej undan, utan fick bröstkorgen så svårt klämd, att döden inträdde med detsamma. Då vagnsväxling mycket sällan förekom på detta spår, hade stoppsignal icke uppsatts framför den under arbete varande vagnen, vadan växlingspersonalen icke observerade O. förrän det var för sent att avvärja olyckan.

52. Vid en järnvägsstation blev en arbetare K. ihjälklämd mellan tvenne vagnar. K. var anställd hos ett verkstadsbolag, som hade en plankbod på stationsområdet, och från denna bod hade plank lastats på en tralla. Ett tågsätt, bestående av lokomotiv och två vagnar, skulle avhämta tre vagnar, som stodo på samma spår som trallan, men på andra sidan om denna, från lokomotivet räknat. Trallan skulle därför först föras undan och fästes därför medelst c:a 6 m. långt rep vid den sista vagnen i tågsättet, varpå lokomotivet gick sakta framåt; sedan tågsättet passerat en växel, kastades denna om och trallan fördes därigenom in på ett annat spår, varefter lokomotivet stannade. Trots varningsrop från växelförmannen begav sig K. mellan vagnarna för att kasta loss repet och blev då klämd i veka livet mellan en utskjutande plank å trallan och den sista vagnens buffert. Döden följde omedelbart. Olyckan torde enbart få tillskrivas den skadades oförsiktighet.

53. Vid en mekanisk verkstad blev en arbetare F. dödad av elektrisk ström av 3 000 volts spänning. F., som var c:a 74 år gammal och känd för att vara mycket »klåfingrig», biträdde maskinisten med lättare göromål och var förbjuden att ensam beträda transformatorsrummet. Vid olyckstillfället var maskinisten sysselsatt inne i nämnda rum, men blev av en av bolagets tjänstemän utkallad och glömde, när han lämnade rummet, att som vanligt låsa till dörren. Då han efter fem minuter återkom fick han se F. ligga på golvet till utseendet livlös med huvudet och armarna framåt mot högspänningsströmbrytaren. Läkare tillkallades genast och upplivningsförsök anställdes straxt efter upptäckten av olycksfallet; när läkaren anlände konstaterade han att döden inträtt. F. hade fingrarna på högra handen nästan avbrända samt brännsår på både huvudet och fötterna. Av omständigheterna att döma hade han stuckit handen bakom den på marmorplatta monterade strömbrytaren och vidrört högspänningsledningen. På dörren till rummet stod målat med stora bokstäver »Livsfara». Tilltråde förbudet». Dessutom voro högspänningstrådarna i transformatorsrummet rödmålade, vilket dock vid olyckstillfället var rätt svårt att urskilja, enär lampan ovan strömbrytaren var sönder och de övriga lamporna, till antalet två, endast ofullständigt upplyste lokalen.

54. Under husrivningsarbete blev en arbetare H. ihjälslagen av ett nedkastat föremål. H. hade i något ärende varit inne i ett träskjul, beläget c:a 6 m. från den byggnad,

som var under rivning, och begav sig därifrån in i byggnaden. Därvid höll han sig under den del av taket, som låg kvar, för att skydda sig för från taket nedkastad material. Inkommen i byggnaden träffades han i huvudet av ett nedkastat träflak, vilket åstadkom krossår å huvudets högra sida samt brott å halskotpelaren. Arbetet av ifrågavarande art är synnerligen farligt och några andra skyddsåtgärder än utställande av vakter kunna svårligen vidtagas.

Kortare meddelanden.

— Kollektivavtal m. m. —

Kollektivavtalen i Tyskland vid 1913 års slut.¹ Tyska rikets statistiska ämbetsverk har för året 1913 liksom för närmast föregående år utarbetat och offentliggjort en systematisk undersökning av samtliga inom riket gällande kollektivavtal. Det är emellertid att märka, att denna nya redogörelse är ofullständig i så måtto, att kollektivavtalen inom byggnadsindustrien endast delvis redovisas. En del utlupna avtal, vilka skulle förnyas, hade nämligen ännu icke undertecknats vid utarbetandet av den statistiska redogörelsen. Denna har sålunda kommit att för 1913 upptaga för låga siffror beträffande såväl antalet kollektivavtal som antalet berörda arbetare och arbetsgivare inom byggnadsindustrien. Totalsiffrorna för 1913 bliva därför icke jämförliga med föregående års siffror. Där jämförelse med föregående år åsyftas, har vid tabellernas uppställande antingen så förfarits, att man för byggnadsindustrien 1913 insatt 1912 års siffror, eller så att byggnadsindustrien helt utesluts från jämförelsen.

I vidstående tabell lämnas en jämförelse mellan kollektivavtalens utbredning inom olika näringsgrupper i Sverige och Tyskland vid 1913 års slut; därjämte meddelas totalsiffrorna för föregående år.

I Tyskland uppvisar byggnadsverksamheten, vare sig man räknar med 1913 eller med 1912 års siffra, det största antalet av kollektivavtal berörda arbetare. Räknar man med 1912 års siffra såsom den närmast riktiga, komma på byggnadsindustriens andel 87.6 % av samtliga berörda arbetare. Därefter kommer, liksom föregående år, malmförädlings-, metall- och maskinindustrien med 13.1 %. I Sverige står sistnämnda industrigrupp främst, med sammanlagt 27.2 % av arbetarna. Därefter i ordningen följer transportväsendet med 12.4 % — motsvarande tyska siffra är endast 3.4 % — och först i tredje rummet byggnadsindustrien med 10.1 %. De tyska gruvarbetarna hava, i motsats till sina svenska kolleger, ännu ej lyckats genomdriva något kollektivavtal.

Till belysning av kollektivavtalens relativa utbredning inom olika näringsgrupper anges i nedanstående sammanställning antalet av kollektivavtal berörda arbetare vid 1913 års slut, per 100 inom resp. grupper sysselsatta.

	Sve-	Tysk-		Sve-	Tysk-
	rige.	land.		rige.	land.
Jordbruk m. m.	—	5	Malmförädlings- och metallindustri . . .	50	13
Gruvdrift	25	—	Maskin- och skeppsbyggnadsindustri . .	90	
Närings- och njutningsämnesindustri . .	42	14	Jord- och stenindustri	44	9
Textilindustri	27	2	Kemisk-teknisk industri }	24	4
Beklädnadsindustri }	84	27	Fett- och lysämnesindustri }		5
Bad, tvätt, frisering }		5	Byggnadsverksamhet	—	(32)
Läder-, hår- och gummivaruindustri . .	68	23	Handel och varulager	—	4
Trävaruindustri	32	31	Land- och sjötransport	—	20
Trämasse- och pappersindustri	45	20	Restanrangsgrörelse	—	3
Grafisk industri	89	53	Teater och sjukvård	—	3
			Samtliga näringsgrupper (14.0)		

¹ Jfr Soc. Meddel. 1914, sid. 120.

Kollektivavtalens utbredning i Tyskland och Sverige vid 1913 års slut.

Näringsgrupper.	T y s k l a n d .						S v e r i g e .					
	Avtal.		Arbetsgivare.		Arbetare.		Avtal.		Arbetsgivare.		Arbetare.	
	Antal.	%.	Antal.	%.	Antal.	%.	Antal.	%.	Antal.	%.	Antal.	%.
Jordbruk och träd- gårdsskötsel . . .	98	0·9	609	0·4	4 056	0·2	8	0·5	17	0·2	400	0·2
Skogsbruk							4	0·3	3	0·0	1 261	0·5
Gruvdrift	—	—	—	—	—	—	7	0·4	7	0·1	3 654	1·6
Närings- och njutnings- ämnesindustri . .	2 397	20·8	11 738	7·4	108 938	6·9	231	15·9	866	10·4	18 330	7·8
Textilindustri . . .	192	1·7	567	0·4	15 685	1·0	50	3·4	65	0·8	9 040	3·9
Beklädnadsindustri ¹	875	7·6	22 806	14·1	148 662	9·4	149	10·2	1 464	17·7	11 495	4·9
Läder-, hår- och gum- mivaruindustri . .	267	2·3	5 212	3·3	32 655	2·1	44	3·0	372	4·5	3 802	1·6
Trävaruindustri . .	1 317	11·4	18 315	11·6	165 550	10·4	162	11·2	444	5·4	20 518	8·8
Trämasse- och pap- perindustri . . .	171	1·5	2 372	1·5	39 158	2·5	65	4·5	179	2·2	12 519	5·4
Grafisk industri . .	102	0·9	10 272	6·5	89 065	5·6	10	0·7	400	4·8	8 000	3·5
Malmförädl.industri	1 376	11·9	16 910	10·7	207 472	13·1	13	0·8	58	0·6	28 531	10·1
Metallindustri . . .							86	5·9	358	4·3	4 822	1·9
Maskin- och skeppe- byggnadsindustri .	688	5·9	4 011	2·5	68 758	4·0	48	3·3	401	4·8	35 615	15·2
Jord- o. stenindustri .							90	6·2	242	2·9	17 984	7·7
Kemisk-teknisk ind. ²	129	1·1	144	0·0	9 746	0·6	41	2·7	36	0·4	3 208	1·4
Byggnadsverksamhet	1 825	—	41 651	—	408 462	—	204	14·8	2 600	31·4	23 460	10·1
” 1912	2 466	21·4	56 980	36·0	596 273	37·6	—	—	—	—	—	—
Allmänna arbeten . .	—	—	—	—	—	—	30	2·0	36	0·4	5 888	2·5
Handel o. varulager .	769	6·7	2 758	1·7	42 561	2·7	36	2·5	151	1·8	1 208	0·5
Restaurangförelse, tea- ter, sjukvård m. m.	298	2·6	1 948	1·2	8 067	0·5						
Landtransport . . .	386	3·3	4 275	2·7	54 762	3·4	165	11·4	350	4·2	26 470	11·4
Sjötransport							5	0·3	256	3·1	2 870	1·0
1913 { Summa a.	10 885	—	148 088	—	1 898 567	—	1 448	100·0	8 800	100·0	233 020	100·0
” b. ³	11 526	100·0	158 417	100·0	1 586 408	100·0	—	—	—	—	—	—
1912. Summa	10 789	—	159 930	—	1 574 285	—	1 457	—	8 240	—	226 885	—

¹ Här ingå frisörer, tvätt- och badpersonal m. fl., som i den tyska statistiken utgöra en särskild grupp.² Här ingå fabriker för fett- och lysämnar o. d., som i den tyska statistiken utgöra en särskild grupp.³ Denna summa har erhållits därigenom, att i fråga om byggnadsverksamheten hänsyn tagits till 1912 års siffror.

Till grund för beräkningen av de angivna procenttalen har för tyska riket legat yrkesräkningen av den 12 juni 1907. Under de 6½ år, som förflytit från denna tidpunkt intill den tid, avtalsundersökningen avser, har antalet arbetare inom samtliga näringsgrupper givetvis ökats, varför de anförda procenttalen måste anses vara något för höga. Samma förhållande gäller även de för Sverige angivna siffrorna, ehuru i mindre grad. Antalet arbetare är nämligen här beräknat på grundval av 1912 års industri- och bergverksstatistik. I fråga om flera av de förut anförda näringsgrupperna saknas tillförlitliga antalsuppgifter. De kollektiva avtalen hava, såsom av sammanställningen framgår, icke i Tyskland erhållit samma relativa utbredning som i Sverige inom någon av de näringsgrupper, beträffande vilka tillfälle till jämförelse föreligger; endast i fråga om trävaruindustrien uppvisa båda länderna i det närmaste samma procenttal. Vid jämförelse med 1912 visa sig de tyska procenttalen (bortsett från byggnadsindustriens) icke hava undergått någon väsentlig förändring.

Såsom av tabellen sid. 557 framgår, uppgives hela antalet vid 1913 års slut gällande kollektivavtal, om man för byggnadsindustrien räknar med 1912 års siffror, till 11 526, med därav berörda 158 417 arbetsgivare och 1 586 408 arbetare. Antalet berörda arbetsgivare har för industrien i dess helhet minskats sedan 1912. Men med hänsyn till, att antalet berörda arbetare sedan 1912 ökats, kan dock den växande utbredning av kollektivavtalen, som satt sin prägel på de föregående årens utveckling, sägas hava fortgått under året 1913.

Avtalens parter å arbetarsidan hava vid 95·7 % av samtliga avtal varit fackföreningar;¹ de härav berörda arbetarna uppgingo till 96·2 % av hela antalet. Arbetsgivarorganisationer hava å andra sidan uppträtt som parter endast vid 18·5 % av avtalen; i dessa avtal ingå emellertid 60·4 % av arbetarna. Vid 5·7 % av avtalen, omfattande 9·0 % av antalet berörda arbetare, hava hantverksföreningar (>Innungen<) uppträtt som part å arbetsgivarsidan.

Med hänsyn till giltighetsområde indelas avtalen i fyra grupper. Som riksavtal betecknas 11 avtal, som distriktsavtal 1 198 och som ortsavtal 1 292, medan 8 384 angivas gälla enskilda arbetsplatser. Av riksavtalen, som tillsammans omfatta c:a 6 % av arbetarna, är det enda mera betydande den för c:a 68 000 arbetare gällande typografftariffen. De övriga riksavtalen avse endast ett eller annat tusental arbetare inom vissa speciella fack. Däremot intaga distriktsavtalen ett mycket betydande rum; till denna grupp hänför sig närmare hälften av de berörda arbetarna. Ortsavtalen och de för enskilda arbetsplatser gällande avtalen beröra resp. 18 och 30 % av arbetarna.

Av samtliga arbetare, vilkas arbetsförhållanden kunna anses vara reglerade genom kollektivavtal, hava 72 % uppgivits vara organiserade. De till fackföreningar anslutna arbetarna hava beräknats vid 46 % av avtalen utgöra över 90 % av hela den berörda arbetsstyrkan och vid 45 % av avtalen uppgå till mellan 50 och 90 % av arbetarna, men vid 9 % av avtalen ej överstiga halva antalet arbetare.

Bestämmelser om giltighetstid funnos i 90 % av samtliga avtal. Härav hade 29 % en giltighetstid av 1 å 2 år och 40 % en giltighetstid av 2 å 3 år, medan återstoden tämligen jämnt fördelade sig på grupperna >1 år och därunder< samt >över 3 år<. Endast i 3 % av samtliga fall var giltighetstiden fastställd till längre tid än 4 år.

Flertalet avtal (c:a 75 %) innehöllo bestämmelse om automatisk prolongation i händelse av utebliven uppsägning. Uppsägningstiden är i övervägande antalet fall fastställd till 1 å 3 månader. Åtskilliga, ehuru mestadels mindre betydande, avtal föreskriva dock en uppsägningstid av endast en månad eller därunder. Mera sällsynt är en uppsägningstid överstigande 3 månader; hithörande avtal äro emellertid, liksom i Sverige, genomsnittligen av större omfattning.

Bestämmelser om veckoarbetstidens längd funnos i 9 813 avtal, omfattande något över 956 000 arbetare. Olika arbetstid för sommar och vinter föreskrevs eller medgavs i ganska stor utsträckning, särskilt inom jord- och stenindustrien samt byggnadsverksamheten. Nedanstående översikt utvisar den för sommaren stadgade veckoarbetstiden:

Arbetstid per vecka:	Procent av samtliga avtal. arbetare.		Arbetstid per vecka:	Procent av samtliga avtal. arbetare.	
under 48 timmar	0·7	0·5	57—58 timmar	18·4	12·2
48—50 >	2·7	3·2	59—60 >	33·7	28·8
51—52 >	2·8	6·6	61—62 >	1·1	0·4
53—54 >	16·2	33·3	63—64 >	3·3	0·8
55—56 >	11·5	11·7	över 64 >	9·6	2·5

¹ Till grund för detta och följande tal ligga 1913 års siffror, vilka som nämnt beträffande byggnadsindustrien äro för låga.

Ej mindre än 86 % av arbetarna hava sålunda sommartiden en arbetstid överstigande 52, men ej 60 timmar per vecka. En veckoarbetstid av 56 timmar eller därunder gäller för 55.3 % av arbetarna mot 50.5 % föregående år.

Av de i redogörelsen ingående 10 885 avtalen äro endast 144 i saknad av alla lönebestämmelser; 5 443 avtal med därav berörda c:a 331 000 arbetare innehålla uteslutande bestämmelser om tidlön, 599 avtal med c:a 51 000 arbetare fastställa stycklön, varemot 4 699 avtal med c:a 100 700 arbetare medgiva tillämpning av båda löneformerna. Enligt 1 653 till sistnämnda grupp hörande avtal (c:a 292 000 arbetare) är tidlönen garanterad vid ackordsarbete.

Bestämmelser om visst lönetillägg vid övertidsarbete finnas i 6 248 avtal med c:a 1 102 000 berörda arbetare. Vid vanligt övertidsarbete föreskrevs i flertalet fall en förhöjning av 20—25 %; vid söndags- eller nattarbete uppgick tillägget åter i övertäligande antalet fall till 25—50 %.

Bestämmelser om förliknings- och skiljenämnder samt regler för förhandling mellan parterna finnas i 5 775 avtal (53 %) med därav berörda c:a 1 132 000 arbetare (81 %).

Föreskrifter om anlitande av viss arbetsförmedlingsanstalt vid arbetares antagande finnas i 2 085 avtal (19.2 %) med c:a 253 000 berörda arbetare (18.1 %). Härav hänvisa ej mindre än 1 826 avtal till en av fackföreningen upprättad anstalt; sammanlagt omfatta dessa avtal emellertid endast en mindre del av arbetarna, c:a 67 000. Av arbetsgivare och arbetare gemensamt upprättade s. k. paritetiska anstalter skola anlitas enligt 137 avtal med c:a 157 000 arbetare, kommunala anstalter enligt 105 avtal med c:a 19 000 arbetare, av arbetsgivarorganisationen underhållna anstalter enligt 11 avtal med c:a 6 000 arbetare och hantverksföreningarnas anstalter enligt 7 avtal med c:a 2 000 arbetare. Dessutom äro att märka 223 avtal, nästan alla inom byggnadsindustrien, med 28 000 berörda arbetare, vilka, utan att i detta hänseende lämna bestämd föreskrift, likväl fastslå önskvärdheten av, att de paritetiska arbetsförmedlingsanstalterna i förekommande fall bliva anlitade.

Stadganden om uppsägningstid för det personliga arbetsavtalet förefunnos i 2 339 avtal med därav berörda c:a 245 000 arbetare. I ungefär hälften av dessa fall är uppsägningstiden fastställd till 4 å 7 dagar; 334 avtal föreskriva en tid av 3 dagar eller därunder, 865 avtal åter en tid överskridande en vecka. Å andra sidan innehålla 3 174 avtal uttrycklig bestämmelse om, att någon personlig uppsägningstid ej skall behöva iakttagas.

(Die Tarifverträge im Deutschen Reiche am Ende des Jahres 1913. — 10 Sonderhaft zum Reichsarbeitsblatt 1914.)

De kollektiva avtalen i Österrike år 1912.¹ Av den inom österrikiska handelsministeriets arbetsstatistiska byrå utarbetade publikationen: *Die kollektiven Arbeits- und Lohnverträge in Österreich*, har nu utkommit ytterligare en årgång, avseende under år 1912 ingångna avtal. Materialets omfattning och huvudsakliga innehåll framgår av följande sammandrag.

Antalet ingångna kollektivavtal har under året 1912 fortfarande varit i tillväxt. De av avtalen berörda arbetarnas antal, som under de närmast föregående åren var i sjunkande, har stigit betydligt. Däremot visar antalet berörda arbetsställen en lägre siffra än 1911, då den visserligen var exceptionellt hög. Antalet och omfattningen av de under åren 1906—12 träffade avtalen framgår av följande översikt:

År.	Antal avtal.	Därav berörda arbetsställen. arbetare.	
1906	478	13 592	188 719
1907	784	8 748	166 208
1908	483	5 776	64 482
1909	570	9 741	127 016
1910	696	8 508	118 103
1911	726	17 801	115 226
1912	822	18 336	180 382

Av de under år 1912 slutna avtalen äro 524 med 35 154 berörda arbetare gällande endast för en arbetsplats, medan 298 med 145 228 arbetare äro orts- eller gruppavtal (gällande flera ar-

¹ Jfr Meddel. 1909, sid. 587; 1912, sid. 60; 1914, sid. 45.

betsplatser). Över hälften av avtalen (56 %) gälla platser, där kollektivavtal förut ej funnits. Dessa avtal omfatta 52 % av hela antalet arbetare.

Avtalens fördelning på de särskilda näringsgrenarna framgår av följande tabell:

Näringsgrenar.	Antal		Näringsgrenar.	Antal	
	avtal.	arbetare.		avtal.	arbetare.
Jordbruk	1	40	Närings- och njutningsämnesindustri	82	14 019
Gruvdrift	2	89 200	Kemisk-teknisk industri	9	1 273
Jord-, sten- och glasindustri	88	11 209	Byggnadsindustri	118	28 154
Metall- och maskinindustri	203	35 259	Grafisk industri	6	446
Trävaruindustri	95	6 406	Handel och transport	40	4 372
Läder- och gummivaruindustri	27	1 653	Maskinister och eldare	10	238
Textilindustri	32	16 506	Hotell- och restaurangrörelse	1	5 328
Tapetserareyrket	5	168	Fria yrken	4	88
Pappersindustri	7	908			
Beklädnadsindustri	92	15 115	Summa	822	180 382

Metall- och maskinindustrien är 1912 alltjämt den näringsgren, inom vilken de flesta avtalen träffats. Därefter komma byggnads-, trävaru-, beklädnads-, sten- och näringsämnesindustrierna i nu angiven ordning. Beträffande beklädnadsindustrien är emellertid att anteckna en tillbakagång sedan närmast föregående år; orsaken är en minskning av antalet avtal inom skomakeriyrket. I fråga om antalet berörda arbetare kommer gruvindustrien, som förut icke alls reglerats genom några avtal, i främsta ledet. Därefter komma metall-, byggnads-, textil- och beklädnadsindustrierna. Anmärkningsvärd är den starka ökningen för jord-, sten- och glasindustrien, beroende på kollektivavtalens ökade utbredning bland glasbruksarbetarna.

Bestämmelser om arbetstidens längd finnas i 666 avtal med 104 552 arbetare. Den dagliga arbetstiden, som är fastställd i 648 avtal med 103 138 arbetare, framgår av följande översikt:

Timmar per dag.	A v t a l.		A r b e t a r e.	
	Antal.	%.	Antal.	%.
7	1	0.2	10	0.0
8 — 8 ³ / ₄	21	3.2	1 568	1.5
9 — 9 ¹ / ₄	170	26.1	42 282	41.0
9 ¹ / ₂ — 9 ³ / ₄	203	31.4	20 808	20.2
10 — 10 ¹ / ₄	203	31.3	24 698	24.0
10 ¹ / ₂ — 10 ³ / ₄	20	3.1	6 444	6.2
11 — 12	29	4.5	6 878	6.7
13	1	0.2	450	0.4
Summa	648	100.0	103 138	100.0

Som synes, är den arbetargrupp, för vilken en arbetstid på 9—9¹/₄ timmar per dag är gällande, den starkast representerade. Växlingarna de olika åren emellan i detta hänseende framgår av följande jämförelse:

År.	Arbetare med en daglig arbetstid av				
	under 9 timmar.	9—9 ¹ / ₄ timmar.	9 ¹ / ₂ —9 ³ / ₄ timmar.	10 timmar.	över 10 timmar.
	%.	%.	%.	%.	%.
1906	6	23	41	25	5
1907	2	24	30	40	4
1908	3	35	28	22	17
1909	9	27	44	18	7
1910	6	28	38	28	10
1911	5	29	26	17	23
1912	2	41	20	24	18

Bestämmelser om arbetslönen finnas i 815 avtal, omfattande 179 615 arbetare. De olika löneformernas förekomst framgår av nedanstående jämförelse:

Bestämmelser om	Antal avtal.	Antal arbetare.
endast tidlön	315	42 105
» stycklön	74	7 670
såväl tid- som stycklön	373	114 578
endast viss förhöjning av förutvarande löner	53	15 262

Bestämmelser om giltighetstid finnas i 689 av 1912 års avtal. Giltighetstiden utgjorde:

År.	Intill 1 år.	1—2 år.	2—3 år.	3—4 år.	4—5 år.	över 5 år.
1910	71	174	202	47	17	3
1911	65	229	191	62	22	2
1912	21	159	229	199	52	29

Den föregående år konstaterade ökningen av avtalens genomsnittliga giltighetstid gjorde sig under år 1912 särskilt starkt gällande. Särskilt anmärkningsvärt är, att avtal med en giltighetstid över 5 år börjat förekomma i större utsträckning.

Uppgifter om avtalens parter föreligga i fråga om 819 avtal. Parterna voro:

	På arbetsg- sidan.	På arbetar- sidan.
Organisationer av arbetsgivare, resp. arbetare	86	699
Yrkesföreningar (>Genossenschaften>) ¹	86	59
Oorganiserade arbetsgivare, resp. arbetare	647	61

I vad utsträckning avtalens upprättande föregåtts av arbetskonflikt framgår av följande uppställning:

Antal avtal, som träffats:		efter partiell strejk	19
utan föregående konflikt	614	» lockout	9
efter allmän strejk	178	» » och strejk	2

För biläggande av uppstående meningsskiljaktigheter föreskrives upprättande av skiljenumnder eller s. k. kontrollkommissioner i 144 avtal (18 %).

Bestämmelser till skydd för föreningarätten finnas i 495 avtal (60 %). Förbud mot arbetsinställelse under avtalstiden har år 1912 införts i 111 avtal (14 % av hela antalet).

(Die kollektiven Arbeits- und Lohnverträge in Österreich 1912.)

— Strejker, lockouter m. m. —

Arbetsinställelser i Österrike under år 1913.² Enligt den officiella statistiken inträffade under år 1913 i Österrike 461 arbetsinställelser, varav 23 lockouter och 438 strejker. Hela antalet berörda arbetare utgjorde 66 183, varav 22 258 uteslagna, 39 814 strejkande och 4 111 på

¹ I en del till denna grupp hörande fall hava avtalen jämväl varit undertecknade av arbetsgivar- eller fackförening.

² Jfr Meddel. 1913, sid. 65; 1914, sid. 50.

grund av strejker ofrivilligt arbetslösa. Motsvarande siffror för de senaste tio åren framgå av följande översikt:

År.	Antal arbetsinställelser.			Antal av arbetsinställelserna berörda arbetare.			
	Strejker.	Lockouter.	Till-sammans.	Strejkande.	Ofrivilligt arbetslösa.	Utestängda.	Till-sammans.
1904	414	6	420	64 227	9 801	23 742	97 270
1905	686	17	703	99 591	11 840	11 197	122 128
1906	1 083	50	1 133	153 688	13 098	67 872	234 658
1907	1 086	26	1 112	176 789	12 835	14 539	204 163
1908	721	35	756	78 562	7 810	9 588	95 960
1909	580	29	609	61 978	4 553	18 165	84 696
1910	657	19	676	55 474	8 640	19 292	83 406
1911	706	22	728	122 001	10 455	6 375	138 831
1912	761	40	801	120 953	10 222	24 295	155 470
1913	438	23	461	39 814	4 111	22 258	66 183

I vad mån de olika industrierna drabbats av *strejker*, framgår av efterföljande översikt, varvid för jämförelse även anförts 1912 års siffror:

	Antal strejker.		Antal strejkande.	
	1913.	1912.	1913.	1912.
Gruvdrift	57	67	16 111	54 003
Byggnadsverksamhet	65	130	5 023	8 430
Metallindustri	46	83	4 801	6 240
Jord- och stenindustri	51	86	2 532	7 324
Textilindustri	30	71	2 084	20 497
Handel och varulager	6	17	1 983	683
Beklädnadsindustri	42	72	1 768	6 495
Maskinindustri	29	64	1 617	7 311
Trävaruindustri	47	77	1 528	3 793
Transportverksamhet	10	13	985	2 144
Närings- och njutningsämnesindustri	17	33	378	1 398
Läder-, hår- och gummivaruindustri	14	19	309	894
Kemisk-teknisk industri	2	6	213	441
Pappersindustri	5	4	172	750
Restaurangrörelse	3	2	154	98
Grafisk industri	9	11	104	315
Andra industrier	5	6	52	187

Av samtliga strejkande utgjorde, efter vad av ovanstående framgår, gruvarbetarna ej mindre än 40 % år 1913 och 45 % år 1912. Byggnadsverksamheten och metallindustrien omfattade 1913 resp. 13 och 12 % av de strejkande.

Strejkernas varaktighet var i genomsnitt 16 dagar mot resp. 16, 20, 15 och 17 dagar åren 1909—1912.

Såsom uteslutande eller bidragande konfliktorsak anges i 261 fall lönefrågor, i 54 fall tvister om arbetstiden samt i 197 fall andra orsaker; föregående år voro motsvarande siffror resp. 488, 123 och 294. Tages åter hänsyn till samtliga de fordringar, som, utan att direkt hava orsakat arbetsinställelse, av arbetarna framställts i samband med utbrutna konflikter, befinnas dessa i 299 fall (vid 68 % av samtliga strejker) hava gällt arbetslönen, i 87 fall (20 %) arbetstiden, i 145 fall

(33 %) organisationsförhållanden och i 122 fall (28 %) andra fordringar. Vid 172 strejker hade framställts uteslutande fordringar i fråga om arbetslön, vid 10 strejker rörde tvisten enbart arbetstiden och vid 74 strejker organisationsfrågor. I övriga fall hava såsom konfliktens upphov angivits flera samverkande orsaker eller till ovannämnda grupper ej hänförliga frågor.

De av arbetarna uppställda lönekraven genomfördes i 54 fall helt och i 152 fall delvis, varemot i 93 fall arbetsgivarnas villkor blevo gällande. I fråga om arbetstiden lyckades de strejkande i 24 fall genomdriva sina fordringar och i 25 fall åstadkomma en kompromiss, medan arbetsgivarna segrade i 38 fall. Organisationstvisterna löstes i 42 fall enligt arbetarnas fordringar, i 76 fall enligt arbetsgivarnas villkor och i 27 fall på grund av kompromiss. Nedanstående tablå utvisar arbetsinställelsernas resultat med hänsyn till antalet strejkande arbetare:

<i>Strejkernas resultat:</i>	Strejkande arbetare.					
	1913.		1912.		1911.	
	Antal.	%.	Antal.	%.	Antal.	%.
Arbetsgivarnas villkor . .	13 803	34·7	26 848	22·2	17 935	14·7
Arbetarnas fordringar . .	6 169	15·5	13 268	11·0	7 000	5·7
Kompromiss	19 842	49·8	80 837	66·8	97 066	79·6
	39 814	100·0	120 953	100·0	122 001	100·0

Av de strejkande återgingo enligt uppgift 35 675 till arbetet efter konfliktens biläggande, varemot 1 395 blevo avskedade och 2 744 frivilligt sökte annat arbete; 2 548 nya arbetare blevo i samband med konflikterna antagna.

Antalet förlorade arbetsdagar beräknades till c:a 409 000 mot 1 860 000 år 1912. Den genom arbetsinställelserna mistade arbetslönen anslås till c:a 1 ½ million österr. kronor.

Av de under redogörelseåret inträffade 23 *lockouterna* motiverades flertalet av meningsskiljaktigheter angående lön och arbetstid eller av från arbetarnas sida igångsatta arbetanedläggelser. Av de 22 258 arbetare, som genom lockouterna blevo uteslagna, återtogos ej mindre än 19 769 i arbetet efter konfliktens slut. I 8 fall erhöilo lockouterna en ur arbetarsynpunkt gynnsam utgång. (Die Arbeitseinstellungen und Aussperrungen in Österreich 1913.)

— Socialförsäkring. —

Avslagen ansökan om registrering av understödsförening. Genom beslut den 3 maj 1915 har socialstyrelsen avslagit en av Skoarbetarnes understödsförening ingiven ansökan om registrering med godkända stadgar enligt lagen om understödsföreningar den 29 juni 1912. Såsom grund för beslutet anföres, att ifrågavarande förening icke vore att anse såsom en förening av det slag, som i nyssnämnda lag avses.

Föredraganden i ärendet, byråchefen Andersson, tillkännagav — med instämmande av trenne andra vid ärendets avgörande närvarande — en avvikande mening, under uttalande av att han för sin del icke funne giltigt skäl föreligga att vägra registrering.

De danska sjukkassorna under år 1914. Vid utgången av år 1914 funnos i Danmark 1 547 erkända sjukkassor. Medlemsantalet i dessa utgjorde enligt en preliminär beräkning inalles 843 448 mot 795 639 år 1913 och 749 635 år 1912. År 1914 har således att uppvisa en ökning i medlemsantalet sedan föregående år uppgående till 47 809, vilken ökning är den största, som någonsin förekommit. År 1913 ökades medlemsantalet med 45 825, år 1912 med 39 005.

Den största relativa ökningen av medlemsantalet, nämligen 7·7 %, förete landsortsstäderna. Därefter kommer Jutlands landsbygd med 7·0 %, Öarnas landsbygd med 5·0 % och sist huvudstaden med 2·8 %. På Färöarna hava sjukkassorna under 1914 vunnit en betydligt ökad utbredning, vid utgången av året uppgick nämligen antalet sjukkassor till 22 emot 7 år 1913, och har medlemsantalet samtidigt stigit från 931 till 4 088.

Uträknas medlemsantalet i procent av den vuxna befolkningen över 15 år, visar det sig, att 44 %, alltså ej långt från hälften av befolkningen, nu äro medlemmar i erkända sjukkassor. År 1908 utgjorde sjukkasmedlemmarna en tredjedel, år 1904 en fjärdedel och år 1901 en femtedel av befolkningen.

Statsunderstödet till de erkända sjukkassorna uppgick för år 1914 till 2 936 000 kronor, vilket är ca 171 000 kronor mera än för år 1913.

Riksförsäkringsanstalten har under årets fyra första månader utfärdat nya försäkringsbrev och förnyelsekvitton å förut gällande försäkringar för ett provisionellt antal arbetare av 103 291 (100 247 under motsvarande tid år 1914). Under samma tid hava 3 708 olycksfall anmälts till anstalten (3 359 år 1914). Till begravningshjälp för 17 dödsfall har utanordnats 1 020 kronor (år 1914 960 kronor för 15 dödsfall), för livräntor åt änkor och barn samt invalida arbetare har utanordnats 89 298.40 kronor (83 732.85 år 1914) samt för sjukhjälpersättningar 114 546.26 kronor (105 949.52 år 1914), tillsammans 204 854.66 kronor (190 642.37 år 1914). Antalet inköpta livräntor under nämnda period har utgjort 44 (24 år 1914). Utlåtanden, som enligt § 15 av lagen den 5 juli 1901 begärts av arbetsgivare och arbetare samt av domstol eller annan myndighet angående invaliditetsgrad för skadad arbetare, hava avgivits i 131 fall (155 år 1914), och hava, sedan anstalten började sin verksamhet, dylika utlåtanden avgivits uti sammanlagt 4 465 fall (4 063 år 1914).

— Arbetsmarknad och arbetslöshet. —

Arbetsmarknaden i England under mars 1915. Arbetsstillgången under mars visade en allmän förbättring. Brist på manlig arbetskraft gjorde sig gällande inom många industrier, särskilt inom maskin- och skeppsbyggnadsindustrien, vid kolgruvorna samt inom lantbruket. Inom vissa grenar av beklädnadsindustrien rådde bristande tillgång på kvinnlig arbetskraft. Av krigsleveranser berörda industrier visade fortfarande stor livaktighet. Läget förbättrades ytterligare inom järn- och stål-, bomulls-, linne-, jute-, näringsämnes- och lervaruindustrierna. Uppåtgående konjunkturer kunde också konstateras inom möbel- och träförädlingsindustrierna. Inom byggnads- och tegelindustrierna hade arbets säsongen börjat och till följd härav läget förbättrats. Gruvdriften ävensom tackjärns-, bleckvaru- och glasindustrierna företedde föga förändring.

Den uppåtgående rörelsen inom lönerna blev under mars särdeles påtaglig.

Jämfört med motsvarande tid föregående år förbättrades läget betydligt inom de av krigsleveranser berörda industrierna, framförallt inom maskin-, skeppsbyggnads-, ylle-, trikåvaru-, sko- och mansbeklädnadsindustrierna. Ökad arbetstillgång rådde likaledes inom järn- och stål-, byggnads- och träförädlingsindustrierna. En avsevärd nedgång gjorde sig däremot gällande inom bleck-, bomulls-, linne-, lervaru-, tegel- och glasindustrierna.

Fackorganisationer med 914 100 medlemmar rapporterade 11 511 eller 1.3 % av medlemsantalet såsom arbetslösa vid slutet av mars 1915 mot 1.6 % vid slutet av februari 1915 och 2.1 % vid utgången av mars 1914. (Labour Gazette.)

Arbetsmarknaden i Tyskland under mars och till mitten av april 1915. Den goda arbetstillgång, som varit kännetecknande för läget på arbetsmarknaden under flera månader, rådde inom de flesta näringsgrenar även under mars. Några industrier kunde ytterligare utvidga sin verksamhet.

Vid kolgruvorna rådde fortfarande stark efterfrågan, och inom några distrikt ökades avsättningen. Även inom tackjärnsindustrien och i all synnerhet vid stål- och valsverken ökades tillverkningen, som även steg inom metallindustriens övriga grenar med några få undantag. Maskinindustrien och den elektriska industrien erbjöde delvis mera arbete än under närmast föregående månad. För den kemiska industrien och spånadsämnestillverkningen kunde däremot ingen väsentlig förbättring antecknas. Inom byggnadsverksamheten förmärktes ännu ej några tecken till återuppvaknad företagsamhet.

Arbetslösheten avtog fortfarande. Av 1 130 323 organiserade arbetare voro 38 079 eller 3.4 % arbetslösa. Motsvarande procentsiffra för mars månad var 5.1.

Vid arbetsförmedlingsanstalterna kommo under mars på 100 lediga platser 98 manliga och 152 kvinnliga arbetssökande.

Å arbetsförmedlingsanstalterna anmälda oförmedlade arbetsansökningar och lediga platser onsdagar och lördagar under tiden 17 mars—17 april (utom påskafton, 3 april) uppgingo enligt »Arbeitsmarkt-Anzeiger» till följande antal.

D a g.	Arbetsansökningar.		Lediga platser.	
	Antal arbetsförmedlingsanstalter.	Antal arbets-sökande.	Antal arbetsförmedlingsanstalter.	Antal lediga platser.
17 mars	219	86 686	185	18 456
20 »	242	42 071	210	22 624
24 »	206	34 033	190	21 755
27 »	230	48 250	202	21 603
31 »	191	29 262	162	21 227
7 april	223	33 591	181	22 563
10 »	216	37 178	180	22 587
14 »	195	29 261	176	22 409
17 »	212	36 504	187	23 533

Jämföras sammanställningens siffror för samma veckodagar med varandra, finner man, att antalet oförmedlade arbetsansökningar var stätt i sjunkande, bortsett från en tillfällig ökning vid påsktiden. Under hela mars månad kommo i genomsnitt 177 oförmedlade arbetsansökningar på varje arbetsförmedlingsanstalt mot 161 under den redovisade delen av april. Antalet lediga platser, som minskats från mitten av februari, började åter stiga vid mitten av mars. På en förmedlingsanstalt kommo i genomsnitt under februari månad 187 lediga platser, under mars 110 och under den redovisade delen av april 126.

Efterföljande sammanställning utvisar de oförmedlade arbetsansökningarnas och de lediga platsernas fördelning på jordbruk, industri och grovarbete.

D a g.	Antal arbetsansökningar.			Antal lediga platser.		
	Jordbruk.	Industri.	Grovarbete.	Jordbruk.	Industri.	Grovarbete.
17 mars	162	24 230	12 294	3 120	11 911	3 425
20 »	217	26 746	15 108	5 867	12 997	4 260
24 »	166	23 668	10 199	4 923	11 645	5 187
27 »	161	26 888	21 701	5 346	12 025	4 232
31 »	138	20 164	8 960	6 492	9 603	5 130
7 april	139	20 653	12 799	7 847	9 755	4 961
10 »	188	24 330	12 660	7 457	9 955	5 175
14 »	147	19 847	9 767	7 890	9 614	4 905
17 »	146	23 634	12 724	7 061	9 671	6 801

Av tablan framgår, att antalet jordbruks- och grovarbetare, som ej erhållit anställning, var stätt i sjunkande, under det att de lediga platserna, i synnerhet för de förra, ökades. Vad industrien beträffar, minskades också här utbudet av arbete, men även antalet lediga platser gick i stort sett tillbaka.

(Reichsarbeitsblatt.)

Arbetslösheten i Danmark under år 1914.¹ I likhet med de närmast föregående åren har »Det statistiske Departement» bearbetat de uppgifter rörande arbetslösheten under sistlidna år, som av »De samvirkende Fagforbund» införskaffats från olika fackorganisationer.

Redogörelsen avser, liksom förhållandet varit under de föregående åren, endast sådan arbetslöshet, som icke förorsakats av arbetskonflikter, och omfattar blott organiserade arbetare. Undantagna äro funktionärer i kommunens tjänst, järnvägsmän samt sjömän.

Av hela antalet redovisade arbetare, som i medeltal per månad belöpte sig till 123 800, voro i genomsnitt 11 800 eller 9·5 % arbetslösa hela året. Antalet förlorade arbetsdagar har beräknats till sammanlagt 2 988 700 eller i genomsnitt 24 dagar per arbetare under året.

I motsats till de föregående åren var arbetslösheten under år 1914 något större i landsorten än i huvudstaden. Antalet arbetslösa i förhållande till hela antalet arbetare var nämligen i landsorten 9·6 % mot 9·4 % i Köpenhamn. Med hänsyn till de förlorade arbetsdagarna föreligger där emot en skillnad i motsatt riktning, i det förlusten per arbetare utgjorde 23·2 dagar i landsorten och 25·1 i huvudstaden.

Medan arbetslöshetsprocenten för hela riket under de föregående åren varit stadd i sjunkande, var siffran för år 1914 nära en tredjedel större än för år 1913. Detta förklaras av den genom kriget skapade osäkerheten på arbetsmarknaden, såsom framgår av nedanstående översikt, där man av hänsyn till den tvära övergången från juli till augusti 1914 valt en annan tidsindelning än den vanligen använda:

Arbetslöshetsprocent					
	1910.	1911.	1912.	1913.	1914.
Januari—mars	15·9	15·5	14·1	12·3	13·0
April—juli	7·5	6·4	4·0	4·0	4·3
Augusti—september	7·4	4·5	3·7	3·7	10·4
Oktober—december	13·0	9·6	8·4	9·0	12·5
Hela året	11·0	9·2	7·5	7·3	9·5

Som synes, var arbetslöshetsprocenten för sistlidna augusti och september månader tre gånger så stor som motsvarande siffra för samma tid de två föregående åren. Under sista kvartalet år 1914 steg arbetslösheten ytterligare, dock var övervikten i förhållande till de närmast föregående åren relativt mindre än under krigets två första månader.

Arbetslösheten inom olika yrkesgrupper under åren 1911—1914 belyses av följande sammanställning, där grupperna ordnats efter arbetslöshetsfrekvensens storlek under år 1914:

Arbetslöshetsprocent				
	1911.	1912.	1913.	1914.
Byggnads- och möbelindustri	16·9	12·8	12·2	15·3
Grovarbetare	10·9	8·5	9·0	12·5
Grafisk industri	5·6	4·8	4·6	7·3
Textilindustri	3·5	2·5	2·9	6·2
Beklädnadsindustri	3·6	4·6	4·6	6·0
Trävaruindustri	5·3	5·3	5·3	5·8
Metallindustri	5·9	4·8	4·6	5·5
Närings- och njutningsämnesindustri	6·6	5·3	3·5	4·2
Läderindustri	2·2	3·4	3·5	3·2
Sten-, lervaru- och glasindustri	1·1	2·4	1·7	3·0
Pappersindustri	0·2	0·3	0·5	0·8
I medeltal	9·2	7·5	7·3	9·5

¹ Jfr Soc. Medd. årg. 1914, sid. 453.

Med undantag av läderindustrien förete samtliga grupper större arbetslöshet under år 1914 än föregående år. Särskilt stark var ökningen inom textilindustrien, sten-, lervaru- och glasindustrien samt den grafiska industrien, men även bland grovarbetare och inom byggnadsindustrien samt beklädnadsindustrien visade sig en betydande stegring av arbetslösheten.

Av de olika yrkena hade måleriarbetarna den högsta arbetslöshetsprocenten under år 1914 eller 22·4 %. Därefter kommo murare med 17·4 %, grovarbetare med 14·2 % samt snickeriarbetare med 13·5 %. Sist stodo bryggeriarbetare med 0·7 %.

(Statistiske Efterretninger.)

— Kooperation. —

Konsumtionsföreningarna i Danmark. Hösten 1914 funnos i Danmark inalles 1 562 konsumtionsföreningar. Den äldsta av dessa bildades 1866, och av dem, som tillkommo före 1870, finnas 21 ännu kvar. Under de därpå följande 15 åren upprättades ett tiotal om året, men först från 1885 inträdde större livaktighet i rörelsen, som kulminerade under femårsperioden 1900—1904, då i genomsnitt 56 nya föreningar bildades per år. Medeltalet per år för perioden 1905—1909 var 51. I dessa siffror äro dock *inga upplösta föreningar inräknade*. Av de hösten 1914 existerande föreningarna kommo 1 470 på landsbygdsdistrikten, 75 på landsortsstäderna och 17 på huvudstaden. Att konsumtionsföreningarna i Danmark i motsats till vad förhållandet är i andra länder hava sin största utbredning på landsbygden beror säkerligen ej blott på sådana omständigheter, som hava sin grund i bondeståndets självständighet och den övriga kooperationens betydelse utan även på näringslagstiftningens bestämmelse om »Læbælte» d. v. s. ett område omkring en stad, där vissa näringar för stadens skull äro förbjudna.

Av samtliga 1 562 föreningar hade 577 eller över en tredjedel löst näringsbevis och därmed erhållit rätt att driva handel med icke-medlemmar. Relationen mellan näringsbevisens och föreningarnas antal var högst olika i stad och på landsbygd och i olika landsdelar. I städerna hade sålunda nära två tredjedelar men på landet blott omkring en tredjedel av föreningarna löst näringsbevis. På Jyllands landsbygd innehades sådant av nära hälften av föreningarna, men på öarna endast av en femtedel.

Medlemsantalet i föreningarna utgjorde 244 000 eller i genomsnitt 156 medlemmar per förening. För Köpenhamn var medeltalet 425, för landsortsstäderna 433 och för landsbygden 139. Föreningar utan näringsbevis hade något flera medlemmar än de, som hade sådana.

För 35 nyupprättade föreningar var omsättningen obekant. För de övriga 1 527 uppgick den under sista räkenskapsåret till 103 mill. kr. eller i genomsnitt per förening till 67 000 kr.; 188 föreningar omsatte mindre än 25 000 kr. och 12 mera än 300 000 kr. Dessa föreningars stora rörelse beror på handel med foderämnen. — Av det sammanlagda beloppet för inköp, 91 mill. kr., användes 25 mill. kr. till inköp av spannmål, foder och gödningsämnen samt frö, med vilka varor 1 187 av föreningarna drevo affärer.

Av omsättningsbeloppet å 103 mill. kr. utgjorde 6·4 mill. kr. eller 6·2 % överskott å rörelsen. I föreningar utan näringsbevis var överskottet betydligt större än i föreningar med sådant.

(Statistiske Efterretninger.)

— Bostadsförhållanden. —

Stockholms allmänna bostadsförbunds verksamhet. I Stockholm bildades på hösten ett bostadsförbund, som den 1 april började sin uthyrningsverksamhet. Förbundet förfogar från ingången av april över sex fastigheter, vilkas förutvarande hyresgäster formellt komma att uppsägas till avflyttning den 1 oktober för att i mån av efterfrågan bereda plats åt bostadsförbundets medlemmar.

Någon egentlig hyressänkning torde icke omedelbart komma att äga rum i förbundets lägenheter. Men det är meningen, att den hyra, som en gång bestämts, skall bibehållas, även under sådana konjunkturer, då hyresvärdar eljest i allmänhet höja prisen. Av den vinst, som kan uppkomma på varje fastighet, skola bestridas kostnader för gårdsplantering, barnkrubba, samlings-

rum o. d. Hyran erlägges med en tiondel den 1 i varje månad utom för januari och juli, varigenom tiden för jul och midsommar befrias från hyresutgift, en anordning som synes vara mycket uppskattad av hyresgästerna.

De uthyrningsresurser, företaget ännu förfogar över, stå i svag proportion till föreningens behov. Av föreningens c:a 1 000 medlemmar hava redan 589 anmält sig såsom hyresspekulanter, under det att de fastigheter, som stå till buds, blott innehålla 258 lägenheter. En närmare granskning visar, att av reflektanterna 524 önska enrumslägenheter, 52 tvårumslägenheter, 11 trerumslägenheter och 2 fyrrumslägenheter. Beträffande företagens disponibla lägenheter äro motsvarande siffror följande: 141 enrums-, 103 tvårums-, 10 trerums- och 4 fyrrumslägenheter. Proportionsvis skulle alltså ett mycket större antal enrumslägenheter hava erfordrats, och detta ehuru företaget vid val av fastigheter tagit särskild hänsyn till det starka behovet av smålägenheter. Förvärvandet av fastigheter pågår dock alltjämt så att förbundet tror sig om att till hösten kunna tillgodose ett betydligt större antal medlemmar.

Man är också inom styrelsen betänkt på att i en snar framtid börja uppföra byggnader för att få rikligare tillgång på enrumslägenheter och man anser sig för detta ändamål kunna påräkna kommunalt understöd, t. ex. i form av billig mark och garanti för obligationslån.

Bostadstillgången i Stockholm vid början av år 1915. I de två första häftena för året av Stockholms stads statistiska kontors månadsskrift meddelas uppgifter angående bostadstillgången i huvudstaden vid årets början.

Byggnadsverksamheten under år 1914 karakteriseras som rätt livlig. Det tillkom nämligen i »gamla Stockholm»¹ 2 291 färdiga bostadslägenheter, innehållande 7 954 eldstäder. Nettotillkomsten blir något mindre på grund av bortrivandet av eldstäder och utgjorde sålunda 7 462. Då årets folkökning för »gamla Stockholm» utgjorde c:a 3 700 personer, kommer alltså på varje nytillkommen person 2·0 nytillkomna eldstäder, en proportion, som kan betraktas såsom synnerligen gynnsam, enär vid senaste bostadsräkning i Stockholm år 1910 varje person i genomsnitt disponerade blott öfver $\frac{1}{4}$ eldstad.

Förhållandet mellan samtliga befintliga bostadslägenheter i »gamla Stockholm» och de lediga därestädes framgår av nedanstående siffror, vartill likväl fogas den anmärkning, att siffrorna för samtliga bostadslägenheter, som endast fastställas vart femte år genom bostadsräkning, äro approximativa, utom för årsskiftet 1910—1911, då sådan räkning ägde rum.

Årsskifte.	Bostadslägenheter		Lediga i % av samtliga.
	samtliga.	lediga.	
1908—09	72 865	726	1·00
1909—10	74 682	1 074	1·44
1910—11	76 448	1 415	1·85
1911—12	77 493	1 466	1·89
1912—13	79 409	1 238	1·55
1913—14	82 626	2 035	2·46
1914—15	84 784	2 726	3·22

Antalet lediga bostadslägenheter i procent av hela beståndet utgjorde således vid senaste årsskifte 3·22, vilket betecknar en kraftig ökning sedan föregående år. Stockholm har nu mer än uppnått den ledighetsprocent, som plägat anses normal för denna stad, nämligen 2 å 3 %.

Ökningen av antalet lediga bostäder fördelar sig på samtliga kategorier. Antalet lediga enrumslägenheter har sålunda ökat från 170 till 318, vilket motsvarar en ledighetsprocent av 2·9. Av lägenheter om ett rum och kök voro 365 lediga (1·46 %), och kategorien två rum och kök uppvisar 650 outhyrda lägenheter (3·2 %), medan motsvarande siffra för tre rum och kök var 321 (3·4 %). De större lägenheterna visa ännu högre siffror för lägenhetsprocenten än småbostäderna.

¹ Stadsområdet utom Brännkyrka.

Bostadspriser i Stockholm vid början av år 1915. I februarihäftet av Stockholms stads statistiska kontors månadsskrift, lämnas en redogörelse för bostadspriserna i Stockholm vid början av innevarande år. Till grund för denna undersökning hava lagts de huvudförteckningar och lägenhetsuppgifter, som i samband med mantalsskrivningen skola av fastighetsägarna avlämnas.

Sammanlagt utgör antalet lägenheter, som ingå i föreliggande undersökning, ej mindre än 77 754, därav 411 lägenheter, bestående av ett kök utan rum, 8 825 lägenheter om ett rum utan kök samt 2 327 andra lägenheter utan kök eller med del däri. Av övriga lägenheter, samtliga med kök, innehöllo 25 594 förutom detta ett rum, 19 055 två rum, 8 653 tre rum, 4 669 fyra rum och 3 597 fem rum, 4 452 sex å tio rum samt 171 över tio rum. Av samtliga uthyrda lägenheter voro 5 660 försedda med centralvärme. 4 868 lägenheter lågo utom stadens planlagda område.

Vid senaste årsskifte voro medelhyrorna för de vanligaste lägenhetskategorierna följande inom Stockholms planlagda område (siffrorna inom parentes avse år 1910): ett rum 222 (202) kronor, ett rum och kök 328 (314) kronor, två rum och kök 524 (511) kronor, tre rum och kök 787 (753) kronor, fyra rum och kök 1 046 (997) kronor samt fem rum och kök 1 392 (1 325) kronor. Sedan år 1910 har medelhyran för bostadslägenheter överhuvud ökats med 3·8 %. För de nyss-nämnda lägenhetskategorierna utgör ökningen resp. 9·9, 4·5, 2·5, 4·5, 4·9 och 5·1 %. För övrigt framträder ökning inom så gott som alla kategorier. Sedan 1894 har medelhyran per lägenhet höjts med 82·9 %. Redan år 1900 representerade förhöjningen 36·8 %. Under de följande fem åren var stegringen 11·7 % för att sedan uppgå till 15·8 %. Att ökningen under de fyra senaste åren utgjort allenast 3·8 %, visar, att en stagnation inträtt i föregående tidens utomordentligt raska hyresstegring.

I medeltal utgjorde hyran för eldstad (d. v. s. rum eller kök) 209 kronor, vilket betecknar en ökning sedan år 1910 av 10 kronor (5·0 %) och sedan år 1894 av 91 kronor (77·1 %). Hyresbeloppen per eldstad inom olika lägenhetskategorier visa en jämn stegring från mindre till större lägenheter, en följd av de senares i regel bättre och bekvämare inredning. Bland lägenheter med kök är hyran per eldstad minst i kategorien ett rum och kök eller 164 kronor och störst i elva rum och kök eller 451 kronor. Priset per eldstad i våningar om fyra rum och kök motsvarar medelpriset för hela staden.

Vid beräkning av hyrespriserna har ock hänsyn tagits till om lägenheterna varit försedda med centralvärme eller ej. Medelhyran per eldstad inom lägenheter med centralvärme utgjorde 324 kronor, under det att den i lägenheter utan dylik var 197 kronor.

Bland de olika församlingarna är Jakob den dyraste med en medelhyra per eldstad av 269 kronor. Därefter komma Osear och Engelbrekt med resp. 264 och 260 kronor per eldstad inom stadsplanegränsen. Den billigaste stadsdelen är, om man bortser från Brännkyrka och övriga områden utom stadsplanen, staden inom broarna med 158 kronor per eldstad och därefter Kata-rina och Maria församlingar, där nämnda belopp utgör resp. 165 och 170 kronor.

— Livsmedelskostnader. —

Prisnivån under år 1914 enligt Sauerbecks prisindex. Den allmänna prisnivån under året betecknas enligt Sauerbecks prisindex med siffran 86 mot 85 under de båda närmast föregående åren. Indexalet var 14 % under nivån för standardperioden 1867—1877, men 9 % över medelprisnivån för de 10 sista åren och 30 % över medelprisnivån för den 10-årsperiod, 1890—1899, som visat den lägsta siffran. Under årets första sex månader visade indexalet en tydlig tendens att sjunka, men krigsutbrottet förändrade läget helt och hållet och föranledde en kraftig stegring framförallt av priserna å vegetariska födoämnen, men även övriga födoämnen och en mängd andra artiklar voro underkastade prisförhöjningar.

Växlingarna under årets olika månader framgå av efterföljande sammanställning:

Månad.	Index- tal.	Månad.	Index- tal.
Januari	83'5	Juli	82'4
Februari	83'8	Augusti	87'9
Mars	82'8	September	89'3
April	82'3	Oktober	89'8
Maj	82'3	November	88'8
Juni	81'2	December	91'6

De sex huvudgrupperna av varuslag visa följande indextal, jämförda med några föregående års siffror:

	Medeltal.			Dec. 1910.	Dec. 1911.	Dec. 1912.	Dec. 1913.	Juni 1914.	Dec. 1914.	Ökn. (+) eller minskn. (—) under	
	1878 -87.	1890 -99.	1904 -13.							hela året 1914.	andra halv- året 1914.
										%	%
Vegetariska födoämnen	79	61	68	63'9	75'5	72'6	65'6	66'5	93'2	+ 42'1	+ 40'2
Animaliska födoämnen	95	80	91	91'0	90'0	96'9	100'5	97'5	104'3	+ 3'8	+ 7'0
Socker, kaffe, te	76	63	53	51'7	66'2	57'7	52'4	51'8	63'0	+ 20'2	+ 21'6
Metaller och mineral	73	71	96	91'1	100'6	117'3	102'05	96'7	99'8	— 2'6	+ 3'2
Textilvaror	71	56	74	76'1	68'6	82'5	86'3	80'6	77'8	— 9'8	— 3'5
Diverse varor	81	66	76	82'4	80'7	83'2	84'2	82'5	97'7	+ 16'0	+ 18'4

Som synes, företedde klasserna metaller och mineral samt textilvaror prisfall, under det att samtliga födoämnesgrupper hade att uppvisa prishöjningar. Den för gruppen diverse varor anmärkta stegringen är huvudsakligen att tillskriva de väsentligt ökade priserna å indigo.

(Journal of the Royal Statistical Society.)

Minuthandelspriser å livsmedel i England under mars 1915. Livsmedelspriserna undergåingo under mars blott obetydlig förändring. Små stegringar rapporterades för kött, fisk, ost och te, vilka likväl uppvägdes av ett avsevärt, med säsongen sammanhängande prisfall på färska ägg. Prisen på bröd, mjöl, potatis, socker, mjölk, smör, margarin och skinka höllo sig så gott som oförändrade under månadens lopp.

(Labour Gazette.)

Sveriges offentliga arbetsförmedling.

April månad år 1915.

Under hänvisning till de efterföljande tabeller, som närmare redogöra för den offentliga arbetsförmedlingen i olika delar av landet,¹ lämnas här en sammanfattande framställning av dess viktigaste resultat under april månad.

Översikt av verksamheten under *april månad år 1915.*

	Manliga avdeln.			Kvinnliga avdeln.			Tillsammans.		
	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.
<i>April:</i>									
Stockholms stad	4 363	1 416	1 139	2 637	2 730	1 343	7 000	4 146	2 482
Stockholms län	786	488	384	118	214	66	904	702	450
Uppsala län	411	394	257	297	292	218	708	686	475
Södermanlands län	388	359	240	220	205	110	608	564	350
Östergötlands län	883	680	487	646	593	386	1 529	1 273	873
Norrköping	682	378	300	361	409	211	1 043	787	511
Jönköpings län	214	181	132	199	178	124	413	359	256
Kronobergs län	41	45	28	85	90	69	126	135	97
Norra Kalmar län	87	76	44	41	79	48	128	155	92
Södra Kalmar län	93	92	66	125	137	63	218	229	129
Gottlands län ²	19	37	7	5	27	1	24	64	8
Blekinge län	483	307	242	310	287	206	793	594	448
Kristianstads län	440	428	336	344	418	249	784	846	585
Malmöhus län.									
Malmö	1 083	767	568	1 310	947	616	2 393	1 714	1 184
Lund	238	133	124	133	74	69	371	207	193
Landskrona	182	148	120	102	80	46	284	228	166
Hälsingborg	563	306	254	352	311	198	915	617	452
Ystad	120	84	76	118	69	44	238	153	120
Trälleborg	103	110	87	42	46	31	145	156	118
Eslöv	147	136	121	55	60	41	202	196	162
Skurup	54	55	43	42	41	32	96	96	75
Hallands län	197	258	159	185	256	143	382	514	302
Göteb. o. Bohus län	157	128	79	220	142	100	377	270	179
Göteborg	1 605	1 591	1 373	1 010	1 288	794	2 615	2 879	2 167
Älvsborgs län	158	148	51	21	47	15	179	195	66
Skaraborgs län	85	120	58	76	99	51	161	219	109
Värmlands län	96	119	77	131	184	108	227	303	185
Örebro län	364	312	216	328	364	184	692	676	400
Västmanlands län	415	369	210	321	330	198	736	699	406
Kopparbergs län	242	217	161	288	277	187	530	494	348
Gävle stad och län	324	151	124	172	109	80	496	260	204
Västernorrlands län	313	122	102	207	178	101	520	300	203
Jämtlands län	115	52	39	234	185	127	349	237	166
Västerbottens län	107	53	29	177	151	106	254	204	185
Norrbottnens län	96	70	51	104	116	72	200	186	123
Tillsammans april 1915	15 654	10 830	7 784	11 016	11 013	6 487	26 670	21 343	14 221
" " " 1914	10 120	9 046	6 292	8 656	11 662	6 139	18 776	20 708	12 431
" mars 1915	18 578	9 826	7 544	10 904	10 166	5 895	29 482	19 992	13 439

¹ De särskilda anstalterna uppräknas i tablån här ovan; med avseende å anstalternas olika kontor hänvisas till förteckningen å omslagets 3:e sida.

² Anstalten började sin verksamhet den 1 april 1915.

Tillsatta platser

i jämförelse med föregående månad samt motsvarande tid föregående år.

Anstalter.	Hela antalet.			Ökning (+) eller minskning (—).				Januari—april.			
	April 1914.	Mars 1915.	April 1915.	April 1914—april 1915.		Mars 1915—april 1915.		Hela antalet.		Ökn. (+) eller minskn. (—)	
				Antal.	%.	Antal.	%.	1914.	1915.	Antal.	%.
Stockholms stad . .	2 274	2 371	2 482	+ 208	+ 9	+ 111	+ 5	7 683	8 821	+ 1 138	+ 15
Stockholms län . .	—	438	450	—	—	+ 12	+ 3	—	1 523	—	—
Uppsala län	426	495	475	+ 49	+ 12	— 20	— 4	1 243	1 590	+ 347	+ 28
Södermanlands län .	226	319	350	+ 124	+ 55	+ 31	+ 10	841	1 254	+ 413	+ 49
Östergötlands län .	709	750	873	+ 164	+ 23	+ 123	+ 16	2 204	2 636	+ 432	+ 20
Norrköping	515	395	511	— 4	— 1	+ 116	+ 29	1 504	1 630	+ 126	+ 8
Jönköpings län . .	205	214	256	+ 51	+ 5	+ 42	+ 20	681	832	+ 151	+ 22
Kronobergs län . .	61	81	97	+ 36	+ 59	+ 16	+ 20	204	290	+ 86	+ 42
Norra Kalmar län .	67	75	92	+ 25	+ 37	+ 17	+ 23	226	300	+ 74	+ 33
Södra Kalmar län .	142	173	129	— 13	— 9	— 44	— 25	447	456	+ 9	+ 2
Gottlands län . . .	—	—	8	—	—	—	—	—	8	—	—
Blekinge län	403	499	448	+ 45	+ 11	— 51	— 10	1 187	1 585	+ 398	+ 34
Kristianstads län .	415	439	585	+ 170	+ 41	+ 146	+ 33	1 158	1 579	+ 421	+ 36
Malmö län	1 360	1 210	1 184	— 176	— 13	— 26	— 2	3 503	3 954	+ 451	+ 13
Lund	160	149	193	+ 33	+ 21	+ 44	+ 30	592	593	+ 1	—
Landskrona	120	71	166	+ 46	+ 38	+ 95	+ 134	307	411	+ 104	+ 34
Hälsingborg	411	349	452	+ 41	+ 10	+ 103	+ 30	1 209	1 366	+ 157	+ 13
Ystad	100	97	120	+ 20	+ 20	+ 23	+ 24	316	407	+ 91	+ 29
Trälleborg	106	119	118	+ 12	+ 11	— 1	— 1	372	408	+ 36	+ 10
Eslov	138	110	162	+ 24	+ 17	+ 52	+ 47	420	466	+ 46	+ 11
Skrup	58	70	75	+ 17	+ 29	+ 5	+ 7	217	235	+ 18	+ 8
Hallands län	250	214	302	+ 52	+ 21	+ 88	+ 41	709	811	+ 102	+ 14
Göteb. o. Bohus län	164	251	179	+ 15	+ 10	— 72	— 29	535	781	+ 246	+ 46
Göteborg	1 983	2 206	2 167	+ 184	+ 10	— 39	— 2	6 512	7 979	+ 1 467	+ 23
Älvsborgs län . . .	—	136	66	—	—	— 70	— 51	—	481	—	—
Skaraborgs län . . .	83	106	109	+ 26	+ 31	+ 3	+ 3	260	364	+ 104	+ 40
Värmlands län . . .	162	192	185	+ 23	+ 14	— 7	— 4	493	764	+ 271	+ 55
Örebro län	403	356	400	— 3	— 1	+ 44	+ 12	1 097	1 437	+ 340	+ 31
Västmanlands län .	423	401	408	— 15	— 4	+ 7	+ 2	1 195	1 500	+ 305	+ 26
Kopparbergs län . .	362	259	348	— 14	— 4	+ 89	+ 34	1 001	1 029	+ 28	+ 3
Gävle stad och län	185	231	204	+ 19	+ 10	— 27	— 12	588	906	+ 318	+ 54
Västernorrlands län	157	231	203	+ 46	+ 29	— 28	— 12	718	1 394	+ 676	+ 93
Jämtlands län . . .	141	114	166	+ 25	+ 18	+ 52	+ 46	508	456	— 52	— 10
Västerbottens län .	104	166	135	+ 31	+ 30	— 31	— 19	346	486	+ 140	+ 40
Norrbottnens län . .	118	152	123	+ 5	+ 4	— 29	— 19	410	538	+ 128	+ 31
Tillsammans	12 431	13 439	14 221	+ 1 790	+ 14	+ 782	+ 6	38 686	49 220	+ 10 534	+ 27
Därav jordbruk, skogs- hushållning m. m.	2 585	2 725	3 465	+ 880	+ 34	+ 740	+ 27	7 686	9 424	+ 1 738	+ 23
övriganäringsgrenar	9 846	10 714	10 756	+ 910	+ 9	+ 42	—	31 000	39 796	+ 8 796	+ 28

Vid samtliga under månaden verksamma anstalter gjordes tillhopa 26 670 ansökningar om arbete, varav 15 654 av män och 11 016 av kvinnor. Samtidigt funnos disponibla 21 343 lediga platser, nämligen 10 330 för män och 11 013 för kvinnor. Hela antalet tillsatta platser uppgick till 14 221, av vilka 7 784 besattes med män och 6 437 med kvinnor.

Räknat på 100 lediga platser kommo för hela riket under månaden 125 ansökningar om arbete, gentemot 147 ansökningar under näst föregående månad och 91 under april 1914. Antalet tillsatta platser per 100 lediga utgjorde såväl under april som mars månad 67, gentemot 60 under april 1914.

Bland de *särskilda anstalterna* uppvisa givetvis de i storstäderna belägna samt de större länsförmedlingarna den största omsättningen av arbetskraft; en relativt större frekvens framträder även vid de anstalter, som fungerat under någon längre tid och därunder hunnit förvärva mera omfattande förbindelser och förtroende.

Närmare upplysningar i övrigt rörande verksamheten vid de olika anstalterna kunna inhämtas ur här meddelade tabeller.

Förestående tabell lämnar en närmare belysning av *verksamhetens utveckling* vid de olika anstalterna, i vad angår de tillsatta platsernas antal. På de flesta håll finner man stark framåtgång i jämförelse med såväl motsvarande tidpunkt under föregående år som med nästlidna månad. För samtliga anstalter och yrkesgrenar uppgick ökningen vid jämförelse med april 1914 till 1 790 eller 14 % (därav för jordbruket m. m. 880 eller 34 % och för övriga näringsgrenar 910 eller 9 %); i förhållande till resultaten under näst föregående månad utgjorde ökningen 782 eller 6 % (därav för jordbruket m. m. 740 eller 27 %, men för övriga näringsgrenar endast 42).

I det följande meddelas vissa tabellariska uppgifter rörande den offentliga arbetsförmedlingens betydelse för *särskilda näringsgrenar* samt för verksamhetens utveckling och arbetstillgången därinom. Den pågående krisen har förorsakat en viss utjämning mellan jordbrukets och industriens arbetsmarknader. Att dock en väsentlig skillnad består mellan arbetsmarknaden inom jordbruket och inom de industriella yrkena kommer klart till synes i nedanstående tablå, som jämväl lämnar tillfälle till jämförelser med motsvarande tid föregående år samt med nästlidna månad.

Det i jämförelse med april månad föregående år stegrade antalet arbetsökande torde till avsevärd del vara beroende på den å åtskilliga orter pågående understödsverksamheten för arbetslösa, som i allmänhet anknutits till de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna.

På 100 lediga platser kommo:

	Ansökningar om arbete.			Tillsatta platser.		
	April 1914.	Mars 1915.	April 1915.	April 1914.	Mars 1915.	April 1915.
<i>Jordbruket m. m.</i>						
Män	68	99	88	56	61	67
Kvinnor	34	62	56	35	47	51
Tillsammans	59	90	80	51	57	63
<i>Övriga näringsgrenar.</i>						
Män	144	240	193	79	86	81
Kvinnor	79	113	107	55	60	60
Tillsammans	101	165	150	68	70	73
<i>Samtliga yrkesgrenar.</i>						
Män	112	189	152	70	77	76
Kvinnor	74	107	100	53	58	58
Tillsammans	91	147	125	60	67	67

För en närmare kännedom om arbetsförmedlingens betydelse för de särskilda näringsgrenarna hänvisas till tabellen å nästa sida.

Sveriges offentliga arbetsförmedling april 1915.

Sammandrag för samtliga anstalter.

Yrkesgrupper.	Manliga avdelningen.			Kvinnliga avdelningen.			Tillsammans.			På 100 ¹ lediga platser kommo:	
	Ansök- ningar om arbete.	Le- diga plat- ser.	Till- satta plat- ser.	Ansök- ningar om arbete.	Le- diga plat- ser.	Till- satta plat- ser.	Ansök- ningar om arbete.	Le- diga plat- ser.	Till- satta plat- ser.	ansök- ningar om arbete.	till- satta plat- ser.
I. Jordbruk och skogs- hushållning m. m. .	3 566	4 054	2 722	821	1 459	743	4 387	5 513	3 465	80	63
II. Gruvdrift och malm- förädling	82	86	68	—	—	—	82	86	68	—	—
III. Industri och hantverk m. m.:											
<i>A</i> Jord-, sten- och glasindu- stri	308	190	143	1	—	—	309	190	143	163	75
<i>B</i> Metall- o. maskinindustri	1 083	478	316	24	16	3	1 107	494	319	224	63
<i>C</i> Trävaruindustri	426	344	267	9	8	6	435	352	273	124	78
<i>D</i> Byggnadsverksamhet	3 260	925	777	—	—	—	3 260	925	777	352	84
<i>E</i> Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	87	59	38	13	3	1	100	62	39	161	63
<i>F</i> Textilindustri	71	28	21	62	29	18	133	57	39	233	68
<i>G</i> Beklädnadsindustri	119	28	15	265	170	92	384	198	107	194	54
<i>H</i> Närings- och njutnings- ämnesindustri	420	114	84	836	183	111	1 256	297	195	423	66
<i>I</i> Kemisk-teknisk och be- lysningsindustri	42	60	57	32	16	13	74	76	70	—	—
<i>J</i> Trämasse- och pappers- industri	33	25	18	32	40	26	65	65	44	—	—
<i>K</i> Grafisk industri	56	8	1	16	10	8	72	18	9	—	—
<i>L</i> Industri och hantverk, ej särskilt specif.	334	166	128	38	23	18	372	189	146	197	77
IV. Handels- och samfärdsel:											
<i>A</i> Kontors-, bank- och för- säkringspersonal	107	24	15	62	17	12	169	41	27	412	66
<i>B</i> Butiks- och magasinper- sonal	459	295	228	307	91	46	766	386	274	198	71
<i>C</i> Hotell-, kafé- och restau- rangrörelse	111	78	54	814	1 036	576	925	1 114	630	83	57
<i>D</i> Landtransport	913	925	544	163	209	88	1 076	1 134	632	95	56
<i>E</i> Vattentransport	390	150	142	3	7	1	393	157	143	250	91
<i>F</i> Handel och samfärdsel, ej särskilt specif.	14	13	5	4	31	22	18	44	27	—	—
V. Husligt arbete	7	3	—	7 269	7 620	4 626	7 276	7 623	4 626	95	61
VI. Allmän och litterär verksamhet	32	62	56	59	37	20	91	99	76	—	—
VII. Arbete, ej hänförligt till annan grupp	3 734	2 215	2 085	186	8	7	3 920	2 223	2 092	176	94
Summa för april 1915	15 654	10 390	7 784	11 016	11 013	6 437	28 670	21 343	14 221	125	67
„ „ „ 1914	10 120	9 046	6 292	8 656	11 662	6 139	18 776	20 708	12 431	91	60

¹ Proportionstal hava här ej beräknats i de fall, då de absoluta talen äro små. Dessa hava dock medräknats i summan för »samtliga yrkesgrenar», varav förklaras vissa skiljaktigheter mellan de under denna rubrik uppförda talen samt de detaljsummor, som finnas angivna.

I nedanstående översikt återgivas de för bedömandet av arbetsmarknadens läge betydelsefullaste siffrorna rörande proportionen mellan arbetsansökningar och lediga platser (både män och kvinnor).

På 100 lediga platser kommo:

	Ansökningar om arbete.		
	April 1914.	Mars 1915.	April 1915.
Jordbruk och skogshushållning m. m.	59	90	80
Metall- och maskinindustri	160	254	224
Trävaruindustri	116	231	124
Byggnadsverksamhet	128	646	352
Textilindustri	323	218	233
Beklädnadsindustri	130	228	194
Närings- och njutningsämnesindustri	148	710	423
Kontors- o. d. personal	269	305	412
Butiks- o. d. personal	159	224	198
Hotell-, kafé- och restaurangrörelse	63	96	83
Landtransport	94	122	95
Husligt arbete	76	99	95
Grovarbete	185	154	176

Flertalet ovanstående näringsgrupper utvisa, såsom av anförda relations-tal framgår, fortfarande ganska riklig tillgång på arbetskraft. I jämförelse med föregående månad har dock förbättring inträtt inom samtliga grupper med undantag för grupperna textilindustri, kontors- o. d. personal samt grovarbete.

Granskar man med ledning av rapporterna, huru de tillsatta platserna fördela sig på vissa *specialiteter av arbetare*, framgå i huvudsak följande resultat. För kvinnorna återfinnas de största förmedlingsresultaten naturligen inom gruppen husligt arbete i privat tjänst, nämligen 112 platser för hushållerskor, 492 för hus- och barnjungfrur, 303 för kokerskor och köksor, 1 588 för ensamjungfrur samt 1 914 inom tvätt- och rengöringsarbete o. s. v.; inom hotell-, kafé- och restaurangrörelse anställdes 112 servitriser, 53 städerskor, 58 kokerskor, 317 diskerskor o. s. v. Inom handels-, kontors- och lagerarbeten placerades 40, i jordbruks- o. d. arbete 743. Bland viktigare manliga specialiteter må anföras bleck- och plåtslagare 32, smeder och hovslagare 78, filare och bänk-arbetare 37, maskinarbetare 38, sågverks- och brädgårdsarbetare 191, möbel- och finsnickare 46, jord-, beton- o. d. arbetare 298, murare 41, murarbetsmän och tegelbärare 86, byggnadssnickare och timmermän 204, måleriarbetare 48, handels- och lagerarbetare 148, springpojkar 301, kuskar och åkeriarbetare 113, stuveriarbetare 72, grovarbetare 2 063 o. s. v. Inom jordbruk och skogs-hushållning m. m. anställdes: befälspersonal 43, tjänare på stat 312, tjänare i husbondes kost 1 185, tillfälliga arbetare 589, trädgårdspersonal 387, skogs-personal 186 samt diverse andra arbetare 20.

Utanför de orter, där anstalterna äro belägna, tillsattes under månaden 1 856 platser, varav 1 361 manliga och 495 kvinnliga; motsvarande tal föregående år voro resp. 1 530, 1 313 och 417 samt under nästlidna månad resp. 1 326, 899 och 427. Dessa siffror giva dock endast ett svagt uttryck för de offentliga anstaltarnas verkliga betydelse för omgivande trakt, enär vid samtliga läns-

anstalter alla platser, som tillsatts inom resp. län, redovisas såsom förefintliga inom orten.

Antalet platser, som under *april* månad tillsatts utom resp. orter.

		April 1915.		Tillsam- mans.		
		Manliga.	Kvinnliga.		April 1914.	Mars 1915.
Stockholm stad		60	32	92	264	52
Stockholms län		46	2	48	—	59
Uppsala län		38	24	62	34	64
Södermanlands län		9	9	18	6	3
Östergötlands län		5	10	15	16	21
Norrköping		163	53	216	208	132
Jönköpings län		21	17	38	28	21
Kronobergs län		13	18	31	7	14
Norra Kalmar län		1	1	2	6	4
Södra Kalmar län		6	2	8	3	4
Gottlands län		7	1	8	—	—
Blekinge län		99	52	151	69	149
Kristianstads län		75	30	105	81	101
Malmöhus län.	Malmö	88	53	141	125	93
	Lund	67	12	79	73	44
	Landskrona	43	5	48	28	15
	Hälsingborg	97	25	122	91	114
	Ystad	20	10	30	37	25
	Trälleborg	34	3	37	34	26
	Eslöv	98	19	117	87	76
Skurup		40	30	70	43	49
Hallands län		5	3	8	7	15
Göteb. o. Bohus län		1	5	6	11	16
Göteborg		282	21	303	187	147
Älvsborgs län		—	—	—	—	4
Skaraborgs län		—	—	—	3	2
Värmlands län		5	1	6	1	8
Örebro län		16	5	21	19	8
Västmanlands län		6	15	21	17	23
Kopparbergs län		9	18	27	32	17
Gävle stad och län		5	9	14	5	9
Västernorrlands län		—	4	4	1	8
Jämtlands län		—	2	2	2	1
Västerbottens län		2	4	6	5	2
Norrbottens län		—	—	—	—	—
Tillsammans april 1915		1 361	495	1 856	1 530	1 826
, , 1914		1 313	417	1 530	—	—
, mars 1915		899	427	1 326	—	—

Arbetsmarknadens läge

enligt arbetsförmedlingsanstalternas rapporter.

Arbetsmarknaden har under den gångna månaden fortfarande undergått förbättring, ehuru den alltjämt i jämförelse med samma tid föregående år är att beteckna såsom ofördelaktig. Sålunda utgjorde antalet arbetsansökningar på 100 lediga platser under april månad 125, under det att motsvarande siffra för mars var 147 och för april månad 1914 91. — I allmänhet rapporteras alltså förbättrad tillgång å arbete sedan föregående månad; fortfarande

förefinnes likväl mångenstädes en rätt kännbar arbetsbrist, vilken dock i regel inskränker sig till byggnads- och grovarbetarfacken.

Den i föregående häfte anmärkta livaktigheten inom den mekaniska verkstadsindustrien och densamma närliggande branscher, såväl vid större som mindre företag, är alltså rådande och ger sig tillkänna i form av stark efterfrågan på yrkeskunniga arbetare, särskilt järnsvarvare. För de icke yrkeskunniga är arbetstillgången däremot, som ovan påpekats, otillräcklig.

Inom den merkantila branschen är arbetstillgången fortfarande mycket knapp liksom för grov- och transportarbetare i allmänhet, med undantag för hamnstäderna å västkusten, där en livlig export- och importrörelse bereder talrika arbetstillfällen.

Ehuru en del anstalter rapportera någon förbättring inom stenindustrien, dels gå grund av återupptagandet av arbetena vid en del stenhuggerier, dels på grund av arbetstillfällen i Norge, förefinnes likväl fortfarande omfattande arbetslöshet i stenindustridistriktet vid västkusten och i Blekinge.

Brist på lärlingar inom vissa yrken och på springpojkar rapporteras från ett flertal orter.

Som vanligt vid denna tid på året var arbetstillgången inom jordbruket god. Däremot visa anstalternas rapporter, att tillgången på arbetskraft mångenstädes var otillräcklig, särskilt å yngre drängar och i än högre grad å mjölkerskor.

Inom den kvinnliga avdelningen har i allmänhet efterfrågan på arbetskraft varit större än tillgången, synnerligast inom det husliga arbetet. Däremot kan fortfarande konstateras mindre god arbetstillgång för kontors- och handelsbiträden, tobaksarbeterskor m. fl.

Yrkesgrupper.	Stockholm.			Stockholms län.			Uppsala län.		
	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.
I. Jordbruk och skogshushållning m. m.	28	33	29	446	507	364	250	303	210
Därav kvinnor	4	2	1	34	86	31	54	64	53
II. Gruvdrift och malmförädling	3	1	—	3	5	4	—	—	—
III. Industri o. hantverk m. m.:									
A Jord-, sten- och glasindustri	32	6	1	2	—	—	6	3	1
Därav kvinnor	1	—	—	—	—	—	—	—	—
B Metall- och maskinindustri	483	120	74	28	2	1	14	33	15
Därav kvinnor	17	12	3	1	—	—	—	4	—
C Trävaruindustri	81	29	21	8	8	6	5	9	6
Därav kvinnor	2	1	—	—	—	—	—	—	—
D Byggnadsverksamhet	1 684	153	127	108	35	31	30	29	20
E Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	29	10	7	2	1	—	1	—	—
Därav kvinnor	2	1	—	—	—	—	—	—	—
F Textilindustri	9	6	5	5	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	7	3	3	—	—	—	—	—	—
G Beklädnadsindustri	119	74	39	4	1	—	5	1	—
Därav kvinnor	97	68	37	1	1	—	2	1	—
H Närings- och njutningsämnesindustri	562	68	41	8	3	2	8	3	3
Därav kvinnor	444	42	24	3	1	1	1	2	2
I Kemisk-teknisk och belysningsindustri	18	3	1	1	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	12	3	1	—	—	—	—	—	—
J Trämasse- och pappersindustri	24	20	9	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	14	17	8	—	—	—	—	—	—
K Grafisk industri	40	4	1	1	—	—	1	—	—
Därav kvinnor	6	3	1	—	—	—	—	—	—
L Industri och hantverk, ej särskilt specif.	91	35	33	13	2	2	4	1	—
Därav kvinnor	9	2	2	1	—	—	—	—	—
IV. Handel och samfärdsel:									
A Kontors-, bank- och försäkringspersonal	97	25	16	3	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	43	15	10	—	—	—	—	—	—
B Butika- o. magasinpersonal	329	157	102	4	2	1	4	8	3
Därav kvinnor	88	25	9	—	—	—	1	2	1
C Hotell-, kafé- och restaurangrörelse	228	258	124	12	13	5	26	19	16
Därav kvinnor	187	243	117	11	12	4	24	17	15
D Landtransport	362	342	216	24	5	2	17	14	6
Därav kvinnor	11	28	6	1	—	—	5	1	1
E Vattentransport	51	6	5	7	—	—	—	—	—
F Handel och samfärdsel, ej särskilt specif.	15	39	24	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	3	31	22	—	—	—	—	—	—
V. Husligt arbete	1 650	2 218	1 089	66	114	30	205	199	145
Därav kvinnor	1 650	2 218	1 089	66	114	30	205	199	145
VI. Allmän och litterär verksamhet	46	62	53	—	1	—	1	2	1
Därav kvinnor	29	8	3	—	—	—	1	2	1
VII. Arbete, ej hänförligt till annan grupp	1 019	477	465	159	3	2	131	62	49
Därav kvinnor	11	8	7	—	—	—	4	—	—
Summa för april månad år 1915	7 000	4 146	2 482	904	702	450	708	686	475
Därav kvinnor	2 687	2 780	1 348	118	214	66	297	292	218
, , , månad år 1914	4 022	4 150	2 274	—	—	—	631	706	426
Därav kvinnor	2 010	2 698	1 272	—	—	—	245	286	188

Söderman-lands län.			Östergötlands län.						Jönköpings län.			Kronobergs län.			Kalmar län.			
Ansök-ningar om arbete.	Le-diga plat-ser.	Till-satta plat-ser.	Norrköping.			Övriga anstalter.			Ansök-ningar om arbete.	Le-diga plat-ser.	Till-satta plat-ser.	Ansök-ningar om arbete.	Le-diga plat-ser.	Till-satta plat-ser.	Ansök-ningar om arbete.	Le-diga plat-ser.	Till-satta plat-ser.	
			Ansök-ningar om arbete.	Le-diga plat-ser.	Till-satta plat-ser.	Ansök-ningar om arbete.	Le-diga plat-ser.	Till-satta plat-ser.										
175 26	229 43	119 18	141 7	184 32	130 14	466 78	491 106	323 64	95 15	108 24	72 12	20 3	47 19	39 16	102 22	146 54	84 23	I.
—	—	—	—	—	—	5	12	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
1	—	—	8	—	—	11	10	1	13	26	17	2	—	—	3	4	—	III.
23 1	17 —	13 —	46	24	17	31	20	12	12	9	5	4	8	2	10	11	6	A
12	16	10	20	5	3	25 1	32 —	21 —	15	19	13	—	2	—	2	3	2	B
37	15	12	197	58	56	92	36	25	27	22	22	8	5	1	8	5	5	C
2	—	—	4	2	—	5	3	3	1	—	—	—	—	—	—	—	—	D
—	—	—	44 15	31 16	23 10	3 1	3 1	3 1	1 1	—	—	—	—	—	—	—	—	F
1	1	1	9 3	8 6	2 2	21 19	15 14	7 7	1 1	1 1	1	4 4	2 2	2 2	1 1	1 1	—	G
2 1	3 2	2 2	31 6	8 3	6 1	18 8	8 5	4 2	4 —	3 2	2 1	1 1	2 2	1 1	1 1	6 4	1 1	H
—	—	—	6 1	3 1	1 —	—	2 1	2 1	4 3	—	—	—	—	—	24 7	24 7	24 7	I
—	—	—	8	2	1	3 1	2 —	1 —	1	5	3	—	—	—	—	—	—	J
1	—	—	6 4	3 2	2 2	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	K
40 5	24 —	21 —	10	2	1	2	2	1	2	1	—	1	—	—	6	4	4	L
1	—	—	3	—	—	6 2	2 1	2 1	1	1	1	—	—	—	2	—	—	IV.
6 3	1 1	—	29 8	18 3	16 2	17 14	4 3	2 1	—	—	—	5 4	—	—	6 2	1 —	1 —	A
6 5	13 7	8 2	30 26	46 43	28 27	43 38	64 61	43 42	11 10	22 22	15 15	1 1	6 6	2 2	18 18	25 25	11 11	B
14 7	13 1	6 1	32 6	56 19	23 4	53 26	27 2	18 1	9	2	2	1	1	1	7 1	4 —	2 —	C
7 7	4 4	4 4	42	4	4	6 3	3 3	3	1	—	—	—	—	—	14 7	7 —	4 —	D
—	—	—	—	—	—	1 1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	E
171 171	149 149	86 86	113 113	232 232	148 148	458 458	397 397	266 266	169 169	129 129	95 95	72 72	61 61	48 48	113 113	125 125	69 69	F
1 1	2 2	1 1	1 1	4 2	2 1	6 4	2 2	—	—	—	—	1	1	1	1 1	—	—	V.
108	77	67	263 171	47 —	48 —	257	138	129	46	11	8	5	—	—	28	18	8	VI.
608 220	564 205	350 110	1043 861	787 409	511 211	1529 646	1273 593	873 386	413 199	359 178	256 124	126 85	135 90	97 69	346 166	384 216	221 111	VII.
398 157	450 187	226 77	885 828	851 450	515 235	1053 451	1201 586	709 305	358 162	371 206	205 111	90 55	102 78	61 44	289 150	399 249	209 116	

Yrkesgrupper.	Gottlands län.			Blekinge län.			Kristianstads län.			Malmö.		
	Ansökningar om arbete.	Le-diga plat-ser.	Till-satta plat-ser.	Ansökningar om arbete.	Le-diga plat-ser.	Till-satta plat-ser.	Ansökningar om arbete.	Le-diga plat-ser.	Till-satta plat-ser.	Ansökningar om arbete.	Le-diga plat-ser.	Till-satta plat-ser.
I. Jordbruk och skogshushållning m. m.	14	48	6	289	286	225	412	511	351	166	240	182
Därav kvinnor	—	15	—	82	96	71	106	177	91	16	65	38
II. Gruvdrift och malmförädling	—	—	—	—	—	—	15	15	14	—	—	—
III. Industri o. hantverk m. m.:												
A Jord-, sten- och glasindustri	—	—	—	45	2	1	39	33	27	4	1	1
B Metall- och maskinindustri	1	—	—	22	11	4	9	4	1	83	35	18
Därav kvinnor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—
C Trävaruindustri	1	—	—	5	7	3	2	1	1	27	17	14
Därav kvinnor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	6	6
D Byggnadsverksamhet	—	—	—	34	20	17	7	4	3	267	99	96
E Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	—	—	—	1	—	—	—	—	—	9	8	2
Därav kvinnor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—
F Textilindustri	—	—	—	—	—	—	1	—	—	19	2	—
Därav kvinnor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15	—	—
G Beklädnadsindustri	—	—	—	7	4	3	4	2	2	75	40	25
Därav kvinnor	—	—	—	5	4	3	3	2	2	58	38	25
H Närings- och nyttningsämnesindustri	—	4	—	5	1	—	16	4	3	188	30	21
Därav kvinnor	—	4	—	2	—	—	2	3	2	136	24	16
I Kemisk-teknisk och belysningsindustri	—	—	—	1	—	—	—	—	—	9	1	1
Därav kvinnor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	1	1
J Trämasse- o. pappersindustri	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	5	3
Därav kvinnor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8	5	3
K Grafisk industri	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14	6	5
Därav kvinnor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	5	5
L Industri och hantverk, ej särskilt specif.	—	—	—	13	2	2	1	—	—	121	50	40
Därav kvinnor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	23	15	14
IV. Handel och samfärdsel:												
A Kontors-, bank- och försäkringspersonal	—	—	—	3	—	—	—	—	—	30	2	2
Därav kvinnor	—	—	—	1	—	—	—	—	—	14	1	1
B Butiks- och magasinspersonal	1	—	—	14	—	—	8	6	4	188	29	16
Därav kvinnor	—	—	—	8	—	—	6	4	2	104	18	7
C Hotell-, kafé- och restaurangrörelse	—	—	—	17	18	13	41	64	32	78	66	40
Därav kvinnor	—	—	—	13	16	11	41	64	32	61	60	35
D Landtransport	1	1	—	33	16	13	13	14	8	148	230	93
Därav kvinnor	—	—	—	1	1	1	1	—	—	74	118	48
E Vattentransport	—	—	—	23	7	5	1	—	—	30	27	27
F Handel och samfärdsel, ej särskilt specif.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—
V. Husligt arbete	5	8	1	198	170	120	184	168	120	773	593	415
Därav kvinnor	5	8	1	198	170	120	184	168	120	773	593	415
VI. Allmän och litterär verksamhet	—	—	—	—	—	—	1	—	—	4	2	2
Därav kvinnor	—	—	—	—	—	—	1	—	—	4	2	2
VII. Arbete, ej hänförligt till annan grupp	1	3	1	33	50	42	30	20	19	199	231	231
Summa för april månad år 1915	24	64	8	793	594	448	784	846	585	2 393	1 714	1 184
Därav kvinnor	5	27	1	310	287	206	344	418	249	1 310	947	616
, , , månad år 1914	—	—	—	631	642	403	519	813	415	2 136	1 786	1 360
Därav kvinnor	—	—	—	275	320	170	182	450	168	1 220	1 130	821

hus län.						Hallands län.			Göteborgs och Bohus län.						Älvsborgs län.			
Hälsingborg.			Övriga anstalter.						Göteborg.			Övriga anstalter.						
Ansök- ningar om arbete.	Le- diga plat- ser.	Till- satta plat- ser.	Ansök- ningar om arbete.	Le- diga plat- ser.	Till- satta plat- ser.	Ansök- ningar om arbete.	Le- diga plat- ser.	Till- satta plat- ser.	Ansök- ningar om arbete.	Le- diga plat- ser.	Till- satta plat- ser.	Ansök- ningar om arbete.	Le- diga plat- ser.	Till- satta plat- ser.	Ansök- ningar om arbete.	Le- diga plat- ser.	Till- satta plat- ser.	
119 8	138 24	98 10	405 57	435 98	327 56	138 31	278 96	157 51	128 11	171 27	110 2	136 57	125 39	66 19	21 —	46 2	8 —	I.
6	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	II.
9	11	11	7	17	13	8	—	—	66	62	62	23	—	—	5	—	—	III.
21	4	1	38	16	14	9	14	7	153 2	98	80	2	2	2	13	7	2	A
4	1	1	3	4	2	2	10	8	52	142	133	1	3	1	3	1	—	B
128	59	58	97	47	45	16	10	6	197	154	144	5	10	8	81	67	19	C
15 8	—	—	13 2	17 1	11 1	2	8	8	11	11	7	—	—	—	—	—	—	D
9 6	1 1	1 1	6 5	1 —	1 —	6 3	2 —	2 —	24 9	10 7	4 3	—	—	—	5	—	—	E
19 13	7 6	3 3	21 15	5 2	5 2	4 2	3 3	2 2	28 18	22 17	6 4	3 3	4 2	3 1	—	—	—	F
75 24	22 21	13 13	91 54	49 17	47 17	18 3	3 1	—	137 92	36 22	25 15	2	2	1	4	2	2	G
1	9	9	—	2	2	—	—	—	3	31 2	29 2	3	—	—	—	—	—	H
2 2	1 1	1 1	2 1	1 1	1 1	1	—	—	8 3	27 14	23 11	1 1	1 1	1 1	—	—	—	I
2	—	—	—	—	—	—	—	—	6	5	1	—	—	—	—	—	—	J
11	8	4	12	7	6	2	—	—	12 —	13 2	7 1	1	1	1	2	1	—	K
3 2	—	—	1	2	—	1	—	—	11	9	6	—	—	—	—	—	—	L
22 16	7 1	6 1	6 3	8 1	7 1	1	—	—	137 29	125 22	101 12	6 3	2 1	1 1	2	—	—	IV.
44 39	70 68	37 36	14 11	31 29	26 24	7 7	17 17	7 7	74 66	106 90	48 32	14 12	18 17	14 14	1 1	1 1	1 1	A
44 8	32 2	17 1	49 9	36 4	31 3	18 1	15 3	7 2	130 2	216 25	117 18	8 3	7 1	4 1	5	5	2	B
43	16	16	11	1	1	—	—	—	79	70	68	—	—	—	—	—	—	C
—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	4	3	—	—	—	—	—	—	D
226 226	187 187	132 132	342 335	216 216	157 157	137 137	135 135	80 80	775 775	1059 1056	699 699	141 141	81 81	63 63	19 19	42 42	13 13	E
—	—	—	—	1 1	1 1	1 1	2 1	2 1	9 3	6 3	3 —	1	—	—	1 1	2 2	1 1	F
112	44	44	216	140	137	10	16	16	575	502	496	30	14	14	17	21	18	V.
915 852	617 811	452 198	1336 492	1036 370	834 268	382 185	514 256	302 143	2615 1010	2879 1288	2167 794	377 220	270 142	179 100	179 21	195 47	66 15	VI.
723 249	643 334	411 179	1106 379	974 410	682 237	344 180	514 274	250 144	2159 982	2798 1512	1983 849	269 154	326 203	164 92	—	—	—	VII.

Yrkesgrupper.	Skaraborgs län.			Värmlands län.			Örebro län.			Västmanlands län.		
	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Till-satta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Till-satta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Till-satta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Till-satta platser.
I. Jordbruk och skogshushållning m. m.	53	86	83	48	114	44	150	253	115	281	356	186
Därav kvinnor	3	18	3	15	49	13	20	78	16	75	96	57
II. Gruvdrift och malmförädling	—	—	—	8	8	8	7	1	1	7	18	12
III. Industri o. hantverk m. m.:												
A Jord-, sten- och glasindustri	1	7	1	—	—	—	12	6	6	1	—	—
B Metall- och maskinindustri	2	2	2	3	5	2	18	16	15	30	5	3
C Trävaruindustri	—	—	—	2	—	—	7	7	4	10	13	12
D Byggnadsverksamhet	3	3	3	11	10	9	65	17	17	31	5	4
E Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	—	—	—	—	—	—	2	1	—	1	—	—
F Textilindustri	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
G Beklädnadsindustri	—	—	—	1	—	—	29	—	—	3	—	—
Därav kvinnor	—	—	—	1	—	—	7	—	—	1	—	—
H Närings- och njutningsämnesindustri	7	7	2	1	—	—	7	4	2	5	8	3
Därav kvinnor	4	6	2	—	—	—	2	4	2	2	5	2
I Kemisk-teknisk och belysningsindustri	—	—	—	—	—	—	2	—	—	1	1	1
Därav kvinnor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1
J Trämasse- o. pappersindustri	—	—	—	1	1	1	2	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—
K Grafisk industri	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
L Industri och hantverk, ej särskilt specif.	1	—	—	1	1	—	5	7	4	8	3	2
Därav kvinnor	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	2	1
IV. Handel och samfärdsel:												
A Kontors-, bank- och försäkringspersonal	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—
B Butiks- o. magasinpersonal	1	—	—	—	—	—	10	6	5	5	—	—
Därav kvinnor	1	—	—	—	—	—	6	1	1	1	—	—
C Hotell-, kafé- och restaurangrörelse	5	6	5	9	19	9	25	24	14	30	41	29
Därav kvinnor	4	5	4	9	19	9	25	21	11	28	41	29
D Landtransport	4	2	2	2	2	1	10	22	12	21	13	8
Därav kvinnor	—	—	—	—	1	—	1	4	4	—	1	—
E Vattentransport	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	1	1
Därav kvinnor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
F Handel och samfärdsel, ej särskilt specif.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
V. Husligt arbete	63	70	42	105	113	85	266	252	149	211	182	106
Därav kvinnor	63	70	42	105	113	85	266	252	149	211	182	106
VI. Allmän och litterär verksamhet	1	—	—	—	1	—	3	2	1	3	2	2
Därav kvinnor	1	—	—	—	1	—	1	2	1	2	2	2
VII. Arbete, ej hänförligt till annan grupp	20	36	19	35	29	26	69	58	55	88	51	39
Summa för april månad år 1915	161	219	109	227	303	185	692	676	400	736	699	408
Därav kvinnor	76	99	51	131	184	108	328	364	184	321	330	198
, , , månad år 1914	113	228	83	194	410	162	491	871	403	626	709	423
Därav kvinnor	44	100	32	105	253	100	222	525	217	253	320	200

Kopparbergs län.			Gävle stad och län.			Västernorrlands län.			Jämtlands län.			Västerbottens län.			Norrbottens län.			
Ansökningar om arbete.	Le-diga plat-ser.	Till-satta plat-ser.	Ansökningar om arbete.	Le-diga plat-ser.	Till-satta plat-ser.	Ansökningar om arbete.	Le-diga plat-ser.	Till-satta plat-ser.	Ansökningar om arbete.	Le-diga plat-ser.	Till-satta plat-ser.	Ansökningar om arbete.	Le-diga plat-ser.	Till-satta plat-ser.	Ansökningar om arbete.	Le-diga plat-ser.	Till-satta plat-ser.	
115 51	144 70	90 44	36 6	33 11	18 3	18 8	74 22	57 9	56 12	56 20	38 10	56 23	57 22	30 16	23 2	14 4	9 2	I.
24	26	22	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	II.
1	—	—	5	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	3	2	1	III.
20	17	14	17	9	6	9	3	2	3	1	—	1	—	—	2	1	1	A
11	12	5	86	5	4	21	—	—	3	2	1	24	1	—	3	3	2	B
21	17	13	27	22	20	30	3	2	18	—	—	4	—	—	27	20	14	C
1	1	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	D
—	—	—	—	—	—	—	—	—	{ 1	1	—	—	—	—	—	—	—	E
—	—	—	{ 11	4	4	6	1	—	2	—	—	3	2	2	3	—	—	F
—	—	—	4	1	1	3	1	—	2	—	—	1	—	—	1	—	—	G
2	2	1	6	4	4	49	7	5	3	3	—	3	3	3	2	2	1	H
1	1	—	3	1	1	42	7	5	3	3	—	1	1	1	—	—	—	I
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	J
—	—	—	{ 2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	K
—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	L
5	3	3	2	11	11	4	10	3	2	1	1	—	—	—	—	—	—	IV.
—	—	—	1	—	—	1	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	A
1	1	1	{ 4	5	5	4	2	—	2	2	1	4	2	2	—	—	—	B
—	—	—	2	5	5	2	—	—	2	2	1	4	2	2	—	—	—	C
32	44	31	17	17	11	21	22	13	67	41	27	27	19	11	27	24	15	D
28	37	24	15	14	9	20	22	13	66	41	27	22	16	9	26	22	14	E
23	22	17	{ 19	17	10	13	9	8	10	7	3	6	4	3	—	—	—	F
—	—	—	4	—	—	1	1	1	1	2	1	—	—	—	—	—	—	G
—	—	—	49	1	1	{ 22	7	1	3	2	2	2	1	1	—	—	—	H
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	I
208	169	119	137	76	61	128	118	72	147	116	88	119	104	72	75	90	56	II.
208	169	119	137	76	61	128	118	72	147	116	88	119	104	72	75	90	56	III.
1	—	—	{ —	1	—	1	—	—	{ 1	—	—	7	6	6	—	—	—	IV.
—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	7	6	6	—	—	—	V.
65	36	31	76	55	54	190	44	40	27	5	5	27	5	5	34	30	24	VI.
530	494	348	496	260	204	520	300	203	349	237	166	284	204	135	200	186	123	VII.
288	277	187	172	109	80	207	178	101	234	185	127	177	151	106	104	116	72	
503	491	362	309	341	185	262	285	157	238	258	141	241	172	104	186	217	118	
261	287	190	119	173	78	154	187	88	158	190	94	120	138	73	91	126	69	

Livsmedelspriser under april månad 1915.

De noteringar av minuthandelspriser å livsmedel, som meddelas i efterföljande tabeller (sid. 588—593), hava inhämtats och uträknats på samma sätt som de närmast föregående månadernas priser, varöver redogörelse förut lämnats.¹

April månad visar med avseende på flertalet livsförnödenheter en fortsatt prisstegring, vilken ifråga om många av de viktigare varuslagen under just denna månad varit synnerligen kraftig. Betraktar man först sammandragstabellen för alla de 44 orterna tillsammans (sid. 588—589), så befinnas *prisstegringar* hava inträffat, i jämförelse med marspriserna å ej mindre än 37 av de i varulistan upptagna 56 artiklarna. Särskilt torde bland dessa böra nämnas separerad mjölk, smör, potatis, mjöl och bröd, alla slag, kött och fläsk, färsk och salt sill samt ved, kol och koks. *Prisfall* hava inträffat ifråga om 8 varuslag, nämligen ägg, bruna bönor, vissa slag av färsk fisk samt brännrot. *Oförändrade* äro genomsnittspriserna å allenast 11 varuslag såsom oskummad och handskummad mjölk, gula ärter, havregryn, några fisksorter, kaffe, socker, salt, svagdricka och fotogen.

En närmare granskning av fluktuationerna på de olika orterna (tab. sid. 590—593) giver delvis samma resultat, som flera gånger förut i dessa månadsöversikter påpekats, nämligen att orterna inom övre Norrland i avsevärt mindre grad än andra delar av vårt land haft känning av kristidens stegrade priser. I fråga om en del varuslag har visserligen under de senaste månaderna en utjämning försiggått, men beträffande andra, i första hand kött och fläsk, äro alltså priserna i de nordligare bygderna betydligt lägre än i övriga landsdelar.

Vad beträffar de särskilda varuslagen, följa här nedan några anmärkningar rörande de senast inträffade prisförändringarna. Flertalet viktigare varuslag återfinnas i vidstående tabell, där den procentiska stegringen eller sänkningen av priserna under månaderna augusti 1914—april 1915 anges i förhållande till julipriset 1914.

Priset på såväl oskummad som handskummad och separerad *mjölk* har under april stigit på ytterligare några orter i jämförelse med marspriserna. Med avseende på den separerade mjölken har följden blivit en höjning med 1 öre, från 6 till 7 öre per liter, av det för samtliga orter beräknade genomsnittspriset. Då en liknande stegring under mars månad inträffade ifråga om den oskummade mjölken, är det numera endast den för stadsbefolkningens hushållning helt visst mindre betydande handskummade mjölken, som bibehållit det före kristiden gällande genomsnittspriset, 8 öre per liter.

Priset på *smör*, som steg ganska avsevärt under loppet av mars månad,

¹ »Medd.» 1915, sid. 178.

Medelpris å 44 orter.

V a r u s l a g.	Höjning (+) eller sänkning (-) från juli 1914 till								
	augusti 1914.	septem- ber 1914.	oktober 1914.	novem- ber 1914.	decem- ber 1914.	januari 1915.	febru- ari 1915.	mars 1915.	april 1915.
	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Mjolk: oskummad	0	0	0	0	0	0	0	+ 6.7	+ 6.7
handskummad	0	0	0	0	0	0	0	0	0
separerad	0	0	0	0	0	0	0	0	+ 16.7
Smör: bords- (mejeri-)	0	+ 0.9	+ 8.6	+ 10.3	+ 15.0	+ 18.0	+ 13.3	+ 14.2	+ 15.5
mat- (lands)	+ 1.9	+ 3.3	+ 10.5	+ 13.8	+ 16.7	+ 16.2	+ 13.3	+ 16.2	+ 18.6
Margarin, växt-	+ 5.1	+ 8.0	+ 13.0	+ 13.8	+ 14.5	+ 14.5	+ 20.3	+ 25.4	+ 26.1
Ägg, färska	- 1.5	+ 8.8	+ 51.8	+ 80.3	+ 97.1	+ 90.5	+ 65.0	+ 37.2	+ 9.5
Ärter, gula	+ 10.0	+ 16.7	+ 43.3	+ 56.7	+ 63.3	+ 70.0	+ 93.3	+ 106.7	+ 106.7
Bruna bönor	+ 8.7	+ 10.9	+ 15.2	+ 23.9	+ 28.3	+ 37.0	+ 41.3	+ 58.7	+ 56.5
Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort	+ 16.1	+ 12.9	+ 19.4	+ 19.4	+ 19.4	+ 22.6	+ 25.8	+ 25.8	+ 38.7
råg-, svenskt, bästa sort	+ 19.0	+ 19.0	+ 28.6	+ 33.3	+ 33.3	+ 33.3	+ 47.6	+ 52.4	+ 66.7
rågsikt-, svenskt, bästa sort	+ 14.8	+ 14.8	+ 22.2	+ 25.9	+ 25.9	+ 29.6	+ 37.0	+ 40.7	+ 51.9
Gryn: havre- (ångpreparerade)	+ 25.0	+ 30.6	+ 41.7	+ 41.7	+ 44.4	+ 47.2	+ 52.8	+ 55.6	+ 55.6
ris-, bästa sort svenska (»R. T.») . .	+ 7.7	+ 7.7	+ 7.7	+ 10.3	+ 10.3	+ 12.8	+ 15.4	+ 17.9	+ 20.5
Rågbröd:									
hårt (spis-), grovt (ej delikatess-) . .	+ 14.6	+ 12.2	+ 14.6	+ 14.6	+ 14.6	+ 17.1	+ 24.4	+ 29.3	+ 34.1
mjukt: limpa, söt	+ 13.2	+ 10.5	+ 15.8	+ 15.8	+ 15.8	+ 15.8	+ 18.4	+ 21.1	+ 26.8
limpa, sur (»grovbröd», »ankar- stock»)	+ 6.5	+ 3.2	+ 3.2	+ 3.2	+ 3.2	+ 9.7	+ 12.9	+ 16.1	+ 22.6
Vetebröd:									
skorpor, runda, ordinära	+ 8.0	+ 8.0	+ 8.0	+ 9.3	+ 9.3	+ 10.7	+ 12.0	+ 16.0	+ 18.7
mjukt, billigaste sort {	+ 11.4	+ 9.1	+ 11.4	+ 13.6	+ 11.4	+ 6.8	+ 13.6	+ 15.9	+ 22.7
	+ 6.8	+ 6.8	+ 8.5	+ 8.5	+ 8.5	+ 6.8	+ 10.2	+ 11.9	+ 15.3
Nötkött, färskt: stek	- 1.7	- 4.2	- 7.6	- 9.3	- 7.6	- 1.7	0	+ 1.7	+ 7.6
soppkött	- 2.1	- 5.2	- 9.3	- 10.8	- 8.2	- 1.0	+ 3.1	+ 3.1	+ 9.3
Kalkkött, stek: gödkalv	- 2.3	- 3.1	- 4.6	- 3.8	- 0.8	+ 3.8	+ 3.8	+ 6.1	+ 10.7
spädkalv	- 1.4	- 2.9	- 2.9	- 2.9	+ 1.4	+ 5.8	+ 7.2	+ 8.7	+ 14.5
Färkött: färskt, stek	- 3.7	- 8.1	- 14.0	- 14.0	- 11.0	- 2.2	+ 1.5	+ 5.9	+ 12.5
salt, svenskt	- 0.8	- 3.3	- 5.8	- 5.8	- 5.0	- 0.8	+ 2.5	+ 4.1	+ 10.7
Fläsk: färskt (sidfläsk)	- 0.8	- 1.6	- 1.6	- 0.8	+ 2.3	+ 10.2	+ 14.1	+ 21.1	+ 33.6
salt, svenskt	+ 0.7	- 0.7	0	+ 1.5	+ 3.7	+ 10.4	+ 14.1	+ 18.5	+ 31.1
Sill, salt: fetsill	+ 4.7	+ 4.7	+ 4.7	+ 4.7	+ 7.0	+ 4.7	+ 4.7	+ 7.0	+ 11.6
Kaffe (obränt), prima Santos	+ 1.9	+ 1.3	+ 1.9	+ 1.9	+ 2.5	+ 2.5	+ 2.5	+ 2.5	+ 2.5
Socker, bit-	+ 3.1	+ 3.1	+ 3.1	+ 3.1	+ 3.1	+ 3.1	+ 3.1	+ 3.1	+ 3.1
Fotogen, Water White	0	+ 5.0	+ 10.0	+ 10.0	+ 10.0	+ 10.0	+ 10.0	+ 10.0	+ 10.0
Ved: björk-, osågad, hemkörd	+ 3.8	+ 3.5	+ 3.1	+ 2.7	+ 3.1	+ 4.2	+ 4.6	+ 4.6	+ 5.4
barr-, , ,	+ 4.8	+ 3.8	+ 3.8	+ 2.9	+ 3.3	+ 3.8	+ 2.9	+ 3.8	+ 4.3
Bränttorv	+ 12.7	+ 17.1	+ 17.6	+ 17.6	+ 18.5	+ 26.8	+ 29.8	+ 23.3	+ 22.4
Kol: antracit- (»valnöt»)	+ 19.1	+ 13.5	+ 8.9	+ 7.7	+ 7.4	+ 9.7	+ 13.0	+ 14.0	+ 22.4
engelska hushålls- (fyrrkol)	+ 26.6	+ 15.3	+ 11.4	+ 9.6	+ 12.2	+ 17.5	+ 27.1	+ 33.4	+ 41.0
Koks: gasverks- (okrossad)	+ 12.4	+ 11.0	+ 12.4	+ 11.7	+ 13.1	+ 15.2	+ 18.6	+ 19.3	+ 26.9
engelsk kamin- (okrossad)	+ 25.4	+ 16.4	+ 9.0	+ 9.0	+ 9.6	+ 12.4	+ 17.5	+ 20.3	+ 21.9

bibehöll under hela april det prisläge, som uppnåddes under sista veckan av mars. Genomsnittspriset för månaden har därför blivit något högre under april än under mars. Liksom under hela sista halvåret stodo priserna i övre Norrland lägre än i det övriga landet.

Ostpriserna hava fortsatt sin långsamma uppgång och voro för olika kvaliteter c:a 10 öre per kg. högre än ett år tidigare.

Äggen pläga alltid hava sin billigaste säsong under april och maj. Även i år var under april priset på färska ägg förhållandevis lågt, och nedgången var under början av månaden mycket kraftig. Ända till påsk höllo sig priserna emellertid uppe; under veckan före påsk (sista veckan av mars) var medelpriset för samtliga orter ännu 1.80 kr. per tjog — c:a 50 öre högre än ett år tidigare — men sjönk följande vecka med ej mindre än 15 öre per tjog och veckan därpå med ytterligare 17 öre för att slutligen under månadens tredje vecka nå så lågt som till 1.42 kr. per tjog. Därefter började åter i landets södra och mellersta delar priset att stiga; under andra veckan av maj var genomsnittspriset åter 1.56 kr. per tjog. I Norrland åter nåddes den lägsta punkten något senare, och stegringen har där ännu knappast hunnit börja. Medelpriset för april, 1.50 kr. per tjog, är 25 öre per tjog högre än ett år tidigare, under det att för de föregående månaderna prisstegringen i förhållande till ett år tidigare i allmänhet belöpt sig till 50 öre per tjog. Uppgången har emellertid börjat ovanligt tidigt, varför lättnaden endast synes hava varit tillfällig. Konserverade ägg förekommo under april endast på ett fåtal orter.

Såväl råg- som vetemjöl hava stigit betydligt under intryck av den nya överenskommelse mellan statens livsmedelskommission och de större kvarnägarna, som träffades att gälla under april.¹ Bästa sorts vetemjöl stod under april i genomsnitt 38.7 % högre i pris än under juli 1914, bästa sorts rågsiktmjöl 51.9 % högre och bästa sorts sammalda rågmjöl 66.7 % högre. De stigande mjölpriserna hava icke kunnat undgå att inverka på brödpriiserna, vilka även stigit avsevärt under april månad. Den minsta absoluta uppgången har surlimpa visat, vilken under juli 1914 betingade ett genomsnittspris av 31 öre per kg. och under april 1915 av 38 öre, sålunda 7 öres stegring. Sötlimpa steg samtidigt med 10 öre per kg. och spisbröd med 14 öre. Vad åter de olika slagen av vetebröd beträffar, hade priset på billigaste sort av mjukt vetebröd, bakat med vatten (»franska bröd») stegrats med 10 öre per kg., mjukt vetebröd, bakat med mjölk med 9 öre och skorpor med 14 öre per kg. Den procentiska stegringen var störst för spisbröd med 34.1 % och minst för mjukt vetebröd, bakat med mjölk, med 15.3 %.

Priset på havregryn var under april oförändrat, varemot risgryn företedde någon uppgång.

Samtliga slag av kött och fläsk hava under april varit underkastade en betydande stegring. De beräknade medelpriserna för alla orterna hava emellertid endast vad färskt och salt fläsk beträffar nått en mera ovanlig höjd.

¹ Jfr »Medd.» 1915, sid. 441—442.

Prisrörelsen har, såsom ovan påpekats, varit mycket olikformig i olika landsdelar: under det att många orter i södra och mellersta Sverige fått vidkännas en stegring, vida över den beräknade genomsnittliga, äro priserna flerstädes i Norrland fortfarande jämförelsevis låga.

Priserna på *fisk* hava under månaden undergått ganska avsevärda förändringar. Abborre och gädda hava sålunda som vanligt vid denna årstid sjunkit betydligt i pris eller med resp. 7 och 13 öre per kg. Även torsk och rödspotta visa någon nedgång, varemot såväl färsk som salt sill fördyrats. Beträffande sistnämnda varuslag råder emellertid under de nuvarande oregelbundna tillförselförhållandena stor svårighet att erhålla tillförlitliga och jämförbara noteringar.

Av övriga livsmedel tilldrager sig framför allt *potatisen* uppmärksamhet på grund av den fortgående betydliga prisstegringen.¹ Denna uppgång resulterade i, att genomsnittspriset, vilket under oktober och november 1914 var 31 öre för 5 liter och under mars 1915 nådde till 40 öre för samma kvantitet, under april steg till 44 öre. Så gott som samtliga rapportorter hava fått vidkännas stegring, men prisläget var dock, såsom av tabellen sid. 590—593 framgår, mycket olika i skilda trakter. Efter mitten av april torde åtminstone i de sydligaste landskapen någon återgång av partipriset hava inträffat, varför det torde kunna antagas, att aprilpriserna beteckna en toppunkt.

Ärter och *bönor* hava för tillfället upphört att stiga; medelpriset på bruna bönor visar till och med en obetydlig sänkning.

Vidkommande slutligen *lyse och bränsle*, så har priset på fotogen förblivit oförändrat, vedpriserna hava stigit något på spridda orter över hela landet samt kol- och kokspriserna på grund av de alltmera försvårade tillförselförhållandena alltjämt fortsatt att stiga. Nedgången i medelpriset på bränn-torv har sin grund allenast däri, att varan upphört att föras i marknaden på vissa orter, där priset förut varit högt.

Kreaturspriserna i Stockholm, Malmö och Göteborg under månaderna februari—april redovisas i tabellen å sid. 596—597, varjämte de beräknade medelpriserna för de tre orterna återfinnas å sid. 594—595.

Å samtliga de tre orterna fortgick under hela april månad prisstegringen på slaktdjur, endast ifråga om några varuslag tillfälligtvis avbruten av ett kort stillastående eller tillbakagång. Någon mera anmärkningsvärd skilljaktighet mellan de tre orterna synes icke förefinnas, utan stegringen har å dem alla varit ungefär lika kraftig. För orterna tillsammans antagna har uppgången av priserna på olika slag av nötkreatur belöpt sig till omkring 5 öre per kg. levande vikt, för kalvar och får till 1 å 4 öre och för svin till c:a 10 öre.

Jämföras åter priserna under april 1915 med dem, som rädde ett år tidigare, visa sig nötkreatur hava stigit med 15 å 20 öre per kg., kalvar och får med omkring 10 öre samt olika slag av svin med icke mindre än 47 å 59 öre per kg. levande vikt.

¹ Jfr »Medd.», 1915 sid. 443.

V a r u s l a g .		Kvan- titet.	1904.	1905.	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.	1911.
			öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.
1	Mjöl: oskummad	lit.	13	13	14	14	14	14	14	14
2	handskummad	lit.	7	7	7	7	7	7	7	7
3	separerad	lit.	—	—	—	—	—	—	5	5
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	206	212	221	219	226	220	222	228
5	mat- (lands-)	kg.	185	191	201	199	204	198	200	205
6	Ost: helfet, okryddad	kg.	—	—	—	—	—	—	150	151
7	halvfet,	kg.	103	107	109	116	119	116	114	111
8	skummjölks-,	kg.	—	—	—	—	—	—	49	48
9	Margarin: högsta kvalitet	kg.	149	157	159	157	164	159	169	152
10	lägsta	kg.	100	104	108	108	119	116	125	116
11	växtmargarin	kg.	—	—	—	—	—	—	—	126
12	Ägg: svenska, färska	tjog	129	133	142	150	148	151	149	149
13	konserverade	tjog	—	—	—	—	—	—	184	129
14	Potatis: gammal	5 lit.	—	29	25	29	32	28	27	29
15	färsk	kg.	—	—	—	—	—	—	76	48
16	Ärtor, gula	kg.	27	27	26	27	30	28	29	29
17	Bruna bönor	kg.	40	39	39	40	42	41	46	47
18	Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort	kg.	27	27	27	28	31	33	32	30
19	råg-,	kg.	19	19	19	20	23	22	20	20
20	rågsikt-,	kg.	23	24	24	26	29	28	26	25
21	Gryn: havre- (ångpreparerade)	kg.	¹⁾ 31	¹⁾ 31	¹⁾ 31	¹⁾ 32	¹⁾ 33	¹⁾ 33	34	32
22	ris-, bästa sort svenska (»R. T.»)	kg.	—	²⁾ 57	²⁾ 58	²⁾ 59	²⁾ 59	²⁾ 60	39	39
23	Rågbröd: hårt (spis-), grovt	kg.	36	35	35	37	41	40	40	39
24	mjukt, limpa, sött	kg.	35	34	35	35	39	39	39	37
25	sur	kg.	25	25	26	26	28	28	28	27
26	Vetebröd: skorpor, runda, ordinära	kg.	63	64	65	67	73	74	76	74
27	mjukt, billigaste sort { bakat med vatten	kg.	—	42	44	46	51	53	45	44
28	{ mjölk	kg.	—	—	—	—	—	—	61	60
29	Nötkött, färskt: stek	kg.	91	89	98	106	109	104	98	96
30	soppkött	kg.	76	74	81	89	91	85	78	78
31	Kalvkött, stek: gödkalv	kg.	102	104	116	118	122	120	117	116
32	spädkalv	kg.	53	53	58	64	66	63	60	58
33	Färskött: färskt, stek	kg.	103	105	118	125	125	121	118	115
34	salt, svenskt	kg.	—	—	—	—	—	—	103	102
35	Renkött, färskt, stek	kg.	—	—	—	—	—	—	—	—
36	Fläsk: färskt (siddfläsk)	kg.	105	110	127	123	114	121	129	120
37	salt, svenskt	kg.	115	117	132	131	121	127	133	129
38	amerikanskt	kg.	113	113	124	125	121	128	149	139
39	Fisk, färsk: abborre	kg.	—	—	—	—	—	—	—	—
40	gädda	kg.	—	—	—	—	—	—	—	—
41	sill	kg.	31	33	34	34	28	28	31	31
42	strömming	kg.	42	40	40	43	37	37	36	36
43	torsk	kg.	—	—	—	—	—	—	—	—
44	rödspotta (»spätta»)	kg.	70	71	75	80	81	79	80	79
45	salt: sill, fetsill (»K. K. K.»)	kg.	³⁾ 36	³⁾ 38	³⁾ 40	³⁾ 41	³⁾ 38	³⁾ 37	39	39
46	strömming	kg.	24	25	26	25	25	23	23	25
47	kabeljo av långa med fenor o. stjärt	kg.	—	—	—	—	—	—	—	—
48	{ rundskuren	kg.	51	54	56	59	60	61	54	51
49	Kaffe (obränt), prima Santos	kg.	⁴⁾ 110	⁴⁾ 115	⁴⁾ 117	⁴⁾ 116	⁴⁾ 116	⁴⁾ 115	125	153
50	Socker, bit-	kg.	61	69	62	62	66	67	71	69
51	Salt (matsalt)	kg.	—	—	—	—	—	—	—	—
52	Svagdricka	lit.	—	—	—	—	—	—	6	6
53	Fotogen, Water White	lit.	⁵⁾ 18	⁵⁾ 16	⁵⁾ 16	⁵⁾ 16	⁵⁾ 18	⁵⁾ 18	17	15
54	Ved: björk- osågad, hemkörd (pr »storfamn»: } famn	famn	2180	2170	2220	2300	2380	2520	2280	2280
55	barr- } 2 1/2 x 1 1/2 x 0 1/2 m. = 3 1/2 kbm.) }	famn	1660	1650	1710	1850	2140	2020	1810	1810
56	Brännstovv	100 kg.	—	⁶⁾ 70	⁶⁾ 70	⁶⁾ 78	⁶⁾ 80	⁶⁾ 74	187	185
57	Kol: antracit- (»valnöt»)	hl.	—	322	318	355	388	376	378	375
58	eng. hushålls- (fyrkol) } hemkörd {	kg.	—	—	—	—	—	—	—	—
59	Koks: gasverks- (okrossad)	kg.	—	112	106	126	139	134	130	123
60	eng. kamin-	kg.	—	—	—	—	—	—	159	156

¹⁾ Uppgifterna avse ej ångpreparerade gryn. — ²⁾ Uppgifterna avse »risgryn, bästa sort». — ³⁾ Upp-
⁴⁾ Uppgifterna avse hl.; vikten av 1 hl. stovv är 40 & 50 kg. — ⁵⁾ Uppgifterna avse för april 1914 tre, för
1914 tre, för sept. två och för okt. tre orter. — ⁶⁾ Å ort, där sill av märket »K. K. K.» ej förekommer, avse

(april 1914—april 1915) för samtliga orter.

Åren 1910—1912 för 39 orter och för åren 1913—1915 för 44 orter.

1912.	1913.	1914.	April 1914.	Maj 1914.	Juni 1914.	Juli 1914.	Aug. 1914.	Sept. 1914.	Okt. 1914.	Nov. 1914.	Dec. 1914.	Jan. 1915.	Febr. 1915.	Mars 1915.	April ¹⁰⁾ 1915.	
öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	
14	14	15	14	14	14	15	15	15	15	15	15	15	15	16	16	1
8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	2
6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	7	3
237	236	239	229	225	226	233	233	235	253	257	268	275	264	266	269	4
214	213	218	210	207	205	210	214	217	232	239	245	244	238	244	249	5
156	164	162	162	162	161	161	161	160	160	162	164	166	169	171	173	6
115	121	119	119	119	119	119	119	117	119	119	121	122	125	127	128	7
51	58	60	60	59	59	59	61	59	58	59	63	63	68	66	71	8
157	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9
122	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
132	135	144	138	138	138	138	145	149	156	157	158	158	166	173	174	11
161	159	171	125	123	131	137	135	149	208	247	270	261	226	188	150	12
139	137	151	126	125	133	145	156	157	171	179	194	200	174	169	149	13
32	28	30	28	27	29	32	35	36	31	31	32	33	35	40	44	14
49	46	80	—	—	—	103	56	—	—	—	—	—	—	—	—	15
30	31	35	30	30	30	30	33	35	43	47	49	51	58	62	62	16
53	48	49	46	45	46	46	50	51	53	57	59	63	65	73	72	17
31	31	33	31	31	31	31	36	35	37	37	37	38	39	39	43	18
22	22	23	21	21	21	21	25	25	27	28	28	28	31	32	35	19
27	27	29	26	26	26	27	31	31	33	34	34	35	37	38	41	20
36	36	42	36	36	36	36	45	47	51	51	52	53	55	56	56	21
40	41	41	39	39	39	39	42	42	42	43	43	44	45	46	47	22
41	41	43	41	41	41	41	47	46	47	47	47	48	51	53	55	23
38	38	40	38	38	38	38	43	42	44	44	44	44	45	46	48	24
29	30	31	30	30	31	31	33	32	32	32	32	34	35	36	38	25
76	76	78	75	75	75	75	81	81	81	82	82	83	84	87	89	26
45	43	46	43	44	43	44	49	48	49	50	49	47	50	51	54	27
61	60	61	60	60	60	59	63	63	64	64	64	63	65	66	68	28
111	122	116	120	120	120	118	116	113	109	107	109	116	118	120	127	29
91	100	95	99	99	97	97	95	92	88	87	89	96	100	100	106	30
123	131	130	131	132	132	131	128	127	125	126	130	136	136	139	145	31
65	72	70	72	71	71	69	68	67	67	67	70	73	74	75	79	32
124	133	130	136	138	138	136	131	125	117	117	121	133	138	144	153	33
105	114	118	118	120	120	121	120	117	114	114	115	120	124	126	134	34
—	119	121	125	122	—	—	—	104	113	111	120	130	137	140	142	35
123	133	129	129	129	128	128	127	126	126	127	131	141	146	155	171	36
129	140	137	136	136	135	135	136	134	135	137	140	149	154	160	177	37
136	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	38
—	75	76	78	71	72	75	76	75	76	74	76	80	82	84	77	39
—	108	110	100	100	108	113	113	111	109	105	109	115	114	116	103	40
32	34	35	32	33	33	38	42	39	37	37	35	34	32	32	34	41
36	38	39	35	36	36	37	38	38	41	43	43	40	37	36	36	42
—	55	57	57	54	55	55	58	58	57	56	58	61	60	61	59	43
77	79	81	78	80	81	80	82	81	80	80	82	85	83	83	81	44
41	45	45	44	43	42	43	45	45	45	45	46	45	45	46	48	45
25	30	31	32	31	31	31	32	31	30	30	30	31	30	30	31	46
52	56	58	56	56	56	57	60	60	60	59	60	61	61	62	63	47
—	76	77	76	76	76	76	78	78	78	77	78	79	80	80	80	48
176	170	159	158	157	157	157	160	159	160	160	161	161	161	161	161	49
72	67	65	64	64	64	64	66	66	66	66	66	66	66	66	66	50
—	—	10	—	—	—	—	10	10	10	9	9	9	10	10	10	51
6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	7	7	7	7	52
17	20	21	20	20	20	20	20	21	22	22	22	22	22	22	22	53
2360	2560	2630	2580	2580	2590	2600	2700	2690	2690	2680	2680	2710	2720	2720	2740	54
1890	2040	2110	2060	2080	2090	2090	2190	2170	2170	2160	2160	2170	2150	2170	2180	55
187	196	220	204	205	206	205	231	240	241	241	243	260	266	263	251	56
397	401	411	394	393	392	392	467	445	427	422	421	430	443	447	480	57
—	234	242	227	226	226	229	290	264	255	251	257	269	291	317	323	58
155	165	157	157	155	148	145	163	161	163	162	164	167	172	173	184	59
177	189	190	182	181	178	177	222	206	193	193	194	199	208	213	221	60

gifterna avse »salt sill». — *) Uppgifterna avse »brasilianskt» kaffe. — *) Uppgifterna avse »prima fotogen». — maj fyra samt för juni, juli och augusti tre orter, å vilka höga äggpris gällde. — *) Uppgifterna avse för maj prisuppgiften den å ifrågakvarande ort allmänast förekommande sillsorten. — 10) Preliminära siffror.

Livsmedelspriser å olika orter i riket

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
	Varuslag.	Kvan- titet.	Stockholm.	Söderstämne.	Uppsala.	Nyköping.	Ekolnäs.	Linköping.	Norrköping.	Motala.
			Medelpris (öre).							
1	Mjöl: oskummad	l.	19	19	18	15	16	15	16	13
2	handskummad	»	9	9	8	7	8	9	9	6
3	separerad	»	9	9	8	6	7	6	8	5
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	284	300	275	270	265	277	282	274
5	mat- (lands-)	»	267	269	244	260	262	261	273	260
6	Ost: helfet, okryddad	»	186	178	178	180	206	183	171	153
7	halvfet,	»	137	140	133	135	166	133	134	110
8	skummjölks-, »	»	109	—	82	67	100	—	—	—
9	Margarin, växt-	»	179	174	167	180	180	174	180	170
10	Ägg: svenska, färska	tjog.	163	150	141	131	143	136	147	140
11	» konserverade	»	160	—	120	—	—	—	—	—
12	Potatis: gammal	5 l.	50	50	49	45	48	55	50	47
13	» färsk	»	—	—	—	—	—	—	—	—
14	Ärtor, gula	kg.	73	55	53	60	58	53	58	63
15	Bruna bönor	»	77	—	69	75	65	70	78	73
16	Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort	»	45	42	42	43	42	42	42	41
17	» råg-, »	»	37	35	35	38	36	35	36	33
18	» rågsikt, »	»	43	39	41	41	41	41	41	37
19	Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	59	56	55	58	55	55	57	54
20	» ris-, bästa sort svenska (»R. T.»)	»	50	50	45	48	45	46	49	43
21	Rågbröd: hårt (spis-), grovt	»	59	49	51	53	56	56	49	48
22	» mjukt, limpa, söt	»	60	49	55	48	47	46	62	40
23	» » sur	»	52	47	42	50	—	42	40	36
24	Vetebröd: skorpor, runda, ordinära	»	100	107	98	97	78	79	89	74
25	» mjukt, bil- bakat med vatten	»	60	50	55	54	58	47	49	46
26	» ligaste sort, » mjölk	»	79	61	63	62	69	69	64	71
27	Nötkött, färskt: stek	»	147	130	123	129	148	132	131	137
28	» » soppkött	»	117	101	106	97	119	121	113	119
29	Kalvkött, stek: gödkalv	»	175	147	143	138	149	153	166	139
30	» » spädkalv	»	111	69	66	66	85	80	70	77
31	Färskött: färskt, stek	»	197	170	157	152	176	181	168	165
32	» » salt, svenskt	»	147	—	135	150	—	155	130	140
33	Renkött, färskt, stek	»	151	149	145	—	—	—	—	—
34	Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	210	193	168	188	203	195	201	176
35	» » salt, svenskt	»	215	185	176	180	205	196	200	184
36	*Fisk, färsk: abborre	»	102	90	84	58	67	75	63	80
37	» » gädda	»	117	96	104	86	88	88	98	108
38	» » sill	»	47	89	38	28	33	40	37	34
39	» » strömming	»	41	26	38	35	29	27	26	39
40	» » torsk	»	72	88	82	73	75	66	68	69
41	» » rödspotta (»spätta»)	»	88	86	85	86	80	77	80	83
42	» » salt: sill, fetsill (»KKK»)¹)	»	51	49	48	50	43	42	50	40
43	» » strömming	»	47	30	40	—	—	25	30	—
44	» » kabeljo av långa med fenor och stjärt	»	69	60	65	65	60	61	74	55
45	» » » rundskuren	»	87	70	85	70	80	—	—	—
46	Kaffe (obrönt), prima Santos	»	175	170	165	160	164	151	161	144
47	Socker, bit-	»	66	66	68	65	65	65	67	65
48	Salt (matsalt)	»	12	12	12	11	12	12	10	10
49	Svagdricka	l.	8	8	7	7	8	7	6	6
50	Fotogen, Water White	»	21	22	22	21	22	21	20	21
51	Ved: björk- osägad, hemkörd (per »stor- famn»: 2,5 x 1,6 x 0,89 m. = 3,56 kbm.)	famn.	3600	3400	3000	2980	3090	2610	3000	2790
52	» barr- »	»	2730	2300	2250	2000	2210	2210	2600	2000
53	Brännrotv	100 kg.	—	—	—	—	—	—	—	—
54	Kol: antracit- (»valnöt»)	hl.	475	500	468	450	475	474	450	450
55	» eng. hushålls- (»fyrkol») hem- »	»	360	300	275	325	270	375	325	333
56	Koks: gasverks- (okrossad) körd »	»	188	180	150	210	145	228	205	200
57	» engelsk kamin- »	»	227	—	170	—	225	—	200	—

* Prisuppgifter hava för *Uppsala* meddelats även å följande fisksorter, som kostat per kg.: asp 80, 60 å 80, sjötunga 90 å 125 och vitling 50 å 60 öre. — ¹⁾ Å ort, där sill av märket »K.K.K.» ej förekommer under april betalats 31.90 kr. per famn. — ²⁾ I Halmstad har under april betalats för bokved 29.70 och

under april månad 1915.

11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	
Jönköping.	Växjö.	Kalmar.	Västervik.	Visby.	Karlskrona.	Kristianstad.	Malmö.	Lund.	Landskrona.	Hälsingborg.	Ystad.	Halmstad.	Göteborg.	Lysköll.	Vänersborg.	
M e d e l p r i s (ö r r e).																
14	15	14	14	14	16	15	17	15	15	13	15	14	18	16	15	1
7	10	7	5	8	12	7	9	—	6	6	7	8	9	9	8	2
6	6	4	5	5	7	4	7	5	4	5	5	6	8	—	6	3
265	268	270	270	276	276	269	261	261	270	270	265	279	274	290	276	4
242	253	257	250	232	245	259	246	250	252	239	—	255	263	257	258	5
150	178	183	178	185	186	172	185	176	181	188	170	183	169	178	153	6
123	123	—	145	—	154	135	151	126	126	136	138	138	—	—	100	7
80	—	—	100	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	50	—	8
179	170	179	175	175	175	167	172	165	170	173	176	180	175	180	178	9
134	126	128	129	128	129	136	148	138	135	141	124	133	144	122	129	10
—	—	—	—	—	—	123	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11
40	33	44	40	43	42	42	48	50	53	46	38	46	48	44	39	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
69	65	66	58	50	72	62	66	68	68	73	65	65	63	70	54	14
75	69	—	72	83	75	—	—	—	—	110	—	—	94	80	70	15
43	41	43	42	44	46	42	45	46	44	43	42	44	44	43	43	16
35	33	35	36	31	36	34	38	35	37	34	34	36	36	34	34	17
41	41	42	41	42	44	40	43	39	45	43	42	42	42	39	39	18
60	54	58	55	60	55	58	59	60	60	60	58	57	54	55	55	19
58	48	45	41	49	50	43	47	47	48	50	55	44	42	51	45	20
57	56	63	61	43	62	70	60	64	68	68	65	58	54	59	56	21
50	39	42	45	38	45	36	26	39	40	41	39	38	51	44	55	22
41	35	36	—	31	37	31	20	28	29	29	29	30	34	31	—	23
99	84	83	86	88	86	82	81	—	80	100	80	84	81	75	93	24
56	43	52	47	41	—	75	57	—	—	—	—	—	52	48	84	25
68	56	72	70	53	64	78	57	61	64	57	76	71	57	58	87	26
130	130	125	146	116	126	122	145	142	125	136	124	136	148	140	139	27
119	118	99	103	100	118	115	130	124	122	125	114	124	128	120	115	28
130	151	126	133	116	160	129	155	170	158	162	144	148	155	150	141	29
67	98	79	83	95	91	86	105	104	93	95	80	102	95	73	58	30
135	154	133	138	130	171	165	180	194	156	178	150	162	178	150	149	31
—	149	—	120	120	118	158	—	—	110	184	—	170	—	—	—	32
—	—	140	—	163	—	—	150	150	—	—	—	200	150	—	—	33
168	171	195	180	159	180	184	189	178	180	183	173	182	183	170	166	34
170	165	190	180	160	180	193	213	195	193	193	183	194	190	190	180	35
73	75	71	50	109	59	77	85	88	79	39	118	87	90	—	68	36
96	85	116	93	122	98	101	124	117	131	114	138	100	119	—	84	37
27	29	—	—	—	—	—	35	—	32	34	36	43	40	31	30	38
33	30	26	24	15	19	20	—	—	33	30	50	50	50	—	40	39
62	64	58	66	59	39	41	55	55	46	48	50	46	60	35	50	40
76	72	77	—	100	90	71	66	82	71	90	112	69	100	60	80	41
40	40	55	40	47	43	—	—	60	64	53	51	49	32	40	45	42
—	—	—	—	—	—	53	—	—	—	—	—	—	—	—	—	43
70	65	77	65	64	—	—	60	—	—	66	60	74	60	48	58	44
—	84	—	—	—	75	—	78	—	80	98	83	87	—	—	—	45
155	155	160	150	179	160	163	170	162	163	169	171	156	159	153	150	46
66	67	67	67	68	67	66	67	66	65	66	66	66	65	65	65	47
12	10	8	12	12	8	6	6	10	10	10	10	8	7	10	6	48
5	7	6	6	6	8	6	6	5	6	6	5	7	9	8	7	49
20	22	22	22	24	21	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	50
2950	2080	2400	2440	3500	2430	2270	3460	3190	3330	2870	2990	2670	3980	3400	3200	51
2150	1640	1780	1790	3040	—	1760	3140	3110	3190	2600	2140	2310	3450	2930	2400	52
—	180	—	—	—	—	215	—	—	—	325	200	—	334	—	—	53
475	450	400	430	425	450	375	437	428	448	450	450	475	500	—	500	54
300	—	—	275	375	375	250	298	308	293	304	315	325	350	325	350	55
175	—	175	175	200	—	158	140	150	190	190	190	—	165	—	165	56
225	225	225	175	175	282	180	217	230	218	210	205	210	225	200	250	57

braxen 70, kolja 80, sjötunga 100 à 125 och vitling 50 à 60 öre; för Norrköping: hälleflundra 150, kolja mer, avser prisuppgiften den à ifrågasvarande ort allmänast förekommande sillsorten. — *) För alved har för ribbved 20-90 kr. per famn.

1.	2.	27.	28.	29.	30.	31.	32.	33.	34.
Varuslag.	Kvantitet.	Boris.	Tidholm.	Karlstad.	Örebro.	Kopparberg.	Västern.	Falun.	Domarv. och Borlänge.
Medelpris (öre).									
1 Mjöl: oskummad	l.	16	15	16	16	15	17	15	14
2 handskummad	»	9	8	8	—	—	8	8	7
3 separerad	»	6	6	8	6	7	7	7	6
4 Smör: bords- (mejeri-)	kg.	275	271	265	260	295	277	261	261
5 mat- (lands-)	»	254	250	247	254	252	261	240	246
6 Ost: helfet, okryddad	»	164	154	175	183	160	175	178	167
7 halvfet, »	»	107	96	138	145	—	127	115	110
8 skummjölks-, »	»	55	44	—	85	80	60	55	—
9 Margarin, växt-	»	180	179	179	180	176	166	181	180
10 Ägg: svenska, färska	tjog.	134	125	137	136	160	144	164	163
11 » konserverade	»	—	—	—	—	—	—	—	—
12 Potatis: gammal	5 l.	40	39	52	49	50	44	40	42
13 färsk	»	—	—	—	—	—	—	—	—
14 Ärtor, gula	kg.	74	75	76	56	52	56	64	55
15 Bruna bönor	»	115	75	80	70	—	—	68	63
16 Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort	»	43	44	44	44	42	40	42	42
17 råg-, »	»	35	38	36	35	33	33	35	34
18 rågsikt-, »	»	40	44	42	42	38	36	39	40
19 Gryn: havre- (ångpreparerade)	»	58	60	56	55	57	53	55	55
20 ris-, bästa sort svenska (»R. T.»)	»	50	50	46	45	44	44	46	43
21 Rågbröd: hårt (spis-), grovt	»	55	59	57	50	46	48	53	49
22 mjukt, limpa, söt	»	50	44	59	56	49	50	54	52
23 » sur	»	39	—	42	—	—	—	55	—
24 Vetebröd: skorpor, runda, ordinära	»	84	75	101	93	95	116	101	97
25 mjukt, bil- bakat med vatten	»	50	—	69	63	56	50	52	50
26 ligaste sort, » mjölk	»	69	60	80	74	76	66	72	70
27 Nötkött, färskt: stek	»	150	134	118	126	180	125	127	136
28 » soppkött	»	118	115	103	96	103	105	98	97
29 Kalvkött, stek: gödkalv	»	141	133	137	139	142	134	141	140
30 » spädkalv	»	67	63	76	90	73	74	73	67
31 Färskött: färskt, stek	»	151	134	147	154	140	170	148	148
32 salt, svenskt	»	150	120	125	—	150	—	122	130
33 Renkött, färskt, stek	»	—	—	—	—	—	145	140	140
34 Fläsk: färskt (sidfläsk)	»	172	154	162	195	160	176	162	155
35 salt, svenskt »	»	176	164	160	190	168	—	164	160
36 *Fisk, färsk: abborre	»	74	—	70	57	70	64	95	88
37 gädda	»	97	124	91	88	98	97	116	111
38 sill	»	27	40	33	43	—	25	35	35
39 strömming	»	50	38	45	39	29	29	35	35
40 torsk	»	51	70	59	60	73	73	60	60
41 rödspotta (»spätta»)	»	78	90	80	79	81	76	91	89
42 salt: sill, fetsill (»KKK»)¹)	»	40	40	45	44	45	38	45	45
43 strömming	»	—	—	—	—	—	35	80	30
44 kabeljo av långa med fenor och stjärt	»	64	60	68	63	62	60	—	—
45 » » » rundskuren	»	—	—	—	78	—	—	81	83
46 Kaffe (obränt), prima Santos	»	153	160	156	160	160	155	160	160
47 Socker, bit-	»	66	65	67	66	65	63	65	64
48 Salt (matesalt)	»	10	10	12	12	12	10	10	10
49 Svagdricka	l.	8	6	8	7	6	7	7	6
50 Fotogen, Water White	»	20	24	23	22	22	20	22	22
51 Ved: björk-, osägad, hemkörd (per »stor- 52 barr- } famn»: 2½ x 1½ x 0.89 m. = 3.56 kubm.)	famn.	2890	2140	2930	3270	2270	3020	2570	2330
	»	2250	1510	2310	2410	1550	2240	1860	1820
53 Brännstovv	100 kg.	—	—	—	—	—	—	—	—
54 Kol: antracit- (»valnöt»)	hl.	450	475	375	450	450	450	425	450
55 eng. hushålls- (fyrröl) hem-	»	325	375	275	350	350	—	350	325
56 Koks: gasverks- (okrossad) körd	»	—	—	—	185	210	176	—	—
57 eng. kamin-	»	231	235	225	225	—	—	250	225

* Prisuppgifter hava för Umeå meddelats även å följande fisksorter, som kostat per kg.: lake 50 och »K.K.K.» ej förekommer, avser prisuppgiften den å ifrågavarande ort allmänast förekommande sillsorten. i Umeå 7.60 kr. per famn. — ¹) Luossavaara—Kiirunavaara aktiebolag har under april tillhandahållit sin samt i Kiruna björkved till 23.90 och barrved till 21.00 kr. per famn samt antracitkol till 3.80 kr. per hl.

under april månad 1915. (Forts.)

35.	36.	37.	38.	39.	40.	41.	42.	43.	44.	45.	46.	47.	48.	49.	50.
Lundvika.	Gavle.	Söderhamn.	Sundsvall: staden.	Sundsvall: sägerets- distriktet.	Nyland.	Östersund.	Umeå.	Luleå.	Boden.	Malmberget och Gällivare.	Kiruna.	Samtliga orter.			
												April 1915.	Mars 1915.	Febr. 1915.	Jan. 1915.
M e d e l p r i s (ö r e).															
15	17	17	17	15	14	17	14	16	16	17	17	16	16	15	15
7	9	10	11	11	10	11	9	9	9	8	8	8	8	8	8
6	8	8	9	9	8	—	7	—	8	—	—	7	6	6	6
273	273	290	274	260	240	247	240	249	258	263	257	260	266	264	275
244	254	250	246	239	227	227	219	236	235	235	234	249	244	238	244
168	171	164	175	163	173	154	185	174	165	168	164	173	171	169	166
180	125	110	114	105	—	100	150	—	—	140	—	128	127	124	122
—	—	—	60	60	—	50	—	—	—	—	—	71	66	68	63
172	174	180	175	168	167	169	174	161	157	174	165	174	173	166	158
160	169	172	186	191	193	175	178	183	184	190	187	150	188	226	261
—	160	—	157	—	—	—	—	—	—	—	173	149	169	174	200
45	49	45	33	27	28	35	36	48	44	49	50	44	40	35	33
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
52	61	66	65	57	50	65	64	63	58	58	64	62	62	58	51
—	60	63	73	50	50	65	61	64	60	61	71	72	73	65	63
40	43	44	43	39	40	42	44	42	43	44	42	43	39	39	38
84	94	86	36	32	32	35	35	35	37	36	34	35	32	31	28
37	39	40	40	36	40	42	42	40	42	44	40	41	38	37	35
51	55	60	53	51	50	55	59	54	57	53	51	56	56	55	53
43	46	42	51	43	50	45	43	47	44	47	44	47	46	45	44
50	47	47	54	49	56	53	50	55	51	55	55	55	53	51	48
50	47	47	56	51	69	50	52	53	51	55	59	48	46	45	44
50	37	35	40	—	—	51	—	40	—	—	—	88	36	35	34
88	85	71	109	75	100	88	79	81	92	110	85	80	87	86	83
60	45	41	66	—	75	44	42	52	58	—	90	54	51	50	47
80	61	62	77	62	92	72	63	—	—	—	—	68	66	65	64
123	116	127	138	115	108	120	90	101	111	102	101	127	120	118	116
100	99	107	99	82	82	90	75	83	87	89	83	106	100	98	96
145	150	148	157	128	—	140	129	—	—	157	140	145	139	136	136
—	83	75	81	62	66	65	75	72	74	72	70	79	75	74	73
159	159	146	157	130	—	180	132	125	133	127	114	153	144	138	133
—	113	—	132	107	—	130	—	114	—	111	120	184	126	124	120
—	133	—	135	—	—	125	125	129	128	119	120	142	140	137	130
160	169	163	160	150	150	158	130	143	144	146	138	171	155	146	141
160	165	160	170	156	150	170	144	152	163	171	159	177	160	153	149
85	78	76	82	76	—	89	69	50	—	55	60	77	84	82	80
99	106	91	118	108	108	125	116	75	75	92	86	108	116	114	115
—	80	81	—	—	—	40	—	25	—	25	45	84	32	32	84
35	37	35	51	50	35	50	50	—	—	39	48	36	36	37	40
75	61	52	50	—	50	58	57	50	50	34	47	59	61	60	61
88	90	77	75	—	—	75	78	75	—	65	74	81	83	83	85
46	46	46	51	46	50	58	45	47	48	44	44	48	46	45	45
30	28	27	27	25	25	35	33	30	30	30	33	31	30	30	31
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
59	55	50	75	70	60	60	—	—	—	—	—	63	62	61	61
65	80	73	82	81	97	75	75	—	—	—	—	80	80	80	79
162	168	149	177	168	150	157	170	163	164	178	170	161	161	161	161
65	66	68	68	66	65	65	70	69	70	69	68	66	66	66	66
10	10	10	14	11	5	12	6	10	10	10	10	10	10	10	9
6	7	8	7	5	5	7	8	6	7	7	8	7	7	7	7
22	21	22	21	21	22	24	25	22	22	25	24	22	22	22	22
2330	2780	2210	2650	1830	2200	2770	2350	2210	1780	2210	2270	2740	2720	2720	2710
1890	2280	1830	2080	1550	—	2020	1930	1800	1530	1640	2020	2180	2170	2150	2170
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	251	263	266	260
450	475	400	425	—	450	410	463	425	450	—	500	460	447	443	430
—	850	300	335	—	—	310	—	—	—	—	—	323	317	291	269
200	160	—	185	—	—	200	250	—	—	—	—	184	173	172	167
225	165	210	200	—	225	210	250	250	—	—	350	221	213	208	199

sik 125 öre. — ¹⁾ Icke av samma kvalitet som bröd från övriga orter. — ²⁾ Å ort, där sill av märket
 — ³⁾ För avfallsved har betalats: i Nyland (för s. k. »klant») 4:00 kr. per kbm. (14:20 kr. per famn) och
 personal bränsle till följande priser: i Malmberget björkved till 22:10 och barrved till 15:10 kr. per famn

Kreaturs-

(per kg. le-

för Stockholm, Malmö och

Medelpris per år (1904—1914) och per månad

Kreatursslag.	¹⁾ 1904.	¹⁾ 1905.	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.	1911.	1912.	1913.
<i>Kor:</i>	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.
Extra prima ²⁾	—	—	53	54	54	46	47	50	57	61
Kl. 1. Yngre, fullt feta, köttiga .	40	40	46	48	46	40	41	42	49	55
» 2. Äldre, fullt feta, köttiga .	34	37	43	45	43	36	37	36	43	50
» 3. Mindre feta ³⁾	28	29	36	38	35	27	28	25	34	41
<i>Kvigor (och stutar):</i>										
Extra prima ²⁾	—	—	58	60	59	52	55	58	63	66
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	46	46	51	54	52	45	44	46	54	60
» 2. Mindre feta	37	37	44	48	44	36	36	36	44	50
<i>Tjurar:</i>										
Extra prima ⁴⁾	—	—	55	57	56	46	49	55	62	65
Kl. 1. Fullt köttiga (minst 700 kg.)	44	45	51	54	48	42	43	46	56	62
» 2. Fullt köttiga (500—700 kg.)	39	41	46	49	44	38	40	43	52	58
» 3. Mindre köttiga ⁵⁾	33	36	40	38	39	32	33	33	43	50
<i>Oxar:</i>										
Extra prima ⁶⁾	—	—	—	—	58	—	47	50	58	63
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	—	—	48	53	49	43	43	44	52	57
» 2. Mindre feta ⁶⁾	—	—	42	46	43	34	36	38	44	48
<i>Kalvar:</i>										
Sötmjölkskalvar (90—100 kg.) ⁷⁾ .	57	59	64	68	63	60	61	60	68	73
» (70—90 ») ⁷⁾	51	53	54	61	56	55	55	52	60	67
Skummjölkskalvar	36	40	44	46	41	39	40	41	48	57
<i>Fär:</i>										
Yngre, feta ⁸⁾	—	—	53	54	52	50	51	51	53	58
Äldre, » ⁸⁾	—	—	44	49	46	45	45	42	48	53
<i>Svin:</i>										
Slakterisvin (75—100 kg.)	49	62	78	66	56	69	77	64	73	82
Bona, större svin (100—170 kg.) .	47	59	76	65	55	68	78	62	71	81
Suggor	39	45	66	57	46	58	67	53	60	68

¹⁾ Samtliga uppgifter för år 1904 avse endast Malmö och för år 1905 Stockholm och Malmö. — holm och Malmö, för nov. och dec. samt för jan.—april 1915 endast Malmö. — ²⁾ Fr. o. m. år 1912 maj—sept. endast Malmö, för okt. 1914—april 1915 Stockholm och Malmö. — ³⁾ Uppgifterna avse för Göteborg. — ⁴⁾ Fr. o. m. år 1908 avse uppgifterna Malmö och Göteborg. — ⁵⁾ Uppgifterna för åren Göteborg. — ⁶⁾ Uppgifterna för åren 1906—1909 avse endast Göteborg, för april 1914 samt för mars och

priser

vande vikt)

Göteborg 1904—april 1915.

(april 1914—april 1915) för alla tre orterna.

1914.	April 1914.	Maj 1914.	Juni 1914.	Juli 1914.	Aug. 1914.	Sept. 1914.	Okt. 1914.	Nov. 1914.	Dec. 1914.	Jan. 1915.	Febr. 1915.	Mars 1915.	April 1915.
öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.
61	60	—	58	57	61	62	59	64	67	70	71	75	81
53	54	54	52	50	48	50	53	54	57	60	62	64	68
48	48	48	48	46	44	46	47	49	51	55	57	60	64
36	39	39	38	34	32	34	33	36	38	41	43	46	50
66	64	64	62	61	62	67	70	72	74	76	77	80	87
58	59	58	58	56	55	55	56	58	62	65	67	69	74
47	47	47	47	45	44	45	46	48	50	54	55	58	62
63	64	61	58	58	56	69	64	67	70	73	76	79	81
58	60	58	55	53	52	55	58	61	63	67	69	71	74
54	56	55	52	49	48	51	53	55	58	63	64	66	69
44	46	46	44	40	39	41	41	43	47	50	50	54	57
61	—	—	—	—	57	61	64	65	64	71	73	74	80
54	54	54	52	51	51	52	54	57	59	63	65	67	70
45	46	47	44	43	43	43	44	47	48	55	56	58	61
67	71	70	66	60	60	59	59	68	72	77	79	81	82
62	68	67	63	57	56	54	54	61	64	69	73	75	76
49	55	53	52	44	41	38	36	44	55	61	60	62	64
55	57	58	63	61	56	52	46	48	54	60	60	62	66
47	58	52	50	44	44	40	38	40	45	50	52	62	64
74	72	71	71	69	67	73	74	78	86	94	99	109	119
71	69	67	66	65	66	72	73	78	85	94	99	111	120
58	57	53	52	46	53	57	61	67	73	82	93	105	116

³⁾ Uppgifterna för 1913 avse Stockholm och Malmö, för april—sept. 1914 endast Malmö, för okt. Stock-
avse uppgifterna Stockholm och Malmö. — ⁴⁾ Uppgifterna avse för april 1914 Malmö och Göteborg, för
1911 och för aug. 1914—april 1915 endast Malmö. — ⁵⁾ Uppgifterna för juni 1914 avse Stockholm och
1906—1909 och för juni 1914 avse endast Göteborg samt för juli, aug. och sept. 1914 Stockholm och
april 1915 Stockholm och Göteborg.

Kreaturs-
(per kg. le-
för Stockholm, Malmö
Medelpris under

Kreatursslag.	Stockholm.						
	Febr. 1915.	Mars 1915.	1/4— 7/4.	8/4— 14/4.	15/4— 21/4.	22/4— 28/4.	April 1915.
<i>Kor:</i>							
Extra prima	—	—	—	—	—	—	—
Kl. 1. Yngre, fullt feta, köttiga	63	65	68	68	66	69	68
2. Äldre, fullt feta, köttiga	59	61	64	64	62	65	64
3. Mindre feta	43	46	49	49	47	50	49
4. Magra, simpla	¹⁾	¹⁾	¹⁾	¹⁾	¹⁾	¹⁾	¹⁾
<i>Kvigor (och stutar):</i>							
Extra prima	—	—	—	—	—	—	—
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	67	70	73	73	72	74	73
2. Mindre feta	55	60	63	63	62	64	63
3. Magra, simpla	²⁾	²⁾	²⁾	²⁾	²⁾	²⁾	²⁾
<i>Tjurar:</i>							
Extra prima	69	73	75	75	74	75	75
Kl. 1. Fullt köttiga (minst 700 kg.)	65	68	70	70	69	70	70
2. Fullt köttiga (500—700 kg.)	63	66	68	68	67	68	68
3. Mindre köttiga	50	53	55	55	54	55	55
4. Magra, simpla	²⁾	²⁾	²⁾	²⁾	²⁾	²⁾	²⁾
<i>Oxar:</i>							
Extra prima	—	—	—	—	—	—	—
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	67	70	73	73	72	73	73
2. Mindre feta	56	60	63	63	62	64	63
3. Magra, simpla	⁴⁾	⁴⁾	⁴⁾	⁴⁾	⁴⁾	⁴⁾	⁴⁾
<i>Kalvar:</i>							
Sötmjölkskalvar (90—100 kg.)	80	82	85	85	83	83	84
(70—90 ")							
Skummjölkskalvar	58	60	63	63	61	61	62
<i>Får:</i>							
Yngre, feta	68	69	73	73	73	73	73
Äldre, "	63	64	68	68	66	68	68
Lamm	—	—	150	150	150	150	150
<i>Svin:</i>							
Slakterisvin (85—100 kg.)	104	116	123	123	118	121	121
Rena, större svin (100—150 kg.)	101	116	123	123	118	121	121
Suggor	92	106	112	112	112	115	118

¹⁾ Medelpris per styck: i Stockholm under febr. 94 kr., mars 99 kr. samt april 109 kr. (medelpris per vecka (medelpris per vecka under april resp. 140, 130, 130, 130 och 130 kr.) — ²⁾ Medelpris per styck: i Stockholm kr.); i Malmö under febr. 105 kr., mars 107 kr. samt april 121 kr. (medelpris per vecka under april resp. 130, 144 kr. (medelpris per vecka under april resp. 145, 145, 140 och 145 kr.); i Malmö under febr. 112 kr. och mars under april resp. 200, 200, 195 och 200 kr.).

priser

vande vikt)

och Göteborg.

febr.—april 1915.

Malmö.								Göteborg.							
Febr. 1915.	Mars 1915.	30/3— 5/4.	6/4— 19/4.	19/4— 10/4.	20/4— 26/4.	27/4— 3/5.	April 1915.	Febr. 1915.	Mars 1915.	5/4— 10/4.	12/4— 17/4.	19/4— 24/4.	26/4— 1/5.	April 1915.	
71 65 58 42 1)	75 67 63 45 1)	76 70 67 47 1)	78 72 68 50 1)	83 75 70 52 1)	83 75 70 52 1)	83 75 70 52 —	81 73 69 51 1)	— 58 54 —	— 60 56 —	— 62 58 —	— 62 58 —	— 62 58 —	— 67 64 —	— 68 60 —	
77 72 57 2)	80 78 59 2)	85 78 63 2)	— 79 65 2)	87 80 65 2)	87 80 65 2)	88 81 66 —	87 80 65 2)	— 68 54 —	— 65 56 —	— 67 58 —	— 67 58 —	— 67 58 —	— 71 62 —	— 68 59 —	
83 76 65 50 3)	84 77 67 55 3)	85 80 70 58 —	86 80 72 59 —	86 80 72 59 —	86 80 72 59 —	88 82 74 59 —	86 80 72 59 —	— 67 68 —	— 69 65 —	— 71 67 —	— 71 67 —	— 71 67 —	— 72 69 —	— 71 68 —	
78 68 59 —	74 69 58 —	— 71 62 —	80 71 63 —	— 71 63 —	— 71 63 —	— 71 63 —	80 71 63 —	— 61 53 —	— 63 55 —	— 65 57 —	— 65 57 —	— 65 57 —	— 68 59 —	— 66 58 —	
88 75 63	86 78 66	88 80 68	88 80 68	85 77 65	78 71 63	83 75 68	84 77 66	75 70 59	76 71 60	80 75 64	80 75 64	80 75 64	80 75 64	80 75 64	
54 42 —	58 — 175	53 — 155	58 — 145	58 — 185	— — 110	— — 105	56 — 180	59 52 —	64 59 —	68 63 —	68 63 —	68 58 —	68 58 —	68 59 —	
99 99 97	110 111 109	118 118 116	120 121 121	122 122 124	122 123 122	125 126 125	121 122 122	98 98 89	102 107 101	113 115 113	112 115 112	115 119 115	115 120 115	114 117 114	

under april resp. 110, 110, 105 och 110 kr.); i *Malmö* under febr. 107 kr., mars 118 kr. samt april 132 kr. under febr. 115 kr., mars 124 kr. samt april 134 kr. (medelpris per vecka under april resp. 135, 135, 130 och 135 120, 120, 120 och 115 kr.). — *) Medelpris *per styck*: i *Stockholm* under febr. 125 kr., mars 134 kr. samt april 135 kr. — *) Medelpris *per styck* under febr. 175 kr., mars 185 kr. samt april 199 kr. (medelpris per vecka

Fiskpriser

(partipriser utan förbindelse).

Medelpriser i Stockholm april 1914—april 1915.

(Enligt veckonoteringar från Stockholms stads slakthus- och saluhallsstyrelsens noteringskommission.)

S l a g.	Kvan- titet.	Mars 1914.	April 1914.	Maj 1914.	Juni 1914.	Juli 1914.	Aug. 1914.	Sept. 1914.	Okt. 1914.	Nov. 1914.	Dec. 1914.	Jan. 1915.	Febr. 1915.	Mars 1915.	April 1915.
		Medelpris (öre).													
<i>Fisk och fisk- varor:¹⁾</i>															
Abborre, stor . . .	kg.	98	67	59	52	64	76	69	70	64	74	85	88	91	89
små . . .	”	73	45	37	35	—	52	49	46	44	51	64	61	74	56
Braxen	”	70	54	49	45	56	48	65	56	47	45	39	—	60	60
Gräsej	”	25	—	—	—	50	45	—	—	25	25	22	—	—	38
Gädda, levande . .	”	80	—	—	80	—	—	102	107	102	110	—	—	—	65
slaktad . . .	”	87	58	59	50	—	98	85	73	72	73	89	86	85	69
Gös	”	128	105	96	126	139	150	102	135	130	119	139	140	110	116
Hälleflundra, stor	”	94	90	109	94	91	100	98	105	83	106	119	101	96	115
små . . .	”	65	—	—	68	—	—	—	—	61	65	80	80	73	65
Id	”	60	51	44	38	55	45	51	52	46	50	50	60	60	53
Kolja, svensk . . .	”	60	50	48	43	53	49	59	58	60	—	75	68	66	60
norsk . . .	”	38	—	—	—	—	—	—	44	40	41	38	41	45	43
Kummel	”	—	—	—	56	65	—	70	68	62	—	—	—	—	—
Kungsflundra . . .	”	53	41	—	—	—	60	61	55	40	—	65	61	60	51
Lake, stor	”	84	50	49	53	—	—	—	52	50	70	69	—	—	68
insjö- små . .	”	83	33	32	—	—	41	44	43	52	—	76	84	85	25
Lax, färsk	”	400	306	300	212	183	202	195	213	217	200	188	250	—	223
Långa	”	61	45	—	—	—	—	64	58	50	—	—	65	65	58
Makrill	låda	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Piggvar	kg.	128	129	100	88	—	—	—	150	125	—	—	—	160	130
Röding	”	—	—	—	—	—	134	123	125	129	134	140	145	115	133
Rödspotta, stor . .	”	66	45	54	58	68	59	63	61	62	73	69	64	65	61
små . . .	”	44	25	50	—	—	—	—	—	—	65	65	—	55	55
Rödtunga	”	103	69	57	68	78	73	93	135	66	70	60	—	89	81
Sik, stor	”	—	85	88	—	100	103	104	88	89	90	—	—	—	100
små . . .	”	102	78	75	—	63	105	100	90	69	78	86	85	78	87
Siklöja	”	—	—	—	—	75	—	56	60	40	—	—	—	—	—
Sill, färsk	låda	1325	975	—	—	1550	2400	2150	2250	2175	1930	2238	2150	1350	1500
”	kg.	20	20	—	—	30	—	—	—	—	—	—	—	—	—
” rökt	låda	—	105	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Simpa	tjog	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Slätvar	kg.	107	92	78	—	—	—	—	—	—	—	—	—	115	103
Stenbit	”	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Strömming	låda	1080	744	—	950	900	—	—	—	1200	1100	1188	850	925	1125
”	kg.	42	23	36	33	40	42	27	28	29	27	28	21	18	22
Torsk, fm. huvud . .	”	41	55	—	25	—	25	40	35	38	39	40	40	40	35
svensk (huvudlös)	”	53	46	46	42	45	45	65	61	77	73	60	63	59	59
Torsk, norsk . . .	”	32	—	—	—	—	—	—	—	35	30	44	35	38	40
Uer, färsk	”	—	—	—	—	—	—	—	—	35	30	30	35	35	35
Vitling, stor . . .	”	40	33	39	34	30	30	28	26	28	33	39	36	40	31
små . . .	”	28	24	27	25	20	25	18	—	25	—	32	26	30	25
Ål, levande, stor . .	”	—	231	208	215	200	140	121	148	155	125	—	140	—	228
små . . .	”	—	168	155	150	150	105	101	115	122	—	—	—	—	—
<i>Skaldjur:</i>															
Hummer	tjog	3000	—	—	—	—	—	—	1650	1690	1500	—	—	—	—
Krabbor	”	—	—	—	—	600	450	500	488	383	—	—	—	—	—
Kräfter, stora . . .	”	—	—	—	—	—	92	114	93	—	—	—	—	—	—
små . . .	”	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Räkor, stora	kg.	75	63	60	—	—	77	88	96	97	110	105	80	85	96
kokta små	”	43	43	—	—	—	60	—	—	—	—	100	—	—	—

Marknadens läge i fråga om fisk och fiskvaror { $\frac{1}{4}$ — $\frac{7}{4}$: tillgång knapp, efterfrågan livlig, tendens stigande.
 $\frac{8}{4}$ — $\frac{14}{4}$: ” god, ” medelmåttig, ” svävande.
 $\frac{15}{4}$ — $\frac{21}{4}$: ” riklig, ” livlig, ” ”
 $\frac{22}{4}$ — $\frac{28}{4}$: ” ” ” medelmåttig, ” ”

¹⁾ Prisuppgifterna avse slaktad fisk av ordinär storlek, där ej annat uppgives.

Meddelanden från K. Pensionsstyrelsen.

(Under ovanstående rubrik införas, efter träffat avtal med K. Pensionsstyrelsen, sådana meddelanden från Pensionsstyrelsen, som kunna vara av mera allmänt intresse.)

Utdrag av meddelande till Pensionsstyrelsens ombud, n:r 1.

1. *Meddelanden från K. Pensionsstyrelsen.* Från K. Pensionsstyrelsen komma fortfarande såsom hittills att utsändas meddelanden till pensionsnämnder, vilka meddelanden tillställas ordförandena i pensionsnämnderna och Pensionsstyrelsens ombud. Därest meddelande till nämnderna utgår, utan att samtidigt något meddelande till ombuden förekommer, sändes förstnämnda meddelande till ombuden utan medföljande skrivelse.

Därjämte komma att utsändas meddelanden till Styrelsens ombud, av vilka meddelanden detta är det första. Samtliga meddelanden numreras i löpande nummerföljd och varje ärende förses med nummer, så att hänvisning lätt kan ske. — — — — —

5. *Pensionsnämndssammanträden.* Ombud åligger att, när pensionsnämndssammanträden utsatts inom ombudets område, underrätta Pensionsstyrelsen om tid och plats härför.

Enligt § 4 i den för pensionsnämnderna gällande instruktion böra pensionsnämndssammanträden så vitt möjligt utsättas till sådana tider, att Styrelsens vederbörande ombud må kunna närvara vid alla pensionsnämndssammanträden inom ombudets distrikt (se även meddelande till pensionsnämnder n:r 16 punkt 1).

Därest i något fall pensionsnämnd eller dess ordförande icke skulle efterkomma nämnda bestämmelse, åligger det ombud, jämlikt § 4 i instruktionen för ombuden, att härom ofördröjligen göra anmälan till Pensionsstyrelsen.

6. *Uppskattning enligt 7 § i lagen av inkomst av naturaförmåner.* Pensionsstyrelsen har i meddelanden till pensionsnämnder n:r 3 punkt 1 och n:r 7 punkt 2 framhållit betydelsen av att ifrågavarande uppskattning sker på sådant sätt, att en utjämning mellan dyra och billiga orter vinnes. Av berörda meddelanden framgår, att det för verkställande av ifrågavarande uppskattning ofta är nödvändigt att fastställa värdet på orten av de naturaförmåner, som räcka till full om än torftig försörjning för vederbörande pensionssökande eller i händelse denne är gift för bägge makarna (se härom närmare meddelande 7 punkt 2). I detta hänseende må framhållas, att, därest makarna hava oförsörjda barn eller andra personer i sitt hushåll, värdet av dessas försörjning naturligtvis icke får tagas i betraktande vid bestämmandet av värdet av full försörjning för makarna. Vidare påpekas, att det ofta kan vara lämpligt, att pensionsnämnd fastslår vissa typer av dylika värden, t. ex. ett värde för ett par äldre makar, ett för en äldre ogift man, ett annat för en äldre ogift kvinna o. s. v. Dessa värden torde sedan ofta kunna tillämpas i förekommande fall, och tidsbesparing vid behandlingen av pensionsärendena kan därigenom vinnas. Tillsees bör dock, att i de speciella fallen bestämmandet av ifrågavarande värde icke sker på ett schablonmässigt sätt, utan bör därvid tagas under öfvervägande, huruvida särskilda förhållanden kunna anses påkalla avvikelser från de fastslagna värdena.

Ombuden böra i görligaste måtto verka för att enhetliga och rättvisa grunder komma till tillämpning vid uppskattningen av inkomst av naturaförmåner och gäller detta särskilt ifråga om uppskattningen inom de olika pensionsdistrikten av värdet å orten av full försörjning. Angående sistnämnda frågas behandling i de olika pensionsnämnderna bör meddelande lämnas i ombudens kvartalsredogörelser.

8. *Ändringar och rättelser i pensionsansökningar och dithörande handlingar.* I ett flertal fall har förekommit, att pensionsnämndsordförande verkställt raderingar, rättelser eller tillägg i ansökningshandlingar och pensionsnämndsutlåtanden, vilka från Styrelsen återsänts för ny behandling av ärendena eller för upplysningars inhämtande. Då ifrågavarande handlingar, efter det de inkommit till vederbörande myndighet, äro att betrakta som offentliga, måste berörda åtgöranden anses såsom icke tillåtliga. Ombuden böra fästa pensionsnämndsordförandenas uppmärksamhet härå, så att ett upprepande av det anmärkta förfarandet ej vidare må förekomma.

9. *Återförvisade ärendens behandling.* Det har inträffat, att, då Pensionsstyrelsen funnit en pensionsnämnds beslut strida mot pensionsförsäkringslagen samt därför jämlikt 30 § i lagen undanröjt nämndens beslut och återförvisat ärendet till förnyad prövning, nämndens ordförande, sedan han återfått handlingarna, helt enkelt förstört dem. Man har därvid sannolikt gått ut därifrån, att, då hinder mötte för beviljande av pension, det ej tjänade något till att vidare behandla ärendet. Detta förfarande är naturligtvis felaktigt. Nämnden skall i vanlig ordning behandla ett återförvisat ärende och i sinom tid till Pensionsstyrelsen insända handlingarna jämte sitt nya beslut i ärendet. Ombuden torde, där anledning härtill kan anses föreligga, framhålla detta för pensionsnämndsordförandena.

10. *Anslag av beslut i pensionsärenden.* Då det ofta förekommit, att pensionsnämndsordförande missuppfattat Styrelsens meddelande n:r 11, vad angår den i 26 § pensionsförsäkringslagen vidtagna ändring ifråga om sättet för anslag av pensionsnämnds beslut, anmodas ombuden att vid näst infallande sammanträden i respektive pensionsdistrikt erinra vederbörande pensionsnämndsordförande om lagens föreskrift, att *förteckning över de ansökningar, rörande vilka beslut fattats, skall ofördröjligen efter protokollsjusteringen å förut kungjort ställe anslås*, varjämte skriftlig underrättelse om beslutet samtidigt skall meddelas sökanden.

I samband härmed påpekas, att tiden för besvärns anförande räknas från den dag ovannämnda förteckning anslagits.

Meddelande till pensionsnämnder, n:r 19.

1. *Ökning, minskning eller indragning av pensionstillägg eller understöd.* Av flera skäl har ansetts lämpligt att låta anstå med utarbetandet av formulär rörande ökning eller minskning av pension. För ifrågavarande ändamål böra därför tills vidare användas de formulär, som fastställts att gälla från och med år 1915 för ansöknings om pension och för pensionsnämnds utlåtande.

Gör någon anspråk på ökning av pensionstillägg (understöd), bör särskild ansökan därom ingivas till pensionsnämnden. Dock är sådan icke behöfvig för det fall att av två makar den ene åtnjuter pensionstillägg och den andre maken sedermera söker dylikt samt pensionsnämnden därvid fastställer för makarna en sammanlagd årsinkomst som är lägre än den, som lagts till grund för beräkningen av den andre makens pensionstillägg. Pensionsstyrelsen kommer i sådant fall att vid behandlingen av den senare ansökningen besluta ökning av det tidigare beviljade pensionstillägget, naturligen under förutsättning att jämkning må äga rum.

Exempel. En man åtnjuter understöd från och med januari månad 1914 efter en årsinkomst för honom och hans hustru av tillhopa 400 kronor. Hustrun söker sedermera pension och tillerkännes avgiftspension och pensionstillägg från och med den 1 februari 1915 efter en årsinkomst för bägge makarna av 150 kronor. Samtidigt med att Pensionsstyrelsen fattar beslut härom, vidtager Styrelsen sådan jämkning av mannens understöd, att detsamma utgår efter samma årsinkomst som hustruns pensionstillägg.

Då ökning av pensionstillägg sökes, bör å ansökningsblankettens första sida tydligt angivas, att ansökningen avser ökning. Vidare iakttages följande.

Fullständiga svar skola lämnas å frågorna 1—5. (Här liksom i det följande avses 1915 års formulär för icke gift person.) Vidare skall angivas, vilken eller vilka av sökandens under

frågan 16, kol. 3, i föregående ansökningen om pension upptagna inkomstskällor förete minskning, samt av vilken anledning minskning skett. Lämpligen verkställs anteckning härom nederst å formulärets sista sida.

Under frågan 19 bör, förutom pensionsbrevs nummer, angivas, huruvida ökning av pensionsstillägg förut sökts samt, om detta är fallet, när och hos vilken pensionsnämnd detta skett.

Övriga frågor i formuläret besvaras, om sådant påkallas i anledning därav, att ändring inträtt i de förhållanden, om vilka uppgift lämnats i föregående ansökning, eller av annan orsak. Om sökanden t. ex. i ansökningen om pension uppgivit sig äga en viss fastighet, men sedermera avhånt sig någon del av densamma, bör uppgift härom lämnas under frågan 8 i ansökningen om ökning av pensionstillägget.

Ansökningen undertecknas i vanlig ordning.

Har pensionstagares årsinkomst ökats och bör i följd därav minskning av pensionstillägg äga rum, lär i regel ansökning icke förekomma, utan har pensionsnämnden att av eget initiativ upptaga dylik fråga.

För pensionsnämnds beslut rörande ökning eller minskning av pensionstillägg bör, såsom ovan nämnts, i tillämpliga delar användas det vanliga formuläret för pensionsnämndens utlåtande.

Å formulärets första sida bör anteckning göras, att ärendet avser ökning resp. minskning av pensionstillägg.

Beträffande frågorna 1 a) och 1 b) är det av synnerlig vikt, att noggranna svar avgivas (se 10 §, 2 st. pensionsförsäkringslagen).

Frågan 5 bör givetvis till alla delar noggrant besvaras.

Frågan 7 besvaras, för den händelse minskningen bör äga rum, allenast av anledning, som omformuleras i 9 §.

Under frågan 9 bör svar lämnas, huruvida ökning av pensionstillägg eller understöd förut sökts, hos vilken pensionsnämnd detta skett, o. s. v.

Under rubriken »anmärkningar» bör pensionsnämndens beslut i ärendet angivas, sålunda huruvida sökanden äger rätt till ökning av pensionstillägg eller att minskning därav skall äga rum.

I fråga om indragning av pensionstillägg torde det vara tillräckligt, att pensionsnämndsordförande till Styrelsen insänder ett protokollsutdrag över nämndens beslut, och skall av utdraget framgå orsaken till indragningen. Anmärkas bör att, därest pensionstagare under 67 år icke längre kan anses som invalid i pensionsförsäkringslagens mening, även avgiftspension må indragas. Ändring i inkomsten är däremot utan betydelse för avgiftspensionen.

Innan beslut om minskning eller indragning av pension fattas, skall jämlikt 30 § sista stycket pensionsförsäkringslagen pensionstagare lämnas tillfälle att yttra sig.

Jämlikt 8 § andra stycket pensionsförsäkringslagen må jämkning i pensionsbelopp ej äga rum mer än en gång under varje år. Uttrycket »en gång under varje år» torde få anses liktydigt med en gång varje kalenderår. Iakttagas bör jämväl, att jämkning av pensionsbelopp ej bör äga rum, såvida icke minskningen eller ökningen av årsinkomsten kan beräknas komma att fortifara samt pensionsbeloppet skulle komma att väsentligen ökas eller minskas genom jämkningen.

Då pensionsnämnd beslutat ökning, minskning eller indragning av pension, skola bestämmelserna i 26 § sista stycket om anslag m. m. iakttagas; och skola efter besvärstidens utgång ärendet tillhörande handlingar så snart ske kan insändas till Styrelsen. Se i övrigt härom Styrelsens meddelanden nr 7, punkt 4.

Huvudregler.

2. *Avdrag från bruttoinkomst vid beräkning av inkomst enligt 7 § pensionsförsäkringslagen.* A. Vid beräkning av pensionsökandes inkomst av fastighet eller byggnad å ofri grund eller av rörelse, yrke eller dylikt bör avdrag medgivas för sådana utgifter, som äro direkt nödiga för åstadkommande av den beräknade bruttoinkomsten. Hit räknas:

a) arrende- eller tomtavgift, som sökanden har att erlägga och som utgår i penningar eller naturaprodukter (beträffande fall, då avgiften utgår i dagsverken, se nedan);

b) nödiga utgifter för inköp av utsäde, foder, gödningsämnen och dylikt;

c) lön och underhåll dels åt arbetare, som måste lejas för fastighets skötsel eller för rörelsen

eller yrkes bedrivande, dels ock åt hemmavarande barn, som fyllt 15 år och vilkas huvudsakliga arbetskraft tages i anspråk för berörda ändamål; samt

d) kostnad för brandförsäkring av byggnader.

B. Vid beräkning av inkomst enligt 7 § bör i allmänhet avdrag medgivas för ränta å skuld, så snart ränta verkligen utgår eller enligt avtal eller lag bör utgå (jämför meddelanden till pensionsnämnder nr 5, punkt 8).

Anmärkningar.

Anm. 1. Därest ersättning för brukandet av en fastighet utgår i form av dagsverken, lärar rätt till avdrag för värdet härav icke böra medgivas. I annat fall bleve följden, att en brukare, som erlade arrendet i form av dagsverken, komme att obehörigen gynnas framför den brukare, som erlade sitt arrende i penningar. I sistnämnda fall måste man ju i allmänhet tänka sig, att ett mot arrendeavgiften svarande värde av pensionsnämnden upptages såsom inkomst för brukaren, vare sig de för avgiften erforderliga penningarna erhållas genom försäljning av produkter, genom arbete hos andra eller på annat sätt. Erlägges åter arrendet i form av dagsverken, återfinnes bland de av nämnden för sökanden upptagna inkomsterna icke något belopp, motsvarande värdet av dagsverkerna, och vid sådant förhållande bör något avdrag för sagda värde icke heller ifrågakomma.

Måste sökanden leja för dagsverkerna, får kostnaden härför givetvis avdragas.

Anm. 2. Avdrag får icke ske för lön och underhåll åt tjänare eller hemmavarande barn, vilkas huvudsakliga arbetskraft tages i anspråk för arbete i hushållet eller t. ex. för vård av en sjuk familjemedlem, lika litet som avdrag får göras för andra sökandens och hans familjs levnads-kostnader, t. ex. för mat, kläder, bränsle, läkarvård, medicin. Ej heller får avdrag medgivas för utskylder.

Anm. 3. Något avdrag för kostnad för underhåll av byggnader får icke göras.

Anm. 4. För kapitalavbetalning (amortering) å skuld samt för ränta å eget i fastigheten eller inventarier nedlagt kapital får avdrag icke ske.

Anm. 5. Därest sökanden tillkommande understöd från sjukkaassa eller dylikt upptages såsom inkomst enligt 7 §, bör givetvis från sagda inkomst avdragas den årsavgift, som sökanden måste erlägga för att få åtnjuta understödet. (Se angående sjukkasseunderstöd instruktioner och anvisningar sid. 41, längst ned.)

3. *Beräkning av pensionssökandes inkomst under 1914.* Pensionssökandes inkomst under år 1914, varom uppgift skall lämnas såsom svar å frågan 4 a) i pensionsnämndsutlåtandet, bör givetvis beräknas efter enahanda grunder, som i allmänhet gälla för inkomstberäkning. Sålunda måste t. ex. inkomst av bostad upptagas till ett värde av minst 50 kronor och inkomst av naturaförmåner uppskattas i förhållande till de i lagens 7 § angivna värden av full försörjning.

Observeras bör sambandet mellan frågorna 2 b och 4 a i pensionsnämndsutlåtandet å ena sidan och frågan 8 å andra sidan. Det är givetvis oriktigt — såsom ej sällan inträffar — att nämnden t. ex. anser sökanden hava varit invalid sedan flera år tillbaka och att hans inkomster under 1914 uppgått t. ex. till 150 kr., men i alla fall under frågan 8 förklarar, att pension bör utgå först fr. o. m. år 1915.

4. *Pension å inbetalda avgifter.* Därest pensionsnämnd tillerkänner pension åt sökande, som nämnden veterligen erlagt obligatorisk pensionsavgift, bör nämnden förklara honom berättigad till avgiftspension och pensionstillägg, men icke till understöd (se frågan 6 i formuläret till pensionsnämndsutlåtande).

5. *Formulär till läkarutlåtande.* Pensionsstyrelsen har utarbetat ett formulär till läkarutlåtande, vilket lämpligen torde kunna användas, då i vanliga pensionsärenden läkarutlåtande erfordras för att styrka pensionssökandes invaliditet. Ett exemplar av formuläret bifogas, och kommer Styrelsen jämväl att delgiva landets läkare formuläret. Styrelsen tillhandahåller icke ytterligare exemplar av detsamma.

Såsom förut framhållits, ersättes läkarutlåtande av Pensionsstyrelsen endast under förutsättning att Styrelsen själv direkt anmodat läkaren att verkställa undersökningen.

6. *Sjukvårdsåtgärder.* Därest ansökan om sjukvård göres utan samband med ansökan om pension, bör pensionsnämndens ordförande tillse, att formuläret för pensionsansökan i allt fall ifylles beträffande vederbörande sökande och jämte utlåtandet rörande sjukvårdsansökningen insändes till Pensionsstyrelsen. Styrelsen erhåller därigenom en del upplysningar, som äro erforderliga för bedömandet av sjukvårdsansökningen, och särskilda förfrågningar från Styrelsens sida undvikas.

Givetvis bör framställning om sjukvårdande åtgärder ifrågakomma endast beträffande personer, som i sitt leverne äro oförmögna och nyktra och som efter bästa förmåga söka bidra till sitt uppehälle.

7. *Upplysningar i pensionsärenden.* Av förekommen anledning erinras därom, att när Styrelsen från pensionsnämndsordförande inforrar upplysning i pensionsärende — sålunda utan att ärendet återförvisats till pensionsnämnden för fattande av nytt beslut — önskvärt är att ordföranden snarast möjligt införskaffar och till Styrelsen meddelar de begärda upplysningarna. Ärendet behöver i dylika fall icke föredragas i nämnden.

8. *Invaliditetsbegreppet.* Ett av byråchefen H. Elliot hållet föredrag angående invaliditetsbegreppet enligt pensionsförsäkringslagen och invaliditetsfrågans behandling i pensionsnämnderna bifogas.

9. *Uppsats.* Ett flygblad rörande inbetalningen av 1914 års grundavgifter bifogas i ett antal exemplar, som torde genom pensionsnämndsordförandens försorg spridas. Ytterligare exemplar av flygbladet kunna erhållas efter rekvisition hos Styrelsen.

Möjligen kan det befinnas lämpligt, att flygbladets innehåll tryckes å baksidan av debetsedlar el. dyl.

10. *Påföring av pensionsavgifter.* Några uppgifter till ledning vid påföring av pensionsavgifter bifogas, och torde ett exemplar härav lämpligen överlämnas till vederbörande taxeringsnämndsordförande.

Vissa statliga och kommunala åtgärder under kristiden.

(Forts.)

1. Statens arbetslöshetskommission.

Arbetslösheten bland stenarbetarna.

Till behandling inom statens arbetslöshetskommission hade civilministern, såsom förut omnämnts, överlämnat en av socialdemokratiska riksdagsgruppens förtroenderåd gjord framställning om vidtagande snarast möjligt av lämpliga åtgärder för bispringande av stenindustriens arbetare, vilka, enligt vad däri framhållits, genom krisens verkningar kommit i ett synnerligen bekymmersamt läge. Med anledning därav hade kommissionen i avgivet utlåtande bland annat hemställt, att regeringen ville

dels medverka till anordnande i större utsträckning av arbetsföretag för sysselsättande av arbetslösa stenarbetare o. a.,

dels vidtaga erforderliga åtgärder för socialstyrelsens utrustande med arbetskrafter för en praktisk central ledning av arbetsförmedlingen med särskild hänsyn till arbetslösas placering vid större offentliga arbetsföretag,

dels anmoda länshjälpkommittéerna i de län, där större arbetslöshet inom vissa kommuner uppkommit, att söka med medel, som stå till förfogande, bispringa dem av dessa kommuner, som äro i särskilt behov av stöd, så att de må kunna i erforderlig utsträckning anordna understödsverksamhet enligt kungörelsen den 28 september 1914.

På grund av vad arbetslöshetskommissionen sålunda föreslagit, har civilministern anmodat dels järnvägsstyrelsen att snarast möjligt inkomma med upplysning, när och i vilken omfattning de planerade arbetena med anläggandet av automobilvägar i Göteborgs och Bohus län kunna igångsättas, dels väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att inkomma med förslag till sådan disposition av det utav riksdagen på extra stat för år 1916 anvisade vägbyggnadsanslaget, att mera omfattande vägarbeten kunna under innevarande sommar anordnas i Göteborgs och Bohus län, Blekinge län samt Hallands, Kristianstads och Kalmar län. De verkställda utredningarna ge nämligen vid handen, att arbetslösheten bland stenarbetare gör sig särskilt gällande i ovannämnda län.

För att giva socialstyrelsen såsom central myndighet ökad möjlighet att ordna samarbetet mellan de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna och i övrigt vidtaga praktiska åtgärder för beredandet av arbetsanställning åt arbetslösa arbetare, särskilt stenarbetare, har Kungl. Maj:t bemyndigat socialstyrelsen att från och med den 1 juli 1915 tillsvidare anställa dels en extra byråassistent för handläggning av arbetsförmedlings- och arbetsmarknadsfrågor, dels ock en med praktiska arbetsförhållanden förtrogen tjänsteman, som kan efter omständigheterna biträda på arbetsplatserna.

Slutligen har civilministern anmodat länshjälpkommittéerna i de förutnämnda länen att taga under överbäggande, huruvida icke förhållandena inom vissa av länets kommuner äro sådana, att — särskilt med hänsyn till angelägenheten att bringa hjälp åt arbetslösa stenarbetare — landstingsmedel böra och kunna anlitas för att möjliggöra tilldelande av understöd åt dessa arbetare i de kommuner, där extra arbetstillfällen för arbetslösa icke anordnats. Då nämligen ifrågavarande kommuner i allmänhet torde hava mindre ekonomisk bärkraft och deras ställning ogynnsamt påverkas av arbetslösheten bland innebyggarna, lära svårigheter möta att tillhandahålla kommunala medel i nödig utsträckning för tilldelande av understöd åt arbetslösa enligt nämnda kungörelsen den 28 september 1914 angående understöd åt medellösa arbetslösa samt bidrag av statsmedel därtill. I sagda kungörelse har emellertid förutsatts, att även landstingsmedel skulle kunna användas för ändamålet. Sådana medel lära ock av senaste landsting hava ställts till förfogande för arbetslöshetens bekämpande på sådana villkor, att hinder icke synes möta för deras användande för tilldelande av understöd enligt nämnda kungörelse.

Understödsverksamheten för arbetslösa.

Enligt hittills inkomna rapporter, hade utbetalning av arbetslöshetsunderstöd intill den 1 maj 1915 förekommit i 123 kommuner, därav 55 städer och köpingar och 68 landskommuner, med ett sammanlagt belopp av 875 460 kr., varav 421 131 kr. utgått i kontant understöd och 454 329 kr. i naturunderstöd.¹ Under maj månad har dylikt understöd utbetalats å följande orter och med nedan angivna belopp:

a) enligt *k. kungörelsen den 28 september 1914* (till arbetslösa i allmänhet):

Understödsbelopp.				Understödsbelopp.			
Kommun.	Kontant.	In natura.	Tillsam-	Kommun.	Kontant.	In natura.	Tillsam-
	Kr.	Kr.	mans.		Kr.	Kr.	mans.
			Kr.				Kr.
Södertälje	112 55	—	112 55	Örebro	—	92 20	92 20
Lilla Mellösa . . .	198 80	—	198 80	Köping	23 25	—	23 25
Linköping	4 80	97 00	101 80	Söderhamn	219 10	122 50	341 60
Norrköping	42 90	1 204 45	1 247 35	Hudiksvall	9 00	—	9 00
Jönköping	107 80	—	107 80	Söderala	120 00	—	120 00
Vena	133 90	—	133 90	Gnarp	18 60	—	18 60
Döderhult	225 98	—	225 98	Idenor	32 90	—	32 90
Hallingeberg . . .	127 20	—	127 20	Hälsingtuna	10 80	—	10 80
Karlskrona	—	0 90	0 90	Härnösand	7 85	—	7 85
Ronneby	28 00	—	28 00	Härjedalen	10 00	—	10 00
Jämsbö	—	5 00	5 00	Umeå	22 20	—	22 20
Kyrkhult	47 50	—	47 50	Umeå landsförs. . .	—	191 75	191 75
Halmstad	29 80	—	29 80	Byske	570 15	—	570 15
Uddevalla	83 70	—	83 70	Piteå landsförs. . .	115 00	140 00	255 00
Örgryte	49 00	—	49 00	Gällivare	27 00	508 60	535 60
Lommelanda	19 60	26 40	46 00	Överkalix	1 015 08	—	1 015 08
Skee II	187 80	—	187 80	Jukkasjärvi (Kiruna)	807 40	39 40	846 80
Borås	292 70	—	292 70				
				Summa	4 199 26	2 428 20	6 627 46

¹ Efter det redogörelse lämnades i föregående häfte av tidskriften, hava ytterligare rapporter ingått från några orter, vadan de nu meddelade uppgifterna äro något högre.

b) enligt *k. kungörelsen den 10 april 1915* (till tobaksarbetare):

Kommun.	Understödsbelopp.		
	Kontant. .	In natura.	Tillsammans.
	Kr.	Kr.	Kr.
Stockholm	31 804·28	215·39	32 019·62
Malmö	9 146·00	—	9 146·00
Lund	181·25	—	181·25
Landskrona	2 818·50	14·50	2 833·00
Hälsingborg	3 127·50	4·80	3 132·30
Göteborg	5 888·80	—	5 888·80
Gävle	161·20	—	161·20
Härnösand	686·00	17·50	703·50
<i>Summa</i>	58 807·98	252·19	54 060·17

Av ovanstående tablåer framgår, att under maj månad arbetslöshetsunderstöd utbetalats med sammanlagt 60 687·63 kr., varav 58 007·24 kr. utgått i kontant understöd och 2 680·39 kr. i naturaunderstöd. Intill utgången av maj månad hade sålunda, enligt till socialstyrelsen ingångna rapporter, understöd till arbetslösa utbetalats med sammanlagt 936 148 kr. De anförda siffrorna måste dock fortfarande betraktas såsom preliminära.

Den lokala understödsverksamhetens organisation och verksamhet.

XI. Lund.

Den 25 september 1914 tillsatte stadsfullmäktige i Lund en kommunal arbetslöshets- och hjälpkommitté, i vilken insattes 8 personer med av Kungl Maj:ts befallningshavande i länet förordnad ordförande. Med denna kommitté adjungerades dels förestånderskan för stadens upplysningsbyrå i fattigvårds- och välgörenhetsärenden och dels föreståndaren för arbetsförmedlingen, vilka båda sistnämnda tillsammans med två inom kommittén utsedda ledamöter, enligt beslut, skulle utgöra ett verkställande utskott att omhändervärd och utföra understödsarbetet.

Sedan arbetslösheten i slutet av oktober månad alltmera tilltagit, beslöt kommittén att börja understöds- och hjälpverksamheten, samt tillkännagav genom annonser i stadens tidningar, att hjälp- och arbetssökande kunde vända sig till stadens arbetsförmedling, där ansökan om understöd kunde göras, om ej lämpligt arbete förefunnnes.

De första ansökningarna om understöd inkommo den 3 november 1914.

Stadsfullmäktige hava dels den 7 oktober 1914 anvisat 637 kronor 58 öre — överskott på anslagna medel till mobiliserades familjer — och dels till understödsverksamheten anslagit 2 000 kronor den 14 oktober 1914, 3 000 kronor den 29 januari innevarande år samt ytterligare 3 000 kronor den 10 mars eller tillsammans 8 637 kronor 58 öre, som under hjälpverksamhetens gång stått till kommitténs förfogande.

Vid kommitténs sammanträde den 11 november fastställdes understödet att utgå med högst dubbelt av det i Kungl. Maj:ts nådiga kungörelse av den 28 september 1914 fastställda, varjämte överlämnades åt arbetsutskottet att efter undersökning pröva varje särskild ansökan och att, där så ansågs nödigt, lämna understödet in natura.

Under verksamhetens gång har arbetsutskottet haft sammanträde varje vecka, då beslut fattats över de under veckan inkomna ansökningarna. Alla understödssökandes

hem hava besökts innan beslut fattats. Om sökandena ej kunnat tilldelas kontant understöd, hava de tilldelats anvisningar å bröd, färskt fläsk, växtmargarin, oskummad mjölk, potatis och stenkol. Understödet har utdelats en gång i veckan och i regel på fredagarna.

Till och med den 31 sistlidne maj hava ansökningar om understöd gjorts av 291 personer; av dessa hava 179 beviljats, 90 hava avslagits och 22 personer hava antingen icke fullföljt gjord ansökan eller omedelbart efter dess ingivande erhållit arbete. Av understödstagarna voro 46 murare, 23 byggnadssnickare, 34 målare, 18 mureriarbetsmän och 23 grovarbetare; övriga, till ett antal av 35, tillhörde olika yrken.

Genom av stadens tekniska verk vid dess stenbrott och skogsplanteringar igångsatta arbeten hava 53 grovarbetare anvisats arbete; dessa voro dels understödstagare och dels å arbetsförmedlingen inskrivna arbetssökande, vilka, om arbete ej erhöles, komme att söka understöd. Stenskärvningsarbete, för därtill lämpliga grovarbetare, har även kunnat erhållas i stadens stengård.

Vid kommitténs sammanträde den 6 sistlidne mars beslöts att avveckla understödsverksamheten med månadens utgång, om arbetsmarknadens läge detta medgäve, vilket även blev fallet, med undantag för tobaksarbetarna, för vilka understödsverksamheten tillsvidare fortfar.

Under tiden från den 3 november 1914 till och med den 1 april 1915 har i understöd utbetalats 11 789 kronor 20 öre. Statsbidrag har för samma tid sökts och erhållits med hälften av nämnda belopp, eller 5 894 kronor 59 öre.

En närmare detaljerad redogörelse över de veckovis utbetalta understöden, från den 3 november 1914 till och med den 31 maj 1915, lämnas i efterföljande tablå.

Tid.	Antal understöds- tagare.	Kontant understödd. Kr.	Understöd in natura. Kr.	Till- samman. Kr.
3/11—13/11 1914	21	92 35	—	92 35
14/11—20/11 „	43	135 80	62 00	197 80
21/11—27/11 „	61	198 00	20 70	218 70
28/11—4/12 „	89	297 55	50 50	348 05
5/12—11/12 „	98	307 05	64 00	371 05
12/12—18/12 „	109	319 50	85 90	405 40
19/12—24/12 „	115	281 55	95 90	377 45
25/12—31/12 „	125	262 40	69 40	331 80
3/1—9/1 1915	157	523 10	126 85	649 95
9/1—15/1 „	108	380 05	90 50	470 55
16/1—22/1 „	141	564 50	102 85	667 35
23/1—29/1 „	156	529 70	118 50	648 20
30/1—5/2 „	186	619 60	127 45	747 05
6/2—12/2 „	222	754 00	146 65	900 65
13/2—19/2 „	220	794 05	131 55	925 60
20/2—26/2 „	244	826 90	141 40	968 30
27/2—5/3 „	205	705 95	126 85	832 80
6/3—12/3 „	234	801 80	126 55	927 85
13/3—19/3 „	223	718 70	95 80	814 50
20/3—26/3 „	164	579 85	66 00	645 85
27/3—1/4 „	75	204 75	43 20	247 95
2/4—9/4 „	5	59 15	—	59 15
10/4—16/4 „	6	41 45	—	41 45
17/4—23/4 „	8	47 00	—	47 00
24/4—30/4 „	8	40 50	—	40 50
1/5—7/5 „	8	43 75	—	43 75
8/5—14/5 „	7	35 00	—	35 00
15/5—21/5 „	8	40 00	—	40 00
22/5—31/5 „	8	62 50	—	62 50
<i>Summa</i>	10 266 00	1 892 55	12 158 55	

XII. Östra Eneby. (Östergötlands län.)

Östra Eneby kommunalstämma tillsatte i september 1914 en kommunal arbetslöshets- och hjälpkommitté, bestående av 6 personer, utom ordföranden, samt ställde till kommitténs förfogande ett förslagsanslag å 4 000 kronor. Kommuner, som i likhet med Östra Eneby ligga i närheten av större städer (i detta fall Norrköping), få vid uppstående kriser i regel ett större antal arbetslösa, i det att staden, där de flesta arbeta, avskedar en del arbetare, som där sakna hemortsrätt, för att bereda sina egna arbete. På grund av flera omständigheter blev dock den befarade arbetslösheten inom kommunen ej av den omfattning, som man fruktat. Det har egentligen varit grov- och byggnadsarbetare, målare och murare, som fått vidkännas arbetsbrist och som därför av hjälpkommittén erhållit arbetslöshetsunderstöd.

En provisorisk arbetsförmedling har varit anordnad, och har denna tjänstgjort även som hjälpbyrå. Arbetsförmedlingen har varit öppen tre dagar i veckan. I och för utdelning av understöd har hjälpbyrån anordnat en livsmedelsdepå, där rågmjöl, vetemjöl, korngryn, risgryn, kaffe, socker, fläsk, oxkött, växtmargarin, sill, strömming, potatis och ljus tillhandahållits. Utdelningsdag har i regel varit fredagar. Kontant understöd har blott undantagsvis lämnats till inköp av mjölk, medicin och skor åt barn.

Första understödet utdelades den 13 november 1914 och det sista den 31 mars 1915.

Utdelningens storlek under olika veckor framgår av följande tablå:

Tid.	Antal understöds- tagare.	Kontant understöd. Kr.	Understöd in natura. Kr.	Till- samman. Kr.
8/11—15/11 1914	15	1·25	35·15	36·40
16/11—22/11 »	33	2·75	62·47	65·22
23/11—29/11 »	40	5·50	67·77	73·27
30/11—6/12 »	50	8·65	99·60	108·25
7/12—13/12 »	39	4·00	99·89	103·89
14/12—20/12 »	79	4·50	162·04	166·54
21/12—27/12 »	77	2·00	197·71	199·71
28/12—8/1 »	87	12·50	166·57	179·07
4/1—10/1 1915	97	12·50	195·79	208·29
11/1—17/1 »	121	18·00	221·95	239·95
18/1—24/1 »	143	22·00	265·50	287·50
25/1—31/1 »	116	21·00	221·22	242·22
1/2—7/2 »	106	21·50	229·62	251·12
8/2—14/2 »	118	20·50	256·32	276·82
15/2—21/2 »	119	15·75	267·17	282·92
22/2—28/2 »	134	9·50	318·28	327·78
1/3—7/3 »	120	4·00	303·51	307·51
8/3—14/3 »	115	7·00	250·58	257·58
15/3—21/3 »	99	4·00	217·24	221·24
22/3—28/3 »	100	4·00	208·94	212·94
29/3—4/4 »	93	3·00	249·68	252·68
Summa		208·90	4 066·50	4 300·40

Ansökningar om understöd hava inkommit till ett antal av 139 för 415 personer. Av dessa har kommittén beviljat 127 ansökningar för 383 personer och avslagit 12 ansökningar för 32 personer.

Understödet har utdelats åt:

72 gifta par,

46 ensamstående män över 18 år,

5 ensamstående män mellan 15 och 18 år,

4 ensamstående kvinnor över 18 år,

172 barn under 15 år till gifta par och

12 barn under 15 till ensamstående.

Som hyresbidrag har kommittén åt 18 familjer utdelat 500 kr., vilka medel ställts till kommitténs förfogande från H. M. Drottningens Centralkommitté.

Från Centralkommittén har likaledes erhållits 141 kronor, som i julgåvor å högst 10 kronor utdelats till 15 landstormsmän.

Till mobiliserades familjer har kommittén lämnat i understöd 122⁵⁰ kronor.

Norra förstädernas soppkokningsanstalt, som bespisat barn åt arbetslösa, har i ersättning härför bekommit 135 kg. rågmjöl. Kostnaden för understödet åt de arbetslösa har bestritts på följande sätt:

	Kr.
Östra Eneby kommun	2 150 ⁴⁸
Statsbidrag	2 149 ⁹²
	Summa 4 300 ⁴⁰

Några särskilda kommunala arbeten har kommunen ej varit i tillfälle att anordna.

Utlandet och krisen. (Forts.)

3. Tyskland.

Livsmedelsfrågan. I föregående häften av denna tidskrift, särskilt i h. 11 årg. 1914 och h. 3 innevarande år, har en redogörelse lämnats för vissa i Tyskland vidtagna åtgärder i syfte att trygga tillgången på livsmedel intill den tid, då nästa skörd väntas utfalla. Därav har framgått, att den tyska livsmedelslagstiftningen under kristiden avser dels framtvingandet av den yttersta sparsamhet med de tillgängliga förråden dels en planmässig fördelning av desamma och i samband därmed tvångsreglering av priserna å livsförnödenheter. För sistnämnda ändamål började vid slutet av oktober månad 1914 maximipriser införas, vilka dock ej ensamma förmådde uppfylla de på dem ställda förväntningarna. I följd därav fann man sig föranlåten att monopolisera livsmedels-handeln, i första rummet handeln med brödsäd och mjöl, vilka varor beslagtogs i början av februari 1914. Av allt att döma synes det då inledda tillvägagångssättet hava lyckats, även om misräkningar, som naturligt är, ej uteblivit. Maximipriserna, som numera äro att anse som komplement till monopolbestämmelserna, hava ej underkastats några större förändringar sedan februari, och regleringen av handeln med livsförnödenheter i enlighet med de principer, som tillämpats i de första monopolförordningarna, för vilka redogjorts vid ett tidigare tillfälle i denna tidskrift,¹ har utsträckts till flera varugrupper. Något allmänt beslag, såsom skett beträffande spannmål och mjöl, har dock ej vidare förekommit.

Ett bland de viktigaste livsmedlen är potatisen, betydelsefull särskilt för den mindre bemedlade befolkningen samt även därför, att den utdrygning av brödsäden, som blivit anbefalld, framför allt skulle ske genom inblandning av potatisprodukter i brödet. »Potatisfrågan» komplicerades därav, att potatis till följd av den knappa tillgången på

¹ Jfr »Soc. Medd.» 1914, h. 3, sid. 213 ff.

fodervaror i stora mängder utfodrades åt svinen. Något förbud för utfodring av potatis har ej heller utfärdats, varför även potatisen minskades på ett sätt som väckte betänkligheter. Potatisfrågan ansågs därför ej kunna lösas annat än i samband med »svinfrågan»; svinbeståndet måste minskas genom nedslaktning. Den 25 januari utkom en kungörelse, i vilken städer och lantkommuner med mer än 5 000 invånare ålades att i enlighet med myndigheternas närmare föreskrifter *anskaffa och upplagra ett förråd av konserverade köttvaror* för befolkningens behov. För detta ändamål kunde svin exproprieras till ett pris, som med hänsyn till gällande marknadspris skulle fastställas av en skiljedomstol. Som marknadspris skulle anses medeltalet av de officiellt fastställda genomsnittspriserna för de två sista marknadsdagarna före expropriationen å den ort, där varan fanns. Den 25 februari offentliggjordes en annan kungörelse, enligt vilken det sålunda fastställda priset skulle hava avseende blott på svin om över 100 kg. levande vikt, under det svin mellan 60 och 100 kg. indelades i viktclasser, för vilka fixa priser fastställdes inom olika delar av riket. De på så sätt uppkomna prisdistrikten motsvarade ungefär de prisdistrikt, för vilka de olika maximipriserna å potatis gälla.¹ I det distrikt, där dessa maximipriser äro lägst, sattes svinpriserna lägst och i det, vari de förra äro högst, tillmättes också de senare högst. — Den 8 maj trädde emellertid förordningarna åter ur kraft. Svinens antal hade då minskats avsevärt — i Preussen uppgick svinbeståndet den 1 december 1914 till 17 660 000 stycken och den 15 april 1915 till 11 500 000 stycken — varför fara för potatisförrådets uttömmande ej längre ansågs föreligga. Kommunerna voro nu även i besittning av stora kvantiteter fläsk, som kan tillhandahållas befolkningen. Man hyser förhoppning om att fläskpriserna därigenom skola sjunka; de hava sedan krigsutbrottet undergått en ofantlig stegring, som åskådliggöres genom följande statistiska uppgifter för rikshuvudstaden.

Omedelbart före krigets början voro *fläskpriserna* i Berlin ovanligt låga. Fullt feta svin om 240 till 300 pund levande vikt kostade i juli 1914 i genomsnitt 43·72 mark per 50 kg., vilket var det lägsta pris sedan juli 1911. Under de två första krigsmånaderna fluktuerade priset ganska avsevärt: genomsnittspriset för de särskilda marknadsdagarna växlade i augusti mellan 41 och 56 mark, i september mellan 43·50 och 57·50 mark. Under månaderna oktober—december var prisstegringen relativt liten, men mot slutet av sistnämnda månad begynte en kraftig uppgång. Den 30 december var medelpriset 65 och den 2 januari 69 mark. Därpå sjönk det något till mitten av månaden, men steg sedan åter utan avbrott till 87·50 mark den 10 februari. Under den följande tiden till den 27 mars växlade det mellan 81 och 90 mark, och den 7 april hade det stigit till 99 mark. För prisrörelsen därefter äro inga närmare siffror tillgängliga, men för hela april månad uppgives medelpriset till ej mindre än 130 mark. Prisstegringen från juli 1914 till april 1915 belöpte sig till omkring 197 %. För mindre svin (under 160 pund levande vikt) har prisstegringen ej varit fullt så kraftig. Medelpriset per 50 kg. var i juli 1914 41·17, den 17 april 78 och för hela april 101 mark, vilket betyder en stegring på omkring 145 % från juli till april.

Vad potatisfrågan beträffar, har densamma i huvudsak ordnats genom en kungörelse av den 12 april *angående handel med potatis*. Starka röster hade höjts för beslagtagande av nödiga kvantiteter på samma sätt som skett med spannmål och mjöl, men regeringen ville ej tillgripa denna utväg på grund av de med beslag förenade tekniska svårigheterna samt vanskligheten att utan risk för förstöring magasinera denna relativt ömtåliga vara. Men i övrigt äro grundsatserna från de tidigare monopolförordningarna tillämpade i nämnda författning. Sålunda föreskrives den upprättandet av en myndighet, »*Reichsstelle der Kartoffelversorgung*», som skall fördela de för befolkningens födande nödiga potatisförråden inom riksområdet — det framhållas uttryckligen, att den mindre bemedlade befolkningens intressen härvid i första hand skola tillgodoses. Riksanstalten består av en rikskommissarie som ordförande och minst två ledamöter. Vid dess sida står ett råd, sammansatt av 6 representanter för jordbruksnäringen och

¹ Se »Soc. Medd.» 1914, sid. 1163.

av sammanlagt 6 representanter för städerna, handelsvärlden och konsumentintresset. Anstalten inköper och exproprierar potatis. Mellanhänder mellan densamma och allmänheten äro kommunalförbunden eller kommunerna. Dessa äro skyldiga att undersöka, huruvida mot behovet svarande potatismängder finnas inom deras resp. distrikt. Är detta ej fallet, skola de uppköpa vad som felas, och om detta ej låter sig göra, kunna de genom expropriation enligt lagen angående maximipriser skaffa sig förfoganderätten över sådana förråd, som finnas inom deras område. Kan bristen ej heller på detta sätt fyllas, sker anmälan till riksanstalten, som då anvisar de behöfliga kvantiteterna.

Den 15 april utkom en kungörelse, som i vissa fall medger *undantag från bestämmelserna angående maximipriser å matpotatis*. I densamma stadgas, att då producer center sälja sådan potatis till staten, riksanstalten eller till ett kommunalförbund, må till maximipriset läggas en extra avgift, innefattande ersättning för bevaring, risk m. m. Tillägget, som skulle utgå från och med den 20 april, utgjorde då per 100 kg. 2 mark, men sedan steg det var tionde dag med 1 mark till den 20 juni, då det uppgick till 8 mark. Efter detta datum höjes det ej vidare. Dessutom får ett ytterligare tillägg å 40 pfennig per 100 kg. beräknas i kommissionsarvode för affärsmedling jämte ersättning för inlastning å närmaste järnvägsstation.

Dessa tillägg fördyrade varan så avsevärt, att den mindre bemedlade befolkningen ej ansågs kunna förvärva potatis till ett överkomligt pris, därest samtliga kostnader skulle uttagas vid återförsäljning. Därför har beslutats, att då kommunalförbunden sälja potatis till den mindre bemedlade befolkningen, riket skall ersätta merkostnaderna utöver maximipriserna med undantag av fraktkostnader och kommissionsavgift. Konsumenterna erhålla sålunda potatisen till ungefär samma pris som maximipriserna. Då det gällt att i förevarande hänseende draga gränsen mellan mindre bemedlade och bemedlade, har man utgått från inkomstförhållandena.

Vad angår priserna å matpotatis, illustreras de för tiden före vårens inbrott av följande medeltal, som framgått av noteringar å 50 av Preussens förnämsta marknadsplatser. I grosshandeln voro medelpriserna: i februari 1915 9·72 mark, i mars 1915 12·53 mark och i mars 1914 5·10 mark per 100 kg. samt i minuthandeln: i februari 1915 11·5 och i februari 1914 7·2 pfennig per kg.

Sedan potatisförråden blivit inventerade, kunde regeringen den 19 april utsända meddelandet, att det tyska folkets potatisbehov intill nästa skörd är säkerställt. För tiden intill 1 augusti skulle 69 kg. finnas per person, vilket vid en dagsförbrukning av $\frac{3}{4}$ —1 pund under alla omständigheter räcker till. Under maj månad blev det emellertid klart, att man även kunde påräkna överskott. Priserna i den fria handeln begynte då även att sjunka något, ett förhållande, som säges hava medfört vissa svårigheter för riksanstalten och kommuner, som inköpt potatis till högsta pris.

Vad brödsäd och mjöl beträffar, synas förråden därav vara tillräckliga intill tiden för nästa skörd. Omsorgsfull uppskattning av tillgångarna har ägt rum, varvid framgått, att mjöl skall finnas t. o. m. i överflöd. Särskilt skall detta vara fallet med vetemjöl, enär befolkningen iakttagit synnerlig sparsamhet med denna vara. Från den 29 april är också lägre utmalning av vetemjöl än förut tillåten. Vetemjöl, vid vars tillverkning vetet blivit utmalt högre än till 93 %, må numera även föras i handeln oblandat.¹ Vidare har krigsspannmålsbolaget från och med den 15 maj kunnat nedsätta mjölpriserna med 50 mark per ton vetemjöl och med 25 mark per ton rågmjöl. Bolaget säljer sålunda 100 kg. vetemjöl till 35·75—38·75 mark och 100 kg. rågmjöl till 32·50—35·50 mark. Medelpriset i grosshandeln å 50 av de förnämsta preussiska marknadsplatserna, beräknat för samma vikt, var för vetemjöl i februari 1915 46·5 mark och i mars 46·1 mark mot 29·3 mark i mars 1914 samt för rågmjöl 41·3 mark i februari och 41·5 mark i mars innevarande år mot 24·2 mark under mars närmast föregående år. Å samma orter var medelpriset i detaljhandeln i februari 1915 53·1

¹ Jfr »Soc. Medd.» 1915, h. 3, sid. 212.

pfennig per kg. vetemjöl mot 37·2 i februari 1914 och för rågmjöl 49·4 pfennig i år mot 29·1 i fjol.

De nedsatta mjölpriserna hava åstadkommit prisfall även för bröd. Sålunda har från och med den 7 juni priset i Gross-Berlin för 1 kg. bröd nedsatts från 43 till 42 pfennig och för 2 kg. från 82 till 80 pfennig, varjämte priset för 50 gram vetebröd fastställes till 3 pfennig, under det 75 gram förut kostade 5 pfennig. Vetebrödet har därigenom i Berlin blivit billigare än i fredstid.

På grund av den knappa tillgången på fodervaror — priserna därå hade i mars 1915 stigit med 100 à 200 % — har *handeln med kraftfoder* blivit reglerad genom en kungörelse den 31 mars. Från den 15 april sker all omsättning av kraftfoder genom »Bezugsvereinigung der deutschen Landwirte», som härvid biträdes av ett av rikskanslern utsett råd.

Även *handeln med ris* har genom en kungörelse den 22 april blivit reglerad. »Zentral-Einkaufs-Gesellschaft» i Berlin kan uppköpa de förråd, som den anser för gott. Sker ej överlåtelsen frivilligt, tillgripes expropriation. Bolaget betalar ett pris, som per 100 kg. ej får överstiga 76 mark för högsta kvalitet och 40 mark för lägsta.

Att rishandeln på detta sätt blivit tvångsreglerad har sin grund däri, att rismjöl i stor utsträckning kommit att användas till inblandning i bröd, till följd varav handeln med ris blivit synnerligen livlig.

Livsmedelsprisernas fluktuationer i en del europeiska länder efter krigsutbrottet.

Efterföljande tabeller avse att belysa de växlingar, som priserna å de viktigaste livs-förnödenheterna undergått i olika länder sedan världskrigets utbrott. Uppgifterna äro i huvudsak hämtade ur de sammanställningar, som på grundval av det för de skilda länderna tillgängliga prisstatistiska materialet gjorts av Nederländernas statistiska centralbyrå i dess tidskrift för månaderna mars—maj 1915.

För att underlätta jämförelsen mellan de olika månaderna hava de redovisade varuslagens beräknade medelpriser under juli månad 1914 vart för sig satts = 100 och medelprisen för de följande månaderna reducerats i förhållande därtill. För Italien, där inga uppgifter varit tillgängliga för juli månad 1914, har medelpriset under år 1912 tagits till utgångspunkt vid beräklandet av den procentiska stegringen.

Uppgifterna gälla minuthandelsprisen i resp. länder med undantag för Frankrike, där endast grosshandelspris å ett fåtal artiklar, baserade på noteringar å börsen i Paris, meddelas.

Sverige, Norge, Danmark. ¹

Uppgifterna för Sverige äro hämtade ur Socialstyrelsens fortlöpande statistik, till vilken prisnoteringar införskaffas från 44 orter varje månad och för vissa varuslag varje vecka. Priserna för Norge basera sig på Socialavdelningens fortlöpande statistik, för vilken prisnoteringar inhämtas från 20 orter varje månad. För Danmarks vidkommande gälla priserna endast Köpenhamn, då Det statistiske departement först under december månad 1914 började infordra noteringar även från andra orter.

Vid en jämförelse mellan de beräknade medelpriserna för juli månad i de olika länderna måste hållas i minnet, att uppgifterna ej i allo avse samma kvaliteter.

¹ Jfr »Soc. Medd.» 1915, s. 404 ff.

Varuslag.	Kvan- titet.	Sverige (genomsnittspris för 44 orter).						Norge (genomsnittspris för 20 orter).				Danmark (huvudstaden).			
		Medel- pris under juli 1914. Öre.	Priserna under juli 1914 = 100.					Medel- pris under juli 1914. Öre.	Priserna under juli 1914 = 100.			Medel- pris under juli 1914. Öre.	Priserna under juli 1914 = 100.		
			Aug. 1914.	Sept. 1914.	Dec. 1914.	April 1915.	Maj 1915.		Aug. 1914.	Nov. 1914.	Febr. 1915.		Dec. 1914.	April 1915.	Maj 1915.
Mjölk, oskummad . . .	lit.	15	100	100	100	107	107	17	100	100	106	19	105	111	111
Smör, mejeri-	kg.	233	100	101	115	116	118	244	106	106	109	235	114	110	111
Margarin	»	138	105	108	114	126	124	144	106	106	114	140	113	126	126
Ägg, färska	tjog	137	99	109	197	110	113	163	103	134	152	145	204	121	127
Potatis	5 lit.	32	109	113	100	138	138	45	85	62	76	27	133	181	181
Ärter, gula	kg.	30	110	117	163	207	203	35	120	152	203	44	159	179	184
Bruna bönor	»	46	109	111	128	157	154	—	—	—	—	—	—	—	—
Mjöl, vete-	»	31	116	113	119	139	139	31	116	129	145	26	131	138	142
råg-	»	21	119	119	133	167	167	20	135	170	195	—	—	—	—
Gryn, havre-	»	36	125	131	144	156	153	34	129	135	147	39	151	189	187
ris-	»	39	108	108	110	121	121	—	—	—	—	—	—	—	—
Rågbröd, hårt	»	41	115	112	115	134	137	—	—	—	—	—	—	—	—
limpa	»	31	106	103	103	123	126	23	126	144	148	15	148	153	153
Franskt bröd	»	44	111	109	111	123	125	—	—	—	—	—	—	—	—
Nötkött, stek	»	118	98	96	92	108	114	141	98	85	96	—	—	—	—
soppkött	»	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	118	102	113	126
Kalvkött, gödkalv . .	»	131	98	97	99	111	115	144	101	94	101	127	102	115	128
Färkött, färskt . . .	»	136	96	92	89	111	116	149	98	80	96	—	—	—	—
Fläsk, färskt	»	128	99	98	102	134	140	141	102	102	110	110	107	136	135
Kaffe, Santos-	»	157	102	101	103	103	103	221	104	105	105	230	100	97	97
Socker	»	64	103	103	103	103	103	58	119	109	110	40	118	118	118
Fotogen	lit.	20	100	105	110	110	110	18	105	105	105	18	117	111	111
Hushållskol	hl.	229	127	115	112	141	145	200	116	109	131	170	129	200	200
Koks, gasverks- . . .	»	145	112	111	113	127	128	170	122	107	113	125	128	176	176

Finland.

Uppgifterna avse Helsingfors och äro hämtade ur Industristyreliens i Arbetsstatistisk tidskrift offentliggjorda uppgifter angående minuthandelspriser. För år 1915 hava uppgifter ännu icke varit tillgängliga.

¹ Växtmargarin. — ² Gräddmargarin. — ³ Animalisk margarin. — ⁴ Avser annan kvalitet än uppgifterna från Sverige.

Särskilt i ögonen fallande är prissänkningen å vita bönor ävensom den relativt obetydliga uppgången för bruna bönor och ärter, vilka varuslag i övriga länder varit underkastade ytterst betydande prisförhöjningar.

Schweiz.

Livsmedelsstatistiken handhaves här av »Liga für die Verbilligung der Lebenshaltung», som inhämtar sina uppgifter från »Verband schweizerischer Konsumvereine».

Varuslag.	Kvantitet.	Medelpris under juli 1914. Cent.	Priserna under juli 1914 = 100.		Varuslag.	Kvantitet.	Medelpris under juli 1914. Cent.	Priserna under juli 1914 = 100.	
			Sept. 1914.	Dec. 1914.				Sept. 1914.	Dec. 1914.
Mjölk	lit.	22	95	100	Havrefingor . . .	kg.	50	100	148
Smör	kg.	377	99	103	Ris	»	51	115	115
Ost	»	218	100	97	Bröd	»	35	103	114
Ägg	styck	10	110	150	Nötkött	»	198	99	101
Potatis	5 lit.	70	85	90	Kalkkött	»	243	98	98
Bönor, vita . . .	kg.	48	115	125	Färkött	»	220	99	105
Ärter, gula . . .	»	57	95	123	Fläsk	»	236	99	100
Lins	»	58	103	114	Kaffe	»	235	107	106
Makaroni	»	62	113	134	Socket	»	48	129	104
Mjöl	»	45	98	113	Fotogen	lit.	22	118	136
Gryn, majs- . . .	»	32	181	128	Kol, antracit- . .	kg.	631	100	110
korn-	»	46	85	135	Briketter	»	425	103	110
havre-	»	50	118	142					

Tyskland.

Uppgifterna, som avse minuthandelsprisen i 50 större preussiska städer, äro hämtade ur »Monatliche Preisberichte zur Statistischen Korrespondenz». Av köttssorter upptager varuförteckningen endast hästkött.

Varuslag.	Kvantitet.	Medelpris under juli 1914. Pfen-nig.	Priserna under juli 1914 = 100.							
			Aug. 1914.	Sept. 1914.	Okt. 1914.	Nov. 1914.	Dec. 1914.	Jan. 1915.	Febr. 1915.	Mars 1915.
Mjölk	lit.	21	101	101	101	102	104	104	114	119
Smör	kg.	260	107	105	113	117	131	127	124	127
Ägg	styck	8	121	129	155	170	190	175	150	150
Potatis	5 lit.	47	84	63	69	72	72	72	89	113

Varuslag.	Kvantitet.	Medelpris under juli 1914. Pfen-nig.	Priserna under juli 1914 = 100.							
			Aug. 1914.	Sept. 1914.	Okt. 1914.	Nov. 1914.	Dec. 1914.	Jan. 1915.	Febr. 1915.	Mars 1915.
Ärter, gula	kg.	40	134	152	195	220	249	257	270	285
Vita bönor	»	45	128	140	164	203	219	227	242	264
Lins	»	55	121	138	169	211	230	239	253	258
Mjöl, vete-	»	38	119	117	120	121	125	134	139	145
råg-	»	30	126	128	133	135	138	147	157	163
Ris	»	49	115	119	132	152	160	168	190	216
Gryn, bovete-	»	51	—	—	121	—	—	165	—	—
havre-	»	50	—	—	124	—	—	135	—	—
korn-	»	41	—	—	139	—	—	156	—	—
Vetebröd	»	53	114	114	115	116	118	127	134	138
Rågbröd (med tillsats av vetemjöl)	»	29	113	115	117	118	120	131	145	148
Svinister	»	138	111	113	126	144	153	164	183	200
Hästkött	»	89	104	106	108	108	107	108	111	118
Socker	»	50	108	106	105	105	106	106	110	110
Salt	»	21	113	110	106	106	109	110	110	110
Fotogen	lit.	21	105	106	107	112	113	114	114	119
Stenkol	hl.	203	104	107	107	107	111	111	114	114
Brunkolsbriketter . . .	50 kg.	105	106	108	110	111	109	111	112	114

Österrike.

Prisuppgifterna gälla endast huvudstaden Wien. I varuförteckningen ingår varken kött- eller fisksorter.

Varuslag.	Kvantitet.	Medelpris under juli 1914. Heller.	Priserna under juli 1914 = 100.							
			Aug. 1914.	Sept. 1914.	Okt. 1914.	Nov. 1914.	Dec. 1914.	Jan. 1915.	Febr. 1915.	April 1915.
Mjölk, oskummad . . .	lit.	30	93	93	93	93	100	100	107	133
skummad	»	24	100	83	83	92	92	100	100	—
Smör, bords-	kg.	360	111	111	111	100	117	122	111	133
mat-	»	240	117	108	108	117	133	133	133	167
Margarin	»	200	100	100	104	100	105	110	120	200
Ägg, färska	styck	7	114	114	171	171	229	200	229	229

Forts. å nästa sida.

Varuslag.	Kvantitet.	Medelpris under juli 1914. Heller.	Priserna under juli 1914 = 100.							
			Aug. 1914.	Sept. 1914.	Okt. 1914.	Nov. 1914.	Dec. 1914.	Jan. 1915.	Febr. 1915.	April 1915.
Potatis	5 l.	84	67	67	58	67	67	67	67	100
Lins	kg.	64	113	113	175	203	250	250	250	281
Turska bönor	»	48	108	117	150	150	175	183	200	217
Ärter	»	48	108	117	142	150	188	200	229	250
Vetemjöl	»	44	127	132	141	155	173	182	205	—
Vetebröd	»	35	117	111	120	134	146	151	—	—
Rågbröd, blandat med vete	»	32	116	113	122	131	144	156	175	178
Socker, bit-	»	91	101	97	97	97	97	97	97	105
Fotogen	lit.	26	131	123	146	154	200	215	231	308
Ved	m ³	1 200	100	100	117	117	117	125	125	125
Stenkol	100 kg.	416	98	102	104	104	111	115	115	115
Brunkol	»	256	100	100	100	100	117	156	156	156

Anmärkningsvärd är den oerhörda prisstegringen å fotogen med ej mindre än 208 %, under det att i Tyskland stegringen till och med mars månad endast belöpte sig till 19 %.

Frankrike.

Som ovan påpekats, saknas all minuthandelsprisstatistik, och i efterföljande tabell meddelas endast grosshandelspriserna å några få varuslag.

Varuslag.	Priserna under juli 1914 = 100.				
	Aug. 1914.	Sept. 1914.	Okt. 1914.	Nov. 1914.	Dec. 1914.
Vete	—	103	103	106	109
Flormjöl	—	109	—	—	111
Svarthavre	—	105	102	103	96
Kaffe	—	116	119	123	146
Nötkött	104	106	107	—	115
Kalvkött	102	106	116	—	119
Färskött	101	99	81	—	59
Fläsk	106	102	89	—	82

Italien.

Uppgifterna gälla minuthandelspriser i 41 städer enligt italienska arbetsdepartementets fortlöpande prisstatistik.

Varuslag.	Priserna under år 1912 = 100.			
	Febr. 1914.	Jan. 1915.	Febr. 1915.	Mars 1915.
Vetemjöl	91	111	116	123
Vetebröd	93	111	115	114
Makaroni	97	110	114	117
Mjöl	101	99	95	98
Nötkött	91	90	94	94
Fläsk	104	103	103	103
Matolja	92	90	94	93

England.

Priserna äro baserade på av »Board of Trade» offentliggjorda uppgifter, avseende dels större städer, dels mindre städer och samhällen.

Varuslag.	Priserna under juli 1914 = 100.													
	Större städer.							Mindre städer och samhällen.						
	8 aug. 1914.	29 aug. 1914.	1 okt. 1914.	31 okt. 1914.	1 dec. 1914.	1 jan. 1915.	1 febr. 1915.	8 aug. 1914.	29 aug. 1914.	1 okt. 1914.	31 okt. 1914.	1 dec. 1914.	1 jan. 1915.	1 febr. 1915.
Mjölk	101	101	103	105	105	106	107	101	101	102	105	107	107	109
Smör	115	105	104	104	107	111	114	114	106	106	107	110	115	119
Ost	107	103	105	106	107	110	116	108	106	107	107	109	110	116
Margarin	119	114	110	104	103	105	105	117	112	110	105	104	104	104
Ägg, färska	124	112	120	141	161	162	146	119	111	124	153	172	165	143
Potatis	115	94	86	84	86	89	96	104	88	79	75	76	78	86
Mjöl	120	109	110	110	113	118	133	121	113	113	113	117	123	137
Bröd	112	109	111	112	114	118	129	110	107	107	108	110	114	124
Nötkött, eng.	108	108	109	108	109	112	115	106	105	105	105	106	107	111
utländskt	113	115	120	121	123	125	129	115	113	116	116	117	118	122
Färskött, eng.	107	108	110	109	110	111	114	105	105	105	105	105	106	110
utländskt	116	117	120	120	123	124	127	116	112	115	115	117	118	121
Fläsk	115	110	112	109	108	109	112	120	109	110	106	105	105	108
Fisk	113	123	130	126	134	151	145	108	113	115	112	117	131	131
Te	—	—	—	—	112	114	117	—	—	—	—	112	113	115
Socker	183	166	186	175	170	169	170	186	163	176	169	165	165	165

För att såvitt möjligt belysa prisrörelsen även under de senare månaderna efter den första februari 1915, för vilka exakta minuthandelspriser för varje särskilt varuslag ej föreligga, meddelas de i tidskriften »The Statist» publicerade medeltalen enligt Sauerbecks prisindex.

Varuslag.	April 1914.	Juli 1914.	Januari 1915.	Februari 1915.	Mars 1915.	April 1915.
Vegetabiliska födoämnen	66·4	71·9	102·3	109·3	105·6	109
Animaliska	97·3	101·5	107·9	112·1	123·7	125
Kaffe, socker, te	51·5	50	64·1	66·4	69·7	71·9

Som härav framgår, har prisstegringen å vegetabiliska födoämnen varit ojämförligt mycket kraftigare än å de animaliska, ett förhållande, som tydligt framträder beträffande samtliga här berörda länder. Inom gruppen kaffe, socker, te har framför allt sockret bidragit till den avsevärda prisuppgången, i det att denna vara den första februari 1915 hade stigit med i genomsnitt 68 %.

Motioner i sociala frågor vid 1915 års riksdag.¹

Efterföljande redogörelse avser att giva en översikt av vid innevarande års riksdag väckta motioner i frågor av socialpolitisk innebörd. Därjämte skola lämnas uppgifter beträffande respektive motioners behandling i utskott och kamrar.

1. Arbetarskydd.

Nattarbete. Herr Petré i första och herr Borggren i andra kammaren hava upprepat sin vid föregående riksdag gjorda hemställan om utredning rörande nattarbetets reglering inom bageriyrket. Motionärerna hänvisa till det nya faktum, att även Tyskland infört förbud mot nattarbete. Lagutskottet har tillstyrkt motionen, som även bifallits av bägge kamrarna.

Herr Lindhagen i andra kammaren har ånyo väckt motion om initiativ från svensk sida till internationell överenskommelse om förbud mot nattarbete jämväl för män, ävensom om lagstiftning i detta ärende för Sveriges vidkommande, utan avvaktan på eventuell internationell konvention. Andra kammarens fjärde tillfälliga utskott föreslog i anledning av motionen, att undersökning skulle verkställas rörande sådant nattarbets förekomst i Sverige, och att därefter, beträffande sådana arbetsområden, som befunes därför lämpliga, lagbestämmelser, avseende reglering av nattarbetet skulle införas för vårt land samt att, beträffande övriga arbetsområden, vid därför lämplig tidpunkt initiativ skulle tagas till internationell överenskommelse. Andra kammaren biföll utskottets förslag, och första kammaren beslöt på hemställan av sitt andra tillfälliga utskott att biträda detta beslut med undantag av den punkt, vari begäres svenskt initiativ till internationell överenskommelse. Andra kammaren har därpå för ernående av samstämmighet modifierat sitt beslut i samma riktning.

Minderårigas arbete. Herr Höglund i andra kammaren har hemställt, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t begära utredning om i vilken omfattning och på vad sätt användandet av minderårigas arbetskraft förekommer inom jordbruket, jämväl med särskild hänsyn till i vad mån detta arbete inkräktar på skolgången. De vägledande synpunkterna för motionären äro sålunda dels barnens skyddande mot överansträngning, dels säkerställandet av deras skolutbildning. Andra kammarens fjärde tillfälliga utskott har biträtt herr Höglunds hemställan, som emellertid av kammaren avslagits.

Statens arbetare. Herr Lindhagen har upprepat sin motion från föregående år om utredning, i vad mån skrivbiträdena i domsagornas kanslier må kunna beredas fast anställning eller åtminstone vissa därmed följande förmåner, såsom sjukhjälp, semester eller pension; och likaledes sin motion om vidtagande av enahanda åtgärder beträffande personal, som vid statens verk har mera stadigvarande sysselsättning med städning, rengöring o. d. Statsutskottet yrkade avslag å bägge motionerna, å den förra med hänvisning förnämligast till den pågående utredningen om en allmän rättegångsreform, å den senare med åberopande bland annat av den numera införda allmänna pensionsförsäkringen. Såväl första som andra kammaren hava bifallit utskottets yrkanden.

Skydd mot olycksfall i arbete. Herr Winberg i andra kammaren har åter motionerat om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder till skydd mot olycksfall under tjänstgöring för den med vagnsväxling sysselsatta järnvägspersonalen. Andra

¹ Jfr »Soc. Meddel.» 1914, sid. 125 och 566.

kammaren har på tredje tillfälliga utskottets hemställan för sin del bifallit motionen. Första kammarens andra tillfälliga utskott, dit motionen sedan blev remitterad, fann sig däremot böra avstyrka densamma med den motivering, att en lösning av problemet ännu icke visat sig tekniskt möjlig och dessutom icke kunde av ett land genomföras utan hänsyn till samtrafiken med andra länder. Motionen har därefter avslagits av första kammaren och sålunda förfallit.

Herr Lindley i första kammaren har påyrkat snara åtgärders vidtagande för en mera effektiv kontroll vid hamnarna till förhindrande av olycksfall i arbete. Första kammarens andra tillfälliga utskott har avstyrkt motionen, med hänvisning till att åtgärder i motionens syfte redan förberetts och omedelbart komme att igångsättas, och kammaren har med instämmande häri avslagit motionen.

I en av herr Törnqvist i andra kammaren inlämnad motion har hemställts om utredning av frågan om beredande av kostnadsfri rättshjälp, genom yrkesinspektionen eller på annat sätt, åt genom olycksfall i arbete skadade arbetare. Motionären framhåller, att den genom olycksfallslagen av år 1901 stadgade ersättningsens utbetalande i stor utsträckning visat sig vara beroende av rättsinnehavarens förmåga att inför domstolen göra sina krav gällande. Andra kammarens fjärde tillfälliga utskott har emellertid avstyrkt motionen, då riksdagen redan genom en skrivelse år 1909 hos Kungl. Maj:t begärt utredning i samma syfte. Kammarens beslut utföll i samma riktning.

Arbetsavtal. Herr Lindley i första kammaren har i en avgiven motion påyrkat, att den av Kungl. Maj:t föreslagna avmönstringsrätten för sjöman vid minfara måtte utsträckas till att gälla även i en del andra fall, såsom vid fartygs destination till pestsmittad ort o. s. v. Herr Thore i andra kammaren har åter föreslagit, att Kungl. Maj:ts proposition i ämnet skulle förses med ett tillägg av innehåll, att minfara, som redan genom särskild gottgörelse beaktats vid hyresavtalets ingående, icke får åberopas som skäl för entledigande. Lagutskottet avstyrkte bägge dessa motioner. De av herr Lindley föreslagna ändringarnas lämplighet kunde enligt utskottets mening icke bedömas, innan en omfattande utredning gjorts, och de förutsatte därjämte ovillkorligen förhandlingar med de övriga skandinaviska länderna om gemensamma lagstiftningsåtgärder. Det tillägg till Kungl. Maj:ts proposition, som föreslagits av herr Thore, fann utskottet överflödigt, då det väl vore tydligt, att även enligt Kungl. Maj:ts förslag de förhållanden, som medföra rätt till hyresavtals hävande, skola hava inträffat efter det avtalet ingåtts. Däremot föreslog utskottet den ändring i den kungliga propositionens lagtext, att uttrycket »minfara» utbytes mot »min- eller torpedfara». Bägge kamrarna hava bifallit utskottets förslag i berörda hänseenden.

Vilodagar. Herr Pettersson i Södertälje har i andra kammaren åter väckt en motion om utredning av frågan om införande av vilodagar utan kyrklig karaktär (s. k. bankhelgdagar) i syfte att bereda särskilt den å kontor samt i handelsbutiker och fabriker sysselsatta delen av befolkningen tillfälle till vila och rekreation under den ljusa och varma årstiden. Eventuellt föreslås utbyttandet av ett par kyrkliga helgdagar, exempelvis trettondagen och Marie bebådelsedag, mot ett par arbetsfria helgdagar, förlagda till sommaren. Motionen blev tillstyrkt av lagutskottet, och har av bägge kamrarna bifallits.

2. Åtgärder mot arbetslöshet.

Understöd åt arbetslösa tobaksarbetare. Enligt Kungl. Maj:ts proposition skulle av de 5 millioner kronor, som av 1914 års riksdag ställts till Kungl. Maj:ts förfogande att efter vissa angivna grunder användas såsom bidrag till understödjande av arbetslösa, erforderliga medel få disponeras till understödjande av arbetslösa tobaksarbetare. Herr Nilsson från Kristianstad hemställde i en motion i andra kammaren, att understöden i stället för att avpassas efter arbetarnas behov, såsom Kungl. Maj:t föreslagit, skulle beräknas till $\frac{3}{4}$ av deras medelinkomst; samt vidare, att understödsbeloppens utbeta-

lande skulle ske genom tobaksarbetareförbundet under socialstyrelsens kontroll, och icke som Kungl. Maj:t föreslagit, genom de kommunala arbetslöshets- och hjälpkommittéerna. Herr Söderberg från Stockholm påyrkade i andra kammaren, att jämväl en ersättning av 36 000 kr. måtte utgå till tobaksarbetareförbundet för utbetalda understöd. Statsutskottet gick de av herr Nilsson framförda synpunkterna tillmötes så till vida, att det föreslog en höjning av de av Kungl. Maj:t föreslagna understödsbeloppen; däremot kunde icke utskottet biträda den meningen, att utbetalningen skulle ske genom tobaksarbetareförbundet. Herr Söderbergs motion avstyrktes av statsutskottet, då ett bifall syntes kunna medföra alltför vittgående konsekvenser. Utskottets förslag bifölls i bägge kamrarna.

Åtgärder mot bryggeri- och vinhandelsarbetares arbetslöshet. Herr Eriksson i Grängesberg hemställde i andra kammaren, att, för den händelse en av honom inlämnad motion angående förordning om försäljning av rusdrycker bleve av riksdagen bifallen, Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder i syfte att vid inträffad arbetslöshet, förorsakad av den antagna försäljningsförordningen, bereda annat arbete åt vederbörande arbetare, samt, till dess sådant arbete kunnat erhållas, understödja dem ur statsverkets fond av rusdrycksmedel. Bevillningsutskottet, som behandlat denna motion i samband med nykterhetsfrågan, avstyrkte densamma. Motionen blev även avslagen av första kammaren, men bifölls av andra kammaren. I sitt andra utlåtande i nykterhetsfrågan, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut, yrkade utskottet på åtgärder i motionens syfte. Detta föranledde dock ingen riksdagens åtgärd.

3. Jord- och egnahemsfrågan.

Norrlandsfrågan. Herr Rosén i första kammaren har återupptagit sin vid 1914 års riksdag inlämnade, men då icke behandlade motion om åtgärder för främjande av Norrlands kolonisation. Han åsyftar främst jordupplåtelser på billiga villkor och framhåller därjämte bl. a. önskvärdheten av, att de järnvägsanläggningar, som lära vara tillämnade i Västerbotten, påbörjas just under krisen, på det att lättnad i den rådande arbetslösheten må beredas. Första kammarens andra tillfälliga utskott, som hade motionen om hand, förklarade sig hava kommit till den uppfattningen, att arbetslösheten i Norrland icke är så synnerligen stor, och ansåg på denna grund, och då därjämte frågan om Norrlands kolonisation redan är föremål för utredning, icke skäl föreligga att tillstyrka motionen. Denna blev även av kammaren avslagen.

Vice talmannen i andra kammaren herr Persson i Tällberg har förnyat sin motion från 1914 års riksdag om skärpning av uppsiktslagen för Norrland och Dalarna. Herr Vennerström i andra kammaren har motionerat om undersökning angående verkningarna av såväl uppsikts- som arrendelagarna för Norrland och Dalarna. I utlåtande över dessa två motioner föreslog lagutskottet, att riksdagen skulle begära en allsidig undersökning rörande verkningarna av gällande lagstiftning till förekommande av vanhävd av viss jord i Norrland och Dalarna ävensom förslag till lagförbättringar. Utskottets hemställan har bifallits av bägge kamrarna.

Åtgärder för höjande av det mindre jordbruket. I en av herr Ekerot i andra kammaren avgiven motion har hemställts, dels att vad vid utgången av år 1915 kvarstår oanvänt av anslaget till åtgärder för höjande av det mindre jordbruket, må av Kungl. Maj:t under år 1916 disponeras för enahanda ändamål; dels att å extra stat för år 1916 för samma ändamål anvisas ett belopp av 120 000 kr. Motionären framhåller, att i årets statsverksproposition intet anslag äskats för ifrågavarande ändamål för år 1916 och att det mindre jordbruket sålunda två år i följd skulle gå miste om det eljest åtnjutna understödet för premieringar och studieresor, vilket icke kunde anses önskvärt. Jordbruksutskottet har tillstyrkt motionen, vilken bifallits av bägge kamrarna.

Herr Linders i andra kammaren hemställde, att lånerätten för medlem i jordbrukskassa sattes till högst 150 kronor för varje hektar odlad jord, och icke, som Kungl.

Maj:t föreslagit, till högst 75 kronor. I motiveringen påpekades det önskvärda i att utlåningsgrunder väljas, som icke utesluta jordbrukare, vilkas egendomar på grund av driftens intensitet erfordra stort driftkapital. Herr Magnusson i Skövde har motionerat i samma riktning och därjämte hemställt, att av kassornas medel skulle få lämnas understöd till uppförande av ekonomibyggnader, utan den inskränkning i fråga om byggnadernas storlek, som Kungl. Maj:t föreslagit. Slutligen har herr Olsson i Ramsta påyrkat, att rätt till inlåning må medgivas kassa, när dess insatskapital stigit till 500 kr., i stället för till de av Kungl. Maj:t föreslagna 1 000 kr. Enligt motionären erfordras en sådan ökad inlåningsrätt, för att kassorna må kunna tillfredsställa småbrukarnas behov av kredit på längre tid. — Sammansatta bank- och jordbruksutskottet, som fick dessa tre motioner om hand, avstyrkte herrar Linders och Magnussons i Skövde hemställan om höjning av lånerätten, då den ifrågavarande lånerörelsen ännu vore alltför oprövad. Icke heller den andra delen av herr Magnussons motion eller herr Olssons i Ramsta motion fann utskottet rådligt att tillstyrka. Bägge kamrarna hava därpå avslagit motionerna ifråga.

Hembuds rätt för arrendator. Herr Olson i Berg m. fl. hava i andra kammaren motionerat om företrädesrätt för arrendator av kronoegendom att, vid försäljning av sådan egendom, till åsatt saluvärde inlösa densamma. Då kronoegendomar nu försälas, sker detta på offentlig auktion till den högstbjudande. I fråga om torp och andra mindre lägenheter hembjudes likväl åt innehavaren att, efter gjord värdering och på förmånliga betalningsvillkor, lösa respektive områden, och motionärerna finna det rimligt, att denna rättighet tilldelas arrendatorer i allmänhet. Jordbruksutskottet har emellertid funnit en utvidgning av den begränsade hembuds rätt, som sålunda redan finnes, överflödig, och åberopat sig på att de berörda jordförsäljningarna antingen avse främjandet av småbruks- och egnahemsbildningen, och i så måtto äro gagneliga, eller giva staten en vinst, som skulle gå förlorad, om arrendatorn erhöle den av motionärerna påyrkade förmånen att till åsatt saluvärde inlösa egendomen. På dessa grunder har utskottet avstyrkt motionen, och andra kammaren har anslutit sig till utskottets mening.

Återköps rätt av fastighet. Herr Palmstierna i andra kammaren har begärt utredning i syfte att i svensk lag införa återköps rätt, innebärande rätt för stat, kommun eller municipalsamhälle att inom stadsplanerat område försälja ägande fastighet med sådant servitut, att fastigheten, när densamma ånyo utbjudes till försäljning, må av staten, kommunen eller municipalsamhället med företrädes rätt få återförvärfvas mot erläggande av den köpeskilling, som med frändragande av ersättning för byggnader o. d. motsvarar det ursprungliga försäljningsbeloppet. I motionen framhålles, hurusom staden genom försäljning mot återköps rätt kan mobilisera kapitalet utan att förlora de fördelar, som tomträtten erbjuder i fråga om möjligheten att reglera fastighetshandeln och åt det allmänna bevara värdestegringen å mark. Det har även i en del fall, såsom i fråga om upplåtelse av platser åt industrien och dylikt, visat sig svårt att utlämna marken mot tomträtt på grund av de begränsade inteckningsmöjligheter, som tomträtten anses medföra; återköpsrätten skulle i detta avseende vara mycket förmånligare. Lagutskottet tillstyrkte motionärens hemställan, med borttagande därjämte av den begränsning och modifiering av återköpsrätten, som i motionen angivits. Motionen har bifallits i andra, men avslagits i första kammaren.

Expropriation. Herr Olsson i Blädinge i andra kammaren har motionerat om ändring i förordningen angående jords eller lägenhets avstående för allmänt behov, i ändamål att åstadkomma tryggade bostadsförhållanden inom bebyggt område vid järnvägsstation, hamnplats eller fiskläge eller annan ort med större sammanträngd befolkning. Lagutskottet avstyrkte motionen, med hänvisning till svårigheten att utbryta denna fråga ur den allmänna expropriationslagstiftningen. En annan motion med liknande syfte, inlämnad av herrar Hellberg i Ljungskile och Rydholm i andra kammaren, blev ävenledes av utskottet avstyrkt. Ifrågavarande motioner hava därpå avslagits av bägge kamrarna.

Herr Lindhagen m. fl. i andra kammaren hava framlagt ett förslag till social expropriationslagstiftning. Enligt detta förslag må expropriation av jord, om det prövas nödigt för vissa angivna ändamål, äga rum från fastighet, som är av större omfattning och ej tillhör stad, kommun eller municipalsamhälle, samt från fastighet, tillhörig bolag, förening för ekonomisk verksamhet eller enskild person, vilken ej har sitt bo eller hemvist å fastigheten och uppenbarligen besitter den huvudsakligen för att tillgodogöra sig skogsavkastning. Expropriationen kan ske i ändamål: att bereda torpare, bolagsarrendatorer och andra på liknande sätt beroende jordbrukare tryggad förfoganderätt över jordbruket med erforderlig skog, odlingsmark, bete eller annat nödigt tillbehör; att bereda den jordlösa obemedlade befolkningen jord med nödigt tillbehör till nya jordbruk; att bereda innehavare av egna hus på ofri grund tryggad besittningsrätt till marken; att bereda synnerligast den mindre bemedlade befolkningen erforderlig tillgång till tomtmark för bostadsändamål; att bereda befolkningen eller en väsentlig del därav å en ort plats för överläggningar i allmänna frågor eller upplysande föredrag; eller att skaffa mark för anläggning till förbättrande av tillgången på livsmedel eller andra nödenheter eller för annat företag, som är ägnat att främja något dylikt ideellt eller ekonomiskt syfte. Förslaget innehåller även bestämmelser om grunderna för beräkningen av den ersättning, som skall betalas för den avstådda jorden. — Lagutskottet fann icke lämpligt att i anledning av denna motion föreslå någon åtgärd från riksdagens sida. Tiden hade icke medgivit utskottet att utarbета något förslag till allmän expropriationslagstiftning, och innan den allmänna expropriationslagstiftningen blivit slutförd, syntes det icke utskottet möjligt att bedöma det av motionärerna framlagda förslaget till social expropriation. Bägge kamrarna hava bifallit utskottets avslagsyrkande.

Allmän utredning av jordfrågan. Herr Lindhagen har hemställt om skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran dels om mera planmässighet i arbetet för jordfrågans lösning, dels om åtgärder till förekommande av samhällsskadlig spekulation i jordvärdestegringar efter världskrigets slut. Andra kammarens fjärde tillfälliga utskott har avstyrkt motionen i dess andra punkt, men tillstyrkt densamma i dess första punkt. Enligt utskottets mening borde tillsättas en kunglig kommitté av på jordfrågans olika områden sakkunniga, vilken skulle överarbeta de redan företagna utredningarna och bringa dem in under enhetliga principer. Icke heller detta vann emellertid kammarens bifall, utan blev motionen i sin helhet avslagen.

4. Nykterhetsfrågan.

Lagstiftningen om försäljning av alkoholhaltiga drycker. Herr Staaff i andra och herr Kvarnzelius i första kammaren hava med instämmande av ett flertal andra riksdagsmän framlagt likalydande motioner i nykterhetsfrågan, av väsentligen samma innehåll som de vid 1914 års riksdag från samma håll avlämnade, på nykterhetskommitténs betänkande stödda motioner. Bevillningsutskottet av i föl föreslog till dessa vissa ändringar, vilka icke vunnit motionärernas gillande. Gentemot den av bevillningsutskottet föreslagna bestämmelsen, att *minst hälften av de röstberättigade* skulle hava uttalat sig för förbud mot upplåtande av detaljhandel med rusdrycker, för att dylikt förbud skulle bliva för kommunen gällande, vidhålls i förevarande motioner förslaget, att för förbuds införande må erfordras, att $\frac{2}{3}$ av de röstande röstat för dylikt förbud, och för förbuds upphävande likaledes, att $\frac{2}{3}$ av de röstande röstat för upphävandet. Vidare påyrkade motionärerna, i motsats till bevillningsutskottet, att bestämmelserna om kontrollnämnder skulle bibehållas, varemot utskottets förslag till bestämmelse om tillfällig utskänkingsrätt förkastades. Motionen upptog slutligen ett nytt moment av i huvudsak samma innebörd som det förslag, Kungl. Maj:t hade förklarat sig ämna framlägga för innevarande års riksdag, om utsträckt befogenhet för Konungen befallningshavande att påbjuda förbud och inskränkningar, »då arbetslöshet eller nöd i

större omfattning är rådande, så ock vid krig eller krigsfara». Enligt det av motionärerna framlagda förslaget skulle även Kungl. Maj:t kunna påbjuda dylikt förbud för hela riket.

Herrar K. J. Ekman m. fl. i första samt herrar Pettersson i Södertälje och Källman i andra kammaren hava hemställt om skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning och förslag till förbud mot försäljning och import av rusdrycker under nu rådande ekonomiska kris. Bevillningsutskottet har tillstyrkt denna framställning, dock med tillägg, att utredningen borde omfatta utom »förbud» även »väsentliga inskränkningar» i avseende på dylik försäljning och import. Utskottet betonar, att ett bifall till detta förslag icke innebure något ställningstagande på förhand till Kungl. Maj:ts bebadade proposition i ämnet. Vid ärendets behandling i plenum avtog första kammaren såväl utskottets förslag som motionen, varemot andra kammaren biföll motionen.

I det förslag, som av Kungl. Maj:t slutligen framlades i berörda fråga, blev rätten att förordna om förbud och inskränkningar vid krig etc. tillerkänd Kungl. Maj:ts befallningshavande, under förutsättning av Kungl. Maj:ts medgivande. Herr v. Hofsten i andra kammaren föreslog, i anslutning till socialstyrelsens uttalade uppfattning, den ändring härutinnan, att initiativrätten i stället lades i Kungl. Maj:ts hand, till vinnande av mera likformighet vid fastställandet av dylika förbud och inskränkningar. Herr Dahl i första kammaren hemställde om avslag på Kungl. Maj:ts förslag om försäljningsförbud vid krig etc. I motionen framhölls, att ett sådant förslag hade måst åtföljas av bestämmelser angående skadestånd åt de näringsidkare, vilkas yrken det här gäller. Bevillningsutskottet, som behandlade herrar Dahls och v. Hofstens motioner i sammanhang med Kungl. Maj:ts proposition, avstyrkte herr Dahls motion men tillmötesgick de av herr v. Hofsten framförda önskemålen så till vida, som utskottet föreslog, att såväl Kungl. Maj:t som Kungl. Maj:ts befallningshavande måtte tillerkännas den berörda initiativrätten. Den i den kungliga propositionen föreslagna bestämmelsen, att Kungl. Maj:ts befallningshavandes beslut bör göras beroende av Kungl. Maj:ts medgivande, bibehölls därjämte i utskottets förslag, vilket av bägge kamrarna bifallits.

Herr Eriksson i Grängesberg m. fl. hava i andra kammaren inlämnat en motion med samma syfte som herr Staafts.

Herrar Pettersson i Södertälje och Källman i andra samt herr Ollas Ericsson m. fl. i första kammaren hava avgivit likalydande motioner med förslag till nykterhetslagstiftning, väsentligen av samma innehåll som herr Staafts. I motiveringen åberopas som stöd för förslaget den omständigheten, att ett stort antal kommunalstämmor samt församlingar, föreningar och möten, representerande 431 817 svenska medborgare, uttalat sig för detsamma.

Herr v. Hofsten m. fl. i andra kammaren motionerade i huvudsaklig överensstämmelse med Kungl. Maj:ts förslag till förra riksdagen. Den viktigaste principiella skillnaden mellan detta förslag och nykterhetskommitténs låg däri, att det lokala vetot ej här blivit upptaget. Motionärerna hänvisade härvidlag till de i denna sak hörda myndigheternas, bland dem socialstyrelsens, så gott som enhälligt avstyrkande utlåtanden. Från det kungliga förslaget skilde sig motionen i avseende på tiden för förändringens ikraftträdande. Motionärerna föreslogo en kortare övergångstid än Kungl. Maj:t men en längre än herr Staaft m. fl., samt att i stället kontant ersättning bereddades vederbörande näringsidkare. Alkoholstyrkan med avseende å volymprocent alkohol i de drycker, som utlämnas till fri handel, föreslogs till 3·6 %.

Herr Jonsson i Hökhult m. fl. i andra kammaren hava avlämnat en nykterhetsmotion, som i mycket överensstämmer med herr Staafts, men skiljer sig från dennes i vissa punkter. För att icke nykterhetsreformen må stranda på motståndet mot det lokala vetot, hava motionärerna i dettas ställe föreslagit ett skärpt kommunalt veto, av innebörd att för tillstånd till rusdrycksförsäljning skulle erfordras $\frac{2}{3}$ majoritet bland de avgivna rösterna inom stadsfullmäktige och kommunalstämma. I fråga om alkoholgränsen gingo motionärerna en medelväg mellan första kammarens 3·6 % och andra kammarens 2·25 % och föreslogo 3 %. Bestämmelserna om kontrollnämnden slopades.

Herr Räf i andra kammaren föreslog $\frac{2}{3}$ majoritet på kommunalstämma o. s. v. för medgivande av rätt till detaljhandel med brännvin. I motiveringen till sitt förslag sökte motionären bevisa, att det lokala vetots nykterhetseffekt, så långt den hittills vunna erfarenheten räcker, varit ringa i jämförelse med det kommunala vetots.

I anledning av de nu nämnda motionerna förelades kamrarna från bevillningsutskottet ett förslag till nykterhetslagstiftning. I avseende på den punkt, där meningsbrytningarna framträtt skarpast, frågan om det s. k. lokala vetot, ställde sig utskottet på den ståndpunkt, som intagits av herr Staaff m. fl., och frångick det av föregående års bevillningsutskott fattade beslutet angående majoritetsberäkningen. Däremot fasthölls vid det avstyrkande utlåtandet av i föl i fråga om kontrollnämnders inrättande. Alkoholgränsen föreslogs nu liksom föregående år till 2.25 %. I olikhet med herr Staaff m. fl. ansåg utskottet, att bestämmelse om tillfällig utskänkning borde lämnas. Beträffande ersättningsfrågan hölls före, att det ankomme på Kungl. Maj:t att låta verkställa de för dess lösande erforderliga utredningarna. Tiden för förordningens ikraftträdande, som av herr v. Hofsten m. fl. satts till 1921, fastställdes i utskottsförslaget till 1917. — Mot utskottets beslut reserverade sig bl. a. herr Nilsson i Bonarp och v. Hofsten, vilka hemställde om beslut i huvudsaklig överensstämmelse med den av herr v. Hofsten inlämnade motionen. Vid ärendets behandling beslutade första kammaren i enlighet med denna reservation, andra kammaren däremot i enlighet med utskottets förslag. Utskottet framlade då ett sammanjämningsförslag, gående bland annat ut på att första kammaren skulle biträda andra kammarens beslut rörande det lokala vetot. I avseende på alkoholgränsen föreslogs, att första kammaren skulle biträda vad andra kammaren beslutat beträffande vin, men andra kammaren biträda vad den första beslutat beträffande öl. I frågan om ersättning åt näringsidkare hemställdes, att andra kammaren måtte biträda första kammarens beslut (d. v. s. godkänna herr v. Hofstens motion), med den modifikation, som påkallades av utskottets förslag ifråga om tiden för förordningens ikraftträdande. Denna sattes nu av utskottet till år 1919. — Sammanjämningsförslaget har godkänts av andra kammaren, men avslagits av första, vadan frågan är för denna riksdag förfallen.

Rikets indelning i kontrollområden m. m. Gentemot Kungl. Maj:ts proposition om indelning av riket i försäljningsområden hade i en inom första kammaren av herr Dahl avgiven motion framförts vissa betänkligheter, avseende särskilt den menliga inverkan, lagstiftningen kunde komma att utöva på det allmänna varuutbytet; i stället borde kontrollinstitutet, omläggas i enlighet med det förslag, som avgivits av tre ledamöter i kontrollstyrelsen, och varigenom en person skulle få köpa var som helst i riket mot uppvisande av registreringskort. Bevillningsutskottet fann emellertid den föreslagna omläggningen opraktisk och delade icke heller motionärens betänkligheter i fråga om indelningen i försäljningsområden. Herr Bäckström i första kammaren hade vidare i anledning av den nämnda propositionen hemställt, att den av Kungl. Maj:t föreslagna *rätten* för bolag att anordna kontroll skulle ersättas med en *skyldighet* att anordna sådan, samt att den bestämmelse i det kungliga förslaget, som avsåg rätten att överklaga bolags vägran att utminutera brännvin, borde utgå. Bevillningsutskottet biträdde den första punkten, men avstyrkte den andra punkten i denna hemställan. Bägge kamrarna hava därpå beslutat i enlighet med utskottets förslag.

Herr Christiernsson hade i andra kammaren föreslagit, i syfte att reglera införseln i landet av brännvin, införandet av en ny bestämmelse i brännvinsförsäljningsförordningen, nämligen att brännvin må till riket införas blott av den, som innehar rättighet till detaljhandel med brännvin. Bevillningsutskottet ansåg detta yrkande tillräckligt tillgodosett genom vissa bestämmelser i Kungl. Maj:ts nyssnämnda proposition, vilken av utskottet förordats; motionen föranledde ej heller någon riksdagens åtgärd.

I anledning av samma kungliga proposition hade även herr Hildebrand i andra kammaren inlämnat en motion, där han föreslog, att innehavare av rätt till utminutering skulle få rätt att sälja även till person, boende inom annat försäljningsområde, i samma omfattning som innehavare av utminuteringsrätt inom området i fråga, samt att bolag

skulle vara *skyldigt* att på begäran utfärda bevis rörande inom dess försäljningsområde boende persons inköpsrätt. Detta förslag ansåg sig emellertid bevillningsutskottet icke kunna tillstyrka, och motionen har även avslagits av bägge kamrarna.

Herr Knaust i första kammaren hemställde om en sådan närings- och arbetsstatistisk utredning beträffande hotell-, restaurang- och kaféörelsen i riket, som år 1913 redan blivit slutförd angående tillverkningen av alkoholhaltiga drycker och därmed sammanhängande frågor. Första kammarens andra tillfälliga utskott har avstyrkt motionen på den grund, att den föreslagna näringsstatistiska undersökningen skulle möta för stora svårigheter och att en arbetsstatistisk undersökning i ämnet redan är igångsatt, i det att Kungl. Maj:t uppdragit åt socialstyrelsen att företaga en undersökning av personalens vid hotell-, restaurang- och kaféörelse arbetstid och arbetsförhållanden. Första kammaren har biträtt utskottets mening.

5. Pensionsförsäkringen.

Herrar Branting och Nilsson i Bonarp i andra och herr Kvarnzelius m. fl. i första kammaren hava motionerat om en utvidgning av det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget till förbättring av pensionsförsäkringslagens övergångsbestämmelser. Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle av nu från försäkringen uteslagna invalidgrupper från och med den 1 januari 1916 i försäkringen inbegripas sådana invalider, som den 1 januari 1914 fyllt 15, men icke 67 år och redan då voro till arbete varaktigt oförmögna samt år 1913 under sammanlagt mer än fyra månader varit fullt försörjda antingen av enskilda eller delvis av enskilda och delvis av fattigvården eller välgörenhetsinrättningar, medan enligt förut gällande lagbestämmelser endast de *icke* sålunda fullt försörjda mellan 15 och 67 år varit inbegripna i försäkringen. Kostnaderna härför skulle helt kunna bestridas ur arbetarförsäkringsfonden. Detta förslag innebar en anslutning till det minst vittgående av fyra av pensionsstyrelsen framlagda alternativ till pensionsförsäkringens utvidgning; några ytterligare utvidgningar hade Kungl. Maj:t på grund av de kostnader, som därigenom skulle ådragas statsverket, under nuvarande tryckta konjukturer ej ansett kunna ifrågasättas. I motionen hemställdes emellertid, att riksdagen skulle antaga det fullständigaste av pensionsstyrelsens alternativa förslag, varigenom i försäkringen skulle inneslutas, utöver den av Kungl. Maj:t föreslagna invalidgruppen, även de invalider, som den 1 januari 1914 fyllt 67 år, såväl sådana vilka under 1913 voro fullt försörjda av enskilda eller av fattigvården eller av välgörenhetsinrättningar som sådana vilka icke voro på dylikt sätt försörjda. Visserligen skulle för denna utvidgning ett särskilt årligt statsanslag behövas, men detta vore relativt obetydligt; till största delen skulle kostnaderna kunna täckas dels genom medel, som bliva tillgängliga ur arbetarförsäkringsfonden, dels genom en jämkning i de nuvarande övergångsbestämmelserna, innebärande en utsträckning av övergångstiden. Sammansatta stats- och lagutskottet tillstyrkte det av motionärerna framlagda förslaget, som utan debatt antogs av bägge kamrarna.

Med anledning av riksdagens beslut har Kungl. Maj:t den 8 nästl. juni utfärdat *lag om övergångsbestämmelser i anledning av lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring*. Denna lag jämte tvenne andra pensionsförsäkringen rörande författningar finnes in extenso införd i detta tidskriftshäfte, sid. 651. Därjämte lämnas i det följande under rubriken »Meddelanden från K. Pensionsstyrelsen» en närmare redogörelse för den nya lagens innehåll.

Herr Olausson i andra kammaren hade hemställt om sådana ändringar i lagen om allmän pensionsförsäkring, att personer, som hava över 6 000 kronors förmögenhet, befrias från andra avgifter än den s. k. grundavgiften och att kommun må åga rätt att ur en avliden pensionstagares tillgångar, där denne saknar bröstarvingar, utfå vad kommunen fått vidkännas för honom i understöd. Sammansatta stats- och lagutskottet avstyrkte denna motion, under framhållande av, att besittandet av den förmögenhet, som i motionen angivits, ingalunda innebure någon garanti för en betryggad ekonomisk ställning i framtiden. Beträffande den föreslagna rätten för kommunen att ur dödsbon

uttaga kostnadsersättning, ställde sig utskottet likaledes avvisande, enär vinsten merendels icke skulle uppvägas av kostnaderna för den utredning, som i varje särskilt fall skulle behöva göras. Utskottets avslagsyrkande har av bägge kamrarna biträttats.

6. Skatte- och understödsfrågor.

Kooperativ förenings skattskyldighet. Herr Trapp i första kammaren påyrkade, att den åt kooperativ förening beviljade befrielsen från skatt för till medlemmar lämnade rabatter endast må åtnjutas på det villkor, att i föreningen icke finnes medlem, som idkar handel med eller eljest i sin näringsrörelse använder varor, vilka han av föreningen inköper. Bevillningsutskottet har avstyrkt denna motion, på den grund att det påtalade missförhållandet endast förefinnes i enstaka undantagsfall, medan den föreslagna lagbestämmelsen skulle drabba samtliga centralföreningar och därigenom medföra icke avsedda verkningar. Första kammaren har därpå avslagit motionen.

Understöd åt barnaförsörjare. Frågan om nativitetens höjande har vid årets riksdag varit föremål för ett flertal motioner.

Herr Welin i andra kammaren har motionerat om en utredning angående tillämpligheten av principen om familjeunderstöd vid lönestaters upprättande för alla statens funktionärer. I motionen lämnas en huvudsakligen på lärarlönenämndens bekanta utlåtande grundad, ingående argumentering till förmån för en dylik princip. Andra kammarens andra tillfälliga utskott har hemställt om avslag på motionen, då lärarlönenämndens återopade betänkande för närvarande befinner sig under omprövning hos Kungl. Maj:t, och andra kammaren har i överensstämmelse härmed avslagit motionen.

Herr Welin har i en annan motion hemställt om utredning av frågan om en mera effektiv skattelindring för familjeförsörjare än den nu gällande och i ännu en motion om sådana ändringar i såväl bevillningsförordningen som förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt, att man och hustru, om båda äga inkomst och förmögenhet, skola beskattas var för sig. Enligt nu gällande bestämmelser komma nämligen man och hustru ofta i beskattningshänseende i ett sämre läge, än om de levat var för sig. Herr Norman i andra kammaren har yrkat, att avdraget för barn under 15 år enligt inkomstskatteförordningen måtte höjas från 100 till 200 kronor. Bevillningsutskottet, som i ett och samma utlåtande behandlat herr Normans samt de två sistnämnda av herr Welins motioner, har uttalat starka tvivel på möjligheten att genom de föreslagna eller andra reformer i skattelagstiftningen de befolkningspolitiska önskemålen skulle kunna i nämnvärd mån främjas. Men med hänsyn till kravet på skattebördornas fördelning efter bärkraften har utskottet funnit åtskilligt i motionerna värt beaktande. Som emellertid ifrågakarande spörsmål äro föremål för utredning av kommunala skattekommittén, har utskottet icke ansett sig böra förorda någon särskild ny utredning, men har begagnat tillfället att uttala en önskan om sakens skyndsamma behandling. Bägge kamrarna hava bifallit utskottets avslagsyrkande med avseende å ifrågakarande motioner.

Understöd åt barn till ensamma mödrar. Herr Eriksson i Grängesberg i andra och herr Bäckström i första kammaren hava inlämnat likalydande motioner, åsyftande en utredning om i vilken omfattning och under vilka former understöd, som ej har fattigvårds karaktär, må från det allmänna, eller i vissa fall genom det allmännas medverkan, utgå för att tillförsäkra barn till ensamma mödrar tillfredsställande uppehälle och vård. Med barn till ensamma mödrar avses änkors, fränskildas och övergivna hustrurs barn samt barn, som äro födda utom äktenskapet. Lever fadern, men underlåter att sörja för barnets underhåll, bör samhället för detta ändamål förskottera medel, vilka sedan, där så ske kan, böra utkrävas av försörjaren, men i andra fall gäldas av samhället. Motionärerna hänvisa till att en lagstiftning av föreslagen innebörd redan är genomförd och fullt verksam i Danmark. Första kammarens första tillfälliga och andra kammarens fjärde tillfälliga utskott hava emellertid bägge avstyrkt motionen, med den motivering att frågan redan är föremål för utredning, dels av lagberedningen, dels av fattigvårdslagstiftningskommittén. Kamrarna hava bifallit utskottens avslagsyrkanden.

Olycksfall vid lastning och lossning av fartyg 1914.

Med ledning av de till K. Socialstyrelsen från yrkesinspektörerna under 1914 insända anmälningar om olycksfall i arbete, vilka stå i direkt samband med lastning och lossning av fartyg, har företagits en utredning rörande olycksfallens tillkomst, skadans påföljd samt olycksfallens fördelning på årets olika månader och de skilda hamnarna. Utredningens resultat med hänsyn såväl till de skilda distrikten som till riket i dess helhet meddelas här nedan.

1:a distriktet.

Samtliga anmälda olycksfall uppgå till 206, varav 205 falla på Stockholm och 1 på Gotthland.

Intet av olycksfallen har för den skadade medfört döden.

Av arbetsgivare, vilka insänt anmälan om olycksfall, idkade 7 egentlig stuverirörelse, och bedrev 4 verksamhet för staten eller stad. Bland de 16 övriga utgjordes de flesta av kolfirmor i Stockholm.

Med hänsyn till *tillkomsten* fördela sig olycksfallen på nedanstående grupper

Skadade under sysselsättning med eller genom:

handverktyg	3 personer
transportredskap (vagnar, kärror, björnar o. d.)	7 ,
luckor och skärstockar	4 ,
kättingelängor, stroppar o. d.	7 ,
kolmått, gripskopor	20 ,
förtöjningsredskap	1 ,
ställningar, stegar, bockar, landgångar o. d.	14 ,
andra redskap (för handbärning)	1 ,
taljor, block o. d.	1 ,
kranar (i land)	3 ,
vinschar (ombord)	5 ,
lastning, lossning, lyftning och bärning för hand	31 ,
personers fall, utan samband med föregående	27 ,
föremåls , , , , ,	58 ,
på här ej angivet eller okänt sätt	24 ,

Summa 206 personer

Såvitt det varit möjligt, hava olyckor, tillkomna genom *personers eller föremåls fall*, ytterligare uppdelats, och visar efterföljande sammanställning resultatet därav:

Skadade genom:

fall från ställning, landgång o. d.	8 personer
» å kaj, däck o. d.	21 »
nedstörtande i lastrum	7 »
» i sjön, i pråm o. d.	8 »
nedfallande last	54 »
fallande lastnings- och lossningsmaterial	19 »

Rörande de ådragna *skadornas påföljd* med hänsyn till den tid, de skadade varit urståndsatta att arbeta, hänvisas till nedanstående uppställning:

Urståndsatta till arbete under mindre än 10 dagar	31 fall
» » » mellan 10 och 20 dagar	68 »
» » » » 21 » 30 »	42 »
» » » » 31 » 40 »	17 »
» » » » 41 » 50 »	8 »
» » » » 51 » 60 »	10 »
» » » under mer än 60 »	30 »
<i>Summa 206 fall</i>	

Olycksfallsfrekvensen under årets *olika månader* ställer sig som följer:

Januari	33 fall	Augusti	10 fall
Februari	13 »	September	17 »
Mars	15 »	Oktober	23 »
April	9 »	November	19 »
Maj	11 »	December	13 »
Juni	19 »		
Juli	24 »	<i>Summa 206 fall</i>	

Olycksfallens fördelning på *Stockholms olika hamnar* framgår av följande uppställning:

Beckholmen	5 fall	Strömmen	24 fall
Blasieholmshamnen	9 »	Värtan	63 »
Norr Mälarstrand	4 »	Övriga eller ej uppgivna hamnar	40 »
Skeppsbron	18 »		
Stadsgården	42 »	<i>Summa 205 fall</i>	

2:a distriktet.

Inom detta distrikt hava under 1914 endast rapporterats 6 olycksfall i arbete vid lastning och lossning av fartyg.

Anmälningarna härrörde från tre arbetsgivare, av vilka en idkade rederirörelse, en järnvägsdrift och en industriell verksamhet.

Med hänsyn till olycksfallens *tillkomst* fördela sig desamma på följande sätt:

Skadade under sysselsättning med eller genom:

handverktyg	1 person
kolmått, gripskopor o. d.	1 ,
vinschar (ombord)	2 personer
lastning och lossning för hand	1 person
på här ej angivet eller okänt sätt	1 ,

Summa 6 personer

I samband med ett av ovannämnda fall har dessutom en arbetare skadats genom nedstörtande i ett fartygs lastrum.

Olycksfallens *påföljd* med avseende på den tid, de skadade varit *urståndsatta till arbete*, framgår av nedanstående:

Urståndsatta till arbete mellan 10 och 20 dagar	2 fall
„ „ „ „ 21 „ 30 „	3 „
„ „ „ „ 51 „ 60 „	1 „

Summa 6 fall

Olycksfallen hava inträffat under nedannämnda *månader*:

Januari	1 fall	Juni	1 fall
Februari	1 „	November	1 „
Mars	1 „		
April	1 „		

Summa 6 fall

Olycksfallens fördelning på de *olika hamnarna* inom distriktet framgår av följande:

Eskilstuna	2 fall
Oxelösund	3 „
Södertälje	1 „

Summa 6 fall

Anmärkningsvärt är det ringa antal anmälda olycksfall i Oxelösund, där dock sjöfarten är synnerligen livlig — ett förhållande, som dock möjligen är att tillskriva uraktlåtenhet att behörigen anmäla inträffade olycksfall.

3:e distriktet.

Av de inom distriktet anmälda 28 olycksfallen har intet haft dödlig utgång. Bland de sju arbetsgivare, som insänt rapporter, idka tre stuverirörelse som huvudnäring och de övriga industriell verksamhet eller järnvägsdrift.

Med hänsyn till *tillkomsten* fördela sig olycksfallen på nedanstående grupper:

Skadade under sysselsättning med eller genom:

transportredskap (vagnar, kärror o. d.)	2 personer
kolmått, gripskopor o. d.	3 „
förtöjningsredskap	1 „

ställningar, stegar, bockar, landgångar o. d.	4 personer
kranar (i land)	2 »
lastning och lossning för hand	2 »
personers fall utan samband med föregående	1 »
föremåls » » » » »	10 »
på här ej angivet eller okänt sätt	3 »

Summa 28 personer

En ytterligare uppdelning, där så varit möjlig, av de olyckor, som tillkommit genom personers eller föremåls fall, utvisar följande:

Skadade genom:

fall från ställning	2 personer
» å kaj, däck o. d.	2 »
nedfallande last	9 »
utslirande av last ur längor o. d.	1 »

Rörande olycksfallens *påföljd* med avseende å den tid, de skadade varit *urståndsatta till arbete*, hänvisas till nedanstående uppställning:

Urståndsatta till arbete under mindre än 10 dagar	2 fall
» » » mellan 10 och 20 dagar	8 »
» » » 21 » 30 »	8 »
» » » 31 » 40 »	1 »
» » » 41 » 50 »	3 »
» » » under mer än 60 »	6 »

Summa 28 fall

Olycksfallsfrekvensen under årets *olika månader* ställer sig som följer:

Januari	2 fall	Augusti	2 fall
Februari	1 »	September	6 »
Mars	3 »	Oktober	4 »
April	3 »	November	1 »
Maj	2 »	December	1 »
Juni	3 »		

Summa 28 fall

Olycksfallens fördelning på de *olika hamnarna* inom distriktet, framgår av efterföljande uppställning:

Hästholmen	1 fall
Norrköping	26 »
Valdemarsvik	1 »

Summa 28 fall

Anmärkningsvärd är den nästan totala frånvaron av anmälda olycksfall i hamnarna vid Väneren och Vättern, vilket sannolikt torde bero på bristande fullgörande av anmälningskyldigheten.

4:e distriktet.

Inom detta distrikt har under 1914 rapporterats endast 3 olycksfall i arbete vid lastning och lossning av fartyg.

Av arbetsgivarna idkade två industriell verksamhet och en importrörelse.

Med hänsyn till olycksfallens *tillkomst* fördela sig desamma som nedan angives:

Skadade under sysselsättning med eller genom:

lastning och lossning för hand	1 person
fall från ställning	1 »
på här ej angivet eller okänt sätt	1 »
Summa 3 personer	

Olycksfallens *påföljd* med avseende på den tid, de skadade varit *urståndsatta till arbete*, framgår av nedanstående:

Urståndsatta till arbete mellan 10 och 20 dagar	2 fall
» » » under mer än 60 »	1 »
Summa 3 fall	

Olycksfallen inträffade följande *månader*:

Januari	1 fall
Juni	1 »
Juli	1 »
Summa 3 fall	

Fördelningen på de *olika hamnarna* inom distriktet ställer sig som följer:

Jönköping	1 fall
Oskarshamn	1 »
Århult	1 »
Summa 3 fall	

Att Oskarshamn, som dock har en ganska livlig sjöfart, endast har att uppvisa ett enda olycksfall i samband med stuveriarbete, samt Kalmar och Västervik intet, synes tyda på underlåtelser i avseende å anmälningsskyldigheten.

5:e distriktet.

Samtliga anmälda olycksfall inom distriktet uppgingo till 119, fördelade på 23 arbetsgivare, av vilka 6 idkade egentlig stuverirörelse och 4 bedrevo verksamhet för staten eller stad. Av de övriga idkade 9 industriell rörelse och 4 kolimport.

Med hänsyn till olycksfallens *tillkomst*, fördelade de sig på nedanstående grupper:

Skadade under sysselsättning med eller genom:

transportredskap (vagnar, kärror o. d.)	8 personer
luckor och skärstockar	3 »
kättingslängor, stroppar o. d.	4 »
kolmått och gripskopor	5 »
ställningar, stegar, landgångar o. d.	20 »
kranar (i land)	1 »
vinschar (ombord)	8 »
lastning och lossning för hand	21 »
personers fall utan samband med föregående	12 »
föremåls » » » » »	28 »
på här ej angivet eller okänt sätt	9 »

Summa 119 personer

Ytterligare uppdelning av de olyckor, som föranletts av personers eller föremåls fall, utvisar följande:

Skadade genom:

fall från ställning o. d.	9 personer
» å kaj, däck o. d.	6 »
nedstörtande i lastrum	5 »
» i pråm, i sjön o. d.	1 »
nedfallande last	25 »
fallande lastnings- och lossningsmaterial	9 »

De ådragna skadornas *påföljd* med hänsyn till den tid, de skadade varit *urståndsatta till arbete*, framgår av nedanstående:

Urståndsatta till arbete under mindre än 10 dagar	21 fall
» » » mellan 10 och 20 dagar	50 »
» » » » 21 » 30 »	17 »
» » » » 31 » 40 »	7 »
» » » » 41 » 50 »	4 »
» » » » 51 » 60 »	3 »
» » » under mer än 60 »	16 »
Olycksfall med dödlig utgång	1 »

Summa 119 fall

Berörda dödsfall inträffade vid kollossning med kran i Malmö hamn, varvid den omkomne krossades under en i arbete varande gripskopa.

Olycksfallsfrekvensen under årets *olika månader* ställer sig som följer:

Januari	12 fall	Augusti	9 fall
Februari	10 »	September	9 »
Mars	9 »	Oktober	15 »
April	9 »	November	11 »
Maj	13 »	December	8 »
Juni	4 »		
Juli	10 »		

Summa 119 fall

Olycksfallens fördelning på distriktets *olika hamnar* framgår av följande uppställning:

Hälsingborg	59 fall	Limhamn	4 fall
Karlshamn	5 »	Malmö	18 »
Klagshamn	1 »	Trälleborg	11 »
Karlskrona	19 »	Ystad	1 »
Landskrona	1 »		
			<u>Summa 119 fall</u>

Att beakta är det ringa antal anmälda olycksfall från Landskrona och Ystad, där dock sjöfarten är ganska livlig. Anmärkningsvärd är dessutom den totala frånvaron av anmälda olycksfall från Malmö största stuveriföretag, Malmö dragareaktiebolag, vilket likväl utför all lastning och lossning å samtliga reguljära linjers båtar, som anlöpa hamnen.

6:e distriktet.

Samtliga anmälda olycksfall uppgingo till 81, fördelade på 48 arbetsgivare, av vilka 5 idkade egentlig stuverirörelse, under det 10 voro rederier med egna stuveriavdelningar. De övriga 33 utgjordes av: 9 importfirmor, 16 industriella företag, 3 skeppsmäklare, 2 järnvägar och 3 företag, drivna av staten eller Göteborgs stad.

Med hänsyn till olycksfallens *tillkomst*, fördela sig desamma på nedanstående grupper:

Skadade under sysselsättning med eller genom:

transportredskap (vagnar, kärror o. d.)	3 personer
luckor och skärstockar	2 »
kättingslängor, stroppar o. d.	3 »
kolmått, gripskopor o. d.	4 »
ställningar, stegar, landgångar o. d.	4 »
kranar (i land)	1 »
vinschar (ombord)	14 »
lastning och lossning för hand	25 »
fall av personer utan samband med föregående	13 »
» » föremål » » » » »	4 »
på här ej angivet eller okänt sätt	8 »
	<u>Summa 81 personer</u>

Olyckorna genom *personers eller föremåls fall* fördela sig, vid ytterligare uppdelning, sålunda:

Skadade genom:

fall från ställning, landgång o. d.	8 personer
» å kaj, däck o. d.	16 »
nedstörtande i lastrum	4 »

nedstörtande i sjön, i pråm o. d.	4 personer
nedfallande last	4 »
utslirande av last ur längor o. d.	2 »
fallande lastnings- och lossningsmaterial	7 »

Rörande de ådragna skadornas *påföljd* med hänsyn till den tid, de skadade varit *urståndsatta till arbete*, framgick följande:

Urståndsatta till arbete mellan 10 och 20 dagar	19 fall
» » » » 21 » 30 »	19 »
» » » » 31 » 40 »	10 »
» » » » 41 » 50 »	6 »
» » » » 51 » 60 »	3 »
» » » » under mer än 60 »	23 »
Olycksfall med dödlig utgång	1 »
Summa 81 fall	

Dödsfallet inträffade vid påläggning av skärstockar och luckor å en ångare i Göteborgs hamn, varvid den omkomne störtade ned i lastrummet.

Anmärkningsvärt är det stora antal skadade, som varit urståndsatta till arbete under mer än 60 dagar, i det detsamma uppgår till över 28 % av alla anmälda olycksfall.

Olycksfallsfrekvensen under årets *olika månader* ställer sig som följer:

Januari	10 fall	Augusti	4 fall
Februari	13 »	September	3 »
Mars	8 »	Oktober	8 »
April	3 »	November	7 »
Maj	7 »	December	4 »
Juni	6 »		
Juli	8 »	Summa 81 fall	

Olycksfallens fördelning på distriktets *olika hamnar* framgår av följande uppställning:

Göteborg	65 fall	Uddevalla	10 fall
Halmstad	1 »	Vargön	1 »
Strömstad	2 »		
Trollhättan	2 »	Summa 81 fall	

I betraktande av sjöfartens stora livlighet i detta distrikt, torde man, särskilt vid en jämförelse med 1:a distriktet, där olycksfallen under samma tid uppgingo till 205, hava anledning antaga, att ovanstående siffror äro något missvisande.

7:e distriktet.

Från detta distrikt har under 1914 endast anmälts 10 olycksfall i arbete vid lastning och lossning av fartyg.

Av arbetsgivarna idkade 2 industriell rörelse, 2 järnvägsdrift och 2 rederiverksamhet.

Med hänsyn till olycksfallens *tillkomst* fördela de sig på nedanstående grupper:

Skadade under sysselsättning med eller genom:

förtöjningsredskap	1 personer
kranar (i land)	1 ,
lastning och lossning för hand	7 ,
fall av föremål utan samband med föregående	1 ,
Summa	10 personer

I fråga om skador uppkomna genom fall, har en person skadats genom nedstörtande i en pråm och en genom nedfallande last.

Olycksfallens *påföljd* med avseende på den tid, de skadade varit *urståndsatta till arbete*, framgår av efterföljande sammanställning:

Urståndsatta till arbete mellan 10 och 20 dagar	2 fall
„ „ „ „ 21 „ 30 „	2 „
„ „ „ „ 31 „ 40 „	2 „
„ „ „ „ under mer än 60 „	4 „
Summa	10 fall

Olycksfallen voro fördelade på följande *månader*:

Maj	2 fall	Augusti	1 fall
Juni	1 „	September	2 „
Juli	4 „		
		Summa	10 fall

Fördelningen på de *olika hamnarna* ställer sig som följer:

Bengtsfors	1 fall	Skogsholm	1 fall
Glava	2 „	Skåpafors	1 „
Kristinehamn	1 „	Örebro	1 „
Lennartsfors	1 „		
Otterbäcken	2 „	Summa	10 fall

8:e distriktet.

Samtliga anmälda olycksfall uppgingo till 94, fördelade på 11 arbetsgivare, av vilka endast en idkade egentlig stuverirörelse, under det bland de övriga återfunnos 1 importfirma, 2 skeppsmäklare och 7 industriella företag, varav 6 sågverk.

Med hänsyn till *tillkomsten* fördela sig olycksfallen på efterföljande sätt:

Skadade under sysselsättning med eller genom:

transportredskap (vagnar, kärror o. d.)	1	personer
luckor och skärstockar	1	»
kättingslängor, stroppar o. d.	4	»
kolmått, gripskopor o. d.	27	»
ställningar, landgångar o. d.	4	»
andra redskap (för handbärning)	4	»
taljor, block o. d.	2	»
vinschar (ombord)	1	»
lastning och lossning för hand	11	»
personers fall utan samband med föregående	7	»
föremåls » » » » »	23	»
på här ej angivet eller okänt sätt	9	»

Summa 94 personer

De olyckor, som förorsakats genom *personers eller föremåls fall*, fördela sig sålunda:

Skadade genom:

fall från ställning, landgång o. d.	4	personer
» å kaj, däck o. d.	5	»
nedstörtande i lastrum	1	»
nedfallande last	27	»
utslirande av last ur längor o. d.	4	»
fallande lastnings- och lossningsmaterial	3	»

Anmärkningsvärt är det stora antalet olycksfall vid kollossning i Gävle, där det synes, som om de använda s. k. »koltubbarnas» låsinrättning å bygeln ej erbjöde tillräcklig säkerhet mot kolmåttens tippning i förtid.

Rörande de ådragna skadornas *påföljd* med hänsyn till den tid, de skadade varit *urståndsatta till arbete*, hänvisas till nedanstående uppställning:

Urståndsatta till arbete under mindre än 10 dagar	4	fall
» » » mellan 10 och 20 dagar	35	»
» » » » 21 » 30 »	20	»
» » » » 31 » 40 »	10	»
» » » » 41 » 50 »	11	»
» » » » 51 » 60 »	2	»
» » » under mer än 60 »	12	»

Summa 94 fall

Olycksfallsfrekvensen under årets *olika månader* ställer sig som följer:

Januari	5	fall	Augusti	7	fall
Februari	1	»	September	16	»
April	7	»	Oktober	15	»
Maj	15	»	November	9	»
Juni	9	»			
Juli	10	»			

• *Summa 94 fall*

Olycksfallens fördelning på distriktets *olika hamnar* framgår av följande uppställning:

Gävle	81 fall
Skutskär	6 »
Söderhamn	3 »
Övriga hamnar i Söderhamns distrikt	4 »
Summa	94 fall

I betraktande av den vanligen ganska stora olycksfallsfrekvensen vid lastning av trävaror, synes det egendomligt, att så få fall anmälts från träutskleppningshamnarna i Söderhamns och Hudiksvalls tullkammardistrikt.

9:e distriktet.

Samtliga anmälda olycksfall uppgingo till 106, fördelade på 30 arbetsgivare, av vilka 16 idkade egentlig stuverirörelse och de övriga 14 industriell verksamhet, varav 10 sågverksrörelse.

Med hänsyn till *tillkomsten* fördela sig olycksfallen på nedanstående grupper:

Skadade under sysselsättning med eller genom:

transportredskap (vagnar, kärror o. d.)	1 personer
luckor och skärstockar	1 »
kättingslängor, stroppar o. d.	10 »
kolmått, gripskopor o. d.	5 »
förtöjningsredskap	1 »
ställningar, landgångar o. d.	3 »
andra redskap (för handbärning)	1 »
taljor, block o. d.	1 »
vinschar (ombord)	31 »
lastning och lossning för hand	21 »
personers fall utan samband med föregående	4 »
föremåls » » » » »	14 »
på här ej angivet eller okänt sätt	13 »
Summa	106 personer

Olyckor, tillkomna genom *personers eller föremåls fall*, kunde ytterligare uppdelas sålunda:

Skadade genom:

fall från ställning, landgång o. d.	5 personer
» å kaj, däck o. d.	3 »
nedstörtande i lastrum	4 »
» i pråm, i sjön o. d.	8 »
nedfallande last	18 »
utslirande av last ur längor	16 »
fallande lastnings- och lossningsmaterial	6 »

Rörande de ådragna skadornas *påföljd* med hänsyn till den tid, de skadade varit *urståndsatta till arbete*, hänvisas till nedanstående uppställning:

Urståndsatta till arbete under mindre än 10 dagar	17 fall
» » » mellan 10 och 20 dagar	26 »
» » » » 21 » 30 »	16 »
» » » » 31 » 40 »	10 »
» » » » 41 » 50 »	2 »
» » » » 51 » 60 »	8 »
» » » under mer än 60 »	25 »
Olycksfall med dödlig utgång	2 »
<i>Summa</i> 106 fall	

Det ena dödsfallet inträffade under lastning av ångaren »New Sweden» i Fagervik, varvid en stuveriarbetare dödades av en i lastrummet nedfallande skärstock, som ej varit behörigen fastsatt i luckkarmen, utan urlyftades av en bomgaj.

Det andra dödsfallet skedde vid kalklossning i Obbola, då den omkomne så svårt skadades av ett i arbete varande tungt kalkmått av järn, att han senare avled.

Olycksfallsfrekvensen under årets *olika månader* ställer sig som följer:

Januari	2 fall	September	13 fall
April	1 »	Oktober	20 »
Maj	20 »	November	11 »
Juni	16 »	December	7 »
Juli	9 »	<i>Summa</i> 106 fall	
Augusti	7 »		

Olycksfallens fördelning på de *olika hamnplatserna* framgår av följande uppställning:

Hamnar inom Haparanda tullkammardistrikt	1 fall
» » Härnösands »	38 »
» » Piteå »	1 »
» » Skellefteå »	12 »
» » Sundsvalls »	27 »
» » Umeå »	6 »
» » Örnsköldsviks »	21 »
<i>Summa</i> 106 fall	

Inom Härnösands tullkammardistrikt hava enligt anmälan tvenne kvinnor drabbats av olycksfall.

Sammandrag.

Olika slag av arbetsgivare, som insänt anmälningar om olycksfall vid lastning eller lossning av fartyg.

Arbetsgivare.	Yrkesinspektionsdistrikt.									Summa.
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	
Importörer och importfirmor . . .	16	—	—	1	4	9	—	1	—	31
Industriella företag	—	1	3	2	9	16	2	7	14	54
Järnvägsföretag	1	1	1	—	—	2	2	—	—	7
Skeppsmäklare	—	—	—	—	—	3	—	2	—	5
Rederier	—	1	—	—	—	10	2	—	—	13
Städer och staten	3	—	—	—	4	3	—	—	—	10
Stuvare och stuverifirmor	7	—	3	—	6	5	—	1	16	38
<i>Summa</i>	27	3	7	3	23	48	6	11	30	158

Olycksfallens tillkomst.

Skadade under sysselsättning med eller genom:	Yrkesinspektionsdistrikt.									Summa.
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	
Handverktyg	3	1	—	—	—	—	—	—	—	4
Transportredskap (vagnar, kärror o. d.) . .	7	—	2	—	8	3	—	1	1	22
Luckor och skärstockar	4	—	—	—	3	2	—	1	1	11
Kättingslängor, stroppar o. d.	7	—	—	—	4	3	—	4	10	28
Kolmått, gripskopor o. d.	20	1	3	—	5	4	—	27	5	65
Förtöjningsredskap	1	—	1	—	—	—	1	—	1	4
Ställningar, stegar, bockar, landgångar o. d.	14	—	4	1	20	4	—	4	3	50
Andra redskap (för handbärning)	1	—	—	—	—	—	—	4	1	6
Taljor och block	1	—	—	—	—	—	—	2	1	4
Kranar (i land)	3	—	2	—	1	1	1	—	—	8
Vinschar (ombord)	5	2	—	—	8	14	—	1	31	61
Lastning och lossning för hand	31	1	2	1	21	25	7	11	21	120
Personers fall utan samband med föregående	27	—	1	—	12	13	1	7	4	65
Föremåls fall utan samband med föregående	58	—	10	—	28	4	—	23	14	137
På här ej angivet eller okänt sätt	24	1	3	1	9	8	—	9	13	68
<i>Summa</i>	206	6	28	3	119	81	10	94	106	653

Olycksfall till följd av personers eller föremåls fall.

Skadade genom:	Yrkesinspektionsdistrikt.									Summa.
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	
Fall från ställning, landgång o. d.	8	—	2	1	9	8	—	4	5	37
Fall å kaj, däck o. d.	21	—	2	—	6	16	—	5	3	53
Nedstörtande i lastrum	7	1	—	—	5	4	—	1	4	22
Nedstörtande i pråm, i sjön o. d.	8	—	—	—	1	4	1	—	8	22
Nedfallande last	54	—	9	—	25	4	1	27	18	138
Utslirande av last ur längor o. d.	—	—	1	—	—	2	—	4	16	23
Nedfallande lastnings- och lossningsmaterial	19	—	—	—	9	7	—	3	6	44

Olycksfallens påföljd med hänsyn till den tid, de skadade varit urståndsatta till arbete.

Urståndsatta till arbete	Yrkesinspektionsdistrikt.									Summa.
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	
under mindre än 10 dagar	31	—	2	—	21	—	—	4	17	75
mellan 10 och 20 dagar	68	2	8	2	50	19	2	35	26	212
> 21 > 30 >	42	3	8	—	17	19	2	20	16	127
> 31 > 40 >	17	—	1	—	7	10	2	10	10	57
> 41 > 50 >	8	—	3	—	4	6	—	11	2	34
> 51 > 60 >	10	1	—	—	3	3	—	2	8	27
under mer än 60 >	30	—	6	1	16	23	4	12	25	117
Olyckor med dödlig utgång	—	—	—	—	1	1	—	—	2	4
<i>Summa</i>	206	6	28	3	119	81	10	94	106	653

Olycksfallens fördelning på de olika hamnarna inom riket.

Bengtsfors	1 fall	Karlskrona	19 fall
Eskilstuna	2 >	Klagshamn	1 >
Glava	2 >	Kristinehamn	1 >
Gävle	81 >	Landskrona	1 >
Göteborg	65 >	Lennartsfors	1 >
Halmstad	1 >	Limhamn	4 >
Haparanda (med distrikt)	1 >	Malmö	18 >
Hälsingborg	59 >	Norrköping	26 >
Härnösand (med distrikt)	38 >	Oskarshamn	1 >
Hästholmen	1 >	Otterbäcken	2 >
Jönköping	1 >	Oxelösund	3 >
Karlshamn	5 >	Piteå (med distrikt)	1 >

Skellefteå (med distrikt)	12 fall	Uddevalla	10 fall
Skogsholm	1 ,	Umeå (med distrikt)	6 ,
Skåpafors	1 ,	Valdemarsvik	1 ,
Skutskär	6 ,	Vargön	1 ,
Stockholm	205 ,	Visby	1 ,
Strömstad	2 ,	Ystad	1 ,
Sundsvall (med distrikt)	27 ,	Århult	1 ,
Söderhamn (med distrikt)	7 ,	Örebro	1 ,
Södertälje	1 ,	Örnsköldsvik	21 ,
Trollhättan	2 ,		
Trälleborg	11 ,		
		<i>Summa</i> 653 fall	

Olycksfallsfrekvensen under årets olika månader.

M å n a d.	Yrkesinspektionsdistrikt.									Sum- ma.
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	
Januari	33	1	2	1	12	10	—	5	2	66
Februari	13	1	1	—	10	13	—	1	—	39
Mars	15	1	3	—	9	8	—	—	—	36
April	9	1	3	—	9	3	—	7	1	33
Maj	11	—	2	—	13	7	2	15	20	70
Juni	19	1	3	1	4	6	1	9	16	60
Juli	24	—	—	1	10	8	4	10	9	66
Augusti	10	—	2	—	9	4	1	7	7	40
September	17	—	6	—	9	3	2	16	13	66
Oktober	23	—	4	—	15	8	—	15	20	85
November	19	1	1	—	11	7	—	9	11	59
December	13	—	1	—	8	4	—	—	7	33
<i>Summa</i>	206	6	28	3	119	81	10	94	106	653

Arbetsinställelser i Sverige år 1914.¹

Antal och omfattning. Under år 1914 hava, enligt ingångna uppgifter, i Sverige påbörjats 115 arbetsinställelser (strejker och lockouter). Antalet arbetsinställelser ävensom antalet därav direkt berörda arbetsgivare och arbetare i jämförelse med de föregående åren framgår av nedanstående översikt:

År.	Strejker.			Lockouter.			Arbetsinställelser av blandad karaktär.			Hela antalet		
	Antal påbörjade.	Antal direkt berörda arbetsgivare.	Antal direkt berörda arbetare.	Antal påbörjade.	Antal direkt berörda arbetsgivare.	Antal direkt berörda arbetare.	Antal påbörjade.	Antal direkt berörda arbetsgivare.	Antal direkt berörda arbetare.	påbörjade arbetsinställelser.	direkt berörda arbetsgivare.	direkt berörda arbetare.
1903 . . .	109	256	5 970	16	96	982	17	126	17 619	142	478	24 571
1904 . . .	169	383	8 299	12	62	1 218	34	153	2 731	215	598	12 248
1905 . . .	152	325	13 186	12	12	456	25	510	19 264	189	847	32 906
1906 . . .	239	638	15 050	8	12	560	43	49	3 045	290	729	18 655
1907 . . .	243	498	11 278	23	37	5 669	46	283	6 593	812	818	23 540
1908 . . .	229	473	17 187	38	125	2 672	35	826	20 498	302	1 424	40 357
1909 . . .	102	7 707	229 248	22	451	71 364	14	30	1 137	198	8 188	301 749
1910 . . .	66	127	3 420	5	5	101	5	14	150	76	146	3 671
1911 . . .	85	150	4 940	9	1 759	15 145	4	11	491	98	1 920	20 576
1912 . . .	108	168	5 797	4	337	2 166	4	284	2 017	116	789	9 980
1913 . . .	118	203	9 574	1	1	17	—	—	—	119	204	9 591
1914 . . .	105	181	8 832	8	64	5 368	2	2	185	115	247	14 885

Antalet arbetsinställelser har, som synes, under de tre senaste åren varit i det närmaste konstant. I fråga om antalet berörda arbetare uppvisar redogörelseåret emellertid en högre siffra än de båda närmast föregående åren. De mest omfattande av årets arbetsinställelser voro lockouterna inom byggnadsämnes- och smäglasindustrierna, vilka berörde 44 resp. 14 arbetsgivare samt 3 043 resp. 1 650 arbetare.

Av samtliga 115 arbetsinställelser hava endast 15 berört mer än en arbetsgivare; i 10 av dessa fall utgjorde antalet arbetsgivare 2—9; i 4 fall uppgick antalet till 13—15 och i ett fall, såsom ovan är nämnt, till 44.

Av arbetsinställelserna voro 45, eller 39 %, av helt ringa storlek, omfattande högst 25 arbetare. Under nästföregående redogörelseår uppgingo dylika mindre

¹ Utgör en sammanfattning av den av socialstyrelsen i serien »Sveriges officiella statistik: Socialstatistik» utgivna publikationen »Arbetsinställelser i Sverige år 1914».

arbetsinställelsor till 46 % av samtliga. Av någon större omfattning — berörande mer än 100 arbetare — voro 31 konflikter, eller 27 % av samtliga, mot 20 % närmast föregående år.

Vid jämn fördelning av de berörda arbetarnas antal på konfliktantalet erhålles såsom medelsiffra per konflikt under redogörelseåret 125 arbetare. Varje strejk omfattade i genomsnitt 84 arbetare; för lockouterna var antalet avsevärt högre, 671.

Arbetsinställelsornas fördelning efter näringsgrupper. Vid en jämförelse mellan antalet arbetsinställelsor år 1914 samt det genomsnittliga antalet sådana under åren 1903—1913 inom olika näringsgrupper framgår, att ett förhållandevis stort antal konflikter under redogörelseåret inträffat inom skogsbruk och gruvdrift; även trävaru- och byggnadsindustrierna uppvisa siffror, som något överstiga den föregående periodens medeltal. Procenttalen för de nämnda grupperna voro 7, 6, 17 och 23 mot resp. 3, 2, 14 och 21 i genomsnitt under åren 1903—1913. Av arbetarna komma på jord- och stenindustrien ej mindre än 36 %, mot endast 7 % i genomsnitt för åren 1903—1913, medan motsvarande siffror för trävaruindustrien äro resp. 16 och 11 %, för skogsbruket resp. 14 och 2 % samt för gruvdriften resp. 6 och 3 %. Däremot kan nedgång antecknas bland annat för byggnadsindustrien från 19 till 13 %, för maskin- och skeppsbyggnadsindustrien från 12 till 1 %, för beklädnadsindustrien från 7 till 2 % samt för närings- och nyttningsämnesindustrien från 5 till 1 %.

Arbetsinställelsornas fördelning på de särskilda näringsgrupperna framgår närmare av tabellen å sid. 648—49.

Av de i senaste statistik angående industri och bergshantering upptagna näringsgrupper intog jord- och stenindustrien, med hänsyn till arbetsinställelsornas *relativa utbredning*, främsta rummet under år 1914 med 100 av konflikter berörda arbetare per 1 000 sysselsatta. Därefter kom gruvdriften med 61 och trävaruindustrien med 36 arbetare per 1 000. Mycket låga siffror (1 å 3 per 1 000) uppvisade å andra sidan läder-, hår- och gummivaru-, metall-, maskin- och skeppsbyggnads- samt närings- och nyttningsämnesindustrierna.

Arbetsinställelsornas orsaker. Lönefrågorna hava, liksom under de föregående åren, i övervägande grad förekommit som anledning till konflikter. Av dessa voro sålunda 71, eller 62 %, förorsakade av begäran om löneförhöjning, 4, eller 3 %, av lönesänkning och 5, eller 4 %, av andra lönefrågor. Under femårsperioden 1903—1907 utgjorde hithörande arbetstvister resp. 47, 4 och 12 % av hela antalet, under perioden 1908—1912 åter resp. 41, 8 och 17 % samt under år 1913 resp. 59, 5 och 5 %.

Däremot förete organisationsspörsmålen tillbakagång: endast 4 konflikter, eller 3 %, äro att hänföra till denna grupp gent emot 8 % år 1913, 11 % för åren 1908—1912 och 16 % för åren 1903—1907. Samtliga de ifrågakvarande arbetsinställelsorna hava föranletts av begäran om kollektivavtal.

Vad beträffar övriga orsaker, framträder en förhållandevis ganska väsentlig ökning av tvisterna om arbetares antagande och avskedande, om personliga förhållanden samt om arbetstiden. Dessa kategorier omfatta resp. 14,

9 och 6 arbetsinställelser eller 13, 8 och 5 % av hela antalet, varemot svarade resp. 5, 6 och 2 % under år 1913. Däremot har icke förekommit något fall av de närmast föregående år relativt talrika tvisterna om arbetets anordning.

Arbetsinställelsernas varaktighet. Av samtliga arbetsinställelser hava 43 % pågått högst en vecka och 72 % avslutats inom en månad; endast 8 arbetsinställelser (7 %) hava sträckt sig över längre tid än 3 månader. Vad beträffar antalet berörda arbetare, kommo 41 % på konflikter av kort varaktighet (högst 1 månad), medan 30 % drabbades av långvariga konflikter (över 3 månader).

Antalet konflikter med en varaktighet av mer än 3 månader utgjorde under år 1913 5 % av samtliga, under åren 1903—1912 i genomsnitt 7 %, alltså samma siffra som redogörelseåret har att uppvisa.

Huvudresultat. Arbetsinställelsernas huvudresultat under åren 1903—1914 framställs i följande tabell.

Resultat.	Arbetsinställelser.								Av arbetsinställelser berörda arbetare.			
	1903—1907.		1908—1912.		1913.		1914.		1903—1913.		1914.	
	Antal.	%.	Antal.	%.	Antal.	%.	Antal.	%.	Antal.	%.	Antal.	%.
Arbetsgivarnas villkor	290	25	283	39	28	24	33	29	335 100	67	3 341	23
Arbetarnas fordringar	393	34	180	24	36	30	26	22	30 182	6	808	6
Kompromiss	389	34	247	34	45	38	47	41	128 218	26	10 072	70
Okänt eller oavgjort .	76	7	20	3	10	8	9	8	4 344	1	164	1
<i>Summa</i>	1 148	100	780	100	119	100	115	100	497 844	100	14 385	100

Tabellen utvisar, vid jämförelse med närmast föregående år, en relativ ökning av antalet på arbetsgivarnas villkor bilagda konflikter, medan antalet arbetarsegrar i motsvarande mån minskats. Däremot har arbetsgivarnas överlägsenhet ej varit så utpräglad som under åren 1908—1912.

Ser man till antalet arbetare, som berördes av under redogörelseåret inträffade arbetsinställelser, visar det sig, att för icke mindre än 70 % av dessa arbetare konflikterna bilades genom ömsesidiga eftergifter, medan 23 % kommo på arbetsinställelser, som avslutades på arbetsgivarnas villkor, och endast 6 % på konflikter, i vilka arbetarnas fordringar oavkortat genomdrevos. Frånsett storstrejksåret 1909, då arbetsgivarna kunde tillskriva sig en ojämförlig överlägsenhet, hava under de föregående år, varom uppgifter förefinnas (1903—1908, 1910—1913), motsvarande siffror varit resp. 61, 22 och 15 %.

Arbetsinställelsernas storlek och resultat. Vid jämförelse mellan arbetsinställelsernas resultat och antalet därav berörda arbetare framgår, att samtliga större arbetsinställelser (omfattande över 100 arbetare) bilagts på arbetsgivarnas villkor eller genom kompromiss, varemot de arbetsinställelser, där arbetarna helt genomdrivit sina fordringar, i allmänhet varit av ganska obetydlig omfattning; endast i 2 fall har arbetarantalet överstigit 60. I

likhet med vad under föregående år i allmänhet varit fallet, har sålunda den iakttagelsen kunnat göras, att den part, som haft att uppvisa största antalet framgångsrikt genomförda konflikter, i ännu högre grad kunnat tillskriva sig övertikt, om hänsyn toges till arbetsinställelsernas omfattning och antalet därav berörda arbetare.

Organisationsväsendets inflytande på resultaten. Organisationsväsendets inflytande har, i likhet med föregående år, särskilt gjort sig märkbart i så måtto, att de organiserade arbetsgivarna resp. arbetarna i ett relativt stort antal fall lyckats få till stånd uppgörelse på grundval av kompromiss, medan för de oorganiserade ett övervägande antal konflikter lett till avgjort nederlag. I fråga om antalet med hel framgång genomförda strider är skillnaden ej fullt så framträdande. Sålunda hava av de arbetsinställelser, där arbetsgivarna varit organiserade, 29 % erhållit ett ur deras synpunkt gynnsamt resultat, medan endast 18 % slutat med bifall till arbetarnas fordringar. De oorganiserade arbetarna hava vid 28 % av arbetsinställelserna hemburit seger, men i lika många fall lidit nederlag. De organiserade arbetarna hava vid 24 % av arbetsinställelserna genomdrivit sina fordringar och vid 20 % fått föga sig i arbetsgivarnas villkor; för oorganiserade arbetare äro motsvarande siffror resp. 20 och 45 %.

Orsaker och resultat. I vad mån de särskilda tvistefrågorna lett till olika resultat, framgår av följande sammanställning:

O r s a k e r .	R e s u l t a t .												Hela antalet	
	Arbets- givarnas villkor.		Arbetar- nas ford- ringar.		Kompromiss.						Okänt eller oavgjort.			
					I huvud- sak arb-g:s villkor.		I huvud- sak arb:s fordringar.		Med lika efter- gifter.					
	Arb. inst.	Arb.	Arb. inst.	Arb.	Arb. inst.	Arb.	Arb. inst.	Arb.	Arb. inst.	Arb.	Arb. inst.	Arb.	arb. inst.	arb.
Löneförhöjning . .	14	1 163	17	401	4	634	9	382	22	7 754	5	93	71	10 427
Lönesänkning . .	—	—	—	—	1	228	—	—	2	136	1	6	4	870
Andra lönefrågor .	2	312	2	186	—	—	—	—	—	—	1	40	5	588
Föreningsrätten . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kollektivt avtal .	1	21	2	52	—	—	—	—	—	—	1	2	4	75
Andra organisations- spörsmål	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Personliga förhål- landen	4	106	1	42	—	—	—	—	4	112	—	—	9	260
Arbetstiden . . .	3	103	1	18	—	—	—	—	1	37	1	23	6	181
Arbetares antagande och avskedande .	9	1 636	2	95	1	150	—	—	2	545	—	—	14	2 426
Arbetets anordning	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Tolkning av avtal .	—	—	1	14	1	94	—	—	—	—	—	—	2	108
Andra orsaker . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	33	3 341	26	808	7	1 106	9	382	31	8 584	9	164	115	14 885

Arbetsinställelser, påbörjade under år

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
Näringsgrenar.	Antal arbetsinställelser påbörjade under				Hela antalet arbetsinställelser.	Karaktär.			Orsaker.		
	1:sta kvar-talet.	2:dra kvar-talet.	3:dje kvar-talet.	4:de kvar-talet.		Strej-ker.	Lock-outer.	Bland- eller obe-stämb-konf.	Löne-frå-gor.	Orga-nisa-tions-spörs-mål.	Andra och okända or-saker.
1 Skogsbruk	1	6	1	—	8	8	—	—	5	—	3
2 Gruvdrift	4	3	—	—	7	6	—	1	1	—	6
3 Kalkbrott	—	1	—	—	1	1	—	—	1	—	—
4 Bagerier och konfektfabriker . .	1	2	1	—	4	4	—	—	1	—	3
5 Bryggerier	—	—	1	—	1	1	—	—	—	—	1
6 Tobaksfabriker	1	—	1	—	2	2	—	—	2	—	—
7 Textilfabriker	4	—	1	—	5	5	—	—	2	—	3
8 Hattfabriker	—	—	—	1	1	1	—	—	1	—	—
9 Skrädderier	1	2	—	—	3	3	—	—	1	1	1
10 Skofabriker	1	4	—	—	5	5	—	—	3	—	2
11 Garverier	1	—	—	—	1	1	—	—	1	—	—
12 Sadelmakerier	—	1	—	—	1	1	—	—	—	1	—
13 Sågverk och brädgårdar	10	2	3	—	15	12	3	—	10	—	5
14 Träkolsverk	—	1	—	—	1	1	—	—	—	1	—
15 Snickerifabriker m. m.	1	—	3	—	4	3	1	—	2	1	1
16 Trämassefabriker och pappersbruk	—	2	—	—	2	2	—	—	2	—	—
17 Järn- och stålverk	1	1	—	1	3	3	—	—	2	—	1
18 Bleck- och plåtslagerier	1	1	—	—	2	2	—	—	1	—	1
19 Mekaniska verkstäder	—	3	1	—	4	4	—	—	2	—	2
20 Stenhuggerier	—	1	2	—	3	2	—	1	2	—	1
21 Cementfabriker och tegelbruk . .	1	2	1	—	4	3	1	—	4	—	—
22 Porslinsfabriker	1	—	—	—	1	1	—	—	1	—	—
23 Glasbruk	2	—	—	—	2	—	2	—	2	—	—
24 Oljeslagerier	—	1	—	—	1	—	1	—	1	—	—
25 Tändsticksfabriker	—	1	—	—	1	1	—	—	1	—	—
26 Husbyggnadsarbete	2	8	—	—	10	10	—	—	9	—	1
27 Väg- och vattenbyggnadsarbeten	7	4	4	2	17	17	—	—	17	—	—
28 Kommunala gatu- o. byggnadsarb.	—	2	—	—	2	2	—	—	2	—	—
29 Handel och varulager	1	1	—	—	2	2	—	—	2	—	—
30 Lastning och lossning	—	1	1	—	2	2	—	—	2	—	—
31 Summa år 1914	41	50	20	4	115	105	8	2	80	4	81
32 „ „ 1913	17	46	39	17	119	118	1	—	82	9	28
33 „ „ 1912	37	40	24	15	116	108	4	4	71	8	37
34 „ „ 1911	19	48	23	8	98	85	9	4	68	10	20
35 „ „ 1910	17	17	34	8	76	66	5	5	48	9	19
36 „ „ 1909	46	65	21	6	138	102	22	14	97	16	25
37 „ „ 1908	82	119	68	33	302	229	38	35	199	38	65
38 „ „ 1907	76	115	82	39	312	243	23	46	169	74	69
39 „ „ 1906	52	97	83	58	290	289	8	43	181	42	67
40 „ „ 1905	42	71	45	31	189	152	12	25	111	30	48
41 „ „ 1904	34	90	51	40	215	169	12	84	149	24	42
42 „ „ 1903	28	61	38	20	142	109	16	17	102	12	28

1914, inom olika näringsgrenar.

13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.
Resultat.				Känt högsta antal				Arb.-givarnas organisation.		Arbetarnas organisation.		Förlo- rade arbets- dagar.	
Arbets giva- rens vill- kor.	Arbe- tarnas ford- rin- gar.	Kom- pro- miss.	Okänt eller oav- gjort.	direkt be- rörda arbets- givare.	arbetare			Helt eller delvis org.	Ej orga- nise- rade.	Helt eller delvis org.	Ej orga- nise- rade.		
					vid strej- ker.	vid lock- outer.	vid bl. eller obest. konfl.						Till- sam- mans.
4	—	4	—	9	1 988	—	—	1 988	3	5	3	5	70 174
4	—	3	—	7	894	—	33	927	6	1	5	2	41 830
—	1	—	—	1	36	—	—	36	—	1	—	1	518
1	1	2	—	25	86	—	—	86	4	—	3	1	1 508
—	—	1	—	1	9	—	—	9	—	1	—	1	27
—	—	1	1	2	27	—	—	27	—	2	2	—	170
3	1	1	—	5	479	—	—	479	4	1	—	5	6 515
—	—	—	1	1	6	—	—	6	—	1	1	—	40
—	1	1	1	8	34	—	—	34	2	1	3	—	135
2	2	1	—	24	178	—	—	178	2	3	4	1	1 327
—	—	1	—	1	4	—	—	4	—	1	1	—	36
—	1	—	—	5	5	—	—	5	—	1	1	—	12
5	—	8	2	15	1 309	601	—	1 910	7	8	9	6	45 527
—	1	—	—	1	47	—	—	47	—	1	1	—	830
1	2	1	—	18	280	14	—	294	1	3	4	—	5 685
—	1	1	—	2	560	—	—	560	2	—	1	1	84 300
—	1	1	—	3	362	—	—	362	2	1	2	1	4 156
—	2	—	—	2	39	—	—	39	1	1	2	—	91
2	1	1	—	4	73	—	—	73	2	2	3	1	214
1	1	1	—	3	107	—	152	259	2	1	3	—	8 770
—	2	2	—	47	82	3 043	—	3 125	1	3	1	3	222 915
—	1	—	—	1	100	—	—	100	1	—	1	—	200
—	—	1	1	15	—	1 663	—	1 663	1	1	2	—	88 029
—	—	1	—	1	—	47	—	47	1	—	1	—	1 600
1	—	—	—	1	47	—	—	47	1	—	—	1	1 000
—	3	6	1	22	593	—	—	593	8	2	9	1	11 757
6	3	7	1	17	1 350	—	—	1 350	10	7	11	6	73 031
1	1	—	—	2	42	—	—	42	—	2	—	2	200
—	—	2	—	2	57	—	—	57	1	1	2	—	232
1	—	—	1	2	38	—	—	38	—	2	—	2	140
83	26	47	9	247	8 892	5 308	185	14 385	62	53	75	40	620 469
28	36	45	10	204	9 574	17	—	9 591	72	47	80	39	303 844
47	25	44	—	789	5 797	2 166	2 017	9 980	51	52	70	41	292 145
44	22	32	—	1 920	4 940	15 145	491	20 576	48	47	63	34	569 800
35	20	20	1	146	3 420	101	150	3 671	33	30	48	15	39 000
61	33	88	6	8 188	229 248	71 364	1 137	301 749	67	49	113	11	11 799 700
94	80	115	13	1 424	17 187	2 672	20 498	40 357	125	110	266	22	1 842 200
70	93	126	23	818	11 278	5 669	6 593	23 540	97	124	237	50	514 000
73	116	90	11	729	15 050	560	3 045	18 655	84	128	218	56	479 000
47	71	53	18	847	13 186	456	19 264	32 906	51	90	134	41	2 390 000
63	68	73	11	598	8 299	1 218	2 731	12 248	49	119	155	44	386 000
37	45	47	13	478	5 970	982	17 619	24 571	36	73	105	34	642 000

¹ För en del arbetsinställelser under åren 1908—1912 saknas uppgifter om organisationsförhållandena.

Av de konflikter, som gällde löneförhöjning, bilades, såsom härav synes, nära hälften genom ömsesidiga eftergifter; på dessa konflikter kommo ej mindre än c:a 8 770 av de omkring 10 427 arbetarna inom denna grupp. Antalet arbetsinställelser, där de begärda löneförhöjningarna oavkortat genomfördes, var något större än antalet lönerörelser, där arbetarna hade motgång, men omfattade ett mindre antal arbetare än de sistnämnda. I övrigt är att märka, att arbetsgivarna haft övervägande framgång vid konflikter, där fråga varit om arbetares avskedande, medan tvister om personliga förhållanden relativt ofta lett till kompromiss.

Arbetsinställelsernas varaktighet och resultat. Vid sammanställning av arbetsinställelsernas varaktighet och resultat framgår, att med hänsyn tagen till arbetsinställelsernas antal arbetarna haft största framgång i konflikter av kort varaktighet, medan i långvariga konflikter kompromiss varit mest framträdande. Sistnämnda förhållande har även framträtt under samtliga föregående år med undantag av åren 1909 och 1910, då kompromiss förekom övervägande vid konflikter av relativt kort varaktighet.

Arbetsdagar, förlorade genom arbetsinställelser. Antalet genom arbetsinställelser förlorade arbetsdagar för hela perioden 1903—1914 framgår av nedanstående sammanställning:

År.	Antal förlorade arbetsdagar.	År.	Antal förlorade arbetsdagar.
1903	642 000	1909	11 799 700
1904	386 000	1910	39 000
1905	2 390 000	1911	569 800
1906	479 000	1912	292 145
1907	514 000	1913	303 844
1908	1 842 200	1914	620 469

Vid sammanställning av antalet under redogörelseåret förlorade arbetsdagar med hela antalet vid industri och bergshantering sysselsatta arbetare — 414 537 personer enligt senaste statistik — visar det sig, att under 1914 förlorades i genomsnitt 1·1 arbetsdag per arbetare. Till jämförelse må meddelas, att motsvarande siffra för år 1913 var 0·5, för år 1912 0·7, för år 1911 1·5, för år 1910 0·1, för år 1909 29·3, för år 1908 4·3 samt för åren 1903—1907 i medeltal c:a 2·25.

Rörande förhållandena inom skogsbruk, byggnads- och transportverksamhet m. m. kunna motsvarande uppgifter ej lämnas på grund av bristen på tillräckligt exakta uppgifter rörande antalet inom dessa näringsgrupper sysselsatta arbetare.

Avtalsbrott vid arbetsinställelser. Beskyllningar för avtalsbrott hava av parterna framställts vid 24 arbetsinställelser. Närmare uppgifter angående dessa verkliga eller förmenta avtalsbrott hava förut lämnats i de preliminära kvartalsredogörelserna för inträffade arbetsinställelser.

Förhandling, medling och skiljedom. Frågan, om förhandlingar föregingo arbetsinställelsen, har besvarats jakande i 52 fall och nekande i 63 fall.

Under år 1914 har skiljedom förekommit för biläggande av en strejk. Statens förlikningsmän hava i 20 fall medverkat vid konflikters lösning.

Kollektivavtalens rättsverkningar.

Högsta domstolen har den 22 maj 1915 avkunnat tvenne utslag, vilka äro av betydelse såsom prejudicerande beträffande den i Sverige hittills ej genom lagstiftningen uttryckligen reglerade frågan om kollektivavtalens rättsverkningar. Utslagen gällde från arbetsgivarhåll väckta ersättningskrav i anledning av två i samband med 1909 årsorstrejck igångsatta arbetsinställelser. De spörsmål, varom fråga närmast varit, avse dels organisations juridiska ansvarighet för ingångna kollektivavtal, dels ock, i vad mån under avtals giltighetstid vidtagen arbetsinställelse, som i avtalet ej uttryckligen förbjudits, är att anse såsom avtalsstridig.

Målen gällde de kollektivavtal, som träffats den 10 april 1907 mellan Stockholms ångslupsaktiebolag och maskinist- och eldarefackföreningen i Stockholm samt den 21 december 1908 mellan allmänna svenska boktryckareföreningen och svenska typografförbundet. Båda dessa avtal blevo enligt arbetsgivarernas förmenande brutna genom i augusti 1909 företagna s. k. sympatiststrejker, och väcktes på grund därav inför Stockholms rådhusrätt talan med ersättningsanspråk gentemot berörda arbetarorganisationer. De klausuler i avtalen, varpå kändandena åberopade sig, hade följande lydelse:

Maskinistföreningens avtal, § 13.

»Vid Stockholms ångslupsaktiebolag må bojkott, blockad, strejk eller lockout, vare sig maskerad eller öppen, ej under några förhållanden äga rum.»

Typografförbundets avtal, § 14 (gemensamma bestämmelser).

»Under tariffernas giltighetstid får icke lockout, bojkott, blockad eller strejk, maskerad eller öppen, anordnas, utan tvister skola avgöras genom tariffnämnden eller tariffredaktionen.»

De framställda ersättningskraven blevo av rådhusrätten i båda fallen avslagna, under den motivering, att vederbörande organisationer ej kunde anses äga sådan rättskapacitet, att de genom ingående av kollektivavtal för egen del förvärvat rättigheter eller iklätt sig skyldigheter av ekonomisk art. Målen fördes emellertid vidare genom alla instanser, och biträdades därvid, vad angår tvisten om maskinistavtalet, kändandens talan av såväl Svea hovrätt som högsta domstolen. I fråga om typografmålet fastslogs likaledes, med frångående av den från rådhusrätten anförda motiveringen, att det åberopade avtalet varit bindande, samt att brott mot detsamma borde för den felande parten medföra skadeståndsplikt. Men enär det mot typografförbundets bestridande icke kunde med full visshet antagas, att

med den åberopade bestämmelsen i avtalet åsyftats att stadga förbud mot anordnande av sådan strejk, varom i målet ostridigt vore fråga, eller s. k. sympatiststrejk, prövade såväl hovrätten som högsta domstolen lagligt fastställa det slut, vartill rådhusrätten kommit.

Hovrättens beslut var enhälligt. Däremot hade i fråga om typografmålet tvenne av högsta domstolens ledamöter anført avvikande mening och velat bifalla karendens talan, enär enligt deras uppfattning avtalets strejkförbud måste anses omfatta jämväl sympatiststrejk, detta särskilt med hänsyn till den uppfattning, svenska typografförbundets styrelse själv ådagalagt i meddelande till förbundets medlemmar och vid förhandling med boktryckareföreningen omedelbart före arbetsinställelsen.

Det är tydligen den i avtalets ovan citerade 14 § inryckta bestämmelsen om tvisters avgörande av tariffnämnden, som ansetts stödja den av svarenden framförda tolkningen, att det i berörda paragraf stadgade strejkförbudet endast skulle avse arbetsinställelse, förorsakad av mellan parterna uppkomna meningsskiljaktigheter. Framhållas må, att det av högsta domstolen fastslagna prejudikatet i fråga om arbetsgivares eller arbetares befo-genhet att, där annorledes ej är uttryckligen överenskommet, företaga arbetsinställelse under kollektivavtalets giltighetstid är i full överensstämmelse med vad socialstyrelsen i sina publikationer rörande förhållandena på detta område angivit som gängse rättsuppfattning (jfr »Kollektivavtal i Sverige år 1913», kap. 4, sid. 16).

Kungl. Maj:ts nådiga kungörelse

angående understöd av statsmedel till befrämjande och organiserande av den offentliga arbetsförmedlingen i riket;

given Stockholms slott den 5 februari 1915.

Vi GUSTAF, med Guds nåde, Sveriges, Götes och Vendes Konung, göra veterligt: att, sedan riksdagen, med bifall till Våra därom gjorda framställningar, för år 1915 på extra stat anvisat förslagsanslag å tillhopa 65 000 kronor till befrämjande och organiserande av den offentliga arbetsförmedlingen i riket, Vi funnit gott förordna följande att lända till efterrättelse tills vidare, så länge anslag för ifrågavarande ändamål fortfarande utgår:

§ 1.

Understöd må tilldelas arbetsförmedlingsanstalt, som anordnats av landsting, hushållningssällskap och kommuner samt andra institutioner, var för sig eller i förening, under förutsättning

att arbetsförmedlingen avser allt slags arbete för såväl män som kvinnor samt i regel icke medför några särskilda kostnader för arbetsgivare och arbetare, som anlita densamma;

att vid arbetsförmedlingen hänsyn i främsta rummet tages till, att arbetsgivare erhåller den bästa möjliga arbetskraft och arbetare det arbete, vartill han bäst ägnar sig;

att ledningen av arbetsförmedlingen utövas av en styrelse, bestående av dels en opartisk ordförande jämte för honom utsedd suppleant och dels ledamöter jämte suppleanter för dem, vilka till lika antal utses bland arbetsgivare och arbetare;

att vid arbetsförmedlingen användes ett av socialstyrelsen godkänt arbetssätt och expeditionssystem; samt

att statistiska uppgifter rörande verksamheten, i den mån så lämpligen kan ske, ställas till socialstyrelsens förfogande.

§ 2.

Mom. 1. Understöd må erhållas till bestridande av samtliga för arbetsförmedlingen nödvändiga utgifter för:

- a) postporto;
- b) abonnemang å rikstelefon;
- c) telegram och interurbana telefonsamtal; samt
- d) tryckning av formulär och blanketter.

Mom. 2. Efter prövning i varje särskilt fall kan därjämte erhållas understöd till bestridande av kostnaderna för de särskilda anordningar, som vidtagits för arbetsförmedling för landsbygdens behov, för samarbetet mellan särskilda anstalter samt för anställande i arbete av värnpliktiga och fast anställt manskap i armén och marinen efter avslutad militärtjänstgöring.

§ 3.

Ansökning om understöd skall vara ställd till Kungl. Maj:t och — åtföljd av nödiga handlingar till styrkande av att de uti § 1 för understödets åtnjutande stadgade villkor blivit fullgjorda ävensom, vad angår det i § 2 mom. 1 omnämnda understöd, styrkt uppgift å det belopp, vartill de i momentet angivna särskilda utgiftsposterna uppgått — före den 1 mars ingivas till socialstyrelsen, som har att före den 1 därpå följande maj med eget utlåtande till Kungl. Maj:t insända de sålunda inkomna ansökningshandlingarna.

§ 4.

Beviljat understöd skall till vederbörande utbetalas genom socialstyrelsen, som det tillkommer att härom meddela närmare föreskrifter ävensom att tillse, att de för understöds åtnjutande av Kungl. Maj:t föreskrivna villkor varda fullgjorda.

Det alla, som vederbör, hava sig hörsamligen att efterrätta. Till yttermera visso hava Vi detta med egen hand underskrivit och med Vårt kungl. sigill bekräfta låtit. Stockholms slott den 5 februari 1915.

GUSTAF.
(L. S.)

(Civildepartementet.)

OSCAR VON SYDOW.

Lag

om övergångsbestämmelser i anledning av lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring;

given Stockholms slott den 8 juni 1915.

Vi GUSTAF, med Guds nåde, Sveriges, Götes och Vendes Konung, göra veterligt: att Vi med riksdagen, funnit gott i nåder förordna som följer:

1 §.

För den, som vid 1914 års ingång fyllt tjugufem år, skall den pension eller del därav, som jämlikt 6 § första stycket i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring eljest skolat beräknas för man till trettio och för kvinna till tjugufyra procent av erlagda pensionsavgifter, i stället utgå med följande procent av dessa avgifter, nämligen

för man, som fyllt 25, men icke 30 år,	med 27 ¹ / ₂ procent
» » » » 30, » » 35 »	» 25 »
» » » » 35, » » 45 »	» 22 ¹ / ₂ »
» » » » 45, år	» 20 »

och

för kvinna, som fyllt 25, men icke 30 år,	med 22 procent
» » » » 30, » » 35 »	» 20 »
» » » » 35, » » 45 »	» 18 »
» » » » 45 år	» 16 »

Den ökade kostnad, som av denna bestämmelse föranledes, bestrides av statsmedel.

2 §.

Rätt till understöd enligt 33 § i lagen om allmän pensionsförsäkring tillkommer ej den, som vid 1914 års ingång fyllt femton år och redan då var till arbete varaktigt oförmögen samt år 1913 under sammanlagt mer än fyra månader åtnjutit full försörjning av fattigvården eller välgörenhetsinrättningar.

3 §.

1 mom. För den, som före utgången av år 1929 förvärvat rätt enligt lagen om allmän pensionsförsäkring till pensionstillägg eller understöd eller till ökning därav, bestämmes, med den begränsning, som omförmäles i 2 mom. här nedan, beloppet av pensionstillägg, understöd och ökning till följande procent av i nämnda lag eljest stadgat belopp, nämligen

för den, som under år 1914	förvärvat sådan rätt, till 50 procent
» » » » 1915	» » » » 60 »
» » » » 1916	» » » » 70 »
» » » » 1917	» » » » 80 »
» » » » åren 1918—1929	» » » » 90 »

2 mom. För den, vilken vid 1914 års ingång fyllt sextiosju år, så ock för den, vilken vid nämnda tidpunkt fyllt femton men icke sextiosju år och redan då var till arbete varaktigt oförmögen samt år 1913 under sammanlagt mer än fyra månader åtnjutit full försörjning antingen av enskilda personer eller ock delvis av enskilda och delvis av fattigvården eller välgörenhetsinrättningar, bestämmes beloppet av understöd eller ökning därav till 50 procent av i lagen om allmän pensionsförsäkring eljest stadgat belopp.

4 §.

I fråga om pensionstillägg eller understöd, som i 3 § sägs, skall stadgandet i 31 § första stycket andra punkten av lagen om allmän pensionsförsäkring icke äga tillämpning; dock att understöd, varom förmåles i 3 § 2 mom. här ovan, icke i något fall utgår för tiden före den 1 januari 1916.

5 §.

Vid bestämmande av årsinkomst enligt 7 § i lagen om allmän pensionsförsäkring skall hänsyn icke tagas till understöd från Vadstena krigsmanshuskassa, genom flottans pensionskassa utgående pensioner till avskedade båtsmän och marinsoldater eller gratifikationer och pensioner från Invalidhusfonden.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1915.

Det alla som vederbör, hava sig hörsamligen att efterrätta. Till yttermera visso hava Vi detta med egen hand underskrivit och med Vårt kungl. sigill bekräfta låtit. Stockholms slott den 8 juni 1915.

GUSTAF

(L. S.)

(Civildepartementet.)

OSCAR VON SYDOW.

Lag

om ändrad lydelse av 7, 16, 20, 23 och 37 §§ i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring;

given Stockholms slott den 8 juni 1915.

Vi GUSTAF, med Guds nåde, Sveriges, Götes och Vendes Konung, göra veterligt: att Vi, med riksdagen, funnit gott förordna, att 7, 16, 20, 23 och 37 §§ i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring skola erhålla följande ändrade lydelse:

7 §.

Årsinkomst, som i 6 § avses, utgör all den inkomst av fast egendom, kapital eller arbete, som någon skäligen kan antagas komma att tillsvidare årligen åtnjuta utöver den pension honom enligt denna lag tillkommer.

Där inkomst helt eller delvis utgöres av naturaförmåner, skall vid uppskattning av dessa förmånens årliga värde iakttagas, att, där naturaförmånerna räcka till full, om än torftig försörjning, deras årliga värde ej må uppskattas till lägre belopp än 300 kronor för man och 280 kronor för kvinna, och att, där naturaförmånerna ej räcka till full försörjning, deras årliga värde uppskattas till motsvarande lägre belopp, även-

som att årliga värdet av bostad ej må uppskattas till lägre belopp än 50 kronor. Där uppskattningen ej kan ske med ledning av dessa bestämmelser, verkställs densamma efter de i orten gällande priser eller efter andra grunder, som finnas tillämpliga.

I fråga om äkta makar skall, vid bestämmande av pensionstilläggs belopp, årsinkomsten för envar av dem beräknas utgöra hälften av deras sammanlagda årsinkomst, där ej i särskilda fall pensionsstyrelsen med hänsyn till föreliggande omständigheter finner makes årsinkomst böra tillsvidare beräknas såsom för ogift person.

16 §.

Ändring i taxeringsnämnds beslut enligt 14 § må av enskild sakägare ävensom av kommun samt av ombud, varom i 27 § förmåles, sökas genom besvär inom den tid och i den ordning, som angående besvär över taxeringsnämnds beslut är stadgat; dock att, där ändring sökes i beslut rörande fråga, huruvida någon skall på grund av varaktig oförmåga till arbete undantagas från erläggande av pensionsavgift, dessa besvär skola anföras hos pensionsstyrelsen och inlämnas till vederbörande pensionsnämnd, i Stockholm före utgången av augusti månad, men annorstädes i riket före utgången av juli månad. Har pensionsavgift blivit den klagande påförd, är han ändock skyldig att erlägga avgiftsbeloppet med rätt att återfå vad han finnes hava för mycket erlagt.

Har ändring i beslut, varom här är fråga, gjorts av annan myndighet än pensionsstyrelsen, skall genom den myndighets försorg anmälan härom ofördröjligen ske hos pensionsstyrelsen.

Menar någon, vilken pensionsavgift påförts, att för honom sedermera sådant förhållande inträtt, att han, då avgiften skall erläggas, bör undantagas från avgiftsplikt, må frågan hänskjutas till ordföranden i vederbörande pensionsnämnd. Den, som med ordförandens utlåtande ej åtnöjes, må underställa frågan pensionsnämndens avgörande. Intill dess nämndens beslut i ämnet meddelats, skall det besked, som ordföranden givit, lända till efterrättelse.

20 §.

För varje pensionsdistrikt skall finnas en pensionsnämnd, bestående av en ordförande och ett jämnt antal ledamöter, högst sex.

Ordförande i pensionsnämnd och suppleant för honom förordnas av Konungens befallningshavande för fyra år i sänder.

Ledamöterna i pensionsnämnd jämte en suppleant för varje ledamot väljas varje gång för fyra år, å landet av kommunalstämma eller av kommunalfullmäktige, där sådana finnas, och i stad av stadsfullmäktige eller, där sådana ej finnas, av allmän rådstuga. Vid val å kommunalstämma och allmän rådstuga iakttages, att varje röstande har en röst. Då inom ett pensionsdistrikt pensionsnämnd första gången valts, skall efter lottning halva antalet av de utsedda ledamöterna avgå vid utgången av andra året av den tid, för vilken de blivit valda, så ock suppleanterna för de sålunda avgående ledamöterna. Avgår ledamot eller suppleant under den för honom bestämda tjänstgöringstid, anställes fyllnadsval; och bör den sålunda valde tjänstgöra under den tid, som för den avgångne återstått.

Sedan val av ledamot eller suppleant ägt rum, skall underrättelse om den valdes namn och bostad ofördröjligen meddelas pensionsnämndens ordförande.

Har beslut, på sätt i 19 § sägs, fattats om ändring i bestående indelning av pensionsdistrikt, skola uppdragen för ordförande, ledamöter och suppleanter i pensionsnämnd inom pensionsdistrikt, som av ändringen beröres, anses förfalla vid den tid, då beslutet träder i tillämpning, samt nytt förordnande av ordförande och suppleant för honom meddelas ävensom nytt val av ledamöter och suppleanter för dem förrättas.

23 §.

Pensionsnämnd sammanträder å ställe, som nämnden bestämmer, på kallelse av ordföranden, så ofta denne med avseende å inkomna ärendens antal och vikt finner det nödigt, dock minst en gång varje kalenderhalvår. Sammanträde skall av ordföranden, i samråd med det av pensionsstyrelsen jämlikt 27 § förordnade ombudet, utsättas till tid, då, enligt vad antagas kan, ombudet är oförhindrat att närvara. Tid och ställe för sammanträde låte ordföranden minst fjorton dagar förut kungöra i kyrka samt tillika på annat lämpligt sätt bringa till allmänhetens kännedom; varjämte ombud, som enligt 27 § må vara av landstinget för distriktet utsett, genom ordförandens försorg i god tid skall om sammanträdet underrättas.

Suppleanten för ordföranden äger närvara vid nämndens sammanträden och deltaga i överläggningarna, men ej i besluten.

Ordföranden, dennes suppleant och ledamöterna äga, därest av vederbörande kommunalstämma eller, där kommunalfullmäktige finnas, av dessa eller i stad av stadsfullmäktige eller, där sådana ej finnas, av allmän rådstuga sådant beslutas, att av kommunens medel åtnjuta dels traktamentsersättning under såväl sammanträdes- som rese-dagar med högst fyra kronor om dagen, dels ock, då de icke äro bosatta å den ort, där nämnden sammanträder, samt då skjuts, järnväg eller ångfartyg för resa till och från sammanträdesorten verkligen begagnats, resekostnadsersättning med högst lega för skjuts efter en häst eller för båtskjuts eller utgift för II klass å järnväg eller för salongsplats å ångfartyg.

37 §.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1914; dock att 3, 19—28 samt 36 §§ skola i tillämpliga delar lända till efterrättelse från och med den 1 september 1913.

Angående övergångsbestämmelser är i särskild lag stadgat.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1915; dock att vad i 7 § stadgas rörande undantag från den i samma § meddelade bestämmelsen om beräkning av äkta makars årsinkomst icke må tillämpas, när därigenom minskning skulle ske av rätt, som före nyssnämnda dag förvärvats.

Det alla, som vederbör, hava sig hörsamligen att efterrätta. Till yttermera visso hava Vi detta med egen hand underskrivit och med Vårt kungl. sigill bekräfta låtit. Stockholms slott den 8 juni 1915.

GUSTAF

(L. S.)

(Civildepartementet.)

OSCAR VON SYDOW.

Kungl. Maj:ts nådiga kungörelse angående redovisning och inbetalning av pensionsavgifter enligt lagen om allmän pensionsförsäkring den 30 juni 1913;

given Stockholms slott den 10 april 1915.

Vi GUSTAF, med Guds nåde, Sveriges, Götes och Vendes Konung, göra veterligt: att Vi, med anledning av pensionsstyrelsens därom gjorda framställning och efter vederbörandes hörande, funnit gott förordna som följer:

§ 1.

Sedan kommunal uppbördsstämma hållits för uppbörd av de i 13 § första stycket av lagen om allmän pensionsförsäkring den 30 juni 1913 (pensionslagen) omförmälda avgifter (*grundavgifter*), åligger det den kommunala uppbördsmyndigheten att, så snart ske kan och senast inom trettio dagar efter uppbördsstämmans avslutande, insätta influtna avgifter å något av riksbankens kontor för att tillgodoföras pensionsstyrelsens giroräkning vid riksbankens huvudkontor. Vid insättningen skola avlämnas, förutom för riksbankens bokföring erforderlig insättningsnota, dubbla reversal å de insatta medlen. Av dessa reversal skall det ena med åtecknat kvitto av riksbanken omedelbart återställas till insättaren och det andra, försett med åtecknat bevis att beloppet tillgodoförts pensionsstyrelsens giroräkning, genom riksbankens försorg överlämnas till styrelsen. Det åligger pensionsstyrelsen att tillhandahålla vederbörande insättare blanketter till dylika reversal.

Uppbördsmyndighet må ock på eget äventyr till vederbörande riksbankskontor insända ifrågavarande medel i betalt, assurerat brev med allmänna posten; och skall i ty fall det ena reversalet med åtecknat kvitto likaledes med allmänna posten återsändas till insättaren.

Grundavgifter, som till uppbördsmyndigheten inflyta, efter det ovan föreskriven insättning redan verkställts, skola i enahanda ordning insättas för varje kalenderkvartal senast inom en månad efter kvartalets utgång. Med insättning för visst kvartal må dock anstå till ett följande, därest icke vid kvartalets utgång sammanlagda beloppet av influtna avgifter uppgår till 500 kronor; skolande likväl samtliga influtna avgifter vara insatta senast före juli månads utgång året näst efter det, för vilket de påförts.

§ 2.

Då grundavgift, som hos avgiftspliktig indrivits inom sådan tid, att den skall tagas i beräkning vid bestämmande av pensions belopp enligt 6 § första stycket av pensionslagen, redovisats till kommun först efter det den i 14 § av samma lag omförmälda förteckning avlämnats till kronouppbördsmyndigheten, åligger det vederbörande kommunala myndighet att omedelbart efter emottagen redovisning därom underrätta pensionsstyrelsen samt därvid uppgiva den avgiftspliktiges fullständiga för- och tillnamn, födelsedag, födelseår och mantalsskrivningsort, den influtna avgiftens belopp samt det år, för vilket avgiften påförts.

Vid redovisning av indrivna grundavgifter skall vederbörande handräckningsmyndighet tillika lämna uppgift om dagen, då indrivningen ägt rum.

§ 3.

Därest någon, vilken påförts pensionsavgift, jämlikt 16 § sista stycket av pensionslagen undantages från avgiftsplikt, skall anteckning därom, bestyrkt av pensionsnämndens ordförande, av vederbörande kommunala uppbördsmyndighet göras i den uti 14 § av samma lag omförmälda förteckning eller ock ordförandens eller pensionsnämndens beslut biläggas förteckningen.

§ 4.

Har någon, som erlagt honom påförd grundavgift, blivit i enlighet med bestämmelserna i 16 § av pensionslagen undtagen från avgiftsplikt, äger han göra framställning om avgiftens återbekommande hos den kommunala uppbördsmyndigheten, som, därest slutredovisning ännu ej avgivits, har att återbetala den uppburna avgiften men eljest skall överlämna framställningen till pensionsstyrelsen för vederbörlig åtgärd.

§ 5.

Beträffande sådana grundavgifter, som jämlikt Kungl. Maj:ts enligt 13 § tredje stycket av pensionslagen meddelade förordnande uppbäras i samband med kronouppbörden, gäller i tillämpliga delar vad här nedan i §§ 8—11 stadgas med iakttagande därav, att grundavgifter samt sådana avgifter, som omförmälas i § 8 här nedan, skola redovisas var för sig; att uppbördsmyndigheten omedelbart efter utgången av juni månad året näst efter det, för vilket avgift påförts, skall till vederbörande kommun avlämna uppgift å beloppet av influtna grundavgifter; samt att grundavgifter, som inflyta till uppbördsmyndigheten efter den 30 juni, skola av nämnda myndighet redovisas till kommunen.

De i denna § omförmälda grundavgifter skola i de till kammarrätten ingående länsräkenskaperna behandlas på sätt är föreskrivet för sådana diverse medel, för vilka verifierad redovisning icke bilägges räkenskaperna.

§ 6.

Senast före juli månads utgång året näst efter det, för vilket respektive avgifter påförts, skall varje kommun i den uti § 1 härövan stadgade ordning i riksbanken insätta det belopp, motsvarande icke erlagda avgifter, vilket kommunen jämlikt 14 och 15 §§ i pensionslagen är skyldig att inbetala.

§ 7.

Uraktlåter kommun att, på sätt i denna kungörelse är stadgat, i riksbanken insätta pensionsavgifter, för vilka kommunen är redovisningsskyldig, åligger det kommunen att å belopp som icke blivit inom föreskriven tid insatt, gälda ränta efter sex procent från den dag då insättningen senast skolat verkställas, till den dag, då insättningen äger rum; dock att ränta icke skall erläggas å redan influtna pensionsavgifter, som i riksbanken insättas senast en månad efter det denna kungörelse trätt i kraft.

§ 8.

I fråga om de i 13 § andra stycket av pensionslagen omförmälda avgifter (*tilläggsavgifter*) skola gällande bestämmelser om debitering, uppbörd och redovisning av kronoutskylder i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

Tilläggsavgifterna skola i de till kammarrätten ingående länsräkenskaperna behandlas såsom sådana diverse medel, för vilka en med verifikationer försedd bilaga skall fogas till sammandragsräkningen över alla av länsstyrelsen omhänderhavda medel.

§ 9.

Har tilläggsavgift, som indrivits inom sex månader efter utgången av det år, för vilket avgiften påförts, redovisats till vederbörande uppbördsmyndighet först efter det den i 15 § sista stycket av pensionslagen omförmälda förteckning insänts till pensionsstyrelsen, skall uppbördsmyndigheten ofördröjligen meddela styrelsen underrättelse därom samt därvid uppgiva den avgiftpliktiges fullständiga för- och tillnamn, födelsedag, födelseår och mantalskrivningsort, den influtna avgiftens belopp samt det år, för vilket avgiften påförts.

§ 10.

Skall jämlikt 16 § i pensionslagen tilläggsavgift eller grundavgift, som uppburits i samband med kronoutskylderna, till vederbörande återbäras, skall Kungl. Maj:ts befallningshavande utbetala ifrågavarande belopp av influtna pensionsavgifter eller, där sådana ej finnas hos Kungl. Maj:ts befallningshavande disponibla, förskottsvis till ersättande av framdeles inflytande pensionsavgifter.

§ 11.

Till Kungl. Maj:ts befallningshavande inlevererade pensionsavgifter skola, i den mån de icke jämlikt § 10 restituerats, genom Kungl. Maj:ts befallningshavandes försorg överföras till pensionsstyrelsens giroräkning i riksbanken, avgifter, som influtit å krono-uppbördsstämmor, så snart ske kan och senare influtna avgifter för varje kalenderkvartal senast inom en månad efter kvartalets utgång.

§ 12.

Efter varje kalendermånads utgång skall pensionsstyrelsen snarast möjligt till statskontoret eller den myndighet, som kan komma att enligt Kungl. Maj:ts förordnande handhåva förvaltningen av pensionsförsäkringsfonden, inleverera de under månaden å pensionsstyrelsens giroräkning insatta pensionsavgifter ävensom enligt § 7 erlagd ränta; skolande dock de under december månad sålunda insatta avgifter jämte dylik ränta, såvitt möjligt, under samma månad inlevereras.

Denna kungörelse träder i kraft från och med dagen efter den, då kungörelsen, enligt därå meddelad uppgift, från trycket utkommit i Svensk författningssamling.

Det alla, som vederbör, hava sig hörsamligen att efterrätta. Till yttermera visso hava Vi detta med egen hand underskrivit och med Vårt kungl. sigill bekräfta låtit. Stockholms slott den 10 april 1915.

GUSTAF.

(L. S.)

(Civildepartementet.)

OSCAR VON SYDOW.

Rapporter från yrkesinspektörerna angående svårare olycksfall i arbete. (Forts.)

55. Under lossningsarbete vid en hamn skulle en magasinsarbetare M. jämte några kamrater flytta en järnvägsvagn. Som hjälp vid vagnens framförande användes en häst, som medelst en 4 m. lång lina spändes för vagnen; arbetarna sköto därvid på. M. hade sin plats vid främre högra bufferten. En vagn, lastad med stenkol, hade över en växel skjutits in på ett sidospår, men glidit tillbaka något, så att den stod snett emot och således hindrade den fria passagen för den vagn, varmed arbetarna voro sysselsatta. När förstnämnda vagn kom fram till växeln, gick M. emellan densamma och stenkolsvagnen för att koppla ifrån hästen, och i tanke att buffertarna skulle stöta emot varandra, såg han ej upp tillräckligt, utan fick magen klämd emellan den ena vagnens koppelkrok och den andra vagnens buffert. Efter sammanstötningen skildes vagnarna något, och M. kröp fram. Han fördes omedelbart till lasarettet och var då vid fullt medvetande, men avled c:a 6 timmar efter olyckshändelsen. Vid magens öppnande befanns han hava magsäck och tarmar totalt söndertrasade.

56. Under sprängningsarbete i ett stenbrott blev en förman G. så svårt skadad, att döden följde efter två dagar. Han hade föregående kväll borrar ett hål 1.4 m. djupt och sedan drivit ned ett s. k. tvärborr till samma djup, för att stenen vid sprängningen skulle spricka i viss riktning. När han vid olyckstillfället laddade, befanns det vara vatten i borrhålet, varför han beslöt att torka detsamma genom att skjuta »tombössa», d. v. s. lägga litet torrt krut ovanpå laddningen samt skjuta. Samtidigt med en handfull krut nedsläpptes en 0.9 m. lång stubintråd som påtändes, varvid skottet ögonblickligen gick och träffade G. i ansiktet, varav stora delar bortslets. Orsaken till att krutet genast exploderade torde vara den att krutet stannat i någon av uthuggningarna efter tvärborret.

57. En minderårig arbetare W. vid ett järnverk var sysselsatt med nagelvärmning å en ställning mellan tvenne traversbalkar, 8 m. över marken och föll därvid ned. Ässjans diameter var 0.56 m. och ställningens bredd 1.05 m. Troligen har W. försökt passera ässjan, som stod nära ställningens kant, och stigit miste eller halkat, ty i fallet drog han ässjan efter sig, så att den blev hängande i sin luftslang. W. fick pannbenet spräckt jämte krosskada å hjärnan och dog ögonblickligen.

58. En maskinist Å. vid en mekanisk verkstad skadades under arbete så svårt, att döden följde efter två dagar. Ett fördelningsrör till en dieselmotor sprang sönder och en av de kringslungade bitarna träffade Å. i vänstra tinningen med ovannämnda påföljd. Företagen undersökning gav vid handen följande orsaker till olyckan. Under maskinens gång hade vridningsaxlarna gått allt trögare i sina packningar, troligen beroende på att dessa åtdragits till förhindrande av luftläckage. Slutligen torde friktionen blivit så stor att nålfjädrarna ej varit i stånd att stänga ventilerna eller åtminstone stängt dem för sent. Inblåsningslufttrycket har då givetvis sjunkit under det högsta arbetstrycket i cylindern, samtidigt som explosioner i cylindrar, förorsakade av förtändning uppstått. Till följd härav hava varma eller glödande gaser från cylindrarna tryckts in i bränsleventilerna och antänt den där befintliga brännoljan, som då förbrunnit under stark tryckstegring, varvid den sålunda alstrade hettan försvagat materialet, och söndersprängning ägt rum på den svagaste punkten, som var luftfördelningsstycket jämte anslutna rör.

59. Vid en barnvagnfabrik inträffade en ångpanneexplosion, vid vilken en eldare J. blev bränd av utströmmande ånga. Han vistades på gården utanför pannrummet, då han hörde explosionen och möttes av framrusande ånga, när han skulle intränga i rummet, varför han vände för att bereda sig inträde en annan väg. Därvid snavade han och föll samt brände sig lindrigt å händer och ansikte. Explosionen uppstod genom torrkokning, orsakad av nedan nämnda omständigheter. Vatten tillföres ångpannan medelst en med ångmaskinen kombinerad pump genom en med spindelskruv försedd matarventil och ledes från en på gården belägen brunn till en i fabriken uppställd reservoar, där vattnet uppvärms, och därifrån till ångpannan. Från denna vattenledning och c:a 1 m. från matarventilen går till reservoaren en annan rörledning, avsedd att leda det uppumpade vattnet tillbaka till reservoaren, när ångpannan är tillräckligt fylld, i vilket fall den vid nämnda rörförgrening befintliga viktbelastade ventilen öppnas. Pumpen kan nämligen icke fränkopplas maskinen, varav följer att, då densamma är i rörelse, vattnet är i ständigt kretslopp från och till reservoaren. Matarventilen hade ofta visat sig vara otät, vilket hade till följd, att vattnet i ångpannan på grund av trycket pressades tillbaka genom ventilen, varigenom vattenmängden i pannan minskades. Detta torde även nu varit fallet. Ångpannan, en eldrörspanna med gallowaytuber, hade vid eldningen på morgonen befunnits innehålla en vattenmängd något över minimigränsen, som är 6.5 cm. ovan eldrörets tak. Detta hade av eldaren konstaterats genom en blick på vattenståndsroret, vilket visade samma vattenstånd som föregående afton, då fyren släcktes. Efter explosionen visade det sig, att kranarna till vattenståndsroret voro tillskruvade, vilket förklarar missvisningen i avseende å vattenståndet. J. hade tydligen på kvällen skruvat till dessa kranar och sedan glömt att öppna dem. Likaså hade han uraktlåtit att stänga den viktbelastade ventilen, varför vattnet under natten delvis rann ur pannan.

60. En 76-årig sopare L. nedföll under arbete å en läktare på en höjd av 3.5 m. över golvet och ådrog sig därvid hjärnskakning samt avled följande dag. Under sopningen kom han i närheten av en drivrem, vars bultlås antagligen fastnade i L:s kläder och drog honom mot läktarens kant, varifrån han sedan föll till golvet. Läktaren var försedd med träräcke utom på den sträcka av c:a 1 m., där drivremmen från salen upp till omrörarlådorna passerade läktaren.

61. En stationskarl B. blev under växlingsarbete överkörd och dödad av ett järnvägståg. Detta hade på ett stickspår förts till en grusgrop för att avhämta lastade grusvagnar, och när tåget satte sig i rörelse för att lämna grusgropen, hoppade B., som lossat på några vagnsbromsar, upp i en bromskur å tåget. Vid passerandet av en grind hade B. gått ut på vagnens fotsteg för att hoppa av och lägga om en växel, men stötte då emot grindstolpen och föll ned i spåret, varvid vagnshjulen gingo över honom och skilde huvudet och högra armen från den övriga delen av kroppen. Som orsak till olyckan måste angivas det korta avståndet mellan vagnarna och stolpen, vilket beräknades till 35.5 cm., men i verkligheten var något mindre, emedan banan här gick i en kurva och vagnarna till följd därav lutade mot ovannämnda grindstolpe. Efter olyckan hava grindstolparna på banans båda sidor flyttats ut, så att det fria rummet blivit tillräckligt stort.

62. Under vagnsväxling vid en järnvägsstation klämdes en stationskarl M. mellan ett par buffertar så svårt, att han avled följande dag. Han stod i spåret med ansiktet mot ett stillastående vagnsätt och vände sålunda ryggen mot de vagnar, som av lokomotivet backades mot sättet för sammankoppling. Strax innan vagnarna stötte ihop observerades han av växlingsledaren K. stående mellan buffertarna, och oaktat den till fören givna signalen »stopp och framåt» ögonblickligen åttlyddes, klämdes M. i veka livet varvid tarmbristning uppstod. Han forslades genast med extratåg till lasarettet, där sedermera bukhinneinflammation tillstötte. M. hade väl reda på huru växlingen

skulle företagas, vadan olyckan måste anses hava förorsakats av ren oförsiktighet från M:s sida.

63. En arbetare A. vid ett vattenledningsverk avled på grund av koloxidförgiftning. Han hade till uppgift bl. a. att under den kalla årstiden elda de kaminer, som stodo i nedre delen av vattentornet. På olycksfallsdagens eftermiddag skulle han nedtaga den på morgonen på tornets topp hissade flaggan. Då han följande morgon ej återkommit till sin bostad, anställdes efterforskningar med påföljd, att han anträffades död på en trappavsats i tornet. I tornet märktes starkt os, varför det är troligt att han träffats av illamående och lagt sig på trappavsatsen.

64. En sågverksarbetare H., för tillfället sysselsatt med undanförslande av spån från ett sågramstativ i undersåghuset, blev indragen i en axelledning och ögonblickligen dödad. Han gick, trots förbud, innanför det staket, som avstänger transmissionerna från ovannämnda arbetsplats och passerade förbi en där stående smärgelskiva, fram till huvudaxeln för att pålägga remmen till den remskiva, som driver smärgelskivan. Därvid fastnade han mellan remmen och axeln, drogs med axeln runt något varv och föll sedan till golvet med båda armarna avslitna vid skuldrorna, båda benen avbrutna på flera ställen och ett stort krossår i bakhuvudet. Axeln, som låg 120 cm. från golvet, gjorde 250 varv per minut. I samma ögonblick, som han drogs in i axelledningen, rycktes smärgelskivans stativ loss, och av detta buller förstod sågställaren i överhuset att en olycka inträffat, varför han omedelbart slog ifrån den elektriska motor, som drev sågverket. H. var dock död innan verket hann avstannas. Vid yrkesinspektörens strax efter olyckan gjorda besök å olycksplatsen hade redan ett staket uppsatts längs huvudaxeln varjämte smärgelskivan borttagits. För att förebygga ett upprepande av olycksfallet föreskrefs uppsättande såväl i sågen som å andra lämpliga platser av anslag med förbud att under transmissioners gång av- och pålägga remmar.

65. En stationskarl P. blev under växling av järnvägsvagnar överkörd och dödad. Han hade till uppgift att sköta kopplingen av vagnarna medan en annan stationskarl C. skötte signaleringen till lokomotivet. Under det att tågsättet stod stilla, hade P. gått in mellan tvenne vagnar, av vilka den ena var en s. k. byggnadsvagn, å vilken hjulen med sina flänsar nådde ett stycke utanför vagnens gavel. Strax därefter gav C. signal om »skjuts» och sedan vagnarna satt sig i rörelse, signalerades »stopp». Omedelbart efter det vagnarna börjat röra sig hördes P. uppgiva höga rop om hjälp och tillskyndande personer funno honom liggande innanför och längs efter rälsen med högra axeln inklämd under byggnadsvagnens främre hjul, vilket förut passerat längs efter hans högra ben och sonderklämt detsamma. Han uppgav då, på tillfrågan om orsaken till olycksfallet, att han ej kommit ihåg att den ena vagnen var en byggnadsvagn, varför han icke aktat sig; hjulet hade fattat tag i benet och dragit honom ned. P. fördes omedelbart till lasarettet, där han avled efter c:a två timmar.

66. Under arbete med skogsavverkning dödades en minderårig arbetare S. Han hade jämte sin broder vid 10-tiden på f. m. sågat omkull en gran, som i fallet fastnade i kronan på en tall c:a 8 m. därifrån. Granen kunde ej tagas ned på annat sätt än genom tallens fällande, varför bröderna började genomsåga denna vid roten. Då trädet var till hälften genomsågat, klövs det av granens tyngd, varvid den uppbrutna rotändan svängde åt den sida där S. stod. Båda bröderna sprungo undan åt var sin sida, men S. hejdades av en å marken liggande avsågad trädkrona och föll över densamma samt träffades å ena höften av tallens rotända. Han forslades av tillskyndande personer till sin koja. Efter en stunds vila kände han sig bättre och gick ut och promenerade, men på kvällen började han klaga över smärtor i magen samt fick kräkningar, varför han påföljande morgon fördes till sjukstugan, där han avled efter c:a två timmar. Dödsorsaken angavs av läkare vara inre skador i buken.

67. En minderårig arbetare J. blev under arbete med trädfällning så svårt klämd att han omedelbart avled. Det träd, som han var sysselsatt med att avhugga, föll åt annat håll än beräknat var och rotändan slungades något åt sidan, varvid densamma klämde J:s huvud mot en sten med ovannämnda påföljd.

68. En skogsarbetare S., som var sysselsatt med kvistning av ett nyss fällt träd, träffades i huvudet av ett annat träd, som fälldes i närheten av hans arbetsplats. Döden följde efter fem timmar.

69. En torpare S. var sysselsatt med timmerkörning och träffades därunder av ett nedfallande träd över bröstet och ena axeln så hårt, att han avled senare på dagen. Trädet hade i fallet tagit annan riktning än den beräknade, beroende på att hård blåst rådde vid olyckstillfället.

70. En lantbruksarbetare L., som var sysselsatt med inmatning av hö i en höpress, skadade sig så svårt, att han avled efter tio minuter. En skiljeläm hade av honom insatts i presstrumman, men hade fallit omkull, och vid försök att resa densamma med venstra handen greps han av pressplungen, varvid armen avsläts vid bålén och mjukdelarna i axelhålan och bröstväggen söndertrasades. Enligt läkarens utlåtande orsakades döden närmast av förblödning.

71. En hemmansägare J., som var sysselsatt med kolvedskörning, anträffades död under ett kullstjälpt vedlass. Åsyna vittne till olyckan fanns ej, men har olycksfallet troligen tillgått så, att lasset i en backe, som var tvär, krokig och isbelagd, stött mot en sten och stjälpt över den från lasset straxt förut nedfallne J. Han pressades av lasset mot stenen och synes genast hava blivit kvävd. Senare anlädande arbetare befriade honom från lasset och framdrogo honom, men han var då redan död.

72. En 73-årig kronotorpare L., som var sysselsatt med milkolning i skogen, brände sig så svårt, att han avled av skadorna och deras sviter fem veckor efter olyckshändelsen. Den skadade hade tillsett några milor och därefter gått till vila i en gammal koja, som var nödortfittigt upplappad. För att få varmt i kojans — det var i november månad — måste elden hållas brinnande dag och natt. Vid olyckstillfället sprakade kol från eldstaden över till halmadrassen i bädden, som var endast 0.5 m. från eldstaden, och antände densamma. Under försöket att få ut madrassen genom dörren, vilket misslyckades emedan dörren var för trång, brände han sig å hals, armar och händer. Även kojans brann ned i grunden. J. begav sig till hemmet utan hjälp och nedbäddades, var efter läkare anlände följande dag och föreskrev hans intagande på lasarettet, där han, som ovan nämnts, avled.

73. En banvakt F., som var sysselsatt med lossning av gods från en järnvägsvagn, rev sig därvid mot godsfinnkans dörr så att ett sår, c:a 1.5 cm. långt och 0.5 cm. brett, uppstod å vänstra tummen. Följande dag, på kvällen, inställde sig värk i handen och armen, varför läkare rådfrågades per telefon, men trots ordinerad medicin ökade värken och feber inställde sig, varför F. inforslades till sjukstuga, där han till följd av blodförgiftning avled en vecka efter olycksfallet.

74. Under arbete med stenkörning för en brobyggnad skadade sig en hemmansägare L. så svårt, att döden sedermera följde. Olycksfallet inträffade i en stenig utförsbacke å en skogsväg. L. satt frampå lasset för att styra framkälken, men som backen trots ströning med kolstybb var hal av nyfallen snö, slirade kälken upp på en sten, varvid L. föll av lasset och klämdes av kälkramen mot vägen samt släpades med c:a fem meter innan kälken, som under denna sträcka gått på endast ena meden, kom rätt igen på grund av stöt mot en annan sten. L., som ej kunde röra sig, klagade över smärtor i nedre delen av bröstkorgen och blev, så fort sig göra lät, transporterad till närmaste lasarett, där läkaren konstaterade brott å högra lårbenet jämte leverbristning. Skadorna medförde döden inom loppet av åtta dagar.

Kortare meddelanden.

— Strejker, lockouter m. m. —

Arbetsinställelser i Tyskland under år 1914.¹ Enligt den officiella statistiken avslutades under år 1914 i Tyskland 1 223 arbetsinställelser, varav 108 lockouter och 1 115 strejker. Hela antalet berörda arbetare utgjorde 95 140, varav 36 458 utestängda och 58 682 strejkande. Motsvarande siffror för de tre föregående femårsperioder, rörande vilka statistik föreligger, framgå av följande översikt:

	Antal avslutade arbetsinställelser.			Antal arbetare berörda av		Tillsammans.
	Strejker.	Lockouter.	Tillsammans.	strejker.	lockouter.	
Åren 1899—1903 (i genomsnitt)	1 242	42	1 284	83 384	13 075	96 459
» 1904—1908 (»)	2 243	219	2 462	210 933	68 884	279 817
» 1909—1913 (»)	2 170	425	2 595	226 187	101 406	327 593
År 1914	1 115	108	1 223	58 682	36 458	95 140

Den avsevärda minskningen i fråga om arbetsinställelsernas såväl antal som omfång är naturligen i främsta rummet en följd av krigsutbrottet i början av augusti. Av de vid denna tidpunkt pågående arbetsinställelserna bragtes de allra flesta inom kort till slut, och under de därpå följande månaderna utbröto endast ett fåtal konflikter (24 strejker, ingen lockout). Av samtliga i redogörelsen ingående arbetsinställelser voro ej mindre än 88·6 % avslutade före krigets utbrott, medan 9·4 % började före, men slutade efter denna tidpunkt; de konflikter, som inträffade efter kriget, utgjorde blott 2 % av hela antalet och omfattade 1·2 % av de berörda arbetarna. Även om man fränser de sista, i socialpolitiskt hänseende fredliga månaderna, och sålunda endast tager hänsyn till den del av året, varunder normala förhållanden voro rådande, kan man emellertid konstatera, att konfliktfrekvensen under år 1914 understigit medeltalen för de två närmast föregående femårsperioderna.

Arbetsinställelsernas *fördelning på olika näringsgrupper* framgår av nedanstående översikt:

	Antal arb.-inst.	Antal arbetare.		Antal arb.-inst.	Antal arbetare.
Trädgårdskötsel	7	325	Näringsämnesindustri	50	1 793
Bergsbruk	18	2 292	Beklädnadsindustri	64	2 869
Jord- och stenindustri	143	10 571	Tvätt, bad, frisering	7	67
Metallindustri	86	5 079	Byggnadsverksamhet	413	18 577
Maskinindustri	105	10 577	Grafisk industri	6	95
Kemisk-teknisk industri	10	428	Handel och varulager	35	1 512
Fett- och lysämnesindustri	5	108	Transportverksamhet	59	7 991
Textilindustri	29	25 566	Restaurangrörelse	15	163
Pappersindustri	11	968	Konstnärliga yrken m. m.	5	76
Läderindustri m. m.	31	1 093			
Trävaruindustri	124	4 995	<i>Summa</i>	1 223	95 140

¹ Jfr »Soc. Meddel.» 1904, s. 84; 1908, s. 403; 1909, s. 139, 705; 1910, s. 726; 1911, s. 511; 1912, s. 518; 1913, s. 410; 1914, s. 444.

Textilindustrien, som kommer i främsta rummet, omfattade 26·9 % av arbetarna mot endast 5·9 % under perioden 1909—1913. Däremot hava motsvarande siffror nedgått från 23·7 till 19·5 % för byggnadsindustrien, från 26·3 till 16·5 % för metall- och maskinindustrierna tillsammans samt från 21·2 till 2·4 % för bergsbruket. En grupp, som utvisar stark ökning, är å andra sidan jord- och stenindustrien, vilken omfattade 11·1 % av arbetarna mot blott 3·8 % under den föregående femårsperioden.

Antalet av konflikterna berörda arbetare uppgick till 1 % av hela antalet enligt 1907 års yrkesräkning inom respektive näringsgrenar sysselsatta arbetare. Motsvarande tal voro för perioden 1899—1903 1 % i genomsnitt per år, för perioden 1904—1908 3 % samt för perioden 1909—1913 3·5 %.

En *varaktighet* av 5 dagar och därunder hade 34·6 % av arbetsinställelserna; 37·8 % varade 6—30 dagar och 27·6 % öfver 30 dagar. De efter krigets utbrott påbörjade arbetsinställelserna voro samtliga av kort varaktighet, i genomsnitt 2·7 dagar.

Bland *arbetsinställelsernas orsaker* äro i likhet med föregående år lönetvisterna mest framträdande. Vid 884 av årets 1 115 strejker har sålunda lönefråga uppgivits som huvudsaklig eller bidragande orsak. Fråga om arbetstiden har som tvistepunkt förekommit i 230 fall, missnöje med arbetares avskedande i 151 fall, begäran om strejkbrytares eller oorganiserade arbetares avlägsnande i 46 fall samt fråga om föreningsrätten i 17 fall, vartill komma 16 arbetsinställelser, som framkallats av arbetarnas begäran att få tillsätta av arbetsgivaren erkända löne- eller kontrollkommissioner. Kollektivavtalstvister hava jämväl i åtskilliga fall förekommit; begäran om avtals upprättande har sålunda vållat 133 strejker, fråga om ändring av avtal har angivits som tvistepunkt i 124 fall och fråga om bibehållande av kollektivavtal i 57 fall.

Såsom orsak till lockout har uppgivits fråga om arbetslönen i 74, om arbetstiden i 22 och om andra arbetsförhållanden i 79 fall; 11 lockouter hava avsett att tvinga arbetarna till upphävande av förut igångsatta strejker.

Arbetsinställelsernas *resultat* har i 16 % av samtliga fall utfallit till arbetarnas och i 45 % till arbetsgivarnas förmån, medan 39 % av konflikterna lett till kompromiss; motsvarande siffror för år 1913 voro resp. 15, 37 och 48 %. Konflikternas resultat med hänsyn till antalet berörda arbetare belyses av nedanstående sammanställning:

	1914.	Berörda arbetare.			
		1909— 1913.	1904— 1908.	1899— 1903.	
Arbetsinställelser, som avslutats:	Antal.	%.	%.	%.	%.
enligt arbetarnas fordringar	9 068	9·5	6·8	8·9	15·5
på arbetsgivarnas villkor	51 491	54·1	42·5	40·6	40·3
genom ömsesidiga eftergifter	34 591	36·4	50·7	50·5	44·2

En närmare jämförelse mellan de särskilda åren utvisar, att antalet arbetare, som fått sina fordringar helt genomförda, varit relativt lägre än åren 1906 och 1909, men i öfrigt högre än något år sedan 1906; å andra sidan hava de ur arbetarsynpunkt fullständigt misslyckade arbetsinställelserna omfattat ett relativt större antal arbetare än något föregående år, med undantag av 1912. Däremot kom ett jämförelsevis litet antal arbetare på de arbetsinställelser, som bilagts genom kompromiss.

Ser man särskilt på lönetvisterna, erhålles det resultat, att av 100 strejker, förorsakade av begäran om löneförhöjning, 17 avslutats på arbetarnas och 40 på arbetsgivarnas villkor, medan 43 lösts genom kompromiss (1913 resp. 16, 36 och 48 %). Vid de av lönesänkning framkallade strejkerna lyckades arbetare och arbetsgivare vardera i 40 % av samtliga fall genomdriva sina krav, medan de återstående arbetsinställelserna, 20 %, bilades genom ömsesidiga eftergifter; sistnämnda procenttal äro alldeles de samma som år 1913. Av de lockouter, som voro riktade mot arbetarnas krav på löneförhöjning, slutade c:a $\frac{1}{3}$ (36 %) med fullständig seger för arbetsgivarna, medan återstoden bilades genom kompromiss; av de relativt fåtaliga lockouter, som avsågo lönesänkning, bilades däremot flertalet på arbetsgivarnas villkor.

En fördelning av strejkerna med hänsyn därtill, huruvida fackföreningar medverkat eller icke, utvisar, att de organiserade arbetarna ej blott lyckats genomföra ett större antal kompromisser, utan ock, i motsats mot vad samtliga föregående år varit fallet, visat överlägsenhet i fråga om antalet strejker, som slutat med fullständig framgång. De oorganiserade arbetarnas underlägsenhet är sålunda tydligt ådagalagd.

De strejker, som avsett att förhindra försämring av arbetsvillkoren, hava, såsom man även föregående år kunnat konstatera, i huvudsak haft större framgång än de arbetsinställelser, där arbetarna gått anfallsvis till väga. Särskilt framträdande är detta förhållande, om hänsyn toges till antalet strejkande. Av de arbetare, som deltagit i s. k. anfallsstrejker, lyckades sålunda endast 10 % genomdriva sina fordringar, medan 39 % måste foga sig i arbetsgivarens villkor; vid s. k. försvarsstrejker voro motsvarande tal däremot 40 och 38 %.

Den tyska konfliktstatistiken tager bl. a. hänsyn till, om arbetarna voro berättigade att genast nedlägga arbetet eller icke; av de strejkande under år 1914 räknas 24.6 % såsom »avtalsbrytare». Motsvarande siffra för 1912 var 64.7 %, för år 1913 41.1 %.

I fråga om sättet för *konflikternas biläggande* följande följande uppgifter:

	1910.	1911.	1912.	1913.	1914.
Arbetsinställelser per 100, som bilagts efter föregående förhandling	79	72	64	68	64
Däraf: genom förhandlingar omedelbart mellan parterna	31	39	38	34	35
genom medling av fackorganisation eller utomstående	30	39	38	40	38
genom anlitande av yrkesdomstol	28	4	3	4	3

Ifrågavarande procentsiffror hava, som synes, under de senaste åren varit tämligen konstanta. Yrkesdomstolarna hava ej heller under redogörelseåret i någon större utsträckning anlitats för tvisters biläggande.

De i den tyska statistiken under föregående år införda uppgifterna om, i vilken utsträckning arbetskoniikterna föranlett polismyndigheternas ingripande, hava i förevarande årgång uteslutits.

(Streiks und Aussperrungen im Jahre 1914. Statistik des Deutschen Reichs, Band 279.)

I anslutning till den ovan refererade konfliktstatistiken för år 1914 har jämväl publicerats en preliminär redogörelse för samtliga från krigets utbrott intill 1 april 1915 utbrutna arbetsinställelser. Redogörelsen omfattar 26 under år 1914 inträffade strejker (däraf 2, varom uppgifter inkommit efter utarbetandet av detta års statistik) samt 24 strejker och 2 lockonter under första kvartalet av år 1915, sålunda inalles 52 arbetsinställelser.

Redogörelsen utvisar, att kriget fortfarande medfört en oerhörd nedgång i fråga om konflikternas antal, omfång och varaktighet. Antalet berörda arbetare uppgick till 4 029 och antalet förlorade arbetsdagar till 17 412, alltså i genomsnitt 4 1/3 dagar per arbetare mot ett medeltal av 28 dagar under åren 1909—1913. Anmärkningsvärt är även, att vid det stora flertalet konflikter arbetarna varit oorganiserade; endast 9 strejker voro igångsatta eller understödda av fackföreningar. Av lockonterna var den ena påbjuden av en arbetsgivarorganisation.

De s. k. krigsstrejkernas resultat måste ur arbetarsynpunkt betecknas som relativt gynnsamma. Av de 52 arbetsinställelserna bilades visserligen 29 på arbetsgivarnas villkor, medan 11 ledde till kompromiss och 12 slutade med framgång för arbetarna. Dessa konflikter omfattade emellertid resp. 42.4, 16.6 och 41.0 % av arbetarna, alltså en avgjort gynnsammare proportion, än vad de föregående åren, såsom ovan angivits, hava att uppvisa.

(Reichsarbeitsblatt.)

Frågan om obligatorisk skiljedom vid intressekonflikter i Norge.¹ Den i Sociala Meddelanden under de senare åren vid flera tillfällen berörda frågan om lagstiftning för biläggande av arbetstvister i Norge har under stortingets senaste session ånyo upptagits till behandling. Det år 1914 framlagda lagförslaget innehöll, såsom av den då lämnade redogörelsen framgick, en bestämmelse om obligatorisk skiljedom jämväl beträffande intressefrågor vid sådana konflikter, där betydande samhällsintressen sattes på spel. Detta förslag väckte emellertid häftiga gensägelser inom de fackliga organisationerna å såväl arbetsgivar- som arbetarsidan, och regeringen såg sig fördenskull, med hänsyn till önskvärheten av ostörd social endrækt vid det stundande hundraårsjubileet, föranlåten att uppskjuta frågans behandling till ett kommande år. Sedan i april 1915 en svarartad konflikt utbrutit inom byggnadsyrkena i Norges större städer, framställdes emellertid i stortinget en interpellation till regeringen angående utsikterna för en snar lösning av frågan om medling i arbetstvister. Svaret härpå blev, att det sedan förra året bordlagda lagstiftningsprojektet ånyo skulle i sin helhet framläggas, alltså även den omstridda bestämmelsen om skiljedom. Situationen blev härigenom med ens ytterligt tillspetsad. Landssekreteriatet, som redan föregående år av landsorganisationens kongress erhållit befogenhet att, om så behövdes, tillgripa generalstrejk för att protestera mot den ifrågasatta lagbestämmelsen, tillställde den 5 maj norska arbetsgivarförbundets centralstyrelse en skrivelse, vari samtliga mellan organisationernas medlemmar träffade arbetsavtal med en uppsägningstid av 14 dagar eller därunder uppsades att upphöra den 19 maj, efter vilken tidpunkt strejken alltså skulle utbryta. Arbetsgivarförbundet förklarade sig i den följande dag daterade svarsskrivelsen fortfarande biträda arbetarnas uppfattning om den föreslagna lagens olämplighet, men uttalade sitt beklagande av, att arbetarna i sin kamp mot statsmakterna funnit sig böra tillgripa maktmedel, som i första hand skadade landets näringsliv, och fränsade sig allt ansvar för strejkens följder. Sedan det blivit bekant, att stortinget ej, som ursprungligen varit avsett, kunde medhinna frågans behandling till den 10 maj, meddelades från landssekreteriatet, att arbetet ostört skulle få pågå till och med pingstaften, den 22 i samma månad. Den 10 maj avlät arbetsgivarförbundet till odelstinget en skrivelse, vari med hänsyn till den hotande konflikten hemställdes om en snar behandling av lagen om medling i arbetstvister, men uppskov med den del av regeringens proposition, som avsåg införande av obligatorisk skiljedom. Odelstingets beslut gick också i denna riktning, sedan statsministern, under hänvisning till behovet av ostörd social fred under det pågående världskriget, tillstyrkt uppskov med behandlingen av det omtvistade fjärde kapitlet i lagförslaget. Så snart detta beslut blivit bekant, återkallade landssekreteriatet de gjorda avtalsuppsägningarna, och arbetsgivarförbundet inställde å sin sida alla i anledning av strejket vidtagna åtgärder.

— Socialförsäkring. —

Riksförsäkringsanstalten har under årets gångna fem första månader utfärdat nya försäkringsbrev och förnyelsekvitton å förut gällande försäkringar för ett provisionellt antal arbetare av 113 391 (110 185 under motsvarande tid år 1914). Under samma tid hava 4 618 olycksfall anmälts till anstalten (4 263 år 1914). Till begravningshjälp för 24 dödsfall har utanordnats 1 440 kronor (år 1914 1 320 kronor för 22 dödsfall), för livräntor åt änkor och barn samt invalida arbetare har utanordnats 182 409 kronor (169 429 år 1914) samt för sjukhjälpersättningar 142 444 kronor (130 451 år 1914), tillsammans 326 293 kronor (301 200 år 1914). Antalet inköpta livräntor under nämnda period har utgjort 48 (27 år 1914). Utlåtanden, som enligt § 15 av lagen den 5 juli 1901 begärts av arbetsgivare och arbetare samt av domstol eller annan myndighet angående invaliditetsgrad för skadad arbetare, hava avgivits i 169 fall (202 år 1914), och hava, sedan anstalten började sin verksamhet, dylika utlåtanden avgivits uti sammanlagt 4 503 fall (4 110 år 1914).

¹ Jfr »Soc. Meddel.» 1910, sid. 232; 1912, sid. 415; 1913, sid. 182; 1914, sid. 235.

Den nya danska sjukkasselagen. Den 19 maj 1910 tillsatte Indenrigsministeriet i Danmark en särskild kommitté för att utarbeta förslag till ändringar i den gällande danska sjukkasselagen av den 12 april 1892. Denna kommitté avgav förslag i ämnet i augusti 1911. Ifrågasvarande förslag, för vilket redogörelse tidigare lämnats i Sociala meddelanden (1911: sid. 931) framlades med vissa smärre förändringar för 1912—13 års riksdag, som likväl ej hann slutbehandla detsamma. På grund av den skarpa kritiken från vissa riksdagsgrupper samt de önskingar, som uttalades av en del sjukkassornas representanter, erhöll förslaget, då det ånyo i november 1913 framlades för riksdagen, en väsentligt förändrad form. De ändringar detsamma sedermera före sitt antagande undergått äro av mindre betydelse.

Den nya lagen, som antogs den 29 nästlidna april och träder i kraft den 1 jan. 1916, ansluter sig i det stora hela till den nu gällande. Sjukförsäkringen är sålunda frivillig och byggd på principen hjälp till självhjälp på så sätt, att den ekonomiska grundvalen för försäkringen åstadkommes genom bidrag från medlemmarna med tillskott från det allmänna.

Av kommitterade hade föreslagits, att i varje sjukkassa skulle inrättas en s. k. B-avdelning, avsedd för sådana kroniskt sjuka, vilka icke kunde antagas bliva till arbete oförmögna under allt för långa tidsperioder, samt att övriga kroniskt sjuka skulle på vissa villkor hava rätt att erhålla kommunalt understöd, vilket under inga förhållanden skulle medföra de rättsförluster, som i allmänhet äro förknippade med fattigvårdsunderstöd. Emellertid har man funnit lämpligt att tillse vidare uppskjuta lösandet av den mycket svåra frågan angående beredande av lämplig sjukförsäkring åt ifrågasvarande personer. I stället har intagits en bestämmelse av provisorisk karaktär, att personer, som lida av kronisk sjukdom eller fysisk svaghet, som anses kunna medföra väsentlig inekränkning i arbetsförmågan, skola kunna vinna inträde i sjukkassa, under villkor att kassan icke lämnar understöd för vid inträdet konstaterad sjukdom eller svaghet. De närmare villkoren för erhållande av sådan begränsad medlemsrätt bestämmas av inrikesministern.

Rätt till inträde i av danska staten erkänd sjukkassa skall hädanefter liksom hittills endast tillkomma *obemedlade* personer av arbetarklassen och med dem i ekonomiskt hänseende jämsställda män och kvinnor, såsom mindre jordbrukare, näringsidkare, lägre tjänstemän o. d. Normerande bestämmelser angående vilka personer, som skola betraktas som obemedlade, fastställas vart femte år och första gången år 1915 av inrikesministern. Härvid skall hänsyn tagas icke blott till inkomstens absoluta belopp, utan även till dess art och varaktighet, familjeförhållanden o. dyl.

Om det inträffar att en medlems ekonomiska ställning förbättras i så hög grad, att hans inkomst eller förmögenhet överskrider de fastställda gränserna, behöver detta emellertid icke medföra att hans förbindelse med sjukkassan helt och hållet upphör. För det första har sjukkassa rättighet att i sina stadgar intaga bestämmelser att medlem, som från att vara obemedlad bliver »bemedlad», må äga rätt att kvarstå i kassan. För bemedlad medlem lämnas emellertid intet bidrag från stat eller kommun utan skall sådan medlem erlagga en tilläggsavgift motsvarande minst det bidrag, kassan erhåller av det allmänna för varje obemedlad medlem.

Vidare skall varje sjukkassa vara skyldig upptaga bemedlade personer som passiva (bidragsnydende) d. v. s. endast betalande, icke understödsberättigade medlemmar. Om sådan medlem vid inträdet uppfyller resp. kassas inträdesfordringar beträffande ålder och hälsotillstånd, är han berättigad att senare utan avseende på ålder och hälsotillstånd för tillfället övergå till understödsberättigad, så snart han uppfyller de övriga, speciellt ekonomiska inträdesvillkoren. Sjukkassa är pliktig att lämna fri läkarvård och sjukhusbehandling till varje »nydende» medlem och hans barn (även fosterbarn) under 15 år, för så vitt den sjuke uppehåller sig inom kassans verksamhetsområde. Om medlem på grund av sitt arbete är nödsakad vissa tider uppehålla sig utanför kassans verksamhetsområde och det föreligger läkarintyg om, att sjukhusbehandling är nödvändig, och att det för sjukkassans bestämda sjukhuset icke kan komma till användning, är kassan skyldig till medlemmen utbetala understöd med samma belopp, som kassan haft att erlagga om vederbörande vårdats på det för kassan bestämda sjukhuset. Sådant understöd lämnas dock icke för medlem, som på annat sätt är tillförsäkrad behövlig sjukhusvård. Vad ovan sagts om medlem gäller även medlemns barn. Om sjukhusvården lämnas å sjukhus, tillhörande stat eller kommun och avsett för det område, inom vilket den sjuke är bosatt, behöver sjukkassan för densamma i regel endast erlagga en del av den vanliga sjukhusavgiften. I distrikt, som saknar offentligt sjukhus, har kommunen i allmänhet att ersätta kassan hälften av dess utgifter för medlems sjukhusvård.

Den kontanta sjukhjälpens skall i regel utgå med minst 40 öre pr dag. Densamma maximum kan antingen bestämmas med hänsyn tagen till den arbetsförtjänst, som kan anses som genomsnittlig för kassans medlemmar eller ock till en viss procent av varje enskild medlems normala arbetslön. Sjukhjälpens får icke överstiga $\frac{4}{5}$ av den genomsnittliga arbetsförtjänsten. Som absolut maximum är fastslaget 3 kr. pr dag. För att bereda möjlighet för var och en att erhålla den försäkring, som bäst passar honom, har bestämts å ena sidan att i varje sjukkassa skall finnas en klass med endast 40 öre pr dag i kontant sjukhjälp och efter denna låga sjukhjälp avpassade avgifter, å andra sidan att i de fall, då den ordinära sjukhjälpens bestämts till ett lägre belopp än ovan nämnda $\frac{4}{5}$, tillfälle skall beredas medlem att mot förhöjda avgifter tillförsäkra sig detta maximum. Lagen innehåller emellertid vissa inskränkningar beträffande rätten till såväl sjukhusvård som kontant sjukhjälp. Varje erkänd sjukkassa är enligt den nya lagen skyldig lämna kvinnlig medlem moderskapshjälp, utgående med minst 1 kr. pr dag så länge hon är sängliggande t. o. m. 10 dagar efter nedkomsten. Detta gäller dock icke fabriksarbeterskor och dylika, vilka på annat sätt äro tillförsäkrade understöd vid barnsbörd. Behöves läkarhjälp vid barnsbörden, bekostas densamma av sjukkassan.

Den nya lagen innehåller åtskilliga bestämmelser avsedda att förhindra att någon tillskyndas ekonomisk vinst genom inträffande sjukdom. Det huvudsakliga innehållet av dessa bestämmelser är, att kontant sjukhjälp från erkänd sjukkassa icke får utgå med högre belopp än den inkomstminskning vederbörande fått vidkännas på grund av sin sjukdom. Medlem, som i händelse av sjukdom äger behålla hela sin vanliga arbetslön, har således icke rätt uppbära någon kontant sjukhjälp. Lagen medger, att avgifterna för sådana medlemmar må sättas lägre än den vanliga. S. k. flermedlemskap är alldeles förbjudet och även rätten att tillhöra både en erkänd och en icke erkänd sjukkassa är underkastad starka inskränkningar.

Grunderna för statsbidragets beräkning hava undergått väsentliga förändringar. Enligt den nu antagna lagen skall detsamma utgå dels med 2 kr. för varje person, vilken som obemedlad nydende medlem vid årets slut tillhör kassan, dels med ett belopp motsvarande $\frac{1}{4}$ av kassans utgifter för läkare och sjukhusvård. Dessutom lämnas ett belopp motsvarande $\frac{1}{4}$ av vad kassan under året utbetalt som kontant sjukhjälp och moderskapshjälp, dock så att beloppet vad den kontanta sjukhjälpens beträffar icke får överstiga för Köpenhamn och Fredriksberg med närmaste omgivning 20 öre, för landsortsstäder och därmed jämförliga samhällen 16 och för landsbygden 12 öre, allt pr sjukdag, och vad moderskapshjälpens beträffar 2 kr. 50 öre för varje barnsbörd. Det högsta belopp, varmed det årliga statsbidraget kan utgå, är bestämt till för huvudstaden med omgivning 4 kr. 65 öre, för landsortsstäder m. fl. samhällen 4 kr. 15 öre och för landsbygden 3 kr. 65 öre för varje obemedlad nydende medlem vid årets slut.

För att slita mellan läkare och sjukkassa uppkommande tvister tillsättes ett särskilt råd bestående av en ordförande samt 6 ledamöter och lika antal suppleanter. Av rådets ledamöter, resp. suppleanter väljas tre av »de samvirkande Sygekasse-Centralforeningar» och tre av »Den almindelige danske Laegeforening». Rådet väljer själv sin ordförande. För valets giltighet fordras att den valde erhållit minst 4 röster; skulle erforderlig majoritet ej uppnås, utses rådets ordförande av presidenten i den år 1910 inrättade permanenta skiljedomstolen i arbetstvister.

Sjukförsäkringsverksamheten i Tyska riket under år 1913. Den officiella statistiska redogörelsen för den sociala sjukförsäkringens verksamhet i Tyskland under år 1913 föreligger nu färdig; de huvudsakliga resultaten finnas sammanförda i efterföljande tabell.

Statistiken för år 1913 redovisar 21 342 sjukkassor — 317 färre än under föregående år. Minskningen i förhållande till föregående år finner huvudsakligen sin förklaring däri, att, på grund av rikeförsäkringslagens inflytande, mindre kassor sammanslagits till större. Antalet medlemmar i sjukkassorna uppgick under året i genomsnitt till 13 566 473, vilket utgör en ökning i medlemsantal i förhållande till föregående år av i runt tal 349 000. Ökningen faller huvudsakligen på ortsjukkassorna, vars medlemsantal tillväxt med 181 000, samt yrkessjukassorna, med en tillväxt av 143 000 medlemmar, men även de s. k. skråsjukkassorna och de kommunala sjukassorna togo del i ökningen med 16 000 resp. 12 000 medlemmar; däremot är för byggnadssjukassornas vidkommande en minskning av i runt tal 3 000 medlemmar att konstatera.

Art av kassor.	Kas- sornas antal.	Medlems- antal i ge- nomsnitt under året.	Sjukdomsfall med oförmåga till arbete.		Sjukdagar med kontant sjukhjälp eller behandling på sjukhus.		Sjukhjälpakost- naden.		Förmögen- het vid årets slut.
			Absolut antal.	Antal per med- lem.	Absolut antal.	Antal per med- lem.	Absolut belopp.	Belopp per med- lem.	
Kommunala sjukkassor	8 033	1 737 752	480 353	0·28	10 143 567	5·84	28 125 700	16·19	— ¹
Ortsjukkassor. . .	4 678	7 739 287	3 323 552	0·43	70 699 352	9·14	220 833 600	28·53	162 828 840
Yrkesjukkassor . .	7 699	3 711 012	1 753 184	0·47	33 467 624	9·02	131 207 000	35·36	140 895 781
Byggnadssjukkassor .	26	10 294	6 626	0·64	115 422	11·21	413 300	40·15	147 057
Skråsjukkassor. . .	906	368 128	146 536	0·40	3 010 679	8·18	10 106 900	27·45	8 225 191
Tillsammans 1913	21 342	13 566 473	5 710 251	0·42	117 436 644	8·66	390 686 500	28·80	310 867 936
1912	21 659	13 217 705	5 633 956	0·43	112 249 064	8·49	359 737 700	27·22	807 281 994

Antalet sjukdomsfall, medförande oförmåga till arbete, uppgick till 5 710 251 med 117 436 644 sjukdagar; på varje medlem kom i medeltal 0·42 sjukdomsfall och 8·66 sjukdagar, för vilka kontant sjukhjälp eller sjukhusvård meddelades.

De ordinarie inkomsterna — räntor, inträdes- och övriga avgifter, uttaxeringar, ersättningsprestationer samt övriga inkomster med avdrag av inkomsterna för invaliditetsförsäkringen — uppgingo till 440 795 418 mark, därav avgifterna — uttaxeringar samt inträdesavgifter inberäknade — till 414 238 043 mark. De ordinarie utgifterna — sjukhjälpkostnader, ersättningsprestationer, återbetalade inträdes- och övriga avgifter, förvaltningskostnader, med avdrag av förvaltningskostnaderna för invaliditetsförsäkringar, samt övriga utgifter — uppgingo till 432 773 430 mark, därav sjukhjälpkostnader 390 686 552 mark. Dessa senare fördelade sig på följande sätt:

läkarvård	93 941 390 mark
medicin och övriga läkemedel	60 317 655 "
kontant sjukhjälp	161 541 356 "
moderskapshjälp	7 578 774 "
begravningshjälp	8 081 940 "
sjukhusvård	58 933 621 "
konvalescentvård	341 816 "

På varje medlem kom i medeltal 28·80 mark i sjukhjälpkostnader.

Förvaltningskostnaderna — med avdrag för förvaltningskostnaderna för invaliditetsförsäkringen — uppgingo till 25 871 235 mark. Detta motsvarar i medeltal på varje medlem i ortssjukkasorna 3·02 mark och i skråsjukkassorna 3·26 mark; i yrkes- och byggnadssjukkasorna bäras ifrågavarande kostnader nästan helt och hållet av arbetsgivarna, i de kommunala kassorna helt och hållet av kommunerna. För samtliga kassors vidkommande uppgingo förvaltningskostnaderna till i medeltal 1·91 mark på varje medlem.

Kassornas totalförmögenhet vid årets slut uppgick i runt tal till 311 millioner mark — föregående år till 307 millioner mark — varav kom på ortssjukkasorna 162·8, på yrkesjukkasorna 140·9, på skråsjukkassorna 8·2 och på byggnadssjukkasorna 0·1 millioner mark, medan de kommunala sjukkasorna uppvisade en brist av 1·2 millioner mark.

(Statistik des deutschen Reichs, Band 277.)

¹ Brist 1 228 933 M.

Invaliditets- och efterlevandeförsäkringen i Tyskland under år 1914. Enligt riksförsäkringsämbetets berättelse över verksamhetsåret 1914 uppgick antalet till och med redogörelseåret fastställda räntor (pensioner) till 3 165 661, varav under året beviljats 130 617 invalidräntor, 11 999 sjukräntor, 10 828 åldersräntor, 9 836 änkeräntor, 386 änkesjukräntor samt 30 240 räntor åt föräldralösa barn och 29 tilläggsräntor. Mot år 1913 hava invaliditetsräntorna nedgått med i runt tal 4 000. Den 1 januari 1915 utgjorde antalet löpande invalidräntor 1 029 802, löpande sjukräntor 19 191, löpande åldersräntor 84 015 samt löpande tilläggsräntor 25. Engångsunderstöd finnas blott för änkor, varav 10 273 beviljades år 1914, samt i form av barnutstyrselar, varav 887 från samma år.

Totalsumman av utgiven skadeersättning på grund av invaliditets- och efterlevandeförsäkring utgjorde vid 1913 års slut 2 695 millioner mark, varav 218 332 790 mark under året.

Influtna avgifter äro i följd av kriget starkt reducerade. De utgjorde hos försäkringsanstalterna 241 millioner mot 262 millioner mark år 1913. Trots detta och stegringen i utgifterna på grund av kriget är nettoförmögenheten ausenlig och har nått över 2 milliarder.

Över invalidsjukhusvården föreligga statistiska uppgifter blott från år 1913. Hela antalet under detta år behandlade försäkrade uppgår till 153 636, varav 51 681 tillfälligt, med en kostnad, efter avdrag för ersättning från sjukkassor m. m., av 26 104 911 mark. På 100 mark i avgifter kommo i medeltal 9 mark i sjukvårdsomkostnader. Vid 1913 års slut hade försäkringsanstalterna i verksamhet 40 egna kuranstalter för lungsjuka med 5 075 bäddar och 39 andra vårdanstalter med 4 088 bäddar. Kostnaderna för dessa anstalter uppgingo då till 79 millioner mark. Av därstädes vårdade lungtuberkulospatienter hade 92 % och av andra sjuka 91 % utskrivits såsom arbetsdugliga. För preventivåtgärder mot invaliditet bland de försäkrade och för höjande av deras allmänna hälsotillstånd hade försäkringsanstalterna år 1913 utgivit 1 359 463 mark. År 1914 gingo utgifterna för samma ändamål till 1 387 150 mark.

Kontrollen över avgifternas inbetalande har skärpts. Vid 1913 års slut voro 493 tjänstemän mot 466 år 1912 i verksamhet härför. Inom riksförsäkringsverkets kontrolldistrikt utövades år 1913 uppsikt över 4 49 millioner försäkrade mot 4 15 millioner år 1912. Av resterande avgifter indrovs år 1913 omkring 1 843 500 mark.

Även invalidhusvården har gjort framsteg. Försäkringsanstalterna skaffade år 1914 plats i invalidhem åt 5 496 försäkrade, och utan försäkringsbärarnas förmedling hava ytterligare 21 384 räntetagare erhållit skötsel och vård å andra liknande anstalter. Kostnaderna uppgingo i medeltal till 98 pf. pr dag och skyddsling.

Totalsumman av de medel, som till och med år 1914 anvisats dels för egna åtgärder till de försäkrades bästa dels såsom lån för byggande av arbetarebostäder, till välfärdsanordningar m. m., utgjorde 1 351 262 446 mark, varav till folkbildningens höjande, uppfostran och undervisning 97 572 675 mark.

År 1914 avkunnade beslut å invalidräntemål uppgingo till 175 038 och i åldersräntemål till 11 914. Av de förra voro 15·3 % avslag. I 25 640 änkeräntemål beviljades 40 % av de sökta räntorna, varemot 46 % icke för närvarande kunde fastställas. Av 32 482 beslut i barnräntemål voro blott 5·8 % avslag. Följaktligen fastställdes 10 275 änkeräntor och 30 392 räntor åt föräldralösa barn. Härvid räknas såsom en barnränta hela det belopp som lämnas till barnen i samma familj; barnens antal är ungefär $2\frac{1}{2}$ gånger större än antalet beviljade räntor.

Engångsunderstöd åt icke arbetsodugliga änkor, som själva erlade avgifter, beviljades i 10 272 fall och barnutstyrselar i 1 003 fall.

Antalet under år 1914 fullföljda besvär utgjorde i invaliditets- och efterlevanderäntemål 3 202 mot 4 701 år 1913. Minskningen beror på, att riksförsäkringslagen stadgat inskränkning i rätten att begära revision. Riksförsäkringsämbetet fastställde i 78·9 % av fallen beslut av vederbörande överförsäkringsämbete, varöver besvär anförts. Vid 52 % av revisionerna gällde frågan, huruvida invaliditet förelåg hos räntesökanden, 12·6 % om väntetiden uppfyllts, 10·6 % om förbättring inträtt i sökandens hälsotillstånd o. s. v.

Slutligen uppgiver riksförsäkringsämbetets berättelse, att 5 756 094 mark anvisats under år 1914 att i enlighet med § 1274 i riksförsäkringsförordningen utgå ur invaliditetsförsäkringen i och för välfärdsändamål i anledning av kriget. Av förenämnda summa anslogos åt Röda korset 1 263 600 mark, åt arbetslösa 2 492 800 mark samt till lindring av nöden i Ostpreussen 294 000

mark. Dessutom hava omkring 50 vårdanstalter med cirka 5 000 bäddar ställts till förfogande för sårade och sjuka. Kostnaden har växlat mellan 1·50 och 6·00 mark pr dag och individ.

Kriget torde, efter allt att döma, komma att lämna djupa spår efter sig inom invaliditets- och efterlevandeförsäkringen på grund av de talrika räntor, som skola utgå till krigsinvalidier och efterlevande till i kriget fallna.

(Deutsche Krankenkassen-Zeitung.)

— Arbetsmarknad och arbetslöshet. —

Arbetsmarknaden i England under april 1915. Arbetstillgången under april visade en fortgående förbättring och arbetslöshetsprocenten bland till fackorganisationer anslutna arbetare, som icke tagit värvning, var lägre än under någon månad av de senaste 25 åren. På manlig arbetskraft rådde allmän brist, särskilt inom maskin- och skeppsbyggnadsindustrierna, gruvsdriften samt lantbruket. Inom beklädnadsindustrien förekom på en del håll brist på kvinnlig arbetskraft.

De industrier, som direkt arbetade för statens räkning, voro fortfarande mycket livaktiga med övertidsarbete i stor utsträckning. Läget förbättrades inom alla grenar av textilindustrien samt inom järn- och stål-, möbel- och näringsämnesindustrierna. Gruvsdriften samt tackjärns- och bleckvaruindustrierna företedde föga förändring.

Ökningen av lönerna under april belöpte sig till 12 900 £ i veckan för nära 193 000 arbetare. Särskilt förbättrades löneförhållandena för arbetarna inom järn- och stålindustridistriktet.

Jämfört med motsvarande tid föregående år var läget betydligt bättre inom järn- och stål-, maskin-, skeppsbyggnads-, ylle-, trikävaru-, sko-, beklädnads- och näringsämnesindustrierna. Någon uppgång företedde gruvsdriften samt byggnads- och trävaruindustrierna. Å andra sidan var antalet bleckvarufabriker i drift betydligt mindre än för ett år sedan, och arbetstillgången inom linne-, tegel- och lervaruindustrierna företedde en avgjord nedgång.

Fackorganisationer med 915 639 medlemmar rapporterade 11 053 eller 1·2 % av medlemsantalet såsom arbetslösa vid slutet av april 1915 mot 1·8 % vid slutet av mars 1915 och 2·1 % vid utgången av april 1914.

(Labour Gazette.)

Arbetsmarknaden i Tyskland under april och till mitten av maj 1915. Den tyska arbetsmarknaden undergick under april månad ingen väsentlig förändring. En del industrier hade emellertid bättre arbetstillgång än under mars, och på sina ställen togs leveransförmågan till det yttersta i anspråk.

Vid kolgruvorna rådde under april inom nästan alla distrikt lika stark efterfrågan som under föregående månad. Tackjärnstillverkningen ökades ej obetydligt, och den elektriska industrien var så strängt upptagen av beställningar för krigsändamål, att övertidsarbete måste tillgripas. Metall- och maskinindustrien var lika livligt sysselsatt som under mars. Inom beklädnadsindustrien kunde en stegring av produktionen iakttagas, under det att inom byggnadsverksamheten den privata företagsamheten ännu ej röjde några anmärkningsvärda tecken till återuppvaknande.

Arbetslösheten var mindre än under föregående månad. Av 1 045 589 organiserade arbetare voro 30 292 eller 2·9 % arbetslösa den 30 april. Motsvarande procenttal för slutet av mars var 3·3.

Vid arbetsförmedlingsanstalterna kommo under april på 100 lediga platser 100 manliga och 165 kvinnliga arbetssökande.

Enligt »Arbeitsmarkt-Anzeiger» voro å arbetsförmedlingsanstalterna onsdagar och lördagar under tiden 21 april—15 maj följande antal oförmedlade arbetsansökningar och lediga platser anmälda (se tabellen å nästföljande sida).

Jämföras siffrorna i denna sammanställning för samma veckodagar med varandra, så finner man, att antalet oförmedlade arbetsansökningar sedan mitten av april minskades och att antalet lediga platser ävenledes sjönk. I genomsnitt kommo på samtliga redovisningsdagar under april månad 165 oförmedlade arbetsansökningar vid varje arbetsförmedlingsanstalt mot 143 för första hälften av maj. Vad de lediga platserna beträffar, utgjorde motsvarande siffror resp. 126 och 104.

Dag.	Arbetsansökningar.		Lediga platser.	
	Antal arbetsförmidlingsanstalter.	Antal arbets-sökande.	Antal arbetsförmidlingsanstalter.	Antal lediga platser.
21 april	206	30 711	181	21 722
24 »	222	38 930	187	23 111
28 »	195	29 989	162	21 966
1 maj	209	33 222	191	22 736
5 »	202	25 315	162	16 844
8 »	220	32 361	189	19 566
12 »	200	28 495	187	19 205
15 »	196	27 295	182	16 724

De oförmedlade arbetsansökningarna och lediga platserna fördelade sig på jordbruk, industri och grovarbete på sätt som framgår av efterföljande sammanställning.

Dag.	Antal arbetsansökningar.			Antal lediga platser.		
	Jordbruk.	Industri.	Grovarbete.	Jordbruk.	Industri.	Grovarbete.
21 april	151	19 503	11 057	6 688	9 309	5 725
24 »	157	24 554	14 219	6 781	10 615	5 715
28 »	160	18 251	11 578	5 408	11 398	5 160
1 maj	194	21 651	11 377	4 116	13 323	5 297
5 »	158	16 607	8 550	2 975	9 866	4 003
8 »	190	21 028	11 143	4 184	10 816	4 566
12 »	149	19 343	9 003	3 481	10 906	4 818
15 »	145	17 946	9 204	3 305	8 997	4 422

Av tablan framgår, att antalet oförmedlade ansökningar om jordbruksarbete sedan mitten av april ej växlat i någon större grad; ej heller i jämförelse med den närmast föregående tiden hava i detta hänseende några väsentliga förskjutningar ägt rum. De lediga platserna inom jordbruket däremot hava under maj sjunkit i antal efter en avsevärd stegring under mars och april. Antalet oförmedlade arbetsansökningar inom industrien minskades allttjämt, men även de anmälda lediga platserna voro färre än under mars. Antalet grovarbetare, som ej kunde beredas sysselsättning, gick tillbaka; likaledes har antalet för dem anmälda lediga platser sedan mitten av april något minskats.

(Reichsarbeitsblatt.)

— Bostadsförhållanden. —

Tomträtt åt bostadsföreningar. Göteborgs drätselkammars andra avdelning har antagit förslag till tomträttskontrakt för föreningar, som vilja uppföra bostadshus å stadens mark. I upplåtelsevillkoren stipuleras bl. a., att tomten skall innehavas med tomträtt enligt lagen av den 14 juni 1907. Upplåtelse tiden är 50 år, men kan på vissa villkor förlängas på ytterligare 50 år. Under den förlängda upplåtelse tiden skall dock staden äga rätt att mot inlösen av byggnader, stängsel o. dyl. återtaga tomten efter ett års uppsägning, därest staden behöver densamma. Upplåten tomt får bebyggas endast med landshövdingehus för bostadsändamål; dock kan tillstånd begäras att få anordna verkstad eller salubod. Fristående uthus må ej uppföras å tomten och drätselkammaren skall äga giva anvisningar angående byggnadens målning eller revetering. Tomten

skall vid 1 000 kronors vite vara bebyggd efter två år; oförutsedda hinder kunna dock medföra dispens. Då byggnaden är färdig och värderad, skola hyresprisen bestämmas av en av drätselkammaren utsedd besiktningsnämnd. Sedan skola hyrorna regleras vart tionde år. Om tomt-rättsavtalet upphör att gälla efter 50 år, skall staden inlösa byggnaden med hälften av dess åsatta värde. Därefter sjunker inlösningssumman successivt, så att om avtalet gällt i hundra år, tillfaller byggnaden staden utan inlösen.

Bostadsfrågan i Göteborg. För beredande av bostäder åt mindre bemedlade familjer med talrika barn hava stadsfullmäktige i Göteborg beslutat teckna 230 000 kronor i bostadsaktiebolaget Framtiden. Detta bolag har sedermera ingått till drätselkammaren med framställning att få köpa vissa tomter i Landala och Olskroken för uppförande av s. k. landshöydingehus om sammanlagt 59 lägenheter. Dessutom hava stadsfullmäktige bifallit ett av drätselkammaren väckt förslag om uppförandet av ett hem för änkor med minderåriga barn, inrymmande 15 lägenheter jämte en barnkrubba. Kostnaderna härför beräknas till 78 600 kronor. Slutligen hade fullmäktige på förslag av drätselkammarens andra avdelning anslagit 430 000 kronor till bebyggande av vissa staden tillhöriga tomter i Lundby med bostadshus, huvudsakligen innehållande smålägenheter. De föreslagna husen beräknas innehålla 137 enrums- och 6 tvårumslägenheter samt vara färdiga till inflyttning i början av 1916.

Bostadsfrågan i Borås. Efter utredning av en år 1912 tillsatt kommitté beslöt stadsfullmäktige i Borås påföljande år att inköpa vissa områden för egnahemsändamål. Sedermera har staden jämväl övertagit en del mark från föreningen »Egna hem i Borås u. p. a.». Vid 1914 års utgång hade 45 tomter försålts å stadens egnahemsområden, och man beräknar att till hösten innevarande år hava ett 50-tal byggnader färdiga. Arealen å varje tomt uppgår till ca 625 kvm. och tomtpriset växlar mellan 75 öre och kronor 1:25. För tomternas bebyggande har staden låtit uppgöra mönsterritningar, som kostnadsfritt tillhandahållas köparen, vilken i gengäld är förpliktad att i huvudsak följa desamma. Byggnadskostnaderna belöpa sig enligt avgivna entreprenad-anbud till 4- å 5 000 kronor för ett enkelhus med två lägenheter om ett rum och kök och till 5 500 å 7 000 kronor för enkelhus med två lägenheter om två rum och kök. Dubbelhusen ställa sig förhållandevis billigare.

För egnahemsrörelsens finansiering har bildats ett särskilt bolag, aktiebolaget Egna hem i Borås, med ett aktiekapital av minst 100 000 kronor, varav staden själv tecknat 30 000 kronor och intresserade industriidkare 70 000 kronor. Vinstutdelningen är begränsad till 5 %. Genom detta bolags förmedling erhålla de egnahemsbyggare, som äro kroppsarbetare eller med dem likställda, lån upp till 85 % av sina fastighetsvärden.

Förvaltningen av stadens egnahemsrörelse handhaves av drätselkammaren, som av stadsfullmäktige varje år bemyndigas att inom vissa angivna prisgränser per kvm., olika för olika områden, försälja egnahemstomter.

Bostadsfrågan i Oskarshamn. Under det de sista åren bedrivna revisionsarbetet av Oskarshamns stadsplan hava vissa staden tillhöriga områden reserverats för egna hem. Det var i början meningen att endast upplåta dem med tomträtt, men man övergick snart till upplåtelse med full äganderätt. På grund av tidsutdräkten vid stadsplanarbetet har emellertid byggnadsverksamheten legat tämligen nere, under det att arbetarna vid stadens industrier i stället flyttat ut till angränsande lantegendomar, som styckats till egna hem. I början av innevarande år har emellertid drätselkammarens ordförande väckt motion, att staden skall av donationsmedel ställa en egnahemslånefond å 50 000 kronor till förfogande för att utlämnas till egnahemsbyggare i form av avbetalningslån emot 4 1/2 % ränta och 1 1/2 % amortering, varigenom lånet skulle vara slutbetalt inom 32 år. Motionen har enhälligt tillstyrkts av drätselkammaren. Emellertid anses icke denna utväg ensam tillfyllest för att avhjälpa det särskilt på grund av nya industriers inflyttning trängande behovet av arbetarbostäder. Inom drätselkammaren har man därför tänkt sig, att ett särskilt byggnadsbolag skulle bildas, där utom intresserade industriidkare även staden skulle ingå som delägare med ett belopp motsvarande försäljningssumman å de av staden inköpta tomterna.

Bostadsfrågan i Uppsala. För att underlätta exploateringen av det till bebyggande med egna hem avsatta området i Svartbäcken hava stadsfullmäktige i Uppsala anslagit medel å sam-

manlagt 208 000 kronor till utlämnande av egnahemslån. För erhållande av dylikt lån fordras att låntagaren skall låta köpeskillingen för tomten innestå mot första inteckning i fastigheten. Lån utlämnas jämväl till högst 80 % av fastighetsvärdet, tomten oräknad, samt med högst 4 000 kronor, dock endast i det fall att tomten bebygges med hus för högst två familjer, innehållande två rum och kök å nedre botten jämte ett rum och kök å vinden. Räntan å lånet samt å eventuellt innestående köpeskillning för tomten skall ej sättas högre, än som motsvarar stadens självkostnader. I avseende å återbetalningen delas lånet i två lika delar, amorteringsdel och stående del. Skyldighet att erlægga den första amorteringen inträder, när två år förflutit från utgången av det kalenderår, under vilket lånet erhöles. Amorteringstiden må bestämmas till 10, 15 eller 20 år, dock ej längre än att skulden är återbetalad under det kalenderår, då låntagaren fyller 58 år. Den stående delen skall återbetalas inom 5 år från den dag, då sista inbetalningen å amorteringsdelen fullgöres.

För egnahemsrörelsens skötsel hava stadsfullmäktige tillsatt en särskild egnahemsstyrelse.

— Arbets- och löneförhållanden m. m. —

Dyrtidstillägg åt kommunalarbetare. Göteborgs stads avlösningsnämnd har beslutat att bevilja dyrtidstillägg under maj, juni och juli månader åt i stadens tjänst anställda arbetare, som hava familj, vilken för sitt uppehålle är väsentligt beroende av arbetarens anställning. Till arbetarens familj räknas jämväl i värnpliktslagen par. 16 mom. 2 omförmälda personer ävensom icke lagvigd hustru och utom äktenskapet fött barn. Dyrtidstillägget skall utgå till arbetare med en familjemedlem med 5 kr. per månad och ökas därefter med 2 kr. per månad för varje ytterligare familjemedlem upp till 15 kr. per månad för arbetare med sex familjemedlemmar och däröver. Ett förbehåll göres dock, att arbetarens årsinkomst, inberäknat lönetillägget, ej får överskrida ett belopp, som varierar mellan 1 600 kr. för arbetare med en familjemedlem och 1 720 kr. för arbetare med sex familjemedlemmar och däröver.

— Yrkesutbildning. —

Lärllingsfrågan inom verkstadsindustrin. Den av Sveriges Verkstadsförening i juni 1914 tillsatta kommittén för utredning angående yrkesskicklighetens främjande har till verkstadsföreningens överstyrelse avgivit förslag rörande de åtgärder, som böra vidtagas för avhjäljande av bristen på yrkeskunniga arbetare. Förslaget innehåller åtskilliga punkter av principiellt viktigt innebörd.

Kommittén har föreslagit en normal lärotid av fyra år; dock bör densamma bestämmas till fem år för lärling, som undertecknar kontrakt före 16 års ålder.

För att tillförsäkra lärlingarna systematisk undervisning och möjligast allsidig utbildning i sitt yrke samt för motarbetande av deras användning till handräckningsarbeten o. d. i större utsträckning än vad med dylik utbildning är förenligt, har kommittén föreslagit särskilda kontraktsbestämmelser. Som konsekvens av bestämmelsen om gradvis utbildning föreslås införandet av betygsböcker, i vilka betyg för lärlingen införas successivt. För att säkerställa lärling mot eventualiteten att utan föregående varning vid lärotidens slut bliva underkänd, har kommittén föreslagit, att, då slutprov icke förekommer, betygen skola sättas med stöd av de i betygsboken successivt införda betygen. Diplomen böra bibehållas men vara av enhetlig typ för alla verkstäder.

För att uppmuntra lärlingarna till skolgång och för att ekonomiskt underlätta densamma har kommittén ansett nödvändigt att tillförsäkra lärling frihet från verkstadsarbete under erforderlig tid samt ersättning, beräknad efter ordinarie timpenning, för sålunda förlorad arbetstid.

Kommittén har ävenledes ansett, att timpenningen för lärling bör höjas. Säsom norm föreslås, att timpenningen, med inräknande av de 2 öre per timme, som arbetsgivaren skall äga innehålla, bör motsvara gängse timlön för med lärlingen till ålder, anställningsår och arbete jämförbara icke kontraktbundna arbetare.

Vid allmän arbetsinställelse inom vederbörande verkstadsavdelning är arbetsgivaren berättigad permittera lärling liksom även denne äger rätt till permission.

Sveriges offentliga arbetsförmedling.

Maj månad år 1915.

Under hänvisning till de efterföljande tabeller, som närmare redogöra för den offentliga arbetsförmedlingen i olika delar av landet,¹ lämnas här en sammanfattande framställning av dess viktigaste resultat under maj månad.

Översikt av verksamheten under *maj* månad år 1915.

	Manliga avdeln.			Kvinnliga avdeln.			Tillsammans.		
	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.
<i>Maj:</i>									
Stockholms stad	2 685	1 769	1 455	2 760	2 286	1 360	5 445	4 055	2 815
Stockholms län	661	423	396	107	165	66	768	588	462
Uppsala län	279	273	172	159	142	117	438	415	289
Södermanlands län	285	244	193	192	173	116	477	417	309
Östergötlands län	571	435	331	406	365	224	977	800	555
Norrköping	449	237	207	298	308	191	747	545	398
Jönköpings län	247	227	190	148	134	99	395	361	280
Kronobergs län	44	36	22	56	61	36	100	97	58
Norra Kalmar län	43	38	24	36	64	26	79	102	50
Södra Kalmar län	91	74	71	72	82	58	163	156	129
Gottlands län	59	44	19	25	73	9	84	117	28
Blekinge län	348	222	167	218	206	158	566	428	325
Kristianstads län	317	327	233	246	321	181	563	648	414
Malmöhus län.									
Malmö	1 037	611	522	1 158	707	506	2 195	1 318	1 028
Lund	188	91	89	119	63	59	307	154	148
Landskrona	121	76	64	88	39	23	209	115	87
Hälsingborg	465	150	118	296	233	151	761	383	269
Ystad	89	51	46	69	53	38	158	104	84
Trälleborg	88	95	70	37	38	24	125	133	94
Eslöv	143	130	115	66	64	48	209	194	163
Skurup	76	64	59	26	23	17	102	87	76
Hallands län	139	134	81	89	121	68	228	255	149
Göteb. o. Bohus län	201	175	126	124	139	53	325	314	179
Göteborg	1 531	1 596	1 391	1 052	1 413	841	2 583	3 009	2 232
Alvsborgs län	169	153	71	10	48	9	179	201	80
Skaraborgs län	85	98	56	46	56	27	131	154	83
Värmlands län	86	102	67	75	116	58	161	218	125
Örebro län	278	335	227	233	251	127	511	586	354
Västmanlands län	289	316	159	207	218	146	496	534	305
Kopparbergs län	215	225	157	157	172	112	372	397	269
Gävle stad och län	308	230	197	181	104	86	489	334	288
Västernorrlands län	150	100	70	132	119	89	282	219	159
Jämtlands län	128	114	91	168	164	124	296	278	215
Västerbottens län	138	112	84	132	122	74	270	234	158
Norrbottnens län	95	73	52	101	114	75	196	187	127
Tillsammans maj 1915	12 098	9 380	7 392	9 289	8 757	5 896	21 387	18 187	12 788
" " 1914	9 162	7 699	5 689	6 750	9 468	4 998	15 912	17 167	10 687
" april 1915	15 654	10 330	7 784	11 016	11 013	6 437	26 670	21 343	14 221

¹ De särskilda anstalterna uppräknas i tablån här ovan; med avseende å anstalternas olika kontor hänvisas till förteckningen å omslagets 3:e sida.

Tillsatta platser

i jämförelse med föregående månad samt motsvarande tid föregående år.

Anstalter.	Hela antalet.			Ökning (+) eller minskning (—).				Januari—maj.			
	Maj 1914.	April 1915.	Maj 1915.	Maj 1914—maj 1915.		April 1915—maj 1915.		Hela antalet.		Ökn. (+) eller minskn. (—) 1914/1915.	
				Antal.	%.	Antal.	%.	1914.	1915.	Antal.	%.
Stockholms stad . .	2 287	2 482	2 815	+ 528	+ 23	+ 333	+ 13	9 970	11 636	+ 1 666	+ 17
Stockholms län . .	48	450	462	+ 414	+ 863	+ 12	+ 3	48	1 985	+ 1 937	—
Uppsala län	296	475	289	— 7	— 2	— 186	— 39	1 539	1 879	+ 340	+ 22
Södermanlands län .	164	350	309	+ 145	+ 88	— 41	— 12	1 005	1 563	+ 558	+ 56
Östergötlands län .	418	873	555	+ 137	+ 33	— 318	— 36	2 622	3 191	+ 569	+ 22
Norrköping	305	511	398	+ 98	+ 30	— 113	— 22	1 809	2 028	+ 219	+ 12
Jönköpings län . . .	190	256	289	+ 99	+ 52	+ 33	+ 13	871	1 121	+ 250	+ 29
Kronobergs län . . .	36	97	58	+ 22	+ 61	— 39	— 40	240	348	+ 108	+ 45
Norra Kalmar län . .	53	92	50	— 3	— 6	— 42	— 46	279	350	+ 71	+ 25
Södra Kalmar län . .	111	129	129	+ 18	+ 16	± 0	± 0	558	585	+ 27	+ 5
Götlands län ¹ . . .	—	8	28	—	—	+ 20	+ 250	—	36	—	—
Blekinge län	244	448	325	+ 81	+ 33	— 123	— 27	1 481	1 910	+ 479	+ 33
Kristianstads län . .	388	585	414	+ 26	+ 7	— 171	— 29	1 546	1 993	+ 447	+ 29
Malmöhus län. { Malmö	1 310	1 184	1 028	— 282	— 22	— 156	— 13	4 813	4 982	+ 169	+ 4
Lund	146	193	148	+ 2	+ 1	— 45	— 23	738	741	+ 3	—
Landskrona	80	166	87	+ 7	+ 9	— 79	— 48	387	498	+ 111	+ 29
Hälsingborg	331	452	269	— 62	— 19	— 183	— 40	1 540	1 635	+ 95	+ 6
Ystad	56	120	84	+ 28	+ 50	— 36	— 30	372	491	+ 119	+ 32
Trälleborg	103	118	94	— 9	— 9	— 24	— 20	475	502	+ 27	+ 6
Eslöv	143	162	163	+ 20	+ 14	+ 1	+ 1	563	629	+ 66	+ 12
Skurup	46	75	76	+ 30	+ 65	+ 1	+ 1	263	311	+ 48	+ 18
Hallands län	158	302	149	— 9	— 6	— 153	— 51	867	960	+ 93	+ 11
Göteb. o. Bohus län .	155	179	179	+ 24	+ 15	± 0	± 0	690	960	+ 270	+ 39
Göteborg	1 958	2 167	2 232	+ 274	+ 14	+ 65	+ 3	8 470	10 211	+ 1 741	+ 21
Älvsborgs län ² . . .	—	66	80	—	—	+ 14	+ 21	—	511	—	—
Skaraborgs län . . .	75	109	83	+ 8	+ 11	— 26	— 24	335	447	+ 112	+ 33
Värmlands län . . .	116	185	125	+ 9	+ 8	— 60	— 32	609	889	+ 280	+ 46
Örebro län	292	400	354	+ 62	+ 21	— 46	— 12	1 389	1 791	+ 402	+ 29
Västmanlands län . .	257	408	305	+ 48	+ 19	— 103	— 25	1 452	1 805	+ 353	+ 24
Kopparbergs län . .	225	348	269	+ 44	+ 20	— 79	— 23	1 226	1 298	+ 72	+ 6
Gävle stad och län .	206	204	283	+ 77	+ 37	+ 79	+ 39	794	1 189	+ 395	+ 50
Västernorrlands län .	149	203	159	+ 10	+ 7	— 44	— 22	867	1 553	+ 686	+ 79
Jämtlands län . . .	121	166	215	+ 94	+ 78	+ 49	+ 30	629	671	+ 42	+ 7
Västerbottens län . .	88	135	158	+ 70	+ 80	+ 23	+ 17	434	644	+ 210	+ 48
Norrbottnens län . .	132	123	127	— 5	— 4	+ 4	+ 3	542	665	+ 123	+ 23
Tillsammans	10 687	14 221	12 788	+ 2 101	+ 20	— 1 433	— 10	49 873	62 008	+ 12 635	+ 26
Därav jordbruk, skogs- hushållning m. m.	1 759	3 465	2 418	+ 659	+ 37	— 1 047	— 30	9 445	11 842	+ 2 397	+ 25
Övriga näringsgrenar	8 928	10 756	10 370	+ 1 442	+ 16	— 386	— 4	39 928	50 166	+ 10 238	+ 26

Vid samtliga under månaden verksamma anstalter gjordes tillhopa 21 387 ansökningar om arbete, varav 12 098 av män och 9 289 av kvinnor. Samtidigt funnos disponibla 18 137 lediga platser, nämligen 9 380 för män och 8 757 för kvinnor. Hela antalet tillsatta platser uppgick till 12 788, av vilka 7 392 besattes med män och 5 396 med kvinnor.

Räknat på 100 lediga platser kommo för hela riket under månaden 118 ansökningar om arbete, gentemot 125 ansökningar under näst föregående

¹ Anstalten började sin verksamhet den 1 april 1915.

² , , , i november 1914.

månad och 93 under maj 1914. Antalet tillsatta platser per 100 lediga utgjorde under maj 71, gentemot 67 under föregående månad och 62 under maj 1914.

Bland de *särskilda anstalterna* uppvisa givetvis de i storstäderna belägna samt de större länsförmedlingarna den största omsättningen av arbetskraft; en relativt större frekvens framträder även vid de anstalter, som fungerat under någon längre tid och därunder hunnit förvärva mera omfattande förbindelser och förtroende.

Närmare upplysningar i övrigt rörande verksamheten vid de olika anstalterna kunna inhämtas ur här meddelade tabeller.

Förestående tabell lämnar en närmare belysning av *verksamhetens utveckling* vid de olika anstalterna, i vad angår de tillsatta platsernas antal. På de flesta håll finner man stark framåtgång i jämförelse med motsvarande tidpunkt under föregående år. Åtskilliga anstalter hava däremot något mindre resultat än under april månad, då den stora vårflyttningen inom jordbruket och det husliga arbetet framkallar osedvanligt stor omsättning av arbetskraft. För samtliga anstalter och yrkesgrenar uppgick ökningen vid jämförelse med maj 1914 till 2 101 eller 20 % (därav för jordbruket m. m. 659 eller 37 % och för övriga näringsgrenar 1 442 eller 16 %); i förhållande till resultaten under näst föregående månad utgjorde minskningen 1 433 eller 10 % (därav för jordbruket m. m. 1 047 eller 30 % och för övriga näringsgrenar 386 eller 4 %).

I det följande meddelas vissa tabellariska uppgifter rörande den offentliga arbetsförmedlingens betydelse för *särskilda näringsgrenar* samt för verksamhetens utveckling och arbetstillgången därinom. Särskilt torde böra påpekas den synnerligen skarpa skillnaden mellan å ena sidan jordbruket och skogshushållningen, där i allmänhet rik arbetstillgång yppas, samt å den andra sidan de industriella yrkena m. fl., vilka visa överflöd på arbetskraft. Detta kommer klart till synes i nedanstående tablå, som jämväl lämnar tillfälle till jämförelser med motsvarande tid föregående år samt med nästlidna månad.

På 100 lediga platser kommo:

	Ansökningar om arbete.			Tillsatta platser.		
	Maj 1914.	April 1915.	Maj 1915.	Maj 1914.	April 1915.	Maj 1915.
<i>Jordbruket m. m.</i>						
Män	84	88	94	66	67	73
Kvinnor	35	56	59	32	51	55
Tillsammans	71	80	85	56	63	68
<i>Övriga näringsgrenar.</i>						
Män	134	193	142	77	81	81
Kvinnor	75	107	112	55	60	62
Tillsammans	98	150	126	64	73	71
<i>Samtliga yrkesgrenar.</i>						
Män	119	152	129	74	75	79
Kvinnor	71	100	106	53	58	62
Tillsammans	98	125	118	62	67	71

Sveriges offentliga arbetsförmedling maj 1915.

Sammandrag för samtliga anstalter.

Yrkesgrupper.	Manliga avdelningen.			Kvinnliga avdelningen.			Tillsammans.			På 100 ¹ lediga plat- ser kommo:	
	Ansök- ningar om arbete.	Le- diga plat- ser.	Till- satta plat- ser.	Ansök- ningar om arbete.	Le- diga plat- ser.	Till- satta plat- ser.	Ansök- ningar om arbete.	Le- diga plat- ser.	Till- satta plat- ser.	ansök- ningar om arbete.	till- satta plat- ser.
I. Jordbruk och skogs- hushållning m. m. .	2 473	2 617	1 906	553	935	512	3 026	3 552	2 418	85	68
II. Gravdrift och malm- förädling	53	121	53	—	—	—	53	121	53	—	—
III. Industri och hantverk m. m.:											
<i>A</i> Jord-, sten- och glasindu- stri	341	272	227	2	1	1	848	273	228	126	84
<i>B</i> Metall- o. maskinindustri	866	483	331	15	32	21	881	515	352	171	68
<i>C</i> Trävaruindustri	297	246	178	3	—	—	300	246	178	122	72
<i>D</i> Byggnadsverksamhet	1 937	1 170	968	—	—	—	1 937	1 170	968	166	83
<i>E</i> Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	63	50	32	10	5	2	78	55	34	—	—
<i>F</i> Textilindustri	95	39	32	70	21	14	165	60	46	275	77
<i>G</i> Beklädnadsindustri	87	33	15	163	182	84	250	215	90	116	46
<i>H</i> Närings- och njutnings- ämnesindustri	473	127	86	1 487	237	124	1 960	364	210	538	58
<i>I</i> Kemisk-teknisk och be- lysningsindustri	53	52	45	20	13	12	78	65	57	—	—
<i>J</i> Trämasse- och pappers- industri	46	16	10	25	75	55	71	91	65	—	—
<i>K</i> Grafisk industri	36	9	—	7	12	8	48	21	8	—	—
<i>L</i> Industri och hantverk, ej särskilt specif.	303	131	107	37	17	16	340	148	123	280	88
IV. Handel och samfärdsel:											
<i>A</i> Kontors-, bank- och för- säkringspersonal	93	23	12	62	18	12	155	41	24	378	59
<i>B</i> Butika- och magasinper- sonal	398	264	199	239	97	49	637	361	248	176	69
<i>C</i> Hotell-, kafé- och restau- rangrörelse	99	95	68	705	996	537	804	1 091	605	74	55
<i>D</i> Landtransport	868	917	590	147	159	73	1 015	1 076	663	94	62
<i>E</i> Vattentransport	369	300	238	8	1	1	377	301	280	125	96
<i>F</i> Handel och samfärdsel, ej särskilt specif.	16	7	3	6	15	11	22	22	14	—	—
V. Husligt arbete	24	2	1	5 502	5 889	3 838	5 526	5 891	3 839	94	65
VI. Allmän och litterär verksamhet	36	48	39	46	42	20	82	90	59	—	—
VII. Arbete, ej hänförligt till annan grupp	3 072	2 358	2 202	182	10	6	3 254	2 368	2 208	137	98
Summa för maj 1915	12 098	9 380	7 392	9 289	8 757	5 396	21 837	18 137	12 788	118	71
, , , 1914	9 162	7 699	5 689	6 750	9 468	4 998	15 912	17 167	10 687	98	62

¹ Proportionstal hava här ej beräknats i de fall, då de absoluta talen äro små. Dessa hava dock medräknats i summan för »samtliga yrkesgrenar», varav förklaras vissa skiljaktigheter mellan de under denna rubrik uppförda talen samt de detaljsummor, som finnas angivna.

För en närmare kännedom om arbetsförmedlingens betydelse för de särskilda näringsgrenarna hänvisas till tabellen å föregående sida.

I nedanstående översikt återgivas de för bedömandet av arbetsmarknadens läge betydelsefullaste siffrorna rörande proportionen mellan arbetsansökningar och lediga platser (både män och kvinnor).

På 100 *lediga platser* kommo:

	<i>Ansökningar om arbete.</i>		
	Maj 1914.	April 1915.	Maj 1915.
Jordbruk och skogshushållning m. m.	71	80	85
Metall- och maskinindustri	160	224	171
Trävaruindustri	90	124	122
Byggnadsverksamhet	132	352	166
Textilindustri	266	233	275
Beklädnadsindustri	91	194	116
Närings- och njutningsämnesindustri	103	423	538
Kontors- o. d. personal	288	412	378
Butiks- o. d. personal	132	198	176
Hotell-, kafé- och restaurangrörelse	48	83	74
Landtransport	96	95	94
Husligt arbete	77	95	94
Grovarbete	162	176	137

Flertalet ovanstående näringsgrupper utvisa, såsom av anförda relationstal framgår, fortfarande ganska riklig tillgång på arbetskraft. I jämförelse med föregående månad har dock förbättring inträtt inom samtliga grupper med undantag för grupperna textilindustri och närings- och njutningsämnesindustri (särskilt inom tobakstillverkningen).

Granskar man med ledning av rapporterna, huru de tillsatta platserna fördela sig på vissa *specialiteter av arbetare*, framgå i huvudsak följande resultat. För kvinnorna återfinnas de största förmedlingsresultaten naturligen inom gruppen husligt arbete i privat tjänst, nämligen 100 platser för hushållerskor, 346 för hus- och barnjungfrur, 156 för kokerskor och köksor, 949 för ensamjungfrur samt 2 131 inom tvätt- och rengöringsarbete o. s. v.; inom hotell-, kafé- och restaurangrörelse anställdes 106 servitriser, 61 städerskor, 48 kokerskor, 280 diskerskor o. s. v. Inom handels-, kontors- och lagerarbeten placerades 53, i jordbruks- o. d. arbete 512. Bland viktigare manliga specialiteter må anföras bleck- och plåtslagare 32, smeder och hovslagare 60, filare och bänkarbetare 42, maskinarbetare 44, sågverks- och brädgårdsarbetare 123, möbel- och finsnickare 35, jord-, beton- o. d. arbetare 286, murare 64, murarbetsmän och tegelbärare 146, byggnadssnickare och timmermän 248, måleriarbetare 69, handels- och lagerarbetare 118, springpojkar 307, kuskar och åkeriarbetare 123, stuveriarbetare 232, grovarbetare 2 199 o. s. v. Inom jordbruk och skogshushållning m. m. anställdes: befälspersonal 9, tjänare på stat 92, tjänare i husbondes kost 567, tillfälliga arbetare 727, trädgårdspersonal 323, skogspersonal 161 samt diverse andra arbetare 27.

Utanför de orter, där anstalterna äro belägna, tillsattes under månaden 1 689 platser, varav 1 236 manliga och 453 kvinnliga; motsvarande tal föregående år

voro resp. 1428, 1084 och 344 samt under nästlidna månad resp. 1856, 1361 och 495. Dessa siffror giva dock endast ett svagt uttryck för de offentliga anstaltarnas verkliga betydelse för omgivande trakt, enär vid samtliga länsanstalter alla platser, som tillsatts inom resp. län, redovisas såsom förefintliga inom orten.

Antalet platser, som under *maj* månad tillsatts utom resp. orter.

		Maj 1915.			Maj 1914. April 1915.	
		Manliga.	Kvinnliga.	Tillsam- mans.		
Stockholm stad	65	37	102	224	92	
Stockholms län	50	10	60	—	48	
Uppsala län	17	7	24	25	62	
Södermanlands län	7	3	10	6	18	
Östergötlands län	11	3	14	9	15	
Norrköping	87	45	132	112	216	
Jönköpings län	49	8	57	47	38	
Kronobergs län	6	15	21	17	31	
Norra Kalmar län	3	1	4	7	2	
Södra Kalmar län	6	—	6	2	8	
Gottlands län	18	4	22	—	8	
Blekinge län	71	40	111	56	151	
Kristianstads län	103	42	145	101	105	
Malmöhus län. { Malmö	122	84	206	160	141	
Lund	34	19	53	56	79	
Landskrona	45	5	50	36	48	
Hälsingborg	62	28	90	111	122	
Ystad	24	10	34	34	30	
Trälleborg	19	6	25	40	37	
Eslöv	94	23	117	90	117	
Skurup	57	16	73	40	70	
Hallands län	1	—	1	6	8	
Göteb. o. Bohus län	17	1	18	11	6	
Göteborg	225	19	244	175	303	
Älvsborgs län	1	—	1	—	—	
Skaraborgs län	4	—	4	—	—	
Värmlands län	—	—	—	6	6	
Örebro län	16	1	17	21	21	
Västmanlands län	13	2	15	10	21	
Kopparbergs län	4	10	14	6	27	
Gävle stad och län	2	3	5	13	14	
Västernorrlands län	—	9	9	—	4	
Jämtlands län	—	2	2	1	2	
Västerbottens län	3	—	3	6	6	
Norrbottens län	—	—	—	—	—	
Tillsammans maj 1915	1 236	453	1 689	1 428	1 856	
" " 1914	1 084	344	1 428	—	—	
" april 1915	1 361	495	1 856	—	—	

Arbetsmarknadens läge

enligt arbetsförmedlingsanstaltarnas rapporter.

Under den gångna månaden har arbetsmarknaden alltjämt förbättrats, även om den i jämförelse med samma tid föregående år fortfarande kan betecknas såsom ofördelaktig, vilket framgår av efterföljande jämförande siffror:

	• Antalet ansökningar på 100 lediga platser.
Maj 1915	118
April •	125
Maj 1914	93

En avsevärt stegrad arbetstillgång i förening med den kommunala understödsverksamhetens upphörande å ett större antal orter har medfört en väsentlig minskning i antalet arbetssökande. Inom nära nog alla yrkesgrenar av större omfattning här, jämfört med föregående månad, sålunda en ökad livaktighet förmärks.

Beträffande byggnadsindustrien har under månaden ett stegrat behov av arbetskraft gjort sig gällande, särskilt ifråga om murare, träarbetare och målare. Dock förefinnes fortfarande en avgjord begränsning i arbetstillgången inom denna industri på grund av dels minskat antal påbörjade företag, dels pågående arbetens långsammare bedrivande.

Inom metall- och maskinindustrien torde, med några få undantag, någon arbetsbrist icke hava förekommit, utan synes snarare brist på arbetskraft, särskilt yrkesskicklig, hava rätt å en del orter.

Inom textilindustrien har arbetstillgången varit mycket god, och liksom under de föregående månaderna alltsedan slutet av föregående år har, ifråga om vissa arbetsgrupper, efterfrågan å arbetskraft varit större än tillgången. Mindre gynnsam har arbetsmarknaden varit inom tobaksindustrien, där arbetslösheten, på grund av tobaksmonopolets införande, alltjämt ökats.

Likaledes synes arbetstillgången inom stenhuggeribranschen fortfarande vara otillräcklig, ehuru dock någon lättnad inträtt, beroende på att ett ganska stort antal stenarbetare fått anställning inom andra yrken. För grovarbetare har arbetstillgången varit förhållandevis god, men ingalunda tillräcklig.

Inom vissa grenar av det merkantila yrket råder fortfarande rätt stort överflöd å arbetskraft.

Inom jordbruket synes arbetstillgången hava varit ganska god, om än något mindre än under föregående månad, beroende på den då försiggående vårflyttningen. Tillgången å arbetskraft var dock mångenstädes otillräcklig; särskilt gällde detta yngre, ogifta drängar och mjölkerskor.

Å den kvinnliga avdelningen har arbetsmarknaden likaledes varit god, med brist på arbetskraft, särskilt till det husliga arbetet. För yrkesarbeterskor och kontorspersonal har arbetstillgången däremot varit mindre god. Detta gäller i hög grad tobaksarbeterskorna på grund av ovan påpekade anledning.

Yrkesgrupper.	Stockholm.			Stockholms län.			Uppsala län.		
	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.	Ansökningar om arbete.	Lediga platser.	Tillsatta platser.
I. Jordbruk och skogshushållning m. m.	26	49	43	343	404	355	184	148	91
Därav kvinnor	6	5	2	24	60	27	23	26	21
II. Gruvdrift och malmförädling	—	3	2	1	—	—	—	—	—
III. Industri o. hantverk m. m.:									
<i>A</i> Jord-, sten- och glasindustri	11	5	4	2	6	6	1	2	2
Därav kvinnor	1	—	—	—	—	—	—	—	—
<i>B</i> Metall- och maskinindustri	275	113	74	25	3	2	6	12	6
Därav kvinnor	10	23	14	—	—	—	—	2	2
<i>C</i> Trävaruindustri	41	34	26	6	13	12	1	21	18
<i>D</i> Byggnadsverksamhet	760	225	186	95	12	10	22	31	24
<i>E</i> Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	16	13	7	3	1	1	—	—	—
Därav kvinnor	3	4	2	—	—	—	—	—	—
<i>F</i> Textilindustri	5	1	—	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	3	1	—	—	—	—	—	—	—
<i>G</i> Beklädnadsindustri	90	74	38	2	—	—	4	5	5
Därav kvinnor	76	65	34	—	—	—	—	4	4
<i>H</i> Närings- och njutningsämnesindustri	1080	91	51	13	3	2	13	9	7
Därav kvinnor	959	64	32	5	1	1	—	—	—
<i>I</i> Kemisk-teknisk och belysningsindustri	14	15	10	—	1	—	—	—	—
Därav kvinnor	6	3	2	—	—	—	—	—	—
<i>J</i> Trämasse- och pappersindustri	21	33	21	—	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	15	31	19	—	—	—	—	—	—
<i>K</i> Grafisk industri	22	9	4	3	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	3	6	4	—	—	—	—	—	—
<i>L</i> Industri och hantverk, ej särskilt specif.	65	32	26	1	—	—	4	1	—
Därav kvinnor	5	1	—	—	—	—	—	—	—
IV. Handel och samfärdsel:									
<i>A</i> Kontors-, bank- och försäkringspersonal	77	27	15	3	1	1	—	—	—
Därav kvinnor	38	14	9	—	—	—	—	—	—
<i>B</i> Butiks- o. magasinspersonal	248	161	102	15	5	1	7	6	6
Därav kvinnor	68	35	17	2	2	—	4	3	3
<i>C</i> Hotell-, kafé- och restaurangrörelse	195	230	118	7	9	7	12	10	8
Därav kvinnor	173	242	106	4	7	5	12	10	8
<i>D</i> Landtransport	308	395	245	23	6	5	14	18	10
Därav kvinnor	11	19	5	—	—	—	2	—	—
<i>E</i> Vattentransport	52	50	49	5	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	—	—	—	—	—	—	—	—	—
<i>F</i> Handel och samfärdsel, ej särskilt specif.	14	20	13	1	—	—	—	—	—
Därav kvinnor	4	15	11	—	—	—	—	—	—
V. Husligt arbete	1351	1745	1098	72	93	32	117	97	79
Därav kvinnor	1350	1744	1098	72	93	32	117	97	79
VI. Allmän och litterär verksamhet	80	33	24	—	2	1	—	—	—
Därav kvinnor	14	6	1	—	2	1	—	—	—
VII. Arbete, ej hänförligt till annan grupp	746	667	659	148	29	27	103	60	33
Därav kvinnor	15	8	4	—	—	—	1	—	—
Summa för maj månad år 1915	5445	4055	2815	768	583	462	438	415	289
Därav kvinnor	2760	2286	1360	107	165	66	159	142	117
Summa för maj månad år 1914	3594	3587	2287	169	203	48	411	421	296
Därav kvinnor	1681	2262	1244	13	60	3	155	165	118

Söderman-lands län.			Östergötlands län.						Jönköpings län.			Kronobergs län.			Kalmar län.			
Ansök-ningar om arbete.	Le-diga plat-ser.	Till-satta plat-ser.	Norrköping.			Övriga anstalter.			Ansök-ningar om arbete.	Le-diga plat-ser.	Till-satta plat-ser.	Ansök-ningar om arbete.	Le-diga plat-ser.	Till-satta plat-ser.	Ansök-ningar om arbete.	Le-diga plat-ser.	Till-satta plat-ser.	
			Ansök-ningar om arbete.	Le-diga plat-ser.	Till-satta plat-ser.	Ansök-ningar om arbete.	Le-diga plat-ser.	Till-satta plat-ser.										
113 21	111 28	75 12	81 4	108 22	91 20	246 28	246 44	164 26	109 4	55 7	31 3	32 15	24 15	23 14	65 10	83 30	65 21	I.
—	—	—	1	1	1	2	17	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	II.
3	—	—	5	—	—	7	5	4	{ 11 —	102 1	100 1	4	8	1	—	2	2	III. A
27	26	23	34	13	10	25	9	8	22	18	12	2	5	2	8	3	1	B
4	12	12	18	7	7	14	17	15	13	7	7	1	1	1	8	4	3	C
19	21	19	92	14	14	50	27	22	30	39	33	6	2	2	22	12	12	D
1	—	—	2	—	—	{ 3 1	3	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	E
—	—	—	{ 78 19	19 10	17 8	1	6	4	1	—	—	—	—	—	—	—	—	F
—	—	—	{ 11 6	9 4	4 4	4	12 11	5 5	3	1	1	2	—	—	—	—	—	G
3	1	—	{ 23 4	10 5	7 2	24 10	5 2	2	5	3	3	1	2	1	3	4	1	H
—	—	—	{ 1 —	4 1	3 1	—	—	—	2	—	—	—	—	—	{ 19 5	19 6	19 6	I
—	—	—	5	—	—	2	1	1	2	—	—	—	3	—	—	—	—	J
1	—	—	{ 3 —	1 1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	K
{ 41 5	17 1	15 1	9	—	—	4	1	1	8	1	1	1	—	—	3	8	8	L
—	—	—	2	—	—	3	—	—	{ 2 1	—	—	—	—	—	1	1	—	IV. A
4 3	2 —	—	20 6	9 3	6 1	15 10	4 3	3 2	2	2	2	1	1	1	6 2	4 3	3 2	B
12 9	24 16	16 10	23 21	42 40	27 25	48 46	46 42	34 30	14 13	16 15	9 8	7 6	18 16	7 6	11 6	18 15	13 11	C
12 6	12 6	10 5	30 4	33 13	20 7	71 21	50 11	37 8	11 —	7 1	4 1	3	2	2	4	2	1	D
12	6	6	26	29	28	3	14	14	3	—	—	—	—	—	{ 2 —	1 1	—	E
—	—	—	—	—	—	{ 2 2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	F
147 147	126 126	87 87	63 63	201 201	121 121	280 280	245 245	149 149	122 122	104 104	80 80	32 32	28 28	15 15	83 83	87 87	43 43	V.
{ 1 1	1 1	1 1	1 1	1 1	—	4 3	3 2	2 1	4 2	1 1	1 1	1	1	1	{ — —	3 1	3 1	VI.
77	58	45	{ 219 165	44 2	42 2	169 1	89 —	77 —	29	5	5	7	2	2	12	7	5	VII.
477 192	417 173	309 116	747 298	545 308	398 191	977 406	800 865	555 224	395 148	361 134	289 99	100 56	97 61	58 36	242 108	258 146	179 84	
343 128	301 108	164 52	623 214	502 287	305 141	715 285	780 890	418 184	307 126	304 150	190 84	59 31	75 38	36 21	229 103	262 165	164 94	

Yrkesgrupper.	Gottlands län.			Blekinge län.			Kristianstads län.			Malmö.		
	Ansökningar om arbete.	Le-diga plat-ser.	Till-satta plat-ser.	Ansökningar om arbete.	Le-diga plat-ser.	Till-satta plat-ser.	Ansökningar om arbete.	Le-diga plat-ser.	Till-satta plat-ser.	Ansökningar om arbete.	Le-diga plat-ser.	Till-satta plat-ser.
I. Jordbruk och skogshushållning m. m.	32	59	19	171	173	146	308	400	202	176	173	133
Därav kvinnor	1	30	1	66	58	52	89	150	82	53	82	68
II. Gruvdrift och malmförädling	—	—	—	—	4	4	13	15	12	—	—	—
III. Industri o. hantverk m. m.:												
A Jord-, sten- och glasindustri	1	10	1	51	6	5	27	29	25	5	2	3
B Metall- och maskinindustri	2	—	—	15	10	3	4	2	2	81	55	36
Därav kvinnor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	5	5
C Trävaruindustri	—	—	—	2	3	1	4	1	1	17	9	6
Därav kvinnor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—
D Byggnadsverksamhet	2	—	—	23	21	13	5	5	1	210	116	122
E Läder-, hår-, gummi- o. d. industri	—	—	—	1	1	—	1	1	1	7	5	5
Därav kvinnor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
F Textilindustri	—	—	—	1	—	—	1	—	—	16	7	5
Därav kvinnor	—	—	—	1	—	—	—	—	—	15	1	1
G Beklädnadsindustri	—	—	—	4	—	—	2	—	—	42	37	20
Därav kvinnor	—	—	—	3	—	—	1	—	—	28	34	18
H Närings- och njutningsämnesindustri	3	23	3	10	—	—	9	2	—	307	39	30
Därav kvinnor	3	22	3	3	—	—	1	2	—	215	32	24
I Kemisk-teknisk och belysningsindustri	—	—	—	1	—	—	—	—	—	8	1	1
Därav kvinnor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	1	1
J Trämasse- o. pappersindustri	—	—	—	—	1	1	—	—	—	7	4	3
Därav kvinnor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	4	3
K Grafisk industri	—	—	—	—	1	—	—	—	—	5	4	4
Därav kvinnor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	4	4
L Industri och hantverk, ej särskilt specif.	8	1	—	10	3	—	1	—	—	97	25	22
Därav kvinnor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	23	11	11
IV. Handel och samfärdsl:												
A Kontors-, bank- och försäkringspersonal	1	—	—	1	1	1	—	—	—	37	1	—
Därav kvinnor	—	—	—	1	1	1	—	—	—	20	1	—
B Butika- och magasinpersonal	—	1	—	14	3	2	8	2	1	112	24	14
Därav kvinnor	—	1	—	6	3	2	5	2	1	77	10	2
C Hotell-, kafé- och restaurangrörelse	3	6	1	14	20	14	32	65	27	75	59	34
Därav kvinnor	3	5	1	9	19	14	31	62	26	63	53	31
D Landtransport	2	2	—	18	14	10	9	7	5	149	148	79
Därav kvinnor	—	—	—	3	—	—	—	—	—	51	60	27
E Vattentransport	—	—	—	22	8	8	2	—	—	37	4	4
Därav kvinnor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
F Handel och samfärdsl, ej särskilt specif.	1	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—
V. Husligt arbete	18	15	4	126	125	89	119	105	72	588	403	307
Därav kvinnor	18	15	4	126	125	89	119	105	72	588	403	307
VI. Allmän och litterär verksamhet	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	7	5
Därav kvinnor	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	6	4
VII. Arbete, ej hänförligt till annan grupp	11	—	—	82	34	28	18	5	5	214	195	195
Summa för maj månad år 1915	84	117	28	566	428	325	563	648	414	2 195	1 318	1 028
Därav kvinnor	25	73	9	218	206	158	246	321	181	1 158	707	506
„ „ „ månad år 1914	—	—	—	388	406	244	478	629	388	2 176	1 874	1 310
Därav kvinnor	—	—	—	164	216	120	162	315	144	1 221	1 219	788

Hälsingborg.						Hallands län.			Göteborgs och Bohus län.						Älvsborgs län.			
Hälsingborg.			Övriga anstalter.			Hallands län.			Göteborg.			Övriga anstalter.			Älvsborgs län.			
Ansök-ningar om arbete.	Le-diga plat-ser.	Till-satta plat-ser.	Ansök-ningar om arbete.	Le-diga plat-ser.	Till-satta plat-ser.	Ansök-ningar om arbete.	Le-diga plat-ser.	Till-satta plat-ser.	Ansök-ningar om arbete.	Le-diga plat-ser.	Till-satta plat-ser.	Ansök-ningar om arbete.	Le-diga plat-ser.	Till-satta plat-ser.	Ansök-ningar om arbete.	Le-diga plat-ser.	Till-satta plat-ser.	
97 6	71 21	54 11	325 61	283 84	234 59	73 15	111 36	56 17	106 12	213 82	144 1	74 32	67 30	34 6	16	37	7	I.
10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	II.
18 30	5 11	3 8	6 32	34 26	30 20	3 8	2 9	1 4	60 162 1	24 100 2	22 82 —	93 1	9 15	4 6	9 18	— 7	— 5	III. A
7 85	4 22	1 17	7 56	4 60	2 47	4 17	3 8	1 6	48 145	22 197	15 190	— 7	— 72	— 58	1 62	— 64	— 35	C D
11 4	— —	— —	5 —	12 1	6 —	3 —	2 —	2 —	15 —	8 —	6 —	— —	— —	— —	— —	5 —	2 —	E
9 4	— —	— —	7 4	2 1	2 1	5 2	12 —	10 —	35 19	11 3	7 1	— —	— —	— —	8 —	2 —	1 —	F
10 7	3 1	2 1	6 5	7 5	5 3	2 1	— —	— —	21 11	22 20	5 4	1 1	— —	— —	1 —	— —	— —	G
70 27	13 8	8 5	93 56	22 9	18 8	4 1	— —	— —	186 129	37 24	18 8	2 —	19 1	9 1	4 —	3 —	— —	H
6	—	—	—	—	—	—	—	—	12 2	25 2	24 2	9	—	—	—	—	—	I
3 1	3 3	3 3	— —	— —	— —	1 —	— —	— —	17 5	44 37	34 30	— —	— —	— —	— —	— —	— —	J
—	—	—	1 1	— —	— —	— —	— —	— —	8 —	6 1	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	K
8	4	3	16	18	15	1	1	1	17 1	8 —	7 —	—	—	—	4	2	1	L
1	—	—	1	—	—	1	—	—	17	8	5	1	—	—	1	—	—	IV. A
16 12	2 2	2 2	3 2	4 3	1 1	5 2	2 2	2 2	120 21	113 18	95 11	3 8	3 38	2 16	— —	— —	— —	B
51 42	59 57	31 30	13 10	20 20	17 17	5 3	18 16	9 8	60 55	115 100	42 30	8 8	43 38	21 16	— —	1 1	— —	C
56 14	24 6	14 2	51 9	23 1	19 —	11 —	9 1	7 1	103 8	219 29	109 10	8 2	5 1	4 1	3 —	7 4	4 —	D
80 5	13 —	13 —	11 —	2 —	2 —	8 —	— —	— —	89 —	157 —	153 —	8 —	— —	— —	9 —	4 —	— —	E
—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	F
174 174	184 184	97 97	279 256	155 155	119 119	65 65	64 64	38 38	785 785	1 142 1 141	745 744	81 81	67 67	29 29	10 10	47 47	9 9	V.
—	1 1	— —	1 1	2 1	2 1	— —	2 2	2 2	7 3	8 4	— —	— —	3 2	1 —	2 —	— —	— —	VI.
74	14	13	197	113	113	12	11	10	570	529	523	29	11	11	36	22	16	VII.
761 296	333 233	269 151	1 110 405	787 280	652 209	223 89	255 121	149 68	2 533 1 052	3 009 1 413	2 232 841	325 124	314 139	179 53	179 10	201 43	30 9	
642 203	507 277	331 143	880 265	794 311	574 183	236 94	308 154	153 70	2 074 897	2 881 1 567	1 953 853	241 107	295 171	155 63	— —	— —	— —	

Koppar- bergs län.			Gävle stad och län.			Västernorr- lands län.			Jämtlands län.			Västerbot- tens län.			Norrbottens län.			
Ansök- ningar om arbete.	Le- diga plat- ser.	Till- satta plat- ser.	Ansök- ningar om arbete.	Le- diga plat- ser.	Till- satta plat- ser.	Ansök- ningar om arbete.	Le- diga plat- ser.	Till- satta plat- ser.	Ansök- ningar om arbete.	Le- diga plat- ser.	Till- satta plat- ser.	Ansök- ningar om arbete.	Le- diga plat- ser.	Till- satta plat- ser.	Ansök- ningar om arbete.	Le- diga plat- ser.	Till- satta plat- ser.	
37 10	90 29	49 8	50 4	36 4	32 3	9 2	14 7	9 5	49 9	80 24	60 11	50 6	80 17	47 6	10 2	9 3	5 2	I.
15	30	11	3	—	—	1	—	—	—	—	—	2	—	—	—	—	—	II.
1	5	5	{ 8 1	— —	— —	3	2	2	—	—	—	—	—	—	2	1	1	III.
17	24	16	24	18	12	2	2	—	2	2	1	3	1	1	1	2	1	A
10	12	8	46	9	6	11	10	4	2	3	3	26	15	15	6	5	3	B
31	36	25	26	19	19	16	31	19	45	32	30	8	9	6	27	20	15	C
—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	E
—	—	—	{ 3 3	— —	— —	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	F
1	1	1	{ 8 6	7 5	6 4	2 2	— —	— —	—	—	—	{ 1 1	— —	— —	—	—	—	G
6 1	5 4	1 1	29 19	7 4	7 4	43 36	27 24	24 21	1 1	7 7	6 6	5 4	6 4	2 1	1	—	—	H
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	I
3	—	—	2	—	—	1	—	—	—	—	—	6	2	2	—	—	—	J
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	K
1	—	—	13	4	3	1	2	1	3	—	—	—	1	—	2	1	1	L
—	—	—	{ 2 1	1 1	1 1	1	—	—	1	—	—	{ 1 1	1 1	1 1	—	—	—	IV.
7 1	— —	— —	5	4	1	{ 4 2	1 1	— —	5 5	1 1	— —	5 4	2 1	1 —	2	—	—	B
17 17	22 22	16 16	17 12	10 10	7 7	21 20	28 25	24 21	57 52	67 60	47 42	32 26	19 17	16 15	29 26	33 29	19 17	C
{ 15 1	{ 12 2	{ 9 1	45 8	25 1	23 —	13 2	7 1	6 1	10 3	4 —	2 —	11	5	5	8	5	4	D
—	—	—	31	8	7	{ 9 3	1 1	1 1	1	—	—	8	1	1	4	—	—	E
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	F
127 127	115 115	86 86	127 127	78 78	66 66	65 65	59 59	39 39	96 96	70 70	63 63	86 86	77 77	49 49	73 73	82 82	56 56	V.
—	—	—	{ 8 —	11 1	10 1	— —	1 1	1 1	2 2	2 2	2 2	5 4	5 5	2 2	—	—	—	VI.
84	45	42	41	97	83	80	34	29	22	1	1	21	10	10	31	29	22	VII.
372 157	397 172	269 112	489 181	334 104	283 86	232 132	219 119	159 89	296 168	278 164	215 124	270 182	234 122	158 74	196 101	187 114	127 75	
287 115	325 145	225 97	271 71	308 118	206 46	198 79	238 121	149 59	170 108	199 140	121 63	188 58	156 80	88 38	189 90	226 108	132 66	

Livsmedelspriser under maj månad 1915.

De noteringar av minuthandelspriser å livsmedel, som meddelas i efterföljande tabeller (sid. 694—699), hava inhämtats och uträknats på samma sätt som de närmast föregående månadernas priser, varöver redogörelse förut lämnats.¹

Även maj månad företer med avseende på åtskilliga livsförnödenheter en fortsatt prisstegring, vilken dock i stort sett kan betecknas såsom mindre kraftig än under föregående månad. Betraktar man först sammandragstabellen för alla de 44 orterna tillsammantagna (sid. 694—695), så finnas *prisstegringar* hava inträffat, i jämförelse med marspriserna, å 27 av de i varulistan upptagna 56 artiklarna. Bland dessa torde särskilt böra nämnas handskummad mjölk, smör, färska ägg, alla sorters bröd, med undantag av mjukt vetebröd, bakat med mjölk, kött (utom salt fårkött) och fläsk samt brännstov, ved, kol och gasverkskoks. *Prisfall* hava inträffat ifråga om 11 varuslag, bland annat å margarin, ärter, bönor, havregryn, vissa slag av färsk fisk samt salt sill. *Oförändrade* äro genomsnittspriserna å 18 varuslag, såsom oskummad och separerad mjölk, potatis, mjöl, alla slag, risgryn, mjukt vetebröd, bakat med mjölk, salt fårkött, kaffe, socker, salt, svagdricka, fotogen och engelsk kaminkoks.

En närmare granskning av fluktuationerna på de olika orterna (tab. sid. 696—699) giver, såsom förut i dessa månadsöversikter påpekats, fortfarande vid handen, att orterna inom övre Norrland i betydligt mindre grad än andra delar av vårt land haft känning av kristidens stegrade priser. I fråga om en del varuslag har visserligen under de senaste månaderna en utjämning försiggått, under maj månad särskilt märkbar i fråga om potatis, men beträffande andra, i främsta rummet kött och fläsk, äro alltjämt priserna i de nordligare bygderna betydligt lägre än i övriga landsdelar.

Vad beträffar de särskilda varuslagen, följa här nedan några anmärkningar rörande de senast inträffade prisförändringarna. Flertalet viktigare varuslag återfinnas i tabellen å sid. 693 där den procentiska stegringen eller sänkningen av priserna under månaderna augusti 1914—maj 1915 angives i förhållande till julipriset 1914.

Priset på såväl oskummad som handskummad och separerad *mjölk* har under maj stigit på ytterligare en del orter i jämförelse med aprilpriserna. Med avseende på den handskummade mjölken har följden blivit en höjning med 1 öre, från 8 till 9 öre per liter, av det för samtliga orter beräknade

¹ »Soc. Medd.» 1915, sid. 178.

genomsnittspriset. En liknande stegring inträffade redan tidigare å såväl den oskummade som den separerade mjölken.

Priset på *smör*, som under april i det stora hela höll sig oförändrat, har under maj månad visat en fortgående tendens till stegring. Först under sista veckan hava å en del orter fallande priser börjat inträda, särskilt har detta varit fallet å exportorterna, där i regel tendensen till prisförändring först gör sig gällande.

Priserna å hel- och halvfet *ost* hava under maj ytterligare stigit, nämligen med resp. 4 och 7 öre per kg., under det skummjölksosten betingade samma pris som under föregående månad.

För första gången under kristiden visar noteringen å *växtmargarin* en nedåtgående tendens; genomsnittspriset har nämligen under maj sjunkit med 3 öre per kg. Nedgången torde i främsta rummet få tillskrivas en ökad import av och något fallande priser å en del viktigare råvaror.

Uppgången i priserna å *ägg*, som eljest alltid hava sin billigaste säsong under april och maj, med årets lägsta genomsnittspris under sistnämnda månad, började, såsom i föregående månadsöversikt påpekades, i år ovanligt tidigt, nämligen redan under fjärde veckan i april under intryck av den åter hämmade importen av ryska ägg. Under andra veckan i maj var genomsnittspriset för färska ägg uppe i 1.56 kr. per tjog. En tillfällig nedgång av 2 öre per tjog inträdde under tredje veckan, men följande vecka hade priset åter stigit till 1.56 kr. per tjog. Det för maj beräknade medelpriset av 1.55 kr. per tjog är 32 öre högre än ett år tidigare, medan motsvarande pris skillnad för april månad belöpte sig till allenast 25 öre per tjog. — Konserverade ägg förekommo under maj endast på tre orter.

Priset på *potatis* har sjunkit på åtskilliga orter i mellersta och södra Sverige, under det att de flesta norrländska rapportorter redovisade stegrade priser. Det för samtliga rapportorter beräknade medelpriset har emellertid under maj ej undergått någon förändring.

Gula ärter, som under april upphörde att stiga efter att under föregående månader hava varit underkastade en ständigt fortgående prishöjning, visa under maj en tydlig tendens till nedgång. Börsnoteringarna visa också under våren en betydande återgång av partipriset — från 51 kr. per 100 kg. den 30 mars ända ned till 34 kr. den 28 maj — och giva oförtydligt vid handen, att en lättnad å marknaden verkligen inträtt. Under juni har emellertid åter någon, ehuru mindre betydande höjning av partipriset inträffat. Den redan under april konstaterade sänkningen av medelpriset på *bruna bönor* beror därpå, att amerikanska bönor numera ganska allmänt kommit i marknaden och betinga avsevärt lägre priser än det kvarvarande obetydliga lagret av holländska bönor.

Såväl råg- som vetemjöl hava bibehållit sina priser oförändrade under maj månad, såsom en följd av den överenskommelse, som träffats mellan Statens livsmedelskommission och kvarnföreningen att gälla under maj och juni månader.¹ Bröd har däremot fortsatt att stiga med undantag för vetebröd,

¹ »Soc. Medd.» 1915, sid. 483 ff.

bakat med mjölk, där prisläget är detsamma som under april. Prishöjningen har dock varit av mindre omfattning än under föregående månad. I detta sammanhang förtjänar omnämnas, att den i marknaden under namn av »1915 års bröd» förda brödsorten numera tillverkas på ett flertal större orter i mellersta och norra Sverige och på många håll synes hava fått betydande avsättning. Den betingar i Eskilstuna och Norrköping ett pris av 40 öre per kg. och 21 öre per $\frac{1}{2}$ kg., i övriga städer resp. 42 och 22 öre.¹

Priset på *havregryn* företedde under maj en genomsnittlig sänkning av 1 öre per kg., varemot *risgryn* visade oförändrat prisläge.

De olika slagen av *kött* och *fläsk* hava alla, med undantag av salt fårkött, under maj varit underkastade avsevärda stegringar, vilka dock gjort sig gällande med olika styrka i skilda delar av landet. Särskilt hava många orter i södra och mellersta Sverige fått vidkännas en stegring vida över den beräknade genomsnittliga för samtliga rapportorter.

Det för folkhushållet viktigaste av de redovisade *fisk*priserna är otvivelaktigt det å salt sill. Under maj visar detsamma en nedgång med i genomsnitt 1 öre per kg., under det att föregående månader förete någon stegring. Redan i föregående månadsöversikt påpekades emellertid, att de oregelbundna tillförselförhållandena i hög grad försvåra erhållandet av jämförbara noteringar, vilket även torde hava framgått därav, att alltsedan april månad 1914 i de av socialstyrelsen publicerade tabellerna anmärkts, att då sill av märket K.K.K. icke vidare förekom å ett betydande antal orter, prisuppgifter upptogos å den å varje ort vanligast förekommande sillsorten. Av färsk fisk hava abborre och gädda fortsatt att falla tämligen kraftigt och även rödspotta och torsk förete någon nedgång, varemot färsk sill och strömming fördyrats.

Beträffande slutligen *lyse* och *bränsle* har i likhet med föregående månad priset på fotogen förblivit oförändrat, vedpriserna stigit något på spridda orter över hela landet samt kol- och kokspriserna alltjämt fortsatt att stiga. Endast kaminkoks har under maj bibehållits i oförändrat prisläge. Brännstovv saluföres endast å ett fåtal orter till högst växlande priser.

Kreaturspriserna i Stockholm, Malmö och Göteborg under månaderna mars—maj redovisas i tabellen å sid. 702—703, varjämte de beräknade medelpriserna för de tre orterna återfinnas å sid. 700—701.

Över nästan hela linjen äro å samtliga tre orter de för maj beräknade genomsnittspriserna å slaktdjur betydligt högre än under april. För orterna tillsammansantagna har uppgången av priserna på olika slag av nötkreatur från april till maj belöpt sig till omkring 8 öre per kg. levande vikt, för kalvar och får till resp. 6 och 5 öre och för svin till c:a 9 öre.

Jämföras åter priserna under maj 1915 med dem, som rädde ett år tidigare, visa sig nötkreatur hava stigit med omkring 25 öre per kg., kalvar och får med 14 å 18 öre per kg. samt olika slag av svin med icke mindre än 56 å 72 öre per kg. levande vikt.

¹ »Soc. Medd.» 1915, sid. 487.

Medelpris å 44 orter.

V a r u s l a g.	Höjning (+) eller sänkning (—) från juli 1914 till									
	augusti 1914.	sep- tember 1914.	okto- ber 1914.	novem- ber 1914.	decem- ber 1914.	januari 1915.	febru- ari 1915.	mars 1915.	april 1915.	maj 1915.
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Mjöl: oskummad	0	0	0	0	0	0	0	+ 6.7	+ 6.7	+ 6.7
handskummad	0	0	0	0	0	0	0	0	0	+ 12.5
separerad	0	0	0	0	0	0	0	0	+ 16.7	+ 16.7
Smör: bords- (mejeri-)	0	+ 0.9	+ 8.6	+ 10.3	+ 15.0	+ 18.0	+ 13.3	+ 14.2	+ 15.5	+ 18.0
mat- (lands-)	+ 1.9	+ 3.3	+ 10.5	+ 13.8	+ 16.7	+ 16.2	+ 13.3	+ 16.2	+ 18.6	+ 21.0
Margarin, växt-	+ 5.1	+ 8.0	+ 13.0	+ 13.8	+ 14.5	+ 14.5	+ 20.3	+ 25.4	+ 26.1	+ 23.9
Ägg, färska	— 1.5	+ 8.8	+ 51.8	+ 80.8	+ 97.1	+ 90.5	+ 65.0	+ 37.2	+ 9.5	+ 13.1
Ärter, gula	+ 10.0	+ 16.7	+ 48.8	+ 56.7	+ 63.3	+ 70.0	+ 93.3	+ 106.7	+ 106.7	+ 103.8
Bruna bönor	+ 8.7	+ 10.9	+ 15.2	+ 23.9	+ 28.3	+ 37.0	+ 41.3	+ 58.7	+ 56.5	+ 54.8
Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort	+ 16.1	+ 12.9	+ 19.4	+ 19.4	+ 19.4	+ 22.6	+ 25.8	+ 25.8	+ 38.7	+ 38.7
råg-, svenskt, bästa sort	+ 19.0	+ 19.0	+ 28.6	+ 33.3	+ 33.3	+ 33.3	+ 47.6	+ 52.4	+ 66.7	+ 66.7
rågsikt-, svenskt, bästa sort	+ 14.8	+ 14.8	+ 22.2	+ 25.9	+ 25.9	+ 29.6	+ 37.0	+ 40.7	+ 51.9	+ 51.9
Gryn: havre- (ångpreparerade)	+ 25.0	+ 30.6	+ 41.7	+ 41.7	+ 44.4	+ 47.2	+ 52.8	+ 55.6	+ 55.6	+ 52.8
ris-, bästa sort svenska (>R. T.)	+ 7.7	+ 7.7	+ 7.7	+ 10.3	+ 10.3	+ 12.8	+ 15.4	+ 17.9	+ 20.5	+ 20.5
Rågbröd:										
hårt (spis-), grovt (ej delikatess-) . .	+ 14.6	+ 12.2	+ 14.6	+ 14.6	+ 14.6	+ 17.1	+ 24.4	+ 29.3	+ 34.1	+ 36.6
mjukt: limpa, söt	+ 13.2	+ 10.5	+ 15.8	+ 15.8	+ 15.8	+ 15.8	+ 18.4	+ 21.1	+ 26.3	+ 28.9
limpa, sur (>grovbröd-, >ankar- stock-)	+ 6.5	+ 3.2	+ 3.2	+ 3.2	+ 3.2	+ 9.7	+ 12.9	+ 16.1	+ 22.6	+ 25.8
Vetebröd:										
skorpor, runda, ordinära	+ 8.0	+ 8.0	+ 8.0	+ 9.3	+ 9.3	+ 10.7	+ 12.0	+ 16.0	+ 18.7	+ 21.3
mjukt, billigaste sort {	+ 11.4	+ 9.1	+ 11.4	+ 13.6	+ 11.4	+ 6.3	+ 13.6	+ 15.9	+ 22.7	+ 25.0
	+ 6.8	+ 6.8	+ 8.5	+ 8.5	+ 8.5	+ 6.8	+ 10.2	+ 11.9	+ 15.3	+ 15.3
Nötkött, färskt: stek	— 1.7	— 4.2	— 7.6	— 9.3	— 7.6	— 1.7	0	+ 1.7	+ 7.6	+ 14.4
soppkött	— 2.1	— 5.2	— 9.3	— 10.8	— 8.2	— 1.0	+ 3.1	+ 3.1	+ 9.3	+ 18.6
Kalkv kött, stek: gödkalv	— 2.3	— 3.1	— 4.6	— 3.8	— 0.8	+ 3.8	+ 3.8	+ 6.1	+ 10.7	+ 14.5
spädkalv	— 1.4	— 2.9	— 2.9	— 2.9	+ 1.4	+ 5.3	+ 7.2	+ 8.7	+ 14.3	+ 21.7
Färkött: färskt, stek	— 3.7	— 8.1	— 14.0	— 14.0	— 11.0	— 2.2	+ 1.5	+ 5.9	+ 12.5	+ 16.2
salt, svenskt	— 0.8	— 3.3	— 5.8	— 5.8	— 5.0	— 0.8	+ 2.5	+ 4.1	+ 10.7	+ 10.7
Fläsk: färskt (sidfläsk)	— 0.8	— 1.6	— 1.6	— 0.8	+ 2.3	+ 10.2	+ 14.1	+ 21.1	+ 33.6	+ 39.8
salt, svenskt	+ 0.7	— 0.7	0	+ 1.5	+ 3.7	+ 10.4	+ 14.1	+ 18.5	+ 31.1	+ 35.6
Sill, salt: fetsill	+ 4.7	+ 4.7	+ 4.7	+ 4.7	+ 7.0	+ 4.7	+ 4.7	+ 7.0	+ 11.6	+ 9.3
Kaffe (obränt), prima Santos	+ 1.9	+ 1.3	+ 1.9	+ 1.9	+ 2.5	+ 2.5	+ 2.5	+ 2.5	+ 2.5	+ 2.5
Socker, bit-	+ 3.1	+ 3.1	+ 3.1	+ 3.1	+ 3.1	+ 3.1	+ 3.1	+ 3.1	+ 3.1	+ 3.1
Fotogen, Water White	0	+ 5.0	+ 10.0	+ 10.0	+ 10.0	+ 10.0	+ 10.0	+ 10.0	+ 10.0	+ 10.0
Ved: björk-, osågad, hemkörd	+ 3.8	+ 3.5	+ 3.1	+ 2.7	+ 3.1	+ 4.2	+ 4.6	+ 4.6	+ 5.4	+ 6.2
barr-, , ,	+ 4.3	+ 3.8	+ 3.3	+ 2.9	+ 3.3	+ 3.8	+ 2.9	+ 3.3	+ 4.3	+ 5.7
Brännstovv	+ 12.7	+ 17.1	+ 17.6	+ 17.6	+ 18.5	+ 20.3	+ 20.3	+ 23.3	+ 22.4	+ 23.9
Kol: antracit- (>valnöt-)	+ 19.1	+ 13.5	+ 8.9	+ 7.7	+ 7.4	+ 9.7	+ 13.0	+ 14.0	+ 14.5	+ 15.3
engelska hushålls- (fyrrkol)	+ 26.6	+ 15.3	+ 11.4	+ 9.6	+ 12.2	+ 17.5	+ 27.1	+ 33.4	+ 41.0	+ 45.4
Koks: gasverks- (okrossad)	+ 12.4	+ 11.0	+ 12.4	+ 11.7	+ 13.1	+ 15.2	+ 18.6	+ 19.3	+ 26.9	+ 28.3
engelsk kamin- (okrossad)	+ 25.4	+ 16.4	+ 9.0	+ 9.0	+ 9.6	+ 12.4	+ 17.5	+ 20.3	+ 24.9	+ 24.9

V a r u s l a g.		Kvan- titet.	1904.	1905.	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.	1911.
			öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.
1	Mjöl: oskummad	lit.	13	13	14	14	14	14	14	14
2	handskummad	,	7	7	7	7	7	7	7	7
3	separerad	,	—	—	—	—	—	—	5	5
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	206	212	221	219	226	220	222	228
5	mat- (lands-)	,	185	191	201	199	204	198	200	205
6	Ost: helfet, okryddad	,	—	—	—	—	—	—	150	151
7	halvfet, ,	,	103	107	109	116	119	116	114	111
8	skummjölks-, ,	,	—	—	—	—	—	—	49	48
9	Margarin: högsta kvalitet	,	149	157	159	157	164	159	169	152
10	lägsta	,	100	104	108	108	119	116	125	116
11	växtmargarin	,	—	—	—	—	—	—	—	126
12	Ägg: svenska, färska	tjog	129	133	142	150	148	151	149	149
13	, konserverade	,		—	—	—	—	—	184	128
14	Potatis: gammal	5 lit.		29	25	29	32	28	27	29
15	färsk	,	—	—	—	—	—	—	76	48
16	Ärter, gula	kg.	27	27	26	27	30	28	29	29
17	Bruna bönor	,	40	39	39	40	42	41	46	47
18	Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort	,	27	27	27	28	31	33	32	30
19	råg-, , ,	,	19	19	19	20	23	22	20	20
20	rågsikt-, , ,	,	23	24	24	26	29	28	26	25
21	Gryn: havre- (ångpreparerade)	,	¹⁾ 31	¹⁾ 31	¹⁾ 31	¹⁾ 32	¹⁾ 33	¹⁾ 33	34	32
22	ris-, bästa sort svenska (»R. T.»)	,	—	²⁾ 57	²⁾ 58	²⁾ 59	²⁾ 59	²⁾ 60	39	39
23	Rågbröd: hårt (spis-), grovt	,	36	35	35	37	41	40	40	39
24	mjukt, limpä, söt	,	35	34	35	35	39	39	39	37
25	, , sur	,	25	25	26	26	28	28	28	27
26	Vetebröd: skorpor, runda, ordinära	,	63	64	65	67	73	74	76	74
27	mjukt, billigaste sort { bakat med vatten	}	—	42	44	46	51	53	45	44
28	, , mjölk								61	60
29	Nötkött, färskt: stek	,	91	89	98	106	109	104	98	96
30	soppkött	,	76	74	81	89	91	85	78	78
31	Kalvkött, stek: gödkalv	,	102	104	116	118	122	120	117	116
32	spädkalv	,	53	53	58	64	66	63	60	58
33	Färkött: färskt, stek	,	103	105	118	125	125	121	118	115
34	salt, svenskt	,	—	—	—	—	—	—	103	102
35	Renkött, färskt, stek	,	—	—	—	—	—	—	—	—
36	Flask: färskt (sidflask)	,	105	110	127	123	114	121	129	120
37	salt, svenskt	,	115	117	132	131	121	127	138	129
38	, amerikanskt	,	113	113	124	125	121	128	149	139
39	Fisk, färsk: abborre	,	—	—	—	—	—	—	—	—
40	gädda	,	—	—	—	—	—	—	—	—
41	sill	,	81	33	34	34	28	28	31	31
42	strömming	,	42	40	40	43	37	37	36	36
43	torsk	,	—	—	—	—	—	—	—	—
44	rödspotta (»spätta»)	,	70	71	75	80	81	79	80	79
45	salt: sill, fetsill (»K. K. K.»)	,	³⁾ 36	³⁾ 38	³⁾ 40	³⁾ 41	³⁾ 38	³⁾ 37	39	39
46	strömming	,	24	25	26	25	25	23	23	25
47	kabeljo av långa med fenor o. stjärt	,	51	54	56	59	60	61	54	51
48	, , rundskuren	,							—	—
49	Kaffe (obrönt), prima Santos	,	⁴⁾ 110	⁴⁾ 115	⁴⁾ 117	⁴⁾ 116	⁴⁾ 116	⁴⁾ 115	125	155
50	Socker, bit-	,	61	69	62	62	66	67	71	69
51	Salt (matsalt)	,	—	—	—	—	—	—	—	—
52	Svagdricka	lit.	—	—	—	—	—	—	6	6
53	Fotogen, Water White	,	⁵⁾ 18	⁵⁾ 18	⁵⁾ 18	⁵⁾ 16	⁵⁾ 18	⁵⁾ 18	17	15
54	Ved: björk-} osågad, hemkörd (pr »storfamn»:) } famn	100 kg.	2180	2170	2220	2360	2680	2520	2280	2280
55	barr- } 2½ × 1½ × 0·89 m. = 3·56 kbm.) }		1660	1650	1710	1850	2140	2020	1810	1810
56	Brännrotv		—	⁶⁾ 70	⁶⁾ 70	⁶⁾ 73	⁶⁾ 80	⁶⁾ 74	187	185
57	Kol: antracit- (»valnöt»)	hl.	—	322	318	355	388	376	373	373
58	eng. hushålls- (fyrkol) } hemkörd {	}	—	—	—	—	—	—	—	—
59	Koks: gasverks- (okrossad) }		—	112	106	126	139	134	130	132
60	eng. kamin- }		—	—	—	—	—	—	159	156

¹⁾ Uppgifterna avse ej ångpreparerade gryn. — ²⁾ Uppgifterna avse »risgryn, bästa sort». — ³⁾ Upp-
 gifterna avse hl.; vikten av 1 hl. torv är 40 å 50 kg. — ⁴⁾ Uppgifterna avse för maj 1914 fyra samt
 sept. två och för okt. tre orter. — ⁵⁾ Å ort, där sill av märket »K. K. K.» ej förekommer, avser prisuppgiften

(maj 1914—maj 1915) för samtliga orter.

Åren 1910—1912 för 39 orter och för åren 1913—1915 för 44 orter.

1912.	1913.	1914.	Maj 1914.	Juni 1914.	Juli 1914.	Aug. 1914.	Sept. 1914.	Okt. 1914.	Nov. 1914.	Dec. 1914.	Jan. 1915.	Febr. 1915.	Mars 1915.	April ¹⁰⁾ 1915.	Maj ¹⁰⁾ 1915.	
öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	
14	14	15	14	14	15	15	15	15	15	15	15	15	16	16	16	1
8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	2
6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	7	7	3
237	236	239	225	226	233	233	235	253	257	268	275	264	266	269	275	4
214	213	218	207	205	210	214	217	232	239	245	244	238	244	249	254	5
156	164	162	162	161	161	161	160	160	162	164	166	169	171	173	177	6
115	121	119	119	119	119	119	117	119	119	121	122	125	127	128	135	7
51	58	60	59	59	59	61	59	58	59	63	63	68	66	71	71	8
157	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9
122	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
132	135	144	138	138	138	145	149	156	157	158	158	166	173	174	171	11
161	159	171	123	131	137	135	149	208	247	270	261	226	188	150	155	12
139	137	151	125	133	145	156	157	171	179	194	200	174	169	149	148	13
32	28	30	27	29	32	35	36	31	31	32	33	35	40	44	44	14
49	46	80	—	—	103	56	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15
30	31	35	30	30	30	33	35	43	47	49	51	58	62	62	61	16
53	48	49	45	46	46	50	51	53	57	59	63	65	73	72	71	17
31	31	33	31	31	31	36	35	37	37	37	38	39	39	43	43	18
22	22	23	21	21	21	25	25	27	28	28	28	31	32	35	35	19
27	27	29	26	26	27	31	31	33	34	34	35	37	38	41	41	20
36	36	42	36	36	36	45	47	51	51	52	53	55	56	56	55	21
40	41	41	39	39	39	42	42	42	43	43	44	45	46	47	47	22
41	41	43	41	41	41	47	46	47	47	47	48	51	53	55	56	23
38	38	40	38	38	38	43	42	44	44	44	44	45	46	48	49	24
29	30	31	30	31	31	33	32	32	32	32	34	35	36	38	39	25
76	76	78	75	75	75	81	81	81	82	82	83	84	87	89	91	26
45	43	46	44	43	44	49	48	49	50	49	47	50	51	54	55	27
61	60	61	60	60	59	63	63	64	64	64	63	65	66	68	68	28
111	122	116	120	120	118	116	113	109	107	109	116	118	120	127	135	29
91	100	95	99	97	97	95	92	88	87	89	96	100	100	106	115	30
123	131	130	132	132	131	128	127	125	126	130	136	136	139	145	150	31
65	72	70	71	71	69	68	67	67	67	70	73	74	75	79	84	32
124	133	130	138	138	136	131	125	117	117	121	133	138	144	153	158	33
105	114	118	120	120	121	120	117	114	114	115	120	124	126	134	134	34
—	119	121	122	—	—	—	104	113	111	120	130	137	140	142	135	35
123	133	129	129	128	128	127	126	126	127	131	141	146	155	171	179	36
129	140	137	136	135	135	136	134	135	137	140	149	154	160	177	183	37
136	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	38
—	75	76	71	72	75	76	75	76	74	76	80	82	84	77	71	39
—	108	110	100	108	113	113	111	109	105	109	115	114	116	103	98	40
82	34	35	33	33	38	42	39	37	37	35	34	32	32	34	38	41
36	38	39	36	36	37	38	38	41	43	43	40	37	36	36	37	42
—	55	57	54	55	55	58	58	57	56	58	61	60	61	59	57	43
77	79	81	80	81	80	82	81	80	80	82	85	83	83	81	80	44
41	45	45	43	42	43	45	45	45	45	46	45	45	46	48	47	45
25	30	31	31	31	31	32	31	30	30	30	31	30	30	31	31	46
52	56	58	56	56	57	60	60	60	59	60	61	61	62	63	65	47
—	76	77	76	76	76	78	78	78	77	78	79	80	80	80	80	48
176	170	159	157	157	157	160	159	160	160	161	161	161	161	161	161	49
72	67	65	64	64	64	66	66	66	66	66	66	66	66	66	66	50
—	—	10	—	—	—	10	10	10	9	9	9	10	10	10	10	51
6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	7	7	7	7	7	52
17	20	21	20	20	20	21	22	22	22	22	22	22	22	22	22	53
2360	2560	2630	2580	2590	2600	2700	2690	2680	2680	2680	2710	2720	2720	2740	2760	54
1880	2040	2110	2080	2090	2090	2190	2170	2170	2160	2160	2170	2150	2170	2180	2210	55
187	196	220	205	206	205	231	240	241	241	243	260	266	263	251	254	56
397	401	411	393	392	392	467	445	427	422	421	430	443	447	449	454	57
—	234	242	226	226	229	290	264	255	251	257	269	291	317	323	333	58
155	165	157	155	148	145	163	161	163	162	164	167	172	173	184	186	59
177	189	190	181	178	177	222	206	193	193	194	199	208	213	221	221	60

giftarna avse »salt sill». — *) Uppgifterna avse »brasilianskt» kaffe. — *) Uppgifterna avse »prima fotogen». — för juni, juli och augusti tre orter, & vilka höga äggpris gällde. — *) Uppgifterna avse för maj 1914 tre, för den & ifrågakvarande ort allmänast förekommande sillsorten. — ¹⁰⁾ Preliminära siffror.

1.		2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
Varuslag.		Kvantitet.	Stockholm.	Söderålsje.	Uppsala.	Nyköping.	Ekisstuna.	Linköping.	Norrköping.	Motala.
Medelpris (öre).										
1	Mjöl: oskummad	l.	19	19	18	15	16	15	16	13
2	handskummad	„	9	9	8	7	8	9	9	8
3	separerad	„	9	9	8	6	7	6	8	6
4	Smör: bords- (mejeri-)	kg.	298	296	284	275	272	279	298	274
5	mat- (lands-)	„	276	276	254	268	263	263	281	263
6	Ost: helfet, okryddad	„	194	180	181	170	210	188	188	170
7	halvfet, „	„	144	140	143	135	160	133	157	125
8	skummjölks-, „	„	109	75	68	58	110	—	—	—
9	Margarin, växt-, „	„	177	171	159	176	175	172	180	164
10	Agg: svenska, färska	tjog.	174	164	152	146	154	149	164	145
11	„ konserverade	„	—	—	—	—	—	—	—	—
12	Potatis: gammal	5 l.	48	47	46	47	52	50	52	41
13	„ färsk	„	—	—	—	—	—	—	—	—
14	Ärter, gula	kg.	67	56	42	60	58	51	58	53
15	Bruna bönor	„	75	—	68	75	65	75	80	70
16	Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort	„	45	43	41	43	42	42	44	42
17	„ råg-, „	„	38	35	33	36	36	35	37	34
18	„ rågsikt-, „	„	43	40	40	41	41	41	41	38
19	Gryn: havre- (ångpreparerade)	„	55	55	50	56	52	55	57	54
20	„ ris-, bästa sort svenska (»R. T.»)	„	48	49	45	48	45	45	50	45
21	Rågbröd: hårt (spis-), grovt	„	60	51	51	53	53	56	49	55
22	„ mjukt, limpa, söt	„	68	53	54	51	49	45	62	43
23	„ „ sur	„	50	50	40	50	—	41	40	35
24	Vetebröd: skorpor, runda, ordinära	„	111	106	96	97	81	80	91	—
25	„ mjukt, bil-) bakat med vatten	„	71	50	55	54	63	45	49	56
26	„ ligaste sort/, „ mjölk	„	85	60	63	60	74	69	64	75
27	Nötkött, färskt: stek	„	164	139	129	126	144	143	140	143
28	„ soppkött	„	129	113	108	97	123	133	125	128
29	Kalkvött, stek: gödkalv	„	185	151	145	139	155	166	175	134
30	„ spädkalv	„	115	65	68	67	85	91	76	81
31	Fårkött: färskt, stek	„	213	170	168	152	188	194	176	162
32	„ salt, svenskt	„	141	—	156	150	—	170	130	137
33	Renkött, färskt, stek	„	150	—	—	—	—	—	—	—
34	Fläsk: färskt (sidfläsk)	„	227	203	173	189	191	197	202	180
35	„ salt, svenskt	„	233	200	175	180	195	199	200	180
36	*Fisk, färsk: abborre	„	82	85	70	48	70	73	63	78
37	„ gädda	„	114	108	85	83	94	100	94	110
38	„ sill	„	—	53	—	23	33	40	35	50
39	„ strömming	„	38	23	37	26	44	37	33	45
40	„ torsk	„	71	83	74	70	81	67	66	70
41	„ rödspotta (»spätta»)	„	83	88	79	81	91	71	78	79
42	„ salt: sill, fetsill (»KKK»)¹)	„	49	49	48	48	45	46	50	43
43	„ strömming	„	43	—	30	—	—	25	30	—
44	„ kabelje av långa med fenor och stjärt	„	63	68	66	67	60	60	77	63
45	„ „ „ rundskuren	„	83	—	89	70	80	—	—	—
46	Kaffe (obränt), prima Santos	„	168	170	169	160	160	151	161	144
47	Socker, bit-	„	66	66	68	65	65	65	66	65
48	Salt (matsalt)	„	12	13	12	11	12	12	10	10
49	Svagdricka	l.	8	8	7	7	8	8	6	8
50	Fotogen, Water White	„	21	22	22	21	22	21	20	21
51	Ved: björk- osågad, hemkörd (per stor- famn: 2½ x 1½ x 0·89 m. = { famn. 3600 3400 3000 2870 3090 2610 3000 2660									
52	„ barr- 3·56 kbm.)	„	2630	2300	2250	2000	2390	2210	2600	2000
53	Brännstovv	100 kg.	—	—	—	—	—	—	—	—
54	Kol: antracit- (»valnö»)	hl.	525	500	468	450	490	475	450	450
55	„ eng. hushålls- (»fyrkol») hem-	„	360	300	275	325	380	375	325	362
56	Koks: gasverks- (»okrossad») körd	„	185	193	150	210	145	218	200	203
57	„ engelsk kamin- „	„	210	190	170	—	225	—	200	200

* Prisuppgifter hava meddelats även å följande fisksorter, som kostat per kg.: för Uppsala asp 80, 80 å 100 och vitling 50 öre; för Jönköping: kolja 65 å 70 och sik 90 å 100 öre. — ¹) Å ort, där sill av sorten. — ²) För alved har under maj betalats 30·40 kr. per famn. — ³) I Halmstad har under maj beta-

under maj månad 1915.

11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	
Jönköping.	Vaxjö.	Kalmar.	Västervik.	Visby.	Karlskrona.	Kristianstad.	Malmö.	Lund.	Landskrona.	Hälsingborg.	Ystad.	Halmstad.	Göteborg.	Lysekil.	Vänersborg.	
M e d e l p r i s (ö r e).																
15	15	14	14	14	16	16	17	15	15	13	15	15	18	16	15	1
8	10	7	5	8	12	8	9	—	6	6	7	8	10	9	8	2
6	6	4	5	5	7	4	7	6	4	5	5	6	9	—	6	3
265	277	278	270	281	278	264	275	275	278	280	275	291	287	290	273	4
245	263	258	248	234	253	254	261	255	252	246	—	267	267	260	248	5
150	178	184	178	191	186	180	185	178	186	188	185	180	173	195	165	6
123	123	—	150	160	154	135	151	124	—	140	150	148	—	—	—	7
78	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	50	—	8
177	170	174	170	174	166	168	165	160	168	173	168	175	170	175	174	9
145	135	141	128	141	135	130	153	149	145	154	148	148	155	135	142	10
—	—	—	—	—	—	118	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11
38	31	41	38	40	42	48	43	50	50	41	40	43	45	44	39	12
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13
63	65	65	60	51	71	63	66	67	68	73	68	65	61	70	56	14
75	—	80	70	63	76	—	—	80	87	91	80	—	91	80	73	15
43	43	43	44	44	46	42	45	46	44	44	44	44	44	43	43	16
34	34	34	36	31	36	34	38	35	35	35	34	34	36	37	34	17
41	42	42	41	40	44	40	43	42	45	43	42	42	42	41	40	18
55	50	56	55	57	53	58	57	59	58	58	58	55	50	50	50	19
53	45	45	43	48	49	45	46	46	46	49	55	44	43	49	44	20
57	58	63	65	43	62	70	65	64	70	68	68	58	54	60	60	21
51	40	46	45	38	44	36	26	39	41	40	39	39	51	44	54	22
41	36	37	—	31	35	31	20	28	29	30	30	32	34	33	—	23
103	86	88	86	88	85	82	81	—	85	98	80	86	81	78	94	24
61	44	52	47	41	—	75	57	—	—	—	—	—	52	48	46	25
70	58	71	70	53	67	78	57	63	68	58	74	69	57	59	67	26
134	135	129	143	121	142	127	160	165	132	152	144	148	160	143	148	27
122	122	103	103	104	126	118	140	147	127	142	134	136	140	123	123	28
135	160	130	133	115	162	138	173	184	159	168	162	153	160	150	148	29
68	101	81	83	—	92	84	118	121	94	95	87	107	105	79	67	30
142	160	137	138	138	164	172	180	200	162	179	163	164	195	150	158	31
—	150	—	120	120	120	157	—	—	110	—	—	170	—	—	—	32
—	—	—	—	—	—	—	150	—	—	—	—	—	—	—	—	33
175	171	195	180	160	191	199	211	200	192	198	186	194	203	175	187	34
178	169	188	180	161	188	202	232	200	203	213	215	205	200	190	188	35
73	78	70	36	111	58	74	68	72	78	75	118	84	90	—	62	36
88	79	118	86	128	94	89	124	120	123	111	136	107	119	—	78	37
29	29	—	—	—	—	—	39	—	33	36	36	39	41	30	30	38
33	30	46	25	39	35	19	20	—	—	37	32	50	55	—	—	39
57	63	58	50	72	38	35	50	54	42	40	50	38	53	28	50	40
75	73	84	—	108	90	68	66	77	67	82	110	70	98	60	78	41
33	42	50	50	48	43	53	—	50	65	55	51	48	36	40	48	42
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	43
—	—	75	35	63	—	—	65	—	—	66	60	79	59	—	57	44
—	83	—	—	—	75	—	80	—	—	98	83	90	—	—	—	45
154	155	160	150	175	160	163	172	162	168	166	170	158	161	158	150	46
66	67	67	67	68	67	66	67	66	65	66	66	66	65	65	65	47
12	10	8	12	12	8	6	6	10	10	10	10	8	7	12	7	48
5	7	6	6	6	8	6	6	5	6	6	5	7	9	8	7	49
20	22	22	22	24	21	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	50
2970	2080	2400	2550	3600	2430	2390	3460	3190	3330	2870	2990	2720	3930	3400	3100	51
2170	1640	1950	1800	2940	—	1830	3150	3130	3190	2600	2140	2380	3450	2950	2300	52
—	180	—	—	—	—	233	—	—	—	325	200	—	334	—	—	53
475	450	400	430	475	450	413	442	444	450	450	450	475	500	—	500	54
350	—	—	275	350	375	338	313	316	293	304	338	325	375	325	350	55
195	—	175	175	200	—	185	140	150	190	190	190	—	185	—	165	56
225	225	200	175	225	285	238	228	225	210	210	205	210	225	200	—	57

braxen 60 à 65, kolja 70 à 75 och sik 100 öre; för Norrköping: hälleflundra 150, kolja 60 à 70, sjötunga märket »K.K.K.» ej förekommer, avser prisuppgiften den å ifrågasvarande ort allmänna förekommande sill-lats för bokved 30:10 och för ribbved 17:60 kr. per famn.

Livsmedelspriser å olika orter i riket

1.	2.	27.	28.	29.	30.	31.	32.	33.	34.
Varuslag.	Kvantitet.	Borås.	Tidaholm.	Karlstad.	Örebro.	Kopparberg.	Västerås.	Falun.	Domnarvret och Borlänge.
Medelpris (öre).									
1 Mjolk: oskummad	l.	16	15	16	16	15	17	17	15
2 handskummad	„	9	8	8	—	—	8	9	7
3 separerad	„	6	6	8	6	7	7	7	—
4 Smör: bords- (mejeri-)	kg.	285	270	266	268	299	278	259	260
5 mat- (lands-)	„	267	250	247	258	256	263	240	248
6 Ost: helfet, okryddad	„	177	156	177	190	162	175	174	170
7 halvfet,	„	128	98	140	150	—	130	135	130
8 skummjölks-,	„	68	45	—	85	80	60	60	50
9 Margarin, växt-	„	180	170	175	180	168	169	180	178
10 Ägg: svenska, färska	tjog.	152	132	150	150	149	152	159	160
11 „ konserverade	„	—	—	—	—	—	—	—	—
12 Potatis: gammal	5 l.	40	40	50	47	50	44	41	42
13 färsk	„	—	—	—	—	—	—	—	—
14 Ärtor, gula	kg.	74	75	76	56	53	52	60	60
15 Bruna bönor	„	70	75	—	70	—	65	69	65
16 Mjöl: vete-, svenskt, bästa sort	„	43	44	44	44	42	42	42	42
17 råg-,	„	35	38	36	35	33	33	35	34
18 rågsikt-,	„	40	44	44	42	38	38	39	40
19 Gryn: havre- (ångpreparerade)	„	56	60	54	55	54	51	55	55
20 ris-, bästa sort svenska (»R. T.»)	„	50	55	45	44	42	43	46	44
21 Rågbröd: hårt (spis-), grovt	„	60	59	55	50	47	48	53	50
22 mjukt, limpa, söt	„	54	45	58	56	48	47	52	—
23 „ sur	„	48	—	42	—	—	—	60	—
24 Vetebröd: skorpor, runda, ordinära	„	86	75	100	100	96	115	101	97
25 mjukt, bil- bakat med vatten	„	54	—	60	65	57	41	53	52
26 ligaste sort, „ mjölk	„	72	60	84	70	76	59	74	73
27 Nötkött, färskt: stek	„	166	139	132	134	135	130	129	123
28 „ soppkött	„	135	118	119	110	105	112	107	103
29 Kalvkött, stek: gödkalv	„	155	138	140	149	143	138	147	140
30 „ spädkalv	„	84	64	85	92	73	75	78	70
31 Fårkött: färskt, stek	„	164	140	156	156	140	174	150	140
32 salt, svenskt	„	143	124	150	—	150	113	127	130
33 Renkött, färskt, stek	„	—	—	—	—	—	—	—	—
34 Fläsk: färskt (sidfläsk)	„	184	169	181	200	168	178	169	160
35 salt, svenskt „	„	189	165	177	200	179	178	169	161
36 *Fisk, färsk: abborre	„	78	74	64	46	65	67	82	80
37 gädda	„	99	113	88	97	95	95	100	85
38 sill	„	37	39	50	50	—	—	35	35
39 strömming	„	50	38	50	43	—	34	35	35
40 torsk	„	50	70	60	60	60	—	60	60
41 rödspotta (»spätta»)	„	78	90	82	80	73	77	88	80
42 salt: sill, fetsill (»KKK»)²)	„	42	40	52	43	46	38	45	45
43 strömming	„	—	—	—	—	—	38	30	30
44 kabeljo av långa med fenor och stjärt	„	68	60	70	63	59	58	—	—
45 „ „ rundskuren	„	—	—	—	78	—	70	81	80
46 Kaffe (obrönt), prima Santos	„	155	160	160	160	160	155	161	163
47 Socker, bit-	„	66	65	67	66	65	63	65	64
48 Salt (matsalt)	„	10	10	12	12	12	10	10	10
49 Svagdricka	l.	8	6	8	8	6	7	7	7
50 Fotogen, Water White	„	20	24	23	22	22	20	22	22
51 Ved: björk- } osågad, hemkörd (per stor- barr- } famn: 2.5 x 1.6 x 0.89 m. = {	famn.	2920	2170	2840	3270	2270	3020	2570	2380
52 „ 3.56 kbm.)	„	2280	1550	2020	2410	1550	2270	1930	1820
53 Bränttorv	100 kg.	—	—	—	—	—	—	—	—
54 Kol: antracit- (»valnöt»)	hl.	456	475	375	450	450	—	425	450
55 eng. hushålls (fyrkol) } hem- 56 Koks: gasverks- (okrossad) } körd	„	338	375	275	350	350	295	350	350
57 eng. kamin-	„	—	—	—	185	210	180	—	—
	„	231	235	225	225	—	195	250	200

* Prisuppgifter hava meddelats även å följande fisksorter, som kostat per kg.: för Umeå harr 50, lake orter. — ²) Å ort, där sill av märket »K.K.K.» ej förekommer, avser prisuppgiften den å ifrågavarande i Sundsvalls sågverksdistrikt (för brädved) 15.10 kr. per famn, i Nyland (för s. k. »klant») 4.00 kr. per under maj tillhandahållit sin personal bränsle till följande priser: i Malmberget björkved till 22.10 och antracitkol till 3.80 kr. per hl.

under maj månad 1915. (Forts.)

35.	36.	37.	38.	39.	40.	41.	42.	43.	44.	45.	46.	47.	48.	49.	50.
Ludvika.	Åre.	Söderhamn.	Sundsvall: staden.	Sundsvall: sågverksdistriktet.	Nyland.	Östersund.	Umeå.	Luleå.	Boden.	Malmberget och Gällivare.	Kiruna.	Samtliga orter.			
												Maj 1915.	April 1915.	Mars 1915.	Febr. 1915.
M e d e l p r i s (ö r e).															
16	17	17	17	15	14	18	14	17	17	17	17	16	16	16	15
7	9	10	11	11	10	12	9	10	10	—	—	9	8	8	8
6	8	8	9	8	8	—	7	—	8	—	—	7	7	6	6
278	274	290	274	268	253	250	243	256	264	274	262	275	269	266	264
251	259	251	252	250	238	233	224	242	249	246	242	254	249	244	238
167	172	169	174	168	180	161	187	180	167	169	170	177	173	171	169
130	130	120	113	110	—	100	150	—	—	140	—	135	128	127	124
—	—	—	70	60	—	50	100	—	—	—	—	71	71	66	68
172	174	175	176	169	170	170	164	160	158	174	162	171	174	173	166
157	168	168	184	180	174	178	163	175	172	173	175	155	150	188	226
—	—	—	135	150	—	—	—	—	—	—	—	134	149	169	174
45	50	45	36	31	30	35	40	48	49	53	61	44	44	40	35
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
50	61	58	63	58	50	64	60	62	58	60	66	61	62	62	58
—	59	65	65	52	50	65	63	65	60	58	71	71	72	73	65
42	42	44	43	40	40	42	44	42	43	44	42	43	43	39	39
34	35	35	37	32	35	35	36	35	38	36	37	35	35	32	31
40	39	42	41	37	40	42	43	40	41	44	40	41	41	38	37
50	55	54	54	51	50	55	58	55	57	53	53	55	56	56	55
43	45	42	50	44	50	46	50	48	45	48	48	47	47	46	45
50	48	50	56	52	56	55	50	54	54	55	56	56	55	53	51
50	51	55	54	50	69	50	53	54	55	54	63	49	48	46	45
50	40	40	41	50	—	51	—	40	—	—	—	39	38	36	35
89	84	75	101	80	116	88	79	81	95	110	85	91	89	87	86
60	51	60	72	—	75	48	43	54	55	—	190	55	54	51	50
80	60	68	81	60	92	72	63	—	—	—	—	68	68	66	65
133	125	130	143	125	117	128	95	121	123	108	109	135	127	120	118
112	111	110	107	93	91	98	77	103	100	95	88	115	106	100	98
148	162	147	162	136	—	148	124	—	—	148	145	150	145	139	136
110	85	78	81	72	70	65	75	81	82	73	72	84	79	75	74
158	155	153	162	141	125	130	125	188	—	139	119	158	153	144	138
—	116	—	129	128	—	130	—	114	—	111	123	184	134	126	124
—	—	—	—	—	—	—	—	132	—	125	120	185	142	140	137
161	173	169	170	153	156	160	147	157	155	153	146	179	171	155	146
160	170	170	170	161	150	170	145	157	162	172	164	183	177	160	153
81	51	66	74	76	85	79	31	53	50	54	61	71	77	84	82
102	90	81	100	96	97	103	73	75	75	82	82	98	103	116	114
—	30	30	—	—	—	—	72	—	—	—	—	88	34	32	32
35	34	34	39	38	50	50	20	—	—	40	50	87	36	36	37
76	50	50	50	—	—	60	59	—	—	—	49	57	59	61	60
80	80	82	75	—	—	75	78	—	—	—	73	80	81	83	83
45	46	46	50	42	50	58	45	49	48	44	47	47	48	46	45
30	28	—	28	26	25	35	33	29	30	30	33	31	31	30	30
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	65	63	62	61
59	55	—	75	70	60	60	—	—	—	—	—	80	80	80	80
65	80	70	82	83	97	80	75	—	—	75	—	161	161	161	161
160	166	151	176	168	150	158	160	163	164	177	171	66	66	66	66
65	66	67	68	66	65	65	69	69	70	69	68	10	10	10	10
10	10	10	14	11	5	12	6	10	10	10	10	7	7	7	7
7	7	7	7	5	5	7	8	7	8	7	8	22	22	22	22
22	21	22	21	21	22	24	25	22	22	25	25	22	22	22	22
*)2390	2830	2210	3020	*)2080	*)2200	2770	*)2300	2240	1810	*)2240	*)2270	2760	2740	2720	2720
1890	2290	1830	2270	1890	—	2020	1880	1800	1520	1640	2020	2210	2180	2170	2150
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	254	251	263	266
450	475	400	425	—	450	410	463	425	450	—	500	454	449	447	443
—	350	300	335	—	—	310	—	—	—	—	—	333	323	317	291
200	160	—	185	—	—	200	250	—	—	—	—	186	184	173	172
225	200	210	200	—	225	210	250	250	—	—	350	221	221	213	208

30 å 50 och sik 60 å 75 öre; för Luleå sik 65 å 80 öre. — *) Icke av samma kvalitet som bröd från övriga ort allmännast förekommande sillsorten. — *) För avfallsved har betalats: i Ludvika 13:90 kr. per famn, kbm. (14:20 kr. per famn) och i Umeå 9:10 kr. per famn. — *) Luossavaara—Kilrunavaara aktiebolag har barrved till 15:10 kr. per famn och i Kiruna björkved till 23:90 och barrved till 21:00 kr. per famn samt

Kreaturs-

(per kg. le-

för Stockholm, Malmö och**Medelpris per år (1904—1914) och per månad**

Kreatursslag.	¹⁾ 1904.	¹⁾ 1905.	1906.	1907.	1908.	1909.	1910.	1911.	1912.	1913.
	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.
<i>Kor:</i>										
Extra prima ²⁾	—	—	53	54	54	46	47	50	57	61
Kl. 1. Yngre, fullt feta, köttiga .	40	40	46	48	46	40	41	42	49	55
» 2. Äldre, fullt feta, köttiga .	84	87	43	45	43	86	87	86	43	50
» 3. Mindre feta ³⁾	28	29	86	88	35	27	28	25	34	41
<i>Kvigor (och stutar):</i>										
Extra prima ²⁾	—	—	58	60	59	52	55	58	63	66
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	46	46	51	54	52	45	44	46	54	60
» 2. Mindre feta	87	87	44	48	44	86	86	86	44	50
<i>Tjurar:</i>										
Extra prima ⁴⁾	—	—	55	57	56	46	49	55	62	65
Kl. 1. Fullt köttiga (minst 700 kg.)	44	45	51	54	48	42	43	46	56	62
» 2. Fullt köttiga (500—700 kg.)	89	41	46	49	44	88	40	43	52	58
» 3. Mindre köttiga ⁵⁾	33	36	40	38	39	32	33	33	43	50
<i>Oxar:</i>										
Extra prima ⁶⁾	—	—	—	—	58	—	47	50	58	63
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	—	—	48	53	49	43	43	44	52	57
» 2. Mindre feta ⁶⁾	—	—	42	46	43	34	36	38	44	48
<i>Kalvar:</i>										
Sötmjölskalvar (90—100 kg.) ⁷⁾ .	57	59	64	68	63	60	61	60	68	78
» (70—90 ») ⁷⁾	51	53	54	61	54	55	55	52	60	67
Skummjölskalvar	36	40	44	46	41	39	40	41	48	57
<i>Får:</i>										
Yngre, feta ⁸⁾	—	—	53	54	52	50	51	51	53	58
Äldre, » ⁸⁾	—	—	44	49	46	45	45	42	48	53
<i>Svin:</i>										
Slakterisvin (75—100 kg.)	49	62	73	66	56	69	77	64	78	82
Rena, större svin (100—170 kg.) .	47	59	76	65	55	68	78	62	71	81
Suggor	39	45	66	57	46	58	67	53	60	68

¹⁾ Samtliga uppgifter för år 1904 avse endast Malmö och för år 1905 Stockholm och Malmö. — ²⁾ Fr. o. m. år 1912 okt. 1914—maj 1915 Stockholm och Malmö. — ³⁾ Uppgifterna avse för 1911 och för aug. 1914—april 1908 avse uppgifterna Malmö och Göteborg. — ⁴⁾ Uppgifterna för åren 1906—1909 och för juni 1914 ren 1906—1909 avse endast Göteborg, samt för mars—maj 1915 Stockholm och Göteborg.

priser

vande vikt)

Göteborg 1904—maj 1915.

(maj 1914—maj 1915) för alla tre orterna.

1914.	Maj 1914.	Juni 1914.	Juli 1914.	Aug. 1914.	Sept. 1914.	Okt. 1914.	Nov. 1914.	Dec. 1914.	Jan. 1915.	Febr. 1915.	Mars 1915.	April 1915.	Maj 1915.
öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.	öre.
61	—	58	57	61	62	59	64	67	70	71	75	81	91
53	54	52	50	48	50	53	54	57	60	62	64	68	76
48	48	48	46	44	46	47	49	51	55	57	60	64	72
36	39	38	34	32	34	33	36	38	41	43	46	50	58
66	64	62	61	62	67	70	72	74	76	77	80	87	97
58	58	58	56	55	55	56	58	62	65	67	69	74	81
47	47	47	45	44	45	46	48	50	54	55	58	62	69
63	61	58	58	56	69	64	67	70	73	76	79	81	91
58	58	56	53	52	55	58	61	63	67	69	71	74	82
54	55	52	49	48	51	53	55	58	63	64	66	69	77
44	46	44	40	39	41	41	43	47	50	50	54	57	64
61	—	—	—	57	61	64	65	64	71	73	74	80	—
54	54	52	51	51	52	54	57	59	63	65	67	70	77
45	47	44	43	43	43	44	47	48	55	56	58	61	67
67	70	66	60	60	59	59	68	72	77	79	81	82	88
62	67	63	57	56	54	54	61	64	69	73	75	76	81
49	53	52	44	41	38	36	44	55	61	60	62	64	71
55	58	63	61	56	52	46	48	54	60	60	62	66	72
47	52	50	44	44	40	38	40	45	50	52	62	64	68
74	71	71	69	67	73	74	78	86	94	99	109	119	127
71	67	66	65	66	72	73	78	85	94	99	111	120	130
58	53	52	46	53	57	61	67	73	82	93	105	116	125

^{a)} Uppgifterna för 1913 avse Stockholm och Malmö, för maj—sept. 1914 endast Malmö, för okt. Stock-
avse uppgifterna Stockholm och Malmö. — ^{b)} Uppgifterna avse för maj—sept. 1914 endast Malmö, för
1915 endast Malmö. — ^{c)} Uppgifterna för juni 1914 avse Stockholm och Göteborg. — ^{d)} Fr. o. m. & r.
avse endast Göteborg samt för juli, aug. och sept. 1914 Stockholm och Göteborg. — ^{e)} Uppgifterna för

Kreaturs-
(per kg. le-
för Stockholm, Malmö
Medelpris under

Kreatursslag.	Stockholm.							
	Mars 1915.	April 1915.	²⁰ 4— 5/5.	⁶ 5— 12/5.	¹³ 5— 19/5.	²⁰ 5— 26/5.	²⁷ 5— 2/6.	Maj 1915.
Kor:								
Extra prima	—	—	—	—	—	—	—	—
Kl. 1. Yngre, fullt feta, köttiga	65	68	73	73	76	76	76	75
» 2. Äldre, fullt feta, köttiga	61	64	69	69	72	72	72	71
» 3. Mindre feta	46	49	54	54	57	57	57	56
» 4. Magra, simpla	1)	1)	1)	1)	1)	1)	1)	1)
Kriгор (och stutar):								
Extra prima	—	—	—	—	—	—	—	—
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	70	73	78	78	82	82	82	80
» 2. Mindre feta	60	63	68	68	72	72	72	70
» 3. Magra, simpla	2)	2)	2)	2)	2)	2)	2)	2)
Tjurar:								
Extra prima	73	75	80	85	88	88	88	86
Kl. 1. Fullt köttiga (minst 700 kg.)	68	70	75	79	82	82	82	80
» 2. Fullt köttiga (500—700 kg.)	66	68	73	77	80	80	80	78
» 3. Mindre köttiga	53	55	60	63	66	66	66	64
» 4. Magra, simpla	3)	3)	3)	3)	3)	3)	3)	3)
Orar:								
Extra prima	—	—	—	—	—	—	—	—
Kl. 1. Fullt feta, köttiga	70	73	78	78	82	82	82	80
» 2. Mindre feta	60	63	68	68	72	72	72	70
» 3. Magra, simpla	4)	4)	4)	4)	4)	4)	4)	4)
Kalvar:								
Sötmjölkskalvar (90—100 kg.)	82	84	85	88	95	95	95	92
» (70—90 »)	60	62	63	66	72	72	77	70
Skummjölkskalvar	60	62	63	66	72	72	77	70
Får:								
Yngre, feta	69	73	78	78	83	83	88	82
Äldre, »	64	68	73	73	78	78	83	77
Lamm	—	150	—	—	—	—	—	—
Svin:								
Slakterisvin (85—100 kg.)	116	121	123	125	133	133	138	130
Rena, större svin (100—150 kg.)	116	121	123	125	133	133	138	130
Suggor	106	113	119	119	122	122	127	122

1) Medelpris per styck: i Stockholm under mars 99 kr., april 109 och maj 129 kr. (medelpris per vecka (medelpris per vecka under maj resp. 150, 160, 160 och 160 kr.) — 2) Medelpris per styck: i Stockholm kr.): i Malmö under mars 107 kr., april 121 kr. och under första veckan av maj 140 kr. — 3) Medelpris per 155, 170, 185, 185 och 185 kr.): i Malmö under mars 135 kr. — 4) Medelpris per styck under mars 185 kr.,

priser

vande vikt)

och Göteborg.

mars—maj 1915.

Malmö.							Göteborg.						
Mars 1915.	April 1915.	4 5— 10 5.	11 5— 17 5.	18 5— 25 5.	26 5— 1 6.	Maj 1915.	Mars 1915.	April 1915.	8 5— 8 5.	10 5— 15 5.	17 5— 22 5.	24 5— 29 5.	Maj 1915.
75	81	88	92	92	93	91	—	—	—	—	—	—	—
67	73	80	85	85	86	84	60	63	69	69	69	69	69
63	69	75	78	78	79	78	56	60	66	66	66	66	66
45	51	55 1)	59 1)	59 1)	61 1)	59 1)	—	—	—	—	—	—	—
80	87	94	96	97	100	97	—	—	—	—	—	—	—
73	80	84	89	89	90	88	65	68	74	76	76	76	76
59	65	70 2)	73	73	73	72 2)	56	59	64	66	66	66	66
84	86	90	95	97	100	96	—	—	—	—	—	—	—
77	80	83	88	89	91	88	69	71	75	78	78	78	77
67	72	77	79	79	81	79	65	68	72	75	75	75	74
55 3)	59	62	64	64	64	64	—	—	—	—	—	—	—
74	80	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
69	71	79	80	80	82	80	63	66	70	72	72	72	72
58	63	68	69	69	73	70	55	58	60	63	63	63	62
86	84	88	88	88	88	88	76	80	83	83	93	90	87
78	77	80	80	80	80	80	71	75	78	78	88	83	82
66	66	73	73	73	73	73	60	64	65	65	75	69	69
53	56	58	65	65	65	63	64	68	70	72	70	70	71
175	130	105	105	105	95	103	59	59	58	58	58	58	58
110	121	130	134	132	132	132	102	114	118	120	120	120	120
111	122	131	135	133	133	134	107	117	125	127	127	127	127
109	122	130	134	131	131	132	101	114	118	120	120	120	120

under maj resp. 120, 120, 135, 135 och 135 kr.); i *Malmö* under mars 118 kr., april 132 kr. och maj 158 kr. under mars 124 kr., april 134 kr. och maj 151 kr. (medelpris per vecka under maj resp. 145, 145, 155, 155 och 155 styck: i *Stockholm* under mars 134 kr., april 144 kr. och maj 176 kr. (medelpris per vecka under maj resp. april 199 kr. och maj 219 kr. (medelpris per vecka under maj 210, 210, 225, 225 och 225 kr.).

Fiskpriser

(partipriser utan förbindelse).

Medelpriser i Stockholm maj 1914—maj 1915.

(Enligt veckonoteringar från Stockholms stads slakthus- och saluhallsstyrelsens noteringskommission.)

S l a g.	Kvan- titet.	Maj 1914.	Juni 1914.	Juli 1914.	Aug. 1914.	Sept. 1914.	Okt. 1914.	Nov. 1914.	Dec. 1914.	Jan. 1915.	Febr. 1915.	Mars 1915.	April 1915.	Maj 1915.
Medelpris (öre).														
<i>Fisk och fisk- varor:¹⁾</i>														
Ahborre, stor . .	kg.	59	52	64	76	69	70	64	74	85	88	91	89	59
små . .		37	35	—	52	49	46	44	51	64	61	74	56	41
Braxen		49	45	56	48	65	56	47	45	39	—	60	60	58
Gråsej		—	—	50	45	—	—	25	25	22	—	—	38	31
Gädda, levande .		—	80	—	—	102	107	102	110	—	—	—	65	101
slaktad .		59	50	—	98	85	73	72	73	89	86	85	69	61
Gös		96	126	139	150	102	135	130	119	139	140	110	116	108
Hälleflundra, stor		109	94	91	100	98	105	83	106	119	101	96	115	113
små . .		—	68	—	—	—	—	61	65	80	80	73	65	70
Id		44	38	55	45	51	52	46	50	50	60	60	53	55
Kolja, svensk . .		48	43	53	49	59	58	60	—	75	68	66	60	55
norsk . .		—	—	—	—	—	44	40	41	38	41	45	43	30
Kummel		—	56	65	—	70	68	62	—	—	—	—	—	—
Kungshundra . .		—	—	—	60	61	55	40	—	65	61	60	51	49
Lake, fstor . . .		49	53	—	—	—	52	50	70	69	—	—	68	40
insjö- } små . .		32	—	—	41	44	43	52	—	76	84	85	25	41
Lax, färsk . . .		300	212	183	202	195	213	217	200	188	250	—	223	310
Långa		—	—	—	—	64	58	50	—	—	65	65	58	55
Makrill	låda	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Piggvar	kg.	100	88	—	—	—	150	125	—	—	—	160	130	127
Röding		—	—	—	134	123	125	129	134	140	145	115	133	165
Rödspotta, stor .		54	58	68	59	63	61	62	73	69	64	65	61	55
små . .		50	—	—	—	—	—	—	65	65	—	55	55	—
Rödtunga		57	68	78	73	93	135	66	70	60	—	89	81	65
Sik, stor		88	—	100	103	104	88	89	90	—	—	—	100	102
små . . .		75	—	63	105	100	96	69	78	86	85	78	87	83
Siklöja		—	—	75	—	56	60	40	—	—	—	—	—	—
Sill, färsk . . .	låda	—	—	1550	2400	2150	2250	2175	1930	2238	2150	1350	1500	2100
kg. . . .		—	—	30	—	—	—	—	—	—	—	—	—	31
rökt . . .	låda	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Simpa	tjog	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Slätvar	kg.	78	—	—	—	—	—	—	—	—	—	115	103	92
Stenhit		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Strömming . . .	låda	—	950	900	—	—	—	1200	1100	1188	850	925	1125	1200
kg. . . .		36	33	40	42	27	28	29	27	28	21	18	22	18
Torsk, f.m. huvud		—	25	—	25	40	35	38	39	40	40	40	35	30
svensk } huvudlös		46	42	45	45	65	61	61	77	73	60	63	59	54
Torsk, norsk . .		—	—	—	—	—	—	35	30	44	35	38	40	—
Uer, färsk		—	—	—	—	—	—	35	30	30	35	35	35	—
Vitling, stor . .		39	34	30	30	28	26	28	33	39	36	40	31	34
små . . .		27	25	20	25	18	—	25	—	32	26	30	25	24
Ål, levande, stor		208	215	200	140	121	148	155	125	—	140	—	228	185
små . . .		155	150	150	105	101	115	122	—	—	—	—	—	—
<i>Skaldjur:</i>														
Hummer	tjog	—	—	—	—	—	1650	1690	1500	—	—	—	—	—
Krabbor		—	—	600	450	500	488	383	—	—	—	—	—	—
Kräftor, stora .		—	—	—	92	114	93	—	—	—	—	—	—	—
små . . .		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Räkor, f stora . .	kg.	60	—	—	77	88	96	97	110	105	80	85	96	95
kokta } små . . .		—	—	—	60	—	—	—	—	100	—	—	—	57

Marknadens läge i fråga om fisk och fiskvaror

29/4—5/5:	tillgång riklig, efterfrågan medelmåttig, tendens svävande.
6/5—12/5:	god, , ,
13/5—19/5:	livlig, , ,
20/5—26/5:	knapp, , ,
27/5—2/6:	stigande. , ,

¹⁾ Prisuppgifterna avse slaktad fisk av ordinär storlek, där ej annat uppgives.

Meddelanden från K. Pensionsstyrelsen.

(Under ovanstående rubrik införs, efter träffat avtal med K. Pensionsstyrelsen, sådana meddelanden från Pensionsstyrelsen, som kunna vara av mera alltmänt intresse.)

Meddelande till pensionsnämnder, nr 20.

Kungl. Maj:t har, med godkännande av riksdagens beslut, den 8 juni 1915 utfärdat bestämmelser angående vissa ändringar i lagen om allmän pensionsförsäkring. De nummer av Svensk Författningssamling, som innehålla ifrågavarande bestämmelser, översändas härmed. Då lagändringarna träda i kraft den 1 nästkommande juli, har Pensionsstyrelsen ansett sig böra redan nu lämna en orientering angående de mera betydelsefulla ändringarna.

1. *Ändringar av övergångsbestämmelserna.* Den viktigaste ändringen avser övergångsbestämmelserna.

Genom de nya övergångsbestämmelserna införs i försäkringen följande förut icke understödsberättigade personer, nämligen:

a) De, som vid 1914 års ingång fyllt 15 men ej 67 år och redan då voro till arbete varaktigt oförmögna samt år 1913 under sammanlagt mer än fyra månader åtnjutit full försörjning antingen av enskilda personer eller delvis av enskilda personer och delvis av fattigvården eller välgörenhetsinrättningar. Antalet till denna grupp hänförliga personer beräknades uppgå den 1 januari 1914 till

5 000 män,
30 000 kvinnor.

b) De, som vid 1914 års ingång redan fyllt 67 år och då voro till arbete varaktigt oförmögna samt icke år 1913 under sammanlagt mer än fyra månader åtnjutit full försörjning av fattigvården eller välgörenhetsinrättningar. Denna grupp beräknades den 1 januari 1914 omfatta

40 700 män,
89 700 kvinnor.

c) De, som vid 1914 års ingång redan fyllt 67 år och då icke voro, men senare blivit eller bliva till arbete varaktigt oförmögna.

Understödet utgår till nu nämnda grupper efter 1914 års procentsats, d. v. s. med högst 75 kronor för man och högst 70 kronor för kvinna samt tidigast från och med den 1 januari 1916.

Lagändringen träder, såsom ovan nämnts, i kraft den 1 juli 1915, detta för att arbetet skall kunna så ordnas, att ansökningar från ifrågavarande personer skola kunna i god tid detta år behandlas av nämnderna och Pensionsstyrelsen. Det måste nämligen anses angeläget, att ett så stort antal som möjligt av de nya pensionärerna redan från början av år 1916 få uppbära sina understöd.

För att vinna detta mål är det nödvändigt, att pensionsnämnderna omedelbart börja arbetet och anordna detta så, att om möjligt samtliga ansökningar för de nya grupperna komma att definitivt behandlas av nämnderna på sammanträden under tredje kvartalet 1915. Önskligt är nämligen, att ansökningarna bliva i största möjliga utsträckning insända till Pensionsstyrelsen före september månads utgång.

Härför är erforderligt, att sammanträden med samtliga pensionsnämnder utlysas så snart som möjligt, så att första sammanträdet kan avhållas i juli månad. I de flesta pensionsdistrikt torde vara nödvändigt att sammanträden avhållas, förutom i juli, även under augusti och september.

Det torde vara ändamålsenligt, att ordförandena söka att i så stor utsträckning som möjligt efterforska, vilka personer inom resp. pensionsdistrikt äro jämlikt de nya bestämmelserna berättigade till understöd, och anmoda dem att utan dröjsmål inkomma med sina ansökningar, på det att man efter utgången av tredje kvartalet endast undantagsvis må behöva räkna med ansökningar från ifrågavarande redan invalida personer. Det synes vidare lämpligt att ordförandena anmoda nämndernas ledamöter att, var och en inom sitt område, biträda med denna efterforskning. Bifogade blanketter äro avsedda att användas vid de framställningar, som pensionsnämndernas ordförande i sådant avseende göra till nämndernas ledamöter.

Styrelsen inser väl, att detta arbete kommer att ställa stora krav på pensionsnämndsordförandena och pensionsnämnderna, men då detsamma i alla fall förr eller senare skall utföras, bör det såväl för pensionsnämnderna som för Styrelsen vara fördelaktigt att få undanexpediera dessa ansökningar, så att de sedermera icke komma att störande inverka på det normala arbetet.

Pensionsstyrelsen skall å sin sida söka vidtaga alla erforderliga åtgärder för att kunna under loppet av hösten slutbehandla så stort antal av ansökningarna som möjligt.

Det är emellertid tydligt, att skall denna stora arbetsfråga kunna sålunda lösas av Pensionsstyrelsen och pensionsnämnderna, är det synnerligen viktigt, att pensionsnämnderna före prövningen av ansökningarna tillse, att utredningen blir så noggrann och fullständig som möjligt, så att återremisser icke behöva förekomma i någon större utsträckning.

De frågor, vilka Styrelsen anbefaller nämnderna att härvid noggrant beakta, äro i första hand

- a) invaliditetsfrågan, d. v. s. huruvida sökanden enligt lagens mening är för framtiden varaktigt oförmögen till arbete;

- b) frågan om uppskattning av inkomsten, på vilken uppmärksamheten särskilt bör inriktas, så att icke, som ofta sker, sökandens inkomster — särskilt då dessa utgöras av naturaförmåner — underskattas.

Av största vikt är vidare, att alla frågor i såväl ansökningsblanketten som pensionsnämndsutlåtandet bli fullständigt och tydligt besvarade.

Samma formulär användas som äro fastställda för år 1915.

Då bland de ansökningar, vilka under återstoden av året inkomma till pensionsnämnderna, naturligtvis även förekomma ansökningar för personer, vilka icke tillhöra ovannämnda invalidgrupper, är det av vikt, att pensionsnämnderna i varje enskilt fall undersöka och pröva, till vilken kategori den sökande bör hänföras, enär detta blir avgörande för den tidpunkt, från vilken understödet skall beräknas m. m. Det är visserligen sant, att nämndens utlåtande i fråga om tiden från vilken understöd skall utgå endast är ett förslag, och att det slutliga avgörandet sker hos Pensionsstyrelsen, men det är naturligtvis för Styrelsen synnerligen viktigt att från nämnden erhålla för frågans bedömande erforderlig utredning.

Enligt de nya övergångsbestämmelserna äro från rätt till understöd uteslutna endast de personer, som vid 1914 års ingång fyllt 15 år och redan då voro till arbete varaktigt oförmögna samt år 1913 under sammanlagt mer än fyra månader åtnjutit full försörjning av fattigvården eller välgörenhetsinrättningar.

Man kan därför särskilja följande kategorier, för vilka ansökningar komma att detta år behandlas:

A. Personer, som redan den 1 januari 1914 voro varaktigt oförmögna till arbete.

- I. De personer, som den 1 januari 1914 icke fyllt 15 år. Dessa erhålla understöd från och med den månad, varunder de fyllt 15 år, efter 50 % om de fyllt 15 år under 1914 samt efter 60 % om de fyllt eller fylla 15 år under 1915.

- II. De personer, som den 1 januari 1914 fyllt 15 men icke 67 år och som icke år 1913 under sammanlagt mer än fyra månader åtnjutit full försörjning av fattigvården, välgörenhetsinrättningar eller enskilda personer. För dessa utgår understödet efter 50 % från och med den 1 januari 1914.

- III. De personer, som den 1 januari 1914 fyllt 15 men icke 67 år och som år 1913 under sammanlagt mer än fyra månader åtnjutit full försörjning av enskilda personer eller delvis av

enskilda personer och delvis av fattigvården eller välgörenhetsinrättningar. För dessa utgår understödet efter 50 % från och med den 1 januari 1916.

IV. De personer, som den 1 januari 1914 fyllt 67 år och som icke år 1913 under sammanlagt mer än fyra månader åtnjutit full försörjning av fattigvården eller välgörenhetsinrättningar. För dessa utgår understödet efter 50 % från och med den 1 januari 1916.

B. Personer, vilka under åren 1914 eller 1915 blivit eller bliva till arbete varaktigt oförmögna.

V. De personer, som den 1 januari 1914 icke fyllt 67 år. Dessa erhålla pensionstillägg eller understöd från och med den månad, varunder rätt till pension inträtt, efter 50 %, om rätten inträtt 1914, och efter 60 %, om rätten inträtt 1915.

VI. De personer, som den 1 januari 1914 fyllt 67 år. Dessa erhålla understöd efter 50 % från och med den 1 januari 1916.

I alla dessa fall förutsättes naturligtvis, att inkomsten icke lägger hinder i vägen för rätt till pensionstillägg eller understöd.

2. *Ändring av 23 §.* Ifrågavarande lagändringar avse jämväl 23 §. Enligt den nya lydelsen av denna paragraf skall pensionsnämnd sammanträda, så ofta ordföranden med avseende å inkomna ärendens antal och vikt finner det nödigt, dock minst en gång varje kalenderhalvår. Vidare skall sammanträde av ordföranden utsättas i samråd med Pensionsstyrelsens ombud till tid, då, enligt vad antagas kan, ombudet är oförhindrat att närvara.

Förstnämnda bestämmelse har tillkommit för att icke nämnderna, särskilt i sådana distrikt, där antalet ansökningar är ringa, skola betungas med onödiga sammanträden. Det är emellertid självklart, att denna bestämmelse icke får föranleda därtill, att pensionsärende obehörigen fördröjes. Styrelsen ämnar ock föreslå Kungl. Maj:t, att i den förändrade instruktion för pensionsnämnder, som snart torde utkomma, föreskrifter intagas, som förebygga obehörigt dröjsmål med behandlingen av pensionsärende.

Beträffande åter den senare bestämmelsen hänvisas till den i meddelanden n:r 16 anförda motivering, av vilken framgår, att denna bestämmelse icke avser att ingripa i pensionsnämndernas självständiga arbete, utan blott att vinna en praktisk ordning för utsättandet av sammanträdena.

3. *Ändring av 7 §.* Genom en i denna paragraf införd ändring har Pensionsstyrelsen erhållit befogenhet att i särskilda fall med hänsyn till föreliggande omständigheter tillsvidare beräkna makes årsinkomst såsom för ogift person.

Denna ändring har vidtagits för att söka avhjälpa ett missförhållande, vilket redan i rätt stor utsträckning kommit till synes beträffande sådana gifta personer, vilka icke leva tillsammans. Det har synts Styrelsen praktiskt riktigt, att en person, vilken, ehuru till namnet gift, i ekonomiskt avseende är att betrakta som ogift, erhåller sin pension beräknad efter den egna inkomsten utan hänsyn till den andra maken, om vilkens årsinkomst det för övrigt ofta torde vara svårt eller omöjligt att erhålla kännedom.

Sociala Meddelanden.

(f. d. Meddelanden från K. Kommerskollegii avdelning för arbetsstatistik).

Sakregister

till årgångarna 1903—1914.

Sociala förhållanden i allmänhet.

Sverige:

- Den officiella arbetsstatistiken i Sverige: årg. 1903, sid. 3.
- Förslag till socialstyrelse: årg. 1911, sid. 905.
- Frågan om socialstyrelse: årg. 1912, sid. 53.
- Socialstyrelsens allmänna uppgifter: årg. 1913, sid. 1.
- Kungörelse angående anställande av kommissionär hos socialstyrelsen: årg. 1913, sid. 1017.
- Bestämmelser angående försändelser till socialstyrelsen och dess organ i orterna: årg. 1913, sid. 365.
- Kungörelse angående det sociala rådet: årg. 1913, sid. 2.
- Sociala rådet: årg. 1913, sid. 666.
- Yrkesgruppering, fastställd att användas av socialstyrelsen: årg. 1913, sid. 640.
- Landsorganisationskongressen och den officiella socialstatistiken: årg. 1909, sid. 850.
- De nordiska arbetareorganisationernas ställning till den officiella socialstatistiken: årg. 1909, sid. 365.
- Den officiella lantarbetarstatistiken i Sverige: årg. 1911, sid. 173.
- Förslag till planmässig lönestatistik inom svenska arbetsgivareföreningen: årg. 1911, sid. 872.
- Översikt över sociallagstiftningen i Sverige och utlandet under år 1913: årg. 1914, sid. 621.
- Arbetslagstiftningen i utlandet, se sid. VI.
- Motioner i sociala frågor vid 1914 års riksdag: årg. 1914, sid. 125, 566.
- Frågan om ordnandet av driftkrediten för mindre jordbrukare: årg. 1913, sid. 322.
- Ordnandet av det mindre jordbrukets driftkredit: årg. 1913, sid. 918.
- Föreläsningskurser för arbetare: år 1904: årg. 1904, sid. 1; år 1905: årg. 1905, sid. 1; år 1906: årg. 1906, sid. 13; år 1907: årg. 1907, sid. 73; år 1908: årg. 1908, sid. 97; år 1909: årg. 1909, sid. 595; år 1911: 1. Statsbidrag till föreläsningsföreningarna år 1911: årg. 1911, sid. 186; 2. Föreläsningsverksamhetens omfattning och utveckling åren 1904—1911: årg. 1911, sid. 193; 3. Föreläsningsverksamheten under år 1910: årg. 1911, sid. 208.
- Statsbidrag till föreläsningsföreningarna för år 1911: årg. 1912, sid. 312; år 1913: årg. 1913, sid. 309; år 1914: årg. 1914, sid. 241.
- Föreläsningskommitterades betänkande: årg. 1911, sid. 204.
- Allmän sparbanksstatistik år 1911: årg. 1913, sid. 752; år 1912: årg. 1914, sid. 656.
- Vissa statliga och kommunala åtgärder under kristiden: årg. 1914, sid. 703, 843, 1101, 1221; 1. Statens arbetslöshetskommission: årg. 1914, sid. 703, 843, 1101, 1221; 2. Statens industrikommission: årg. 1914, sid. 706, 875, 1103; 3. Statens livsmedelskommission: årg. 1914, sid. 709, 876, 1103, 1225. 4. Statens krigsförsäkringskommission: årg. 1914, sid. 1107.
- Näringsorganisationerna och krisen: årg. 1914, sid. 729.
- Adressförteckning m. m. för vissa under kristiden verksamma organisationer: årg. 1914, sid. 842.
- Frikallelse från krigstjänstgöring: årg. 1914, sid. 724.
- Förhöjning av understödet till värnpliktigas familjer: årg. 1914, sid. 1043.
- Understöd åt till tjänstgöring i fredstid inkallade värnpliktigas familjer: årg. 1914, sid. 715.
- Understöd åt till krigstjänstgöring in-

kallade värnpliktigas familjer: årg. 1914, sid. 718.
 Förbud mot värnpliktigs skiljande från tjänst eller arbete: årg. 1914, sid. 1046.

Utlandet:

Utlandet och krisen: årg. 1914, sid. 731, 888, 1148, 1245. 1. Danmark: årg. 1914, sid. 731, 888, 1148. 2. Norge: årg. 1914, sid. 734, 891, 1151. 3. Tyskland: årg. 1914, sid. 738, 893, 1152. 4. Österrike: årg. 1914, sid. 1245. 5. Holland: årg. 1914, sid. 1247.
 Social lagstiftning i Argentina: årg. 1913, sid. 1042.
 Social lagstiftning i Brasilien: årg. 1913, sid. 915.
 Den engelska fabriksarbetarstatistiken för år 1907: årg. 1911, sid. 946.
 Socioekonomiska förhållanden och inre kolonisation i Finlands landskommuner: årg. 1913, sid. 378.
 Folkmängdens fördelning efter yrken i Frankrike: årg. 1911, sid. 679.
 Ett arbetsdepartement för Förenta staterna: årg. 1912, sid. 673.
 Upprättande av en social byrå i Grekland: årg. 1912, sid. 147.
 Förslag till socialstatistik för Kristiania: årg. 1912, sid. 328.
 Frågan om en socialstyrelse i Norge: årg. 1913, sid. 334.
 Norska socialdepartementet: årg. 1913, sid. 665.
 Upprättande av ett ämbetsverk för arbetsstatistik i Peru: årg. 1914, sid. 1278.
 Socialpolitisk avdelning inom det preussiska krigsministeriet: årg. 1913, sid. 762.
 Yrkesräkningen i Tyskland den 12 juni 1907: årg. 1910, sid. 999.
 Förslag till sociallagstiftning inom tyska riksdagen: årg. 1914, sid. 771.

Kollektivavtal, arbetsavtal m. m.

Sverige:

Kollektivavtal i Sverige: vid 1908 års ingång: årg. 1910, sid. 140; under år 1908: årg. 1910, sid. 281; år 1909: årg. 1912, sid. 285; år 1910: årg. 1912, sid. 551; år 1911: årg. 1913, sid. 21; år 1912: årg. 1913, sid. 791; år 1913: årg. 1914, sid. 1228.

Översikt (preliminär) över ingångna kollektivavtal i Sverige: 1:sta t. o. m. 4:de kvart. 1907: årg. 1907, sid. 219, 406, årg. 1908, sid. 52, 287; 1:sta och 2:dra kvart. 1909: årg. 1909, sid. 712; år 1911, årg. 1912, sid. 762; år 1912: årg. 1913, sid. 383; år 1913: årg. 1914, sid. 1019.
 Riksavtal: inom byggnadsindustrien: årg. 1909, sid. 300; inom byggnadsämnesindustrien: årg. 1914, sid. 443; inom elektriska industrien: årg. 1908, sid. 29, årg. 1914, sid. 45; inom frisöryrket: årg. 1911, sid. 856; inom kakelindustrien: årg. 1908, sid. 22; inom mek. verkstadsindustrien: årg. 1906, sid. 55, årg. 1907, sid. 184, årg. 1914, sid. 44; inom skindustrien: årg. 1911, sid. 109; inom smäglasindustrien: årg. 1914, sid. 585; inom sågverksindustrien: årg. 1909, sid. 590; inom textilindustrien: årg. 1914, sid. 667; inom träförädlingsindustrien: årg. 1907, sid. 339; för typografiska yrkena: årg. 1914, sid. 931.
 Avtal mellan redare och sjöfolk: årg. 1907, sid. 47.
 Riksavtal i Sverige och 1909 års storstrejk: årg. 1910, sid. 275.
 Personliga arbetsavtal träffade efter storstrejken: årg. 1911, sid. 643.
 Nya kollektivavtal inom stuverifacket: årg. 1914, sid. 668.
 Bestämmelser angående arbets- och löneförhållanden: vid Stockholms stads arbeten: årg. 1905, sid. 329; vid Malmö stads arbeten: årg. 1906, sid. 186.
 Allmänna bestämmelser rörande arbetare vid Kungl. telegrafverket, Statens järnvägar samt under Kungl. vattenfallsstyrelsen lydande verk: årg. 1909, sid. 398.
 Förslag till förhandlingsordning mellan Svenska arbetsgivareföreningen och Landsorganisationen: årg. 1909, sid. 670; förlikningsmännens förslag till förhandlingsordning: årg. 1909, sid. 671; Svenska arbetsgivareföreningens förslag till förhandlingsordning: årg. 1909, sid. 674.

Utlandet:

De kollektiva avtalen i: Danmark: årg. 1913, sid. 859; England: årg. 1910, sid. 905; Frankrike: år 1910: årg. 1911, sid. 582; år 1911: årg. 1912, sid. 517; Nederländerna: årg. 1914, sid. 48; Norge: årg. 1912, sid. 414; Tyskland: 1903—1907: årg. 1909, sid. 580; 1908 och 1909: årg. 1910, sid. 422, 723; 1910: årg. 1911, sid. 1045; 1911: årg. 1912, sid. 1070; vid 1912 års slut: årg. 1914, sid. 120; Österrike: 1905

- 1908: Årg. 1909, sid. 587; 1909: Årg. 1912, sid. 60; 1910 och 1911: Årg. 1914, sid. 45.
- Belgiskt lagförslag ang. kollektivavtal: Årg. 1911, sid. 730.
- Den belgiska lagen om arbetsavtal den 10 mars 1900: Årg. 1911, sid. 735.
- Förslag till lag om kollektivavtal i Belgien: Årg. 1913, sid. 335.
- Reglering av arbetsavtal i Belgien: Årg. 1914, sid. 668.
- Skiljedom på grund av den engelska minimilönelagen för kolgruvorna: Årg. 1912, sid. 674.
- Engelska industrirådets utlåtande angående kollektivavtal: Årg. 1913, sid. 858.
- Förslag till lag om arbetsavtal i Finland: Årg. 1910, sid. 804.
- Franskt lagförslag om kollektivavtal: Årg. 1910, sid. 815.
- Kollektivavtalets legislativa reglering i Frankrike: Årg. 1914, sid. 324.
- Kollektivavtal inom textilindustrin i Mexiko: Årg. 1913, sid. 931.
- Den nederländska avtalslagen år 1907: Årg. 1911, sid. 544.
- Kollektivavtal träffade genom norska arbetsgivarföreningen under år 1913: Årg. 1914, sid. 146.
- Kollektivavtalet i den nya schweiziska civillagen: Årg. 1912, sid. 147.
- 226, 418, Årg. 1908, sid. 62, 297; Översikt: Årg. 1908, sid. 293; År 1908: 1:sta t. o. m. 4:de kvart.: Årg. 1908, sid. 497, 695, Årg. 1909, sid. 71, 218; Översikt: Årg. 1909, sid. 212; År 1909: 1:sta t. o. m. 4:de kvart.: Årg. 1909, sid. 476, 693, Årg. 1910, sid. 320; Översikt: Årg. 1910, sid. 291; År 1910: 1:sta t. o. m. 4:de kvart.: Årg. 1910, sid. 502, 750, 924, Årg. 1911, sid. 128; Översikt: Årg. 1911, sid. 123; År 1911: 1:sta t. o. m. 4:de kvart.: Årg. 1911, sid. 403, 742, 999, Årg. 1912, sid. 139; Översikt: Årg. 1912, sid. 134; År 1912: 1:sta t. o. m. 4:de kvart.: Årg. 1912, sid. 508, Årg. 1913, sid. 50, 176; Översikt: Årg. 1913, sid. 236; År 1913: 1:sta t. o. m. 4:de kvart.: Årg. 1913, sid. 404, 1025, Årg. 1914, sid. 248; Översikt: Årg. 1914, sid. 252; År 1914: 1:sta kvart.: Årg. 1914, sid. 568; 2:dra kvart.: Årg. 1914, sid. 919.
- Lag ang. medling i arbetstvister: Årg. 1907, sid. 150.
- Instruktion för förlikningsmän för medling i arbetstvister: Årg. 1907, sid. 154.
- Förhandlingar vid sammanträde mellan statens förlikningsmän den 30 nov. och 1 dec. 1909: Årg. 1910, sid. 26.
- Ändrad distriktsindelning för statens förlikningsmän: Årg. 1910, sid. 30.
- Statens förlikningsmäns för medling i arbetstvister verksamhet: Åren 1907—1908: Årg. 1910, sid. 286; Åren 1909—1910: Årg. 1911, sid. 19, 541; År 1911: Årg. 1912, sid. 719; År 1912: Årg. 1913, sid. 620; År 1913: Årg. 1914, sid. 1183.
- Skiljenämnders verksamhet inom vissa näringsgrenar i Sverige: Årg. 1910, sid. 45, 428.
- Arbetstvisters behandling enligt bestämmelser i kollektivavtal i Sverige: Allmän översikt: Årg. 1909, sid. 659; förhandlingsordningar inom vissa näringsgrenar: Årg. 1909, sid. 662.
- Historik över tidigare storstrejker: Årg. 1909, sid. 681.
- Statistisk redogörelse för storstrejken m. m.: Årg. 1912, sid. 461.
- Svenska arbetsgivarföreningens strejk- och lockoutstatistik: Årg. 1913, sid. 931.
- Förändrad lydelse av 15 kap. 22 § strafflagen: Årg. 1914, sid. 931.
- Konflikten inom byggnadsindustrin sommaren 1911: Årg. 1912, sid. 1.
- Den stora arbetsinställelsen inom byggnadsverksamheten i Sverige sommaren 1908: Årg. 1909, sid. 146.

Strejker, lockouter, medllngs- och förlikningsförfarande.

Sverige:

Arbetsinställelser i Sverige: Åren 1903—1905: Årg. 1906, sid. 135; Åren 1903—1907: Årg. 1908, sid. 760; År 1908: Årg. 1909, sid. 839; År 1909: Årg. 1911, sid. 117; År 1910: Årg. 1911, sid. 725; År 1911: Årg. 1913, sid. 504; År 1912: Årg. 1913, sid. 797; År 1913: Årg. 1914, sid. 1037. — Preliminära redogörelser: År 1903: 1:sta t. o. m. 4:de kvart.: Årg. 1903, sid. 60, 184, Årg. 1904, sid. 75; År 1904: 1:sta t. o. m. 4:de kvart.: Årg. 1904, sid. 258, 416, 530, Årg. 1905, sid. 87; År 1905: 1:sta t. o. m. 4:de kvart.: Årg. 1905, sid. 242, 384, 520, Årg. 1906, sid. 125; År 1906: 1:sta t. o. m. 4:de kvart.: Årg. 1906, sid. 205, 352, 496, Årg. 1907, sid. 118; Översikt: Årg. 1907, sid. 115; År 1907: 1:sta t. o. m. 4:de kvart.: Årg. 1907, sid.

Arbetsinställelsen inom den mekaniska verkstadsindustrien i Sverige 1905: årg. 1906, sid. 138.

Fråga om förhandlingsordning vid statens förvaltande verk: årg. 1912, sid. 414.

Arbetsvist vid Trollhättans kanal-arbeten: årg. 1913, sid. 240. Förlikningskommissionens hemställan rörande medling i konflikten vid Trollhättans kanalarbeten: årg. 1914, sid. 585.

Utlandet:

Arbetsinställelser i utlandet: Belgien: 1902: årg. 1904, sid. 92; 1896—1910: årg. 1912, sid. 249; 1912: årg. 1913, sid. 409; 1913: årg. 1914, sid. 669; Danmark: 1901: årg. 1903, sid. 75; 1902: årg. 1904, sid. 81; 1903: årg. 1905, sid. 404; 1897—1904: årg. 1906, sid. 216; 1904—1906: årg. 1908, sid. 150; 1907—1909: årg. 1911, sid. 306; 1910: årg. 1911, sid. 789; 1905—1910: årg. 1912, sid. 251; 1911: årg. 1912, sid. 674; 1912: årg. 1913, sid. 665; England: 1902: årg. 1904, sid. 88; 1889—1906: årg. 1908, sid. 491; 1907: årg. 1909, sid. 317; 1908: årg. 1909, sid. 709; 1909: årg. 1910, sid. 916; 1910: årg. 1911, sid. 875; 1911: årg. 1913, sid. 64; 1912: årg. 1913, sid. 934; 1913: årg. 1914, sid. 1279; Finland: 1903—1906: årg. 1908, sid. 59; 1907: årg. 1909, sid. 143; 1912: årg. 1913, sid. 510; Frankrike: 1902: årg. 1904, sid. 87; 1890—1906: årg. 1908, sid. 349; 1907: årg. 1909, sid. 320; 1908: årg. 1910, sid. 424; 1909: årg. 1911, sid. 583; 1910: årg. 1913, sid. 261; 1911 och 1912: årg. 1913, sid. 762; Italien: 1910: årg. 1911, sid. 680; 1911: årg. 1914, sid. 53; Nederländerna: 1902: årg. 1904, sid. 91; 1911 och 1912: årg. 1914, sid. 52; Norge 1903—1907: årg. 1907, sid. 486; 1908—1910: årg. 1911, sid. 681; Ryssland 1905—1912: årg. 1914, sid. 56; Tyskland: 1902: årg. 1904, sid. 84; 1899—1906: årg. 1908, sid. 403; 1907, 1908: årg. 1909, sid. 139, 705; 1909: årg. 1910, sid. 726; 1910: årg. 1911, sid. 511; 1911: årg. 1912, sid. 518; 1912: årg. 1913, sid. 410; Österrike: 1902: årg. 1904, sid. 90; 1910: årg. 1911, sid. 1047; 1911: årg. 1913, sid. 65; 1912: årg. 1914, sid. 50.

Den australiska lagstiftningen för tryg-gande av arbetsfreden: årg. 1914, sid. 319.

Förslag om inrättande av en permanent förlikningskommission i Basel-Stadt: årg. 1912, sid. 62.

Ett belgiskt lagförslag angående kom-

missioner för arbetstvister m. m.: årg. 1914, sid. 49.

Användandet av förliknings- och skiljedomsförfarande i Danmark åren 1903—1907: årg. 1908, sid. 585.

De danska lagarne om skiljedom och medling den 12 april 1910: årg. 1910, sid. 399; lagen om skiljedomstol: årg. 1910, sid. 399, 781; lagen om förlikningsman: årg. 1910, sid. 402, 787.

Arbetarnas förluster genom strejker och lockouter i Danmark: årg. 1912, sid. 63.

Den danska permanenta skiljedomstolen i arbetstvister: årg. 1914, sid. 342.

Förlikning och skiljedom i England enligt 1896 års lag: årg. 1911, sid. 585.

Förslag om obligatorisk medling i arbetstvister i England: årg. 1911, sid. 788.

Industriråd för handläggning av arbetstvister i England: årg. 1911, sid. 875.

Det nya rådet för handläggning av arbetstvister i England: årg. 1911, sid. 949.

Engelskt lagförslag angående medling i arbetstvister: årg. 1912, sid. 778.

Den engelska kolgruvestriden och dess inverkan på industrien: årg. 1912, sid. 328.

Förslag till revision av medlingslagen i Frankrike: årg. 1914, sid. 49.

Lagstiftning om arbetstvisters behandling i Kanada: årg. 1909, sid. 677.

Verkningarna av den kanadensiska lagen av år 1907 om obligatorisk medling i arbetstvister inom vissa allmännyttiga företag: årg. 1913, sid. 246.

Tillämpning av den kanadensiska lagen den 22 mars 1907 angående arbetskonflikter: årg. 1913, sid. 1042.

Förliknings- och undersökningsnämnder i Kanada: årg. 1914, sid. 932.

Förlikningsnämnder och skiljedomstolar för trafikpersonalen i Nordamerikas förenta stater: årg. 1913, sid. 933.

Det norska lagförslaget om medling och skiljedom i arbetstvister m. m.: årg. 1910, sid. 232, 789. 1. Historik: årg. 1910, sid. 232; 2. Förslagets allmänna bestämmelser: årg. 1910, sid. 234; 3. Förlikningsnämnder: årg. 1910, sid. 239; 4. Skiljenämnder: årg. 1910, sid. 241.

Den stora arbetskonflikten i Norge sommaren 1911: årg. 1911, sid. 996.

- Norskt lagförslag om medling och skiljedom i arbetstvister: årg. 1912, sid. 415.
- Frågan om lagstiftning i arbetstvister i Norge: årg. 1913, sid. 182.
- Frågan om obligatorisk skiljedom vid intressekonflikter i Norge: årg. 1914, sid. 235.
- Strejktstatistik för Ryssland: årg. 1913, sid. 934.
- Lagstiftning angående arbetsinrättelser och medling i arbetstvister i Schweiz: årg. 1909, sig. 891.
- Officiell och facklig strejktstatistik i Tyskland: årg. 1910, sid. 243.
- Strejkförsäkringsväsendet inom de tyska arbetsgivarorganisationerna år 1911: årg. 1912, sid. 675.
- Strejkförsäkring i Österrike: årg. 1913, sid. 511.
- Arbetarskyddslagstiftning m. m.**
- Sverige:**
- Kvinnors och minderårigas användande vid fabriker och inom bergshanteringen: år 1901: årg. 1903, sid. 28; år 1902: årg. 1904, sid. 200; år 1903: årg. 1905, sid. 140; år 1904: årg. 1906, sid. 471; år 1905: årg. 1907, sid. 354; år 1906: årg. 1908, sid. 641; år 1907: årg. 1909, sid. 559; år 1908: årg. 1910, sid. 479; år 1909: årg. 1911, sid. 477; år 1910: årg. 1912, sid. 482; år 1911: årg. 1913, sid. 455; år 1912: årg. 1914, sid. 299.
- Yrkesinspektionen i Sverige: 1902: årg. 1903, sid. 37; 1903: årg. 1904, sid. 438; 1904: årg. 1905, sid. 496; 1905: årg. 1907, sid. 49; 1906: årg. 1908, sid. 318; 1907: årg. 1909, sid. 465; 1908: årg. 1910, sid. 31; 1909: årg. 1910, sid. 714; 1910: årg. 1911, sid. 752; 1911: årg. 1912, sid. 1029; 1912: årg. 1914, sid. 13; 1913: jan.—juni: årg. 1913, sid. 845; juli—sept.: årg. 1913, sid. 925; okt.—dec.: årg. 1914, sid. 37; 1914: jan.—mars: årg. 1914, sid. 335; april—juni: årg. 1914, sid. 767; juli—sept.: årg. 1914, sid. 1173.
- Den svenska yrkesinspektionens cirkulär: nr: 1—8, gällande den 1 jan. 1904: årg. 1904, sid. 120; nr: 9—19: årg. 1911, sid. 758.
- Kungörelse angående rikets indelning i yrkesinspektionsdistrikt: årg. 1913, sid. 4.
- Instruktion för yrkesinspektionens befattningshavare: årg. 1913, sid. 5.
- Instruktion för yrkesinspektionens kommunala tillsynsorgan: årg. 1913, sid. 10.
- Kungörelse angående yrkesinspektionens specialinspektör för tillverkning av explosiva varor (sprängämnesinspektören): årg. 1913, sid. 11.
- Tjänstgöringsföreskrifter för yrkesinspektionens befattningshavare: årg. 1913, sid. 264.
- Sammanträde inom socialstyrelsen med yrkesinspektörer och bergmästare: årg. 1913, sid. 413.
- Rapporter från yrkesinspektörerna angående svårare olycksfall i arbete: årg. 1913, sid. 578, 638, 759, 849, 928, 1022, årg. 1914, sid. 39, 131, 256, 338, 582, 663, 769, 928, 1044, 1175, 1274.
- Inbjudan till internationell arbetarskyddskonferens: årg. 1913, sid. 262.
- Beslut angående arbetarskyddslagstiftningens tillämpning: årg. 1914, sid. 1042.
- Arbetarskyddet i belysning av olycksfallsstatistiken: årg. 1914, sid. 1240.
- Butikstängningslagen den 5 juni 1909: årg. 1909, sid. 830.
- Butikstängningslagens tillämpning under år 1910: årg. 1911, sid. 28.
- Butikstängningslagens giltighet utsträckt till sön- och helgdagar: årg. 1912, sid. 482.
- Kvinnors nattarbete inom industrien i Sverige: årg. 1908, sid. 106.
- Lagen om förbud mot kvinnors nattarbete den 20 nov. 1909: årg. 1911, sid. 24.
- Undantag från lagen om förbud mot kvinnors nattarbete: årg. 1911, sid. 660.
- Nattarbetslagens inverkan på arbeterskornas arbetsvillkor: årg. 1912, sid. 378.
- Nattarbete för kvinnor: årg. 1914, sid. 342.
- Ny kungl. kungörelse angående undantag för anjovis- och sardintillverkning från förbudet mot kvinnors nattarbete: årg. 1914, sid. 1167.
- Tillämpningen av förordningen om förbud för barn att idka viss försäljning: årg. 1912, sid. 125.
- Kungörelse angående läkarundersökning och läkarbesiktning av minderåriga arbetare: årg. 1913, sid. 12.
- Kungörelse angående gottgörelse för utfärdande av intygsböcker för minderåriga arbetare: årg. 1913, sid. 14.
- Eftergift från förbudet mot minder-

- Årigas användande till nattarbete: årg. 1913, sid. 413.
- Beslut angående arbetarskyddslagstiftningens tillämpning: undantag från bestämmelserna om minderårigas nattarbete: årg. 1913, sid. 922.
- Sakkunniga vid utarbetande av skyddsföreskrifter beträffande byggnadsarbete: årg. 1913, sid. 935.
- Socialstyrelsens förslag till kungörelse angående skydd mot yrkesfara vid husbyggnadsarbete: årg. 1914, sid. 1258.
- Undersökningar av arbetsförhållanden inom cellulosaindustrien: årg. 1913, sid. 414.
- Undersökning rörande vissa hygieniska förhållanden inom cellulosaindustrien i Sverige: 1. större fabriker: årg. 1914, sid. 388.
- Telegrafpersonalens söndagsvila: årg. 1914, sid. 342.
- Söndagshandeln: årg. 1914, sid. 588.
- Socialstyrelsens utlåtande i anledning av den planerade, utvidgade statskontrollen å fartygs sjövärdighet: årg. 1914, sid. 628.
- Sjöfartssäkerhetslagstiftningen i Sverige: årg. 1914, sid. 1248.
- Yrkesinspektrisens berättelse angående studieresa till Norge, Belgien och England: årg. 1914, sid. 431.
- Utlandet:**
- Arbetslagstiftningen i utlandet: åren 1897 och 1898: årg. 1904, sid. 450; år 1899: årg. 1905, sid. 95; år 1900: årg. 1905, sid. 211; år 1901: årg. 1905, sid. 349; år 1902: årg. 1908, sid. 775; år 1903: årg. 1909, sid. 809; åren 1904—1905: årg. 1911, sid. 312; år 1906: årg. 1911, sid. 1026; år 1907: årg. 1912, sid. 575.
- Barnaskyddskommissionen i Basel: årg. 1913, sid. 809.
- Belgiskt lagförslag angående hemindustrien: årg. 1913, sid. 422.
- Förslag till lag mot vit fosfor i Belgien: årg. 1914, sid. 672.
- Andra internationella arbetarskyddskonferensen i Bern 1913: årg. 1913, sid. 802.
- Den danska lagen om butikstängning den 19 juni 1908: årg. 1908, sid. 791.
- Den nya danska fabrikslagen: årg. 1913, sid. 475.
- Den danska arbets- och fabrikstillsynens verksamhet under finansåret 1/4 1912—3/4 1913: årg. 1913, sid. 984.
- Frågan om minderårigas nattarbete i England: årg. 1913, sid. 806.
- Ny engelsk lag angående barns och minderårigas användande vid offentliga föreställningar: årg. 1914, sid. 671.
- Engelskt lagförslag angående arbetarskydd i källarvåningar: årg. 1914, sid. 447.
- Inrättande av yrkesfullmäktige i Finland: årg. 1914, sid. 444.
- Förordning angående skydd mot yrkesfara i Finland: årg. 1914, sid. 588.
- Franskt lagförslag om reglering av lönerna för kvinnliga hemarbetare: årg. 1912, sid. 65.
- Förslag om nattarbetets avskaffande i franska bakerier: årg. 1912, sid. 66.
- Fransk lag av den 17 juni 1913 angående beredande av vila åt barnsängskvinnor: årg. 1913, sid. 580.
- Lag om minimiålder för restaurantpersonal i Frankrike: årg. 1914, sid. 158.
- Inskränkning av kvinnors och minderårigas arbete i Frankrike: årg. 1914, sid. 589.
- Föreskrifter rörande minimilöner och maximalarbetstid för minderåriga och kvinnor i Förenta staterna: årg. 1914, sid. 343.
- Upprättande av en byrå för arbetarskydd i Förenta staterna: årg. 1914, sid. 933.
- Arbetarskyddslagstiftning i Grekland: årg. 1914, sid. 590.
- Lag om kvinnors och minderårigas arbete i Grekland: årg. 1914, sid. 149.
- Lag om minderårigas och kvinnors arbete i Holland: årg. 1911, sid. 1049.
- Holländsk skyddslag för hamnarbetare: årg. 1914, sid. 932.
- Förbud mot användande av vit fosfor i Indien: årg. 1914, sid. 344.
- Arbetarskyddslagstiftning i Japan: årg. 1911, sid. 587.
- Den japanska arbetarskyddslagen: årg. 1912, sid. 64.
- Förbud mot vit fosfor i Kanada: årg. 1914, sid. 932.
- Lag om söndagsvila i Luxemburg: årg. 1914, sid. 672.
- Sön- och helgdagsvila i kantonen Luzern: årg. 1914, sid. 673.

Förbud mot vit fosfor i Mexiko: årg. 1914, sid. 148.
 Förbud mot fosfortändstickor i Norge: årg. 1913, sid. 763.
 Kommunala föreskrifter om butikstängning i Norge: årg. 1914, sid. 670.
 Den norska regeringens förslag till lag om arbetarskydd: årg. 1914, sid. 990.
 Utvidgning av yrkesinspektörernas befogenhet i Preussen: årg. 1914, sid. 671.
 Kvinnors och minderårigas arbete i fabriker i Ryssland: årg. 1914, sid. 343.
 Cirkulärskrivelse från schweiziska förbundsrådet beträffande diplomatisk konferens för arbetarskydd: årg. 1914, sid. 587.
 Arbetarskydd vid allmänna arbeten i Schweiz: årg. 1914, sid. 589.
 Den nya fabrikslagen i Schweiz: årg. 1914, sid. 1046.
 Spansk lag angående lättnader i arbetet för ammande arbeterskor: årg. 1914, sid. 447.
 Arbetarskydd i kantonen Tessin: årg. 1914, sid. 935.
 Lagstiftning om barns yrkesarbete i Tyskland: årg. 1904, sid. 212.
 Skyddsanstalter för fabriksarbetare i Tyskland: årg. 1914, sid. 1048.
 Den nya lagen angående hemindustriellt arbete i Tyskland: årg. 1912, sid. 126.
 Yrkesinspektionen i Tyskland år 1911: årg. 1913, sid. 183.
 Ett tyskt lagförslag om söndagsvila inom affärsvärlden: årg. 1914, sid. 157.
 Hemarbetslagstiftning inom den tyska tobaksindustrin: årg. 1914, sid. 447.
 Förordning om yrkesnämnder för hemarbete i Tyskland: årg. 1914, sid. 933.
 Skyddslagstiftning för kvinnlig restaurantpersonal i Tyskland: årg. 1914, sid. 343.
 Utredning angående 24 timmars växelshift i Tyskland: årg. 1914, sid. 670.
 Skydd mot damm i cementfabriker i Tyskland: årg. 1914, sid. 670.
 Kungörelse angående arbetets bedrivande inom järnförädlingsverk i Tyskland: årg. 1914, sid. 671.
 Förordning angående butikstängning i Wien: årg. 1914, sid. 771.
 Skyddsanordningar vid slipning i Wisconsin: årg. 1913, sid. 264.
 Beslut vid internationella arbetarskydds-

konferensen i Zürich den 10—12 sept. 1912: årg. 1913, sid. 316.
 Internationella sociala kongresser i Zürich den 6—13 sept. 1912: årg. 1912, sid. 858: 1. Arbetslöshetskonferensen: årg. 1912, sid. 858; 2. Andra internationella hemarbetskongressen: årg. 1912, sid. 859; 3. Arbetarskyddskongressen: årg. 1912, sid. 860; 4. Socialförsäkringskonferensen: årg. 1914, sid. 862.
 Förslag till lag om hemindustriellt arbete i Österrike: årg. 1914, sid. 148.
 Yrkesinspektionen i Österrike år 1912: årg. 1913, sid. 935.

Socialförsäkring i allmänhet.

Sverige:

Förslag angående införande av moderskapsförsäkring i Sverige: årg. 1912, sid. 108. 1. Förslag till lag om obligatorisk moderskapsförsäkring: årg. 1912, sid. 110. 2. Förslag angående frivillig moderskapsförsäkring: årg. 1912, sid. 115.
 Den nya understödsföreningslagen: årg. 1912, sid. 722.
 Kungörelse ang. tillsyn å understödsföreningar m. m.: årg. 1913, sid. 15.
 Understödsföreningarna och räntefoten: årg. 1914, sid. 150, 1280.

Utlandet:

Socialförsäkringen i utlandet. En ny gren av den sociala försäkringen i Tyskland: årg. 1911, sid. 228.
 Moderskapsunderstöd i Australien: årg. 1913, sid. 266.
 De nya danska lagarna om hjälpkassor och om understöd åt änkor med barn: årg. 1913, sid. 414.
 Den nya socialförsäkringslagen i England: årg. 1912, sid. 304. 1. Sjukförsäkringen: årg. 1912, sid. 304. 2. Arbetslöshetsförsäkringen: årg. 1912, sid. 307.
 Revision av den engelska socialförsäkringslagen: årg. 1913, sid. 859.
 Folkförsäkringarna i England och kriget: årg. 1914, sid. 1178.
 Socialförsäkringen i Europa: årg. 1910, sid. 822, årg. 1912, sid. 1042.
 Centralt ämbetsverk för socialförsäkring i Schweiz: årg. 1913, sid. 335.
 Den tyska riksförsäkringslagen: årg. 1911, sid. 683.

Den tyska socialförsäkringen: 1. Den nya riks-försäkringslagen: årg. 1911, sid. 915; 2. Statistik rörande socialförsäkringen: årg. 1911, sid. 924.

Fördrag mellan Tyskland och Italien om arbetarförsäkring: årg. 1913, sid. 416.

Kommunal moderskapshjälp i Zürich: årg. 1913, sid. 582.

Det österrikiska lagförslaget angående socialförsäkring: 1. Historik: årg. 1909, sid. 126; 2. Allmänna bestämmelser: årg. 1909, sid. 129; 3. Sjukförsäkring: årg. 1909, sid. 133; 4. Invaliditets- och ålderdomsförsäkring: årg. 1909, sid. 240; 5. Olycksfallsförsäkring: årg. 1909, sid. 257.

Ålderdoms- och invaliditetsförsäkring.

Sverige:

Ålderdomsförsäkringskommitténs betänkande: årg. 1912, sid. 960.

Kommerskollegii yttrande över förslaget till allmän pensionsförsäkring: årg. 1913, sid. 97.

Riksförsäkringsanstaltens yttrande över förslaget till allmän pensionsförsäkring: årg. 1913, sid. 120.

Kungl. Maj:ts proposition om allmän pensionsförsäkring: årg. 1913, sid. 304.

Lagen om allmän pensionsförsäkring: årg. 1913, sid. 361.

Pensionsstyrelsen: årg. 1913, sid. 408.

Lag om allmän pensionsförsäkring: årg. 1913, sid. 537.

Instruktion för pensionsnämnderna: årg. 1913, sid. 1017.

Kungörelse angående försäkring för beredande av pension på grund av frivilliga avgifter jämlikt 84 § i lagen om allmän pensionsförsäkring den 30 juni 1913: årg. 1913, sid. 1020.

Pensionsstyrelsens yttrande angående förvaltningen av pensionsfonden: årg. 1914, sid. 447.

Utlåtande rörande pensionsstyrelsens yttrande och förslag angående pensionsfondens förvaltning: årg. 1914, sid. 629.

Ändrad lydelse av vissa bestämmelser i lagen om allmän pensionsförsäkring: årg. 1914, sid. 913.

Åtgärder till förebyggande av invaliditet: årg. 1914, sid. 933.

Bestämmelser angående pensionsstyrel-

sens verksamhet för förebyggande av invaliditet: årg. 1914, sid. 1268.

Meddelanden från K. pensionsstyrelsen: årg. 1914, sid. 87, 199, 291, 495, 833, 976, 1092, 1304.

Utländet:

Obligatorisk ålderdomsförsäkring av belgiska gruvarbetare: årg. 1911, sid. 682.

Belgiskt lagförslag angående sjuk-, invaliditets- och ålderdomsförsäkring: årg. 1913, sid. 331.

Sjuk-, invaliditets- och ålderdomsförsäkring i Belgien: årg. 1914, sid. 676.

Lagen om ålderdomsunderstöd i Danmark och dess verkningar: årg. 1904, sid. 224.

Ålderdomspensioneringen i Danmark: årg. 1911, sid. 949.

Ålderdomspensioneringen i Danmark under åren 1902—1911: årg. 1914, sid. 450.

Engelskt lagförslag angående obligatorisk sjuk-, invaliditets- och arbetslöshetsförsäkring: årg. 1911, sid. 588.

Folkpensionering och fattigvård i England: årg. 1913, sid. 764.

Den franska lagen om ålderdomsförsäkring av arbetare, hantverkare och mindre jordbrukare den 5 april 1910: årg. 1911, sid. 489.

Ålderdoms- och invaliditetsförsäkringen i Frankrike: årg. 1912, sid. 150.

Verkningarna av den franska lagen om ålderdomsförsäkring: årg. 1914, sid. 61.

Revision av lagen om ålderdoms- och invaliditetsförsäkring för gruvarbetare i Frankrike: årg. 1914, sid. 772.

Ålderdoms- och invaliditetsförsäkring för sjömän i Italien: årg. 1914, sid. 676.

Ålderdomsförsäkringen under utredning i Kanada: årg. 1913, sid. 512.

Lag om ålderdoms- och invaliditetsförsäkring i Luxemburg: årg. 1912, sid. 20.

Obligatorisk ålderdoms- och invaliditetsförsäkring i Nederländerna: årg. 1914, sid. 934.

Norskt förslag om invaliditets- och ålderdomsförsäkring: årg. 1913, sid. 150.

Överenskommelse mellan Schweiz och Frankrike angående pensionering av inom franskt område sysselsatt personal vid de schweiziska förbundsjärnvägarna: årg. 1914, sid. 676.

Försäkringslag i Tyskland för i enskild tjänst anställda: årg. 1912, sid. 116.

Användning av ålderdoms- och invaliditetsförsäkringens fonder i Tyskland: årg. 1914, sid. 345.

Det österrikiska lagförslaget angående socialförsäkring: 4. Invaliditets- och ålderdomsförsäkring: årg. 1909, sid. 240.

Sjukförsäkring.

Sverige:

Översikt över de registrerade sjukförsäkras verksamhet i Sverige: år 1900: årg. 1903, sid. 101; år 1901: årg. 1904, sid. 431; år 1902: årg. 1905, sid. 511; år 1903: årg. 1907, sid. 286; år 1908: årg. 1910, sid. 225; år 1909: årg. 1911, sid. 10; år 1910: årg. 1912, sid. 556.

Registrering av sjukförsäkring i Sverige: 1:sta t. o. m. 4:de kvart. 1905: årg. 1905, sid. 227, 407, 519, årg. 1906, sid. 123; 1:sta t. o. m. 4:de kvart. 1906: årg. 1906, sid. 203, 419, 533, årg. 1907, sid. 81; 1:sta t. o. m. 4:de kvart. 1907: årg. 1907, sid. 217, 404, årg. 1908, sid. 58, 366; 1:sta t. o. m. 4:de kvart. 1908: årg. 1908, sid. 410, 692, årg. 1909, sid. 70, 238; 1:sta t. o. m. 4:de kvart. 1909: årg. 1909, sid. 324, 611, 852, årg. 1910, sid. 81; 1:sta t. o. m. 4:de kvart. 1910: årg. 1910, sid. 354, 761, 1011, årg. 1911, sid. 234.

Registrering enligt den nya sjukförsäkringslagen: årg. 1911, sid. 565, årg. 1912, sid. 863, 954, 1027; år 1912: 4:de kvart.: årg. 1913, sid. 499; år 1913: 1:sta t. o. m. 4:de kvart.: årg. 1913, sid. 502, 686, 853, årg. 1914, sid. 42; år 1914: 1:sta t. o. m. 3:dje kvart.: årg. 1914, sid. 340, 666, 1177.

Förekomsten av medlemskap i flera sjukförsäkringar samtidigt: årg. 1907, sid. 263.

Bidrag till frågan om sjukförsäkras verksamhetens befrämjande och organiserande: K. kommerskollegii utlåtande den 8 sept. 1906 (jämte tjänstememorial): årg. 1907, sid. 294.

Sjukdomar och sjukdomsfrekvens bland vissa yrkesarbetare i Sverige: 1. Bryggeriarbetare: årg. 1909, sid. 1014; 2. Sågverks- och brädgårdsarbetare: årg. 1909, sid. 226.

De registrerade sjukförsäkras och läkarevården: årg. 1909, sid. 785.

Den nya sjukförsäkringslagstiftningen: årg. 1910, sid. 545.

Instruktion för sjukförsäkrasbyrån inom kommerskollegium: årg. 1911, sid. 133.

K. kungörelse angående handläggningen

av frågor om statsbidrag åt sjukförsäkringar: årg. 1911, sid. 135.

K. kungörelse om sjukförsäkrasnämnden: årg. 1911, sid. 137.

K. kommerskollegii cirkulär ang. sjukförsäkrasväsensdet: årg. 1911, sid. 138.

Yrkesförhållanden inom sjukförsäkrasorna i Stockholm: årg. 1911, sid. 569.

Sjukförsäkrasnämndens sammanträde den 20 och 21 sept. 1912: årg. 1912, sid. 778.

Lag om ändring i vissa delar av lagen om sjukförsäkringar den 4 juli 1910: årg. 1913, sid. 16.

Kungörelse angående statsbidrag åt sjukförsäkringar, som meddela moderskapshjälp: årg. 1913, sid. 17.

Sjukförsäkras rätt att utesluta medlem, som avgår från tjänst med pension: årg. 1913, sid. 414.

Svenska ålderdomsförbundets sjukförsäkras begärd i likvidation: årg. 1913, sid. 414.

Svenska ålderdomsförbundets sjukförsäkras: årg. 1914, sid. 149.

Sveriges allmänna sjukförsäkrasförbunds fjärde allmänna kongress: årg. 1913, sid. 764.

Sveriges allmänna sjukförsäkrasförbunds styrelsesammanträde: årg. 1914, sid. 1280.

Tillsynsmyndigheten över sjukförsäkrasväsensdet. Verksamheten under år 1912: årg. 1913, sid. 1013.

Sammanträde med sociala rådets sektion för sjukförsäkrasväsens: årg. 1913, sid. 915, årg. 1914, sid. 1273.

Utredning av obligatorisk sjukförsäkring: årg. 1914, sid. 58.

Tolkning av uttrycket »väsentlig nedsättning av arbetsförmågan» i sjukförsäkraslagen: årg. 1914, sid. 674.

Sjukförsäkrasorna och den nuvarande krisen: årg. 1914, sid. 830.

Statsbidragen till sjukförsäkrasorna: årg. 1914, sid. 258, 1048.

Befrielse från avgift till sjukförsäkras i visst fall: årg. 1914, sid. 1280.

Utländet:

Belgiskt lagförslag angående sjuk-, invaliditets- och ålderdomsförsäkring: årg. 1913, sid. 331.

Sjuk-, invaliditets- och ålderdomsförsäkring i Belgien: årg. 1914, sid. 676.

Sjuk- och begravningsverksamheten i Danmark: årg. 1903, sid. 113; år 1903: årg.

- 1905, sid. 224; år 1904: årg. 1906, sid. 199; år 1905: årg. 1907, sid. 397; år 1906: årg. 1908, sid. 363; år 1907: årg. 1908, sid. 693; åren 1906—1910: årg. 1912, sid. 11. 1. Sjukbussor: årg. 1912, sid. 11. 2. Begravningskassor: årg. 1912, sid. 17.
- Dansk sjukdomsstatistik: årg. 1910, sid. 922.
- De danska sjukkasemedlemmarnas levnadsställning: årg. 1911, sid. 232.
- Förslag till reformering av den danska sjukkaselagstiftningen: årg. 1911, sid. 931.
- Förslag till ny dansk sjukkaselag: årg. 1913, sid. 1043.
- Sjukkaserverksamheten i Danmark år 1912: årg. 1913, sid. 416.
- Registrerade sjukbussor i Danmark: år 1913: årg. 1914, sid. 590.
- Engelskt lagförslag angående obligatorisk sjuk-, invaliditets- och arbetslöshetsförsäkring: årg. 1911, sid. 588.
- De engelska läkarnas motstånd mot sjukförsäkringslagen: årg. 1912, sid. 872.
- De engelska läkarna och sjukförsäkringen: årg. 1912, sid. 966.
- Sjukförsäkringen i England: årg. 1913, sid. 936.
- Förslag till sjukförsäkring i Finland: årg. 1912, sid. 569.
- Hjälpkassor i Frankrike år 1908: årg. 1910, sid. 591; åren 1909 och 1910: årg. 1913, sid. 580.
- Obligatorisk sjukförsäkring i Holland: årg. 1913, sid. 985.
- Nederländerna och den obligatoriska sjukförsäkringen: årg. 1911, sid. 230.
- Regeringsproposition angående ändringar i den norska sjukförsäkringslagen: årg. 1913, sid. 666.
- Ändringar i norska sjukförsäkringslagen: årg. 1913, sid. 1043.
- Registrerade sjukbussor i Norge: år 1913: årg. 1914, sid. 451.
- Nya lagar om olycksfalls- och sjukförsäkring för arbetare i Ryssland: årg. 1912, sid. 780.
- Ett nytt schweiziskt lagförslag angående sjuk- och olycksfallsförsäkring: årg. 1911, sid. 590.
- Sjuk- och olycksfallsförsäkringen i Schweiz: årg. 1912, sid. 151, årg. 1913, sid. 860.
- Den obligatoriska sjukförsäkringen i Tyskland: årg. 1904, sid. 303.
- Sjukförsäkringsverksamheten i Tyska riket under år 1912: årg. 1914, sid. 346.
- Fredsslutet mellan läkare och sjukbussor i Tyskland: årg. 1914, sid. 259.
- Den ungerska sjukförsäkringen år 1908: årg. 1911, sid. 682.
- Olycksfalls- och sjukförsäkringen för sjöfolk i Österrike: årg. 1911, sid. 231.
- Olycksfalls- och sjukförsäkring för sjöfolk och fiskare i Österrike: årg. 1912, sid. 675, årg. 1913, sid. 336.

Olycksfallsförsäkring.

Sverige:

- Olycksfall i arbete: år 1906: årg. 1908, sid. 619; år 1907: årg. 1910, sid. 775; år 1908: årg. 1912, sid. 142; år 1909: årg. 1912, sid. 1005.
- Lag om ändring i lagen den 5 juli 1901 angående ersättning vid olycksfall i arbete: årg. 1904, sid. 289.
- Förändrade bestämmelser angående anmälan om olycksfall i arbete: årg. 1906, sid. 1.
- Kommerskollegii utlåtande angående olycksfallsersättningslagens revision: årg. 1909, sid. 447.
- Kungörelse angående anmälan om olycksfall: årg. 1913, sid. 18.
- Olycksfall genom elektrisk ström: år 1907: årg. 1909, sid. 407; år 1908: årg. 1909, sid. 460; år 1909: årg. 1910, sid. 315; år 1910: årg. 1911, sid. 505.
- Olycksfall vid gruvdrift i Sverige: år 1906: årg. 1908, sid. 315.
- Ersättning vid kroppsskada under militärtjänstgöring: årg. 1914, sid. 722.
- Riksförsäkringsanstaltens verksamhet: år 1903: årg. 1905, sid. 11; 1:sta och 2:dra kvart. 1907: årg. 1907, sid. 218; 1:sta t. o. m. 3:dje kvart. 1907: årg. 1907, sid. 405; år 1908: årg. 1910, sid. 40; åren 1903—1907: årg. 1912, sid. 402; år 1909: årg. 1912, sid. 244; 1. Den industriella olycksfallsförsäkringen: årg. 1912, sid. 244; 2. Försäkring för fiskare: årg. 1912, sid. 248; år 1910: årg. 1912, sid. 318; 1. Den industriella olycksfallsförsäkringen: årg. 1912, sid. 318; 2. Försäkring för fiskare: årg. 1912, sid. 322; 3. Ersättning för kroppsskada ådragen under militärtjänstgöring: årg. 1912, sid. 323; år 1911: årg. 1912, sid. 1036; 1. Den industriella olycksfallsförsäkringen: årg. 1912, sid. 1036; 2. Försäkring för fiskare: årg. 1912, sid. 1039; 3. Ersättning för kroppsskada ådragen under militärtjänstgöring: årg. 1912, sid. 1040; år 1912: årg. 1914, sid. 23; 1. Den in-

dustriella olycksfallsförsäkringen: årg. 1914, sid. 23; 2. Försäkring för fiskare: årg. 1914, sid. 26; 3. Ersättning för kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring: årg. 1914, sid. 27; år 1913: årg. 1914, sid. 150; år 1914: 1:sta kvart.: årg. 1914, sid. 258; jan.—april: årg. 1914, sid. 345; jan.—maj: årg. 1914, sid. 590; 1:sta halvåret: årg. 1914, sid. 676; jan.—juli: årg. 1914, sid. 771; jan.—sept.: årg. 1914, sid. 933; jan.—okt.: årg. 1914, sid. 1178.

Riksförsäkringsanstaltens verksamhet under den första tioårsperioden: årg. 1912, sid. 870.

Utlandet:

Lagen om försäkring mot olycksfall i lantbruk m. m. i Danmark: årg. 1908, sid. 590.

Olycksfallsförsäkring för lantarbetare i Danmark: årg. 1911, sid. 789.

Fördrag mellan Italien och Förenta staterna angående olycksfallsersättning: årg. 1913, sid. 860.

Ny lag om olycksfallsersättning åt arbetare i staten New-York: årg. 1914, sid. 347.

Lag angående olycksfallsersättning i Portugal: årg. 1913, sid. 937.

Nya lagar om olycksfalls- och sjukförsäkring för arbetare i Ryssland: årg. 1912, sid. 780.

Ett nytt schweiziskt lagförslag angående sjuk- och olycksfallsförsäkring: årg. 1911, sid. 590.

Fördrag mellan Tyskland och Belgien angående olycksfallsersättning: årg. 1913, sid. 416.

Försäkring mot olycksfall i arbete uti Österrike: årg. 1905, sid. 187.

Olycksfalls- och sjukförsäkring för sjöfolk i Österrike: årg. 1911, sid. 231.

Olycksfalls- och sjukförsäkring för sjöfolk och fiskare i Österrike: årg. 1912, sid. 675, årg. 1913, sid. 336.

Arbetsmarknad, arbetslöshet och arbetslöshetsförsäkring.

Sverige:

Arbetsförhållanden å olika orter i riket (arbetsmarknad): år 1903: årg. 1903, sid. 150, årg. 1904, sid. 26; 1:sta t. o. m. 4:de kvart. 1904: årg. 1904, sid. 151, 325, 466, årg. 1905,

sid. 42; 1:sta t. o. m. 4:de kvart. 1905 årg. 1905, sid. 149, 295, 429, årg. 1906, sid. 26; 1:sta t. o. m. 4:de kvart. 1906: årg. 1906, sid. 141, 263, 421, årg. 1907, sid. 4; 4:de kvart. 1907 (prelim. redogörelse): årg. 1908, sid. 114.

Arbetsmarknaden inom olika näringsgrenar i Sverige: 1:sta t. o. m. 4:de kvart. 1907: årg. 1907, sid. 161, 322, årg. 1908, sid. 2, 222; 1:sta t. o. m. 4:de kvart. 1908, sid. 439, 523, 737, årg. 1909, sid. 191; 1:sta t. o. m. 4:de kvart. 1909: årg. 1909, sid. 377, 531, årg. 1910, sid. 3, 207; 1:sta t. o. m. 4:de kvart. 1910: årg. 1910, sid. 381, 627, 877, årg. 1911, sid. 85; 1:sta t. o. m. 4:de kvart. 1911: årg. 1911, sid. 365, 623, 823, årg. 1912, sid. 189; 1:sta t. o. m. 4:de kvart. 1912: årg. 1912, sid. 363, 627, 901; 1:sta t. o. m. 4:de kvart. 1913: årg. 1913, sid. 289, 605, 887, årg. 1914, sid. 91; 1:sta t. o. m. 4:de kvart. 1914: årg. 1914, sid. 373, 740, 1113.

Arbetsmarknaden: vid tiden omkring den 15 aug. 1914: årg. 1914, sid. 755; vid tiden omkring den 15 och 23 aug. samt den 1 sept. 1914 enligt uppgifter från industrifdkare m. fl.: årg. 1914, sid. 896.

Arbetsstillgången inom sjömansyrket under tiden: 16—31 juli och 1—15 aug. 1914: årg. 1914, sid. 764; 16—31 aug. och 1—15 sept. 1914: årg. 1914, sid. 911.

Översikt över vissa ekonomiska och sociala förhållanden i Sverige år 1906: årg. 1907, sid. 1; 2:dra och 3:dje kvart. 1907: årg. 1907, sid. 321, årg. 1908, sid. 1; år 1908: årg. 1908, sid. 219.

Antalet konkurser i Sverige: 1:sta t. o. m. 3:dje kvart. 1904—1908: årg. 1908, sid. 546.

Jordbrukets arbetsmarknad under september 1913 och 1914: årg. 1914, sid. 1057.

Mobiliseringen och jordbruket: årg. 1914, sid. 774.

Uppgifter om arbetslösheten å vissa orter i riket vintern 1907—1908: årg. 1908, sid. 243.

Arbetslösheten under vintern 1908—1909: årg. 1910, sid. 697.

Arbetslöshetsräkningarna i Sverige: den 12 jan. 1909 (preliminär översikt): hela riket: årg. 1909, sid. 1; Stockholm: årg. 1909, sid. 23, 404; Lund: årg. 1909, sid. 25; Norrköping: årg. 1909, sid. 26; Malmö: årg. 1909, sid. 26; Göteborg: årg. 1909, sid. 29; den 31 jan. 1910 (preliminär översikt): årg. 1910, sid. 93; den 31 jan. 1910: årg. 1911, sid. 842.

Arbetslöshetsfrågan i Sverige: årg. 1910, sid. 971; 1. Allmän översikt: årg. 1910, sid.

971; 2. Arbetslöshetsstatistik: årg. 1910, sid. 977; 3. Arbetsförmedling: årg. 1910, sid. 986; 4. Arbetslöshetsförsäkring: årg. 1910, sid. 995. Arbetslösheten: inom Svenska järn- och metallarbetareförbundet, jan., febr. och mars månader 1908: årg. 1908, sid. 248, 369; inom Svenska bleck- och plåtslageriarbetareförbundet 1904—1906: årg. 1908, sid. 252. Uppgifter om utbetalningar av arbetslöshetsunderstöd inom svenska arbetareorganisationer: årg. 1908, sid. 258. Arbetslösheten inom arbetareorganisationerna: den 1 mars och 1 april 1911: årg. 1911, sid. 454; den 1 maj, 1 juni och 1 juli 1911: årg. 1911, sid. 832; den 1 aug., 1 sept. och 1 okt. 1911: årg. 1912, sid. 23; den 1 nov. och 1 dec. 1911: årg. 1912, sid. 196; 1 jan., 1 febr. och 1 mars 1912: årg. 1912, sid. 370; 1 april, 1 maj och 1 juni 1912: årg. 1912, sid. 634; 1 juli, 1 aug. och 1 sept. 1912: årg. 1912, sid. 908; 1 okt., 1 nov. och 1 dec. 1912: årg. 1913, sid. 228; 1 jan., 1 febr. och 1 mars 1913: årg. 1913, sid. 296; 1 april, 1 maj och 1 juni 1913: årg. 1913, sid. 612; 1 juli, 1 aug. och 1 sept. 1913: årg. 1913, sid. 894; 1 okt., 1 nov. och 1 dec. 1913: årg. 1914, sid. 98; 1 jan., 1 febr. och 1 mars 1914: årg. 1914, sid. 380; 1 april, 1 maj och 1 juni 1914: årg. 1914, sid. 747; 1 juli, 1 aug. och 1 sept. 1914: årg. 1914, sid. 1124. Statistiska undersökningar rörande arbetslösheten: årg. 1911, sid. 447. Utredning om arbetslöshetsförsäkring: årg. 1911, sid. 943. Åtgärder mot arbetslösheten: årg. 1912, sid. 412. Arbetslöshetsunderstöd för sjöfolk: årg. 1912, sid. 419. Förslag angående åtgärder mot arbetslösheten i Stockholm: årg. 1914, sid. 592. Kungl. proposition angående anslag för understödjande av arbetslösa: årg. 1914 sid. 713. Sockerbruksarbetarna i Norrköping: årg. 1914, sid. 592. Arbetsanställning åt de entledigade sockerbruksarbetarna i Norrköping: årg. 1914, sid. 775. Understöd åt arbetslösa: årg. 1914, sid. 938. Statens arbetslöshetskommission: årg. 1914, sid. 703, 843, 1101, 1221.

Utlandet:

Arbetslöshetsförsäkringen i Bayern: årg. 1914, sid. 152. Arbetslöshetsförsäkringen i Belgien: årg. 1911, sid. 683; år 1911: årg. 1913, sid. 66; år 1912: årg. 1913, sid. 669. Arbetslösheten och staden Berlin: årg. 1913, sid. 939. Kommunal arbetslöshetsförsörjning i Berlin: årg. 1914, sid. 349. Arbetslöshetsförsäkring i Berlin-Schöneberg: årg. 1913, sid. 768. Kommunalt arbetslöshetsunderstöd i Budapest: årg. 1914, sid. 153. Arbetslöshetsförsäkringen i Danmark: årg. 1911, sid. 790, årg. 1912, sid. 332, årg. 1913, sid. 251, årg. 1914, sid. 21. Arbetslösheten i Danmark: år 1912: årg. 1913, sid. 339; år 1913: årg. 1914, sid. 453. Arbetslösheten inom arbetareorganisationerna i England: årg. 1908, sid. 264. Arbetslösheten i England: år 1911: årg. 1912, sid. 335; år 1912: årg. 1913, sid. 185. Arbetslöshetsförsäkringen i England: årg. 1913, sid. 265. Krigsdepartementets entreprenader och arbetslösheten i England: årg. 1914, sid. 938. Statsbidrag i England till fackföreningar i och för arbetslöshetsunderstöd: årg. 1914, sid. 1181. Arbetsmarknaden i England: år 1912, jan.: årg. 1912, sid. 148; febr.: årg. 1912, sid. 253; mars: årg. 1912, sid. 331; april: årg. 1912, sid. 417; maj: årg. 1912, sid. 520; juni: årg. 1912, sid. 595; juli: årg. 1912, sid. 675; aug.: årg. 1912, sid. 782; sept.: årg. 1912, sid. 868; okt.: årg. 1912, sid. 959; nov.: årg. 1912, sid. 1072; dec.: årg. 1913, sid. 66; år 1913: jan.: årg. 1913, sid. 183; febr.: årg. 1913, sid. 266; mars: årg. 1913, sid. 338; april: årg. 1913, sid. 417; maj: årg. 1913, sid. 513; juni: årg. 1913, sid. 582; juli: årg. 1913, sid. 667; aug.: årg. 1913, sid. 765; sept.: årg. 1913, sid. 861; okt.: årg. 1913, sid. 938; nov.: årg. 1913, sid. 1044; dec.: årg. 1914, sid. 61; år 1914: jan.: årg. 1914, sid. 150; febr.: årg. 1914, sid. 260; mars: årg. 1914, sid. 348; april: årg. 1914, sid. 452; maj: årg. 1914, sid. 590; juni: årg. 1914, sid. 677; juli: årg. 1914, sid. 772; aug.: årg. 1914, sid. 936; sept.: årg. 1914, sid. 1178; okt. och nov.: årg. 1914, sid. 1280. Arbetsmarknaden i England och kriget: årg. 1914, sid. 1178.

- Arbetslöshetsförsäkringen i Europa: A) Utom Tyskland: årg. 1914, sid. 136; 1. Länder med lagstadgad reglering: årg. 1914, sid. 136; 2. Frivillig arbetslöshetsförsäkring av fackorganisationer med offentlig subvention men utan lagstadgad reglering: årg. 1914, sid. 138; 3. Offentliga, frivilliga arbetslöshetsförsäkringskassor: årg. 1914, sid. 140. B) Kommunal arbetslöshetsförsäkring i Tyskland: årg. 1914, sid. 140; 4. Bidrag till fackföreningar: årg. 1914, sid. 140; 5. Bidrag till sparförningar och insättare: årg. 1914, sid. 144; 6. Offentliga, frivilliga arbetslöshetsförsäkringskassor: årg. 1914, sid. 144.
- Arbetslösheten inom de franska fackorganisationerna: år 1910: årg. 1911, sid. 792; år 1911: årg. 1912, sid. 254; år 1912: årg. 1913, sid. 267.
- Den franska kommittén för utredning av frågan om ekonomiska kriser (1908—1911): årg. 1912, sid. 387; 1. Förebud till ekonomiska kriser: årg. 1912, sid. 389; 2. Finansiella åtgärder, ägnade att minska av de ekonomiska kriserna förorsakad arbetslöshet: årg. 1912, sid. 390.
- Nödhjulsarbeten i Frankrike: år 1910: årg. 1912, sid. 597; år 1911: årg. 1913, sid. 583.
- Statsbidrag till arbetslöshetskassor i Frankrike: år 1910: årg. 1912, sid. 677; åren 1911 och 1912: årg. 1913, sid. 861.
- Kommunala nödhjulsarbeten för arbetslösa i Frankrike: år 1912: årg. 1914, sid. 350.
- Arbetslösheten i Frankrike: den 4 mars 1906: årg. 1914, sid. 1050; år 1913: årg. 1914, sid. 262.
- Upprättande av en statlig arbetslöshetsfond i Frankrike: årg. 1914, sid. 1182.
- Arbetsmarknaden i Frankrike: år 1912: jan.: årg. 1912, sid. 149; febr.: årg. 1912, sid. 253; mars: årg. 1912, sid. 331; april: årg. 1912, sid. 417; maj: årg. 1912, sid. 595; juni: årg. 1912, sid. 596; juli: årg. 1912, sid. 676; aug.: årg. 1912, sid. 782; sept.: årg. 1912, sid. 868; okt.: årg. 1912, sid. 959; nov.: årg. 1912, sid. 1073; dec.: årg. 1913, sid. 67; år 1913: jan.: årg. 1913, sid. 184; febr.: årg. 1913, sid. 266; mars: årg. 1913, sid. 417; april: årg. 1913, sid. 418; maj: årg. 1913, sid. 518; juni: årg. 1913, sid. 582; juli: årg. 1913, sid. 668; aug.: årg. 1913, sid. 765; sept.: årg. 1913, sid. 862; okt.: årg. 1913, sid. 938; nov.: årg. 1913, sid. 1044; dec.: årg. 1914, sid. 62; år 1914: jan.: årg. 1914, sid. 151; febr.: årg. 1914, sid. 260; mars: årg. 1914, sid. 348; april: årg. 1914, sid. 452; maj: årg. 1914, sid. 591; juni: årg. 1914, sid. 678; juli: årg. 1914, sid. 1179.
- Arbetslöshetskongressen i Gent: år 1913: årg. 1913, sid. 811.
- Åtgärder för bekämpande av säsongarbetslösheten i Helsingfors: årg. 1913, sid. 339.
- Anstalten i Köln för arbets- och bostadsanvisning samt försäkring mot arbetslöshet: årg. 1904, sid. 70.
- Arbetslöshetsförsäkring i Mannheim: årg. 1913, sid. 185.
- Statistiska arbetslöshetsundersökningar i Norge: årg. 1906, sid. 221.
- Arbetslösheten inom arbetareorganisationerna i Norge 1904—1907: årg. 1908, sid. 368.
- Statens ingripande för reglerande av arbetsmarknaden (Norge): årg. 1912, sid. 418.
- Arbetslöshetskassor i Norge med bidrag av stat och kommun: årg. 1913, sid. 767.
- Arbetslöshetsförsäkringen i Storbritannien under år 1913: årg. 1914, sid. 351.
- Kommunal arbetslöshetsförsäkring i Tyskland: årg. 1911, sid. 1006.
- Den kommunala arbetslöshetsförsäkringen i Tyskland: årg. 1913, sid. 387.
- Arbetslöshetsförsäkringen i Tyskland: årg. 1914, sid. 261, 679.
- Arbetsmarknaden i Tyskland: år 1912: jan.: årg. 1912, sid. 149; febr.: årg. 1912, sid. 254; mars: årg. 1912, sid. 331; april: årg. 1912, sid. 418; maj: årg. 1912, sid. 521; juni: årg. 1912, sid. 596; juli: årg. 1912, sid. 676; aug.: årg. 1912, sid. 782; sept.: årg. 1912, sid. 869; okt.: årg. 1912, sid. 960; nov.: årg. 1912, sid. 1073; dec.: årg. 1913, sid. 67; år 1913: jan.: årg. 1913, sid. 184; febr.: årg. 1913, sid. 267; mars: årg. 1913, sid. 338; april: årg. 1913, sid. 418; maj: årg. 1913, sid. 514; juni: årg. 1913, sid. 583; juli: årg. 1913, sid. 668; aug.: årg. 1913, sid. 766; sept.: årg. 1913, sid. 862; okt.: årg. 1913, sid. 939; nov.: årg. 1913, sid. 1045; dec.: årg. 1914, sid. 62; år 1914: jan.: årg. 1914, sid. 151; febr.: årg. 1914, sid. 261; mars: årg. 1914, sid. 349; april: årg. 1914, sid. 452; maj: årg. 1914, sid. 591; juni: årg. 1914, sid. 678; juli: årg. 1914, sid. 773; mitten av aug.: årg. 1914, sid. 773; aug.—mitten av sept.: årg. 1914, sid. 936;

sept.—mitten av okt.: årg. 1914, sid. 1179;
 okt.—mitten av nov.: årg. 1914, sid. 1281.
 Zürichs arbetslöshetsförsäkring: årg.
 1914, sid. 152.
 Statsåtgärder i Österrike i anledning av
 arbetslösheten i Förenta staterna: årg.
 1908, sid. 148.

Ut- och invandring.

Sverige:

Ut- och invandring i Sverige år 1912: årg.
 1913, sid. 670.
 Utvandringen från Sverige: år 1913: 1:sta
 kvart.: årg. 1913, sid. 419; 2:dra kvart.: årg.
 1913, sid. 584; 3:dje kvart.: årg. 1913, sid.
 867; år 1913: årg. 1914, sid. 63; år 1914:
 1:sta kvart.: årg. 1914, sid. 351; 2:dra kvart.:
 årg. 1914, sid. 938; 3:dje kvart.: årg. 1914,
 sid. 1184.

Utlandet:

Den svenska utvandringen över Danmark:
 årg. 1914, sid. 594.
 Planerad utredning rörande emigratio-
 nen: årg. 1914, sid. 1270.
 Rättsskydd för utvandrare från Italien:
 årg. 1914, sid. 679.
 Immigrationslagstiftningen i Sydafrika:
 årg. 1913, sid. 1045.
 Inrättandet av ett centralorgan för över-
 vakande av emigrationen i Österrike:
 årg. 1914, sid. 352.

Arbetsförmedling.

Sverige:

Den offentliga arbetsförmedlingen i Sve-
 rige: år 1903: årg. 1904, sid. 43; 3:dje och
 4:de kvart. 1905: årg. 1905, sid. 531, 538, årg.
 1906, sid. 67, 76; 1:sta t. o. m. 4:de kvart. 1906:
 årg. 1906, sid. 226, 231, 304, 309, 514, 519,
 årg. 1907, sid. 90, 95; 1:sta t. o. m. 4:de kvart.
 1907: årg. 1907, sid. 188, 372, årg. 1908, sid.
 34, 120; 1:sta t. o. m. 4:de kvart. 1908: årg.
 1908, sid. 128, 265, 372, 412, 472, 547, 656,
 796, årg. 1909, sid. 34, 326; 1:sta t. o. m. 4:de
 kvart. 1909: årg. 1909, sid. 161, 262, 346, 412,
 492, 613, 729, 853, årg. 1910, sid. 51, 59, 296; 1:sta
 t. o. m. 3:dje kvart. 1910: årg. 1910, sid. 170,
 251, 330, 432, 508, 591, 660, 736, 838; okt.

och nov. 1910: årg. 1910, sid. 932, 1012; år 1910:
 årg. 1911, sid. 38; dec. 1910: årg. 1911, sid. 46;
 1:sta t. o. m. 3:dje kvart. 1911: årg. 1911, sid.
 141, 235, 342, 408, 516, 598, 688, 798, 880;
 okt. och nov. 1911: årg. 1911, sid. 954, 1054; år
 1911: årg. 1912, sid. 93; 1. Arbetsförmedlings-
 frågans nuvarande läge: årg. 1912, sid. 93; 2.
 Arbetsförmedlingsverksamheten under år 1911:
 årg. 1912, sid. 99; dec. 1911: årg. 1912, sid.
 68; år 1912: jan.: årg. 1912, sid. 153; febr.:
 årg. 1912, sid. 261; mars: årg. 1912, sid. 339;
 april: årg. 1912, sid. 424; maj: årg. 1912, sid.
 526; juni: årg. 1912, sid. 602; juli: årg. 1912,
 sid. 683; aug.: årg. 1912, sid. 788; sept.: årg.
 1912, sid. 876; okt.: årg. 1912, sid. 968; nov.:
 årg. 1912, sid. 1076; dec.: årg. 1913, sid. 72;
 år 1913: jan.: årg. 1913, sid. 189; febr.: årg.
 1913, sid. 271; mars: årg. 1913, sid. 343; april:
 årg. 1913, sid. 423; maj: årg. 1913, sid. 519;
 juni: årg. 1913, sid. 587; juli: årg. 1913, sid.
 677; aug.: årg. 1913, sid. 773; sept.: årg. 1913,
 sid. 869; nov.: årg. 1913, sid. 1049; år 1912:
 1. Arbetsförmedlingsfrågans nuvarande läge:
 årg. 1913, sid. 163; 2. Arbetsförmedlingsverk-
 samheten under år 1912: årg. 1913, sid. 168;
 dec.: årg. 1914, sid. 68; år 1914: jan.: årg.
 1914, sid. 165; febr.: årg. 1914, sid. 273; mars:
 årg. 1914, sid. 355; april: årg. 1914, sid. 463;
 maj: årg. 1914, sid. 603; juni: årg. 1914, sid.
 685; juli: årg. 1914, sid. 779; aug.: årg. 1914,
 sid. 950; sept.: årg. 1914, sid. 1061; okt.: årg.
 1914, sid. 1191; nov.: årg. 1914, sid. 1289; år
 1913: 1. Arbetsförmedlingsfrågans nuvarande
 läge: årg. 1914, sid. 106; 2. Arbetsförmed-
 lingsverksamheten under år 1913: årg. 1914,
 sid. 112.

Den offentliga arbetsförmedlingens för-
 sta decennium: årg. 1912, sid. 869.

Kungl. kungörelse ang. statsbidrag till
 Sveriges offentliga arbetsförmedling:
 för år 1907: årg. 1908, sid. 49; för åren 1908
 —1909: årg. 1909, sid. 32; för åren 1910—
 1911: årg. 1911, sid. 8; för år 1912: årg. 1912,
 sid. 104.

Kungörelse angående understöd av stats-
 medel till befrämjande och organisere-
 rande av den offentliga arbetsförmed-
 lingen i riket: årg. 1913, sid. 174.

Statsbidrag till Sveriges offentliga ar-
 betsförmedling: för år 1908: årg. 1909, sid.
 489; för år 1909: årg. 1910, sid. 821; för år
 1910: årg. 1911, sid. 662; för år 1911: årg.
 1912, sid. 601; för år 1912: årg. 1913, sid. 575;
 för år 1913: årg. 1914, sid. 927.

Kungl. skrivelse till kommerskollegium ang. offentlig arbetsförmedling: årg. 1908, sid. 51, årg. 1909, sid. 491.

Förhandlingarna vid arbetsförmedlingskonferenserna inom kommerskollegium: 1906 och 1907: årg. 1907, sid. 364; den 6—9 dec. 1909: årg. 1910, sid. 118; den 12—14 dec. 1912: årg. 1913, sid. 35.

Cirkulärskrivelse till landshövdingarna: årg. 1909, sid. 489.

Riksvakanslistan för Sveriges offentliga arbetsförmedling: årg. 1910, sid. 817.

Arbetsförmedlingsinspektionens ordnande: årg. 1911, sid. 1.

Instruktion för statens arbetsförmedlingsinspektör: årg. 1912, sid. 106.

Sammanträde med sociala rådets sektion för arbetsförmedling: årg. 1913, sid. 1046.

Den offentliga arbetsförmedlingen och jordbruket: årg. 1911, sid. 372.

Arbetsförmedling för skolbarn i Sverige: årg. 1911, sid. 780.

Den offentliga arbetsförmedlingen och rekryteringen till armén: årg. 1913, sid. 514.

Den offentliga arbetsförmedlingens förhållande till värnning och civilanställning: årg. 1913, sid. 817.

Reseunderstöd för arbetssökande: årg. 1912, sid. 493.

Bestämmelser angående bidrag av statsmedel till reseunderstöd för arbetssökande: årg. 1913, sid. 571.

Formulär för lämnande av reseförskott åt arbetare: årg. 1914, sid. 265.

Översikt över arbetsförmedlingsfrågans läge å olika orter i riket: vid slutet av 1907: årg. 1908, sid. 117; vid början av 1909: årg. 1909, sid. 342.

Arbetsförmedlingen i Stockholm: årg. 1903, sid. 121.

Arbetsförmedlingen inom bageriyrket i Stockholm: årg. 1904, sid. 238.

Arbetsförmedlingen i Stockholms län: årg. 1913, sid. 823, årg. 1914, sid. 594.

Verksamheten vid Göteborgs arbetsförmedlingsanstalt: nov. 1902—juni 1903: årg. 1903, sid. 47; 3:dje och 4:de kvart. 1903: årg. 1903, sid. 47; 3:dje och 4:de kvart. 1903: årg. 1903, sid. 144, årg. 1904, sid. 64, 240; 1:sta t. o. m. 4:de kvart. 1904: årg. 1904, sid. 244, 250, 370, 376, 494, 500, årg. 1905, sid. 68, 74, 363; 1:sta och 2:dra kvart. 1905: årg. 1905, sid. 228, 234, 369, 376.

Distriktskonferensen i Malmö den 31 aug. 1913: årg. 1913, sid. 863.

Distriktsmöte i Linköping den 25 maj 1913: årg. 1913, sid. 515.

Verksamheten vid Hälsingborgs arbetsförmedlingsanstalt: jan.—juni 1903: årg. 1903, sid. 54; 3:dje och 4:de kvart. 1903: årg. 1903, sid. 143, årg. 1904, sid. 63; 1:sta t. o. m. 4:de kvart. 1904: årg. 1904, sid. 246, 252, 371, 378, 495, 502, årg. 1905, sid. 229, 236, 370, 378.

Arbetsförmedling i Lund: 2:dra kvart. 1905: årg. 1905, sid. 371.

Uppgifter rörande verksamheten vid en privat platsanskaffningsbyrå åren 1886—1909: årg. 1911, sid. 386.

Reglering av den privata kommissionsverksamheten: årg. 1913, sid. 421.

Kommunen som arbetsgivare i förhållande till den offentliga arbetsförmedlingen: årg. 1913, sid. 822.

Av kommuner och föreningar bedriven platsförmedling för affärsanställda: årg. 1913, sid. 940.

En central platsförmedlingsanstalt för affärsanställda: årg. 1914, sid. 680.

Central platsförmedlingsbyrå för affärsanställda: årg. 1914, sid. 939.

Myndigheters m. fl. utlåtanden rörande frågan om ändringar i 1884 års kungörelse angående kommissionärer för anställande av tjänstefolk: årg. 1914, sid. 224.

Utländsk lagstiftning angående yrkesmässig kommissionärsverksamhet: årg. 1912, sid. 1022.

Utlandet:

Arbetsförmedlingen i Argentina: årg. 1914, sid. 354.

Bestämmelser ang. skolbarnsförmedlingens ordnande i Baden: årg. 1911, sid. 578.

Arbetsförmedlingen i Belgien: årg. 1911, sid. 684; år 1912: årg. 1913, sid. 516.

Lärlingsanställning i Berlin: årg. 1912, sid. 522, årg. 1914, sid. 775.

Den offentliga arbetsförmedlingen i Danmark: i Köpenhamn: år 1902: årg. 1903, sid. 136; 1:sta t. o. m. 4:de kvart. 1903: årg. 1903, sid. 55, 143, årg. 1904, sid. 63; 1:sta t. o. m. 4:de kvart. 1904: årg. 1904, sid. 246, 252, 372, 378, 498, 502, årg. 1905, sid. 72, 76; 1:sta och 2:dra kvart. 1905: årg. 1905, sid. 232, 236, 373, 378; 1:sta och 2:dra kvart. 1908: årg. 1908, sid. 583; år 1909; årg. 1910, sid. 658;

- år 1910: årg. 1912, sid. 255; år 1911: årg. 1912, sid. 420; åren 1912 och 1913: årg. 1914, sid. 1282; i hela riket: år 1903: årg. 1904, sid. 57; 3:dje och 4:de kvart. 1905: årg. 1905, sid. 536, 540, årg. 1906, sid. 74, 78; 1:sta t. o. m. 4:de kvart. 1906: årg. 1906, sid. 229, 307, 517, årg. 1907, sid. 93; 1:sta t. o. m. 4:de kvart. 1907: årg. 1907, sid. 212, 387, årg. 1908, sid. 145.
- Arbetsförmedlingsfrågan i Danmark: årg. 1911, sid. 876.
- Arbetsförmedlingen i Danmark: årg. 1913, sid. 940.
- Den nya arbetsförmedlingslagen: årg. 1913, sid. 420.
- Offentlig arbetsförmedling i England: årg. 1910, sid. 274; årg. 1914, sid. 353.
- Den offentliga arbetsförmedlingen i Finland: år 1903: årg. 1904, sid. 58.
- Finskt lagförslag angående offentlig arbetsförmedling: årg. 1910, sid. 193.
- Lag angående arbetsförmedling i Finland: årg. 1912, sid. 64.
- Lag om arbetsförmedling i Frankrike: årg. 1904, sid. 288.
- Förslag till ny arbetsförmedlingslag i Frankrike: årg. 1914, sid. 65.
- Statsunderstöd åt offentliga arbetsförmedlingsanstalter i Frankrike åren 1911 och 1912: årg. 1914, sid. 265.
- Arbetsförmedling genom fackföreningar och kommuner i Frankrike under år 1910: årg. 1912, sid. 598.
- Arbetsförmedling genom fackföreningar Frankrike år 1913: årg. 1914, sid. 264.
- De kommunala arbetsförmedlingsanstalternas i Frankrike verksamhet år 1913: årg. 1914, sid. 1183.
- Den offentliga arbetsförmedlingen i Förenata staterna: årg. 1911, sid. 1011.
- Arbetsförmedling för immigranter i Kanada: årg. 1913, sid. 863.
- Anstalten i Köln för arbets- och bostadsanvisning samt försäkring mot arbetslöshet: årg. 1904, sid. 70.
- Reglering av arbetsförmedling i Luxemburg: årg. 1913, sid. 1046.
- Den offentliga arbetsförmedlingen i Massachusetts under år 1913: årg. 1914, sid. 454.
- Verksamheten vid Münchens kommunala arbetsförmedlingsanstalt under år 1902: årg. 1903, sid. 141.
- Arbetsförmedlingen i Nederländerna: årg. 1914, sid. 153.
- Översikt av verksamheten vid vissa nordiska offentliga arbetsförmedlingsanstalter: år 1904: årg. 1905, sid. 82; år 1905: årg. 1906, sid. 63; år 1906: årg. 1907, sid. 110.
- Den offentliga arbetsförmedlingen i Norge: i Kristiania: år 1902: årg. 1903, sid. 130; 2:dra t. o. m. 4:de kvart. 1903: årg. 1903, sid. 56, 146, årg. 1904, sid. 66; år 1909: årg. 1910, sid. 658; år 1910: årg. 1912, sid. 255; i hela riket: år 1903: årg. 1904, sid. 51; 1:sta t. o. m. 4:de kvart. 1904: årg. 1904, sid. 247, 253, 372, 379, 496, 503, årg. 1905, sid. 70, 77; 1:sta t. o. m. 4:de kvart. 1905: årg. 1905, sid. 230, 237, 371, 379, 534, 541, årg. 1906, sid. 72, 79; 1:sta t. o. m. 4:de kvart. 1906: årg. 1906, sid. 228, 243, 306, 322, 516, 532, årg. 1907, sid. 92, 109; 1:sta t. o. m. 4:de kvart. 1907: årg. 1907, sid. 212, 387, årg. 1908, sid. 145; 1:sta och 2:dra kvart. 1908: årg. 1908, sid. 582.
- Norsk lag om offentlig arbetsförmedling den 12 juni 1906: årg. 1910, sid. 191.
- Maritim arbetsförmedling i Norge, England och Tyskland: årg. 1914, sid. 224.
- Den offentliga arbetsförmedlingen i Paris: årg. 1913, sid. 186.
- Offentlig arbetsförmedling i Portugal: årg. 1914, sid. 156.
- Den offentliga arbetsförmedlingen i Preussen under år 1913: årg. 1914, sid. 940.
- Kommunal arbetsförmedling i Preussen år 1903: årg. 1904, sid. 508.
- Offentliga anordningar för arbetsförmedling åt vandrande arbetslösa i Preussen: årg. 1907, sid. 214.
- Den offentliga arbetsförmedlingen i Storbritannien: årg. 1911, sid. 863; 1. Organisation och arbetssätt: årg. 1911, sid. 863; 2. Ledande grundsatsar: årg. 1911, sid. 864; 3. Resultat: årg. 1911, sid. 865; 4. Sammanfattning: årg. 1911, sid. 866; Lag om arbetsförmedling år 1909: årg. 1911, sid. 867.
- Den offentliga arbetsförmedlingen i Storbritannien under år 1912: årg. 1913, sid. 268.
- Den offentliga arbetsförmedlingen i Tyskland: 2:dra t. o. m. 4:de kvart. 1903: årg. 1903, sid. 58, 148, årg. 1904, sid. 68; 1:sta t. o. m. 4:de kvart. 1904: årg. 1904, sid. 248, 256, 374, 382, 498, 506, årg. 1905, sid. 72, 80; 1:sta t. o. m. 4:de kvart. 1905: årg. 1905, sid. 282, 240, 374, 382, 537, 544, årg. 1906, sid. 74, 82; 1:sta t. o. m. 4:de kvart. 1906: årg. 1906, sid. 230, 308, 518, årg. 1907, sid. 93; 1:sta t. o. m. 4:de kvart. 1907: årg.

1907, sid. 389, årg. 1908, sid. 147; 1:sta och 2:dra kvart. 1908: årg. 1908, sid. 584; verksamhetsåret 1908—1909: årg. 1910, sid. 499; år 1912: årg. 1913, sid. 586.

Lag om yrkesmässig arbetsförmedling i Tyskland: årg. 1910, sid. 586.

Civilanställning genom offentliga arbetsförmedlingsanstalter i Tyskland och Österrike: årg. 1912, sid. 652.

Den sjunde tyska arbetsförmedlingskongressen: årg. 1912, sid. 783.

Statistik över den yrkesmässiga arbetsförmedlingen (med särskild hänsyn tagen till vidtagna åtgärder i Tyskland): årg. 1912, sid. 572.

Statistik över yrkesmässig arbetsförmedling i vissa tyska stater: årg. 1912, sid. 844; 1. Bayern: årg. 1912, sid. 845; 2. Sachsen: årg. 1912, sid. 850; 3. Baden: årg. 1912, sid. 853.

Arbetsförmedlingen och de kristliga fackföreningarna i Tyskland: årg. 1913, sid. 68.

Förslag angående reglering av arbetsförmedlingen i Tyskland: årg. 1914, sid. 681.

Centralorgan för arbetsförmedlingen och riksvakanslista i Tyskland: årg. 1914, sid. 940.

De tyska kommunernas utgifter för arbetsförmedling räkenskapsåret 1912—1913: årg. 1914, sid. 1283.

Arbetsförmedling för lärlingar i Tyskland: årg. 1914, sid. 154.

Prisnedsättning å järnväg för arbetsökande i Österrike: årg. 1913, sid. 769.

Arbetsförmedlingen i Österrike år 1912: årg. 1914, sid. 155.

Kooperation.

Sverige:

Kooperativ verksamhet i Sverige 1908—1910: årg. 1914, sid. 546.

Kooperativa förbundets verksamhet: år 1911: årg. 1912, sid. 522; år 1912: årg. 1913, sid. 566; år 1913: årg. 1914, sid. 652.

Kooperativa förbundets omsättning: årg. 1914, sid. 1048.

Kooperativ bankverksamhet: årg. 1911: sid. 950.

Kooperativ partihandel: år 1911: årg. 1912, sid. 420; år 1913: årg. 1914, sid. 455.

Den nya lagen om ekonomiska föreningar av den 22 juni 1911: årg. 1912, sid. 117; 1. Registrering: årg. 1912, sid. 118; 2. Inträde i

förening: årg. 1912, sid. 121; 3. Insatser och avgifter: årg. 1912, sid. 122; 4. Personlig ansvarighet: årg. 1912, sid. 123; 5. Föreningsmedlems rättighet: årg. 1912, sid. 222; 6. Överflyttande av andelar och utträde: årg. 1912, sid. 222; 7. Styrelse och firmateckning: årg. 1912, sid. 224; 8. Revision: årg. 1912, sid. 225; 9. Sammanträden: årg. 1912, sid. 226; 10. Affärsverksamheten: årg. 1912, sid. 227; 11. Upplösning: årg. 1912, sid. 229.

Registrerade föreningar för ekonomisk verksamhet i Sverige 1897—1911: årg. 1912, sid. 642; Inledning: årg. 1912, sid. 642; 1. Arbetarkooperationen: årg. 1912, sid. 751; 2. Jordbrukskooperationen: årg. 1912, sid. 949.

Förslag till lag innefattande särskilda bestämmelser om ekonomiska föreningar som idka sparkassaförening: årg. 1912, sid. 421.

Utländet:

Kooperation i utlandet: årg. 1910, sid. 489; 1. Tyskland: årg. 1910, sid. 489; 2. Storbritannien och Irland: årg. 1910, sid. 493; 3. Österrike: årg. 1910, sid. 494; 4. Frankrike: årg. 1910, sid. 496; 5. Italien: årg. 1910, sid. 497; 6. Finland: årg. 1911, sid. 209; 7. Danmark: årg. 1911, sid. 390; 8. Norge: årg. 1911, sid. 399; 9. Schweiz: årg. 1911, sid. 572; 10. Belgien: årg. 1911, sid. 668.

Belgiens socialdemokratiska konsumtionsföreningar och storstrejken: årg. 1912, sid. 785.

Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger: årg. 1911, sid. 793; årg. 1912, sid. 600.

De kooperativa föreningarna i England 1899—1909: årg. 1912, sid. 256.

Kooperativ produktion i England år 1911: årg. 1912, sid. 873.

De finska konsumtionsföreningarna 1909—1910: årg. 1911, sid. 877.

Centrallaget för handelsandelslagen (Finland): årg. 1911, sid. 878.

Centrallagets för Finlands handelsandelsbolags verksamhet under år 1911: årg. 1913, sid. 70.

Den franska konsumentkooperationen: år 1910: årg. 1912, sid. 257; år 1911: årg. 1913, sid. 268.

De franska arbetarproduktionsföreningarna: under år 1910: årg. 1912, sid. 258; under år 1911: årg. 1913, sid. 269.

Sammanslagning av de franska kooperativa centralorganisationerna: årg. 1912, sid. 678.

Statistik över de italienska kooperativa föreningarna: årg. 1912, sid. 599.

Kooperationen i Ryssland: årg. 1914, sid. 266.

Konsumtionsföreningarna i Schweiz under år 1910: årg. 1911, sid. 793.

Kooperativ kvarnförening i Schweiz: årg. 1913, sid. 70.

Konsumtionsföreningarna i Storbritannien: årg. 1911, sid. 593.

Konsumtionsföreningarna i Tyskland: årg. 1911, sid. 594.

Konsumtionsföreningarna i Ungern under år 1910: årg. 1911, sid. 950.

Bostadsförhållanden.¹

Sverige:

Bostadsundersökningen i Stockholm åren 1901—1903: årg. 1904, sid. 15.

Bostadsräkningen i Stockholm år 1905: årg. 1907, sid. 68.

Allmänna bostadsräkningen i Stockholm år 1910: årg. 1912, sid. 231. 1912—1913 års allmänna bostadsräkning: 1. Vänersborg: årg. 1913, sid. 477; 2. Sundbyberg: årg. 1913, sid. 624; 3. Björkvik: årg. 1913, sid. 987; 4. Luleå: årg. 1913, sid. 993; 5. Karlstad: årg. 1914, sid. 217; 6. Jönköping: årg. 1914, sid. 576; 7. Uråsa: årg. 1914, sid. 645; 8. Brännkyrka: årg. 1914, sid. 1007; 9. Norrköping: årg. 1914, sid. 1233.

Bostadsräkning å vissa orter i samband med mantalsskrivningen: för år 1913: årg. 1912, sid. 824; för år 1914: årg. 1913, sid. 813.

Jämförelse mellan huvudresultaten av bostadsräkningarna i Göteborg och Stockholm den 31 december 1910: årg. 1913, sid. 633.

Bostadspriser å olika orter i riket: år 1903: årg. 1903, sid. 192; år 1904: årg. 1904, sid. 384; år 1905: årg. 1905, sid. 271; år 1906: årg. 1906, sid. 374; år 1907: årg. 1908, sid. 174.

Bostadspriser i Sverige åren 1905—1910: årg. 1911, sid. 446; åren 1905—1911: årg. 1913, sid. 220.

Livsmedelskostnader och hyrespriser åren 1909 och 1912 å vissa orter i Sverige: årg. 1913, sid. 854.

Statliga och kommunala åtgärder i bostadsfrågan: årg. 1912, sid. 813; 1. Statliga

åtgärder: årg. 1912, sid. 813; 2. Kommunala åtgärder: årg. 1912, sid. 817.

Utredning om de mindre bemedlade klassernas bostadsförhållanden: årg. 1912, sid. 56.

Bostadsförhållandena ombord å den svenska handelsflottan: årg. 1913, sid. 707.

Bostäder för spårvägspersonal: årg. 1914, sid. 354.

Bostadsförhållandena vid statsbanorna: årg. 1914, sid. 354.

Hyreshjälp åt landstormsmän: årg. 1914, sid. 941.

Kommitté för organiserande av bostadsföreningar m. m.: årg. 1914, sid. 1185.

Förslag till kommunal bostadsförmedling i Stockholm: årg. 1913, sid. 365.

Förslag om inrättande av bostadsförmedling i Göteborg: årg. 1914, sid. 267.

Bostadsbristen i Göteborg: årg. 1914, sid. 456.

Kommunala åtgärder för beredande av bostäder i Göteborg: årg. 1914, sid. 775.

Bostadshus för barnrika arbetarfamiljer: årg. 1914, sid. 1185.

Byggnads- och bostadsförhållanden i Malmö: årg. 1914, sid. 999.

Bostadsfrågan i Borås: årg. 1914, sid. 354.

Förslag till tomträttsupplåtelser i Västerås: årg. 1914, sid. 456.

Byggnadsverksamheten å vissa orter i riket: åren 1902 och 1903: årg. 1904, sid. 141; år 1904: årg. 1906, sid. 323; åren 1905 och 1906: årg. 1908, sid. 156; åren 1907—1909: årg. 1911, sid. 274; år 1910: årg. 1912, sid. 391; år 1911: årg. 1912, sid. 1011.

Byggnadsverksamheten i rikets stadsamhällen år 1912: årg. 1914, sid. 331.

Statslån för egna hem åt arbetare å landsbygden: årg. 1904, sid. 290.

K. kungörelse angående allmänna villkor för egnahemslånerörelsen: årg. 1904, sid. 293.

K. kungörelse med särskilda föreskrifter för egnahemslånerörelsen: årg. 1904, sid. 299.

Egnahemsfrågan i Sverige: årg. 1914, sid. 1144.

Petition till Kungl. Maj:t från åboförbundet: årg. 1914, sid. 941.

Utländet:

Arbetarbostäderna i Belgien: årg. 1914, sid. 775.

¹ Jfr levnadskostnader.

Genomföra det av den engelska bostadslagen: årg. 1914, sid. 157.
 Småbruksrörelsen i England och Wales: årg. 1914, sid. 683.
 Bostadspolitik i vissa europeiska städer: årg. 1912, sid. 235.
 Åtgärder i bostadsfrågan från statens och kommunernas sida i Frankrike: årg. 1912, sid. 600.
 Byggnadsföreningar och -bolag i Frankrike år 1912: årg. 1913, sid. 769.
 Kommunala åtgärder för främjande av bostadsväsendet i Halle a. S.: årg. 1914, sid. 682.
 Tuberkulosen och bostäderna i Helsingfors: årg. 1914, sid. 941.
 De irländska lagarna angående arrende och köp av jord: årg. 1914, sid. 1277.
 Norsk lag om småbruks- och bostadslån: årg. 1914, sid. 457.
 Bostadsräkningen i Paris år 1911: årg. 1913, sid. 864.
 Preussisk bostadspolitik: årg. 1914, sid. 156.
 Förslag till bostadslag i Preussen: årg. 1914, sid. 267.
 Preussiskt regeringsförslag angående förbättrande av statsarbetarnas bostadsförhållanden: årg. 1914, sid. 682.
 Bostadspolitisk lagstiftning i Sachsen: årg. 1914, sid. 156.
 Småbrukslagstiftningens utveckling i Skottland: årg. 1914, sid. 1276.
 Ny spansk bostadslag: årg. 1911, sid. 1051.
 Om statsåtgärder i Tyskland för beredande av bostäder åt statstjänstemän och statsarbetare: årg. 1907, sid. 391.
 Den kommunala bostadsförmedlingen i Tyskland: årg. 1913, sid. 486.
 Statsinspektion av bostäder i Tyskland: årg. 1913, sid. 497.
 Centralbyrån för bostadsstatistik i Tyskland: årg. 1913, sid. 865.
 Förslag om borgen av Tyska riket för bostadslån: årg. 1914, sid. 650.
 Den nya bostadspolitiska lagstiftningen i Österrike: årg. 1913, sid. 562.

Föreningsväsen.

Sverige:

Fackorganisationer bland arbetare och med dem jämförliga personer i Sverige år 1903 (d. 31/12): årg. 1905, sid. 16.

Sjätte internationella berättelsen över fackföreningsrörelsen: årg. 1910, sid. 911.
 Sjunde internationella berättelsen över fackföreningsrörelsen: årg. 1911, sid. 578.
 Åttonde internationella berättelsen över fackföreningsrörelsen (1910): årg. 1912, sid. 656.
 Nionde internationella berättelsen över fackföreningsrörelsen (1911): årg. 1913, sid. 256.
 Tionde internationella berättelsen över fackföreningsrörelsen (1912): årg. 1914, sid. 328.
 Ideella föreningar i Sverige: årg. 1911, sid. 221.
 Svenska arbetsgivareföreningen: årg. 1913, sid. 517.
 Landsorganisationen i Sverige: år 1912: årg. 1913, sid. 740; år 1913: årg. 1914, sid. 1049.

Utlandet:

Yrkesföreningarna i Belgien under treårsperioden 1908—1910: årg. 1914, sid. 596.
 Den brittiska fackföreningslagen av år 1913: årg. 1914, sid. 161.
 Arbetsgivare- och arbetarefackföreningar i Danmark: årg. 1904, sid. 93.
 Fackföreningsrörelsen i Danmark under år 1911: årg. 1913, sid. 186.
 De danska fackföreningarna: årg. 1914, sid. 162.
 De tyska arbetsgivareorganisationerna och deras strejkförsäkring: årg. 1910, sid. 246.
 Den åttonde tyska fackföreningskongressen: årg. 1911, sid. 685.
 Fackföreningsrörelsen i Tyska riket år 1910: årg. 1912, sid. 32.
 Föreningsväsendet bland arbetsgivare och arbetstagare i Tyskland år 1911: årg. 1913, sid. 742. 1. Arbetsgivareförbund: årg. 1913, sid. 746. 2. De i enskild och offentlig tjänst anställdas föreningsväsen: årg. 1913, sid. 1000.
 De tyska arbetsgivarföreningarna: årg. 1913, sid. 940.

Nykterhetsrörelsen.

Sverige:

Översikt över den svenska nykterhetsrörelsen 1911: årg. 1912, sid. 213; 1. De större

nykterhetssällskapen: årg. 1912, sid. 214; 2. Nykterhetssällskapens studieverksamhet: årg. 1912, sid. 216; 3. Upplysningsarbetet bland barnen: årg. 1912, sid. 218; 4. Ungdomsförbund: årg. 1912, sid. 219; 5. Föreningsbyggnader: årg. 1912, sid. 219; 6. Självhjälpsarbete: årg. 1912, sid. 220; 7. Samarbetsorganisationer: årg. 1912, sid. 221.

Kommitté för rusdryckslagstiftning m. m.: årg. 1911, sid. 944.

De större nykterhetssällskapens medlemsantal vid årsskiftet 1911—1912: årg. 1913, sid. 186.

De större svenska nykterhetssällskapens medlemsantal och ekonomi: årg. 1914, sid. 1283.

Fördelning av statsmedel till främjande av nykterhet och motarbetande av dryckenskapens följder: årg. 1913, sid. 576.

Lag om behandling av alkoholister: årg. 1913, sid. 547.

Alkoholistanstaltskommitténs betänkande: årg. 1914, sid. 117.

Nykterhetskommitténs betänkande med förslag till förordning angående försäljning av rusdrycker: årg. 1914, sid. 1.

Socialstyrelsens utlåtande över nykterhetskommitténs betänkande: årg. 1914, sid. 207.

Socialstyrelsens yttrande angående vissa ifrågasatta ändringar i brännvinsförsäljningsförordningen: årg. 1914, sid. 684.

Förordning mot alkoholmissbruk inom fabrikslokaler: årg. 1914, sid. 943.

Fattigvård, välgörenhet m. m.

Sverige:

Kommunernas fattigvård: år 1911: årg. 1913, sid. 673; år 1912: årg. 1914, sid. 1284.

Fattigvården i Stockholm: årg. 1912, sid. 240, årg. 1914, sid. 354; under år 1912: årg. 1914, sid. 598.

Den frivilliga understödsverksamheten under kristiden: årg. 1914, sid. 705; 1. Centralorganisationer: årg. 1914, sid. 725; 2. Lokala organisationer: Stockholm: årg. 1914, sid. 728. Konvention mellan Sverige, Danmark och Norge om ömsesidigt understödande av behövande: årg. 1914, sid. 1185.

Arbets- och löneförhållanden m. m.

Jordbruk och skogsbruk.

Sverige:

Arbetspris på landsbygden i Sverige: år 1901: årg. 1904, sid. 23; år 1902: årg. 1904, sid. 189; år 1908: årg. 1905, sid. 40; år 1904: årg. 1906, sid. 194; år 1905: årg. 1907, sid. 186; år 1906: årg. 1908, sid. 112; år 1907: årg. 1909, sid. 152; år 1908: årg. 1910, sid. 229; åren 1865—1909: årg. 1911, sid. 1014.

Uttalanden av hushållningssällskapen ang. tillgången på arbetskraft för jordbruket: årg. 1909, sid. 569.

Utländska jordbruksarbetare i Sverige år 1907: årg. 1909, sid. 291.

Till belysning av lantarbetarnas arbets- och löneförhållanden i Sverige: år 1910: årg. 1911, sid. 991.

Arbetartillgång, arbetstid och arbetslön inom Sveriges jordbruk: år 1911: årg. 1912, sid. 466; år 1912: årg. 1913, sid. 977; år 1913: årg. 1914, sid. 1137.

Utredning angående skogsarbetarnas ställning och levnadsförhållanden: årg. 1912, sid. 423.

Utredning rörande de norrländska skogsarbetarna: årg. 1912, sid. 1074.

Utlandet:

Lantarbetarförhållanden i utlandet: 1. Danmark: årg. 1911, sid. 670; 2. Storbritannien och Irland: årg. 1911, sid. 1020; 3. Nordamerikas förenta stater: årg. 1912, sid. 660.

Officiella arbetskontrakt för svenska säsongarbetare i Danmark: årg. 1909, sid. 431.

Polska och galiziska säsongarbetare i Danmark år 1907: årg. 1908, sid. 359.

Lagstiftning ang. utländska säsongarbetare i Danmark: årg. 1908, sid. 586.

Den offentliga kontrollen över användandet av utländska säsongarbetare i Danmark: årg. 1912, sid. 785.

Utländska säsongarbetare i Danmark år 1913: årg. 1913, sid. 1047.

Lagstiftning angående utländska arbetare i Danmark: årg. 1914, sid. 460.

Arbetspris och arbetstid inom landtbruket i Danmark år 1905: årg. 1906, sid. 196.

Jordbruksarbetarnas lönevillkor samt tillgång på jordbruksarbete i Finland år 1907: årg. 1909, sid. 577.

Statens jordpolitik på Nya Zeeland: årg. 1911, sid. 953.

Andra näringar.

Sverige:

- Fabriker och hantverk i Sverige: år 1902: årg. 1904, sid. 191; år 1903: årg. 1905, sid. 131; år 1904: årg. 1906, sid. 462; år 1905: årg. 1907, sid. 344; år 1906: årg. 1908, sid. 632; år 1907: årg. 1909, sid. 549; år 1908: årg. 1910, sid. 469; år 1909: årg. 1911, sid. 463; år 1910: årg. 1912, sid. 473.
- Bergshanteringen i Sverige: år 1909: årg. 1911, sid. 473; år 1910: årg. 1911, sid. 911; år 1911: årg. 1912, sid. 748; år 1912: årg. 1913, sid. 736.
- Industrien i Sverige: år 1911: årg. 1913, sid. 466; år 1912: årg. 1914, sid. 310.
- Arbetstidens längd inom industri och hantverk i Sverige: årg. 1911, sid. 257.
- Arbetstidens längd och arbetslönens storlek inom olika näringsgrenar enligt gällande kollektivavtal (1907—1908): årg. 1911, sid. 630.
- Uppgifter om vissa arbetsförhållanden: vid Domnarvets järnverk under jan.—sept. 1904: årg. 1905, sid. 180; vid tändsticksfabriken Vulcan i Tidaholm år 1904: årg. 1905, sid. 469; vid några sågverk i Norrland under år 1903: årg. 1905, sid. 485; vid en mekanisk verkstad i Göteborg åren 1901—1904: årg. 1905, sid. 490; för fabriksarbetare i Limhamn år 1905: årg. 1906, sid. 480; för grovarbetare inom sockerindustrien m. fl. näringsgrenar i Skåne: årg. 1908, sid. 284.
- Bageriarbetarlöner i Stockholm: årg. 1909, sid. 723.
- Uppgifter om arbetare, anställda vid Stockholms stads byggnadsarbeten åren 1899—1903: årg. 1904, sid. 446.
- Nya lönebestämmelser för verkstadspersonalen vid statens järnvägar: årg. 1914, sid. 1050.
- Uppgifter om personalens löneförhållanden m. m. vid vissa enskilda järnvägar i Sverige: årg. 1907, sid. 83, årg. 1908, sid. 331.
- Kommunalarbetarnas löne- och arbetsförhållanden i Sverige: årg. 1912, sid. 291.
- Löner och levnadskostnader inom mekaniska verkstadsindustrien: årg. 1914, sid. 1189.
- Arbetslöner inom den svenska tobaksindustrien år 1908: 1. Tobaksfabrikernas förvaltningspersonal: årg. 1911, sid. 936; 2. Tobaksfabrikernas arbetspersonal: årg. 1911, sid. 937; 3. Hantverkets och hemindustriens arbetspersonal: årg. 1911, sid. 941.
- Personalens levnads- och arbetsförhållanden inom sprit- och maltdrycksindustrien i Sverige: årg. 1913, sid. 720; A. Brännvinsbrännerier och jästfabriker: årg. 1913, sid. 721; B. Spritförädlingsverken: årg. 1913, sid. 724; C. Brännvinsförsäljningsbolagen: årg. 1913, sid. 725; D. Vin- och spirituosahandlare med utminuteringsrätt: årg. 1913, sid. 726; E. Vinfabriker samt vinhandlare utan rätt till utminutering av brännvin: årg. 1913, sid. 726; F. De skattepliktiga bryggerierna: årg. 1913, sid. 727; G. Svagdricksbryggerierna: årg. 1913, sid. 733; H. Maltfabrikerna: årg. 1913, sid. 735.
- Löner och levnadskostnader vid Trollhätte kanals ombyggnad samt inom därmed jämförliga arbetsområden: årg. 1914, sid. 499.
- Uppgifter om avlöning för vissa slag av kvinnlig anställning sommaren 1907: årg. 1907, sid. 353.
- Kvinnliga arbetares avlöningsförhållanden i Stockholm vid början av år 1909: årg. 1909, sid. 295.
- Arbetslöner inom vissa industrier i Sverige år 1906: årg. 1910, sid. 404.
- Lönestatistik för bryggeriindustrien för år 1912: årg. 1914, sid. 944.
- Lönestatistik för kvarnindustrien år 1912: årg. 1914, sid. 1285.
- Lönestatistik för pappersindustrien år 1912: årg. 1914, sid. 1186.
- Lönestatistik för sockerindustrien år 1912: årg. 1914, sid. 458.
- Lönestatistik för stuveribranschen åren 1911 och 1912: årg. 1914, sid. 599.
- Lönestatistik för superfosfat- och sva-velsyreindustrien år 1912: årg. 1914, sid. 1286.
- Fråga om ökad förmånsrätt för arbetslöner: årg. 1914, sid. 944.
- Undersökningar rörande arbetsintensiteten i svensk industri: årg. 1910, sid. 1008.
- Kvinnors nattarbete inom industrien i Sverige: årg. 1908, sid. 106.
- Centralförbundets för socialt arbete utredning angående arbetarsemester i Sverige: årg. 1914, sid. 947.
- Daglönare vid flottan semester: årg. 1914, sid. 947.
- Semester för kommunalarbetare: årg. 1914, sid. 157.

Statsbanornas semesterförhållanden: årg. 1914, sid. 947.
 Kontoristernas arbetsförhållanden i Göteborg: årg. 1908, sid. 595.
 Semester för kommunalarbetare i Hudiksvall: årg. 1914, sid. 775.
 Semester för kommunalarbetare i Söderhamn: årg. 1914, sid. 460.
 Vinstandelssystem och arbetares delägarskap i företag: årg. 1913, sid. 866.
 Vinstandelssystemet i utlandet: årg. 1914, sid. 601.

Utlandet:

Utländsk lagstiftning angående arbetsförhållanden vid restauranter, rakstugor och badanstalter: årg. 1913, sid. 902.
 Minimilönsbestämmelser i offentliga kontrakt i Belgien: årg. 1912, sid. 259.
 Arbetslöner inom Danmarks industri år 1905: årg. 1910, sid. 416.
 Skolbarns förvärvsarbete i Danmark: årg. 1910, sid. 919.
 Den engelska lagen om lönenämnder: årg. 1910, sid. 1005.
 Den engelska lagen om lönenämnder av år 1909: årg. 1912, sid. 500.
 Utsträckning av 1909 års engelska lag om lönenämnder: årg. 1913, sid. 518.
 Inrättande av nya lönenämnder i England: årg. 1914, sid. 461.
 Lönenämndernas verksamhet i England: årg. 1914, sid. 601.
 Förändringar i lönesatser och arbetstider i England: år 1910: årg. 1911, sid. 594; år 1911: årg. 1912, sid. 335; år 1912: årg. 1913, sid. 187; år 1913: årg. 1914, sid. 1189.
 Vinstandelssystemets tillämpning i England: årg. 1911, sid. 1052, årg. 1913, sid. 865.
 Den engelska kolgruvelagen av den 29 mars 1912: årg. 1912, sid. 298.
 Åtgärder till befrämjande av sparsamhet inom sjömanskåren i England: årg. 1913, sid. 69.
 Minimilöner inom engelska industrien: årg. 1913, sid. 943.
 Den engelska produktionsräkningen för år 1907: årg. 1913, sid. 180.
 Arbetelön och arbetstid i Europa och Amerika: årg. 1914, sid. 461.
 Arbetsförhållandena inom bergshanteringen m. m. i Finland år 1902: årg. 1904, sid. 321.
 Lag angående arbete i bagerier i Finland: årg. 1908, sid. 651.
 Sömmerskornas yrkesförhållanden i Finland: årg. 1908, sid. 399.
 Undersökning rörande kvinnors nattarbete i Finland: årg. 1911, sid. 794.
 Undersökning av de mekaniska verkstäderna i Finland: årg. 1911, sid. 796.
 Fransk undersökning rörande hemarbetet i llnesömnadsyrket: årg. 1911, sid. 686.
 Franskt lagförslag om reglering av lönerna för kvinnliga hemarbetare: årg. 1912, sid. 65.
 »Den engelska arbetsveckan» i Frankrike: årg. 1914, sid. 65.
 »Den engelska arbetsveckan» i Frankrike och Belgien: årg. 1914, sid. 947.
 Hemarbetet i Frankrike och dess reglering genom lag: årg. 1914, sid. 1054.
 Hemarbetarnas ställning inom skoindustrien i Frankrike: årg. 1914, sid. 948.
 8-timmars arbetsdag inom kolgruveindustrien i Frankrike: årg. 1914, sid. 270.
 Lag om åttatimmarsdag i Förenta staterna vid utförande av leveranser till staten: årg. 1912, sid. 678.
 Löner och arbetstider vid järn- och stålverk i Förenta staterna: årg. 1913, sid. 913.
 Kommissioner för fastställande av minimilöner m. m. för kvinnor och minderåriga i Förenta staterna: årg. 1913, sid. 941.
 Föreskrifter rörande minimilöner och maximalarbetstid för minderåriga och kvinnor i Förenta staterna: årg. 1914, sid. 343.
 Arbetstiden inom bageriyrket i Grekland: årg. 1913, sid. 942.
 Arbetsförhållanden i holländska bagerier: årg. 1911, sid. 685.
 Nämnden för arbetareangelägenheter i Hälsingfors: årg. 1904, sid. 234.
 Undersökningen angående personalens arbetsförhållanden vid hotell, restauranter och kaféer m. m. i Hälsingfors: årg. 1914, sid. 1051.
 Laglig minimilön i Irland: årg. 1914, sid. 65.
 Lag angående arbete i bagerier i Italien: årg. 1908, sid. 655.
 Industri- och yrkesräkningen i Italien 1911: årg. 1913, sid. 930.
 Förhållandena inom sömmerskeyrket i Köpenhamn: årg. 1904, sid. 99.

Arbetslöner i Köpenhamn under år 1909: årg. 1911, sid. 951.

Arbetslöner i Norge: årg. 1909, sid. 154; år 1910: årg. 1914, sid. 270.

Arbetstiden inom industrien i Norge: årg. 1913, sid. 910.

Arbetstiden inom industrien och hantverket i Norge: årg. 1914, sid. 993.

Arbetstid för kvinnliga arbetare i fabriker och därmed jämförliga anläggningar i Preussen: årg. 1903, sid. 119.

Arbetslöner i Ryssland: årg. 1911, sid. 1052.

Undersökning av arbetstiden i schweiziska bagerier: årg. 1911, sid. 595.

Schweizisk fabriksstatistik: årg. 1914, sid. 158.

Maximalarbetstid inom textilindustrien i Spanien: årg. 1914, sid. 160.

Semester för arbetare och förvaltningspersonal i Tyskland: årg. 1913, sid. 371.

Arbetssemester inom tyska metallindustrien: årg. 1913, sid. 770.

Arbetsförhållandena inom den tyska tändsticksindustrien: årg. 1914, sid. 16.

Förslag angående 8 timmars arbetsdag i Uruguay: årg. 1913, sid. 942.

Prisnedsättningar för arbetare å de österrikiska statsbanorna: årg. 1914, sid. 159.

Levnadskostnader.

Sverige:

Livsmedelspriser & olika orter i Sverige: juni t. o. m. dec. månader 1903: årg. 1903, sid. 77, 201, årg. 1904, sid. 107; 1:sta t. o. m. 4:de kvart. 1904: årg. 1904, sid. 266, 395, 509, årg. 1905, sid. 109; 1:sta t. o. m. 4:de kvart. 1905: årg. 1905, sid. 249, 408, 546, årg. 1906, sid. 102; 1:sta t. o. m. 4:de kvart. 1906: årg. 1906, sid. 244, 402, 535, årg. 1907, sid. 132; 1:sta t. o. m. 4:de kvart. 1907: årg. 1907, sid. 244, 440, årg. 1908, sid. 78, 200; år 1908: årg. 1908, sid. 308, 390, 432, 514, 602, 610, 720, 728, 818, 826, årg. 1909, sid. 86, 94; år 1909: årg. 1909, sid. 184, 284, 368, 438, 514, 522, 650, 760, 768, 776, 894, årg. 1910, sid. 84, 198; jan. t. o. m. okt. månader 1910: årg. 1910, sid. 362, 458, 534, 616, 686, 764, 866, 960, 1040; nov. och dec. 1910: årg. 1911, sid. 74, 162; 1:sta t. o. m. 3:dje kvart. 1911: årg. 1911, sid. 432, 712, 976; 4:de kvart. 1911: årg. 1912, sid. 174; år 1912: 1:sta kvart.:

årg. 1912, sid. 446; 2:dra kvart.: årg. 1912, sid. 704; 3:dje kvart.: årg. 1912, sid. 990; 4:de kvart.: årg. 1913, sid. 206; år 1913: 1:sta kvart.: årg. 1913, sid. 442; 2:dra kvart.: årg. 1913, sid. 694; 3:dje kvart.: årg. 1913, sid. 964; 4:de kvart.: årg. 1914, sid. 186; år 1914: 1:sta kvart.: årg. 1914, sid. 482; 2:dra kvart.: årg. 1914, sid. 796; 3:dje kvart.: årg. 1914, sid. 1082.

Livsmedelspriser i Sverige. Sammandrag: jan. 1907—juni 1908: årg. 1908, sid. 599; jan. 1907—aug. 1908: årg. 1908, sid. 718; jan. 1907—okt. 1908: årg. 1908, sid. 816; jan. 1907—dec. 1908: årg. 1909, sid. 84; febr. 1907—jan. 1909: årg. 1909, sid. 182; mars 1907—febr. 1909: årg. 1909, sid. 282; april 1907—mars 1909: årg. 1909, sid. 366; maj 1907—april 1909: årg. 1909, sid. 438; juli 1907—juni 1909: årg. 1909, sid. 512; aug. 1907—juli 1909: årg. 1909, sid. 648; okt. 1907—sept. 1909: årg. 1909, sid. 766; nov. 1907—okt. 1909: årg. 1909, sid. 892; dec. 1907—nov. 1909: årg. 1910, sid. 82; jan.—dec. 1909: årg. 1910, sid. 196; mars 1908—febr. 1910: årg. 1910, sid. 358; april 1908—mars 1910: årg. 1910, sid. 456; maj 1908—april 1910: årg. 1910, sid. 532; juni 1908—maj 1910: årg. 1910, sid. 614; juli 1908—juni 1910: årg. 1910, sid. 684; aug. 1908—juli 1910: årg. 1910, sid. 762; sept. 1908—aug. 1910: årg. 1910, sid. 864; okt. 1908—sept. 1910: årg. 1910, sid. 958; nov. 1908—okt. 1910: årg. 1910, sid. 1038; dec. 1908—nov. 1910: årg. 1911, sid. 72; jan. 1909—dec. 1910: årg. 1911, sid. 160; febr. 1909—jan. 1911: årg. 1911, sid. 255; 1904—febr. 1911: årg. 1911, sid. 362; 1904—mars 1911: årg. 1911, sid. 440; 1904—april 1911: årg. 1911, sid. 536; 1904—maj 1911: årg. 1911, sid. 618; 1904—juni 1911: årg. 1911, sid. 718; 1904—juli 1911: årg. 1911, sid. 818; 1904—aug. 1911: årg. 1911, sid. 900; 1904—sept. 1911: årg. 1911, sid. 984; 1904—okt. 1911: årg. 1911, sid. 1074; 1904—nov. 1911: årg. 1912, sid. 88; 1904—dec. 1911: årg. 1912, sid. 182; 1904—jan. 1912: årg. 1912, sid. 280; 1904—febr. 1912: årg. 1912, sid. 358; 1904—mars 1912: årg. 1912, sid. 454; 1904—april 1912: årg. 1912, sid. 546; 1904—maj 1912: årg. 1912, sid. 622; 1904—juni 1912: årg. 1912, sid. 712; 1904—juli 1912: årg. 1912, sid. 808; 1904—sept. 1912: årg. 1912, sid. 896; 1904—okt. 1912: årg. 1912, sid. 998; 1904—nov. 1912: årg. 1912, sid. 1096; 1904—dec. 1912: årg. 1913, sid. 92; 1904—jan. 1913: årg. 1913, sid. 214; 1904—febr. 1913: årg. 1913,

- sid. 284; 1904—mars 1913: årg. 1913, sid. 356; 1904—april 1913: årg. 1913, sid. 440; 1904—maj 1913: årg. 1913, sid. 532; 1904—juni 1913: årg. 1913, sid. 600; 1904—juli 1913: årg. 1913, sid. 692; 1904—aug. 1913: årg. 1913, sid. 786; 1904—sept. 1913: årg. 1913, sid. 882; 1904—okt. 1913: årg. 1913, sid. 962; 1904—nov. 1913: årg. 1913, sid. 1049; 1904—dec. 1913: årg. 1914, sid. 82; 1904—jan. 1914: årg. 1914, sid. 184; 1904—febr. 1914: årg. 1914, sid. 286; 1904—mars 1914: årg. 1914, sid. 368; 1904—april 1914: årg. 1914, sid. 480; 1904—maj 1914: årg. 1914, sid. 616; 1904—juni 1914: årg. 1914, sid. 698; 1904—juli 1914: årg. 1914, sid. 794; 1904—sept. 1914: årg. 1914, sid. 1080; 1904—okt. 1914: årg. 1914, sid. 1210; 1904—nov. 1914: årg. 1914, sid. 1302.
- Livsmedelspriser under förra hälften av september 1914: årg. 1914, sid. 964.
- Livsmedelspriser å olika orter i riket: juli och augusti 1914: årg. 1914, sid. 814; oktober 1914: årg. 1914, sid. 1212; sammandrag för 1904—sept. 1914, sid. 970.
- Översikt av livsmedelspriser under oktober samt kreaturspriser under oktober och november 1914: årg. 1914, sid. 1204.
- Medelpris å vissa livsförnödenheter för ett antal viktigare orter i riket: årg. 1906, sid. 99.
- Minuthandelspriser å vissa slag av livs-förnödenheter åren 1904—1909: årg. 1910, sid. 355.
- Översikt av priserna på livs-förnödenheter i Sverige: 1:sta t. o. m. 4:de kvart. 1911: årg. 1911, sid. 428, 708, 974, årg. 1912, sid. 172; 1:sta t. o. m. 4:de kvart. 1912: årg. 1912, sid. 444, 702, 988, årg. 1913, sid. 202; 1:sta t. o. m. 4:de kvart. 1913: årg. 1913, sid. 436, 690, 958, årg. 1914, sid. 181; 1:sta t. o. m. 3:dje kvart.: årg. 1914, sid. 476, 792, 1074.
- Livsmedelskostnader i Stockholm: 1904—1911: årg. 1912, sid. 35; 1904—1912: årg. 1913, sid. 260; 1904—1913: årg. 1914, sid. 129.
- Livsmedels- och bostadspriser i Sverige: 1904—1907: årg. 1909, sid. 103; 1908—1909: årg. 1912, sid. 202; 1. Livsmedelspriser: årg. 1912, sid. 202; 2. Kreaturspriser: årg. 1912, sid. 208; 3. Bostads- och inackorderingspriser: årg. 1912, sid. 209; 4. Sammanlagda utgifter för livsmedel och hyror å vissa orter: årg. 1912, sid. 211; åren 1910—1912: årg. 1914, sid. 981.
- Prisuppgifter å levande kreatur samt å färskt kött och fläsk okt. 1904—sept. 1905: årg. 1906, sid. 84.
- Brödpriser i Stockholm: årg. 1909, sid. 727.
- Kaffepriser i Stockholm och Hamburg åren 1861—1907: årg. 1908, sid. 716.
- Kaffepriser och kaffekvaliteter å olika orter i riket: årg. 1914, sid. 178.
- Prisnivån under år 1912: årg. 1918, sid. 374; under år 1913 enligt Sauerbecks prisindex: årg. 1914, sid. 776.
- Offentlig prisreglering i Sverige i äldre tider: årg. 1914, sid. 777.
- Livsmedelsprisens stegring och orsakerna därtill: årg. 1914, sid. 561.
- Kreaturspriser i Sverige: år 1908: årg. 1908, sid. 397, 521, 609, 617, 727, 735, 825, 833, årg. 1909, sid. 93, 101; år 1909: årg. 1909, sid. 181, 281, 375, 445, 521, 529, 657, 775, 783, 902, årg. 1910, sid. 91, 205; jan. t. o. m. okt. 1910: årg. 1910, sid. 378, 467, 543, 625, 697, 773, 875, 969, 1049; jan.—mars 1908 och 1909: årg. 1909, sid. 376; jan.—april 1908 och 1909: årg. 1909, sid. 446; jan.—juni 1908 och 1909: årg. 1909, sid. 530; jan.—juli 1908 och 1909: årg. 1909, sid. 658; jan.—sept. 1908 och 1909: årg. 1909, sid. 784; jan.—okt. 1908 och 1909: årg. 1909, sid. 901; jan.—nov. 1908 och 1909: årg. 1910, sid. 92; jan.—dec. 1908 och 1909: årg. 1910, sid. 208; jan.—febr. 1909 och 1910: årg. 1910, sid. 380; jan.—mars 1909 och 1910: årg. 1910, sid. 468; jan.—april 1909 och 1910: årg. 1910, sid. 544; jan.—maj 1909 och 1910: årg. 1910, sid. 626; jan.—juni 1909 och 1910: årg. 1910, sid. 696; jan.—juli 1909 och 1910: årg. 1910, sid. 774; jan.—aug. 1909 och 1910: årg. 1910, sid. 876; jan.—sept. 1909 och 1910: årg. 1910, sid. 970; jan.—okt. 1909 och 1910: årg. 1910, sid. 1050; nov. och dec. 1910: årg. 1911, sid. 83, 171; 1:sta t. o. m. 3:dje kvart. 1911: årg. 1911, sid. 443, 721, 987; jan.—nov. 1909 och 1910: årg. 1911, sid. 84; jan.—dec. 1909 och 1910: årg. 1911, sid. 172; jan. och febr. 1910 och 1911: årg. 1911, sid. 256, 364; sammandrag för: 1904—mars 1911: årg. 1911, sid. 444; 1904—april 1911, årg. 1911, sid. 538; 1904—maj 1911: årg. 1911, sid. 620; 1904—juni 1911: årg. 1911, sid. 722; 1904—juli 1911: årg. 1911, sid. 820; 1904—aug. 1911: årg. 1911, sid. 902; 1904—sept. 1911: årg. 1911, sid. 988; 1904—okt. 1911: årg. 1911, sid. 1076; 1904—nov. 1911: årg. 1912, sid. 90; 1904—dec. 1911: årg. 1912, sid. 186; 1904—jan. 1912: årg. 1912, sid. 282; 1904—febr. 1912: årg. 1912, sid. 360; 1904—mars 1912:

årg. 1912, sid. 458; 1904—april 1912: årg. 1912, sid. 548; 1904—maj 1912: årg. 1912, sid. 624; 1904—juni 1912: årg. 1912, sid. 716; 1904—juli 1912: årg. 1912, sid. 810; 1904—sept. 1912: årg. 1912, sid. 898; 1904—okt. 1912: årg. 1912, sid. 1003; 1904—nov. 1912: årg. 1912, sid. 1098; 1904—dec. 1912: årg. 1913, sid. 92; 1904—jan. 1913: årg. 1913, sid. 214; 1904—febr. 1913: årg. 1913, sid. 284; 1904—mars 1913: årg. 1913, sid. 356; 1904—april 1913: årg. 1913, sid. 440; 1904—maj 1913: årg. 1913, sid. 532; 1904—juni 1913: årg. 1913, sid. 600; 1904—juli 1913: årg. 1913, sid. 692; 1904—aug. 1913: årg. 1913, sid. 786; 1904—sept. 1913: årg. 1913, sid. 882; 1904—okt. 1913: årg. 1913, sid. 962; 1904—nov. 1913: årg. 1913, sid. 1049; 1904—dec. 1913: årg. 1914, sid. 84; 1904—jan. 1914: årg. 1914, sid. 196; 1904—febr. 1914: årg. 1914, sid. 288; 1904—mars 1914: årg. 1914, sid. 370; 1904—april 1914: årg. 1914, sid. 492; 1904—maj 1914: årg. 1914, sid. 618; 1904—juni 1914: årg. 1914, sid. 700; 1904—juli 1914: årg. 1914, sid. 806; 1904—sept. 1914: årg. 1914, sid. 972; 1904—nov. 1914: årg. 1914, sid. 1216.

Kreaturspriser i Sverige: år 1911: 4:de kvart.: årg. 1912, sid. 185; år 1912: 1:sta t. o. m. 4:de kvart.: årg. 1912, sid. 457, 715, 1001, årg. 1913, sid. 218; år 1913: 1:sta t. o. m. 4:de kvart.: årg. 1913, sid. 451, 703, 973, årg. 1914, sid. 195; år 1914: 1:sta t. o. m. 3:dje kvart.: årg. 1914, sid. 491, 805, 974. Medelpris under september samt de tre första veckorna av oktober 1914: årg. 1914, sid. 1218.

Översikt av kreaturspriser i Sverige: år 1911: 2:dra och 3:dje kvart.: årg. 1911, sid. 720, 986; 4:de kvart.: årg. 1912, sid. 184; år 1912: 1:sta t. o. m. 3:dje kvart.: årg. 1912, sid. 456, 714, 1000.

Fiskpriser i Stockholm: 1910: sept. och okt.: årg. 1910, sid. 968, 1048; nov. och dec.: årg. 1911, sid. 82, 170; 1911: 1:sta kvart.: årg. 1911, sid. 442; jan.—april: årg. 1911, sid. 540; jan.—maj: årg. 1911, sid. 622; jan.—juni: årg. 1911, sid. 724; jan.—juli: årg. 1911, sid. 822; jan.—aug.: årg. 1911, sid. 904; jan.—sept.: årg. 1911, sid. 990; jan.—okt.: årg. 1911, sid. 1078; jan.—nov.: årg. 1912, sid. 92; 4:de kvart.: årg. 1912, sid. 188; jan. 1911—jan. 1912: årg. 1912, sid. 284; febr. 1911—febr. 1912: årg. 1912, sid. 362; mars 1911—mars 1912: årg. 1912, sid. 460; april 1911—april 1912: årg. 1912, sid. 550; maj 1911—maj 1912: årg. 1912, sid. 626; juni

1911—juni 1912: årg. 1912, sid. 718; juli 1911—juli 1912: årg. 1912, sid. 812; aug. 1911—sept. 1912: årg. 1912, sid. 900; okt. 1911—okt. 1912: årg. 1912, sid. 1004; nov. 1911—nov. 1912: årg. 1912, sid. 1100; dec. 1911—dec. 1912: årg. 1913, sid. 96; jan. 1912—jan. 1913: årg. 1913, sid. 219; febr. 1912—febr. 1913: årg. 1913, sid. 288; mars 1912—mars 1913: årg. 1913, sid. 360; april 1912—april 1913: årg. 1913, sid. 454; maj 1912—maj 1913: årg. 1913, sid. 535; juni 1912—juni 1913: årg. 1913, sid. 604; juli 1912—juli 1913: årg. 1913, sid. 706; aug. 1912—aug. 1913: årg. 1913, sid. 790; sept. 1912—sept. 1913: årg. 1913, sid. 886; okt. 1912—okt. 1913: årg. 1913, sid. 976; nov. 1912—nov. 1913: årg. 1913, sid. 1086; dec. 1912—dec. 1913: årg. 1914, sid. 86; jan. 1913—jan. 1914: årg. 1914, sid. 198; febr. 1913—febr. 1914: årg. 1914, sid. 290; mars 1913—mars 1914: årg. 1914, sid. 372; april 1913—april 1914: årg. 1914, sid. 494; maj 1913—maj 1914: årg. 1914, sid. 620; juni 1913—juni 1914: årg. 1914, sid. 702; juli 1913—juli 1914: årg. 1914, sid. 808; aug. 1913—sept. 1914: årg. 1914, sid. 975; okt. 1913—nov. 1914: årg. 1914, sid. 1220.

Stockholms stadsfullmäktiges livsmedelskommittés utredningar och förslag: årg. 1913, sid. 834.

Statens livsmedelskommission: årg. 1914, sid. 709, 876, 1103, 1225.

Åtgärder mot dyrtiden i Östersund: årg. 1914, sid. 602.

Livsmedelskostnader och hyrespriser åren 1909 och 1912 å vissa orter i Sverige: årg. 1913, sid. 854.

Skatterna å olika orter i riket för löntagare å 2000 kr. under femårsperioden 1904—1908: årg. 1910, sid. 152.

Förberedande planläggning och kostnadsberäkning för en allmän budgetsundersökning i Sverige: årg. 1912, sid. 916.

Levnadskostnadernas stegring: årg. 1912, sid. 561; 1. Den allmänna prisnivån: årg. 1912, sid. 561; 2. Orsakerna till pristegringen: årg. 1912, sid. 565; 3. Botemedel: årg. 1912, sid. 568.

Levnadskostnader i olika länder åren 1900—1912: årg. 1913, sid. 943.

En internationell kommission för bekämpande av livsmedelsprisstegringen: årg. 1918, sid. 1047.

Utlandet:

Levnadskostnadsundersökningen i Australien 1910—1911: årg. 1912, sid. 666.

Jämförelse mellan minuthandelspriserna å vissa viktigare slag av livsmedel i Berlin och Stockholm: årg. 1912, sid. 874.

Livsmedels- och hyrespriser i Danmark: 1912: årg. 1912, sid. 337; 1913: årg. 1913, sid. 518.

Undersökning av levnadskostnaderna i Danmark: årg. 1913, sid. 374.

Den danska levnadskostnadsundersökningen: årg. 1913, sid. 675.

Jämförelse mellan arbetslöner och levnadskostnader i engelska och amerikanska städer: årg. 1911, sid. 596.

Penninglöner och livsmedelspriser i England: årg. 1912, sid. 260.

Levnadskostnader och löner i England 1912: årg. 1914, sid. 29; 1. Livsmedelspriser: årg. 1914, sid. 30; 2. Hyrespriser: årg. 1914, sid. 33; 3. Utgifter för beklädnad: årg. 1914, sid. 34; 4. Levnadskostnader: årg. 1914, sid. 35; 5. Arbetslöner: årg. 1914, sid. 35.

Minuthandelspriser å livsmedel i England: årg. 1914, sid. 949, 1190.

Minuthandelspriser å livsmedel i England under oktober och november 1914: årg. 1914, sid. 1287.

Minuthandelspriserna å livsmedelsmarknaden i några av Europas större städer efter krigsutbrottet: årg. 1914, sid. 1165.

Finsk statistik över minuthandelspriser jämförd med den svenska prisstatistiken: årg. 1912, sid. 592.

Löner och levnadskostnader i Frankrike: årg. 1912, sid. 38; 1. Löner: årg. 1912, sid. 40; 2. Levnadskostnader: årg. 1912, sid. 43; 3. Hyrespriser: årg. 1912, sid. 46; 4. Utgifternas totalsumma: årg. 1912, sid. 48.

Dyrtiden i Frankrike och åtgärder däremot: årg. 1912, sid. 49.

Grosshandelspriserna i Förenta staterna 1890—1910: årg. 1911, sid. 878.

Budgetundersökning i Förenta staterna beträffande inom bomullsindustrien sysselsatta arbetarfamiljer: årg. 1914, sid. 66.

Nyare prisstatistiska undersökningar i Kanada: årg. 1912, sid. 680.

Levnadskostnadernas ökning i Kanada under perioden 1910—1913: årg. 1914, sid. 778.

Inkomstförhållanden i Köpenhamn: år 1907: årg. 1910, sid. 653.

Levnadskostnader för arbetare i Köpenhamn: årg. 1912, sid. 523.

Livsmedelspriser i Nordamerika 1890—1913: årg. 1914, sid. 163.

Levnadskostnadernas stegring på Nya Zeeland: årg. 1912, sid. 967.

Undersökning av arbetares levnadskostnader i Petersburg: årg. 1912, sid. 1074.

Köttpriser i preussiska städer: årg. 1913, sid. 270.

Levnadskostnadsundersökningar rörande gruvarbetare i Saarbrücken: årg. 1913, sid. 771.

Levnadskostnader i Tyskland år 1907: årg. 1910, sid. 580.

En tysk undersökning av levnadskostnaderna på landsbygden: årg. 1912, sid. 679.

Åtgärder mot dyrtiden i Tyskland: årg. 1913, sid. 26.

Partipriser i Tyskland: årg. 1913, sid. 71.

Socialhygien.**Sverige:**

Hygieniska undersökningar inom Stockholms sömnadsverkstäder och modeaffärer: årg. 1911, sid. 225.

De sanitära förhållandena vid gjuterierna i Sverige: årg. 1912, sid. 258.

Sakkunnig i hygieniska frågor hos socialstyrelsen: årg. 1913, sid. 65.

Undersökning rörande vissa hygieniska förhållanden inom cellulosaindustrien i Sverige: 1. större fabriker: årg. 1914, sid. 388.

Internationell undersökning angående vård av tuberkulossjuka: årg. 1914, sid. 462.

Utlandet:

Skärpta bestämmelser rörande hygien på byggnadsplatser i Tyskland: årg. 1913, sid. 265.

Yrkesutbildning.**Sverige:**

Förslag till lag om lärlingsväsendet i Sverige: årg. 1913, sid. 560.

Lagstiftning om lärlingsväsen och yrkesundervisning i vissa länder: årg. 1913, sid. 557.

Förslag angående nya yrkesskolor i Stockholm: årg. 1914, sid. 778.